

AUTHOR MOSES MAIMONIDES

NO. 276

TITLE משנה תורה
[MISHNEH TORAH]: VOL. 2

RR _____

IMPRINT [ITALY, ABOUT 1480?]

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

CALL NO. GOFF, HEB-76 ; ACC. 72045

DATE MICROFILMED _____

C 2399

These images are from the collection of the Library of the Jewish Theological Seminary (JTS). JTS holds the copyrights to these images. The images may be downloaded or printed by individuals for personal use only, but may not be quoted or reproduced in any publication without the prior permission of JTS.

FILMED FOR THE JEWISH THEOLOGICAL SEMINARY OF AMERICA

XEROX University Microfilms, Inc.

שאלו שלום ירושלם ישליו אוהביך
ספר שמיני והוא ספר עבודה

הלכותיו תשע וזהו סידורן
 הלכות כלי המקדש והעובדים בו
 מקדש הלכות איסורי מזבח הלכות מעשה הקרבנות
 הלכות תמידין ומוספין הלכות פסולי המוקדשין
 הלכות עבודת יום הכיפורים הלכות מעילה

הלכות בית הבחירה יש בכללן שש מצות שלש מצות עשה ושלוש מצות לא תעשה וזהו פרטן
 א לבנות בית המקדש ב שלא לבנות המזבח גוית
 ג שלא לעלות עליו במעלות ד ליראה מן המקדש ה לשמרו סביב ו שלא להשבית שמירתו
הלכות כלי המקדש והעובדים בו

יש בכללן ארבע עשרה מצות שש מצות עשה ושמונה מצות לא תעשה וזהו פרטן א לעשות שמן המטה ב שלא לעשות כמותו ג שלא לסוך ממנו ד שלא לעשות כמותו הקטורת ה שלא להקטיר על מזבח הזהב חוץ מן הקטורת ו לשאת הארון על הכתף ז שלא יסורו הברים ממנו ח שיעבור הלוי בכרש ט שלא יעשה אחר במלאכת חבירו במקדש י לקדש הכהן לעבודה יא שהיו כל המשמרות כוות ברגלים יב ללבוש בגדי כהונה לעבודה יג שלא יקרע המעיל יד שלא יוח החושן בעל האפור

הלכות ביאת המקדש

יש בכללן חמש עשרה מצוות שתי מצות עשה ושלוש עשרה מצוות לא תעשה וזהו פרטן א שלא יכנס כהן שכוד למקדש ב שלא יכנס בו כהן פרוע ראש ג שלא יכנס בו כהן קרוע בגדים ד שלא יכנס כהן בכל עת להיכל ה שלא יצא כהן מן המקדש בשעת העבודה ו לשלח טמאים מן המקדש ז שלא יכנס טמא למקדש ח שלא יכנס טמא להר הבית ט שלא ישמש טמא י שלא ישמש טבול יום יא לקדש העובר ידיו ורגליו יב שלא יכנס בעל סוס להיכל ולמזבח יג שלא יעבור בעל סוס יד שלא יעבור בעל סוס עובר טו שלא יעבור זר

הלכות איסורי מזבח

יש בכללן ארבע עשרה מצות ארבע מצות עשה ועשר מצות לא תעשה וזהו פרטן א להקריב כל הקרבנות תמימים ב שלא להקדיש בעל סוס למזבח ג שלא ישחט ד שלא יזרקו ה שלא יקטיר חלבו ו שלא יקריב בעל סוס עובר ז שלא יקריב בעל סוס אפי בקרבנות הגוים ח שלא יטל סוס בקדשים ט לפרות פסולי המוקדשין י להקריב מיום השמיני והלאה וקורס זמן זה הוא נקרא מחוסר זמן ואין מקריבין אותו יא שלא להקריב אתגן ומחיר יב שלא להקטיר שאור ורבש יג למלוח כל הקרבנות יד שלא להשבית מלח מעל הקרבנות

הלכות מעשה הקרבנות

יש בכללן שלש ועשרים מצות עשר מצות עשה ושלוש עשרה מצות לא תעשה וזהו פרטן א לעשות העולה כמעשה הכתובים על הסדר ב שלא לאכול

בשר עולה ג סדר החטאת ד שלא לאכול מבשר חטאת הפנימית ה שלא יבדיל בחטאת העוף ו סדר האשם ז שיאכלו הכהנים בשר קדשי קדשים במקדש ח שלא יאכלום חוץ לעורה ט שלא יאכל זר מקדשי קדשים י סדר השלמים יא שלא לאכול בשר קדשים קלים קודם זריקת רמים יב לעשות כל מנחה בסדר מעשיה הכתובין בתורה יג שלא ישום שמן על מנחת חוטא יד שלא יתן עליה לבונה טו שלא תיאכל מנחת כהן יו שלא תאפה מנחה חמין יז שיאכלו הכהנים שירי מנחות יח שיביא אדם כל נדריו ונדרותיו ברנל שפגע בו ראשון יט שלא יאחר נדריו ונדרותיו ו שאר דברים שהוא חייב בהן כ להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה כא להביא קדשי חוצה לארץ לבית הבחירה כב שלא לשהות קרבנות חוץ לעורה כג שלא להקריב קרבן חוץ לעורה

הלכות תמידין ומוספין

יש בכללן תשע עשרה מצות שמונה עשר מצות עשה ואחת מצות לא תעשה וזהו פרטן א להקריב שני כבשים בכל יום עולות ב להרליק אש על המזבח בכל יום ג שלא לכבותה ד להרים את הרשן בכל יום ה להקטיר קטורת בכל יום ו להרליק נרות בכל יום ז שקריב כהן גדול מנחה בכל יום והיא הנקראת חביתין ח להוסיף שני כבשים בשבת ט לעשות לחם הפנים י מוסף ראשי חדשים יא מוסף הפסח יב להקריב עיזר התנופה יג מוסף עצרת יד להביא שתי הלחם עם הקרבנות הבאות בגלל הלחם ביום עצרת טו מוסף ראש השנה יו מוסף יום צום יז מוסף החג יח מוסף שמיני עצרת יט לספור כל איש ואיש שבועה שבועי כיום הקרבת העיזר

הלכות פסולי המוקדשין

יש בכללן שמונה מצות שתי מצות עשה ושש מצות לא תעשה וזהו פרטן א שלא לאכול קדשים שנפסדו או שהושל בהם סוס ב שלא לאכול פיגול ג שלא יותיר קדשים לאחר זמנם ד שלא יאכל נותר ה שלא יאכל קדשים שנשטמו ו שלא יאכל אדם שנשטמו הקדשים ז לשרוף הנותר ח לשרוף הטמא

הלכות עבודת יום הכיפורים

מצות עשה אחת והוא שיעשה מעשה יום הכיפורים כלו על הסדר כמו שכתוב בפרשת אהרן בות הקרבנות והיודרים ושילוח השעיר ושאר העבירות

הלכות מעילה

יש בכללן שלש מצות אחת מצות עשה ושתיים מצות לא תעשה וזהו פרטן א לשלם המזעל אשר חטא בתוספת חומש וקרבתו וזהו רזן הכזעל ב שלא לעבור בקדשים ג שלא לגזול קדשים נמצאו כל המצות הנכללות בספר הזה מאה ושלוש מהם שבע וארבעה מצות עשה ושש וחמשה מצות לא תעשה

הלכות בית הבחירה

יש בכללן שש מצות שלש מצות עשה ושלוש מצות לא תעשה וזהו פרטן א לבנות בית המקדש ב שלא לבנות המזבח גוית ד ליראה מן המקדש ה לשמרו סביב ו שלא להשבית שמירתו וביאר מצות זו בפרקים א

חמשה טפחים ודבוע כל קרן אמה על אמה וארבע הקרנות חלולות היו מתוכן וגובה מקום המערכה שמונה ועשרים טפחים נמצא חצי גובה המוכח בששה טפחים מסוף הסובב ולמטה וחוט של סקרא היה חבר באמצע המוכח להכריל בין רמים העליונים לרמים התחתונים ונמצא גובהו מן הארץ עד מקום המערכה תשע אמות פחות טפח יסוד המוכח לא היה מקיף מארבע רוחותיו כמו הסובב אלא היה היסוד משוך כנגד כל רוח צפון ומערב ואוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת וקרן דרומי מזרחית לא היה לה יסוד ובקרן מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין רקין והן הנקראין שיתין שהרמים יורדין בהן ומתערבין באותה הקרן באמה ויוצאין לנחל קדרון ולמטה ברצפה באותו הקרן היה מקו אמה על אמה וטבלה שלשיש וטבעת קבועה בה שבו יורדין לשית ומנקין אותו וכבש היה בנוו לדרומו שלמזרח ארכו שלש ושני אמה על רוחב יו אמה והיה אוכל בארץ שלשים אמה מצד המזרח ופירח ממנו אמה על היסוד ואמה על הסובב ואויר מעט היה מפסיק בין הכבש למזבח כרי ליתן האיברי למ בח בוריקה וגובה הכבש תשע אמות פחות שתות עד כנגד המערכה ושני כבשים קטנים יוצאים ממנו שבהם פונים ליסוד ולסובב וסובלין מן המזבח כמלא נימא וחלון היתה במערבו שלכבש אמה על אמה ורכובה היתה נקרא שבה נותנין פסולי חשאת העוף עד שת עבור צורתה ויצא לבית השרפה ושני שולחנות היו במערב הכבש אחד שלשיש שנותנין עליו את האברים ואחר של כסף שנותנין עליו כלי השרת כשבונין המזבח בונין אותו סלו אטום כמין עמוד ואין עושין בו חלל כלל אלא מביא אבנים שלמות גדולות וקטנות ומביא סיד וופת וקונייא ומסחה ושפך לתוך מלבן גרול כמרתו ובונה ועולה ונותן בתוך הבניין גוף שלעץ או אבן בקרן דרומית מזרחית כמירת היסוד וכן נותן בתוך כל קרן וקרן עד שישלים הבניין ויסוד הגופים שבתוך הבניין כרי שתשאר קרן דרומית מזרחית בלא יסוד וישאר הקרנות חלולין ארבע קרנות שלמזבח ויסודו וריבועו מעכבין וכל מזבח שאין לו קרן ויסוד וכבש וריבוע הרי הוא פסול שארבעתן מעכבין אבל מרת ארכו ומרת רחבו ומרת קומתו אינו מעכבין והוא שלא יפחות מאמה על אמה ברום שלש אמות כשיעור מקום המערכה שלמזבח מרבר מזבח שפגם מבניינו אם נפגם מבניינו טפח פסול פחות מטפת כשר והוא שלא יהיה בנשאר אבן פגומה

פרק שלישי

המנורה מפורשת צורתה בתורה וארבעה גביעים ושני כפתורים ושני פרחים היו בקנה המנורה שאמר ובמנורה ארבעה גביעים משקדים כפתוריה ופרחיה ועוד פרח שלישי היה סמוך ליריכה שלמנורה שנ ער יריכה עד פרחיה ושלוש רגלים היו לה ושלושה כפתורים אחרות היו בקנה המנורה שמהן יוצאים ששת הקנים שלשה מצד זה ושלושה מצד זה ובכל קנה וקנה מהן שלשה גביעים וכפתור ופרח והכל משקדים כמו שקדים בעשיותן נמצאת כל הגביעים שנים ועשרים והפרחים תשעה והכפתורים אחר עשר וסלן מעכבין זה את זה ואפי' חסר אחר מן השנים וארבעים מעכב את כולן ברא בשעשאוה והב אבל שאר מיני מתכות אין עושין בה גביעי כפתורים ופרחים וכן מנורה הבאה והב תהיה סלה כמד עם נרותיה ותהיה סלה מקשה מן העשנות ולשאר מיני מתכות אין מקפידין על משקלה ואם היתה חלולה כשירה ואין עושין אותה לעולם מן הנרושאות בין שהיתה של זהב בין שהיתה של שאר מיני מתכות המלקחים והמחנות וכלי השמן אינן מכלל הכסד שהרי נאמר במנורה זהב שהור ולא נאמר נירותיה זהב שהור מפני שהנרות קבועין במנורה והם מכלל הכסד שבעת קני המנורה מעכבין זה את זה ושבעת נירותיהן

מעכבין זה את זה בין שהיתה שלוהב בין שהיתה של שאר מיני מתכות וכל הנירות קבועים בקנים ששה הנירות הקבועים בששת הקנים היוצאים מן המנורה כולן פניהם לנר האמצעי שעל קני המנורה וזה הנר האמצעי פניו כנגד קודש הקדשים והוא הנקרא נר מערבי הגביעים רומין לכוסות אכסרדיאה שפיהן רחב ושוליהן קצר והכפתורים כמין תפוחי כרותים שהן ארוכות מעט כביצה ששני ראשיה כרין והפרחים כמו פרחי העמורים שהן כמין קערה ושפתה כפולה לחוץ גובה המנורה היה שמונה עשר טפח הרגלים והפרח שלשה טפחים ושני טפחים חלק וטפח שבו גביע כפתור ופרח וטפחיים חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאין ממנו אחר הילך ואחר הילך ונמשכים ועולין כנגד גובה המנורה טפח חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו אחר הילך ואחר הילך ונמשכים ועולין כנגד גובה המנורה וטפחיים חלק נשתיירו שלשה טפחים שבהן שלשה גביעים כפתור ופרח

ואכן היתה לפני המנורה ובה שלש מעלות שעליה כהן עומד ומטיב את הנירות ומניח עליה כלי שמנה ומלקחיה ומחמתיה בשעת הטבה השולחן היה ארכו שנים עשר טפח ורחבו ששה טפחים והיה כונח אורכו לאורך הבית ורוחבו לרוחב הבית וכן שאר כל הכלים שבמקדש אורכן לאורכו שלבית חוץ מן הארון שהיה ארכו לרחב הבית וכן נירות המנורה היו כנגד רוחב הבית בין הצפון ובין הדרום ד סניפין שלוח היו לשולחן מפוצלין בראשיהן שהיו סומכין בהן שתי המערכות שללחם הפנים שנים מסדר זה ושנים מסדר זה והם הנאמרו בתורה וקשותיו וכח קנים של זהב כל אחר מהן כחצי קנה חלול היו לו ארבעה עשר לסדר זה וארבעה עשר לסדר זה והם הנקראים סנקיותיו ושני הבויכין שמניחין בהן הלבונה על השולחן בצד המערכות הן הנקראין כפתויו והרפוסין שעושין בהן לחם הפנים הם הנקראים קערותיו או הארבעה עשר קנים נותן החלה הראשון על עצמו שלשולחן ונותן בין ראשון ושני שלשה קנים וכן בין כל חלה וחלה שלשה קנים ובין ששית וחמשת שני קנים בלבד לפי שאין על הששית אחרת

נמצאו ארבעה עשר בכל מערכה ומערכה ושתי שולחנות היו באולם סכפנים על פתח הבית אחת שלשיש ונותנין עליו לחם הפנים בכניסתו ואחר שלוהב נותנין עליו הלחם ביציאתו שמעלין בקודש ולא כורירין מזבח הקטורת היה מרובע אמה על אמה והוא נתון בהיכל מכיון בין הצפון לרחם משוך בין השולחן והמנורה לחוץ ושולשתן היו כונחין משליש ההיכל ולפנים כנגד הפרוכת המברלת בין הקודש ובין קודש הקודשים הכיור היו לו שנים עשר רד כרי שהיו כל הנהנים העוסקי בתמיד מקדשן ממנו כאחר ומכני עשו לו שהיו בה המים תמיד והיא חול כרי שלא יהיו המים שבה נפסלין בלינה שהכיור מכלי הקודש ומקדש וכל רבר שתקדש בכלי קודש אם לן נפסל

פרק רביעי

אבן היתה בקודש הקדשים במערבו שעליה היה הארון מונח ולפניו צנצנת הסן ומטה אהרן ובעת שבנה שלמה את הבית וידע שסיפו ליחרב בנה בו מקום לגנוו בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות ויאשיהו המלך צוה וגנוו במקום שבנה שלמה שנ ויאמר ללויים המבנינים לכל ישראל הקדושים לה תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עברו את ה' אלהים וכו' ונגנו עמו מטה אהרן והצנצנת ושמן המסחה וכל אילו לא חזרו בבית שיני ואף אורים ותומים שהיו בבית שיני לא היו משיבין ברוח הקודש ולא היו נשאלין בהן שנ עד עמוד כהן לאורים ותומים ולא היו עושין אותן אלא לחסלים שמונה בנדים לכהן גדול כרי שלא יחא מחוסר בנדים בבית ראשון והיה סתל מכריל בין

פרק ראשון

מצות

עשה לעשות בית לה מוכן להיות מקריבין בו הקורבנות וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנ ועשו לי מקדש וכבר נתפרש בתורה משכן שעשה משה רבינו והיה לפי שעה שנ כי לא באתם ער עתה וגומר כיון שנכנסו לארץ העמידו המשכן בגלגל ארבע עשרה שנה שכבשו ושחלקו ומשם באו לשילה ובנו שם בית של אבנים ופרשו יריעות המשכן עליו ולא היתה שם תקרה וששט שנה עמד משכן שילה וכשמת עלי חרב ובאו לנו ובנו שם מקדש וכשמת שמוא חרב ובאו לגבעון ובנו שם מקדש ומגבעון באו לבית העולמים וימי נוב וגבעון נז שנה כיון שנבנה המקדש בירושלם נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה ולהקריב בהן קרבן ואין שם בית לרורי הרורות לא בירושלם בלבד ובהר המוריה שבה נא ויאמר דוד זה הוא בית ה' אלהי ישראל וזה מובח לעולה לישראל ואומר זאת מנוחתי ערי ער בניין שבנה שלמה כבר מפורש במלכים וכן בניין העתיד להבנות אעפ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בניהו כבניין שלמה ומעין רברים המפורשים ביחזקאל ואוהן הרברים שהן עיקר בבניין הבית עושין בו קודש וקדש הקדשים ויהיה לפני הקדש מקום אחד והוא הנקרא אולם ושלשתן נקראין היכל ועושין מחיצה אחרת סביב להיכל רחוקה ממנו כעין קלעי החצר שהיו במדבר וכל המוקף במחיצה זו שהוא כעין חצר אהל מועד הוא הנקרא עורה והכל נקרא מקדש ועושין במקדש כלים מובח לעולה ולשאר הקורבנות וכבש שעולו בו למזבח ומקומו לפני האולם משוך לדרום וכיור ובנו לקדש ממנו הכהני יריהם ורגליהם לעבודה ומקומו בין האולם ולמזבח משוך לדרום שהוא שמאל הנכנס למקדש ומזבח לקטורת ומנורה ושולחן ושלשתן בתוך הקדש לפני קודש הקדשים המנורה בדרום משמאל הנכנס ושולחן מימין שעליו לחם הפנים ושניהם בצד קדש הקדשים מבחוץ ומזבח הקטורת משוך בבין שניהם לחוץ ועושין בתוך העורה גבולין ער כאן לישראל ער כאן לכהנים ובונים בה בתים לשאר צרכי המקדש כל בית מהם נקרא לשכה כשבניין ההיכל והעורה בנין באבנים גדולות ואם לא מצאו אבנים בנין בלבנין ואין מפצלין את אבני הבנין בהר הבית לא מפצלין אותן ומסתתין אותן מבחוץ ואחר כך מכניסין אותן לבנין שנ אבנים גדולות אבנים יקרות ליסר הבית אבני גזית ואיט ומקבות והגרון כל כלי ברזל לא נשמע בבי בהבנות ואין בנין בו עץ בולט כלל לא או באבנים או בלבנים וסיד אין עושין אכסדרות של עץ בכל העורה אלא של אבנים או לבנים ומרצפין את כל העורה באבנים יקרות ואם נעקרה אבן אעפ שהיא עומדת במקומה הואיל ונתקלקלה פסולה ואסור לכהן העובר לעמוד עליה בשעת העבודה ער שתקבע בארץ ומצוה מן המובחר לחזק את הבנין ולהגביהו כפי כח הציבור שנ ולדומם את בית אהינו ומפאדין אותו ומייפין כפי כוחן אם יסלי לשוח אותו כזהב ולהגדיל במעשיו הדי זו מצוה אין בנין את המקדש בלילה שנ וביום הקים את המשכן ביום מקימין לא בלילה ועוסקין בבנין מעלות השחר ער צאת הכוכבי והכל חייבין לבנות ולסער בעצמן ובממונם אנשי ונשים כמקדש המדבר ואין מבטלי תינוקות של בית רבן לבנין ואין בנין בית המקדש רוחה יום טוב המזבח אין עושין אותו לא בנין אבנים וזה שנ בתורה מובח ארמה תעשה לי שיהיה מחובר בארמה שלא יבנוהו לא על גבי גיפין ולא על גבי מחילות וזה שנ ואם מובח אבנים מפי השמיעה למרו שאינו רשות לא חובה כל אבן שנפגם כרי שתחנוד בה הציפורן כסבי שלשישה חדי זו פסולה לכבש ולמזבח שנ אבנים שלימות תבנה את מזבח ה' ומחיתן חיו מביאין אבני מזבח מן בתולת הקרקע וחפרין ער שמגיעין למקום הנכבד שאינו מקום עבודה

ובנין ומוציאין מלבו האבני או מן היס הגדול ובנין מהן וכן אבני ההיכל והעורות שלימות הן אבני היכל ועורות שנפגמו או שנפגמו פסולין ואין להן פדיון אלא נגזזים כל אבן שנגע בה הברזל אעפ שלא נפגמה פסולה לבנין המזבח ובנין הכבש שנאמר כי חרבך הנפת עליה ותחלליה והבונה אבן שנגע בה ברזל במזבח או בכבש לוקה שנ לא תבנה אתהן גזית והבונה אבן פגום עובר בעשה אבן שנפגמה או שנגע בה ברזל אחר שנבנית במזבח או בכבש אותה האבן פסול והשא כשירות ומלבנין את המזבח פעמים בשנה בפסח ובחג וכשמלבנין אותן מלבנין במפה אבל לא בכפים שלברזל שמא יגע באבן ויפסול אין עושין מדרגות למזבח שנ לא תעלה במעלות על מזבחי לא בנין כמו תל ברדמו שלמזבח מתפעט ויורד מראש המזב ער הארץ והוא הנקד כבש והעולה במעלות על המזבח לוקה וכן הנותין אבן אחת מן המזבח או מכל ההיכל או מבין האולם ולמזבח ררך השתתה לוקה שנ ונתצת את מזבחות וגומר לא תעשו כן לה אהיכם המנורה וכליה והשולחן וכליו ומזבח הקטורת וכל כלי השרת אין עושין אותן אלא מן המתכת בלבד ואם עשאו שלעץ או עגם או אבן או שלוככות פסולין היו הקהל עניים עושין אותן אפי שלברזל ואם העשירו אותן עושי שלהב אפי המזרקו והשפודין והמגרפות שלמזבח העולה והמרות אם יש כח בציבור עושין אותן שלהב אפי שערי העורה מחפין אותן זהב אם מצאה ידם אין עושין כל הכלים מתחלתן אלא לשם הקודש ואם נעשו מתחילתן להדיוט אין עושין אותן לגבוה וכלי גבוה ער שלא נשתמש בהן גבוה רשאי להשתמש בהן הדיוט ומשצשתמש בהן גבוה אסורין להדיוט אבנים וקירות שחצבתן מתחלה לבית הכנסת אין בנין אותן להר הבית

פרק שני

המזבח מכון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם שנ וזה מובח לעולה לישראל ובמקדש נעקד יצחק אבינו שנא ולך לך א ארץ המוריה שנ ויבן שם שלמה את הבית בהר ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו רוד ושלמה בגרון ארצה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקר עליו יצחק והוא המקום שבנה בו נח כשיצ מן התבה והוא המזב שהקדיב עליו קין והבל ובו הקדיב ארם הראשון קדבן כשנברא ומשם נברא אמ חכמים ארם ממקו כפרתו נברא מרות המזבח מכוונות הרבה וצרתו ידועה איש מאיש ומזבח שבנו בני הגולה כעין מזבח שעתידי להבנות עשוהו ואין להוסיף על מירתו ולא לגרוע ממנה ושלשה נביאים עלו עכהם מן הגולה אחר העיר להן על מקו המזבח ואחר העיר להן על מרותיו ואחר העיר להן שמקריביו על המזב הזה כל הקרבנות אעפ שאין שם בית מזבח שעשה משה ושעשה שלמה ושעשו בני הגולה ושעתידי להעשות כולן עשר אמות גובה כל אחד מהן וזה הנתוב בתור ושלש אמות קומתו מקום המערכה בלבד ומזבח שעשו בני הגולה וכן העתיד להבנות מירת ארכו ורחבו שתים ושלשים אמות על שתים ושלשים אמות עשר אמות של גובה המזבח מהן באמה בת חמשה טפחים ומהן באמה בת ששה טפחים ושאר כל אמות הבנין באמה בת ששה טפחים וגובה כל המזבח שמונה וחמשים טפחים וכך היתה מירתו וצורתו עלה חמשה טפחים וכנס חמשה טפחים זהו יסוד נמצא רוחב שלשים אמה ושני טפחים על רוחב שלשים אמה ושני טפחים עלה שלשים טפחים וכנס חמשה טפחים זהו סובב נמצא רוחבו שמונה ועשרים אמה וארבעה טפחים על שמונה ועשרים אמה וארבעה טפחים ומקום הקרנות אמה מזה ואמה מזה סביב וכן מקום רגלי המזנים אמה סביב נמצא מקום המערכה רחבו ועשרים וארבעה אמה וארבעה טפחים על ארבעה ועשרים אמה וארבעה טפחים ומה כל קדן וקדן

וארבע לשכות היו בו שנים קודש ושנים חול וראש
 פסיפסין מברילין בין הקודש והחול ומה היו משמשות
 מערבית דרומית לשכת הפלאים רדומית מזרחית
 לשכת עושי לחם הפנים מזרחית צפונית בה גנוז
 בית השמוני אבני מובה ששקצום מלכי יון צפונית
 מערבית בה יורדין לבית הפבילה אורד לבית
 השבילה מלשכה זו היה הולך במסיבה ההולכת תחת המקד
 מול והגירות דולקות מיכן ומיכן עד שמגיע לבית השבילה
 ומרודה היתה שם ובית הבטא שלכבוד וזה כבודו מצאו
 נעול בירוע שיש שם אדם אורך העורה מן המזרח
 למערב מאה ושמונים ושבעת והוא חשבונן מכותל מערבי
 של עורה עד כותל ההיכל אחר עשר אמה ואורך
 ההיכל מלו מאה אמה בין האולם ולמזבח שנים ועשרים
 המזבח שנים ושלשים מקום רדיסת רגלי הכהנים והוא
 ונקרא עורת כהנים יא אמה מקום רדיסת רגלי ישראל
 והוא הנקרא עורת ישראל אחר עשרה אמה ורחב
 וזעורה מן הצפון לדרום מאה ושלשים וחמשה והוא חשבונן
 מכותל צפוני עד בית המשבחים שמונה אמות בית
 המשבחים שנים עשר אמות ומחצה ושם תולין ומפשיטין
 את הקדשים בצירוף מקום השולחנות שמונה אמות ובו
 שולחנות של ששים שמניחין עליהן הנתחים ומרחין את
 הבשר לכשלו ושמונה שולחנות היו ובצד מקום השולחנות
 מקום הטבעות ארבעה ועשרים אמה ושם שוחטין את
 הקדשים ובין מקום הטבעות המזבחה שמונה אמות
 והמזבח שנים ושלשים והכבש שלשים ובין הכבש ולכותל
 דרומי שנים עשר אמה ומחצה מכותל צפוני של
 עורה עד כותל המזבח שהוא רוחב ששים ומחצה וכנגדו
 מכותל האולם עד כותל מזרחי של עורה שהוא אורך ששה
 וטבעים כל המרובע הזה הוא הנקרא צפון והוא
 המקום ששוחטין בו קדשי קדשו שמונה לשכות והן בעורת
 ישראל שלש בצפון ושלש בדרום לשכת המלח לשכת
 הפרוה לשכת המדיחין לשכת המלח שם נותנין מלח
 לקרבן לשכת הפרוה שם מולחין עורות הקדשים תל גנה
 היתה בית טבילה לכהן גדול ביום הכיפורי לשכת המדיחין
 שם היו מדיחין קדשי הקדשים ומשם מסיבה עולה לגג בית
 הפרוה והשלש שבצפון לשכת הגוית לשכת הגולה
 לשכת העץ לשכת הגוית שבת סנהרדי גדולה וישבת
 והצויה היה קודש וחצויה היה חול ולה שני פתחים אחר
 לקודש ואחר לחול ובחצי שלחול היו הסנהרדין יושבין
 לשכת הגולה שם היתה בור שממלאין מכנו בגולה
 ומשם מספקין מים לכל העורה ולשכת העץ היתה אחורי
 שתייה והיא היתה לשכת כהן גדול והיא הנקראת לשכת
 פרהרדין וגם שלשתן שהן ושתי לשכו אחרות היו שם בעור
 ישראל אחר מימין שעד מזרחי והוא לשכת פנחס המלביש
 ואחת משמאלו והוא לשכת עושה חביתין

פרק ששי

המקדש כולו לא היה במישור אלא במעלה ההר כשארם
 נכנס משער מזרחי שלחך הבית מהלך עד סוף החיל בשות
 ועולה מן החיל לעורת הנשים בשנים עשר מעלות רום כל
 מעלה חצי אמה ושלוה חצי אמה ומהלך כל עורת
 הנשי בשוה ועולה ממנה לעורת ישראל שהיא תחילת העוד
 בחמשה עשר מעלות רום כל מעלה חצי אמה ושלוה חצי
 אמה ומהלך כל עורת ישראל בשוה ועולה ממנה
 לעורת הכהנים במעלה גבוהה אמה ועולה רום
 בו שלש מעלות רום כל מעלה חצי אמה ושלוה חצי אמה
 נמצאת עורת הכהנים גבוהה על של ישראל שתי אמות
 ומחצה ומהלך כל עורת סוהנים והמזבח ובין האולם
 ולמזבח בשוה ועולה משם לאולם בשנים עשר מעלות רום
 כל מעלה חצי אמה ושלוה חצי אמה והאולם וההיכל כולו
 בשוה נמצא גבוה קרקע והיכל על קרקע שער
 המזרחי של חר הבית שנים ועשרים אמות וטובה שער הדר
 חמת עשרים אמה לפיכך העומר כנגד שער המזרח

אינו האה פתח ההיכל ומפני זה עשו סתל שעל גבי שער
 זה נמוך כרי שהוא העומר כהר המשה רואה פתח ההיכל
 בשעה שמה מרם הפר נוכח ההיכל ולשכות היו שם תחת
 עורת ישראל פתוחות לעורת הנשים ששם הלויים נותנין
 חמנדרות ותבליים וחמצלות וכל מלי השיר ועל הדוכן
 העולה מעורת ישראל לעורת הכהנים היו הלויים עומדים
 בשעה שאומרין שירה על הקרבן
 הלשכות הבנויות בקדש ופתוחות לחול אם היו גבוהות
 שוין עם קרקע העורה תוכן חול וגבוהות קודש ואם אטן
 שוין אף גבוהות חול שהגנות והעליות לא נתקדשו
 לפיכך גנים אילו אין אוכלין שם קדשי קדשים ולא שוחטין
 קדשים קלים היו בנויות לחול ופתוחות לקודש
 תוכן קודש לאכילת קדשי קדשים אבל אין שוחטין שם
 קדשים קלים והנכנס לשם בטומאה פסוד וגבוהות חול
 לכל דבר המחילות הפתוחות לעורה קודש והפתוחות
 להר הבית חל החלונות ועובי החומה כלפנים בין לאכילת
 קדשי קדשים בין לטומאה בית דין שרצו
 להוסיף על ירושלים או להוסיף על העורה מוסיפין ויש
 לחם למשוך העורה עד המקום שירצו מהר הבית ולמשוך
 חומת ירושלים עד מקום שירצו אין מוסיפין על
 העיר או על העורות לא על פי הסלך ועל פי נביא ובארו
 התומים ועל פי סנהרדין שלטבעים ואחר וקנים שזכר
 אשר אני מראה אתך וכן תעש לחרות ומשה רבינו מלך
 היה וכיצד מוסיפין על העיר עושין כך שתי
 תורות ולקחין לחם חמץ שבהם ולקחי בית דין אחר שתי
 התורות ושתי התורות זו אחר זו ועומדין בניטרו ובבליים
 ובצלצל על כל פינה ופינה תל כל אבן ואבן שבירושלים
 האמר ארומסך ה כי דליתני וגומר : עד שמגיעין לסוף
 המקום שמקדשין אותו ועומדין שם ואוכלין שם לחם תורה
 אחת משתי התודו והשנייה נשרפת ועל פי הנביא שרפין
 את זו ואוכלין את זו וכן אם הוסיפו על העורה
 מקדשין אותה בשירי המנחה מה ירושלים התורה שנאכלת
 בה מקדשתה אף העורה שירי המנחות שאין נאכלין אלא
 בה הן שמקדשין אותה בהן ואוכלין אותן בסוף המקום
 שקדשו כל מקום שלא נעשה בכל אילו וכסדר
 הזה אין קודש צמור וזה שעש עורא שתי תורות ובה הוא
 שעשה לא במעשיו נתקדש המקום שלא היה שם לא מלך
 ולא ארזים ותומים ובמה נתקדשה בקדושה ראשונה
 שקדשה שלמה שהיא קודש העורה וירושלים לשעתן וקידשן
 לעתיד לבוא לפיכך מקדיבין הקרבנות כולן אינן
 שאין שם בית בני ואוכלין קדשי קדשים בכל העורה אעפ
 שהיא חריבה ואינה מוקפת במחיצה ואוכלין קדשים קלים
 ומעשר שני בכל ירושלים אעפ שאין שם חומות שהקדושה
 ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא ולכה
 אני אומר במקדש זירושלים קדושה ראשונה קדושתן לעתיד
 לבוא ובקדושת שאר ארץ ישראל לענין שביעית ומעשרות
 ומזבא בהן לא קדשה לעתיד לבוא לפי שקדושת המקדש
 וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה והרי הוא
 אומר והשמותי את מקדשיכם ואמח חממי אעפ ששומכין
 בקדושתן הן עומדים אבל רחב הארץ בשביעית
 ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כבוד רבי וכיין שאלקחה
 הארץ מדיהם בכל הכבש ונפטרם מן התודה ממעשרות
 ומשביעית שהרי אינה מן ארץ ישראל וכיין שעלה עורא
 קדש לא קדשה בכיבש לא בחזקה שהחזיקו בה ולפיכך
 כל מקום שהחזיקו בה עולי בגל ונתקדש בקדושת עורא
 השנייה הוא מקדש היום ואעפ שאלקח הארץ ממנו וחייב
 בשביעית ובמעשרות על הדרך שביארנו בהלכות תרומה

פרק שביעי

פחת עשה ליראה מן המקדש שז ומקדשי תירא ולא מן
 המקדש אמת ירא לא ממי שגזח על יראתו ואי זה הוא
 יראתו לא יפס אדם לחר חכי במקלו או במעל שברגליו
 או במעשרו או פאמק שעל רגליו או בעצת

הקדש ובין קדש הקדשים עביו אמה וכיון שבנו הבית שני נסתפק להם אם עובי הכותל היה ממדת הקדש או ממדת קדש הקדשים לפי עשו קדש הקדשים עביו עשרים אמה תמימות ועשו הקדש ארבעים אמה תמימות והניחו אמה יתירה בין הקדש ובין קדש הקדשים ולא בנו כותל בבית שני לא עשו שתי פרכות אחר מצד קדש הקדשים ואחר מצד הקדש וביניהן אמה כנגד עובי הכותל שהיה בראשון אבל במקדש ראשון לא היתה שם לא פרכת אחת בלכר שז והברילה הפרכת להם וכו' ההיכל שבנו בני הגולה היה מאה אמה על מאה אמה על רום מאה וכן היתה מדת רומו בנו גובה ו אמות אטום סתום כמו יסוד לו ורום כותלי הבית ארבעים אמה ורום הכיור שכתקרה אמה ועל גביו גובה שתי אמות פנוי שיכנס בו הרלף והוא הנקרא בית דילפא ועובי התקרה שעל גבי בית דילפא אמה ומעויבה גובה אמה ועליונה בנויה על גביו גובה כותליה ארבעים אמה ובגנה גובה אמה כיור ואמתיים גובה בית דילפא ואמה תקרה ואמה מעויבה וגובה המעקה שלש אמות וטם של ברזל כמו סוף גובהו אמה על גבי המעקה סביב כרי שלא ינחו עליו העופות והוא הנקרא כלה עורב הרי הכל מאה אמה מן המערב למזרח מאה אמה וזהו חשבונן ארבעה כתלים זה לפנים מזה וביניהן שלשה מקומות פנויים בין הכותל המערבי ובין הכותל שלפנים ממנו חמשה אמות ובין כותל שני ושלישי שני אמות כותל שלישי ורביעי ששואו המדות של עובי הכותל עם המקום הפנוי שבין שני כותלים ואורך קדש הקדשים עשר אמה ובין שתי הפרכות המכרילות בינו ובין הקדש אמה ואורך הקדש ארבע אמה ועובי הכותל המזרחי שבו השער שש אמות ועובי כותל האולם עשר

אמות והאולם חמש אמות נמצא הכל מאה אמה מן הצפון לדרום מאה אמה עובי כותל האולם חמש אמות ומסתל אולם ער כותל הקדש עשר אמות וכותלי הקדש ששה זה לפנים מזה וביניהן חמשה מקומות פנויים בין כותל חיצון ובין השני חמש אמות ובין שני ושלישי שלש אמות וחמש בין שלישי ורביעי ובין רביעי וחמישי שש ובין חמישי וביתל הפנימי שש נמצא הכל ארבעים אמה מצד זה וארבע אמה מצד זה שכנגדו ורוחב הבית מבפני

עשרים הרי מאה אמה הפשיפוש והוא שער הקמח ושני פשיפוש היו להיכל מצדו השער הגדול שבאמצעי אחר בצפון ואחר בדרום שבררום לא נכנס בו אדם מעולם ועליו הוא ספורש על ידי יחוקא השער הזה סגור יהיה לא יפתח ושכצפון בו נכנסין ומהלך בין שני הכתלים ער שמגיע למקום פתוח לקדש כשסמאלו ונכנס לתוך ההיכל ומהלך ער שער הגדול ופותחו השער הגדול היה רחבו עשר אמות וגובהו עשרים אמה וארבעה דלתות היו לו שתיים בפנים ושתיים בחוץ

החיצונית נפתחות לתוך הפתח לכסות עוביו של כותל והפנימיות נפתחות לתוך הבית לכסות אדוריו הרלתות פתחו של אולם היה גובה ארבעים אמה ורוחב עשרים ולא היה לו שערים וחמש מלתריות של מילא היו על גבי פתחו מלמעלה התחתונה עורפת על הפתח אמה מזה ואמה מזה וכל אחת מחמשתן עורפת על משלמשה ממנה אמה מזה ואמה מזה נמצאת העליונה שלשים אמה ונרבך של אבנים היה בין כל אחת ואחת

ההיכל היה בניינו רחב מלפניו וצר מאחוריו כבו ארו ויציעים היו מקפין לבית כולו מסביב חוץ לכותל המסיתה ויציע התחתונה חמש ורובר על גבה שש ויציע אמצעית שש ורובר על גבה שבע והעליונה שבע שג היציע התחתונה וגו' וכן היו שלש יציעים מקיפים לבית משלש רוחותיו וכן סביב לכותלי האולם מלמשה ער למעלה כך היו שלש יציעים מקיפין לבית משלש רוחותיו וכן סביב לכותלי האולם מלמשה ער למעלה כך היו אמה אחת חלק ורובר שלש אמות ואמה חלק ורובר שלש אמות ער למעלה ונמצאו ורוברין מוקפין לכותלים

רוחב כל רובר שלש אמו ער למעלה ובין כל רובר ורובר אמה ורובר העליון היה רוחבו ארבע אמות כל אילו המקומות הפנויות שבין הכתלים הם הנקראים תאים נמצאו התאים המוקפין למקדש חמש מן הצפון וחמש מן הדרום ושלש מן המערב ושלש ריזות היו ריזות על גבי ריזות נמצאו חמשה עשר תאים בדרום חמשה על גבי חמשה וכן בצפון חמשה עשר ושמונה תאים היו במערב שלשה על גבי שלשה ושנים על גביהן בריזות אחת הכל שמונה ושלשים תאים שלשה פתחים היו לכל אחת ואחת מן התאים אחר לתא מן הימין ואחר לתא מן השמאל ואחר לתא שעל גביו ובקדן מזרחית צפונות בתא שברויזות האמצעית היו חמשה פתחים אחר לתא מימי ואחר לתא שעל גביו ואחר למסכה ואחר לתא שיש בו הפשיפוש ואחר להיכל ומסיבה היתה עולה מקדן מזרחית צפונות לקדן צפונות מערבית שבה היו עולין לגגות התאים היה עולה במסיבה ופניו למערב הלך את כל פני הצפון ער שהוא מגיע למערב הגיע למערב הפך פניו לדרום הלך את כל פני המערב ער שהוא מגיע לדרום הגיע לדרום הפך פניו למזרח והיה מהלך לדרום ער שהוא מגיע לפתחה שלעליונה שפתחה שלעליונה היה פתוח לדרום ובפתחה שלעליונה היו שתי קלונסות שלארו שבהן עולין לגגה שלעליונה וראשי פסיפוסין היו מכרילין בעליונה בין גג הקדש לגג קדש הקדשים ולולין היו פתוחין בעליו לבית קדש הקדשים שבהן משלשין את האומנין בתיבות כרי שלא יזונו עיניהם מבית קדש הקדשים ופעם אחת בשנה מפסח לפסח מלבנין את ההיכל

פרק חמישי

הר הבית והוא הר המוריה היה חמש כאות אמה על חמש מאות אמה והיה מוקף חומה וכיפין על גבי כיפין היו בניות מתחתיו מפני אהל הטומא וכולו היה מקורה סיטיו לפנים מסטיו וחמשה שערי היו לו אחר מן המערב ואחר מן המזרח ואחר מן הצפון ושנים מן הדרום רוחב כל שער עשר אמות וגובהו עשרים ויש להם דלתות לפנים ממנו סורג מקיף סביב גובהו עשר טפח ולפנים מן הסורג החיל גובהו עשר אמות ועליו הוא אומר בקינות ויאכל חיל וחומה זו חומת העזרה לפנים מן החיל העזרה וכל

העזרה היתה אורך קפו על רוחב מאה ושלשים וחמשה ושבעה שערים היו לה שלשה מן הצפון הסמוכין למערב ושלשה מן הדרום סמוכי למערב ואחר במזרח ככוון כנגד בית קדש הקדשים באמצע כל שער מהן היה רוחבו עשר אמות וגובהו עשרי אמה והיו לו דלתות מחופות זהב חוץ משער מזרחי שהיה מצופה נחשת רומה לזהב ושער זה הוא הנקרא שער העליון והוא שער ניקנור

העזר לא היתה סטונת באמצע הר הבית לא רחוקה מדרום הר הבית יתר מכל הרחות וקרובה למערב יתר מכל הרחות ובינה ובין הצפון יתר ממה שבינה ובין המערב ובינה ובין המזרח יתר ממה שבינה ובין הצפון ולפני העזרה במזרח היתה עזרת הנשים והיא היתה אורך מאה אמה ושלשים וחמשה על רוחב מאה ושלשים וחמשה וארבע לשכות היו באצבע מקצועותיה של ארבעה וארבעים אמה ולא היו מקורות וכן עתידין להיות ומה הם משמשות רדונית מזרחי לשכת הנזירים ששם מבשלין את שלמיהם ומגלחי את שערים מזרחית צפונות לשכת דיר העצוי ששם כהנים בעלי מוסין מתלעים בעצים שכל עץ שנמצא בו תולעת פסול צפונות מערבית לשכת המצורעים

מערבית רדונית בה היו נותגין יין ושמן והיא היתה נקראת לשכת בית שמונה עזרת הנשים היתה מוקפת נוזשרא כרי שהיו הנשים רואות מלמעלה והאנשו מלמטן כרי שלא יחיו מעורבבין ובית גדול היה בצד העזרה כצפונה מבחון בין העזרה והחיל והיה בנוי כשה וסיקה רוברין של אבן והוא היה נקרא בית המוקד ושני פתחים היו לו אחד פתוח לעזרה ואחר פתוח לחיל

עצמן ושינויים על הארץ כדרך כל שומרי חצירות המלכים
לא שישנו על המשותף ארע קרי לאחר מהן הולך
במסיבה שתחת הקרקע שהמחילות הפתוחות להר הבית
לא נתקדש וטובל וחוזר ויושב אצל אחיו הכהנים עד
שפותחין השערים בבוקר יוצא והולך לו והיכן
היו הלויים שומרים על חמשה שערי הר הבית ועל ארבע
פנותיו מתוכו ועל ד פינת העזרה מבחו שאסו לישב בעזר
ועל חמשה שערי העזרה חוץ לעזרה שהרי הכהנים שומרי
על שער המוקד ועל שער הניצוץ הרי שמונה עשר מקום
ועור שומרים בלשכת הקרבן ובלשכת הפריכות ואחורי בית
הפריכות ומעמידין סמונה אחר על כל המטמרות השומרים
ואיש הר הבית היה נקרא והיה מחזר על כל משמר ומשמר
כל הלילה ואבוקות רלוקות לפניו וכל משמר שאינו עומד
ואומר לו איש הר הבית שלום עליך ניכר שהוא ישן חובטו
במקלו ורשות היה לו לשרוף את כסותו עד שהיו אומרים
בירושלם מה קל בעזרה קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפין
שישן על משמרו בשחר קודם שיעלה עמוד השחר
סמוך לו יביא הממונה שלמקדש וידפוק על הכהני שבבית
המוקד והן פותחין לו נשל את המפתח ופתח את
השער הקטן שבין בית המוקד ובין העזרה ונכנס מבית
המוקד לעזרה ונכנסו אחריו הכהנים ושתי אבוקות שלאור
בירם ונחלקו לשתי כיתות פת הולכת לכזרה וכת
הולכת למער והיו בורקין והולכי את כל העזרה עד שיגיעו
שתי הכתות למקום בית עושי כיתות הגיעו לו ואז אמרין
שלום הכל שלום ותעמיר עושי כיתות לעשות כיתות
כסדר הזה עושין בכל לילה ולילה חוץ מלילי שבת שאין
בירם ואז לא בורקין בנרות הדלוקי שם מערב שבת

הלכות כלי המקדש והעובדים בו

יש בכללן ארבע עשרה מצות שש מצות עשה ושמונה
מצות לא תעשה וזה פרטן א לעשות שמן המשחה
ב שלא לעשות כמותו ג שלא לסוך ממנו ד שלא
לעשות כמכתובת הקטורת ה שלא להקטיר על מזבח
הזהב חוץ מן הקטורת ו לשאת הארון על הכתף
ו שלא יאירו הכרים ממנו ח שיעבור הלוי במקדש
פ שלא יעשה אחר במלאכת חבירו במקדש י לקדש
הזהב לעבודה יא שיהיו כל המשמרות שות ברגלים
יב ללבוש בגדי כהונה לעבודה יג שלא יקדע המעיל
יד שלא יוח החושן מעל האפוד וביאר מצות אילו
בפרקים אילו

פרק ראשון

מצות עשה לעשות שמן המשחה שיהיה סוכן לדברים
שצריכין משיחה בו שנ ועשית אותו שמן משחת קודש
וככה עשהו משה רבינו במדבר לקח מן המור והקנמון
והקרה מל ארד משלשתן חמט מאת שקל בשקל הקודש
ומקנה הבושם חמשים ומאתו וזהו שנ בתורה וקנמון בשם
מריצתו חמשים ומאתים ששוקלין אותו בשני פעמים
חמשי ומאתים בכל פעם ושחק כל ארד וארד לבדו וערב
הכל ושרה אותו בני זכין ומתקין עד שיצא כל כהן במים
ונתן על המים שמן וית היו והוא שנים עשר לוג כל לוג
ארבע רביעי ובשל הכל על האש עד שאבדו המים ונשא
השמן והניחו בכלי לרדות המור הוא חרס הצנור
בחה שבהורו הירוע לכל סמתבשמן בה בני ארם בכל
מקום והקנמון הוא העץ שבה מאוי הודו שיהיה טוב
ומתגמרין בני הארם והקרה היא הקושט וקנה בושם הם
הקנים הדקים כתבן הארזים תבאים מאוי הודו והחן
שוב והם ממני חכמים שנתנין אותם חרופאים כצרי
העושה שמן המשחה כמעשה הזה וכמשקל הזה
ולא חסוף ולא גרע במזרז חייב מרת בשתג מביא השמנת
קבעה שנ אשר ירקה כמותו וחזא שיעשה אותו להמשח

בו אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור הסך
משמן המשחה כוית במזרז חייב כרת ובשוגג מביא חטאת
קבועה שנ ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו ואין חייבין
לא על סוכת שמן המשחה שעשה משה שנ ממנו מזה שנ
ב שמן משחת קרש יהיה זה לי ומעולם לא נעשה שמן
אחר חוץ ממה שעשה משה אחר הסך את עצמו
ואחר הסך את אחרים שנ ואשר יתן ממנו על זר הסך
כלים ובהמה וגוים שהם כמותה או שסך מתים בו פטור
שנ על בשר ארס לא יסך אין מושחין ממנו לרורות
לא כהנים גדולים ומשוח מלחמה ומלמי בית רוד בלבד
אפי כהן בן כהן מושחין אותו שכוסן שלא היה שם שמן
המשחה היה מהן גדול מתרבה בלבושת בגדו בלבד שהיה
לובש בגדי כהונה גדולה כיצד מושחין את הכהן
צק את השמן על ראשו וסך ממנו על גבי עיניו כמין כו יוני

ב שנ ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח
אותו לקדשו ומלמי בית רוד מושחין אותו
כמין נור על ראשו ולא ימשח במקומות אחרות ולא ירבה
בשמן הנותן משמן המשחה על גבי מלך או כהן
גדול שכבר נמשחו פטור שנ ואשר יתן ממנו על זר ואין
או זרים אצלו אבל הסך ממנו אפילו למלך וכהן גדול חייב
שנ על בשר ארס לא יסך כל ארס במשם וכהן גדול שנמל
שמן המשח מראשו וסך במיעו חייב כרת והוא שיסו ממנו
בכוית אין מושחין מלך בן מלך שהמלכות ירושה למלך
לעולם שנ הוא ובניו בקרב ישראל ואם היתה שם מחלוקת
מושחין אותו כרי לסלק המחלוקת ולהודיע לכל שזהו מלך
לכדו כמו שמשחו שלמה מפני מחלוקת ארזיהו ויזאש מפני
עתליו ויוהאחו מפני יהויקי אחיו זה שמשח אישע ליהוא
לא בשמן המשחה משחו לא בשמן אפרסמון ודבר זה כסוד
ביר החכמי כל כלי המקדש שעטה משה במדב לא נתקדשו
לא במשיחתן בשמן המשחה שנ וימשחם ויקדש אותם
ורב זה אינו נוהג לרורות לא הכלים כולן כיון שנשתמשו
בהן במקדש במלאכתן נתקדשו שנ אשר ישרתו בס בקור
בשירות הם מתקדשין הכפות והקערות שמקבלין
בהן הרס ושאר כלי השרת כולן שלכסף ושלזהב היו ומותר
לעשותן משאר מיני מתכות כמו שביארנו וכולן מתקדשין
במלאכתן ואם נשברו מתוך אותם ועושה אותן כלי אחר
ואין קדושתן מסתלקת מהן לעולם כלי הקודש שנקטו או

שנסדקו אין סותמין אותן לא מתיכין אותן ועושין אותן
חדשים סכין שנשטט כן הניצב או שנפגם אין מחזירין
אותו ואין משהוין אותו לא גונזין אותו בצד ההיכל בין
הקודש והאולם לדרום ועושין אחרים שאין עניות במקום
עשירות שתי מרות שליבש היו במקדש ישרון וחצי
עשרון העשרון למנחות וחצי העשרון לחלוק בו מנחת סהן
גדול שבכל יום ושבע מרות שללח היו שם היו וחצי ההין
ושלישית ההין ורביעית ההין ולוג וחצי לוג ורביעית ולבח
היו חצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין ושלישית ההין
למרדות הנסכים שלובחים ולוג למרדות שמן המנחות
וחצי לוג למרדות שמן לכל נר מנרות הכנורה ורביעית
לחלק בה השמן לחביתין ואין לנו דבר לכדור בו היו ולמה
היה שם הואיל והיה במקדש בימי משה שמרה בו שמן לשמן
המשחה ובחצי לוג שהיה במקדש שהיו מורדין מים
למי סופה ושמן לתורה ומרביעית שהיתה שם היו מורדין
שמן לחם הנוזר ומים לטהרת מצרע ולא כפני כעשים לא
נתקדשו לא מפני המלאכות שלמקדש שאמרו כל
המדות הא קודש ומכלי השרת לא שמרות הלח נמשחו
מבפנים ומבחוץ ומלי היבש לא נמשחו לא מבפנים לפיכך
בחצי מרות הלח קודש ובחצי מרות היבש חול

פרק שני

הקפדות נעשית בכל שנה ושנה ועשיות מצות עשה שנ
ואתה קח לך סמים וטמר ונתרשו בתורה ארבעה
מסממניה ותן נפה ושחלת חלבנת ולבנת ושאר סממניה
חלפת למשה מסיני ארץ עשר סממנים נמסרו לו

מחומתה ואין רברים שנאמר בירושלם אין מלינין
 בה את המת ואין מעבירין בתוכה עצמו אדם ואין משכירי
 בתוכה בתים ואין נותנין בתוכה מקום לגר תושב ואין
 מקיימי בה קברות חוץ מקברי בית דוד וקבר חולדת שהיו
 בה מימות נביאים הראשונים ואין נוטעים בה גנות
 ופרדסים ואינה נורעת ואינה נחרשת שמא תסרח ואין
 מקיימין בה אילנות חוץ מגינת יורדים שהיתה שם מימות
 נביאים הראשונים ואין מקיימין בה אשפה מפני הרצנים
 ואין מוציאין המינה זיון וגוונות לרשת הרבים מפני
 אהל הטומאה ואין עושין בה כבשונות מפני העשן ואין
 מגדלין בה תרנגולות מפני הקרש וכן לא יגרלו
 הטהנים תרנגולין בכל ארץ ישראל מפני הטהרות ואין הבית
 נחלש בה ואינו מטמא בגגעים ואינה נעשת עיר הנדחת
 ואינה מביאה עגלה ערופה לפי שלא נתחלקה לשבטים
 הר הבית מקודש ממנה שאין זבין וזבות נידות ויולדות
 נכנסין לשם ומותר להכניז המת עצמו להר הבית ואין צריך
 לומר טמא מת שהוא נכנס לשם החיל מקודש מכנו
 שאין גוים וטמא מת ובעל נדה נכנסין לשם עורת
 הנשים מקודשת מן החיל שאין טבול יום נכנס לשם ואינו
 זה מרבניהם אבל מן התורה מותר טבול יום להכנס
 למחנה לוייה וטמא מת שנכנס לעורת הנשים אינו חייב
 חטאת עורת ישראל מקודשת מעורת נשים שאין
 מחוסר כיפורים נכנס לשם וטמא שנכנס לשם חייב כרת
 עורת הטהנים מקודשת ממנה שאין ישראל נכנסין לשם לא
 בשעת צירכהם לסמיכה ולכפרה ולשחיטה ולתנופה בין
 האולם ולמזב מקודש ממנה שאין בעלי כומין ופרועי ראש
 וקדועי בגדים נכנסין לשם ההיכל מקודש מבין
 האולם ולמזבח שאין נכנס לשם לא רחוק ידים ורגלים
 בית קודש הקדשים מקודש ממנו שאין נכנס לשם לא כהן
 גדול ביום הכיפורים בשעת העבודה מקום
 שהיה בעלייה מכון על קדש הקדשים אין נכנסין לו לא
 פעם אחת בשבוע לירע מה הוא צריך לחזק ברכו בשעת
 שנכנסין הבגאים לבנות ולתקן בהיכל או להוציא משם
 את הטומאה מצוה שהיו הנכנסין כהני תמימים לא מצאו
 תמימים יכנסו בעלי כומין ואם אין שם כהנים יכנסו לויים
 לא מצאו לויים יכנסו ישראל מצוה בשחורני לא מצאו שחורני
 יכנסו טמאים טמא ובעל מום יכנס בעל מום ואל יכנס
 טמא שהטומאה רחוקה בצידו וכל הנכנסין להיכל
 לתקן יכנסו בתיבות אם אין שם תיבות או אי אפשר להם
 שיעשו בתיבות יכנסו ררך פתחים

פרק שמיני

שמירת המקדש מצוה עשה ואעפ שאין שם פחד מאויבים
 ולא מלשטי שאין שמירתו לא כבוד לו אינו רומה פלטרין
 שיש עליו שומרון לפלטרין שאין עליו שומרון ושמירה נו
 מצותה כל הלילה וחשומרים הם הטהנים והלויים שנ ואתה
 ובניך אתך לפני אהל העדות כלומר אתם תהיו שומרי לו
 והרי נאמר ושמרו את משמרת אהל מועד ונאמר והחונים
 קרמה לפני אהל מועד מורחה משה ואהרן ובניו שומרי
 משמרת הקדש ואם בטלו שמירה עברו בלא
 תעשה שנ ושמרתם את משמרת הקדש ולשון שמירת
 אזהרה היא הא למדת ששמירתו מצות עשה וביטול
 שמירתו מצות לא תעשה מצות שמירתו שיהיו
 הטהנים שומרים מבפנים והלויים מבחוץ וארבעה ועשרים
 ערה שומרון אותו בכל לילה תמיד בארבעה ועשרים כקום
 הטהנים בשלשה מקומות והלויים באחד ועשרים
 מקום והיו שומרים סגנים היו שומרים בבית
 אבטינס ובבית הגיצון ובבית המוקד בית אבטינס ובבית
 הגיצון היו עליות בגיות בצר שערי העדה והרחוב היו
 שומרים שם בית המוקד בארץ וקני בית אב
 שלאותו דיוס היו ישנים שם ומפתחות העדה ביום
 לא היו הטהנים השומרים ישנים בבגדי מחנה לא
 מקלנין אותן ומצוהוין אותן כנגד ראשון ולבשן בגדי

הצרותין לו בסרינו ואין צריך לומר שאסור לזוק בכל הר
 הבית לא אם נודמן לו חוק מבליעו בכסותו ולא יעשה
 הר הבית ררך שיכנס מפתח זו ויצא בפתח שכנגדה כדי
 לקצר הדרך לא יקפו מבחוץ ולא יכנס לו לא לרבר מצוה
 וכל הנכנסין להר הבית נכנסין ררך ימין ומקיפין ויוצאין
 ררך שמאל חוץ ממי שארעו רבר שהוא מקיף על השמאל
 לפיכך היו שואלין לו מה לך מקיף על השמאל שאני אבל
 השוכן בבית הזה ינחמד שאני מנודה השוכן בבית
 הזה יתן בלבבך ותשמע לרברי חביריך ויקרבוך כל
 שהשלים עבודה ונסתלק לו אינו יוצא ואחוריו להיכל לא
 מהלך אחורנית מעט מעט ומהלך על צידו עד שיצא מן
 מן העורה וכן אנשי משמר ואנשי מעמד ולויים
 מרוכנן כך הם יוצאין מן המקדש כמי שפוסע אחר תפלה
 לאחוריו כל זה ליראה מן המקדש לא יקל אדם את
 ראשו כנגד שער מזרחי שלעורה שהוא שער ניקוד מפני
 שהוא מכון כנגד בית קודש הקדשים וכל הנכנס לעורה
 יהלך בנחת במקום שמותר לו להכנס לשם ויראה עצמו
 שהוא עומד לפני ארון ה' שאמר והיו עיני ולבי שם כל הימי
 ומהלך באימה וביראה ורעה שנ בבית אהל נהלך ברגש
 ואסור לכל אדם לישיב בכל העורה ואין
 ישיבה בעורה לא למלכי בית דוד בלבד שנא ויבא המלך
 דוד וישב לפני ה' והסנהדרין שהיו יושבין בלשכת הגזית
 לא היו יושבין אלא בחצייה שלחול אעפ
 שהמקדש היום חרב בעוונותינו חייב אדם במוראו כמו
 שהוא נוהג בו בבנינו לא יכנס לא למקום שמותר להכנס
 לשם ולא ישב בעורה ולא יקל ראשו כנגד שער המזרח
 שנ את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו מה שמירת
 שבת לעולם את מורא מקד לעולם שאעפ שחרב בקרושתו
 עומד בוסן שהיה המקדש בנוי אסור לו לאדם
 להקל את ראש מן הצופין שהוא חוץ לירושלם ולפנים
 והוא שיהיה רואה את המקדש ולא יהיה גרד מפסיק בינו
 ובין המקדש אסור לאדם לעולם שיפנה או שישן
 בין מזרח למערב ואין צריך לומר שאין קובעין בין הכסא
 בין מזרח למערב בכל מקום מפני שהיכל במערב לפיכך
 לא יפנה למערב ולא לסורח מפני שהוא כנגד המערב לא
 בין צפון לדרום נפגים וישנים וכל המטיל מים
 מן הצופים ולפנים ישב ופגיו כלפי הקודש או יסלק הקודש
 לצדדין ואסור לאדם שיעשה
 בית תבנית היכל אכסדרה תבנית אולם חצר כנגד העורה
 שולחן בצורת שולחן ומנורה בצורת מנורה אבל עושה
 הוא מנורה של חמשה קנים או של שמונה קנים או מנורה
 שאינה שלמתכת אעפ שיש לה שבעה קנים שלש מחנות
 היו כמרבך מחנה ישראל והוא ארבע מחנות ומחנה לוייה
 שנ בה וסביב למשכן יחנו ומחנה שכינה והוא מפתח חצר
 אהל מועד ולפנים וכנגדן לרווחת מפתח ירושלם ער הר
 הבית כמחנה ישראל ומפתח הר הבית ער פתח העוד שהוא
 שער ניקוד כמחנה לוייה ומפתח העורה ולפנים מחנה
 שכינה והחיל ועורת הנשים מעלה יתירה בבית העולמים
 כל ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ומה היא
 קדושתה שם ביאין ממנה העומר ושתי הלחם והביסורים
 מה שאין מביאין כן משאר ארצות עשר קדושות
 הן בארץ ישראל וזו למעלה מזו עיירות המוקפות
 חומה מקודשות משאר הארץ שמשלחין מתוכן את
 המצורעים ואין קובדין בתוכן מת ער שירצו שבעה טובי
 העיר או כל אנשי העיר ואם יצא המת חוץ לעיר
 אין מחזירין אותו לתוכה אעפ שרצו כולן להחזירו
 רצו בני העיר להוציא הקבר מן המדינה מפנין
 אותו וכל הקמדות מפנין חוץ מקבר נביא או מלך
 קבר שהקיפתו העיר בין מארבע החותיו בין משתי רוחות
 זו כנגד זו אם היתה בינו ובין העיר יתר החמשים אמה
 לכאן וחמשים לכאן אין מפנין אותו ער שירצו כולן פחות
 מכאן מפנין אותו ירושלם מקודשת משאר העיירות
 והמוקפות חומה שאכלין קדשים קלים ומעשר שני לפנים

רבינו חלק הכהנים לשמונה משמרות ארבעה מאלו
וארבעה מאיתמר וכן היו ער שמואל הנביא ובימי שמואל
חלקם הוא ורור המלך לארבע ועשרי משמר ועל כל משמר
ומשמר ראש אחר ממנה ועולין לירושלם לעבודה משמר
לכל שבת ומיום השבת ליום השבת הן מתחלפין משמר
יוצא והאחר שהוא אחריו נכנס ער שומרו וחורין הלילה
ומצות עשה להיות כל המשמרות שנים כרגלים

וכל שיבוא מן הכהנים ברגל ורצה לעבור עובר וחולק
עמהם ואין אום לו לך ער שיגיע משמרך שאם וכי יבוא
הלוי מאחד שעריך ברא בקורבנות הרגלים ובחלוק
לחם הפני ובחילוק שתי הלחם שלעצרת אבל נדרים ונדרו
ותמידין אין מקריבין אותן לא משמר שומנו קבוע ואפילו
ברגל שנ חלק כחלק יאכלו לבר ממכריו על האבות כלומר
חלק כחלק יאכלו בקורבנו הציבו ואינן חלק כחלק בשאר
הימים שכבר חלקו אותם האבות וקבעום כל משמר ומשמ
בימיו וכן עבודת לחם הפנים במשמר שומנו
קבוע אבל עבודת שתי הלחם בכל המשמרות ומנין שאינו
מכריב לא כרגלים שנאמר מאחד שעריך מכל ישראל בשעה
שגל ישראל באין בשער אחד ומנין שאינו מברך אלא
בכהנים שנאמר חלק כחלק יאכלו ואין שם מתנות במקדש
להואכל אלא לכהנים בלבד וכן כהן שהיה לו קרבן
הרי זה בא למקדש ומקריבו בכל יום שירצה שנ ובא בכל
אות נפשו ושרת ואפי' חטאתו ואשמו הוא מקריב ומכפר
על ירי עצמו והעדר שלקרבנו שלו ואם רצה ליתן את
קרבנו לכל כהן שירצה להקריבו נותן ועוד הקרבן ועבדתו
לאותו הכהן בלבד שנתן לו היה ההון בעל
הקרבן בעל מוס נתן קרבנו לאנשי משמר והעדר שלהם
היה זקן או חולה שיטל לעבור על ירי הדחק נותן קרבנו
לכל כהן שירצה והעדר והעבודה לאנשי משמר ואם
אינו יכול לעבור כלל הרי הקרבן נאכל לאנשי משמר

היה שם בקורבנות הציבור וכל הכהנים שמיאם
מתנו לבעלי מוסין שהורים שבאותו משמר ועורו ועבודתו
לאנשי משמר הטמאים היה הקרבן של כהן גדול
היה און נתנו לכל כהן שירצה ועורו ועבודתו לאנשי
משמר כיון שכהן גדול האון ראוי לעבודה כמו שיתבאר
הרי זה עושה שליח לקרבנו כל ראש משמר
ומשמר מחלק משמרו לבתי אבות ער שהיה כל בית אב
ואנשי עובר ביום אחד מימות השב והאחר ביו שלאחריו
והאחר ביום של אחריו ולכל בית אב ואב ראש אחר ממנו
עליו וממנין כהן גדול הוא ראש לכל הכהנים ומישיחין
אותו בשמן המשחה ומלבישין אותו בגדי כהונה גדולה שנ
והכהן הגדול מאתו אשר יוצק ונוכר ואם אין שם
שמן המשחה מרביץ אותו בבגדי כהונה גדולה בלבד שנ
אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבוש את
הבגדי כשם שמתרבה בשמן המשחה כך מתרבה בכהנים
כיצר מרביץ אותו בכהנים לובש שמונה בגדים
ופושטן וחדר ולבשן למחר שבעת ימים יום אחד יום שנ
שבע ימים ילבשם הכהן תחתיו מבגיו וכשם שריבוי בגדי
שבעה כך משיחה בשמן שבע יום אחד יום ואם עבר קודם
שיתרבה בכהנים כל שבעה או קודם שימשה כל שבעה
עבודתו כשיחה הואיל ונתרבה או נמשח פעם אחת נעשה
כהן גדול לכל דבר אין בין כהן משוח בשמן
המשחה למרובה כהנים אלא פר שמיא כהן המשיח אם
שנ באחד מן המצות שהיו עליו חטאת שנ אם הכהן
המשיח יחטא ונו אבל לשאר הדברים שנים הם אין
מעמידין כהן גדול לא בית דין שלאחר ושבעים ואין
מושחין אותו לא ביום שנ ביום המשח אותו וכן אם
נתרבה בכהנים בלבד אין מרביץ אותו לא ביום ואין ממני
שני כהנים גדולים כאחת ממני כהן אחד ידח
לכהן גדול כמו המשנה למלך והוא הנקרא סגן והוא הנקרא
מסונן והיה עומד לימין כהן גדול תמיד וזה כבוד הוא לו
וכל הכהנים מתחת די הסגן ועוד ממנין קתיקולין
לחיות לסגן כמו הסגן לסגן גדול ואין פחתין משנים

וממנין אמרכלין אין פחות משבע ומפתחות העורה בידם
רצה האחת לפתוח אינו יכול ער שיכנסו כל האמרכולין
ויפתחו וממנין גזברין מתחת ידי האמרכולין ואין
פוחתין משלשה גזברין והגזברין הן שגובין כל ההקדשות
ופורין את הנפרה מהן ומוציאין אותן כרברים הראויין
להן להוציאן כהן הגדול המשיח קודם למרוב בגדי ומרוב
בגדים העומד לשרת קודם למשיח שעבר מחמת קרי
והעובר מחמת קרי קודם לעובר מחמ מוס והעוב מחמ מוס
קודם לכהן משוח מלחמה ומשיח מלחמה קודם לסגן וסגן
קודם לקתיקול וקתיקול קודם לאמרכל ואמרכל קודם לגזבר
וגזבר קודם לראש משמר וראש המשמר קודם לראש בית
אב וראש בית אב קודם לכהן הדיוט משאר הכהנים
נמצאו הכהנים תמיד שמנה מעלות זו למעלה כזו

כשימות המלך או כהן גדול או אחר משאר המכונים
מעמידין תחתיו בנו או הראוי ליוורשו וכל הקודם לנחלה
קודם לשררות המת והוא שיהיה ממלא מקומו בחכמה או
ביראה אעפ שאינו כמותו בחכמה שנ במלך הוא ובניו בקרב
ישראל מלמד שהשלים ירושת והוא הדין לכל שדרה שבקרב
ישראל שהוכה לה זוכה לעצמו ולורעו משוח
מלחמה אין בנו מתמנה תחתיו לעולם לא הרי הוא כשאר
הכהני אם נמשח למלחמה נמשח ואם לא נמשח לא נמשח
וכשכהן משוח מלחמה משמש במקדש משמש
בארבעה כלים כשאר כהנים מעלין משררה לשררה
גדולה ממנה ואין מורדין אותו לשררה שהיא למטה מכנה
שמעלין בקודש ולא מורדין ואין מורדין לעולם משררה
שבקרב ישראל אם סרח וכהן גדול שעבר עבירה
סחיב עליה מלקות מלקין אותו בבית דין של שבעי ואחר
נא בבר שלששה כשאר מחוייבי מלקות וחוזר לגדולתו

פרק חמישי

כהן גדול צריך שיהיה גדול מכל אחיו הכהנים בניו בכח
בעושר בחכמה ובמראה אין לו ממון כל הכהנים נתנין לו
משלהן כל אחד לפי עושרו ער שיעשו יותר מעשיר שבסלן
ואין אחר מכל או מעכב לא כל זה למצוה אבל אם נתרבה
ככל מקום נתרבה וחייב כהן גדול לנהוג כבוד בעצמו
ולא יקל בעצמו עם שאר העם ולא ירא אותו ערום לא
בבית המדרש ולא בבית הכנסת ולא כשמשמח שנגמ הכהן
הגדול מאחיו מלמד שנהגין בו גדולה יתירה רצה הוא
שירחיץ אחרים עמו הרשות בידו
לא יכנס לבית המשתה ולא לסעודת של רבים אפילו הם
של מצוה אבל הולך הוא אם רצה לבית האבל וכשהוא
הולך אינו הולך בערבוביא עם שאר הכהנים לא מסבכין
אותו בהגיו וחולקין לו כבוד והסגן סמצעו בינו לבין העם
והסגן ומשיח שעבר מימינו וראש בית אב והאבלים וכל
העם משמאלו ואם לאבלים תנחמו והן מכבדין אותו כפי
כוחן מת לו מת אינו יוצא אחריו ואינו יוצא ספת ביתו או
מן המקד וכל העם באים לנחמו לביתו והוא עומד בשורה
וסגן מימינו וראש בית אב וכל העם משמאלו ואומרו לו
אנו כפרתיך והוא אומר להם תתברכו מן השמי וכשכבדין
אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הספסל
ואינו קודע על מתו כשאר הכהנים שנ ובגדי לא יפרוס
ואם קדע לוקח אבל קודע הוא מלמטה כנגד רגליו ואינו
מרב פרע לעולם שנ את ראשו לא יפרע ואפי בעת שלא
יכנס למקדש לא מספר מערב שבת לערב שבת ואינו
מספר בתער לא בווג ראש שיערה זו בעיקר זו ער שיראה
כאילו הוא צמח כאחת שנ ראשם לא יגלחו ופרע לא
ישלחו כסוס יכסמו את ראשיהן ובית יהיה לו מוכן במקד
והוא הנקרא לשכת כהן גדול ותפארתו וכבודו שיהיה
יושב במקדש כל היום ולא יצא לא לביתו מלבד כלילה או
שעה או שנים ביום ויהיה ביתו בירושלם ואינו זו משם
כהן גדול רן ודין אותו ומעדין עליו ואין דנין
אותו דינו נפשות לא בבית דין הגדול בלבד שנ כל הדבר
הגדול יביא אלך היה יודע עזת אינו חייב

למשה בסנין והם שעושים אותן במשקל מכוון ומוסיפין עמחן בלא משקל מלח סרומית וכפת הירדן ועשב אחד שמעלה עשן ולא היו יודעים אותו לא אנשים ידועים והוא היה הלכה בידם איש מפי איש וזהו משקל אחד עשר סמניה נשף ושחלת וחלבנה ולבונה מכל אחד משקל שבעים מנה והמנה מאה רינדק ומר וקציעה ושבלת נרד וכרכום מכל אחד ששה עשר מנה קושט שני עשר מנה קנמון תשעה מנים קלופה שלש מנים משקל הכל שלוש מאות ושש ושמנה מנה שחוקין הכל הרק ומוסיפין לה רבע הקב מלח סרומית וכפת הירדן ומעלה עשן כל שהוא ומקטיר ממנה בכל יום על מוצח הוהב מנה שלש מאות וששים וחמשה יום כנגד ימות החמה והשלש מנים הנשארות שוחק אותם ערב יום הכיפורים רקה מן הרקה עד שמוציא ממנה מלא חפניו להקטיר ביום הכיפורי והשאר הוא מותר הקטורת שאמרנו בשקלים נשף האמור בתורה הוא עצי הקטף שיוציא מהן הצרי והשחלת היא הציפורן שנותנין אותה בני האדם בסומרות והחלב כמו רבש שחור וריחו קשה והוא שרף אילנות בערי יון וזהו שמות הסמנים בלשון ערבי עור בלסאן ואצפאר טיב ומיעה ולכאן ומסך וקציעה וסנבל אלנטורין וועפרן וקושט ועוד וקשר סליכה וענבר כיצד מפטמין את הקטרת מביא תשעת קבין בורית כרשנה ושף בה את הציפורן ואחר כך שורה את הציפורן באחר ועשרים קב שליון חוק ביותר ואחר כך שוחק כל אחד מן הסמנים בפני עצמו הרק וכשהוא שוחק אומר הירק היטב הירק היטב כל זמן ששוחק ומערב הכל וכל מעשה בקורש בתוך העורה ומשל הקדש והמפטם את הקטרת מן החולין פסולה פעמים בשנה היו מחזירין אותו למכתשת בימות החמה היו מפזרי אותה כדי שלא תתעפש ובימות הגשמים צוברין אותה כדי שלא יפוג ריחה נתן לתוכה רבש כל שהוא פסלה חסר אחד מסמניה חייב מיתה שהרי נעשית קטרת זרה פטמה מעט מעט במתכונתה כשרה אפי פישם פרס בשחרו ופרס בין הערבים העושה קטורת מאחד עשר סממנין או לפי משקלות או כדי להריח בה אעפ שלא הריח חייב כרת על עשייתה אם עשה סויד ובשוגב מביא חטאת קבוע אעפ שלא עשה המשקל כולו לא חציו או שלישו הואיל ועש לפי משקלות או חייב כרת שנ במתכונתה לא תעשו לכם

איש אשר יעשה כמות להריח בה ונסתת מעמיו עשה להתלמד בה או למוסרה לציבור פשו הריח בה ולא עשאה אינו חייב כרת לא דינו כדון כל הנהנה מן ההקדש לא חייבה תורה כרת לא לעושה במתכונתה להריח בה מוצח הוהב שבהיכל עליו מקטירין הקטורת בכל יום ואין מקריבין עליו דבר אחר ואם הקטיר עליו קטורת אחרת שאינה כזו או שהקטיר עליו קטורת כזו שהתנר אותה יחיד או רבים או הקריב עליו קרבן או הסיד נסך לוקה שנה לא תעלו עליו קטורת ורה ועולה ומנחה וכו בעת שמוליכין את הארון ממקום למקום אין מוליכין אותו לא על הבהמה ולא על העגלות לא מצו לנושלו על הכתף ולפי ששכח רוד ונשא על העגלה נפרץ פרץ בעווא לא מצוה לנשא על הכתף שנ כי עבודת הקדש עליהם בכתף ישאו כשנשא איתו על הכתף נושאין פנים כנגד פנים ואחוריה לחץ ופניהם לפנים ונותרו שלא ישמשו הברים מן השבעו שהסיר אחד מן הברים מן השבעות לוקה שנה בשבעות הארון יהיו הברים לא יסורו ממנו

פרק ז' שליש

כולו מוכרל לעבודת המקדש שנ בעת ההיא הכריל האת שבט הלוי ומצות עשה להיות הלויים פנוין ומוכנין לעבודת המקדש בין רע בין שלא רע שנ ועבר הלוי הוא את עבוד אתה מועד וכן לוי שקבל עליו כל מצות לוייה חוץ מרבר אחד אין מקבלין אותו עד שיקבל את כולן עבודה שלחן היא שיהיו שומרין את המקדש ויהיו מהן שיעדין לפתוח שערי המקדש ולהגות ולתתנו ויהיו מהן משדדין לשודד

על הקרבן בכל יום שנ ושרת בשם ה' אהיו ככל אחיו הלויים אי זהו שירות שהוא בשם ה' הוי אומר זו שירה ומתי אומר שירה על כל עולות הציבור החובה ועל שלמי עצרת בעת ניסוך היין אבל עולת נרבה שמקריבין הציבור לקיץ למוזב וכן הנסכין הבאין בפני עצמן אין אום עליהן שירה לוי האונן מותר לעבור ולשודר ואין פוחתין משנים עשר לויים עומדים על הרוכן בכל יום לומר שירה על הקירבן ומוסיפין עד לעולם ואין אומרין שירה אלא בפה בלא כלי שעיקר השירה שהיא עבודתה בפה

ואחרים היו עומדים שם מנגנין בכלי שיר מהן לויים ומהן ישראלי מיוחסין המשיאי לכהונה שאין עולה על הרוכן אלא מיוחס ואין אילו המשודרים על פי הכלים עולין למניין השנים עשר ובמה הם מנגנין בנבלים והלילים וכינורות וחצוצרות והצלצל ואין פוחתין משני נבלים ולא מוסיפין על ששה ואין פוחתין משני הלילים ולא מוסיפין על שנים עשר ואין פוחתין משני הצוצרות ולא מוסיפין על עשרים ומאה ואין פוחתין מתשעה כינורות ומוסיפין עד לעולם והצלצל אחד בלבד

כולם ובראשי חודשים היו הכהני תוקעו בחצוצרות בשעת הקרבן והלוי אומר שירה שנ וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חרשיכם ותקעתם בחצוצרות החצוצרת היתה נעשית מן העשת של כסף עשה אותה מן הגרשאות של כסף כשירה משאר מיני מתכות פסולה והחלילין שהיו מנגנין בהן היה אבוב שלהן שלקנה מפני שקולו ערב ולא היה מחלק לא באבוב יחיד מפני שהוא מחלק יפה בשנים עשר יום בשנה החליל מכה לפני המוצח

בשחיטת פסח ראשון ובשחיטת פסח שני וביום טוב הראשון של פסח וביום טוב הראשון של עצרת ובשמונת ימי החג וחליל זה רוחה שבת מפני שהוא חליל של קרבן וחליל של קרבן עבודה הוא ורוחה את השבת אין בן לוי נכנס לעורה לעבודתו עד שילמדוהו חמש שנים תחילה שנ ואת אשר ללויים מן המשועשים שנה

וכתוב אחד אומר מכן שלשים שנה הא כיצד חמש לתלמוד ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש שנ איש איש על עבודתו זה שנ בתורה בלויים ומכן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה אינו לא בזמן שהיו נושאין המקדש ממקום למקום ואינה מצוה נוהגת לזרות אבל לזרות אין הלוי נפסל בשנים ולא במסמין אלא בקול שיתקלקל קולו מרוב הזקנה יפסל לעבודתו במקדש

ויהא לי שאינו נפסל לא לומר שירה אבל יהיה מן השוערים שמוא הרואה ורוד המלך חלקו הלויים לארבעה ועשרים משמרות ועובר משמר בכל שבת וכל אנשי משמר מחלק אותם ראש המשמר לבתי אבות וכל יום מימי השבת עוברים בו אנשים ידועים וראשי האבות מחלקין אילו העוברים ביום שהן איש איש על עבודתו וכל הלויים מוזהרין על עבודת המוצח שנ אך כלי הקדש ואל המוצח לא יקדו ולא ימותו לא יקדו לעבודה אבל ליגע מותרין וכשם שהלויים מוזהרין שלא לעבור עבודת הכהנים כך הכהנים מוזהרין שלא לעבור עבודת הלויים שנ גם הם גם אתם וכן הלויים עצמם מוזהרין שלא יעשה אחד מלאכ חבירו שלא יסויע המשרד לשוער ולא השוער למשרד שנ איש איש על עבודתו ועל משאו לויים שעברו עבודת הכהני או שסויע לוי במלאכ שאינ מלאכתו חייבין מיתה בידי שמים שנ ולא ימותו אבל כהן שעבר עבודת לוי אינו במיתה אלא בלא תעשה

פרק רביעי

הכהני חובדלו מכלל הלויים לעבודת הקורבנות שנ ויבדל אחרן להקדישו קדש קדשים ומצות עשה היא להבדיל הכהנים ולקדשם ולהכניסם לקדש שנ וקדשתו כי את לחם ארוך הוא מקדיב וצריך מל אדם משרד לנהוג כהן כבוד הרבה ולקדשם אתם מל רבר שבקדושה לפתוח בתורה ראשון ולבדל ראשון ולישול מנה יפה ראשון משא

פרק שמיני

ידו נעשה הכל ולשכה היתה לו במקדש
 כגרי כהונה שלש מינים כגרי כהן הדיוט וכגרי זהב וכגרי
 לבן כגרי כהן הדיוט הם ארבעה כלים כתנת ומכנסים
 ומגבעו ואבנט וארבעתן שלפשתן לבנים וחושן כפול ששה
 והאבנט לבדו רקס בצמר כגרי זהב הן כגרי
 כהן גדול והם שמונה כלים הארבע שלכל כהן ומעיל ואפוד
 וחושן וציץ ואבנטו של כהן גדול מעשה רוקם הוא הוא
 דומה במעשיו לאבנט כהן הדיוט ומצנפת האמורה באהרן
 היא המגביעת האמורה בבגדו לא שכחן גדול צנף בה כמי
 שלופף על השכר ובגדו צונפין בה ככובע ולפי נקרא מגבע
 כגרי לבן הם ארבעה כלים שמשמש בהן כהן גדול
 ביום הכיפורים כתנת ומכנסים ואבנט ומצנפת וארבעתן
 לבנים וחושן כפול ששה ומן הפשתן לבדו הם ושתי כתנות
 אחרות היו לו לכהן גדול ביום הכיפורי אחת לובשה בשחר
 ואחת בין הערבים ושתיים בשלשים מנה משל הקדש ואם
 רצה להוסיף מוסיף משלו ומקריש התוספת ואחר כך עושה
 בה הכתנות כגרי כהונה מצותן שיהיו הרשים נאים
 ומשולשים כדרך כגרי הגדולים שגן לכבוד ולתפארת
 היו מאוששין או מקורעין או ארוכין יתר על מדתו
 או קצרים פחות ממדתו או שסלקן באבנט ועבר עבודתו
 פסולה היו משחקין או שהיו ארוכים וסילקן באבנט עד
 שנעשו כמדתו ועבר עבודתו כשרה כל כגרי
 מבגדי כהונה שנעשו צאי אין מלבנין אותן ואין מכבסין
 אותן לא מנחן לפתילות ולובש הרשים וכגרי כהן גדול
 שבלו גונזין אותן וכגרי לבן שעובר בהם ביום
 הצום אינו עובר בהם פעם שנייה לעולם לא גנזין במקום
 שיפשוט אותם שם שנ והניחם שם והם אסורין בהנאה
 מכנסים כהנים הדיוטי שבלו ואבנטיהם היו
 עושין מהן פתילות ומדליקין בהן במקדש בשמחת בית
 השאבה וכתנת כהנים הדיוטים שבלו היו עושין מהן
 פתילות לכבודה תמיד כל כגרי הכהנים אינן
 באים לא משל ציבור ויחיד שחתרבו כגרי כהונה
 מוסרו לציבור ומותר וכן כל כלי השרת ועצי המערכה
 שזכרן יחיד לציבור הדי הן כשרין אף כל קורבנות
 הציבור שהתנב אונן יחיד משלו כשרו ובלבד שיפסדו
 לציבור כגרי כהנים הדיוטים היו עושין מהן
 מחצלות רבות וששה ותשעים הלון היו במקדש להניח
 בהן הבגדים ארבעה חלונות לכל משמר ושם כל משמר
 כתוב על חלונותיו וכולן סתומות וכשיכנסו אנשי משמר
 לעבודה בשבת שלהן פותחין חלונותיהן כל ימי שבתן
 ונטלין הכלים וכשיצאו מחוירין הבגדים לחלונותיהם
 וסגמין ולמה עשו ארבעה חלונות לכל משמר
 לפי שלא יחיו הכלים מעורבין לא כל המכנסים בחלון אחד
 וכתוב עליו מכנסים וכן באבנטים בחלון אחד וכתוב עליו
 אבנט וכן המצנפות סלן בחלון אחד והכתנות כולן בחלון
 אחד כהן גדול מניח כגרי זהב בלטה שלו בלילה או בעת
 שיצא מן המקדש כגרי כהונה מותר ליהנות מהן
 לפיכך לובשם ביום עבודתו ואפי' שלא בשעת עבודה הן
 מן האבנט מפני שהוא שעטנו אסור לסחן הדיוט ללובשו
 לא בשעת עבודה אין הכהנים לובשין לעבודה
 לא צמר ופשתים בלבד וכל מקום שגן בתורה שם או בר
 הוא הפשתים והוא הבוץ ותכלת האמורה ככל מקום
 הוא הצמר הצבוע כעצם שמים שהוא פתוך מן הכחול
 הארגמן הוא הצמר הצבוע אדום ותולעת
 השני הוא הצמר הצבוע בתולעת כל מקום שגן
 בתורה שם או שם מזור צריך שיהיה החוט כפול ששה
 ומקום שגן בו אם היה חוט אחד לבדו כשר ומצוה מן
 המוכר שיהיה כפול ששה ומקום שגן בו משור בלבד צרי
 שיהיה חוטין כפול שמונה כל מקום שגן בתורה מעשה רוקם
 הוא שתיהן חצרות הנעשו באריג נראין מצד אחד בפני
 האריג ומעשה חושב הוא שתיהן חצרות נראית משני

על הקרבנות מתחת יד זה שעל המשוררים וברשותו וכל
 אילו התקיעות בחצוצרות הן זה שעל הצלצל הוא
 המעמיר כל המשוררים על פי כלי שיר שצוערין עם הלויים
 כמו שבארנו זה שעל הפייסות הוא מפיס בין
 הכהנים בכל יום ער שיהיה כל איש ואיש עושה מלאכתו
 שוכה בה בפייס וארבע פעמי היו מפיסין בכל יום ובהלסת
 תמידין אבאר כיצד היו מפיסין הממונה שעל
 הקינים הוא שפוסקין עמו שימכור הקנים לקרבנות כך
 וכך בסלע וכל מי שהוא חייב תורים או שני בני יונה יביא
 רמיהם למקדש וזה הממונה נותן הקנים לבעלי הקרבנות
 ועושה חשבון עם הגבירין ונותנין לו משלשים יום
 לשלשים יום פוסקין עמו השער ואם החלו הקנים מספק
 כשער הוול ואם הוקרו מספק כמו שפסקו עמו שיר הקודש
 על העליונה וכן קן שנמצא פסול או שנפסל קודם שקרב
 נותן אחר תחתיו זה שעל החותמות הוא שמקבל
 דמי הנסכים מסחוייבי נסכים ונותן להן חותמות וזה שעל
 הנסכים הוא שמוכר הנסכים כיצד ארבע חותמו היו במקדש
 האחר כתוב עליו עגל והשני כתוב עליו זכר והשלישי
 כתוב עליו גדי והרביעי כתוב עליו חוטא
 כל מי שביא קורבנותיו למקדש נותן דמי הנסכים לזה
 הממונה על החותמות ונותן לו חותמות כמניין הקורבנות
 שלו ואם היה מצורע עשיר נותן לו חותם אחד שכתוב עליו
 חוטא והלה הולך בחותמות שבידו לזה הממונה על הנסכי
 ונותן לו נסכים כמניין החותמות וכמו שכתוב בהן
 ולערב באים זה אצל זה מוציא את החותמות ומקבל
 כנגדן מעות אם הותירו המעות הותירו להקדש ואם פחתו
 המעות ישלם זה שעל החותמות מביתו מי שאבד
 חותמו מכתנין לו ער הערב אם מצאו במעות יתר כרי
 חותם ששוען נותנין לו ואם לאו אין נותנין לו ושם כל היום
 כתוב על החותם מפני הרמאים שלא ישהא החותם אצלו
 ער שיוקרו הנסכים משלשים יום לשלשים יום
 פוסקין שער היק והסולת עם הממונה על הנסכים אם הוקרו
 נסכים מספק להן כמו שפסקו עמו ואם הוולו מספק להן
 כשער הוול והשכר שמשתכר ההקדש בשערים אילו הוא
 הנקרא מותר נסכי ולוקחין צבו עולות לקיץ המזבח ואין
 מקצין את המזבח בעולת עוף שאין בקרבנו הציבור עוף
 הכהנים מפני שהן עומדים על הרצפה תמיד ואוכלין
 בשר הרבה ואין עליהן בגדים בשעת העבודה אלא חלוק
 אחד הם חלים במעיהן לפיכך מעמירין ממנה אחר שיהיה
 מבקד אותן ומרפא כל תחלואיהן ועוסק בהן תמיד הוא
 ואגשיו שתחת ידו וכן ממנין אחר להיות חופר
 בורות ושיחין ומתקן הבורות שלרבים כרי שהיו המים
 מצויין בירושלם לכל אחר מירשניה ולכל עולי הרגלים
 ואחר ממנה על כל אומני לחם הפנים והוא מתקן כל
 מלאכתו ואחר ממנה על כל אומני הקטורת והוא מתקן
 מלאכתה זה שעל הפרוכת ממנה על כל ארגי הפרכות
 והרקמים בהן שהיו מוכנות להיכל ולשערים ושתי פרכות
 היו עושין הקדשי וחושן הפרוכת כפולין ששה ששה וארבע
 מינין היו בה שש ותכלת וארגמן ותולע שני וכל אחד מהן
 כפול ששה הרי ארבעה ועשרים חושן וטפח היה עבה ועל
 שנים ושבעים נידון היתה נארגת ארכה ארבעי אמה ורחב
 עשרים אמה ושש עשרה פרוכות היו במקדש שבע על
 שבעה שיערי העזרה ואחת על פתח האולם ואחר על פתח
 ההיכל ושתיים לרביד בינו ובין הקדש ושתיים כנגד בעליו
 פרוכת שנשמאת בולד השומאה מטבילין אותה
 בפנים ומכניסין אותה מיד לפי שאינה צריכה הערב שמש
 ושנשמאת באב השומאה מטבילין אותה מבחון ושוחין
 אותה בחיל מפני שהיא צריכה הערב שמש ואם היתה
 חדשה שיפחין אותה על גב האצטבא כרי שיראה העם את
 מלאכתה שיהי נאה וכל הכלים שהיו במקדש היו לחם
 שניים ושלישים שאם יפסאו הראשתי יביאו השני תחתיה
 זה הממונה על מעשה כגרי כהונה עוסק בחכמת
 כגרי כהנים הדיוטים וכגרי כהן גדול ובאריגין ופתחת

להעיר ואפי' בכר הגדול שזה אינו כבוד לו שילך ויעיר
 ואם היתה ערות למלך ישראל הרי זה הולך בבית די הגדול
 ומעיר לו וכבר ביארנו בספר קדושה שהוא אסור
 באלמנה ומצווה על הבתולה ואינו נושא שתי נשים ואם
 נשא שתיים אינו יכול לעבוד ביום הצום עד שיגרש לאחת
 וחולץ וחולצים לאשתו ומייבמין את אשתו ואם גירש אשה
 מותרת להינשא לשאר העם בוסן שכחן גדול
 נכנס להיכל להשתחות שלשה אוחזין בו אחד בימינו ואחד
 בשמאלו ואחר באבנים טובות שבאפוד מאחוריו ויכנס
 להיכל וישתחוה וכיון שישמע הסגן קול רגליו שלכהן גדול
 שהוא יוצא מנביה לו את הפרוכת ואחר שיצא יכנס אחיו
 הכהנים וישתחוו ויצאו בכל יום שירצה להקטיר
 הקטורת מקטיר ונטל חלק בראש בקורשי המקדש כולן
 כיצד כשירצה אומר זו החטאת שלי וזה האשם
 שלי ואינו עובר בפיים לא כל עת שירצה להקריב מקריב
 כל מה שירצה והרי הוא בקורשי הגבול כשאר הכהנים
 בימן שיצא כהן גדול להקריב היה עולה בכבש והסגן
 מימינו הגיע למחצית הכבש אחו הסגן בימינו
 והעלהו והושיט לו הכהן שהוא מוליך את ראש העולה
 האברים שבירו וסוכך עליהן וזרקן לאש וכך היו מושיטין
 לו שאר האברים כל אדר ואחד נותן האברים שבירו
 לראשון והראשון נוהן לכהן גדול והוא סומך וזרק לאש
 ואם רצה לסמוך בלבר ויהיה אחר זורק לאש עושה ואין
 שם סמיכה על האברים לא לכהן גדול בלבר מפני כבודו
 אבל כל הסמיכות על בעלי חיים הם כשיגדיל
 הכהן ויעשה איש הרי הוא כשר לעבודה אבל אחיו הכהנים
 לא היו מניחין אותו לעבוד במקדש עד שהיה בן עשרים
 שנה ואינו נכנס לעזרה לעבודה תחילה לא בשעה שהלויים
 אומרים שירה אין הכהן עובר תחילה וכן כהן גדול אינו
 עובר תחילה עד שיביא עשירית האיפה משלו ועובר בירו
 שב זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה ביום המסח אותו
 ואם עבר קודם שיביא עשירית האיפה וכן כהן גדול שעבר
 ככהונה גדולה קודם שיביא עשירית האיפה עוברתן כשה
 כהן שלא עבר עדין מימיו שמיניהו כהן גדול הרי
 זה מביא עשירי האיפה ועובדה בירו בתחילה כשאר חינוך
 כל כהן הדיוש ואחר כך מקריב עשירי האיפה שנייה שהיא
 חינוך כהן גדול ואחר כך מקריב עשירית האיפה שלישית
 שהיא חביתו כהן גדול שמקריב בכל יום כמו שתבאר
 ומעשה שלטתן שזה הוא

פרק ששי

ואי אפשר שיהיה קרבנו שלאדם קרב והוא אינו עומד על
 גביו וקרבנות הציבור הן קרבן שלכל ישראל ואי אפשר
 שיהיו ישראל כולן עומדין בעזרה בשעת קרבן לפיכך תיקנו
 נביאים הראשונים שיברדו מישראל כשרים ויראו חט ויהיו
 שלהיו כל ישראל לעמוד על הקרבנות והם הנאשנים מעמד
 וחלקו אותם ארבעה ועשרים מעמדות כמניין משמרות
 כהונה ולויה ועל כל מעמד ומעמד אחר מהן מסונה על כולם
 והוא נקרא ראש המעמד בכל שבת ושבת מתקבצין
 אנשי מעמד של אותה שבת מי שהיה מהן בירושלם או
 קרוב לה נכנסין למקדש עם משטר כהונה של אותה שבת
 והרדוקים שכאותו מעמד כיון שהגיע מעמד שלהן הן
 מתקבצין לבית הכנסת שבמקומן ומה הן עושין
 אילו המתקבצין בין בירושלם בין בבתי כנסיות מתענין
 בשינוי בשבת שלהן ובשלישי וברביעי ובחמישי אבל בערב
 שבת לא היו מתענין מפני כבוד שבת ובאחר בשבת אינם
 מתענין כרי שלא יצאו מעונג שבת לצום ובכל
 יום ויום משבת שהיא מיצרן מתפללין ארבע תפילות
 שחרית ומנחה ונעילה ועוד מוסיפין תפלה אחרת בין
 שחרית ומנחה והיא יתירה להן ונושאין כפיתון הכהנים
 במעמד שלשה פעמי בכל יום בשחרית ובתפילה זו היתרה
 ובנעילה וקורין בספר תורה שלשה פעמים בכל
 יום בשחרית ובתפילה השנייה שמוסיפין אבל במנחה לא

היו קוראין בספר תורה לא על פה כקוראין את שמע ולא
 היו מתקבצין לתפלת מנחה בערב שבת מפני שהן שרודין
 לשבת וקובצין לכל תפילה מארבע תפילות אילו ועמידתן
 שם לתפילה ולתחינה ולבקשה ולקרות בתורה נקרא מעמד
 ובמה חיו קוראין במעשה בראשית ביום הראשון
 קוראין בראשית ויהי הקיע בשינוי יהי דקיע ויקוו בשלישי
 יקוו ויהי מאורות ברביעי יהי מאורות וישרצו בחמישי
 וישרצו ותוצא הארץ כשישי ותוצא הארץ ויכולו
 פרשה גדולה קורין אותה בשנים וקטנה קורא אותה אחר
 ושתי פרשיות שקורין שחרית הם שחזורין וקורין אותם
 בתפילה השנית בספר וחזורין וקורין אותה במנחה על פה
 טמונת ימי חנוכה לא היו אנשי מעמד עושין
 מעמד בשחרית וכל יום שיש בו קורבן מוסף לא היה בו
 מעמד לא בתפילה שנייה שלהם ולא במנחה לא בשחרית
 ובנעילה בלבר וכל יום שהיה בו קרבן העצים
 לא היה בו מעמד בנעילה לא בשחרית ובתפילה שנייה
 ובמנחה ומהו קרבן העצים זמן קבוע היה למשפחות
 משפחות לצאת ליערים להביא עצים למערכת ויום שניע
 לבני משפחה זו להביא העצים היו מקריבין עולות נרבה
 וזהו קרבן העצים והיה להם כמו יום טוב ואסורין
 בו בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג
 אפי' יחיד שהתנרב עצים או גורים במערכת אסור באותו
 היום בהספד ובתענית ובעשיית מלאכה ודבר זה מנהג
 אנשי מעמד אסורין מלספד ומלכבס כל שבת שלאן
 ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת ומפני מה אסרו
 עליה לספד ולכבס כרי שלא ינסו למעמד כשהן מטולין
 לא יספרו ויכנסו מקודם

פרק שביעי

חמשה עשר ממונין היו במקדש וכן ממונים לעולם על כל
 דבר מחמשה עשר דבריו או מסונה אחר ואין הן א על
 הזמנים ב על נעילת שערים ג על השוכרים ד על
 המסורדים ה על הצלצל עם שאר כלי שיר ו על הפייסו
 ז על הקנים ח על החותמות ט על הנסכים י
 על החולים יא על המים יב על מעשה לחם הפנים יג
 על מעשה הקטורת יד על מעשה הפרסת טו על כעשת
 בגדי כהונה כל אחר ואחר ממנונים או תחת ידו אנשים
 הרבה כרי להכין המלאכה שהוא מסונה עליה זה שעל
 הזמני הוא ואנשיו כיון שגיו עת הקרבן מכריז הוא או אחר
 מאנשיו ברשותו ואומר עזרו כהנים לעבודה ולויים לרוכז
 וישראל למעמד וכיון שישמע קולו יבוא כל אחד למלאכתו
 זה שעל נעילת שערים על פיו נועלין ועל פיו פותחין
 ואין התוקעין תוקעין בכל יום לפתיחת השערי לא ברשותו
 ובכל יום תוקעין במקדש שלש תקיעות לפתיחת השערים
 תקיעה תרועה ותקיעה
 זה שעל השומדים הוא איש הר הבית שמסבב על הלויים
 בכל לילה ומל מי שישן על משמרו מלקה במקלו ושורף
 את כסותו זה שעל המסורדים הוא בודד בכל יום
 המסורדים שעומדים על הדוכן לומר שירה בפה ועל פיו
 תוקעין על הקרבנות אין פותחין במקדש מאחר
 ועשרו תקיעה בכל יום שלש לפתיחת שערי ותשע לתמיד
 של שחר ותשע לתמיד של בין הערבים ויום שיש בו קרבן
 מוסף מוסיפין תשע על קרבן מוסף ואם הל
 ראש חדש או יום טוב להיות בשבת או שחל ראש השנה
 להיות בשבת שיש שם שלשה מוספין אין תוקעין לכל מוסף
 ומוסף בפני עצמו לא תוקעין תשע בלבר לכל המוספין
 בערב שבת מוסיפין שם שלש להבטיל את העם
 מן המלאכה ושלש להבטיל בין קודם לחול ובתל מוסיפין
 שלש לפתיחת שערי התחנות והוא שער עזרת נשים ושלש
 לפתיחת שערי שער העליון והוא שער ניקוד ולמה נקרא
 שער עליון לפי שהוא למעלה מעזרת נשים וכן תוקעין
 שלש למלוי המים בשבת ותוקעין שלש על
 גבי המזבח בשעה שמנסכין המים וכל התוקעין שיתוקעין

הרי זה חוצץ ופוסל פחות מיכן אינו חוצץ ואם היה צלול קטן הואיל והוא חשו בגר בפני עצמו הרי זה פוסל ואעפ שאין בו שלש על שלש כהן שלקה באצבעו מותר לכרוך עליה גמי בשבת או בגר שאין בו שלש על שלש ועובר ואם נתכוון להוציא דם אסור והוא שלא יחוצץ הנמי או הבגר בין בשרו לכלו בשעת העבודה עשו בבית שני אורים ותומים כדי להשלים שמונה בנדרים ואעפ שלא היו נשאלין בהן ומפני מה לא היו שואלין בהן מפני שלא היתה שם רוח הקודש וכל כהן שאינו מרכב ברוח הקודש ואין שכינה שורה עליו אין נשאלין בו וכיצד שואלין עומד הכהן ופניו לפני הארון והשואל מאחוריו פניו לאחוריו הכהן ואומר השואל אעלה או לא אעלה ואינו שואל בקול רם ולא מהרהר בלבו לא בקול נמוך כמי שמתפלל בינו לבין עצמו ומיד רוח הקודש לובש את הכהן ומביט בחושן ורואה בו במראה הנבואה עלה או לא תעלה באותיות שבולטות מן החושן כנגד פניו והכהן משיבו ואומר לו עלה או לא תעלה אין שואלין על שני דברים כאחר ואם שאל מטיבין על הראשון בלבד ואין נשאלין בהן להריוט לא או למלך או לבית דין או למי שצורך הציבור בו שגא ולפני אלעזר הכהן ועמודו זה הוא המלך וכל בני ישראל הוא משח מלחמה או מי שצורך הציבור בשאילתו וכל העדה או בית דין הגדול זה שאתה מוצא ברברי נביאים שהכתינים היו חוגרין אפוד בר לא היו כהנים גדולי שאין האפוד שלכהן גדול אפוד בר אף הלויים היו חוגרין אותו שהרי שמואל הנביא לוי היה ונאם בו נער חגור אפוד בר לא אפוד זה היו חוגרין אותו בני הנביאים ומי שהוא ראוי שתשרה עליו רוח הקודש להודיע כי הגיעה למעלת כהן גדול שמרבר על פי האפוד והחושן ברוח הקודש

הלכות ביאת המקדש

יש בכללן חמש עשרה מצות שתי מצות עשה ושלוש עשרה מצות לא תעשה והוא פרטן א שלא יכנס כהן שבור למקדש ב שלא יכנס בו כהן פרוצראש ג שלא יכנס בו כהן קרוע בגדים ד שלא יכנס כהן בכל עת להיכל ה שלא יצא כהן מן המקדש בשעת העבודה ו לשלח טמאים מן המקדש ז שלא יכנס טמא למקדש ח שלא יכנס טמא להר הבית ט שלא ישמש טמא י שלא ישמש טבול יום יא לקדש העובר ידיו ורגליו יב שלא יכנס בעל מום להיכל ולמזבח יג שלא לעבור בעל מום יד שלא יעבור בעל מום עובר יט שלא יעבור זר וביאור מצות אילו בפרקים אילו

פרק ראשון

כל כהן הכשר לעבודה אם שתה יין אסור לו להכנס מן המזבח ולפניו ואם נכנס ועבר עבודתו פסולה וחייב מיתה בירי שמים שנ ולא תמותו והוא שתה רביעי יין חי בכת אחת מיין שעברו עליו ארבעים יום אבל אם שתה פחות מרביעי יין או שתה רביעי והפסיק בה או מונה במי או ששתה יין סגיתו בתוך ארבעים אפילו יתר מרביעית פטור ואינו מחלל עבודה שתה יתר מרביעית מן היין אעפ שזיה מונג ואעפ שחפסיק ושתה מעט מעט חייב מיתה ופוסל העבודה היה שסר משאר משקין המששין אסור להכנס למקדש ואם נכנס ועבר והוא שבור משאר משקין המששין אפי מן החלב או מן הדבילה הרי זה לוקה ועבודתו כשירה שאי חייבין מיתה לא על היין בשעת העבודה ואין מחלל עבודה לא שבור מן היין וכשם שאסור לכהן להכנס למקדש מפני השטרות כך אסור לכל אדם בין כהן בין ישראל להודות כשהו שתוי אפי אמל תמרים או שתה חלב ונשתבש רעתו מעט אל וורה שנ ולהודות את בני ישראל ואם הורה סביר שחזא מפורס בתורה ער שודעוהו הצדקים מותר כגון שהורה שחשין טמא והצטרע שחור וזרם אסור ומוצא בח ומותר לשכר ללמד תורה ואפי תלמית ומדרשת והוא

שלא יורה ואם היה חכם קבוע להוראה לא ילמד שלימדו הוראה היא שתה כרי רביעית בלבד והיה בה מים כל שזוא או ישן מעט או הלך כרי מיל כבר עבר היין ומות לעבור אבל אם שתה יותר מרביעית אפי מונג שינת מעט או הדרך כוסיפין בשכרותו לא ישהה לפי השטרות ער שלא ישאר משכרותו שום דבר שבעולם אנשי משמר סותרין לשתות יין בלילות אבל לא בימי שבתן ואפי שאר בתי אבות של משמר שאין עבודתן היום שמא תכבד העבודה על אנשי בית אב שליוס ויצטרכו לאחרים מאנשי משמרן לסייען ואנשי בית אב שלאותו היום אסורי לשתו בין כיום בין בלילה שמא ישתה בלילה וישכים לעבודתו ועדיין לא סר יינו מעליו כל כהן שיורע מאי זה משמר הוא ומאי זה בית אב הוא ויורע שכתני אבותיו קבועים בעבודה היום אסור לו לשתות יין כל אותו היום היה יורע מאי זה משמר הוא ואינו מכיר בית אב שלו אסור לו לשתות כל אותה שבת שמשמרתו עוברין בה לא היה מכיר משמרתו ולא בית אבותיו הרינ נותן שאסור לשתות יין לעולם אבל תקנתו קלקלתו והרי הוא מות לשתו תמיד שאינו יכול לעבור ער שיקבע בבית אב שלו ובמשמרתו כהן שגרל שיערו אסור לו להכנס מן המזבח ולפניו ואם נכנס ועבר חייב מיתה בירי שמים לזכור שעבר שנ ויין לא ישתו כל כהן וראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו מה שתינו יין כמית אף מגדולי פרע כמית ואין פרועי הראש מחללין עבודה אעפ שהיא כמיתה עבודתו כשרה כשם שאין הכהנים מוזהרין על היין לא בשנית ביאה למקדש כך אין אסורין לגדל פרע אלא בשנית ביאת למקדש ברא ככהן הריוט אבל כהן גדול אסור לגדל פרע ולקרוע בגדיו לעולם שהרי תמיד היא במקדש ולכך נאמר בו את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרים ככה הוא גידול פרע שלש יום כנוי שנ בו גדל פרע שיער ראשו ואין נזירות פחותה מלשים יום לפיכך כהן הריוט העובר מגלח משלשים יום לשלשים יום ואנשי משמר אסורין לספר ולכב בשבתן כרי שלא יעלו לכשמרתן כשהן מגולחין אלא מגלחין ורוחצין ומכבסין קודם שיעלו כי ששלמה משמרתו בתוך הרגל מותר לגלח ברגל אבל אם שלמה בערב הרגל אינו מגלח לא בערב הרגל

דין קרועי בגדים ודין פרועי ראש אחר הוא שנא ראשיתם לא תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו הא אם עבר והוא קרוע בגדים חייב מיתה בירי שמים אעפ שעבודתו כשירה ולא חללה יראה לי שכל כהן הכשר לעבודה אם נכנס מן המזבח ולפניו והוא שתוי יין או שבור משאר המששין או פרוע ראש או קרוע בגדיו כדרך שקורעין על הכתים אעפ שלא עבר עבודה הרי זה לוקה הואיל והוא ראוי לעבודה ונכנס בשעת העבודה מגולח ככה והרי הוא מוזהר שלא יכנס ודין הכנס ככה מן המזבח ולפניו ודין היוצא משם אחר הוא כיצר כגון ששתה רביעית יין בין האילם ולמזבח או קרע בגדיו שם ויצא לוקה וכן אם עבר ביציאתו חייב מיתה וכן אסור לכל אדם בין כהן בין ישראל להכנס למקדש כולו מתחילת עזרת ישראל ולפני כשהוא שתוי יין או שבור או פרוע ראש ררך נוול או קרוע בגדים אעפ שאינו באוהרה שאין זה כבוד ומורא לבית הגדול והקדוש סיכנ בו מטול אבל ישראל שגדל שיערו ער שנעשה מחלפת ולא היה ררך נוול הרי זה מותר להיכנס לעזרת ישראל

פרק שני

אין כהן גדול נכנס לקודש הקדשים לא מיום הכיפורים ליום הכיפורים וכהן הריוט נכנס לקודש לעבודה בכל יום והוזהרו כל הכתנים שלא יכנסו לקודש או לקודש הקדשים שלא בשעת עבודה שנאם ואל יבא בכל עת אל הקודש זה קודש הקדשים מבית לפרכת להוזהר על כל הבית כהן שנכנס לקודש הקדשים כשאר ימות השנה בין סוף חריוט בין כהן גדול או כהן גדול שנכנס לו ביום הכיפורים

צדין פנים ואחור וכיצד מעשה הבגדים הכתונות בין של כהן גדול בין של כהן הדיוט כשבצת היתה שהיא בתו בתים באריגתה כמו בית הכוסות כדרך שעושין האורגין בכגרים הקשים ובית יר שלה נארג בפני עצמו ומחברין אותו עם גוף הכתונת בתפיר אורג הכתונת עד למעלה מן העקב ואורך בית יר שלה עד פס ירו ורחבו כרוחב היד המכנסים בין של כהן גדול בין של כהן הדיוט הם ממתנים עד יריכים שהוא למעלה מן הטיבור קרוב מן הלב עד סוף הירך שהוא הארכובה ושנצים יש להם ואין להם לא בית הנקב ולא בית הערוה לא מוקפזין כמין כיס המצנפת של כהן גדול ארדהיוט ארכה ששה עשר אמו והאבנט רוחבו כמו שלש אצבעות ואורכו שנים ושלש אמה מקיפו ומחזירו כרך על גבי כרך ובגדי כהונה כולן אין עושין אותן מעשה מחט לא מעשה אורג שנאמר מעשה אורג

פרק תשיעי

כיצד מעשה הציץ עושה טס שלוהב רחב שתי אצבעות ומקיף מאוזן לאוזן וכתוב עליו שני שיטין קודש לה קודש סלמטה לה מלמעלה ואם כתבו בשיטה אחר כשר ופעמים כתביו בשיטה אחר והאותיות בולטות בפניו הופר את האותיות מאחוריו והוא סרובק על השעוה עד שכולט והוא נקוב בשתי קצותיו ופתיל תכלת למטה ממנו נכנס מנקב לנקב כרי שיהיה נקשר בפתיל כנגד העורף המעיל כולו תכלת וחוטיו כפולין שנים עשר ופיו ארוג בתחילת אריגתו ואין לו בית יר לא נחלק לשתי כנפים מסוף הגרון עד למטה כדרך כל המעילו ואינו מחוב לא כנגד כל הגרון בלבד והקורע פי המעיל לוקה שנ לא יקרע והוא הרין לכל בגדי כהונה שהקורען ררך השחתה לוקה ומביא תכלת וארגמן ותולעת שני כל מין משלשתן שזור שמונה לפי שנ בשוליו משור נמצאו חוטי השולים ארבעה ועשרים ועושה אותן כמין רימונים שלא פתחו פיהן ותולה אותן במעיל ומביא שנים ושבעים זונים ובהם שנים ושבעים ענבולים הכל זהב ותולה בו ששה ושלש בשולי כנף זה וששה ושלש בשולי כנף זה והזוג עם הענבול תלתו בין שניהם כאחד נקרא פעמון עד שיהיו שליו משני צדדיו פעמון ורימון פעמון ורימון

הזהב שבאריגת האפור והחושן האמיר בתורה ככה היא מעשהו לוקח חוט אחר זהב שהור ונותנו עם ששה חושין של תכלת וכופל השבעה חושין כאחת וכן הוא עושה חוט זהב עם ששה של ארגמן וחוט אחר עם ששה של תולעת וחוט אחר עם ששה של פשתים נמצאו ארבעה חוטי זהב ונמצאו כל החוטים שמונה ועשרים שנ ויקרעו את פחי הזהב ונוכר לעשת בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש מלכר שחוט הזהב כפול בתוכן כיצד מעשה החושן אורג בגד מעשה חושב מן הזהב והתמלת והארגמן ותולעת השני והשש על שכונה ועשרים חושין כמו שביארנו ארכו אמה ורחבו זרת וטפלו לשנים נמצ זרת על זרת מרובע וקובע בו ארבע טורים של אבן המפורשים בתורה כל אבן מהן מרובע ומשוקע בבית של זהב שמקיפו מלמטה ומארבע רוחותיו ומפתח על האבנים שזות השבשים כתולדותם ונמצא כותב על האורס ראובן ועל ישצה בנימין וכותב בתחילה למעלה מראובן אברהם יצחק ויעקב וכותב למטה מבנימן שבטי יה כרי שיהיו כל האותיות מצויות שם ועושה על ארבע זוויות של חושן ארבע טבעות זהב ונותן בשתי הטבעות של מעלה שהחושן נתלה בהן שתי עבותות הזהב והם הנקראים שרשות ונותן בשתי טבעות של מטה שהן כנגד הדדים שני פתילי תכלת האפור רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף ואורכו מסגד אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים חש לו כמו שתי ידות יוצאות ממנו באריג לכאן ולכאן שחזרין אותו בהם והם הנקראין חשב האפור וחבל ארז חב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש על שמת

ועשרים חושין כמעשה החושן ותופר עליו שתי כתיפות כרי שיהיו על כתיפות הכהן וקובע על כל כתף וכתף אבן שוהם מרובע מושקע בבית שלוהב ומפתח על שתי האבני שמות השבשי ששה על אבן זו וששה על אבן זו כתולדותם וכותבין שם יוסף יהוסף ונמצאו חמשה ועשרים אות באבן זו וחמשה ועשרים אות באבן זו וכך היו כתובין והאבן שכתוב בה ראובן על כתיפו הימנית והאבן שכתוב בה שמעון על כתיפו השמאלי ועושה בכל כתף שתי טבעות אחת מלמעלה בראש הכתף ואחת מלמטה לכתף למעלה מן החשב ונותן שתי עבותות זהב בשתי טבעות שלמעלה והם הנקראים שרשות ואחר כך מכניס קצות העבותות שלחושן בטבעות שלמעלה בכתפו האפור וככני שני פתילי התכלת שבשולי החושן בשתי הטבעות שלמעלה מחשב האפור ומורידין את השרשות שבטבעות כתופות האפור עד טבעות החושן העליונו כרי שירבקו זה בזה ולא יוח החושן מעל האפור וכל הסויה חושן מעל האפו וכפרק חיבורן ררך קילקול לוקה נמצא כשלוש האפור עם החושן יהיה החושן על לבו בשה והאפו מאחוריו וחשב האפור קשר על לבו תחת החושן ושתי כתיפות האפור על שתי כתיפיו ושתי עבותות זהב יורדות מעל כתיפיו מיכן ומיכן מכתפות האפור עד טבעות החושן ושני חוטי תכלת מרוכסין מתחת אצילי ירו משתי טבעות החושן התחתונן עד שתי כתיפות האפור התחתונות שהם למעלה מן החשב

פרק עשירי

כיצד סדר לבישת הבגדים לובש המכנסים תחילה וחוגר את המכנסים למעלה מטיבורו מעל מיתניו ואחר כך לובש הכתונת ואח כך חוגר את האבנט כנגד אצילי ירו ומקיפו כרך על כרך עד שזוכר וקושר ועל האבנט מפורש בקבלה ולא יחגרו בזע במקום שמויעין וכך קיבל יונתן בן עוזיא מפי הנביאים ותרגם על לבו יהוון יסרון ואחר כך צנף במצנפת כמין כובע כהן גדול אחר שחוגר באבנט לובש המעיל ועל המעיל האפור והחושן וחוגר בחשב האפור על המעיל מתחת החושן ולפיכך נקרא מעיל האפור שחוגר באפור ואחר כך צנף במצנפת וקושר הציץ למעלה מן המצנפת ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת ושם היה מניח תפילין בין ציץ למצנפת מצוה עשה לעשות בגדים אילו ולהיות הכהן עובד בהן שנ ועשית בגדי קודש ואת בנו תקריב והלבשתם כותנות וכחן גדול ששימש בפחות משמנה בגדי אילו או כהן הדיוט ששימש בפחות מארבעה בגדים אילו הוא הנקרא מחוסר בגדים ועבודתו פסולה וחייב מיתה בירי שמים כור ששימש שנ וחגרת אותם אבנט והיתה להם כהונה כומן שבגדיהם עליהן כהונתם עליהן אין בגדיהן עליהן אין כהונתם עליהן לא הדי הם כורים ונא והור הקרב יומת כשם שמחוסר בגדים חייב מיתה ופוסל העבודה כד היתר בגדים כגון שלבש שתי כתנות או שני אבנטו או כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבר הדי זה מחלל העבודה וחייב מיתה בירי שמים נאם בכגרי כהון על בשרו ולבשם מלמד שלא יהיה רבי חוצץ בין בשרו לבגדים אפי נימא אהת או עפר או כינה מתי אם היתה בין בשר לבגד הדי זו חציצה ועבודתו פסולה לפיכך אין הכהן יכול לעבוד בתפילין שליר שהרי חוצצת אבל לראש אינה חוצצת ואם רצה להניח בשעת העבודה מניח וצריך להיוהר בשעה שלובש שלא יהיה אבק בין בגדו לבשרו ולא כינה אעפ שהיא בחיים ושלא תכנס הרחם בשעת העבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו ולא יכניס ידו תחת חלוקו לחוך ולא יצא שערו מן תבגד ולא יהיה בבגד נימא מדולדלת ואם היה שם אחר מכל אילו עבודתו כשרה כרך על בשרו בגד שלא במקום בגדים כגון שסרכו על אצבעו או על עקבו אם היה בו שלש אצבעות על שלש אצבעות

אפי' שמה עצמו שם במזיד ימחר ויבהל ויצא בדרך קצרה ואסור לו לשחות או להשתחוות או לצאת בדרך ארוכה ואם שהה או שיצא בארוכה אעפ"י שלא שהה או שהחזיר פניו להיכל והשתחוה אעפ"י שלא שהה חייב כרת ואם היה שונג מביא קרבן לא החזיר פניו לא השתחוה ודרך יציאתו כלפי חוץ אינו חייב לא אם כן שהה כשיעור וכמה שיעור שהייתו כדי לקרות וכדעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו והודות לה כי טוב כי לעולם הסרו וזהו שיעור השתוויה ואי זו היא דרך ארוכה כל שאפשר לו לצאת מן המקדש בדרך קצרה ממנה יצא בקצרה אעפ"י שרץ ורחק עצמו בכל כוחו ונמצא שיעור זמן שהלך בו הארוכה פחות משיעור הזמן ששהלך כל ארס בקצרה הואיל ויצא בארוכה חייב יצא בקצרה והלך מעט ועמד ושהה מעט עד שצטרף מכל השוויות כדי השתוויה במזיד אינו לוקח בשונג אינו מביא קרבן מפני שארבע ספק אבל מכין אותו מכת מדרות

פרק רביעי

שמה שעבר במקדש חלל עסרתו וחייב מיתה בידו שמים על עבודתו אעפ"י שלא שהה שם שז' וינורו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם קדש הרי זו אותרה לעובר בטומאה ולהלן הוא אמר ומתו בו כי יחללוהו מה חילול האמו חייב מיתה בידו שמים אף כאן מיתה בידו שמים וכל לאו שהיבין עליו מיתה בידו שמים לוקין עליו אעפ"י שאם עבד בטומאה אינו חייב בכך לא מלקות אחיו הכהנים לא היו מביאים אותו לכך לא מוציאין אותו לחוץ ופוצעין את מוחו ואין ממחין עליון בכך והיאך אפשר לו לעכו ולא ישהה עד שלא יתחייב כרת לא מיתה בידו שמים בלבד כגון שצטמא בעורה ויצא בקצרה וכיציאתו היה ציטר בידו והפך בו אסר על האש במזבח וקרב שריפתו שכל קרב עבודה הרי הוא כעבודה וקטן שמה שאכל ועבר קורס שיעריב שמשו עסרתו פסולה וחייב מיתה בידו שמים שג' ולא יחללו שם אלהים מפי השמועה למדו שזו אותרה לשבול יוס שצבר שעריין טמא הוא שג' ובא השמש ושהר ממלל שעריין לא שהר אבל מחוסר כפורים שעבר אעפ"י שעבודתו פסולה וחלל הרי זה פטור ומניין שעבודתו פסולה שז' וכפר עליה הכהן ושהרה ממלל שעריין לא נמרה שהגרתה והוא הדין לכל מחוסרי כפורים כהן שעבר ואחר כך נודע שהיה טמא אם היא טומאה ידועה כל הקורבנות שהקריב פסולין שהרי עבודתו חולין ואם היא טומאת התחום הציץ מרצה וכל הקורבנות שהקריב טריצו ואפי' טרע לו שהוא טמא קורס שיוור הרס וזרק הרצה שהציץ מרצה על טומאת התחום אעפ"י שהוא מויר וכבר ביארנו טומאת התחום בניירות וכן הציץ מרצה על טומאת דברים הקדישין שז' והיה על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים אבל אינו מרצה על טומאת הנאכלין ולא על טומאת הארס שצטמא בטומאה ידועה לא אם כן היתה הטומאה הרחוקה בניבור שהציץ מרצה עליה ואין הציץ מרצה לא כגון שהוא על מצחו שז' והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה' כל קרבן שאין קבוע לו זמן אינו רוחה לא את השבת ולא את הטומאה שאם לא יקרב היום יקרב למחר ולמחר מחר וכל קרבן שקבוע לו זמן בין קרבן ציבור בין קרבן יחיד רוחה את השבת ורוחה את הטומאה ולא כל הטומאה הוא רוחה לא טומאת המת לברה כל קרבנות הציבור קבוע זמנם לפיכך כולן רוחין את השבת ואת טומאת המת וכל קרבן שהן שקרב בטומאה אינו נאכל לא מקטירין ממנו דברי חראין להקשרה והשאר ראוי לאכלה נשרף כשאר קדשי צטמאו כיצר רוחה את הטומאה הנגיעה וזנו שלאיתו קרב והיו רוב הקהל מסקדין אותו שסאי למת או שהיו הקהל מחזיקים וזהו הקורבן המסדיבין שסאים למת או שזו אלו ואלו שחזקין והיו כל השבת שסאים למת והיו וז' יעשה

בטומאה ויתעסקו בת השמאים והשהודים כאחד ויכנסו כולן לעשרה אבל השמאים בטומאה אחרת כגון זבים וזבות ונירות ויולדות וסמאי שרץ ונבילה וכיוצא בהן לא יתעסקו ולא יכנסו לעורה ואעפ"י שנעשה בטומאה ואם עברו ועשו או נכנסו לעורה חייבין כרת על הביאה ומיתה על העבודה שלא נרחית לא טומא המת בלבר ופסח שבא בטומאה ורחקו טמאי מת ונכנסו להיכל פטורין אעפ"י שלא הותרו לא לעור הואיל ואין קרא בהם אל מחוץ למחנן תשלוחם הרי זו פטורין היו מקצת בית אב שסאים ומקצתם שהודים אעפ"י שרובן טמאי מת לא יקריבו אלא שהודים היה כל בית האב טמאי מת יביאו בית אב אחד היתה כל המשמרה טמא מת מחזירי על משמרה אחרת אם היו רוב הכהנים נכנסים שם בירושלם בזמן הקבוע טמאי יעשו בטומאה ומפני מה מחזירין על הטהור מבית אב אחר מפני שהטומאה לא הותרה בניבור לא באיסורה עומרת ורחויה היא עתה מפני הרחק ואין רחוק כל דבר הנרחקה לא במקום שאי אפשר ומפני זה צריכה ציץ לרצו עליה ומניין שטומאת מת רחוקה בניבור שג' ויהי אנשים אשר היו שסאים לנפש אדם כך למדו מפי השמועה שאנשים ויחידים הם שידחו לפסח שני אם היו שסאים אבל ציבור שהיו טמאי מת אינן נרחקין לא הטומאה תרחקה ויעשו פסח בטומאה והוא הדין לכל קרבן שקבוע לו זמן בפסח שהוא רוחה את הטומאה והרי חרב מפורש בכתובים שג' שם כי רבת הקהל אשר לא התקדשו והלויים על שחשת הפסחים לכל לא שהור כי מרבית העם רבת מאפרו ומנש ישאמר ובבולון לא הטהרו ומה זה שג' כי אכלו את הפסח בלא ככתוב מפני שעברו איתה השנה מפני הטומאה שג' ויועץ המלך ושריו וכל הקהל בירושלם לעשות הפסח בחורש השני כי לא יכלו לעשותו בעת ההיא כי הכהנים לא התקדשו למדו וכבר ביארנו בקידוש החורש שאין מינכרין את השנה לכתחילה מפני הטומאה ועוד אחרת היתה שם באיתה השנה שעבר חוקיה המלך את השנה ביום שלשים של ארד שראוי להיות ראש חרש ניסן ועשה אותו החורש ארד שני ולא הורו לו הכמים שאין מעדין ביום זה כמו שביארנו בקידוש החורש ומפני דברים או שעשה שלא כהלכה נאמר כי אכלו את הפסח בלא ככתוב ובקטן רחמים על עצמו ועל החכמים שהסכימו על כעשו שג' התפלל חוקיה עליהם לאמר ה' הטוב בעינינו וכפר בעד ונא וישמע אל חוקיה וירפא את העם הוה שגרצה קרבנס

פרק חמשי

מצות עשה לקדש סזן העומר ידיו ורגליו ואחר כך יעבור שז' ורחץ אהרן ובניו ממט את ידיהם ואת רגליהם וכן שעבר ולא קידש ידיו ורגליו שחזית חייב מיתה בידו שמי שז' ירחץ מים ולא ימותו ועסרתו פסולה בין כהן גדול בין כהן הדיוט ומניין שעבודתו פסולה שג' חוקת עולם לו ולזרעו ובבגדי כהונה הוא אומר חוקת עולם מה מחוסר בגדים מהלל עבודה כמו שביארנו אף מי שלא רחץ ידיו ורגליו מהלל עבודה אין הכהן צריך לקדש בין כל עבודה ועבודה לא פנים אחת מקדש בכך ועובר והולך כל היום כולו וכל הלילה והוא שלא יצא מן המקדש ולא ישן ולא ישול מים ולא יסוחר דעתו ואם עשה אחר מארבעתן צריך לחזור ולקדש יצא מן המקדש וחזר ועבר ולא קדש אם לא הסוחר דעתו עבודתו כשירה וזה הכלל היה במקדש אין ארס נכנס לעורה לעבודה אעפ"י שהוא טהור עדין שהוא טובל וכל המסוך את רגליו טעון טבילה וכל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים יצא חוץ לחומת העיר ואם לשחות בחוץ יצא כשחזר טעון קידוש ידים ורגלים בלבד ואם לא טבל ולא קידש ועבר הואיל ולא הסוחר דעתו ולא חסך רגליו ולא הטיל מים עבודתו כשירה והוציא ידיו חוץ לחומת העיר אינו צריך לחזור ולקדש נמטאו ידיו מטבילין חסך שחזקן ואינו צריך

שלא בשעת העבודה חייב מיתה בירי שמים שז' ולא ימות
וכמה פעמים הוא נכנס לשם ביום הכיפורים ארבע
כמו שיתבאר במקומו ואם נכנס חמישית חייב מיתה בירי
שמים והנכנס לקודש חוץ לקודש הקדשים שלא לעבודה
או להשתחוה בין הדיוט בין גדול לוקה ואינו חייב מיתה
שז' אל פני הפרכת ולא ימות על קודש הקדשים במיתה
ועל שאר הבית בלא ולוקה כהן שיצא מן המקדש בשעת
העבודה בלבד חייב מיתה בין כהן גדול בין כהן הדיוט שז'
ומפתח אהל מועד לא תצאו פן תמותו כלומר לא תניחו
עבודה ותצאו מכוהלים ורחופים מפני גזירה זו
וכן זה שז' בהן גדול ומן המקדש לא יצא אינו לא בשעת
העבודה בלבד שלא יניח עבודתו ויצא
אם כן
מפני מה נשנית אזהרה זו בהן גדול שכהן הדיוט שהיה
במקדש בעבודתו ושזע שמת לו מת שהוא חייב להתאבל
עליו אעפ שאינו יוצא מן המקדש אינו עובר מפני שהוא
אונן ואם עבר והוא אונן של תורה חלל עבודתו בין
בקרבן יחיד בין בקרבן ציבור אבל כהן גדול
עובר כשהוא אונן שז' ומן המקדש לא יצא ולא יחלל כלום
ישב ויעבוד עבודה שהיה יוסק בה ואינה מתחללת ומניין
שצבורת האונן פאולה סקל וחוכר אם בעל מוס שאוכל
בקדשים אם עבר חילל אונן שהיה אסור בקדשים שז'
לא אכלתי באוני ממנו דין הוא שיהלל ואעפ שכהן גדול
עובר אונן אסור לאכול בקדשים שז' ואכלתי חטאת היום
היטב בעיני ה' וכן אינו חולק לאכול בערב
אונן שז' אינו לוקה ומותר ליגע בקדשי א' נפ שלא שבל
שלא עשו מעלה לא באכילה אבל בנגיעה הרי זה פהור
כמו שיתבאר במקומו
אי זהו אונן זה שמת לו
מת מן הקדושים שהוא חייב להתאבל עליהן ביום המיתה
בלבד הוא הנקרא אונן דין תורה ולילה הוא אונן מדברי
סופרים ומת ששה ימים ואחר כך נקבר כל אותם הימים
שאחר יום המיתה הוא אונן מדבריה וכן יום הקבור ואינו
תופש לילו לפיכך מי שמת לו מת לאחר יום הכיתה
כל יום הקבורה אינו מקריב ואינו אוכל בקדשים מדבריה
וטיבל ואוכל לערב ויום שזועה קרובה ויום ליקוש עצבות
הרי הוא כיום קבורה שאינו תופש לילו ואפי מדבריהם לפי
טובל ואוכל בקדשים לערב אבל יום המיתה כשם
שאסור לאכול בו קדשים מן המזבח כך אסור לאכול בלילו
מדבריה חוץ מן הפסח בלבד שהו אוכל לערב כמו שיתבאר
במקומו
האכל אינו משלח קורבנותיו כל שבעה
אפי יין או עצי או לבונה וכן מצורע אינו משלח קורבנותיו
כל זמן שאינו ראוי לביאה אל המחנה אינו ראוי להקרבה
אבל המטרה יש בו ספק אם משלח אם אינו משלח לפיכך
אם הקריבו עליו נרצה טמא שרץ וכיוצא בו והערל
משלחין את קורבנותיהם ומקריבין עליהן חוץ מפסח שאין
שוחטין אותו על טמא שרץ ואין שוחטין על הערל פסח כמו
שיתבאר אבל טמא מת אין מקריבין עליו קרבן כלל עד
שיטהר

פרק שלישי

מצית עשה לשלח כל הטמאים מן המקדש י' וישלחו מן
המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש זה המחנה האסור
כאן הוא מחנה שכניט שהוא מפתח עורת ישראל ולפנים
שומע אני שהמצורע וחוב וטמא מת שלשתן במקום
אחר תל במצורע בדר ישב מחוץ למחנה מושבו זה
מחנה ישראל שהוא מפתח ירושלים ולפנים מה מצורע
שטומאתו חזרה חזר שלוחו משלח חבירו אף כל
שטומאתו חזרה חזר שלוחו משלח חבירו לפי משלחין
את המצורע חוץ לשלש מחנות שהוא הוץ לרושלים מפני
שהוא טמא במאה מה שאין הוב טמא ומשלחין ובין
זכות נדות ויולדו חוץ לשני מחנות שהוא חוץ להר הבית
מפני שהן טמאי המשכב והמושב אפילו מתחת האבן מה
שאין חזת טמא טמא מת אפי חזת עצמו מותר
להכנס לחד הבית שז' ויקח טמא את עצמות יסוף עמו
עזו במחנה הלוייה תחיל משלחין ממנו גיט וטמא

מת ובוועלי נידות אבל טבול יום נכנס לשם שכבר
טבל עורת הנשים משלחין ממנה טבול יום אבל
לא מחוסר כיפורים שחוסר כיפורים העריב שמשו ואסור
טבול יום במחנה לוייה מדברי סופרים מעורת
ישראל ולפנים אפילו מחוסר כיפורים לא יכנס לשם שעריין
לא שהר שהרה גמורה שז' וכפר עליה חכה וטהרה מכלל
שעריין לא גמרה טהרתה
הטמא המשולח מהר הבית אם נכנס עובר בלא תעשה שז'
ויצא מחוץ למחנה זה מחנה שכינה ולא יבוא אל תוך
המחנה זה מחנה לוייה וכן מצורע שז' לוח שלם לוקה
אבל אם נכנס לשאר הערים המוקפות חומה אעפ שאינו
רשאי לפי שז' בדר ישב אינו לוקה נכנס המצורע
לחד הבית לוקה שמיים אבל טמא מת או טבול יום שנכנס
לעורת נשים או מחוסר כיפורים שנכנס לעורת ישראל אעפ
שאינו לוקה מכין אותו מכת מדרות וכשש ששלוח
טמאים מן המקדש בעשה כך אם נכנסו עוברי בלא תעשה
שז' ולא יטמאו את מחניהם זה מחנה שכינה ומניין
שאינו עובר לא אם כן נכנס אבל אם נגע בעורה
מאחוריה פטור שז' ביולדת ואל המקדש לא תבוא
טמא שנכנס למקדש במזויר ענוש כרת שז' ואם לא יכנס
ובשרו לא ירחץ ונשא עונו בשנג מבוא קרבן עולה
ויורד שז' או נפש אשר תגע בכל דבר טמא ואין הייבון
כרת או קרבן לא מעורת ישראל ולפני או על תוספת העורה
שנתקדשה קרוש גמור כמו שביארנו ואי זהו הטמא
שחייב כרת על המקדש כל שנגבא בטומאת כן הבת
שהנייר מגלח עליהן שכבר נתפרש בנזירות או שנגע באדם
או בכלים שנטמאו באותן הטומאות שהנייר מגלח עליהן
שהרי הוא שוני לראשו שנגע במת או שנפם בשאר אבות
הטומאות של תורה שיתפרשו במקומו כללו של
דבר כל הטעון ביאת מים כן התורה חייב כרת על ביאת
המקדש ואפי אחר שטבל עד שיעריכ שמשו אבל
הזתטמא בטומאת מן הזת שאין הנזיר מגלח עליהן
שאעפ שהוא טמא טומאת שבעה הרי זה פטור על ביאת
המקדש וכן הנגע בכלים שנגעו באדם שנגע
במת או שנגע באדם שנגע בכלים הננועים במת אעפ
שהוא טמא ראשו לענין תרובה ולטמא בשר קדשים הרי
זה פטור על ביאת המקדש שרברי אילו הלכה מפי הקבלה
ואעפ שהוא פטור מכין אותו מכת מדרות הככיים
שרץ וכיוצא בו במקדש או שהכניס אדם טמא למקדש
הרי זה חייב כרת שהרי טמא מקדש ה אבל הוורק
כלים טמאים למקדש אפי היו כלים שנגעו במת פטור כן
הכרת אבל חייב מלקות שז' ואם לא יכנס וגימר כפי
הצמיעה למדו על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כיבוס בגדיו
לוקה ארבעים יראה לו שאינו לוקה לא על בגדים
שהן אב טומאה כגון בגדים שנגע בהן זה הטמא לפת שהן
אב טומאה כמו שיתבאר אבל בנר שהוא ראשון
אם הכניסו למקדש אינו לוקה עליו אבל מכין אותו מכת
מדרות וכן טמא שהכניס ירו למקדש מכין אותו
מכת מדרות וכן כל טמא באב מאבות הטומאות
של דבריהם או שאכל אוכלין טמאים ושתה משקין טמאין
ונכנס למקדש במזויר קודם שיטבו מכין אותו מכת מדרות
טמא שנכנס למקדש דרך נגות פטור שנאמר ואל
המקד לא תבוא דרך ביאה חייבה תורה ואעפ שהוא פטור
מכרת מכין אותו מכת מדרו בין שנכנס למקדש דרך נגות
בין שנכנס בו דרך פתחים כל מקום שחייבים על
ודנו כרת ועל שגתו קרבן אם נמצאת שם טומאה בשבת
מוציאין אותה ושאר המקומות כוכין עליו כלי עד אחר
שבת וכשהן מוציאין אין מוציאין אותה לא בפשוטי כלי
עץ שאין מקבל טומאה שלא לרבות את הטומאה
אחר טמא שנכנס למקדש טהור או טהור שנכנס למקדש
שיש בו טומאה כגון שהיה מת תחת אהל במקדש ונכנס
הוא תחת האהל הרי זה חייב כרת שהרי ביאתו וטומאת
באין כחצת נכנס למקדש ונטמא שם אחר שנכנס

מי שהיתה נקודה לבנה בתוך השחור וזהו
רק האמור בתורה והוא שתהיה צפה על גבי השחור אבל
אם לא היתה צפה או שהיתה משוקעת בשחור אינו מוס
וכן אם היתה נקודה שחורה בתוך הלבן אפילו
צפה אינו מוס שאין מוסים בלבן היתה נקודה
שחורה שוקעת בתוך השחור אף זה נקרא רק אבל אם
היתה צפה הואיל והיא שחורה בשחור אינו מוס
שלשה בחושם ולא הן מי שנקב חוטמו אפילו מצד
אחד מי שנמרק חוטמו מי שנפגם חוטמו ששה
כפה ולא הן מי שניקב שפתו אפילו אחת מהן מי
שנפגמה שפתו מי שנמרקה שפתו והוא שנמרק
מור שלה עך שתחלק לשני ראשים מי שעצם
לחיו התחתון עורף על העליון כל שהוא מי שפיו
נבלם מחמת גופו וברייתו אבל אם נבלם מחמת הרוח אינו
מוס מי שנטל רוב המרבר שלשונו שנים עשר באיברי
הזרע ואילו הן מי שנמרק הגיד שלו או נכתת או נתק או
נכתת מי שנמרקו הכצים שלו או אחת מהן או נכתתו או
אחת מהן או ניתקו או אחת מהן או נכתתו או אחת מהן מי
שאין לו לא ביצה אחת אעפ"י שישלו שני כיסין
מי ששני ביציו בכיס אחד השומטום האנדרוניגים

ששה בידים וברגלים ואילו הן הפסח ומי שנשמטה ידיו
והוא שרוע האמור בתורה מי שאחת מירכותיו גבוהה
מחבירתה מי שנשבר עצם ידו והוא שהיה ניכר מי
שנשבר עצם רגלו והוא שהיה ניכר אעפ"י שאינו ניכר
כשעומד אם ניכר כשהולך הרי זה מוס מי שרגליו
מבולמות מחמת עצמן וברייתן אבל אם היו מבולמות
מחמת הרוח אינו מוס ארבעה ראויין להיות בכל
הגוף ואילו הן מי שיש בו גרב יבש כל שהוא וזהו הגרב
האמור בתורה מי שיש בו יבולת שיש בה עצם וזה הוא
יבולת האמורה בתורה מי שיש בו חזוית מצרית כל שהיא
והיא חזוית קשה וכעורה וזו היא ילפת האמורה בתורה כל
עצם שבגלוי שנחרץ בו חרץ הרי זה מוס והוא בכלל חרוץ
האמור בתורה ואין הצלעים בכלל עצמות שבגלוי ועוד יש
שם שלשה מוסים אחרים ולא הן חזקן שהגיע להיות
רותת ורוער כשהוא עומד החולה כשהוא רוער
מפני חוליו וכשלון כוחו אבל הטרופה כשר בארס ופסול
בכהמה וכן יוצא רופא כשר בארס ופסול בכהמה המזוהם
וכזה שהוא מזוהם בויעתו רוחץ ושף כל גופו בכושם ועובר
היה ריח פיו רע נותן בפיו פלפל או זנגביל וכיוצא בהן
ועובר ואם עבר בויהוס זיעתו או בויהוס פיו הרי זה
חלל עוברתו כשאר אילו הבעלי מוסים טולם

פרק שמיני

כל המוסין המיוחדין בארס תשיעים וזה פרטן שמונה
בראש ולא הן מי שאמצע קורקרו שוקע לסטה כמי
שרחץ בידו מי שאמצע קורקרו עולה למעלה כמו
ביצה מי שפאת ראשו יוצא כנגד פניו כמו מקבת
מי שראשו יוצא מאחוריו כנגד עורפו מי שראשו
רחב ויוצא סימן ומיכן עך שתמצא ראשו על צדו כמו
ראש הלפת על העלין שלו תקדח שאין בכל ראשו
שיער כל עיקר ואם יש בו ששה שלש עך מוקפת מאחוריו
מאזן לאזן כשר מי שהיה השיער מקיף מאזן לאזן
מלפניו בלבד ושאר הראש קדח הוא הרי הוא פסול
מי שהיה השיער שלו מקיף את כל הראש סביב מלפניו
ומאחוריו ואין שם שער באמצע נגם זה קדח ופסול
שנים בצד וארס הם מי שצוארו שוקע הרבה עך שתמצא
ראשו כאילו הוא מונח על כתפיו מי שצוארו ארוך
הרבה עך שיראה כשמוס מבין כתפיו ארבעה
באזן ולא הן מי ששתי אזניו קטנות הרבה מי ששתי
אזניו נפתות רמות לספגן מי שאזניו מרודלות
לספה מי שאחת מאזניו משונה מחבירתה במראה
חמשה בגבינים ולא הן מי שאין לו שיער בגביניו והוא
גבן האמור בתורה מי שנבניו שוכבן מי שאין לו אלה

גבין אחד מי שיש לו גבנין יתר על שנים מי שאחד
מגביניו משונה מחבירו בין ששערו שלוח ארוך ושערו של
זה קצר בין ששערו של אחד שחור ושערו השני לבן או
ארום הואיל ויש בניהם שינוי זה הרי זה פסול
ארבעה ברים העין ולא הן מי שאין לו שיער כלל בריסו
עיניו מי ששיער ריסו עיניו מרובה מעובה הרבה
מי ששיער אחד מריסו עיניו משונה משיער ריס אחד כגון
שאחד שחור ואחד לבן או שאחד נושר והשני מעובה
מי שעפעפיו סגורות מעט ואינן נפתחות הרבה כשאר כל
הארס אחד עשר בעינים ואילו הן מי שהיו שתי עיניו
למעלה מפרחתו מן המקום הראוי להם קרובות מפרחתו
מי שהיו שתי עיניו עגולות ואינם נמשכות באורך מעט
כשאר העינים מי שעניו מוזרות והן יוצאות בעיני הנמר
וכמי שהוא מסתכל בעת שכועס כעם הרבה מי
שעניו גדולות הרבה כשל עגל מי שעניו קטנות כשל אווז
מי שרמיעו וולפות תמיר מי שלחלוחית נמשכת
מראש עינו מכנגד החושם או מונב עינו מצד צרעיו

מי שמקבץ ריסו עיניו ועוצמן מעט בשעה שרואה
או בשעה שהוא רוצה לרקדק בראיה מי שראיית
עיניו מעורבת עך שרואה את החרד ואת העלייה כאחת
ויורע רבר זה בעת שירבד עם חבירו ונראה כאילו הוא
מסתכל באיש אחד מי שאחת מעיניו מצוה מחבירתה
בין במקומה בין במראה כגון שהיתה אחת שחורה ואחת
פתוכה או אחת קטנה ואחת גדולה הואיל ויש בין שתיהן
שינוי מכל מקום פסול ששה בחושם ואילו הן מי
שעקר חושמו שוקע אעפ"י שאינו כוחל שתי עיניו כאחת וזה
חרום האמור בתורה מי שאמצע חוטמו בולט למעלה
מי שעוקץ חוטמו נוטף למטה מי שחוטמו עקום לצד
אחד מי שחוטמו גדול מאיבריו מי שחוטמו קטן
מאיבריו וכיצד משערין אותו באצבע קטנה שגל ירו אם
היה חוטמו גדול מכנה א.קטן מכנה הרי זה כוס
שלשה בשפתים ואילו הן מי ששפתו העליונה עורפת על
התחתונה מי ששפתו התחתונה עורפת על העליונה
מי שפיו רפוי ורירי יורד מפיו שלשה בבטן ואילו
הן מי שגריסו עבה מי ששיבורו יוצא ואינו שוקע כשאר
בני אדם מי שרדיו שוכבין על כסנו כרדי אשה
שלשה בגב ואילו הן מי שאדרתו עקומה מי

שיצאת חולייה משררתו בין שבלטה לחוץ או נכנסה לפניו
או נסת לצדדין וזהו בעל הטוטרות מי שתפח בשר
בגבו ונעשית כחטוטרות אעפ"י שלא וזה חולייה מסקום הרי
זה מוס ששה בידים ואילו הן מי שיש בידו אצבע
יתירה באצבעות ידיו אפי"הו שש ושש ואם חתך את
היתירה כשר ואם היה בה עצם אפי"התכה פכול

מי שחסר אצבע מידו מי ששתי אצבעות
ידיו קלושות עך למטה מן הפרק ואם חזקן והגרישן
עך הפרק כשר באי זה פרק אמר בפרק ראשון
הסוד לקף היד מי שאצבעותיו מורכבות זו על
גבי זו מי שפיקה יוצאת סגודלו מי שהוא אטר יד
ימיט ואם היה שולש בשתי ידיו כשר ארבעה
באיברי הזרע ולא הן מי שנים הכצים גדול וארוך
עך שמגיע לארכובותיו מי שתגיד שלו ארוך עך
שמגיע לארכובותיו מי שנמרחו באשכיו והוא
מרוח אשך האמור בתורה חמשה עשר בשקים
וברגלים או הן מי ששוקו עקומות עך שמחבר
רגל לרגל ואין ארכובותיו נוגעות זו בזו מי שפיקתו
יוצאת והפיקה היא העטל של מעלה מן העקב מצד פנים
והוא רומה לפיקה ששיות בה הנשים מי שעקבו
יוצא לאחוריו עך שתמצא השיק כל הוא באמצע רגלו
עומד מי שפיקתו רחבת כשלאזן אעפ"י שאינה
קלושה כשלאזן מי שפיקה יוצאת סגודלו מי
שיש ברגלו אצבע יתירה אפי"הש ושש ואם חתכו כשר
והוא שלא יחיה בה עצם מי שחסר אחת מאצבעות
רגליו מי שאצבעותיו מורכבות זו על גבי זו מי

לחזור ולקדש נשמה גופו באכילת אכלין שמאין או שתיית
משקין שמאין ושביל אעפ שאינו צריך הערב שמש חוזר
ומקדש אחר שכולה שכל מקדש ידיו ורגליו ואחר כך
עובר ואם לא קודש הואיל ולא הסוה דעתו לא חלל
כהן גדול שלא שכל ידיו ורגליו בין בגדים לבגדים ובין
עבודה לעבודה ביום הכיפורי ועבר עבודתו כשרה הואיל
ואותן הטבילות והקידושים אינן שוים באהרן ובניו ונאמר
ורחצו אהרן ובניו ממנו רבר השוה בכל הכהנים מעכב
שהוא קידוש ראשון קודש ידיו היום צריך לחזור
ולקדש למחר אעפ שלא ישן כל הלילה שהידיים נפסלות
בלינה קודש בלילה והקטיר החלבי כל הלילה צריך לחזור
ולקדש ביום לעבודת היום קודש ידיו ורגליו לתרום הרשן
אעפ שהוא מקדש קודם שתעלה השמש אינו צריך לחזור
ולקדש אחר שהאיר היום שהרי בתחילת עבודה קדש
מצוה לקדש סמי הכיור ואם קדש מאחד מכלי השרת הדי
זה כשר אבל כלי החול אינם מקדושים קדש בכלי שרת
בחוצ או בכלי חול בפני ועבר עבודתו פסולה ואין מקדושו
בתוך הכיור או בתוך כלי השרת לא מהן שז ורחצו אהרן
ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם ואם קדש בתוכו ועבר
לא חילל הטביל ידיו ורגליו במי מקוה אפי במעיון
אין זה קידוש כלל עד שרחץ בכלי ובכל כלי הקוד מקדושו
בין שיש בהן רביעית בין שאין בהן רביעית כל
המיטות כשרים לקידוש בין מים חיים בין מי מקוה ובמלכ
שלא ישתנה מראיהן לא יהיו כמים הכשרים לטבילה
טיט הנרוק שהפרה שוחה ושותה ממנו משלים למי כיור
זה הכלל כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור

כמה מים צריכין להיות בכיור אין פחות מכרי לקדש ממנו
ד כהנים שז אהרן ובניו והיו אעור ואיתר מפגחם עמהם
הרי ארבעה מי כיור נפסלין בלינה כמו שביארנו
וכיצד היו עושין משקעין אותו כמי מקוה או במעיו ולמחר
מעלין אותו או ממלאין אותו בכל יום בבקר הים
שעשה שלמה כמקוה היה מפני אמה שלמים היתה עוברת
בתוכו מעיון עיטם לפיכך לא היו מימיו נפסלין בלינה
כמי הכיור וממנו היו ממלאין הכיור כיצד מצית
קידוש מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית וידו השמאלית
על גבי רגלו השמאלית ושוחה ומקדש וכל החוצץ בטביל
חוצץ בקידוש ידים ורגלים ואינו מקדש כשהוא נושב מפני
שהוא בעבודה ואין עבודה לא מעומר שז לעמוד לשרת
וכל העובר והוא יושב חלל ועבודתו פסולה ואינו לוקה
מפני שאוהרה שלו סכלל עשה היא וכן כל העוסק
בעבודה מעבודת המקדש צריך שיהיה עומד על הרצפה
ואם היה דבר חוצץ בינו ובין הקרקע כגון שעמר על גבי
כלים או בהמה או על רגלי חבירו פסל וכן אם היה
דבר חוצץ בין ידו ובין הכלי שעובר בו פסל ואין
עבודה לא בימין ואם עבר בשמאל פסולה ואינו לוקה רגלו
אחר על הכלי ורגלו אחת על הרצפה דואין כל שאי ינטל
הכלי או האבן וכול לעמוד על רגלו אחר עבודתו כשרה
ואם לאו עבודתו פסולה קיבל בימין ושמאל מסייעתן
עבודתו כשרה שמסייעתן אין מסייעתן עליו נתנדרה אבן
מאבני העזרה לא יעמוד עליה בשעת עבודה עד שתחבר
בארץ ואם עבר עבודתו כשרה הואיל ובמקוה עומדת

פרק ששי

כל כהן שיש בו מום בין מום קטוע בין מום עובר לא
יכנס למקדש מן המזבח ולפנים שז אל הפרכת לא יבוא
ואל המזבח לא יגש ואם עבר ונכנס לוקה אעפ שלא
עבר ואם עבר במקדש פסל וחלל עבודה ולוקה אף על
העבודה שז אשר יהיה בו מום לא יקרב מפני השמיעה
למזב שאוהרה זו לא יקרב לעבודה וכן בעל מום
עובר שעבר פסל ולוקה שז כל איש אשר בו מום לא
יקרב מפני השמיעה למזב שז אוהרה לבעל מום עובר
ואין בעלי מומין שעברו במהות לא במלקות בלבד כל
המומין סלן אחר שזחו בו מיעולת מדינתו ואחר שנלחז

בו אחר כן בין עוברין בין שאינן עוברין הרי זה פסול עד
שיעבורו מום קטוע כגון שבר רגל או שבר יד
ומום עובר כגון גרב או ילפת והיא החזית ולא המומין
הכתובין בתורה בלבד הן שפסולין בכהנים לא כל המומין
הנראין בגוף שז כל אשר בו מום מכל מקום ואילו הכתובי
בתורה דוגמא הן שלשה מיני מומין הם יש מומין
שהן פוסלין חכהן מלעבוד והבהמה מליקרב ויש מומין
שפוסלין האדם בלבד מלעבוד ויש מומין שאין פוסלין אבל
מפני מראית העין אמרו שכל כהן שיש בו אחר מהן אינו
עובר כל מי שיש בו מום שפוסל באדם ובבהמה
ועבר בין בשוגג בין במזיד עבודתו פסולה ואם היה מזיד
לוקה וכל מי שיש בו מום מן המומין המיוחדים לאדם ועבר
אעפ שהוא לוקה לא חלל עבודתו ואם היה בו רבר מרברו
שהם מפני מראית העין אינו לוקה ועבודתו כשרה
אין פוסל באדם לא מומין שבגלוי אבל מומין שבחלל
הגוף כגון שנשל כוליותו של אדם או שחול שלו או שניקבו
מעיו אעפ שעשה טריפה עבודתו כשרה שז שבר רגל
או שבר יד מה אילו בגלוי אף כל בגלוי העדל
הרי הוא כבן נכר שז כל בן נכר ערל לב וערל בשר לפיכך
ערל שעבר חלל עבודתו ולוקה כזר שעבר אבל אינו חייב
מיתה כהן שהיה נושא נשים בעבודה אינו עובר
עד שיריחוהו בר על רעת רבים כרי שלא יהיה לו הפרת
שלא יוסיף לחטוא ועובר ויורד ומגרש וכן אם היה מטמא
למתים עבודתו פסולה עד שיקבל עליו בנדר שלא יטמא
ואם עבר ועבר קודם שידיר אז שיקבל אעפ שהוא נשוי
בעבודה לא חלל עבודה כהן שעבר ונברק ונמצא
חלל עבודתו כשרה לשעבר ואינו עובר להבא ואם
עבר לא חילל שז בדרך ה חילו ופועל ידיו תרצה אף חולין
שבו תרצה בית דין הגדול היו יושבין בלשכת
הגית ועיקר מעשיה התריר שהיו יושבי ורגין את הכהונה
ובורקין הסהנים ביוחסין ובמומין כל כהן שנמצא
פסול בייחוסו לובש שחורים ומתעטף שחורים ויוצא מן
העזרה וכל מי שנמצא שלם וכשר לובש לבנים ונכנס
ומשמש עם אחיו הכהנים מי שנמצא כשר בייחוסו
ונמצא בו מום יושב בלשכת העצים ומתלע עצים למערכת
והולק בקדשים עם אנשי בית אב שלו ואכל שנאמר לחם
איהו מקדש הקדשים ומן הקדשים יאכל

פרק שביעי

כל המומין הפוסלים באדם ובבהמה חמשים וזהו פרטן
ה באזון ולא הם מי שנפגס סחוס אוזנו כרי
שתחגור הציפורן בפגס אבל העור הטוקף לסחוס האזון
אין בו מום בין ניקב בין נפגס בין נסרק מי שנסרק
סחוס אוזנו בכל שהוא אעפ שלא חסר מי שניקב
סחוס אוזנו כשראשונה בין ניקב עגול בין ניקב ארוך אם
מצטרף לכרשינה הרי זה מום מי שיבשה אוזנו כרי
שתנקב ולא תוציא דם מי שהיתה אוזנו פסולה
לשתי אפי הגרי שררף אוזניו להיותן נוטות וכפולו ובלבד
שהיו לו שני סחוסין אבל אם אין לה לא סחוס אחר
והרי הוא כגוף אחר שנכפל כשר שלשה בדים של
עין ולא הן מי שנקב רים מריסו עיניו בכל שהוא מי
שנסרק רים מריסו עיניו בכל שהוא מי שנפגס רים מריסו
עיניו בכל שהוא ושלשה מומי לא בכלל חרוץ האמור בתור
שמונה בעין ולא הן העויר בין באחד מעיניו
בין בשתיהן מי שאינו רואה בשתי עיניו או באחד מהן
אעפ שאין נראה בהן שינוי כלל מחמת שירדו מים קבועים
כגור ראותיו מי שאינו רואה בעיניו או באחת מהן
ראייה ברורה מחמת שהיה בה סנוידים קבועים
מי שבעינו כמו עינב אעפ שהוא רואה מי שיצא בשר תר
בעיניו עד שחפה מעט מן השחור של עין מי
שנמשך חלבן של עין ונכנס ממנו מעט בשחור עד שנמצ
השחור מעורב בלבן והוא תבלת האמור בתורה אבל
אם יצא מן השחור לתוך הלבן אינו מום שאין מומין בלבן

לפיכך המתכוין לומר על בעל מוס עולה והקדישו שלמים או שלמים ואמר עולה אעפ שנתכוון לאסור אינו לוקה מי שרמה שמותר להקדיש בעל מוס למזבח והקדיש הרי זה קדוש ואינו לוקה השוחט בעל מוס לשם קרבן לוקה שהרי גאזר בבעלי מומים לא תקריבו אלה לה ומפי השמועה למרו שווא אזהרה לשוחט

וכן הזורק רס בעלי מומין על המזבח לוקה שהרי נאמר בחן לא תקריבו אלה לה מפי השמועה למרו שווא אזהרה לזורק וכן המקשיר אימורי בעלי מומין על המזבח לוקה שנ' ואשה לא תתנו מהם על המזבח אילו החלבים נמצא למר שאם הקדיש בעל מוס ושחטו וזרק רמו והקשיר אמוריו לוקה ארבע מלקיות אחר בעל מוס קבוע או בעל מוס עובר אם הקריבו עובר בכל או שנ' לא תזבח לה אהיך שור ושה אשר יהיה בו מום מפי השמועה למרו שווא אזהרה לבעל מוס עובר כגון שהיה בבהמה גרב לח או חווית אם הקריבה לוקה ולא קורבנות ישראל בלכר אלא אף קורבנות הגויים אם הקריבו והם בעלי מומים לוקה שנ' ומיר בן נכר לא תקריבו את לחם אהיכם מכל אלה המטיל מום בקדשים כגון שסמא עינו או קטע ידו לוקה שהרי נאמר בקרבן כל מום לא יהיה בו

מפי השמועה למרו שווא אזהרה שלא יתן בו מום ואינו לוקה לא בזמן שביית המקדש קיים שהרי היה ראוי לקרבן ופסלו אבל בזמן הזה אעפ שעבר בלא תעשה אינו לוקה השיל מום בקדשים ובא אחר והטיל בה מום אחר השני אינו לוקה אחר המטיל מום בקדשים עצמן או בתמורתן חוץ מן הבכור ומן המעשר שהמטיל מום בתמורתן אינו לוקה לפי שאינן ראויין לקרבן כמו שיתבאר במקומו וכן המטיל מום בתשעו שלשעות עשירי אינו לוקה המקדיש בעלת מום למזבח אעפ שלוקה הרי זה נתקדשה ותפרה בערך הכהן ותצא לחולין ויביא ברמיה קרבן וכן הדין בבהמת קדשים שנפל בה מום ומצית עשה היא לפרות קדשים שנולד בהן מום ויצאו לחולין ויאכלו שנ' רק בכל אית נפשך תבח ואכלת בשר

מפי השמועה למרו שהכתוב מרוב בפסולי המוקדשין שיפדו וכבר ביארנו בערכין שזה שנ' ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו סמנה קרבן לה שהוא מרוב בבעלי מומין שנפדו מה בין בעלת מום קבוע לבעלת מום עובר שבעלת מום קבוע אם ילדה והיא קודש יפרה הולד ויצא לחולין אעפ שהיא תמים כרי שלא יהיה טפל המור מן העיקר ואם נתעברה קודם שתפרה וילדה אחר פיריון הולד חולין ואם מתה קודם שתפרה נפרית אחר שתמות שהרי לא הלה קדושה נמורה על גופה לא על דמיה מפני שהיתה בעלת מום קבוע אבל המקדיש בעלת מום עובר או תמימה ואחר שהקדישה נולד לה מום קבוע אם מתה קודם שתפרה תקבר כשאר הקדשים התמימים מפני שהיא צריכה העמרה והערטה כמו שביארנו בערכין

ואם נשחטה קודם שתפרה הרי זו נפרית כל זמן שהיא מפרכת ואחר כך תאכל ואם ילדה יקרב וילדה נתעברה קודם שתפרה וילדה אחר שנפרית הולד אסור ואינו נפרה אלא כיצר יעשה סכוד לפיריון אמו מתמים זה הולד לשם אותו הזבח לפי שסל להקדיש סכוד אמו מפני שבה מכה קדושה נמורה כל פסולי המוקדשין כשאפרו מותר לשחטן בשוק של טבח ס ולמכרן שם ולשקול בשרם בלישראל כשאר החולין חוץ מן הבכור ומן המעשר מפני שמכירתם בשוק מוסיק ברמיהם שאר הקדשים שרמיהן חוזרין להקדש שהרי מביא ברמיהם בהמה אחרת מוכרין אתן בשוק כחולין

אבל הבטר והמעשר שאין רמיחן להקדש לא נאכלין בטומן כמו שיתבאר אין שחטין אותם בשוק של טבחים ואין מוכרין אותם שם אפי התמים בטר לסק חבית אינו נשקל בלישראל ולא יסכר בשוק שאינו יכול להתמים לא רבד הקטן לו קנין גמור

פרק שיני

כל המומין הפוסלין בארס ובכהמה חמשים וכבר נמנו ויש מומין אחרי מיוחדין בבהמה ואינו ראוי להיות בארס ושלישה ועשרים הם ואין הם אם היה נלגל עינה עגול כשל ארס עינה אחת גדולה כשל עגל והשנייה קטנה כשל אווז אבל אם היתה אווז גדולה ואוון קטנה אפי קטנה ער כפול כשר אם יש בלובן עינה יכולת שיש בה שיער אם ניקב העור שבין שני חוטמיה במקום הנראה פיה דומה לשל חויר פרום אעפ שאינו מחודר כשפוד

חטיה החיצונית שניקבו או שנפגמו אעפ שנשאר מקצתן או שנגממו אם נעקרו חטיה הפנימיות שהרי בעת שפותחת פיה וצווחת הן נראין חסרין אם נישלו קרניה וזכרותן עמהן ולא נשאר מהן כלום אבל נקבה שיש לה קרנים כשירה אם נפגם העור שחופה את גיד הבהמה אם נפגמה הערוה של נקבה אם נפגם הזנב מן העצם אבל לא מן הפרק אם היתה ראש הזנב מפוצל לשנים בשני עצמים אם היה בין חוליא לחוליא מלא אצבע בשר אם היה הזנב קצר ועד כמה בגדי חוליא אחר מום שתיים כשר ובטלה אורך שתי חוליות מום היתה שלש כשר זנב הגדי שהיה רך ומדולדל דומה לשלחוויר אם נשבר עצם מן הזנב אבל אם נשבר עצם מצלעותיו כשר מפני שאינו בגלוי בעל חסר רגלי או אין לה לא שלש רגלים אם היתה אחר מרגליו וידיו פרסתה עגולה כשל חסור אעפ שהיא סרוקה ופרוסה אם היתה ידו או רגלו קלוטה כשלחמור וזהו קלוט האמר בתורה אם נגממו טלפיה וזכרותן עמהן אעפ שנשאר מזכרותן מעט קרוב לבשר כל מום משלשה ושבעים מום חסנויין בבהמה פוסלין אותה מן הקרבן ואם נפל אחר בהם בתמימה שהיא קודש תפרה ותצא לחולין חוץ מוקן וחולה ומוהם שאעפ שאינו כשר לקרבן אינו נפרה אלא יהי קיים ורועה ער שיוולד בו מום אחר קבוע משאר המומין ויפרה וכן בהמת קדשו שנולד בה מום עובר אינה קריבה ולא נפרית ארבעה מומין עוברים יש בארס ובכהמה ואין הן גרב לח חווית שאינה מצרית מים שיוורדין בעין ואינן קבועין סנוירין שאינן קבועין יש שש ארבע חוליות אחרים אם נמצא אחת מהם בבהמה אין מקריבין אותה לפי שאינה מן הסוכרד והכתוב אומר מבוחר נדרוך

ואין הן מי שבלובן עינה יכולת שאין בו שיער אם נפגמו קרניו אעפ שנשאר מזכרותן מעט סכוד לבשר אם נפגמו חישיו הפנימיות אם נגממו חישיו הפנימיות אם היה אחר מאו בקדשים לא קריבין ולא נפרין לא ירעו ער שיפו בהן מום ואם הקריבין יראה לי שהורצו

וכן בהצת קדשים שנעברה בה עכירה או שהציתה את הארס בער אחר או על פי הביעלים לא קריבה ולא נפרית ער שיוולד לה מום קבוע בהמה שנולד בה אחת מן הטרופות האוסרות איתה באכילה אסורה לגבי המזבח הרי הוא אומר הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פנד

ואעפ שאינה ראויה לקרבן אין פורין אותה שאין פורין את הקדשים להאכלן לכלבים לא ירעו ער שכמותו ויקברו נשחטה ונמצאת טריפה הרי זו תצא לבית השריפה וכן אם נמצא אחר מאיכריה הפנימיות חסר אעפ שאינה טריפה כגון שנמצאת בטלויא אחת או שנשל החול הרי זו אסורה למזבח ותשרף לא מפני שהיא בעלת מום שאין חסרון שבפנים חסרון לא מפני שאין מקריבו חסר כלל שנ' תמימי יהיו לכם וכל היתר כחסר לפי

אם נמצא שם שלש מלויות או שני טחולים פסולה אין זו היא סנוירין קבועים כל ששהא שמונים יום ולא ראה ובורקין אותה שלשה פעמים ביום שבעה ועשרים מעת שהרגישו בו וביום ארבע וחמשים וביום שמונים אם ראה מונים לו שמונים מעת שצסקח תראייה ובמה יורע שהמים קסועין כשאכלה עשבים לחים מראש ארד ער חצי ניסן ואכלה אחרים עשבים יבשים אלול וחצי תשרי ולא נתרפאה הרי זו מום קסועין וכמה תאכל מעשבים אילו תלחין בזמן הלח וחבשי בזמן היבש מחרג או יתר קודם

שהיו אצבעות רגליו קלושות עד למעלה מן הפרק ואם היו
 ער הפרק או שחתכן והפרישן בשר מי שרגלו כולה
 שוה שנמצא רחב פס אצבעותיו כרוחב עקבו וכאן היא
 חתיכה שוה מי שרגלו עקומה רומה למגל שנמצא
 פס רגלו שיש בו האצבעות עם עקבו כאלו הם שני ראשי
 הקשת מי שרגלו הלולה והוא שהיה אמצעה
 גבוה מעל הארץ ונמצא כשעוסר עומד על עקבו ועל
 אצבעות רגלו המקיש בקרסוליו בעת שמהלך מי
 שמקיש בארבעותיו בעת שמהלך מי שהוא אשר ברגל
 ימינו ארבעה בכל הגוף ואלו הן מי שגופו
 גדול מאיבריו מי שגופו קטן מאיבריו הארוך ביותר
 הנגס והוא הקצר ביותר עד שיהיו מופלגין משאר העם
 שזונה בעור הבשר ואלו הן הכוש הלכן
 ביותר כמו נבינה הארום כשני בעלי נגעים שהורים
 עניינה העור מהמת עצמו כמו הבהק שנשתנה העור
 מן זבת רבר אחר נגון צרבת המטה וזה בכלל נעני מחורין
 מי שחיתה בעור פניו שומא שיש בה שיער אעפ
 שאינה כאיסר לא כל שהוא מי שחיתה בעור פניו
 שומא כאיסר או יותר בעלי הרלדולו והוא שירלרל העור
 והבשר או החלוחית שיש בעור שרלרל באי זה מקום
 שיהיה מכל הגוף הרי זה כוס ועור יש שם בארס
 ד' סומין אחרים ואלו הן החרש והשטה והנכפה אפי
 לימים רבים מי שרוח רעה מבעתו תמיד או בעתים
 ידועים נמצא כל המוכין הפוסלין בכהנים מאה
 וארבעים וזהו נללס שמונה בראש ושנים בצואר
 ותשעה באונים וחמשה בגבינים ושבעה בריס העין
 ותשעה עשר בעינים ותשעה בחוטם ותשעה בפה
 ושלשה בבטן ושלש בגב ושבעה ביריס וששה
 עשר באיברי הורע ועשרים סגלים ושמונה בכל הגוף
 ושמונה בעור הבשר ושבעה בכח הגוף ויריו
 וכבר נפרשו כולן אחר אחר ואלו פסלו מפני מראית העין
 מי שנשרו ריסי עיניו אעפ שאר האער בעיקרן ומי
 שניגלו שיניו

פרק תשיעי

ור שזכר במקדש עבודתו פסילה וחייב מיתה בירי שמים
 שנ והור הקרב יומת מפי השמועה למרו שאין חייב זה
 לא לקרב לעבודה והיכן הוהיר עליו וור לא יקרב אליכם
 שנ וערכו בני אהרן והקטירו בני אהרן בני אהרן
 ולא בנות אהרן אעפ שהורין מוהרין שלא יתעסקו
 בעבודה מעבודות הקרבנות אין חייבין מיתה אלא על
 עבודה תמה לא על עבודה שיש אחריה עבודה ואין
 הור חייב מית לא על ארבע עבודות בלבד על הוריקה ועל
 האקטרה ועל ניסוך המי בתג ועל ניסוך היין תמיד כיצר
 על הוריקה בין שורק בפנים בין שורק בחוץ בין שהיה
 חזאה אחת מכל הזיות הרס בין שהיה חזאה אחת מכל
 הזיות הקרבנות מצרע הרי זה חייב מיתה כיצר
 על הקטרה הקטיר איברים או קומץ או לבונה על המזבח
 אפי הפך באיברו שלא נתאלו וקרב שריפתן חייב מיתה
 והוא שהקטיר כוית וק אם הקטיר קפודת על מזבח
 הזהב משיקטיר סית חייב אבל המקטיר קפודת
 ביום הכיפורים בקדש הקדשים אינו חייב מיתה עליה עד
 שיקטיר מלא חפניו הכפורש בתורה והבסדר שני גורי
 עצים על המערכה הרי הוא כמקטיר איברים וחייב מיתה
 שהעצים קרבן הוא אבל היוצק והטלל והפותת
 והמולח והמנוף והמניש והמסדר את לחם הפנים או את
 הכזיבין על השולחן והמשיב את הנרות והצית אש במזבח
 והקומץ והמקבל רטי אעפ שנפסלו והרי הוא מחודר על כל
 אילו חלקה אינו חייב מיתה כפני שכל אחת כהן עבודה
 שאחריה עבודה ואינה נמר עבודה שחישת
 הקדשים כשירה בדים אפי קדשי קדשים בין קדשי יחיד
 בין קדשי ציבור שנ ושחש את בן חבקר לפני ה' והקריבו
 בני אהרן מקבלה ואילך מצות סוטה וכן החפשי

והניתוח והולכת עצים למזבח כשירה בורים שנ באיברים
 והקטיר הכהן את הכל המזבחה זו הולכת איברים לכבש
 הולכת איברים היא שצריכה כהונה ולא הולכת
 עצים וכן הולקת הנירות כשירה בורים לפיכך אם השיב
 הכהן את הנירות והוציאן לחוץ כותר לור להדליקן
 הרמת הרשן צריכה כהן שנ ולבש הכהן כרו בר וגוכר
 ואם הרים ישראל לוקה ואינו חייב מיתה אעפ שאין אחריה
 עבודה שנאמר עבודת מתנה עבודת מתנה היא שתהיה
 בכהן לברו ואם קרב לה הור חייב מיתה אבל עבודת סלוק
 אין חייבין עליה מיתה סידר המערכה פורקה
 וחזור הכהן וסדרה ספני שסדרה פסול השמא ובעל
 מוס ושלא רחוק ידים ורגלים ששמשו במקדש אין חייבין
 לא על עבודת שהור חייב עליהן מיתה ועל שאר העבודות
 באהרה כהן טבול יום ומחוסר כיפורים ששטמא
 והרי הוא מחוסר בגדים ושלא רחוק ידים ורגלים ועבר על
 כל אחר ואחר ואם היה זר אינו לוקה לא אחת משום זרות
 זר ששטש בשבת חייב משום שבת ומשום זרות
 וכן בעל מוס ששימש בטומאה משום טומאה ומשום בעל
 מוס כל כהן שעבר ען בין במיוד בין בשוגג אעפ
 שחזר בתשובה נמורה הרי זה לא ישמש במקדש לעוים
 שנ לא יגשו אלו לכהן לי אחת העובר אותה בשירות מון
 שנעשה כומר לעו או המשתחוה לה או המורה בה וקבלה
 עליו באלוה הדי זה פסול לעולם עבר והקריב אין
 קורבנו ריח ניהוח אעפ שהיה שוגג בעת ששרת או
 שהשתחוה או שהורה אבל השוחט לעו בשוגג אם עבר
 והקרי קרבנו ריח ניהוח ונתקבל שהרי לא שרת ולא ניגשת
 בומר לא שחט בלכר והוא שוגג ואעפכ לכתחיל לא יעבור
 מי שעבר ועשה בית חוץ למקדש להקריב בו קורבנו
 לשם אינו כבית עו ואעפכ כל כהן ששימש כבית כזה לא
 ישמש במקדש לעול וכן כלי ששתם בזה שם לא ישמשו
 בהן במקדש לעולם לא יגנוו ויראה לי שאם עבר
 כהן ששטש שם במקדש לא פסל נמצא כל הפסולים
 לעבודה שמונה יער ואלו הן העוסר עו חזר בעל מוס
 הערל השמא טבול יום מחוסר כיפורים חאונן השסר
 מחוסר בגדים יתר בגדים פרוס בגדים פרוע ראש שלא
 רחץ ידים ורגלים היושב כי שיש בן ירו ובין הכלי רבר
 חוצץ מי שעבר בשמא כל אפסולין לעבודה ואם עברו
 חללו חוץ מפרוע ראש וקדוץ בגדים והשחט לעו בשוגג
 שאם עברו עבודתן כשרה

הלכות איסורי מזבח

יש בכללן ארבע עשרה מצות ארבע מצות עשה
 ועשר מצות לא תעשה וזהו פרשן א להקריב
 כל הקורבנות תמימים ב שלא להקריש בעל כוס
 למזבח ג שלא ישחט ד שלא יודוק רמו
 ה שלא יקטיר חלבו ו שלא יקריב בעל מוס
 עובר ו שלא יקריב בעל מוס אפילו בקורבנות הנזים
 ח שלא ישיל מוס בקדשים ט לפרות
 פסולי המקדשין ו להקריב מוס השמוני
 והלאה וקדרס זמן זה הוא נקרא מחוסר זמן ואין מקדיבין
 אותו יא שלא להקריב אתנו ומחיר יב שלא
 להקטיר טאור ורביש יג למלוח כל הקורבנות
 יד שלא להשבית המלח מעל הקרבנות
 וביאר מצות אילו במדקס אילו

פרק ראשון

מצות עשה להיות כל הקרבנו תמימין ומבחרין שנ תמים
 יהיה לרצו זו מצות עשה וכל המקדשים בהמה שיש בה מוס
 לבני המזבח עובר בלא תעשה ולוקה על הקדשו שנ כל
 אשר בו מוס לא תקריבו מפי השטענה למרו שזו אזהרה
 למקדש בעלי מוסו אפי הקדשו לרטי נטלו לוקה שבזיון
 קדשים חיה חמתסין לומר שלמים חומר עולה
 עולה ואם שלמים לא אמר כלום עד שיוזח פיו ולבו שופ

פסולין לחצוצרות ושקיה לחללן ובני מעיה לנימין הכל
פסול כל שיש בו שם לעו לא יעשה למלאכת הקודש
אעפ שהיא מותר בהנאה אי זהו אתנן האומר לוונת
הא לך דבר זה בשכר אחר זונה גויה או שפחה או
ישראלית שהיא ערוה עליו או מחוייבי לאוין אבל
הפנויה אפי היה כהן אתננה מותר וכן אשתו נידה
אתננה מותר אעפ שהיא ערוה נשא אחת מחוייבי
לאוין כל שיתן לה מחמת בעיל הרי זה אסור והוכר אתננו
אסור נתנה האשה אתנן לבעל הרי זה מותר משום אתנן
האומר לחבירו הא לך דבר זה ותלן שפחתך אצל
עברי העברי הרי זה אתנן והוא שאין לו אשה ובנים אבל
אם יש לו אשה ובנים הרי זה מותר בשפחה כנענית כמו
שיתכאר והוא הדין באומר לזונה הא לך דבר זה והבעלי
לפלו הישראלי הרי זה אתנן פסק עם הזונה ליתן לה
טלה אחר ונתן לה הרבה אפי נתן לה אף כולן אתנן ואסורי
לסובח נתן לה אתננה ולא בא עליה לא אמר לה
יהי אצליך עד שאבוא עליך כשרה כשיבוא עליה יאמר
קדמה והקריבתו קודם שיבוא עליה כשר והוא
שיאמר לה בעת שנתן אמתי שתרצו לי קני אותו מעכשיו
אבל אם לא אמר לה כן אינה יכולה להקריב דבר שאינה
שלה קדמתו הקרישתו קודם שיבוא עליה ואחר כך בא עליה
הרי זה ספק אם הוא אתנן הואי ובא עליה קודם שתקריבו
או אינו אתנן שהרי הקרישתו קודם ביאה לפיכך לא יקרב
ואם קרב נרצה בא עליה ולא נתן לה ולאחר זמן נתן
לה אפי אחר כמה שנים הרי זה אתנן ברא בגויה
שאם לה בטלה זה שאינה צריכ משיכה או בישראל שהיה
הגלה בחצורה ואמר לה אם לא אתן לך מעות ביום פלו
הרי הוא שלך אבל אם אמר לה הבעלי לי בטלה סתם ובא
עליה ולאחר זמן שלח לה טלה הרי זה מותר משום אתנן
אין אסור משום אתנן ומחיר לא גופן לפיכך
אנו חל לא על דבר הראוי לקרב על גבי המזבח כגון
בהמה שהורה ותורן ובני זונה ויון ושמן וסולת
נתן לה מעות ולקחה בהן קרבן הרי זה כשר נתן
לה חטים ועשאתן סולת ויתים ועשאתן שמן ענבו ועשאתן
יון הרי אילו כשירים שכבר נשתנו נתן לה בהמת קדשים
באתננה לא נאסרה למזבח ואפי מנה אותה על פסחו ועל
הצינתו באתננה לא נפסלו המוקדשין שכבר זכה בהן גבוה
משעה שהקדישין וכן אם נתן לה דבר שאינו שלו
לא פסלו שאין אדם אומר דבר שאינו שלו לא אם כן
נתיאשו הבעלים אבל אם נתן לה עופות אעפ
שהן מוקדשין אתנן חל עליהן ואסורין וברברי קבלה היא
דבר זה אי זה הוא מחיר כלב זה האומר לחבירו
הא לך טלה זה תחת כלב זה וכן אם החליף כלב
בכמה בהמות או עופות וכיוצא בהן כולן אסורות לסובח
שני שותפין שחלק זה לקח עשרה שלאים וזה לקח
תשעה וכלב אחר שעם הכלב מותרין אבל העשרה שכנגד
אם יש אחר מהם רמו כרמי הכלב או יתר על רמי הכלב
מוציאו מן העשרה כנגד הכלב ויהיה מחירו ושארן מותרין
ואם כל אחד ואחד מהן רמין פחותין מרמי הכלב הרי
העשרה סלן אסורין נשתנה המחיר כגון שהחליף
כלב בחישים ונעשו סולת הרי זה מותר אתנן כלב ומחיר
זונה מותרין אתנן זונה ומחיר כלב מותרין לברק הבית
שהרי חן משתנין אבל גופן של אתנן לא יעשה
ריקוע לבית שנ לכל נדר להביא את הדיקועים

פרק חמישי

שאר דבר אסורין לגבי המזבח ואסורין בכל שכן שנ
כי כל שאר וכל דבר לא תקשירו וטמא ואינו חייב לא אם
הקשיר עם הקרבן או לשם קרבן האחר המקשיר עומן
או המקשיר תערוכת שלחן לוקח על כל אחד מהן בפני
עצמו ואם הקשיר שניהן כאחת אינו לוקח לא אחת לפי
ששניהם נאמרו בלא אחד נפל מהם כל שחזק
בקדושת נפסלה ואם הקשיר סמנה סובח לקח ואין הקשיר

פחותה מכות העלה שאור או דבש בפני עצמן למזבח
לשם עצים פטור שנ ואף המזבח לא יעלו לדיח נוחות לרית
ניחוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשם עצים
אפי הקשיר דבר שאינו ראוי להקשרה ברבש או בשאור
הואיל והוא מן הקרבן לוקח כיצד המעלה מבשר
חטאת ואשם או מבשר קדשים קלים או משירי המנחות
או מסותר העומר או מחטאת העוף או מלחם הפנים ושתי
הלחם או מלוג שמן של מצורע המעלה כות מאחת מאילו
בחמץ או ברבש בין למזבח בין לכבש לוקח אעפ שאין כל
או ראויין להקשרה והן קרויין קרבן חייב עליהן שנ קרבן
ראשית תקריבו אותם לה זגר וכן אסור להקשיר על
המזבח דבר מכל דברים או שאינן ראויין להקשרה כגון
בשר חטאת ואשמות ושירי מנחות וכיוצא בהן מפי
הטמעה למרו שכל דבר שמקצתו לאישים הרי שאריתו
בבל תקשירו המקשיר אכרי בהמה טמאה על גבי
המזבח לוקח ואעפ שאיסור הקרבתה מכלל עשה שהרי
נאמר מן הטהורה אכול ומן הטהורה הקריב הא טמאה לא
תאכל ולא תקריב כשם שלוקח על אכילת הטמאה
הבא מכלל עשה כמו שבארנו במקומו כך לוקח על הקרבתה
אבל המקריב אכרי חיה שהורה עובר בעשה ואינו
לוקח ומנין שהוא בעשה שנ מן הבהמ מן הבהמ וכן הצאן
תקרו את קרבנך הא מן החיה לא תקריבו ולא הבא מכלל
עשה עשה הגונב או הנזול והקרו הקרבן פסול והקבה
שנאו שנ שנאו גול בעולה ואין צריך לומר שאינו מתקבל
ואם נתיאשו הבעלי הקרבן כשר ואפי היה חטאת שהכהנים
אוכלין את בשרה ומפני תקנת מזבח אכרו שהחטאת
הגולה אם נודעה לרבים אינה מתכפרת אעפ שנתיאשו
הבעלים כרי שלא יאמרו מזבח אכול גזילות וכן העולה
הגונב עולת חברו והקריבה סתם נתכפרו בה
הבעלים הראשונים אין מביאין מנחות ונסכים לא
מן הטבל ולא מן החרש קודם לעומר ולא מן החרש
ואין צריך לומר מערלה וכלאי הכרם מפני שהיא מצוה
הכאה בעבירה שהקבה שנאה ואם הביא לא נתקדשו
להיותן ראויין לקרבן אבל נתקדשו להפסל ויהיו כקדשים
שנפסלו כל המנחות אין מביאין אותן מן החרש
קודם שתי הלחם לכתחילה שהרי נאמר בהן כטרים לה

ואם הביא כשר ומביאים נסכים מן המוקצה ביום טיב
מצות עשה למלוח כל הקרבנות קודם שיעלו למזבח שנ
על כל קרבן תקריב מלח ואין לך דבר שקרב לכזב בלא
מלח חוץ מיין הנסכים והדרם והעצים ודבר זה קבלה ואין
לו מקרא לסמוך עליו ומצוה למלוח הבשר יפה כמלוח
בשר לצלי שמהפ את האבר ומלוח ואם מלח כל שהי אפי
בגרגר מלח אחר כשר הקריב בלא מלח כלל לוקח שנ לא
תשבית מלח ברית אהיך ואעפ שחוקה הקרבן מביא
והורצה חוץ מן המנחה שהמלח מעכב בקריצה שנ לא
תשבית מלח ברית אלהיך כעל כנחתך הכלה
שמולחין בו כל הקרבנות משל ציבור כמו העצים ואין
היחוד מביא מלח או עצים לקרבנו מכיתו ובשלטה
מקדמת היו נותנין המלח בשלכת המלח ועל גבי הכבש
ובראשו של מזבח בלשכת המלח היו מולחין עורות
הקדשים ועל גבי הכבש מולחין האברים ובראשו של מזבח
מולחין הקוסין והלבונה ומנחות הנשרפות ועולת העוף

פרק שישי

כשם שמצוה להיות כל קרבן תמים ונבחר כך נסבין יהיו
תמימים ונבחרים שנאמר תמימים יהיו לכם ונסכים הם
שהיו הנסכים תמימים שלא יבוא נסכים לא מיין מעושן
לא סולת שהתליעה ולא יבלג בשמן שריחו או טעמו רע
וכן עצי המערכה לא יהיו לא נבחרים ולא יהיה בהם
תולעת וכל עץ שהתליע כשהוא לח פסול למזבח התלוע
יבש נדרד את המקום שהתלוע ועצי סתירה פסולין לעולם
לא יביאו לא חרשים המקדישין פסול או סלת
פסולה או שמן פסול או עצים פסולים למזבח הרי הרב

סעודה ראשונה שלכל ימים בשלשה חדשים או וצריך שתאכל אותן בכל יום אחר שתייה ותהיה מותרת בשרה בעת אכילה ולא תהיה לברה לא היא ובהמה אחרת לצוות עמה אם נעשה לה כל או ולא נתרפאת הרי או קבועי ודאי ואם חסר אחר מכל או הרי זה ספק ואינה קריבה ולא נפרית כיצד אכלה הלח כמשפטיו בארד מלו וחצי ניסן ואכלה אחריו היבש כמשפטו בחצי ניסן ואייר שנמצא שאכלה בשלשה חדשי על הסדר או שאכלה כגורגרת אחר אכילה או קודם שתייה או שהיתה קשורה או שהיתה לברה או שהיתה בגינה הסמוכה לעיר ולא נתרפאת מכל או ספק קבועי או עוברין לפיכך אם הטיל בה מום אחר אינו לוקה אכלה כמשפטו במוני האכילה ולא נתרפאה הרי היא בעלת מום קבוע יש בדבר ספק אם למפרע היא בעלת מום קבוע מעת שבאו לה המים או מעת שתיאשו מרפואתה לפיכך הפורה אותה קודם שתיאשו מרפואתה ונחנה באיתו הפריין אחר שתיאשו מרפואתה הרי זה ספק מועל ואיט מביא קרבן מעילה כמו שיתבאר במקומו

פרק שלישי

אין המומין פסולין בעוף וכן אחר הוכר ואחר הנקבה בעוף שלא נאמר תמים וכו' לא בבהמה בלבד ברא במומין קטנים אבל עוף שיבש גופו או נמסית עינו או נקטעה רגלו אסור לגבי המזבח ושאר מקריבין חסר כלל וכן אם נולד בו אחת מן השריפות שאוסרין אותו באכילה הרי זה נפסל לקרבן תורים קטנים פסולין ובני יונה גדולים פסולים שנ מן התורים או מן בני היונה תחילת הציהוב ביה ובה פסול ועד מתי יהיו בני יונה כשירים כל זמן שעוקר כנף ומתמלא מקום עיקרו דם והתורים כשירים משיזוהבו הטומטום והאנדרוניגס אעפ שאין לך מום גדול מהן הרי הן פסולין למזבח מדרך אחרת לפי שהן ספק זכר ספק נקבה הרי הן כמין אחר ובקרבנות נאמר וזכר תמים ונקבה תמימה עד שיהיה זכר ודאי או נקבה וראית לפיכך העוף שהוא טומטום או אנדרוניגס פסול למזבח וכן הכלאים ויוצא דופן ומחוסר זמן פסולין אעפ שאין בהם מום שנ שור או כשב או עו עד שיהיה כל מין ומין בפני עצמו לא שיהיה מעורב מכבש ועו כי יולד פרט ליוצא דופן והיה שבעת ימים פרט למחוסר זמן תחת אמו פרט ליתום שנולד אחר שנשחשה אמו הנרמה אעפ שאינו כלאים הרי הוא פסול למזבח כיצד רחל שילדה כמין עו ועו שילדה כמין כבש אעפ שיש בו מקצת סימנין הואיל והוא דומה למין אחר פסול כבעל מום קבוע שאין לך מום קבוע גדול מן השינוי וכן הרובע והנרבע והמוקצה לעו והנעבר אעפ שהן מותרין באכילה הרי הן פסולין לגבי המזבח שנ כי משחתם בהם כל שיש בו השחתה פסול ובעברה הוא אומר כי השחית כל בשר ובין כתוב כי שחת עמך וכן בהמה ועוף שחרנו את הארס הרי הן כרובע או נרבע ופסולין למזבח ויראה לי שאעפ שאין כל הפסולין למזבח האו ראויין לקרבן אם עבר והקריבן אינו לוקה מן התורה לפי שלא נתפרשה אזהרתן אבל אתנן זונה ומחיר כלב אסורין לגבי הכובח והמקדיב אחת מהן או שניהן כאחד לוקה אחת שנ לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב ומפני מה לוקה אחת על שניהן מפני שאמרו בלאו אחר מצות עשה להקדיב כל הקרבנות מיום השמיני והלאה שנאם והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה וכל שבעת הימים נקרא מחוסר זמן ואעפ שמחוסר זמן פסול אם עבר והקריבו אינו לוקה מפני שהוא לא הבא מכלל עשה ולא נרצה הקרבן תורים שלא הגיע זמנן שהן כמחוסר זמן בבחם ובני יונה שעבר זמנן הכל כבעל מום והמקדיב אינו לוקה אעפ שהקדיב פסול ולא נרצה המקדיש טומטום והאנדרוניגס ושריפה וכלאים ויוצא דופן למזבח הרי זה כמקדיש עצים ואבנים לפי שאין קדישה הלח על זמן חריו הן חלוקין לכל דבר ויטמאו ויבא טומאתם כל קרבן שירצה

ואינן כבעל מום שבעל מום יש במינו קרבן אבל המקדיש רובע ונרבע ומוקצה ונעבר ואתנן ומחיר הרי זה כמקדיש בעל מום עובר וירעו עד שיפול בהן מום קבוע ויפרו עליו וכן המקדיש מחוסר זמן הרי זה כמקדיש בעל מום עובר ואינו לוקה כמו שביארנו נמצאו כל האסורין למזבח הרי הן ארבעה עשר ואו הן בעל מום ושאינו מן המוכתר ומחוסר אבר מבפנים ושריפה וכלאים ויוצא דופן ורובע ונרבע ושהמית הארס הנעבר המוקצה האתנן המחיר מחוסר זמן כל האסורין לגבי המזבח אוסרין בכל שהן אפי נתער אחד בריבוא נפסל הכל ונפסל למזבח וכולן וולדותיהן מותרין למזבח חוץ מולר נרבעת ונעברת ומוקצת ושהמית את הארס שולרן אסורין למזבח כמותן ברא כשעברה בה עבירה או שהמיתה כשהיתה מעוברת שהרי הולר מצוי עמה בעת שנפסלה והיה כאבר מאיבריה אבל אם נתעברה אחר שנעברה בה עבירה או אחר שהמיתה הרי וולרה כשר למזבח אפי נרבעה כשהיא מוקדשת ואין צריך לומר אם נרבעה והיא חולין ואחר כך הקדישה ונתעברה שולרה מותר וכן אפרוח ביצת שריפה מותר למזבח המשתחוה לקמח חטיח מותרין למנחות שהרי נשתנו ונרבו לוולדות של איסורו מזבח שהן מותרין וכן בהמה שפסמה בכרשינו עו מותרת למזבח שהרי נשתנו לוקחין כל הקורבנות מן הגוים ואין חוששין להן לא משום רובע ונרבע ולא משום מוקצה ונעבר עד שיודע ביוצא שזה נפסל הרי הוא אומר מעמלקי הביאים אשר חמל העם על מיטב הצאן והבקר למען וטח לה אהיך

פרק רביעי

אחר הבחמה ואחר העוף שנרבע או שהמיתה את הארס או הוקצה או נעבר הכל פסול לגבי המזבח הרובע והנרבע ושהמיתה את הארס אם היו שם שני עדים הרי הבחמה או העוף נסקלין וכשרן אסור בהנאה ואין צריך לומר באילו שהן אסורין לגבוה ובמה אמרו שהן אסורין למזב כשהיו מותרין להריוט כגון שהיה שם עד אחר בלבד והבעלים שותקין או על פי הבעלים אעפ שאין שם עד כלל היה שם עד אחר והבעלים מכחישין אותו הרי אילו מותרין אף למזבח בהמה ששחקה בה והגזוחות עד שהמיתה את הארס הרי זו כשירה למזבח מפני שהיא כאנוסה אין הבחמה נפסלת משום רובע או נרבע עד שיהיה הארס שרבעה בן תשע שני ויום אחר בן ישראל בן גוי בין עבר הואיל ורבעה ארס נפסלה ואם הארס הוא שרבע מן הבחמה אינה נפסלת עד שתהיה האשה הנרבעת בת שלש שני ויום אחר או יהא האיש הנרבע בן תשע שנים ויום אחר מאימתי תיפסל הבחמה או העוף משם מוקצה משועש בהן הכומרים מעשה כגון שיטוו אותו או יעצרו אותו לעו לשמה אבל כדברים אינו נעשה מוקצה שאין הקדש לעו הרובע והנרבע בין שהיתה הבחמה שלו בין שהיתה של חבירו בין באונס בין ברצון בין ברוח בין בשננה בין לפני הקדשה בין לאחר הקדשה הרי זו אסורה למזבח אבל המוקצה אם היא שלו והקצה קודם שיקדיש נפסל הקצה של חבירו או שהקצה שלו אחר שהקדישו הרי זה מותר שאין ארס מקצה דבר שאינו שלו הנעבר בין שעבר שלו בין של חבירו בין באונס בין ברצון בין ברוח בין בשננה בין לפני הקדש בין לאחר הקדש הרי זה אסור וירעה עד שיפול בו מום קבוע ויפרה בו כמו שביארנו והנעבר הוא וכל מה שעליו אסורין למזבח שכל צפוי נעבר אסורין בהנאה אבל המוקצה הוא אסור ומה שעליו מותר למזבח המשתחוה להרי אעפ שהוא מותר בהנאה הרי אכניו אסורין למזבח וכן המשתחוה למשכן הנבוע בארצו הרי סימיו פסולין לנכר אשירה שבשולחנות מביאין ממנה גזרים למען יזכרו וכן המשתחוה לכהן פסול שנפסלה למזבח כך גמר פסול לגבי סוהנת וקריבה

יג. שלא ישום שמן על מנחת חוטא יד שלא יתן
עליה לבונה שו שלא תאכל מנחת כהן יו שלא תאפה
מנחת חמץ יו שואכלו הכהנים שרי מנחות יח שוביא
אדם כל נרדיו ונרבותיו ברגל שפגע בו ראשון יט שלא
יאחר נרח ונרבתו ושאר דברים שהוא חייב בהן כ
להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה כא להביא קרשי
חוצה לארץ לבית הבחירה כב שלא לשחוט קרבנות חוץ
לערה כג שלא להקריב קרבן חוץ לעורה וביאר מצות
אילו בפרקים אילו

פרק ראשון

כל הקרבנות שלמיני נפש חיה באין מחמשה מינין בלבד
מן הבקר ומן הכבשים ומן העוים ומן התורים ומן בני היוז
וכל הקרבנות בין שלציבור בין שליחיד ארבעה מינין
עולה וחטאת ואשם ושלמים ועור יש שם שלשה מיני קרבן
יחיד והם הפסח והבכור והמעשר כל קרבנות הציבור
הן עולה או חטאת ואין בקרבנות הציבור שלמים חוץ משני
כבשים הבאים עם לחם התנופה בעצרת והם הנקראים
זבחי שלמי ציבור ואין הציבור מקריבין אשם לעולם ולא
עוף קרבנות הציבור הם שני תמירין שלכל יום ומוספי
שבתות וראשי חרשים והמערות ושעיר חטאת שליום
הכיפורים וכן אם שגרו בין דין והורו בעו מביא כל שבט
ושבט פר ושעיר הפר עולה והשעיר חטאת ואילו השעירים
הם הנקראין שעירי עו ואם שגרו והורו בשאר המצוות
מביאין פר לחטאת והוא הנקרא פר העלם רבר של ציבור
קרבנות היחיד הם הבכור והמעשר והפסח והחגיגה
והיא שלמים והראיה והיא עולות וקרבן הגר והוא עולה מן
הבהמה או שני בני יונה או שתי תורים ושניהן עולה או
שני בהמות אחת עולה ואחת שלמים והנודר או המתנדב
עולה או שלמים ושלמין הבאין עם הלחם הם הנקראים
תורה וכן קרבנות הנזירות והן עולה וחטאת ושלמים
וקרבנות מצורע והן חטאת ואשם ועולה וקרבנות זבים
ויולדות והן חטאת ועולה וקרבן השוגג במצות לא תעשה
שיש בה כרת והוא חטאת ואם נסתפק לו אם עשה אם לא
עשה אותו החוטא מביא אשם והוא הנקרא אשם תלוי יש
עבדות שמביא עליהם אשם והוא הנקרא אשם וראי וכן
אל העולה ופר החטאת שמקריב כהן גדול משלו ביום
הכיפורים הרי הן קרבן יחיד ופר זה הוא הנקרא פר יום
הכיפורים וכל אילו הקרבנות מפורשין הן בתורה וכל אחר
מהן יתבארו ריגו במקומו כל קרבנות היחיד חייב
באחריותן ובאחריות נסכיהן חוץ מן הגרבה וכל קרבנות
הציבור אינן חייבין באחריותן ולא באחריות נסכיהן
ואם קרב הובח חייבין באחריות נסכיהם וקרבן
יחיד שקבוע לו זמן הרי הן כקרבן ציבור ואינו חייב
באחריותו כל עולת בהמה אינה באה לא מן הזכרים
בלבד והיא באה מן הכבשים ומן העוים ומן הבקר בין
גדולים בין קטנים ומן התורים ובני יונה ואחר בהן הזכר
והנקבה החטאת באה מחמשת המינים האילו מן
הזכרים ומן הנקבות מן הגדולים ומן הקטנים האשם
אינו בא לא מזכרי כבשים בלבד יש אשם בא מגדולי מין
והיש אשם בא מן הקטנים השלמים באים מן
הכבשים ומן העוים ומן הבקר מוסריים ומנקבות מן הגדולי
ומן הקטנים ואין העוף בא שלמים הקטנים הם סבן
שמונת ימם ער שנה תמימה מיום ליום אם נתעברה שנה
נתעברה לו והגדולים בבקר ער שלש שנים שלימות מיום
ליום ובצאן ער שתי שנים שלימות מיום ליום ויתר על זה
הרי הוא זקן ואין מקריבין אותו אעפ שכל הקרבנות
כשרין מיום השני והלאה אין מקריבין לכתחיל לא מיום
שלשים והלאה חוץ מן הבכור ומן הפסח ומן המעשר שאם
רצה להקריב בשמיני לכתחילה מקריב שעות מונן
לקרשים ואם חוסיש שעה אחת או פחתו שעה פסולין
כיצד קרבן שמיני לחיות בן שנה אם חוסיש על חסנה
שנה אחת נפסל אפי היה בן שנה בשעת שחיט וחוסיה על

השנה בשעת זריקה נפסל ער שיהיה בן שנה ער שעת זריק
וכן בכל הזבחים כל מקום שג בתורה כבש או כשבה
או כבשים הרי לו בנו שנה וכל מקום שנ איל או אלים הם
הזכרים בני שנתים ומאמתי יקרא איל משיכנס בשנה שני
אחר ושלשים יום אבל ביום שלשים אינו כשר לא לכבש
ולא לאיל והוא הנקרא פלגם וכל מקום שנ בו עגל
הרי זה בן שנה פר בן שתיים שעיר עוים בן שתיים כל שנה
שנייה הוא נקרא שעיר כל קרבנות הציבור זכרים
וכל חטאו שלציבו מן העו או מן הבקר ואין בהן מן הכבשי
וכן עולות הציבור מן הכבשים ומן הבקר ואין להן עולה מן
העו כל חטאת יחיד לנקבה ותאכל לכהנים ואינה
באה מן הבקר חוץ משלש חטאות חטאת נשיא שהיא עו
ונאבלת וחטא כהן משיח שהוא פר ונשרפת והוא פר הבא
על כל המצות והשלישי פר שמביא כהן גדול ביום הכיפורי
והוא חטאת ונשרף כל חטאות שלציבור נאכלות חוץ
משעיר שליום הכיפורים שחבירו משתלח וכן שעירי עו
ופר העלם ופר הבא על כל המצות ופר העלם נקראי פרים
הנשרפין ושעירי עו נקראים שעירים הנשרפים הא למדת
שחמש חטאות הם הנשרפות שתיים ליחיד ושלש לציבור
כל הקרבנות האו נקראים זבחים וכל העולות והחטאות
והאשמו ושני כבשי שלמי שלעצרת נקראי קרשי קרשי אבל
שלמים שליחיד והבכו והמעשר והפסח נקראי קרשים קלים
האיברים ששורפין אותן על גבי המזבח
מן החטאת הנאכלות ומן האשבות ומן השלמים הם
הנקראים אימורין ואילו הן האמורין של שור או של עו
החלב אשר על הקרב ובכללו חלב שעל גבי הקיבה ושתי
הכליות בחלב שעליהן עם החלב אשר על הכלים ויותרת
הבכר ונטל מן הבכר מעט עם היותרת ואם היה
הקרבן מסין הכבשים מוסיף על אילו האליה תמימה עם
הכליות מן השרדה ער מקום הכליות שנ לעומת העצה
יכירנה וכל האימורין נשרפין על מזבח החיצון
היתה הבהמה מעוברת אעפ שכלו חרשיו של עובר ואפילו
נמצא חי אינו מעלה חלבו עם חלב אמו לא חלב אמו
בלבד והרי העובר כאחד מאיבריה

פרק שני

היון והסולת שמביאין עם הקרבן הם הנקראין נסכים
והסולת לכהן נקראת מנחת נסכים ומנחת נסכים אינה
שעונת לא תנופה ולא הגשה ולא לבונה אבל טעונה כלח
וכלה נשרפת על מזבח החיצון ויתנסך היון על המזבח
ואין ניתנין אותו על האש לא מגביה ירו ויוצק על היסוד
והוא יורד לשיתין אין טעון נסכין לא עולת בהמה
השלמים בלבד בין היו קרבן ציבור או קרבן יחיד או כבש
ילדת ואילו שלכהן גדול הואיל והן עולות טעונים נסכים
אבל העוף והאשמות והחטאות אין מביאין עבהם נסכים
חוץ מחטאת מצורע ואשמו שנתפרשו נסכיהם בתורה
ומניין שאין מביאין נסכים עם החטאת והאשם שנאמר
לפלא נרד או נרבה רבר הבא בגרד ונרבה יצאו חטאת
ואשם ובכור ומעשר ופסח הואיל ואינן באין בגרד ונרבה
אין טעונים נסכים ומניין להביא שלמי חגיגה ועולת ראיה
לנסכים שנ או בסועדיכם כמה הוא שיעור נסכים נסכי
כבש או כבשה עשרון סולת כלול ברביעית ההין שמן ויון
לנסך רביעית ההין וכן נסכי העו בין קטן בין גדול בין זכר
בין נקבה או נסכי רחל אעפ שהיא גדולה אבל נסכי איל הן
שני עשרנים סולת כלול בשלישית ההין שמן ויון לנסך
שלישית ההין ונסכי הפר או העגל בין זכרים
בין נקבות שלשה עשרונים סולת כלול בחצי ההין שמן ויון
לנסך חצי ההין או הן הנסכים בין לעולה בין לשלמים
כשיעור רוח לכל אחד ואחד שנ כמספר אשר תעשו כס
תעשו לאחד כמספרם אין מוסיפין על השעירין
הא ואין גורעין מהן ואם גרע או הוסיף כל שהוא פסל
חוץ מכבש העולה שמקריבין ביום הנפת העוטר שהנסכים
שלו שני עשרונים כלול בשלישית חוץ שמן אעפ שנספלה

ספק אם רזמים לבעל מוס כבהם ולוקה או אין כבעל מוס
 לפיכך אינו לוקה ומכין אותו מכת מדרות הסולת
 והיין והשמן והלבונה והעופות והעצים וכלי שרת שנפסלו
 או שנשמאו אין פורין אותן שנ העמיר והעריך כל שיטתו
 בהעמדה נעדר ואילו אין בכלל העמדה לפיכך אין נפרין
 לעולם ברא בשנפסלו או נשמאו אחר שנתקדשו
 בכלי שרת אבל קודם שיתקדשו בכלי אם נשמאו או
 נפסלו פורין אותן אבל שהורין אעפ שעדין לא קדשו בכלי
 אין פורין אותן חוץ ממנחת חוטא שנ בה מחטאתו על
 חטאתו לומר שמביא חטאתו מרמי חטאתו לפיכך
 קודם שיתקדשו בכלי שרת הרי היא כקדושת דמים ופורין
 אותה אעפ שהיא שהורה וכל הנסכים שנשמאו עושה להם
 מערכה בפני עצמן ושרפן במזבח מי החג שנשמאו
 והשיקן וטהרן כמו שיתבאר בטהרות אם טיהרן ואחר כך
 הקדישו הרי אילו מתנסכין ואם הקדישו ואחר כך נשמאו
 הואיל ונדרחו ירחו ותיס וענבים שנשמאו רוחבן
 פחות מכביצה והמשקין היוצאין מהן כשרים לנסכים
 שהמשקה מופקר הוא באוכל וכאן אינו כגופו מעלה
 יתרה עשו חכמים בקדשים שרעים שנשמאו אפילו ורע
 היוצא מהן פסולין לנסכים שאין ורעה מועלת בקדשים
 וכן היצעים והלמנה אעפ שאינן אכלין הרי הן
 מתשמאין באוכל לענין הקדבנות ויפסלו העצים והלבונה
 בטומאה זו למזבח ואין מקריבין אותן ולא חן היינו הפסולו
 לגבי המזב המתוק והמעושן והמבשל באש או בשמש עד
 שנשתנה טעמו בכישרון אבל יין שמחממו אותו בשמש ולא
 נתנה בו טעם בישול וכן יין צימוקין ויין מגיתו שלא שהה
 ארבעים יום ויין הדליות ויין דם הנטוע בבית השלחין
 או בבית הובלים או יין גפנים שנורע ורע ביניהן או יין
 כרס שלא נעבר כל או הייטת לא יביא לכתחילה ואם הביא
 כשר יין שנתגלה פסול לגבי המזבח הדלה
 גפן על גבי תאנה יינה פסול לנסכים מפני שנשתנה ריחו
 הרי הוא אומר זבח ונסכים מה זבח שלא נשתנה אף נסכים
 שלא נשתנו סולת שהתליעה רובה או התליעה רוב
 החטים שנעשית מהן פסולה התליעה רוב חטה אחת הרי זו
 ספק וכל סולת שנשארה בה קמח פסולה כיצד בורכים
 סכנים הנזכר ירו לתוך הסלת אם עלה בה אבק פסולה עד
 שיחזור וינפה אותה אבל סלת חטים שנורעו
 בבית השלחין או בבית הובלים או בבית האילן או בארץ
 שלא נרה ולא עברה לא יביא לכתחילה ואם הביא כשירה
 חטים שלקטן מגללי הבקר וזרעם הרי זה ספק
 אם עברה מאוסן בוריעה או ערייין הן מאוסין לפיכך לא
 יביא מהן מנחות ואם הביא כשר ולא הם השמנים
 הפסולין שמן שלגרגרים שנשרו במים או שליתים כבושין
 או שלוקים או שמן של שמרים או שמן שדחיו רע כל אילו
 פסולין אבל שמן וית שנשעו בבית הובלים או בבית
 השלחין או שנורע ורע ביניהן או שמן שהוציאו מותו שלא
 בשלו לא ערייין הם פגין כל או לא יביא ואם הביא כשר
 כל המנחות והנסכים כשרים מתארץ ומחוצה לארץ
 מן החרש ומן הישן ובלבד שיביאו מן המזבח חוץ מן
 העומר ושתי הלחם שאינן באי לא מן החרש ומארץ ישראל

פרק שביעי

לא כל דבר שאינו פסול מביא אותו לכתחילה כיצד הית
 הייב עולה לא יביא שה פחוס וכעוד ויאת הרי אין בו מוס
 ועל זה נאמר ארוד טכל וגומר אלא כל שיביא לקרבן
 יביא מן המזבח וכך היו עושים בוסן המקדש מביאין
 אלים ממזב ומביאין כבשים שגביון רחבים מחברון
 ומביאין עגלים מן השרון ונחלות מחר המלך ומביאין
 יין מקרחוין וחלוטין וסולת סמסס ויהנה ומביאין
 שמן מתקוע כל העצים החרשים כשרים למערכת
 ולא היו מביאין משלויות ולא משל גפן משם ישוב ארץ
 ישראל ובאילו היו רגילין במחביות של תאנה של חרשים
 שאינן ביישוב ובשלאנן ובכל עץ שמן ויצודין שעשה

משה אמה ארכן ואמה רחבן ועביין כמחק גריש של סאה
 וכמותן עושין לחרות וכיצד היו עושין בוריעת
 חטי המנחות והנסכים נר חצי השרה בשנה ראשונה וזרע
 חציה ובשנה שנייה נר החצי שורע בראשונה וזרע החצי
 האחר קודם לפסח שבעים יום ואם לא היתה השרה עבור
 חורש ושונה ואחר כך זרע ובורד החטים יפה יפה ואחר
 כך שף את החטים וביעט בהן הרבה עד שיתקלפו
 כל החטים של מנחות טעונות שלש מאות שיפה וחמט
 מאות בעיטה שף אחת ובוטע שתיים שף שתיים ובוטע שלש
 נמצאו שלש שיפות וחמט בעיטו וחורר חלילה עד שיגמור
 שלש מאות שיפה וחמט מאות בעיטה כרי שיתקלפו הרבה
 וחושב ההובאה והחולפת בשיפה אחת להחמיר ואחר כך
 טוחן ומרקר יפה היין מביא ענבים מן הרגליות
 מן הכרמים העכורים פעמים בשנה ודורך וכונסין אותו
 בחביות קטנות ואין מניחין אותן אחת אחת ולא שתיים
 שתיים אלא שלש שלש ואינו ממלא את החבית עד פיה כרי
 שיהיה ריחו נורף ואינו מביא לא מפני החבית מפני
 הקמחין העולה על פני היין ולא משוליה מפני השמרים לא
 משלישה ומאמצעה של אמצעית היה הנזכר יושב והיין
 יוצא מן הנקב שבצר החבית כיון שיראה שינוי השמרים
 מתחיל לצאת פוסק ואינו לוקח ומאיכתי מביא
 מאחר ארבעים יום לרדיכתו עד שתי שנים או יתר מעט
 ואם הביא יין ישן מכמה שנים הרי זה כשר והוא שלא יפסד
 טעמו תשעה מינין בשמן מפני שינוי מעשיו כיצד זית
 שגרגרו בראש היות וברדו אחת אחת וכתשו ונתנו לסל
 השמן שיצא ממנו הוא הראשון חור אחר כך וטענו בקורה
 השמן שיצא ממנו הוא השני ואם חור אחר שטענו וטחט
 שנייה השמן שיצא ממנו הוא השלישי ותיס שמסקן מלן
 בערבוביא והעלן לגג וחור ובורד נרגר וכתשן ונתנן לסל
 השמן שיצא ממנו הוא הרביעי ואם טענו בקורה אחר כך
 השמן שיצא הוא החמישי חור וטחן וטען פעם שניה השמן
 שיצא הוא הששי ותיס שמסקן וטענו בתוך הבית
 עד שילקו והעלן ונגבן ואח כך כתש ונתן לסל השמן שיצא
 הוא השביעי חור וטען בקורה השמן שיצא הוא השמיני
 חור וטחן וטען פעם שנייה השמן שיצא הוא התשיעי

אעפ שכולן כשרין למנחות הראשון אין למעלה ממנו
 ואחריו השני והרביעי ושניהן שוין ואחריהם השלישי
 והחמישי השביעי ושלתן שוין ואחריהן השישי והשמיני
 ושניהן שוין והתשיעי אין למטה ממנו אין כשר
 למנחה לא ראשון ורביעי ושביעי בלבד שנ כתית למאר
 אין כשר למנור לא היוצ מן הכתוש בלבד אבל למנחו כולן
 כשרין ומאחר שסלן כשרין למנחות למטה נסנו כרי לידע
 יפה שאין למעלה ממנו והשה והפחו שהרזע לכות עצמו
 יכוף יצח הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח
 ביותר שבאותו המין שיביא ממנו הרי נאמר בתורה והכל
 הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע ה אל הכל
 ואל מנחתו והוא הרין בכל דבר שהוא לשם ה'
 השוב שיהיה מן הנאה השוב אם בנה בית תפילה יהיה
 נאה מבית ישיבתו האכל רעב יאכל מן השוב והמתוק
 שבשולחט כמה ערוס יכסה מן היפ שבכסותו והקדיש דבר
 יקדיש מן היפה שבכסו וכן הוא אם כל חלב לה וגם

הלכות מעשה קרבנות
 יט בכללן שלש ועשרים מצות עשר מצות עשה
 ושלוש עשרה מצות לא תעשה וזה פרטן א לעשות
 העולה כמעשה הכתובים על הסדר ב שלא לאכול
 בשר עולה ג סדר החטאת ד שלא לאכול
 מבשר חטאת הפנימית ה שלא יבדיל בחטאת
 העוף ו סדר האשם ז שלא יאכל
 חבצנים בשר קדש קדשים במקדש ח שלא יאכל
 חוץ לשדה ט שלא יאכל חיי מקדש קדשים י סדר
 חסלים יא שלא לאכול בשר קדשים קלים קודם ויקח
 דמים יב לעשות כל מנחה סדר מעשה חטאת בתורה

עצמן מקדישן ומקריבן כלילה ועלות השחר פוסלת בהן
 כאברי העולות כל היום כשר לסמיכה ולשחיטה
 ולמליקה להקטר להגשה ולהוייה ולתנופה ולקמיצה ולקרוב
 המוספין וכל הלילה כשר להקטיר אימורין ואברים זה הכלל
 דבר שמצוותו ביום כשר כל היום ודבר שמצוותו בלילה
 כשר כל הלילה ואעפ"כ וריון מקדימין למצות כל הובחים
 אין שוחטין אותן לכתחילה לא בסכין מכלי שרת ואם
 שחט בכל דבר ששוחטין בו החולין אפילו בקרמית שלקנה
 כשרין וכל הובחין שקיבל מרמס פחות מכרי הוייה לא
 נתקדש הרם וצריך להתכוין לקבל כל הרם כיצד
 הוא עושה אוהו המימנים בירו ומוציאן עם הורדין לתוך
 המזרק ושוחט שנים או רוב שנים כרי שיתקבל הרם כולו
 בבלי ומגביה המכין למעלה כרי שלא ירד הרם מעליה אלא
 מן הצואר ורם שבסכין מקנהו בשפת המזרק אויר
 הכלי הרי הוא ככלי היה מקבל הרם ונפחתו שולי
 המזרק קודם שיגיע הרם לאויר המזרק הנפחת לא נתקדש
 הרם שהאויר שאין סופו לנוח אינו כמנוח כל הובחים
 צריך העובר שתהיה מחשבתו לשם הובח ולשם בעליו בשע
 זביחה ובשעת קבלת הרם ובשעת הולכת הרם ובשעת
 זריקתו על המזבח שנאם ובשר ובה תורת שלמו שתהיה
 זביחה עם שאר ארבע העבודות לשם שלמיו וכן שאר
 הקרבנות ואם שחט ועבר שאר עבודות סתם ולא חשב
 כלל בעולה ובשלמים הרי הן כשרים ועלו לבעלים
 וצריך שתהיה מחשבתו בשעת שחיטת העולה לשם גשה
 דברים לשם הובח ולשם הובח ושהובח לה ברוך הוא
 ושיקטירו לאישים ושהקטרתו לריח בלבד ושריח זה נחת
 ריח לפני ה' ואם שחט סתם כשר כמו שביארנו והשוחט
 חטאת ואשם צריך שתהיה מחשבתו לשם אותו החטא
 שחט עליו

פרק חמישי

כבר ביארנו ששחיטת הקדש כשרה בורים ומקבלת הרם
 ואילך מצות כהונה וכל הובחים קיבול רמן בבלי שרת ביר
 כהן אבל מקום שחיטתו ומקום קיבול רמן אינו שיה בכלן
 כיצד קדש קדשים אין שוחטין אותן ואין מקבלין
 את רמן לא בצפון המזבח בכל המקום שביארנו גבולותיו
 בתחילה ספר זה וקדשים קלים שחיטתו וקיבול רמן בכל
 מקום מן העזרה ומניין שאין שוחטין קדשי קדשים
 לא בצפון שהרי נאמר בעולה ושחט אותו על ירך המזבח
 צפונה ובחטאת היא אומר במקום אשר תשחט העולה
 תשחט החטאת וכשם שהחטאת נקראת קדש קדשים כך
 העולה נקראת קדש קדשים ובאשם הוא אומר במקו אשר
 ישחט את העולה ישחט את האשם ושלמי ציבור הוקשו
 לחטאת שז' ועשיתם שעיר עזים אחר לחטאת ושני כבשים
 בני שנה לזבח שלמים לפיכך הן קדשי קדשים כחטאת
 ונחשטין במקום שחיטתה ומקום שחיטה הוא מקום הקבלה
 ומניין ששוחטים קדשי קלין בכל העזרה אפי' אחורי ההיכל
 שהרי נאמר בשלמים ושחטו פתח אהל מועד להכשיר כל
 הרוחות שחרי לא יחד להם רוח והוא הדין לשאר קדשים
 קלים ואם שחט סתם כשרים אבל אם שחטן בגנו של
 היכל פסולין שאין הנגות ראויות לשחיטה כלל לא בקרקע
 העזרה שלמים ששחטן קודם שפתחו דלתות היכל
 פסולין שנצטו אהל מועד בוסן שפתחו אפילו היו דלתותיו
 מוגפות הרי זה כעול אבל הפרוכת שעליו אינה פוסלת
 העולה והאשם והשלמים בין שליוור בין שלציבור
 וריקת רם שלשתן על גבי המזבח שיה לעולם וכיצד הוא
 עושה כשלוקח הכהן הרם במזרק וזרק ממנו במזרק שתי
 זריקות על שתי זוויות המזבח באמסון מחצי המזבח ולמטה
 על קרן מזרחית צפונית ועל קרן מערבית דרומית
 ומתכוין שיוזק הרם על הקרן שוחח
 הרם מקום על הזווית ממך גם כרי שימצא הרם על שתי
 סתות על ארבע כתלי המזבח לפי שנ בעולה ובשלמי סביב
 וזוה הדין לאשם ושירי הרם נשפכין על גג היסוד הדרומי
 וחטאות הנאכלות רמן שען ארבע סתות על

ארבע קרנות המזבח החיצון מחצי מזבח ולמעלה לפי שנ
 בה על קרנות המזבח וכיצד הוא עושה כשלוקח הכהן הרם
 במזרק מוליכו אצל המזבח וטובל אצבע הימנית הסמוכה
 לגודל ברם וסומך באצבעו הנדו מיכן ובגודל מיכן ומחטא
 ויורד כנגד חורה שלקח ער שיכלה כל הרם שכאצבעו
 וכן הוא עושה בכל קרן וקרן ואם נתן סמוך לקרן
 באמה אחר מיכן או מיכן כפר וצריך לטבול אצבעו על
 כל קרן וקרן וכשגומר הנתונה על הקרן מקנה אצבעו
 בשפת המזרק ואחר כך טובל פעם שנייה ששירי הרם
 שכאצבעו פסולין ליתן מהן על קרן אחרת אין בכל
 הקרבנות קרבן שטעון הויית רם באצבע לא חטאת בלבד
 שנ בה וטבול אצבעו ברם וצרי שיהיה שם רם כרי טבילה
 לא שיספג אצבעו מרם ומנין הוא מתהיל עולה
 בכבש ופונה לימינו ומהלך על הסוכב ונותן בקרן דרומית
 מזרחית תחילה ואחר כך בקרן השנייה הסמוכה לה שהיא
 מזרחית צפונית ואחר כך בקרן שלישית הסמוכה לה שהיא
 צפונית מערבית ואחר כך בקרן רביעית הסמוכה לה שהיא
 מערבית דרומית ועל יסוד אותה הקרן שהשלים בה המתנו
 הוא שופך שירי הרם שנ ואת כל הרם ישפך אל יסוד מזבח
 העולה זה יסוד דרומי כל החטאות הנשרפות דמם נכנס
 לפניו להיכל ומזן ממנו שם כאשר פירש בתורה ושירי
 הרם שופכן על יסוד מערבי של מזבח החיצון שהיא פוגע
 בו תחילה בצאתו מן ההיכל והיכן מוזן מרמן וכמה
 סוה מהם פר ושעיר שלמים הכיפורי רם כל אחד מהן שעון
 שמונה הויות על מן הכרים ושמונה על הפרוכת ומערב
 רם הפר ושעיר וזוה משניהם ארבע הזאות על ארבע
 קרנות מזבח הוהב שבהיכל ושבע הויות על אמצעו של
 מזבח זה כמו שיתבאר באלמנת עבודת יום הכיפורים
 ואם לא כיון בהויות שבפנים כשרות פרים הנשרפין
 ושעירים הנשרפין וזרק רם מכל אחד מהם שבע הויות על
 הפרוכת המברלת בין הקדש ובין קודש הקדשים וארבע
 הויות על ארבע קרנות מזבח הוהב וכל הדמים
 הניתנין על מזבח הוהב כשהוא נכנס עומד בין המזבח
 למזורה והמזבח לפניו ונותן על קרנות המזבח
 מבחוץ מתחיל מקרן מזרחית צפונית לצפונית מערבית
 למערבית דרומית לדרומית מזרחית פר כהן משיח
 הזכה על כל חצי פה המזבח עצמו מקבל דמו וזוה ממנו
 כבפנים ואם קיבל והיוה כהן הדיוט כשר שעירי עז
 והן שצדין הנשרפין לא נתפרש בהן בתורה כיצד ניתנין
 דמן ולהיכן הוא נותן לא לפי שהן חטאת הקהל רינן כרין
 פר הצלח שהוא חטאת הקהל לכל האמור בו למתן דמים
 ולשיריפה ולטמא את הטורף הבטור והמעשר והגסה
 רם כל אחר מהן טעון מתנה אחת בשפיכ כנגד היסוד כאי
 זו רוח שירצה משלש זוויות המזבח שהרי קרן מזרחית
 דרומי לא היה לה יסוד כמו שביארנו ומניין שאינן טעונות
 לא מתנה אחת שהרי נאמר בכסדר ואת רם תזרוק על
 המזבח מפי השמועה למרו שהוא הדין כשעשר ובפסח
 שנותן דמן מתנה אחת ככבוד כל הובחים מקטירין
 אמוריהן על גבי המזבח אחר שזרקין הרם תחילה וכי
 הובחי מפשיטין אותן ואחר כך מוציאן את אמוריהן ואין
 מפשיטין אותן ער שזרק הרם רוח מחטאות הנשרפין שאין
 מפשיטין אותם כלל שנ את עורם ואת בשרם נמצאת
 אומר וזרק תחילה ואחר כך מפשיט וקורע ומוציא האמורו
 ומקטירן כל עורו קדשי הקדשו לכהני בין בקרבנו צבור
 בין בקרבנות יחיד שנ עור העולה אשר הקדיב אבל עזרה
 קדשים קלים לבעלים וכל עולה שלם זכה המזבח בבשרה
 לא זכ הכהנים בעורה שנ עולת איש עולה שעלת לאיש
 כל קדשי הקדשים שאירע בהן פסול קודם הפשטן אין
 עזרתיהן לכהנים לאחר הפשטן עור לכהנים וכל העורות
 מחלקין אותן אנשי משאר בנייהן מערב שבת לערב שבת
 המתפיש עולתו לברק חבית וכן המקריש נכסיו
 חזיו בהן זסיים שריטן שיקרם עולת אין עזרתיהן לכהנים
 שנ עולת איש פרש לעולת הקדש לא ימסרו העולות ויפלו

סלתו לא נכפלה יינו לא יין לנסך רביעית ההין
המצורע מביא עם שלשה כבשים שלו שהן חטאת ואשם
ועולה שלשה עשרונים ומפי השמועה למרו שהן באין בכלל
הזבחים שלו עשרון עם כל כבש בלול ברביעית ההין שמן
ורביעית יין עם כל עשרון משלשתן כשאר נסכי הכבשים
והמקריב את הפלגם מביא עמו נסכי איל ולא עולה לו זבחו
ההין הוא שנים עשר לוג וכבר הורענו שיעור הלוג עם
מדות אחרות בהלכות עירובין והעשרון הוא העומר שהוא
שיעור חלה וכבר ביארנו שיעורו בענין חלה כשמורדין
הנסכים או המנחות בין מנחת יחיד בין מנחת ציבור אין
מורדין אותו במדה שלשלה עשרוני לפר או של שני לאיל
לא מורד חלה בעשרון אחר שהיה במקדש וכן השמן שלנסכי
מורדין אותו במדתו שבמקדש ושמן שלמנחות היחיד
בלוג שבמקדש כמניין העשרונות כמניין הלוגין בירוצי
המדות שלסולת חול שאין גב העשרון קודש ובירוצי היין
והשמן קודש לפי שהוא יורד על גבי הכלי וכלי הלח נמשחו
מבפנים ומבחוץ ולמה יתקדשו בירוצין אעפ שאין
כונת המורד לא למה שבכלי בלבד כדי שלא יאמרו מוציא
מכלי שרת לחול מה היו עושין בבירוצין אם יש שם
זבח אחר יקריבו עמו ואם לאו יפסלו בלינו ואם לאו מקיצין
בהן המזבח כיצד לוקחין בהם עולות הבשר לשם והעורות
לכהנים הסולת עם השמן שלנסכים אינן מעכבין
את היין ולא היין מעכבין ולא הנסכים מעכבין את הובח
לא מביא ארס קרבנו היום ונסכיו אחר עשרה ימים אחר
יחיד ואחר ציבור והוא שלא קדשו הנסכים בכלי שרת אבל
אם נתנו לכלי שרת אם לנו יפסלו בלינה אין מביאין
נסכים לא מן החולין לא יביאם לא מן התרומם ולא ממעשר
שני ולא מן הבכורים ואפי תורה שמביא לחמה מן המעשר
לא יביאו נסכים לא מן החולין כל שיעורי הנסכים
האמורים בספר יחוקא ומניין אותן הקרבנות וסדרו העבודה
הכתיבי שם כולם מלואים הן ואינן נוהגין לרורות לא הנבי
צוה ופירש כיצד יהיו מקריבין המלואין עם חנוכת המזבח
בימי המלך המשיח כשיבנה בית שלישי וכשם שהקריבו
הנשיאים בחנוכת הזבוח רברי שאין כמותן לרורו והקריבו
בשבת כך הנשיא מקריב חנוכתו בשבת לעתיד כאשר
מפורש שם וכן קרבנות שהקריבו בימי עזרא הבאי מחשבי
מלואים היו ואינן נוהגין לרורות אבל רברו הנהגו לרורות
הם רברי תור שפירשנו כמו שהעתיקו מפי משה רבינו
אין להוסי עליהם ואין לגרוע

פרק שלישי

שנים שרצו להביא שלמים או עולה בשותפות מביאין בין
בנדר בין בנרבה ואפילו עוף יבוא בשותפות ואחר אנשים
ואחר נשים או עבדים מביאין כל הקרבנות
אבל הנשים אין מקבלין מהן לא עולות בלבד שנוסיד בן
נכר לא תקריבו את לחם אהיכם אפי עולת העוף מקבלין
מן הגוי אעפ שהוא עובר עון אבל אין מקבלין מהן
שלמים ולא מנחות ולא חטאות ואשמות וכן עולות
שאינן באות בנדר ונרבה אין מקבלין אותן מן הגוים כגון
עולת זולתת וכיוצא בה מעולות שאינן באות משום נדר
ולא משום נרבה גוי שהביא שלמים מקריבין אותן
עולות שהיו לבו לשמים נדר שלמו ונתנם לישראל על מנת
שיתכפר בהן לישראל אוכלין אותן הישראלים כשלמי ישראל
וכן אם נתנו לכהן כהן אוכלין ישראל שהוא משומר לעו או
מחלל שבת כפרחסיא אין מקבלין ממנו קרבן כלל אפילו
העולה שמקבלין אותה מן הגוי אין מקבלין אותה מן
המשומר הזה שנאדם כי יקריב מכם מפי השמועה למרו
מכם ולא טלכם להוציא את המשומר אבל אם היה משומר
לשאר עבירות מקבלין ממנו כל הקרבנות כדי שיחזור
בתשובה היה משומר לעבירה והוא מפורסם וידוע
לעשותה והורגל בה בין להכעיס בין לתאסוף אין מקבלין
ממנו קרבן לאותה עבירה כיצד כגון שהיה רגיל לאכול
חלב בין להכעיו בין לתאסוף ושגג חלב חביא חטא
אין מקבלין אותה ממנו עולות תגוים אין מביאין

עמהן נסכים שנ כל האזרח יעשה ככה אבל נסכיהם קריבין
משל צבור שנ ככה תעשו לאחד כמספרם ואינן טעונות
סמיכה שאין סמיכה לא בישראל באנשים לא בנשים כל
קרבנות בהמה שיקריב היחיד בין חובה בין נרבה סומך
עליהן כשהן חייין חוץ מן הבכור והמעשר והפסח שנ וסמך
ירו על ראש קרבנו מפי השמועה למרו שכל קרבן במשמע
חוץ מפסח ובכור ומעשר העוף אינו טעון סמיכה וכן כל
המעו שרינן שיפלו לתיבות של נרבה שכבר בארנו בהלכו
שקלים שכולן יביאו עולות אין בעל אותן המעות סומך על
אותה העולה ואינו מביא עליה נסכי לא נסכיה משל ציבור
ואם היה כהן עבודתה ועורה של אנשי משמר

הכל סומכין חוץ מחרש שטה וקטן ועבד ואשה וסומא
ונכרי ואין השליח סומך שאין סמיכה לא בבעלי שנ וסמך
ירו לא יד אשתו ולא יד עבדו ולא שלוחו חמשה
שהביאו זבח אחר כולן סומכין עליו זה אחר זה לא שיסמכו
כולן בבת אחר מי שמת והניח קרבנו עולה או שלמים
הרי יורשו מביאו וסמך עליו ומביא נסכיו אין סמיכה
בקרבנות הציבור חוץ משתי סמיכות על שיעיר המשתלח
ועל פר העלם דבר שלשה מן הסנהדרין סומכין עליו ודבר
זה הלכה מפי משה רבינו שאין בציבור לא שתי סמיכות
אין סומכין לא בעורה סמך חוץ לעורה חוור וסומך
סבפני ואם היה בעל הקרבן עומד בחוץ והכניס ירו לפנים
וסמך סמיכתו כשרה והוא שיסמך בכל כוחו ואין סומך
לא שהורד ואם סמך הטמא סמך ובמקום שסומכין
שחשין ותקף לסמיכה שחיטה ואם שחט במקום אחר או
ששהא שחיטתו כשרה והסמיכה שירי מצוה היא לפיכך אם
לא סמך כפר ואינה מעכבת ואעפכ מעלין עליו כאילו לא
כפר וצריך הסומך לסמוך בכל כחו בשתי ידיו על
ראש הבתמה שנ על ראש העלה לא על הצואר ולא על
הצדין ולא יהיה דבר חוצץ בין ידיו ובין הבתמה
וכיצד סומך אם היה הקרבן קדש קדשים מעמידו בצפון
ופניו למערב והסומך עומד במזרח ופניו למערב ומניח
שתי ידיו בין שני קרני ומתורה על חטאת עון חטאת
ועל אשם עון אשם ועל העולה מתורה עון עשה ועון לא
תעשה שניתק לעשה כיצד מתורה אומר חטאתי
ענתני פשעתי ועשיתי כך וכך וחזרתו בתשובה לפניך וזו
כפרתי היה הקרבן שלמים סומך בכל מקום שירצה מן
העורה במקום שחיטה ויראה לי שאינו מתורה על השלמו
אבל אומר דברי שבח

פרק רביעי

כל הקרבנות אין מקריבין אותן לא ביום שגא ביום צוותו
את בני ישראל להקריב את קרבניהם ביום ולא בלילה
לפיכך אין שחשין וכחים לא ביום ואין וורקין רמים אלא
ביום השחיטה שנאם ביום הקריב את זבחו ביום הזבחה
תהיה ההקרבה וכיון ששקעה החמה נפסל הרס כל
שקריבו מתיריו ביום מעלין אותו על המזבח כל הלילה
כיצד זבחים שצורק רכס ביום מקטירין אמוריהן
בלילה עד שיעלה עמוד השחר וכן אברי העולות מקטירין
אותן בלילה עד שיעלה עמוד השחר וכדי להרחיק
מן הפשיעה אמרו חכמים שאין מקטירין האימורין ואיברי
העולה לא עד חצות הלילה אעפ שמותר להקטיר
אמורין ואיברים בלילה אין מאחרין אותן לדעת אלא
משתדלין להקטיר הכל ביום חביבה מצוה בשעתה שהרי
הקטר אמורין ואברים אעפ שכשרים בלילה דוחין את
השבת כומן ואין מאחרין אותן למוצאי שבת כל
דבר שאינו קרב לא ביום כגון הקומץ והלבונה והקשודת
ומנחות הנשרפות שותר להקריב עם מבוא השמש והם
מתאכלין וחולמין כל הלילה כאברי עולה הנסכים
חבאים עם חובה אין קריבין לא ביום שנאמר ולנסכים
ולשלימים מקישים נסכים לשלמים מה שלמי ביום אף נסכי
ביום אבל הנסכים חבאים בפני עומן מתקטירין בלילה
וקריבין בלילה לפיכך אם נדרסנו לו נסכים חבאין בפני

המזבח למטה מאמצעו ושירי הרם מתמצים על היסוד שנ
והנשאר ברם ימצא אל יסוד המזבח מכלל שהנתינה על
קיר שהשירין שלו מתמצין אל היסוד וזהו קיר התחתון
ומצו רם השאת העוף מעכב ואין למזבח בה אלא רמה
והשאר נאכל לזכרי כהונה כבשר השאת הבהמה כיצר
אוחו השאת העוף בשעת מליקה אוחו שתי רגליה בין שתי
אצבעותיו ושתי גפיה בין שתי אצבעותיו ומותח ציורה
אל רוחב שתי אצבעותיו וסולק וזו מעבודות קשות
שבמקדש ואם שנה ואחו בכל מקום כשרה וכל מקום מן
המזבח כשר למליקה ובלבד שיזה רמה למטה מאמצע
המזבח ואם הוה בכל מקום כשרה והוא שיתן למטה מעט
כרם הנפש שלשה דברים היתה קרן רדומית
מערבית משמשת למעלה ושלשה למטה מלכשה השאת
העוף והגשת המנחו ושירי הרם שלעולות וחטאות הנאכלו
ואשמות ושלמים ששופכין עליה והשלשה שלמעלה
ניסוך המי שמנסכין בה וניסוך היין שלנסכו ועולת העוף
בוסן שהוא רבה ואין קרן רדומית מורחית מכילה אותה
נפנין לקרן רדומית מערבית ועושין אותה שם כל
העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין דרך שמאל
חויק מן העולה לאחד משלשה דברים או שלמעלה בקרן זו
שהן עולין ונפנין על השמאל לקרן ועושין מלאכתן וחוזרין
לזקב ומפני מה נפנין לשמאל כדי שיפגעו בקרן
מערבית רדומית תחילה שאם נפנין על ימין ומקיפין את
כל המזבח עד שיגיעו לקרן רדומית מערבית שמה יתעשן
המים והיוק או שמה ימות העוף בעשן המזבח לפיכך
הזנסך מים או יין כשהוא מקיף את המזבח לא יהיה בירו
כלום ומתחיל ומקיף מקרן רדומית מורחית למורחית צפוני
לצפונית מערבית למערבית רדומית ולא יהיה בירו כלום
וכשמגיע למערבית רדומית נותנין המים או היין בירו ומנסך
ואם לא התקף עולה ופונה על שמאלו ועושה מלאכתו ויורד

פרק שמיני

וחמר בחטאת הבהמה משאר קרשי קרשים שרם חטאת
הבהמה שניתו מן הכלי שקבל בו הרם קורם הויה על הבגר
טעון כבוס במים בעורה שנאמר ואשר יזה מרמה על הבגר
אשר יזה עליה תכבס במקום קדוש אחר הבגר ואחר
העור הרך ואחר השרץ טעונין כיבוס אבל העור הקשה הרי
הוא כעין ויגד הרם מעליו ואחר רם חטאת הנאכלת או
רם חטאת הנשפכת אבל לא חטאת העוף שנת שהש חטאת
בנשחשת הכתוב מרבר לא בנמלקת חטאת שנפסלה
אין רמה טעון כיבוס בין שהיתה לה שעת הכושר בין שלא
היתה לה שעת הכושר אי זו היא שהיתה לה שעת
הכושר שלנה ושנממאת ושיצאת חויק לעורה ואי זו היא
שלא היתה לה שעת הכושר שנפסלה בשחיטה או בזריקת
הרם אין טעון כיבוס אלא מקום הרם בלבד והוא שהיה
על כלי שראוי לקבל שומאה וראוי לכיבוס אבל אם נתו
על כלי עץ או כלי מתכת אינו טעון כיבוס לפי שאינו ראויין
לכיבוס אלא גורדן בלבד נתו על עור הרג אינו טעון
כבוס לפי שאינו ראוי לקבל שומאה אבל אם נתו על עור
בהם עד שלא הופשט אינו טעון כיבוס אחר שהופשט טעון
כיבוס שאעפ שאינו מקבל שומאה עתה הרי הוא ראוי
לקבל שומאה לאחד שיתעבר נתו מן הצואר על
הבגר או מעל קרן המזבח או ששפך הרם על הרצפת
ואספו ונתו ממנו על הבגר אינו טעון כיבוס שנ ואשר יזה
מרמה לא אמרתי אלא ברם שנתקבל בכלי שרת וראוי להויה
ויש בו כרי הוייה נתן ארבע המתנות ואחר כך
נתו מן הטס על הבגר משירי הרם אינו טעון כיבוס אעפ
שעריין לא ורק השירים על היסוד וכן בחטאות הנשדפות
נתו מאצבעו אחר שיצאת הוייה מירו אינו טעון כיבוס
שירי הרם שבאצבע פסולין להוייה נתו מן הבגר
לבגר שני אין הבגר חשני טעון כיבוס נתו על בגר שסא
אינו טעון כיבוס נתו רם חטאת על הבגר ונתו על רם
חטאת רם וחלין טעון כיבוס אבל אם נתו רם וחלין תחיל

ונתו עליו רם חטאת אינו טעון כיבוס שהרי לא נבלע בו
כשמכבסין את מקום הרם מכבסין אותו במים
יפה עדי שלא ישאר לו רושם וכל שבעת הסמכנים
שמעבירין על הכתם מעבירין על רם חטאת חויק כמי רגלי
שאיין מכניסין מי רגלים למקדש כלי חרש שנת בשלה
בו החטאת הנאכלת טעון שבירה בעורה וכלי מתכות
שנת בשלה בו טעון מריקה ושטיפה במים בעורה שנ וכלי
חרס אשר תבושל בו ישבר אעפ שלא נאמר כאן במקום
קדוש הרי דינן כרין הכבוס מה כבוס הבגר בקורש אף
שבירת כלי חרס ושטיפת כלי מתכות ומריקתו בקורש ואחר
כלי שבשל בו או כלי שהערה לתוכו רותח מריקה
בחמין ושטיפה בצונן במים לא ביין ולא במזג ולא בשאר
משקין והמריקה והשטיפה כמריקת הכוס ושטיפתו והשפור
והאסכלה כגעילין במים חמים על גבי האש ואחר כך מריחן
ברא שבשל בהן אחר שנורק רמה כהלכתו אבל
אם בשל קורם זריקה או שבשל בה בשר חטאת הנשדפת
אינו טעון מריקה ושטיפה בשל במקצת הכלי כלו טעון
מריקה ושטיפה צלה הבשר בתנור שלחרס
יש ברבר ספק אם יסבר הואיל ונת בשלה בו או לא ישבר
הואיל ולא נגעה בו ולא בחטאת בלבד אלא כל הכלים
שששתמשין בהן בקדשים על ידי חמין בין קרשי קרשים
בין קרשים קלים טעונין מריקה ושטיפה עקב אכילה
וכן השפור והאסכלה מגעילין עקב אכילה ואינו מניחין עד
זמן אכילה שניי אלא כשישלו לאכול יגעיל השפור והאסכלה
וימרק וישטף הכלי בין כלי מתכות בין כלי הרם
ומבשל ושונה ומשלט מיר בין בכלי מתכות בין בכלי חרש
וממרק ושטף עד סוף אכילה כלי גללים וכלי אבנים
וכלי ארמה אינן טעונין מריקה ושטיפה אפי בחטאת אלא
הרחח בלבד נאמר בחטאת כל אשר יגע בכשרה
יקרט להיות כמות אם פסולה היא הנוגע בה יאכל כמה
ובקרושתה ברא בשנבלעה בו אבל נגיעה בלא הבלעה
אינה מקרשת ואחר החטאת ואחר שאר קדשים בין
קדשים קלים בין חמורים שנ זאת התורה לעולה ולכנחה
נגע בכשרה ברקיק ונבלע במקצתו לא נתקדש כולו אלא
חיותך מקום הבלע כלי שבשל בו קדשים וחולין או
קדשי קדשים וקדשים קלין אם יש בהן כנותן טעם הרי
הכל נאכל כחומר שבהן וטעון הכלי מריקה ושטיפה והכל
כחומר שבהן לכל רבר ואם לא נתן טעם זה בזה אין הקלין
נאכלין כחמורים ואינן כמותן לכל רבר אבל הכלי טעון
מריקה ושטיפה בגר שנתו עליו רם חטאת ויצא
חויק לעורה מחויור לעורה ומכבסו שם נטפא חויק לעורה
כיצר יעשה קורעו כרי שיטהר ומכניסו ומכבסו בפנים
וצרו להניח בו שלם כרי כעפורת לפי שנ בגר צריך לכבס
בגר ואעפ שהוא טמא מרבריהם מפני כרי המעופרת
שנשארה בו כיון שנקרע רובו טהור מן התור וכות להכניסו
למקדש לטהר הרם מעיל שנתו עליו רם חטאת ויצא
וגטמא לחויק כיצר הוא עושה והרי הקורע אותו לוקה כמו
שביארנו ומכניסו פחות משלש אצבעות ומכבסו בפנים
ואחר שיתכבס כל הרם מעט מעט מטבילין אותו בחויק
כלי חרס שבשל בו החטאת ויצא מכניסו ושוברו בפנים
נטמא בחויק נקבו בכרי שורש קטן כרי שיטהר ומכניסו
ושוברו בפנים ואם נקבו נקב גדול מזה אינו שובר בפנים
שהרי אינו כלי ואין שברין בפנים אלא כלים וכן כלי
מתכות שבשלה בו ויצא חויק לעורה מכניסו ומרדף ושטפו
בפנים נטמא כשיצא פוחתו עד שיטהר ומכניסו בפנים
וחוזר ומרדפו עד שסתם הפחות ויחזור כתבנית הכלים
ואחר כך מורקו ושטפו בעורה שנ ואם בכלי נחשת ונמר
אין מוריקין בפנים אלא כלים

פרק תשיעי

מצות עשה לעשות כל האשמות כמצותק האמורה בתורה
וכיצר מעשה האשמו בין וראי בין אשם תלוי שוחט וזורק
הרם כמו שביארנו ומפשיט ומציא האמורין ומולקן וזורקן

לכרם חבו אחר עולת איש או אשה או נוי או עבר ערותיה
לכהנים לא נאמר איש אלא להוציא ההקדש

פרק ששי

מצות עשה לעשות העולה כמשפטה הכתוב בתורה וכיצד
מעש העולה שוחט וזרק הרם כמו שביאר ומפשיט ומנתח
ומקטיר כל הנתח על גבי המזבח שנ' והקטיר הכהן את הכל
המזבח צמר שבראשי כבשו ושיער שכוקן התיישו והעצמו
והגירום והקרנים והשלפים בוסן שהן מחוברין מקטירין
את הכל ואם פרשו לא יעלו שנאם עולותיך הבשר
והרם וכולן שפקעו מעל המזבח לא יחזיר

וכן נחלת שפקעה מעל המזבח לא יחזיר אברים שפקעו
מעל המזבח אם יש בהן ממש אפי פקעו אחר חצות הלילה
יחזיר שנ' על מוקדה על המזבח כל הלילה ואם אין בהם
ממש אפי פקעו קורם חצות לא יחזיר נתחרך הבשר ויבש
עליהן כעץ ופקעו קורם חצות יחזיר אחר חצות לא יחזיר
כשמנתח איברי העולה מוליכין את כל הנתחים
לכבש וזולחין אותם שם ואחר כך מעלי כל האיברי לראש
המזבח ומסיר גיר הנשה בראש המזבח ומשליכו על גבי
הרשן שבאמצע המזבח וזרק כל האיברי על האש שנאם
הבשר והרם כשם שקרם בוריקה כך כל הבשר בוריקה
ואחר שזרקן חזר ועירך אותן על האש שנ' ועירך
הכהן אותם ואכרים שצלאן ואחר כך העלין לכוכה אין
בהן משום ריח ניחוח כיצר מנתחין את העולה לא
היה שובר את הרגל לא נוקבו ותולה בו ומפשיט ואם היה
שור מפשיטו בלי תלייה ומפשיט ער שהוא מגיע לחזה
הגיע לחזה חותך את הראש ונותנו לכהן וחתך את הסרעני
ונתנו לאחר ומשלים את הפישט וקירע את הלב ומוציא
את דמו וחותר את הירדים ונותנו לאחר ושני בצים עמם
ואחר כך קורע את הבזמה ער שיגלו את העינים
ונטל את הפרר ונותנו על הראש מלמעל על בית השחיט
ונטל את הקרביים ונותן לאחר הולך ומרחין בצים שנ'
והקרב והקרעים ירחין במים לא בין ולא במזג ולא בשאר
משקין וכל המימות כשרין כמה מריחן הכרם מריחין
אותה בבית כל צרכה הקרבים אין פחותין משלשה פעמים
ומריחין אותן על שלחנות שלשים שבין העמודים
נאל את הסכין ומפריש את הריאה מן הכבד ואצבע הכבד

מן הכבד ואינו מוין הכבד סמקום ונוקב את הריאה ונותנו
לאחר ועולה לרופן הימנית וחותר ויורד ער השורה ולא
יגיע בשורה ער שהוא מגיע לשתי צלעות רכות חותכה
ונותנה לאחר והכבד תלויה בה בא לו לגרה מניח
בה שני צלעות מיכן ושתי צלעות מיכן חותכה ונותנה
לאחר וקנה והלב והריאה תלויה בה בא לו לרופן
השמאלית ומניח בה שתי צלעות רכות מלמעלה ושתי
צלעות רכות מלמטה וכך היה מניח בחסרתה נמצא כניח
בשתי הרפנות ד' צלעות כו וד' צלעות כו חותכה ונותנה
לאחר והשורה עמה והשחול תלוי בה בא לו לעוקץ
חיתכו ונתנו לאחר והאליה ואצבע הכבד ושתי כליות עמה
נוטל את הרגל השמאלית ונותנה לאחר וכסדר זה מפשיטין
ומנתחין עולת בזמה ואילו הן הנתחין האסורין בתורה
ונתח אותן לנתחיה בכמה מוליכין את האיברים
לכבש אם מן הצאן היא העולה מוליכו אותה ששה הראשון
בראש וברגל הראש בימינו וחוטמו כלפי ורועו
וקדנו בין אצבעותיו ובית שחיטה למעלה והפרד עליה
והרגל שלימין בשמאלו ובית עורה לחוץ
השני בשתי הירדים שלימין בימינו ושל שמאל בשמאלו
ובית עורן לחוץ השלישי בעוקץ וברגל העוקץ בימינו
והאליה מרודלת בין אצבעותיו ואצבע הכבד ושתי
הכליות יצמו והרגל שלשמאל בשמאל ובית עורן לחוץ
הרביעי בחזה וברגל החזה בימינו וחגר בשמאל וצלעותיה
בין אצבעותיו החמישי בשתי רפנות שלימין בימינו
והשמיני בשמאל ובית עורן לחוץ הששי בקרבים
נתנון בסך וכרעים על גביהן מלמעלה אם היתה העולה

כבש או עז אבל אם היתה איל מוליכין הקרבים שנים וכן
הסלת שלנסכיה ביד אחר והיין ביד אחר ואם היה איל
הסלת בשנים והיין בשנים נמצאת למד שהבכש או העז
מוליכו אותו שמונה למזבח והאיל מוליכין אותו אחר עשר
השור מוליכין אותו ארבעה ועשרים הראשון מוליך

את הראש והשני והשלישי מוליכין הרגל שלימין והרביעי
והחמישי מוליכין את העוקץ והששי והשביעי מוליכין את
הרגל שלשמאל והשמיני מוליך את החזה והגרה

מוליכין אותה שלשה תשיעי ועשירי ואחר עשר

מוליכין שתי הירדים בשנים ושתי הרפנות בשנים והקרבים
והסלת והיין בשלשה שלשה הרי ארבעה ועשרים ולמה
לא יחלקו האבר הגדול שלשור לחלקים שנאם ונתח אותה
לנתחיה ולא נתחיה לנתחים ברא בעולות הציבור

אבל עולות יחזיר אם רצו להוליך נתחיה בפחות סאו או
ביותר מוליכין עולת העוף כיצר היתה נעשית עולת

לכבש ופונה לסוכב ובא לו לקרן רחמית מורחית והיה
מוליך שם את הראש מסול ערפת ומכריל ואם לא הכריל

פסולה ומסצה רם הראש ורם הגוף על קר המזבח למעלה
מן החוט שבאמצע המזבח ואם מצה רם הראש ולא מצה

רם הגוף פסולה מצה רם הגוף ולא מצה רם הראש
כשרה ונוטל את הראש ומקיף רם מליקתו למזבח

וסופגו בכלח וזורקו על גבי האישים ובא לו לגוף והסיר
את הכראה והעור שעליה בירו עם הטובה ואת בני מעים

היוצאין עמה ומשליכין לבית הרשן ושסע אותו בכספו
בידו בלא סכין ואינו צריך להכריל שנ' לא יכריל ואם

הכריל כשר וסופגו במלח וזורקו על גבי האישים לא הסיר
את הכראה ולא את הנוצה ולא את בני מעים ולא ספגת

במלח כל ששנה בה מאחד תמצית הרם כשרה כיצר
מולקין קוצין ויורד בצמרן מסול עורף אם רצה להוליך

ולהכיא מוליך ומביא ואם רצה להיות רודם ויורד בצפורן
דורס ואם נעקרו הסימני אינו חושש וחותר שררה ומפריקת

בלא רוב בשר שאם חתך רוב בשר הרי זו כמטה קורם
שגיע לסימניו וצריך לחתוך שני הסימנים בעולה כשהוא

יורד והמולק בסכין או מן הצדדין אינה מליקה אלא כמו
שחנק או נחר וכל העורף כשר למליקה

פרק שביעי

מצות עשה לעשות החטאות כמצותן האמו בתורה וכיצד
מנשה חטאת הנאכלת שוחט ונתן הרם כמו שביארנו
ומפשיטה ומפריש האימורו ומולחן וזורקו על גבי האישים
ואם רצה ליתן את האימורין בכלי כשמוליק לכוכה נתן
ושאר בשרה נאכל לזכר כהונה בעורה ומיצר מענה
חטאות הנשרפות שוחט חזק רמס כמו שביארנו ואחר כך
קורעם ומוציא האימורו ונותנו בכלי ומולחן וזורקו על גבי
האיש ומוציא שאריתן חוץ לעיר ומנתחין אותן שם כנתח
העולה בעירן ושורפין אותן שם בבית הרשן שלשה מקום
לשריפה אחר בתוך העורה ובו שורפין פסולי המוקדשין
ואמורי קרשים קלים שנפסלו ופריים ושעירים של חטאות
הנשרפות אם אירע בהם פסול בין לפני זריקה בין לאחר
זריקה כגון שנפסלו או שיצא חוץ לעורה ער שלא
הגיע זמנו לצאת או שלן אבשר או לנו האמורין שלהן
והמקום השני בהר הבית ושמו בירה ובו שורפין
חטאות הנשרפו אם אירע בהן פסול אחר צאתן מן העורה
והמקום השלישי חוץ לירושלם והוא הנקרא בית
הרשן ושם שורפין חטאות הנשרפות סוכן שהן נשרפות
כמצותן ושריפת כל הנשרפין כשרין כד ובלילה
וכל הנשרפין חוץ לעורה כל העצים כשרין לשריפתן אפי
בקצו ובגובה שנ' על עצי באש אש מכל מקום ולמה נאם
עצים להוציא את הסיד ואת הרמץ חטאת העוף כיצר
היה נעשית מלק אותה בקרן רחמית מערבי כמו שביאר
ויורד בצמרט ער שחתוך הסימני או רוב אחר סוק והיני
מכריל הראש מן הגוף ואם הכריל פסל חזק שנ' ומלק
את ראשו מסול ערף ולא יכריל ומה מרסח על קר

לפי שהוא ספק ערל אבל האנדרוניגים יראה לי שאוכל בקדשים קלים ומותר לאכול את הקדשים בכל מאכל אפי הכהנים מותרין לאכול חלקם בין מקדשים קלים בין מקדשי קדשים בכל מאכל ולשנות באכילתן ולאכלם צלווי שלוקים ומבושלים ולתת לתוכן תבלין שלחולין אבל לא תבלין שלתרומה שלא יביאו את התרומה לירי פסול והעצמו הנשארות מותרות ועושה אדם מהם כל כלים שירצה היתה להם אכילה מועטת אבלין עמה חולין ותחמות כרי שתיה נאכלת עם השבע היתה להן אכילה מדובה אין איכלין עמה חולין ותרומה כרי שלא תהיה נאכלת עם הנסה וכן כשירי המנחות אין מבשלין חטאת או אשם עם מורס מתורה או מאיל נזיר מפני שמעט באכילתן ובמקום אכילתן ולא מורס מתורה ומאיל נזיר עם כטר או עם חזה ושוק שלשלמים מפני שמעט זמן אכילתן ולא מורס שלמים שלאמש עם חטאת ואשם שלחם מפני שמעט באכילתן ובמקום אכילתן ובזמן אכילתן אבל חטאת ואשם מתבשלין זה עם זה ותורה ואיל נזיר זה עם זה והבטור וחזה ושוק זה עם זה חגיכה שלקדשי קדשים או שלפגול או נטר שנתבשלה עם חתיכות אחרות אותן החתיכות אסורות לזרים ומותרות לכהנים

בשר קדש קדשים או בשר קדשים קלים שנתבשל עם בשר תאווה הרי בשר התאווה אסור לשמאם ומותר לשהורים נאמר בעולה עוד העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה ונאמר בחטאת הכהן המחטא אותה יאכלנה ונאמר באשם הכהן אשר יכפר בו לו יהיה ונאמר בשלמים לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה ונאמר בסנחה הכהן המקריב אותה יאכלנה אלא בראוי שהחן הראוי לעבודה והו שיש לו חלק לאכול ופי שאינו ראוי בשעת הקרבן כגון שהיה טמא אין לו חלק לאכל אפי כששחר לערב אבל לענין חלוקה הכל לאנשי בית אב שמקריבין באותו היום וכולם חולקין בכל קדשי הקדש איש כאחיו בין זה שהקריב בין אחיו שעמו במקדש שלא הקריב ולמה חלק הכתוב במנחות בין מנחות האפיות ומנחת הסלת שהרי באפיות הוא אומר כל המנחה אשר תאפה בתנור לכהן המקריב אותה לו תהיה ובמנחת הסלת היא אומר וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו שנתאפויה בשחולקין אותה אנשי

בית אב כל שניע לו חלק אפי כוית פת הרי הוא ראוי לו שהרי אוכלו מיד אבל הסלת אם יחלקה ביניהן נמצא מניע לזה מלא כמו סלת או פחות שאינו ראוי לא ללש אותו ולא לאפיות לפיכך היה עולה על הרעת שחלקו מנחה כנגד מנחה ולא יחלק מנחה זו בפני עצמה על כל אנשי בית אב הוצרך החתוב לומר בה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו לומר שחלקות בפני עצמה מיכן אמרו חכמי אין חולקין מנחה כנגד מנחה אפי מעשה מחבת כנגד כעשה מחבת או סולת כנגד סולת אלא כל אחת ואחת חולקין שיריה בפני עצמה וכן אין חולקין עוף כנגד עוף ולא חטאת כנגד חטאת ולא חזה ושוק כנגד חזה ושוק אלא כל חלק וחלק חולקין אותו ביניהן בשוח און הקטן חולק אפי בקדשים קלים אעפ שזותר להאכילו קדשי קדשים וכן אשה ואנדרוניג אין חלקי להם בקדשי הקדשים מל שני אישבאדיו אבל בעל מום בין קבוע בין עובר בין שטלד במוטו בין שזיה תמים ונפסל חולק ואכל ש: להם אהיו מקדשי הקדשי וגו והוא שיהיה ראוי לאכילה אבל אם היה טמא אינו חולק לאכול לערב וסוף גרול אוכל שלא בחלוקה אלא נוטל כל מה שירצה כל הראוי לאכילת הקדשים בשעת הקרבן חולק לאכול וכל מי שאינו ראוי לאכל בשעת העבודה אעפ שהיה ראוי לעבודה ודרי הוא ראוי לאכול לערב אינו חולק כרי להניח חלקו לערב כטר שכל יום ומחוסר כפידים והואן מום הקרבן בין כהן גדול בין כהן חרוש אין חולקין לאכול לערב כל שאינו ראוי לאכול אהיו ראוי לעטר חזק מסמן גדול והואן שזיה מקריב ואינו אוכל כמו שבארנו

וכל שאינו ראוי לעבור אינו ראוי לאכול חזק מבעל מום שהרי נתפרש בתורה כל שאין לו חלק בבשר אין לו חלק בעורות אפילו טמא בשעת זריקת דמים ושהור בשעת הקטר חלבים אינו חולק בבשר שנ המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה ער שיהיה שהור וראוי לעבודה משעת זריקה ער אחר הקטר חלבים נטמא אחר זריקה וטבל הרי הוא שהור אף בשעת הקטר חלבים הרבר ספק אם חולק אם אינו חולק לפיכך אם תפש אין מוציאין מידו קרבן ציבור הבא בטומאה אעפ שהטמאים מקריבין אותו אין חולקין עם הטהורין לאכול לערב מפני שאינן ראויים לאכילה

פרק אחד עשר

כל האכ כוית מבשר העולה בין לפני זריקת דמה בין לאחר זריקת דמה לוקה יצ לא תוכל לאכל בשעריך מעשר רגנד תירושך ויצהרך ונדרריך אשר תדרור מפי הטמועה למרו שו אוהרה לאוכל בשר העולה וחלבה ובשרה וסלתה ושמנה ויין של נסכיה חמשתן מצטרפין לכוית וכן האוכל כוית מכל האמורין בין לפני זריקה בין לאחר זריקה בין כהן בין ישראל לוקה שהאמורין כליל למובח ככל העולה והרי נאמר במנחת כהנים כליל תהיה לא תאכל כל שהוא כליל למובח אכילתו בלא תעשה ולוקין עליו כמזו וכן האוכ כוית מבשר חטאת הנשרפות לוקה שנ וכל חטאת אשר יבא סדמה אל אהל מועד לא תאכל באש תשרף כל האוכל כוית מבשר הקדשים אפי קדשים קלים קורם זריקת דמס לוקה שנ לא תוכל לאטל בשעריך מעשר רגנד תירושך ויצהרך ונדרבותיך כלום לא תוכל לאכול נדרבותיך בשעריך קורם שזורקין דמן בשערי המקום כפי השמועה למרו שו אוהרה לאוכל תורה או שלמים קורם זריקת דמים והוא הדין לשאר קדשי בין קלים בין חמורים וששה רברים שבתורה שהם החלב והבשר והסולת והשמן והיין והלחם כולן מצטרפין לכוית כל האוכל כוית מבשר קדשי קדשים חזק לעורה לוקה שנ לא תוכל לאכל בשעריך מעשר רגנד תירושך ויצהרך ובבירות בקדך וצאנך מפי הטמועה למרו שו אוהרה לאוכל מבשר חטאו ואשיות חזק לעורה והוא הדין לאוכל קדשים קלים

חזק לירושלם שהוא לוקה שחומת ירושלם לקדשים קלים כחומת העורה לקדשי קדשים ואחר בשר חטאת ואשם או שירי מנחות בשר קדשי קדשים שיצא חזק לחוכת העורה ובשר קדשי קלים שיצא חזק לחומת ירושלם נפסל ונאמר לעולם ואעפ שחור למקומו אסור לאכול והאוכל ממנו כוית לוקה שנ ובשר בשרה טריפה לא תאכלו כיון שיצא בשר חזק לחיצינו נעשה בטריפה כמו שביארנו בהלכות מאכלות אסורות נכנס בשר קדשים קלים להיכל הרי זה כשר ור שאכל כוית מבשר קדשי קדשים בעורה אחר זריקת דמים לוקה שנ ואכלו אותם אשר טפר בהם וזר לא יאכל וכו במקו שהכחן אוכל ובעת שראוי לאכול אם אכלו שם הור לוקה אבל אם אכל הור בשר קדשי קדשים מחזק לוקה משום אומלן בחזק לא משום זר שאכל קדש שדרי אינם ראויין שם לכהנים וכן אם אכלן בעורה קורם זריקה לוקה משום אוכל קורם זריקה בלבד לא משום זרות ור שאכל כוית מחטאת העוף לוקה שתים אחת משום זר שאכל את הקודש ואחת משום אוכל נבלה שכל מליקה נבילה היא וכשזותר לכהני הותר לא לזרים והרי הן שני אסורין הבאין כאחד כמו שביארנו

פרק שנים עשר

המנחות הם מן הקרבנות והמנחה הבאית בפני עצמן ואינן באות משום נסכים מהם מנחת ציבור ומהם מנחת יחיד וכל המנחות סולת הישון חזק ממנחת סוש ושמר התנופה שהם מן השקרים שלש מנחות לציבור עוסר התנופה והוא קרב למזבח כמו שיתבאר ושתי חלחם שםביאין ביו

על גבי האישים ואם רצה להוליכן בכלי מוליך ושאר בשרם
נאכל לזכרי כהונה בעורה כחשאת אשם מצורע יש
בקבלת רמו שינוי כמו שיתבאר בהלכות מחוסרי כפרה
ואעפכ שאר מעשיו וזריקת רמו על המזבח ואכילתו כשאר
האשמות לכל רבר עשיית כל שלמים כמצותן
מצות עשה והן ארבעה מינין האחד שלמי ציבור והשלישה
שלמי יחיד וכיצר מעשה שלמי ציבור שוחט וזורק הדרם
כמו שביארנו ומפשיט ומוציא האימורין ומולחן ומקטירן
והשאר נאכל לזכרי כהונה בעורה כחשאת וכאשם מפני
שהן קרשי קרשים כמו שביארנו שלמי יחיד שלשה
מינין האחד הוא הבא שלמים בלא לחם כגון שלמי חגיגה
ושמחה וזה הנקרא שלמים והשני שלמים הבאים עם
הלחם בנדר או נרבה וזה הנקרא תורה ואיתו הלחם נקד
לחם תורה והמין השלישי שלמים שמקריב הנזיר ביום
מלאת נזרו והם באים עם לחם וזה הנקרא איל נזיר
וכיצר מעשה שלשתן שוחט וזורק הדרם כמו שביארנו
ומפשיט ומוציא האימורין ואחר כך מנתח את הבשר ומפריש
החיה ושוק הימין ונותן האימורין עם החזה והשוק על ידו
הימין ובהן מניח ידו תחת ידו הימין ומניח הכל לפני ה'
בזרחה וכן כל השעון תנופה במזרח מניפין אותו וכיצר
הוא מניף מוליך ומבי מעלה ומוריד ואם היה הקרבן תורה
לוקח מן הלחם הבא עמה אחר מעשרה ומניחו עם זה
והשוק והאימורים ומניף הכל על ידו הימין כמו שביארנו
וכיצר מניחן על ידו הימין ונתן את החלב על ידו הימין
וחזה ושוק למעלה ושתי הכליות ויותרת הכבד למעלה מהם
ואם יש שם לחם מניחו למעלה ומניף הכל היה הקרבן
איל נזיר מוציא האימורין ומפריש חזה ושוק ומבשל שאר
האיל בעזרת הנשי ולוקח הכהן הדרום בשלה מן האיל עם
אחר מעשר מן הלחם הבא עמו עם החזה והשוק והאימורים
ומניח הכל על ידו הנזיר והכהן מניח ידו תחת ידו הימין
ומניף הכל כמו שביארנו או זהו חזה כל הרוצה את
הקדקע למעלה ער הצינור למטה ער הכס וחותך עמה
שתי צלעות אילך ואילך ואי זהו זרוע מן הפרק שלארכובה
עד כף שליר שהם שני איברים מעורין זה בזה והזרוע
האמור היא זרוע שלימין ושכנגדה ברגל הוא השוק האמור
בכל מקום ואחר ששניפין מולת האימורים ומקטירן על
גבי המזבח אבל החזה והשוק נאכל לכהנים שנ כי את חזה
התנופה ואת שוק התרומה ושאר השלמים נאכלים לבעלים
ואין הכהנים זכין בחזה ושוק לא אחר הקטר האמורין
וכן הלחם שמניף בתורה ובאיל נזיר והזרוע הבשלה נאכלין
לכהנים ושאר הלחם עם שאר הבשר נאכל לבעלים והלחם
שמניף עם החזה והשוק הם הנקראין מורס מתורה והזרוע
בשלה עם החזה והשוק עם הלחם שמניף הם הנקראין מורס
מאיל נזיר הלחם המורס מן התורה ספק תרומה
הוא לפיכך אין חייבין עליו מיתה וחומש כתרומה ואינו
מדרס כתרומה היה בעל התורה כהן הרי שאר הלחם
נאכל לבעלים כתורת ישראל שאין הלחם הבא עם התורה
או עם האיל נזיר קרוי מנחה שנים שהביאו שלמים
בשותפות האחד מניף ברשות חבירו אפילו הם מאה אחד
מניף על ידו כלן מה שאין כן בסמיכה היתה אשה בעלת
הקרבן אינה מניפה אבל הכהן מניף שקרבנה טעון תנופה
והיא פסולה לתנופה ולעולם אין אשה מניפה אלא השוטה
והנזירה בלבד כמו שביארנו ותנופה קורמת להגשה בכל
מקום כיצר הוא הלחם שמביא עם התורה לוקח
עשרי עשרון סולת ועושה מהם עשרה עשרונים חמץ ועשר
מצה העשרה שלחמץ עושה אותן עשר חלות וכיצר מחמצן
מביא שאר סרי חמוצן ונותנו לתוך המרה וממלא את
המדה אעפ שסופה לחיותה חסידה או יתירה מפני השאר
שפעמים יהיה עבה וקשה ופעמים רך אין משגיחין לא על
מדתה עתה וחרי הוא מודד עשרון עשרון שלמים
והעשרה עשרונים של מצה עושה מהן שלשים
חלה שוות עשר חלות מכל מין עשר חלות מאפה תנור
ועשר חלות ריקנים ועשר חלות מורבכת וכיצר היא

המורבכת חולשה ברותחי ואופה אותה מעט ואח כך קולט
אותה בשמן על האלפס וכיוצא בו כדרך שקולין הסופגנין
ומרבי בשמנה וזהו הריבוך האמור בכל מקום ובכמה שמן
הוא עושה השלשים חלות בחצי לוג שמן ושיעור זה הלכה
למשה מסיני רביעין ממנו לרבוכה ושמיני לחלות ושמיני
לרקיקין החלות לותת הסולת שלהן בשמינית שלשמן ואחר
כך לש ואופה אותם והרקיקין משחן בשמינית שלהן אחר
אפייתן והכהן לוקח מן הכל ארבע חלות אחת מכל מין
ומין שנ אחד מכל קרבן ולחמי תורה שאפה אותם ארבע
חלות יצא לא נאמר ארבעים אלא למצוה והוא שפריש
החלה שלהן אחת מכל קרבן כשהן בצק שאין מפרישין
פרוסה שנ אחד מכל קרבן שלא ישול פרס וכיצר הוא
הלחם הבא עם איל נזיר לוקח ששה עשרונות ושני שלישי
עשרון ועושה מהן עשרים חלות שוות וכל מצה עשרה
רקיקין משוחי בשמן ועשר חלות לותת הסולת שלהן בשמן
והכל מאפה תנור ושמן שלהן רביעית ושיעור זה הלכה
למשה מסיני והכהן לוקח מהן שתי חלות אחד מכל מין
שני מיני לחם שבנזיר וארבעה מיני לחם שבתורה
מעכבין זה את זה ומעשה הלחם של שניהן חוץ לעורה
כיצר מעשה הבכור והמעשר והפסח אחר שזוקק רמץ
כמו שביאר מפשיט ומוציא האימורין ומולחן ומקטירן ושאר
בשר הבטר נאכל לכהני ושאר בשר המעשר נאכל לבעלים
ושאר בשר הפסח נאכל למנויו כהלכותיו כמו שיתבאר
בהלכות הפסח

פרק עשירי

אכילת החטאת והאשם מצות עשה שנ ואכלו אותם אשר
בפר בהם הכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים והוא
הדין לשאר הקרשי שאוכלין אותן הכהנים שאכילתן מצוה
וכן אכילת שירי מנחות מצות עשה שנ והנותרת
ממנה יאכלו אהרן ובניו ואין חטאת ואשם ושירי
מנחות נאכלין לא לזכרי כהונה בעורה ואם נאכלו בהיכל
נאכלו שנאם לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשםם בקרש
הקרשי תאכלנו כל זכר יאכל אותו וכן שלמי ציבור הרי הן
כחטאת וכאשם כמו שביארנו חזה ושוק של שלמים
נאכלין לכהנים זכרים ונקבות שנ בהם לך נתמים ולבניך
ולבנותיך וכן המורס מתורה והמורס מאיל נזיר שאכל כל
תרומו הקרשי אשר ירימו בני ישראל לה נתתי לך ולבניך
ולבנותיך וכן הבטר שחרי נאמר בו ובשרם יהיה
לך כחזה התנופה וכשוק הימין וכל אילו הנאכלים לכהונות
נאכלים לעברי הכהנים ולנשיהם כתרומה וכולן
נאכלים בכל העיר שנ את חזה התנופה ואת שוק התרומה
תאכלו במקום שהור לא נאמר בהן במקום קרוש שהיא
העורה לא שהור שהוא כל מחנה ישראל שכנגדו לרורות
ירושלם והוא הדין למעש ופסח שחרי הן קרשי קלי כשלכו
והחלונות ועובי החומה כלפנים השלמים נאכלין
ביום הזבחה וכל הלילה וכל יום המחרת עד שתשקע החם
שנ ביום הקדיבו את זבחו יאכל וממחרת ואם האכל יאכל
מבשר זבח שלמיו ביום השלישי וגומר נמצאת לכר שהן
נאכלין לשני ימים ולילה אחד בין חלק הכהנים בין חלק
הבעלים והוא הדין לבטר ומעשר שהדי הן קרשים קלים
כשלמים אבל התורה אעפ שהיא קרשים קלים אינה
נאכלת לא ביום הזבחה עם הלילה שנאם בה ביום קרבנו
יאכל לא יניח ממנו עד בקד וכן איל נזיר והלחם הבא עמהן
כיוצא בהן בין חלק הכהנים בין חלק הבעלים והוא הדין
לחטאת ולאשם ולשלמי ציבור ולשירי מנחות שהכל נאכל
ליום ולילה שנ ביום קרבנו יאכל כל הקרבנו במשמע חוץ
מן השלמי שפירש בהן הכתוב ובכור ומעשר הדומים להם
כל לא הנאכלין להם ולילה דין תורה שהן נאכלין
עד שיעלה עמוד השחר וסרי לחזותיך מן העבירה אמרו
הכמים שאין נאכלין לא עד חצות הלילה כל הקרבנות
בין קרשי קרשים בין קרשים קלים אין אוכלין אותם אלא
הסחדי בלבד המולק אפי העריב שמשו ולא הביא כפרתו
אינו אוכל בקרשים החוטטום אסד לאכל בקרשים

שכך היא מצותה סדר הכאת המנחה כיצד מביא
 אדם סולת מתוך ביתו בקלות שלסוף או שלוהב או של
 שאר מיני מתכות כלי שהוא ראוי לכלי שרת ואם היתה
 מנחת חלת נותנה לכלי שרת ומקדשה בכלי שרת ואם
 היתה מן המנחות הנאפית אפה אותה שם במקדש ופותרת
 כמו שביארנו וניתן הפתיתין לכלי שרת ונותן עליה שמנה
 ולבונתה ומוליכה אצל כהן והכהן מוליכה אצל המזבח
 ומגישה בקרן דרומית מערבית כנגד חורה שלקרן ודיו
 ומסלק את כל לבונתה לצד אחר וקומץ מסקום
 שנתרבה שמנה ששאר פסלתה ומשכנה ונותן הקומץ לכלי
 שרת ומקדשו בכלי שרת וקומץ שחלקו בשני כלים אינו
 קדוש וחזור ומלקט את כל לבונתה ונותנה על הקומץ
 שבכלי ומעלהו על המזבח ומולחו ונותנו על גבי האישים
 בכלי שרת ואם מנחת כהנים היא אינו קומץ לא נותן מלה
 על כלה ומשליך הכל על גבי האישים כיצד קסצין מנחות
 הנקסצו כדרך שקומץ כל הארס פושט פס ירו וקומץ
 קסץ בראשי אצבעותיו או מן הצדדין לא יקשר ואם הקמי
 הורצה ואם הוסיף בקומץ כגון שהרחיק אצבעותיו וקמץ
 והרי זה פסול אין קומץ פחות מכשני זתים ומקצת הקומץ
 מעכב את כלו והקומץ והלבונה מעכבין זה את זה ומקצת
 השמן מעכב את כולו אין פחות מלוג לעשרת כמו שבארנו

פרק ארבעה עשר

אדם ונודר עולה ושלמים וכל מין שירצה מחמשת מיני
 מנחות הבאי בנדר ונדרה וסתרוב או נודר מנחה ממנחת
 נסכי לכה מאיזה מין סג מיני מנחות נסכי כמו שבארנו ומתנד
 או נודר יין בצני עצמו או לבני בצני עצמו או שכן בצני עצמו
 או עצי למערכה ספני שחן כקרבן שנן ולקרבן העצי שנים
 מתנדבין או נודרין קרבן אחר עיל או שלמי אפי פירי אחת
 שלתורים או בני יונה מביאין אותה בשותפת אבל המנחה
 אינה באה בשותפות ודברים אלה רבוי קבלה היתה
 מיתה לשני בניו ומת הדין או מביאין אותה או זהו
 נדר ואי זו היא נדרה האומר הרי עלי עולה או הרי עלי
 שלמי או הרי עלי מנחה או הרי רמי בהמה זו עלי עולה או
 שלמים והו הנדר אבל האומר הרי בהמה זו או רמי בהמה
 זו עליה או שלמים או הרי העשרת הנה מנחה הרי זו נדרה
 מה בין נדרים לנדרות שהנדר הוא הפירוש קרבן

אמר אי נגב חייב באחריותו עד שיקריב כמו שדרר
 והסתרב ואמר זו אם סת או נגב אינו חייב באחריותו
 האומר רמי שר זה עלי עולה ורמי בית זה עלי
 קרבן ומת השור ונפל הבית חייב לשלם אם הדי עלי עולה
 על סנת שלא אתחייב באחריותה אינו חייב באחריותה
 כבר ביארנו שזעושה בית חוץ למקדש להקריב בו
 קרבנות אינו בכית עו והאומר הרי עלי עולה שאקריבנה
 במקדש והקריבה בכית זה לא יצא שאקריבנה בכית זה
 והקריבה במקדש יצא ואם הקריבה באותו הבית יצא הדי
 הוא כמו שדרר עולה על סנת שלא יתחייב באחריותה
 ועטש סנת על העלייתה בחוץ וכן אם אמר הריני נודר
 על סנת שאגלה בכית זה אם גלה שם יצא הדי הוא כמו
 שדרר לצער עצמו והרי ציער עצמו ואינה נזחית חטאת
 ואשם אינן באין לא על חטא ואינן באין בנדר ונדר האדם
 הדי עלי חטאת או אשם או שאמר הכיין חטאת או אשם
 לא אמר כלום היה מחוייב חטאת או אשם ואמר הדי זה
 לחטאתי או לאשמי או הדי העשות האילו לחטאתי או
 לאשמי רבוי קיימים האומר קרבן מצרע זה או
 זולתו וזו עלי אם היה אותו מצרע או הולדת עניים מבטח
 הנודר קרבן עני ואם היו עשרים סביא הנודר קרבן עשיר
 אעפ שחנודר עני האומר חטאתו ועולתו ואשמו
 ושלמו של פלני עלי אם רצה אותו פלני הדי זה מניחו
 להקריבן על ידו ומתכפר לו רצה בשעת הצרפת
 ולא רצה בשעת הקרבן לא חזר בו בעולה ובשלמים
 מקריבן ומתכפר לו בחן אעפ שאינו רוצה עתה שהדי
 רצה בשעת הצרפת אבל בחטאת ובאשם לא מתכפר לו

ער שירצה מתחילה ועד סוף האומר הרי עלי
 בנדר רשעים שמנדרהו נודר וקרבן ושבועה חייב ככולן
 בנדרו כשרין לא נתחייב כלום הדי עלי כנדרות כשרו הדי
 זה נדר בנודר ובקרבן וכל כינויי קרבן כקרבן אין
 הנודר ולא המתנדב חייב ער שיהא פיו ולבו שוין כיצד
 המתכוין לומר הדי עלי עולה ואמר שלמים או שנתכוין לומר
 הדי זו עולה ואמר שלמים לא אמר כלום
 גתכוין לנדרר בעולה ואמר קרבן לנדרר בחרם ואמר
 הקדש רבוי קיימין שהעולה קרבן והחרם הקדש וכן כל
 כיוצא בזה בנדרים ונדרות אינו צריך להוציא
 בשפתיו כלום כיצד נמר בלבו שווי עולה או שביא עולה
 הדי זו חייב להביא שנ כל נדיב לב יביאה בנדריות לב
 יתחייב להביא וכן כל כיוצא בזה מנדר קדשים ונדרות
 אחר נדרים ונדרות עם שאר הדברים שארם חייב
 בהן מערכין ודמים ומעשרות ומתנות עניים מצות עשה מן
 התורה שביא הכל ברגל שפגע בו תחילה שנ ובאת שכה
 והבאת שמה וגו כלומר בעת שתכא לחוג תביא כל מה
 שאתה חייב בו ותתן כל חוב שעליך לשם הניע הרגל
 ולא הביא הדי זה בטל מצות עשה עבדו עליו שלש רגלים
 ולא הביא קרבנותיו שדרר או הנדרב או שלא נתן הערכים
 והחמשים והרמס הדי זה עבר בלא תעשה שנ לא תאחר
 ללבוש אונניו ויכר בלא תעשה עד שיעברו עליו רגלי השנ
 בילה וציון לוקח על לאו זה לפי שאין בו מעשה הקרי בהם
 למזבח ועבדו עליו שני רגלים ונפל בה מוס ופראה על נב
 בהז אחרת אינו עובר בלא תעשה עד שיעברו על האחר
 שלש רגלים ואחר האיש ואחת האשה עובר בכל תאחר
 אכל היורש אינו עובר בכל תאחר

כל הקרבנות שעברו עליהן שלש רגלים לא נפסלו
 לא מקריבין וכשרים ובכל יום ויום אחר השלש רגלים הוא
 עובר בלא תאחר ובית דין מצויין לעשותו מיד ער שיקרו
 קרבנותיו ברגל שפגע בו תחילה אעפ שנ לרצונו כופין
 איתו ער שיאמר רוצה אני בין שדרר ולא הפרו בין שהפרי
 ולא הקריב כופין אותו ער שקריב כל חייבי עולות
 ושלמים ממסכנין אותם אעפ שאין מתכפר לו ער שירצ שנ
 לרצונו כופין אותו ער שיאמר רוצה אני אבל חייבי חטא
 ואשמות אין ממסכנין אותן הואיל והם מעכבי כפרה אין
 חוששין להם שצא יפשו וישוה קרבנותיהן חוץ מחטאת
 נודר הואיל ואינה מעכבתו מלשתות יין שצא יאחר אותה
 לפי מסכנין אותו עליה

פרק חמשה עשר

האומר זולרה עלו עולה והיא שלמים רבוי קיימים היא
 שלמים זולרה עולה אם לכך נתכוון רבוי קיימים ואם
 אחר שצמר בלבו והוציא בשפתיו שזהיה שלמים חזר בו
 ואם זולרה עולה אעפ שחזר בו כנד כרו דיברר הדי זולרה
 שלמים שאין חזרה בהקדש ואפי בתוך כרו דיברר
 האומר ירה שלוו עולה או רגלה שלוו עולה תמכר לחייבי
 עוון ודמייה חולין חוץ מרמי איתו אמר ותוא שהיה זה
 הנודר עולה שקנה איתה נדר עולה ברמס קצובים
 והצמר לבת או ראשה שלוו עולה הואיל ודבר שזנשכה
 תלוייה בו הוא כולה עולה הקדוש אמר אחר מן העוף הדי
 זה ספק אם נתקדש מלו או לא נתקדש האומר פהמה זו
 תצויה עולה וחצויה שלמים קדושה ואינה קריבה לא תרעה
 עד שיפול בה מוס ותמכר ויביא בחצי רמיה עולה ובחצי
 רמיה שלמים היה מחוייב חטאת ואמר חצויה
 חטאת וחצויה עולה או שלמים או שאמר חצויה עולה או
 שלמים וחצויה חטאת הדי היא תמות כמו שיתבאר בחטא
 המתות בתצת השתפין שזקדוש אחר סתן חצויה של
 וחזר ולקח חצו האחר והקדישו הדי זו קדשה וקריבה
 אעפ שמתחילתה רחוייה היתה כשהקדי חצויה אין חרחו
 מעיקר דחוי ואעפ שחבט קדושת רמי הואיל והיא בעלי
 דמים אין בעלי דמים נדחים וחרי נראית מלה להקריבה לפי
 הקדב ועושה תפודה חאפי רמי בתמס זו עולה או חר

עצרת ואו נקראו מנחה ואינן קריבין לגבי המזבח והן חמץ ועליהן נאמר קרבן ראשית תקריבו אותם לה ואל המזבח לא יעלו והמנחה השלישית הוא לחם הפנים שעושין בכל שבת ואינו קרב לגבי המזבח לא כלו נאכל לכהנים כמו שיתבאר ותשע מנחות ליחיד וכולן קריבין למזבח ואין הן מנחת חוטא והוא המנחה שמקריב העני כשיתחייב חטאת ולא תגיע ירו מנחת סוטה והיא מנחת הקנאות שכבר נתפרשו מעשיה המנחה שמקריב כל כהן תחילה כשיכנס לעבודה שמקריב אותה בידו והיא הנקרא מנחת חינוך המנחה שמקריב כהן גדול בכל יום והיא הנקראת חביתו מנחת הסולת והיא באה בנדר ונרבה מנחת המזבח והיא באה בנדר ונרבה מנחת המרחשת והיא באה בנדר ונרבה מנחת מאפה תנור רקיקין והיא באה בנדר ונרבה כל המנחות הקריבות לגבי המזבח אין כל אחר מהן פחותה מעשרון ומיעטו מעכב את כולן וחמץ מנחות הבאות בנדר ונרבה יש לו להתגרב ולנרוד מהן כל מה שירצה אפי' אף עשרון אבל מנחת העומר ומנחת חוטא ומנחת קנאות ומנחת חינוך והחביתין כל אחת מהן עשרון אחת לא פחות ולא יתר כל המנחות הקריבות לגבי המזבח טעונות הנשה במערב כנגד חורה שלקין רדומית מערבית ואינן טעונות תנופה חוץ ממנחת שוטה ועומר התנופה ששניהם טעונות תנופה והנשה כל המנחות הקריבות לגבי המזבח טעונות שמן ולבונה לוג שמן לכל עשרון וקמץ לבונה לכל מנחה בין שהיתה עשרון אחת בין שהיתה ששים עשרוני שאין מביאי בכלי אחר יתר על שש עשרון כמו שיתבאר חוץ ממנחת קנאות ומנחת חוטא שנ לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה נתן והקריב לוקח על השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה נתן כל שיש בו שמן או לבונה על גביה אינו עובר ולא פסל מנחת חינוך והחביתין מוסיף לכל אחת מהן שמן כמו שיתבאר כל המנחות הקריבות לגבי המזבח נקמצות ומקטירן הקומץ כולו על גבי המזבח והשאר נאכל לכהנים חוץ ממנחת זכרי כהונה שאינה נקמצת לא מקטירין אותה כולה שנוכל מנחת כהן וגומר הא למדת שמנחת חינוך והחביתין וכהן שהביא מנחת חוטא או מנחת נרבה כולן נשרפות על גבי המזבח ואינן נקמצות המנחות מנחתה נקמצת כמנחת ישראל ושיריה נאכלין וולדות שנתערבו והרי כל אחד מהן ספק מנחתם נקמצת כמנחת ישראל ואינה נאכלת כמנחת כהנים כיצד עושים הקומץ קרב בפני עצמו והשירים מתפורין על בית הרשן כל הנשואו לכהנים בין כהנת בין ישראלית אין שירי מנחותיהן נאכלים מפני חלק הבעל שאינו אוכל ואינה כולה לאישים מפני חלק האשה לא הקומץ קרב לעצמו והשירין מתפורין על בית הרשן הקמיצה בכל מקום בעורה ואם קמץ בהיכל כשירה מקרשין מנחה בכלי שעל גבי קרקע וקומצין מכלי שעל גבי הקרקע ואין מקדישין הקומץ בכלי שעל גבי קרקע ומאמתי יותרו השירים באכילה משיצת האור ברוב הקומץ כל המנחות הקריבות לגבי המזבח מצה וכן שירי המנחות שאוכלין הכהנים אעפ' שהן מותרין לאכלן בכל מאכל וברבש אין אוכלין אותן חמץ שנאמר לא תאפה חמץ חלקם אפי' חלקם לא יחמיצו ואם החמץ שיריה לוקח והחמץ אחר החמץ חייב ולוקח על כל עשייה ועשייה שבה כיצד לשה חמץ או ערבה חמץ או קטפה חמץ או אפאה חמץ לוקח שאם לא תעשה חמץ ונאפ לא תאפה חמץ לחיוב על כל מעשה יחירי שבה עשה חמץ מתחילה ועד סוף לוקח על כל מעשה מהן חניה שאור על גבי העיסה וחלך ויטב לו ונתחמצה מאלוה לוקח שתנחת השאור הוא המעשה תבל השירים בקצו או בשומםסין או בכל מיני תבלין ושמןן כשרה מצה היא לא שנקראת מצה מתובלת החמץ מנחה פסלה פסוד שנאמר אשר תקריב לו לא תעשה חמץ הכשרה לא לא הפסלה חמץ כשרה ויצאת לחוץ וחור החמץ אחר שנפסלה ביצאתה אינו לוקח חמץ

בראשו שלמזבח אינו לוקח שנא אשר תקריבו וכבר קרבת זו והיא כשרה המחמץ לחם הפנים לוקח שנ כל המנחה אבל מנחת נמכים אין בה מלקות שאם גבלה במים חרי נפסלה קודם שתתחמץ ואם גבלה בשמן שלנסכים מי פירות הן ואינן מחמיצין החושים שלמנחות אין לותתין אותן שמא יחמיצו שהרי בחוץ לותתין אותן ואין הכל זריוון לשומץ אבל מנחת העומר הואיל והיא שלצבור לותתין אותה שהרי הציבור זריוון הן ומשמרין אותה כל המנחות הנאפות נילושות בפושרין ומשמרין שלא יחמיצו הואיל ולישתן ואפייתן בפנים בעורה אנשי פנים זריוון הן ובמקום שמבשלין קדשו קרשים שם אפיין את המנחות שנ זה המקום אשר יבשלו שם הכהני אשר יאפו את המנחות וגו' כל המנחות שחיינתן והרקתן בחוץ ולישתן ועריכתן ואפייתן בפנים וכל מעשיהן כשרים בוד' עד שיבואו לבית הקמיצה ומחבת ומרחשת היו בעורה ושתייהם מכלי השרת ומקדשין ותנור שלמקדש שלמתכת היו

פרק שלשה עשר

מצות עשה לעשות כל מנחה כמצותה האמורה בתורה וכיצד עשויות חביתין כהן גדול מביא עשרון שלם וחוצהו בחצי עשרון שבמקדש שאעפ' שהיא קריבה חציין אינה מתקדשת לחציין ומביא עמה שלשת לוגי שמן שנ בשמן תעשה להוסיף לה שמן כנסכי הכבש וכולל הסולת בשמן וחולטה ברותחין ולש מכל חצי עשרון שש חלות נמצאו שנים עשר חלות ואחת אחת היו נעשות וכיצד עושה מחלק השלשת לוגין ברביעי שבמקדש רביעי לכל חלה ואופה החלה מעט ואחר כך קולה אותה על המחבת בשאר רביעית השמן שלה ואינו מבשלה חרבה שנאמר תופיני בין בשל ונא ואחר כך חולק כל חלה וחלה לשנים באומר כרי שקריב החצי בכקר והחצי בערב ולוקח החציין וכופל כל אחד מהן לשני ופיותת עד שתמצ כל פתיתה כפולה לשני ומקריב החציין עם חצי קומץ לבונה במוקד והחצי הנשאר עם חצי קומץ לבונה בערב ואם היתה מנחת חינוך אינו חוצה לא מקריבה סלה כאחת עם קומץ לבונה ושתייהן כליל לאישים מנחת הסולת ביצר היתה נעשית מביא עשרון סולת או כמה עשרונו או כפי נדרו ושמן הראוי לה וסודר בעשרון של מקדש ונותן שמן בכלי ואחר כך נותן עליו את הסולת ואחר כך נותן שמן אחר על הסולת וכולל הסולת בו ואחר כך נותנה בכלי שרת וצק לתוכה שמן ושמן שנתן תחילה עם השמן הכלול עם שמן שיצק הכל לוג לעשרו ונותן עליה לבונתה מנחת המחבת והמרחשת כיצד נותן השמן בכלי ונותן עליו הסולת ונותן על הסולת שמן אחר וכולל הסלת ואחר כך לשה בפושרין ואופה אותה במחבת או במרחשת כמו שנדר ופיותת אותה פתים ונותנה בכלי שרת ויוצק עליה שאר השמן ונותן לבונתה מה בין מחבת למרחשת מרחשת יש לה שפה והכצק שאופין אותו עליה רך שהרי יש לה שפה ואינו יוצא ומחבת אי לה שפה והכצק שאופין אותו בה קשה כרי שלא יצא מיכן ומיכן מנחת מאפה תנור כיצד אפ חלות היא כולל הסולת בשמן ולש בפושרין ואופה ופיותת ונותן בכלי שרת ונותן עליה לבונתה ואין בה יציקת שמן שנ חלות מצות כלולו בשמן ואם רקיקין היא לש את הסלת בפושרו ומושת את הרקיקין בשמן שנ ורקיקי מצות משוחים בשמן ויראת לי שאחר אפייה מושח אותם וכיצד מושחן מביא לוג שמן לכל עשרון ומושחן וחזור ומושחן עד שיכלה כל השמן שבלוג כל ארבע מנחות או האפיות כשאופין אותן אפיין כל עשרון עשר חלות ואם רבה כחלו או הסר כשרה וכיצד פותתין אותן ספל החלה לשנים והשנים לארבעה ומבריל ואם היתה המנחה של זכרי כהונה אינו מבריל ופיותת וכולן פתיתן כותים ואם הגדיל הפתיתין או הקטין אותן כשרים לא בכל לא פתת לא הגיש לא משה את הרקיקין כשרה לא נאמרו כל חרבים והיא לא למצוה

מעכבת כמו שביארנו אמר חכמים כל הראוי לבילה אין
הבילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה הבילה מעכבת
בו אמר חרי עלי קבא עשרון מביא קב בשני כלים
ששים בכל כלי ומביא עשרון אחר בכלי השלישי אמר חרי
עלי עשרון יביא עשרון אחר חרי עלי עשרונות יביא שנים
פירש נדרו ושכח כמה עשרון פירש יביא ששים עשרון בכלי
אחר שכח כמה עשרון פירש ובאי זה מין קבעו
חרי זה מביא ששים עשרון מכל מין ומין מחמשתן
קבע נדרו ושכח כמה עשרונות נדר ובכמה כלים נדר חרי
זה מביא מאחר ועד ששים בששים כלים כיצד מביא עשרון
אחר בכלי ראשון ושני עשרונים בכלי שני ועל עשרונים
בשלישי עד שהיו ששים עשרון בכלי האחרון ואם
שכח אף באי זה מין קבע מביא על סדר זה ששים כלי מכל
מין ונמצא מביא מכל מין אף ושמונ מאות ושלישים עשרון
האומר חרי עלי מנחת שעורים או מנחת חצי עשרון
או מנחה בלא שמן ולבונה חרי זה פטור שלא התנדב רב
שכמהו מקריבין אמר חרי עלי מנחה מן השעורים או מן
העדרים או מנחה בלא שמן ולבונה או מנחה חצי עשרון
שואלן אותו אם אמר לא נדרתי לא על רעת שמתר
להקריב כזה ואילו ידעתי שאין מקריבין לא עשרון שלם
סלת בשמן ולבונה לא הייתי נודר חרי זה פטור ואם אמר
אילו הייתי יודע הייתי נודר סדרך שמקריבין חרי זה חייב
להקריב סדרך שמקריבין נדר עשרון וסחצ ואם לא הייתי
יודע הייתי נודר סדרך המתנדבין חרי זה מביא שנים אמר
חרי עלי קמה או חרי עלי חצי עשרון ולא הוכר שם מנחה
חרי זה פטור כמו שלא נדר מעולם וכן האומר חרי עלי
תורה בלא נסכים חרי זה פטור ואם אמר אילו הייתי יודע
שאין מקריבין כך הייתי נודר סדרך הגורדין חרי זה חייב
להקריב כדרך המקריבין האומר חרי עלי לחמי
תורה יביא תורה ולחמה שהרבה ידוע שאין מקריבין לחם
בלא תורה וסוף הקרבן הוכר אמר חרי עלי לחם לפטור
תורתו שלפלו יביא לחם תורה עם תורת חבירו
מתנדב או נדר אדם יין בפני עצמו ואין מתנדבין לוג יין
ולא שני לוגין שאין נסכים לא לוג ולא שנים ואין מתנדבין
הזשה שאין חמשת לוגין ראויין לא לנסכי בהמה אחת
ולא לנסכי שתי בהמות אבל מתנדבין שלשה וארבע ושש
ומשה ומעלה מפני שכן ראויין לנסכי בהמות כיצד
נדר שבעה חרי הן נסכי כבש ואילו נדר שמונה חרי אילו
נסכי שני אלים תשעה נסכי שור וכבש או נסכי שלשה
כבשם נדר עשרה חרי או נסכי שור ואיל או שני כבשים
ואיל וכן עד לעולם נדר חמשת לוגין אומרין לו
השלם ששה שהרי קבעו לקרבן אבל אם נדר לוג או שנים
פטור שהרי אין ראויין כלל לא הן ולא מקצתן ואין מתנדבין
ולא נודרין פחות מלוג שמן שאין לך מנחה פחות מעשרון
והיא צריכה לוג אחד שמן האומר חרי עלי יין לא
יפחות משלשת לוגין חרי עלי שמן לא יפחות מלוג
פירש נדרו ושכח כמה לוג נדר מן היין או מן השמן יביא
ארבעים ומאה לוג שאין לך יום שמקריבין בו הציבור
קרבנות מהבית יותר מיום טוב הראשון שלח לחיות
בשבת ויהיו הנסכים בו מאה וארבעים לוג שמן וכמותם יין
כמו שיתבאר בהלכות תמידין ומוספין

פרק שמונה עשר

כל הקרבנות טלן בין קרבנות בהמה ועוף בין קרבנות
מנחת מצות עשה להקריבן בבית החמיה שני ושם תעשה
כל אשר אנכי מצוך וכן מצות עשה לחיות כל אדם
משל ומביא קרבנות בהמה שנתחייב להקריבן מוציא
לארץ לבית החמיה שאמר קרישך אשר יהיו לך ונודיך
תשא ונומר מפי חמיה למרו שאנו מרבי לא בקרשי
חוצה לארץ שהוא משל סוס עד שיביאם לבית החמיה
המקריב קרבן חזק לשוח בכל מצות עשה ועם על לא
תעשה שן חספ לך פן תעלה עלתני בכל מקום אשר תחזק
ואם הקריב במזיד חייב בית שן אשר יעלה עלה או ובח

ואל פתח אהל מועד לא הביאו ונסדת מעמיו בשוגג מביא
חטאת קבועה וכן השוחט קרשים חוץ לעורה אעפ שלא
העלם אם היה מזיד חייב כרת שן אשר ישחט שור או עז
רם יחשב לאיש ההוא רם שפך ונסדת ואם שחט בשוגג
מביא חטאת קבועה והיכן הזהיר על השחיטה בחוץ
בהקש נאמר שם תעלה עלותיך ונאם שם תעשה כל אשר
אנכי מצוך מה העלייה בחוץ שעגש עליה הזהיר עליה
בפירוש שן השמר לך פן תעלה עלותיך אף עשייה
שבכללה השחט שעגש עליה בפירוש חרי הוא מזהר עליה
שלא עגש הכתוב לא אם כן הזהיר השוחט קרשים
והעלם בחוץ חייב שתים אחת על השחיטה ואחת על
העלייה שחט בפנים והעלה בחוץ חייב על העלייה וכן
אם שחט בחוץ והעלה בפנים חייב על השחיטה
אינו חייב לא על שחיטת קרשים הראויין ליקרב לגבי
מזבח אבל השוחט בחוץ אחר מאיסורי מזבח או מחטאות
המתות חרי זה פטור שן לפני משכן ה כל שאינו ראוי לבוא
אל משכן ה אין חייבין עליו שחט בחוץ מחוסר
זמן בגופו או בבעלים הואיל ואינו ראוי עתה לבוא בפנים
פטור אי זהו מחוסר זמן בגופו בהמה בתוך שבעת ימי
הלידה ותרוין שלא הגיע זמן ואיתו ואת בנו שנשחט
אחר מהם היום שאין השני ראוי עד למחר ואי
זהו מחוסר זמן בבעלים קרבן שעריין לא הגיע זמן בעליו
להקריבו כיצד חוב והובה והיולדת ששחטו חטאתן בחוץ
בתוך ימי ספירה פטורין וכן מצרע ששחט חטאתו
ואשמו בחוץ בתוך ימי הספירה פטור שעריין לא נראו
בעלי הקרבנות האילו לכפרה אבל אם שחטו עלותיהן
בחוץ בתוך ימי הספירה חייבין שהעולה דורון היא והחטאת
והאשם היא עיקר הכפרה וכן נויר ששחט חטאתו בחוץ
בתוך ימי נזירות פטור הקריב עולתו או שלמיו בחוץ חייב
שהחטאת היא המעכבתו והיא עיקר הנזירות אשם תלוי
חטאת העוף הבאה על הספק שהקריב בחוץ פטור שהרי
לא נקבע האיסור אשם מצרע ששחטו בחוץ שלא לשמו
חייב הואיל ושלא לשמו ראוי בפנים וכשר כמו שיתבאר
וכל קרבן שהוא פטור על שחיטתו בחוץ כך הוא פטור על
העלאתו שני שעירי יום הכיפורים ששחטם בחוץ
אם עד שלא התורה עליהם חייב כרת על שניהן הואיל
וראויין לבוא לפני השם לזידוי ואם אחר שהתור פטור על
המשתלח שהרי אינו ראוי לבוא לפני השם השחט שלמים
בחוץ קורם שיפתחו רלתות ההיכל פטור שהרי הן מחוסרין
מעשה ואחר כך יהיו ראויין לקרב לפני השם כמו שבארנו
והשחט את הפסח בחוץ אפי בשאר ימות השנה בין לשבו
בין שלא לשבו חייב שהפסח בשאר ימות השנה שלכו הוא
בהמת חולין שעוברת קרשי מוכח אסור לשחטה
בחוץ ואם שחטה אינו לוקה מפני שאינו ראוייה לבוא לפני
השם גנב והקריש ואחר כך שחט בחוץ חייב ומאיסתי
העמידה ברשותו כדי לחייבו עליה כרת משעה שהקדישה
והוא ששחטה אחר יאוש אבל לפני יאוש אינה קרושה
היתה הבהמה כלה בחוץ וצוארה בפנים ושחט חייב שנאם
אשר ישחט שור או כשב או עז במחנה או אשר ישחט מחוץ
למחנה אחר השוחט במקדש ושאר גוף הבהמה בחוץ או
שהיה גופה בפנים וצוארה בחוץ חייב עד שתהיה הבהמה
כולה במקדש שן ואל פתח אהל מועד לא יביאנו אבל השוחט
בגנו של היכל חרי זה פטור שנים שאחוו בסכין
ושחטו בחוץ פטורין שן אשר ישחט או אשר ישחט אחר
ולא שנים ואחר ששחט בחוץ אעפ שלא נתכוון לשחוט
קרשים או לה חרי זה חייב שנא רם יחשב לאיש ההוא רם
שפך אעפ שזה הרם במחשבתו כרם ונשפך לא כקרבן
חרי זה חייב השוחט בחוץ כלילה חייב הואיל
השחיטה כלילה כשרה בחוץ וכן אם העלה כלילה מזה
ששחט בחוץ כלילה חייב על העלאתו אבל אם שחט בפנים
כלילה והעלה בחוץ פטור לפי שלא העלה לא רבד פסול
שאין לך שחיטה כשרה כלילה במקדש וכן אם קבל במזל
חל בפנים חזק בחוץ פטור וכן המולק את העוף בחוץ

ו לעולה אם חיתה ראוייה ליקרב עולה כנתקדשה קדושת
הנוף והיא עצמה תקרב עולה ואם אינה ראוייה תמכר
ויביא ברמיה עולה אמר על בהמה שסאה
וכיוצא בה מאיסורי קרבן שאין קדושה חלה עליהן הרי לא
עולה לא אמר כלום כמו שביארנו בהילכות איסורי סוכה
אמר הרי אילו לעולה ימכרו ויביא ברמיה עולה
האומר דמי פרה זו לעולה כל שלשים יום ולאחר
שלשים יום לשלמים או שאמר דמיה לשלמים כל שלשים
יום ולאחר שלשים יום לעולה דבריו קיימין ואם הקריב
דמיה בתוך שלשים יום מביא בהן כמו שנדר. ואם הקריבו
לאחר שלשי יום מביא כמו שנדר היתה לו בהמה מעוברת
ואמר אם תלד זכר הרי הוא עולה ואם היא נקבה זכחי
שלמים ילדה זכר יקרב עולה ילדה נקבה תקרב זכחי שלמים
ילדה זכר ונקבה הזכר יקרב עולה והנקבה זכחי שלמים
ילדה שני זכרים אחר יקרב עולה והשני ימכר
לצרכי עולה ודמיו חולין וכן אם ילדה שתי נקבות אחת
תקרב שלמים ושניה תמכר לצרכי שלמים ודמיה חולין
ילדה טומטום ואנדרוגנים אינן קדשים והרי הן
חולין כמו שביארנו והמקריש עובר בסעי בעלת טום וכיוצא
בה הרי זה קרוש

פרק ששה עשר

הנדר גדול והביא קטן לא יצא קטן והביא גדול יצא
כיצר אמר הרי עלי עולה או שלמים כבש והביא איל או
שנדר עגל והביא שור גדי והביא שעיר יצא נדר עולה מן
הכבשים או מן האילים והביא פלגם הרי זה ספק אם יצא ורי
נדר או לא יצא וכן הנדר עולה עוף מן התורו או מן בני
היונה והביא תחילת הציהוב שבה ושבה הרי זה ספק
נדר שחור והביא לבן לבן והביא שחור זכר והביא נקבה
נקבה והביא זכר לא יצא הנדר סתם מביא מן
הגדולים שבמין שנדר ואם אותו המקו הגילו לקדח בסתם
לאחר סן המינין מביא כאנשי המקום כיצר נדר
עולה מן הבקר יביא שור אמר הרי עלי עולה אם לרך
אנשי המקום לקרות עולה סתם אפילו לעולת העוף מביא
פרידה אחת תור או בן יונה ואם רדק שאין קורין עולה
סתם לא לעולת בקר יביא שור וכן כל כיוצא בה
מי שנדר שור או איל או כבש או עגל וכיוצא בהם לא יביא
כחוש ביותר שכאותו המין מפני שרכיו מועטין ואינו חייב
להביא היפה השמן ביותר שאין שם למעלה ממנו לא יביא
הבינוני ואם הביא הכחוש יצא ורי נדרו האומר הרי
עלי שור שוה מנה יביא שור ששוה מנה באותו מקום חוץ
מכסו הביא שנים במנה לא יצא האומר שיר זה
עולה ונפל בו מום אם רצה וביא ברמיו שנים ואפי הביא
ברמיו איל אחר יצא אמר שני שוורים או עולה ונפל
בהם מום אם רצה וביא ברמיהם איל אחד זה עולה ונפל
בו מום אם רצה וביא ברמיו כבש וכן אם נדר כבש ונפסל
יביא ברמיו איל אם הרי עלי עולה והפרי שור ונגנב פטר
עצמו בשוה אמר שור זה ורמיו עלי עולה והקבע ואם נפסל
לא יביא ברמיו לא שור האומר אחר מכבשי הקדש ואחר
משורי הקדש והיו לו שני הגדול שבהן הקדש היו שלשה
הגדול שבהן הקדש וחששו לבינתו כיצר יעש ומתן לבינוני
עד שיפול בו מום ותחול הקדושה על הגדול לברו ואם
אם שור שבשורי הקדש הגדול שבהם הקדש ואין חוששין
לבינוני פירש אחר מהן ושכח או שאמר לו אביו
אחר מהן הקדש הרי זה מקדיש גדול שבהן ואחר כך יצא
ודי חובתו וכן הטרר עולה מן הבקר וקבע נדרו ושכח מה
קבע אם שור אם עגל הרי זה יביא שור וכן אם
קבע בכבשים ושכח מה קבע יביא איל קבע בעוים ושכח
יביא שעיר סתם באי זה מין בהמה קבע עולתו יביא שור
ואיל ושעיר ואם נסתפק לו שמה קבע עולתו יוסית תור
וכן יונה נדר תורה או שלמים וקבע נדרו בבקר
ושכח מן קבעו יביא פר ופרה וכן אם נסתפק לו בכבשים
יביא איל ודל נסתפק לו בעוים יביא שעיר ושעירה

שכח באי זה מין קבע נדרו מבי פר ופרה איל ודל שעיר
ושעירה האומר הרי עלי עולת עוף מביא תור
או בן יונה פירש ושכח באי זה מין קבע נדרו מביא
תור ובן יונה האומר הרי עלי למזבח יביא קומץ לבונה
שאין לך דבר שקרב כולו למזבח כמות שהוא לא לבונה
פירש נדרו ושכח מה פיר יביא מכל דבר שקרב כולו למזב
לפיכך מביא עולת בהם ועולת העוף ומנחת נסכים ולבונה
ויין בפני עצמו אמר הרי עלי בסלע למזבח יביא
כבש שאין לך דבר שקרב בסלע למזבח לא כבש פירש
ושכח מה שפיר יביא בסלע מכל דבר ודבר שקרב למזבח
האומר הרי עלי לבונה לא יפחות מקומץ הרי
עלי עצים לא יפחות משני גורים עביין כמחוקות וארכן
אמה הרי עלי עץ מביא גור אחד ארכו אמה ואם רצה
להביא דמי העצים יביא מי שנדר או התנדב
שמן כיצר עושין בו קומץ ממנו קומץ ונותן עליו מלח
וזורקו על גבי האישים והשאר נאכל לכהנים כשירי מנחות
וכיצר עושין ביין הבא בפני עצמו נותן עליו מלח ומנסכו
סלו על גבי השיתין ככל הנסכים והלבונה הבאה בפני
עצמה נותן עליה מלח וכולה לאישים מי שנדר נדר
לא יביאט ממעות מעשר שני שהרי נתחייב בקרבן זה וכל
המחוייב בקרבן לא יביא קרבנו לא מן החולין אמר
הרי עלי תורה מן החולין ולחמה מן המעשר לא יביא לחמה
לא מן החולין שהרי נדר בקרבן תורה והתורה אינה באה
לא עם הלחם פירש ואמר הרי עלי להביא תורה סמעות
מיער שני ולחמה מן החולין יש לו להביא כמו שנדר ואם
הביא הל מן החולין יצא וכן אם פירש ואמר הרי עלי תורה
חיה ולחמה מן המעשר יביא ולא יביא לחמה מחיטי מעשר
שני לא סמעות מעשר שני כמו הבהם שהיא סמעות מעש
שני ואעפ שפירש שביא לחמה מן המעשר לא יביא
נסכה סמעות מעשר שני שאין הנסכים באין לעולם אלא
מן החולין כמו שביארנו לפי שאמר בהן והקריב המקריב
קרבנו עד שיהיו משלו ולא יהיה בהן צר לזבוח כלל

פרק שבעה עשר

הנדר מנחה מאפה תנוד לא יביא מאפה ספח ולא מאפה
רעופים ולא מאפה יורות הערביים האומר הרי
עלי במחבת והביא במרחשת במרחשת והביא במחבת
מה שהביא הביא וירי חובתו לא יצא ואם אמר זו להביא
במרחשת והביאה במחבת או במחבת והביאה במרחשת
הרי פסולה וכן כל כיוצא בה וכן האומר הרי עלי שני
עשרונות להביא בכלי אחד והביאן בשני כלים בשני כלים
והביאן בכלי אחד מה שהביא הביא וירי חובתו לא יצא
שנ כאשר נדרת לה אמר להביא בכלי אחד והביא בשני
כלים או להביא בשני כלים והביא בכלי אחד הרי אילו
פסולין לא קבעו בשעת הנדר לא אמר הרי עלי
שני עשרונות ובשעת הפרשה קבעו והפרישן בשני כלים
וחזר והביאן בכלי אחד הרי אילו כשירים שנ כאשר נדרת
ולא כאשר פירש אמר הרי עלי שני עשרונות להביא
בכלי אחד והביאן בשני כלים אמרו לו בכלי אחד נדרת
הקריבם בשני כלים הרי לא פסולין הקריבם בכלי אחד הרי
אילו כשירים אמר הרי עלי שני עשרונות להביא
בשני כלים והביא בכלי אחד אמרו לו בשני כלים נדרת
הקריבן בשני כלים הרי אילו כשירים הקריבן בכלי אחד
הרי לא כשתי מנחות שנתערבו האומר הרי עלי
מנחה יביא אחת מחמשת מיני מנחות הבאות בנדר ונדרת
אמר הרי עלי מנחות יביא שני מיני מנחות מחמשתן אמר
הרי עלי מיני מנחות יביא שתי מנחות מסין אחד הרי עלי
מיני מנחות יביא שתי מנחות משני מינים וכן אם אמר
מיני מנחה יביא שני מינין קבע נדרו במין מהן ושכח
מביא חמשתן אין חידוד מביא מנחה בכלי אחד
יותר מששים עשרין ואם נדר יותר מששים מביא ששים
בכלי אחד והשאר בכלי שני שאין יכולין להכליל באחד לא
ששים אבל יתר על ששים אין נבלין אעפ שאין הבלילה

שבת קריבין בלילי יום טוב אבל אם חל יום טוב לחיות
במוצאי שבת אין קריבין וכן בלילי יום הכיפורים שנ עולת
שבת בשבת ולא עולת שבת זו בשבת אחרת ולא עולת חול
ביום טוב ארבעה עשר שחל להיות בשבת מקטירין חלבי
הפסחים בלילי יום טוב מפני שהם כחלבי שבת אין
פוחתין מששה שלמים המבוקרין בלשכת השלמים שבמקדש
ויהיו מוכנים קודם יום הקרבה בארבעה ימים ואעפ
שהיו מבקרין אותו מתחילה לא היו שוחטין את התמיד עד
שמבקרין אותו שנייה קודם שחטו לאור האבוקות ומשקין
אותו מים בכוס שלוהב כרי שיהיה נח להפשט כמעשה
תמיד שלשחר כך מעשה תמיד שלבין הערבי והכל כמעשה
העולה שבתבנו כמעשה הקרבנו ולא היו כופתין את השלה
שלא יחזקו את המינין לא אוחזין ידיו ורגליו בידיהן וכך
היתה עקירתו ראשו לרום ופניו למערב תמיד של
שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית שלבית המטבחים
על טבעת שנייה ושלבין הערבים על קרן צפונית מדרחית
ממנה על טבעת שנייה כרי שיהיה כנגד השמש רברי קבלה
הן שיהיו נשחטין כנגד השמש טעו או שנגו אפי הוירו ולא
הקריבו תמיד שלשחר יקריבו תמיד שלבין הערבים
כרא בשנתחך המזבח אבל אם היה מזבח חדש שערין
לא קרב עליו כלום לא יקריבו עליו תחילה בין הערבים
שאין מחנכין מזבח העולה לא בתמיד של שחר

פרק שני

מצות עשה להיו אש יקורה על המזבח תמיד שנ אש תמיד
תוקד על המזב אעפ שהאש ירדה מן השמי מצוה להבי אש
מן ההרוט שנ ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח
בבקר עורכין עצים ועורכין בראש המזבח מערכה
גרולה שלאש שנ ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר
וכן מצוה לעלות בשני גורים של עץ
עם תמיד של שחר יתר על עצי המערכה שנ ובער עליה
הכהן עצים בבקר וכן מוספין שני גורים עם תמיד של
בין הערבים שנ וערטי עצים על האש מפי האזערה למרו
שבתמיד של בין הערבים הכתוב מרבר שני גורים
של בין הערבים מעלין אותו שני כהני כל אחר ואחר בעץ
וחורי בידו שנ וערכו הדי כהן שנים אבל של שחר ככהן
אחר שלש מערכות של אש עושין בראש המזבח
בל יום ראשונה מערכה גרולה שעליה בקריבין התמיד
עם שאר הקרבנות שנייה בצרה קשנה שממנה לוקחין
אש במחתה להקטיר קטורת בכל יום שלישית אין עליה
כלום לא לקיום מצות האש שנ אש תמיד תוקד
מפי השאזערה למרו שוה שנ על מוקדה על המזבח זו מערכה
גרולה ואש המזבח תוקד בו זו מערכה שנייה שלקטורת
והאש על המזבח תוקד בו זו מערכה שלישית של קיום האש
אבל אברים ופרדים שלא נתאלו מבערב נתגזן אותן
בצירי מערכה גרולה המכבה אש המזבח לוקה שנ
לא תכבה אפי גהלת אחת ואפי הורידה מעל המזבח וכבה
לוקה אבל אש מחתה ואש מטרה שהכינה למזבח להרליק
ממנה אעפ שכבה אותן בראש המזבח פטור שחרי נתקה
למצוה אחרת ואין אני קורא בהן אש המזבח
כשסדר עצי מערכה גרולה מסדרה במזרח המזבח והיו
מראה שהתחיל לסדר מן המזרח ודיווח היה בין הגורים
וראשי הגורים הפנימים היו נובעין ברשן שבאמצע המזבח
והוא הנקרא תפוח ואחר שמסדר מערכה גרולה
חודר ובורד עצי תאנה ימים ומסדר מערכה שני של קטורת
מכנגד קרן מערבית ררומית משוכה מן הקרן כלפי צפון
ארבע אמות ובה כמו ה סאין גחלים ובשבת עו שן בה כמו
ששנות סאין גחלים מפני שעליה מקטירין בכל שבת שני
בויכי לבונה שללחם הפנים מערכה שלישית שלקיום
האש עושה אותה בכל מקום שירצה מן המזבח ומצוה בה
את האש ולא יצוה האש למשח ויעלה אותה למזבח אלא
במזבח עצמו מצותין שנ ואש המזבח תוקד בו מיכן לחצתה
שלא תחיה לא בראשו של מזבח הרמת חרשן מעל

המזבח בכל יום מצות עשה שנ והרו את הדרשן והיא עבודה
מעטרו כחונה ובגרי כחונה שתורם בהן הדרשן יהיו פחותי
מן הכלים שמשמש בהם בשאר עבודו שנ ופשט את בגדיו
ולבש בגדים אחרים והרים את הדרשן אינו אומר אחרים
שהיו בגדי חול לא שיהיו פחותין מן הראשונים לפי שאינו
דרך ארץ שיפוזג כוס לרבו בבגדי שבשל בהם קררה לרבו
אימתי תורמין הדרשן בכל יום משיעלה עמוד השחר וברגלו
משליש אחרון שללילה וביום הכיפורים מצות הלילה

כיצר תורמין מי שזכה לתרום טובל ולובש בגדי הרמה
ומקד ידיו ורגליו ואופ לו הוהר שמא תגע בכלי עד שתקד
יריך ורגליך ואחר כך לוקח המחתה ושלכסף היתה והיא
היתה נתונה במקצוע בין כבש למזבח במערבו של כבש
ונשל את המחתה ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלים
אילך ואילך וחיתה בין הגחלים שנתאלו בלב האש ויורד
למטה לארץ והולך פניו לצפון ומהלך בארץ למזרח
הכבש כמו עשר אמו כלפי הצפון וצובר את הגחלים שחתה
על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחו במקום שנתנו
מראות העוף ורשון המזב הפנימי והמנור וחיתה זו שחתה
במחתה ומוריד הרצפה אצל המזבח היא המצוה שלכל יום
אחר שירד זה שצדס רצים אחר הכהנים ומקרישין יריהם
ורגליהם במהרה ונוטלין את המגרפו ואת הצנורות ועלין
לראש המזבח וכל אברי העולות ואמורי הקרבנות שלא
נתאלו כל הלילה מחורין אותם לצררי המזבח אם אין
הצרדין מחויקין מורדים אותם בכבש כנגד הסוכב

ואחר כך גורפין את הדרשן במגרפות ככל צרדי
המזבח ומעלין אותו ערימה על גבי התפוח וגורפין מאותה
הערימה בפסכת והוא כלי גדול שמחויק לתך ומורדין
אותו למטה וברגלו לא היו מורדין אותו לא מניחין הערים
גבוהה באמצע המזבח מפני שהוא נואי למזבח
כל מי שירצה מן הכהנים ממלא מן הדרשן שהורידו למטה
ומציא חוץ לעיר לטפך הדרשן ואין להוצאת הדרשן לחוץ
בירם לא כל הרוצה ומעולם לא נתעצל בהם מלהוציא
את הדרשן ואעפ שאין הוצאתו לחוץ עביר אין בעלי מומין
מוציאין אותו וכשמציאין אותו חוץ לעיר מניחין אותו
במקום שאין הרחות כנשבות בו בחוקה ולא תורמים
גורפין אותו ולא יפורנו שם שנושמו שניחנו כנחת ואכו
ליהנות בו

פרק שלישי

מצות עשה להקטיר הקטרת על מזבח הזהב שבהיכל
פעמים בכל יום בבוקר ובין הערבים שנ והקטיר אהרן
עליו קטרת סמים לא הקטירו בבקר וקטירנו בין הערבים
אפילו היו מורדין ואין מחנכין מזבח הזהב לא בקטרת של
בין הערבים כזה מקטירין ממנה בכל יום משקל
מאה דינרין חמשים בבקר וחמשים בין הערבים
מזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו וקטרת שצקעה
מעל המזבח אפילו קרשין שבה אין מחורין אותן
בעת שמהקטירין הקטרת בהיכל בכל יום פורשין כל העם מן
ההיכל ומבין האולם ולמזבח לא יהיה שם אדם עד שיצא
זה שהקטיר הקטרת וכן בשעה שיכנס ביום חמשה
הנעשו בפנים פורשין הכל מבין האולם ולמזבח עד שיצא
שנ וכל אדם לא יהיה באהל כועד בבואו לכפר בקודש וזו
בניין אב לכל כפרה שבקודש שלא יהא שם אדם
כיצר סדר הקטרת הקטרת בכל יום מי שזכה ברישון
המזבח הפנימי נכנס בכלי קודש ושני היה שמו ושל זהב
היה ומחוי קביים וחצי מניח השני בארץ לפניו וחופן בידו
האפר והפחם שבתוך המזבח ונותן לתוך השני ובאחרונה
מכבר את השאר לתוך ומניחו שם בהיכל ויוצא ומי
שזכה בקטרת נוטל כלי מלא קטורת גרוש וכסוי היה לו
ומוך היה שמו ונותן חבוך בתוך כלי אחר וכף היה שמו
ומכסה את הכף בכנר קטן ואחרו הכף בידו ונכנס עמו אחר
במחתה שלשם פניו וכיצד חותמה זה שזכה במחתה
לוקח מחתה שלכסף ועולה לראש המזבח ומפנה את הגחלי
אילך ואילך ונוטל מן הגחלים שנתאלו במערכת שנייה

פטרור ואם העלהו פטרור מלק בפנים והעלה בחוץ חייב על העלאה שחטו בפנים והעלהו בחוץ פטרור שלא העלה לא דבר שאינו ראוי ליקרב שחט את העוף בחוץ והעלהו בחוץ חייב שתיים שהשחיטה בחוץ כשרה והרי היא כמליקה בפנים

פרק תשעה עשר

אין המעלה בחוץ חייב עד שיעלה לראש המזבח שיעשה בחוץ אבל אם העלה על הסלע או על האבן פטור שאין קרוי קרבן לא על המזבח ואעפ"י שהוא בחוץ שנ' ויבן נח מזבח ואינו חיי עד שיעלה לשם שנ' לעשות אותו לה' ער שיתכוין לשם אינו חייב לא על העלאה דבר הראוי לאישים ולמזבח כגון העולה שנ' אשר יעלה עולה או זבח מה עולה שראוייה לאישים אף כל שראוי לאישים הוא שחייבין על העלאהו בחוץ מיכן אני אומר הוורק את הדם או המקטיר איברי עולה או אמורין או קומץ או לבונה או קטורת או מנחת כהנים או מנחת נסכים או המנסך שלשת לוגין יין או מים בחוץ חייב שנ' לא יביאנו לעשות אותו כל המתקבל בפנים חייבין עליו בחוץ אבל הוורק שירי הדם בחוץ אפילו שירי רמים הפנימים פטרור שוריקת שירי הדם שירי מצוה הם ואינן מעכבין וכן המנסך יין או מים פחות משלשת לוגין בחוץ פטור בין בחג בין בשאר ימות השנה הואיל וחסר השיעור הרי אינן ראויין להתקבל בפנים וכן המעלה מבשר חטאת מבשר אשם מבשר שלמים בין של יחיד בין של ציבור משירי מנחות משתי הלחם מלחם הפנים בחוץ פטרור שכל אילו ראויין לאכילה לא לאישים המעלה את הבהמה כולה בחוץ חייב מפני האמורין ואעפ"י שלא הפרישן אין בשר הובח חוצץ וכאילו הקטיר האמורין בפני עצמן אבל המעלה מנחה שלא נקמצה פטרור שאין הקומץ ברור ומובד קמצה וחור קמצה לתוכה והקריב כולה בחוץ חייב

היוצק והכולל והפותת והמולח והמניף והמניש והמסדר את השולחן והמשיב את הנרות והקומץ והמקבל רמים בחוץ פטרור לפי שכל אחד מאילו אינו נמר עבודה ונאמר איך יעלה עולה או זבח מה העלאה שהיא גם עבוד אף כל שהיא נמר עבודה חייבין עליו פרה ארומה ששרפה חוץ במקום שריפתה וכן שיעיר המשתלח שהקריבו בחוץ אחר שהתורה עליו פטרור אבל קרשים פסולין שהיה פסולין בקירש אם העלה מהן בחוץ חייב כיצד כגון הלך והיוצא והשמא והשפסל במחשב העובר שכולן נשרפין כמו שיתבאר בהלכות פסולי המוקדשין אם עבר והעלה מהם בחוץ חייב שנ' לעשות אותו לה' כל הנעשה לה' חייבין ואו נעשו לשם כל דבר שחייבין על העלאהו בחוץ כיון שהעלה מסנו כוית בחוץ חייב בין שהעלה בפני תחילה ושירי מסנו כוית והעלהו בחוץ בין שהניח הכל בפני ולוקח מסנו כוית והעלהו בחוץ אבל אם חסר אותו דבר הקרב כל שהוא בפנים והעלה שאריתו בחוץ פטרור כיצד הקומץ או הלבונה והאמורין והעולה ומנחה הנשרף והנסכי שחסרו מקצתם בפנים והקריב שאריתו בחוץ פטרור שהרי נאמר לעשות אותו על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר הוציא שלם וחסר בחוץ והעלהו הרי זה ספק לפיכך אינו לוקח העלה אבר שאין בו כוית בשר והיה העצם משלימו לכוית חייב מפני שהוא מחובר היה מלח משלימו לכוית הרי זה ספק לפי אינו לוקח ועולה ואימורית מצטרפין לכוית העלה וחור והעלה חייב על כל אבר ואבר ורק והעלה חייב שתיים שהרי חלק הכתוב בין מעלה לעושה שהרי נאמר אשר יעלה עולה ונאמר לעשות אותו העלה אבר חסר פטרור שנ' לעשות אותו על השלם הוא חייב שנים שאחוז באבר והעלהו בחוץ חייבין שנ' איש איש אשר יעלה עולה אפי' איש ואיש שהעלה חייבין הוורק מקצת מתנות בחוץ חייב

המקבל דם חטאת בטם אחר נתן ממנו בחוץ וחור ונתן בפנים חייב על הנתון בחוץ שהרי כולו ראוי ליקרב בפנים ואם נתן ממנו בפנים וחור נתן בחוץ פטרור

מפני שהן שירים אבל אם קבל בשני כוסות בין שנתן שניהן בחוץ או אחד בחוץ ואחד בפנים או אחד בפנים ואחד בחוץ הרי זה חייב הקומץ והלבונה שלמנחת שהקריב אחר מהן בחוץ או הקריב האחד בפנים והשני בחוץ חייב וכן שני בויכוי לבונה שללחם הפנים שהקריב אחר מהן בחוץ או אחד בפנים והשני בחוץ חייב מי ששחט קרשים בזמן הזה והעלה חוץ לעורה חייב מפני שהוא ראוי ליקרב בפנים שהרי מותר להקריב אעפ"י שאין בית מפני שקדושה ראשונה קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבוא השוחט קרשי גוים בחוץ חייב וכן המעלה אותן בחוץ והגוים מותרין להקריב עולות לשם בכל מקום והוא שיקריבו בכמה שיבנו ואסור לסייען ולעשות שליחותן שהרי נאמר עלינו להקריב בחוץ ומותר להורות להם וללמדם היאך יקריבו לשם הא' ברוך הוא

הלכות תמידין ומוספין

יש בכללן תשע עשרה מצות שמונה עשר מצות עשה ואחת מצות לא תעשה וזהו פרטן א' להקריב שני כבשים בכל יום עולות ב' לחרליק אש על המזבח בכל יום ג' שלא לכבותה ד' להרים את הרשן בכל יום ה' להקטיר קטורת בכל יום ו' להדליק נרות בכל יום ז' שיקריב כהן גדול מנחה בכל יום והיא הנקראת חביתין ח' לחוסף שני כבשי עולות בשבת ט' לעשות לחם הפנים י' מוסף ראשי חרשים יא' מוסף הפסח יב' להקריב עומר התנפה יג' מוסף עצרת יד' להביא שתי הלחם עם הקרבנות הכאות בגלל הלחם ביום עצרת טו' מוסף ראש השנה יז' מוסף יום צום יח' מוסף חג יח' מוסף שמיני עצרת יט' לספור כל אישואש שבעה שבועות מיום הקרבנות העומר וביאור מצות אילו בפרקים אילו

פרק ראשון

מצות עשה להקריב שני כבשים עולו בכל יום והם הנקראין תמידין אחר בבקר ואחר בין הערבים שנ' שנים ליום עולה תמיד ונומר ואימתו ופן שחיתתן של בקד שחטין אותו קודם שתעלה החמה משיאיר פני כל מורח ופעם אחת דחקה השעה את הצבור בבית שני והקריבו תמיד של שחר בארבע שעות ביום תמיד של בין הערבים שוחטין אותו משיאריך הצל ויראה לכל שהאריך והוא משש שעות ומחצה ומעלה עד סוף היום ולא היו שוחטין אותו בכל יום לא בשמונה שעות ומחצה וקרב בתשע ומחצה ולמח מאחרין אותו שתי שעות אחר תחילת וכן שחטתו מפני הקרבנות של יחודים או של ציבור לפי שאסור להקריב קרבן כלל קודם תמיד שלשחר ולא שוחטו קרבן אחר תמיד של בין הערבים חוץ מקרבן פסח לברו שאי אפשר שיקריבו כל ישראל פסחיהן בשתי שעות אין שוחטין את הפסח לא אחר תמיד של בין הערבים וכן מחוסרי כיפורים מקריבין כפרתן אחר תמיד של בין הערבים ביום ארבעה עשר כיון שהיו שהודין לאכל פסחיהן לערב ערב פסחים בין בחול בין בשבת היה התמיד נשחט בשבע ומחצה וקרב בשכונ ומחצה כרי שהיו להם פנאי לשחוט פסחיהם ואם חל ערב פסח להיות ערב שבת היו שוחטין אותו בשש ומחצה בתחילת זמנו וקרב בשבע ומחצה כיון שהיו להם ריוח לצלות קודם שיכנס שבת אעפ"י שאין שוחטין אחר תמיד של בין הערבים מקטירין כל דבר הראוי להקטירה כל היום ומקטירין אפ"י עולת האמורין עד חצי הלילה כמו שביארנו במעשה הקרבנות ואיבין ואימוריו שלא נתאכלו בין סן התמיד בין שאר הקרבנות מחפכין כהן כל הלילה עד הבקר שנ' כל הלילה עד הבקר אכרים שלתמיד דוחק את השומע והוא דוחק את השבת לא בערב שבת מלבד מקטירין אפ"י תמיד של ערב שבת שחתמיד תחילת דוחק שבת וסוף אינו דוחק הלם

ואחר קרבן המוספין מקטירין שני הבויכין ושני כהנים מקריבין את שני הבויכין כיצד חולקין לחם הפנים בכל שבתות השנה משמר הנכנס נוטל שש חלות ומשמר היוצא נוטל שש הנכנסין חולקין ביניהם בצפון שהרי הן מוכנין לעבודה והיוצאין חולקין בדרום ובזמן שיהיה יום טוב של אחר משלש רגלים בשבת וכן בשבת שבתוך החג חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים וכן אם חל יום טוב הראשון שלחג באחד בשבת חולקין כל המשמרות בשוה מערב יום טוב שהוא שבת בלחם הפנים מפני שהקרימו לעבודה וכן אם חל יום טוב האחרון להיות בערב שבת חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים באותה שבת שהיא מוצאי החג ודבר זה תקנה כדי שיתאחדו הכהנים בשביל חילוק לחם הפנים ואם נתאחד אחד מבעלי משמר ולא בא ימצא אחר חל יום אחר להפסיק בין השבת ובין יום טוב כגון שהיה יום טוב הראשון שלחג בשני או יום האחרון בחמישי או יום טוב שלעצרת שחל להיות בשני או בחמישי משמר שומנו קבוע באותה שבת נוטל עשר חלות וזה הנכנס נוטל שתיים שהרי לא נשאר להם לעבודה הם לברם לא יום אחר שהוא ערב שבת או אחד בשבת ומתעצלין ואין בהן מהן לא מעט כהן גדול לעולם נוטל מכל משמר חצי החלות שוכה בהן שנא והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו ואין בהן גדול נוטל פרם שאין זה כבוד

פרק חמישי

מצות עשה לסדר לחם הפנים בכל יום שבת על השולחן לפני ה' כהיכל שנא ביום השבת ביום השבת יערכנו הכהן ונוטל ודבר ברור בתורה שהוא שתיים עשרה חלות כל חלה שני עשרונים ועורכין אותו שני סדרים שש חלות בכל סדר חלה על גבי חלה ובין כל שתי חלות שלש קנים שלזהב כדי שתהיה הרוח מנשבת בו וסומך כל מערכה בשתי קשות ונותני בצד כל מערכה כלי שיש בו קומץ לבונה שנזנתה על המערכת לבונה וזה וכלי זה הוא הנקד בוך נמצאו שני קומצו לבונ בשני הבויכין ושוליים היו לבויכין כדי שיניחום על השולחן שני הסדרים מעכבין זה את זה ושני הבויכין מעכבין זה את זה ואין מחנין את השולחן לא בלחם הפנים בשבת מיום השבת ליום השב מוציאין את הלחם שהוא שם על השולחן משבת שעברה ומסדרין לחם אחר וזה שמוציאין הוא שחולקין שני המשמרות הנכנסת והיוצאת עם כהן גדול ואוכלין אותו וכצד מסדרין את הלחם ארבעה כהנין נכנסים שנים בידן שני סדרין ושנים בידם שני בויכין וארבעה מקרימין לפניהם שנים ליטול שני סדרים ושנים ליטול שני בויכין שהיו שם על השולחן הנכנסין עומדין בצפון לפניהם לדרום והיוצאין עומדין בדרום לפניהם לצפון אילו מושכין ואילו מניחין וטפחו של זה בתוך טפחו של זה שנ' לפני תמיד יצאו ונתנו את הלחם שהוציאו על שולחן זהב אחר שהיה באולם והקטירו הבויכין ואחר כך מחלקין החלות ואם חל יום הכיפורים להיות בשבת החלות מתחלקות לערב כיצד מעשה לחם הפנים מביא ארבעה ועשרים סאין חטים הראויין למנחות ושפין אותן ובוטטין בהן כשאר חטי מנחות ופוחני אותן ומניפין מהן באחר עשר נפה ארבעה ועשרים עשרון סולת ועושין מהם שתיים עשרה חלות מצות לא נפה אותם באחר עשר נפה או שלא הוציאו מעשרים וארבע סאין האילו ונעשו סלת מכל מקום כשרות לא נאמרו השיעורין האילו אלא למצוה לישתן ועריסתן בחוף ואפייתן בפנים בעורה כשאר המנחות ולשין אותן אחת אחת ואפין אותם שנים שתיים ושלושה רפוסין של זהב חיו לחם אחד שנתנו בו החלה והיא בצק והשגשגאופן אותה בו והשלישי שנתנו אותה בו כשרונה אותה מן התנוד כדי שלא תתקלקל כל חלה מן חלה מצוה ששם לחם הפנים שיהיו לו פנים רבים אך כל חלה מן עשרת טפחים וחובת

חמשה טפחים ורומה שבע אצבעות והשולחן ארכו שנים עשר טפח ורחבו ששה טפחים נותן אורך החלה על רוחב השולחן נמצאת החלה יוצאת שני טפחים מיכן ושני טפחים מיכן וכופל את היוצא מיכן ומיכן וישאר בין שני הקצוות רוח באמצע וכן מניח חלה על גבי חלה עד שעורך שש חלות וכן עושה בצד המערכת שנייה שש חלות אין אפיית לחם הפנים רוחה את השבת ולא את יום טוב לא בערב שבת אופן אותן ועורכין אותן לסחר ואם חלו שני ימים טובים של ראש השנה להיות בחמישי ובערב שבת אופן אותן מיום רביעי לא סרוד הקנים ולא נטילתן רוחה את השבת לא מערב שבת נכנס ושומטין ונותנין לאורך השולחן ובאחד בשבת נכנס ומכניס את הקנים בין החלות סירר הלחם בשבת כמצוותו ולא הניח עמו בויכין לבונ עד לסחר ולשכת הבאה הקטיר הבויכין נפסל הלחם ואינו קרוש וכן אם סירר הלחם והבויכין באחד בשבת והקטיר הבויכין לאחר שבת הבאה הלחם אינו קרוש ונפסל אבל אם הקטיר הבויכין בשבת נפסל הלחם כיצד יעשה בלחם ובויכין שמסדרין לאחר השבת יניחם שם על השולחן עד שיעבור עליהן יום השבת והן מסודרין ואחר כך יקטיר הבויכין לשבת הבאה אחר השבת שעברה עליהן והן מסודרין שאפי נשאר הלחם עם הבויכין על השולחן כמה שבתות אין בכך כלום

סירר את הלחם ואת הבויכין בשבת כמצותן והקטיר את הבויכין לאחר השבת בין לאחר שבת זו בין לאחר שבת אחרת הבאה נפסל הלחם והרי הוא כקרוש שנפסלו שהיויבו עליו מים פניול ונותר ושםא כמו שיתבאר נפרסה חלה אחר מן הלחם אם עד שלא הסיר הלחם מעל השולחן נפרסה הלחם פכול ואינו מקטיר עליו את הבויכין ואם אחר שהסיר הלחם נפרס הלחם פסול ומקטיר עליו את הבויכין הניע וכן הלחם להסירו הרי זה כמי שהסיר ואם נפרס הלחם מקטיר הבויכין ואעפ שלא פרק המערכת נטמא אחר מן הסדרין בין לפני הקטרה בין לאחר הקטרה או שניטם אחר מן הבויכין הטמא בטמאתו והטהו בטהרתו

פרק ששי

סדר עבודות התמידות בכל יום כך הוא סמוך לעלות השחר יבוא המזונה שעל חפיוסות ויקיש על העורה ופוחנין לו ומבלשין את כל העורה ומעטירין עיני חביתין לעצות החביתין וכל הכהנים ששם כבר טבלו קורם שיבוא המזונה ולבשו בגדי כהונה ויבאו ויעמדו בלשכת הגזית ויפיוס פייס ראשון ושני ויזכה כל אחד בשלאתו כמו שביארנו מתחיל זה שוכה בתרומת הרשן ותורם על הסדר שאמרן ואחכ מסדר מערכה גדול ואחכ מסדר מערכ שניו ואכ מעלה שני גורי עצים ומניחין על מערכת גדול להרבות האש ואחר כך נכנסין ללשכת הכלי ומוציאין כל כלי השרת הצריכין להן כל היום ומשקין את התמיד מים וזה שוכה כשחיטת מושכו לבית המטבחים והולכין אחריו הכהנים שום להעלות האמרי ושוהין שם עד שפותחין שער החיכל הגדול ובשעת פתיחת השער שחשין את התמיד

ואחר כך נכנסין להיכל שני כהנים האחר שוכה ברישון המזבח הפנימי והשני שוכה ברישון המזורה והמרשן את המזבח מרשנו בשעה שהשוחט שוחט את התמיד ואחר כך וורק הרם זה שקבלו ואחר שורקין את הרם מטיב זה שכהיכל חמט הנרות ויוצאין שניהן מן ההיכל ואילו שבבית המטבחים מפשטין ומנתחין ומל אחד ואחד מעלה אבר שוכה בו לכבש ונתגין האברים מחצי כבש ולמטה במערב ושלמוספין היו נתנין אותן מחצי כבש ולמטה במזרחו ושל ראשי הרשים נתנין על המזבח מלמעלה בין קרן לקרן כמקוב הלך רגלי חסונים כדי לפרסמו שהוא ראש חדש ומולחין שם את האברים ובזקן מלח על גבי הכבש אפי בשבת כדי שלא יחליק ויפלו הכהנים שם בעת חליטתן בעצים למערכת ואעפ שהמלח הוצין בין רגליהם ובין הכבש הואיל ואין חזולתו וזאת עבודה איך חוששין

ויורר ומערן לתוך מחתה שלוהב אם נתפורו מן הנחלי כמו
קב או פחות מכברן לאמה ובשבת כופה עליהן הפסכתר
ואם נתפור יתר על קב חוזר וחיתה שלשה רבדים היה
הפסכתר משמש כופין אותו על הנחלים ועל השרץ בשבת
וכורדין בו את הרשן מעל המובח ומקדים לפניהם זה
שרשן המובח הפנימי ונטל הטני שבו רשון המובח ומשתחו
ויוצא וזה שבירו המחתה צובר את הנחלים על גבי המובח
הפנימי ומרררן בשולי המחתה ומשתחוה ויוצא וזה שבירו
הקף נוטל את הכוך מתוך הקף ונותנו לאהובו או לקרובו
ורואה אם נתפור מן הקטורת מעש בקף אהבו או קרובו
נותן לו לתוך חפניו זה שנתפור עם הקטורת שבכוך
ומשתחוה ויוצא ואמרין לזה המקטיר הוזהר שלא
תתחיל מלפניך שלא תכוה ומתחיל ומשליך הקטורת על
האש בנחת כמי שמקד סולת עד שתתדרה על כל האש
ואין המקטיר מקטיר עד שהמנוה אומר לו הקטר ואם
כהן גדול הוא אום לו המנוה אישי כהן גדול הקטר ואחר
שאים יפרשו כל העם ויקטיר המקטיר וישתחוה ויוצ רישון
המנוה והטבת הנירות בבוקר ובין הערבים מצות עשה
שנאמר יערוך אותו אהרן ובניו והרלקת הנירות רוחה את
הטבת ואת הטומאה כקרבנות שקבוע להן זמן שנ להעלות
נר תמיד וכמה שמן הוא נותן לכל נר חצי לוג שמן
שנ מערב עד בקר תן לו כמרה שיהי דולק מערב עד בקר
ואין מחנכין את המנוה לא בהרלקת שבעה נרותיה בין
הערבים מהו רישון המנוה כל נר שכבה מסיר הפתילה
וכל השמן שבנר ומקנחו ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר
במידה והוא חצי לוג וזה שהסיר משליכו במקום הרשן
אצל המובח עם רישון המובח הפנימי והחיצון ומרליק נר
שכבה והרלקת הנרות היא הטבתם ונר שמצאו שלא כבה
בתקנו נר מערבי שכבה אין מרליקין אותו אחר
רשנו לא ממובח החיצון אבל שאר הנרות כל נר שכבה
בהן מרליקו מנר חבירו וכיצר מרליקו מושך הפתילה עד
שמרליקה ומחזירה לפי שהנרות קבועים במנוה ואינו
יכול להרליק בנר אחר משום בויון כל הפתילות
שאסור להרליק בהן בשבת אסור להרליק בהן במקדש
במנוה שנ להעלות נר תמיד שתהא שלהבת עולה כאליה
לא היה מטיב כל הנרות בפעם אחת לא מטיב

חמשה נירות ומפסיק ועושים עבודה אחרת ואחר כך נכנס
ומטיב השנים כדי להרגיש את כל העורה כל נר
שכבה מרליקין אותו מנר אחר מהן כמו שביארנו וכיצר
סדר ההטבה זה שוכה ברישון המנוה נכנס וכלי בירו
וכו שכו ושל זהב היה רומה לקיתון גדול מרשן בו את
הפתילות שבו ואת השמן הנשאר בנר ומטיב חמשה נרות
וכניה הנו שם לפני המנוה על מעלה שניה משלש מעלי
שלמניה ויוצא ואחר כך נכנס ומטיב שני הנרות ונטל
ורכו בירו ומשתחוה ויוצא חביתו כהן גדול מצות
עשה להקריבן בבקר בכל יום מחצה בבקר עם תמיד של
שחר ומחצה בין הערבים עם תמיד של בין הערבים ולישתן
ואפייתן רוחין את השבת ואת הטומאה ככל קרבן שקבוע
לו זמן שנ תופני שתהא נאה ולא תאפה מבערב ועיר אם
תאפה מבערב תפסל בלינה שהמרחשת מכלי הקדש היא
כמו שביארנו שחינת סולתן והרקרן בחוץ ואינן רוחין את
השבת כהן שהקריב מחצה בשחרית ומת או
נטמא או נולד לו מום ומנו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי
עשרון מביתו ולא חצי עשרון של ראשון לא מביא עשרון
שלם וחוצהו ומקריב מחצה ומחצה אבר נמצאו
שני חצאים קריבין ושני חצאין אובדין ואילו שני החצאין
האובדין מניחין אותן עד שתעבור צרתן ויוצאין לבית
השדיפה וכן אם אבר או נטמא החצי של בין הערבי והיוכן
שירפין אותן בעדה מת כהן גדול בשחרית אחר שהקריב
חצי עשרון ולא מנו כהן אחר מביאין חודשין עשרון שלם
עבוד כפרתו ועושים אותו חביתן ושליכתהיתה קריבה מת
כהן גדול קדם שיקריבו בבקר ולא מנו כהן אחר מקריבין
אותו עשרון שלם בבקר ועשרון שלם בין הערבים ואין

כפלו שמנה ולבנות אעפ שנכפלה הסלת לא מפרישי להם
שלשת לוגי שמן וקומץ לבונה לוג ומחצה שמן וחצי קומץ
לבונה לעשרון שלבקר ולוג ומחצה שמן וחצי קומץ לבונה
לעשרון שלבין הערבים

פרק רביעי

כל העבודות האו שעושים בכל יום בפנים היו עושים אותן
וכיצר היו עושים כל כהני בתי אבות שליוס נכנסין ללשכת
הנזית אחר שיעלה עמוד השחר ומלובשין הן בבגדי כהונה
והממונה שעל הפייסות עמהן והם עומדין בהקפה והממונ
נוטל מצנפת מעל ראשו שלאחר מהן ומחזירה והוא האיש
שמתחילין למנות ממנו ומפייסין כמו שיתבאר ויוצאין
לעבודה אנשו שעוברין בו ושאר הכהני מוסרו אותן לחזני
ומפשיטין אותן את בגדי הקדש ולא היו מניחין עליהן לא
המכנסיו בלבד עד שלובשין בגדי חול וחוזרין ופושטין את
המכנסיים של קדש ומחזירים החונים את הכלים לחלונות
כיצר מפייסין עומדין בהקף ומסכימין על כנין
שמונים מאה או אלף או כל מנין שישכימו עליו והממונה
אומר להם הצביעו והן מוציאין מצבעותיהן אחת או שתיים
ואם הוציא שלש מונק לו שלש ואין מונין גורל במקדש
מפני הרמאים שהגורל קצר ונוח להוציאו ולכפותו והמוצי
גורל אין מונין אותו לו ומתחיל הממונה למנות מן
האיש הירוע שהסיר מצנפתו תחילה ומונה על מצבעותיהן
וחוזר חלילה עד שישלים המניין שהסכימו עליו והאיש
ששלם המניין אצל מצבעו הוא שיצא בפייס ראשון לעבוד
ולמה מונה המניין שהסכימו עליו על האצבעות
שהוציאו ולא היה מונה על האנשו עצמן לפי שאסור לכנו
ישראל לא על ידי דבר אחר שנאמר ויפקרם בטלאים
ארבעה פייסות היו מפייסין בכל יום בשחרית

הפייס הראשון סיתורם את המובח הפייס ווכה מי שוכה
לתרום והוא מסדר את המערכה והוא מעלה שני גורי עזו
למובח והוא מכנים מחתה מלאה אש מן המובח החיצון
למובח הוהב להקטיר עליה קטורת
הפייס השני ווכין בו שלשה עשר על סדר עמידתן כיצר
הממונה אומר להם הצביעו ומונה כדרך שביארנו וזה
שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר והשני
שעומ בצידו הוא מקבל את דם התמי והוא זורקו והשלישי
הסמוך לשני מרשן המובח הפנימי שהוא מובח הקטורת
והרביעי שבצדו מרשן את המנוה ומטיב את
הנרות והחמישי מעלה ראש התמיד ורגלו לכבש והששי
מעלה שתי הירדים והשביעי מעלה העוקף והרגל והשכני
מעלה החוה והגרה והתשיעי מעלה שתי הרפנות והעשירי
מעלה הקרבים והאחד עשר מעלה סולת הנסכים והשנים
עשר מעלה החביתין והשלשה עשר מעלה היין של נככים
הפייס השלישי אומר להן הממונה לכל אנשי בית
אב של אותו היום מי שלא הקטיר קטורת כיסיו יבא ויפוס
יתקבצו אצל הממונה ויפייסו ומי שיצא בפייס זה ראשון
הוא שיוכה להקטיר קטורת הפייס הרביעי מתקבצין
כולן ומפייסין לירע מי מעלה איברים מן הכבש למובח
הפייס ווכה מי שוכה תמיד של בין הערבים אין מפייסין לו
פייס אחר לא כל כהן שוכה בעבודה מן העבודות שחרית
יוכה בה בין הערבים חוץ מן הקטורת שהן מפייסין לה
פייס אחר בין הערבים ויבוא כל כי שלא הקטיר קטורת
מעולם מאנשי אותו בית אב ויפייסו עליה ואם כבר הקטירו
כולן מימיהן מפייסין להן כולן בשחרית בפייס שלישי וזה
שוכה בה שחרית מקטירה בין הערבים בשבת שיש
שם תמידין ומוספין ושני בויכי לבונה כיצר הם עוברין
מפייסין בשחר אנושי אותו בית אב של משמר היוצא
ומקריבין תמיד של שחר ושני כבשי עולה של מוספין וכל
שוכה בעבודה מעבודת התמיד של שחר הוא ווכה בה בשני
כבשי מוסף והמשמר האחר שיכנס בשבת מפייסין
פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים ואילו חולקין
בלחם חפנים ואין מוכלין את הלחם עד שיקטירו שני בויכי
לבנה על האש והלבנה שעתה מלח כשאר הקרבנות

בארץ ישראל מן חמשת מיני תבואה קודם לקצירת העומ
שנא ראשית קצירכם שיהיה תחילה לכל הנקצרים ברא
בקציר שראוי להביא ממנו עומר אבל בית השלחין שבעמקים
הואיל ואינו ראוי להביא ממנו קוצרין אותו מלפני העומר
אבל לא ידגוש תבוא שהדישה קודם העומר העומר מתירה
ואם לאו אסור לקצרה כדרך שאסור לאכלה ער שיבא העומ
תבואה שלא הביאה שליט מותר לקצור ממנה
להאכיל לבהמה וקוצרין מפני הנטיעו שלא יפסרו וקוצרין
לפנות מקום לבית האבל או לבית המדרש שנ קצירכם ולא
קציר מצוה ואעפ שמוותר לקצור לא יעשה אותן כריכות
כדרך הקוצרין לא יניחם צבתים כבר ביארנו
שאין מביאין מנחות ולא מנחת נסכים ולא ביטורים מן
החרש קודם הבאת העומר ואם הביא פסול ולא יביא קודם
להבאת שתי הלחם ואם הביא כשר וכל המקריב מנחה מן
החרש תחילה מברך שהחינו תבואה שזרעה אחר
שקרב העומר על שנה הבאה הרי זו ספק אם מביאין ממנו
מנחות לתחילה טרם הבאת שתי הלחם הואיל
ותבואה זו עבר עליה הבאת שתי הלחם וקצירת העומר
או אין מביאין ער שיביאו שתי הלחם אחר הבאת העומר
של שנה אחת וכן תבואה שהיתה בקרקע וחנטו
עליה או הנצו עליה שלא כשהביאו שתי הלחם הרי זה ספק
אם הוצת העלין או חנטתן כשי השרשה והותרה להביא
ממנה מנחות או אינה חשובה השרשה לפיכך לא יביא ואם
הביא הורצה והקוצר קודם קצירת העומר אינו לוקה
והקציר כשר מצות עשה לכפור שבע שבתות
תמיכות מיום הבאת העומר שנאמר וספרתם לכם ממחרת
השבת שבע שבתות ומצוה למנות הימים עם השבועות שנ
תספרו חמשי יום ומתחילת היום מונין לפיכך מונה כלילה
מליל ששה עשר בניסן שכן ולא מנה כלילה מונה
ביום ואין מונין לא מעומר ואם מנה מיושב יצא
מצוה זו על כל איש מישראל ובכל מקום ובכל זמן וגשים
ועברים פטורין ממנה וצריך לברך בכל לילה באי אמה
אקבו על ספירת העומר קודם שיספור מנה ולא בירך
יצא ואינו חוזר ומברך

פרק שמיני

ביום חמשי מספירת העומר הוא חג השבועות והוא עצרת
וביום הזה מקריבין מוכף כמו מוכף ראש הורש שני פרים
ואיל ושבעה כבשים כולם עולות ושעיר חטאת ואז הן
הקרבנות האמורות בחומש הפיקודים והם מוכף היום ועוד
מביאין יתר על המוסף ביום הזה מנחה חרשה שתי הלחם
ומקריבין עם הלחם פר ושני אלים ושבעה כבשים הכל
עולות ושעיר חטאת ושני כבשים זבח שלמים ואז הן
הקרבנות האמורות בחומש ויקרא נמצא הקרב ביום
זה יתר על שני התמידין שלשה פרים ושלשה אלים וארבע
עשר כבשים הכל עשרים בהמה עולות ושני שעירי חטאות
נאכלים ושני כבשים שלמים נאכלים שתי הלחם אינן
באין לא מן הארץ ומן החרש שנאמר ממושבתיכם תביאו
לחם תנופה וכו' לא מצאו חרש יביאו מן העלייה חטים
שירדו בעבי יש בהם ספק אם אני קרא בהם ממושבתיכם
או אינם ממושבתיכם לפיכך לא יביא ואם הביא כשר
וכיצר היו עושין מביאין שלש סאין חטים הרשות ושפין
אותן ובו עשין בהם כדרך כל הכנחות וטוהנין אותן סולת
ומספין מהן שני עשרונות מנופה בשנים עשרה נפה והשאר
נפרה ונאכל לכל אדם וחייב בחלה ופטור כן הכעשרו כמו
שביארנו שתי הלחם שהן מן החרש צריכין לבוא עשרון
מכל סאה ומחצה ומספין אותן בשנים עשר נפה ולחם הפני
שהוא בא מן הישן רי לו באחד עשר נפה והוא בא עשרון
מכל סאה אבל העומר שהוא בא מן השעורים חרשת אינו
בא מן הזבוח לא משלש סאין ובשלש עשרה נפה וסולת
אם רכח במדת הסאין שבאין מהן או מעט כשר ולקחון
שני תעשיהו ולשין אותן אחת אחת ואינן אחת אחת
ולשין וקריבין בחוץ ואפייתן בפנים ככל המנחות ואין

עשיתן רוחה יום טוב ואין צריך לום שבת לא אופין אותן
מערב יום טוב שנ הוא לברו יעשה לכם לכם ולא לגבוה
היה ערב יש שבת אופין אותן מערב יום טוב ונאכלות
בשלושי לאפייתן שהוא יום טוב והרי מפורש בתורה שהם
חמץ וכיצר עושה מביא שאר מסקום אחר ונותנו לתוך
העשרון ומסלא העשרון סולת ומחמצו באותו השאר
ומרובעות הן אורך כל חלה וטפחו ורחבה ר טפחו וגבהה
ארבע אצבעות כיצר הנפת הלחם עם שני כשבי השלמים
מביא שני הכבשים ומניפם בעורן חיים שנ והניף אותם
הנופה ואם הניף זה בפני עצמו זה בפני עצמו יצא ואחר
כך שוחטין אותן ומפשיט ולוקח חזה ושוק מכל אח משניהן
ומניחן בצד שתי הלחם ומניח שתי ידיו מלמטן ומניף הכל
כאחת בכורח במקום כל התנופות מוליך ומביא מעלה
ומוריד ואם הניפן אחר אחר יצא ואחר כך מקטיר
אימורי שני הכבשים ושאר הבשר נאכל לכהנים וכן שתי
החלות נוטל כהן גדול אחת מהן והשנייה מתחלקת לכל
המשמרות ושתיהן נאכלות אותו היום וחצי הלילה כבשר
קדשי קדשים שחט שני כבשים על ארבע חלות
אם אמר יקדשו שתיים מתוך ארבע מושך שתיים מהן
ומניפן והשאר פורין אותן בפנים ונאכלין בחוץ כשאר
החולין ואם לא התנה לא קדש הלחם שחט ארבעה
כבשי על שתי חלות מושך שנים מהן וזורק דמן שלא לשמן
ומניף השנים הנשארין הכשרים עם שתי הלחם

שתי החלות מעכבות זו את זו ושני הכבשים מעכבין זה
את זה כתי אחר משניהן או ברח או נעשה טריפה יקח זוג
לשני שחט אחר לשכו יקח לו זוג שתי הלחם מעכבים
את הכבשים ושני הכבשים אינן מעכבים את הלחם
ואם הונפו עם הכבשים כעכבין זה את זה ואם אבר הלחם
יאברו הכבשים ואם אברו הכבשי יאבר הלחם ויביאו לחם
אחר וכבשים אחרים שתי הלחם הבאות בפני
עצבן בלא כבשים כיצר עושין בהן יונפו ותעבור צורתן
ויצאו לבית הטרפה גזירה שמא ימצאו כבשי לשנה הבאה
ויביאו לחם בלא כבשים הפר ושני האלים ושבעת
הכבשים והשעיר הבאים ביום זה בגלל הלחם אינן מעכבין
את הלחם ולא הלחם מעכבין שני פרים שלפוסף
היום הבא בגלל הלחם אינן מעכבין זה את זה איל
שלמוסף היום ושני אלים הבאין בגלל הלחם אינן מעכבין
זה את זה שבעה כבשים של מוסף היום ושבעה כבשים
הבאים בגלל הלחם אינן מעכבין זה את זה ואם נשחטו כולן
כעכבין זה את זה התמידין אינם מעכבין את המוספין
ולא המוספין מעכבין את התמידין ולא המוספין מעכבין זה
את זה ולא בניין העולות כולן כעכב כיצר הרי שלא
מצאו לא ששה כבשים מקריבין ששה אפילו לא מצאו לא
אחר מקריבין אותו בין בראשי חרשו בין בימי הסוערות
והשבתו ואינן חייבין להקריב השאר למחר או למועד אחר
לא כל קרבן ציבור שעבר ומנו בטל קרבנו לא
בצאו לא שני כבשי אם יקריבו אותן למוסף היום אין להם
תמידין למחר הרי הרבר שקול אם הקריבוס למוסף היום
הקריב ואם רצו להניחם למחר לתמידין יניחו

פרק תשיעי

באחד בתשרי מקריבין מוסף היום פר ואיל ושבעה כבשים
הכל עולות ושעיר חטאת הנאכלת זה מוסף היום
יתר על מוסף ראש חרש הקרב בכל ראש חרש לפיכך אם
חל להיות בטבת היו עם שלשה מוספין מוסף שבת ומוסף
ראש החדש ומוסף היום וכיצר סירור הקרבנות מוסף
שבת תחיל ואחריו מוסף החדש ואחריו מוסף יום טוב שכל
התריד מתבירו קודם את חבירו וכן כל המקורש מחברו
קודם את חברו תריד ומקורש יקדים אי זה מהן שירצה עבר או שח
ושחט את שאינו תריד או הפחות בקדוש תחילה מקריב
ואחר שחט את התריד או את המקורש ואם נשחטו שניה
באחד יחיה זה מקודם ביום ער שחטן ומתריד זה רב

ואחר שמעלין האברים לכבש מתבסין כולן ללשבת
הגזית והממונה אומר להם ברכו ברכה אחר והן
פותחין וקורין אהבת עולם ועשרת הרברות ושבע והיה
שמוע ויאמר ואמת ויצוב ורצה ושים שלום ובשבת
מוספין ברכה אחת והיא שיאמרו אנשי משמר היוצא
לאנשי משמר הנכנס מי ששכן את שמו בבית הזה ישכן
בניכם אהבה אחוה שלום ורעות ואחר כך מפיסין
פיים שלישי ורביעי וזוכה בקטורת מי שזוכה ונכנס ומקטיר
ואחר כך נכנס זה שוכה ברישון המנורה ומטיב שתי הנר
ויוצא זה שהקטיר עם מרשן המנורה ועומד על מעלות
האולם הוא ואחיו הכהנים כשיגיעו בין
האולם ולמזבח נשל אחד המגריפה וורקה בין האולם
ולמזבח והיה לה קול גדול ושלושה רברים היתה משמשת
בהן השומע את קולה היה יורע שאחיו הכהנים נכנסין
להשתחוות והוא רץ ובא ובין לוי השומע את קולה היה
יורע שאחיו הלויים נכנסו לדבר בשיר והוא רץ ובא וראש
המעמד כשהיה שומע את קולה היה מעמיד את הטמאים
על שער המזרח מפני החשר שירעו הכל שעדין לא הביאו
כפירתן ואחר כך מעלה זה שוכה באברים את האברים
הכבש למזבח ואחר שמעלין את האברים מתחילין אלו
שעל מעלות האולם ומברכין ברכת כהנים ברכה אחת
בשם המפורש כמו שביארט במקומה ואחר כך
מעלין סלת הנסכים ואחר הסלת מקטיר החביתין ואחר
החביתין מעלין את היין לניסוך ובשעת הניסוך אומרין
הלויים השיר ומכין המשרדין במיני ניגון שבמקדש ותוקעו
תשע תקיעות על פרקי השיר כשהיו נתנן היין
למסך היו שני כהנים עומדין על שולחן החלבים ושתי
חיצרות בידן והסגן עומד על קרן המזבח והסורדין בידו
תקעו והרעו ותקעו ובאו ועמרו אצל זה הממונה על
הצלצל אחר מימינו ואחר משמאלו שזה הסנסך לנסך
מניף הסגן בסורדין הקיש זה בצלצל ותקעו או בחיצרות
ודבר הלויים בשיר הגיעו לפרק תקעו והשתחוו כל העם
שבגורה על כל פרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחויה וכל
התקיעות שעל התמיד תשע כמו שבארנו אין
אומרין שירה לא על עולות הציבור חבתי שלמים האמורין
בתורה אבל עולות נרבה שמקריבין מותר תרופת הלשון
אעפ שהן של ציבור אין אומרין שירה עליהם וכן נסכים
הבאין במיני עצמן אין אומרין עליהן שירה האר
שהיו הלויים אומרין ביום הראשון היו אומרין לה הארץ
ומלוואה בשני היו אומרין גדול ה' ומהולל מאד בעיר
לאינו הר קדשו וכו' בשלישי היו אומרין אלהים נצב
בערת א בקרב אלהים ישפוט בדביעי היו אומרין א
נקמות ה' א נקמות הופיע בחמישי היו אומרין הרנינו
לאהים עונו הריעו לאהי יעקב בששי היו אומרין ה'
כלך גאות לבש לבש ה' עוז התאור וגומר בשבת היו
אומרין סומור שיר ליום השבת במוספי שבת אומרין
שירת האוינו וחולקין לששה פרקים ה' יו לך כדרך שקוראי
אותה ששה בבית הכנסת ואומרין פרק במל שבת גמרו
השירה בששה שבתות חזרין לראש במנחה שלשבת אום
או ישיר משה ומי כמסכה וכולי במוסף של ראש השנה
היו אומרין הרנינו לאהים עוונו ואם הל להיות בחמישי
אומר הסירותי מסבל שכמו וכו' במנחה של ראש השנה
היו אומרין קול השם יחיל מדבר וכולי ראש חודש שחל
להיות בשבת שירה של ראש חודש חזרה את שירה של שבת
כדי לפרסם שהיום ראש חודש בשבת מקטירין את
שני בויכי לבונה עם המוספין קודם ניסוך היין של מוספין
וכסוד שעושים בכל יום במדך כך עושים בין הערבים חוץ
מחמת הדרשן ממזבח החיצון וסוד המערכת והפייסות
שאין עושים רבין א לא כל יום בשחר בלסר כמו שבארנו

פרק שביעי

בראשי חרשים מקריבין מוסף ראש חודש אחר תמיד
של שחר וכמה הוא מוסף ראש חודש פרים שנים ואיל

אחד ושבעה כבשים הכל עולות ושעיר עזים חטאת
מעשה כל העולות אחר הוא כמעשה התמיד ומעשה
החטאות של ראשי חרשים ושל מערות כמעשה החטאת
הנאכלת שביארנו בפסח מקריבין קרבן כוסף
בכל יום מיום הראשון עד יום השביעי כמוסף ראשי חרשי
פרים שנים ואיל אחר ושבעה כבשים הכל עולות ושעיר
חטאת הנאכלת ביום שני של פסח שהוא יום ששת
עשר בניסן מקריבין יתר על מוסף של כל יום כבש לעולה
עם עומר התנופה והוא מנחה של צבור כמו שביארנו ומנו
קבוע ולפיכך רוחה את השבת ואת השומא אין
מביאין מנחה זו לא מארץ ישראל שגא והבאתם את עומר
ראשית קצירכם אל הכהן מצותו לבוא מן הקרוב לא
בא מן הקרוב מביאין אותו מכל מקום מארץ ישראל
מצותו להקצר בלילה בלילה ששה עשר בין בחול
בין בשבת וכל הלילה כשר לקצירת העומר ואם קצרוהו
ביום כשר מצותו לבוא מן הקמה לא מצאו יביאו
מן העומרים מצותו לבוא מן הלח לא מצאו יביאו
מן היבש היה דרכן להביא משרות שבררוס היה
נר חצי השרה וזרע חצייה בשנן זו ובשנה אחרת נר החצי
השרה שורע וזרע החצי שנר ומביא ממנו עומר זה מן
השעורים היה בא ודבר זה הלכה ממשה רבינו וכיצד
היה נעשה מערב יום טוב יוצאין שלוחי בית דין ועושים
אותו כרכות בסחובר לקרקע כדי שיהיה נוח לקצור וכל
העוירות הסמוכות לשם מתכנסות כדי שיהיה נקצר בעסק
גדול וקוצרין שלש סאין שעורין בשלשה אנשים ובשלש
קופות ובשלשה מגלות כיון שחשבת אומר להם
הקוצר לכל העומרים שם בא השמש אומרין לו הין בא
השמש אומרין לו הין בא השמש אומרין לו הין מגל זה
אומרין לו הין מגל זה אומרין לו הין מגל זה אומרין
לו הין קופה זו אומרין לו הין קופה זו אומרין לו הין קופה
אומרין לו הין ואם היה שבת אומר להן שבת היום אומרין
לו הין שבת היום אומרין לו הין שבת היום אומרין לו הין
ואחר כך אומר להן אקצור והן אומרין לו קצור קצור קצור
שלשה רברים על כל רבר ורבר וכל כך למה מפני לו הטועה
שיצאו מכלל ישראל בבית שני שהן אומרין שגא בתורה
ממחרת השבת הוא שבת בראשית ומפני השמועה למרו
שאינה שבת לא יום טוב וכן ראו תמיד הנביאים
והסנהדרין בכל רור ודור שהיו מניפין את העומר בששה
עשר בניסן בין בחול בין בשבת והרי נאמר בתורח
ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה ונא ויאכלו
מעבור הארץ סכחרת הפסח מצות וקלוי
ואם תאמר שאותו הפסח בשבת אירע כמו שרמו
השפטים היאך תלה הכתוב התר אכילתן לחדש בדבר
שאינו העיקר ולא הסיכה לא נקרה נקרה א
מאהר שתלה הדבר במחרת הפסח הדבר ברור שמחרת
הפסח היא העולה המותרת את החדש ואין משגיחין על אי
זה יום הוא מימי השבוע קצרוהו ונתנוהו בקופות
והביאיהו לעזרה וחבטוהו וזרין וברדין ולוקחין את
השעורין ומטהבין אותו באוד באוב מנקב כרי שיהיה
האש שולש כחול שגא אביב קלוי באש גרש כרכל מפי
השמועה למרו שאינו מדבר לא במנחת העומר בלבר
ואחר שקולין אותו שטחין אותו בעננה והרוח
מנשבת בו ונותנין אותו לריחים של גרוכות ושוחזין את
השלש סאין ומוציאין מן הכל עשרון שהוא מטפה בשלש
עשרה נפה והשאר נפדה ונאכל לכל ארס וחייב בחלה
ומטור מן המעשרות כמו שביארנו ולוקחין זה העשרון
שלמלת השעורים ובוללין אותו בלוג שמן בששה עשר
בניסן ונותנין עליו קמח לבונה כשאר חכנות ומניפו
במזרח כולד ומביא מעלה ומודיר ומניפו כנגד
חזרה של קרן מערבית ודומית כשאר חכנות וקמח
ומקטיר השאר והשאר נאכל לכהנים כשדי כל חכנות
ואמתי קומצין אותו אחר שמקריבין מוסף היום
וכבש העולה קודם תמיד שלבין הערבים אסוד לקצור

נסכי הפרס לברס ונסכי האלים לברס ונסכי כבשים לברס
בין בקרבנות ציבור בין בקרבנות יחיד וכל החלבים
שלקרבנות בין קרבנות ציבור בין קרבנות יחיד אין מערבין
אותן זה בזה אלא מקטירין אימוריהם כל קרבן וקרבן בפני
עצמן ואם נתערבו מקטירין הכל כאחד מנחות של נסכים
שנתערבו זו בזו אחד שנבללה כל מין ומין בפני עצמו
כשרות וכיון שנבללו המנחות ונתערב שגנן וסולתן הרי זה
מותר לערב יין שלהן לכתחילה וכן אם הקטין מנחות שלנסכי
כל אחת ואחת בפני עצמה הרי זה מותר לערב היין שלהן
כשערבין היין שלנסכים יש לו לערב יין נסכים של אמש
בשלוש ושליחיד בשלציבור וכשמערב מערב נסכי פרים
ביין נסכי אלים ביין נסכי כבשים אבל אין מערבין יין נסכי
כבשי ביין נסכי פרי ואים ולעולם אין מערבין היין לכתחילה
לא אחר שנתערב הסול או אחר שהקטיר כמו שכארנו

הלכות פסולי המוקדשין

יש בכללן שזונה מצות שתי מצות עשה ושש מצות לא
תעשה והיו פרטן א לא לאכול קדשים שנפסלו או
שהיטל בהם מום ב שלא לאכול פיגול ג שלא יותיר
קדשים לאחר זמנם ד שלא יאכל נותר ה שלא יאכל
קדשים שנשטמו ו שלא יאכל אדם שנשטמו הקדשים
לשרוף הנותר זה לשרוף השטמא וביאר מצות או בפרקים
אילו

פרק ראשון

כל הפסולין לעבודה מותרין לשחוט קדשים לכתחילה ואפי
קדשי קדשים חוץ מן השטמא שאינו שוחט לכתחילה ואעפ
שהוא חוץ לעודה ופשוט יריו ושחט בעורה נזירה שטמא יגע
בכשר ואם עבר ושחט הובח כשר וכן פרסו גזול של יום
הזפורים אעפ שגבו ושחט אהרן אם שחטו זר כשר
אף פרה ארום ששחט הזר כשרה שאין לך שחיטה פסולה
בור השוחט את הקדשים ולא נתכוון לשחיטה אלא
כמתעסק הרי זה פסולין ער שיתכוון לשחיטה ולא ישחוט
שני ראשים כאחד בקדשים ואם שחט הרי זה כשרים
אבל שנים שוחטין בהמה אחת בקדשים כחולין

הקטן אינו שוחט קדשים אעפ שהגדיל עומד על
גביו שהקדשים צריכין מחשבה וקטן אין לו מחשבה אפי
היתה מחשבתו נכונה מתוך מעשיו אנה מחשב להקל לא
להחמיר כיצד היתה עולה עומדת בדרום ושכנה
הקטן והביאה לצפון ושחטה שהרי ממעשיו ניכר שמחשבתו
לשחיטת קדשים הרי זה פסולה קדשי קדשים
שנשחטו בדרום או שנתקבל רמס בדרום פסולין היה עומד
בדרום והושיט ידו לצפון ושחט שחיטתו כשרה היה עומד
בדרום והושיט ידו וקבל הרס בצפון קבלתו פסולה הכנים
ראשו ורובו לצפון הרי הוא כעומד בצפון שחטה
בצפון ופרנסה ויצאת לדרום אפי הוציאה לדרום כשרה
פרנסה ויצאת לדרום וחזרה לצפון ואחר כך קיבל רמה
בצפון כשרה וכן קדשים קלים שהיו בפנים ועמד
חץ לעורה והכנים ירו לפנים ושחט שחיטתו כשרה הכנים
ירו וקבל קבלת פסולה אפילו הכנים ראשו ורובו ואפי הית
העומד כולו בצפון ויצאת בחוץ עכורת פסולה שנ באכס
אל אהל מועד ער שיבוא כולן פרנסה הבהמה
ויצאת לחוץ אחר קבלת רמה כשרה שאפי יצאו האימורין
והבשר קודם וריקה בקדשי קלים הובח כשר כמו שיתבאר
היתה הבהמה כולה בפנים ורגלה בחוץ
ושחט הובח פסול שנ והביאם לה ער שתחיה כולה בפנים
שחטה והיא כולה בפנים ואחר כך הוציאה רגלה לחוץ
וחתך הבשר ער שחט מניע לעצם ואזר קי מקבל הרס
ואם קבל ואחר כך חתך פסול מפני שמנונית הבשר שבחוץ
ובקדשים קלים אינו צריך לחתוך לא מחויר רגלה לפנים
ומקבל שבשר קדשים קלים שיצא קודם וריקה כשר

תלה הבהמה ושחטה באויר העורה פסולה שנ על
יד המזבח ער שישחט בארץ היתה הבהמה בארץ ונתלה
ושחט והיא תלה באויר בקדשי קדשים פסול בקדשים קלים

כשר שחט מיעוט סימנים בחוץ ונמך בפנים
או ששחט מיעוטן בדרום ונמך בצפון פסולין שישנה
לשחיטה מתחילתה ועד סוף נתלה וקבל הרס
מצואר בהם המונחת בקרקע פסול שאין דרך שירות בכך
היה עומד בעורה ותלה המורק בידו וקבל הרס
באויר או שהנביה הבהמה וקבל הרס באויר כשר שאויר
המקום כמקום נתן מורק לתוך מורק וקבל כשר
מין במינו אינו חוצץ הניח סיב בתוך המורק וקבל כשר
מפני שהסיב חלול והרי הרס יורד לתוך המורק ואין כאן
חציצה אבל אם עשה כן בקציצת הגנחה וקמץ מתוך
הסיב פסולה קבלת הרס והולכתו למזבח וזריקתו
וכן הולכת איברים לכבש כל אחת מאלו אינה כשרה
לא בכהן הבשר לעבודה כמו שביארנו בקמיצת המנחה
ובסליקת העוף והולכה שלא ברגלה אינה הולכה לפי כהן
גדול שקבל את הרס ועמד במקומו וזרקו למזבח נפסל
הזבח קיבל במינו ונתן לשטמא יחזיר לימינו
קבל בכלי חול נפסל הזבח קבל בכלי קודש ונתן לכלי
חול יחזיר לכלי קודש נשפך מן הכלי על הרצפה ואספו
כשר אבל אם נשפך מצואר בהמה על הרצפה ואספו
ונתנו לכלי השרת נפסל הזבח

נשפך מקצת הרס מצואר בהמה על הארץ ולא אספו וקבל
מקצתו מצואר בהמה הרי זה כשר ובלבד שהיה זה הרס
שנתקבל רס הנפש לא רס התמצית ולא רס העור כל
הזבחים שקבל רמס אחד מן הפסולין לעבודה או שהוליד
את הרס למזבח או שרקו למזבח כהלכתו נפסל הזבח קבל
הכבד ונתן לפסול ולא הלך מן הפסול לא עמד במקומו
יחזיר לכשר אבל רס שהולידו הפסול לעבודה
והחזירו לכשר והולידו או שהולידו הנהן תחילה והזרו
ונתנו לפסול והולידו תואיל והולידו הפסול בין בתחילה בין
בסוף נפסל הזבח שהרי אי איפשר לתקן דבר זה
קבל הפסול אם נשאר רס הנפש חוץ הכשר ומקבל וכוליד
חורק שאין הפסולין לעבודה עושין הרס הנשאר שירים
חוץ מן השטמא הואיל והוא ראוי לעבודה בקרבן הבא
בשומאה כמו שביארנו עושה שירים כיצד קבל

הרס אפי שקבל אחריו הכשר רס הנפש חורק נפסל הזבח
שזה שקבל הכשר באחרונה שירים הוא ואינו כלום
בהמה שחטר מאבדיה כל שהוא אחר שחיטה קודם
קבלת הרס נפסלה אפי צרם באונה קודם קבלה הרי זה לא
יקבל שנ ולקח מרס הפר שהיה שלם כולו בשעת הקבלה
ואם קבל מן החסרה וזרק הרי זה פסול אבל אם חסרה
אחר קבלה קודם וריקה אפי אבד הבשר קודם וריקת הרס
או נשרף אם נשתייר כוית מן הבשר או כוית מן האמורין
וזרק את הרס ואם לא אינו זורק ובעלה אפי כחצי זית מן
הבשר וחצי זית מן האמורין מפני שכולה לאישים נשאר
פחות מכוית לא יורק ואם זרק לא הורצה נפסל הבשר
קודם וריקה או שיצא חוץ לעורה לא יורק הרס ואם זרק
הורצה בשר קדשים קלים שיצא חוץ לעורה קודם
זריקת רמים אעפ שנזרק הרס והבשר בחוץ הובח כשר
מפני שסוף הבשר לצאת והזריקה מועלת ליוצא לשרפו
אבל לא לאכלו וכן אמורי קדשים קלים שיצאו
לפני זריקת רמים ונזרק הרס והם בחוץ לא נפסל הזבח
ואם החזירן מקטירין אותן ואעפ שלא החזירן חייבין עליהן
משם פיגול ונותר ושטמא כל הזבחים של יחיד בין
שנשטמא בשר והחלב קיים בין שנשטמא חלב והבשר קיים
וזרק את הרס נשטמא שניהן לא יורק ואם זרק הורצה
שהצניץ מרצה על השטמא וכן אמורין או אברי
עלה שנשטמאו והקצין הצניץ מרצה כמו שכארנו וכל קרבנו
הצבור שנשטמא הבשר והחלב כולו ודי זה וזרק את הרס
רס קדשים שיצא חוץ לעורה נפסל הזבח ואעפ
שחזר והצניץ וזרקו על המזבח לא נרצה וכל וים הקדשים
אינו מקבל שומאה כלל שנ בים על הארץ תשפכו כמים
רס שנשפך כמים וזה הנשפך כמים ומקבל שומאה
אבל רס קדשים שאינו נשפך כמים אינו מקבל שומאה

המקורש דם החטאת קודם לרם העולה מפני שרם החטא
מכפר איברי עולה קודמין לאיברי חטאת מפני שהעולה
כולה לאישים דם חטאת ואיברי עולה אי זה שירצה יקדים
וכן דם עולה ואימורי חטאת או רם עולה ורם אשם אי זה
שירצה יקדים חטאת קודמת לעולה אפי' חטאת
העוף קודמת לעולת בהמה שנ את אשר לחטאת ראשונה
בניין אב לכל חטאת שהיא קודמת לעולה הבא עמה
וכן בשעת הפרשה מפריש החטאת תחילה ואחר
כך העולה בקרבנות החג אינו כן לא קריבין על
סדר הכתוב שנ כמשפטם כיצר בתחילה פרים ואדריהם
אלים ואחריהם כבשים ואדריהם שעירים אעפ' שהשעירים
חטאות וכל אילו שקדמו אותן עולות וכן בשגנת
ציבור בעז שהן מביאין פר עולה ושעיר חטאת הפר קודם
שנ בו כמשפט ופר כהן משיח קודם לפר העלם דבר של
ציבור ופר העלם קודם לפר עז ופר עז קודם לשעיר שלח
אעפ' שהפר עולה והשעי חטאת שכך הוא סדר הכתוב בתור
שעיר עז קודם לשעיר נשיא שהנשיא יחיד ושעיר
נשיא קודם לשעירת יחיד ושעירת יחיד קודמת לכבשה
אעפ' ששניה חטאת שהשעירה ראויה לבוא על הכריתות
שמביאין עליהם חטאת והכבשה אינה באה על שגנת עז
אפי' חטאת העוף שלולדת קודמת לכבשה חטאת
קודמת לאשם מפני שרמה ניתן על ארבע קדנות ועל היסוד
וכל חטאת שבתורה קודמין לכל האשמות היין מאשם
מצודע מפני שהוא בא על ירי הכשר האשם קודם
לתורה ולאיל נזיר מפני שהוא קדשי קדשים תורה ואיל
נזיר קודמין לשלמים מפני שהן נאכלין ליום אחד ושעונין
לחם והתורה קודמת לאיל טיר מפני שיש בה ארבעה מיני
מנחה שלמין קודמין לבכור מפני שהן שעונין מתן
שמים שהן כארבע ושעונין סמיכה ותנופה ונסכים
הבכור קודם למעשר בהמה מפני שקדושתו מרחם ונאכל
לכהנים בלבד המעשר קודמין לעופות מפני שהוא
זבח ויש בו קדשי קדשים דמו ואימוריו והעופות קודמין
למנחות מפני שהן מיני דמים

הרי שהיו לפניו חטאת העוף ומעשר המעשר קודם מפני
שהוא זבח היו שם חטאת העוף ומעשר ועולת בהמה
הואיל ועולה קודמת למעשר וחטאת העוף קודמת לעולת
בהמה מקריב חטאת העוף תחילה ואחר כך העולה ואחר
כך המעשר הרי שהיו מיני בהמה הרבה ממין
קרבן אחד כיצר הן קריבין הפרים קודמין לאלים שכן
נתרבו בנסכים ואים קודמין לשעירים שכן נתרבו בנסכים
וכבשים קודמו לשעירים שכן נתרבו באמורי שבכלל אמורי
כבשים האליה ואין בשעירים אליה העומר קודם
לכבש הבא עמו ושתי הלחם קודמין לשני כבשים זה הכלל
דבר הבא בגלל היום קודם לרם הבא בגלל הלחם
מנחת האיש קודמת למנחת האשה מנחת חיטים
קודמת למנחת שעירים מנחת חופא קודמת למנחת נרבה
מפני שהיא באה על חטא מנחת נרבה ומנחת טושה אי זה
שירצה מהם יקדים מנחות קודמין ליון וחיון קודם
לשמן והשמן קודם ללבונה ולבונה קודמת למלח ומלח
קודם לעצים אמתי בומן שבאו סלן כאחת אבל
הבא ראשון קרב ראשון והבא אחרון קרב אחרון כל הקור
בהקדמה קודם באכילה היו לפניו שלמים שלאמט ושלמים
שלמים שלאמט קודמין שהרי קרב זמנן שלמים שלאמט
וחטאת או אשם שליוס חטאת ואשם קודמין מפני שהן
קדשי קדשים כמו שבארנו

פרק עשירי

ביום הכיפורים מקריבין מוסף כמסוף ראש השנה פר ואיל
ואיל זה נקרא איל העם ושבעה כבשים סלן עולות ושעיר
חטאת וזוה נאכל לערב ועוד מקריבו חגיגו שעיר חטאת
וזוה נשרף שכן וזוה שעיר חטאת ביום הראשון שלחג
הקוסות מקריבין מוסף היום שלשה עשר פרים ושני אלים
ויד כבשים סלן עולות ושעיר חטאת נאכלת וכן בכל יום

ויזם משבעת ימי החג מקריבין שני אלים וארבעה עשר
כבשים ושעיר חטאת אבל הפרים פוחתין אחד אחד
בכל יום בשני מקריבין שנים עשר בשלישי אחד עשר ער
שימצא קרבן יום שביעי פרים שבעה אלים שנים כבשים
ארבעה עשר הכל עולות ושעיר חטאת ביום השמיני
עצרת מקריבין מוסף היום פר ואיל ושבעה כבשים סלן
עולות ושעיר חטאת וזה מוסף בפני עצמו כל שבעת
ימי החג מנסכין את המים על גבי המזבח ודבר זה הלכה
למשה מפני ועם ניסוך היין שלתמיד שלשחר היה מנסך
המים לברו ואם ערה המים לתוך היין או היין לתוך המים
ונסך שניהם מכלי אחד יצא ואם הקדים ניסוך המי לזבח
אפי' נסכן בלילה יצא ובקרבן רחמית מערבית היה מנסך
למעלה מחצי המזבח והכל יורר לשיתין כמו שבארנו
כיצר היו עושין צלוחית שלזוהב מחוקת שלשת לוגין היה
ממלא אותה מן השילוח הגיעו לשער המים תקעו והריעו
ותקעו עלה לכבשופנה לשמאו ונותן המים מן הצלוחית
לתוך הספל שהיה שם ושני ספלים שלכסף היו שם מערבי
היו בו המים ומורחו היה בו היין שלנסך והיו מנוקבין כמין
שני חוטמין רקין ושלמים היה נקב שלו רק משליון כרו
שיכלה המים עם היין כאחד זה שמנסך המים היו
אומרו לו הנכה ירך שפעם אחד נסך על רגליו ורגמוהו כל
העם באתרוגיהן שאמרו מין הוא שהן אומרים אין מנסכין
מים וכשמעשהו בחול כך מעשהו בשבת לא שהיה
ממלא מערב שבת חבית שלזוהב ואין מכלי השרת ומנוחה
בלטכה ולמחר ממלא ממנה אם נשפכה או נתגלתה ממלא
מן הכיו ומנסך בכל יום ויום מימי החג היו אום שירה כהן
עצמה על מוסף היום בראשון מימי חולו של כיוצר ריו
אומרין המ לה בני אלים בשני ולרשע אמר אהים וגומר
בשלישי מי יקום לי עם מרעים ברביעי בינו בעריום ביום
וגו בחמישי הסירותי מסבל שכמו בכישי ימוטו כל בוכרי
ארץ וגומר ואם חל שבת להיות באחד מהן ימוטו ידחה
כבר ביארנו שכל משמרות כהונה ארבעה ועשרים
וסלן עוברין בשוה ברגלים ובחג הסוכות היה כל משמר
מקריב פר אחד או איל אחד או שעיר חטאת אבל הכבשו
יש משמר שמקריב מהן שני כבשים ויש משמר שמקריב
כבש אחד כיצר ביום טוב הראשון של חג היו שם
שלשה עשר פרים ושני אלים ושעיר כל משמר מקריב
בהמה אחת מהם נשאר שם ארבעה עשר כבשו לשמונה
משמרות ששה משמרות מקריבין שנים שנים ושני מטברו
מקריבין אחד אחד בשני היו שם שנים עשר פרים
ושני אלים ושעיר כל משמר מקריב אחד נשאר שם ארבעה
עשר כבשים לתשעה משמרות חמשה מקריבין שנים שנים
וארבעה מקריבין אחד אחד בשלישי היו שם אחד
עשר פרים ושני אלים ושעיר כל משמר מקריב אחד נשתוו
ארבעה עשר כבשים לעשרה משמרות ארבעה מקריבין
שנים שנים וששה מקריבין אחד אחד ברביעי היו
שם עשרה פרים ושני אלים ושעיר כל משמר מקריב אחד
נשאר שם ארבעה עשר כבשים לאחד עשר משמר שלח
מקריבין שנים שנים ושמונה מקריבין אחד אחד
בחמישי היו שם תשעה פרים ושני אלים ושעיר כל משמר
מקריב אחד נשאר שם ארבעה עשר כבשים לשנים עשר
משמר שני משמרות מקריבין שנים שנים ועשרה מקריבין
אחד אחד בששי היו שמונה פרים ושני אלים ושעיר
כל משמר מקריב אחד נשאר שם ארבעה עשר כבשים
לשלשה עשר משמר משמר אחד מהן מקריב שני כבשים
ושנים עשר משמר מקריבין אחד אחד בשביעי היו שם
שבעה פרים ושני אלים ושעיר וארבעה עשר כבשים כמנין
המשמרות נמצא כל משמר מקריב בחמה אחת וכל מי
שהיה מקריב פר היום לא היה מקריב פר למחר לא חזרו
הלילה ובשמיני חזרו לפרים סלן כאחד כשאר הרגלי כמו
שבארנו ביום טוב הראשון שלחג שאל להיות בשבת
היה שם מנחת נסכים של מוספין ושללמדידים אחד ושנים
עשרון ולא היו מערבין אותו ולעולם אין מערבין נפכו לא

אכרים וחלבי וקמצי שלנו בראשו שלמזבח כאו לנו בעורה
ואם ירדו לא יעלו אבל אם לא ירדו מקשרין אותם לעולם
ואויר מזבח כמזב ואיסורי קדשו קלין שהעלן קודם וריקת
רמים לא ירדו שהרי נעשו לחמו שלמזבח הפריש שני
אשמות לאחריות ושחט את שתיהן וקדם והעלה אמורין
שלאחר מהן קודם וריקה הרי לא ירדו הובח הפסול
והנסכים הפסולין שעלו למזבח הובח לא ירד כמו שביארנו
מפני שהוא ראוי לאישים והנסכים ירדו וכן נסכים הבאים
בפני עצמן שנפסלו ועלו ירדו עוף שמלקו זר ועלה לא ירד
וקומץ המנחה שקמצו זר ועלה ירד אעפ"י שזה פסול וזה פסול
כאן לא נתקרב כלל ואחר הור ואחר שאר הפסולין

ואילו אם יעלו ירדו כל שאינו ראוי לאישים בשר
קדשי קדשים ובשר קדשים קלים מותר העומר ושירי מנחו
ושתי הלחם ולחם הפנים והקשרת וצמר שבראשי כבשים
ושער שבוקן התיישים והעצמות והגירים והקרנים והטלפי
בזמן שאינו מחוברין אם עלו ירדו

קומץ שמצה שמנו על העצם וירד העצם יחידו שהרבר
ספק שמא חבורי עולין כעולין הם חשובין מובח
הפנימי מקדש פסולין בין ראויין לו בין שאינם ראויין לו
אבל מובח החיצון אינו מקדש לא פסולין הראויין לו כמו
שביארנו כיצד מובח החיצון שעלו לו זבחים שנפסלו
לא ירדו עלת לו קשרת וזה תרד שאין הקשרת ראוייה
למזבח החיצון אבל מובח הפנימי שעלה לו קומץ מנחה
בין כשר בין פסול לא ירד וכן כל כיוצא בזה כשם
שהמזבח מקדש את הראוי לו כך הכבש ושאר כלי השרת
מקדשין את הראוי להם שהרי נאמר בכלים כל הנוגע בהן
יקרש משינע לכבש רבר הראוי לו לא ירד ואעפ"י שנפסלו
וכן כשיגיע כל רבר הראוי לו נתקדש ולא יפדה לעולם

ואעפ"י שנפסלו כמו שבארנו באיסורי הכובח אין כלי
הלח מקדשות את היבש ולא כלי היבש מקדשות את הלח
ברא במרות הלח והיבש שהיו במקדש כמו שבארנו
בהלכות כלי המקדש אבל המורקות מקדשות הלח והיבש
וכלי שרת מקדשין רם הפסול ליקרב כל כלי השרת אין
מקדשין לא במקדש ואין מקדשין לא מרעת ואין מקדשין
לא מתוכן ואין מקדשין לא שלמים ניקבו אם עושין מעין
מלאכתן שהיו עושין והם שלימים מקדשין ואם לא אין
מקדשין ואין מקדשין לא מליאין אבל המדות אין מקדשין
חסרים לא אם רעתו למלאכתם ואם אין רעתו למלאכתן
מקדשין להפסול אבל לא ליקרב כלי שרת מקדשין
שלא בזמן להפסול אבל לא להיקרב כיצד רבר שמצותו
ביום שנתקדש בכלי שרת בלילה נפסל וישרף אבל אינו
קרב בזמן שקמץ מנחה בלילה ונתן קומצה לכלי שרת הרי
זו נשרפת מובח שנפגם נפסלו כל הקדשים שהיו שם
שוחטין במקדש שעריין לא נורק רמס שהרי אין שם מזבח
לזרוק עליו ונאמר וזבחתי עליו את עלותיך ואת שלמך
כלומר תזבח והוא עומר בתקנתו לא פגום אבל קדשים
חיין שהיו שם בעורה כשנפגם לא נפסלו לא כשיבנה המזב
יקרבו שאין בעלי חיים נרחין הקדש בהמות עד שלא
נבנה המזבח כשיבנה מקדשין אותן שהרחו מעיקרו אינו
רחיו וכן אין אוכלין קדשים והמזבח פגום שנאכלה
מצות אצל המזבח והוא הרין לקדשים קלים שאין אוכלין
אותן בירושלם והמזבח פגום עד שיבנה

פרק רביעי

ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה וחטאת
שאברה ונמצאת אחר שכפו ובעלים הרי או ימותו
נמצאת אחר ששחטה החטאת השנייה שהפריש קודם
שורק רמה הרי זו ספק אם תמות אם תרעה עד שיפול בה
מס לפיכך תמות וכיצד הן תמות לא שיהרגם
בכלי או בידו אלא יכניסם לבית ונועל עליהם עד שימותו
ודמים אילו כולן מפי משה רבינו נשמעו
אין כל הדברים אמודין לא בחטאת יחיד בלבד
אבל חטאת ציבור שאברה ונמצאת אחר כפרה בין ראוייה

בין אינה ראוייה תרעה עד שיפול בה מוס ותמכר ויפלו
דמיה לנרבה ואין אתה יכול לומר בחטאת ציבור ולד או
תמורה או שמתו בעליה שכל קרבנות הציבור זכרים
ואין הציבור עושין תמורה כמו שיתבאר פר ושעיר
של יום הכיפורים שאברו והפריש אחרי תחתייהן וכן שעירי
עז שאברו והפריש אחריהם תחתייהן ירעו עד שיפול בהן
מוס וימכרו ויפלו דמיהן לנרבה שאין חטאת הציבור מתה
ולמה לא יקרבו עצמן נרבה שהרי זכרים הם גורה לאחר
כפרה משום לפני כפרה המפריש חטאתו ואברה
והפריש אחרת תחתייה ונמצאת הראשונה והרי שתיהם
עומרות משך אחת משתייהן ונתכפר בה האחרת תמות בא
להמלך אמרין לו שיתכפר בזה שהפריש בראשונה והשנייה
תרעה עד שיפול בה מוס ויפלו דמיה לנרבה

היתה אחת מהן תמימה ואחר בעלת מוס תמימה
תקרב ובעלת מוס תפרה נשחטה בעלת
מוס קודם שיורק רם התמימה הרי זו אסורה בהנאה היו
שתיהן בעלי מומין ימכרו שתיהן ויביא מרמיהם חטאת
והיטאר יפול לנרבה הפריש חטאתו ואברה והפריש
אחרת תחתייה ואברה והפריש אחרת ונמצאו האוברות
זהרי שלשתן עומרות ונתכפר בראשון שנייה מתה ושלישי
דועה נתכפר באמצעית שתיהם מתות המפריש
שתי חטאות לאחריות מתכפר באי זו שירצה והשנייה
תרעה עד שיפול בה מוס ויפלו דמיה לנרבה הפריש חטאת
מעוברת וילדה הרי היא וולדה כשתי חטאות שנתפרש
לאחיות המפריש חטאתו ועברה שנתה תרעה עד
שיפול בה מוס ותמכר ויביא ברמיה אחרת וכן אם הפריש
חטאתו ונפל בה מוס יביא ברמיה אחרת כל חטאת
שאברה ונמצאת קודם כפרה אעפ"י שנמצאת בעלת מוס
או שנמצאת אחר שעברה שנתה אינה מתה לא תרעה עד
שיפול בה מוס ויפלו דמיה לנרבה נמצאת אחר
כפרה אעפ"י שנמצאת בעלת מוס או עברה שנתה הואיל
והיתה אברה בשעת כפרה הרי זו תבות היתה
גנובה או גזולה בשעת כפרה ואחר כך חורה אינה מתה
לא תרעה לא ששעו ממשה רבי לא אברה היתה עיקר

אברתה בלילה אעפ"י שהיתה אברה בשעת כפרה אינה
מתה לא תרעה אברה ממנו ולא מן הרועה או שאברה מן
הרועה ואינה אברה מבעלה אינה מתה לא רועה וכל אילו
שירועות רועות עד שיפול בהן מוס ויפלו דמיה לנרבה
היתה אברה ממנו ומן הרועה ואחר מצאה אפילו בסוף
העולם הרי זו ספק לפיכך תמות היתה נחבאת אחורי
הרלת או בסתר המדרג הרי זו אברה שהרי אין ארס רואה
אותה בשעת כפרה היתה בשרה או באגס הרי זו ספק
אברה ששא יש שם ארס רואה אותה בשעת כפרה לפיכך
תמות מספק השלח חטאת ממרינת הים מקריבין אותה
בחוקת שהוא קיים ברא בחטאת העוף או בחטאת בהמה
שלאשה שאינה בת סמיכה כמו שבארנו אבל אשם
ודאי שמתו בעליו ושפירו בגליו ירעה עד שיפול בו מוס
וימכר ויפלו דמיו לנרבה שכל שבחטאת תמות באשם ירעה
עד שיפול בו מוס ויפלו דמיו לנרבה וכל אשם שנתק לרעיו
אם הקריבו עולה כשר ולמה לא יקרבו בעצמו עולה לכתחיל
גורה לאחר כפרה משום לפני כפרה המפריש נקבה
לאשמו תרעה עד שיפול בה מוס ותמכר ויביא ברמיה אשם
ואם הקריב אשמו יפלו דמיה לנרבה וכן ולדה הפריש
נקבה לעולתו וילדה זכר ירעה עד שיפול בו מוס ויביא
ברמיו עולה אבל הריוט שהפריש זכר לחטאת ונשיא
שהפריש שעורה לחטאת וכהן משיח שהפריש פרה לחטאת
הרי זו אין מתקדשין לא קודשת הגוף ולא קדוש רמים לפי
ימכרו שלא במס הביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא
או שחטא ודאי אם עד שלא נשחט ירעה עד שיפול בו מוס
ויפלו דמיו לנרבה מפני שלבו של אדם רוח על ענותיו
וחזאיל ועל ספק הפריש גמר בלבו להקרישו הפריש אפילו
על פי עדים והומו יפלו דמיו לנרבה ואם אחר שנשחט נודע
לו והם ישגך והבשר ישרף כשאר פסול המוקדש נודע לו

ורם ששקעה עליו חמה ולא נודק נפסל הובח ואם והקי לא הורצה

פרק שני

כל הרמין הניתנין על מובח החיצון אם נתן מתנה אחת בלבד כיפר ואפילו בחטאת מתנה אחת היא העיקר ושאר הארבע מתנות למצה שנאמר ורם ובחיד ישפך על מובח ה' אהיך שפכת הרם על המובח היא העיקר וכל הניתנין בוריקה שנתנן בשפיכה יצא שנודק ובחיד ישפך כל הרמין הניתנין על מובח הפנימי אם חסר אחת מהן לא כפר לא כולן הן עיקר הכפרה שהרי הכתוב הקפיד על מניינן שנ' שבע פעמים חטאת שנתן ממנו מתנה אחת וכתו הבעלים ישלים ארבע המתנות לאחר המיתה אבל אם נתן האחת ביום לא יתן השלש בלילה ואם נתן אחת בפנים והשליש בחוץ חייב משום מעלה בחוץ היה מזה ונקטעה ידו שלמה קודם שיגיע רס לאויר המובח לא עלתה לו הוייה שינה מתן קרנות בחטאת בין בחטאת הנעשת בפנים בין בחטאת הנעשת בחוץ נפסל אבל בשאר קדשים כשרין נתן הרם מן הקרן ולפנים בין בחטאת בין בשאר קדשים בין במובח הפנימי בין במובח החיצון פסל רם שמיצתו ליתן אותו למעלה מחצו המובח שנתנו למטה או שמיצתו ליתנו למטה ונתנו למעלה או שמיצתו ליתנו בפניו בהיכל שנתנו על המובח החיצון או הניתנין על מובח החיצון שנתנן לפנים בהיכל או שנתן רם הניתנין בחוץ על הכבש שלא כנגד היסוד הרי בשר הובח פסול ואעפ"כ נתכפרו הבעלי בו כיון שהגיע רם למוב' אעפ" שהגיע שלא למקומו הרי הוא כמי שהגיע למקומו לכפר

ברא בשהיה זה הזורק כשר לעבודה אבל אם קבל הבשר ונתן לפסול את הניתנין למעלה לכשן ואת הניתנין בפנים בחוץ ואת הניתנין בחוץ בפנים או שנתן על הכבש שלא כנגד היסוד לא נפסל בשר הובח אם נשאר רם הנפש לא יחזור הכשר ויקבל שאר רם הנפש ויזרוק הרם במקומו רמי קדשים שנתערבו בין רם ברם בין טוסות בכוסות אם נתערבו הניתנין מתנה אחת בניתנין מתנה אחת יתן הכל מתנה אחת וכן הניתנין מתן ארבע בניתנין מתן ארבע יתן הכל מתן ארבע נתערבו הניתנין מתנה אחת בניתנין מתן שתי שהן כארבע יתן הכל מתנה אחת נתערבו הניתנין למעלה בניתנין למטה ישפך הכל לאמה והובחים פסולין אפי' נתערבו שירי החטאת עם רם העולה שמקים הכל למטה ישפך הכל לאמה ואם לא שאל לא מן התערובת נתן למעלה ולמטה הרי זה כשר " נתן למעלה ושאל יתן למטה ואו עלו לו נתערבו הניתנין בפנים בניתנין בחוץ ישפך הכל לאמה ואם לא שאל ולקח רם התערובת ונתן ממנו בפניו ובחוץ בין שנתן בפניו וחור ונתן בחוץ או בחוץ וחור ונתן בפנים הכל כשר ברא בשאר רמין הניתנין בחוץ חוץ מן החטאת אבל רם חטאת הנעשית בחוץ שנתערב ברם חטאת הנעשית בפנים אם נתן בחוץ וחור ונתן בפנים כשר

נתן בפנים וחור ונתן בחוץ פסולה שרם חטאת שנכנס להיכל אפילו חטאת יחיד הנאכלת אסורה שנא' כל חטאת אשר יובא מרמה וגומר והוא שיבא דרך ההיכל שנ' יובא דרך ביאה אבל אם הכניכו בפשיט או דרך חלון או נג אינו נפסל פר העלם ושעיר עז שרמס נכנס להיכל אם הכניסו לקודש הקדשים נפסל שמקום זה פנימה של מקומו הוא וכן פר ושעיר של יום הביורים שרמס נכנס לקודש הקדשים אם הכניס רמס לקודש הקדשים והוא ממנו והוציאו להיכל וחור והכניסו לקודש הקדשים נפסל ואינו נוסר ממנו הזויות שבקודש הקדשים לוח שיצא יצא וכן אם נמר הזויות שבקודש הקדשים והוציאו להיכל והוא מקצת הזויות והוציאו חוץ להיכל וחור והכניסו להיכל אינו נוסר הזויות שבחיל שכיון שיצא הרם חוץ למקומו נפסל חטאת שקבל רמה בשתי כוסות ויצאת אחת מהן לחוץ הפנימית כשרה ויזח ממנה נכנסה אחת מהן להיכל והזח ממנה שם את החיצון

פסולה שנא אשר יובא מרמה אפי' מקצת רמה אם נכנס לכפר בקודש נפסלה רם חטאת שהכניסו לכפר בו בפנים ולא כפר לא הוציאו ולא הוא ממנו בפנים כלום אם הכניסו בשוגג הרי זה כשר ומה ממנו בחוץ שרירי לא כפר בקודש ואם הכניסו במזיד פסול הכניס החטאת עצמה להיכל כשרה שנ' אשר יובא מרמה בשר חטאת העוף שפרכסה ונכנסה להיכל כשירה " הכניס רם חטאת העוף להיכל בצוארה הרי זה ספק אם הצואר חשוב ככלי נשפך רם חטאת העוף ואספו הרי זה ספק אם חכלי פוסל ברכה או אינו פוסל לפיכך תשרף ככל חטאת העוף שהיא ספק חטאת שקבל רמה בארבעה כוסו ונתן מתנה אחת מכל כוס וכוס שירי ארבעתן נשפך על היסוד שנ' ואת כל רמה ישפך נתן ארבע המתנות מכם אחת שירי אותו הכוס נשפך על היסוד ושאר הכוסות נשפכין לאחיה רם שנפל לתוך חמים או לתוך רמי חולין לא יזח ממנו ואם הוח פסול נפל מים לתוך חרם שבמזרק אם יש בו מראה רם כשר נפל לתוכו יזח או רם חולין אוסרין אותו אילו היו מים אם ראויין לבטל רם שבמזרק עד שלא יהיו מראיו מראה רם הרי זה לא יזח ממנו ואם אינו ראוי לבטל מראיו יזח ממנו רם הקדש שנתערב ברם פסולי המובח או ברם קדשים שנפסלו בשחיט ישפך הכל לאמה ואפי' קרבו כל הכוסות חוץ מאחת ישפך לאמה וכל אותן הובחי פסולין נתערב ברם התמצית ישפך לאמה ואם לא שאל ונתן בשר האמורין ואכרי העולות והקמצים והלבונה ומנחות הנשרפות אחר שנתקדשו בכלי שרת אם ורק אחר מכל או על גבי האישו בין ביד בי בכלי בין בימי בין בשעל הרי זה כשרי חיון והמי שנסכן בין בקערה בין בהין בין בשאר כלי השרת כשרין נסכן בכלי חול או בידו פסולין איברים שסדרין וכן קמץ שסדרו וסדר העצים שלמערכה למעלה מהן או שסדרן מצדי העצים הרי זה ספק אם דרך הקטרה בכך או אין דרך הקטר בכך לפיכך לא יעשה כן לכתחילה ואם עשה הורצה

פרק שלישי

קדשי קדשים ששחטן בראש המובח כאילו שחטן בצפו שנ' וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך מלמד שכל המובח ראוי לשחיטת העולה ושחיטת השלמים עולה ששחט בראש המובח או ששחטה למטה והעלה אותה לראש המוב' יפשיט איתה וינתחנה במקומה ומוריד הקרבים ומריחן למטה וחור ומעלה אותן ומוריד העור ונתנו לכהנים וכן ובחים שחוטין שעלו לגבי הכובח כפשיט ומנתחן במקומן ומוריד הקרבים ומריחן בכים וחור ומעלה אותן ומוריד את העור ואת הכשר ונתנו לבעלים וחור ומקטיר את השאר ומפני מה לא יורד הכל לא יפשיט וינתח בראש המובח שכל הראוי לאישים אם עלה לראש המובח לא יורד שנאמר כל הנוגע במובח יקדש יכול אעפ" שאינו ראוי תל היא העלה על מוקדה מה עולה שהיא ראוי לאישים אם עלת לא תרד אף כל הראוי לאישים אם עלה לא יורד עולה שהעלה היה לראש המובח תרד שעדיין אינה ראוייה וכן קמץ המנחה שלא נתקדש בכלי שרת וכל איסורי המובח שעלו ירדו לפי שאינן ראויין מתחילתן וכן בהמת קדשים שנשחטה בלילה או נשפך רמה או שיצאת חוץ לעורה אם עלתה תרד אבל קדשי שלנו או שלן הרם או הכשר או האימורין וזבח שיצא חוץ לעורה או שנשם או נפסל במחשבת הומו או במחשבת מקום או במחשב שינוי או שקבלו חטמאים וזרקו את רמו הואיל וראויין בעבורת קרבן הבא בפומא ושנתן רמו חוץ למקומו או קדשי קדשי שנשחטו בידו או שנתקבל רמן בדרום אעפ" שכל או פסולין ואם עלו לראש המובח לא ירדו כל שפסולו בקודש הקודש מקבלו וכשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו שנייה ולא ירדו מן האמצעיות שחרי פסולין הן ואם משלה בהם האוד אעפ" שירדו יעלו שנייה וישלי הקטרתן קמץ שנתפגל ומקנתו בארץ ומקנתו משלה בו האוד יעלה כולו

באכילתן וכן מעשר שנתערב בפסח כשיפול בהן מום
יאכלו כמעשר הבכור והמעשר שנתערבו יאכלו במומן
וכן שאר קרשים שנתערבו בכבוד ובמעשר ירעו עה שפול
בהם מום ויאכלו בכבוד שפול בו מום או כמעשר שפול בו
מום אשם שנתערב בשלמים אעפ שאין מקריבין
משניהן לא האמורין אבל הבשר נאכל לא יקרבו לא ירעו
ער סופיל בהן מום ויביא ברמי היפה אשם וברמי היפה
שלגו והסותר יפסיד מכיתו ואם קרם והקריב אשמו שניהן
יפלו לנרבה כל הקרשים איפשר שיתערבו מין במינו
חוז מן החטאת עם האשם שאין האשם לא מוכרי בכשים
ואין לך חטאת מן הכבשים לא נקבה וכל אילו הסתערבין
בחיים אם הקריב הורצה שאין בעלי חיים נרחים
בהמה שגמצאת מירושלם וער מגרל עדר וכמדתה לכל רוח
אם נקבה בת שנתה היא מנסה לכיפה ער שתמות שמה
חטאת היא היתה בת שתים וביאנה שלמו ויביא עמה לחם
שגא תורה היא מצא זכר בין ב שני אין לו תקן שמה אשם
הוא ועדיין לא כפרו בעליו מצא זכר בן שנה מנחו ער שיפו
בו מום וסביא שתי בהמו תחתיו ומתנ ואום אם עולה היה
זה עולה תחתיו ואם שלמים היה זה שלמים תחתיו ומקריב
האחת עולה ונסכיו מ של ציבור והאזר שלמים עם הלחם
שגא תורה היה ומה יעשה בזה הנמצא יאכל
במומו שאפילו היה בכור או מעשר במומו הוא נאכל
ואם פסח אחר זמנו הוא הרי זה שלמים וטמנו הכל נוהרין
בי ואם תאמר שגא אשם נזיר או אשם מצורע הוא אין
מצויין תמיד לפיכך לא חשו להן נתערבו קרשים
בקרשי אחר שנשחטו יאכלו כחמור שבהן נתערבו בפסולי
הזקדשין או בחולין שנשחטו בעורה תועבר צורתן ויצאו
לבית השריפה איברי חטאת שנתערבו כאיברי
עולה מנחין הנל ער שיפסרו ותעבר צורתן ושדפין אותן
בעורה במקום ששרפין פסולי הזקדשין אבר של
בעלי מומין שנתערב באברי קרשים אפילו אבר באלף
אברים יצאו הנל לבית השריפה ואפילו קרבו כולן חוץ
מאחר מן התערובת הרי זה ושרף בעורה במקום ששרפין
פסולי המוקדשין חתיכות קרשי קרשים שנתערבו
בחתיכות קרשים קלים או הנאכלין ליום אחר בנאכלין

לשני ימים יאכלו כחמור שבהן חתיכה של חטאת
שגאה שנתערבה במאה חתיכות שלחשא טהור וכן פרוסה
של לחם הפנים שנשחט שנתערבה במאה פרוסות של לחם
הפנים שההור הרי זה תעלה כמו שביארנו בתרומות
אבל חתיכה של חטאת שהורה שנתערבה במאה
חתיכות של חולין וכן פרוסה של לחם הפנים שההור
שנתערבה במאה פרוסות של חולין הרי אילו לא יעלו אלא
יאכל הכל לכהנים ככל המדומעות

פרק שביעי

כל הפסולין לעבודה שמלקו מליקתן פסולה ואעפ שאותו
העוף פסול אינו כנבלת העוף שההור לשומאה וכן אם מלק
בלילה או שאש חולין בפנים וקרשים בחוץ אינם כנבילה
מלק תורים שלא תגיע זמנן ובני יונה שעבר זמנם
ושיבש גפה ושנסמית עינה ושקשעה רגלה הרי זו נבילה
לכל דבר זה הכלל כל שהיה פסולה בקודש פסולה
ואינה נבילה לא היה פסולה בקודש הרי זו נבילה לכל דבר
לפיכך המולק ונמצאת שריפה או שמלק חולין בפנים
וקרשים בחוץ הרי זו נבילה לכל דבר שאין המליקה מתרת
ומסתתת לא דבר שהוא כשר למוכר אבל הנרבע
והזקנה והניעבר והאתנן והמחיר והשומשום והאטרדוניס
שנמלקו הרי זה נבילה לכל דבר ומטמאין בנדים בבית
חבליעה שאין הקדושה חלה עליהן והרי אין פסולין בקודש
כבר בארנו בסעשה הקרבנות שחטאת העוף נעשית
למטה ועולת העוף למעלה חטאת העוף שעשאה למעלה
פסולה בין שעשה הייתה כמעשה חטאת בין שעשאה כמעשה
עולה בין שנשאה לשם עולה בין שעשאה לשם חטאת
וכן עלת העוף שעשאה למטה אפי מלק סמן אחד למטה

ומימן אחד למעל פסול בין שמלקה כמליקת עול בין שנשאה
כמעשה חטא בין שעשאה לשם חטאת בין שעשאה לשם עולה
חטאת העוף שמלקה למטה כמליקת עולה לשם חטאת או
כמעשה חטא לשם עולה או כמעשה עולה לשם חטאת פסולה
וכן עולת העוף שעשאה למעלה כמעשה חטאת לשם עולה
או כמעשה חטאת לשם חטאת פסולה כמעשה עולה לשם
חטאת כשרה ובלבד שלא עלת לבעלים לשם חובה
כל או היצפות שפסלו מפני מקום עשייתן או מפני שינוי
מע יתהן או שינוי ששם אינן כנבלת העוף לשומאה וכן
חטאת העוף או עולת העוף שנתפגלה או נשמת או נעשית
נותר אינה מטמאה בבית חבליעה כנבלת העוף שכל אילו
פסול בקודש חטאת העוף הבאה על הספק נעשית
כמצוותה ואינה נאכלת לא תשרף ככל פסולי המוקדשין
וכיצר תבא על הספק כגון שהיתה האשה ספק ובה או ספק
יולדת ובל כיוצא בזה ואין לנו חטאת בהמה על ספק שאם
נכתפו לו אם חטא אם לא חטא יביא אשם תלוי כמו שיתבאר
בהלכות שגגות חטאת העוף הבאה על הספק נודע
שהיא חייבת בה ודאי אם ער שלא נמלקה נודע לה תעשה
ודאית ותאכל ואם אחר שנמלקה נודע לה הרי זה נזכר
הויית דמה ותמציתו ותשרף כרי שלא יאמר חטאת העוף
הבאה על הספק תאכל שהרי בתחילה על ספק באה טרע
לה שאינה חייבת בה מאחר שנמלקה הרי זו תקבר

פרק שמיני

חטאת העוף שנתערבה בעולת העוף או עולת העוף
שנתערבה בחטאת העוף אפי אחת ברביא כולן ימותו
וברא בזהו מפורשות בשעת לקיחת הבעלים זו
חטאת זו עולה אבל אם הביא עופות לחובתו מהן חטאת
ומהן עולה ולא פירש אלא כולן סתומות ונתערבה חטאת
או עולה בחובה זו הסתומה יש להן רינין אחרים
וכיצר ריניהן אם נתערבה חטאת בחובה זו הסתומה
אין כשר לא סנין חטאות שבחובה בלבד אבל
סנין העולות שבחובה עם החטאת שנתערבה בהן פסולין
שהרי נתערבה חטאת בעולו לפיכך אם היתה החובה שנים
בחטאת חצי החובה כשר וחצייה פסול ויראה לי שחזק
עשה כולן למטן כמעשה חטאת וכן אם נתערבה
עולה בחובה זו הסתומה אין כשר לא סנין עולות שבחובה
אבל סנין החטאות שבחובה עם העולה שנתערבה בהן
פסולין שהרי נתערבה עולה בחטאות בין שהיתה החובה
הסתומה מרובה על העולות שנתערבו בה בין שהיו העולות
מרבין על החובה הסתומה בין שהיו שתייהן שוות אין כשר
לא סנין עולות שבחובה לפיכך אם היתה החובה שנים
בעולו חצי החובה כשר וחצייה פסול ויראה לי שחזק עשה
כולן לבעלה כמעשה עולה חובה סתומה וחובה
אחרת סתומה שנתערבו בין שהיו שתייהן ששם אחר כגון
קיני זבים עם קיני זבים או ששני שמות כגון קיני זבים עם
קיני יולרות בין שהיו שתייהם לאדם אחר בין שהיו לשנים
אם היו שתייהן שוות מחצה כשר ומחצה פסול בין שעשה
הכל למעלה או הכל למטה או עשה חציין למעלה וחציין
למטה לעולם מחצה כשר ומחצה פסול מפני שהכל חציין
עולה וחציין חטאת והחטאת למטה והעולה למעלה אם
עשה הכל למעלה חציין כשרות והן העולות ואם עשה כולן
למטה חציין כשרות והן החטאות עשה חציין למטה וחציין
למעלה חצי החצי שנעשה למעלה כשר מפני התערובת
והוא עולות וחצי החצי של מטה כשר והוא חטאות
היו שתי החובות הסתומות שנתערבו זו גדולה מזו כגון
שהיתה אחת ארבעה עופות והשנייה ששה אם עשה הכל
למעלה או עשה הכל למטה מחצה פסול ומחצה כשר
משעם שביארנו עשה חציין למטה וחציין למעלה אם
אחר שש עשה כן המועט כשר ואם מרעתו עשה הסרובה
כשר זה הכלל כל שעשה הסמן מרעתו חציין למעלה
וחציין למטה ואי איפשר שלא יהיה משל אחר למעלה ולמטה
חריזת המחובה כשר האיל ודבר ידוע שמקצת קרבנות

אחר שנורק הדרם הבשר יאכל לכהנים ככל האשמות
אשם וראי אינו כן אם ער שלא נשחט נודע לו שלא חטא
יצא וירעה בערר כשאר החולין ואין בו קדושה כלל ואם
משנשחט הרי זה יקבר ואם משנורק הדרם והבשר יצא
לבית השריפה כשאר פסולי המוקדשין
מי שנתחייב באשם תלוי והפריש שנים לאחריות מתכפר
באחר והשני ירעה ער שיפול בו מוס ויפלו רמיו לנרבה
ואין צריך לומר באשם וראי שהוא כן כל האשמות
שבתורה באין בני שתים ובאין בכסף שקלים חוץ מאשם
מצורע ואשם נזיר שהן בני שנה ואין לרמיהן קצבה
אשם תלוי בפירוש שהוא מן הגדולים ומפי השמועה
למרו שאינו בא לא בכסף שקלים הולו אלים ולא ימצא
איל בשתי סלעים אין לא תקנה לא ישא ער שוקרו
ויביא בשתי סלעים שהרי הקפידה תורה על רמיו ונתנה
לו קצבה הפריש אשמו והיה בשעת הפרשה יפה סלע
ובשעת כפרה יפה שתים כשר שהרחוי מעיקרו אינו רחוי
ועדיין לא נראה ער שנעשה שוה שתים ואעפ"ה שהשביח
מאליו אדם מתכפר בשבח הקודש היה בשעת
הפרשה יפה שתים ובשעת כפרה יפה סלע הרי זה פסול
חזר ונעשה יפה שתים יחזור לכשרותו שאין בעלי
חיים נרחין כמו שביארנו למה הרבר רומה למוס שנפל
ועבר הפריש שתי סלעים לאשם ולקח בהן שני
אום לאשם אם היה אחר מהן יפה שתי סלעו יקרב לאשמו
והשני ירעה ער שיפול בו מוס ויפלו רמיו לנרבה
היה חייב באשם בן שנה והביא בן שתים או בכך שתים
והביא בן שנה או ששחטו מחוסר זמן בבעלים פסול
ותעבור צורתו ויצא לבית השריפה זה הכלל כל הפסול
בחטאת פסול באשם חוץ מן האשם ששחטו שלא לשמו
שהוא כשר כמו שיתבאר עולת נזיר עולת יולדת
עולת מצורע ששחטן בני שנים עשר חרש ויום אחר או
מחוסרי זמן בבעלים כשרים ושעונין נכסים זה הכלל
כל שאינו פוסל בעולת נרבה אינו פוסל בעולת חובה בין
עלת לבעלים בין שלא עלת להם

פרק חמישי

המפריש מעות לחטאתו ומת ולכו המעות לים המלח וכן
המפריש מעות לחטאתו ואברו והקריב חטאת תחתיהן
ונמצאו הכיעות אחר כפרה ילכו לים המלח הפריש מעות
לחטאתו ואברו והפריש מעות אחרות תחתיהן ולא הספיק
ליקח בהן חטאת ער שנמצאו מעות הראשונות יביא סאילו
ואילו לחטאת והשאר יפלו לנרבה הפריש מעות לחטאתו
ואברו והפריש חטאת תחתיהן ולא הספיק להקריבה ער
שנמצאו המעות והרי החטאת בעלת מוס תמכר ויביא מאו
ולא חטאת והשאר יפלו לנרבה הפריש חטאתו ואברו
והפריש מעות תחתיה ולא הספיק ליקח בהן ער שנמצאה
חטאתו והרי היא בעלת מוס תמכר ויביא מאו ולא חטאת
והשאר יפלו לנרבה הפריש שני צבורי מעות לאחריות
מתכפר באחר מהן והשני יפול לנרבה המפריש
חטאתו או רמי חטאתו וכסבור שהוא חייב ונמצא שאינו
חייב הרי או חולין ולא נתקדשו הפריש שתי או רמי שתים
וכסבור שהוא חייב שתים ונמצא שאינו חייב לא אחר
יביא אחת והשאר יפלו לנרבה הלוקח מעות בירו או שהיה
מלקט ואמר או אביא מהן חטאתי המותר חולין וכן יראה
לי שהרבר קל וחומר בשאר הקרבנות שהמותר חולין
המפריש מעות למנחת חוטא והביא מהם מנחתו או שהפריש
מנחת חוטא והותירה המותר יביא מנחת נרבה
אבל מותר עשירית האיפה שלכהן גרול שהיא החביתין
ירקב וכן מותר לחמי תורה ומותר לחמו של נזיר וירקבו
ומותר רמי נטכיו יעלו לנרבה כבר בארנו בשקלים
שמותר השקלי חולין מותר קיני וביס קיני ומת קיני יולדו
חטאות ואשמות מותריהן יפלו לנרבה ויקרבו עולות כמו
שבארנו מותר עולה לעולה מותר שלמים לשלמים מותר
מנחה למנחה מותר פסח לשלמים מותר נזידים לנזידים

מותר נזיר לאותו נזיר ברא שמותר חטאת לנרבה
בחטאת קבועה אבל מי שהוא חייב בקרבן עולה ויורד
שהפריש מעות לחטאת בהמה והעני מביא תחתיהן עוף
ומחללן על העוף ויהנה מהם וכן אם הפריש רמי עוף
והעני מביא תחתיהם עשירית האיפה ויחלל המעות עליה
ויהנה בהן הפריש בהמה ונפל בה מוס תמכר ויביא
ברמיה עוף אבל אם הפריש עוף ונפסל לא יביא
ברמיו עשירי האפה שאי לעוף פריזן כמו שבארנו באיסורי
המזבח כל חייבי קינין שבתורה שהפרישו מעות לקיניהן
רצה להביא בכל המעות חטאת העוף לבריה יביא רצה
להביא בהן עולת העוף לבריה יביא אפילו אמר אלו רמי
חטאתי ואילו רמי עולתי יש לו לערב המעות וליקח בהן
כאחת חטאתו ועולתו או ליקח בכל חטאת או עולה שאין
הקינין מתפרשות לא בלקיחת הבעלים או בעשויות כהן
לפיכך אם הפריש מעות לקינים סתם ומת יפלו כל אותן
המעות הסתומין לנרבה שהרי כולן ראויין לבוא עולה
מי שהיה מחוייב חטאת ואמר הרי עלי עולה והפריש
מעות ואמר אילו לחובתי רצה להביא בהן חטאת בהכח
יביא מת והניח המעות ולכו לים המלח

פרק ששי

כל הובחים שנתערב בהן אחר מחטאות המתות או שר
הנסקל אפי אחר ברבוא כולן ימותו לפי שבעלי חיין
חשובין הן ואינם בשילין ואם הקריב הורצה שאין בעלי
חיין נרחין נתערב בהם אחר מאיסורי המזבח ירעו
כולם ער שיפול בהן מוס ומכרו ויביא ברמי היפה שבהן
מאותו המין של קרשים שנתערב נתערבו קרשים בחולין
תמימים ימכרו החולין שבתערובת לצרכי אותו המין
ויקרבו כולן כיצר ארבע בהמות שלמים שנתערבו
בארבע בהמות חולין תמימים ימכרו הארבעה של חולין
למי שהוא צריך להביא שלמים ויקרבו הכל שלמים וכן
בעולה או באשם והרמים חולין לכל דבר שהרי רמי חולין
הן נתערב שור הקרש בשורים חול גרול שבכולן הקרש
וימכרו השאר לצרכי איתן הבין נתערבו קרשים
בקרשים מין בפני זה יקרב לשם בעליו אעפ"ה שאין כל אחר
מהן מכיר קרבנו ברא בקרבנות נשים שאין בהם
סמיכה אבל קרבנות אנשים הואיל וכל אחר צריך לסמוך
על ראש קרבנו הרי אלו לא יקריבו ער שיתן האחר חלקו
לחברו או ער שיפול מוס בכל ומכרו ויביאו כל אחר ברמי
היפה שבהן מאותו המין נתערבו מין בשאינו מין כגון עולה
בשלמים לא יקרבו אפי' כחמור שבהן שאין מביאין קרשים
לבית הפסול וכשם שאין ממעטין בוסן אכילתן כך אין
ממעטין באוכליהן ולא במקום אכילתן לא כיצר יעשה
ירעו הכל ער שיפול בהם מוס ומכר כל אחר מהן לברו
ויביא ברמי היפה שבהן ממין זה וברמי היפה שבהן ממין
האחר ויפסיד המותר מביתו אעפ"ה שכבר הקריב עולה
שחייב בה או שלמים שהיה חייב להקריבן הרי זה מקריב
ברמי התערובת עולה אחרת ושלמים אחרים חטאת
שנתערבה בשלמים ירעו המל ער שיפול בהן מוס ויביא
ברמי היפה שבהן שלמים וברמי היפה שבהן חטאת ואם
קדם והקריב חטאת אחרת על חטאת שהפרישה לו כולן
ימותו וכן אם נתערבו מעות חטאת כמעו אשם לוקח שתי
בהמות ומחלל רמי חטאת בכל מקום שהוא על חטא ורמי
אשם על אשם ואם כבר קרבה חטאתו יוליד כל המעו לים
המלח ואם כבר קרבה אשמו יעלו הכל לנרבה תורה
שנתערבה בתמורתה שניהן יקרבו ויניף הלחם עמהם וכך
אם נתערבה תורה בשאר ובחים אעפ"ה שקרבה תורתו ירעו
הכל ער שיפול בהן מוס ויביא ברמי היפה תורה אחרת
וברמי היפה ובה אחר נתערבה באיל נזיר שניחם וקרבו
ויניף הלחם עמהן בכור שנתערב בפסח שניחם ירעו ער
שיפול בהם מוס ויאכלו בכבוד ולמה לא יקרבו לפי שהפסח
נאכל לכל אדם ער חצות והכבוד לשני ימים ואינו נאכל
לא לכהני ואין מביאין קרשים לבית הפסול ואין ממעטין

לעורה פסולה עד שתהיה בלילה בפנים כל המנחות
 שיצק עליהן השמן פסול לעבודה כגון הור וכיוצא בו או
 שבללן או פתתם או מלחן כשרות הגושן או הניפון
 חוזר הכהן ומגיש או מניף ואם לא הגיש ולא הניף הכהן
 כשרות שנה ביאה אל בני אהרן וקמץ מקמיצה ואילך
 מצות כהונה למר על יציקה ובלילה שכשרה בור
 מנחה שנפל לתוכה שמן מנחה אחרת או שמן חולץ כל
 שהוא נפסלה חיסר שמן פסולה חיסר לבונתה כשרה והוא
 שיהיו עליה שני קורשי לבונה אבל קורט אחר פסולה שנ
 את כל לבונתה ריבה שמנה ולבונתה על שני לוגין
 לכל עשרון ושני קומצי לבונה לכל מנחה כשרה
 שני לוגין או שני קומצין או יתר על זה פסולה מנחת
 חושא שנתן עליה שמן או על הקומץ שלה נפסלה נתן עליה
 לבונה ילקטנה היתה שחוקה הרי זו פסולה מספק שהרי אי
 איפשר ללקט נתן שמן על שיריה אחר שקמץ אינו
 לוקה ולא פסלה שהרי הקמץ כשר נתן משהו שמן
 על גבי כוית מן המנחה פסלה מספק אבל אם נתן השמן על
 פחות מכוית לא פסלה ואינו פוסל בלבונה עד שיתן כוית
 לבונה אפילו נתן הלבונה על כל שהו מן המנחה פסל עד
 שילקט גבלה במים וקמץ כשרה לא נאמ חריבה לא משמן
 מנחה שקמצה פעמים כשרה אפילו פעמים רבות
 והוא שיקטיר כוית בכת אחת שאין הקטרה פחותה מכוית
 הקריב הקומץ בלא מלח פסולה שהמלח מעכב במנחה
 כמו שבארנו מנחה שזסיה קורס קמיצה יביא מתוך
 ביתו ומלאגה שהקמיצה היא הקובעת לא נתינתה בכלי
 שרת התרבי קומץ לבונה בפני עצמו אם חסר כל שהו
 פסול וכן שני בויכי לבונה ששם הלחם אם חסר אחר מהן
 כל שהוא פסולין עד שיהיו שני קמצין מתחילה ועד סוף
 הפריש שני קמצין למנחה אחת ואבר אחר מהן קורס
 קמיץ לא הוקבע לאחר קמיץ הוקבע ופסולה מפני שריבה
 לבונתה וכן אם הפריש ארבעה קמצים לשני בויכי
 לחם ואברו שני מהם קורס סילוק הלחם לא הוקבעו וכשרו
 לאחר סילוק הבויכין הוקבעו ופסולין מפני הרבוי
 קומץ מנחה שנשטא והקטירו הציץ מרצה שנ ונשא אהרן
 יצא הקומץ חוץ לעורה והכניסו והקטירו אין הציץ מרצה
 שהציץ מרצה על הטמא ואינו כרצה על היוצא קמץ
 את המנחה ואחר כך נטמא שיריה כולן או נשרפו או יצאו
 חוץ לעורה או אברו לא יקטיר הקומץ ואם הקטיר הורצה
 נשאר מעט מן השירים בכשרותן יקטיר הקומץ
 ואותן השירים שנשאר אסורין באילה היתה מחיצה
 מלמטה בכלי שיש בו עשרון שלמנחה אעפ שהיא מעורב
 מלמעלה לא יקמץ ואם קמץ פסולה היה הכלי חלוק
 במחיצה מלמעלה ומעורב מלמטה קמץ ממנו חלק
 העשרון בכלי אחר ואין חלקיו נוגעין זה בזה ואין ביניהן
 מחיצה הרי זה ספק אם מצרף הכלי לקמיצה או אינו מצרף
 לפיכך לא יקמץ ואם קמץ לא יקטיר ואם הקטיר הורצה
 ולא יאכלו השירים קמץ ונתן הקומץ למעלה על
 השולחן כנגד גובה מערכת לחם הפני קרש השולחן להפסל
 אבל אינו מקדשו ליקרב ואינו קרב עד שיתקרב בכלי שרת
 הראוי לקמץ הרביק הקומץ לרופן הכלי וקמץ או שהפך
 הכלי על ידו וקמץ מתוכו ופיו למטה לא יקטיר ואם הקטיר
 הורצה עשרון שחלקו ואבר אחר מחלקיו והפריש
 חלק אחר תחתיו ונמצא האכור והרי שלשת מונחין בכלי
 אחר ואין נוגעין זה בזה נטמא זה שאבר הרי הוא מצטרף
 עם חלק ראשון ונפסלו וזה שהפרי אינו מצטרף לא ישלים
 עליו נטמא המופרש מופרש וראשון מצטרפין ונפסלו
 וזה שנמצא אינו מצטרף עמהן נטמא החלק הראשון הרי
 האכור והמופרש תחתיו מצטרפין וכן לענין קמיצה קמץ
 מן הנמצא שריו עם החלק הראשון נאכלין והמופרש אינו
 נאכל קמץ מן המופרש שריו וראשון נאכלין והנמצא אינו
 נאכל קמץ מן הראשון שניהן אין נאכלין לפי ששניהן שירים
 יתירים שהרי הן עשרון שלם ודומין למנחה שלא נקמצה
 שהיא אסורה וחיאך קרב הקמץ הזה והרי לפניו

עשרון ומחצה מפני שהקמיצה תלויה ברעת הכהן ובעת
 שקומץ אין רעתו לא על העשרון בלבד והרי החלקים אינן
 נוגעין זה בזה קומץ מנחה שנתערב בקומץ מנחה
 אחרת מקטיר שניהן כאחת והן כשרות וכן אם נתערב
 הקומץ במנחת כהנים או במנחת הנסכים או בחביתו כהן
 גדול הרי אילו כשרות ויקטיר הכל כאחד שהכל לאישים
 שתי מנחות שלא נקמצו שנתערבו זו בזו אם יוכל לקמץ
 מזו בפני עצמה ומזו בפני עצמה כשרות ואם לא פסולות
 קומץ שנתערב במנחה שלא נקמצה לא יקטיר ואם
 הקטיר הכל זו שנקמצה עלת לבעלים וזו שלא נקמצה לא
 עלת לבעלים נתערב קומצה בשיריה או שנתערבו
 שיריה בשירי חברתה לא יקטיר ואם הקטיר עלת לבעלים

פרק שנים עשר

שתי הלחם ולחם הזנים ועומר התנופה שזוסיף במדתן
 או חסר כל שהוא פסולות חלות תורה ודקיקו נזיר שחסרו
 עד שלא נזרק רס הובח פסולין משנזרק רס הובח כשרין
 וכן שתי הלחם שחסרו עד שלא נזרק רמן של
 כבשים פסולין משנזרק רמן כשרין וכן שני כררים
 שחסרו עד שלא הוקטרו הבויכין פסולין משה קטרו כשרי
 אבל הנסכים שחסרו בין משקרב הובח בין עד שלא קרב
 כשרים ויביא נסכים אחרים למלאותן נסכים שקדשו
 בכלי שרת ונפסל הובח אם נפסל בשחיטה לא קדשו
 הנסכים ליקרב נפסל מקבלה ואילך קדשו הנסכים ליקרב
 שאין הנסכים מתקרשים ליקרב לא בשחיטת הובח ומה
 יעשה בהן אם היה שם זבח אחר זבח באותה שעה יקרב
 עמו ואם לא היה שם זבח אחר זבח באות שעה נעשו כמי
 שנפסלו בלינה וישרפו ברא בקרבן ציבור מפני
 שלב בית דין מתנה עליהן אבל בקרבן יחיד הרי אילו לא
 יקרב עס זבח אחר ואעפ שהיא זבח באותה שעה אלא
 מניחן עד שפסלו בלינה וישרפו וכל הובחים שנזבחו
 שלא לשמן יקרבו נסכים ולר תורה ותמורתה
 והפריש תורתו ואברה והפריש אחרת תחתיה אם הובא
 לא זר ששפר בתורה רא זונה אינן טעונין לחם ואם עדיין
 לא כפר בה והרי היא חלפת או היא וולד או היא ותכורת
 עומרות הרי שניהן צריכין לחם ברא כגורר תורה
 אבל תורת נרבה חלפתה ותמורת טעונין לחם וולדה אינו
 טעון לחם בין לפני כזרה בין לאחר כזרה הפריש
 תורתו ואברה והפריש אחרת תחתיה ואברה והפריש
 אחרת תחתיה ונמצאו הראשונות והרי שלשתן עומרות
 נזכר בראשון שניהן אין טעונות לחם שלישי טעונה לחם
 נזכר בשלישית שניהן אינה טעונה לחם ראשונה טענה
 לחם נזכר באמצעית שתיהן אינן טעונות לחם
 הפריש מעות לתורתו ואברו והפריש מעות אחרות
 תחתיהן ולא הספיק ליקח בהן תורה עד שנמצאו מעות
 הראשונות יביא מאילו ומאילו תורה בחמשה זה שאר יביא
 בהן תורה ואינה טעונה לחם אבל טעונה נסכים וכן
 הפריש תורתו ואברה והפריש מעות תחתיה ואחר כך
 נמצאת יביא מעות תורה בלא לחם וכן הפריש מעות
 לתורתו ואברו והפריש תורה תחתיה ואחר כך נמצא
 המעות יביא מן המעות תורה ולחמה וזו תורה האחרונה
 תקרב בלא לחם האומר הרי זו תורה והרי זה לחמה
 אבר הלחם מביא לחם אחר אבר התורה אינו מביא תורה
 אחרת מפני שהלחם בא בגלל התורה ואין התורה בא
 בגלל הלחם הפריש מעות לתורתו ונותנו מביא בהן לחם
 הפריש לחם והותיד אינו מביא בהן תורה האומר
 הרי זו תורה ונתערבה בתמורת ומתה אחת מהן ואין ידוע
 אי זו היא הרי זו הנשארת אין לה תקנה שאם יביא עבה
 לחם שכא התמורה היא ואם הביאה בלא לחם שבא התור
 היא לפיכך לא תקרב זו לעולם לא תרעה עד שפיל בה
 מום תורה שנפרסה חלה מחלותיה טלן פסולות
 יצאת החלה או נטמאת שאר החלות כשרות נפרס לחמה
 או נטמא או יצא עד שלא נשחטת התורה מביא לחם אחר

כולן חטאת מיכן ועולה מיכן וסתומה באמצע פרח מן האמצע לצדדין אילך אחר ואילך אחר לא הפסיד כלום לא ואמר זה שהלך אצל החטאות חטאת וזה שהלך אצל העולות עולה חור אחר שנתערבו ופרח אחר מיכן ואחר מיכן לאמצע השני האמצעי ימותו שהרי הן חטאת ועולה מעורבין והצדדין לא יקדו חטאת ולא יקדו עולה כשהיו פרח מן האמצעית לצדדין כולן ימותו שמא עולח נתערבה בחטאות וחטאות בעולות

פרק עשירי

האשה שאמרה הרי עלי קן כשאלר זמר ילרה זכר מביאה ארבע עופות שנים לנדרה והן עולה כמו שבארנו ושנים לחובתה משום לירה והן אחר עולה ואחר חטאת נמצאת למר שהכהן צריך לעשות שלש פרידין למעלה ופרידה אחת למטה טעה ועשה שתיים למעלה ושתיים למטה ולא נפלך צריך להביא עוד פרידה אחת ויקדיבנה למעלה ברא בשהביאה הארבעה ממין אחד כגון שהיו כולן תורין או בני יונה אבל אם היו שתי תורין עם שני בני יונה ועשה שתיים למעלה ושתיים למטה צריכה להביא עוד תור ובן יונה ויעשה שתיהן למעלה כדי לצאת ירי חובתה שאם עשה בתחילה שתי תורין למטה צריכה תור למעלה להשלים חובתה ואם עשה שני בני היונה למטה צריכה בן יונה למעלה להשלים חובתה שאין אדם מביא חטאתו גזול אחר תור ואחר בן יונה לא או שניהן תורין או שניהן בני יונה פרשה נדרה ואמרה לכהן או לנדרו ואילו לחובתו ועשאה הכהן שתיים למעלה ושתיים למטה ולא ידע אי זה מהן עשה למעלה צריכה להביא שלשה עופות שנים לנדרה ואחר להשלים חובתה ויעשו השלשה למעלה שהרי פרשה נדרה ושם שנים שלנדר נעשו למטה שהם פסולות ברא בשהביאה הארבעה שפרשה נדרה בשנים מהן כמין אחר אבל אם היו שני מינין תביא ארבעה אחרים שנים ממין שפרשה בו נדרה יעשו לנדרה ושנים מאי זה מין שפרשה יהיו לחובתה ויעשו אחר למעלה ואחר למטה קביעה נדרה ואמר אם אלר זכר הרי עלי שרי תורין וילרה והביאה ארבעה עופות שנים לנדרה ושנים לרובתה ועשה שתיים למעלה ושתיים למטה ולא ידע אי זה נעשה למעלה ואי זה נעשה למטה וגם היא שכחה ולא ידעה באיזה מין קביעה נדרה אם בתורין אם בבני היונה הרי זו צריכה להביא שתי תורין עם שני בני יונה לנדרה ויעשו ארבעתן למעלה ותביא גזול אחר להשלים חובתה ויעשה למעלה שכבר עשה שתיים למטה שהם חטאת ברא בשהביאה הארבעה תחילה ממין אחד אבל אם היו שני מינין צריכה להביא ששה עופות שתי תורין עם שני בני יונה לנדרה ותביא לחובתה שתי תורים או שני בני יונה ויעשו אחר למעלה ואחר למטה וכן אם נתנתם לכהן ושכחה מה נתנה לו והלך הכהן ועשה ואינו יודע היכן עשה אם הכל למעלה או הכל למטה או מחצה למעלה ומחצה למטה הרי זה תביא שתי תורים עם שני בני יונה לנדרה ותביא שתי תורים או שני בני יונה לחובתה קבעה חובתה וקביעה נדרה ושכחה במה קבעה ואיפשר שחובתה כבש לעולה ופרידה אחת תור או בן יונה לחטאת לפיכך תביא ששה פרידין ארבעה לנדרה ושתיים לחובתה ועוד תביא חטאת אחת בן יונה או תור עם כבש נמצאת שהביאה שבעה עופות וכל החטאות האילו אינן נאמלות מפני שהם ספק כל הכתובות שקמץ אחר מן הפסולין לעבודה הרי הם פסולות וכן אם לקח הלבנה פסל אעפ שא קמץ קמץ חכש ונתן לפסול קמץ בימינו ונתן לשמא ואחר כך נתנו לכלי קמץ סמלי קודש ונתן לכלי חול פסל קמץ ועלה בידו צדור או גרנד מלח או קודש לבונה פסל קמץ ער שהוא בחיוב ונכנס לפניו יחזור ויקמץ בפנים וכשר נתפור הקמץ על גבי הרצפה יחזור ויאספנו היתה המנחה שלא בכלי שרת או שהיתה קומצה שלא בכלי שרת או שהעלתו למזבח שלא בכלי שרת או שבללה בשמנה חוץ

למעלה ומקצתן למטה יהיו כל קרבנותיו כשרין שנים שלקחו קנייחן בעירוב או שנתנו דמי קנייחן לכהן לאי זה שירצה הכהן יקריב חטאת ולאוי זה שירצה שיקריב עולה שאין הקניין מתפרשין לא בלקיחת הבעלים או בעשיית הכהן כמו שבארנו היו לפני הכהן חטאות ועולות עשה שתיהן למעלה או שתיהן למטה מחצה כשר ומחצה פסול עשה חציון למעלה וחציון למטה ולא ידע אם החטאות הם שעשה למטה או העולות הרי הכל פסול שאני אומר העולות הם שעשה למטה והחטאות למעלה היו לפניו שלשה ציבורי עולות אחד חטאות ואחד עולות והאחר סתום חציון עולות וחציון חטאות ולא פורשו אם עשה כולן למעלה או למטה מחצה כשר ומחצה פסול עשה חציון למעלה וחציון למטה אין הכשר לא הסתום בלבד שעשה חציון למעלה וחציון למטה והוא מתחלק בין הבעלים ועולה לשניהן שהרי הכהן אינו יודע לאי זה מהן פירש ולאוי זה מהן היה הסתום ושני הציבורין הספורין פסולי שהרי לא ידע אי זה עשה למעלה ואי זה עשה למטה ושם העולה נעשית למטה והחטאת למעלה

פרק תשיעי

קן סתומה שפרח ממנה גזול לאויר או שפרח לבין העופות שימותו כולן או שמת גזול אחר יקח זוג לשני פרח לבין הדיבנו פסול ופסל אחר כגדו שהגזול הפורח מקן סתום לבין הקרבנות פסול ופסל אחר כגדו כיצר פרח גזול מן הסתום לעשרה עופות סתומות אם עשה חמשה למטה וששה למעלה הרי חמשה עולות כשרות מהששה של מעלה וארבע חטאות כשרות מהחמש עופות שנעשו למטה שאני אומר שמא הגזול הפורח הוא אחר מחמשה שלמטה וכן אם עשה מהם ששה למטה וחמשה למעלה נמצאת הכשר חמש חטאות וארבע עולות שאני אומר שמא הגזול מחמש שלמעלה נמצאת הכשר מהעשרה תשעה הרי פסל אחר

ארבע עופות סתומות וארבע עופות שניות סתומות פרח אחר מן הראשונות לשניות פסל אחר מן הזניות אחר שנתערבו חור אחר מן השניו ופרח לראשון פסל אחר מן הראשונות ונמצא הכשר מן הראשונות שנתם בלבד חור אחר ופרח מן הראשונות לשניות אפי כל היום אינו כוסף להפסיד יתר על זה שאפי הן מעורבות כולן זו בזו מחצה כשר ומחצה פסול כמו שביארנו ציבור אחר יש בו שתי עופות ובשני ארבע ובשלישי ששה וברביעי שמונה ובחמישי עשרה ובששי שני עשר ובשביעי ארבעה עשר ופרח גזול מן הראשונה לשנייה ואחר מן השנייה לשלישית ומשלישית לרביעי ומרביעית לחמישית וזחמישית לששית ומששית לשביעית וחור אחר ופרח מציבור לציבור ער שהור לראשונה שפרח ממנה הראשונה פסל אחר בהליכתו ואחר בחזירתו הראשונה והשנייה אין להם כלום והשלישית יש לה שני עופות והרביעית יש לה ארבעה והחמישית יש לה ששה והששית יש לה שמונה והשביעית יש לה שנים עשר חור אחר ופרח פעם שניו מזו לזו וחור אחר ופרח מן האחרון לשל מעלה ממנה ער שהור לראשונה פסל אחר בהליכתו ואחר בחזירתו השלישית והרביעית אין להם כלום והחמישית יש לה שני עופות כשרים והששית יש לה ארבעה והשביעית יש לה עשרה פרח פעם שלישית גזול מזו לזו וחור פעם רביעית מזו לזו פסל אחר בהליכתו ואחר בחזירתו והחמישית והששית נפסלו כולן והשביעי נשאר להן שמונה עופות כשרין כשיעשה ארבעה עשר שבע למעלה ושבע למטה יהיו שמונה מהן כשרין והששה פסולין מפני תערוב גזולות אילו שפרחו בהליכה ובחזרה קן סתומה וכן ספורשת פרח מן הסתומה לספורשת יקח זוג לשני חור או שפרח אחר מן הספורשות לסתומה ולא ידע זה שפרח אם היה עולה או חטאת ימותו כל העופות שבסתומה שאם נתערבה בהן עולה כל החטאות שבה פסולות ואם חטאת נתערבה כל העולות שבה פסולות לפיכך ימותו

מורבק בעור הוא הנקרא אלל כל אילו אינן חשובין לענין מחשבת הקרבנות והרי הן כרבר שאינו ראוי לאכילה ומחשבין לענין העומר לאכור ולשריפה המחשב באחת מאותן ארבע העבודות או בכולן לאכול דבר שאין דרכו לאכילה או להקטיף דבר שאין דרכו להקטירה בין במחשבת המקום בין במחשבת הזמן הובח כשר כיצד חשב לשתות מרס הובח או לאכול מאמוריו או מן הקומץ ומן הלבונה בחוץ או לסחר או שחשב להקטיר מבשר הובח או משירי המנחה בחוץ או לסחר הרי הובח כשר ופן אם חשב לאכול או להקטיר מן העור או מן העצמות והגידין והמרק או האלל וכיוצא בהן בין מחשבת זמן בין מחשבת מקום הובח כשר וכן אם חשב לאכול מפריים ושעירים הנשרפין בחוץ או לסחר הרי הן כשרים וכן כל כיוצא בזה חשב שיאכלו הטמאים או הפסולין מרבר הראוי לאכילה או שיקטירו הטמאים או הפסולין רבר הראוי להקטירה חוץ לזמן אכילה והקטירה הובח פיגול כמו שבארנו חוץ למקום אכילה והקטירה הרי זה פסול ואינו פיגול אין אכילה פחות מכזית ולא הקטיר פחות מכזית לפי המחשבה לאכול מרוב הראוי לאכילה פחות מכזית או שחשב להקטיף מרבר הראוי להקטיר פחות מכזית בין במחשבת זמן בין במחשבת מקום הובח כשר חשב לאכול כחצי זית בחוץ ולהקטיר כחצי זית בחוץ או שחשב לאכול כחצי זית אחר זמן אכילה ולהקטיר כחצי זית אחר זמן הקטירה הובח כשר שאין אכילה והקטירה מצטרפין ואם הוציאו בלשון אכילה ואמר שיאכל כחצי זית ותאכל האיש חצי זית הרי זה מצטרפין לשון אכילה אחר זה חשב לאכול או להקטיר כחצי זית וחזר וחשב על חצי זית אחר באותה המחשבה הרי אילו מצטרפין חשב לאכול כחצי זית ושזאכל בהמה או חיה כחצי זית בין במחשבת מקום בין במחשבת זמן הרי אילו מצטרפין ששם אכילה אחר הוא חשב על כזית שיאכלוהו שנים הרי אילו מצטרפין חשב לאכול כזית ביותר מכזית אכילת פרס הרי זה מצטרף חשב בשעת זביחה לאכול כחצי זית ובשעת זריקה לאכול כחצי זית הרי אילו מצטרפין בין במחשבת המקום בין במחשבת הזמן וכן אם חשב על כזית בשעת קבלה ועל כזית בשעת הולכה שארבע העבודות מצטרפות והרי הן כעבודה אחת חשב להקטיר כחצי זית מן הקומץ וכחצי זית מן הלבונה הרי אילו מצטרפין שהלבונה עם הקומץ למנחה כאמורין לובח לפיכך אם חשב להקטיר כזית מן הלבונה חוץ לזמן הרי זה פיגול כמו שנתבאר אחר המחשב לזרוק רס הובח כולו בחוץ או לסחר או שחשב לזרוק מקצת רסו בחוץ או לסחר כיון שחשב על כזי הווייה מן הרס פסל

פרק חמשה עשר

כל הובחים שנשחטו במחשבת שינוי השם בין בקרבנות יחיד בין בקרבנות ציבור כשרים לא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן החטאת והפסח שאם נעשו במחשבת שינוי השם פסולין ואחת המטנה שם הובח בשעת שחיט או בשעת קבלה או בשעת הולכה או בזריקה כמו שבארנו כיצד לא עלו לשם חובה כגון ששחט עולה לשם שלמים לא עלת לבעלים לא משום עולה שהם חייבין בה ולא משום שלמים לא חייבין להביא זבח אחר וכן אם שחט עולת ראובן לשם שמעון לא עלת לא לראובן ולא לשמעון ברא בשעקר שם הובח בדרון אבל אם טעה ורמה שזו העולה שלמים היא ועשה כל עבודותיה לשם שלמים עלת לבעלים לשם חובה וכן החטאת והפסח שעשאן במחשבת שינוי השם בשעת כשרים שנקיר בשעות אינה עקירה וכן עולת העוף שמלקה או שזצה רמה במחשבת שינוי השם כשרה ולא עלת לבעלי חטאת העוף פסולה וכן כל הסנחות שנעשו במחשבת שינוי השם כשרות ולא עלו לבעלים חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות שאם חשב באחת מארבע עבודות שלאח מחשבת שינוי השם פסולות שינוי השם במנחה כיצד כגון שקמץ מנחת נדבה לשם מנחת חוטא או מרחשת לשם

מחבת או מחבת לשם מרחשת וכן כל כיוצא בזה אמור לחשב בקדשים מחשבה שאינה נכונה כמו שיתבאר לפיכך זבח ששחטו שלא לשמו או מנחה שקמצה שלא לשמה בין בדרון בין בשגנה חייב להשלים שאר עבודות לשמן אפילו שחט וקבל והוליד במחשבת שינוי השם חיי לזרוק במחשב נכונה ומפני מה נשתנה דין החטאות והפסח מכל הובחים ודין מנחת חוטא ומנחת קנאות מכל המנחו מפני שענין עליהן הכתוב הרי הוא אומר בחטאת ושחט אותה לחטאת שתהיה שחיטה לשם חטאת וכן שאר עבודותיה לשמה ונאמר על חטאתו שתעשה לשם אותו החטא ונאמר וכפר עליו שתהיה לשם בעליה ונאמר בפסח ועשית פסח לה אלהיך שתהיה כל עשייתו לשם פסח שנ ואמרתם נבח פסח הוא לה שתהיה זביחתו לשם פסח הא אם שנה שמו או שם בעליו פסול ובמנחת חוטא הוא אומר כי חטאת היא ובמנחת סוטה נאמר כי מנחת קנאות היא שיהיו כל מעשיה לשמן חטאת ששחטה לשם זבח אחר כגון ששחטה לשם עולה או לשם אשם או לשם שלמים פסולה כמו שביארנו אבל אם שחטה לשם חולין הרי זו כשרה ולא עלת לבעלים מפי השמועה למרו שהקדשים כחללין קדשים ואין החולין מהללין קדשים שחטה לשם חטא אחר כגון שבאה על אכילת חלב ושחטה על אכילת דם פסולה שחטה לשם אדם אחר שהוא מחוייב חטאת אפילו חטאת שאינה קבועה הרי זו פסולה אבל אם שחטה לשם אחר שהוא מחוייב עולה הרי זו כשרה ולא עלת לבעלים וכפר עליו ולא על חבירו שהוא מחוייב חטאת כמותו שחטה לשם מת כשרה ולא עלת לבעלי שאין כפרה למתים שחטה לשם מי שאינו מחוייב קרבן כלל לא חטאת ולא עולה ולא שאר קרבנות הרי זו פסולה שכא מחוייב הוא ואינו יודע שחט לשמה וחשב בשעת השחיטה לזרוק רמה שלא לשמה הרי זו פסולה לפי שבחשכון מעבודה לעבודה וזאת המחשבה שחשב בשעת השחיטה כאילו חשבה בשעת זריקה ולפיכך פסולה הפסח ששחטו במחשבת שינוי השם בין ששנה שמו לשם זבח אחר בין שצנה לשם חולין פסול שנ ואמרתם זבח פסח הוא לה ברא ששחטו בזמנו שהוא יום ארבעה עשר בניסן

אפילו שחטו בשחרית במחשבת שינוי השם פסול אבל אם שחטו שלא בזמנו במחשבת שלא לשמו כשר שלא לשם בעליו נעשה כמי שאין לו בעלים בזמנו ופסול פסח ששחטו שלא לשמו בארבע עשר קוד חצות פסול לפי שאינו זמנו עברה שנתו ושחטו בזמנו לשם פסח וכן השוחט שאר זבחים לשם פסח אפי' שחטן אחר חצות הרי אילו כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה תורה ששחטה לשם שלמים עלת לבעלי ושלמי ששחטן לשם תורה לא עלו לבעלים לפי שהתורה נקראת שלמים ושלמים לא נקראו תורה עולה ששחטה על מי שאינו מחוייב קרבן כלל לא עלת לבעלים שהרי שחטה שלא לשם בעליה ואעפ' שחטה לשבו אינו מחוייב כלום בעניינו או איפשר שלא יהיה חייב כפרה לשמים שאין לך אדם בישראל שלא עבר מעולם על מצות עשה עולה הבאה לאחר מיתה שעשאה שלא לשם בעליה עלת לבעלים לשם חובה שאין בעלים לאחר מיתה שני כבשי עצרת ששחטן לשם אלים לא עלו לציבור לשם חובה ואם רמה שהן אלים ושחטן לשם אלים עלו להן כפני שהיא עקירה בשעות אשם מצורע ששחטו שלא לשמו או שלא נתן סרסו על נבי בהונות טעון נסכים שאם יקרב בלא נסכים נמצא כמקריב נדבה ואין האשם בא נדבה כבש הבא עם העומר ששחטו שלא לשמו לא יביא מנחת נסכים שלו שני עשרונים לא עשרון אחר כשאר הנדבו שהרי לא עלה לשם חובתו וכן תמיד ששחטו שלא לשמו לא יעלה עכו שני גזרי עצים כשאר התמידין שהרי לא עלה לחובת התמיד לא הרי הוא ככל הנדבות שני כשבי עצרת ששחטן שלא לשמן או ששחטן בין לפני זמנן בין לאחר זמנן הרס יור והבשר יאכל אעפ' שלא עלו לציבור לשם חובה ואם היתר שבת לא יזרוק ואם זרק הודיע להקטיר אמורין לערב

ושוחט ואם ארר שנשחט נפרס או נטמא או יצא הרס וורק
הבשר יאכל והלחם כולו פסול וירי נדרו לא יצא נורק
הרס ואחכ נפרס מקצת הלחם או נטמא או יצא תורס מן
השלים על הפרוס ומן השחור על חטמא ומטה שבפנים על
שבחויך תורה שנשחטה על שמונים חלות לא קרש
ארבעים מתוך שמונים ואם אמר יקרשו ארבעים מתוך
שמונים מושך ארבעים מתוך שמונים ומרים מהם אחד
מכל קרבן והארבעים השניות יפרו ויצאו לחולין השוחט
את התור והיה לחמה חוץ לחומת בית פגני לא קרש הלחם
אכל אם היה חוץ לעורה קרש הלחם אעפ שאינו לפניו
שחטה ער שלא קרמו פני הלחם בתנור ואפילו קרמו כולן
חוץ מאחת מהן לא קרש הלחם שחטה ונפסלה
בשחיטתה במחשבת זמן או במחשבת מקום קרש הלחם
נמצאת בעלת מוס או טריפה או ששחטה שלא
לשמה לא קרש הלחם וכן הדין באיל נזיר עם הלחם שלו

פרק שלשה עשר

שלוש מחשבות הן שפוסלין את הקרבנות ואילו הן מחשבת
שינוי השם ומחשבת המקום ומחשבת הזמן מחשבת
שינוי השם כיצר זה השוחט את הזבח שלא לשמו כגון
שזיה עולה ויחשב שהוא שלמים או ישחטנו לשם עולה
ושלמים או לשם שלמים ולשם עולה או ששחט הזבח שלא
לשם בעליו זו היא מחשבת שינוי השם מחשבת
המקום כיצר כגון ששחט את הזבח לשמו על מנת לזרוק
רבו או להקטיר ממנו דבר הראוי להקטרה חוץ לעורה או
לאכול ממנו דבר הראוי לאכילה חוץ למקום אכילתו זו היא
מחשבת המקום ובחיים שחשב בהן מחשבה זו הם הנקראים
ובחיים ששחטן חוץ למקום מחשבת הזמן כיצר
כגון ששחט את הזבח לשמו על מנת לזרוק רבו ומאחר
שנשקץ החמה שאינו זמן זריקתו או להקטיר ממנו דבר
הראוי להקטיר למחר מאחר שיעלה עמוד השחר שאינו
זמן הקטרתו או לאכול ממנו דבר הראוי לאכילה לאחר זמן
הראוי לאכילתו זו היא מחשבת הזמן ובחיים שחשב בהן
מחשבה זו הם הנקראים ובחיים שנשחטו חוץ לזמן והם
הנקראים פגול בכל מקום והיו פגול האסור בתורה

מפי השמועה למרו שוח שני בתורה ואם האכל יאכל מבשר
זבח שלמים אינו מדבר לא במחשב בשעת הקרבה שיאכל
ממנו בשלישי והוא הדין לכל קרבן שחשב עליו בשע מעשיו
שיאכל ממנו לאחר זמן הראוי לאכילת אותו קרבן וכן
אם חשב להקטיר ממנו בזבח דבר הראוי להקטרה כך
למרו מפי השמועה אחר אכילת אדם ואחר אכילת מזבח
אם חשב עליהן לאחר זמן הרי הקרבן פגול אבל
קרבן שלא נפסד מחשבתו לא נורק רבו על הזבח כהלכתו
ונשאר ממנו לאחר זמן אכילתו אותו הנשאר נקרא נותר
ואסו לאכלו והקרבן כבר נרצ וכפר הרי הוא אם ברס אני
נתתיו לכם על המזב לכפר כיון שהגיע רם למזבח כהלכתו
נתכפרו חבילים ונרצה הקרבן לפיכך אין מתפגל לא דבר
שיוט לו מתירין בין לאדם בין למזבח כמו שיתבאר אחר
זבח שחשב בו אחר משלש מחשבות או בשעת שחיטה או
שחט בשעת קבלת הרס או בשעת הולכתו למזב או בעת
זריקתו על המזבח נמצאת למד שבארבע עבודות הזבח
נפסל במחשבה בשחיטה ובקבלה ובהולכת הרס ובזריקתו
על המזבח והעוף בשני דברים במליקה ובמיצוי הרס
והמנחות הנקטות בארבעה במקצת ובנתינת הקומץ
בכלי שרת ובהולכת הקומץ למזבח ובזריקתו על האש
אבל אם חשב בדבר אחרים חוץ מאלו כגון שחשב בשעת
הפיט או בטעת נתיח או בשעת הולכת אימורין למזבח
או בשעת בליל המנחה או בשעת תגשתה וכיוצא בדבריו
או אין אותה המחשבה מועלת מלם בין שחיתתה מחשבת
שינוי השם בין מחשבת מקום בין מחשבת הזמן וכן
החשב באחר מארבע עבודות או א בסלן מחשב אחרת
חוץ משלש מחשבות או אין אותה המחשבה מפסדת מלם
כיצר המחשב בשעת שחיטה וקבלה והולכת

וזריקה להניח רם הזבח או אימוריו למחר או להוציאן חוץ
לעור או שחשב לזרוק הרס על הכבש שלא כנגד היסוד או
ליתן את הניתנין למעלה למטה ואת הניתנין למטה למעלה
או ליתן דמים הניתנין במזבח החיצון בכובח הפנימי או
את הניתנין בפנימי לחיצון או להכניס רם החטאת לפניו או
שחשב שיאכלו הזבח טמאים או שאר הפסולין לאכילה או
שיקריבום טמאים או שאר הפסולין לעבודה או לערב רם
הזבח ברם הפסולין או שחשב לשבר עצמות הפסח ולאכל
ממנו נא או שחשב לשרוף חטאת הנשרף חוץ לזמן או חוץ
למקום בכל אילו המחשבות וכיוצא בה הזבח כשר

וכן אם חשב בשעת קמיצת המנחה ובשעת נתינתו לכלו
ובשעת הולכתו ובשעת זריקתו על האש להניח קובצה או
לבנותה למחר או להוציא לחוץ הרי זו כשרה כבר
ביארנו שהולכה שלא בדגל אינה הולכה לפי אין המחשבה
פוסלת בה וחמהלך במקום שאינו צריך הרי זו הולכה
וחמחשבה פוסלת בה כיצר קבל הרס והוא עומד
במקומו ופשוט ידו בין לזרוק על המזבח וחשב בעת שפשוט
ידו ברם אין המחשבה פוסלת בה אבל אם קבל הרס בפניו
ולא הלך בו לבני המזבח לא הלך בו להוציא לחוץ וחשב
בשעת הלזכו לחוץ במחשבת הזמן וכיוצא בה הרי זו פוסלת

פרק ארבעה עשר

אין המחשבה הולכת לא אחר העובר אבל מחשבת בעל
הקרבן אינה מועלת כלום אפי שמענו הבעלי שפעלו והיה
מחשבת העובר נכונה הרי זה כשר ואם המחשב מועלת לא
ממי שהוא ראוי לעבור וברבר הראוי לעבור ממי שהוא
ראוי כיצר ארר מן הפסולין לעבודה שקבל הרס או הולך
או זרק וחשב בשעת העבודה מחשבת מקום או מחשבת
הזמן לא פסל במחשבתו לפי שאיט ראוי לעבור ואותו הרס
שקבל או שזרק מקצתו יטפך לאמת ואם נשאר רם הנפש
יחזור הראוי לעבודה וקבל במחשבה נכונה אבל אם חשב
הפסול בשעת שחיטה פסל במחשבתו שהשחיטה כשירה
בפסולין כמו שביארנו יש קרבנות שאם נעש שלא
לשמן כשרין כמו שיתבאר לפיכך אם קבל הרס בהם זה
שאינו ראוי לעבודה או הולכו או זרקו פסל הזבח כאילו

עשאהו לשמו שהוא פסול ואעפ שישרם הנפש וחזר הכשר
וקבל וזרק כבר נפסל הזבח ולא מפני מחשבת שינוי השם
פסל אותו לא מפני שהוא פסול לעבודה כמו שבארנו
בדבר הראוי לעבודה כיצר מנחת העומר שקמצה שלא
לשמה הרי זו כמי שנעשו לשם ושירה נאכלין מפני שהיא
כן השעירים ואין השעורים דבר הראוי לשאר קרבנות
וכן המחשב במנחת קנאת והלבונה עליה קורם
שילקט הלבונ אין מחשבתו מועלת שהרי אינה דבר הראוי
לעבודה וכן כל כיוצא בה במקום הראוי לעבודה
כיצר מזבח שנפגם וחשב מחשבת זמן או מחשבת מקום
לא פסל הזבח במחשבה זו שהרי אין המקום עתה ראוי
לעבודה קמץ את המנחה בחוץ וחשב בשעת קמיצת
מחשבת זמן או מחשבת מקום אין מחשבת זו כלום א
דברי שאינן ראויין לאכילה מן הקרבנות וראויין להקטרה
הרס והאבורין ובשר העולה והקומץ והלבונה מן המנחות
הנקטות ואילו ראוי לאכילה ואינן ראויין להקטרה הבשר
הנאכל מכל הזבחי בין הנאכל לפניהם בין הנאכל לכל אדם
ו ארר המנחות ושתי הלחם ולחם הפנים ואילו דברים
שאינן ראויין לאכילה ולא להקטרה בשר חטאת הנשרף
והעור של בשר כולו חוץ מעור האיה שהוא לאכילה אבל
המורא והוא הקורם הרק הדבק בעור ומבריל בינו ובין
הבשר אינו ראוי לאכילה וכן העצמות והגידים
והקרינים והשלפים והגוצה שלעוף והצפרני והחרטום שלו
וראשי אגפיים וראש הזנב אפי במקומו הריבוי מכל אילו
הדברים כבשר שאין יחתכו מן חזו וכצבץ הרס ויצא
הואיל ואינן חשבו נקראים דבר שאינו ראוי לאכילה
לעייף הקרבנות וכן חמדיק והתמלין והשליל והשליל
וביצת העוף והבשר שפולטתו והסכין בשעת הפעול ושווא

ואינו פיגול עד שחשב בכל המתיר
הכבשים והקטרת שני הבויכין
לאכול חצי וית מחלה או למחר ושחש השני וחשב לאכול
חצי וית מחלה שנייה הרי או מצטרפין לפיגול והוא הדין
בשני הבויכין עם שני הסדרים
הכבשים מחשבת הוּמין ועשה השני במחשבה נכונה זה
שעשאהו במחשבת הוּמין פיגול והשני בשר שחש אחר
מהן וחשב בשעת שחיטתו שיאכל מבשר השני למחר שניהן
כשרים שאין מחשבתו מזה על זה שני ככשי עזרת אין
מקדשין את הלחם לא בשחיטה כיצר שחשם וזרק רמס
במחשבת שניו השם לא קדש הלחם שחשן לשמן
וזרק רמס שלא לשמן הלחם קדוש שחשן שלא לשמן
אע"פ שזרק לשמן לא קדש הלחם שני הלחם שיצאו
בין שחיטה לזריקה וזרק רמס הכבש במחשבת הוּמין נתפגלו
שני הלחם אע"פ שהן בחוץ שהזריקה מועלת ליוצא אע"פ
שעדיין הוא בחוץ כשבי עזרת שחשן לשמן ואבר
הלחם אם זרק רמס לשמן הרי או פסולין זרק רמס במחשבת
הוּמין אחר שאבר הלחם הרי או ספק אם הותר באכילה
או לא הותרו

פרק שמונה עשר

כל המחשב מחשב שאינה נסנה בקדשו הרי זה עובר בלא
תעשה שהרי הוא אימ לא יחשב מפי השמועה לזרו שבכל
דין זה שלא יפסיד הקדשים במחשב שהרי זה רומה למטיל
סוס בקדשים ואע"פ אינו לוקה שאין המחשבה מצויה
כל קרבן שנשחט פסול בין שנפסל במחשבה בין במעשה
בין שאירע בו דבר שפסלו כל האוכל ממנו כוית כמזיד
לוקה שנ לא תאכל כל תועבה מפי השמועה למדו שאין
הכתוב מזהיר לא על פסולו הזקדשין וכן קדשים
שהושל בהם סוס האוכל מהם כוית לוקה הרי הם בכלל כל
תועב עד שיוולד להם מים אחר ויאכלו במזמן כמו שבארנו
וכל ששסולו מספק אין לוקין עליו כל קרבן שנתפגל
במחשבת הוּמין כמו שבארנו כל האוכל ממנו כוית כמזיד
חייב כרת שנ והנפש האוכלת ממנו עונה תשא ואם אכל
ממנו בשגגה מביא חטאת קבועה

אין חייבין כרת לא על אכילת דברים שהותרו
בין לארס בין למזבח אבל אם אכל מן המתיר עצמו אינו
חייב כרת לא לוקה כאוכל פסולי המוקדשו שאין בהן פיגול
כיצר מנחה שנתעלנה האוכל כוית משיריה
חייב כרת אבל אם אכל מן הקומץ טלה או מן הלבונה
אינו חייב כרת לפי שהן הן המתירין את השירים לארס
וכן זבח שנתפגל האוכל כוית מבשרו או מאסוריו או מבשר
העולה חייב כרת אבל אם אכל כוית מן הרס אינו חייב עליו
משום פיגול שהרי מתיר את האסורין לקרב למזב והאסורין
מתירין את הבשר לארס ורס העולה מתיר בשרה למזבח
ורס השא העוף מתיר בשרה לכהני ורס עולת העוף מתיר
בשרה למזבח ורס חטאת הנשרפו מתיר אמוריהם למזבח
לפי חייבין על אמוריהן משום פיגול הקומץ והלבונ מתירין
השירים לכהנים שני ככשי עזרת מתירין שתי הלחם לכהני
וכן שני בויכין לבונה מתירין לחם הפנים לכהנים אבל
דברים שאין להם מתירין כגון בשר חטאת הנשרפות
ומנחות הנשרפות אגן מתפלגין לעולם ואילו דברים
שאין חייבין עליהן משום פיגול לעולם הקומץ והלבונה
והקטור והד והיון בין יין הכא עכ הנסכי בין יין הכא בפני
עצמו ומנחות הנשרפות כולן שהרי אין להם קומץ להתירין
כגון מנחת סגנים ומנחת נסכים ובשר חטאת הנשרפות
ולג שכן של מצרע ואם תאמר והלא רס האשם מתיר
אין תלוי בו שחרי ארס מביא אשמו חיוס ולג אחר כמה
ימים כמו שיתבאר במקומו אסור להותיר מבשר הקדשים
לאחר זמן אכילתן שנ בקרבן תורה לא תותירו משנ עד
בקר והוא הדין לשאר הקדשים סלס וחמותיר אינו לוקה
שהרי נתקן הכתוב לעשה שגא והותר ממנו עד בקר באש
תשרפו האוכל כוית מבשר קדשים שנתיר כמזיד

חייב כרת בשיגג מביא חטאת קבועה שנ ואכליו עינו ישא
כי את קדש השם חלל ונכרתה ומאמתי יתחייב כרת
על אכילת הנותר אם קדשי קדשו הם חייב עליהן מאחר
שיעלה עמוד השחר ואם קדשו קליו הם חייב עליהן משקיע
החמה שליוס שני שהוא תחילת הלילה שליוס שלושו
והיכן הוהיר הכתוב על הפיגול ועל הנותר במילואים שהרי
נאמר שם לא יאכל כי קדש הם להזהיר על כל ששסולו
בקור שהוא בלא תעשה על אכילתו והפיגול והנותר מצטרפו
זה עם זה לכוית וכל הפיגולין והנותרין מצטרפין אסור
לטמא את הקדשים או לסבב להם טומאה שהרי פוסלן
והטמא את הקדשי אינו לוקה אבל ארס טהור שאכל כוית
מקדשין שנטמאו לוקה שנ והבשר אשר יגין בכל טמא לא
יאכל והיא הדין לשאר הקרבנות שאם אכל כוית מלבנות
המנחה שנטמאת אחר שנתקדשה בכלי לוקה אחר קדשים
שנטמאו לפני כפרה או לאחר כפרה בין שנטמאו באב
הטומאה או בולר הטומאה של רבתי תורה אבל אם נטמאו
בטמאות שלרבריהם אינו לוקה על אכילתן אבל מכין אותו
מכת מדרות ואינו לוקה לא האוכל אחר זריקת דמים אבל
אם אכל קורס זריקה אינו לוקה משו אוכל קורס טמא אבל
מכין אותו מכת מדרות כל ארס שנטמא טומאה
שחייבין עליה כרת על ביאת המקדש ואכל כוית מן הקדשי
בין בקורס טהור בין בקורס טמא כמזיר הרי זה נתחייב
כרת שנ והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה
וטימאתו עליו ונכרתה ואם אכל בשגגה מביא קרבן עולה
ויורד ומניין שאינו סרבר לא בטומאת הגוף שנא ונפש כי
תגע בכל טמא בשיסא ארס או בכהם טמאה או בכל שקץ
טמא ואכל מבשר זבח השלמי אשר לה ונכרתה והוא הדין
לשאר קדשי מזבח והיכן הוהיר על עון זה ביולדת שהרי
נאמר בה בכל קורס לא תגע מפי השמוע למדו שו אוהר
לטמא שלא יאכל קורס קורס שיטבו והאוב קורס אחר שטב
קורס שיעריב ששש או קורס שיביא כפרתו לוקה ואינו חייב
כרת שנא וטימאתו עליו ער שתהיה כל טומאתו עליו היה
טמא בטמאות של רבריהם אינו לוקה ואין צריך לומר
שאינו חייב כרת אבל מכין אותו מכת מדרות

אינו חייב כרת על קורס שיט לו מתירין ער שיאכל ממנו
אחר שקרבו מתיריו אבל אם אכל את הבשר קורס זריקת
הרס אינו לוקה משום טמא שאכל את הקורס זה
הכלל כל שיט לו מתירין אין חייבין עליו משום פיגול או
משום נותר או משום טמא ער שיקרבו מתירין כהילכתן
הכל שאין לו מתירין כיון שקרס בכלי חייבין עליו כוית
שיטתה אצילו נטמא הבשר קורס שיתטמא האוכל הואיל
וקרבו המתירין ואחר כך אכל חייב כרת וכן אם אכל מבשר
חטאת הנשרפו והוא טמא אחר שזרק רמס הרי זה חייב
כרת כב נתבאר לך שאף דברים שאין חייבין
עליהן משום פיגול חייבין עליהן משום נותר וטמא
כיצר דברים שאין להם מתירין אין חייבין עליהן משום
פיגול וחייבין עליהם משום נותר וטמא וכן המתירין עצמן
אע"פ שאין חייבין עליהן משום פיגול כמו שבארנו חייבין
עליהם משום נותר וטמא חוץ מן הרס שאין חייבין עליו
לעולם לא משום דבר אחר בלבד טמא שאכל אסורין
חייב כרת אבל פסח שלא נצלה ולחמי תורה שלא הירבה
חלתן הרי זה חייב כרת משום טומאת הגוף אע"פ שאינו
דאיין למה שהן אי אפשר שיתחייב ארס על
אכילה אחת משום פיגול ומשום נותר שהפיגול הוא הקרבן
שנפסל במחשבת הוּמין ואינו עולה לשם קרבן ולא נרצה
כלל והנותר הוא הנשאר מקרבן שקרב כמצוית לאחר זמן
אכילתו הפיגול והנותר והטמא שכללן זה כזה
ואכל חייב אע"פ שריבה מין על חבירו אינו כבטלו שאין
האיסורין מבטלין זה את זה ופיגול או נותר או טמא שהעלן
לראש המזבח משששלה האר ברובן פקע אסורין מהן
והאסורין מצטרפין עם הבשר לכוית בין בעולה בין בשאר
קדשים לחייב עליו משום פיגול או נותר או טמא
וזכ שנתפגל או שנתיר לאחר זמנו ואכל ממנו מן העיר

וכן שלמי נזיר ששחטן שלא לשמן אעפ שלא עלו
לבעלים הרי הן נאכלים ליום ולילה ואינן טעונין לחם וכן
אשם נזיר ואשם מצרע ששחטם שלא לשמן אעפ שלא עלו
לבעלים הרי הן נאכלין

פרק ששה עשר

כבר בארנו שהמחשב באחת מארבע העבודות מחשבת
המקום הקרבן פסול ואינו פיגול ואם חשב מחשבת הומו
הקרבן פיגול ברא שלא ערב עם מחשבת הומו
מחשבה אחרת אבל אם ערב מחשבת מקום או מחשבת
שינוי השם בפסח ובחטאת עם מחשבת הומו הקרבן פסול
ואינו פיגול כיצר שחט וקבל והוליד וזרק ומחשבתו
בארבע עבודות אילו מחשבת הומו או שהיתה מחשבתו
באחת מארבעתן מחשבת הומו ובשאר העבודות היתה
מחשבתו נכונה או לא היתה שם מחשבה כלל בשאר
העבודות הרי זה פיגול אבל אם שחט במחשבת
הומו וקבל או הוליד או זרק במחשבת המקום או ששחט
במחשבת המקום וקבל או הוליד או זרק במחשבת הומו
הרי זה אינו פיגול לא פסול כלל וכן הפסח והחטאת
ששחטן במחשבת הומו וקבל או הלך או זרק במחשבת
שינוי השם אין זה פיגול לא פסול והוא הדין בעופות
ובמנחות אין שם פיגול לא קרבן שנפסל במחשבת הומו
ולא ערב עמה מחשבת מקום לא בתחילה ולא בסוף ולא
ערב עמה מחשבת שינוי השם בקרבנו שנפסל במחשבת
שינוי השם המחשב באחת מארבע העבודות
או בכלם לאכול כוית מרבר הראוי לאכילה בחוץ וכוית
למחר או כוית למחר וכוית בחוץ או כחצי זית למחר
וכחצי זית בחוץ הרי הקרבן פסול ואינו פיגול וכן אם ערב
החשבה בהקטרה הרי זה פסול ואינו פיגול חשב
לאכל או להקטיר כחצי זית במחשבת המקום ולאכול או
או להקטיר כוית במחשבת הומו הרי זה פיגול בין שהקדים
מחשבת כוית בין שאחר אותה שאין חצי זית חשוב אצל
כוית חשב על חצי זית במחשבת הומו ועל חצי זית
במחשבת המקום וחזר וחשב על חצי זית אחר במחשבת
הומו הרי זה פיגול וכן אם חשב על חצי זית במחשבת
הומו וחזר וחשב על כוית חצי זית במחשבת הומו
וחציו במחשבת המקום הרי זה פיגול

חשב על הרמים הניתנין למטה ליתן אותם למעלה
או על הניתנין למעלה לתתם למטה וכיוצא במחשבות אילו
שאינן פסולין כמו שביארנו וערב עמהן מחשבת הומו הרי
זה פיגול ואם חשב עמהן מחשב המקום לברה הרי זה פסול
ואינו פיגול חשב על הרם הניתן למעלה לתת
למחר למטה או על הרם הניתן למטה לתת למחר למעלה
או שחשב על הרם הניתן בפניו בהיכל לתת במזבח החיצו
אי שחשב על הרם הניתן במזבח החיצו לתת למחר
בפנים אינו פיגול אעפ שחשב מחשבת הומו הואיל ושניה
מקום נתינת הרם במחשבתו הרי זה פסול ואינו פיגול
ומאחר שביארנו בהלכות אילו שהרם שניתן שלא במקומו
כאן ניתן במקומו למה לא יהיה זה פיגול במחשב וזו שחשב
ליתן הרם שלא במקומו למחר מפני שהרם הניתן שלא
במקומו אעפ שהובח כשר אינו מתיר הבשר באכילה כמו
שביארנו וכל זריקה שאינ מתרת הבשר באכילה אם חשב
ליתנה חוץ לזמנה לא פיגול לפיכך אם חזר וחשב המזבח
זה מחשבת הומו הרי זה פסול ואינו פיגול חשב מחשבת
זמן בשעת קמיצה אבל לא בשעת ליקוט הלבינה או שחשב
מחשבת הומו בשעת קמיצה אבל לא בשעת קמיצה
הרי זה פסול ואינו פיגול ער שיחשב מחשבת הומו בכל
המתיר שהוא הקומץ עם הלבינה בשעת קמיצת הקומץ
וליקוט הלבינה או בשעת נתינת שניהן בכלי או בשעת
הלכתן או בשעת זריקתן

חשב בשעת הקטרת הקומץ שיקטיר הלבינה למחר
אינו פיגול שאין הקטרה מפגלת הקטרה וכן אם הקטיר
הלבינה לברה או הקומץ לברה והוא מחשב לאכול שירים

למחר הרי זה פסולה ואינה פיגול שאין מפגלן בחצי מתיר
אבל אם הקטיר את הקומץ לברה וחשב שיקטיר
לבינה למחר ואחר כך הקטיר הלבינה וחשב שיאכל השיר
למחר הרי זה פיגול שהרי פשטה מחשבת זמן בכל המנחה
הקטיר כרי שומשום מן הקומץ עם הלבינה והוא
מחשב שיאכל כרי שומשום מן השירים למחר ער שהשלים
כל הקומץ עם הלבינה במחשבת הומו הרי זה פסולה ואינה
פיגול שאעפ שדרך אכילה בכך מעט מעט אין דרך הקטרה
בכך לא הרי זה ככנחה שלא הוקטר קומצה מנחת
חוטא או מנחת קנאות שהיה עליה לבינה וחשב בה מחשב
הומו קודם שלקט הלבינה הרי זה פסולה ואינה פיגול
ואם אחר שלקט הלבינה חשב עליה מחשבת הומו הרי זה
פיגול שירים שחטרו בין קמיצה להקטרה והקטיר
הקומץ במחשבת הומו הרי זה ספק אם נקבעו לפיגול והרי
הן פיגול או לא נקבעו ואינה פיגול

פרק שבעה עשר

כל הרמים הניתנין על מזבח החיצו שנתן מהם כתנת
ראשית במחשבה נכונה ונתן ממתנה שנייה ואילך במחשב
שינוי השם או מחשבת המקום או מחשבת הומו הרי זה כפר
והורצה הקרבן ואם נתן את הראשונה במחשבת הומו
והשלים המתנות במחשבת המקום הרי זה פיגול שמתנה
ראשונה היא העיקר אבל כל הרמים הניתנין על מזבח
הפנימי הואיל וכולן מעבדין זה את זה כמו שביארנו אם נתן
אחת מהן שלא כתקנה לא הפסיד בה המחשבה אעפ שנתן
כל השאר בתיקון הובח פסול חשב בראשונה מחשבת הומו
ושתק בשאר או שנתן כולן בתיקון חוץ מן האחרונה שנתן
במחשבת הומו הרי זה פסול ואינו פיגול ער שזוה במחשב
הזבח שהרי כולם כמתנ אחת הן טבילת אצב ברם בחטאו
הפנימיות מפגת כיצר חשב בשעת טבילת אצב ברם
במחשב הומו הרי זה מחשב בשעת הוייה היה עומד בעור
וחשב מחשבת הומו בחטאות הנעשות בפניו ברבר הנעשה
בפנים אינו פיגול חשב ברבר הנעשית בחוץ הרי זה פיגול
כיצר היה עומד בעזרה ואם הריני שוחט להוות רסו למדר
אינו פיגול שהחזייה לפנים בהיכל היה עומד בהיכל ואמר

הרי אני מזה לשפוך שירים למחר אינו פיגול שהרי חשב
בפנים ברבר הנעשה בחוץ אבל אם היה עומד בעזרה
ושחט והוא מחשב לשפוך שירים למחר או להקטיר
אימורין למחר הרי זה פיגול שהרי חשב בחוץ ברבר הנעש
בחוץ התורה מפגלת את הלחם והלחם אינו
מפגל את התורה כיצר השוחט את התורה והיא
מחשב שיאכל מבשרה או יזרוק רמה או יקטיר אימוריה
למחר הובח עם הלחם פיגול אבל אם חשב לאכול מן
הלחם למחר הלחם לברה פיגול וזבח התורה אינו פיגול

וכן הדין בשני כבשי עצרת עם שתי לחם הבאות
עמהן שאם חשב מחשבת זמן בכבשים נתפלגו שתי הלחם
חשב שיאכל משתי הלחם למחר שתי הלחם פיגול
והכבשים אינן פיגול חשב באחת מארבע
העבודות לאכול כוית מבשר הובח עם הלחם למחר הלחם
לברה פיגול והתורה או הכבשים אינן פיגול
המקטיר שני בויכי לבינה שעם לחם הפנים וחשב בשעת
הקטרתן שיאכל לחם הפנים למחר הרי הלחם פיגול
השוחט שני כבשי עצרת וחשב לאכול אחת משתי החלות
למחר שתיהם פיגול הקטיר שני הבויכים והוא מחשב
לאכול אחד משני הסרדים למחר שני הסרדים פיגול
וכן אם חשב מחשבת הומו באחת מחלות התורה או באחת
מחלות מנחה מאפה התנור הרי כל החלות פיגול אבל
אם נטמאת אחת משתי החלות או אחד משני הסרדים
או אחת מחלות התורה בין לפני זריקה בין לאחר זריקה
אותה החלה ואתו הסרד אסור והשהוד בשהדו ויאכל
חשב בעבודת אחר משני הכבשים שיאכל
כזו משתי הלחם למחר וכן אם חשב בהקטרת אחר משני
הבויכים שיאכל כוית מלחם הפנים למחר הרי הלחם פסול

א או
תרה
טאת
בלאי
ושל
כרים
קדשי
רופה
חלב
טור
ד וכל
חיצון
בן כל
הקל
ואם
נאמן
גילך
מן לו
רוצה
שיש
לו על
ירויין
יא
בסדר
כשים
יב
והוא
מכל
חושט
ביאין
גדרף
ביים
כשים
ונאכל
טאת
ג אילו
ד כהן
שבת
שאר
ל יום
בערו
ויפורו
קבלת
זס או
ואינו
ג בוח
ה תמו
אמנו
יורים
הזנח
ה ואם
זבעת
רשנו
ת לא
ן את
בדות

וודק את הרם ומקשיר את הקטורת ומטיב את הנרות ומקשיר אברי תמיד על המזבח כרי שיהיה רגיל בעבודה ביום הכיפורים ומסורין לו וקנים מוקני בית דין וקוראין לפניו ומלמדין אותו עבדת היום וסודרה ואומריין לו איש כהן גדול קרא אתה בפך שמא שחת או שמא לא למרתה דבר זה וערב יום הכיפורים בשחרית היו מעמידין אותו בשערי המזרח ומעבירין לפניו פרים ואלים וכבשים כרי שיהיה מכיר ורגיל בעבודה כל שבעת הימים לא היו מונעין ממנו מאכל ומשקה ערב יום הכיפורי עם חשכה לא היו מניחין אותו לאכל הרבה שהמאכל מביא את השינה ולא היו מניחין אותו לישן שמא יראה קרי ולא היו מאילין אותו דברים הסרגילין לשכבת זרע כגון ביצים וחלב חם וכיוצא בהן בימי בית שני צץ המינות בישראל ויצאו הצרוקין מהרה יאברו שאינן מאכילין בתור שבעל פה והיו אומריין שקטורת שלום הכפורי מניחו אותה על האש בהיכל חוץ לפרוכ וכשעל עשנה מכניו אותה לפני לקירש הקרשים השעם זה שכתוב בתורה כי בענן אראה על הכפורת אמרו כי הוא ענן הקטורת מפי השמועה למרו חכמים שאין נותן הקטורת לא בקורש הקירש לפני הארון שני ונתן את הקטרת על האש לפני השם ולפי שהיו חוששין בבית שני שמא כהן גדול זה נוטה לצד מינות היו משביעין אותו ערב יום הכיפורים ואומרו לו אישי כהן גדול אנו שלוחי בית דין ואתה שלוחינו ושליח בית דין משביעין אנו עליך כמו ששכן את שמו בבית הזה שלא תשנה דבר מכל דבר שאמרנו לך והוא פורש וכוכה על שחשדוהו במינו והן פירשין ובכין לפי שחשדוהו למו שמעשו סתומין שמא אין בלבם כלום כל לילי יום הכפורים כהן גדול יושב ודורש אם היה חכם ואם היה תלמיד דורש לפניו אם היה רגיל לקרות קורא ואם לאו קורין לפניו כרי שלא יישן וכמה קורין לפניו בבתי הקודש בקש להתנמנס פרחו לזיה מכין אותו באצבע צרדה ואומר לו אישי כהן גדול עמוד והצטנן מעט על הדצפה כרי שלא יישן ומתעצק עמו עד שזביע זמן שחישה ולא היו שוחטין עד שמכירין שעלה עמוד הגזר בראי שמא ישחשו בלילה

פרק שני

כל מעשה התמידות והמוספי שליום זה כהן גדול עושה אותן והוא לביש בכנריו והב ועבודות המיוחדות ליום זה ככנריו לבן ועבודה המיוחדת ליום זה היא מעשה הפר שלכהן גדול ושני הצעירים שאחר מהן שיעיר השתלח והקטרת הקשור בקדש הקדשים כל או בכנריו לבן הם נעשים כל עת שיטנה הבגדים ויפשוש בגדים וילבש בגדו אחרים שעון טבילה שנופשט את בגדו הכר ורחץ את בשרו במים במקום קרוש ולבש את בגדו וחשש טבילות ועשר קירושיו שוכל כהן גדול ומקדש בו ביום כיצד בתחילה פושט בגדיו חול שעליו וטובל ועולה ומסתפג ולבש בגדיו זהב ומקדש ידיו ורגליו ושחט את התמיד ומקשיר אברי התמיד שחר של כל יום ומטיב את הנרות ומקשיר אברי התמיד עם החביתין והנסכים ומקריב הפר ושבעה כבש שלמוסף היום ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדיו חוהב וטובל ועולה ומסתפג ולובש בגדיו לבן ומקדש ידיו ורגליו ועובר עבדת היום כל הוירויים עם ההגדלה וזריקת הדמו בגנים והקטרת הקטרת בקודש הקודשים ומסם השעיר לזש' יחול עזאל וזוציא אמורי הפר והשיצו הנשירפיו ומסר שארן לשריפה ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדיו לבן וטובל ועולה ומסתפג ולובש בגדיו זהב ומקדש ידיו ורגליו ומקריב שעיר חטאת של מוסף היום ואילו ואל העם והם עלית ומקשיר אמורי פר ושעיר הנשרפן ומקריב תמיד של בין הערבים ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדיו זהב וטובל ועולה ומסתפג ולובש בגדיו לבן ומקדש ידיו ורגליו ונכנס לקדש הקדשים ומוציא משם את חקף ואת הסחתה ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדיו לבן וטובל ועולה ומסתפג ולובש בגדיו זהב ומקדש ידיו ורגליו

ומקשיר קטורת של בין הערבים של כל יום ומטיב את הנרות בין הערבים ומקדש ידיו ורגליו ופושט בגדיו זהב ולובש בגדיו חול ויוצא כל הטבילות האילו והקירושין כולן במקדש שנ ורחץ את בשרו במים במקום קרוש חוץ מטבילה ראשונה שזוא רשאי לטבול אותה בחול שאינה לא להוסיף כונתו שאם יזכר טומאה ישנה שבידו יפושט ממנה בטבילה זו לשמה וכל כהן שלא טבל בין בגדים לבגדים או שלא קדש בין בנר ובגד ובין עבודה לעבודה ועבר עבודתו כשרה היה כהן גדול וקן או חולה מלבנין עששות של ברזל באש מכערב ולמחר מטילין אותן במים כרי להפיג צינתן שאין שבת במקדש או מערכין פים חמים כמו המקוה עד שתפוג צינתן בכל יום כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הזיור כשאר הכהנים והיום מקדש מקיותן של זהב משום כבודו בכל יום הכהנים עולים כמזרחו של כבש ויורדין כמערבו והיום עולים באצבע ויורדין באצבע לפני כהן גדול כרי להדרו בכל יום מי שוכה במחתה חותה במחתה של כסף ומערה האש למחתה של זהב והיום חותה כהן גדול במחתה של זהב ובה נכנס להיכל שלא לייגעו בתוסף עבודה וכן מחתה של כל יום מחוקת ארבעה קבין ושל יום שלשת קבין ובכל יום היתה כבירה והיום קלה ובכל יום ידה קצרה והיום ארוכה כרי להקל על כהן גדול שלא ייגע בכל יום ויום היו על המזבח שלש מערכות של אש והיום היו שם ארבע מוספיין מערכה כרי להדר המזבח ולעשרו זה שנ בתורה וכפר בערו וכער ביתו ובעד כל קהל ישראל מפי השמועה לכרו שזה וידיו דברים נמצאת למד שהוא מתור ביום זה שלשה וירויים אחר על ידי עצמו תחילה וירוי שני על ידי עצמו עם שאר הכהני ושניהם על פר החטאת אג' לו והירוי שלישי על ידי כל ישראל על שיעיר השתלח ומוכיר את השם בכל וירוי מהן שלשה פעמים כיצד הוא אומר אנא השם חטאתי עויתי ופשעתי לפניך אנא ה' כפר נא לחטאים ולעוונות ולפשעים שחטאתי ושיעיתי ופשעתי וכולי שנ כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני השם תטהרו הרי שלשה פעמי הוכיר את השם וכן בכל וירוי מהן וכשהוא נותן את הגורל על שעיר החטאת אומר להשם חטאת נמצא מוכיר את השם ביום זה עשרה פעמים ובכולם הוא מוכיר בכתבו שהוא השם המפורש בראשונה היה מגביה את קולו בשם כיון שרבו פרוצין חזרו לאימרו בקול נקוד ומבליעו בנעיבות עד שלא יכירו בו אפילו חביריו הכהנים כל הכהנים והעם העומדים בעורה כזהם שומעים את השם הכפורש יוצא מפי כהן גדול בקרושה ובטהרה היו כור גים ומסתחוי ונופלי על פניהם ואומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שנ כי שם ה' אקרא הכי גדול לאהיט ובשלישת הוירויים היה מתכוין לגמור את ה' כנגד המברכין ואומר להן תטהרו וכל היום כשר לוירוי יום הכפורים ולוירוי הפרים הנשרפים

פרק שלישי

שני הגורלו אחר כתוב עליו להשם ואחר כתוב ליעזאל והן כשירים מכל דבר בין מן העץ בין מן האבן בין מן המטבת אבל לא יהיה אחר גדול ואחר קטן אחר כסף ואחר זהב לא שניהם שוין ושל עץ היו ובבית שני עשו אותם של זהב ומניהן שני הגורלות בכלי אחר הכחויק מתי הידים כרי שיכנים שתי ידיו ולא יתכוין וכלי זה חול הוא ושל עץ היה וקלפי שמו היכן מגדיל במזרח העורה בצפון המזבח מניחין שם הקלפיו ומעמידין שני השעירים פניהן למערב ואחריהם למזרח וכהן גדול בא לשם והסגן כימינו וראש בית אב משמאלו ושני השעירים לפניו אהר לימינו ואחר לשמאלו שרף בקלפי והעלה שני הגורלות באתי ידיו לשם שני השעירים ופיתח ידיו אם שלש ע'ה כימינו הסגן אום לו אישי כהן גדול הנכה יפיק ואם בטמאו עלה ראש בית אב אומר לו אישי כהן גדול הנכה שמאך ונתן שני הגורלות על שניהם שלימין על שלימין ושלש מא על של

או מן המרק או מן התבלין או מן האלל או מן המורא מן
הגירי מן הקדנים מן השלמים מן הצפרנים מן החרטום ומן
הנוצ ומביצי העוף אינו חיו כרת וכן טם הגוף שאכל דברי
או מקרבן כשר אינו חייב כרת אבל מבי איתו מכת מדרות
אבל מן השליל או מן השליא חייב משום פיגול ונותר וטמא
כאוכל משאר בשר הובח קרשי גויים אין חייבין עליהם
משום פיגול ונותר ושם וכן דם הקדשים כמו שביארנו וכן
הלבונה והקשורת והעצום אין חייבין עליהן כרת לא משום
פיגול ולא משום נותר ולא משום טומאת הגוף

פרק תשעה עשר

מצות עשה לשרף כל הקדשים שנשטמו שגא והבשר אשר
יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף וכן הנותר מצות עשה
לשרפו שגא והנותר מבשר הובח ביום השלישי באש ישרף
ובמלל הנותר הפיגול וכל פסולי המוקדשין הכל נשרפין
קרוב שנתפגל או נפסל ישרף במקדש מיר וכל שפסולו
מספק תעבור צורתו ואחר כך ישרף במקדש פרים
ושעירים הנשרפים יש בהם ספק אם הלינה והיציאה קודם
שיגיע זמנם לצאת פוסלת בשרם באימוריהן או אינן פוסלת
בשרן לפיכך פוסלין אותן לחמיר וישרפו בעורה וכן אם
יצא חצי הבהמה ברוב האבר אם מחויקין אותן ביוצא
הואיל ויצא רוב האבר או עדיין אינן יוצאין שהרי לא יצא
רוב הבהמה לפיכך נפסלו מספק וישרפו בעורה וכן אם
נשאם חמשה להוציאן ויצאו שלשה ונשארו שנים והוציאו
השלשה חצי הכהמה הרי או נפסלו מספק וישרפו בעורה
ויראה לו שאין או צריכין להמתין עד שתעבור צורתן הואי
והן עוסרין לשריפה לעולם אפילו לא נפסלו בשר
המצא בעורה איברים עליות וחתיכות הטאות והנמצא
בירושלם שלמים והכל תעבור צורתן ויצאו לבית השריפה
שגא נותר הוא אם כן מה הועיל שתהיה חוקתו עולה או
חטאת או שלמים למי שיצטרך ואכל אין שורפין את הנותר
לא ביום טם ביום השלישי באש ישרף אעפ שהשלמי אסורו
באכילה מתחילת ליל שלישי אין שורפין אותן לא ביום בין
בזמנו בין שלא בזמנו וכן הפיגול אינו נשרף לא ביום ואין
שריפת טמא ונותר רוחה את יום טוב ואי צריך את השבת
ומית לשרוף טמא ונותר ופיגול כאחר בשר קרשי קרשי
שנשטם בפני שורפין אותו בפני ואם נשטם בחוץ שורפין אותו
בחוץ בין שנשטם כאב הטומאה בין שנשטם בוולד הטומא
ומימיהן של כהנים לא נמנעו כל שרוף את הבשר שנשטם
באב הטומאה שהרי הוא ראשון לטומאה עם הבשר שנשטם
בוולד הטומאה שהרי הוא שלישי אצף שם סיפין לו
טימא על טומאתו שהשלישי שנגע בראשון יחזור שני כמו
שיצא במקומו ולא עור לא אפילו ששן שנפסל
במבול יום שהוא שלישי מותר להרליקו בנר של מתכת
שנגע בראשון יחזור לשני כמו שיתבאר במקומו ולא
עור אלא אפי ששן שנפסל בטבל יום שהוא שלישי מותר
להרליקו בנר של מתכת שנגע בה טמא מת שהנר אב
הטומאה אעפ שההשמן נעשה ראשון כשיגע בנר הואיל
ויש שם טומאה אין מקפידין על תוספתה ואין נוהדין
לא מן הטהור שלא יפסל נותר של קדשים קלין
שורפין אותו בעליו בבתיהן מי שיצא סירו שלם וטכר
שיש בידו בשר קדש אם עבר הצופים שורפו במקומו ואם
לאו אם יש בו כזית או יתר חוזר ושרפו בירושלם ואם הוא
אורח שאין לו בית שורפו לשני הבירה מעצי המערכה וכל
עצמות הקדשים שאין בהן טוח אינן טעונין שריפה חוץ
מעצמות הפסח כבר ביארנו שהקרבן שנפסל אחר
שהופשט העור לכהנים או לבעליו בקדשים קלים אבל אם
נפסל קודם הפשט הרי העור כבשר וישרף הכל וכן
זבח שדפשא ונמצא טריפה או שנפסל במחשבת חוץ או
במחשבת המקום הואיל ולא נרצה הובח ישרף העור בין
בקדשי קדשים בין בקדשי קלים אבל אם נעשה במחשבת
שני חשט אעפ שלא עלה לבעלים הואיל ונרצה הרי העור
לכהנו או לבעליו כמו שביארנו חבב שהופשט קודם וריקח

אינו פוסל אילו הן הנשרפים בשר קודש שנשטם
נותר או נפסל וכן המנחה שנשטאת או נפסלה או נו
ואשם תלוי שנודע לו שלא חטא אחר שנודק דמו וח
העוף הבאה על הספק ושיער נזיר טהור והערלה ו
הכרם ודבר שאין דרכו להשרף כגון משקין של ערלה
כלאי הכרם הרי אילו יקברו ואילו הם הנק
קרשים שמתו בין קרשי מובח בין קרשי ברכ הבית ו
שהפילו נפל הפילו שליו תקבר ושור הנסקל ועגלה ע
וצפרי מצורע ושיער טיר טמא ופטר חמור ובשר ג
וחולין שנשחטו בעורה האורג מלוא הסיט משיער
ומפטר חמור בשרן ידלק כל הנקברין אפרן אכור
הנשרפין שלהקדש אפרם מותר חוץ מרשן המובח ה
והפנימי ורישן המנורה כל הנשרפין לא יקברו ו
הנקברו לא ישרפו שאעפ שהוא מחמיר בשריפתו ור
באפרן שאפר הנקברים אסור היה מקריב עמו בזבחה
לו נתפגלו עושה עמו בטהרות ואם אמר לו נשטמו
לא נחשרו ישרף על כך אבל אם אמר לו זבחי שהקדש
באותו היום נתפגלו ואותן הטהרו נשטמו אם היה נא
סומך על דבריו ואם לאו שורת הדין שאינו נאמן ות
להחמי על עצמו הרי זה משובח בריך רחמנא ר

הלכות עבודת יום הכיפורים

מצות עשה אחת והיא שיעשה מעשה יום הכיפורי כו
הסדר כמו שכתוב בפרשת אחרי מות הקורבנות והיא
ושילוח השעיר ושאר העבודות וביאור מצוה זו בפרק

פרק ראשון

ביום הצום מקריבין תמיד בשחר ותמיד בין הערבו
כל יום ויום ומקריבין מוסף היום פר ואיל ושבעה כו
כלם עולות ושניר חטאת נעשה בחוץ והוא נאכל לעוף
ועיר בקריבין יתר על מוסף זה פר בן בקר לחטאת
נשרף ואיל לעולה ושניהם משל כהן גדול ואיל הבז
ציבור האמור בפרשת אחרי מות והוא האיל האמור ב
המקוריים בכלל המוסף והוא הנקר איל העם ועיר
משל ציבור שני שעירי עוים אחר קרב חטאת וחוא
והשני שעיר המשתלח נמצאו כל הבהמות הקרבים
זה חמשה עשר שני תמידין ופר ושני אלים ושבעה כו
כולם עולות ושני שעירים חטאת אחר נעשה בחוץ
לערב והשני נעשה בפנים ונשרף ופר כהן גדול לר
והוא נשרף עבודת כל חמשה עשר בהכבוד
הקריבין ביום זה אינה אלא ככהן גדול בלבד אה
המשוח בשמן המשחה או הכרובה בבגדיו ואם היתה
אף מוסף שבת אין מקריב אותו לא כהן גדול וכן
העבודות של יום זה כגון הקטרת הקטורת של כ
והשבת הנרות הכל עשוי ככהן גדול נשוי שגא וכפר
זבער ביתו ביתו וז אשתו שבעת ימי קודם ליום הכ
מפרישין כהן גדול מביתו ללשכתו שבמקד ורבו זה
ממשה רבינו ומפרישין אותו מאשתו כל שבעת ימי
טמא תמצא אשתו נדה ונמצא טמא שבעת ימים
יכול לעבוד ומתקנין לו כהן גדול אחר שאם יארי
פסול יעבור האחר תחתיו בין שאירע בו פסול קודם
של שחר בין שאירע בו פסול אחר שהקריב קרבנות
זה שנכנס תחתיו אינו צריך חינוך לא עבודתו מה
ומתחיל מעבודה שפסק בה הראשון עבר יום הכני
הרי הראשון חוזר לעבודתו והשני עובר ככל מצות נ
גדולה לא שאינו ככהן גדול ואם עבר עבודתו כשר
מת הראשון זה השני מתכנה תחתיו בש
ימים אילו מוין עליו מאפר הפרה בשלישי להפ
ובשביעי שהוא ערב יום הכיפורים טמא נשטם במ
ידעו ואם חל יום שבת בשלישי או בשביעי של רוח
ההויח כל שבעת הימים מרגילין אותו בעו

מצבעותיו או בשינוי ומערה הקטורת בגורלו לתוך חפניו
גד שמחורה למלוא חופניו כשהיתה וזו היא עבודה קשה
שבמקדש ויצבר את הקטורת על גבי הגחלים
כידו לפניו במחתה כדי שתהיה הקטורת קרובה לארון
החוקה מפניו שלא יכזה ומסתין שם ער שיתמלא הבית
עשן ויוצא והוא מהלך אחרונית מעט מעט פניו לקודש
ואחריו להיכל עד שיצא מן הפרוכת ומתפלל שם
בהיכל אחר שיצא תפילה קצרה שלא להבעית את העם
שמא יאמרו מת בהיכל וכך היה מתפלל יהי רצון מלפניך ה'
לאינו שאם היתה שנה זו שחונה תהיה גשומה ולא יסור
שבש מבי יהודה ולא יהיו עמך בית ישראל צריכין לפרנסה
ואל תכנס לפניך תפילת עובדי ררכים בשעת הקטרת
הקטורת בקודש הקודש כל העם פורשים מן ההיכל בלבד
ואינן פורשין מבין האולם ולמזבז שאין פורשין מבין האולם
ולמזבז לא בשעת הקטרה בהיכל בכל יום ובשעת מתן
רמים בהיכל כמו שבארנו בהלכות תמירין ואחר כך
נוטל רם הפר מזה שהוא מנדנדו ונכנס בו לקודש הקדשים
ומזה מסנו שם שמונה הזויות בין בדי הארון ויוצא ומניחו
בהיכל על קן הזהב שהיה שם ואז יוצא מן ההיכל ושחט
את השעיר ומקבל את דמו ונכנס בו לקודש הקודש ומזה
מסנו שם שמונה הזויות בין בדי הארון ויוצא ומניחו על כן
שיני שבהיכל ואחר כך נוטל רם הפר מעל הכן ומזה
מסנו על הפרוכת כנגד הארון שמונה הזויות ומניחו רם הפר
ונוטל רם השעיר ומזה מסנו על הפרוכת כנגד הארון שמונה
הזויות ואחזק מערה רם הפר לתוך רם השעיר ומחזיר הכל
למזרק שהיה בו רם הפר כדי שיתערבו יפה יפה ועומד
לפנים ממזבז הזהב בין המזבז והמנורה ומתחיל להוות
מרס התערובת על קרנות סוכה הזהב והוא מסבב והולך
ומזה על הקרנות סוכה ומתחיל מקרן מזרחית
צפונית לצפונית מערבית למערבית דרומית לדרומית
מזרחי ועל כולן הוא נותן מלמטן מלמעלן חוץ מן האחרונ'
שהיתה לפניו שהוא נותן מלמעלן למטן כדי שלא יתלכלכו
כליו וחזותה הגחלים והאפר שבמזבז הזהב הילך והילך עד
שמגלה זהבו ומזה מרס התערובת על שהרז של מזבז שבע
פעמים בצד הדרום במקום ששלמו מתנת קרנותיו ויוצא
ושופך שירי הרם על יסוד מערבי של מזבז החיצון
ואחר כך בא אצל שעיר המשתלח ושופך שתי ידיו על
ראשו ומתורה וכך הוא אומר אנא השם חטאו ועונו ופשעו
לפניך עמך בית ישראל אנא השם כפר נא לחטאים ולעוונות
ולפשעים שחטאו ושעו ושפשעו לפניך עמך בית ישראל
ככתוב בתורת משה עברך כי ביום הזה יכפר עליכם וט'
ואחר כך מטלח השעיר למזבז ומיוצא אמורי
פר ושעיר שהכניס רמן לפניו ונתנן בכלי ומשלח השאר
לבית הרשן לשריפה ויוצא לעזרת הנשים וקורא שם אחר
שגניע שעיר למזבז ואחר כך מקדש ופושט בגדי לבן
ושובל ולובש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו ועושה השעיר
הנעשה בחוץ שהוא מכלל קורבנות מוסף היום ומקריב לו
ואיל העם שנ' ויצא ועשה את עולתו ואת עולת העם ומקשו
האימורין שלפר ושעיר הנשרפין ומקדי תמיד שלבין הערב
ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב ושובל ולובש
בגדי לבן ומקדש ונכנס לקודש הקדשים ומיוצא את הכף
זאת המחתה ואחר כך מקדש ופושט בגדי לבן ושובל ולובש
בגדי זהב ומקדש ומקשיר קטרת שלבין הערבים ומשיב את
הנרות שלבין הערבים כשאר הימים ואחר כך מקדש
ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב ולובש בגדי עצמו ויוצא לביתו
ומל העם מלויז אותו עד ביתו ויו טוב היה עושה על שיצא
בשלוס מן הקודש

פרק חמישי

כל עבודות שעוברים בבגדי לבן בפנים בהיכל צריך לעשותן
על חסדי שבאירט ואם הקדים בהן מעשה לחבירו לא
עשה כלום קטורת שחפנה קודם שחישת הפר לא עשה
כלום אעפ"י שחפניה בעורה צורך פנים כעבודת פנים היא
וכן שעיר ששחטו קודם מתן דמו שלפר לא עשה כלום

אעפ"י שהשחיטה בעורה הרי המו נכנס לפניו איל ושעיר
המוספין שעשה אותן קודם עבודת היום אינן כלום הקדים
רם השעיר לרם הפר בקודש הקדשים קודם שיגמר עבודתו
וזה מרס הפר כמצותו ואז יביא שעיר אחר ושחט אותו
וזה מרמו בקודש הקדשים כמצותו ויפסל הראשון הקדים
רם השעיר לרם הפר במתנות שבהיכל על הפרכת יחזור
וזה מרס השעיר פעם שנייה לאחר רם הפר נשפך הרם עד
שלא גמר מתנות שבקודש הקדשים יביא רם אחר ויחזור
וזה בתחילה בקודש הקדשים גמר מתנות שבקודש הקדשי
והתחיל במתנו שבהיכל ונשפך הרם עד שלא גמר יביא רם
אחר ויתחיל מתחילת הזויות שבהיכל גמר מתנות שבהיכל
והתחיל ליתן על מזבז הזהב ונשפך הרם עד שלא גמר
יביא רם אחר ומתחיל מתחילת מתנות המזבז שזולס כפרה
בפני עצמן הן גמר מתנות המזבז ואחר כך נשפך הרם
אינו צריך להביא רם אחר ששפיכת השירים על קזבז
החיצון אינה מעכבת ואם רם הפר הוא שנשפך קודם
שיגמור כל המתנות הרי זה מביא פר אחר ויחפון קטורת
פעם שנייה קודם שחישת הפר ויקטיד הקטורת ואחר כך
יביא רמו וזה מסנו ואין מטמא בגדים ואין נשרף בבית
הרשן אלא הפר הזה האחרון שבו נגמרה הכפרה

נתערב לו רם הפר ברם השעיר קודם שיגמור
ההזוין נותן אחת למעלה ושבע למטה לשם פר וחזור ונותן
אחת למעלה ושבע למטה לשם שעיר נתערבו במתנה
אחרונה נותן אחת למטה לשם פר וחזור ונותן אחת
למעלה ושבע למטה לשם שעיר נתחלפו הכיסות
ולא ידע אי זה הוא כוס רם הפר ואי זה הוא כוס רם השעיר
נותן מאחר מהן אחת למעלה ושבע למטה ונותן מן השיני
אחת למעלה ושבע למטה וחזור ונותן מן השני אחת
למעלה ושבע למטה וחזור ונותן מן הראשון אחת
למעלה ושבע למטה נמצא מכל מקום שנתן מרס הפר
ואחריו מרס השעיר קיבל רם הפר בשתי כוסות
וקיבל רם השעיר בשתי כוסות ונתערבו מקצת הכוסות
ולא נודע כוס רם הפר מכוס רם השעיר הרי זה מזה כל
ההזויות כמצותן מן הכוסות שלא נתערבו ושיפך שירי אילו
שהוה מהן על היסוד כמצוה ואותן הכוסות שנתערבו
ישפכו לאמה פר יום הכיפורים אעפ"י שבהן גדול
קונה אותו בשלו שנ' פר החטאת אשר לו המקום הפקיד

מסונו בו לכל אחיו הכהנים שאילו לא היה להן בו שותפות
לא היו מתכפרין בו לפי אם מת כהן גדול קודם שישחט
הפר הכהן שעומד תחתיו אינו מביא פר אחר לא שוחט
את של ראשון ואינו חטאת שחתו בעליה שתמות שאין
חטאת הרבים מתה שחט את הפר ומת קודם שיכפר ברמו
הכהן האחר נכנס ברם זה ומכפר בו שני שעירי
יום הכיפורים מצותן שיהיו שוין במראה ובקובה וברמים
ולקחתן כאחת אעפ"י שאינן שוין כשרין לקח אחר כהן
היום ואחר למחר כשרים מת אחר מהן אם עד שלא הגריל
מת יקח זוג לשני ואם משהגריל מת יביא שנים ויגריל
עליהן כתחילה ורואה אי זהו שמת אם היה שלשם אומר זה
שעלה עליו הגריל לשם יתקיים תחתיו ואם היה הכת של
עזאול יאמר זה שעלה עליו הגריל לעזאול יתקיים תחתיו
והשיני מן השנים שהגריל עליהן בסוף ירעה ער שיפול בו
מוס וימכר ויפלו רמיו לנרבה שאין חטאת הציבור מתה

פר ושעיר של יום הכיפורים שאברו והפריש אחרים
תחתיהן וקרבו ונמצאו הראשונים ירעו ער שיסתאבו וימכרו
ויפלו רמיהן לנרבה וכן אם נמצאו הראשונים קודם שיקרבו
לא יקרבו הראשונים וירעו השניי ער שיפול בהן מוס ויפלו
רמיהן לנרבה שאי חטאת הציבור מתה המוס פוסל בשעיר
המשתלח אמילו מוס עובר וכן אם נעשה מחוסר זמן נפסל
כגון שנשחטה אמו לחולה ביום הכפורים שראויתו לעזאול
היא שחישתו והוא טרופה פסול שנ' יעמר חי חלה השעיר
ואי יכול להלך מרכיבו על כתיפו ואפי' בשבת חלה המשלח
הרי זה משלחו ביד אחר נטמא המשלח הרי זה נכנס למקד
ונוטלו ויוצא שנאם ביד איש עמי המרבה ביד זה שהכין

שמאל ואם לא נתן לא עיכב אלא שחוסר מצוה שההנחה מצוה שאינה מעכבת וההגדרה מעכבת אעפ שאינה עכור לפי ההנחה כשרה בור והעליית הגורלות מן הקלפי פסולה בור וקושר לשון שלחורית משקל שתי סלעים בראש שעיר המשתלח ומעמידו כנגד בית שלוחו

ולנשחט כנגד בית שחיטתו ושוחט את פר החטאת אשר לו ואת השעיר שעלה עליו הגורל לשם ומכניס דמן להיכל ומוה מרס שניהן ביום הזה שלש וארבעים הוייה ולא הן מזה תחילה מרס הפר שמונה הויות בקודש הקדשים בין בדי הארון קרוב לכפורת בטמא שנאמר ולפני הכפורת יזה ונום ומוה שם אחת למעלה ושבע למטה מפי השמועה לארו שוה שנ שבע פעמים יזה יתר על הוייה ראשונה

וכך היה מונה אחת אחת אחת אחת ושתיים אחת ושלוש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע ולמה כונת ככה שמא ישכח וימנה הוייה ראשונה מכלל השבע

ואחר כך מוה מרס השעיר בין ברי הארון שמונה אחת למעלה ושבע למטה ומונה כדרך שמונה ברם הפר וחזור ומוה בהיכל על הכפורת מרס הפר שמונה אחת למעלה ושבע למטה שכך נאמר ברם הפר על הכפורת ולפני הכפורת ומונה כדרך שמונה בפנים

וחזור ומוה מרס השעיר כן על הכפורת שכונה הויות אחת למעלה ושבע למטה שנ ברם השעיר ועשה את דמו כאשר עשה לרם הפר ומונה כדרך שמונה בפנים וכל אלו ההויות אינו מתכוין בהן להוות לא למעלה ולא למטה לא כמצילוף ואחר כך מערב שני הרמים דם הפר ודם השעיר

ומוה משניהם ארבע הויות על ארבע קרנות מוה הוהב שבהיכל ושבע הויות על אמצעו של מוה זה וכל אילו השלש וארבעים הויות טובל אצבעו ברם שביחה על כל הוייה לא שיוה שתי הויות מטבילה אחת ושירי הרם שופך על יסוד מערבי של מוה החיצון ואחר כך משלח את השעיר החי ביד איש המוכן להוליכו למרבר והכל כשרים להוליכו אלא שעש כהנים גדולים קבע ולא היו מניחים את ישראל להוליכו וסוכות היו עושין מירושלם עד תחילת הזר בר ושובת איש אחר או אגשי הרבה בכל סוכה וסוכה בהן כרי שיהיו מלוין אותו מסוכה לסוכה על כל סוכה

וסיבה אחרת לו הרי מוה והרי מים אם כשל כוהו וצריך לאכול איכל ומעולם לא צריך אדם לכך ואגשי הסיכה האחרונה עומדין בסוף התחום וראין את מעשיו מרחוק כיצר היה עושה חולק לשון שלחורית שבקדנו חצו קושר בסלע וחצו קושר בין שתי קדנו ורוחפו לאחוריו והוא מתגלגל ויורד לא היה מגיע לחצי ההר עד שהו נעשה איברים איברים ובא ויושב לו תחת סוכה האחרונה עד שתחשך ודרביות היו עושין ומניפין בסודדין כרי שודעו שהגיע שעיר למרבר ואחר שמשלח את השעיר ביד מוליכו חוזר אצל הפר והשעיר שהוה דמן לפנים וקורען ומוצי את אמוריהן ונותנם בכלי ומקטירן על גבי המזב ומחתיך שאר

בשרן חתיכות גדולות מעורות זו בזו כמין קליעה ואינו מפרק אותן ומשלחן ביד אחרים להוציאן לבית השריפה ומנתחין אותן שם בעורן כמו שביארנו כיון שהגיע שעיר למרבר יצא כהן גדול לעזרת הנשים לקרות בתורה ובזמן קריאתו שורפין הפר והשעיר בבית הרשן לפיכך הריאה כהן גדול כשהו קורא אינו רואה פר ושעיר הנשרפו ושריפתן כשרה בור כמו שבארנו קריאה זו אינה עבודה לפיכך אם רצה לקרות בכגרי חול לבנים משלו קורא ואם רצה לקרות בכגרי לבן קורא שבגרי כהונ נתנו ליהנות בהן שלא בשעת עבודה כמו שביארנו כיצר הוא קורא

יושב בעזרת הנשי וכל העם עומדין לפניו וחזן הכנס נטל ספר תורה וניתנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן וחסגן ניתנו לסגן גדול וסגן גדול עומד ומקבל עומד וקורא אחרי מות ואך בעשור שבפרשת מעודות עד סוף העניין וניולל את התורה ומניחה בחיקו ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן ובעשור שבפרשת הפקודים עד סוף העניין קרא אותו על פה ולמה קרא על פה לפי שאין

שאל ואם לא נתן לא עיכב אלא שחוסר מצוה שההנחה מצוה שאינה מעכבת וההגדרה מעכבת אעפ שאינה עכור לפי ההנחה כשרה בור והעליית הגורלות מן הקלפי פסולה בור וקושר לשון שלחורית משקל שתי סלעים בראש שעיר המשתלח ומעמידו כנגד בית שלוחו

ולנשחט כנגד בית שחיטתו ושוחט את פר החטאת אשר לו ואת השעיר שעלה עליו הגורל לשם ומכניס דמן להיכל ומוה מרס שניהן ביום הזה שלש וארבעים הוייה ולא הן מזה תחילה מרס הפר שמונה הויות בקודש הקדשים בין בדי הארון קרוב לכפורת בטמא שנאמר ולפני הכפורת יזה ונום ומוה שם אחת למעלה ושבע למטה מפי השמועה לארו שוה שנ שבע פעמים יזה יתר על הוייה ראשונה

וכך היה מונה אחת אחת אחת אחת ושתיים אחת ושלוש אחת וארבע אחת וחמש אחת ושש אחת ושבע ולמה כונת ככה שמא ישכח וימנה הוייה ראשונה מכלל השבע

ואחר כך מוה מרס השעיר בין ברי הארון שמונה אחת למעלה ושבע למטה ומונה כדרך שמונה ברם הפר וחזור ומוה בהיכל על הכפורת מרס הפר שמונה אחת למעלה ושבע למטה שכך נאמר ברם הפר על הכפורת ולפני הכפורת ומונה כדרך שמונה בפנים

וחזור ומוה מרס השעיר כן על הכפורת שכונה הויות אחת למעלה ושבע למטה שנ ברם השעיר ועשה את דמו כאשר עשה לרם הפר ומונה כדרך שמונה בפנים וכל אלו ההויות אינו מתכוין בהן להוות לא למעלה ולא למטה לא כמצילוף ואחר כך מערב שני הרמים דם הפר ודם השעיר

גוללין ספר תורה בניבור ולמה לא יקרא בספר אחר לפי שאין אחר קורא בשני ספרים משום פגם ראשון

בעת שקורא מברך לפניו ולאחריה כדרך שמברכין בבית הכנסת ומוסיף לאחוריה שבע ברכות ואילו הן רצה ה לאינו וכו' מורים אמתנו לך וכו' סלה לנו אבינו כי חטאנו וכו' וחזקתם כה ברוך אתה ה מוחל עונות עמו ישראל ברחמי הרי שלש ברכות כתקנן ומברך על המקדש ברכת בפני עצמה יהיה עניינה שיעמוד המקדש ושכינה בתוכו

וחזקתם כה באי שוכן בציון ומברך ישראל ברכה בפני עצמה עניינה שיושיע ה את ישראל ולא יסור מהן מלך וחזקתם כה באי הבוחר בישראל ומברך הכהנים ברכת בפני עצמה עניינה שירצה המקום מעשיהם ועבודתם ויברכם וחזקתם כה באי מקדש הכהנים ואחר כך

אומר תפילה ותחינה ורינה ובקשה כפי מה שהוא רגיל וחזקתם הושיע השם עמך ישראל שעמך ישראל צריכין להושיע באי שומע תפילה

פרק רביעי

סדר כל המעשים שביום זה כך הוא כחצות הלילה מפיסין לתרומת הרשן ומסודדין את המערכה ופרשגין את המזבח כדרך שעושין בכל יום על הסדר שביארנו עד שיגיעו לשחיטת התמיד כשיגיעו לשחוט את התמיד פורסין סרין של בין כהן גדול ובין העם ולמה של בין כרי שיכיר שעבודת היום בכגרי בין ופושט בגדי חול וטובל ולבש בגדי זהב ומקדש ידיו ורגליו ושוחט בתמיד רוב שנים ומניח אחר לגמור השחיטה ומקבל הרם וחורקו על הכזבב כסצותו ואחר כך נכנס להיכל ומקטיר קשורת של שחר ומטיב את הנירו ומקטיר איברי התמיד וחתיבתו והנסכים ככל סדר התמיד של כל יום שביארנו ואחר

התמיד מקריב הפר ושבעת הכבשים של מוסף היום ואחר כך מקדש ידיו ורגליו ופושט בגדי זהב וטובל ולובש בגדי לבן ומקדש ידיו ורגליו ובא לו אצל פרו ופרו היה עוקר בין האולם ולמזבח ראשו לרדום ופניו למערב והכהן עיכר במזרח ופניו למערב וסוכך שתי ידיו על ראש הפר ומטירה וכך היה אומר אגא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך אני וביתי אגא השם כפר נא לחטאת ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורה משה עברך לאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו ואחר כך כגדל על שני השעירים וקושר לשון של והויות בראש המשתלח ומעמידו כנגד בית שלוחו ולנשחט כנגד בית שחיטתו ובא לו אצל פרו שניה וסוכך שתי ידיו על ראש ומטירה וידיו שני וכך הוא אומר אגא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך

אגא השם כפר נא לחטאת ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך ככתוב בתורה משה עברך כי ביום הזה וכו' ואחר כך שחט את הפר ומקבל את דמו ונתנו למי שהוא מנרנח שלא יקדש על הדובר הרביעי של היכל מבחוץ ונושל את המחנה וחזקתם כה אש מעל המזבח מן הפסוק למערב שנ מעל המזבח מלפני השם ויורד ומניחה על הדובר שבעודת ומוציאין לו את הכף וכלי מלא קשורת רקה מן הדקה וחופן מסנה מלא הפניו לא מחוקות ולא גרושות לא טפופות הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ונותן לתוך הכף

כבר ביארנו שהולכה בשמאל שכלת ברם הקדשים ושאר העבודות לפיכך היה מן הרין שיוליך המחנה בשמאלו וכף הקשורת בימינו אבל מפני כבוד המחנה ועוד שהיא חמה אינו יסל לכוכלה בשמאלו עד הארון לפיכך נטל המחנה בימינו וכף הקשורת בשמאלו ומחליך בהיכל עד שהיא מגיע לקדש הקדשים מציא הפרשת פרופה נכנס לקדש הקדשים עד שהוא מגיע לארון הגיע לארון ניתן המחנה בין שני הכרים וכבת שיני שלא היה ארון היה מניחה על אגן השתייה והואו שפת הכף בראש

אגא השם כפר נא לחטאת ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ככתוב בתורה משה עברך לאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו ואחר כך כגדל על שני השעירים וקושר לשון של והויות בראש המשתלח ומעמידו כנגד בית שלוחו ולנשחט כנגד בית שחיטתו ובא לו אצל פרו שניה וסוכך שתי ידיו על ראש ומטירה וידיו שני וכך הוא אומר אגא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך

אגא השם כפר נא לחטאת ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך ככתוב בתורה משה עברך כי ביום הזה וכו' ואחר כך שחט את הפר ומקבל את דמו ונתנו למי שהוא מנרנח שלא יקדש על הדובר הרביעי של היכל מבחוץ ונושל את המחנה וחזקתם כה אש מעל המזבח מן הפסוק למערב שנ מעל המזבח מלפני השם ויורד ומניחה על הדובר שבעודת ומוציאין לו את הכף וכלי מלא קשורת רקה מן הדקה וחופן מסנה מלא הפניו לא מחוקות ולא גרושות לא טפופות הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ונותן לתוך הכף

כבר ביארנו שהולכה בשמאל שכלת ברם הקדשים ושאר העבודות לפיכך היה מן הרין שיוליך המחנה בשמאלו וכף הקשורת בימינו אבל מפני כבוד המחנה ועוד שהיא חמה אינו יסל לכוכלה בשמאלו עד הארון לפיכך נטל המחנה בימינו וכף הקשורת בשמאלו ומחליך בהיכל עד שהיא מגיע לקדש הקדשים מציא הפרשת פרופה נכנס לקדש הקדשים עד שהוא מגיע לארון הגיע לארון ניתן המחנה בין שני הכרים וכבת שיני שלא היה ארון היה מניחה על אגן השתייה והואו שפת הכף בראש

אגא השם כפר נא לחטאת ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך ככתוב בתורה משה עברך כי ביום הזה וכו' ואחר כך שחט את הפר ומקבל את דמו ונתנו למי שהוא מנרנח שלא יקדש על הדובר הרביעי של היכל מבחוץ ונושל את המחנה וחזקתם כה אש מעל המזבח מן הפסוק למערב שנ מעל המזבח מלפני השם ויורד ומניחה על הדובר שבעודת ומוציאין לו את הכף וכלי מלא קשורת רקה מן הדקה וחופן מסנה מלא הפניו לא מחוקות ולא גרושות לא טפופות הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ונותן לתוך הכף

כבר ביארנו שהולכה בשמאל שכלת ברם הקדשים ושאר העבודות לפיכך היה מן הרין שיוליך המחנה בשמאלו וכף הקשורת בימינו אבל מפני כבוד המחנה ועוד שהיא חמה אינו יסל לכוכלה בשמאלו עד הארון לפיכך נטל המחנה בימינו וכף הקשורת בשמאלו ומחליך בהיכל עד שהיא מגיע לקדש הקדשים מציא הפרשת פרופה נכנס לקדש הקדשים עד שהוא מגיע לארון הגיע לארון ניתן המחנה בין שני הכרים וכבת שיני שלא היה ארון היה מניחה על אגן השתייה והואו שפת הכף בראש

אגא השם כפר נא לחטאת ולעונות ולפשעים שחטאתי ושעויתי ושפשעתי לפניך אני וביתי ובני אהרן עם קדושיך ככתוב בתורה משה עברך כי ביום הזה וכו' ואחר כך שחט את הפר ומקבל את דמו ונתנו למי שהוא מנרנח שלא יקדש על הדובר הרביעי של היכל מבחוץ ונושל את המחנה וחזקתם כה אש מעל המזבח מן הפסוק למערב שנ מעל המזבח מלפני השם ויורד ומניחה על הדובר שבעודת ומוציאין לו את הכף וכלי מלא קשורת רקה מן הדקה וחופן מסנה מלא הפניו לא מחוקות ולא גרושות לא טפופות הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ונותן לתוך הכף

כבר ביארנו שהולכה בשמאל שכלת ברם הקדשים ושאר העבודות לפיכך היה מן הרין שיוליך המחנה בשמאלו וכף הקשורת בימינו אבל מפני כבוד המחנה ועוד שהיא חמה אינו יסל לכוכלה בשמאלו עד הארון לפיכך נטל המחנה בימינו וכף הקשורת בשמאלו ומחליך בהיכל עד שהיא מגיע לקדש הקדשים מציא הפרשת פרופה נכנס לקדש הקדשים עד שהוא מגיע לארון הגיע לארון ניתן המחנה בין שני הכרים וכבת שיני שלא היה ארון היה מניחה על אגן השתייה והואו שפת הכף בראש

וררו לשיתין אין מועלי בהן מים שזנסכין בהן הסוכות כל
 זמן שהן בכר שלוהב אין נהנין בהן והנהנה לא מעל נתנו
 אותן בצלוחית מועלין בכולן שהרי הן מכלל הנסכים
 לוב שמן של מצורע מועלין בו משהוקדש בכלי עד שיורק
 רם האשם נורק רם האשם לא נהנין ולא מועלין עד שיתנו
 מסנו מתנותיו נתנו מסנו המתנות הותרו השירים באכילה
 כבשר חטאת ואשם כל רמי שחיש הקדשו אין מועלי בו בין
 לפני כפרה בין לאחר כפר עד שיצא לנחל קדרון יצא לנחל
 קדרון מועלי בו מפני שהיה נמכר לגנות ורמיו הקדש אבל
 המקור רם לבהמת קדשים הרי הוא אסור בהנניה ומועלין
 בו הואיל ואינה יכולה לחיות בלא רם הרי הוא כגופה
 העצמות והגידים והקדשים והטלפים שפירש מקדשו קדשי
 לפני זריקת רמים מועלין בהן פירשו לאחר זריקת רמים
 אין מועלין בהן עצמות העולה שפירשו לפני זריקה אין
 מועלין בהן לאחר זריקה שהזריקה מתרת אותם ואם פירשו
 אחר זריקה מועלין בהן לעולם עצמות העולה שפקעו
 מעל המזבח קודם חצות הלילה מועלין בהן לאחר חצות
 אין מועלין בהן אעפ שפקעו קודם חצות כיון שהגיע חצות
 הלילה נעשו כל האיברים כמו שנתאכלו ונעשו אפר
 נחלת שפקעה מעל המזבח בין לפני חצות בין לאחר חצות
 לא נהנין ולא מועלי אבל נחלת של קדשי ברק הבית כועלי
 בה והשלהבת לא נהנין ולא מועלי רשן הכזב החיצון בין
 קודם חצות הרשן בין אחר חצות מועלי בו רישון המזבח
 הפנימי ורישון המזבח לא נהנין ולא מועלי כל בהמת קדשי
 קדשו שהיא בעלת מוס בין שקדם מוס קבוע להקדישה בין
 שקדם הקדישה למוס קבוע ואפי היתה מחוסר זמן מועלין
 בהן משהוקדשו עד שיפרו אבל תורין שלא הגיע זמנן ובני
 זונה שצבר זמנן והן קדשי מוס אעפ שאסור ליהנות בהן
 הנהנה לא מעל הואיל ואינן ראויין לפיריון הרי הם כחטאו
 המתות לפיכך אין מועלין בהן

פרק שלישי

קדשי מוס שמתו יצאו ודי מעולה דבר תורה אבל כועלין
 בהן סרברי סופרים וכן אם נפסלו ברכיים שיפסלו בהן
 הקדבנות שכבר ביאתום מועלין בהן סרברי סופרים
 ברא בשלא היה להן שעת היתר לאכילת כהנים
 אבל אם היה לקדשי קדשים הנאכלים שעת היתר ואחר
 כך נפסלו ונאסרו באכילה הואיל והותרו שעה אחת אין
 מועלין באותו דבר שהיה ראוי לאכילה כמו שביארנו
 כיצד קודשי קדשים שנפסלו קודם שיגיע הרם למזבח
 כהלכתן כגון שחטן בריום אעפ שקיבל בצפון או שחטן
 בצפון וקיבל בריום או שחט ביום וורק בלילה או שחט
 בלילה וורק ביום או שעשאן בכחשבת הוסיף או בכחשבת
 המקום או שקבלו הפסולין את רמן אעפ שורקוהו כשרים
 או שורקוהו פסולין אעפ שקבלוהו כשרים או שיצא הבשר
 או הרם כולו קודם זריקת הרם או של הרם בכל אילו
 מועלין בכלן לעולם שהרי לא היה להן שעת היתר
 אבל אם הגיע הרם למזבח כמצותו ואחר כך לן הבשר או
 האמורין או שנשטא הבשר או האימורין או שיצא הבשר
 או האימורין לחוץ או שיצא מקצת הבשר ורם זריקת
 רמים בכל אילו וכיוצא בהן אין מועלין בשאר בשרן שהרי
 היה לו שעת היתר לאכילה כמו שביארנו
 הפסולין את הרם וורקוהו וחורו הכשרים לעבודה וקיבלו
 שאר רם הנפש וורקוהו אין מועלין בבשרן שאין הפסולין
 עושין שאר רם הנפש שירים חוץ מן השמא הואיל וראוי
 לעבודת ציבור עשה שאר רם שירים כיצד קיבל
 השמא וורק אעפ שחור הכשר וקיבל שאר רם הנפש וורקו
 חרי אילו לא היתה להן שעת היתר ומועלין בכלן שזה
 הרם שירים הוא ואין זריקת השירים מועלת כבר
 ביארנו שאין בקדשים קלים מעילה לעולם חוץ מאמוריהן
 אחר זריקת הרם והוא שתחיה זריקת המועלת אבל קדשין
 זלין שנתפגלו אעפ שנודקוהו אין מועלין באמוריהן וכן
 אם יצא הרם אעפ שהחזירו וורקו אין מועלין באמוריהן

כל חטאות המתות כגון ולר חטאת ותרומתה
 וכיוצא בהן אסור ליהנות בהן ואם נהנה לא מעל וכל
 חטאת שתרעה עד שיפול בה מוס מועלין בה עד שתפדה
 המפריש חטאתו ואברה והפריש אחרת תחתיה
 ואחר כך נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות ושחט
 שתיהן כאחת וורק רם אחת מהן אין מועלין לא בכשר וו
 שנורק רמה ולא בכשר חבירתה ואעפ שאינו ראוי לאכילה
 הואיל ואם רצה מזה וורק ואם רצה מזה וורק אבל אם
 שחט וו אחר וו אין רמה מועיל לכשר חבירתה ואפי לאחר
 זריקה שהרי לא היתה לה שעה הראויה להתיר בשרה
 כל חטאת עוף או עולת עוף שנפסלה בשינוי עשייתה או
 בשינוי מקום עשייתה מועלין בה חוץ מעולת העוף שנפסל
 להמה בשליקת חטאת לשם חטאת שאעפ שלא עלת לבעלי
 לשם חובה אין מועלי בה הואי ושינה שמה ומקום עשייתה
 ושינה בעשייה לעם דבר שאין בו מעילה מנחה
 שנתפגלה או שנעשית במחשבת הכקום וכן שתי הלחם
 ולהם הפנים שנתפגלו או שנפסלו במחשבת המקום מועלי
 בהן שהרי לא היתה להן שעת היתר וכן קוסין שיצא
 לחוץ או לן וחוד והקטירו מעלין בשירים שהרי לא היה שם
 שעת היתר אבל אם נשטא
 הקוסין והקטירו אין מועלין בשירי שהציץ מרצה על השמא
 ואינו מרצה לא על הלן ולא על היוצא יצאו השירים או
 נשטאו ואחר כך הקטיר הקוסין אעפ שהן אסדין באכילה
 אין מועלין בהן שהרי קרב הקוסין כביצותו הנהנה
 מקודשי קדשים כולם לפני זריקת רמים או שאיזרי קדשי
 קלים לאחר זריקה או שנהנה מן העולה כולה או מן ה
 והלבונה ומנחת כהנים והחביתין יפול מה שנהנה לטבח
 מעל בקזרבנות הציבור יפול מה שנהנה ללשכה

נהנה קודם זריקה מבשר קדשי קדשים שנשטא או שנהנה
 מאמורי קדשים קלים אעפ שהעלין לראש המזבח הרי זה
 פשור קדשי המזבח חלבן וביציהן אסור ליהנות
 בהן והנהנה לא מעל לפיכך ולר הקדשים וכן ולר המעשר
 לא יינק מאמו לא מבהמה אחרת חול ויש לאדם להתגרם
 ולומר חלב בהמה זו החולין והיה בקדש לולדת הקדשם
 שוינקוהו כרי שלא ימותו הקדשי בהמה יעוף לכזב
 קדושת רמים כגון שאמר רמי בהמה זו לנסכים ורמי בן
 יונה זה לשלמים הרי הן כקודשי ברק הבית ומועלין בחלבן
 ובביציהן כמו שיתבאר

פרק רביעי

המפריש מעות לחטאתו לעולתו ולא שכו ולתורין ובני זונה
 כועלין בהן משעה שהפריש הפריש לשלמים אין כועלין
 בהן הקדוש אבר אחר לרמיו למזבח הרי זה
 ספק אם פשטא קדושה בכולן או לא פשטא לפיכך תקד
 ולא יפדה ואם נפדה אין מועלין בפריונו
 המפריש מעות לנוירותו אסור ליהנות בהן ואם נהנה
 לא מעל מפני שהן ראויין לביא כולם שלמים ואין בשלמים
 מעילה לא באימוריהן אחר זריקת רמים מת יפול לרבה
 היו מפורשין רמי חטאת ילכו לים המלח ולא נהנין ולא
 מועלין רכי עולה יבואו עולה ומועלין בהן אבר אילו
 להשאתי והשאר לנוירותי אם נהנה בכל השאר מעל נהנה
 במקצתו לא מעל וכן אם אים אילו לעולתי והשאר לנוירותי
 ונתנה בכולן מעל נהנה במקצתן לא מעל שאין ברמי
 שלמים מעילה הפריש מעות ואמר אילו לעולתי
 ואלו לחטאתי ואלו לשלמים ונתערבו מועלי בכולן ומועלין
 במקצתן וכיצד יעשה יקח שלש בהמות ומחלל רמי חטאת
 בכל מקום שהוא על החטאת ורמי עולה על העולה ורמי
 שלמים על שלמים אחר מסחוייבי קניין שהפריש
 מעות ואמר אילו לחובתי מועלין בכולן ומועלין במקצתן
 ואם מתו יפלו לטבח כמו שביארנו בניירותו ומועלין בהן
 המפריש חטאת על אכילת חלב והביאה על אכילת רם
 חרי זה לא כפר לפיכך לא מעל הפריש בעית לחטאת
 חלב וקנה בהן חטאת לרם בשוגג כפר לפיכך מעל בכזיר

אפי נטמא רחפו ונפל השעיר ולא מת ירד אחריו ומיתנו
בכל דבר שממיתו ואיברי שעיר זה מותרין בהנייה
נפחתה תקרה שלהיכל לא היה מזה שנ באהל מועד מובח
שלא נתהגך בקטורת לא יזה עליו שנ מובח קטורת הסמים
חסר מן הקטורת אחר מסמניה או מעלה עשן חייב מיתה
עליה שנ ולא ימות כי בענן אראה על הכפורת וכן חייב
מיתה על ביאתו בלא מצוה לפיכך אם שנגג בביאה וחזיר
בקטורת או שנכנס בקטורת שלימה עם החסירה חייב מית
הקטיר מן הקטורת שלקדש הקדשו כזית בהיכל חייב מית
חפינת הקטורת עבודה והמחשבה פוסלת בה וכן
חתיית הנחלים לקטורת נפסלת במחשבה שמכשירי קרבן
קרבן הפן בראשי אצבעותיו או מן הצרדין או מסטה
למעלה או שחפן בידו זו ובידו זו וקרבו זו לזו או שנתפורת
קטורת מידו על הארץ ואספה או שחפן חבירו ונתן לחפניו
או שחפן ומת ונכנס שיני במה שחפן ראשון כל אילו ספק
ולא יקטיר ואם הקטיר חרצה

הלכות מעילה

יש בכללן שלש מצות אחת מצות עשה ושתיים מצות לא
תעשה וזהו פרשן א לשלם המועל אשר הטא בתוספת
חומש וקרבן וזהו דין המועל ב שלא לעבוד בקדשים
ג שלא לגזול קדשים וביאור מצות או במקום או

פרק ראשון

אסור להרויט ליהנות מקדשי השם בין סרברים הקליבין
על גבי המזבח בין מקדשי ברק הבית וכל הנהנה בשה
פרוטה מקדשי השם מעל דברים שחותרו באכילה
מן הקורבנות כגון בשר חטאת ואשם אחר וריקת דמן או
שתי הלחם אחר וריקת רם שני הכבשים אין בהן מעילה
אפי אכל הזר מאילו וכיוצא בהן הואיל והן מותרין למקצת
בני אדם ליהנות בהן כל הנהנה מהן לא מעל ואפי נפסלו
ונאסרו באכילה הואיל והיתה להן שעת היתר אין חייבין
עליהן מעילה כל המועל בורזן לוקה ומשלם מה
שפגם מן הקודש בראשו ואזהרה של מעילה מזה שנ לא
תוכל לאכול בשעריך מעשר רגנד וכו' ונדררך מפי השמוע
לפרו שו אזהרה לאוכל מבשר עולה הואיל וכלו לשם והוא
הדין לשאר כל קודש שהוא להשם לכר בין מקדשי מזבח
בין מקדשי ברק הבית אם נהנה מהן בשה פרוטה לוקה
מעל בשגגה משלם מה שנהנה ותוספת חומש
ומביא איל בשני סלעים ומקדיבו אשם ומתכפר לו וזהו
הנקר אשם מעילות שנ וחטאה בשגגה מקדשי השם והביא
את אשמו וכו' ואת אשר חטא מן הקוד ישלם ואת חמישותו
וכו' ושילום הקרן בתוספת חומש עם הבאת הקרבן מצות
עשה תשלום הקרן והבאת האשם מעכבין הכפרה
ואין החומש מעכב שנ באיל האשם איל ואשם מעכבין ואין
החומש מעכב שנ באיל האשם הביא מעילתו עד שלא
הביא אטמו לא יצא נסתפק לו אם מעל או לא מעל פטו מן
התשלומין ומן הקרבן והחומש הרי הוא כתחילת ההקדש
ואם נהנה בו מוסף חומש על החומש וכבר ביארנו כמה
פעמים שהחומש אחר מארבעה מן הקרן עד שיהיה הוא
וחומש חמשה יש דברים שאין חייבין עליהן מעילה
מרבית תורה אבל אסור להנות בהן מרבית סופרי והנהנה
מהן משלם קרן בלבד ואינו מוסף חומש ואינו מביא אשם
כל קודשי מזבח בין קודשי קדשים בין קדשים
קלים אסורין בגיוה ועבודה שנא לא תעבוד בבכור שורך
ולא תגזו בכור צאנך והוא הדין לשאר קדשים וחגווא את
חשור או העובר בצאן לוקה מן התורה ותולט אינו כגווא
ויראה לי שאינו לוקה עד שיגווא סרי רחוב חסיד מפול לא
יהיה זה חמור משבת ספק קדשים כגון בהמה שחיא
ספק בכור וכיוצא בה הדין אסורין בגיוה ועבודה והגווא
או העובר בהן אינו לוקה בהמת הקדש שנפל בה מסם
ונפרת כמו שבארט אינה מותרת בגיוה ועבודה והרי היא
כאסורה עד שתשחט נשחטה אחר פרוינה הותרה

באכילה ברא כשקדם הקדשן את מומן או קדם מוס עובר
להקדשן אבל המקדש בעלת מוס קבוע למזבח אינה
אסורה בגיוה ועבודה לא מרביתהם נפרית הרי זו
כחולין לכל דבר ותצא לחולין להגווא ולהעברו חוץ מן הבכו
והמעשר שהקדושה חלה על גופן אעפ שהן בעלי מומין
קבועין מתחילתן ואינן יוצאין לחולין להגווא ולהעבר לעולם
ואסור להרביע בבכור או בפסולי המוקדשין מותר לתלוש
את השיער לכתחילה מן הקדשי כדי להראו המוס למזמחה
ואותו השיער שתלש או שנשר מן הבהמה או מן הבכור
והמעשר הרי זה אסור בהנייה אפי לאחר שישחטו מפני
מומן גזירה שמא ישהה אותן הואיל ואינן באין לכפרה
אבל צמר הנושר מן החטאת והאשם מותר בהנייה לאחר
שחישתן מפני מומן הואיל ולכפרה הן באין אינו משהה
אותן ואם נתלש מן העולה הרי זה ספק וכל שיתלש מכל
הקדשי אחר שנפל בהן מוס הרי הוא מותר בהנייה שהרי
לא תלש בידו חוץ מן הבכו שאף הנתלש ממנו אחר שנפל
בו מוס אסור בהנייה השוחט בכור או שאר מוקדשין
תולש את השיער מכאן ומכאן לעשות מקום לסכין ובלבד
שלא יזיזו ממקומו קודשי ברק הבית אסורין
בגיוה ועבודה מרבית סופרים אבל מן התורה אינן אסורין
לפיכך הגווא אותן או העובר בהן אינו לוקה אבל סכין
אותן סכת מדרות המקדש עובר למזבח אמו אסורה
בעבודה מרבית סופרים מפני שעבודתה מכחשת את
העובר גורו בה והרי היא מותרת בגוה שאין בזה הפסד
לולד הקדש אבר אחר מן הבהמה בין לברק הבית
בין למזבח הרי הרב ספק אם אסורה סלה בגיוה ועבודה
או אינה אסורה לפיכך אין לוקין עליה

פרק שני

קדשי קלין אין מועלין בהן עד שיורק הדם נור הדם מועלו
באימוריהן עד שיצאו לבית הרשן שהרי הן לאישים ואין
מועלין ברבר הנאכל כמו שביארנו אפי העלה האימורין
של הן למזבח קודם וריקה אין מועלין בהן עד שיורק הדם
הוציא אימוריהן לחוץ קודם וריקה אין מועלין
בהן עד שיורק הדם נורק הדם אעפ שעדיין הן בחוץ ולא
החזירו מועלין בהן שהוריקה מועלת ליוצא בין להקל בין
להחמיר כל קודשי קדשים מועלין בהן משהוקדשו
עד שיורק הדם נורק הדם מועלין בהן ברב שכולו לאישי
עד שישרף ויצא לבית הרשן ואין מועלין ברבר הנאכל
כמו שביארנו כיצר העולה אחר עולת העוף ואחת
עולת בהמה והקומץ והלבונה ומנחת כהנים והחביתין
ומנחת נסכים מועלין בהן משעת הקדשן עד שיצאו אדר
שריפתן על המזבח לבית הרשן וכן פרים הנשרפין
ושעירים הנשרפים מועלין בהן משעת הקדשן עד שישרפו
ותגמור שריפתן בבית הרשן ויתוך הבשר אבל קודם שיתו
מועלין בו והוא בבית הרשן וכן פרה ארומה מועלין בה
משהוקדשה עד שתעש אפר אעפ שהיא כקדשי ברק הבין
הדי נאמר בה חטאת היא ותגאי בין דין הוא שלא ימעול
אדם באפר הפרה חטאת בהמה ואשם וחבתי שלמי
ציבור מועלין בסלן משהוקדשו עד שיורק הדם נורק הדם
מועלין באמוריהן עד שיצאו לבית הרשן ואין מועלין בבשר
וכן חטא העוף מועלין בה משהוקדשה עד שזוה דמה הווה
דמה אין בה מעילה אבל אסור ליהנות במזראתה ונוצתה
והנהנה בהן אחר הזייה לא מעל המנחות מועלין
בהן משהוקדשו אעפ שעדיין לא נתקדשו בכלי שרת עד
שיקטיר הקומץ קרב הקומץ הותרו השירים באכילה ואם
נפסלו השירים או חסרו ואחר כך הקטיר הקומץ הואיל
והקטרה זו אינה מתרת השירים באכילה הרי הרב ספק
אם יצאו ידי מעילה או לא יצאו לחם הפנים מועלין
בו משהוקדש אעפ שעדיין לא נאפה עד שיקטיר הבזיכין
הקטיר הבזיכין הותר באכילה וכן שתי הלחם מועלין בהן
משהוקדשו קודם שאפו עד שיורק דם הכבשים נורק דם
הכבשים הותרו באכילה הנסכין מועלין בהן משהוקדשו

שפגם כחן שלכש בני הקדש או בקע בקורדוס לא מעל
עד שפגום בהקדש בשוה פרוטה באותו דבר עצמו שנהג
בו ויתכוין ליהנות ויפגום ויהנה כאחת נהנה בכחצי פרוטה
ופגם בכחצי פרוטה או שנהנה בשוה פרוטה ופגם בשוה
פרוטה בדבר אחר ולא נהנה במא שפגם ולא פגם במה
שנהנה הרי זה לא מעל עד שיהנה בשוה פרוטה ויפגום
באותה הנייה בשוה פרוטה בדבר עצמו כיצד הרי שהתיר
מטלת סבגר הקדש ותפרה בבגדו ולבשה ונהג בה בשוה
פרוטה והפסיד בכגר שהתירה ממנו בשוה פרוטה

ולא הפסיד במטלית כלום הרי זה לא מעל מפני שנהנה
בדבר ופגם בדב אחר וכבר ביארנו שנהנה ומהנה חבירו
מצטרף ואפילו לזמן מרובה קדשי קדשים התמימים
שתלש מצמין כיון שנהנה בפרוטה מעל אעפ שלא פגם
שהרי הן דומין לכוס של זהב שאינו נפגם שאין תלושת
הצמר פוסלת אותן מלקרב אבל אם נפל בהן מום הואיל
ולמכירה עומדין והנייה פוגמת רמיהן לא מעל עד שיהנה
ויפגום בפרוטה תלש מהן אחר שמתו כיון שנהג מעל שאין

פגם לכתה ומעילה זו מרכייהם כמו שביארנו
המועל בקדשי ברק הבית מין שפעל בשגגה נתחלל הקוד
וזה שיהנה אחריו פטור מעל בודון הואיל ואינו חייב בקרבן
מעילה לא נתחלל הקודש לא הרי הוא בהווייתו ואם בא
אחר ונהנה בו בשגגה מעל ברא בשמעל בקודש והוציאו
בתורת חולין והקנהו לאחר אבל אם נהנה בו ופגמו ולא
הקנה לאחר יש בו מועל אחר מועל ואין מועל אחר כועל
במוקדשי לא בכמה וכלי תשמיש בלב כיצד בקע בקורדו
של הקדש ונהנה בפרוטה ופגם ובא חבירו ובקע בו ונהנה
ופגם כולם מעלו נשל הקורדוס ונתנו לחבירו הוא מעל
אבל חבירו לא מעל שמה בכוס של זהב ונהנה בפרוטה
ובא חבירו ושתה ונהנה ובא חבירו ושתה ונהנה כולם
מעלו נשל הכוס ונתנו לחבירו מתנה או מכרו הוא מעל
וחבירו לא מעל רכב על גבי החמור ונהנה בפרוטה
ופגם ובא חבירו ורכב עליו ונהנה ופגם ובא חבירו ורכב
עליו ונהנה ופגם כולם מעלו נתן החמור לחבירו מתנה
או מכרו או שכרו הוא מעל וחבירו לא מעל וכן המשאל
קדוים של הקדש הוא מעל לפי טובת הנאה שם וחברו
כותר לכקע בו לכתחילה והוא הדין לבהמה בהמת

קדשי קדשים אינה כן לא יש בה מועל אחר מועל עכפ
כיצד תלש מן החשאת ובא חבירו ותלש ובא חבירו ותלש
כולן מעלו וכן אם נתנה לחבירו וחבירו לחבירו כולן
מעלו ויראה לי שרין המנחות והעופות והנסכים וכלי שרת
כרין הבחמה שכולן קדושת הגוף הן בהמת קדשי
קדשים שגפל בה מום הואיל והיא עוכרת לפיריון הרי הוא
קדושי ברק הבית שהיא קדושת רמים ואם נתנה לחברו
וחברו לחברו הראשון בלכר מעל אמרו חכמים
שהנוטל אבן או קורה של הקדש ונתנה לחבירו שניה מעלו
ואם נתנה לזה הגובר שהיתה תחת ידו הוא מעל והגובר
לא מעל ויראה לי שאין או הדברים אטורין לא בכועל
בודון שהרי לא נתחלל הקדש הנוטל פרוטה של
הקדש על דעת שחיא שלו לא מעל עד שיוציא אותה
בחפצו או עד שיתן אותה במתנה נתנה לחברו הוא מעל
וחברו לא מעל שאין מועל אחר מועל בשאר הקדשות
ככו שביארנו וכן כל כיוצא בזה נשל אבן או קורה
שלהקדש לא מעל שהרי לא נהנה עריון בנה אותה בתוך
ביתו מעל נתנה על גבי חלון שבתקרה ולא חברה לא מעל
עד שירור תחתיה בשוה פרוטה שאין זו הנייה הנכרת

נשל פרוטה שהקדש ונתנה לבל אעפ שלא רחץ
מעל שהרי נהנה בהיותו רחץ ככל עת שירצה וכן אם
נתנה לאחר מבעלי אומנות מעל אעפ שעריין לא עשו
מלאכתו קנה בה חפץ ולא משך אם מן הגוי מעל ואם מן
הישראלי לא מעל המוציא מעות הקדש בצרכיו על
דעת שהן חולין אעפ שלא הוציאו בדברי חול מעל כיצד
הסביא חשאתו חשמו ופסחו מן ההקדש וכן מחוסר כפרה
הסביא כפרתו מן ההקדש מעל וסלס אין כועלי עד שיוזק

הרם לפיכך הסביא מנחות ונסכים ולחם תודה מן
ההקדש אעפ שעבר עבירה לא מעל שאין כאן וריקת רם
לכפר עליו נתן שקלו מסעות הקדש כשיתרמו התרומה
ויקנו ממנה אפילו בהמה אחת ויזק רמה ימעול השוקל
שהרי חלקו באותה הבהמה שנוקד רמה המפריש
שקלו והוציאו בשאר צרכיו בין הוא בין חבירו מעל נתנו
לחבירו לשוקלו על ידו הלך ושקלו על ידי עצמו אם כבר
נתרמה התרומה מעל השוקל שהתורם תורם על העתיד
להנבות כמו שביארנו בשקלים וכאן הגיע שקל זה ללשכה
ולפיכך מעל ואם עדיין לא נתרמה תרומה לא מעל ולעולם
אין מועלין בשירי הלשכה

פרק שביעי

מי ששגג ולקח הקדש או מעו הקדש ונתנו לשליח להוציאו
בתורת חולין אם עשה השליח שליחותו המשלח הוא שמעל
ואם לא עשה שליחותו לא עשה השליח ברעת עצמו
השליח הוא שמעל כיצד בעל הבית שאמר לאלוה
תן לי מאותו בשר לאורחין הלך ונתן להן ככר או שאמר לו
תן להן ככר ונתן להן בשר אמר לשלוחו הבא לי מן החלון
והביא לו מן הסנדל או שאמר לו הבא מן הסנדל והביא
לו מן החלון השליח מעל וכן כל כיוצא בזה הלך
השליח והביא מן החלון כמו שאמר לו אעפ שאמר השולח
לא היה בליבי שביא לא מן הסנדל בעל הבית מעל שהרי
עשה שליחות מאסרו ודברים שבלב אינן דברים ואפילו
היה השליח חרש או שוטה או קטן שאין להן שליחות אם
עשו כמאסרו בעל הבית מעל ואם לא עשו שליחותו בעל
הבית פטור אמר לשלוחו תן לאורחין חתיכה של
בשר הלך השליח ואמר להן שלו שנים שנים בעל הבית
מעל שהרי נעשה דברו והשליח פטור מפני שהוא מוסיף
על שליחות בעל הבית ולא עקר את השליחות אבל
אם אמר להם השליח שלו שנים שנים פרעתי שניה מעלו
נטי האורחים שלש שלש אף האורחין מעלו מפני שכל
אחד מהן עשה שליחות חבירו והוסיף מרעתו נמצא חבירו
חיי לפי שנעשו דבריו ולא נעקרה השליחות והוא חייב על
זה שהוסיף מרעתו ברא בשוהו החתיכות מקדשי

ברק הבית אבל אם היו בשר עולה וכיוצא בו לא מעל לא
האוכל בלכר שהרי הוא חייב באיסו אחר יתר על המעילה
ובכל התורה כולה אין שליח לרכב עבירה לא כמעילה
לכרה שלא יתערב עמה אסור אחר הנותן פרוטה
הקדש לשלוחו ואסור לו הבא לו בחציה נירות ובחציה
פתילות הלך והביא לו בכולה נירות או בכולה פתילות או
שאמר לו הבא לו בכולה נירות או בכולה פתילות הלך
והביא בחציה נירות ובחציה פתילות שניהם פטורים בעל
הבית לא מעל שהרי לא נעשת שליחותו בפרוטה וחשליח
לא מעל שהרי לא עקר שליחותו בפרוטה אבל אם
אמר לו הבא לי בחציה נרות ממקום פלוני ובחציה פתילו
ממקום פלוני והלך והביא נרות ממקום פתילות ופתילות
ממקום נרות השליח מעל נתן לו שתי פרוטות
ואמר לו הבא לי אתרוג והלך והביא לו בפרוטה אתרוג
ובפרוטה רימון השליח מעל ובעל הבית פטור שהרי שלחו
לקנות לו אתרוג ששוה שתי פרוטות לפי אם היה האתרוג
שהביא לו בפרוטה אחת שוה שתי פרוטות שניהם מעלו

השולח פרוטה ביד שלוחו לקנות לו בה חפץ
ונזכר בעל הבית שהיא הקדש קודם שתגיע ליד החנוני
השליח מעל שהוא שגג ובעל הבית כבר נזכר ואין המויד
חייב בקרבן מעילה ככו שביארנו נזכר אף השליח
וירע שהיא הקדש קודם שתגיע לחנוני שניהם פטורים
בקרבן מעילה והחנוני חייב כשיוציא אותה פרוטה
שנתערבה במעותיו שהרי הוא שגג הוריעו לחנוני
שפרוטה שנתנו לו הקדש שלשתן פטורין ונתפס המקח
להקדש וכיצד יעשה כדי להציל החנוני מן החטא עד
שיהיה מותר להשתמש בכל המעות נוטל פרוטה של חולין
או כלי כל שהוא ואמר פרוטה של הקדש בכל מקום שהיא

לא כיפר לפיכך לא מעל
לאשם ולקח בהן שני אלום לחולין הואיל וקנה חולין ברמי
אשם מעל וחייב לשלם עשרה דינרים שהן שני סלעים
וחומש ויביא בהן אשם ויביא קרבן אשם על מעילתו
לפיכך אם היה אחר משני האלום שקנה יפה שתי
סלעים והשני יפה עשרה דינרין יביא השה עשרה אשם
תחת המעילה עם החומש ויביא השוח שני סלעים אשם על
מעילתו לקח אחר לאשם ואחר לחולין אם היה של אשם
יפה שתי סלעים יביא אותו לאשמו הראשון וכן אם היה
זה החולין יפה שנים יביא אותו אשם מעילתו שהרי מעל
בסלע אחת מרמי האשם וישלם חמשה דינרין ויפלו לנרבה
הנהנה מרמי חטאת ער שלא קרבה חטאתו ויסיף
חמש על מה שנהנה ויביא ברמי חטאתו ויביא קרבן אשם
על מעילתו וכן אם נהנה מרמי אשם ער שלא קרב אשמו
ויסיף חומש ויביא ברמי חטאתו ויביא אשם אחר למעילתו
שקורבנות הסוכב מעילתן לקורבנות הסוכב וקורשי ברק
הבית מעילתן לברק הבית נדע לו שמעל ואחר
כך קרבה חטאתו ועדיין לא הפריש מעילתו או שהפרישה
ולא כללה ברמי חטאתו וילך המעילה וחומשה לים שמלח
נדע לו שמעל אחר שקרבה חטאתו ופלו מעות המעילה
וחומשה לנרבה שאין ספרישין כחוליה לאכור וכן כך וכן
כך יביא אשם מעילתו ובאשם בין שנודע לו
שמעל קודם שקרב אשמו או אחר שקרב תפול מעילתו
וחומשה לנרבה מפני שהוא ככותר אשם ויביא אשם
מעילתו המוכר עולתו ושלמיו לא עשה כלום ודין
תורה שיחזור המעות חולין כמו שהיו וקנסו אותו חכמים
שיפלו המעות לנרבה אפי היתה הבהמה שוח ארבעת
ומכרה בחמשה החמשה כולן ופלו לנרבה ואין כאן מעילה
לא מרבית תורה ולא מרבית ספרים יש מעילה
ברבדים כיצר האמר כבר זו עלי קרבן או הקדש ואכלה
מעל אעפ שהיא מותרת לאחרים לפי אין לה פדיון שהרי
אינה קדש לא לזה בלבד אמר כבר זו קדש או קרבן
ואכלה בין הוא בין אחר מעל לפיכך יש לה פדיון היתה
לפניו כבר שלהפקד ואמר כבר זו הקדש נטלה על מנת
לאכלה מעל לפי כלה על מנת להורשה מעל לפי טובת
הנייה שבה האומר לחכירו ככרי עליך הקדש וחזר
ונתנה לו המקבל מתנה זו מעל לכשיצא שהרי הנותן אינו
אסירה עליו וכן כל כיוצא בזה מסאר הקונמות יש בהן
מעילה לנאסר בהן וכל רבדים הנאסרין עליו מנרד כזה
מצטרפין ואם נהנה מטלם בשוח פרושה מעל האומר
הנשיעות הא קרבן אם אינן נקצצות היום ושליה זה קרבן
אם לא תשרף היום ועבר היום ולא נקצצו ולא נשרפה
השליה הרי הן הקדש ויפרו כשאר ההקדשות ואחר כך
יהנה בהן אבל אם אסר הרי הנשיעות האילו
קרבן ער שיקצצו אינו יכול לפרותן שבכל עת שיפרו יחזרו
הקדש ער שיקצצו וכיון שנקצצו אינן צריכין פדיון אלא
נהנין בהן מיד ברא בשפראן המקדש אבל אם
פראן אחר הרי א יוצאין לחולין אעפ שעדיין לא נקצצו
ויהיו מותרין אף למקדש

פרק חמישי

אחר המקדש לברק הבית רבד הראוי לחוק הברק פון
אבן או קרה או המקדש לברק הבית רבד הראוי לסוכב
בגן כבשים ותורים או המקדש לסוכב רבד הראוי לברק
הבית כגון אבן וקרה או המקדש לזה ולזה רבדים שאינן
ראויין לא לזה ולא לזה כגון המקדש תרטולין וחומש וציר
או קרקע אפי הקדש אספה מליאה ובל או עפר או אפר
מועלין בסלן משעה שהוקדש ער שיפרו רבדים הראויין
לחפרות כל קדש ברק הבית עם רבדים שמועלין
בהן מקדשי מוכב מצטרפין זה עם זה למעילה ואם נהנה
בשוח פרושה מטלם מעל אכל והאכיל את חבירו או נתנה
ומחנה חבירו אכילתו וחזיו חבירו או אכילת חפרו והננייתו
סלן מצטרפין למעילתו וחס נעשה מן הכל הנייה בפרוש מעל

המעילה מצטרפת לזמן מרובה כיצר נתנה היום מן ההקד
ונהנה לאחר כמה שנים בעלם אחר הרי אילו מצטרפין
לפרושה ומעל אין מעילה לא בתלוש מן הקרקע
אבל הנהנה בקרקע עצמה או במחובר לה לא מעל אפילו
פגם כיצר החורש שרה הקדש או הזורע בה פטור נטל
מאבקה ונהנה בו ופגמה מעל הרש בשרה הקדש מעל
שהאבק שלה מועיל לשרה והרי נהנה באבק ופגם השרה
וכן אם חרש שרה הקדש כדי להעלות אבק לעשב שנתן
בה ונטל העשב מעל הדר במערת הקדש או בצל
אילו או שובך אילן של הקדש אעפ שנהנה לא מעל וכן
המקדש בית בניו הדר בו לא מעל אבל המקדש עצים
ואבנים ובנה בהן בית הדר שם מעל כמו שבארנו
גירולי הקדש מועלין בהן כיצר הקדש שרה והוציא
עשבים אילן ועשה פירות מועלין בהן אבל המקדש את
הטר ריקן ואחר כך נתמלא מים הקדש אשפה ואחר כך
נתמלאת ובל שובך ונתמלא יונה הואיל ואינן גירולי הקדש
אין מועלין בהן וכן הובל והפרש שבחצר הקדש לא נתנו
ולא מועלין ומה יעשו בהן יסכרו ויפלו דמיהן ללשכה
מעייין שהוא יוצא מתוך שרה הקדש אסור ליהנות במים
שיוציאין ממנו בתוך השרה והנהנה לא מעל יצאו המים
חוק לשרה מותר ליהנות בהן ערבה הגדולה בשרה הקדש
לא נהנין ולא מועלין אילן של הדיוט חסמו לשרה
הקדש ושרשו יוצאין בתוך השרה אם בניו לכן השרה ער
שש עשרה אמה הרי אותן השרשין שבתוך השרה אסורין
והנהנה מהן לא מעל היה האילן רחוק יתר על ג' ישי עשרה
הנהנה בהן מעל אילן של הקדש חסמו לשרה
הדיוט ושרשו יוצאין בתוך השרה אם היה בתוך ש'
עשרה אמה מועלין בהן היה רחוק יתר על שש עשרה אמה
אותן השרשין שבתוך שרה הדיוט לא נהנין ולא מועלין
קן שבראש האילן של הקדש שבנה אותן העוף
מעצים ועשבים וכיוצא בהן כל הקן עם הכצים שבועים
האפרוחים הצריכין לאמן אין נהנין בהן והנהנה לא מעל
המקדש את היער מועלין בכלן בין באילנות בין בכל הן
שבראש האילנות או שביניהן גזברים ששפו עצי
הקדש וקצצו אותן מועלין באותן העצים הקטנים שחתכו
בעת שקצצו אבל אין מועלין לא בשפמו ולא בסורת ולא
בנביה שלעצי והוא הגוף הקשה העגול שבתוך העץ הרום
ליבולת שלא יצלה לכלאכה המקדש עברו אין מועלין
בשערו אעפ שהוא עומד להגזו מפני שהוא מחובר לו וכל
זמן שהוא מחובר הולך ומשביח הזורע פירות הקדש
פרה אותן בשעת זרען ואעפ שלא פרה הרי הגירולי חולין
ואין מועלין בהן ואין משלכין מהן קדו וחומש וחייבו בחלח
שפריח של הקדש שנתן עליהם מים ראשון ושני ושליש
אסור להנות בו והנהנה לא מעל רביעי מותר ברא בקדשו
ברק הבית אבל קדש מוכב מרביעי ואילך לעולם אסור
המקדש תרנגולת לסוכב מועלין בה ובביצתה
הקדש חמור לסוכב מועלין בה ובחלבה הקדש תורים
לברק הבית מועלין בהן ובביציהן ככו שבארנו מתנות
סוהנה שבלו מועלין בהן כשאר קדשים וחורשים הואיל
וניתנו ליהנות בהן אין מועלין בהן

פרק ששי

יש רבדים שאסרם נהנה בהן ולא יפגמו מן חמשתם
בכלי זהב שחר ויש רבדים שיפגמו כגון בגדים ומלי כסף
ונחושת וברזל וכיוצא בהן והנהנה בשוח פרושה מן ההקד
שאינו מחובר בקרקע אם נתנה ברבד שאין בו פגם כגון
ששתמש בכלי זהב של הקדש מעל נהנה ברבד

הקדשים מקרושה לקרושה נמצאו כל המצות הנכללות
בספר זה תשעה ושלשים עשרים מהם מצות עשה ותשע
עשרה מצות לא תעשה

הלכות קרבן פסח

יש בכללן שש עשרה מצות ארבע מצות עשה ושתי עשר
מצות לא תעשה וזהו פרטן א לשחוט את
הפסח בזמנו ב שלא לזבוח אותו על החמץ ג
שלא תלין אימוריו ד לשחוט פסח שני ה
לאכול בשר הפסח על מצה ומרור בליל חמשה עשר לחדש
השני ו שלא יאכל נא ומבושל ח שלא
יוציא מבשר הפסח חוץ לחבורה ט שלא יאכל ממנו
משומר י שלא יאכל ממנו לתושב ולשכיר יא
שלא ישבור בו עצם יב שלא ישבור עצם בפסח
שני יג שלא ישאר ממנו עד בקר יד שלא ישאר
שלא ישאר מפסח שני לבקר יו שלא ישאר
מבשר חגיגת ארבעה עשר עד יום שלישי וביאור
מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

מצות עשה לשחוט הפסח ביד לחודש ניסן אחר חצות
ואין שוחטין אלא מן הכבשים או מן העזים בלבד וזכר בן
שנה ואחר האיש ואחר האשה חייבין במצוה זו ומי שבטל
מצוה זו בודון ועבר יום יד ולא הקריב והוא לא סמא ולא
בדרך רחוקה הרי זה חייב כרת ואם בטלה בשגגה פטור
אין שוחטין את הפסח אלא בעזרה כשאר הקדשים אף בשעת
התר הבמות לא היו מקריבין את הפסח בבמת יחיד וכל
המקריב את הפסח בבמת יחיד לוקה שנ לא תוכל לזבוח
את הפסח באחד שעריך מפי השמועה למרו שו או אהרה
לשחוט בבמת יחיד אפי בשעת התר הבמות
שחיטת הפסח אחר חצות ואם שחטו קודם חצות פסול
ואין שוחטין אותו אלא אחר תמיד של בין הערבים אחר
שמקטירין קטורת שלבין הערבים ואחר סמטיבין את
הנרות מתחילין לשחוט את הפסחים עד סוף היום ואם
שחטו אחר חצות קודם תמיד של בין הערבים כשר

וזהו אחר ממרס ברם הפסח עד שיורק רם התמיד ואחר
כך יורק רם הפסח אחריו ואם נורק רם הפסח קודם רם
התמיד כשר השוחט את הפסח בזמנו והיה לו
כזית חמץ ברשותו לוקה שנ לא תזבח על חמץ רם זבחי
שלא יזבח הפסח והחמץ קיים אחר השוחט ואחר הזורק
את הדם ואחר המקטין את האמורין אם היה ברשות אחר
מהן או ברשות אחר מבני חבורה שאוכלין פסח זה כזית
חמץ בשעת הקרבתו הרי זה לוקה והפסח כשר רם
הפס טעין שפיכה כנגד היסו ואחר ששפכי רבו מפטיטין
אותו וקורעין את בטנו ומיציאין את אמוריו ומקטירין
אותן חלבי כל זבח וזבח לזבח ובעל הזבח נוטל פסחו עם
העור שלו ויוצא לביתו לירושלים וצולוהו ואוכלו לערב
הסניח אמרו ולא הקטירין עד שלנו ונפסלו בלינה הרי זה
עובר בלא תעשה שנ לא ילין חלב חגי עד בוקר ואעפ
שעבר אינו לוקה לפי שאין בו מעשה ומקטירין
חלבי פסחים כל הלילה עד שיעלה עמוד השחר ברא
כשחל יד להיות בשבת שהרי חלבי שבת קדיבין ביום טוב
אבל אם חל יד להיות בחול אין מקטירין חלבי חול ביום
טוב הפסח נשחט בשלוש כתות שנ ושחטו אותו
כל קהל ערת ישראל קהל ועדה וישראל ואין פחות משלשי
בני אדם בכל כת וכת היו הכל חמשים נכנסים
בתחילה שלשים ושוחטין ויוצאים עשרה ונכנסין עשרה
וחוזרין ויוצאין עשרה ונכנסין עשרה וחוזרין ויוצאין עשר
ונכנסין עשרה היו פחות מחמשים אין
שוחטין את הפס לכתחיל ואם שחטו סלן בסת אחת כשר
כיצר נשחט נכנסת חמת הראשונה עד שתמלא העזרה
ונועלין רלתת העזר ומתחילי לשחוט את פסחיהן וכל זמן
שהן שוחטין ומקריבין קדשים הלויים את חתלל אם נמרו

ספר תשיעי והוא ספר הקרבנות

הלכותיו שש וזהו סדרן הלכות קרבן פסח הלכות
חגיגה הלכות בכורות הלכות שגגות הלכות
מחוסרי כפרה הלכות תמורה

הלכות קרבן פסח

יש בכללן שש עשרה מצות ארבע מצות עשה ושתי
עשרה מצות לא תעשה וזהו פרטן א לשחוט
את הפסח בזמנו ב שלא לזבוח אותו על החמץ
ג שלא תלין אימוריו ד לשחוט פסח שני ה
לאכול בשר הפסח על מצה ומרור בליל חמשה עשר
ו לאכול פסח שני על מצה ומרור בליל חמשה עשר
לחדש השני ו שלא יאכל נא ומבושל ח
שלא יוציא מבשר הפסח חוץ לחבורה ט שלא יאכל
ממנו משומר י שלא יאכל ממנו לתושב או לשכיר
יא שלא יאכל ממנו ערל יב שלא לשבור בו
עצם יג שלא לשבור בו עצם בפסח שני יד
שלא ישאר ממנו עד בקר טו שלא ישאר בפסח
שני לבקר יו שלא ישאר מבשר חגיגת ארבעה
עשר עד יום של שלישי

הלכות חגיגה

יש בכללן שש מצות ארבע מצות עשה ושתי מצות
לא תעשה וזהו פרטן א להראות פני ה
ב לחוג בשלש רגלים ג לשמוח ברגלים
ד שלא יראה ריקס ה שלא ישוב לוי מלשמחו וליתן
לו מתנות וברגלים ו להקהיל את העם בתג הסכות
במוצאי שמיטה

הלכות בכורות

יש בכללן חמש מצות שתי מצות עשה ושלוש מצות
לא תעשה וזהו פרטן א להפריש בכורות
ב שלא יאכל בשר תמים חוץ לירושלם ג שלא
יפדה הבכור ד להפריש מעשר בהמה ה
שלא יגאל מעשר בהמה וכללתי המעשר עם הבכור לפי
שמעשה שניה אחר והכתו כללו עכו שנ ואת רמס תורוק
על המזבח כך למרו מפי השמועה שוה רם מעשר ורם בכז

הלכות שגגות

יש בכללן חמש מצות עשה וזהו פרטן שיקריב
א היתיד קרבן חטאת קבועה על שגגתו
ב שיקרי אשם מי שלא נדע לו אם חטא אם לא חטא
ויביא חטאתו וזהו הנקרא אשם תלוי ג שיקריב החטאת
אשם על עבירות וזהו הנקרא אשם ודאי ד שיקריב
החטאת קרבן על עבירות אם היה עני ואם היה עשיר עוף
או עשירית האיפה וזהו הנקרא קרבן עולה ויודר ה
שיקריבו הסנהדרין קרבן אש טעו והורו שלא כהלכה
באחת מן החמורות

הלכות מחוסרי כפרה

יש בכללן ארבע מצות עשה וזהו פרטן א שתקריב
הזבח כשתטהר קרבן ב שתקריב היולדת
כשתטהר קרבן ג שיקריב הזב כשיוטהר קרבן
ד שיקריב מצורע כשיוטהר קרבן ואחר שיקריבו
קרבנותיהן תנבר שהרתן

הלכות תמורה

יש בכללן שלש מצות אחת מצות עשה ושתי מצות לא
תעשה וזהו פרטן א שלא ימיר ב
שתיהו התמורה קדיש אם המיר ג שלא ישנה

מחוללת על זה ותעשה אותה פרושה או הכלי הקדש ויותר
 החנווני להשתמש בכל המעות וכן פרושה של
 הקדש שנתעברה בכל הכיס או שאמר פרושה בכיס זה
 הקדש מחלל אותה ואחר כך ישתמש בכיס ואם הוציא ולא
 חילל לא מעל עד שיוציא את כל הכיס
 אמר כיס מכיסו הקדש ושאר משורוי הקדש מועלין בכלן
 ומועלין במקצתן כיצר עושה מביא את הגרול שבהם ואומ'
 אם הקדש הוא הרי הוא הקדש ואם לאו ההקדש בכל
 מקום שהוא מחולל על זה ויהנה בקטן המועל
 בפחות משה פרוש בין בדרון בין בשגנה משלם את הקרן
 ואינו חייב חומש ולא קרבן ויראה לו שאינו לוקח על פחות
 משה פרושה אם היה מויד הפקיד מעית אצל
 בעל הבית ונשתמש בהן והוציא בעל הבית מעל שהרי אין
 לו רשות להשתמש בהן ובעל הפקדון לא הרשהו הפקידן
 אצל שולחני או חנווני ולא היו התומין ולא קשורין קשר
 משונה הואיל ויש לו רשות מן הדין להשתמש בהן אם
 הוציאו שניהן פטורין בעל הפקדון פטור שהרי לא אמר
 לו השתמש בהן והחנווני פטור מפני שאינו קשורין קשר
 משונה ולא התומין וכאן השתמש ברשות האשה
 שהכניס מעות שלהקדש לבעלה או שהקדיש מדישה ומת
 ונפלו לה הקדשות בירושה לכשויוצו הבעל המעות בחפציו
 ימעול

פרק שמיני

המועלין שהן עושין בהקדש אעפ ששסקו עמון מוונות לא
 יאכלו סגורות של הקדש ואם אכלו מעלו לא ההקדש
 נותן להם דמי מוונות הרש כרשיני הקדש הרי
 זה חוסם את הפרה שנ לא תחסום שיר ברישו דיש הראוי
 לו אין מחללין את ההקדש על המלאכה לא על המעות
 כיצר אומן שעשה מלאכה בהקדש במנה אין נותנין לו
 בהמת הקדש או טלת הקדש בשכרו ער שבחללין אותן על
 הזעות ואחר שיעשו חולין נותנין אותן לאימן בשכרו אם
 רצו וחוזרין ולוקחין ממט בהמה מתרומת הלשכה
 כשבונין במקדש אין לוקחין עצים ואבנים מן ההקדש
 ולא בונין את הבניין על דעת שהוא קודש לא בונין הכל
 מן החול גזירה שמא יהנה בצל הבניין או ישען על אבן או
 קורה בשעת מלאכה ואחר שישלים הבניין מהללין מעות
 ההקדש על הבניין ואם צרכו הגוברין לעצים לקדש לאותו
 היום בלבד לוקחין אותן ממעות ההקדש שהרי אין
 מתאחרין ימים כרי שנחוש להן שמא ישען אדם עליהן
 וימעול כשפוסקין עם האמנין לבנות במקדש
 ובעורות פוסקין עמהן כך וכך אמה בכך וכך סלע באמה
 בת עשרים אצבע וכשמוטחין להן מה שבטו מושחין
 ומחשבין להן באמה גדולה בת עשרים וארבע אצבעות
 כדי שלא יבוא לידו מעילה מפני שאין מרקקין במשיחה

תנאי בית דין הוא שיהיו הכהנים נאותין במלח
 ובעצים באבילת קורבנות שאוכלין בחלקן אבל לא יתנו
 מלח המקדש בחולין שלהן מלח שעל גבי האבר מועלין בו
 שעל גבי הכבש ושעל ראש המזבח אין מועלין בו
 ראוי לארס להתבונן במשפטי התורה הקרושה ולירע סוף
 עניינם כפי כוחו ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה
 אל יהי קל בעיניו ולא יהרום לעלות אל ה פן יפרוץ בו ולא
 תהא במחשבתו בו כמחשבתו בשאר רבוי החול בא
 וראה כמה החמירה תורה במעולה ומה אם עצים ואבנים
 ועפר ואפר כיון שנקרא שם ארון העולם עליהם
 ברבדים בלבד נתקדשו וכל הנוהג בהן מנהג חול מעל בה
 ואפי היה שונג צריך כפרה קל וחומר למצות שחקק לנו
 הקבה שלא יבעש הארס בהן מפני שלא ידע טעמן ולא
 יחפה רבדים אשר לא כן על השם ולא יחשוב בהן מחשבת
 ברבוי החול הרי נאמר בתורה ושמרתם את כל
 חוקותיו ואת כל משפטי ועציתם אותם ואמרו חכמים ליתן
 שמירה ועציה ללוקים כמשפטים והעשייה ידועה והיא
 שיעשה הלוקים והשמירה שיהיה בהן ולא ידמה שהן
 פחות מן המשפטים והמשפטים הן המצות ששעמן גלוי
 ושובת עשיתן בעולם הזה ידועה כגון אסור גל ושפיכות
 דמים וכיבוד אב ואם והחקים הן המצות שאין שעמן ידוע
 אמרו חכמי חוקים שחקקתי לך ואין לך רשות להרהר בהן
 ויצרו של אדם נוקפו בהן ואזכות העולם משיבין עליהן
 כגון אסור בשר חזיר ובשר בחלב ועגלה ערופה ופרה אדום
 וצעיר המסתלח וכמה היה דור הכלך מצטער מן
 המינים וכן הנוים שהיו משיבין על החוקים וכל זמן שהיו
 דורפין אותו בתשובו השקד שעורכין לפי קיצר דעת האדם
 היה טוביה רבקה בתור שנ מפלו עלי שקר ודי אני בכל לב
 אצור פקודיך ונ שם בעניי כל מצותיך אמונה נקר דרפוני
 עירני וכל הקרבנות כולן סכלל החוקים הן אמרו חכמים
 שבשכיל עבודת הקרבנות העולם עומד שבעשית החוקים
 והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם הבא והקדימה תורח
 צווי על החקים שנ ושמרתם את חוקותיי ואת משפטי אשר
 יעשה אותם האדם וחי בהם

נגמר ספר שמיני

הלכותיו תשע ופרקיו חמשה ותשעים ואילו הן
 הלכות בית הבחירה שמונה פרקים הלכות כלי המקדש
 עשרה פרקים הלכות ביאת מקדש תשעה פרקים
 הלכות איסורי מובח שבעה פרקים הלכות מעשה
 הקרבנות תשע עשרה פרקים הלכות תסודין
 ומספין עשרה פרקים הלכות פסולי המוקדשין תשעה
 עשרה פרקים הלכות עבודת יום הכיפורים חמשה
 פרקים הלכות מעילה שמונה פרקים

רם הפסח בשפיכה ורם השלמי בוריקה והניתנין בוריקה
אל יתנם בשפיכה לכתחילה לפיכך פטורין מפסח שני

פרק רביעי

כבר נתבאר בהלכות פסולי המוקדשין שהפסח אינו נשחט
לא לשם פסח ולשם בעליו ואם שחטו במחשבת שנינו השם
השוחט את הפסח על בני חבורה ואמר
לאח ומן אותי הפסח ששחטתי עליכם שלא לשמו שחטתי
אם היה נאמן להן סומכין על דבריו ואם לאו שורת הדין
שאינו נאמן והרוצה להחמי על עצמו הרי זה משובח ויביא
פסח שני בשד הפסח שנטמא ונודע לו קודם
וריקה אעפ"י שהאמורין טהורין לא יורוק את הרם שאין
הפסח בא לא לאכילה ואם זרק לא הורצה ואם לא נודע לו
עד שזרק הרם הורצה שהציון ברצה על שגגת הבשר
שנטמא ואינו מרצה על הודון נטמאו מקצת
האברים שירף את הטמאים ואוכל את הטמאים נטמאו
האמורים והבשר קיים זרק את הרם והבשר נאכל לערב
נטמאו הבעלים אחר שנשחט לא יורוק את הרם ואם זרק
לא הורצה לפיכך חייבין בפסח שני שאין הציון מרצה על
טומאת הגוף לא אם נטמא באומאת התהום כמו שביארנו
בהלכות ביאת המקדש הפסח שיצא
מירושלים או שנטמא בארבעה עשר ישרף מיד נטמאו
הבעלים או מתו או משכו את ידיהם אפי' נטמאו או כתו
קודם וריקת הרם מניחין אותו עד שתעבור צורתו ואחר
כך יירף זה הכלל כל שפסלו בגופו ישרף מיד ברם או
בבעליו תעבור צורתו ואחר כך ישרף מיד לפיכך אם שחטו
אחר שנודע ששכו הבעלים את ידיהם או מתו או נטמאו
ונרחו לפסח שני הרי זה ישרף מיד ברא שושרף
אם נטמאו הבעלים כשניטמאו כל בני חבורה אבל אם
נטמאו מקצתן וכו' טהורין בחלקם של טמאים אעפ"י שנטמאו
מקצתן א"ז שהתחילו לאכול וכו' הטהורים שעדין לא
התחילו אבל אם התחילו כולן ונטמאו מקצתן לא
וכו' טהורין בחלקם של טמאים לא הטהורים אוכלין חלקם
וילך הטמאים וישרף והוא הדין אם פתו מקצתן נטמאו
י"ל אם רובו שרפוי אותו לפני הבור בפני הכל כדי לביישן
עד שיהיו בו ושרפין אותו מעצי המערכה כדי שלא
יחטרו אותו ויאמרו מעצי המערכה גנבו לפיכך אם
שרפוהו בקש ובקנים ורצו לשרוף משל עצמן שורפין
נטמא מעושו וכן הנוטר שורפין אותו בחצרותיהן
מעצי עצמן אבל לא מעצי המערכה שלא ישאירו בהן
אצלם ויסעלו בהן הכפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי
שני ירעה ער שיפול בו מוס וימכר ויביא ברמיו פסח ואם
לא נפל בה מוס ער שהקריב פסחו יביא ברמיו שלמים
הפריש פסחו ומת לא יביאנו בנו אדריו לשם הפסח אלא
לשם שלמים ואם היה ממונה עם אביו עליו יביאנו לשם
פסח ב"א בשמת אביו אחר חצות ארבע עשר אבל קודם
חצו הרי זה נרחה לפסח שני מפני שהיא אונן כמו שיתבאר
ובי פסחו זה בטיני מי שאב פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח
אחר והרי שניו עומדין יקריב אי זה כהן שירצה לשם
פסח והשני יקריב שלמי מצאו אחר ששחט פסחו הרי זה
יקריב שלמים וכן אם המיר בזה הנמצא אחר שחיטה הרי
תכורה זו הקריב שלמים אבל אם מצאו קודם שחיטת
זה שהפריש הואיל וזה הנמצא ראו להקריבו פסח וראוי
להקריבו שלמים כמו שביארנו אם המיר בזה הנמצא בין
קודם שחיטת הכופרש תחתיו בין אחר שחיטתו אין
תמורתו קריבה לא תרעה ער שיפול בה מוס ויביא ברמיו
שלמי פסח שעברה צורתו ושלמים חבאים מחבת
הפסח הרי הם כשלמים לכל דבר טעונין סמיכה ונכמים
ותנופת חזה ושוק מה שאין כן בפסח פסח
שנתערב בשלמים יקריבו כולן שלמים נתערב בוכחים
אחרים ירעו ער שיפול בהן מוס ויביא ברמיו חיפה שבתן
סמין זה וברמיו חיפה שבתן שלמים ויפסיד המותר מביתו
כמו שביארנו בפסולי המוקדשין נתערב בכבודות

שלום מלכות האומר לשלוחו צא ושחוט עלי
את הפסח וקבע לו גדי או טלה ושכח מה אמר לו רבו הרי
זה שוחט גדי וטלה ואומר אם גדי אמר לי גדי
שלו וטלה שלי ואם טלה אמר לי טלה שלו וגדי שלי שכח
השולח מה אמר לו שניהן יצאו לבית השריפה ואם שכח
השליח קודם שזרק הרם חייבין לעשות פסח שני שכח
אחר שזרק הרם פטור מלעשות פסח שני
וכן הדין באומ' לעברו צא ושחוט עלי וקבע לו ושכח העבר
מה אמר לו רבו והוא שיתן לו רועה של רבו גדי וטלה
ויאמר לו שחוט שניהן כרי שתשחוט כמו שאמר לך רבך
והרי אחר מהן שלך על מנת שלא יהיה לרבך בו כלום אם
עשה הרועה כך אחר כך יהיה איפשר לעבר להתנות כמו
שביארנו בני חבורה שאמרו לאחד צא ושחוט
לנו את הפסח ואמר הוא להן תצטעם שחטו עלי ושחטו הם
ושחט הוא כלם אוכלין מזה שנשחט ראשון והאחרון יצא
לבית השריפה חבורה שאבר פסחה ואמרו לאחד
צא ובקש וטחט עלינו הלך ומצא פסח שאבר ושחטו והם
לקחו פסח אחר ושחטוהו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל
משלו והן אוכלין עמו והשני ישרף ואם שלהן נשחט ראשון
הן אוכלין משלהן והיא אוכל משלו אין ידוע אי
זה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהן כאחת הוא אוכל
משלו והן אינן אוכלין עמו ושלהן יצא לבית השריפה ופטור
מלעשות פסח שני אמר להם זה ששלהוהו לבקש
פסח שאבר ולשחטו אם איהרתי שחטו אתם עליו הלך
ומצא ושחט והם לקחו וטחטו אם שלהן נשחט ראשון הם
אוכלין משלהן והוא אוכל עמהן והשני ישרף ואם שלו נשחט
ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין משלהן אין ידוע
אי זה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהן כאחד הן אוכלין
משלהן והוא אינו אוכל עמהן ושלו יצא לבית השריפה
ופטור מלעשות פסח שני אבר להן פסח ואבר
לו פסח ואמר להן צאו ובקשו ושחטו עלי ואמרו לו צא
ובקש ושחוט עלינו והלך ומצא ושחט ומצאו הם ושחטו
כלם אוכלין מן הראשון והשני ישרף ואם אין ידוע אי זה
נשחט תחילה או ששחטו שניהן כאח שניהן ישרפו ופטורין
מלעשות פסח שני הלך הוא לבקש והלכת הם
לבקש ולא אמרו זה לזה כלום אעפ"י שהיה בלכס שישחוט
כל אחד מהן על חבירו או שהיו שם רמיו ודברי שאימרו
הרעת בהן שכל אחד שימצא ישחוט על חבירו הואיל ולא
פרשו ולא אמרו זה לזה כלום אינן אחראין זה לזה
שתי חבורות שנתערבו פסחיהן קודם שישחטו חבורה זו
לוקחין ככש אחר מן התערוב והשניה לוקחין השני ואחר
מבני חבורה זו בא אצל או וא מבני שניו בא אצל הראשון
וכל חבורה מהן אומרת לזה האחד שבה אצלם אם שלנו
הוא הפסח הזה ידיך משוכות משלך ונמנית על שלנו ואם
שלך הוא הפסח הזה ידנו משוכו משלנו ונמנינו על שלך
וכן חמש חבורות של חמשה חמשה בני אדם או עשר
חבורות של עשרה עשרה מושכין להן אחר מכל חבורה
לחבורה האחרת וכך הם מתנים ואמרים ואחר כך שחטו
שנים שניתערבו פסחיהן זה לוקח פסח אחר
מן התערובת וזה לוקח לו אחר וזה מסנה על פסחו אחר
מן השוק והאחר מסנה עמו אחר מן השוק כדי שיהיו שתי
חבורות ואחר כך יביא אחר משניה אצל אילו ויביא אחר
מאילו אצל האחר ומתנה כל אחד עם חבירו שבה אצלו
מחבורה שנייה ואם שלי הוא פסח זה ידיך משוכות
משלך ונמנית על שלי ואם שלך הוא ידו משוכות מפס שלי
ונמנית על שלך ונמצא שלא הפסידו כלום חמשה
שנתערבו עורות פסחיהן ונמצאת יכולת בעור אחר מהן
כולם יצאו לבית השריפה ואם נתערבו קודם וריקת רמן
חייבין בפסח שני נתערבו אחר וריקת פטורין מלעשות
פסח שני שאם הקריבו פסח שני נמצא זה שקריב בראשון
קריב כשר מביא חולין לעזרה ואם נמנו כולן על פסח
אחד נמצא נשחט שלא למחויי חו כמי שנשחט שלא למניו
ואם התנה כל אחד מהן ואמר אם אינו פסח ויחיה שלמים

ההלל וערין לא שלמה הכת מלהקריב שונים ואם שנו ולא
שלמו להקריב משלשין ומעולם לא שלשו על כל
קריאה וקריאה תוקעין ג' תקיעות בחצוצרות תקיעה תרועה
ותקיעה הואיל ואין לו נסכים לתקוע בשעת ניסוך תוקעין
בשעת שחיטה הכהנים עומדים שורות שורות
וביריהן מורקי כסף ומורקי זהב שורה שכולה כסף כסף
שורה שכולה זהב ולא היו מעורבי כרי שיהיה להם נוי
ולא היו למורקין שלים כרי שלא יניחום ויקרש הרם
שחט השחט וקבל הכהן נותנו לחבירו וחבירו לחבירו כרי
שיתעסקו רבים במצוה עד שיגיע הרם אצל כהן הקרוב
למובח שפכו שפיכה אחת כנגד היסוד ומקבל מורק אחר
כלא ואחר כך מחזיר את הריקן ותולין ומפשיטין
את סלו וקורעו ומסחה את קרביו עד שמסיר מהן הצואה
והפרש ומציא את האמורין ונותנם בכלי ומולחן ומקשרין
הכהן על גבי המזבח וכיצר תולין ומפשיטין מסמרות
של בחול היו קבועין בכתלי ובעמורי שבהן תולין ומפשיטין
וכל מי שלא מצא מקום לתלות מקלות דקים וחלקי היו שם
מניח על כתפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט

שלמו מלהקריב פותחין דלתות העזרה ויוצאת כת הראשון
ונכנסה שנייה יוצאת שנייה ונכנסה שלישי כמעשה ראשון
כך מעשה שנייה ושלישית שלמה כת שלושית ויוצאת
רוחצים את העזרה חל יד להיות בשבת כמעשהו
בחול כך מעשהו בשבת ורוחצים את העזרה בשבת שאין
איסור שבות במקדש אפילו ברבר שאיט צורך עבודה
אסור שבות במקדש התר הוא

אין כל אחר ואחר מוליך את פסחו בביתו בשבת לא כת
הראשונה יוצאין בפסחיהם ויושבין בהר הבית והשניה
יוצאין בפסחיהן ויושבין בחיל והשלישית עומדין במקומן
בעזרה ושוהים הכל עד מוצאי שבת והולך כל אחר בפסחו
לביתו שחיטת הפסח ודריקת דכו ומיחוי קרביו
והקטר חלביו רוחין את השבת שאי איפשר לעשותן קודם
השב שהרי קבוע לו זמן שג במועדיו אבל הרכבתו והבאתו
מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו בכלי אינן רוחין את השבת
שהרי איפשר לעשותן קודם השבת ואם יוכל לחתוך יבלתו
בירו בשבת חותך ואם היתה יבשה חיתכה אפי בכלי שאין
שבות במקדש כלל וכן צלייתו והרחת קרבנו אינן

רוחין את השבת שהרי איפשר לעשותן לאחר השבת
שכח ולא הביא סכין לא יביאנה בשבת לא נותנה בין קדמי
הכבש או בצמרו ומכישו עד שמביאו לעזרה ומקדישו שם
ואעפ שהיא מחמר בשבת מחמר כל אחר יד הוא ומפני
המצוה מותר ברא בשלא הקדיש פסחו עדין ולא
אמר זה פסח אבל אם הקדישו לא יביא סכין עליו מפני
שהוא עובר בקדשים ומפני בה התירו להקדיש
פסחו בשבת הואיל וקבוע לו זמן מותר להקדישו בשבת
וכן מקדיש אדם חגיגתו ביום טוב ואינו חושש

השוחט את הפסח ונמצא בעל מום או טריפה הרי
זה שחט אחר בין בחול בין בשבת אפילו כאה זה אדרות
שחט והולך ער שיכשר אחר או ער שתחשך וידחה לשני
שהרי אגוס הוא

פרק שני

אין שחטין את הפסח לא למנויו שנ תכוסו על השה מלמד שבתמנים
עליו כשהוא חי ואלו המתמנים על הפסח הם הנקראים
בני חבורה יחיד ששחט את הפסח לעצמו כשר הוא והוא
שהיה ראוי לאכל את כולו ומשתדלו שלא ישחט לכתחילה
על יחיד שנ יעשו אותו אין שחטין את הפסח לא על
מי שראוי לאכו היה אחר מבני חבורה קטן או זקן או חולה
אם יוכל לאכו כוית שוחטין עליו ואם לאו אין שוחטין עליו
שנ איש לפי אכלו ער שהיה ראוי לאכול אפי חבורה של
סאה ואין כל אחר מהן יכול לאכול כוית איך שחטין עליהן
אין עושין חבורה נשים ועבדים או קטנים
ועבדים מפני שלא תהיה קלות ביניהן אבל עושים חבורה
כולם נשים אפילו בפסח שני או כלה עבדים ושחטין על

הקטנו שהיו מכלל בני החבורה לא שתהיה חבורה כולה
קטנים שאינן בני דעת וכן אין עושין חבורה

כולה חולים או זקנים או אוננים אעפ שהן יכולין לאכול
הואיל ואכילתם מעושה שמא ישאירו הפסח ויבואוהו לירי
פסול ואם עברו ושחטו על חבורה זו כשר וכן אין עושין
חבורה כולה גרים שמא ירקדקו בו ויבואוהו לירי פסול ואם
שחטו עליהן כשר שחטו שלא למנויו או למי שאין
כל אחר מהן יכול לאכול כוית או ששחטו לערלו או לממאי
פסול שחטו למי שיכול לאכול ולמי שאינו יכול לאכול
כוית למנויו ושלא למנויו למולים ולערלים לטהורים
ולטמאים כשר שאי הראויין לו לאכול כהלכ והאחריו כאלו
לא חשב עליהם שחטו למולים וזרק הרם לשם
מולים וערלים פסול שהוריקה חמורה שהיא עיקר הקרבן
שחטו למולים שיתכפרו בו ערלים פסול שהרי

יש מחשבת ערלים בוריקה שחטו לאוכליו לזרוק
דמו שלא לאוכליו הפס כשר ואין ארס יוצא בו ידי חובתו
לפי שאין מחשבת אוכלים בוריקה מי שהוא
בריא בשעת שחיטה וחולה בשעת זריקה או חולה בשעת
שחיטה ובריא בשעת זריקה אין שוחטין וזורקין עליו ער
שהיה בריא בשעת שחיטה ער שעת זריקה

שוחט ארס על ידי בנו ובתו הקטנו ועל ידי עברו ושפחתו
הכנענים בין מדעתן בין שלא מדעתן אבל אינו שוחט על
ירי בנו ובתו הגדולים ולא על ידי עברו ושפחתו העבדים
ולא על ידי אשתו לא מדעתן ואם שתקו ולא מיחו הרי
זה מדעתן שחט על ידי בנו ובתו הקטנים ועל
ירי עברו ושפחתו הכנעני והלכו ושחטו הן לעצמן יוצאין
בשל רבן שחט על ידי אשתו ובנו ובתו הגדולים ועברו
ושפחתו העבדו ושחטו הן לעצמן אין לך מיחוי גדול מזה
ואינן יוצאין לא בשל עצמן האשה שהיא בבית בעלה
שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכל מטלבעל היתה
נחפות ללכת בבית אביה ברגל הראשון הסמוך לנישואיה
סדרך כל הבנו ושחט עליה אביה ושחט עליה בעלה תאכ
משל אביה מיכן ואילך תאכל ממקום שהיא רוצה והוא
שתברור לה מקום שתדעה בשעת שחיט וכן יתום ששחטו
עליו אצטרופין יאכל ממקום שהוא רוצה ברא ביתום

קטן אבל גדול נעשה כממנה עצמו על שני פסחיהם והממנה
על שני פסחים אינו אוכל לא מן הנשחט ראשון
עבר של שני שותפין בומן שמקפידין זה על זה שלא יגבנו
לא יאכל משל שניהן ואם אינן מקפידין ממקום שירצה
יאכל מי שחציו עבר וחציו בן חורין לא יאכל לא
משל רבו ולא משל עצמו ער שיעשה כולו בן חורין
ער כמה נמנין על הפסח ער שיהיה בו כוית לכל
אחד ואחר נמנין עליו ומשכני את יריהן ממנו ער שישחט
כוין שנשחט אינו יכול למשוך את ידו שהרי נשחט עליו
נמנו עליו וחזו אחרים ונמנו עליו ראשונים שיש להם
כוית אמלים ופטורו מעשות פסח שני ואחרונים שרבו ער
שלא נמצא בו כוית לכל אחר אינן אוכלין וחייבין לעשות
פסח שני הממנה אחרים עמו על חלקו ולא ידעו
בהן בני החבורה הרי בני החבורה רשאין ליתן לו חלקו
אחר שיצלה בעת האכילה ובני החבורה אוכלין מסלהן
והוא אוכל חלקו עם האחרים שמנה עליו בחבורה שנייה
וכן בני חבורה שהיה אחר מהן נרגרן רשאין
להוציא מהן ונותנין לו חלקו ויאכלו בחברתו ואם אינו
זולל אינן רשאין ליחלקו

פרק שלישי

דאמר לעברו צא ושחט עלי את הפסח אעפ שרדך רבו
לשחוט טלה בכל שנה והלך ושחט עליו נרי או שהיה זדכו
לשחוט נרי והלך ושחט עליו טלה הרי זה יאכל ממנו שחרי
לא פירש ואמר לו שחוט לי ממך פלוגי הלך
ושחט נרי וטלה אינו אוכל משניהן לא יצאו לבית השריף
שאין נמנין על שני פסחים ואם היה מלך או מלסו ואמר
לעברו לשחוט עליו ושחט נרי וטלה יאכל מן הראשון משו

רבריהם במקום כרת ברבר זה אלא שוחטין עליו וטובל
ואחר כך אוכל כרי שיפרוש מאנינותו ולא יסוּח דעתו
ברא שמת לו המת אחר חצות שכבר נתחייב
בקרבן פסח אבל אם מת לו המת קודם חצות אין שוחטין
עליו אלא ידחה לשני ואם שחטו עליו וורקו הדם טובל
ואוכל לערב מת לו מת ב'ג וקברו ב'ד הרי הוא
ביום קבורה אונן מרבריהם ואינו תופש לילו לא מרבריהם
לפיכך שוחטין עליו וטובל ואוכל לערב את בשאר הקרשים
ויום שזועה ויום ליקוט עצמות הרי הוא כיום קבורה לפיכך
מי שלקט עצמות מתו ביום י' או ששמע שמת לו מת
שוחטין עליו וטובל ואוכל בקרשים לערב מי
שחופר בגל לבקש על המת אין שוחטין עליו שמה ימצא
שם המת בגל והרי הוא שמה בעת שחיטה שחטו עליו ולא
נמצא שם מת הרי זה אוכל לערב נמצא שם מת
אחר שנורק הדם אם נרע לו בוראי שהיה שמה בשעת
זריקת הדם כגו שהיה גל עגול הרי זה חייב בפסח שני ואם
ספק הרב ושמה לא היה עומד על השומא בעת זריקה ולא
ניטמא לא אחר זריקה הרי זה פטור מפסח שני

מי שעבר בדרך ומצא מת מוטב לרוחבה של דרך אם
היה המת שומאת התהום אעפ שהיא שמה לתרומה הרי
זה טהור לפסח ושוחט ואוכל פסחו ואעפ שאיפשר שנבע
הואיל והיא שומאת התהום טהור לפסח ואעפ שהמת שלם
והוא מן הקצה אל הקצה הרי זה עושה פסחו עד שירע
בוראי שנטמא בו ברא כשהיה מהלך בדגליו שהרי
איפשר שלא יגע אבל אם היה רוכב או טעון משא הרי זה
טמא אעפ שהיא שומאת התהום לפי שאי אפשר שלא יגע
ושלא יסיט ושלא יאהיל וכבר ביארנו שומאת התהום
בהלכות נזרות מי שעשה פסח בחוקת שהוא
טהור ואחר כך נודע לו שהיה טמא בשומא התהום אינו
חייב בפסח שני ורבר זה הלכה מפי הקבלה אבל אם נודע
לו שהיה טמא בשומא ידועה חייב בפסח שני

מי שנטמא במת והווה שלישי ושביעי ובשביעי שלו ניטמא
בקבר התהום ולא ידע ועשה פסח בחוקת שהוא טהור
ואחר כך נודע לו שהיה טמא בשומאת התהום אינו חייב
בפסח שני שזון שטבל בשביעי פסקה שומאה הראשונה
אבל אם ניטמא בשומאת התהום בששי
לשומאתו ולא ידע עד שעשה הפסח הרי זה חייב בפסח
שני שחוקת הטמא טמא עד שיהיה טהור וראי שרגלי לרב

פרק שביעי

רבים שהיו טמאי מת בפסח ראשון אם היו מיעוט הקהל
הרי אילו נרחין לפסח שני כשאר הטמאים אבל אם היו
רוב הקהל טמאי מת או שהיו הכהנים או כלי שרת טמאי
שומאת מת אין נרחין אלא יקברו כולן הפסח בשומאה
הטמאים עם הטהורים שנאמ' ויהי אנשים אשר היו טמאי
לנפש אדם יחידים נרחים ואין הצבור נדחה ורבר זה
בשומאת המת בלבד כמו שביארנו בביאת המקדש היו
הקהל מחצה טהורי ומחצה טמאי מת כולן עושין בראשון
והטהורים עושין לעצמן בטהרה והטמאים עושין לעצמן
בשומאה ואוכלו אותו בשומא ואם היו טמאי המת עירפין
על הטהורים אפי' אחר יעשו כולן בשומאה היו האנשים
מחצה טמאי מת ומחצה טהורים ובוכן שאתה מונה הנשו
בכלל האנשים יהיו הרוב טהורים הטהורים עושין את
הראשון והטמאי אין עושין לא את הראשון ולא את השני
אין עושין ראשון מפני שחן מיעוט ואין
עושים את השני מפני שהנשו בשני רשות ונמצאו הטמאים
מחצה ואין מחצה עושין את השני
הקהל וזים ומצדעו ובעלי נרות ומיעוטן טמאי מת אותן
טמאי מת אין עושין בראשון לפי שחן מיעוט ואין עושין
השני שאין יחידיו עושים את השני לא כסמן שעשה רוב
הקהל את הראשון וכאן הואיל ולא עשו רוב הקהל בראשון
לא יעשו לו חמיעוט הטמאים למת את השני
רוב הקהל טמאי מת ומיעוט זבים וכיוצא בזה טמאי מת

עושין את הראשון והובין וכיוצא בהן אין עושין
לא את הראשון ולא את השני אין עושין בראשון שאין
נרחית בצבור אלא שומאת המת בלבד ואין עושין בשני
שאין עושין פסח שני לא אם בא הראשון בטהרה אבל
אם נעשה ראשון בשומאה אין שם פסח שני

היו שלישי הקהל טהורים ושליש זבים וכיוצא בהם ושליש
טמאי מת אותן טמאי מת אין עושין את הראשון ולא את
השני אין עושין ראשון שהרי הן מעושים לגבי טהורי עם
הזבים ובשני לא יעשו שהרי מיעוט עשו בראשון כמו
שביארנו כיצד משערים הפסח לידע אם רוב
הקהל טמאים או טהורי אין משערין בכל האוכלי שאיפשר
שהיו עשרו נמנין על פסח אחד ומשלחין אותו ביר אחר
לשחוט עליהן לא משערין בכל הנכנסים לעזרה ועד שהן
מבחוץ קודם שתכנס כח הראשונה משערין אותן יחיד
שנטמא בספק רשות היחיד כמו שיתבאר במקומו הרי זה
ידחה לפסח שני כשאר טמאי מת וצבור שננטמא בספק
רשות היחיד ועשו כולן בשומאה פסח שהקריבוהו בשומא
הרי זה נאכל בטהרה שמתחילתו לא בא לא לאכלה
ואינו נאכל לכל טמא לא לטמאי מת שנרחית להם הטמאי
הואת ולכיוצא בהן מטמאי מגע שומאות אבל
הטמאים שהשומאה יוצאה עליהן כגופן כגון זבים וזבות
נרות ויולדות ומצורעים לא יאכלו ממנו ואם אכלו פטורין
מפי השבועה למדו שהנאכל לטהורין הייבין עליו משום
שומאה והנאכל לטמאי אין חייבין עליו משום שומאה אפי'
אכלו טמאי המת מהאמורים שלו פטורין ברא
שהפסח יאכל בטמאי כשנטמאו הצבור קודם זריקת הדם
אבל אם נטמאי אחר זריקת הדם לא יאכל
שחטוהו בטהרה ונטמאו רוב הצבור קודם זריקה וזרק את
הדם והפסח לא יאכל נורה שמה יטמאו אחר זריקה בשנה
אחרת ויאכלוהו בשומאה היו כלי שרת טמאים
בשרץ וכיוצא בו הואיל ואין כטמאין את האדם כמו
שיתבאר במקומו אעפ שבטמאין את הבשר לא יעשוהו
לא הטהורי ונאכל אפי' שהוא טמא פוטב שיאכל בשומאת
בש- שהיא בלאו ולא יאכלוהו טמאי הגוף שהם בכרת
כמו שביארנו בפסולי המוקרשין

פרק שמיני

אכילת ב'ר הפסח בלילי טו מצית עשה שנאמר ואכלו את
הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מדורים יאכלוהו ואי
מצה ומקור מעכבין אם לא מצאו מצה ומרור יוצאין ידי
חובתן באכילת בשר הפסח לבדו אבל מרור בלא פסח
אינו מצה שנ על מצות ומדורים יאכלוהו מצה מן
המבוחר לאכול בשר הפסח אכילת שובע לפיכך אם הקריב
שלמי חגיגה ב'ר אבל מהן תחילה ואחר כך אוכל בשר
הפסח כרי לשבוע ממנו ואם לא אכל אלא כוית יצא ידי
חובתו וכן אכילת בשר פסח שני בלילי טו
לחודש אייר מצות עשה שנ בו על מצות ומדורים יאכלוהו
ושניהן אין נאכלין לא צלי אש והאוכל
מהן כוית נא או מבושל בלילי פסחים לוקה שנ אל תאכלו
ממנו נא ובשל מבושל במים אכל נא ומבושל כאחת
אינו לוקה לא אחת לפי שניהן נכללות ב'או ארץ
אכל ממנו נא או מבושל מבעוד יום אינו לוקה שנ כי אם
צלי אש בשעה שצעה לאכלו צלי חייב על אכילת נא
ומבושל אבל מבעוד יום פטור אבל כמט כוית
צלי מבעוד יום עבר על מצות עשה שנ ואכל את הבשר
בלילה הזה בלילה ולא ביום ולא הבא מכלל עשה עשה
הוא נא שחזירה עליו תורה הוא הבשר שהתחיל
בו מעשה האור ונצלה מעט ואינו ראוי לאכילת אדם ערין
אבל אם אכל ממנו בשר חי אינו לוקה ובשל מצות עשה
שנ צלי אש הא שאינו צלי אסור צלחו כל צרכו
ער שנתחדד ואכל פטור מבושל שחזירה עליו
תורה בין שנתבשל במים בין שנתבשל בשאר משקין או
במי פירות שנ ובשל מבושל רבה חמל צלחו

האונן והחולה והזקן שאינן יכולין לאכול ששחשו עליהן ואחר שנורק הרס נטמאו במת והרי אינן יכולין לאכול הרי אילו פטורים מלעשות פסח שני

פרק ששי

אי זהו טמא שנרחה לפסח שני כל מי שאינו יכול לאכול את הפסח בליליו בניסן מפני טומאתו כגון זבים וזבות נרות ויולדות ובעלי נרות אבל הנוגע בנבילה ושרץ וכיוצא בהן ביום יד הרי זה טובל ושוחטין עליו אחר שיטבול ולערב כשיועריב שמשו אוכל את הפסח טמא מת שחל שביעי שלו להיות ביד אעפ שטבל והוזה עליו והרי הוא ראוי לאכול קרשי לערב אין שחטין עליו לא נרחה לפסח שני שנ ויהי אנשים אשר היו טמאי לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא מפי השמועה למרו ששביעי שלהן היה ועל זה שאלו אם ישחט עליהן והם יאכלו לערב ופירש להן שאין שוחטין עליהן בראש שניטמא בטומאת מן המת שהנויר מגלח עליהן אבל אם היה טמא בשאר טומאות מן המת שאין הנויר מגלח עליהן שוחטין עליו בשביעי שלו אחר שטבול ויוזה עליו וכשיועריב שמשו אוכל פסחו זב שראה שני ראיות וספר ז ימים וטבל בשביעי שוחטין עליו והוא אוכל לערב ואם ראה זב אחר שנורק הרס הרי זה פטור מלעשות פסח שני וכן שומרת יום כנגד יום טובלת ביום השמור כמו שביארנו בביאות אסורות ושוחטין עליה והיא אוכלת לערב ואם ראת דם אחר שנורק הרס הפסח פטורה מלעשו פסח שני ואין שחטין על הנדה בשביעי שלה שהרי אינה טיבלת עד ליל שמיני ואינה ראויה לאכול קרשים עד ליל תשיעי מחוסרי כפורים שחל יום הבאת קרבנותיהן ביד שוחטין עליהן ומקריבין קרבנותיהן ביד בניסן בין קודם שחטית הפסח בין אחר שחטיתו ואוכלים פסחיהן לערב ואין שוחטין עליהן עד שימסרו קרבנותיהן ביד שמשו יפשו ואלו יקריבו אותם מצרע שחל שמיני שלו להיות ביד וראה קרי בו ביום הרי זה טובל

ונכנס לעזרת נשיו ומביא קרבנותיו ואעפ שטבל יום אמו להכנס לעזרת נשים היאיל ואיסירו להכנס שם מרביתה כמו שביארנו בהלכו ביאת מקדש ויום זה הוא יום הקרבת הפסח במועדו יבוא עש שיט בו כרת וירחה אמו שלדבריה טמא מת שחל שביעי שלו להיות בטבת אין מוין עליו לא למחר ואפי חל שביעי שלו להיות ביג בניסן והוא שבת ירחה ליום יד ומוין עליו ואין שוחטין עליו כמו שביארנו לא ירחה לפסח שני וחלא איסור הוייה בשבת משום שבות והפסח בכרת והיאך יעמידו דבריהם במקום כרת מפני שמים שהוא אסור בהוייה משום שבות אינו זמן הקרבן שחייבין עליו כרת לפיכך העמידו דבריהן במקום אעפ שהרבר גרם לעתיד לבוא לעמוד במקום כרת ישראל ערל סמל בערב הפסח שוחטין עליו אחר סמל אבל גר שנתגייר ביום יד ומל וטבל אין שוחטין עליו שאינו אוכל לערב והרי הוא כפודש מן הקבר שצרו ז ימים ואח כך יטהר גזירה שמשו יטמא גר זה למת לשנה הבאה ביום יד ויטבול ויאכל לערב ויאם אשתקד כך עש לי ישראל כשטלתי טבלתי ואכלתי לערב וחלא גזירה זו מרביתהם והפסח בכרת והיאך העמידו דבריהם במקום כרת ביום הקרבן שהוא יום יד מפני שאין הגר מתחייב במצוות עד שיטבל ויטבול ואינו טובל עד שירפא מן המילה כמו שביארנו בענין הנירות לפיכך העמידו דבריהם במקום זה שהרי זה הסל יש לו שלא לטבול עד שיבדיל ולא יבוא ליר חיוב כלל מי שבא בבית הפרס חרי זה מנפח וחולך ואם לא מצא עצם ולא נטמא שחט ואוכל פסחו ואעפ שחלך בבית הפרס שטמא בית הפרס מרביתהן כמו שביארנו בחלכות טמא מת ולא העמידו דבריהם במקום כרת כמו שביארנו זמן בית הפרס שנרחה שחט לעשות פסח האונן ראוי לאכול הפסח לערב מפני שאיננות לילה מרביתהם לא העמידו

ירעו הכל ער שיפול בהן מוס ויאכלו בכבוד בעל מוס ויביא בהמה שהיא יפה ביפה שבתערובת ויאמר כל מקום שהוא הפסח קדושתו תחול עליו ויקריבנה שלמים המפריש פסחו עד שלא נתגייר ונתגייר עד שלא נשתחרר ונשתחרר עד שלא הביא שתי שערו והביא הרי זה מקריבו לשם פסח שאין בעלי חיים נרחין כמו שביארנו בפסולי המוקרשים המפריש מעו לפסחו והותירו יביא המותר שלמי הממנה אחריו על פסחו ועל חגיגתו הרי המעות שיקח מהן בחלקם חולין אעפ שוה הפריש טלה לפסחו וזה הפריש מעות לפסחו ולקח ממנו המעות ומנהו על פסחו הרי המעות חולין שעל מנת כן הקרישו ישראל את פסחיהן ואת חגיגתן ואת מעות פסחיהן וחגיגתן עציס של צליית הפסח כפסח וכן מצה ומרור הואיל והן מכשירי הפסח ואם לקח ממעות הפסח ממי שמנה אותן עמו כדי למנותן עמו במצה ומרור או להיות לו חלק בעציס שצולה בהן הרי המעות חולין

פרק חמישי

מי שהיה טמא בשעת שחטית הפסח שאין שוחטין עליו או שהיה בדרך רחוקה או נאנס באונס אחר או ששגג ולא הקריב בראשון הרי זה מביא פסח ביד לחודש השני בין הערבים ושחטית פסחו זה מצות עשה בפני עצמה ודוחה את השב שאין השני תלומין לראשון לא רגל בפני עצמו לפיכך חייבין עליו כרת מי ששגג או נאנס ולא הקריב בראשון אם הויר ולא הקריב בשני חייב כרת ואם שגג או נאנס אף בשני פטור הויר ולא הקרי בראשון הרי זה מקריב בשני ואם לא הקריב בשני אעפ ששגג הרי זה חייב כרת שהרי לא הקריב קרבן ה במועדו והיה מויר אבל מי שהיה טמא או בדרך רחוקה ולא עשה את הראשון אעפ שהויר בשני אינו חייב כרת שכבר נפטר בפסח ראשון מן הכרת ומי שהיה בדרך רחוקה ושחטו וורקו עליו את הרס אעפ שבא לערב לא הורצה וחיי בפס שני טמא שיכול לטהר בפסח ראשון שלא טבל אלא יטב בשבועתו עד שיעבר זמן הקרבן וכן ערל שלא מל עד שעבר זמן הקרבן הרי זה מויר בראשון לפיכך אם לא עשה את השני אפי בשגגה חייב כרת כשם שמילת עצמו מעכבתו מלעשות פסח כך מילת בניו הקטנים ומילת כל עבריו בין גדולי בין קטני מעכבת אותו שנ המול לו כל זמר ואז יקרב לעשותו ואם שחט קודם שימול אותם הפסח פסול וכן טבילות אמהותיו לשם עבדות מעכבתו ודבר זה מפי הקבלה שהטבילה לשפחות כמילה לעבדים הקטן אין מילת עבריו וטבילות שפחותיו מעכבתו מלהמנות על הפסח שנ וכל עבר איש להוציא את הקטן גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח שני וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים חייבין לעשות פסח שני ואם שחטו עליו בראשון פטור נשים שגרו לשני בין מפני האונס והשגגה בין מפני השומאה ודרך רחוקה הרי פסח שני להם רשות רצו אין שוחטין לפיכך אין שוחטין עליהן בפני עצמן בשב בפסח שני אבל אם היתה האשה אחת מבני חבורה מותר ואי זו היא דרך רחוקה חמשה עשר מיל חוץ לחומות ירושלם מי שהיה בינו ובין ירושלם יום ארבעה עשר אם עליות השמש חפש עשר מיל או יותר הרי זה דרך רחוקה היה בינו ובניה פחות מזה אינו בדרך רחוקה מפני שהוא יכול להגיע לירושלים אחר הצות כשהלך ברגליו בנחת הלך ולא הגיע מפני שעכבוהו הבחמות ברחקס או שהיה בירושלם והיה חולה ברגליו ולא הגיע לעזרה עד שעבר זמן הקרבן הרי זה אטם ואינו בדרך רחוקה מי שחט חבוס חוץ לחומת ירושלם והבטיחוהו לצאת לערב שוחטין עליו וכשיוצא לערב יאכל בראשונה חבוס ביד ישראל אבל אם היה חבוס ביד גויס אין שוחטין עליו עד שיצא ואם שחטו עליו ויצא חרי זה אוכל ואם לא יצא פטור מלעשות פסח שני שהרי נשחט עליו וכן

אכלה שאין מנקין אותו כשאר הבשר ואין מחתכין אותו
 אלא צולין אותו שלם ואם חתכו חתיכות חתיכות כשר
 והוא שלא יחסר אבר וצריך אדם להשתרל
 שלא ישאיר מבשר הפסח עד בקר שנ לא ישאירו ממנו עד
 בקר ואם השאיר ממנו בין בראשון בין בשני עבר בלא
 תעשה ואינו לוקה על לאו זה שחרי נתק לעשה שנ והנותר
 ממנו באש תשרפו כשמקריבין את הפסח
 בראשון מקריבין עמו שלמים ביום יד מן הבקר או מן
 הצאן גדולים או קטנים וזכרים או נקבות בכל זבחיו השלמי
 וזו היא הנקראת חגיגת יד ועל זה נאמ' בתורה וזבחתי פסח
 לה אלהיך צאן ובקר אמתי מביאין עמו חגיג' זו ביום שהוא
 בא בחול ובשחר ובמועט אבל אם חל יום יד להיות בשבת
 או שבא הפסח בטומאה או שהיו הפסחים מרובין אין
 מביאין עמו חגיגה ואין מקריבין לא הפסחים בלבד
 חגיגת יד רשות ואינה חובה ונאכלת לשני ימים ולילה אחד
 ככל זבחי שלמי ואסו להניח מבשר חגיגת יד ליום השלישי
 שנ לא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר
 מפי השמועה למדו שזו אזהרה למניח בשר חגיגת יד ליום
 יד שנ לבקר עד בקר שליום השני והמותיר אינו

לוקה אלא ישרף הנותר ממנה כשאר הנותרים
 בשר חגיגה שעל עס הפסח על השלחן וכל התב טולים
 העולים עמו על השלחן מתבערים עמו ואינן נאכלו לא עד
 חצות כפסח עצמו גזירה מפני התערובת
 בין פסח ראשון לפסח שני הראשון אכור בחמץ בבל יראה
 ובל ימצא ואינו נשחט על חמץ ואין מוציאין ממנו חוץ
 לחבורה ושעון הלל באכילתו ומביאין עמו חגיגה ואיפשר
 שיבא בטומאה אם נשחט רוב הקהל טומאת מת כמו
 שבארנו אבל פסח שני חמץ ומצה עמו בבית
 ואינו שעון הלל באכילתו ומוציאין אותו חוץ לבית אכילתו
 ואין מביאין עמו חגיגה ואינו בא בטומאה ושניהם רוחין
 את השבת ושעונן הלל בעשיתן ונאכלין צלי בבית אחד
 על מצה ומרו ואין מותריו מהן ואין שוכרין בהן את העצם
 ולמה לא ישוה השני לראשון לכל הרברים
 מאחר שנ ככל חוקת הפס יעשו לפי שפירש בו מקצת הקת
 הפסח ללמד שאינו שיה לראשון אלא
 ברברים שנתפרשו בו והן המצות שבגופו והם חוקות
 הפסח שכלל זה בצצרים שילקח הפסח
 מב גשר ושהוא טעון הגעת דם באגודת אווב למשקוף
 ולשתי המזוות ושיאכל בחפזן אין אותן הרברים נהגות
 לדורות ולא נעשו לא בפסח מצרים בלבד

הלכות חגיגה

יש בכללם שש מצות ארבע מצות עשה ושתי מצות לא
 תעשה והוא פרשן א להראות פני ה
 ב לחוג בשלשה רגלים ג לשאח ברגלים
 ד שלא יראה ריקס ה שלא יעויב לוי מלשמו
 וליתן לו מתנותיו ברגלים ו להקהיל את העם
 בחג האכותבמחגי שששה וביאור מצות או בפרקים או

פרק ראשון

שלש מצות עשה נצטו ישראל בכל תל שלש רגליו ואילו
 הן הראייה שנ יראה כל זסרך והחגיגה שנ תחוג לה אלהיך
 והשחחה שנ ושחחת בתוך הראייה האמורה
 בתורה היא שנראה פניו בעודה ביום טוב הראשון
 שלהגויביא עמו קרבן עולה בין מן העוף בין מן הבחמה
 ומי שכא לעודה ביום ראשון ולא הביא עולה לא דיו שלא
 עשה מצות עשה לא עובר על לא תעשה שנ לא יראו פני
 ריקס ואיט לוקה על לאו זה שחרי לא עשה מעשה
 חגיגה האמורה בתורה היא שיקריב שלמים
 ביום טוב הראשון של חג בסאו להראות והדבר ידוע
 שאין השלמים באים לא מן הבחמה ושתי מצות לא שחן
 הראייה והחגיגה אין הנשים חייבות בהן וחשמה
 האמורה ברגלים היא שיקריב שלמים יתר על

שלמי חגיגה ואילו הם הקראים שלמי חגיגה שנ וזבחת
 שלמים ואכלת שם ושחחת לפני ה אלהיך ונשים חייבות
 במצוה זו הראייה והחגיגה אין להן שיעור מן
 התורה שנ איש כמתנת ידו כברכת ה אלהיך אבל מרברי
 ספרים שלא יהא קרבן עולת ראיו פחות משה מעה כסף
 ולא שלמי חגיגה פחות משה שתי כסף ומצוה להביא כפי
 עשרו שנ כמתנת ידו שלמי שחחה לא נתנו בהן הכמים
 שיעור בעת שיעלה אדם לירושלם לחוג אם היו בידו
 קרבן הראייה יביאם או יעלה עכו כסף לקנות בו הקרבן
 ואם אין בידו כסף לו יביא שוה כסף אפילו היה בידו שוה
 כמה והזכים אסור לו לעלו ריקס בלא כסף ולא קרבן ולמה
 אסרו שיעלה בידו שוה כסף גזירה שסא לא ימצא למכור
 או שסא ימצאו המעות סיגים מי שלא הקריב
 ביום טוב הראשון עולת ראייתו ושלמי חגיגתו הרי זה
 מקריבן בשאר ימות הרגל שנ שבעת ימים תחוג לה אלהיך
 מלמד שכולן ראיין לחגיגה וכולן תשלומי ראשון הם ומצו
 להקדים ולהקריב בראשון לא הקריב
 בראשון בין שונג בין מויד יקריב בשני וכל המאחר הרי
 זה מננה ועליו נאמר נוגו מסוער אספתי עבר הרגל ולא
 חג אינו חייב באחריותו ועל זה וכיוצא בו נאמר מעוות
 לא יוכל לתקן

מי שלא חג ביום טוב הראשון של חג הסוכות חוגג את כל
 הרגל וביים טוב האחרו שהוא שמיני ואף השמיני תעלומי
 ראשון הוא וכן מי שלא חג ביום חג השבועות חוגג
 כל שבעה ויש לו תשלומין כל ששת הימים של אחר הג
 השבועות ורבר זה מפי השמועה נאם שחג השבועות כחג
 הצות לתשלומין עולת ראייה ושלמי חגיגה
 אינן רוחין לא את השבת ולא את השומאה לפי שאין להן
 זמן קבוע כקרבנו הצבר שאם אינו חוגג היום חוגג למחר
 כמו שביארנו אבל רוחין את יום טוב ואעפ
 שאין מקריבין ביום טוב נדרים ונדרות מקריבין עולת
 ראייה ושלמי חגיגה ושלמי שחחה שאין לא נדרו ונדרות
 לא חובות כשמקריב המקריב עולת ראייתו ושלמי
 חגיגתו ושחחתו ביום טוב סומך עליהן בכל כוחו כדרך
 שעושה בשאר הימים אעפ שסמיכה אינה מעכבת כמו
 שביארנו במעשה הקרבנות לא נדרו עליה משום שבות
 המפדיש עולת ראייתו ומת היורשין חייבין
 להביאה מותר להקריב בחולו של מועד נדרים
 ונדרות שנאמר אלה תעשו לה במועדיכם לבר מנדרים
 ונדרותיכם מכלל שקרבי ברגל לעולותיכם כמו עולת מצורע
 ועילת יולדת ולמנחותיכם להביא מנחת חושא ומנחת
 קראת ושלמיכם לרבות שלמי נזיר הכל קריבין במועד
 ואין קריבין ביום טוב מי שהיו לו אוכלים מרובים
 ונכסים מועטים מביא שלמי חגיגה מרובין ועולת ראייה
 מיעטין היו לו אוכלין מועטין ונכסים מרובין
 מביא עולת ראייה מרובת ושלמי חגיגה מועטות
 היו זה חזה מועט על זה אמרו לא יפחות
 ממעה לעולה ושתי כסף לשלמים זה חזה חרובה על זה
 נאמר כברכת ה אלהיך אשר נתן לך

פרק שני

נשים ועברים פטורין מן הראייה ומל האנשו חייבי בראיו
 חוץ מחרש ואלם ושיש וקאן וסימא וחגר ושסא וערל וכן
 הזקן והחולה והרד והענוג מאר שאינם יכולין לעלות על
 רגליהן כל לא האחר עש פטורין ושאר כל האנשו חייבין
 בראייה החרש אעפ שהוא מרבר אפי חרש
 באנו אחת פטור מן הראייה וכן הסומא בעינו אחת או
 חגר ברגל אחת פטור האלם אעפ שהוא
 שומע פטור שומעו ואנדרונינם פטורין מפני שהן ספק
 אשה מי שחציו עבר וחציו בין חרין פטור
 מפני צר עבדות שכו ומניין שכל לא פטורין
 מן הראייה חרי הוא אום יראה מל זסרך לחציו את הנשו
 ומצות עשה שאין הנשים חייבות בהן ואין העברים חייב

ואחר כך בשלו או שבשלו ואחר כך צלהו או שעשהו צלי קרדה ואכלו חייב ושמן ובשאר משקים ומי פירו חוץ מן המים ומותר לטבל הבשר אחר שנצלה במשקים ובמי פירות אין צולין את הפסח על גבי כלי אבן או כלי מתכת שנ צלי אש לא צלי דבר אחר לפיכך אם היה כלי מנוקב כרי שתשלוט בו האור צולין עליו ואין צולין אותו בשפוף של מתכת שהרי השפור כולו חם וצולה מקומו הסיק את התנור וגרף את כל האש ותלהו בתנור וצלהו הרי זה אסור שאין זה צלי אש חתכו ותלהו על גבי גחלים הרי זה צלי אש צלהו על גבי סיר או חרסית או חמי טבריה הרי זה אסור שאין זה צלי אש כיצור צולין אותו תוחבו מתוך פיו עד בית נקבותו בשפור של עץ ותולהו לתוך התנור והאש למטה ותולה סרעיו ובני מעיו בתנור חוצה לו ולא יתנם בתוכו שזה כמין בשול הוא ושפור של רמון היו בודרו לצלייתו כרי שלא יזרוק את מימיו ויבשלו נגע הבשר בחרסו של תנור יקלוף את מקומו מפני שהוא צלי החרס נטף מרוטבו על החרס וחור אליו יקלוף את מקומו מפני שהוא צלי החרס שנטף שכל המרק והליחה שתפרוש ממנו כשיצלה אסורה שהרי אינה בשר צלי נטף מרובשו על הסלת יקלוף את מקומו וישליכנו סכו בשמן של תרומה אם חסרת הכהנים יאכלו ואם שלישראל אם חי הוא יריחנו וינגב ואם צלי יקלוף את החיצון סכו בשמן שלמעשר שני לא יעשו דמים על בני חבורה שאין פריז מעשר שני בירושלם כמו שביארנו במקומו ואין צולין שני פסחים כאחת מפני התערובת אפי גרי ושלה

כבר ביארנו בכמה מקומות שאי הפסח נאכל לא עד חצות כדי להרחיק מן העבירה ורין תורה שיאכל כל הלילה עד שיעלה עמוד השחר וכבר ביארנו בהלכו חסין ומצה שהוא טעון הלל בשעת אכילתו ושאינו בני חבורה חוזרין ואוכלין אחר שצדקו בשנה אפילו בתחלת הלילה

פרק תשיעי

כל האוכל מן הפסח אינו אוכל לא בחבור אחת ואין מוציא ממנו מן החבורה שיאכל בה והמוציא ממנו כוית בשר מחבורה לחבורה בליל טו לוקה שנ לא תוציא מן הבשר חוצה והוא שיניחנו בחוף שהוצאה כתובה בו כשבת לפיכך צריך עקירה והנחה כהוצאת שבת ואין מוציא אחר מוציא בפסח שכיון שהוציא הראשון נפסל מן האגף ולפנים כלפנים מן האגף ולחוץ כלחוץ והאגף עצמו שהוא עובי הפתח כלחוץ החלונות ועובי המתלים כלפנים הנגים והעליות אינן בכלל הבית בשר הפסח שיצא חוץ לחבורתו בין בודון בין בשגנה נאסר באכילה והרי הוא כבשר קדשי קדשים שיצא חוץ לעורה או בשר קדשי קלים שיצא חוץ לחומת ירושלם שהכל בשריפה ולוקין על אכילתו כמו שביארנו במעשה הקרבנות אבר שיצא מקצתו חותך הבשר ויורד עד שמגיע לעצם וקלוף את הבשר כל שבפנים יאכל וכל שבחוץ ישרף וכשהוא מגיע לעצם חותך בקפיץ אם היה שאר קדשים ואם היה פסח שאסור לטבור בו עצם קלוף עד הפרק ומפרק האבר שיצא מקצתו מן הפרק ומשליכו לחוץ שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחר צריכה כל חבורה מהן לעשות לה הקף שנ מן הבשר חוצה מפי השמועה למרו שצריך ליתן לו חוצה למקום אכילתו ולא הופכי את פניהן אילך ואוכלין ולא הופכין את פניהן אילך ואוכלין כרי שלא יראו מעורבים היו המים שמוזגין בו יינם באמצע הבית בין שתי החבורות כשהשמש עומד למזרח קופץ את פיו ומחוי את פניו עד שמגיע אצל חסדיו ואחר כך אוכל מה שבפיו שאסור לאוכל לאכול בשתי חבורות ומותר לכלה להחזיר פניה מפני חבורתו ואוכלת מפני שהיא בושח לאטל בפניהם שתי חבורות שנפרצה מחיצה מבניהן אינן אוכלין וכן אם היתה חבורה אחת ונעשו מחיצה ביניהן אינן אוכלי עד שתסתלק שאין

הפסח נאכל בשתי חבורות ואין נעקרין מחבורה לחבורה בני חבורה שנכנסו ג מהן או יתר לאכול פסחיהן ולא באו שאר בני חבורה אם נכנסו בשעה שרדך בני ארס לאכול הפסח וחור המעורר לכולן על השאר ולא באו הרי אילו שנכנסו אוכלין עד שישבעו ואין ממתנינן לשאר ואפי' באו המתאחרין אחר כך ומצאו אילו השלשה שאכלו הכל אין משלמי להן דמי חלקם אבל אם נכנסו שני בלבד הרי אילו ממתנינן ברא בשעת כניסתן לאכול אבל בעת שנפטרין אין ארס צריך להמתין לחברו אפילו גמר אהר בלבד מלאכול יצא ואינו צריך להמתין המאכיל כוית מן הפסח בין מפסח ראשון בין מפסח שני למשומר לען או לגר תושב או שכיר הרי זה עובר בלא תעשה ואינו לוקה אבל מכין אותו מכת מרדות ובן נכר האמור בתורה זה העובר אל נכר ואין מאכילין ממנו לגוי אפילו גר תושב או שכיר שנ תושב ושכיר לא יאכל בו ערל שאכל כוית מבשר הפסח לוקה שנ כל ערל לא יאכל בו בו הוא שאינו אוכל אכל הוא מצה ומרור זכן מותר להאכיל מצה ומרור לגר תושב ולשכיר כשם שמילת בניו ועבריו מעכבתו מלשחוט הפסח כך מעכבתו מלאטל שנא ומלת אותו או יאכל בו כיצור קנה עבר אחר שנשחט הפסח או שהיה לו בן שלא הגיע זמנו להמול לא אחר שחישת הפסח הרי זה אסור לאכול עד שימול אותו וכיצור יהיה הבן ראוי למילה אחר שחישת הפסח ולא יהיה ראוי קודם שחישתה כגון שחלצתו חמה שצרו י ימים מעת לעת מיום הבראתו וכגון שכאבה עינו ונרפאת אחר שחישתה או שהיה פומטו ונקרע אחר שחישת הפסח ונמצא זכר

פרק עשירי

השובר עצם בפסח שהור הרי זה לוקה שנאמר ועצם לא תשברו בו וכן נאמר בפסח שני ועצם לא תשברו בו אבל פסח שבא בשומאה אם שבר בו עצם אינו לוקה מפי השמועה למרו לא תשברו בו בטהור לא בטמא אחר השובר את העצם בליל טו או ששבר בו עצם מבעור יום או ששבר אחר כמה ימים הרי זה לוקה לפיכך שורפין עצמות הפסח בכלל הנותר מבשרו כרי שלא יבואו בהן לירי תקלה אין חייבין לא על שבירת עצם שיש עליו כוית בשר או שיש בו מוח אבל עצם שאין בו מוח ושאינו עליו כוית בשר אינו חייב על שבירתו היה עליו כוית בשר ושבר העצם שלא במקום הבשר חייב אעפ' שהמקום ששבר פגוי מבשרו השובר בעצם אחר לוקה השרף עצמות וחמתך גידים אינו חייב משום שבירת עצם פסח שהוא נא או מבטל ושבר בו את העצם לוקה אפילו נפסל בשומאה ויצאיה וכיוצא בהם יש בו איסור שבירת העצם ברא כשהיתה לו שעת הכושר ונפסל אבל אם לא היתה לו שעת הכושר כגון שנתפגל או נעשה מחשבת זמן או מחשבת שינוי הטעם אין בו משום שבירת העצם שבר עצם האליה אינו לוקה שהרי אינה הסתומים שחם כמו עצמים רכים הרי אילו מותרין לאכלן היה גרי קטן ורך שעצמותיו רכים לא יאכל אותן שזה שובר עצם ואם אמל לוקה שאחר השובר עצם קשה או עצם רך וה הכלל כל שנאכל בשר הגרל אחר שיתבשל הוא שסותר לאכול כגורו מן הגרל אחר צלייתו כגון ראשי כנפים והסתומים גדין הדכין שסופן לחקשות אעפ' שהן ראויי לאכילה עתה ונאמלין בפסח אין נמנין עליהן תמנין על מוח שבראש מפני שסל להוציא בלא שבירת עצם ואין נמנין על מוח שמקולית והוא העצם הסתום מפני ראשו שהרי אינו יכול להוציא אלא בשבירת עצם כשארם אוכל את הפסח חותך הבשר ואוכל והותך העצמו מן הפרק ומפרקן אם רצה וכשיגיע לגיד הנשה מוציא ומניחו עם שאר הגרל והעצמות והקרבנות שיצאו בשעת

תעשה וזהו פרשן א להפריש בכורות
 ב שלא יאכל כטר תמים חוץ לירושלם ג
 שלא יפדה הכבוד ד להפריש מעשר בהמה
 ה שלא ינאל מעשר בהמה וכללתי המעשר עם
 הכבוד לפי שמעשה שניהם אחד והכתוב כללו עמו שנאמ
 ואת רמס תורוק ספי השמועה למרו שה רס מעשר ורס
 כטר וכיאר מצוות אילו בפרקים אילו

פרק ראשון

מצות עשה להפריש כל פטר רחם הזכרים בין בארס בין
 בבהם שהורה בין ממין החמור בין שהיו שלמים בין שהיו
 טרופות שנ קרש לי כל בכור פטר רחם בבנו ישראל בארס
 ובבהם וטלן לכהני כטר ארס ובטר חמור נפרים ופריונים
 לכהני ובכור בהזה שהור נשחט בעודה כשאר קרשו קלין
 זורקין דמו ומקטיר אמוריו כמו שביארנו במעשה הקרבנו
 ושאר הבשר נאכל לכהנים שנא אך פרה תפדה את בכור
 הארס ואת בכור הבהמה השמא תפדה אך בכור שור לא
 תפדה קורש הם ובשרם יהיה לך בכור בהמה שהורה
 שהוא בעל מוס בין שגולד במומו בין שנפל בו מוס אחר
 שהיה תמים הרי הוא לכהן אם רצה אוכלו בכל מקום או
 מוכרו או מאבילו לפי שירצה אצלו לגוי מפני שהוא חולין
 שנ וכי יהיה בו מוס פסח או עוד וגו השמא והשהור יחרו
 יאכלנו כצבי וכאיל והרי הוא נכסי טהן מנה
 להקדיש כטר בהמה שהורה ויאמר הרי זה קודש ש: אמר
 תקדיש לה אהיך ואם לא הקדישו הרי זה מתקדש מאליו
 וקדושתו מרחם היא מצות בכור בהמה שהורה
 נוהגת בארץ ובחוצה לארץ ואין מביאין בכורות מחוצה
 לארץ לארץ ש: ואכלת לפני ה' אהיך מעשר רגנך תירושך
 ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך מסקן שאתה מביא מעשר
 דגן אתה מביא בכור בקד וצאן ומקום שאין אתה מביא
 מעשר דגן או אתה מביא בכור בקד וצאן לא יאכל במומו
 ואם הביא אין מקבלין ממנו ולא יקרב לא יאכל במומו

מצוה זו נוהגת בין בצני הבית בין שלא
 בפני הבית כמו מעשר רגן ואינה נוהגת בסוקדשין כשהן
 בקרושתן קודם שיפדו בין קרשי מובח בין קרשי ברק
 הבית הכל חייבין בכבוד בהמה שהורה כהנים
 לוויים וישראל ובעלם שהבכו לכהן אם נולד לו בכור מקריב
 דמו ואמוריו כמו שביארנו ואכל שאר הבשר בתור בכור
 שנ כל הכבוד אשר יולד בבקרך ובצאנך וגו אבל בכור
 ארס ובכור בהמה שסאה כהני ולוויים פטורין כמו שביארנו
 בהלכות מתנות כהונה הכבוד נאכל בתוך
 שנתו בין תמים בין בעל מוס שנ לפני ה' אהיך תאכלנו
 שנה כג: וכי יהיה בו מוס בשערי תאכלנו ונאמתי מונה
 לו אם תם הוא מונה לו מיום שמיני שהוא ראוי להקריב
 ואם נולד בעל מוס מונה לו מיום שנולד והוא שכלו לו
 חרשיו שהרי נראה לאבילה ביום לירתו אבל אם לא ידע
 בוראי שכלו לו חרשיו מונה לו מיום שמיני נולד
 לו מוס בתוך שנתו רשאי לקיימו כל יב חודש נולד לו מוס
 בסוף שנתו מותר לקיימו לו יום מיום שנפל בו המוס ובעל
 שהוא מתאחד לאחד שנתו כיצד כגון שנפל בו
 מוס בשו יום לפני גמר שנתו משלימין לו שו אחר שנתו
 נולד לו מוס אחר שנתו אינו רשאי לקיימו לא עד שלשים
 יום ויאכל הכבוד בזמן הזה סניחו עד שיפול
 בו מוס ויאכל ועד שלא נראה להראות לחכם רשאי לקימו
 שתים ושלוש שנים ומשנראה להראות לחכם אם נולד בו
 מוס בתוך שנתו רשאי לקיימו כל יב חודש נולד אחר
 שנתו מקיימו לו יום שנת של בכור היא שנת לבנה
 תמימה יב חודש מיום ליום ואם חיתה שנת מעוברת
 נתעבר לו ומונת לו יב חודש נולד לו שני שלא אחר בפני
 של ארד הראשון ואחר בראש חודש ארד שני זה שנולד
 בראש חודש ארד שני כיון שחג יום ראש בארד שלשנת
 הבאה עליה לו שנת חז שנולד בחצי ארד ראש לא עלת
 לו שנת עי חצי ארד של שנת הבאה הואיל ונולד בחודש

העיבור מונין אותו לו עבר ואיחר הכבוד
 לאחר שנתו אעפ שהוא עובר בלא תעש אם היה תם הרי
 זה לא נפסל לא מקריבו ואם היה בעל מוס שוחטו בכל מקו
 שנ מעשר רגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך
 מקיש בכור למעשר מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה
 את בכור אינו נפסל משנה לחברתה אין נותנין
 את הכבוד לכהן כשיולד שאין זו גרולה לכהן אלא ישפל בו
 בעליו יצר שיגדיל מעט ויתננו לכהן ועד כמה ישראל חייבין
 להשפל בכבוד בהמה דקה שלשים יום ובגסה כיום ואם
 אם לו הכהן תנהו לי בתוך זמן זה ואני אשפל לעצמי אינו
 רשאי ליתנו לו שוה כמו מסייע על מתנותיו וכבר ביארנו
 בתרומות שהכהני המסייעין בבית הגרנות ובבית המטבחיו
 ובתוך הרועים אין נותנין להם מתנותיהן בשכרן
 היה הכבוד בעל מוס ואמר לו בתוך זמן זה תנהו לי
 שאכלנו עתה או שהיה תמים ואמר לו תנהו לי בתוך זמן
 זה שאקריבנו עתה הרי זה נותנו לו ויראה לו
 שהבכור נותן לכל כהן שירצה כחן שאכל כוית
 מכבוד תמים חוץ לירושלים לוקה מן התורה שנ לא תוכל
 לאכול בשעריך מעשר רגנך תירושך ויצהרך ובכורות
 בקרך וצאנך וכן זר שאכל כוית מכבוד בין לפני וריקה בין
 לאחר וריקה לוקה ספי השמועה למרו שו אוהרה אף לור
 שאכל בכור בין לפני וריקה בין לאחר וריקה

הבכור אין פודין אותו ש: אך בכור שור או בכור כשב או
 בכור עז לא תפדה וכן אין מוכרין אותו כשהוא תם שבין
 שזוא עומד לקרבן אין לכהן בו זכות כדי למכרו ובזמן החז
 שאין בית הואיל והוא עומד לאכילה הרי הוא מות למכרו
 ואעפ שהיה תמים בין לכהן בין לישראל בכור
 בעל מוס יש לכהן למכרו בכל זמן בין לפני הבית בין שלא
 בפני הבית בין חי בין שחוט וכשהוא מוכר בשר בכור בעל
 מוס מוכרו בבית אבל לא בשוק כמו שביארנו בהלכות
 אוסורי מובח אבל בשר בכור תמים אינו נמכר
 מפני שהוא בשר קדש וכהנים שנמנו על הכבוד מותרין
 לשקול מנה כנגד מנה המפשיט בכור בעל מוס
 הרי זה מות להפשיטו באו זה דרך שירצ אם רצה להרגיל
 מרגיל וכן שאר פסולי המיקדשין אם רצה להפשיט מן
 הרגל מפשיט

פרק שני

כל המומים

הקטועים הפוסלין את הקרשים ונפרים עליהן אם נפל אחר
 מהן בכבוד הרי זה נשחט עליו בכל מקום וכבר ביארנו
 אותן הזומין בהלכות אוסורי מובח שהראוי מהן להיות
 בוכר מן וכל הרברו שמנינו שם שאין הקרבן מן המובחר
 ואין הקרשים קרבין כהן ולא נפרין עליהן כך אין הכבוד
 נשחט עליהן ולא קרב לא יהיה עומד עד שיול לו מוס קבו
 וכן אם נולד בכבוד מוס עובר הרי זה אינו נשחט בכל
 מקום ולא קרב לא יהיה רועה עד שיפול בו מוס קבוע
 וישחט עליו וכן אם נעברה בו עבירה או שהרג בער אחר
 או על פי הבעלי או שהוקצה או נעבר ירעה עד שיפול בו
 מוס כמו שביארנו בהלכות אוסורי מובח יוצא דופן
 והבא אחריו שניהן אינן בכור הראשון מפני שאינו
 פטר רחם והאחרון מפני שקדמו אחר אפי יצאת נקבה
 דרך דופן חזר ררך רחם אינו בכור בכור שהוא אנדרוגיני
 אין בו קדושה כלל והרי הוא כנקבה שאין בו לכהן כלום
 ועובדים בו ונוזזים אותו כשאר החולין נלד שומשום הרי
 זה ספק בכור ויאכל במומו לבעליו בין שהשיל האנדרוגיני
 מוס ממקום זכרית בין שהשיל מוס ממקום נקבות
 חל שילדה כמין עז או עז שילדה כמין רחל פטור
 מן הכבודה שנ אך בכור שור עד שיחיה הוא שור וכסוד
 שור ואם היה בו מקצת סימני אמו הרי זה בכור והוא בעל
 מוס קבוע שאין לך מוס גדול מסיניו בדיותו אפילו פרח
 שילדה כמין חמור ויש בו מקצת סימני פרה הרי זה בכור
 לכהן והוא נמנה החמורים מדין בכור אבל אם ילדה מין
 מוס ואנאל אעפ שיש בו מקצת סימני פרה הרי הוא ספק

בה ועוד הרי נאמר בבא כל ישראל להוציא העבדים ונאם
בבוא כל ישראל לראות כשם שהן באין להראות לפני ה' כד
הם באים לראות הרד קרשו ובית שכינתו להוציא סומא
שאנו רואה אפי נסמית עינו אחת שהרי אין ראייתו שלם
ושם נאמר למען ישמעו להוציא מי שאין לו שמיעה גמורה
ולמען ילמדו להוציא מי שאינו מדבר שכל המצו
ללמד מצוה ללמד ונאם בעלותך ליראת פני ה' מי שיכול
לעלות ברגלו להוציא חגר וחולה וקן וענוג וכבר ביארנו
בהלכות ביאת המקדש שאין הטמא ראוי לביאה וכן הערל
מאוס כטמא המקמץ והוא שמלאכתו לקבץ צואת
כלב וכיוצא בהן לעבר העור או לפוא וכן המצרף נחשת
במצב שלו והעברנין אעפ שהן מאוסין מפני מלאכתן
הרי אילו מטהרין גופן ומלבושן ועולין בכלל ישראל ליראות
כל קטן שיכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר
הבית אביו חייב להעלותו ולהראות בו כדי לחנכו במצוות
שנראה כל זמרה ואם היה הקטן חגר או סומא או חרש
אפי באחת אינו חייב לחנוכו אעפ שהוא ראוי לרפואה
שאילו היה גרול והוא קד היה פטור כמו שביארנו כל
החייב בראייה חייב בתגינה וכל הפטור מן הראייה חייב
בתגינה וכולן חייבין בשמחה חוץ מחרש ושוטה וקטן וערל
ושמא חרש ושוטה וקטן מפני שאינן בני חייב
הרי הן פטורין מכל מצוות האמורות בתורה וערל ושמא
מפני שאינן אוכלים בקדשים ואינן ראוין לביאה כמו
שביארנו בהלכות ביאת המקדש ובתלכות מעשה הקרבנות
מי שהיה חגר או סומא ביום ראשון ונתרפא
בשני פטור מן הראייה ומן התגינה שביום חיבתו היה
פטור שכל ימות החג תשלומי ראשון הן כמו שביארנו
וכן אם נטמא בליל יום טוב הראשון אף על פי ששהר
למחר פטור אבל אם נטמא ביום ראשון הרי זה חייב להביא
תגינתו וראייתו בתוך ימי התגל כשיטהר
מי שבא לעורה בתוך ימי החג אינו חייב
להביא עולה בידו בכל עת שיבגש שזה שנאם לא יראו פני
רוקם אינו לא בעיקר הרגל בלבד שהוא יום ראשון או
תשלומי ראשון ואם הביא בכל עת שיביא מקבלין ממנו
ומקריבין אותה לשם עולת ראייה שהראייה אין לה שיעור
הפריש עשר בהמות לתגינתו והקריב מהן
מקצתן בראשון ופסק שב אינו חוזר ומקריב השאר שהרי
שיר אותם ואם לא פסקו לא רחוק היום ולא יכול להקריב
היום מקריב השאר למחר עולת ראייה אינה באה
לא מי החולי כשאר הקרבנות שאדם חייב בהן אבל שלמי
חגיגה באות מצעות מעשר שני המעורבות עם מעו חולין
לוקח מן התערובת בהמה ומקריבה שלמי חגיגה והוא
שיהיה שיעור אכילה ראשון מן החולי מפני שלמי חגיגה
חובה וכל שהוא חובה אינו בא אלא מן החולין ויוצא אדם
ירי חובת שלמי חגיגה במעשר בהמה ואין מביאין אותו
ביום טוב גזרה שמא יעשר ביום טוב ויוצאין ישראל
ירי חובת שלמי שמחה בנדדים ונרבות ובמעשר בהמה
והכהנים בחשאה ובאשם ובכסוד ובחזה ושוק שמצוה זו
היא לטעם באכילת בשר לפני ה' והרי אכלו אבל אין
יוצאין ירי חובתן לא בעופות ולא במנחות שאינן בשר
המשבח כבר ביארנו בפסחים שהגינת יד רשות
לפיכך אין אדם יוצא ירי חובת חגיגה אבל יוצא בה ירי
חובת שמחה מי שהיו לו שלמים נרד או נרבת
ושחזן מערב יום טוב אעפ שאכלן ביום טוב אינו יוצא
בה ירי חובת חגיגה שאינה באה אלא מן החולין אבל
יוצא בה ירי חובת שמחה אעפ ששחזן קודם הרגל הואיל
ואכל מהן ברגל יצא ירי חובתו שאינו צריך לשחוש שלמי
שמחה בשעת שמחה לא יביא אדם תורה ביום יד מפני
החמץ שבה שאין מביאין קדשים לבית הפסול ואם הביא
יוצא בה ירי חובת שמחה כמו שביארנו האומר הרי
עלי תורה שאצא בה ירי חובתי לשם חגיגה חייב להביא
תורה ואינו יוצא בה ירי חגיגה שאין חגיגה באה לא מן
החולין כשיזבח אדם שלמי חגיגה ושלמי שמחה

לא יהיה אוכל הוא ובניו ואשתו בלבו וידמה שיעש מצוה
גמורה לא חייב לשחח העניים והאמללים שנ' והלוי והגר
והיתום והאלמנה מאכיל הכל ומשקן כפי עשרו ומי שאכל
זבחו ולא שחח אילו עמו עליו נאמר זבחוהם כלחם אונים
להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם מצוה
בלוי יות מן הכל שאי לו לא חלק ולא נחלה ואין לו מתנות
בבשר לפיכך צריך לזמן לויים על שלהם ולשמחם או יתן
להם מתנות בשר עם מעשר שלהם כדי שימצאו בו צרכיה
וכל העווב את הלוי מלשמחו ושהה ממנו מעשרותיו ברגלו
עובר בלא תעשה שנ' השמר לך פן תעווב את הלוי

פרק שלישי

מצות עשה להקהיל כל ישראל אנשו ונשים וטף בכל מצוה
ששטה בעלותם לרגל ולקרוא באונייהם מן התורה פרשות
שהן מזרחות אותן במצות ומחוקות יריהם בדת האמת שנ'
מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכה בבוא כל
ישראל לראות וגו' הקהל את העם האנשים והנשים והטף
וגרך אשר בשעריך וגו' כל הפטור מן הראייה
פטור ממצות הקהל חוץ מן הנשו והטף והערל אבל הטמא
פטור ממצו הקהל שנ' בבוא כל ישראל זה אינו ראוי לביאה
והרבר ברור שהטמא והאנדרוגינים חייבין
שהרי הנשים חייבות אמתי היו קורין במצוה
יום טוב הראשון שלחג הסוכות שהוא תחילת ימי חולו של
מועד של שנה שמיני והמלך הוא שיקרא באוניה ובעודת
הנשי היו קורין וקורא כשהוא יושב ואם קרא מעומר הרי
זה משבח מהיק הוא קורא מתחילת חומש אלה
הרבר עד סוף פרש שמע ומדלג לו והיה אם שמוע וגומר
ומדלג לעשר תעשר וקורא מעש תעשר על החרד עד סוף
ברס וקללו עד מלכר הברות אשר סת אתם בחוד ופוסק
כיצר הוא קורא תוקעו בחצוצרות בכל ירושל כדי להקהיל
את העם ומביאין בימה גדולה ושלעץ היתה ומעמידין
אותה באמצע עורת נשים והמלך עולה ויושב עליה כדי
שישמעו קריאתו וכל ישראל העולים לחג מתקבצין מביבנו
וחון הכנסת נוטל ספר תורה ונתנו לראש המסע וראש
הכנס נותנו לסגן וסגן לסגן גרו וכהן גרו למל כדי להודו
ברוב בני אדם והמלך מקבלו כשהו עומד ואם רצה ישב
ופתח ורואה ומברך כדרך שסבך כל קורא בתור בבית
הכנסת וקורא הפרשות שאמרנו עד שהוא גמר וגולל
ומברך לאחריה כדרך שסברכין בבתי כנסיות ומוכי שבע
ברכות ואו הן רצה ה' אלהינו בעמך ישראל וכו'
מורים אנחנו לך וכו' אתה בחרתנו מכל העמים וכו'
עד מקדש ישראל וחומנים סדרך שסברכין בתפילה הרי
שליש ברכות במטבע רביעית מתפלל על המקדש
שיעמוד והותם בה באי השוכן בציון חמישית
מתפלל על ישראל שתעמוד מלכותם וחותם בה הסחר
בישראל ששת מתפלל על הכהנים שירצה ה'
עבודתם וחותם בה באי מקדש הכהנים שביעית
מתחנן ומתפלל בה פני מה שהוא יכול וחותם בה הושע ה'
את עמך ישראל שעמך צריכין להושע באי שומע תפילה
הקריאה והברכות בלשון הקדש שנ' תקרא את
התורה הזאת בלשונה אעפ שיש שם לעזות וגרים שאינן
מכירין חייבין להכין לבם ולהקטיב אוגם לשבוע באימה
ויראה ונילה ברעה כיום שניתנת מ' בסיני אפי
חכמים גדולים שורעים כל התורה כולה חייבין לשמוע
בכונה גדולה יתירה ופי שאינו יכול לשמוע מסין לבו
לקדיאה זו שלא קבעה חכמים לא לחוק רת האמת ויראה
עצמו כאילו עתה נצטווה בה וספי הגבור שומעה שחמך
שליח הוא להשמיע דברי ה' הם הקהל שחל
לחיות בשבת מאחרין אותו לאחד חשבת מפני תקיעת
החצוצרות והתחזינות שאינן רוחין את חשבת

הלכות בכורות

יש בכלל חמשה מצוות שתי מצוות עשה ושלוש מצוות לא

הלוקח עובר פרתו של נכרי או המוכר
עובר פרתו לנכרי אף על פי שאינו רשאי הרי זה פטור מן
הבכור ואין קונסין אותו על דבר זה
המקבל בהמה מן הגוי להיות מטפל בה והולדות ביניהם
או נכרי שקבל מישראל כזה הרי אלו פטורים מן הבכור
שנאמר פטר רחם בכני ישראל ער שיהיה הכל מישראל
המקבל צאן מן הגוי בממון קצוב ופסק עמו שיהיה
השכר ביניה ואם פחתו פחתו לישראל אעפ"י שברשות ישראל
הם והרי הם כקניינו הואיל ואם לא ימצא הגוי אצלו ממון
לגבות ממנו יגבה מן הבהמות האלו ומולדותיהן נעשה כמי
שיש לו אחריות עליהן ועל ולדותיהן והרי יד גוי באמצע
ופטורין מן הבכורה הם וולדותיהן אבל ולרי ולרות חייבין
שחרי שלישיהם ואין לגוי רשות עליהן ישראל
שתן מעות לגוי וקנה לו בחן בהמה מגוי בריניהן אעפ"י
שלא משך קנה וחייבת בבכורה וכן אם קנה הגוי
מישראל בריניהם ונתן מעות אעפ"י שלא משך קנה ופטורה
מבכורה גר שנתגייר ואין ידוע אם ער שלא
נתגייר ילדה פרתו או אחר שנתגייר הרי זה בכור מספק
הלוקח בהמה מן הגוי ואין ידוע אם בכרה או לא בכרה
וילדה אצלו הרי זה ספק בכור ויאכל במומו לבעלים ואינו
לכהן שהמוציא מחברו עליו הראייה לקח בהמה
מניקה מן הגוי אינו חושש שמא בנה שלאחרת היא מניקה
לא הרי זו בחוקת שילדה ואפילו היה זה שמניקה ככו מין
אחר ואפילו כמין חזיר הרי זו פטורה מן הבכורה וכן
בהמה שהיא חולבת פטורה מן הבכורה שרוב הבחמו אינן
חולבות לא אם כן כבר ילדו הלוקח בהמה
מישראל הרי זו בחוקת שבכרה ער שוודיעו המוכר שעדין
לא ילדה שאין הישראל שותק וגורם לו לאטל קדשים
בחזק ווראי שבכרה ולפיכך מכרה סתם
בהמה דקה שהפילה עובר שעדין לו נתבאר צורתו הרבה
וניכרה לכל וזהו הנקרא שנוף אם אמרו הרועים עובר הוא
לא שפטורה צורתו הרי זו פטורה מן הבכורה וצריך
להראותו לרועה הכפ"ל לפיכך הלוקח בהמה מן
הגוי אפי' היתה קטנה וילדה אצלו בתוך שנתה הרי זה
ספק בכור שמא שינוף הפילה ברשות הגוי וכן
בהמה גסה שהפילה שלייה הרי זו סימן ולר שאין שלייה
בלא ולר ונפטרה מן הבכור ומותר להשליך אותה השלייה
לכלבים שאין מתקדש בכורה לא זכר וחוקת הנולדים
מחצה זכרים ומחצה נקבות זכר ביארנו שהזכר
שארין בו מקצת סימני אמו אינו מתקדש בבכורה ונמצא
מיעוט הנולדי הן המתקדשים בבכורה ואין חוששי למיעוט
אבל בהמת קדשים שהפילה שליה תקבר שהזכרים
מנקבות בהמה גסה שהפילה חררת רס הרי זו
נפטרה מן הבכור שחוקת שחולד בתוכה ורבה עליו הרס
והנפסידו ובטלו וקוצרין חררה זו כמו נפל מבכרת אעפ"י
שאין חררה זו קרשה ולמה קוברו אותה כדי לפרסם הרב
שנפטרה מן הבכורה כבר ביארנו בעניין נדה
שהולד בארס נגמר לארבעי יום והמפלת לפחו מארבעי
אינו ולר אבל ולר בהמה לא עמרו חכמים על מניין
הימים שיגמר בו אבל אם שהמפלת שינוף אינה מתעברת
אחריו ולא מקבלת ולר אחר לפחות משלשים יום
בהכה שיצאת מליאה ובאה ריקנית הבא אחר כן בכור
מספק שמא רב שאינו פטר בבכורה הפילה ואין לנפלי
בהמה פטירת רחם ער שיעגילו ראש כפיקח של עורב
מבכרת המקשה לילד מחתך אבר ומשליך
לכלבים והבא אחריו בכור יצא רוב הרי זה יקבר ונפטרה
מן הבכור ואם חתך אבר והניחו אבר והניחו ער שזשלים
רוב הרי כל האיברים צריכין קבורה ונפטרה מן הבכורה
כיון שיצא רובו בין שלם בין מחותך והרי הוא לפנינו
נתקדש למפרע יצא שליש ומסרו לגוי וחדר
ויצא שליש אחר נתקדש למפרע ונפטרה מן הבכורה יצא
שליש דרך רופן ושני שלשים דרך רחם אינו קדש
שחוב הראשון לא יצא דרך רחם ולמפרע הוא מתקדש

יצא מיעוט אבר גדול והרי זה היוצא רובו
שלעובר נפטר מן הבכורה ויקבר היוצא יצא חצי
העובר והוא רובו של אבר היוצא הרי זה ספק אם נפטרה
מן הבכורה או לא נפטרה לפיכך הבא אחריו ספק בכור
בכור שכתבו בסיב והוציאו ולא נגע ברחם
או שכתבו בשליית בהמה אחרת או שנכרכה עליו אחרת
ויצא הואיל ולא נגע ברחם מכל מקום הרי זה ספק בכור
הרביק שני רחמים זה לזה ויצא מזה ונכנס לזה הרי
זה ספק אם נפטרה מן הבכורה הבהמה שנכנס בה הבכור
שהרי פטר רחם או לא נפטרה ער שיפטור רחמה ולרה
נפחתו כתלי בית הרחם ויצא הרי זה ספק אם נגיעת רחם
מתקדשת או אויח נעקרו כתלי בית הרחם בצוארו
הרי זה ספק אם במקומו מקדש או מקדש אף חוץ למקומו
נגמסו כתלי בית הרחם אינו קדוש נפרץ
מקצתו ועומר מרובה על הפרוץ ויצא דרך הפרוץ או שהיה
הפרוץ מרוב על העומר ויצא דרך העומ הרי זה ספק בכור

פרק חמישי

רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים אפי' יצאו שני ראשונים
כאחר אי אפשר שלא קדם אחר הואיל ואין ידוע אי זה
יצא ראשון הכהן נוטל את החוש והשני ספק בכור מת
אחר טהן אין לכהן כלום שזה החי ספק הוא והמוציא
מחברו עליו הראייה וכן אם ילדה זכר ונקבה
הרי הזכר ספק שמא הנקבה יצאת תחילה לפיכך אין לכהן
כלום שהמוציא מחברו עליו הראייה שתי רחלות
שלא בכרו וילדו שני זכרים שניהן לכהן זכר ונקבה הזכר
לכהן שני זכרים ונקבה הכהן נוטל את החוש והשני ספק
בכור ואם מת אחר מהן אין לכהן כלום שזה הזכר החי
ספק בכור הוא והמוציא מחברו עליו הראייה ילדו
שתי נקבות זכר או שני זכרים ושתי נקבות הרג הזכרים
ספק בכור שאני אדם שזא הנקבה נולדה תחילה ואחר כך
הזכר לפי אין כאן לכהן כלום שהמוציא מחברו עליו הראייה
אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו שני זכרים אחר
לו ואחר לכהן וכל אחר מהן ספק בכור והכהן נוטל את
החוש מת אחר מהן אין כאן לכהן כלום שזה החי ספק
הוא וכן אם ילדו זכר ונקב אין כאן לכהן כלום שזה הזכר
ספק בכור הוא כל בכור שהוא ספק ריטו שידעה ער שיפול
בו מים ויאכל לבעליו ואם תפשו הכהן אין מוציאין אותו
מירו ואוכל אותו במומו אבל אינו מקריבו שאין מקריב
לעולם לא בכור וראי שזא ישחוט חולין בעזרה
מי שהיה בעדרו מבכרות ושאינן מבכרות וילדו ואין שם
אדם ונכנס ומצא את המבכרות מניקות נקבו ואת שאינן
מבכרות מניקות זכרים אינו חושש שמא בנה של זו בא לו
אצל זו ובנה של זו בא לו אצל זו לא הרי הרב בחוקתו
שכל אחת מניקה בנה שנים שהפקירו שני
זכרי אצל הרועה האחר בכור וחשני פשוט ומת אחר מהן
מניח הרועה השני ביניהן ומסתלק והרי הוא ספק בכור
ושניהן חולקין אותו שאין אחר מהן מכיר את שלו
הפקיר בכור אצל בעל הבית והניחו בעל הבית עס פשוט
שלו ומת אחר מהן ואי ידוע אי זהו המוציא מחברו עליו
הראייה והרי הוא ספק בכור ואפי' רועה כהן שהניח בכורו
בחצר בעל הבית עס פשוט של בעל הבית ומת אחר כהן
המוציא מחברו עליו הראייה ואין מוציאין מחצר בעל הבית
אלא בראיה שהרי מרעת בעל הבכור הניחו עסו הפשוט
של בעל הבית לא נחשדו ישראל על הבכרות לפיכך
נאמן הישראל לומר זה ספק בכור הוא וראוין לו מומו ואוכל
אותו במומו כל הקדשים שקדים לחן מוס קבוע להקדישן
ונפרו חייבין בבכורה ואם קדם מוס עומד להקדישן או
שהקדישן תמימים ואחר כך נולד להם מוס קבוע ונפרו
פטורין מן הבכורה שהרי לא יצא לחולק לכל רבד מפני
שתן אחרין בגוזה ועכרה כמו שביארנו בחלמת מעילה
הלוקח בהמה מן הגוי ונפטר מן הבכורה יצא
חייבת בבכור אבל הלוקח בהמה מפירות שביעיות הרי זה

בכור לפיקד יאכל לבעליו ואם תפסו כהן אין מוציאין מידו
המטיל מים בכבוד הואיל ועשה עבירה קונסין
אותו ואינו נשחט על מום זה ער שיפול בו מום אחר מאין
ואם מת זה החושא מותר לבנו לשחטו על מום שעשה אביו
שלא קנסו בנו אחריו הרגיל לבכור שיפול בו
מום כגון שנתן רבילה על אוננו ער שבא כלב ונטלה וחתך
אוננו או שהלך בין ברזל ועששית של זכוכית כרי שתקטע
ידו ונקטעה או שאם לגוי להטיל בו מום הרי זה לא ישחט
עליו זה הכלל כל מום שנעשה לרעתו אסור
לו לשחט עליו ואם נעשה שלא לרעתו הרי זה שחט עליו
אמר אילו נפל בכבוד זה מום הייתי שוחטו
ושמע הגוי תעשה בו מום הרי זה שוחט עליו שהרי לא
נעשה ברעתו ראינוהו שנעשה מעשה המרגיל להטיל בו מום
ונפל בו מום ואין אנו יודעין אם נתכוון למום זה או לא
נתכוון הרי זה לא ישחט עליו כיצד כגון שנתן לו שעורו
בסקוס רחוק מסודג בקציס וכיון שאכל וחלק שפתיו אפי
היה חבר הרי זה לא ישחט עליו וכן כל כיוצא בזה
היה בכור רודף את הארס ובעטו כרי לטרדו ואפילו בעט
בו מפני שרדפו מקודם ונעשה בו מום בבטיטה וו הרי
זה ישחט עליו קטנים שהטילו מום בכבוד דרך שחוק
וכן הגוי שנעשה לרעתו הרי זה ישחט עליו ואם עשו כרי
להתירו לא ישחט עליו בכור שאחזו רס יקנו
ובלבר שלא יתכוין לעשות בו מום ואם נעשה בו מום
בהזקה זו הרי זה נשחט עליו מותר להטיל מום
בכבוד קודם שיצא לאויר העולם וישחט עליו
ברא בומן הוה שאין שם בית מפני שסופו להיאכל במומו
אכל בומן שבית המקדש קיים אסור עד שהעיר מפי
ער אחד שמום זה נפל שלא לרעת נאמן אפי אשה נאכנת
לומר בפני נפל מום זה מאילו וישחט עליו כל
המומים הראויין לבא בירי ארס נאמן הדועה עליהן לומר
מאליהן נפלו ולא נעשו בכונה וישחט עליהן ברא
בשהו הדועה ישראל והבכור ביר הכהן אבל אם היה הרוע
כהן והבכור עדין הוא ביר בעליו הישראלי הרי זה אינו נאמן
וחושדן אותו שמה הוא הטיל בו מום כרי שיתגנו לו
כהן שהעיר לכהן אחר שמום זה מאילו
נפל נאמן ואין חוששו להן שמה הם גומלים זה את זה שכל
הכהנים חשודין להטיל מום בכבוד כרי לאכלו בחוק ולפיכ
אין נאמנין על ידי עצמן אבל חבירו מעיר לו שאין ארס
חושא לאחר אפי בנו ובני ביתו של כהן מעירין
לו על הבכור אבל לא אשתו מפני שהיא בנופי
בכור שהיה ביר כהן ונפל בו מום והעיר עליו ער אחד שה
המום מאילו נפל ואין אנו יודעים אם מום זה שחטין עליו
את הבכור או אין שחטין עליו ובא הכהן שהוא ביר ואם
הראיתי מום זה למוסחה והתירו לשחטה הרי זה נאמן ואי
חושדן שמה לא הראהו ושמה בכור תם הוא שלא נחשדו
לשחוט קרשים בחוק מפני שהוא עין כרת כמו שביארנו
וכן נאמן הכהן נאמן לומר על בכור בעל מום
בכור זה נתנו לי ישראל במומו ולא נפל ברשותו כרי לחוש
לו שמה הוא הטילו שהר' עשוי להגלו והוא מתירא שמה
ישאלו בעליו ויאמרו תמים היה בעת שנתנוהו לו

פרק שלישי

אין שחטין את הבכור לא על פי מוסחה שנתן לו הנשיא
שבארץ ישראל רשות ואמר לו התר בכורות במומן אפילו
היה מום גדול וגלוי לכל לא יתירו לא מוסחה שנטל רשות
וכל הבכורות ארס רואה חוק מבכורי עצמו
אם אין שם מוסחה והיה המום מן המומי הגלוי המוסחין
כגון שננסית עינו או נקטעה ידו או נשברה רגלו הרי זה
ישחט על פי שלשה בני הכנסת וכן כמו שיצא לחוצה לארץ
ונפל בו מום מבהק הרי זה יותר על פי שלשה בני הכנסת
אין רואין את הבכור לישראל ער
שיחיה סזן עכו שמה יאמר לו המוסחה מום הוא ומותר
לשחוט עליו וילך וישחט לעצמו ולא יתגנו לכהן שאעפ

שאינו חשוד לאכול קרשים בחוק חשוד הוא לגול מתנות
כהונה לפיכך אם היה חכם וידוע שהוא מרקק על עצמו
רואין לו היה המום גלוי לכל כגון שקטעה ידו
או רגלו הואיל והביאו לחכם המוסחה הרי זה בחוקת
מרקק על עצמו לפיכך רואין לו אעפ שאין עמו כהן
השוחט את הבכור ואחר כך הראה את מומו אעפ שהוא
מום גלוי שאינו משתנה בשחיט כגון שנחתכה ידו או רגלו
הואיל ונשחט שלא על פי מוסחה הרי זה אסור ויקבר בכבוד
שבת בכור שהיתה לו ביצה אחת ושני כיסים וברקו
המומי והושבוהו על הרגו ומעכו ולא יצאת ביצה שנייה
והתירו המוסחה ונשחט ונמצא השנייה רבוקה בכסלים
הרי זה מותר הוא ומעכו אבל אם לא נמעך אעפ שנשחט
על פי מוסחה הרי זה יקבר פי שאינו מוסחה וראה
את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר וישלם מביתו
וכמה משלם רביע לרקה ומחצה לגסה ומפני מה לא ישלם
כל דמי מפני שקנסו את בעל חבתם כרי שלא ישנה ולא
יגדל בהמה רקה בארץ ישראל הנוטל שמרו להיות
רואה בכורות אין שוחטין על פיו אלא אם כן היה מוסחה
גדול וידעו בו חכמי שאי כמותו ופסקו לו שכר על הראייה
והבכור בין שנמצא בו מום בין שנמצא תמים ולא ישול שכר
על בהמה זו חוק מפעם אחת ורואה אותה לעולם כל זמן
שמביאין אותה כרי שלא יבא לירי חשוד החשוד
על הבכורות למכרן לשם חולין אין לוקחין ממנו אפי בשר
עבאים מפני שהוא דומה לבשר עגל ואין לוקחים ממנו
עורות שאינן עבורים אפילו על נקבה שמא יחתוך זכרותו
ויאמר עור נקבה הוא ואין לוקחין ממנו צמד אפילו מלובן
ואין צריך לומר צואר

אבל לוקחין ממנו טווי ולברין ועורות עבדים שאינו
מעבד עור בכור תמים מפני שהוא מפרד לשהותו אצלו
שמה ישמעו בו הריינים ויקנסוהו כפי רשעו
השוחט את הבכור ומכרו ונודע שלא הראהו למוסחה מה
שאמלו אכלו ויחזיר להם את הרמים ומה שלא נאכל יקבר
ויחזיר את הרמים וכן הרין במאכיל את המרדפה כמו
שיתבאר בהלכות מקח וממכר בכור שנמצא
טריפה אם תמים הוא ונמצא טריפה אחר שהופשט העור
ישרף כמו שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין והבשר
יקבר ואם במוכו נשחט הבשר יקבר ויתנו הכהנים בעורו
והוא שנשחט על פי מוסחה הבכור שנאכל
בשרו כהלכה בין תמים בין בעל מום כשם שמותר ליהנות
בעורו כך נהנין בגזותיו אבל כל צמר שנגזו ממנו כשהוא
חי אפי נשר הרי הוא אסור בהנאה ואפי נשר ממנו אחר
שנפל בו מום ואפי אחר שחישתו ואין צריך לומר אחר
מיתתו הרי אותו הצמר שצמר ממנו מחיים באיסורו עומד
וק במעשר בהמה וכבר ביארנו בהלכות
מעילה שלא נזרו גזירה זו לא על הבכור ועל המעשר
בלבר שאינן באין לכפרה שמה ישחט אצלו כרי ליקח כל
הצמר שישדר מהם וכבר ביארנו שמצוה לאכל תוך שנתו
בין תמים בין בעל מום בכור שהיה בו צמר
מרבבל ושחטו את שהוא נראה עמו פן הגיזה כות בהנא
ואת שאינו נראה עמו והוא הצמ שעיקרו הפוך כלפי ראשו
אסור שיה כמו שצמר מחיים גיות בכור אפילו
בעל מום שנתערבה כגווי חליץ אפילו אחת בכמה אלפים
הכל אסורים הרי הוא רבד חשוב ומקדש בכל שהוא
האותו פלא הסט מצמד הבכור בכור ירלק
מצמד המוקדשין מקדש בכל שהוא

פרק רביעי

בהמת השתפי חייבת בכבודה לא נאמר בקרך וצאנך לא
למעט שותפות הגוי שאם היה שותף בפרה או בעובר אפי
היה לגוי אחר מאף באם או בולד הרי זה פטור מן הבכורה
היה לו באחד משניהם אבר אחד כגון יד או רגל
רחוק כל שאילו יחתך והיה בעל מום הרי זה פטור ואם
אפשר שיחתך אבר הגוי ולא יפסל הרי זה חייב בכבודה

וביום שו קודם עיצת ובוים שו קודם החג וכל זמן מאילו נקרא גרז מעשר בהמה נכצאת אומר שהגרות של מעשר בהמה ביום אחרון מחורש ארד ובוים לה מספירת העומר ובוים אחרון מחרש אל ולמה קבעו הגרות בימים אילו כרי שתהינה בהמות מצויות לעולו רגלים שאעפ שמותר למכור קודם שיעשר כמו שביארנו היו נמנעים למכור עד שיעשרו ויעשו המצוה הכנים כל הצאן או הבקר לריר והתחיל למנות ולקדש עשירי עד שנשארו בתוך הריר פחות מעשרה הרי זה מניחז לגרז אחר והן מצטרפין לאל שולרו ויתעשרו הכל בגרזן אחר ואעפ שהוא יודע שאלו ישארו במניין חייב להכניס הכל לריר והנשאר ישאר

לגרזן אחר עד שיצטרפו לאחרים וכן מי שהיו לו יד טלאים והכניסן לריר ויצאו ארבעה ומנאן בפתח זה ויצאו ששה ומנאן בפתח אחר ונשארו שם ארבעה בתוך הריר אם יצאו הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו הששה נוטל מהן אחר וכולן פטורין שאותן הארבעה שיצאו תחילה מפתח ראשון מניין הראוי פטרן ואם יצאו אילו הארבעה הנשארים מן הפתח שיצאו בו הארבעה תחילה הרי אותם הארבעה שיצאו בתחילה ואותן הששה שיצאו אחריהן בפתח שני פטורין שכל אחר מהן נמנה מנין הראוי למעשר שהרי נשארו שם בריר אחרים לה גלים המניין ולעשר אבל לו הארבעה שנשארו אעפ שיצאו ונמנו מפתח הראשון אין מנין הראוי לפיכך אין מצטרפין לגרזן אחר יצאו ד מפתח זה וד מפתח שני ונשארו שם ששה אם יצאו הששה מאחת משני הפתחו נוטל מהן אחר מעשר וכולן פטורים ואם יצאו הששה בשני הפתחים הרי הששה מצטרפין לגרזן אחר והשמונה שיצאו תחילה מיכן ומיכן פטורין שכל ארבעה מהן נמנו מנין הראוי להשלים עליו עשרה ולעשר שהרי ששה היו שם נשארו בתוך הריר היו לו יד טלאים בתוך הריר ויצאו ש בפתח זה וש בפתח שני נוטל האחרון לשם מעש וסלק פטורין שאותן התשעה נמנו מנין הראוי היה מונה והוציא השלה ראשו ורובו מן הריר וחור הרי הוא כמנוי לכל רבר היה מונה והפסיק המניין מפני חמור שרבר עמו או שחשיכה לילי שבת הרי זה חוזר ומשלים מניינו אחר כך היה מונה היוצאים אחר אחר ומקדש עשירי וקפץ אחר מן המניין לתוך הריר לתו אילו שערין לא נמנו ולא נתעשרו נפטרו הכל שכל אחר מהן ספק אם הוא המנוי שקפץ אז אחר וכבר ביארנו שכל המניין פטורין קפץ אחר מן העשיריים לתוך הריר כולן ירעו עד שיפול בהן מוס ויאכלו במוסן

הלכות שגנות

יש בכללן חמש מצוות עשה וזהו פרטן א שיקריב היחיד קרבן חטאת קבוע על שגנת ב שיקריב אשם מי שלא נודע לו אם חטא אם לא חטא עד שידע לו ויביא חטאתו וזה הנקרא אשם תלוי ג שיקריב החוטא אשם על עבירות ידועות וזהו הנקרא אשם וראוי ד שיקריב החוטא קרבן על עבירות ידועות אם היה עשיר בהמת ואם היה עני עוף או עשירית האיפה וזהו הנקרא קרבן עולה ויודר ה שיקריבו הסנהדרין קרבן אם טעו והורו שלא כהלכה באחת מן החמדות וביאר מצוות אילו בפרקים אילו

פרק ראשון

כל העובר בשגגה על אחת ממצוות לא תעשה שיש בה מעשה שחייבין עליה כרת הרי זה חייב להקריב קרבן חטאת ומצות עשה שיקריב חטאתו על שגגתו וכל עבודה שחייבין על זרונה כרת חייבין על שגגתה חטאת חוץ משלוש עבדות מנרף ומבטל מילה וקרבן פסח הפסח והמילה מפני שהן מצוות עשה וחטאת אין מביאין אלא על שגגת לא תעשה שג אחת ממצוות ה אשר לא תעשינה והמנרף מפני שאין בו מעשה ונאמר לעושה בשגגה יצא מנרף שאין בו מעשה לפי המקל עו באזה אעפ שהוא חייב כרת אם היה מוד נמקל ואם קבל בשגגה פטור מן הקרבן לפי שלא עשה מעשה ונאם בעשית אחת כל כיתות שבתורה חוץ משלוש כיתות שביארנו אם עבר היחיד על אחת מהן בשגגה מביא חטאת קבועה חוץ משמה שאכל קדש ושמה שנכנס למקדש ששניה אין מביאין חטאת קבועה לא קרבן עולה ויודר כמו שיתבאר חטאת קבועה היא חטאת מן הבחמה בלבד וקרבן עולה ויודר הוא קרבן שאינו קבוע אלא אם היה עשיר מביא חטאת בהמה ואם היה עני מביא עוף

וביום שו קודם עיצת ובוים שו קודם החג וכל זמן מאילו נקרא גרז מעשר בהמה נכצאת אומר שהגרות של מעשר בהמה ביום אחרון מחורש ארד ובוים לה מספירת העומר ובוים אחרון מחרש אל ולמה קבעו הגרות בימים אילו כרי שתהינה בהמות מצויות לעולו רגלים שאעפ שמותר למכור קודם שיעשר כמו שביארנו היו נמנעים למכור עד שיעשרו ויעשו המצוה הכנים כל הצאן או הבקר לריר והתחיל למנות ולקדש עשירי עד שנשארו בתוך הריר פחות מעשרה הרי זה מניחז לגרז אחר והן מצטרפין לאל שולרו ויתעשרו הכל בגרזן אחר ואעפ שהוא יודע שאלו ישארו במניין חייב להכניס הכל לריר והנשאר ישאר

פרק שמיני

המכניס צאן לריר והתחילו לצאת אחר אחר וזהו מונה כמו שביארנו ושעה בסנין וקרא לטמיני או לשלמטח ממנו עשירי או שקרא ליב או לשלמעל ממנו עשירי לא נתקדשו אבל אם קרא לתשיעי או לזא עשירי נתקדשו ורבר זה הלכה מפי הקבלה נשמע שהטעות מתקדשת למעשר שלמעלה ממנו ושלמטה ממנו אבל לא שלפניהם ושלאחריהם אפי קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולזא עשירי בין בשעות בין בטונה שלשתן מוקדשו והיאך רינס התשיעי אינו קרב לא נאכל במומו והעשירי מעשר והוא יקרב שלמים ושעון נכסו כשלמי ואינו עושה תמורה מפני שהוא עצמו כתמורה ברא כשהיה המונה הוא בעל הבהמות אבל העושה שליח לעשר לו ושעה בין בתשיעי בין בזא אין מקדש לא העשירי הוראי בלבד שלא עשאתו שליח לשעות ולהפסיד לא לקדש כראוי זה שאמרנו שאם קרא לזא עשירי נתקדש כשקרא לעשירי תשיעי אבל אם קרא לעשירי וקרא אחריו לזא עשירי לא נתקד יא שהרי העשירי הוראי לא עקר שם עשירי מעליו ואפי יצא העשירי ולא קדאהו לא עשירי ולא יא אלא שתק ואחר כך יצא יא וקדאהו עשירי לא נתקדש שהעשירי מעצמו נתקדש ואעפ שלא קדאהו עשירי הואיל ולא עקר שם עשירי מעליו אין יא מקדש יצאו תשיעי ועשירי כאחד בין שקרא שניהם עשירי בין שקראם תשיעי שניהם מוקדשין ויאכלו במוסן ואינן קרבו וכן אם יצא עשירי וזא כאחד אם קראן עשירי הרי עשירי וזא מעורבין זה בזה כמו מעשר שנת ערב בשלמים שיאכלו במוסן כמו שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין ואם קראן יא הרי העשירי והחולין מעורבין זה בזה ויאכלו במוסן התחיל למנות ויצאו תחילה שנים שהן ראשון ושני הרי זה מונה הכל וזג וזג ומקדש וזג עשירי וכן אם מנאן שלשה שלשה בכל פעם ופעם א חמשה חמשה מקדש הכת העשירית יצאו בתחילה שנים ומנאן אחר וקרא השלישי שיצא אחריהן שני ומנה סדכו אחר אחר הרי התשיעי והעשירי מקדשין ויאכלו במוסן התשיעי מפני שהוא העשירי הוראי שהרי שנים יצאו בתחילה וזה שקרא עשירי הוא יא והקרא לזא עשירי נתקדש כמו שביארנו מנאן למפרע כגון שיצא ראשו ואמר עשרה ויצא שני ואם תשע עד שיצא העשירי ומנה אחת הרי זה קדש שהעשירי מאילו נתקדש קרא לתשיעי עשירי ונשאר העשירי בידו התשיעי יאכל במוסן וזה שנשאר בריר מעשר אעפ שלא יצא ולא בידו שהעשירי מאילו נתקדש מת העשירי בריר התשיעי יאכל במוסן וכל השמונה שיצאו תמט פטורין ואעפ שלא נתקדש עשירי שלהן ליקרב לא מת קודם שיצא שהמניין הראוי פטרן הכנים עשרה טלאים לריר והיה מונה והולך מת אחר מן המניין מונה ומשלים כדרכו ומקדש עשירי אעפ שאין שם עתה חיים לא תשען מת אחר מאילו שבתוך הריר א שגגה פטורין מפני שהמנין הראוי למעשר פטור אעפ שלא הניחז עליו כמו שביארנו ואילו שבתוך הריר מנאן

פשוטה מן הכבודה לפי שאינו ראוי לסחור בפירות שביעתי
שחרי נאמר בה לאכלה לאכלה ולא לסחורה ואם תהיה
חייבת בכבודה הרי זה משתכר בכבוד שהרי יצא מתורת
פירות שביעתי כבר ביארנו בהלכות מאכלות
אסורות שאסור לעשות סחורה ברברים האסורים באכלה
וכן ביארנו בתרומות שאסור לעשות סחורה בתרומות וכן
אסור לעשות סחורה בכבודות אעפ"י שמתיר למכור על הרך
שביארנו לקח בכבוד למשתה בנו או לרגל
ולא צריך לו מתיר למכור אין שמין בכבודות
תמימים לישראל אבל שמין להן בכבודות בעלי מומים ושמין
בכבודות תמימים לכהנים בזמן הזה שהן עומדין להואכל
בזמן ואין צריך להם ששמין להן בעלי מומים

פרק ששי

מצוה להפריש אחר מעשרה מכל בהמת פהורות שילדו
לארס בכל שנה ושנה ואין מצוה זו נוהגת לא בבקר וצאן
בלבד שג כל מעשר בקר וצאן זה מעשר בהמה נוהג
בחולין אבל לא במקדש ונוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני
הבית ושלא בפני הבית אבל חכמי אסור לעשר בהמה בזמן
היה ותקנו שאי מעשרין לא בפני הבית נזידה שמא יאכלוהו
תמים ונמצא בא לידי איסור כרת שהוא שחיטת קדשים
בזמן ואם עבר ועש בזמן הזה הרי זה מעשר ויאכל בזמן
הכל חייבין במעשר בהמה כהנים לויים וישראל ודין
מעשר בהמה שהיה נשחט בעורה וזדקי את רמו וזיקה אחת
כנגד היסוד וקטירין אמוריו ושאר הבשר נאכל לבעלים
בירושלם כשאר קדשים קלים ואין לכהנים בו כלום לא כל
לבעלים כפסח ואם היה בעל מום בין שנפל בו מום בין
שהפרישו בתחילה בזמן הרי זה נאכל בכל מקום

מעשר בהמה אסור למכור כשהוא תמים שג בו לא יגאל
מפי השמיעה למרו שהיה שג לא יגאל אף
איסור מכירה שאין נגא ואינו נמכר כלל ויראה
לי שהמכר מעשר לא עשה כלום ולא קנה לוקח לפיכך
אינו לוקח כמכר חרמי כהנים שלא קנה לוקח וכמכר יפת

ותאד כמו שיתבאר במקומו מרברי סופרים
שאסור למכרו בעל מום ואפי' שחוט גזירה שמא ימכרו
חי לפיכך אין שוקל מנה כנגד מנה במעשר כדרך
ששוקלין בבית מנה שהוא טראה כמכר ומעשר בהמה
של יתומים שנשחט בזמן מתיר למכרו כדרכו מפני השב
אכירה ליתומים לא גזרו עליו מעשר בהמה שנשחט
בזמן מתיר למכרו חלבו ונידיו ועורו ועצמותיו ולא
אסרו למכור לא בשרו בלבד ואם הכליע רמי הבשר ברמי
העור והחלבו והנידיו ומט הכל בהבלעה מתיר ואם היו
רמי העצמות יקדים הכליע רמי הבשר ברמי העצמות
מתיר הכל נאמנים על כומי מעשר לומר כום
זה מאיליו בא לא נעשה לדעת ואפי' או שאינן נאמנים על
המכר נאמנים על המעשר ויראה ארס מומי מעשר שלו
ומתירו אם היה מומחה שאם ירצה יטיל מום בכל עדרו
ואחר כך יעשר ונמצא המעשר בעל כום בתחילתו

הלוקח שלאים שגולדו בשנה זו או שגיתנו לו
במתנה הרי הם פטורין מן המעשר ער שילדו ברשותו
לפיכך השותפין שגיתתו בבהמות והביא זה
מאה שלאים וזה מאה שלאים וערבום ונשתתפו בהן הרי
המאתים פטורים מן המעשר שכל טלה מהן כמכור וכן
האחים שירש שלאים מאביהם הרי הן פטורין מן המעשר
אבל הנולדים להם בשתפות לאחר מיכן מאילו הבהמות
בין לשותפין בין לאחים חייבין במעשר וכן אם
היו שותפי במעות וקנו בהמות ממעות השותפות והאחים
שקנו בהמות ממעות הדרושה הרי הנולדו מהם לאחר מיכן
חייבין במעשר שחרי ברשותן נולדו והרי הן כאיש אחד
חלק האחים והשותפין אחר שנולדו להן הבהמות ברשותן
וחזרו ונשתתפו הרי אילו פטורין מן המעשר שבשעת
שתלק נעש חבל לקוחין והליוח פטור וכשהזדו ונשתתפו
הרי נשתתפו בהמות ועדין לא ילדו להן ברשותן אחד

שתוף זה השני ואעפ"י שחלקו נרים כנגד גריים ושלאו כנגד
שלאים ועשרה כנגד עשרה הכל פטורין מן המעשר והרי הן
כלקוחין האחין והשותפין שחלקו בכסף לא חלקו בהמה
חייבין במעשר שעדין לא נעשו הבהמות לקוחין אבל
אם חלקו הבהמות אעפ"י שעדין לא חלקו הכספים הרי אילו
פטורין הלוקח עשר עובדו במעי אמן כולן נכנסין לדין
להתעשר שהרי ברשותו נולדו מהן שנפלו לו עשר בהמות
בגול הנר פטורים מן מעשר שמתנות כהונה מתנות חס
וכבר ביארנו שהנותן מתנה פטור מן המעשר הכל
נכנסין לדין להתעשר בין תמימים בין בעלי מומים וכל
איסורי מזבח חוץ מן הכלאים והטרופ ויוצא דופן ומחוסר
ומן שכל אילו פטורין מן המעשר וכן היתום
שמתה אמו או נשחטה עם לידתו אינו מתעשר ודבריו אילו
מפי השמיעה הם אין הלוקח פטור לא אם
כן נלקח אחד שגידה להתעשר לפיכך הלוקח שלאים אחר
ז ימי הלידה כשיגיע זמנם חייב לעשרן שכין שאינו מחוסר
ומן דאוי להתעשר הרי זה כפי שלקח עובדים וטלדו
ברשותו כל בהמה שהיא ספק אם בת מעשר היא
או אינה בת מעשר הרי היא פטורה מן המעשר לפיכך
שלאים שנתערב בהן יתום או לקוח וכיוצא בהן הרי כולן
פטורין מן המעשר שכל אחד מהן ספק הוא

פרק שביעי

מי שהיה לו עשר שלאים והפריש אחר מעשרה היו לו מאה
והפריש עשרה למעשר אין לו מעשר לא כיצד עושה כונס
כל המלאי או כל העגלי לדין ועושה פתח קטן כדי שלא
יצאו שנים אחר ואמותיהן מעמיר מבחון והן גועות כיו
שישמעו המלאי קולן ויצאו מן הדין לקראתן שג כל אשר
יעבור תחת השבט שיעבור מעצמו ולא שיוציאו בידו
וכשיצאו מן הדין זה אחר זה מתחיל ומנה אותם בטבט
אחר שנים שלשה ארבעה חמשה ששה שבעה שמונה
תשעה והיוצ עשירי בין זכר בין נקבה בין תמים בין בעל
מום סוקדו בסקרא ואמר הרי זה מעשר לא

סקרו בסקרא ולא מנאן בטבט או שמנאן רביצים או
עומרים הרי אילו מעשר הואיל ומנאם עשרה עשרה וקדש
עשירי הרי זה מעשר אינו צריך לצרף כל
בהמה שגולדה ברשותו לדין אחר לא מצרף כל עדר
ועדר לבדו היו לו חמשה שלאים בירושלם
וחמשה שלאי בעכו אין מצטרפין וכולן פטורין מן המעשר
וכמה יהיה בין אילו לאילו ויצטרפו זו מיל
היו שלשת עדרים בין כל אחר ואחד זו מיל

הרי שלשתן מצטרפין כיצד היו תשעה מיכן
ותשעה מיכן ואחר באמצע הרי שלשתן מצטרפין לדין
להתעשר אין מעשרין מן הצאן על חבקר
ולא מן הבקר על הצאן אבל מעשרין מן הכבשי על העוים
ומן העוים על הכבשי שג וכל מעשר בקר וצאן כל משמע
צאן אחר שגיהם נקראים שה והרי הם כמין אחד
אין מעשרין מן הנולדים בשנה זו על הנולדו בשנה אחרת
כשם שאין מעשרין ברע הארץ מן החרש על הישן ולא
מן הישן על החרש שג היוצא השרה שנה שנה

ויראה לי שאם עשר בהמה משנה על שנה הרי זה מעשר
מפני חוסרת הקדשים שהרי לא הקפידה תורה על מעשר
בהמה בפירוש שיהיה שנה שנה כל הנולדים מאחד
בתשרי עד כש באול מצטרפין ומעשרים מאילו על אילו
נולדו חמשה שלאים בכש באול וחמשה מאחד בתשרי אין
מצטרפין לדין הנולדות בתוך שנתן הרי היא ובתה נכנסים
לדין להתעשר אין השלאים הנולדים כמו השבל
שאסור לאכול ממנו עד שיעשר כמו שביארנו במקומו לא
מתיר למכור ולשחוט כל מה שירצה ער שיעשר ויהיה
המעשר קדש ויאכל סולתו כמו שביארנו

קבעו חכמי שלשה זמני בשנה למעשר בהמה ומשיגיע זמן
מהן אסור לו למכור או לשחוט עד שיעשר ואם שחט הרי
זה מותר ולא תקח שלשה זמנים ביום קודם הפסח

השמינה תחילה ואח"כ כד הכחושה חייב חטאת על התוספת
נמצאת הראשונה השמינה טריפה בבני מיעים
אעפ"ש לא ירע שהיא טריפה בעת ששחט הכחושה ולא לזה
נתבון הואיל ונשחטה האחרונה כמצותה הרי זה פטור
מחטאת וכן חפורם מצודה להעלות רגים מן
הים בשננה ועלה תינוק עם הרגו בין ששמע שטבע תינוק
בין שלא שמע הואיל ועלה תינוק הרי זה פטור מחטאת
אעפ"ש שלא היתה סנתו אלא לצוד מפני שהיה שונג וכן כל
כיוצא בזה מי שהיה לפניו בלילי הפסח צלי של פסח
ונותר מן הקרשים ונתסן לאכול צלי שהיא מצוה ושנג
ואכל הנותר הרי זה חייב חטאת שהרי לא עשה מצוה
באכילה זו וכן כל כיוצא בזה

פרק שלישי

מי שחיערו עליו ערים שחטא חטא שחייבין עליו חטאת
קביעה ולא התרו בו לא אמרו אנו ראינוך שעשית מלאכה
בשבת או שאכלת חלב והוא אומר אני יודע בודאי שלא
עשיתי דבר זה אינו חייב חטאת הואיל ואם יאמר מויד
הייתי ופטור מן הקרבן כשאמר להן לא אכלתי ולא עשיתי
נעשה כאומר לא אכלתי בשננה אלא בודון שהוא פטור מן
הקרבן ולא החיט את הערים שנתק ולא הפליב
את הערו לא אפי' אמרה לו אשה אכלת חלב או עשית
מלאכה בשבת ושתק היו להביא חטאת אמר לו ער אחר
חלב הוא זה ושתק וחזר ואכלו בשננה מביא חטאת ואם
התרו בו לוקח עליו אעפ"ש שיעקר הערות בערות אהר
כבר ביארנו בהלכות פסולי המוקדשין שהמפריש
חטאתו על החלב שאכל לא יביאנה על השבת שחלל או
על הרם שאכל שנ והביא קרבנו שעיר עוים על חטאתו
אשר חטא ער שיהיה קרבנו לשם חטאו לא שיקריבנו מחט
על חטא ואם הקריב פסלה יתר על זה אמרו הפריש
חטאתו על חלב שאכל אמש לא יביאנה על חלב שאכל היום
ואם הביא כפר ואין צריך לומר שאם הפרישה אביו ומת
והיה הבן מחויב באותו החטא שלא יביאנה הבן על חטאו
כמו שנתבאר שם המביא חטאת על טני חטאי תרעה ער
שיפול בה מום ותמכ ויביא ברמי חציה לחטא זה וברמי
חציה לחטא השני וכן שנים שהביא חטאת אחת על שני
חטאיהם תרעה ער שיפול בה מום ותמכ ויביא זה חטאתו
ברמי חציה ויביא זה חטאתו ברמי חציה
הביא שתי חטאות על חטא אחר יקריב או זה
שירצה והשנייה תרעה ער שיפול בה מום ויפלו דמיה
לנדרה הביא שתי חטאות על שני חטאים זו
תשחט לשם חטאת האחר והשנייה לשם החטא השני כבר
ביארנו בהלכות מעשה הקרבנות שהמשומר לעו או לחלל
שבתות בפרהסיא אין מקבלין ממנו קרבן כלל והמשומר
לעבודה משאר עבירות אין מקבלין ממנו חטאת על אותו
החטא כיצד משומר לאכול חלב שאכל חלב בשננה
והביא חטאתו אין מקבלין ממנו ער שיחזור בתשובה אפי'
היה משומר לאכול חלב לתיאמן ונתחלף לו חלב בשומן
ואכלו והביא קרבן אין מקבלין ממנו שמשאכל בודון בין
להכעיס בין לתיאמן הרי הוא משומר היה משומר לאכול
חלב וצנן ואל דם מקבלין ממנו כמו שביארנו מי
ששגג וזעריש חטאתו ואחר כך נשתמר וחזר בתשובה או
נשתמה וחזר ונשתפה אעפ"ש שגרהה הקרבן בנתים הרי זה
חזר ונראה שאין בעלי חיים נדחין כמו שביארנו בהלכות
פסולי המוקדשין לפיכך יקריבנה עצמה וכשם שאם נולד
בו מום עובר ונתרפא יחזו לכשרותו כך אם נדחו חבעלי
וחזרו ונראו יקרב חייבי חטאות ואשמות ודאיים
שעבר עליהן יום הכיפורי חייבו להביא לאחד יום הכיפורי
וחייבו אשמות תלזין פטורין שנ מכל חטאתיכם לפני ה' וחס
תפחהו כך למרו מפי השמועה שכל חט שאין מכיר בו לא
ה נתכפר לו לפיכך מי שכא על יד ספק עבודה
ביום הכיפורי אפי' עם חשיכה פטור מאשם תלזו שכל חוס
הספר נמצאתו למד שאין מביאין על לא חרע של יום

הכיפורים אשם תלזו לא אם כן לא כפר יום הכיפורים כמו
שיתבאר אין יום הכיפורים ולא החטאת ולא
האשם מכפרין לא על השבים המאמינים בכפרתן
אבל המבעש בהן אינן מכפרין בו כיצד היה מבעש
והביא חטאתו או אשמו והוא אומר או מחשב בלבו שאין
לא מכפרין אעפ"ש שקדכו במצותן לא נתכפר לו וכשיחזור
בתשובה מבעיטתו צריך להביא חטאתו ואשמו
וכן המבעש ביום הכיפורים אין יום הכיפורים מכפר
עליו לפיכך אם נתחייב באשם תלזו ועבר עליו יום הכיפורי
והוא מבעש בו הרי זה לא נתכפר לו וכשיחזור בתשובה
אחר יום הכיפורים חייב להביא כל אשם תלזו שהיה חייב
בו כל אשמות שכתורה מעכבים את הכפרה
חוץ מאשם נזיר ספק נזיר וספ' מחוסרי כפרה וספק כוטה
כולם מביאין קרבנותיהן אחר יום הכיפורים
כי שהוא מחויב חטאת או אשם והרי הוא יוצא מכל
ליחרג אם היה זבחו וזבח משחין אותו ער שיודוק חרס
ואחר כך יהרג ואם עדין לא נשחט הובח אין משהין אותו
ער שיקריבו עליו

פרק רביעי

העושה עבירות הרבה בהעלם אחר חייב חטאת על כל
אחת ואחת אפי' עשה המנ' אלו שמנינו בהעלם אחר חייב
בן חטאות וכן אם עשה מעשה אחר שהוא חייב
עליו משום שמות הרבה חייב על כל שם ושם והוא שהיו
האיסורי כולן באין כאחת או איסור מוסף או איסור כולל
כיצד השוחט בהבת קדשים רויך לעורה
בשבת לעו חייב בן חטאות משום שחט קדשים בהוץ ומשו
מחלל שבת ומשום עובר עו שהרי שלשת האיסורין באין
כאחת ברא באומר בגמר זבחה הוא עובר
אותה אבל אם לא היתה סנתו לכך משישחוט בה מעט
לשם עו תיאמר ואינו חייב משום שחוט חוץ ער שישחוט
שנים או רוב שנים ונמצא כשנכר השחיטה שחט בהמה
האכורה לקרבן שאינו חייב עליה משום שוחט חוץ כמו
שביארנו היתה חטאת העוף והיה חצי קנה שלח
פגום והוסי' בו כל שהו בשבת לשם עו חייב בן חטאו שהרי
שלשת האיסורין באין כאחת וכן העושה מלאכה ביום
הכיפורים שחל להיות בשבת חייב שתי חטאות מפני ששני
האיסורין באין באחת הבא על אשת אחיו
הקיים כשהיא נדה מביא בן חטאות משום אשת איש ומשו
אשת אח והן שני איסורין הבאין כאחת ומשו נידה שהוא
איסור מוסף שמתוך שנתוסף בה איסור זה לבעלה נוסף
ליבמה וכן כל כיוצא בזה
הבא על אביו חייב שתיים אחת משום ערות אביו
לא תגלה ומשו ואת זמר לא תשכב וכן הבא על אחי אביו
חייב שתיים שנ ערות אחי אביו לא תגלה הבא על
הזכר והביא זכר עליו בהעלם אחר אעפ"ש שהן שני נופין
אינו חייב לא חטאת אחת שנ ואת זמר לא תשכב השוכב
והנשכב שם אחר הוא וכן הבא על הבהמה והביא בהמה
עליו בהעלם אחר אינו חייב לא חטאת אחר עשו השוכב
והנשכב בהמה חזר בבעילה אחת יש בועל
בעילה אחת וחייב עליה ח' חטאו כיצד יעקב שהיה לו בת
מולפה ושמה תמנע נשא לבן תמנע והוליו ממנה בת ושם
סרח ואין ללבן בת לא רחל לברה נמצאת סרח בת בת
יעקב ואחות אשתו מאביה הן שני איסורים הבאין כאחד
נשאת סרח לראובן תאסרה על שאר בני
יעקב נוסף בה איסור ליעקב והרי היא כלתו מת ראובן או
גירש ונישאת סרח זו לאחי יעקב מאמו מתוך שנאסרה
על שאר אחי יעקב נוסף ליעקב בה איסור אשת אחיו
מת או גירש ונישאת סרח זו לישמעאל מתוך שנאסר
על שאר אחיו ישמעאל נוסף ליעקב איסור אשת אחי אביו
מת ישמעאל ונפלה ליבוס לפני יצחק ועבר יצחק ויבמה
אעפ"ש שהיא שנייה לו מתוך שנאסרה על שאר אחיו נוסף
בה איסור ליעקב משום אשת אביו ומשום אשת אח ששני

עשירית האיתה כמו שיתבאר נמצאת למד שכל העבירות שהחזיר מביא על שגנתן חטאת קבועה מן ואז הם הבא על אמו והבא על אשתו והבא על אמו והבא על אשת אביו והבא על בתו והבא על בת בתו והבא על בת בנו והבא על בת אשתו והבא על בת בתה והבא על בת בנה והבא על אחותו והבא על אחותו שהיא בת אשת אביו והבא על אחות אביו והבא על אחות אמו והבא על אחות אשתו והבא על אשת אביו והבא על אשת אחי אביו והבא על אשת בנו והבא על אשת אחיו והבא על אשת איש הבא על הנזיר השוכב עם זכר הבא על אשת אביו הבא על אשת אחי אביו השוכב עם בהמה האשה שמביאה עליה את הבהמה נמצאו כל כריתות שבעריות כזו ובשאר העבירות וזו ואז הם העובר עו במעשה הנותן מורעו למורד בעל אוב. בעל ידעונו במעשה המחלל את השבת העושה מלאכה ביום הכיפורים האוכל ושותה ביום הכיפורים האוכל נותר האוכל חמץ בפסח האוכל חלב האוכל דם האוכל פיגול השוחט קדשים חוץ לעזרה המעלה קרבן חוץ לעזרה המפטם את שמן המשחה המפטם את הקטורת הסך בשמן המשחה ודרי או מן עבירות שמביאין על שגנתן חטאת קבועה ומה הוא הקרבן שמביא השוגג באחת מאילו אם שגג מביא עו בת שנתה לחטאת והיא האמורה בפרשת שלח לך בין שהיה החוטא הריוט או מלך או כהן גדול או משוח מלחמה הכל שוין בשגנת עו אבל אם שגג באחת משאר מביא אש היה הריוט מבי שיעירת עו או נקבה מן הכבשים וזו היא חטאת שלאחר מעם הארץ האמורה בפרשת ויקרא ואם המלך הוא ששגג באחת מהן מביא שיעירת עוים לחטאת ואם כהן משוח הוא מביא פר בן בקר לחטאת והוא נשרף כמו שנתפרש שם אחד יחיד ששגג באחת מלא או מרובין שג תורה אחת תהיה לכס לעושה בשגגה כיצד אנשי מדינה ששגגו ורמו שהיום חול ודרי הוא יום הכפורים וכולן אכלו ועשו מלאכה כל אחד מהן מביא שתי חטאות כבשות או שיעירות וכן אם שגגו מלך והקטירו לעו כל אחד ואחד מן העוברים מביא עו בת שנתה לחטאת

פרק שני

אין אדם חייב חטאת על שגנתו עד שיהיה שוגג בתחילה ועד סוף אבל אם שגג בתחיל והויר בסוף או הויר בתחיל ושגג בסוף פטור מקרבן חטאת כיצד כגון שהוציא חפץ מרשות לרשות בשבת עקד בורון והניח בשגגה או שעקר בשגגה והניח בורון פטור עד שיעקור בשגגה ויניח בשגגה וכן כל כיוצא בזה עבר עבירה וידע שהיא בלא תעש אבל אינו יודע שהיבין עליה כרת דרי וזו שגגה ומביא חטאת אבל אם ידע שהיא בכרת ושגג בקרבן ולא ידע אם חייבין עליה קרבן אם לא דרי זה מיד ששגגת קרבן אינה שגגה בעבירות אילו שהיבין עליה כרת מי שלא נודע לו עצמו שלחטא שחטא אעפ שידע כדאי שעבר על לא תעשה שיש בו כרת דרי זה פטור מקרבן חטאת שגג אשר חטא בה ער שירע החט שחטא בו כיצד חלב ונתר לפניו ואכל את אחד מהם ואין ידוע אי זה אכל אשתו נדה ואחותו בבית ושגג ובא על אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן בעל שבת ויום הכפורי לפניו ועשה מלאכה באחת מהן ואין ידוע באי זה מהן עשה דרי זה פטור מקרבן חטאת חטא חטא ונודע לו חטאתו וחזר ושכחו דרי זה מביא חטאת לשם מה שחטא ותואכל כשאר חטאות הנאכלות שגג בשם ארר חמם שני נפין חייב כיצד שתי נדות ושגג באחד מהם ואין ידוע אי זו היא שתי אחיות ושגג באחת מהן ואי ידוע אי זו היא חטאת שחזר ידע עצמו שלחטא למח זה רומח לשתי נדות רולקת שכבה ארר מהן ואין ידוע אי זו נד היא או לשני תמחיון של חלב שאכל באחד מהן ואין ידוע מאי זה

תמחיו מהן אכל שהוא חייב וכן כל כיוצא בזה כל המחוייב חטאת קבועה על שגנתו ועשה בשגגה ונודע לו אחר שחטא אעפ שלא היתה לו ידיעה בתחילה שזה חטא הוא דרי זה חייב חטאת כיצד תעוק שגשבת לבין הגוים ונרל והוא אינו יודע מה הם ישראל ולא דתם אעשה מלאכה בשבת ואכל חלב ודם וכיוצא בהן כשיודע לו שהוא ישראל ומצווה על כל אילו חייב להביא חטאת על כל עבירה ועבירה וכן כל כיוצא בזה השוגג בלא כוונה בעריות או במאכלות אסורות חייב חטאת ובשבת פטור מחטאת כיצד היה מתעסק עם אשה ובעלה בלא כוונה לבעילה ודרי היא ערוה עליו רמה שזה שבפיו רוק הוא ובלעו בלא כוונה לשם אכילה בעולם ודרי הוא חלב דרי זה חייב חטאת נתכוון להגביה את התלוש וחתיך את המחובר בלא כוונה לחתיכותו פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה כמו שביארנו במקומו כל העושה מצוה מן המצוות ובכלל עשיית נעשית עבירה שחייבין עליה כרת בשגגה דרי זה פטור מחטא מפני שעשה ברשע כיצד הבא על יבמתו ודרי היא נדה והוא לא ידע דרי זה פטור מחטא שהדי עשאה ברשע אבל אם בא על אשתו ודרי היא נדה דרי חטא מפני שלא עשה ואחר כך יבעול אבל יבמתו אינו רגיל בה כרי שישל לה וכן מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול בערב שבת או באחד בשב ושכח ומל שניהן בשבת פטור מחטאת שהדי יסור רשות למול אחד מהן בשבת ושבת דחוויה היא אצלו ומצות עשה אעפ שהם שני גופי הואי וזמנו בחול אינו מרדק אבל אם לא היה אחד מהן ראוי למול בשבת ושכח ומל בשבת מי שאינו ראוי למול בשבת חייב חטאת אמן שבא למול לפנות היום ביום השבת ואם לו לא נשאר פנאי ביום כרי שתמול ואם תתחיל למול לא תשלים עד יציאת השבת ונמצאת חובל בשבת לא עושה מצוה ואם רגיל אני חרוי ובמהרה אמול אם לא השלים לא עד יציאת השבת דרי זה חייב חטאת שהרי התרו בו המוציא את הלולב ביום טוב הראשון שלחג שחל להיות בשבת כרי לצאת בו והעבירו ד אמות ברשות הרבים בשגג פטור שהרי ברשת הוציא

השוחט את הפסח ביום יד שחל להיות בשבת ונודע לו ארר כן שמשכו הבעלי את יריהם או מתו או נטמאו קרם שחיטה או שנמצ טריף בסתר כגון נקוב מיעים או ריאה דרי זה פטור מפני שחטא ברשות אבל אם נמצא בעל מוס או שהיתה טריפה גלויה דרי זה חייב חטאת מפני שהיה לו לבדוק ואחר כך ישחוט וכן כל כיוצא בזה שחט את הפסח בשבת שלא לשמו בטעות פטור מפני שהזבח כשר שעקירת שמו בטעות אינו עקירה כמו שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין שחט ובחיים אחרים לשם פסח בטעות אם ראויין הם לקרבן פסח פטור מקרבן חטאת מפני שחטא ברשות אם אינו נראה כגון שהיתה נקבה או בן שתיים חייב חטאת שהרי אינו ראוי לקרבן פסח וכן אם שגג ושחטו בשבת שלא לאכלו או שלא למנויו או לערלים או לפסאים חייב חטאת שחטו לאכלו ושלא לאוכלו למנויו ושלא לערלים לפסאים ולטהורי פטור שהרי הפסח כשר וכן כל כיוצא בזה השוחט בשבת קרבן ציבור שלא לשמן דרי זה חייב חטאת ויקטיר אמורים לערב וכן אם שחט יתר על חובת היום חייב חטאת על התוספת שחט קרבנות יחיד שאין רוחים את השבת בשבת בשגגה חייב חטאת והבשר מותר בהנאה ואין ודקין את הדם ואם עבר ודק דם לשמן בין בשוגג בין במזיד עלו לבעלים לשם חובה ויקטיר אמורי לערב והבשר יאכל ויביא השוחט חטאת על שגגתו היו לפניו שתי בחובות של ציבור אחת כחובה ואחת שמינה והיה חובת היום באחת בין חטאת בין עולה ושגג ושחט השתיים אם שחט כחובה בתחילה וארר כך שחט חטאת פטור מקרבן חטאת ולא עוד אלא שאמר לו חבא שמינה ושחטו למחולל אבל אם שחט

ביום הכפורים מביא ארבע חטאות ואשם חטאת אחת משו שמה שאכל קודש ואחת משום אוכל חלב ואחת משו אוכל נותר ואחת משום יום הכפורים והוא שיצטרף אוכל אחד עם כוית זה ער שישלימו לבכותבת ומביא אשם ודאי למעילה שהרי נהנה מן ההקדש בשגגה האוכל ושותה ביום הכפורים בהעלם אחר אינו חייב לא חטאת אחת אכילה ושתיו אחת היא העושה מלאכ ביום הכפודי שחל להיות בשבת חייב שתי חטאות מפני שהן שני איסורין הבאין כאחד אכל כחצי זית חלב וכחצי זית רם בהעלם אחר אינו חייב קרבן כשם שאין האיסורו מצטרפי למלקות כמו שביארנו בתלכות מאכלות אסורות כך אין מצטרפין לקרבן אבל כחצי זית ונודע לו וחזר ושכח ואכל כחצי זית אחר בהעלם שני פטור שהרי נודע לו בנתים ויש ידיעה לחצי שיעור וכן אם כתב אות אחת בשבת בשגגה ונודע לו וחזר ושכח וכתב אות שנייה סמוכה לה בהעלם שני פטור מקרבן חטאת וכן כל כיוצא בזה וכן הוציא שתי אמות בשגגה ושתי אמות במזו ושתי אמות בשוגג אם בודיקה חייב לא מפני שאין ידיעה לחצי שיעור אלא מפני שאין בידו להחזירה לפיכך לא הועילה לו הידיעה שבנתיים ואם בהעברה פטו שיש ידיעה לחצי שיעור כמו שביארנו האוכל כוית חלב וכוית חלב בהעלם אחת ונודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני מביא שתי חטאות שהידיעות מחלקות ואעפ"י שערין לא הפריש הקרבן אבל אם נודע לו על שניהן כאחת מביא חטאת אחת וכן יראה לי שהוא הרין בכעילות

אבל כוית ומחצה בהעלם אחר ונודע לו על כוית וחזר ואכל חצי זית בהעלמו של שני אינו חייב לא חטאת אחת שאין חצי זית האחרון מצטרף לראשון אעפ"י שהוא בהעלמו שהרי נודע לו על מקצת העלמה ראשונה אבל שני זיתי חלב בהעלם אחר ונודע לו על אחת מהן וחזר ואכל כוית אחר בהעלמו שלשני והביא חטאת על הראשון ראשון ושני מתכפרין אבל שלישי לא נתכפר לא כשיודע לו עליו יביא חטאת אחת הכי חטאת על השלישי שלישי ושני מתכפרין ששניה בהעלם אחר וראשון לא נתכפר בחטאת זו הכי חטאת על האמצעי שלשתן מתכפרין מפני שהראשון והשלישי בהעלמו של אמצעי וכשיודע לו על הראשון ועל השלישי אינו צריך להביא חטאת אחת מי שאכל חתיכה משני חתיכות ונסתפק לו אם אכל חלב או שומן ואכל חתיכה אחרת משני חתיכות ונסתפק לו אם אכל חלב או שומן ואחר כך נודע בודאי לו שחלב אכל בראשונה ובשנייה אינו חייב לא חטאת אחת שיריעת ספק שהיה לו בנתים אעפ"י שחללקת לאשכות אינה מחלקת לחטאות

פרק שביעי

המשתחו לזו ונסך וקטר וזבח בהעלם אחר חייב ד חטאו וכן אם פער עצמו לפעור וזרק אבן למרקלים בהעלם אחר חייב שנים וכן כל כיוצא בזה יהא חייב על כל עבודה ועבודה בראשונה בעבודה זרה ושגג בעבודת אלו אבל אם חזר בעבודת אלו ושגג בעו אינו חייב לא חטאת אחת כיצד ידע שזו עו ושאסור לעוסדה אבל אם לא ידע שהשתחווה והניסוך עבודה והשתחווה וניסך חייב שנים ידע שאילו עבודת הן ואסור לעבוד בהן לא אחר ולא ידע שזו עו לפי שלא היתה שלכסף וזבח ועלה על רעתו שאין קדושה עו לא של כסף וזבח ועסדה בכל העבודת אינו חייב לא חטאת אחת כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת ושכח שצמח ישראל על השבת או שנשכח והוא קטן לבין הניס או נתגיד קטן והוא בין הניס אעפ"י שעשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת שתכל שגגה אחת היא וכן חייב חטאת על כל חלב שאכל חטאת אחת על רם שאכל וכן כל כיוצא בזה בעבודות אלו

וכל היודע עיקר שבת אבל שכח שהיום שבת ודמה שהוא חול אעפ"י שעשה בו מלאכות הרבה חייב חטאת אחת על היום כולו וכן חטאת על כל שבת ושבת ששגג בו וכל היודע שהיום שבת ושגג במלאכות ולא ידע שמלאכות אלו אסורות או שידע שהן אסורות ולא ידע שחייבין עליהן כרת ועשה מלאכות הרבה חייב חטאת על כל אב מלאכה ומלאכה אפי' עשה הארבעי חסר אחת בהעלם אחר מביא לפי חטאות שכח שהיום שבת ושגג אף במלאכות ולא ידע שמלאכות אלו אסורות אינו חייב לא חטאת אחת העושה אב ותולדותיו בהעלם אחר אינו חייב לא חטאת אחת ואין צריך לומר העושה תולדות הרבה של אב אחר שאינו חייב לא חטאת אחת עשה תולדו שלאב זה ותולד שלאב זה בהעלם אחר יראה לי שהוא חייב ב חטאו עשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת כגון שורע והבריך והרכיב בהעלם אחת אינו חייב לא חטאת אחת וכבר נתבאר בהלכו שבת האבות והתולדות והמלאכו שהן מעין אבות עשה מלאכו הרבה מעין מלאכה אחת בשבתו הרבה בין בודין שבת ושגגה מלאכות בין בשגג שבת וזרין מלאכות חייב על כל מלאכה ומלאכה כיצד ידע שהיום שבת וזרע בו מפני שלא ידע שזוריעה מלאכה וכן בשבת שנייה ידע שהוא שבת ונטע בה מפני שלא ידע שחנטיעה אסורה משום מלאכה וכן בשבת שלישיית הבריך מפני שלא ידע שהבריך מלאכה חייב על כל אחת ואח אעפ"י שהיא מעין מלאכה אחת מפני שהשבתו כגופין מוחלקין שגג שהיום שבת וזרע בו והוא ידע שהזוריעה מלאכה וכן בשבת שנייה שכח שהיא שבת ונטע בה והוא יודע שהנטיעה מלאכה וכן בשלישית שכח שהוא שבת והבריך אעפ"י שידע שהבריך מלאכה הרי זה חייב על כל אחת ואחת שהימים שבין שבת לשבת הרי הן כיריעה אחת לחלק מי שקצר ושחן כגורגרת בשגגה שבת וזרין מלאכות שאינו חייב לא חטאת אחת וחזר וקצר ושחן כגורגרת בודין שבת ושגגה מלאכה שהוא חייב על מלאכה ומלאכה ונודע לו על קצירת של שגגה שבת וזרין מלאכות קצירה גורגרת קצירה ושחינה גורגרת שחינה וכאילו עשה ארבעתן בשגגה שבת וזרין מלאכות שאינו חייב לא חטאת אחת וכיון שהקדו חטאת זו נתכפר לו על הכל וכשירעם אחר כן אינו צריך להביא חטאת אחת אבל אם נודע לו תחילה על קצירה של זרין שבת ושגגה מלאכה והקדו חטאת נתכפר לו על זו הקציר שזרע לו עליה ועל הקציר והשחינה של שגגה שבת וזרין מלאכות מפני ששניהן כמלאכה אחת ונגררה קצירה עם הקצירה ותשאר השחינה של זרין שבת ער שזרע לו עליה ויביא חטאת שנייה קצר כחצי גורגרת בשגגה שבת וזרין מלאכה וחזר וקצר כחצי גורגרת בודין שבת ושגגה מלאכה הרי אילו מצטרפי קצירה גורגרת וכן כל כיוצא בזה בשאר מלאכות

פרק שמיני

המתסין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר אעפ"י שנתכוו לחתיכה הואיל ולא עשה מחשבתו פטו מן החטא שה כסתעסק ולא אסרה תורה לא מלאכת מחשבת כמו שביארנו כמה פעמים החותה גחלים בשבת שהוא סבכה את העליונות ומרליק את התחתונות אם נתסן לבכות ולהכעיר חייב שנים חתה גחלים להתחמם מהם והובערו מאיליהן חייב שנים מפני שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה כמו שביארנו בהלכו שבת וכשם שחייבין על זדונה כרת כך חייב על שגגתה קרבן חטאת

כל הש שחייבין על שגגתו חטאת קטועה חייבין על לא חודע שלו אשם תלוי ומחו לא נודע אם נסתפק לו אם שגג סבכי זה או לא שגג חרי זה מצוה להקדיב אשם שנ ולא ידע ואשם ונשא עונו וחביא איל תמים מן חצאן בערכך לאשם וזה הנקרא אשם תלוי מפני שהוא מכפר על חספס ותלח לו ער שזרע לו בודאי שחטא

האיסורין באין כאחת
על סרח וזו כשהיא נדה בחיי יצחק בעלה ובחיי רחל אשת
יעקב הרי זה חייב עליה שמונה חטאות משום בת בתו
ומשום אחות אשתו ומשום כלתו ומשום אשת אחיו ומשום
אשת אחי אביו ומשום אשת אביו ומשום אשת איש ומשום
נדה וכן כל כיוצא בזה
הערוה עליהן באיסור מוסף צריך שיהיו האנשי האחרים
מצויין בעולם כדי שתיאסר עליהן ומתוך שתיאסר עליהן
יתוסף אסור אחר לזה אכל אם אינן מצויין אין אום הואיל
אז היו לזה בנים או אחים היתה נאסרת עליהן יתוסף בה
איסור לזקן שהרי אין שם עתה לא בן ולא אח וכן כל כיוצ
בהן מי שהיו נשי ג נשים ובא על אמה של אחת
מהן שהיא אם אמה של שנייה שהיא אם אביה של שלישו
אעפ שקנה זו היא חמותו ואם חמותו ואם חכיו ושלשה
שמות הן ואיסור בת אחת היא אינו חייב לא חטאת אחת
לפי שנ באשה ובתה ובת בנה ובת בתה שארה הנה ומה
היא הכתוב עשה שלשה נזפין כגוף אחד לפיכך יחשבו
השלשה שמות כשם אחד

אבל הבא על אחותו שהיא אחות אביו והיא אחות אמו
חייב ג חטאות שנ ערוה אחותו גילה חייב על אחותו בפני
עצמה ואעפ שהיא אחות אמו ואחות אביו והיאך תהיה
זאת כגון שבא על אמו והוליד ממנה שתי בנות ובעל אחת
מבנותיו והוליד ממנה בן כשבא הכמור הזה על הבת
השנית שהיא אחות אמו הממורת שהיא אחותו מאביו
שהיא אחות אביו מאמו חייב ג חטאות וכן כל כיוצא בזה

פרק חמישי

הבא על ערוה אחת ביאית הרבה בהעלם אחר אעפ שהיה
בין בעילה ובעילה ימים הרבה הואיל ולא נודע לו בנתיים
והרי היא גוף אחד הרי הכל שגנה אחת ואינו חייב לא
חטאת אחת אבל אם שגג בה ואחר כך נודע
לו וחזר ושגג בה עצמה ובעלה ואח כך נודע לו וחזר ושגג
בה עצמה ובעלה חייב על כל בעילה ובעילה שהיריעות
מחלקות השגגות הבא על הערוה ביאית הרבה
בהעלם אחד וזו הנבעלת היתה לה יריעה בין כל ביאית
וביאית שנמצאו הביאית אצלה בהעלמות הרבה הוא
מביא חטאת אחת והיא מביאה חטאת על כל ביאית וביאית
הוא היו לו יריעות בנתיים והיא בהעלם אחד הוא מביא
חטאות הרבה והיא מביאה חטאת אחת הבא על
ערוה הרבה בהעלם אחד אעפ שכולן משם אחד הואיל והן
גופים מחולקים חייב על כל אחת ואחת כיצר הרי שבעל ה
נשו נדות או שבא על ה אחיותיו או על הבנותיו בהעלם
אחד חייב על כל גוף וגוף מיכן אתה לסדר שזה
שאמר חכמי הבא על הזכור והביא זכור עליו בהעלם אחד
חייב חטאת אחת ברא בשהיה אותו הזכור עצמו
אכל אם היה זכור אחד בין שבא על שניה בין שבא על זה
והביא זה עליו חייב על כל גוף וגוף והוא הדין בבא על
הבהמה והביא בהמה עליו האשה שהביאה עליה
בהמות הרבה בהעלם אחד חייבת חטאת על כל בהמה
ובהמה שהרי גופין מחולקין והרי זו כמי שבעלה לאנשים
הרבה בהעלם אחד שהיא חייבת חטאת על כל איש ואיש
האשה שהלך בעלת למדינת הים ושמעה
שמת או שבא ערוה שמת ונישאת בק על פי עצמה בין על
פי בר ונודע שבעלה קיים חייבת קרבן אחד ואם נישאת
לאנשים הרבה או שוינת עם אנשים הרבה חייבת חטאת
על כל איש ואיש מפני שהן גופים מחולקין ואף על פי
שהכל בשגה אחד

על הנדה בשגה ושהיה מנדה ושבלח וחזרה וראתה
נדה ובא עליה פעם שנייה באותה שגה עצמה חייב על
כל פעם ופעם אעפ שהוא בהעלם אחד והוא גוף אחד
שזמן נדות זה חזק מזמן נדות השני והרי הן כשתי נשים
נדות הבא על אשתו שלא בשעת וסתה חטאת
רם בשעת התשמיש ורי אז פטורין מקרבן חטאת מפני

שזה כאטס הוא ולא שגג שהשוגג היה לו לברוק ולדקדק
ואילו ברק יפה יפה ודקדק בשאלות לא היה בא לירי שגגה
ולפי שלא טרח בדישה ובחקירה ואחר כך יעשה צריך
כפרה אבל זה מה היה לו לעשות הרי טחורח היתה ושלח
בשעת וסתה בעל אין זה לא אונס לפיכך בין
שנמצא רם על ער שלה בין שנמצא על ער שלו פטורין
אבל אם עבר ובא עליה סמוך לוסת ורמה שיבעול ויפחש
קורם שהראה רם וראת בשעת התשמיש חייבו בקרבן שזו
היא שגגה לפיכך אם נמצא רם על ער שלו שניהם
טמאים וחייבין בקרבן נמצא על ער שלה אם קנחה עצמה
מיד כשפירש הבעל ולא שחת שניהם טמא וחייבין בקרבן
ואם שהת כרי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת
ותטול ער לברוק בו ואחר כך קנחה עצמה שניהם טמאים
בכפף ופטורין מקרבן ואם שהת כרי שתרד מן המט ותרד
את פניה ואחר כך קנחה עצמה ונמצא רם בעלה טהור
מי שעבר ובעל סמוך לוסת על רעת שתקרום
ביאתו לראיית הרם והרגישה האשה שנטמאת בטעת
תשמיש ואמר לו נטמאתי הרי זה לא יפחש כשהו מתקשה
כמו שביארנו בהלכות איסורי ביאה ואם לא ידע שאסור
לפרוש מיד ופירש כשהוא מתקשה חייב שתי חטאות אחת
על כניסתו שהרי בעל נדה ואחת על יציאתו שיציאתו
הנאה לו כביאתו ברא כשרע שאסור לבעול
בשעת הוסת ורמה שתקרום בעילתו לראייתה ולא ידע
שאסור לפרוש מיד שנמצאו לו שני העלמות בשתי הבעילות
אבל אם לא ידע שאסור לבעול בשעת הוסת ולא ידע
שאסור לפרוש מן הטומאה מיד אעפ שפירש מיד והוא
מתקשה אינו חייב לא חטאת אחת מפני שכניסתו ויציאתו
שהן כשתי בעילות בשגג אחת הן ובהעלם אחת עשה הכל
והוא הדין בשאר העריות שאם שגג ובא על
הערוה על רעת שהיא מותרת ונודע לו שהיא ערוה והוא
בתוך התשמיש לא יפחש מיד שיציאתו הנאה לו כביאתו
ואם לא ידע שאסור לפרוש מיד ופירש והוא מתקשה אינו
חייב לא חטאת אחת שהכל שגגה אחת היא

פרק ששי

דין שגגת המאכלות כדון שגגת הבעילות לפיכ אם אכל
אכילות הרבה משם אחד בהעלם אחד אעפ שיש ביניהן
ימים רבים אינו חייב לא חטאת אחת כיצר אכל
חלב היום ואכל חלב למחר וחלב למחר בהעלם אחד אעפ
שהן כשלשה תמחויין אינו חייב לא אחת אבל אם אכל
כית חלב ונודע לו וחזר ואכל כית חלב ונודע לו חייב על
כל אכילה ואכילה שהיריעות מחלקות השגגות אבל
כחצי זית חלב וחזר ואכל כחצי זית חלב בהעלם אחד אעפ
שהן שני תמחויין ואעפ שהפסיק ביניהן הרי זה מצטרפין
ומביא חטאת שאין התמחויין מחלקין והוא שלא ישהא
ביניהן יותר מדי אכילות ג כמים כמו שביארנו בהלכות
מאכלות אסורו שכשם שצטרף חשיעור למזיד למלקות
כך מצטרף השעור לשגג לקרבן אבל נותר מחמשה
זבחים כוית מכל זבח בהעלם אחד אעפ שאכלן בחמשה
תמחויין אינו חייב לא חטאת אחת שכולן שם אחד הן
והתמחויין אינן מחלקין זנופי הזבחים אינן מחלקין שאחד
האוכל בשר מזבחים רבים או מזבח אחד וכן
השחט חמשה זבחים בחוץ בהעלם אחד אינו חייב אלא
חטאת אחת הא למה זה רומה למשתחוה לחמש צדויות
בהעלם אחד הקו רם לבחמתו וקמלו בשני
כוסות ושתאן בהעלם אחד אינו מביא לא חטאת אחת
האוכל מאכלות הרבה משמות הרבה בהעלם אחד
חייב על כל שם ושם כיצר כגון שאכל חלב ודבש ונתר
ופיגול כוית מכל אחד ואחד בהעלם אחת מביא ר חטאות
וכן כל כיוצא באלו וכן האוכל כוית אחד
שנתקבצו בו שמו דרמז בהעלם אחד אם נתקבצו באיסור
מוסף או באיסור סלל או באיסור בת אחת חייב על כל
שם ושם לפיכך חטאת שאכל כוית חלב ונתר

שעירה וחללאותם המעות על השעירה ויהנה בהן וכן
 אם הפריש לשעירה ולקח כשבה יהנה בהן הפריש
 מעות לבהמה והעני יקח שתי תורים או שני בני יונה
 ויחלל עליהן אותם המעות ויהנה בהם הפריש מעות
 לבני יונה או לתורים והעני יביא עשירית האיפה ויחלל
 עליהן אותן המעות ויהנה בהן וכן אם היה עני
 והפריש מעות לעשירית האיפה והעשיר יוסף עליהן ויביא
 עוף הפריש לעוף והעשיר יוסף עליהן ויביא כשבה או
 שעירה אפי היה מורישו גוסס הרי זה עני ער שימו מורישו
 וירשנו עשיר שהפריש כשבה או שעירה ונפל
 בה מוס אם רצה יביא ברמיה עוף אבל אם הפריש עוף
 ונפסל לא יביא ברמיו עשירית האיפה שאין לעוף פדיון
 הפריש עשירית האיפה והעשיר ער שלא
 קדשה בכלי הרי היא ככל המנחו ותפרה ותאכל ומשקרה
 בכלי תעבור צורתה ותצא לבית השריפה עשיר
 שהפריש קן למכרה וליקח ברמיה כשבה או שעירה והעני
 יביא קן זו אעפ שהיא קדושת רמים שהיא נדחית ולמח
 לא נדחית מפני שרחוי מעיקרו אינו ריחוי והרי נראה קן
 זו לו עתה עני שהקריב קרבן עשיר יצא
 ועשיר שהקריב קרבן עני לא יצא

פרק אחד עשר

שינוי יש בשגנת טומאת מקדש וקדשיו מה שאין כן בשאר
 כריתות שכל הכריתות כיון ששגג ונודע לו בסוף שחטא
 אעפ שלא היתה לו ידיעה בתחילה הרי זה חייב חטאת
 אבל בטומאת מקדש וקדשיו אינו מביא
 קרבן עולה וירד ער שתהיה לו ידיעה לטומאה ויריעה
 לקדש או למקדש בסוף והעלם בנתיים כיצד
 נטמא ונכנס למקדש או אכל קודש ואחר כך נודע לו
 שנטמא ושהיה טמא כשעת שאכל או שנכנס ושקודש היה
 זה שאכלו או מקדש היה זה שנכנס לו הרי זה פטור
 מקרבן ער שידע שנטמא ושהיה מקדש קודש שיכנן או קודש
 שיאכל כיצד נטמא וירע שנטמא וירע שזה
 מקדש ושהיה קודש ואחר כך נעלמה ממנו הטומאה ושכח
 שניטמא ונכנס למקדש או אכל קודש והוא יודע שזה מקדש
 ושהיה קודש או ששגג ושכח שזה מקדש או שזה בשר קודש
 והוא יודע שהוא טמא ושנכנס או אכל או שגג
 ושכח שניטמא ושגג שזה בשר קודש ושהיה מקדש ונכנס או
 אכל ואחר כך נודע לו רבו שנתעלמו ממנו הרי זה מביא
 קרבן עולה וירד בכל צד וצד משש מחלקות אילו
 ומניין שרין שגנת מקדש וקדשיו כך הוא שהרי נאמר
 בשאר שגגות בעשותה אחת ממצוות ה' אשר לא תעשה
 ואשם או הודע ליו חטאתו אשר חטא כיון שידע בסוף
 אעפ שלא ידע בתחילה ובטומאת מקדש וקדשיו נאמר
 ונעלם ממנו והוא ידע ואשם מאחר שנעלם ממנו מכלל
 שהיתה שם ידיעה בתחילה ונאמר והוא ידע הא למדת
 שהוא צריך ידיעה בתחילה ויריעה בסוף והעלם בנתיים
 ניטמא וירע שנטמא אבל לא ידע באי
 זה אב ניטמא ושכח שנטמא ואחר כך נכנס למקדש או
 אכל קודש ונודע לו אחר שנכנס או אחר שאכל באי זה
 אב ניטמא הרי זה חייב קרבן אעפ שלא ידע בתחילה
 באי זה אב ניטמא הרי זה חייב קרבן הואיל וידע שהוא
 טמא הרי היתה שם ידיעה שטמא בתחילה אבל אם
 נעלמה ממנו הלכות טומאה כיון שנטמא במעשה מן
 השרץ וירע שהשרץ טמא ולא ידע בשיעור ושכח שגג
 בשרץ כל נכנס או אכל ואחר כך נודע לו במעשה מן
 השרץ הרי זה ספק אם חייב קרבן או פטור
 וכן מי שלא ראה המקדש מימיו ולא
 הכין מקדשו אם נטמא וירע שניטמא ושכח שניטמא ונכנס
 למקדש ולא ידע בתחילה שזה מקדשו שהרי לא ראהו
 מעולם ואחר כך זכר וטומאה וירע שזה מקדש הרי זה
 ספק אם יריעה שיש מקדש בעולם יריעה או ער שידע
 מקדמו ותחילה ידעה לי שאלו החייבים קרבן מספק אינו

לו אם עשאה או לא עשאהו פטור מכלום לפיכך הבא על
 ידו ספק מעילה אינו חייב כלום כמו שביארנו בתלמוד
 מעילה היתה לפניו חתיכה של חולין וחתיכה של
 הקדש אכל אחת מהן ואין ידוע אי זו היא פטור חזר ואכל
 את השנייה מביא אשם על מעילתו אכל אחר את השנייה
 שניהן פטורין חתיכה של חלב וחתיכה שלחלב
 הקדש אכל אחת מהן מביא חטאת אבל את השנייה אחר
 שנודע לו על הראשונה מביא שתי חטאות ואשם וראי על
 מעילתו בא אחר ואכל את השנייה זה מביא חטאת וזה
 מביא חטאת בלבד כבר ביארנו בהלכות מאכלות
 אסורות מאי זה טעם נוסף איסור הקדש על איסור חלב
 וכן כל כיוצא באילו האיסורין

פרק עשירי

שש מצותן שיקריבו קרבן עולה ויורד ואלו הן המצוות
 והיולדת והנשבע שבועת הערות בין בודין בין בשגגה
 והנשבע שבועת ביטוי בשגגה וחטמא שאכל קודש
 בשגגה וחטמא שנכנס למקדש בשגגה קרבן היולדת אם
 היתה עשירה מביאה כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תר
 לחטאת ואם אין ידה שנת הרי קרבנה יורד ומביאה שתי
 תורים או שני בני יונה אחר עולה ואחר חטאת אפי היתה
 ידה משנת לשה ואינה משנת לנכסיו מביאה קרבן עני
 המצוות כשיטחור מביא שלש בחמות מהן שני כבשו אחר
 עולה ואחר אשם וכבשה לחטאת אם אין ידו משנת מביא
 שתי תורים או שני בני יונה אחר עולה ואחר חטאת וכבש
 לאשם על שבועת הערות ועל שגגת שבועת
 ביטוי ועל שגגת טומאת מקדש וטומאת קדשיו מביא כשבה
 או שעירה כשאר החטאות הקבועות ואם אין ידו משנת
 מביא שני תורים או שני בני יונה אחר עולה ואחר חטאת
 ואם אין ידו משנת לעוף מביא עשירית האיפה סלת והיא
 הקרויה מנחת חוטא שכבר נתפרשו מעשיה בהלכות מעשה
 הקרבנות כל הקרבנות האילו מפורשין בתורה
 ומפורש זה שחייב להביאן חוץ מטמא שנכנס למקדש או
 אכל קודש שכך כתוב שם ונפש מי תחטא ושטעה קול אלה
 וגו' או נפש אשר תגע בכל דבר טמא וגו' או נפש כי תשבע
 לבטא בשפתים וגו' והיה כי יאשם לאחת מזה
 וגו' מפי השמוע למדו שזה שחייב כאן קרבן לטמא כשנטמא
 ונכנס למקדש או אכל קודש והוא לא ידע אעפ שהדבר
 מפי הקבלה הרי הוא כמפורש שהרי בפירוש חייבה תורה
 כרת לטמא שאכל קודש ולטמא שנכנס למקדש באוכל נא
 והנפ אשר תאכל בשר מוכח השלמי אשר לה וטומא עליו
 ונמדתה ונכנס למקדש נאמר ונכרתה הנפש ההיא מתוך
 הקהל כי את מקדשה טמא וכיון שחייבה תורה סת על
 טומאת מקדש וקדשיו פירש הקרבן שם מביאין על שגגת
 כל קרבנות שהאשה חייבת בעלה מביא על ידו
 אם היה עני מביא קרבן עני ואם היה עשיר מביא על ידו
 קרבן עשיר ומביא ארס על ידי בנו ועל ידי בתו ועל ידי
 עברו ושפתו קרבן ומאכלין בזבחים המלך
 וכהן משיח מביאין קרבן על שבעת העדו או על שבועת
 ביטוי או על טמאת מקדש וקדשיו כשאר ההדיושות שלא
 חלק הכתו קרבן מלך מקדש הריש מקדש כהן משיח לא
 במצוות שחייבין על שגגת חטאת קבועה כמו שביארנו
 אבל בקרבן עולה ויורד כל שיש כבר ביארנו
 בהלכות שבועות אסתי יהיה חייב על שבועת הערות ועל
 שבועת שגגת ביטוי ואסתי יהיה פטור עליהן ועל אי
 זו דרך יהיה חייב קרבנות הרבה כמנין השבועות ועל אי
 זה דרך לא יהיה חייב אלא קרבן אחר ובתלמוד מחוסרי
 ספדה אבאר באי זה דרך תתחייב היולדת והמצורע
 קרבנות הרבה ובאי זה דרך יתחייב כל אחר מהן קרבן
 אחר כל המביא קרבן על חודו בשגגה אם היה
 אנוס פטור מן הקרבן ואין צריך לם שאר עבירות שאינו
 חייב חטאת לא על שגגתן שאם היה אנוס פטור
 מי שהפריש מעות לכבשה של חטאת ודרך הרי זה מביא

בשגה ויקריב חטאתו
 ער שיהיה שם איסור קבוע
 וכפך אם היה כית או פחות מכיות
 או שהיתה לפניו
 חתיכת חלב וחתיכת שומן ואכל אחת מהן ואין ידוע אי זה
 מהן אכל אשתו ואחותו עמו בבית בעל אחת מהן ואין ידוע
 אי זו מהן בעל
 שבת וחול ועשה מלאכה באחת
 מהן ואין ידוע באי זה יום עשה או שעשה מלאכה בשבת
 ולא ידע מעין אי זו מלאכה עשה והרי זה מביא אשם תלוי
 וכן כל כיוצא בזה
 אבל אם היתה
 לפניו חתיכה אחת ספק שהיא חלב ספק שהיא שומן ואכלה
 פטור שהרי אין כאן אסו וכל האוכל חלב הכוי פטור מאשם
 תלוי שהרי אין כאן איסור קבוע וכן הבא על אשה שהיא
 ספק נדה או ספק ערוה שלקדוב בשר פטור מאשם תלוי
 לפי האשה שנמצא רס על ער שלה לאחר זמן
 והגושא יבסמו בתוך שלשה חדשים וילדה ואין ידוע אם בן
 תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון הרי אילו פטורין מן
 הקרבן וכן כל כיוצא באילו שהרי אין שם איסור קבוע
 האוכל חתיכה ועד אחד אומר לו זה שאכלת חלב היה ועד
 אחד אומר לא אכלת חלב אשה אומר אכל ואשה אומר לא
 אכל היאיל ונקבע האיסור והוא אינו יודע אם חטא או לא
 חטא הרי זה מביא אשם תלוי
 וכן כל הבא על
 אשת איש שער אחד אום מת בעלה ועד אחד אום לא מת
 חייב באשם תלוי והוא הדין לספק מגורשת שהרי נקבע
 האיסור אבל ספק מקורשת לא נקבע האיסור
 מי שהיו לפניו שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן
 ואכל אחת מהן ובא גוי או כלב ואכל את השנייה או שאכל
 גוי או כלב את הראשונה ובא ישראל ואכל את השנייה או
 שאכל ראשונה בודין ושנייה בשגה או שאכל ראשונה
 בשגה ושנייה בודין הרי זה חייב באשם תלוי והאיל והיה
 שם איסור קבוע
 אכל שתיהן בודין פטור פטור מקרבן
 אכל שתיהן בשגה מביא חטאת אכל את הראשון בשגה
 ובא אחר ואכל את השנייה בשגה שניהן חייבין באשם
 תלוי וכן כל כיוצא בזה
 חלב ונתר לפניו אכל
 אחת מהן ואין ידוע אי זו מהן אכל אשתו נדה ואחותו עמו
 בבית ושגב באחת מהן ואין ידוע אי זו מהן בעל שבת ויום
 הכפורים ועשה מלאכה בין השמשו שביניהן הרי זה פטור
 מקרבן ואינו מביא חטא שהרי אינו יודע עצמו של חט כמו
 טביארטו ואינו מביא אשם תלוי שהרי יודע בראי עשה
 כל דבר שחייבין על ודא חטאת קבועה חייבין על
 לא הודע שלו אשם תלוי אחר וכל דבר שחייבין על ודאות
 חטאת הרבה חייבין על לא הודע שלו אשם תלויין הרבה
 כמניין החטאות
 כיצד כשם שאם אכל חלב ורס
 ונתר ופיגול בהעלם אחר חייב ארבע חטאות כך אם
 נסתפק לו אם אכלן או לא אכל לא חתיכות של התר שהיו
 עמהם מביא ארבע חטאות תלויין
 וכן אם נסתפק לו אם האשה שכא עליה אשתו או פלנית
 הערה שהיתה עמה שחייב עליה שמונה חטאות הרי זה
 מביא שמונה חטאות תלויין
 האוכל חתיכה משתי
 חתיכות ונסתפק לו אם של חלב אכל או של שומן אכל
 ואחר שנולד לו הספק אכל חתיכה משתי חתיכות אחרות
 ונסתפק לו אם של חלב אכל או של שומן הרי זה מביא
 שתי חטאות תלויין כשם שיריעת ודאי בנתיים מחלקת
 לחטאות כך יריעת ספק בנתיים מחלקת לחטאות לפיכך
 אם אכל חמשה זיתיו חלב בהעלם אחר וטרע לו יריעת ספק
 על אחר מהם וחור וטרע לו יריעת ספק אחרת על השני
 וכן על כל אחר ואחר חייב אשם תלוי על כל אחר ואחר
 חתיכה של שומן וחתיכה של חלב אכל אחת מהן ואין ידוע
 אי זו היא וחביא אשם תלוי וחור ואכל את השנייה מביא
 חטאת וכן אם אכל אחר את השנייה מביא אחר אשם
 תלוי כמו שביארנו
 חתיכה של חלב וחתיכה
 של נותר אכל את אחת מהן ואין ידוע אי זו היא מביא
 חטאת על החלב ואשם תלוי משום נותר
 אכל את
 השנייה בהעלם שני מביא שלוש חטאות ואם היה בה שח

פרוטה מביא אשם ודאי משום מעילה
 את אחת משתיים ובא אחר ואכל את השנייה זה מביא
 חטאת ואשם תלוי
 חטאת ואשם תלוי
 וכן כל כיוצא בזה

פרק תשיעי

על חמט עבירות מביאין קרבן אשם והוא הנקרא אשם
 ודאי שהרי אינו בא משום ספק ולא הן על שפחה חרופה
 ועל הגול ועל המעילה ועל טומאת נזיר ועל הצרעת
 כשישוד ממנה
 על שפחה חרופה כיצד הבא
 על שפחה חרופה בין בודין בין בשגה מביא אשם והוא
 שתהיה גדולה מזורה וברצונה ותייה בעולה כדי שתלקה
 שנ בקורת תהיה והביא את אשמו היא לוקה והוא מביא
 קרבן וכפי השמיעה למדו שבזמן שהיא חייב מלקות הוא
 חייב בקרבן ובזמן שהיא פטורה מן המלקו הוא פטור מן
 הקרבן
 בן תשע שנים ויום אחד שכא על שפחה
 חרופה היא לוקה והוא מביא קרבן
 שאינו מביא ער שיגריל ויהיה בן דעת
 כבר ביארנו בהלכות ביאות אמורות מה היא השפחה
 האמורה בתורה ושאינן חייבין ער שיבעול סדרכת ויגמור
 לפי אם אמרו לו שנים בעלת שפחה חרופה והוא אומר לא
 בעלתי נאמן ואינו מביא קרבן על פיהם שהרי הוא ידע
 אם גמר ביאתו או לא גמר וזה שאמר לא בעלתי כלומר
 לא גמרתי
 הבא על השפחה ביאות הרבה אינו
 חייב לא אשם אחר
 כיצד הבא על השפחה
 ביאות הרבה בודין או שכא עליה בשגה ונודע לו וחור
 ובא עליה בשגה ונודע לו אפי מאה פעמי במאה העלמו
 מקריב אשם אחד ומתבגר לו על הכל על הורונות שבה
 ועל השגנות
 ברא בשפחה אחת אכל הבא על
 שפחות הרבה אפי בהעלם אחר חייב אשם על כל שפחה
 ושפחה
 בעל שפחה והפריש אשמות וחור ובעל בה
 אחר שהפריש אשמו חייב על כל אחת ואחת שהתפרישה
 מחלקת ונמצא כמי שהקריב ואחר כך בעל
 וכן
 אם בעל חמט בעילות בהעלם אחר בשפחה אחת ונודע לו
 על אחת מהן והפריש אשמו ואחר כך נודע לו על השנייה
 מפריש אשם אחר אעפ שבהעלם אחר הנו מלך הוא גולא
 נודע לו אלא אחר שהפריש נמצא כבועל אחר שהפריש
 שרין השגג והמזיד בשפחה אחר הוא
 על הגול כיצד כל מי שיש בידו משה פרוטה ומעלה
 ממכון ישראל בין שגולו בין שגנבו בין שהפקירו אצלו או
 הלוחו או משום שיתפות או משאר דרכים וכפר בו ונשבע
 לשקר בין בודין בין בשגה הרי זה מביא אשם על חטאו
 וזה הנקרא אשם גילול ומפריש בתורת שאין מתבגר לו
 באשם זה ער שישב המסון שבידו למעלו אכל החמט
 אינו מעכב הכפרה
 כמד ביארנו בהלכות שבעות
 אימתי יהיה חייב בשבעה זו שמקרו עליה אשם זה ואמתי
 יהיה פטו ממנה ועל אי זו דרך יתחייב אשמות רבות כמניין
 חייב הזבועות ועל אי זו דרך לא יהיה חייב לא אשם
 אחר
 על המעילה כיצד כל הנחת משה פרוטה
 מן הקדש בשגה מחזיר מה שנתנה ויוסיף חומט ויקריב
 אשם ויתכפר לו וכמד ביארנו בהלכות מעילה שהקרבן
 והקרבן מעכבין הכפרה ואין החומט מעכב
 האוכל סדבר שמעלין בו בחמשת תמחויין בהעלם אחר
 אצפ שזא מובח אחר אם יש בכל אכילה ואמלה שזה
 פרוטה חייב אשם על כל אחר ואחר שתמחויין מחלקין
 במעילה והרי הן כמנין הרבה אעפ שאין מחלקים בחיוב
 הכריתות חומרא יתירה יש במעילה שהרי עשה בה
 המתנה כמתנה ומצטרפת לזמן מרובח ושליח שעשה
 שליחותו חייב תמסלה מה שאין דברו אילו בשאר האמורי
 כל המחוייב אשם ודאי צריך שידע לו חטאו ותלה ואחר
 כך יקריב אשמו אבל אם הקריב קודם שידע לו וטרע לו
 אחר שתקריב אינו עלה לו וכל חט שחייבין עליו אשם
 ודאי אחר המלך או כחן משה או שאר עם הארץ שיון בו
 כל חט שחייבין עליו אשם ודאי אם נסתפק

מצטרפין לרוב הקהל ער שיהיו הרוב שעשו הדין מן

הסנהדרין עשו רוב אנשי ארץ ישראל על פיהם

אעפ שאילו העושים שבט אחד וק אם עשו רוב השבטים

אעפ שהן מיעוט הקהל כד חייבין והעושים פטורין

כיצד היו יושבי ארץ ישראל שש מאו אף ואחר והיו העושים

בהוראת בר שלש מאות אף ואחר והרי כולן בני יהודה

בלבר או שהיו העושים בני שבעה שבטים כולן אעפ שיש

בהן מאה אף הרי בר חייבין וכל העושים על פיהם פטורין

ואין משגיחו על יושבי חוצה לארץ שאין קרוי קהל לא בני

ארץ ישראל ושבט מנשה ואפרים אינן חשבינן כשני שבטים

לענין הזה לא שניהם שבט אחד היו העושים מרובין

בשעת החט ומעוטי בשעת יריעה או מעוטי בשעת החטא

ומרובין בשעת יריעה הכל הולך אחר שעת המעשה

הורו בר בחלב מן החלבים שהוא מותר ואכל

מיעוט הקהל על פיהם ונורע להם שחטאו וחורו בהן ואח

כד הורו שעו פלונית מותרת ועבר אותה עו מיעוט אחד

על פיהם וכשיצטרפו האוכלים לעוברים יהיו רוב הרי או

מצטרפין אעפ שהיתה להן יריעה בנתיים ברא

כשהיה המורה בר אחר אבל אם מת בר שהורה תחילה

ועמד אחר וחורה אין או מצטרפין לאילו אפילו הורו שני

בתי הרינים ברבר אחר כגון חלב וחלב או רם ורם

וכן אם לא היו העושים שנגזר על פי ההוראה

הרי בר פטורין וכל העושים חייבין כיצד הורו

בר לאכול חלב הקיבה כולו וירע אחר מן הקהל שטעו

ושחלב הקיבה אסור ואכלו מפני הוראתן שהיה עולה על

רעתן שמצוה לשמוע מבר אעפ שהם טועים הרי זה האכ

חיי חטאת קבועה על אכילתו ואינו מצטרף למניין השוגגי

על פיהם ברא כשהיה זה שירע שטעו חכם

או תלמיד שהגיע להוראה אבל אם היה עם הארץ הרי זה

פטור שאין יריעתו באיסורין יריעה וראית ומצטרף לכלל

השוגגים על פיהם וכן אם לא ירע שטעו ונתכון

לאכול שומן וחלב ואכל חלב הקיבה שהתירוהו והוא לא

ירע שהוא חלב קיבה הרי זה חייב מפני שאכילתו מפני

שגגתו לא מפני ההוראה ואינו מצטרף למניין השוגגים על

פיהם שנ לכל העם בשגגה ער שתהיה שגגה אחת לכל

וכן אם תלה בעצמו ואכל חלב הקיבה שהורו להתירו לא

מפני הוראתן לא מפני שהוא מותר ברעתו הרי זה חייב

חטאת קבועה בפני עצמו זה הכלל כל התולה

בבר פטור והוא שיהיו שם כל הדרכים שמנינו וכל החייב

בפני עצמו אינו מצטרף לרוב השוגגים הורו

בר להתיר דבר האסור מדין ועשו הקהל על פיהם בשגגה

בר פטורין מן הקרבן מפני שהן מירין וכל אחד ואחד מן

העושים על פיהם חייב קרבן בפני עצמו מפני שהוא שגג

הורו בר בשגגה וירעו הקהל שטעו ושואין ראוי

לקבל מהן ואעפכ עשו הקהל על פיהם אילו ואילו פטורין

מן הקרבן בר פטורין שהרי לא עשו והקהל מפני הוראתן

שהשתעם וכל העושים פטורין מן הקרבן מפני שמודין הם

שהרי ירעו שטעו ושואין ראוי לעשות

פרק ארבעה עשר

בר ששגגו והורו לעקוד גוף מגופי תורה ועשו כל העם על פיהם בר פטורין וכל אחד ואחד מן העושים חייב חטאת קבועה שנ ונעלם דבר ולא כל הגוף לעולם אין בר חייבי ער שיוור לבשל מקצת ולקוי מקצת בדברי שאינן מפורשין בתורה ומבוארים ואחר כך יהיו בר חייבין בקרבן והעושים על פיהם פטורין כיצד שגגו והורו שמתחיל לעז או שמתחיל להוציא מרשות לרשות בשבת או שמתחיל לבוא על שומרת יום כנגד יום ודי אילו כמי שאמרו אין שבת בתורה או אין עו בתורה או אין נדה בתורה שעקרו כל הגוף ואין זו מיוצא בה שגגת חטאת לא שחזה לפיכ פטורין מן הקרבן וכל העושה על פיהן חייב חטאת בפני עצמו אבל אם טעו וחורו ואמרו המוציא מרשות לרשות לרשו הוא שחייב שנ אל יצא איש ממקומו אבל חורק או

המושיט מותר או שעקרו אב מאבו מלאכות והורו שאינה

מלאכה הרי אילו חייבין וכן אם טעו ואמרו

המשתחוה לעז בפשט ידים ורגלים הוא החייב שנ בו לא

תשתחוה לא אחר אבל הכורע על הארץ ולא פשט ידיו

ורגליו הרי הוא מותר הרי אילו חייבין וכן אם

שעו ואמרו הבא על שומרת יום כנגד יום שראתה רם ביום

הוא חייב שנאמר כל ימי זוכה אבל ראתה כלילה מותר

לכא עליה וכן אם הורו ואמרו שמי שפרשה אשתו

נדה בשעת תשמיש מותר לפרוש ממנה כשהוא מתקשה

הרי או חייבין וכן אם טעו ואמרו

שהאוכל רם שיצא בשעת שחיטה הוא החייב אבל האוכל

רם הלב מותר הרי אילו חייבין וכן כל מיוצא בטעויות לא

אם הורו בהן ועשו רוב הקהל על פיהן פטורין ובר מביאין

קרבן על שגגתן הורו בר שיצא השבת לפי שנתכסו החמה

ורמו ששקעה חמה ואח כך זרחה אין זו הוראה לא טעות

וכל שיעשה מלאכה חייב אבל בר פטורין וכן אם התירו

בר אשת איש להנשא לפי שהעירו בפניהם שזת בעלה

ואחר כך בא בעלה אין זו הוראה לא טעות והאשה ובעלה

האחרון חייבין חטאת על שגגתן וכן כל מיוצא בזה

בר שהורו בשגגה ושחזו עצמו של חט שהורו

בו אעפ שהן יודעים בראי שחטאו בשגגה ואינן שהעם

מודיעין אותן ואמרו להם בכך וכך הורית לנו הם פטורין

והעושים על פיהם חייבין בגני עצמן שנאמר ונורעה

החטא אשר חטאו עליה לא שיריעו אותו החוטאים

כיצד שגגו והתירו חלב שעל גבי הקיבה ואכלוהו

רוב העם ואחר שירעו ששגגו בהוראה ושחזתו דבר

שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת קבועה נסתפק

להם אם מקצת החלבים התירו או מקצת הרמים התירו

הרי אילו פטורין וכל מי שאכל מביא חטאת קבועה

בר שהורו בשגגה ונורעה להן שגגתן בין שהביאו כפרתן

בין שלא הביאו כל העושים כפי הוראתן שפשטה ברוב הצבו

מאחר שירעו הרי זה מביא אשם תלוי הואיל והיה לו לשאז

בכל עת על דברים שנתחדשו בבר ולא שאל הרי זה כמו

שנסתפק לו אם חטא או לא חטא ברא במי שהיה

עם בר כמדינה אבל מי שראה ההוראה והלך למדינה

אחרת אעפ שעשה אחר שירעו פטור מפני שתלה בהן והרי

אי איפשר לו לשאז ולא עוד לא הנבהל לצאת אעפ שעדין

לא יצא לדרך ועשה על פיהם מאחר שירעו הרי זה פטור

פרק חמשה עשר

כבר ביארנו שכל שגגה שההריוט מביא עליה חטאתו הקבועה כשבה או שעירה אם שגג בה הנשיא מביא שעיר ואם שגג בה כהן משיח מביא פר ברא שחזן משיח מביא פר על שגגתו כשטעה בהוראת עצמו ועשה מעשה בשגגת הוראתו לברה והוא שיהיה חכם מופלא שנ אם הכהן החשיח יחטא לאשמת העם הרי משיח כצבור מה הציבור שהן בר אינן חייבין בקרבן ער שיהיו חכמים ראויין להוראה וישעו בהוראה ויעשו העושים על פיהם ויורו לבשל מקצת ולקיים מקצת כך המשיח בכל הדרכים האו כיצד כהן משיח שטעה בהוראה לעצמו ורסה שהורק מרשות לרשות בשבת מותר וזרק מרשות לרשות והוא תולה בהוראתו לעצמו כשירדע לו חטאו יביא פר לחטא אבל אם לא תלה בהוראתו לא שגג וזרק בשגגה או שתלה בהוראתו ולא היה חכם מופלא או שעקד כל הגוף בהוראתו לעצמו או ששגג בהוראתו לבשל מקצת ולא עשה וזוהו סומך על הוראתו לא עשה בשגגה אחרת או שחזה מויד בהוראה ושגג במעשה הרי זה פטור מקרבן כלל שרינו להוראת עצמו מדין הקהל להוראת בר לכל רם הורה לעצמו ושכח מאי זה טעם הורה ובטע מעשה אמר הריני עושה על רעת הוראתי הרי זה מביא פר חטאת חורה לעצמו לבשל מקצת ולקיים מקצת בעו ועשה כפי הוראתו הרי זה מביא שעירה מדיוט והוא שיסגת

מביאין קרבן שמה יביש חולין לעורה ואם תאמר והלא
הטאת העוף באה על הספק ואינה מאכלת מפני שהמביא
אותה מחוסר כפורים ואסור לאכול בקדשים עד שיביא
כפירתו אבל מי שאינו מחוסר כפירי איתו מביא קרבן מספ
מי שנשמה בעורה צריך שידע ויחילה שנשמה ושוח
מקדש ואם נעלם ממנו אחריכך שנשמה והדי הוא זכור
שוח מקדש או שנעלם ממנו שוח מקדש ולא שח שנשמה
או שנתעלמו ממנו זה וזה כשיודע לו יביא קרבן עולה ויזר
והוא שישהא כשיעור כמו שביאר בהלכו ביאת מקדש מי
שנשם עצמו בסויר ולא שהא כשיעור הרי זה ספק אם שיעור
השתחיה לאגוס בלכא או אף למויד ולפי אם נעלם ממנו
ויצא ולא שהא אינו מביא קרבן ואינו חייב קביעה וכן אם
תלה עצמו באויר ערה הדבר ספק אם אויר עורה כעורה
או אינו כעורה מי שנשמה לו אם נכנס למקדש
אי אכל קודש בטומאת או לא אינו מביא אשם תלוי שאין
מביאין קרבן על לא הודע אלא בסדר שחייבין על שגגתו
הטאת קבועה מי שהיו לפניו שני שבילים
אחד טמא ואחר טהור הלך בראשו וחזר והלך בשני ובעת
שהלך בשני טמא שהלך בראשו ונעלמה ממנו טומאה זו
ונכנס למקדש או אכל קודש חייב ואעפ שלא היתה לו
בתחילה ידיעה גמורה לטומאה לא מקצת ידיעה שהרי לא
ידע שהלך בשני שבילין שבהלך שניהן יהא טמא בראי
ואעפ חייב הטאת שמקצת ידיעה ככל ידיעה הלך
בראשו ונכנס למקדש או אכל קודש פטור מפני שהוא ספק
טמא היה שלישי ושבועי וטמא ואחר שנכנס למקדש והלך
בשני וחזר ונכנס למקדש חייב שהרי נכנס כשהוא טמא
למקדש בראי או בפעם ראשונה או בפעם שנייה ואעפ
שכל ידיעה מהן ספק ידיעה היא שהרי כל שביל מהן ספק
הוא כאן בטומאת מקדש וקדשיו עשו ספק ידיעה כידועה
דהוה טמא ואמר לו שנים נכנסת למקדש
והוא אומר להם לא נכנסתי נאמן ואינו מביא קרבן שאם
ירצה יאבד מזיר הייתי אכרו לו שנים טמא
היית כשנכנסת למקדש ובפנינו נשמה וירעת שאתה טמא
אעפ שדיה בין טומאה זו שמעירי בה ובין כניסתו למקדש
ימים רבים שאפשר לו שיאמר כבר שבלתי הואיל והכחיש
את העדים ואמר לא נשמתני מעולם והי אילו נאמנים
ומביא קרבן על פיהם אם הביאיהו שנים לזר מיתה חמור
קל וחומר שיביאיהו לזר קרבן הגל שהרי הכחיש
טומאת מקדש וקדשיו שהיה לה ידיעה בתחילה ולא
היה לה ידיעה בסוף שיעיר של יום הכיפורים הנעשה בפני
ויום הכפורים תולין עד שיוודע לו ויביא קרבן עולה ויזר
ושאין בה ידיעה בתחילה אבל יש בה ידיעה בסוף שיעיר
הנעשה בחוץ ביום הכפורים ויום הכפורים מכפרין ועל
שארין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף שיעיר הרגלים
ושיעירי ראשי חדשים מכפרין ועל זרן טומאת מקדש
וקדשיו פר כהן גדול שלום הכפרים מכפר אם היה המזיר
מן ההגנים ואם היה מישראל רם שיעיר הנעשה בפנים ויום
הכפרים מכפר שז וכפר על הקודש מטומאות בני ישראל

פרק שנים עשר

כל דבר שהיובין על שגגתו הטאת קבועה אם שגגו בד
הגדול בהוראה והזר להתירו ושגגו העם בהוראתו ועשו
העם והם סומכין על הוראתו ואחר כך נודע לזר ששעו
הרי בד חייבו להביא קרבן הטאת על שגגתו בהוראה ואעפ
שלא עשו הן בעצמן מעשה שאין מסכיחין על עשייתו בד
כלל בין עשו בין לא עשו לא על הוראתו בלבד ושאר העם
פטורין מן הקרבן ואעפ שהם העושים מפני שגגו בכר
ומהו הקרבן שסביאין על שגגתו וזו אם בשו שגגו
והזר מביאין פר לעולה ושעיר לחטאת מכל שבט ושכט
וקרבן זהו האמו בפרט שלח לך שז והיה אם מעיני הערה
נעשתה לשגגת מפי השמוע למדו שבשגגתו שז הוא מדבר
ואם בשאר כדיתות שהיובין על שגגתו הטאת קבועה שגגו
והזר מביא כל שבט ושכט פר הטאת זהו האמו בפרט

ויקרא שז ואם כל ערת ישראל ושגו
למד שאם שגגו בד הגדול בהוראה בעד מביאין כל הקהל
זב פרים עולות וזב שעירים חטאות והן נשרפות שזרי דימן
נכנס לפניו והן הנקראין שעירי ען ואם בשאר חטאות
שגגו מביאין זב פרים חטאות והן נשרפות מפני שרמס
נכנס לפניו וכל פר מהן נקרא פר העלם דבר של צבור
שנאמר והקריב הקהל כל קהל וקהל וכל שבט ושכט קרוי
קהל שנאמר ויעמד יהושפט בקהל יהודה
בין שעשו כל ישראל שכאין ישראל על פי בד שזרז בין
שעשו רוב ישראל אעפ שהן מעוט מניין השבטים בין שעשו
רוב השבטים אעפ שהן מעוט כל ישראל מביאין כמניין כל
השבטים פר לכל שבט ושכט ובעו פר ושעיר לכל שבט ושכט
שאף או שלא חטאו מביאין על ידי החוטא אפי עשה שבט
אחד בלבד והוא רוב הקהל הרי כל הציבור מביאין זב
פרים וזב שעירים בד שנסתפק להן
אם שגגו בהוראה או לא שגגו אינן חייבין באשם תלוי שז
ונודעה החטאת עד שתודע ואחר כך יתחייב בקרבן כמו
שיתבאר בדא שבד חייבין ואילו העושים על
פיהם פטורין מן הקרבן כשהיו המורים בד הגדול שלעא
ויהיה ראש ישיבה עמחן בהוראה והיו כולן ראוין להורא
ושעו כולן או רובן ברבר זה שזרז בו וזו בו בפרט ואמר
לעם מיתרין אתם לעשות וכן א ששמעו מפני בד
אם אמרו לאחרים מותרים אתם לעשות ויעשו
כל הקהל או רובו על פיהם ויהיו העושים שגגים על פיהם
המרים שזרזו בהורא בו סרת הורו ויהיו לכל מקצת
ולקוי מקצת לא שיעקד כל הגוף וכשיודע להם ידעו נטו
של דבר שזרזו בו בשגגת בכל אילו המאדענים
הוא שהיו בד חייבין בקרבן והעושה על פיהם פטור אבל
אם חסר אחת מכל אילו הדרכים הרי בד פטורין מן הקרבן
וכל מי ששגג ועשה מעט מביא הטאת קבועה על שגגתו

פרק שלשה עשר

כיצר אם חסר אחת מכל הדרכים שביארנ יפסרו בית דין
ויתחייבו העושים הרי שזרזו בד של אחד מן השבטים להם
שחלב הקיבה מותר ואכלוהו אנשי מקום על פיהם אגו
בד פטורין וכל מי שאכל מביא חטאת קבועה על שגגתו
וכן אם הורו בד הגדול שרם חלב מותר ולא
היה ראש ישיבה עמחן או שהיה אחר מהן אינו ראוי להו
מסוג בסנהדרין כגון שהי גר או מסור או וקן או שלא ראה
בני זכיות בהן ועשו העם על פיהם ואמלו רם חלב הרי בד
פטורין וכל מי שאכל מביא חטאת קבועה על שגגתו
ומניין שאי הכתוב מדבר לא בכר הגדול שז ואם כל ערת
ישראל ישו וזו ומניין שער שהיו סלן ראוין להוראה שז
ואם מעיני הערה עד שהיו להם כענינים ולהלן הוא אמר
ושפטו הערה מה עדה האמורה דיני נפשות סלן ראוין
להוראה אף עדה האמורה בשגגה זו עד שהיו סלן ראוין
להוראה וכן אם הורו וירע אחר מהן ששעו
ואמר להם פועים אתם ודכו עליו הסתירו והתירו הרי בד
פטורין וכל מי שעשה על פיהם חייב להבי הטאת קבועה על
שגגתו שז ואם כל ערת ישראל ישו עד שיטעו כל הסנהדרין
ידע אחר מן הסנהדרין א מעוטן ששעו
הסתירין ושתקו הואיל והזר ולא היה סס חולק ופושט
ההוראה מרוב הקהל הרי בד חייבין בקרבן וכל שעשה על
פיהם פטור ואילו ששתקו אס עשו על פי אילו שזרזו הרי
אילו חייבין מפני שלא תלוי בבד וכן אם נשא
ונתנו ברבר ואמר דבר זה מותר הוא ולא הורו לעם ולא
אמר להם מותרין אתם לעשות ושמעו השמע מהן בעת
שגגתו שהדבר מותר והלך ועשה כפי מה שמעו הרי כל
העושה חייב חטאת קבועה ובד פטורין שהרי לא הורו
להם בפירוש לעשות
וכן אם הורו ועשו מעוט הקהל על פיהם ונודעה השגגה
הרי בד פטורין ולא חטעו שעשו חייבין וכל אחר ואחר
מביא חטאתו והסנהדרין עצמן שעשו בהוראתן אינן

ששים או שבעים יום הפילה נקבה שנייה כל נפל שתפיל בתוך שמונים של נקבה זו השנייה פטורה עליו וכן אם הפילה נקבה שלישית אחר ששים או שבעים יום של נקבה שנייה הרי כל נפל שתפיל בתוך שמונים של נקבה שלישית פטורה עליו מפני שהוא חשוב עס הנפל השלישי והנפל השלישי חשוב עס השני מפני שהו בדרך ימי כלאות שלו והשני חשוב עס הראשונה ואינה מביאה אלא קרבן אחד על הכל היולדת טומטום או אנדרוניס והפילת נפל אחר ארבעים מיום לידתו הרי זו מביאה קרבן על נפל זה שמה וזכר הוא הראשון והרי הפילה אחר מלאות ואין חטאתה נאכלת שמה נקבה היא הראשונה ובתוך מלאות הפילה שהיא פטורה מקרבן שני האשה שאש עליה ספק חמש לירות או ספק חמש זיבות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזכרים ואין השאר עליה חובה היו עליה חמש לירות וראות חמש זיבות וראות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזכרים והשאר עליה חובה וכן הדין בזב היו עליה חמש לירות וראות חמש זיבות ספק או חמש לירות וראות חמש זיבות ספק מביאה שני קרבנות אחד על הוראי ונאכל ושאר הוראות עליה חובה ואחר על הספק ואינו נאכל ואין השאר עליה חובה ואוכלת בזכרים האשה שנתגייר ואין ידוע אם עד שלא נתגייר ילדה או משנתגייר ילדה הרי זו מביאה קרבן מספק ואין חטאתה נאכלת כבר ביארנו בהלכות שנגות שכל מחוסרי כפרה מספק שעבר עלות יום הכפרים חייבין להביא אחר יום הכפרים שקרבן זה מכשירן לאסל בקרשיו האשה שיש עליה לידה או זיבה מביאה מעות הקונים ונתנת בשופר ואוכלת בקרשים לערב חוקה שאין בר של כהנים עומדין משם עד שיכלו כל המעות שבשופר ויקריבו כנגדן קנים כמו שביארנו בשזלים ובהלכות כלי המקדש והעוברי בו האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו היורשים עולתה אעפ שלא הפרישה אותה מחיים כבר נשתעברו נכסיה לקרבן והשעסר דין תורה הוא

פרק שני

החוב האמור בתורה היא שכבת זרע הבא מחוליו החללים שהיא מתקבצ בהן וכשיצא הווב אינו יוצא בקושו בשכבת זרע ואין ביציאתו תאוה ולא הנאה אלא נגד ויוצא כמו בצק של שגורים מהם כלובן ביצה הנוורת אבל שכבת זרע לבנה קשורה מלובן ביצה שאינה כוורת הירואה ראיות הווב הנורכות לו להיות זב מחמת חולי או אונס וכיוצא בהן אינו זב שנ זב מבשרו מחמת בשרו הוא שיהיה שמה לא כחמת דבר אחר מיכן אמרו בשבעה דרכים בורקין את הוב במאכל ובמשתה במשא ובקפיצה בחולי ובכראה ובדורהו כיצד אכל אכילה נכה או שתה הרבה או שאכל או שתה אוכלין או מקין המביאין לירי שכבת זרע או שנשא משי כבר או שקפץ מסקס למקום ובכלל דבר זה אם הוכה על גבו או שהיה חולה או שראה אשה והתאוה שכיבתה או שהרהר בעסקי בעילה אעפ שלא הרחרר בבעיל אשה שהוא מכירה אם קדם אחר מכל לו וראה ראיה של זב תולין בו ואינו מסמא הירואה קרי אינו מתשמה בזב מעת לעת שראייה זו של זב מחמת שכבת זרע היא וכן למראה ולהרהור תולין בהן מעת לעת אבל לכאכ ולמשת ולקפיצ תולין בהן כל זמן שמצטער מי שגל ואחר כך ראה זב בין גוי בין ישראל תולין במילה כל זמן שמצטער גוי שנתגייר וראה קרי מסמא בזיבה סיד ואין תולין לו מעת לעת קצין אין תולין לו לא במראה ולא בהרהור שאין לקמן מראה והרהור המביא לירי זב לפי בורקין אותו בה דרכו בלבד וכשם שתולין לקמן בחליו כך תולין לו בחולי אמו אם היה יונק ממנה או צריך לאמו ברא שבורקין את הוב בדרכים או שראייה שנייה שלווב שבה יעשה זב כמו שיתבאר אבל ראיה ראשונה אפי ראה אותה באונס וראי שנייה מחמת בשרו הרי זה טמא טומאת זיבות ואעפ כן

בורקין אותו בראשונה כדי למנות בה שלש ראיות לחייבו קרבן ראיה שלישית אין בורקין אותו בה לא אפילו ראה אותה מחמת אונס הואיל ונוקק לטומאה שהרי ראיות שבעה בהן זב מחמת בשרו היו ולפיכך יתחייב בקרבן הירואה ראיה אחת שלווב הרי הוא כבעל קרי ראה שמים הרי זה זב וצריך ספירת שבע זיבות מים חיים ואינו חייב בקרבן ראה שלוש ראיות הרי זה זב גמור וחייב בקרבן ואין בין זב שראה שתי ראיות לירואה שלש לא קרבן בלבד ודברים אילו כולן רברי קבלה ספי משה רבינו מסיני אחר הירואה שתי הראיות או השלוש בשעה אחת זו אחר זו או שראה ראיה בכל יום זה אחר זה הרי זה זב לפי שתלה הכתוב את הובה בימים שנ כי יזוב זב דמה ימים רבים והזב לא תלה אותו בימים ואם הפסיק הזב בין ראיה לראיה יום גמור אינן מצטרפות כיצד ראה ראיה בשבת וראיה שנייה בשני בשבת אינן מצטרפו ואינו זב וכן אם ראה ראיה שנייה באחד בשבת וראה ראיה שלישית בשלישי בשבת אינו חייב בקרבן שאין זו מצטרפת לשתי שהרי הפסיק ביניהן יום אחד אבל אם ראה אחת היום ואחת בלילה של אחריו הרי אילו מצטרפו ואין צריך לומר שאם ראה אחת בלילה ושנייה ביום שהן מצטרפות וכן אם ראה שלוש ראיות בשליש לילות זה אחר זה הרי לא מצטרפות ראיות הוב אין לה שיעור לא הירואה כל שהוא טמא שנא או החזים בשרו כל שהוא ניכר בבשרו מטמא היה הווב נגד ויוצא ולא פסק אם יש מתחילת הירואה עד סופה כדי טבילה וספוג או יתר הרי זה נחשבת כשתי ראיות הואיל והיא ארוכה כשתים ואם לא היתה ארוכה כשעור הוה אפילו פסק הווב בנתיים הרי זו ראיה אחת וכן אם היתה ראיה אחת ארוכה כשלוש ראיות שנמצא מתחילתה ועד סופה כשתי טבילות ושני ספוגין הרי זו נחשבת כשלוש ראיות ויביא קרבן ראה ראיה אחת ביום והפסיק כדי טבילה וספוג ואחר כך ראה שתיים או אחת מרובה כשתים או שראה שתיים או אחת מרובה זה זב גמור ראה ראיה אחת מקצתה בסוף היום ומקצתה בתחילת הלילה אעפ שאינה ארוכה כשתים הרי זו שתי ראיות שהימים מהלקין הראיה לפיכך הירואה ראיה אחת בין השמשות שהוא ספק מן היום ומן הלילה הרי זה ספק לטומאה ראה ראיה אחת ביום ואחת בין השמשות הרי זה וראי לטומאה וספק לקרבן ומביא קרבן ואינו נאכל ראה ראיה אחת בין השמשות של שבת וראיה שנייה בין השמשות של מוצאי שבת הרי זה ספק לטומאה וספק לקרבן ספק לטומא שבא ראיה ראשונה היתה בערב שבת ושנייה במוצאי שבת והרי הפסיק שבת ביניהן ואין כאן זיבות כלל והרי הוא ספק לקרבן שמה אחת מהן היתה מקצתה ביום ומקצתה בלילה שהיא חשוב כשתים והרי ראה שלוש ראיות שהוא חייב בקרבן ולפיכך מביא קרבן ואינו נאכל

פרק שלישי

כלהימים שחזר רואה בהן זיבות הרי הוא טמא וכשיפסיק חייבו מונה שבעת ימים נקוי זובה וטובל בשביעי ומעריב שמשו ובשמיני מביא קרבנו אם היה בעל שלוש ראיות ואם ראה ראיה שלווב אפי בסוף יום שביעי אחר שטבל סתר הל ומתחיל למנות שבעת ימים נקיים מאד יום ראיה האחרונה זב שראה קרי באחד משבעת ימי הספירה אינו סותר לא יומו בלבד ומשלים שבעת ימים ומביא קרבן כיצד ראה קרי ביום החמישי סופר אחריו שלשה ימים וטובל בשלישי ומביא קרבן ברביעי ובשבת ביום ראשון מימי הספירה ומצא שהוד ולא ברק כל שבע וביום השביעי ברק ומצא שהוד הרי זה בחוקת שהרי אפי ברק ביום השומא עצמה ומצא שחוד ומסק חוב ולא ברק למחר בתחיל ימי הספירה וברק

בהוראה כמו שביארנו שאין חכהן המשיח חייב קרבן לא
 בהעלם דבר בהוראה עם שגגת המעשה כצבו אבל אם שגג
 במעשה בלבד בלא הוראה בין בעו בין בשאר מצות אינו
 מביא קרבן כלל הורה הכהן המשיח עם בר ושגג
 הוא והם בהוראה אעפ ששעו על פי ההוראה הוואת ששעו
 בה הואיל לא סמך בשעת מעשה על הוראתו לברה לא
 על הוראתו עם הוראת בר הרי זה פטור ואינו צריך להבי
 כפרה בפני עצמו לא אם היו בר מביאין קרבן מתכפר לו
 במלל הצבור ואם היו העושים הם המביאים קרבן הוא אינו
 מביא קרבן שהרי אינו צריך כפרה בפני עצמו הורה
 עם בר בשגגה ושגגו הם כרס והוא בחלב אינו מתכפר לו
 עם הצבור לא מביא פר לעצמו כהן משיח
 שנסתפק לו אם שגג שגגה זו שהיא שגגת הוראה עם
 המעשה או לא שגג אותה אינו מביא אשם תלוי מפני שהו
 בא בצבור שאינן מביאין אשם תלוי על לא הודע על שגגת
 הוראה אבל הנשיא אם נסתפק לו אם חטא
 או לו חטא מביא אשם תלוי כשאר ההריוטות מפני שאין
 שגגתו תלויה בהוראתו אי זהו נשיא האכזר
 בתורה זה מלך שאין עליו רשות לארס מישראל ואין למעלה
 ממנו במלכותו לא ה' אלהיו בין שהיה מבית רוד או משאר
 שבטי ישראל ואם היו מלכים רבים ואין אחד מהן עובר
 את חבירו כל אחד ואחד מהן מביא שעיר עוים על שגגתו
 ואי זהו כהן משיח זה כהן גדול שנמשח בשמן המשה לא
 המרוכה בנגדים כהן גדול שנמשח בשמן המשה
 המשה ועבר מעבודתו מפני מום או זקנה וכיוצא בהן
 וחטא בשגגה זו מביא פר על שגגתו לפי שאין בין כהן
 משיח הממשש לכהן משיח שעבר לא פר יום הכפרים
 ועשירית האיפה של כל יום שאין מקריב איתן אלא כהן
 המשמש בסחונה גדולה אבל פר הבא על כל המצוות שנים
 הם בו נשיא שעשה עם הצבור בהוראת בר
 הרי זה מתכפר לו במלל העם שאם היו בר הם שהקריבו
 על שגגתן כל העם והמלך פטורין מן הקרבן כמו שביארנו
 ואם היו העושים על פי בר הם שחייבין בקרבן והיה המלך
 פן העושים הרי זה מביא שעיר ששעו נשיא במקום כשבת
 או שעירה של הריש הוא עומר נשיא שנצטרע
 עבר מנשיאותו ונשיא שעבר מנשיאותו הרי הוא כהריוט
 חטא כשהיה נשיא ועבר מנשיאותו הרי זה מביא שעיר שנ
 על חטאתו אשר חטא בשעת חטאתו הוא מביא
 כהן משיח או מלך שחטאו עד שלא נתמנו אעפ שלא נודע
 להם אלא אחר שנתמנו הרי אילו כהריוט שנ אשר נשיא
 יחטא אם הכהן המשיח יחטא עד שיחטא כשהוא נשיא
 וכשהוא משיח לפיכך אם אכל ספק חלב כשהוא הריש
 ונודע לו על ספיקו אחר שנתמנה להיות כהן גדול הרי זה
 מביא אשם תלוי אכל חצי וית חלב כשהוא הריש וחצי
 וית כשהוא נשיא בהעלם אחר או שאכל חצי וית כשהוא
 נשיא וחצי וית אחר שעבר אינו מצטרף ופטור
 אכל חצי וית כשהוא הריש ונתמנה ועבר ואכל חצי וית
 כשהוא הריש הרי זה ספק אם מצטרף או כבר הפסיקה
 הגשיות

הלכות מחוסרי כפרה

יש בכללן ארבע מצות עשה וזהו פרשן
 א שתקריב זבה כשתטהר קרבן ב שתקריב
 היולדת כשתטהר קרבן ב שתקריב זבה כשיטהר
 קרבן ד שתקריב מצורע כשיטהר קרבן ואחר
 שתקריב קרבנותיהן תגם שהרתן וביאו מצוה או בפרקי או

פרק ראשון

ארבעה הן הנקראין מחוסרי כפרה הובח והיולדת
 וחוב והמצורע ולמה נקראו מחוסרי כפרה שכל
 אחד מהן אעפ שטהר ממומאיתו וסמל והקריב שמשו ערין
 הוא חסר ולא נמרה שהריתו כדי לאסל בקרשו עד שיביא
 קרבנו וקורם שיביא כפרתו אסור הוא לאכול בקרשים כמו

שביארנו בפסולי המוקדשין גר שכל ושכל וערין
 לא הביא קרבנו אעפ שהוא אסור לאכול בקרשים עד
 שיביא כפרה אינו מחוסרי כפרה שקרבנו עכבו להיות גר
 נמור ולהיות ככל כשרי ישראל ומפני זה אינו אוכל בקרשו
 שעדין לא נעשה ככשרי ישראל וכיון שיביא כפרתו ויעשה
 ישראל כשר אוכל בקרשים הביא פרידה
 אחת בשחרית אוכל בקרשים לערב ויביא פרידה שנייה
 שקרבנו של גר עולת בהמה או שני בני יונה או שתי תורי
 ושניהן עולה כמו שביארנו במעשה הקרבנות
 חוב והזבה קרבן כל אחד מהן שתי תורים או שני בני יונה
 אחד עולה ואחר חטאת והיולדת קרבנה
 כבש עולה ובן יונה או תור חטאת ואם אין ירה משגת
 מביאה שתי תורי או שני בני יונה אחד עולה ואחר חטא
 והמצורע קרבנו שלשה כבשים אחד עולה ואחר אשם
 וכשבה לחטאת ואם אין ידו משגת מביא קן אחד עולה
 ואחר חטאת וכבש לאשם חוב והזבה והמצורע
 מביא כל אחד משלשתן כפרתו ביו השמיני לטהרתו שכל
 אחד מהן סופר שבעת ימי שהרה וטובל ביום השביעי
 ומקריב שמשו ומקריב קרבנותיו ביום השמיני
 היולדת אינה מביאה קרבנה ביום ארבעים
 לזכר או ביום שמונים לנקבה לא מערבית שמשו ומביאה
 קרבנה למחר שהוא יום מא לזכר ויום פא לנקבה והוא
 היום שנ בו ובמלאת ימי שהרה לבן או לבת תביא ונומר
 ואם הביא קרבנה תוך ימי מלאת לא יצאת אפי הביא על
 ולרות הראשונים בתוך ימי מלאת שלולד זה לא יצאת
 עברו ימים אילו ולא הביאו כפרתן הרי אילו
 מקריבין כפרתן לאחר זמן וכל זמן שלא הקריבו חטאתם
 אסורים לאכול בקרשים אבל העולה והאשם אינן מעכבין
 כבר ביארנו במעשה הקרבנות שכל מחייבי
 קרבן אין מקריבין על ידן לא סרעתן חוב מחוסרי כפרה
 שאין צריכין רעת בעלים שהרי אדם מביא קרבן על בנו
 ובנותיו הקטנים אם היו מחוסרי כפרה ומאכילן בזבחים
 אי זו היא זבה זו שוב רמה שלשה ימים זה
 אחר זה בלא עת נרתה וזו היא זבה גדולה שצריך ספירת
 שבעה וחייבת בקרבן וכבר ביארנו בענין הנדה אסתי
 תהיה האשה זבה ברמי שתראה ואסתי לא תהיה זבה לא

נדה או שהודרה ומתי תהיה ספק זבה

כל מקום שאמרנו שהיא זבה וסופרת שבעה
 הרי היא חייבת להביא קרבן וחטאתה נאכלת וכל בקים
 שאמרנו שהיא ספק הרי זבה זו מביאה קרבן ואי חטאתה
 נאכלת שכבר ביארנו שחטא העוף הכאה על הספק תשרף
 ושם ביארנו מה תלך האשה או מה תפיל ותהיה
 פסאה לירה ומה תלך או תפיל ולא תהיה פסאה לירה וכל
 מקום שאמרנו שהיא פסאה לירה הרי זו מביאה קרבן
 וחטאתה נאכלת וכל מקום שאמרנו שאינה פסאה לירה
 הרי זו פטורה מן הקרבן האשה שלא הוחזקה
 עוברת והפילה ולא ירעה מה הפילה אם נפל שחייבת עליו
 קרבן או רבר שאינה חייבת עליו קרבן הרי זו ספק יולדת
 ומביאה קרבן ואין חטאתה נאכלת וכן שתי
 נשים שהפילו שני נפלים נפל אחד ראוי להקריב עליו
 והנפל האחר פטורה עליו ואין אחת מהן ספק נפלה כל
 אחת משתיהן מביא קרבן מספק ואין חטא אחד משתיהן
 נאכלת שחטאת העוף הבאה על הספק נשרפת שמה אינה
 חייבת ונמצאת חטאת זו חולין ששחטו בעורה שהן
 אסורין בהנאה כמו שביארנו בהלכות שחיטה
 אחת היולדת ואחת המפלת ולר או אחר או ולרות הדכה הרי
 זו מביאה קרבן אחד לטלן והוא שתלך טלן בתוך ימי
 מלאת אבל אם הפילה אחר ימי מלאת מביא אף על השני
 כיצד ילדה נקבה שהפילה מיום הלידה עד
 סוף יום שמונים הרי זה נחשבין עם הולד הראשון וכאילו
 ילדה תאומים זה אחד זה ואינה מביאה לא קרבן אחד
 הפילה נפל ביום פא ומיום פא וחלואה אם היא ראוי לקרבן
 הרי זו מביאה עליו בפני עצמו ילדה נקבה ולאחר

הלכות תמורה

יש במלך שלוש מצות אחת מצות עשה ושתיים מצות לא תעשה והיא פרטן א' שלא ימיר בהמה בבהמה ב' שתהיה התמורה קודש אם המיר ג' שלא ישנה הקדשום מקדושה לקדושה וביאור מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

כל המימר לוקה על כל בהם ובהם שימיר שנ לא יחליפנו ולא ימיר אותו ואעפ"י שלא עשה מעשה מפי השמוע למרו שכל מצות לא תעשה שאין בה מעשה אין לוקי עליה חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חבירו בשם שלשה לאוין אילו או איפשהו שהיה בהן מעשה כלל ולוקין עליהן ולמה לוקי על התמורה והרי לאו שבה ניתק לעשה שנאמר ואם המיר ימיר והיה הוא ותמורתו יהיה קודש מפני שיש בה עשה ושני לאוין ועוד שאין לאו שבה שיהיה לעשה שהציבור והשותפין אין עושין תמורה אם המירו אעפ"י שאין מוזהרין שלא ימירו נמצאתה אומר שהיחיד שהמיר הרי התמורה קודש ואפי' המיר בשבת לוקה ארבעה ואחד מן השותפין שהמיר או מי שהמיר בקרבן מקדשות הצבור הואיל ויש לו בהן שותפות הרי זה לוקה ואין התמורה קודש אחר המימר ברוך או שהמיר בשגגה הרי זה עושה תמורה ולוקה כיצד המתכוין לומר הרי זו תמורת עולה שיש לי ואמר הרי זו תמורה שלמים שיש לי הרי זו תמורה ולוקה אבל אם דמה שמוטר להמיר והמיר או שאמר אכנס לבית זה ואמיר מדעתי ונכנס ושכח והמיר שלא מדעתו הרי זו תמורה ואינו לוקה עליה אין אדם מימר בהמתו בקרבן שאינו שלו ואם אמר בעל הקרבן כל הרוצ' להמיר בבהמתו יבוא וימיר הרי זה מימר בה הזכיר קרבנו בבהמה שאינה שלו אינה תמורה שאין אדם מקדיש רכב שאינו שלו המתכפר הוא שעושה תמורה אבל לא המקדיש כיצד הקדיש בהמה שיתכפר בה חבירו כגון שהקדיש קרבנות נזיר שותכפר בהם פלוני הנזיר איתו הנזיר הוא שעושה בהן תמורה אבל לא זה שהקדיש לפי שאנג' שלו חזירי מימר

הניח בהמה לשני בניו ומת הרי זו קריבה ואין ממירין בה שהרי הם בה שותפין והשותפין אין עושין תמורה כמו שביארנו אין קדשו נוטע עושין תמורה מן התורה אבל מרבדי סופרים שהגוי שהמיר הרי זו תמורה הקדיש הגוי בהמה שיתכפר בה ישראל והמיר בה הגוי הרי זו ספק תמורה אחר אנשים ואחר נשים אם המירו עושים תמורה קטן שהגיע לעונת נדרים שהמיר אעפ"י שאינו לוקה יש בו ספק אם עושה תמורה או אינו עושה תמורה אין הסתנים ממירין בחטאת ובאשם שאעפ"י שהם שלהם אינן זוכין בהן מחיים שאין להם בבשר עד שזרק הרום ואין הכהנים ממירין בכבוד שאעפ"י שהוא זוכה בו מחיים אינו זוכה בו מתחילה שהרי תחילתו בבית ישראל הוא

אבל הבעלים שהמירו בכבוד כל זמן שהוא בביתם עושים תמורה וכן כהן שהמיר בכבוד שולר לו לא בכבוד שלקח מישראל הרי זו תמורה אילו של כהן גדול עושה תמורה אבל פרו אינו עושה תמורה אעפ"י שהוא משלו הוא ואחיו הכהנים מתכפרין בו הרי הם בו כשותפין העופות והמנחות אינן עושין תמורה שלא נאמ' לא בהמה קרבנות ברק הבית אין עושין אותן תמורה שנ' במעשר לא יבקר בין טוב לדע ולא ימירנו והלא המעשר בכלל כל הקדשים היה ולמה יצא לומר על הכלל מה מעשר קרבן יחיד יצא קרבנות צבור וכן השותפין מה מעשר קרבן טובה יצא קדשי ברק הבית מה מעשר בהמה חוקש למעשר רגן שאין חיובין בו אלא ישראל ולא גוים יצאו קרבנות גוים שאין עושין תמורה כמו שביארנו המקדיש בעלת מוס קבוע אינה עושה

תמורה מפני שלא נתקד נופח קדוש במור ואינו לא קדושת דמים אבל המקדיש בעלת מוס עובר או שהקדיש תמימה ואחר כך נולד לה מוס קבוע הרי זו עושה תמורה אחר המימר תמים בבעל מוס או בעל מוס בתמים או שהמיר בקר בצאן או צאן בבקר או כבשים בעוים או עוים בכבשים או נקבות בזכרים או זכרים בנקבות או שהמיר אחר במאה או מאה באחד בין בבת אחד בין בכו אחר זו הרי אילו תמורה ולוקה כמניין הבהמות שהמיר אין התמורה עושה תמורה ולא ולר בהמות ההקדש עושה תמור שנ' והיה הוא ותמורתו הוא ולא ולר ותמורתו ולא תמורת תמורתו אבל המימר בבהמה וחור והמיר בה וחור והמיר אפילו אלק' כולן תמורה ולוקה על כל אחר ואחר כמו שביארנו

אין ממירין אמרים או עוברים בשלמים ולא שלמים בהן כיצד האומר רגלה של בהמה זו או ידה תחת עולה זו או שאמר עובר בהמה זו תחת עולה זו אינה תמורה וכן האומ' בהמה זו תחת ידה או רגלה של עולה זו או שאמר בהמה זו תחת עובדה שלחטאת זו אינה תמורה המימר בכלאים או בשריפה ויוצא רופן או בטומטום ואגרוזינים אין הקדושה חלה עליהן והרי זה כמי שהמיר בגמל או בחמור לפי שאין במינן קרבן ולפיכך אינו לוקה מה בין אילו לבעל מוס בעל מוס יש במינן קרבן אילו אין במינן קרבן החיבוע והגרבע הרי הם כבעל מוס ועושין תמורה וכן כל כיוצא בהן בהמה שחציה קודש וחציה חול לא עושה תמורה ולא נעשית תמורה כל החטאות שדינן שימותו אינן עושין תמורה וכל חטאת שדינה שתרעה ער שיפול בה מוס ותמכד עושה תמורה הספריש נקבה לפסחו או לעולתו או לאשמו עושה תמורה אעפ"י שאינו ראויין ליקרב הואיל וירדו לקדושת דמים והרי הם תמימים ירדו לקדושת הנוף אבל המפריש שעיר לחטאתו ונשיא שהפריש שעירה לחטאתו וכהן גדול שהפריש פרה לחטאתו אינן עושין תמורה שכל המשנה בחטאות לא נתקדשה כלל ואפילו קדושת דמים כמו שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין

פרק שני

התמורה היא שיאמר בעל הקרבן על בהמת חולין שיש לו הרי זו תחת זו או הרי זו חליפת זו ואין צריך לומר אם אמר הרי זו תחת חטאת זו או תחת עולה זו שהיא תמורה וכן אם אמר הרי זו תחת חטאת שיש לי בתוך הבית או תחת עולה שיש לי במקום פלוני הרי זו תמורה והוא שיש לו אבל אם אמר על בהמת חולין הרי זו תחת עולה או הרי זו תחת חטאת לא אמר כלום וכן אם אמר הרי זו מחוללת על זו אינה תמורה היו לפניו שתי בהמות אחת חולין ואחת הקדש שנפל בה מוס הניח ידו על בהמת חולין ואמר הרי זו תחת זו הרי זו תמורה ולוקה הניח ידו על בהמת הקדש ואמר הרי זו תחת זו הרי זה חללה על בהמת החולין ואין זו תמורה לא ספדיה בעלת מוס בזה הבהמה היו לפניו שלוש בהמות קדשי טובה ואחת מהן בעלת מוס שהרי היא עומרת לפדיון ז' בהמו תמימו חולין ואם הרי אילו תחת אילו הרי שתיים מן החולו תחת שתיים התמימו תמורתן ולוקה עליהם שתיים והבהמה השלישו היא תחת בעלת מוס שנתחללה עליה ולחללה נתכון ולא להמיר בה שכיון שיש לפניו דרך איסור והיא התמורה ודרך התר והוא החילול חוקה היא שאין אדם מניח להתר ועושה האיסור ולפיכך אינו לוקה שלוש מלקיות וכן אם אמר עשר בהמות אילו תחת עשר בהמות אילו ואחת מהן בעלת מוס אינו לוקה לא מ מלקיות שהבהמה העשירית לחללה נתכוון ולא להמיר בה שאעפ"י שהחזיק זה במלקיות הריבה הואיל ויש שם דרך התר אינו מניח רכב והתיר ועושה האיסור שתי בהמות של הקדש

בשביעי או בשמיני ומצא שהור עלו לו ימי הספיד והרי זה
 בזוקת שהורה כל ראייה שהיא סותרת אינה מביאה לירי
 קרבן כיצד ראה שתי ראיות והפסיק יום או יומי זהרי הוא
 מונה שבעת ימי נקיים ובתוך השבעה ראה ראייה של זב
 אינה מצטרפת לשנים אלא סותרת ומתחיל למנות כמו
 שביארנו אפילו ראה בתוך ימי הספידה שלש
 ראיות זו אחר זו אפילו ראה אותם ביום אחר אפילו ראה
 שלוש ראיות בסוף יום שביעי של שבעת ימי נקיים אינו
 מביא קרבן שראיות לו לסתירה הן ראה שלש
 ראיות בליל שמיני מביא קרבן שאין ראיות לו סותרין
 ברא בוב בעל שתי ראיות אבל בוב בעל שלוש
 שראה שלוש ראיות בליל שמיני שלאחר שבעת ימי נקיים
 אינו מביא קרבן שני על שלש ראיות לו לא קרבן אחר
 על השלוש הראשונות שאעפ שאין שלוש אחרונות סותרות
 הרי לא יצא לזמן שראוי לקרבן והלילה מחוסר זמן הוא
 לכל חוץ מיולדת שהפילה בליל פא שהיא מביאה קרבן שני
 כמו שביאר ורבר זה מפי הקבלה ראה ראייה אחת בליל
 שמיני ושתי ראיות ביום שמיני הרי אילו מצטרפין ומביא
 קרבן שני על זכות האחרונות שהרי ראייה ראשונה של
 כל זב כשבת זרע היא חשובה ואם ראה אחריה שתיים
 מצטרפת עמהם לקרבן אבל אם ראה שתיים בליל שמיני
 ואחת ביום שמיני אין מצטרפת ואינו מביא קרבן על
 הויבה זו האחרונה הכל מתמסאין בויבה אפי קטן בן יומו
 והגרים והעבדים וחרש ושוטה ויראה לו שבביאין עליהן
 כפרה כדי להאכילן בקרשים והטאתן נאכלת שהרי הן קטן
 שאינו בן דעת וסרים אדם וסרים חמה מתמסאין בויבה
 ככל האנשים הטומאים והאנדרוגים נותנין עליהן
 חומרי האיש וחומרי האשה מתמסאין בדם כגשים ובלובן
 כאנשים וטומאתן בספק לפיכך אם היה אחר כהן זב בעל
 שלוש ראיות או זבה שראת רם שלשה ימים זה אחר זה
 מביאין קרבן ואינו נאכל היה מונה שבעת ימים
 נקיים ללובן וראה אודם או לאודם וראה לובן הרי זה אינו
 כותר

פרק רביעי

כשיתרפא הצרוע מצרעתו אחר שבטהרין אותו בעץ ארז
 ואזוב ושני תולעת ושתי צפורים ומגלחין את כל בשרו
 ומטבילין אותו אחר כל זאת יכנס לירושלם ומונה שבעת
 ימים וביום השביעי מגלח תגלחתו שנייה כתגלח הראשונה
 וטובל והרי הוא טבול יום ומעריב שמש ולמחר בשמיני
 טובל פעם שנייה ואחר כך מקריבין קרבנותיו ומפני
 מה טובל בשמיני אחר שטבל מאמש מפני שהיה רגיל
 בטומאה בימי חלוטו ואינו נוהר משו טומאה ושכא נטמא
 אחר שטבל לפיכך טובל בשמיני בעורת הנשים בלשכת
 המצורע ששם אעפ שלא הסיח דעתו נתאחד ולא גילח
 בשביעי וגילח בשמיני או אחר כמה ימי ביום שיגלח יטבול
 ויעריב שמשו ולמחר יביא קרבנותיו אחר שיטבול פעם
 שנייה כמו שביארנו כיצד עושיין לו המצורע
 עובד חוץ לעזרת ישראל כנגד פתח מזרחי ופניו למערב
 ושם עומדים כל מחוסרי כפרה בעת שמטהרין אותו ושם
 מִסְקִין את הכוֹסוֹת והכהן לוקח אשם של מצורע כשהוא
 חי ומניפו עם לוג השמן במזרח כדרך כל התנופות ואם
 הניף זה בפני עצמו זה בפני עצמו יצא ואחר כך מביא
 את האשם של מצורע עד הפתח ומכניס שתי ידיו לעזרה
 וסומך עליו ושוחטין אותו מיד ומקבלין שני כהנים את
 דמו אחר מקבל בכלי זורקו על גבי הכזבב ואחר בידו
 הימנית ומערה לירו השמאלית ומוזה באצבעו הימנית ואם
 שינה וקבל בשמאל תחילה פסל הסהן שקבל
 מקצת הדם בכלי מוליכו וזורקו על המזבח תחילה ואח כך
 יבא הכהן שקבל הדם בכפו אצל המצורע הכהן מבפנים
 והמצורע מבחוץ ומכני המצורע ראשו ונותן הכהן מן הדם
 שבכפו על תנוך אזנו הימנית ואחר כך יכניס ידו הימנית
 ויתן על סהן ידו ואחכ יכניס רגלו הימנית ויתן על סהן רגלו
 ואם נתן על השמאל לא יצא ואחכ יקריב חטאתו ועולתו

ואחר שיתן הדם על הבהונות נוטל הכהן מלוג השמן ויצק
 לתוך כפו של חבירו השמאל ואם יצק לתוך כף עצמו יצא
 וטובל אצבעו הימנית בשמן שבכפו ומוזה שבע פעמים
 כנגד בית קורש הקדשי על כל הוייה טבילת אצבע בשמן
 ואם הזה ולא כיון כנגד בית קורש הקדשים כשרות ואחר
 כך יבא אצל המצורע ויתן מן השמן על מקום דם האשם
 בתנוך און ובהן ירו ובוהן רגלו והנותר מן השמן שבכפו
 יתננו על ראש המתטהר ואם לא נתן לא כפר ושאר הלוג
 מתחלק לכהנים שירי הלוג אינו נאכל לא בעזרה
 לזכר כהונה כשאר קדשי קדשי שהרי הוקש לאשם ואסור
 לאכול מלוג השמן עד שיתן ממנו מתן שבע ומתן בהונות
 ואם אכל לוקה באוכל קדשים קודם זריקה

פרק חמישי

אי זהו תנוך און זה גדר האמצעי נתן על צירי הבהונות
 כשר נתן על צירי צדיהן פסול בין שנתן השמן על
 דם האשם עצמו מלמעלה בין שנתן בצד הדם אפי נתקח
 הדם קודם שיתן השמן נתן השמן על הבהונות שנ על
 מקום דם האשם אין לו בוהן יד ימנית או בוהן
 רגל ימנית או שאין לו און ימנית אין לו טהרה עולמית
 אישם מצורע ששחטו שלא לשמו או שלא נתן מרמו על
 גבי בהונות הרי זה עולה למזבח ושעון נסכים כנסכי אשם
 מצורע וצריך המצורע אשם אחר להכשירו הקדים
 חטאתו לאשמו לא יהיה אחר ממרס ברמה לא תעבור
 צורתה ותצא לבית השריפה יש לאדם להביא
 אשמו היום ולזנו אחר עשרה ימים ואם רצה לשנות הלוג
 לאשם מצורע אחר משנה אעפ שקדש בכלי חסר
 הלוג עד שלא יצק ימלאנו חסר מאחר שיצק יביא אחר
 בתחילה יצק מן השמן לכפו והתחיל להוות ונשפך
 הלוג אם עד שלא גמר מהן שבע נשפך הלוג יביא אחר
 ויתחיל במתן שבע גמר מהן שבע ונשפך הלוג יביא
 אחר ויתחיל לכתחילה בבהונות
 גמר הבהונות ואח כך נשפך הלוג קודם שיתן שאר השמן
 שבכפו על ראש המטהר אינו צריך להביא לוג אחר שחתן
 הראש אינו מעכב שנ והנות בשמן ומיתר השמן הקדים
 מתן שמן למתן דם ימלא הלוג שמן ויחוו ויתן השמן אחר
 הדם הקדי מתן שמן על הבהונות למתן שבע ימלא הלוג
 ויחזור ויתן על הבהונות אחר מתן שבע שאם זאת תהיה
 תורת המצורע שתהיה כל תורתו על הסדר נתן שבע
 המתטת שלא לשמן לא הורצה והוכשר המצורע
 מצורע שנתנגע אחר שהביא אשמו צריך קרבן אחר
 לצרעת שנייה וכן אם הביא אשמו ונתנגע צריך קרבן על
 כל אחת ואחת אבל אם נתנגע ונרפא והביא צפוריו וחזר
 ונתנגע ונתרפא והביא צפוריו קרבן אחר לכלול
 מצורע שהביא קרבן עני והעשיר או עשיר והעני קודם
 שיקריב קרבנותיו הכל הולך אחר האשם אם היה בשעת
 שחיטת האשם עשיר ישלם קרבן עני ואם היה עני ישלם
 קרבן עני שני מצורעים שנתערבו קרבנותיהן
 ונדק דם אחת משתי החטאות שלהן ואחר כך מת אחר מן
 המצורעים כיצד עושה זה המצורע החי להביא חטאת
 בהמה אינו יכול שסא זו שזרק דמה חטאתו היא ואין
 מביאין חטאת בהמה על הספק ולהביא חטאת
 העוף אינו יכול שעשיר שהביא קרבן עני לא יצא ומיצי
 יעשה וכתוב כל נכסיו לאחר ונמצ עני ויביא חטאת העוף
 מספק ולא תיאכל כמו שביארנו ומצא אוכל בקדשים
 עשיר שאמר קרבנו של מצורע זה עלי והמצורע
 היה עני הרי זה מביא על ידו קרבנו עשיר שהרי יד הנודר
 משנת ועני שאם קרבנו של מצורע זה עלי והיה המצורע
 עשיר הרי זה מביא על ידו קרבנות עשיר שהרי זה הנודר
 חייב בקרבנות עשיר

כעניין שאמר ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסוף חמישית
 בסוף ערכך עליו ירדה תורה לסוף מחשבת האדם וקצת
 יצרו הרע שטבע של אדם נוטה להרבו קניינו ולהוס על
 מכוננו ואעפ שגדר והקדיש איפשר שחזר בו וניחם ויפדה
 בפחות משווי אמרה תורה אם פדה לעצמו יוסוף חובש
 וכן אם הקדיש בהמה קדושת הגוף שם יחזור בו
 וכיון שאינו יכול לפדותה יחליפנה בפחותה ממנה ואם תתן
 לו רשות להחליף הרע ביפה יחליף היפה ברע ויאמר טוב
 הוא לפיכך סתם הכתוב בפניו שלא יחליף וקנסו אם
 החליף ואמר והיה הוא ותכורתו יהיה קורש וכל
 או הדברים כדי לכוף יצרו ולתקן דעותיו ורוב דיני
 התורה אינן לא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הרעות
 ולושר כל המעשי וכן הוא אומר הלא כתבתי לך שלישים
 כמעצות ודעת להודיעך קושט דברי אמת להשיב אמרי
 אמת לשלחך.

כריך החמא רסייען

נגמר ספר תשיעי

ומנין פרקיו של ספר זה חמשה וארבעים

הלכות קרבן פסח	עשרה פרקים
הלכות חגיגה	שלושה פרקים
הלכות בכורות	שמונה פרקים
הלכות שגגות	חמשה עשר פרקים
הלכות מחוסרי כפרה	חמשה פרקים
הלכות תמורה	ארבעה פרקים

לב שהור ברא לי אהים ולוח נכון חרש בקרבי

ספר עשירי והוא

ספר טהרה

הלכותיו שמונה וזהו סדרן הלכות טומאת מת הלכות
 פרה אדומה הלכות טומאת צרעת הלכות מטמאי
 משכב ומושב הלכות שאר אבות הטמאות הלכות
 טומאת אוכלין הלכות כלים הלכות מקוות

הלכות טומאת מת

מצות עשה אחת והיא דין טומאת מת

הלכות פרה אדומה

יש בכלל שתי מצות עשה דין פרה אדומה ב דין
 טומאת מי נדה וטהרתן

הלכות טומאת צרעת

יש בכללן שמונה מצות שש מצות עשה ושתי מצות לא
 תעשה וזהו פרטן א להורות בצרעת אדם כחינה
 הכתוב בתורה ב שלא יקץ סימני טומאה ג
 שלא יגלה הנתק ד שהיה המצדע מפרסם
 בקדושת בגדיו ופריעת ראשו ועפוייה על שפס ה
 טהרת צרעת ו שיגלה המצדע את כל טערו
 כשישור ז דין צרעת הבגר ה דין צרעת חבית

הלכו מטמאי

משכב ומושב

יש בכללן ארבע מצות עשה וזה הוא פרטן א דין
 טומאת נדה ב דין טומאת זבה ד דין טומאת זב

הלכו שאר אבות

הטומאה

יש בכללן שלש מצות עשה וזהו פרטן א דין טומאת
 נבלה ב דין טומאת שרץ ג דין טומאת שכבת זרע ועו
 מטמא כשרץ וטומאתה מדברי סופרים

הלכות טומאת אוכלין

מצות עשה אחת והיא דין טומא משקו ואוכלי והכשרן

הלכות כלים

ענין או ההלכות לידע כלים שמקבלין טומאה מכל או
 השומאות וכלים שאינן מתטמאין הכלים ומטמאין

הלכו מקוות

מצות עשה אחת והיא שיטבול כל טמא במי כקוה ואחר
 כך יטהר נמצאו כל המצוות הנכללות בספר זה עשרים
 שמונה עשרה מהן מצות עשה ושתי מצות לא תעשה

הלכו טומאת מת

מצות עשה אחת והיא דין טומאת מת וביאור מצות או
 בפרקים או

פרק ראשון

המת מטמא במגע ובמשא ובאהל טומאת
 שבעה וטומאת מגע ואהל מפורשין בתורה שנ הנגע במת
 לכל נפש אדם וטמא שבע ימים ונאמר כל הבא אל האהל
 וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים טומאת מטמא
 מפי השמועה וקל וחומר הרברים אם נבלה שהיא טומאת
 ערב ואינה מטמאה באהל מטמאה במשא שנ והנושא את
 נבלתם המת לא כל שכן ומה נבלה שמנעה טומאת ערב
 מטמאה פומאה ערב אף המת שמגעו טומאת משאו
 טומאת שבעה אין טומאת משא במת מדברי
 סופרי לא דין תורה ויראה לי ששתק ממנה הכתוב כדרך
 ששתק ביאור הבת לפי שאסר בפירוש אפילו בת הבת
 ושתק באסור אכילת בשר בחלב לפי שאסר בפירוש אפי
 בשולו כך שתק מטומאת משא במת לפי שטמא בפירוש
 אפי בשולו כך שתק מטומאת אהלו טומאת מגע האמורה
 בכל מקום ונטמא

מיסא בכלל נושא הוא וכל דבר שמטמא במשא מטמא
 בהיסט כיצד קורה שהיא מונחת על הכותל ועל צרה מת
 או נבלה וכיוצ בהן ובא שהו לקצה הקורה השגי והנידו
 כיון שהניד את הטומאה שבקצה השני טמא מטום נושא
 ואין צריך לומר אם משך את הקצה השני כנגד הארץ עד
 שהגביה הטומאה או שגרר הטומאה על הארץ שוה נושא
 ודאי וזה וכל כיוצא בה היא טומאת הסט האמורה בכל
 מקום הנושא בתוך בית הסתרים נטמא שאעפ
 שאין הנגיעה שם נגיעה הנושא שם נושא הוא לא אם כן
 נבלע הטומאה בתוך מעיו שמאחר שהגיע לתוך בטנו
 אינו לא נוגע ולא נושא ואם טבל טהר ואעפ שהטומאה
 בתוך מעיו אין מתטמא במשא לא האדם בלבד
 לא הכלים כיצד הרי שהיה מונח על ידו עשרה כלים זה
 על גב זה והנבלה וכיוצ בה בכלי העליון האר טמא משום
 נושא נבלה והכלי שעל ידו סלן שחודו חוץ מכלי העליון
 שנגעה בו הטומאה וכן כל כיוצא בה טומאת אהל
 אינה בשאר טומאת לא במת בלבד ובין שהאחיל האדם
 או הכלי אפי מחש שהאחילה על המת או שהאחיל המת
 על האדם או על הכלי או שהיה חמת עם האדם או עם
 הכלים תחת אהל אחד ודי לא טמאים וטומאת
 אהל האמור בכל מקום הוא שחטמא אתה טומא האדם
 או הכלים באחד משלוש דרכים או אחד חבא כל

ואחת מהן בעלת מוס ושתי בחמות של חולין ואחת מהן בעלת מוס ואם הרי אילו תחת אילו הרי התמימה תמורת התמים ולוקה אחת ובעלת המוס מחוללת על בעלת המוס שאינו מניח ההתר ועושה האיסור

האומר הרי זו תמורת עולה ושלמים רבריו קיימי ותמכר ויביא בחצי דמיה תמורת עולה ובחצי דמיה תמורת שלמים אמר הרי זו תמורת עולה ותמורת שלמים אם נתכוון לכך מתחילה רבריו קיימים ואם לא נתכוון בתחילה לא לתמורת עולה וחזר ואמר תמורת שלמים אעפ"י שחזר בתוך כדי ריבור אין תופשין אלא לשון ראשון והרי היא תמורת עולה בלבד

פרק שלישי

כיצד דין התמורות ליקרב תמורת העולה תקרב עולה ואם היתה תמורתה נקבה או בעלת מוס תרעה הנקב על שיפול בה מוס ותמכר ויביא בדמיה עולה תמורת החטאת תמות כמו שביארנו בפסולי המוקדשין תמורת האשם תרעה ער שיפול בה מוס ויפלו דמיה לנרבה תמורת השלמים כשלמים לכל רבר טעונה סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק תמורת התורה כתורה לא שאינה טעונה לחם כמו שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין תמורת הפסח אם המיר בו קודם חצות יום יד אי תמורתו קריבה לא תרעה ער שיפול בה מוס ויביא בדמיה שלמים ואם המיר בה אחר חצות הרי התמור עצמה תקרב שלמים תמורת הבכור והמעשר אינם קריבין לעולם שנ בכבוד לה הוא מפי השמועה לסרו הוא קרב ואין תמורתו קריבה ודין המעשר כבכור תמורתן תרעה ער שיפול בה מוס ותיאכל תמורת הבכור לכהנים ותמורת המעשר לבעלים וכשם שאין פורין בכור ומעשר שנפל בהן מוס כמו שביארנו בהלכות איסורי מזבח כך אין פורים תמורתן בהמה שהקרישה חצייה עולה וחצייה שלמים תמורתה כמוה וכן כל בהמת הקדש שאינה קריבה מפני תחילת הקדשה הרי תמורתה כמוה אמר חצי בהמה זו תמורתה וחצייה עולה הרי זו תקרב עולה וחצייה עולה וחצייה מעשר תקרב עולה חצייה תמורה וחצייה מעשר הרי זו ספק ואינה קריבה

המקדיש בעלת מוס עובר ואין צריך לומר תמימה ואחר כך נולד בה מוס קבוע ונפרית והמיר בה אחר שנפרית הרי זו תמורה ואינה קריבה ואינה נפרית לא מניחה ער שתמית אינה קריבה מפני שבאה מנח קדושה רחווה ואינה נפרית שאין בכח קדושתה לתפוס פרוונה כל התמורות שהיו בעלי מוסין קבועין מתחילתן הרי אילו יפרו ואינן יוצאין לחולין לכל דבר כדי שיהיו מותרים כגוזה ועבודה אחר פרוונה שהקדושה חלה בתמורה על בעלת מוס קבוע שנ או רע בשבוע ורע האמו כאן הוא בעל מוס וכיוצא בו שאינו ראוי לקרבן ואעפ"י כתוב בו יהיה קודש עולה שנתערבה בבהמים והמיר באחד מן התערובת הרי זה מביא בהמה אחרת ואם תמורת עולה היא זו הרי בהמה זו שלמים ואם תמורת שלמים היא זו הרי בהמה זו עולה ונמצא בהמה שהביא עם התמורה כיעולה ושלמים שנתערבו זה בזה חזר והמיר באחת משתייהן ואין ידוע באי זו מהן המיר מביא זבח אחר מתוך ביתו ואומר על התמורה השנייה אם תמורת שלמים היא זו הרי זה שהביא חולין ואם תמורת עולה או שלמים היא הרי זה שהביא עולה או שלמים והרי זה שהביא עם התמורה השנייה כזבח ותמורה שנתערבו זה בזה וכבר ביארנו דין התערובות בהלכות פסולי המוקדשין שלמי שנתערבו בכבוד או בכעשר והמיר באחד מהן הרי זה לא יקרב אלא ירעה ער שיפול בו מוס ויאכל בכבוד או כמעשר כמו שביארנו

פרק רביעי

כיצד דין ולדות הקדשים ולד שלמים ולד תמורת שלמים היה אילו כשלמים והן עצמן כשלמים לכל דבר וכן ולד

התורה וולד תמורתה הרי אילו יקרבו כתורה אלא שאינן טעונין לחם שאין מביאין לחם אלא עם התורה עצמה שנ על זבח התורה עליו ולא על ולדה ולא על תמורתה כמו שביארנו ברא בולדות עצמן אבל ולדי ולדות

אינם קריבין שמתוך מעשו ניכר שהוא משהא אותן לגרל מהן עדרים עדרים ולפיכך קונסין אותו ולא יקריבם ולד החטאת ימות ואין צריך לומר ולד תמורתה

השוחט את החטאת ומצא בה בן שמונה חי הרי זה נאכל כבשר החטאת שוללדי הקדשים במעי אמן הם קדושים וולד תמורת האשם וולד ולדה ער סוף העולם ירעו ער שיפול בהם מוס וימכרו ויפלו דמיה לנרבה ואם ילדה זכר אחר שהקריב אשמה הולד עצמו יקרב עולה הפריש נקבה לאשמו וילדה תרעה היא ובנה

ער שיפול בהן מוס וימכרו ויביא ברמי שניהם אשמו ואם כבר הקריב אשמו יפלו דמיה לנרבה ולד תמורת העולה וולד וולדה ער סוף העולם הרי אילו כעולה והן עצמן יקרבו עולה הפריש נקבה לעולתו וילדה אעפ"י שילדה זכר ירעה ער שיפול בו מוס ויביא ברמי עולה

כבר ביארנו במעשה הקרבנות שכל מקום שאנו אומרים יפלו לנרבה הוא שיתן המעות בשופרות שהיו במקדש שביארנו בשקלים כמה הם ובר מקריבין באותן המעות עולות נרבה ונסכיהם משלציבור ואינן טעונות סמיכה אבל מקום שנ הוא עצמו יקרב הוא עולה או יביא ברמי עולה הרי זו טעונה סמיכה ונסכיה משלו

ולד המעשר תמורת המעשר ולד תמורת הבכור וולדי וולדותיהן ער סוף העולם הרי זה לא יקרב לא ירעו ער שיפול בהן מוס ויאכלו בכבוד וכמעשר שנפל בהן מוס חלרות תמורת הבכו לכהן וולדות מעשר ותמורתו לבעליו וולד תמורת הפסח כתמורת הפסח אם היתה

אמו קריבה שלמים ולדה יקרב שלמים ואם היה רינה שתמכר ויביא ברמיה שלמי אף ולדה נמכר ויביא ברמי שלמים הפריש נקבה לפסחו וילדה או שהפרישה מעובר היא וולדה ירעו ער שיפול בהן מוס ויביא ברמיה פסח ואם נשארה נקבה זו ער אחר הפסח או שילדה אחר הפסח תרעה היא וולדה ער שיפול בהן מוס ויביא ברמיה שלמים וולדות הקדשים שצאנו דרך רזף או

שילדו טומטום ואנדרתינים ומלאים ושריפה הרי אילו יפרו ויביא ברמיהן קרבן הראוי להביא ברמי ולד של זו ולד בעלת מוס הרי הוא כולד התמימה לכל דבר ויקרב בראוי לו קדשים שהפילו נפל או שלייה יקברו והרי הם פסורים בהנאה המשנה את הקדשים מקדושה לקדושה עובר בלא תעשה שצאם בכבוד לו יקדיש איש אותו שלא יעשנו עולה או שלמים והוא הדין לשאר הקדשים שאין משנן אותן מקדושה לקדושה אחר קדשי מזבח ואחר קדשי בדין הבית כיצד אם הקדיש לברק ההיכל לא ישנה לברק המזבח וכן כל כיוצא בזה ואין לוקין על לאו זה כיצד מערימין על הבכור להקדישו למזבח הקדש אחד מקדושו בבטן קודם שולד שנ אשר ימכר לה לא יקדיש איש אותו משיבוכר אי אתה מקדיש אבל אתה מקדיש בבטן לפיכך יש לו לומר מה שבמעיה של מכירת זו אם הוא זכר הרי זה עולה אבל אינו יכול לומר זבחי שלמים שאינו מפקיע אותו מקדושתו כדי ליהנות בו ואם אמר עם יציאת רוב ראש יהיה עולה הרי זה בכור ואינו עולה ואין מערימים על בהמת הקדש להקדיש עובדה קדושה אחרת לא הרי הוא כקדושת אמו שולדות הקדשים ממעי אמו הם קדשים כמו שביארנו והרי כל עובר מהן כקדושת אמו ואינו יכול לשנותו בבטן סדר שעשה בכבוד שהבטור ביציאתו הוא שמתקדש

אעפ"י שכל חוקי התורה גזירות הם כמו שביארנו בסוף מעילה ראוי להתבונן בהן וכל מה שאתה יסל ליתן לו פעם תן לו פעם הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה הבין חב השעמים שלכל חוקי התורה ידאה לי שזה שאם הכתוב וזוה הוא ותמורתו יהיה קודש

ומת והרי הרם מנשף אחר מות ויורד לאתה גומא הרי כל הרם שבא טהור שטיפה טיפה ראשון ראשונה בשלה ברם שיצא מחיים יצא ממנו רביעית דם בלבד וספק כולה מחיים ספק כולה לאחר מיתה הרי זו ספק טומאה כשאר הספקות והנוגע בה ברשות היחיד טמא ברשות הרבים טהור כמו שיתבאר במקומו הקנה כל זמן שהטומאה בתוכו מטמא במגע ובאהל כמת דין תורה שז' או במת או בעצם אדם או בקבר ואחד הנוגע בגבו של קבר או הנוגע בכתליו והוא שיהיה בנוי וסתום ואחר כך יהיה כלו מטמא במגע ובאהל אבל המעמיד כלים או אבני וכיוצא בהן בצרי המת וכסה עליו מלמעלה בכלים או באבנים וכיוצא בהן זה הכסוי המוטל מלמעלה נקרא גולל ואי הצררו המעמידו את הגולל שהוא נשען עליהן נקראין דופק ושניהן הגולל או הדופק מטמאין במגע ובאהל כקבר וטומאתן מדברי סופרי ואינן מטמאין במשא לפיכך אם נרד הגולל ער שנסה בו את המת או נרדו או שמשו מעל המת או שגרד הדופק ער שהעמיד עליו הגולל או שמשו בחבלים מתחת הגולל הרי זה טהור ורברים שזוכינן את הדופק והן הנקראין דופק דופקין הרי הן טהורין שרה שנחרש בה הקבר ואברו עצמו המת בעפרה היא הנקראת בית הפרס ועפרה מטמא בפגע ובמשא שזא יש בו עצם כשעורה ואינה מטמאה באהל וכן כל ארצות העמים עפרן מטמא במגע ובמשא מפני העצמו שאין נוהרין בהן וטומאת בית הפרס וארץ העמים מדברי ספרים כמו שיתבאר

פרק שלישי

אי מטמאין במגע ובמשא ובאהל המת אפילו נפל שלא נתקשרו אבריו בגירין וכזית מבשר המת וכזית נצל ואבר מן החי ואבר מן המת שיש עליהם בשר כראוי והשרדה והגולגולת רוב בנינו ומנינו ורובע עצמו מכל מקום אעפ שאין בהן לא רוב בנין ולא רוב מנין ורביעית דם תבוסה הכל שתיים עשרה ואי מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באהל אבר מן החי שחצר בשרו או עצמו והשרדה שחצרה ואבר מן המת שחצר בשרו או עצמו והשרדה שחצרה ואין בה רובע עצמות אפילו כשעורה וארץ העמים ובית הפרס הכל שבעה הגולל והדופק מטמאין במגע ובאהל כקבר ואינן מטמאין במשא הרקב מטמא באהל וטומאת רביעית דם וטומאת אבר שאין עליו בשר כראוי בין מן המת בין מן החי יראה לי שכלן טומאתן אינן דין תורה שהרי אין חטיר מגלח עליהן כמו שביארנו בנויות ואין חייבו עליהן על ביאת הקרש לפיכך אני אומר שכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין תורה אין רקב המת מטמא ער שיקבר ערוס בארון של שיש או של זכוכית וכיוצא בהן ויהיה כלו שלם חסר ממנו אבר או שנקבר בכסותו או בארון של עץ או של מתכת אין רקוב טמא מפני שרקב הכסות או רקב העץ או חולרת הזככת תתערב ברקב כזוויית נרקב הפטמא שיתערב בו עפר כל שהוא הרי הוא בטומאתו ולא אמרו רקב לא למת בלבד אבל הדין אין לו רקב קברו שני מתים כאחד או שגזזו שערו או צפרניו וקמרו עמו או שקברו אשה עוברת ועברה במעיה אין להם רקב טחן המת ער שנעשה רקב אינו מטמא ער שירקב מליו טחנו כלו והניחו ער שירקב או שהרקוב מקצתו כשהוא חי ומת והרקוב כלו הרי זה ספק ואם נפסא למלוא חפנים מרקב זה הרי זה טמא בספק מלא חפנים ועוד מעפר הנמצא בקבר ואין ידוע מה פיוס אם הוא רקב טמא באהל או אינו לא עפר שנתלכלך בצל המת ודמו הרי זה מטמא במשא ובאהל שחרי יש במלוא חפנים ועוד מלא חפני רקב ויראה לי שאף טומאת מדברי סופרי המת שנשרף ושלוץ קיימת וחזלעות חרי זה מטמא כמת שלם ואין צריך לחסר אם נחרך אבל אם

נשרף ער שנתבטלה צורת תבניתו טהור וכן שפיר מרוקם שטרפו במים טהור שהרי נתבלבלה צורתו בשר המת שנפרך ונעשה כקמח טהור וכן אפר השרופין טהור וכן התולעים הנהוין מבשר המת בין חיים בין מתים טהורין וכבר בארנו שהמח כבשר ואם עברו כל צרכי או הילך בו כרי עבירה הרי זה טהור מן התורה אבל מדבריהם מטמא בכזית כבשר המת גזירה שלא להרגיל בני אדם לעבוד עבודת הארס וישתמשו בהן עור הכא כנגד פניו של אדם כשילוד בין שהיה חי ואמו חיה בין שנולד מת ואמו מתה הרי זה טהור מפני שהוא כמו פרה או צואה וקיא וכיוצא בהן כל שבמת טמא חוץ מן היטני והשער והצפורן הואיל ונוען מחלק ובשעת חבורן הכל טמא כיצר המת בחוץ ושערו בתוך הבית נטמא כל אשר בבית וכן הנוג בשערו או בשניו או בצפרניו כשהן מחוברין נטמא שערו העומד להגזי וצפרניו העומד להנטל האגיל והן עומדין להנטל יש בהן ספק לפיכך הנוגע בהן הרי הוא ספק טמא כל משקה היוצא מן המת טהור חוץ מדמו וכל מראה דמים מן המת טמא כמו שבארנו ומפני מה לא נטרו על משקה המת כדרך שגזרו על משקין היוצאין מכל השמאין מפני שהמת הכל ברלין ממנו לא גזרו על משקיו כבר שנמוחה מטמאה ברביעית מפני שהיא ברם קיפה דם קנין שיצא כלו אם אין ברביעית טהור אעפ שהוא כל דם שבו ואי אם חצרו כל שהוא טהורים רביעית דם ועצם כשעורה וכזית מת וכזית נצל ומלא חפני רקב ואבר מן החי שחצר מעצמו כל שהוא

פרק רביעי

רביעית דם הבאה משני מתים טהורה ער שתהיה הרביעי מת אחת שדרה שנמרה משני מתים כגון שהיו מקצת החליות מאחד ותשלומן ככת אחר וכן הגלגלת של שני מתים ורובע עצמו משני מתים ואבר מן המת מפני מתו כל לא אינן מטמאין באהל לא במגע ובמשא כשאר כל היצמות אבר מן החי משני אנטים טהור אפי מאיש אחר אם נחלק לשנים טהור כזית בשר משני מתים ומלוא חפנים רקב משני מתים שכל אדר מהן יש לו רקב הרי זה מטמאין זה עס זה ושאר כל הטמאות שבמת אין מצטרפין זה עס זה מפני שלא שוו בשיעוריהן עצם כשיעורה שנחלק לשנים מטמא במשא וכן רובע עצמות המת שנקרקו ואין בכל אחד עצם כשעורה מטמא באהל כל לא נרקרקו כזית מן המת שחתכו הנקיי ורדדו ורבקו מטמא באהל ובמשא ואיני מטמא במגע קצתו אעפ שחברו טאין חבורי אדם חבור כזית שלם שהתים טמא היה כפירר והתיכו טהור שדרה שנחרר רוב חליות שלה אעפ ששלה קיימת אינו מטמא באהל ובזמן שהיא בתוך הקבר אפי משוברת אפילו מכותת מטמאה באהל מפני שהקבר מצרפה כל המטמאין באהל שנחלקו והכניסו בתוך הבית האהל מצרפן ומטמאין באהל עצם שיש עליו כזית בשר בידי שמים והכניסו מקצתו לפנים מן הבית נטמא הבית שני עצמות ועליהם כשני חציו ותים בשר והכניסו מקצתו לפנים הבית טמא ואם היה הבשר תחוב בעצמות בידי אדם הבית טהור טאין חבורי אדם חסר מלא חפנים רקב שנתפור בתוך הבית הבית טמא רביעית דם שנבלעה בתוך הבית הבית טהור לחיוב וכל שהיה בו שנבלעה הרביעי בארץ טמא כזית מן המת שאבר בתוך הבית ובקש ולא נמצא הבית טהור ולכשימצא הבית טמא למפרע מעת שאבר ער שנמצא רביעית דם שנשפך באייר אם קרש או שהיה במקום אשכודן והוא המקום הנמוך כמו גומא והאחיל המאחיל על מקצתו נטמא נשפך על האסקופה כמורד בין לפניו בין לחוץ הבית טהור שהרי לא נח הרם על האסקופה ואם היתה האסקופה אשכודן או שקרש הרם עליה הבית טמא רביעית דם שנבלעה בכסות אם מתכבסת

לאה המת או הבא מקצתו הרי זה נטמא באהל אפי' הכנים ירו או ראשי אצבעותיו או חוטמו לאהל המת הרי זה כלו נגע במשקוף וצרף ידו עם המשקוף נטמא וכאן בא מקצתו נגע באסקופה מטפה ולמטה קרוב לארץ שהור ומטפה ולמעלן טמא ויראה לי שרבר זה מרבריהם אחר המת מישראל או מן הגוים מטמא במגע ובמטמא ואין הגוי מטמא באהל ורבר זה קבלה הוא והרי הוא במלחמת מדין כל נוגע בחלל ולא הוכיר שם אהל וכן הגוי אינו נעשה טמא מת לא גוי שנגע במת או נשא או האהיל עליו הרי הוא כמי שלא נגע הא למה זה דומה לכהמה שנגעה במת או האהילה על המת ולא בטומאת המת בלבד לא בכל הטמאות כלן אף הגוים ולא הבהמה בתטמאין בהן ומרברי סופרים שיהו הגוים כובין לכל דבריהן ואין לך בכל מיני נפש מה שמתטמא והוא חי או מטמא והוא חי חוץ מן הארס בלבד והוא שיהיה מישראל אחר גדול ואחד קטן מתטמאין בכל הטומא אפי' בטומאת המת שז' בה איש אשר ישמא אחר האיש בה ואחד הקטן שהרי הוא אומר שם ועל כל הנפשו אשר היו שם אפי' קטן בן יומו שנגע או נשא או האהיל על המת נטמא והרי הוא טמא מת והוא שנולד לתשעה אבל בן שמונה הרי הוא כאבן ואינו מקבל טומאה המת אינו מטמא עד שתצא נפשו אפילו מגוייר או נוסס אפי' נשחטו בו שני הסימנים אינו מטמא עד שתצא נפשו שז' בגוף הארס אשר ימות נשברה מפרקתו ורוב בשרה עמה או שנקדע כרג מבנו או שחוטו ראשו או שנחלק לשני חלקים בכשנו הרי זה מטמא אעפ' שעדין הוא מרפרף באחר באבריו

פרק שני

הנפל אעפ' שעדין לא נתקשרו אבריו בגידיו מטמא במגע ובמטמא ובאהל כארס גדול שמת שז' הנוגע במת לכל נפש ארס וכן כוית מבשר המת בין לח בין יבש מדרש מטמא כמת שלם והנצל בבשרו מטמא בכוית אי זהו נצל זה הבשר שנמוח ונעשה לחה סרוחה והוא שתקדוש איתה הלחה הנמצאת מן המת שאם קדשה בידוע שהוא כבשרו ואם לא קדשה אינה מטמאה שמה ביחו וניעו הוא אעפ' שהשיעורין כלן הלכה למשה מסיני הן אמרו חכמים תחלת בריותו של אדם כוית ולפיכך שיעור טומאת בשרו כוית אבר שנחתך מן הארס החי הרי הוא כמת שלם מטמא במגע ובמטמא ובאהל אפי' אבר קטן של בן יומו שהאיברים אין להן שיעור שז' כל אשר יגע על פני השרה בחלל חרב והרבר ידוע שרין חלל כרין אבן או חלל שאר דברים מפי השמועה למדו שלא בא אלא לטמא נגע באבר שפלטתו החרב ברא בשהיה האבר שלם ככריותו בשר וגידים ועצמות שאם או בעצם ארס עצם שהוא כארס מה ארס בשר וגידים ועצמות אבל הסלית והלשון וכיוצא בהן אעפ' שהן אבר בפני עצמן הואיל ואין בהן עצם הרי הן כשאר הבשר חסר מן העצם של אבר כל שהוא הרי האבר כלו חסר מבשרו אם נשאר עליו בשר שראוי לעלות בו ארוכה בחי ויתרפ' וישלם הרי זה מטמא במגע ובמטמא ובאהל ואם לא מטמא במגע ובמטמא ואינו מטמא באהל ובשר הפורש מן החי שהור וכן עצם בלא בשר הפורש מן החי שהור

אבר הפורש מן המת מטמא במגע ובמטמא ובאהל כמת והוא שיהיה שלם בכריותו בשר וגידים ועצמות חסר עצמו אם נשא עליו בשר כוית מטמא כמת שלם חסר הבשר אם נשאר עליו כוית לעלות ארוכה בחי מטמא כמת שלם ואם לא הרי הוא כשאר עצמות המתים שאין עליהן הבשר מוח שבתוך העצם הרי הוא מעלה ארוכה מבחוץ לפיכך קולית המת והוא עצם המתים משני קצותיו אם יש בתוכה מוח כרו לעלות ארוכה הרי זה כמת שלם היה בה מוח המתנדר אם יש בו כוית הרי זה מטמא באהל אעפ' שהעצם סתום מכל צדדיו טומאת בוקע ועלה

בוקעת ויורדת כמו שיתבאר שחמוח כבשר לכל רבר

האבר והבשר והמרדלים בארס ואעפ' שאין יכולין לחזור ולהיות טהורים מזה הארס הרי הבשר שהור והאבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן המת מה בין אבר מן החי לאבר מן המת אבר מן החי בשר הפורש ממנו ועצם הפורש ממנו טהורים ואבר מן המת בשר הפורש ממנו ועצם הפורש ממנו כמפורשים מן המת השלם ומטמאין בשעורן ובין אבר מן החי בין אבר מן המת אין להן שיעור אמרו חכמים מאותם מאתים שמנה וארבעים אברים יש באיש כל אחד ואחד מהן בשר וגידים ועצם ואין השניים מן המנין ובאשה מאתים ואחד וחמשים כל אבר מהן שפירש כבריותו בין מן החי בין מן המת מטמא במגע ובמטמא ובאהל חוץ משלשה איברים יתירות שבאשה שאינן מטמאין באהל וכן אצבע יתירה שיש בה עצם ואין בה צפורן אם נספרת על גב היר עולה למנין רוב האיבר ואם אינה נספרת על גב היר מטמאה במגע ובמטמא ואינה מטמאה באהל וטומאתה מרברי סופרים ואם היה בה צפורן הרי היא כשאר האברים ומפני מה ישמאה על אצבע שאינה נספרת גורה משום הנספרת ולא טמאה באהל עש לה חר כרו להודיע שטומאתה מרבריה משום גורה כרו שלא ישרפו על טומאתה תרוסה וקדשים עצמות שאין עליהם בשר אם נכרת בה צורת עצמות הארס הרי לא מטמאין במגע ובמטמא ובאהל כמת שלם שאני קורא בהם עצם ארה ולא הן העצמות שהן מטמאין כמת השררה והגלגולת ורוב בנינו ורוב בנינו השררה כיצר שררה שהיא שלמה הרי היא כמת שלם ואם חסרה אפי' גליה אחת כשמונה עשרה חליות הרי היא כשאר העצמות הגלגלת כיצר גלגולת שהיא שלמה הרי היא כמת ואם חסרה כסלע הרי היא כשאר העצמות היו בה נקבים קטנים כולם מצטרפין לכסלע כל בנינו של ארס הוא שתי השוקים והירכו והצלעות והשררה ורוב בנינו של מת הרי הוא כמת שלם כיצר כגון שתי שוקיו וירך אחת והיא חסר רוב בנינו כל שהוא הרי הן כשאר העצמות רוב בנינו כיצר רוב מנין עצמות כגון

שהיו פאה חפשה ועשרי עצם הרי זה כמת שלם היו מאה ארבעה ועשרים הרי הן כשאר העצמות אעפ' שהיה ארס זה יתר באיבריו או חסר באבריו אין משגיחין בו לא על מנין רוב כל ארס לא אם כן הית אצבע שיש בה צפורן או שהיתה נספרת על גב היר עולה למנין כמו שביאר שאר עצמות המת שאין בהן רוב מנין ולא רוב בנין ולא שררה שלמה ולא גלגלת שלמה אם היה בהן רוב הקב הרי זה מטמא כמת במגע ובמטמא ובאהל היו פחו מרובע אפי' עצם כשעורה מטמא במגע ובמטמא ואינו מטמא באהל היה עצם אחר אפילו יש בו רובע הרי זה מטמא במגע ובמטמא ואינו מטמא באהל טומאת עצם אחד הלכה כפי השמועה לפי שז' וכל הנוגע בעצם למדו מפי השמועה אפילו עצם כשעורה מטמא במגע ובמטמא ולפי שטומאתו הלכה הרי הוא רין תורה ולא מרברי סופרים מת שהרקיבו עצמותיו בקבר ונעשו רקב מלא חפנים מאות רקב מטמא במגע ובמטמא ובאהל כמת ואינו מטמא במגע לפי שאי אפשר ליגע בכלו שהרי אינו גוף אחד ואפי' נבלו במים אינו חסר רס המת מטמא כמת במגע ובמטמא ובאהל שז' בנפש ארס ונאמר כי הרס הוא הנפש וככה שיעורו רביעיותו אפילו תמצית הרס כל זמן שיש בו ארמונית מטמא באהל המת

רס הרי אפי' רס נחידה הרי זה שהור כל זמן שהוא חי נזעדר הרס שיצא ממנו באחרונה סמוך לכיתה עם הרס שיצא ממנו אחר שמת וכל התערובת רביעית ואין ידוע כמה יצא מחיים וכמה יצא אחר מיתה אפי' חצי רביעית מחיים וחצייה אחר מיתה הרי זה נקרא רס תבוסה ומטמא במטמא ובמגע ובאהל לא שטומאתו מרברי סופרי חזו שהיה מושל על המטה ורמו מנשף כשהוא חי ויורד לגומא

רס הרי אפי' רס נחידה הרי זה שהור כל זמן שהוא חי נזעדר הרס שיצא ממנו באחרונה סמוך לכיתה עם הרס שיצא ממנו אחר שמת וכל התערובת רביעית ואין ידוע כמה יצא מחיים וכמה יצא אחר מיתה אפי' חצי רביעית מחיים וחצייה אחר מיתה הרי זה נקרא רס תבוסה ומטמא במטמא ובמגע ובאהל לא שטומאתו מרברי סופרי חזו שהיה מושל על המטה ורמו מנשף כשהוא חי ויורד לגומא

ובלי ארמה אינן מקבלין טומאה לא מרבדי תורה ולא מדברי סופרים בין שומאת סת בין שאר הטמאות וכן כל עץ העשוי לנחת כגון התיב והמגרל והכוורת שהן מחויקי ארבעים סאה בלח ויהיה להם שולים אינן מקבלין טומאה כלל לא מרבדי תורה ולא מדברי סופרים ואו הן הנקראין כלי עץ הבא בזרת כלי חרש פשוטיהן שהורין ומקבליהן טמאין ואינן טמאין לא מאורן או בהיסט הוב אפי נגע מלי חרש כמת מגבו אינו טמא ואם נכנסה טומאה מן הטמאות באוירן ואעפ שלא נגעה בו נטמא היה כלי חרש עם המת באהל נטמא שהרי הטומא נכנסה באוירו אם היה מוקף צמיד פתיל הוא ומה שבתוכו שהור כמו שנתפרש בתורה שאין טומאה נכנסה לו לא מפתחו ובהיסט הוב שהרי הוא כמי שנגע בכלו העושה גולל מרבד שאינו מקבל טומאה כגון שהניח על גבי הקבר אבן או כלי ארכה או כלי עץ הבא בזרה או כלי חרש המוקף צמיד פתיל או עור הרג ועצמו וכיוצא באו הנוגע בהן טמא טומאת שבעה משום נוגע בגולל ואם פרשו מלהיות גולל או שהסו את המת מתחתיה הרי הן שהורין וכן בהמה שפתה ועשה אותה גולל הנוגע בה טמא טומאת שבעה כל זמן שהיא גולל התיר הבהמה הרי היא שהורה כשאר הבהמות וכן הבית שהיא מלאה משקן מוקפת צמיד פתיל ועשה אותה גולל למת הנוגע בה טמא טומאת שבעה והחבית והמשקין שהורין קורה שעשאה גולל לקבר בין עומדת בין מושגת על צדה אין טמא לא כנגד פתח בית הקבר והנוגע בקצה הסונח חוץ לקבר שהור עושה ראשה גולל לקבר והרי היא עומדת על הקבר כמו אילן הנוגע ממנה בארבע שפחים סמוך לקבר טמא משום גולל ומארבעה ולמעלה שהיר ברא סמן שהו עתיר לקוף אותה אבל אם אינו עתיר לקוף כולה גולל שני אבנים גדולות של ארבעה ארבעה שפחים שעשויין אהל המאהיל על גבי שתיים טמא נטלה אחת מהן המאהיל על גבי שני הטמא מפני שיש לטומאה ררך שצצא בו גל של צרורות שישאו גולל לקבר אין טמא לא סדר הפנימי שהוא צרכו של קבר אבל הנוגע ב שאר האבנים שהור ארון שהוא חקוק בסלע והניח בו המת וכסהו בחלל הנוגע בסלע מכל מקום שהור והנוגע בגולל טמא למה זה דומה לבור גדול מלא מתים ואבן גדולה על פיו שאין טמא לא כנגד חללה ואם בנה נפש על גבה הרי זו כקבר סתום ומטמא מכל סביביו היתה הארון החזוקה בסלע רחבה מלמטה וצרה מלמעלה והמת בתוכה הנוגע בה מלמטן שהור ומלמעלה טמא שהרי הצרדין מלמעלה סיככו על גבי המת ונעשו גולל היתה הארון רחבה מלמעלה וצרה מלמטן הנוגע בה מכל מקום טמא היתה שונה הנוגע בה מטמא הסמו לקרקעיתה ולמעלה טמא מטמא ולמטה שהור ארון בסלע זה נים המת בתוכה כמו נגע הנוגע בה מכל מקום שהור חוץ מסקום פתחה מערה שהקבר בתוכה וחצר לגני המערה סמן שהחצר לאויר העומד לתוכה שהיר וכלכר שלא יגע במשקוף המערה ובזמן שהחצר מקורה אם היה בה ארבעה שפחים על ארבעה שפחים או יתר הנכנס לשם שהור היתה פחותה מארבעה הנכנס לשם טמא ואעפ שלא נגע בפתח המערה

פרק שביעי

בית סתום שהמת בתוכו טמא מכל סביביו והנוגע בו מאחוריו או מנגו טמא שבעה מפני שהוא כקבר סתום נפתח בו פתח הנוגע בו מאחוריו ומנגו שהור ואין טמא לא כנגד הפתח וכמה יהיה שיעור פתח המת פתחו בארבעה שפחים וכיות מן המת פתחו בטמא וגדול מסוית הרי הוא כמת ופתחו בארבעה המת בתוך הבית ובו פתחים הרבה בסמן שכולם נעולים כלם טמאים והיחשב כצד כל פתח מהן תחת התקדה היצא על הפתח נטמא נפתח אחר מהן או שחשב להוציאו מארד מהן

ואעפ שחשב אחר שמת המת אפילו חשב להוציאו בחלון שהיא ארבעה על ארבעה הציל על הפתחו כלן ואין טמא אלא כנגד הפתח שנפתח או שחשב עליו והשאר שהורין מפני שהן נעולין והרי אין הבית כקבר סתום וכן אם התחיל לחתור פתח להוציאו בו מה שיחתור ארבעה על ארבעה הציל על הפתחים כולן היה שם פתח סתום וחשב להוציאו והתחיל לפתחו משותחיל לפתחו הציל על הפתחים כולן היו בו חלונות הרבה וכלן מוגפות כלן שהורות נפתחו כלן טמאות ולא הצילו על הפתחים פתח קטן בתוך פתח גדול המאהיל על גבי שניהם טמא חשב להוציאו בקטן טמא את הגדול היו שניהן מתאימין המאהיל על גבי שניהם טמא חשב להוציאו באחד מהן טמא את חברו היה לבית פתח אחר לצפון ופתח לדרום וחשב להוציאו בצפוני ואחר כך באו אחריו או קרוביו ואמרו אין מוציאו אותו לא בדרומי טמא דרומי את הצפוני ובלבד שלא יערום ואם הערים שניהן טמאים בתים הפתוחין לאכסדרה והמת באחד מהן אם היה דרכו של מת לצאת באויר הרי בית שער טמא והבית שהור החרד של לפניו מן הבית מוגף ונכנסה טמאה לפניו דרך חלון הבית החיצון שהור מפני שהטומאה חוזרת ויוצאת דרך החלון שנכנסה בו אין הקבר מטמא מכל סביביו עד שיהיה שם חלל טמא על טמא על רוס טמא אפי הגביה הבנין על גבי חלל טמא על לרקיע הכל טמא שהכל כקבר היתה טומאה רצוצה ולא היה שם חלל טמא טומא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואי טמא לא הנוגע כנגד הטמא מלמעלה או המאהיל עליה מלמעלה או הנוגע כנגד מלמטה או מה שתאהיל עליו מלמטה אבל הנוגע בצדי הבנין שהור זה כלל גדול בטומאת מת שכל דבר הטמא באהל מן המת אם היה רצון שאין לו חלל טמא הרי הטמא בוקעת ועולה עד לרקיע בוקעת ויורד עד התהום ואינה מטמאה מן הצדדין כיצד כרי של תבואה או גל של אבני וכיות מן המת בתוכו וכלים בצד הטומאה ואינן נוגעין בה כלים שהורין וכל כלי שבתוך הגל מסוין כנגד הטיסאה מלמעלה או מלמטה טמא שהטומאה בוקע ועולה ובוקעת ויורדת ואם היה מקום הטומאה חלול טמא על טמא ועל רוס טמא הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו בית שאלאו עפר או צרורות הרי זה בטל הבית והרי הוא כגל של עפר או צרורו ואם היתה טומאה בתוך העפר בוקעת ועולה בוקעת ויורדת וכלים שבצדיו וסמך סוכה לסתל הסוכה טמאה שהרי נעשה הסתל צד מצדיו האהל ואעפ שהצדדין שהורין לנוגע לו ולא היה עליהן אבל משעשה עליהן אהל האהל כולו טמא שהרי הטומאה בתום

פרק שמיני

טרה שאבר קבר בתוכ עפרה טמא כמגע ובמטא כבית הפרס טמא נרוש הקבר בה ויהיו עצמות כשעורה בתוך עפרה וכל השרה כולה המאהיל עליה נטמא ואם העמיד בתוכה אהל נטמא כל שיש בה באהל שאהל האהל שהעמו באותה טרה על הקבר הוא מאהל בנה בית ועליה על גביו אם היה פתחה של עליה כנגד פתחה שלכו היצליה שהור שאפי היה הקבר תחת המטקו הבית העליה שהורה שהרי הוא על גבי אהל כמו שיתבאר ואם לא היה סכיון אף העליה טמאה טמא אסקפת עליה על הקבר והרי העליה מאהל על הקבר ושרה זו מות לזרוע בתוכה כל זרע לפי שאין שרשי זרעים מניעין עד לקבר אבל אין נושעין בתוכו איני סאכל מפני שהשרשים מניעין עד למת חלוליות הקרובות לעיר הסמוכה לבית הקברית או לדרך בית הקברות אחד חדשות ואחד ישנות הרי זה כחוקת טמא מפני שהנשו קרובות שם את הנפלי וסוכי שחין קרובין שם אבריון אבל החוקת

ויוצאה ממנו רביעית דם שנבלעה בכמות אם מתכבסת
ויוצא הרי זו הכמות מתטמאה במגע ובאהל ואם לא אינה
מתטמא באהל והרי היא ככמות שנבעה במת שכל הבלוע
שאינו יכול לשאוב שהור כיצד משערין אותה
מכבסין אותה במים ומביא מים כמרתן ונותן לתוכן רביעי
דם אם היה מראהן שוה או שהיה מן הכבוס ארום יותר
ממי המוק בידוע שיצא ממנה רביעית המשא
והמגע והאהל שלשה שמות הם וכל שהוא משם אחד
מצטרף ומטמא ומשני שמות אינו מצטרף וטהור כיצד
הנוגע בכשני חצי זתים או שהאהיל על חצי זית וחצי זית
אחר מאהיל עליו או שהיה הוא וחצי זית תחת האהל
והאהיל במקצת גופו על חצי זית אחר או האהיל חצי זית
על מקצתו הכל טמאים בפני שהוא שם אחד אבל
הנוג בחצי זית או הנושא חצי זית ודבר אחר מאהיל עליו
ועל חצי זית או שהאהיל עליו חצי זית אחר או שהאהיל
הוא על חצי זית אחר וכן הנוגע בחצי זית אחר הכל
טהורים שאין המגע מצטרף עם המשא ולא במת ולא
בשאר טומאות ולא המגע מצטרף עם האהל ולא האהל
מצטרף עם המשא

פרק חמישי

כל המתטמאין מחמת המת בין אדם בין כלים טמאים
טומאת שבעה כיצד אדם או כלי שנגע ברברים טמטמאין
מן המת במגע או אנטמא באהל באחד מרברי טמטמאין
באהל וכן אדם שנשא רברים טמטמאין מן המת במשא
הכל טמאים טומאת שבעה שג כל הבא אל האהל וכל אשר
באהל יטמא שבעת ימים אדם שנשכא במת וכלים
שיגע בהן אדם זה טמאין טומאת שבעה שאמר וכבסתם
בגריכם ביום השביעי וטהרתם אבל אדם שיגע באדם של
טמא במת בין שנגע בו אחר שפורש מטמאיו בין שנגע
בו כשהוא עדין נגע במת הרי זה השני טמא טומאת ערב
שג והנפש הנוגעת תטמא עד הערב והזרין
תורה אבל מרברי סופרים הנוגע במת נגע באדם אחר
ועדין הוא מהוכר במת שניהן טמאין טומאת שבעה וכאן
נגע זה השני במת עצמו כרא לענין תרומה וקדשים אבל
לנויר ולעושה פסח בין בשעת חבור בין אחר שפירש אינו
טמא לא טומאת כרין תורה כלים שנטמאו במת
בין בנגע בין באהל הרי הן לנוגע בהן כנוגע במת עצמו
מה המת מטמא הנוגע בו בין אדם בין כלים טומא שבעה
אף כלים שנשכאו במת הם והכלים או האדם שיגע בהן
טמאי טומאת שבעה שג בחלל הדב או במת מפי השמועה
לכדו שהחרב כמת והוא הרין לשאר כלים בין כלי מתכות
בין כלי שטף ובגדים הרי הוא אומר כל הורג
נפש וכל נוגע בחלל וכי תעלה על דעתך שזה ירה חץ והרג
ורק אבן והרג נשמה שבעת ימים אלא הודג נפש בחרב
וכיוצא בה סגני שנטמא בנגיעתו בכלי שהרג בו שהרי
נגע הכלי במת ומנין שאף הכלים הנוגעין באדם
שנגע בכלים שנטמאו במת טמאים טומאת שבעה שהרי
הוא אומר וכבסתם בגריכם ביום השביעי וטהרתם הא
למדת שכל אדם הטמ טומאת שבעה מטמא בגרי טומאת
שבעה נמצאת אומר אדם שנגע במת ואדם
באדם אחר הראשון טמא טומאת שבעה והשני טומאת
ערב כלים הנוגעין במת וכלים בכלי וכלים באדם שלשתן
טמאין טומאת שבעה הרביעי בין אדם בין כלים טמא
טומאת ערב כרא לענין תרומה וקדשים אבל
להויב סת על ביאת מקדש או על אכילת קדשי אינו חייב
לא השנים בלכרה ראשון שנגע במת והשני שנגע בו כרין
תורה שג וכל אשר יגע בו הטמא יטמא אבל הנוגע בכלים
שנגע באדם או בכלים שנגעו במת פטור כמו שביארנו
במלת ביאת מקדש שהרי הוא אעפ שהן רברי קבלה
אינן דין תורה שהרי לא נתפרשו בתורה לא זה שנטמא

במת שהוא אב והשני הנוגע בו שהוא ראשון בין אדם בין
כלים כלי חרש שנגע במת או שהיה עמו באהל
טמא ואינו מטמא לו ולא כלי חרש אחר ולא שאר כלים
שאין כלי חרש נעשה אב הטומאה לעולם לא במת ולא
בשאר טומאות וזה דין תורה אעפ שהוא קבלה זה כלל
גדול בטמאת כל אב טומאה מטמא אדם ומטמא בגדים
וכלי בין כלי מתכו בין כלי שטף בין כלי חרש וכל המטמא
וכלי בנגיעה הרי זה אב טומאה וכל ולר הטמאות מטמא
אוכלין ומשקין ואינו מטמא לא אדם וכלים ולא כלי חרש
ולא שאר כלים ובגדים כל הנוגע באב הוא הנקרא
ראשון והנוגע בראשון נקרא שני והנוגע בשני נקרא
שלישי והנוגע בשלישי נקרא רביעי והראשון ושל מטה
כמו כולן נקראין ולר הטומאה כל המתטמא
מחמת המת טומאת שבעה בין אדם בין כלים הוא הנקרא
טמא מת והוא אב טומאת הטמאת לענין טומאת תרומה
וטומאת קדשים כמו שביארנו כרי למנו כמנו ראשון ושני
כרי לטמא אדם וכלים במגע כשאר אבות הטמאות ואינו
מטמא במשא כל המתטמא מחמת המת טומאת ערב
הוא ולר הטומאה והוא הראשון לטומאה ואיפשר שיהיה
הרביעי מן המת ראשון לטומאה כמו שביארנו לענין
תרומה וקדשים אדם או כלים שנטמאו במגע ארץ העמי
ובית הפרס או במשאן או במגע דם תבוכה וגולל ודופק
אין באהל וכן אדם שנשכא במגע דם תבוכה הרי לו כולן
וכל כיוצא בהן אבות טמאות של רברי סופרים וכן בגדים
המתטמאין מחמת או טומאת שבעה כלן אבות הטמאות
של רברי סופרים האהל עצמו האהיל על הטומאה
אעפ שלא נגעה בו טומאה הרי הוא טמא טומאת שבעה
מן התור והרי הוא כבגדי שנגעו במת שג והוא על האהל
ברא בשהיה האהל בגד או שק או כלי עץ או עור ארד
עור בהמה וחיה בין המותרין לאכילה בין האסורין לאכיל
שג ויפרש האהל על המשכן אין קרוי אהל לא ארוג ועור
כמטכן אבל אם היה האהל נסרין של עץ כגון
התקרה והמחצלת וכיוצא בהן או שהיה עצם או שלמתכו
הרי זה טהור ואין צריך לומר שאם היה בנן שהרי טהור
וכל מקום שג הבית טמא כלומר אדם וכלים שכלל הבית
ואין לך יוצא מן העץ שהוא פתטמא טומאת אוכלין אלא
הפשתן בלבד בגדים הנוגעין במת אעפ שהן
כמת לטמא אחרים שנגעו בו טומאת שבעה אינן כמת
לטמא באהל ובמשא שהמשא למת עצמו אינו כפורש כמו
שביארנו ובטומאת אהל הוא אומר אדם כי ימות באהל
לפיכ הנושא בגדים שנגעו במת ולא נגע בהן וכן המאה
עליהן או שאהילו עליו או שהיו עמו באהל הרי זה טהור
וכן אדם שנטמא במת והאהיל על הכלים הרי הן טהורין
שאין טמא כהמשא לא במגע בלבד המת איט
מטמא מטמא ומושב מתחתיו ולא מרף מעל גביו לא אדם
כלי שיגע במת מצרו או שיהיה תחתיו או על גביו
כיצד עשרה בגדים זה על גב זה והמת למעלה ועשיה
בגדים אחרים על גבו כלמעלה בגד הנוגע בו והבגד השני
שנגע בכגד שנגע בו שניהן טמאי טומאת שבעה והשלישי
טמא טומאת ערב בין של מעלה בין של מטה והרביעי ומן
הרביעי ולכשה ומן הרביעי ולמעלה כלן טהורין מה שאין
מן בטמאין מטמא ומושב כמו שיתבאר במקומו כרא
שגל הבגדים או הכלים שתחתיו ושל מעלה ממנו טהורין
בשלא היתה שם טומאה רוצה ולא טומא אהל או שהיה
טבירל בינו ובין הכלים אבן כמו שיתבאר

פרק ששי

עצמות הרג ועורו העושה מהן כלים אינן מקבלין טומאה
כלל לא מרברי תורה ולא מרברי סופרים וכן ידקה שעל
פני המים וכיוצא שגל בים כמו שיתבאר בחלכות מים לפי
העושה אהל עור הרג או מצמר שגל הים או עצמו של
אהל זה מקבל טומאה אעפ שביא את הטומאה לכל אשר
ידה תחתיו כשאר אהלים כלי גללים וכלי אבנים

מניעות ליתר ממה שחן של ארם עד שירדע שהן של בהמה ער שירדע שהן של ארם היו שם חרין מלא עצמות ארם או שהיו עצמות ארם צמרות על גבי קרקע וחרש עצמות או עם השדרה או שחרש שרה שאבר בה קבר הרי זה אינו עושה בית הפרס שלא גורו שומא לא על שרה שנחרש בה קבר וראי וכן החורש את המת בשרה אינו עושה בית הפרס שכל או קבר שאינו מצוי הוא ולא גורו אלא בקבר שנחרש שהוא דבר המצוי החורש את הקבר בשרה שאינה שלו אינו עושה בית הפרס שאין ארם אוסר דבר שאינו שלו אפילו שותף או ארם או אפטרופוס אינו עושה בית הפרס חרש קבר בשרה שלו ושל חברו כאחת שלו עושה בית הפרס ושל חברו אינו עושה בית הפרס ונכרי שחרש קבר בשרה אינו עושה בית הפרס שאין בית פרס לגוים ושמטו גשמי מעפר בית הפרס לטהורה אפי היתה ארומה והלבינה או לבנה והאריכה פהורה שאין בית פרס עושה בית פרס ולא גורו שומא לא על גוש כברייתו בית הפרס הוה כותר לנטוע בו כל נטע לפי שהטרשין יורדין למטה ולכשה משלשה בבית הפרס טהור שהרי הקבר נפרס על פני השדה אבל אין זורעו בתוכה לא זרע הנקצר ואם זרע ועקר צובר את גרנו בתוכו וכובר את התבואה בשתי כבורות ואת הקטניות בשלש כבורות שמה יש בהן עצם כשעור ושורף את הקש ואת העצה שם גורה שמה יהיה בהן עצם כשעורה ואם תתיר לו בהגיה מוציא ומורו ונמצא מרגיל את השומא שהוחקה שהיא בית הפרס אפי היא ארבעה טרין ואפי משונה ממקו השיט הרך שאינו נחרש ולא נעשה בית הפרס ואפי טהורה מקפת אותה מארבע רוחותיה הרי היא בחוקתה כצא שרה מצוינת ואין יודע מה טיפה אם

בה אילן בידוע שאבר קבר כחמה כמו שביארנו והוא שיהיה באותו מקום זקן או תלמיד חכם שאין כל אדם בקי אין בכך ויורעין שבוטל לנטוע בו ואסור לנטוע באחרת הנהלך בבית הפרס על האבנים שאין מתגרדין תחת רגלי אדם בשעה שמהלך עליון או שנכח להחזיק חזק על גבי ארם ובהמה שחנן יפה הרי זה טהור אבל אם הלך על גבי אבנים שמתועועין בשעת הלך אעפ ששנתמר ולא נתגרר הרי זה טכא כמו שהלך על העפר עצמו וכן אם הלך על גבי ארם שכחו רע ער שתהינה ארטובותיו נושקות זו לזו ושקיו מרעידות כשהו נושא או על גבי בהמה שבה רע ער שתטיל גללים בשעת רכיבה הרי זה טכא וכא הלך בגליו המטהר בבית הפרס צריך לטהרו בכעמר שני תלכדי חכמים וכיצד מטהרין אותו כונס את כל העפר שהוא יכול להסיטו מעל פני השדה ונותנו לתוך כברה שנקביה רקין וממה ומוציא כל עצם כשעורה הנמצא שם וטהר וכן אם נתן על גבי שלשה טפחים עפר ממקום אחר או שנשל מעל כל פניו שלשה טפחים הרי זה טהור נשל מחציו אחר שלשה טפחים ונתן על חציו האחר שלשה טפחים הרי זה טהור נשל מעל פניו טפח ומחצה ונתן עליו טפח ומחצה עפר ממקו אחר לא עשה כלום וכן אם עוקו וברק בשעת עוק מלמעלה לא עשה כלום רצפו באבנים שאינן מתגרדין מהלך ארם הרי זה טהור

פרק אחד עשר

ארץ העמים בתחלה גורו על גושה בלבד בבית הפרס ולא היו מטמאים לא המהלך בה או נוגע או נושא מעפרה חורו וגורו על אורה שיטמא ואעפ שלא נגע ולא נשא לא מון שהכנים ראשו וחבו לאויר ארץ העמים נטמא וכן מלי חרש שהכנים אוירו לארץ העמים ושאר כלים שהכני חרש לאיר ארץ העמים נטמאו שומא אור ארץ העמים לא עש אותה שומא עפרה לא קלה היא ממנה שעל שומא עפרה שרפין תרומה וקרשים והמטמא

בגושה מטמא שומא שכנה וצריך הוייה שלישי ושביעי אבל הנטמא באורה אינו צריך הוייה שלישי ושביעי אלא טבילה והערב שמש וכן תרומה וקרשים שנטמאו מחמת אורה תולין לא אוכלין ולא שרפין עפר ארץ העמים ועפר בית הפרס מטמאין במגע ובמשא כמו שבארנו וכמה שעורן כחותם המרצפין והוא כקופה גדולה של סקאין עפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ שבא אס יש במקום אחר כחותם המרצפין מטמא ואם לאו אינו מצטרף שלא גורו לא על גוש כברייתו מעשה שהיו אגרות באות מחוצה לארץ לבני כהנים גדולים והיו בהן כסאה וכסאות דותמות ולא חשו להן משם שומא לפי שלא היה כחותם מהן כחותם המרצפין המביא תנורים וספסלין וכלי חרש מחוצה לארץ ער שלא הוכחו טמאים משום ארץ העמים משהוסקו טמאין משום כלי חרש שנטמא בארץ העמים שאינו מטמא ארם וכלים כמו שבארנו המהלך בארץ העמים בהרים ובסלעים מטמא שומא שבעה בים ובמקום שהים עולה בועפו טהור משום נוגע בארץ העמים וטמא משום אורה הנכנס לארץ העמים כשרה תיבה ומגרל הפירחין באויר טמא באהל זרוק אינו קרוי אהל סודיא עפרה טמא בחוצה לארץ ואורה טהור לא גורו על אורה לפיכך אם היתה סמוכה לארץ ישראל שפה בשפה ולא היה מפסיק ביניהן לא ארץ העמים ולא בית הקברות ולא בית הפרס הרי זה יכול להכנס לה בטהרה בשרה תיבה ומגרל והוא שלא יצו בגושה וכן ארץ העמים הסמוכה לארץ ישראל ואין ביניהן מקום שמה הרי זו נברקת וטהורה מקום ששכנו בו גוים בארץ ישראל הרי זה מטמא כארץ העמים עיר שיברק טמא קברו בו נפלים ותרומה וקרשים שנטמאו מחמת מרור העמים תולין לא אוכלין ולא שרפין וככה ישאו במקום ויהיה צריך בריקה ארבעי יום כרי שתתעבר אשה ותפיל נפל שנטמא אפי איש שאין עכו אשה אם שזה ארבעים יום מרורו טמא ער שיברק גורה משום מרור שתהיה בו אשה אפי עבר וסרים או אשה או קטן בן תשע שנים ויום אחר עושה מרור העמים בבור גוים שהיה בו עבר מישראל או אשה או קטן בן ט' משמרין אותו שלא יקברו שם נפל אינו צריך בריקה ואת מה הן בורקי את הביבין העמוקים ואת המים הסרוחין וכל מקום שתחזור והחלרה יסלין להוליך משם הנפל אינו צריך בריקה מפני שהן גורדין משם מרור העמים שחרב הרי הוא בטמאתו ער שיברק האיצטונות אין בהן משום מרור גוים לפי שאין רירתן קבועה לא גורו עליהן שומא ולא הן העשרה מקובות אהלי הערביים והסוכות והציפין והבורגנין ותקרה שעל גבי העמודים ואו לה רפנות והן בתי הקיץ ובית שער ואורה של חצר והמרחץ ומקום שעושין בו החצים וכלי המלחמה ומקום הגליונות החנות אין בה משום מרור גוים לא אם כן היה רד בתוכה חצר שהיא טמאה משום מרור העמים הרי בית שער שלה ואורה טמאין כמוה ואין מרור העמים ולא בית הפרס בחוצה לארץ עירות המסלעות בארץ ישראל כגון סיסית וחברותיה אשקלון וחברותיה אעפ שפפורות מן המעשרות ומן השביעית אין בהן משום ארץ העמים וחוקת דרכים שלעולי בבל טהורו אעפ שהן מבולעות בארץ העמים

פרק שנים עשר

טפח על טפח מדובע על חס טפח מביא את השומא וחוצץ בגי השומא רין תורה שאין קרוי אהל לא טפח בחס טפח או יתר על זה כיצר סית מן המת מונח לאויר ובצרו כלים כגון מחשין וצטרות וכיוצא בהן ואינן נוגעין בשומא אם האהל עליון אהל שיש בו טפח על טפח והיה נסח מעל הארץ טפח הרי הנביא את השומא לכלים וטמאין היו כלים אחרים על גבי אהל זה שיש בו טפח לכל טפח חרין וכן שרפין מפני שהאהל חוצץ בינם

החרשות טהורות והישנו טמאות שמא היו קרובות מעיר שרבה או מדרך שאברה ואי והו תל קרוב כל שאין שם תל אחר קרוב יתר ממנו וישן שאין אדם וזכרו שיה בובן והוא המקום הקרוב לבית הקברות שהגשים יושבת שם ובוסת אעפ שעפרה טהור שהרי לא הוחקה שם טומאה אין נוטעין אותו ואין זורעין אותו שלא להרגיל תל אדם לשם שמא יש שם טומאה מפני שהוא קרוב לכו הקברות כבר נתיאשו בעליו ממנו לפיכ אפשר שיבא אדם ויקבור בו מפני זה חששו לו ועושין מעפר מקום זה תנורים לקדש שהרי לא הוחקה טומאה שם קבר הנמצא מותר לפנותו ואם פנהו מקומו טמא ואסור בהנייה עד שיברק כמו שיתבאר וקבר הידוע אסור לפנותו ואם פנהו מקומו טהור ומותר בהנייה קבר שהוא כוין את הרבים מפנין אותו ומקומו טמא ואסור בהנייה הפניע במת מצוה אם מצאו בתוך התחום מביא לבית הקברות מצאו חוץ לתחו אפי בתוך שיה כרכום קנה מקומו ויקבר במקום שנמצא מצאו על המצר מסלקו לצדדין שיה בור מצד זה ושדה ניר מצד זה קוברו בשדה בור שדה ניר ושדה זרע קוברו בשדה ניר שדה זרע ושדה כרם קוברו מפני אהל הטומאה היו שניהן שוין קוברו לאי זה צד שירצה קבר הנמצא מטמא למפרע ואם בא אחר ואמר בארני לוי שלא היה כאן קבר אפילו קודם לעשרים שנה אינו מטמא אלא משעת מצואה ואילך כל הכווציא קבר או מת או דבר שמטמא באהל מן המת חייב לציין עליו כרי שלא יהיה תקלה לאחרי ובחולו של מועד היו יוצאין מבר לציין על הקברות אין מציינין על כזית מצומצם מן המת לפי ששם יחסר בארץ וכמה מציינין בסוד ממהה ושפך על מקום הטומאה לא יהי עורף מכאן ומכאן בצדי הטומאה להפסיד את הטהרות ואין מרחיקין את הציון ממקום הטומאה שלא להפסיד את ארץ ישראל ואין מציינין על הוריית שהרי חן יורעין לכל אלא על הספיקו כגון שדה שאבד בה קבר והסכמת והפרעות מצויינת ואין ידוע מה טפה אם אין בה אילנות בירוע שאבד בה קבר יש בה אילנות בירוע שנחרש הקבר כמו שיתבאר מצא אבן אחת מצויינת תחתיה טמא היו שתים אם יש סוד ביניהן טמא ואם אין סוד ביניהן לא על ראשיתן אם יש חרש ביניהן טהור שאין זה לא בנין ואם אין חרש ביניהן והיה הסוד מרורה על ראשיתן מכאן ומכאן הרי זה ציון וטמא מצא מצד אחר מצויין הוא טמא וכל השרה טהורה וכן שנים וכן שלשה כצא ארבעה כצריה מצויינין הן טהורין וכל השרה כלה טמאה שאין מרחיקין הציון ממקום הטומאה

פרק תשיעי

מי שהיה חופר בשדה ומצא מתים רבים בגומא אחת זה על גב זה או זה בצד זה או שמצא הרונים או שמצא מת יושב או ראשו בין ברכיו אינו חושש שמא מקום זה בית הקברות היה לא נוטל המת שמצא ונטל כל העפר התוסף שתחתיו וחופר בבתולת קרקע שלש אצבעו ומצויה על הכל ושאר השרה בחוקת שדה כשהיתה קודם שימצא ועפר זה עס שלש אצבעות שחופר הוא הנקרא תבוסת המת שדה שנהרגו בה הרונים מלקט כל העצמות שבה והרי היא טהורה וכן המכנה קברו מתוך שריו מלקט כל העצמות עצם עצם והרי היא טהורה וכן בור שמטילין בתוכו נפלים או הרונים מלקט כל העצמות שבו עצם עצם והרי הוא טהור הית חופר ומצא מת מושכב סדך שקוביין המתים נופלו ואת תבוסתו וכן אם מצא שנים נטל כל אחר מהן ותבוסתו עמו וכל השרה טהורה מצא שלשה מתים כל אחד מהן נוטל סדך הנקבדין אם יש בין זה לזה מארבע אמו ועד שמתה ככלא משה וקובריה הרי זה חושש שמא בית הקברות הוא זה וצריך לברק מן האחרון עשרי אמה

שהן כשתי מערו וחצר שביניהן ואם לא מצא שם מת אחר הרי אותן העשרים שברק טהורות אעפ שהן שכונת קברו מצא מת אחר בסוף עשרים אמה צריך לברוק ממנו עשרים אמה אחרת שרגלים לרבר ואם היה אחר מלו שמצא בתחלה או בסוף הרוג או יושב ומושכב שלא כדרכו שיהיה ראשו בין ירכותיו אינו בורק עשרים אמה לא נוטלן ואת תבוסתן בלבד שחוקתן גוים הגוים אין להם טומאת קברות הואיל ואינן מטמאין באהל הרי הנוגע בקברן טהור עד שיגע בעצמה של טומאה או ישאנה כח שחפר אבר שאם ינטל מן החי ימות אין לו תבוסה ולא שכונת קברות ומתים הנמצאים גלויים על פני השרה אין להן שכונת קברות ולא תבוסה אלא מלקט עצם עצם והכל טהור והנקבר שלא ברשות יש לו תבוסה ואין לו שכונת קברות אחר המוצא שלשה מתים כדרכן בתחל או שמצא שלשה בוכין או כוך ונקיע ומערה הרי זו שכונת קברות מצא שנים ואחר היה ידוע יש להן תבוסה ואין להם שכונת קברות שהקבר הידוע אינו עושה טבונה ולא אמרו אלא המוצא שלשה בתחלה הוא שצריך בריקה כיצד בורק העשרים אמה שאכרנו חופר עד שהוא מגיע לסלע או לכתולה והיא הקרקע שנראית שאינה עבודה העמיק אפילו מאה אמה ומצא חרש הרי זו כבתולה וצרי להעמיק עד שיגיע לכתולה הגיע למים הרי זו כבתולה אינו צריך לחפור תלם אחר מתחלת העשרים עד סיפן אלא חופר אמה על אמה ומניח אמה על סופן שאין בין קבר לקבר פחות מאמה היה חופר והגיע בתוך העשרי לנהר או לשלולו או לדרך הרבי יפסיק ואינו צריך לברוק שהרי נפסקה שכונת הקברות המוציא עפר זה של בריקה טהור אלא אם כן מצא טומאה במקום שחפר אבל קודם שימצא אוכל בתרומה שהרי יודע וראוי שהמתים שם תחת הגל לא שאיט מכיר מקומן גל טמא שנתערב בשני גליון טהורין ברק אחר מהן ומצאו טהור הוא טהור והשנים טמאין ברק שנים ונמצאו טהורין הן טהורין והשלישי בחוקת טמא ברק שלשתן ומצא טהור סולן בחוקת טומאה עד שיברוק שלשתן עד שיגיע לסלע או לכתולה והיו שלשתן טהורין בור שמטילין לתוכו נפלים המאהיל עליו טמא דין תורה אעפ שחולרה ובורדלס מצוין שם אין ספק מוציא כירי ודאי אבל אם הפילה שם אשה נפל ואין ידוע אם הפילה דבר המטמא או לא הפילה הואיל וחולרה ובורדלס מצוין שם הרי ספקו טהור דבר ידוע שכל או הטמאות וכיוצא בהן שיה משום ספק הרי הן של רבריהן ואין טמא מן התורה לא מי שנשטא טמא ודאי אבל כל הספיקות בין בטמאות בין במאכלות אכורות בין בעריות ושבתות אין חוששין להן לא מדברי סופרים כמו שבארט בהלכות איסורי ביאה ובכמה מקומות

פרק עשירי

אי זהו בית הפרס והמקום שנחרש בו קבר שהרי נקדקו עצמו המת בתוך העפר ונתפרסו בכל השרה ונורו טומאה על כל השרה שנחרש בה הקבר אפי חרש על גבי הארון ואפי היה מושקע כדוברין ובאבנים ואפילו היה על גבי הארון רום שתי קומות הואיל וחרש על קבר הרי זה עושה בית הפרס עד כמה הוא נעשית בית הפרס מאה אמה על מאה אמה ממקום הקבר כל הרובע שהוא בית ארבעת סאין הרי הוא בית הפרס ועפרו מטמא בסגע ובמשא כמו שבארנו ואינו מטמא באהל וכן המאהיל על בית הפרס הוא טהור התחיל לחרוש את הקבר והיה חורשו וחולך וקודם שיגמור מאה אמה טעור את המחרישה או שהטיח בסלע או בגדר עד שם הוא עושה בית הפרס בלבד וחשאר טהור שהן לא הגיע איו במשך המחרישה חרש כמו חמשים אמה או יתר וחוד וחרש עד שהשלי המאה הכל בית הפרס היה חורש וחולך חוץ למאה אמה מסא אמה ולחוד טהור שאין עצמות קבר

הבית השני טמא אין בחלון פותח טפח אין הטומאה יוצא ממנו ולא נכנסת לאהל השני
 שנישאה אותו הארס לתשמיש אבל חלון שעשה אותו הארס לאורה כדי שיכנס ממנו האור שעורו בפונדיון והטומאה ממנו כיצד היתה טומאה בבית ארס ונסמך לחלון זה של מאור או שהניח בו כלי או שהאהיל עליו אהל בצד הכיתל נטמא כל שבאהל שהטומאה יוצאה לו וחלון העשוי לאורה אין עליו תקרה לא גלוי הוא לשמש חלון הנעשה שלא בירי ארס כגון שחרוהו מים או שרצים או שאכלתו מלחת או שהיה חלון פקוק ונטל הפקק או שהיתה בו זכוכית ונשברה שיעורו מלא אגרות והוא לראש גדול של ארס והוא שלא חשב עליו אבל אם חשב עליו לתשמיש שיעורו בפותח טפח חשב עליו למאור שיעורו בפונדיון שהמחשבה כאן כמעשה מאור שהתחיל לסותמו ולא הספיק לגומר מפני שלא היה טיש או שקראו חבירו או שחשכה לילי שבת ונשאר ממנו מעט אם נשאר ממנו רוס אצבעים על רוחב הגרול מביא את הטומאה פחות מכן הרי הוא כסתום חלון גדול העשוי לאורה והיה בה שכבה וכיוצא בה אם יש שם במקום אחר מסנה פונדיון מביא את הטומאה ומוציא את הטומאה היו נקבי השכבה רקים ואין באחד מהן כפונדיון הרי זו כסתומה וכן חלון העשויה לתשמיש ובה סככות ורפפות אם יש במקום אחר טפח על טפח מרובע מביא ומוציא ואם לאו הרי היא כסתומה חלון שהיא גלויה לאויר שיעורה כפונדיון מפני שאין עשויה לאויר כמו שאמרנו בנה בית חוצה לה ונעשוי חלון וזו תחת תקרה והרי היא בין שני בתים שיעורה בפותח טפח והעליון נתן את התקרה באמצע החלון התחתו שתחת התקרה שיעורו בציאת טפח והעליון שלמעלה מן התקרה שיעורו בפונדיון מפני שהוא גלוי לאויר החור שברלת או ששייר בה החרש מקום פתוח מלמעלה או מלמטה או שהגוף את הדלת ולא מירקה ונשאר אויר בין שתי הדלתות או שסגור הדלת ופתחו הרוח בכל או אם היה באגרוף הטומא יוצאה ממנו ונכנסת לה במקו פתוח זה ואם היה פחות מאגרוף הרי הוא כסתום העושה חוד בכותל כדי להניח בו מספר גדול או לראות ממנו העוברים והשבים או לרברר הרי זה כחלון העשויה לתשמיש ושיעורה כפותח טפח

המעורב בקיצים שאינו ראוי לא לאכילה ולא לעברה והוא שיהיה מונח על החרש כדי שלא יזיק את הכותל כל או ממעטין בחלון שהרי אין מקבלין טומא ואין דעתו לפנותן מפני שאינן ראויין למלאכה וכן ספר תורה שכלה והיה מונח בחלון אם נמר שתהיה שם גניותו הרי זה ממעט בחלון אבל השלג והברד והכפור והגליר והמים אין ממעטין בחלון שהרי הן ראויין ומקבלין טומאה מיעט את הטפח בפחות מכוית מבשר המת או מבשר הנבלה או בפחות מכוית מבשר נבלה או בעצם פחות מכשעורה או בפחות מכעדרשה מן השרץ הרי לא חוצצין שכל או שהורין ואינן חשובין אצלו לפי אין דעתו לפנותן וכן פחות מכביצה אוכלים שאינן מוכשרין אינן חשובין אצלו ואין דעתו לפנותן ולפיכך ממעטין את הטפח סגם החלון בכלי חרש והיה פיו לחוץ הרי זה חוצץ לפי שאינו מטמא מנכו הרי הוא טהור וצריך להיות כלי זה מאוס ונקוב עד שלא יהיה ראוי להקיו בו דם כדי שלא תהיה דעתו לפנותו היה בבית מת או רובע עצמות וכיוצא בהן מעצמות הטמאות באהל ומיעט החלון של בית זה בעצם פחות מכשעורה אינו מיעוט שהעצם כצטרף לעצמות וכן אם היה שם מת או כוית מבשר המת ומיניש החלון בפחות מכוית מבשר המת אינו מיעוט שהבשר מצטרף לבשר אבל עצם פחות מכשעורה ממעט על ידו כוית בשר ופחות מכוית בשר ממעט על ידי רובע עצמות וכיוצא בהן מיעט את הטפח בשתי וערב המנוגעין או בגוש מכוית הפרס אינו מיעוט שרבר טמא אינו חוצץ עשה לבנה מעפ בית הפרס הרי זו טהורה ומעטת שלא אמרו אלא גוש כברייתו נסתם הפתח או נתמעט כקורה עכביש אם היה ממש הרי זו חוצצת ואם אין בה ממש אינה חוצצת

פרק ששה עשר

ארוכה שהיא באכצע תקרת הבית בו שיש בה פותח טפח בין שאין בה פותח טפח והיתה טומאה תחת תקרת הבית כנגד ארוכה טהור שהרי הוא גלוי לאויר ושאר הבי טמא היתה טומאה כנגד ארוכה בלבר כל הבית טהור היתה מקצת הטומאה תחת התקרה ומקצת תחת ארוכה אם היה בארוכה פותח טפח הבית כלו טמא וכנגד כל הארוב טמא אין בה פותח טפח אם יש בטומאה כדי שתחלק ויסצא כשעור תחת התקרה וכשעור תחת הארוכה טהור היה בארוכה פותח טפח ונתן ארס רגלו בלמעין על הארוכה נעשה הכל אהל אדר ובין שהיתה הטומאה תחת התקרה בלבר או תחת הארוכה בלבר הכל טמא והארס שעירב את הטומא טמא מפני שנעשה אהל על הטומאה אין בארוכה פותח טפח והיתה הטומאה תחת התקרה זה שנתן רגלו מלמעלה טהור שאין טומאה יוצאת לו בפחות מטפח היתה הטומאה תחת הארוכה אם טומא קרסה את רגלו טמא שהרי רגלו מקצת האהל ואין טומאה יוצאת לו היה כוית מן המת כפי העורב והאהיל על גבי ארוכה עד שנמצא כוית באויר ארוכה אעפ שאין בה פותח טפח הבית טמא בית וארוכה באמצע תקרת הבית ועליה על גביו וארוב באמצע תקרת העליה והארבות מכווננו זו למעלה מו בין שיש בארבות פותח טפח בין שאין בה פותח טפח וטומאה בבית כנגד הארבות טהור היתה טומאה כנגד ארבות הרי הבית טהור היה בארבות פותח טפח והטומאה בין תחת תקרת הבית בין כנגד ארוב ונתן רבר שהוא מקבל טומאה בין למעלה מארבות הבית בין למעלה מארבות עליה הכל טמא שאין רבר טמא חוצץ נתן רבר שאין מקבל טומאה על ארבות הבית טמא והעליה טהורה נתנו על ארבות העליה הבית וטמא טמאים וכנגדו מלמעלה ולשמים טהור אין בארבות פותח טפח והטומאה תחת תקרת הבית ונתן בין רבר המקבל טומאה ובין רבר שאינו מקבל טומאה בין על

פרק חמשה עשר

חלון תשמיש שסתמה כולה או סתמה עד שנשאר בה פחו מטפח אם ברבר החוצץ בפני הטומאה סתם הרי זה חוצץ והוא שיהיה רבר שאין דעתו לפנותו לפיכך אם סתם החלון או מיעטו באוכלין שאינן מוכשרין אינן חוצצין שאעפ שאין מקבלין טומאה והרי הן טהורין דעתו לפנותן היו סרוחין הרי לא חוצצין וכן תבן כרוח חוצץ ושאינו סרוח אינו חוצץ מפני שדעתו לפנותו תבואה שגולה וסתמה את החלון או מיעטתו שינה חוצצת לפי שדעתו לפנותה טמא תפסיד האהל היה עיקרה רחוק מן הסתל ונשה ראשה וסתם הרי זה חוצצת וכן כל כיוצא בה חבית שהיא מלאה גרוגרות סרוחן שאינן מוכשרין ולא ראויין לאכילה ומונחת בחלון ופי החבית כלפי הטומאה שהרי החבי טמאה וכן קפה שהיא מלאה תבן סרוח שאינו ראוי לא למאכל בהמה ולא לשיש ולא לחסקה ומונחת בחלון אם ימלין הגרוגרות והתבן לעמוד בפני עצמן כשינטל הכלי שהן בו הרי לא חוצצין ואם לאו אינן חוצצין עשבים הרים שאינן ראויין לבהמה ומשלניות שאין בהן שלש על שלש שהיו מנטפין וקשים כדי שלא יהיו ראוי אפי לקט הדם מן השריטה והאבר והבשר המרולדלי בבחמה טמאה והוא שתהיה כחושה שאינה ראויה להמכר לגוי וקשורה כדי שלא תברח והעוף טמא ששכן בחלון והוא שיהיה משרש שהרי אינו ראוי אפילו לתינוק לשחק בו וגוי כפית שהוא מאסור המלך שאין אחד יכול להתירו ובן ששנה ביום חשבת שהרי אסור לשלול והמלך חמד

ובין השומאה הנה למדת שכשם שהאהל מטמא כל שתחתיו מציל כל שחוצה לו וחוצץ בין השומאה בין כלים שעל גביו וכן אם היתה השומאה על גביו וכלו תחתיו הכלים שהורין שהאהל חוצץ בפני השומאה היתה האהל פחות מרום טפח או פחו מטפח על טפח אעפ"י שהוא גבוה כמה טפחים הכלים שבצר השומאה שהורין וכלים של מעלה מאהל זה כל שכנגד השומאה טמא מפני שהאהל על השומאה אין שם אהל לחוץ בפני השומאה וכן אם היתה שומאה על גבי אהל זה וכלים תחתיו כל שכנגד השומאה האהלה עליהן ואי שם אהל שחוצץ בפני השומאה שכל פחות מרום טפח כנגיעה הוא חשוב וטמא שתחתיו שומאה רצוצה היא כמו שביארנו בראש בשלא היה האהל ארס או כלים אבל ארס או כלים שעשו אהל על השומאה בין שהיו הן עצמן אהל בין שהיו עמודי האהל אפי' היו כלים שאין מקבלין שומאה כל עיקר הרי' או מביאין את השומאה ואינן חוצצין בפני השומאה כיצד לוח שהיה מונח על גבי ארבע בני ארס או על גבי ארבעה כלים אפי' כלי אבנים וכיוצא בהן מכלים שאינן למינון שומאה ואין צריך לומר אם היה מונח על ארבעה שפודין או ארבע קנים שגבוהין טפח והיתה שומאה וכלים תחתיו הכלים טמאי ואם היו כלים על גביו אפי' שלא כנגד השומאה טמאי ואם היתה שומאה על גבי לוח וכלו תחתיו כל כלים שתחת הלוח טמאי אבל אם היה מונח על גבי ארבע אבני או על גבי בהמה וחיה והיתה שומאה תחתיו הרי הכלים שעל גביו שהורין היתה שומאה על גביו הרי כל הכלים שתחתיו שהורין מפני שהאהל חוצץ בפני השומאה

נסר שהוא נתון על פי תנור חדש ועורף מכל צדדיו בפותח טפח היתה שומאה תחת הנסר כלים שעל גביו שהורין מפני שתנור חדש אינן ככלים לענין זה ואם היה ישן הכל טמא נסר שהוא נתון על פי שני תנורים אפי' ישנים ועורף מחוצה לתנור זה ומחוצה לתנור זה והיתה שומאה תחתיו בין שני התנורים ביניהן בלבד טמא אבל כלים שתי הקצוות שחוצה לתנורו שהורין שהרי הן כשני אהלים זה בצד זה וכן נסר שהוא נתון על פי תנור אפי' ישן ויוצי מזה טפח ומזה טפח אבל לא מן הצדדין ושומאה שבצר זה כלי שבצר השני שהורין

ארס שנשא כלי כגון מרדע וכיוצא בו והאהל צד הכלי האחר על השומאה אם היה בהקפו טפח אעפ"י שאין ברחבו לא רוחב אצבע ושליש הרי זה מטמא את השליש הנושא וביא לו שומאה מדבריהם גורו על שיש בהקיפו טפח משום שיש ברחבו טפח אבל אינו מביא את הטימאה לכלים שתחתיו ולשאר ארס שאהיל עליהן ועל הטימאה עד שיהיה בו רוחב טפח ארונות של עץ שמניחין בהן את המת אינן מקבר אבל אם יש כסוי הארון והמת גובה טפח חוצץ והעומד על גבי הארון טהור מן התורה ואעפ"י שרוכ ארונות יש בהן חלל טפח הואיל ויש שאין שם חלל טפח גורו על כל הארונות שאינן חוצצין ושיהיה המהלך על גבי הארון כנוגע במת או בקבר קורה שהיא נתונה מכותל לכותל והשומאה תחתיה אם יש בה פותח טפח מביאה את השומאה תחת כלה וכל הכלים או הארס שתחתיה אעפ"י שאין כלה שווה וקצתה פחותה מטפח מפני שקצתה מקצת אהל הוא אם אין בה פותח טפח שומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כמו שבארנו כמה יהיה בהקפה ויהיה בה פותח טפח בוסן שהיא עגולה שלשה טפחים ובוסן שהיא מרובעת ארבעה טפחים סאה שהיא מוטה על צרה באויר אינה מביאה את השומאה תחת כלה עד שיהיה בהקיפה ארבעה טפחים ומחצה בקרוב כדי שיהיה גובה הצד העליון טפח ומחצה ויהיה הטפח על טפח ממנה גבהו מעל הארץ טפח לפיכך אם היתה גבוהה מעל הארץ חצי טפח והיה בהקיפה שלש מביאה את השומאה וכן עמוד עגול שהוא מוטל לאויר ומונח על הארץ אינו מביא שומאה תחת רפנו עד שיהיה בו הקף עשרים וארבעה טפחים ואם אין בהקיפו

עשרים וארבעה טפחי שומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת זה שהצריס עשרים וארבעה טפח על העיקרין טסומכין עליהן חכמים בחשבון כל המשפטים שכל שיש בהקפו שלשה יש בו רוחב טפח וכל טפח על טפח ברבוע יש באלוכסונו טפח ושני חמשין לפי אם היה בהקף העמוד עשרים וארבעה טפחים נמצא תחת כל רפנו טפח מרובע ויתר מעט שחשבונות או בקרוב הן

פרק שלשה עשר

כל טפח על טפח ברום על רום טפח קרוי אהל כמו שביאר וחוצץ בפני השומאה ומביא את השומאה בין שעשהו להאהיל בין שעשהו מאיליו אפי' היה שלא בידי אדם הרי זה מביא חוצץ כיצד אחר שהררוהו מים או שרצים או שאכלתו מלחת או שצבר אבנים יקרות או קורות ונעשה בהן חלל טפח הרי זה אהל ומביא חוצץ בראש בשהיה האהל חוק ובריא אבל אהל רעוע אינו מביא את השומאה ואינו חוצץ בפני השומאה מן התור אבל מרברי סופרים מביא את השומאה ואינו חוצץ

כיצד שריגי האילנות הסוככים על הארץ והן הנקראין סככות ואבנים היוצאות מן הגדר הסוככות על הארץ והן הנקראין פרעות אם יכולין לקבל מעויבה בינונית והן עומדין הרי' או מביאין וחוצצין מן התורה ואם אינן ראויין לקבל מעויבה בינונית לא הן טפלים הרי' או מביאין כדבריה ואינן חוצצין וכן כל כיוצא בהן או מביאין וחוצצין כלי עץ הבא במדה וכן כלי אבנים כלי גללים כלי ארסה הבאין במדה ופשוטי כלי עור ויריעה וסדין ומפץ ומחצלת שהן עשוין אהלים ובהמות או חיות בין טמאות בין שהורדות והוא שיהיה ראשן בין רגלין וזו ויהיו כלן רבוקות והעור ששכן והחוטט בשבלים מקום לקטן להצילו מן השמש ואוכלין שאינן מוכשרין כדי שלא ישמאו

ירקות המתקיימין בימות החמה והגשמים הרי הן כאילנות ומביאין וחוצצין ואו הן הארס והקיסוס וירקות חבור ודלעת יונית וכן הסיככות והפרעות והיוזון והגזרות והשבכות והשקפין והסלעים והנחירים והשננין כל לא מביאין וחוצצין ולא מביאין ולא חוצצין הארס וכלי עץ שאינן באין במדה מפני שהן ככל הכלים ומתטמאין ופשוטי כלי עור ויריעה וסדין ומפץ ומחצלת שאין עשוין אהלים לא מתוחין בלבד ואין להן שפוע ואין שם כתלים ובהמה וחיה שמתו ואכלין טמאין או מוכשרין שדבר טמא אינו חוצץ ורחים של יר שהרי היא בכלל כלי אבנים כל לא מביאין ואינן חוצצין ולא מביאין ולא חוצצין חוץ מן הארבע ירקות שמנינו וכפת הברד והשלו והכפור והגליל והמלח והרוזג ממקום למקו והעוף הפורח ושלל המנפנפת וספינה שהיא שטה על פני המים כל לא מביאין ולא חוצצין שאעפ"י שהאהילו אינו אהל המתקיים

קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמידה כבש כנף השלת באבן הרי זו מביאה את השומאה נסר שהוא צף על פני המים ושומאה תחת צרו מאחר הרי הכלי שתחת הצד השני שהורין שהרי כבר בארנו שהספינה השטה אינה מביאה את השומאה לא חוצצין ולא מביאין מסכת פרוסה וחבלי מטה והמשפלות והסריגות שבחלונות כיצד הן חוצצין שאם היה חלון בין שני בתים והשומאה בבית אחד והיה אחד מאו מתוח בחלון זה זסתמו אעפ"י שיש בנייה אויר הרי' או חוצצין ולא תכנס שומאה לבית שני והוא שלא יהיה שם בסריגו או בעניי המשפלות בין חבל לחבל פותח טפח שאם היה שם פותח טפח תכנס בו השומאה כמו שיתבאר

פרק ארבעה עשר

אין שומאה נכנסת לאהל ולא יוצאה ממנו בפחות מטפח על טפח כיצד חלון שבין בית לבית או שבין בית לעליה אם יש בו טפח על טפח מרובע והיתה שומאה באחד מהן

ונמצא אורה היתה תחת טומאה תחת עובי רפנה טובא
בוקעת ועולה בוקעת ויורדת והחבית טהורה
ולמה החבית טהורה שהרי אין מטומאה בוקעת
אורה לה ואין כלי חרש מטמא אלא מאוירו היתה מקצת
הטומאה תחת עובי רפנה ומקצתה תחת אורה טומאה
בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת היה ברפנו פותח טפח כלה
טמאה וכנגד פיה טהור שהרי הטומאה פשטה ברפנות
בלבר ברא בחבית טהורה אבל אם היתה טמאה
או גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה או כפויה על פיה והיה
טומאה תחתיה או בתוכה או על גבה הכל טמא וכל הנוגע
בה כלה טמא היתה מוקפת צמיר פתיל ונתונה
על גבי המת האכלים והמשקין שבתוכה טהורין והכלים
שעל גבה טמאים חביות שהם יושבות על שוליהן
או מוטות על צריהן באויר והן נוגעות זו בזו בפותח טפח
וטמאה תחת אחר מהן טומאה בוקעת בתוכו חבית טהור
טומאה בבית מה שבתוכו טמא שהרי הוא פתוח ובתוך
הפתח ודרך הטומאה לצאת ואין רכה להכנס

היתה מוכני שלו משוכה לאחוריו ויוצאת פחות מטפח
ואינה נשמטת וטומאה שם בתוכה כנגד מקורות הבית
טהור שאעפ"י שהיא יוצאה אינה נשמטת ואין יוצאה טפח
והוא שיהיה בה טפח על טפח על דוס טפח חלול אבל אם
אין במוכני חלל טפח הרי הטומאה רוצה בתוך הבית
והבית טמא היתה המגרל עומד בתוך הבית
והטומאה בתוכו או בתוך התיבה שלו אעפ"י שאין ביציאת
הפותח טפח הבית טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך
הטומאה לצאת ואין רכה להכנס כלים שבין המגרל ובין
הארץ שבינו הכותל ושינו ובין הקורות אם יש שם פותח
טפח טמא ואם לאו טהורים שהרי אני רואה את הקורות
כאן הן יורדות וסותמות היתה טומאה תחת
המגרל בינו ובין הארץ או בינו ובין הכותל בין שיש
שם חלל טפח בין שאין שם הבית טמא היה עומד
באויר וטומאה שבתוכו כלים שבעביו טהורים טומאה
בעביו כלים שבתוכו טהורים כל שפועי
אהלים כאהלים כיצד אהל שהוא שופע ויורד וכלה עד
כאצבע וטומאה באהל כלים שתחת השפוע הנוגע בו
מתוכו טמא טומאת שבעת והנוגע בשפוע מאחוריו טמא
טומאת ערב נעשה השפוע מאחוריו כלא הוא כלי שנגע
באהל היתה הטומאה על אחורי הנוגע מאחוריו טמא
טומאת שבעת והנוגע בשפוע מתוכו טמא טומאת ערב
כחצי זית מתוכו וכחצי זית מאחוריו הנוגע בו בין בתוכו
בין מאחוריו טמא טומאת ערב והאהל לעצמו טמא טומאת
טבעה היה כנף האהל מרודד על הארץ וטומאה
תחת כנף האהל הפרוש על הארץ או על גבי הכנף טומאה
בוקעת ועולה בוקעת ויורדת

פרק תשעה עשר

כוורת שהיא מוטלת בארץ והיא בתוך פתח הבית ופיה
לחיצ וכוית מן המת נתון תחתיו או על גבה מבחוץ כל שהו
כנגד היות בתחתיה או בגבה טמא וכל מה שבאויר תוכה
טהור חוץ מכלי שהוא כנגד הטומאה והבית טהור
היתה הטומאה בבית אין טמא לא הבית אבל כלים
שבתוכה או תחתיה או על גבה טהורים היתה הטומאה
בתוכה הכל טמא כל שבבי וכל שבתוכה וכל שעל גבה וכל
שתחתיה כנגד הטומאה כמו שביארנו
גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית או על גבה
הכל טמא כל שבבית וכל שתחתיה אבל כל שבאויר תוכה
טהור חוץ מכלי שהוא כנגד הטומאה
היתה הטומאה בתוכה הכל טמא כל שבתוכה וכל שבבית וכל
שתחתיה וכל שעל גבה שהכלים או הארס שנעשו אהל על
כטומא או שהיתה הטומאה על גביהן מביאין ולא חוצצין
המו שביארנו ברא בסוף שהוא כלי ומחוללת אבל
אם היתה פחות הוסתם המקום הנפתח בקש שהרי אינה
כלי או שהיתה אפיצה ער שלא יהיה בה חלל לא אטומה

ועולה בוקעת ויורדת מפני שהיא רציפה ברא כשהחית אבל אם היו טמאות או גבוהות מן הארץ פותח טפח וטומאה תחת אחת
מהם תחת כולו טמא שהרי הכל אהל אחד
חמת והאהיל בשנייה על הכלים או שנגע
יש בידו פותח טפח הכלים טמאין ואם לאו טהורין
לבית השני אם יש בידו פותח טפח ערב את הטומאה ונעשה הכל כאהל אחת ונמצא היא והביתים ואם לאו אינו מביא את
הטומאה ארס שהשקוף בצד החלון והאהיל על הטומאה מביא את הטומאה לבית ונמצא כל הבית היה מוטל על האסקופה
ומקצתו בתוך חבית ומקצתו בחוץ והאהיל טומאה על מקצתו שבחץ חבית טמא מפני שהארס חלול ויש בו גובה טפח וכיון
שהאהיל טומאה עליו הרי זה מאהיל עליו ומביא את הטומאה

פרק שמונה עשר

וכן שני בתים ובהם שני חצאים ויש ידו לבית זה וידו השנייה
ארס שהאהיל בידו אחת על
במת והאהיל על הכלים אם
ואם לאו אינו מביא את
הטומאה ארס שהשקוף בצד החלון והאהיל על הטומאה מביא את הטומאה לבית ונמצא כל הבית היה מוטל על האסקופה
ומקצתו בתוך חבית ומקצתו בחוץ והאהיל טומאה על מקצתו שבחץ חבית טמא מפני שהארס חלול ויש בו גובה טפח וכיון
שהאהיל טומאה עליו הרי זה מאהיל עליו ומביא את הטומאה

כרי שלא ימצא בה חלל טפח במקום אחר והיתה גבוה מן
הארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית הרי הבית וכל
שתחתיה טמאין מפני שהוא אחר ותוכה וגבה טהור מפני
שהוא אהל של עץ ואינו כלי שהיתה טומאה בתוכה אין
טמא לא תוכה היתה על גבה כנגדו עד לרקיע טמא
היתה מונחת על הארץ ופיה וכוית מן הכת נתון
תחתיה כנגדו עד התהום טמא היה גבה כנגדו עד הרקיע
טמא היתה טומא בבית אין טמא לא הבית היתה טומאה
בתוכה אין טמא לא תוכה כוורת המטוללת
בארץ בתוך הפתח ופיה לפני והיא כלי שלם וחלולה וכוית
מן המת נתון תחתיה או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד
היות בתחתיה או על גבה טמא וכל מה שבאויר תוכה טהור
חוץ מכנגד הטומאה והבית טהור היתה טומאה בתוכה או
בבית הכל טמא היתה גבוהה מן הארץ טפח
וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה או בבית הכל טמא
כל שבבית וכל שתחתיה מפני שהיא והכי כאהל אחר וכל
שעל גבה וכל שבתוכה שהכלי מביא את הטומאה ואינו
חוצץ כמו שנתבאר היתה פחותה פקוקה בקש
או חציצה וגבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית
או בתוכה הכל טמא חוץ מעל גבה היתה טומאה על גבה
כנגדו בלבד על לרקיע טמא אבל תוכה טהור ותחתיה
והבית כל מה שבהן טהור מפני שאינה כלי חוצצת היתה
מונחת על הארץ ופיה לפני וכוית מן הכת נתון תחתיה
כנגדו עד התהום טמא היתה על גבה כנגדו עד לרקיע
טמא היתה הטומאה בתוכה או בבית תוכה והבית טמא
כוורת שהיא בתוך הבית והיא מכלאה את כל
גובה הבית ופיה למעלה לקורות הבית ואין בינה לבין
הקורות פותח טפח וטומאה בתוכה הבית טמא טומאה
בבית מה שבתוכה טהור שדרך הטומאה לצאת לתוך הבית
בפחות מטפח ואין רכה להכנס בין שהיתה עומדת בין
שהיתה מוטת על צדה ופיה לכותל ובינו ובין הכותל פחות
מטפח בין שהיה כוורת אחת בין שהיו שתיים זו על גבי זו
ואין בין העליונות ולקורות או לכותל פותח טפח
היתה עומדת בתוך הפתח ופיה למעלה ואין בינו לבין
המשקוף פותח טפח וטומאה בתוכה הבית טהור טומאה
בבית מה שבתוכה טמא שדרך טומאה לצאת ואין רכה
להכנס כוורת חלולה שהיא כלי שלם והיתה מונחת
על צריה באויר וכוית מן המת נתון תחתיה או על גבה כל
שהוא כנגד היות בתחתיה ובגבה טמא וכל מה שבאויר
תוכה טהור לא כנגד הטומאה וכל שאינו כנגד הטומאה
בתוכה טהור היתה טומא בתוכה הכל טמא כל מה שבתוכו
וכל שכנגד הטומאה למעלה על גבה או לסנה תחתיה
היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה או
על גבה כל שתחתיה טמא וכל שעל גבה טמא אבל כל
שבתוכה טהור חוץ מכלי שהוא כנגד הטומאה היתה טומא
בתוכה הכל טמא כל מה שבתוכה וכל שתחתיה וכל של
מעלה על גבה שהכלים מביאין ואינן חוצצין כמו שביארנו
לפיכך אם היתה כוורת זו המוטלת על הארץ
פחותה ופקוקה בקש או שהיתה באה בכרה וכוית מן הכת
נתון תחתיה כנגדו עד התהום על גבה כנגדו עד התהום
טמא על גבה עד לרקיע טמא בתוכה אין טמא לא תוכה
היתה גבוהה מעל הארץ וטומאה תחתיה בלבד טמא
בתוכה תוכה בלבד טמא על גבה כנגדו עד לרקיע
טמא שכנגד בארנו שכלי עץ הבא במרה כאהל הוא חשוב
לא ככלים ולפיכך חוצץ כוורת שהיא כלי שלם
והיא יושבת על שוליה לאויר וטומאה תחתיה או בתוכה
או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת אבל אם
היתה גבוהה טפח או מססה או כפויה על פיה וטומאה
תחתיה או בתוכה או על גבה הכל טמא כל שבתוכה וכל
שתחתיה וכל שעל גבה אם היתה הטומאה למטה שהכלי
המאהיל מביא את הטומאה ואינו חוצץ כמו שביארנו
לפי אם היתה פחותה ופקוקה בקש או באה במרה
וטומאה תחתיה בתוכה או על גבה טומאה בוקעת ועולה

ארובת הבית בין על ארובת העליה אין טמא אלא הבית שאין טומאה יוצאת לעליה בפחות מטפח היתה הטומאה כנגד ארובות ונתן רבר שהוא מקבל טומאה בין למעלה בין למטה הכי והעליה טמאין שהרי ערב את הטומא נתן רבר שאינו מקבל טומאה בין למעלה בין למטה אין טמא לא הבית וכל או הרינין בעושה ארובה אבל תקרה שנפתחה מאליה שעורה מלא אגרוף כמו שבארנו הפיחת את המעויבה עד שעשה ארובה בתוך תקרת הבית כדי שזכנכס בה רגל הערש והיתה רגל הערש סותמת את הארובה אם יש בה פיתח טפח וטומאה בבית אף העליה טמאה שאין כלי המקבל טומאה חוצץ ואם אין בה פיתח טפח העליה שהורה והרגל של משה טמאה ככלים המאהילים נפתחה המעויבה מאיליה שיעורה מלא אגרוף כמו שביארנו ארובה שבתוך תקרת הבית וקדרה מונחת על הארץ ומכוונת כנגד ארובה שאם תעלה תצא בצמצום מן הארובה והיתה טומאה תחת הקדרה רצוצה בינה ובין הארץ או שהיתה הטומאה בתוך הקדרה או על גבה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואין טמא אלא כנגדה והבית כולו שהור

היתה הקדרה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תהיה או תחת תקרת הבית כולו ותחת הקדרה טמא שהרי הוא אהל אבל תוך הקדרה וגבה שהור שאין כלי חרט טמא כגבו והרי איד הקדרה גלוי לאוירו אם היה כלי בתוכה או לצעלה על גבה שהור היתה טומאה בתוכה או על גבה הבית כולו שהור שהרי הטומאה כנגד ארובה בלבד היתה הקדרה תחת הארובה והארובה גרולה מן הקדרה שאם תעלה הקדרה ותצא מן הארובה נמצא בינה ובין שפתי ארובה פיתח טפח אעפ שהקדרה גבוהה טפח וטומאה בתוכה או על גבה או תחתיה הבית שהור

היתה הקדרה מונחת בצד אסקופת הבית שאם תעלה נמצא מסנה פיתח טפח לפניו מן המשקוף והיתה טומאה רצוצה תחתיה או בתוכה או על גבה טומא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית תחתיה והבית טמא שהכל אהל אחת ותוכה וגבה שהור היתה הטומאה בתוכה או על גבה הבית טמא מפני שהיא נוגעת במשקוף טפח וכן תחתיה טמא מפני שהטומאה יוצא לתחתיה מן הבית שהכל אהל אחד לפיכ אם לא היתה נוגעת במשקוף בפיתח טפח

או שהיתה בצד המשקוף וטומאה תחתיה אין טמא אלא תחתיה אבל הבית שהור קורות הבית והעליה שאין עליהם מעויבה והן מכוונות קורה כנגד קורה ואייר ובכל קורה כהן פותח טפח וכיניהן איד פותח טפח וטומאה יוצאת אחת מהן תחתיה בלבד טמא היתה הטומאה בין התחתונים ולעליונים בין שתיהן בלבד טמא היתה הטומאה על גבי העליונה כנגדו עד לרקיע טמא היו הקירות העליונות מסונות כנגד האויר שבין הקורות התחתונה וטומאה תחת אחת מהן תחת טלם טמא היתה הטומאה על גבי קורה העליונה כנגד הטומאה עד לרקיע טמא אין בקורות פותח טפח בין שהיו מסונות זו על גבי זו ובין שהיו העליונות כנגד אויר התחתונות והיתה הטומאה תחתיהן או כיניהן או על גביהן טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואינה טמא אלא כנגדה בלבד שכל טומא שאינה תחת פותח טפח ברם טפח הרי היא כרצוצה

בית שנכרך גבו וכתליו ונעשה שני חלקים והיתה השיבאה בחציו החיצון שהפתח בו הכלים שבחציו הכנימי כולם שהורין יתר על הטומא כחציו הפנימי אם היה רוחב הסרק כחוט המשקלת כלים שבחציו החיצון שהורין ואם היה פחות מכאן הרי הן טמאין אכסדרה שנכרקה וטומאה טכרד זה הכלי שבצר השני שהורו שהרי הוא שני אהלים זה בצד זה ואויר כיניהן שרדי הסרק ככל התקרה נתן רגלו או קנה מלמעלה אם הסרק ערב את הטומא נתן את הקנה בארץ כנגד הסרק ואפי כרי גדול אינו מערב את הטומאה ער שיהיה גבוה טפח תחת הסרק

היה אדם מוטל על הארץ תחת הסרק מערב את הטומאה שאר חלול הוא והצר העליון הרי הוא כאהל שיש בו גובה טפח וכן אם היו תחת הסרק כלים מקופלי מונחי על הארץ זה על גב זה יהיה העליון גבוה מעל הארץ טפח מערב את הטומא וכל הכלי שלמטה ממנו הרי הן ככלי שתחת האהל

פרק שבעה עשר

זו שהוא יוצא מפתח הבית ופניו למטה והיה גבוה מעל הארץ שתיים עשרה טפח או פחות מכאן הרי זה מביא את הטומאה בכל שהוא ורבר ברור הוא שאינו לא מרבריהם וכן כל כיוצא בהבאת הטומאה כזו שאינה באהל טפח הכריא אינה לא מרבריהם היה גבוה יותר משנים עשר טפח או שהיו פניו למעלה וכן העשרות והתפוחין היוצאין מן הכנין אין מביאין לא בפיתח טפח וכן זיו של גבי הפתח היוצא מן המשקוף ואפי היה קנה בצד המשקוף ברוחב הפתח אינו מביא אלא אם כן היה בו פיתח טפח

זיו שהוא סובב את כל הבית ואוכל בפיתח טפח מביא את השיבאה היה אוכל בפיתח פחות מטפח וטומאה בבית כלים שתחתיו טמאים טמא תחתיו אינו מביא את הטומא לבית וכן בחצר שהיא כוקפת אכסדרה חלון העשייה לתשמיש היה יוצא על גבי החלון אפי היה ברוחב הגורל מביא את הטומאה והוא שיהיה גבוהה מעל הארץ החלונים רום אצביני או פחות היה למעלה מאצבעים אינו מביא את הטומאה אלא אם כן יש בו רוחב טפח

זה שעל גבי החלון העשויה מביא את הטומאה בכל שהוא ואפי גבוהה כל שהיא בנין היוצא לפני החלון שהם שקוף נכסד עליו בשע שמשקוף אינו מביא את הטומא היה בו רואין את הכנין כלא אינו והזיו העליון מביא את הטומאה וכיצד מביאין כל הזיוין האו טומאה שאם היתה טומאה

תחת אחר מהן או בבית הכל טמא בין בבית בין תחת הזיו שני זיוין זה על גבי זה ויש בכל אחר מהן פותח טפח וכיניהן פותח טפח וטומא תחת התחתון תחתיהן על גב העליון כנגדו עד לרקיע טמא היה העליון עורף על התחתון פותח טפח וטומאה תחת התחתון וכיניהן טמא היה העליון עורף על התחתון פותח טפח וטומאה

תחתיהן וכיניהן טמא היתה הטומאה כיניהן או תחת הכותל כיניהן ותחת הכותל טמא אבל תחת התחתון טמא יש בכל אחר מהן פותח טפח ואין כיניהן פותח טפח וטומא תחת התחתון תחתיו בלבד טמא היתה כיניהן או על גב העליון כנגד הטמאה עד לרקיע טמא

אין בהן פותח טפח בין שיש כיניהן פותח טפח ובין שהיה הטומא תחת התחתון או כיניהן או על גב העליון טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת שהרי היא רצוצה ובין שתי זריעות שהן גבוהות מן הארץ פותח טפח זו על גבי זו כלים או בגדים או לוחות של עץ שהן מונחין זה על גבי זה וטומאה רצוצה כיניהן אם היתה הטומאה גבוהה מן הארץ טפח הרי הכלי שגליה מלמעלה מאהיל על הלל הטפח ומביא את הטומאה לכל הכלים שתחתיו היו טבולות שלשתן אפי גבוהות מן הארץ אמה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת מפני שהן כקרקע לוחות של עץ שהן נוגעות זה בזה בקרנותיהן והן גבוהות מן הארץ טפח וטומאה תחת אחת מהן כלים שתחת השנייה שהורין לפי שאינה נוגעת בחברת כפתח טפח והנוגע בלוח זו השנייה כנוגע בכלים שנגעו באהל הכת אבל כל הכלים שאמרנו שמביאין את הטומאה ואינם חוצצין אם האהיל הכלי על המת כל כלים שעל גביו טמאים כמו שבארנו וטומאתן משם כלים המאהילין על המת ואף הכלי שעל גביו שאינן

כנגד הטומאה טמאים משם כלים שהאהילו על המת חבית שהיא יושבת על שוליה וסית מן המת נתון בתוכה או תחתיה כנגד אידה טומאה בוקעת ועולה בוקע ויורדת תחתיה טמא שהרי הטומאה בוקעת מתחתיה

על גבי יתרו חוץ לאהל וסמך פיו לרופן האהל הואי והיתה
 טומאה תחתיו כלים שבתוכו טהורין ואם היה סמוך לכותל
 חצר או לכותל גינה אינו מציל לפי שאינן כותל אהל ולפי
 כלים שבתוך הכלי טמאים שהרי האהילו על השומאה
 קורה שיש בה פתח טמא והיא נתונה מכותל
 לכותל ושומאה תחתיה וקדרה תלויה מן הקורה והיתה
 הקורה נוגעת בפי הקדרה כלה ומכסה אותה כלים שבקדרה
 טהורים שהרי הוצלו בכסוי האהל להם ואם לא היה פי
 הקדרה מכוסה בקורה לא בנייה ריוח כל מה שבקדרה
 טמא והקדרה עצמה טמאה בוד שבתוך הבית וטמא
 בבית וכלי בבור אם היה מכוס בנסר חלק או בכלי המציל
 שיש לו רופן טמא הרי כל מה שבבור טהור היה לבור בנין
 סביב לפיו גבוה טמא על הארץ בין שכסו בכלי המציל
 שיש לו רופן בין שלא היתה לו רופן הרי זה מציל שהרי
 יש לו רופן טמא ממקום אחר חרות הבנין בתוך הבית
 ומנורה בתוכו והפרח שלה יוצא ומכסה פי החרות ונתן כלי
 המציל באהל המת על פי החרות והרי הוא נשען על פרת
 המנורה רואין אם תנטל מנורה והכלי המציל עומד הרי
 זה מציל על כל שבתוכו וכלים שבין שפת הכלי ושפת החרו
 טהורי ער התהום ואף המנורה טהורה אעפ ששפת הפרח
 נראה בין הכסוי והחרות ואם לאו הכל טמא
 חרות הבנין בתוך הבית וכלי המציל נתון על פיו והיתה
 טומאה בין שפת הבית ושפת החרות או בתוך החרו הבית
 טמא שאין האהל שבתוך הבית מונע הטומא כמו שביארנו
 היתה טומאה בבית כלים שבכתלי חרות אם יש במקום
 טמא על טמא על רום טמא טהורים ואם לאו טמאים ואם
 היו כתלי החרות רחבים משל בית בין כך ובין כך טהורים
 מפני שאינן חשבים מכתלי הבית וכשם שמציל החרות
 בתוכו כך מציל בכתליו כבר ביארנו שהתנור
 הישן הרי הוא ככל הכלים שהן מביאין את הטומאה ואינן
 נעשין אהלים ומפני זה אינו מציל על מה שבתוכו לא אם
 ק היה מוקף צמיד פתיל כשאר כלים המצילין וכן
 בארנו שהתנור החדש אינו ככלים לענין זה לא נעשה אהל
 המציל מציל על מה שבתוכו בכסוי בלבד בלא צמיד פתיל
 כהלים וכסוי התנור הוא נקרא סרידא תנור
 בתוך החדש וסרידא על פי החדש והרי הכסוי נשען
 על פי התנור הישן רואין אם כשינטל הישן תפול הסרידא
 לא הציל וכל שבתוכו טמא ואם לאו הכל טהור היה החדש
 בתוך הישן והסרידא מונח על פי הישן אם יש בין החדש
 והכסוי פחות מטמא כל שבתוך החדש טהור וכלו הסרידא
 נצחת על פיו סרידא של חדש שיש לה שפה
 עורפת על פי התנור ומוקפת צמיד פתיל אפי היתה
 טמאה תחתיה או על גבה שהכל טמא הרי כנגד אוירו
 תנור טהור היתה שומאה כנגד
 חדרו של תנור כנגדו ער לדיקו טמא וכל מה שבתוכו טהור
 קדרה שכפאה על פי החבית ומרח רפנותיה עם
 החבית מצלת על כל שבתוכה ועל מה שבינה ובין שפתות
 החבית הושיבה על פי החבית כדרכה ומרח אינו מצלת
 עני שהקדרה מתשפאה מאוירה ואין כלי טמא מציל
 שביארנו

שולי המחצין ושולי הקרקעות כלים ורפנותיהן מאחוריהן
 אין מצילין בצמיד פתיל באהל המת קרסמן ושפן ועשאן
 כלים מצילין בצמיד פתיל שאין מציל בעצמו פתיל לא כלים
 כלי חדש שנתן בו שיש ער חציו לא בטלו ואם השקיע
 בו את הכלים מציל כלי חדש מציל בצמיד פתיל ער
 שינקב במוציא רמון ובגדול ער שיפחית רובו
 כיצר כלי גדול שנפחת רובו והקיפו צמיד פתיל וסתם מקו
 הפחת בצמיד פתיל הרי זה מציל אעפ שאינו חשוב כלי
 לענין שומאה אבל כלי המוקף צמיד פתיל שהיה נקוב או
 סרוק ולא סתם הנקב נטמא ואינו מציל וכמה יהיה בנקב
 אם היה כלי העשוי לאוכלי שיעורו במוצי ותים היה עשוי
 למשקה שיעורו בטנס משקה העשוי לכך ולכך מטילין
 אותו לאמרו ומשינקב בטנס משקה אינו מציל ער שסתום
 הנקב או ער שימעטנו תנור שהיתה סרידא על פיו
 ומוקף צמיד פתיל ונתו באהל המת ונסרק התנור אם היה
 הסרק מלא פי מרדעת שהוא הקף טמא נטמא התנו ואעפ
 שאין המרדע יכול להכניס בסרק לא הרי הוא כמותו בשווה
 פחות מכאן התנור טהור נסרקה הסריד ששל פיו כמלא פי
 מרדע נכנס הרי זה טמא פחות מכאן ניצל בצמיד פתיל
 היה הסרק עגול אין רואין אותו ארוך לא שיעורו כמלא
 פי מרדע נכנס תנור המוקף צמיד פתיל שנקב נקב
 בעינו של תנור הטוחה אם היה הנקב מלא כוש נכנס ויוצ
 כשהוא דולק הרי זה נטמ ואם היה הנקב פחות כזה ניצל
 נקב התנור מצרו שיעורו מלא כוש נכנס ויוצא שלא דולק
 וכן מגופת החבית שנקבה שיעורה כרי שתכנס
 מיצה שנייה של שיפון בנקב וחצבים גדולי שניקבו שיעורן
 כרי שתכנס מיצה שנייה של קנה פחות מכאן טהורין ברא
 בזמן שנעשו ליון אבל אם נעשו לטאר המשקין אפי ניקבו
 בכל שהן נטמא ואין הצמי פתיל מועיל להם ער שסתום
 הנקב ואף בזמן שנעשו ליון לא אמרו לא שנקבו שלא בירי
 אדם אבל אם נעשו בירי אדם אפי כל שהן טמאים ואינן
 ניצלין ער שסתום הנקב חבית שהיא מלאה כשקין
 טהורין ומניקת של חדש בתוכה והחבו מוקפת צמיד פתיל
 ונתונה באהל המת החבו המשקין טהורין והמניקת טמא
 מפני שקצתה האחת בתוך החבית המוקפת והקצה השני
 פתוח לאהל המת ואינו סתו אעפ שהיא עקומה אי העקום
 כסתום חבית המוקפת צמיד פתיל שנקבה מצרה וסתכו
 שסרים את הנקב תציל אגף חצי הנקב וסתם חציו הרי
 זה ספק אם הציל אם לא הציל סתם את הנקב בזמורה
 ער שימרח מן הצרדין סתמו בשני קסמים ער שימרח מן
 הצרדין ובין זמורה לחבירתה וכן נסר שנתון
 על פי התנור ומרח מן הצרדין ובין נסר לחבירו חבר את
 שני נסרים בססמרים של עץ וכיוצא בהן או שלפף עליהן
 שונבים אינו צריך למרח מן האמצע במה כקיפין
 בסוד ובחרסית ובגפסין כופת ובשעה בטיט ובצואה
 ובחסר ובכל רבר המתסרח ואין מקיפין לא בבעץ ולא
 בעופרת מפני שהוא פתיל ואינו צמיד ומקיפין
 בדבילה שמינה שלא הזכירה ובבצק שגלושה במי פירות
 כרי שלא יטמא שרד טמא אינו חוצץ מגופת
 החבית שנתחללה אעפ שאינו נשמטת אינה מצלת שהרי
 נתרעע הצמיד הסוד והבקעת שלגמי שנתן על פי החבו
 וברוח מן הצרדין לא תציל ער שימרח על כל הסוד ועל
 כל הבקעת סמטה למעלה וכן במטלת של
 בנר שקשרה על פי הכלי היתה שלנייר או שלעור וקשרה
 במשיחה אם מרח מן הצרדין הציל חמת של עור הדג
 או הנייר שאלביש בהן את החבית וצרדה מלמטה הרי זו
 מצלת ואם לא צרדה אעפ שמרח מן הצרדין לא תציל
 חבית ופחה שנתגלף החדש מלמעלה והופת
 שלה עומר ונתן הכיסוי על הופת והתקו ער שרבק כופת
 ונמצא הופת עומד בין הכיסוי ובין קרקע החבית הרי זה
 מציל וכן בכלי הסודיים וכיוצא בהן סרברים
 הסתמרחין שהיה הסתמרח בין הכיסוי ובין הכלי כמו
 וד החלל וכל דמקין הרי זה מציל

מעתיק המימוני הזה כמתנצל או
 האחר ועשרי פרקים אשר מתחלת
 ספר טהרה ער כאן לא היה לנו כי
 אם העתק אחר ולכן ראוי למעיין
 לחשתל להגיהם אבל הספר הזה
 בכללו מתחלתו וער סופו היה לנו
 י או נ העיתקת וולת אלו האחד
 ועשרים פרקים כאשר זכרתי

ק שנים ועשרים

בוקעת ויודרת ואם היתה גבוהה טפח ושומאה תחתיה
בלבד טמא היתה שומאה בתוכה או על גבה כנגרו ער
לרקיע טמא וכלי שתחתיה שהורין מפני שהו אהל וחוצצת
גמל שהוא עומד באויר שומאה תחתיו כלים שעל
גביו שהורים שומאה על גביו כלים שתחתיו שהורין
היה רובץ ושומאה תחתיו הרי זו בוקעת ועולה בוקעת
ויודרת וכן אם היתה שומאה רצוצה תחת רגלו או על גב
רגלו הרי זו בוקעת ועולה ובוקעת ויודרת
כבר בארנו בנזירות שאם היה הנזיר וכוית מן המת תחת
הגמל או תחת המטה וכיוצא בה משאר הכלי אעפ שנטמא
שומאת שבעה אינו מגלח ומשם אתה למד שכל אהל הלכו
האמורות בשומאת אהלים הנעשו מן הארס או מן הבהמה
או מן הכלים הכל מרבדי סופדים מהן רבדי קבלה ומחן
גודות והרחקות ולפי אין הנזיר מגלח עליהן ואין חייבין
עליהן כרת על ביאת מקדש או אכילת קדשו ואין הרבוי
טלם אמורין לא לענין שומאת תרומה וקדשים בלבד כמו
שביארנו

פרק עשרים

שלשה דבריו מצילי באהל המת צמיד פתיל ואהליו ובלועין
הבלועין מצילין על ההורין שלא יתטמא ומונעין הטומא
שלא תצא ותטמא אבל צמיד פתיל ואהליו מצילין על
הטהורים שלא יתטמאו ואינן מונעין את השומאה שלא
תצא ותטמא את אחרים כיצד בית טמא שיש
בו כלי מוקף צמיד פתיל כל שבתוך הכלי שהורים וכן אם
היה שם אהל בתוך הבית כל הכלים שבתוך האהל שהורין
אבל אם היה כוית מן המת נתון בכלי ומוקף עליו בצמיד
פתיל והכניסו לבית הבית טמא וכן אהל בתוך האהל וכוית
מן המת באהל הפנימי כל הכלים שבאהל החיצון טמאים
או הבלועין מצילין על ההורים ומונעין את
השומאה כיצד כלב שאכל בשר המת ונכנס לבית הבית
טהור בלע טבעת אפי ארס שבלע טבעת ונכנס לאהל המת
אעפ שנטמא שומאת שבעה הטבעת טהורה
וכן כל הבעולין בחיה ובהמה ובעופות וברגים מצילין כל
וכן שהן חיון ואם מתו ובשר המת בתוך מעיהן או בכלים
הרי הן כמה שאינו בלוע נשחט רוב אחד בעוף ורוב שני
בבהמה אעפ שעדין הן מפרכסין הרי הן כמתים ואינן
מצילין על הכלים הבלועים ולא מונעין את השומאה שבתו
מעיהן שלא תטמא וכמה תשהא השומאה במעיהן
ותהיה מטמאה כשימותו בכלב שלשה ימים מעת לעת
ובשאר חיה ועופות ורגים יום אחד מעת לעת ברא
בשגשאר בשר המת בתוך מעיהן אבל זאב שבלע תינוק
והקיאו דרך בית הרעי הבשר טהור והעצמות בשומאתן
אין הבלועין נצילין לא בבטן נפש החיה כמו
שביארנו אבל הבלועין בגוף הכלים והאבנים אינן נצילין
כיצד גוש שנבלעה בו הצניר של מתכת ומלמד שנבלע בו
הדרבן ולבינה שהיתה טבעת מבלעת בתוכה ונכנסו
לאהל המת וניטמאו אעפ שאינן נראין והרי הן מחופין
שאינן הבלועין בכלים מצילין לא בצמיד פתיל
וכן מחט או טבעת שהיו מובלעין בטפילת התנור ונטמא
התנור באהל המת או שנפל שרץ לאוירו נטמאו הכלים
שבתוך הטפילה ואם היה התנור מוקף צמיד פתיל הואיל
והתנור טהור אף הכלים המובלעין בטיט שעל גביו שהורין
וכן חבית המוקפת צמיד פתיל והיתה מחט או
טבעת במנופת החבית מצרה הרי זו טמאין ואינן מצילין
באהל המת היו במנופת החבית כנגד פיה אם היו נראין
לתוך החבו ואינן יוצאין לאוירה שהורין ואם יצאו לאוירה
טמאין שאין כלי חרש המוקף צמיד פתיל מציל על הכלים
שבתוכו כמו שיתבאר ואם יש תחתיהן כקליפת אעפ שהן
שקעין לתוך אוירה הרי זו טהורין כל הבלועין
בקרקעיתו של בית הרי הן טמאין ואינן נצילין שקרקע
האהל כמוהו ער התהום מה שאין כן בכתליו כמו שיתבאר
כיצד השומאה בבית וכלים השמונים בקרקעיתו אפי תחת

מאה אמה ואם יש במקומן טפח על טפח שהורין שהרי הן
תחת אהל אחד למה זה רומה לעליה שעל גבי הבית
ושומאה בעליה שחבית טהור וכן אם חלק הבית
בסחיצה מעל פי ארצו והיתה הטומא בין הסחיצה והארץ
כלים שבבית למעלה מן הסחיצה טמאין שאין האהלים
מונעין השומאה כמו שבארנו היתה השומאה למעלה
מן הסחיצה כלים שבבין הסחיצה והארץ שהורין שהאהל
מציל ואם אין בין הסחיצה והארץ גובה טפח הרי הן
כטמונים בקרקע הבית וטמאים כיב שהוא קמור
תחת הבית ויש בו פותח טפח ויש בפתחו שהיא חוץ לבי
פותח טפח והיתה שומאה בתוכו הבית טהור היתה טמא
בבית מה שבתוכו טהור היה בו פותח טפח ואין
ביציאתו פותח טפח והיתה שומאה בתוכו הבית טמא
שומאה בבית מה שבתוכו טהור שאין ררכה של שומאה
להכנס אין בו פותח טפח ואי ביציאתו פותח טפח שומאה
בתוכו הבית טמא כלו היא בתוך הבית שומאה בבית מה
שבתוכו טמא מפני שהן ככלי השמוני בקרקע וקרקע הבו
כמוהו ער התהום שתי חביות וכחצי זית בכל אחד
ומוקפות צמיד פתיל ומנוחות בתוך הבית הן טהורין שאין
חצי שיעור מטמא והבית טמא שהרי יש בבית כוית ואין
צמיד פתיל לטומא ואינן מטמאות מחמת הבית שהרי הן
מוקפות צמיד פתיל נפתחה אחת מהן היא והבית טמאין
וחברתה טהורה וכן שני חדרים שהן פתוחין זה לזה
ולבית וכחצי זית בפנימי או באמצעי וכחצי זית בחיצון
החיצון טמא והפנימי והאמצעי טהורין כחצי זית בפנימי
וכחצי זית באמצעי הפנימי טהור והאמצעי והחיצון
טמאים שדרך השומאה לצאת ואין ררכה להכנס

פרק אחד ועשרים

מנין לצמיד פתיל שמציל באהל המת שנ וכל כלי פתוח
אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא הא יש צמיד פתיל
עליו טהור ומפי השמועה למדו שאי הכתו מדבר לא בכלי
חרש בלבד כלי שאינו מטמא אלא דרך פתחו ולפיכך אם
היה פתחו סתום ומוקף צמיד פתיל הציל על כל שבתוכו
קל וחומר לכל הכלים שאין מקבלין שומאה
שיצילו בצמיד פתיל והם כלי גללים כלי אבנים כלי ארמה
וכלי עצמות הרג ועורו ועצמות העוף וכלי עץ הכא במרה
ונסרים של עץ שהן פשוטין ואינן כלים וגמלי כלי מתכות
כל או מצילין מצמיד פתיל אם הרברים שבתוך הכלי
המוקף נצלו קל וחומר לבלועין ולכלים שתחת האהלים
מה בין אהלים לכלים שמצילין בצמיד פתיל שהכלים אינן
מצילין לא בצמיד פתיל והאהלים מצילין בכסוי בלבד
משפך שכפה מציל בכסוי אעפ שקצתו נקוב נקב קטן הרי
הוא כסתום כל הכלים המצילין בצמיד פתיל
אם היה בהן טפח על טפח על רום טפח וכפאן על פיהם על
הארץ אעפ שלא מירח בצמיד פתיל מן הצרדין הרי זו
מצילין כל מה שתחתיהן ער התהום מפני שהן כאהל
והאהל מציל לא אם כן היה הכלי כלי חרש שאין אהלי כלי
חרש מצילין כיצד חבית שכפוייה על פיה אעפ שמירח
בטיט מן הצרדין כל מה שתחתיו טמא שנ צמיד פתיל עליו
ולא צמיד פתיל על גבו הרביק פיה לכות ומריח מן הצרדין
מצלת על כל מה שבתוכו ועל כל שמנרה בכותל ואם לא
מריח מן הצרדין אינה מצלת שאין כלי חרש מציל משום
אהל כמו שביארנו אבל שאר כל הכלים המצילין
בצמיד שהיו פויתיתן רבוקות ברפני הבית מצילין בלא
צמיד פתיל מפני שהן מצילין משם אהל לפיכך צריך
שהיה ברופן הכלי טפח שאין הכלים מצילין עם רפנות
אהלים ער שהיה להן רופן טפח היה לכלי רופן
חצי טפח והיה יוצא מרופן האהל שפה חצי טפח והרביק
זה לזה אעפ שיש שם חלל טפח אינו מציל ער שהיה טפח
ממקום אחד כשם שמצילין מבפנים עם רפנות האהל כך
מצילין חוץ לאהל אם סמך לאהל שהרי האהל נעשה כסוי
מכל מקום כיצד כלי מחס שיש לו רופן טפח שהניחו

הלכות פרה ארומה

יש בכללן שתי מצות עשה וזהו פרשן א רין פרה ארומה ב רין שומאת מי נירה ושהרתן וביאור שתי מצות אילו בפרקים אילו

פרק ראשון

מצות פרה ארומה שתהיה בת שלש שנים או בת ארבע ואם היתה זקונה כשירה לא שאין ממתינין לה שמא תשחיר ותיפסל ואין לוקחין עגלה ומגדלין אותה שנ ויקחו אליך פרה ולא עגלה מצאו עגלה פוסקי עליה רמים ויתהיה אצל בעליה עד שתגדיל ותעשה פרה ולוקחי אותה מתרום הלשכה וה שג בתורה תמימה תמימת ארמימות לא תמימת קומה לא אם היתה ננסה כשירה כשאר הקדשו היו בה שתי שערות לבנות או שחורות בתוך גומא אחת או בתוך שתי מיסות והן מוסדות זו על גב זו פסולה היו בה שתי שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר עיקרן משחיר וראשן מאדי הכל הולך אחר העקר וגוון בספרים את ראשן המשחיר ואינו חושש משום גיוה בקדשים שאין כוונתו לגוון וצריך שישאר מן המאדים כרי שתיניש בוונ שכל שעה שאינ ניטלת בוונ הרי היא באילו אינה לפיכך אם היו בה שתי שערות לבנות או שחורות שאינן נלקטין בוונ הרי זו כשירה היו קדניה או שלפיה שחורי יגור גלגל העין והשינים והלשון אין מראיהן פוסלין בפרה היתה בה יכולת וחתיכה אעפ שצמח במקום שיער אדום פסולה כל המומין הפוסלין בקדשים פוסלין בפרה שנ אשר אין בה מום היתה יוצא דופן או מחיר או אתנן או טריף או שנרבעה פסולה שכל הפוסלין את הקדשים למוכה פוסל את הפרה ואעפ שהיא כקדשי ברק הבית הואיל וקראה הכתוב חטאת וכותר ליקח אותה מן הגוי ואין חוששין שמא רבעה הגוי שאינו מפסיד בהמתו יתירה פרה על הקדשים שהעבודה פוסלת בה שנ אשר לא עלה עליה עול ובעגלה ערופה אימר אשר לא עובר בה אשר לא משכה בעול מה עול האמור בעגלה עשה שאר עבודו כעול אף עול האמו בפרה יפסול בה שאר עבודות כעול לא שהעול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה ושאר עבודות אין פוסלות לא בשעת עבודה כיצד קשר עליה העול אעפ שלא חרש בו פסולה הנגיס לרוש אינה נפסלת עד שירוש בה וכן כל כיוצא בזה רכב עליה נשען עליה נתלה בזנבה ועבר בה את הנה קפל עליה את המוסור נתן שליתו עליה נתן עליה כסות שלסקאי פסולה קשרה במסורה אם היתה מורדת וצריכה שכירה כשירה ואם לא פסולה שכל שמירה שאינה צריכה משוי הוא נעשה בה סנדל שלא תחלק פירש שליתו עליה מפני הובובין כשירה זה הכלל כל שהוא לצורכה כשירה לצורך אחר פסולה נעשית בה מלאכ מאיליה או שעלה עליה עול כאילו אם לרצו פסולה שנאם אשר לא עובר בה שאם עובר בה לרצו הרי זה כמי שעבר בה לפיכך אם שכן עליה העוף כשירה עלה עליה זכר פסולה ואין צריך לומר שהמעוברת פסולה הנגיסה לדבקה ורשה מאיליה כשירה הנכנסה כרי שתניק ותרוש פסולה שהרי עשת לרצונו וכן כל כיוצא בזה פרה שנודר בה פסול תפרה וכן אם מתה תפרה מפני עורה אבל לא להאכיל בשרה לכלבים נשחטה לשם חולין תפרה ואינה מספרת נשחטה על גב מערכתה אין לה פריין עולמית לקחו פרה ומצאו אחרת נאה מסנה הרי זו תפרה שלא במום את סתן הדיוש כשר לשחיפת הפרה שנ נתתם אותה לאלעזר חכהן ועריין אחרן חיה קיים ומפי השמועה למדו זו נעשית באלעזר ושאר כל הפרות בין בכחן גדל בין בכחן חדיש והעושה אותה לובש ארבע כלים שלכתן חדיש בין שעשאה סתן חדיש בין שעשאה סתן גדל

ושומאה בכותל שביניהן אם נראית שהיא לתוך אחת מהן הוא שמא זכרו שחור ואם לאו נירונין מחצה למחצה

פרק חמשה ועשרים

עמוד העומר בתוך הבית ושומאה רצוצה תחתיו ושומאת בוקעת ועולה בוקעת ויורד ואינו מטמא לא כנגד השומא בלבד ואם היה פרה יוצא מעמוד זה וכלים תחת הפרח הכלים טהורים שאינו מטמא לא כנגד השומאה טפח על טפח על רום טפח הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו והבית כלו טמא שהרי האהיל על הקבר שומאה שבתוך הכותל ומקומה טפח על טפח על רום טפח כל העלויות הבנויות על כותל זה אפילו עשר שמאות שהרי הכותל כולו קבר סתום עד סיפו והוא כותל כל העלויות וכל עלייה מהן מאהלת על הקבר בנה בית בצד הכותל מיכן ובית מכאן ובנה עלייה על גבי שני הבתים עד שנמצא ראש הכותל הטמא הוא באמצע קרקע העליו הרי העלייה טמאה שהרי האהילה על הקבר והעלייה השנייה הבנויה על גבה שהורה מפני שהן זו על גב זו ואין הכותל הטמא סתלה חוד גדול שבעובי הכתלים שדרך בני אדם לעשותו לתשמיש והוא הנקרא פדרסיק שהיתה שומאה מונחת בתוכו ויש עליו רלתות סגורות הבית טהור היתה השומא רצוצה בקרקעות או בכלתיו או בגני רואין את כל החוד כולו כאילו הוא אטום ורואין מקום השומאה אם הוא כחצי עובי הכותל של פנים הבית טמא ואם היתה השומא מחצי כותל ולחוץ הבית טהור מחצה למחצה הבית טמא שני פדרסקין זה בצד זה או זה על גב זה ושומאה מונחת באחת מהן ונפתח הוא והבית טמא וחברו טהור היתה שומאה רצוצה בתוך הבניין רואין את הפדרסקין כאילו הן אטומין וירון מחצה למחצה סית מן המת מורבק באסקופת הבית מבוזז הבית טהור היה רצוץ תחת האסקופה ירון מחצה למחצה היה מורבק למשקוף הבית טמא כלב שאכל בשר המת ומת בתוך שלשה ימים והרי הוא מוטל על האסקופה רואין חלל השומאה מטפו אם הוא כנגד המשקוף ולפנים הבית טמא ומכנגד המשקוף ולחוץ הבית טהור האשה שמת עובדה בתוך מעיה אם נעשית ראש הנפל כקיפה של שתי כיוון שנפתח הרחם עד שנראת הראש נטמא הבית מפני העובר אעפ שעריין לא יצא האשה שבקשה לילד ויצאה סבית לבית והפילה נפל מת בבית שני הרי הבית הראשון טמא בספק שמא כשהיה בו יצא ראשו של נפל הזה ברא בשלא היה ראש הנפל כקיפה של שתי אבל אם העגיל ראש הנפל כקיפה הבית הראשון טהור שאילו נפתח רחמה שם לא היתה יסלה להלך על רגליה לפיכך אם היתה ניטלת באנפיים והוציאה סבית לבית הבית הראשון טמא בספק אעפ שהעגיל ראש הנפל כפיקה שלשתי האשה שהפילה שלא הבית טמא וורא חוקה היא שאין שליח בלא וולד מי שילדה שני ילדים אחד חי ואחד מת אם המת יצא ראשון החי טהור שהרי לא נגע בו משיצ לאויר העולם ואם החי יצא ראשון הרי הוא טמא שהרי אי אפשר שלא יגע בו המת משיצ לאויר העולם מפני שהוא מתגלגל אחריו כאבן שאין בו רוח כדי להעמיד עצמו האשה שילדה וולד מת אפי נפל קטן כמו שביארנו הרי היא טמאה שומאת שבעה מת עוברת בתוך מעיה ופשטה החיה את ידה ונגעה בו החיה טמאה שבעה והאשה טהורה עד שיצא הולד ושומא החיה מדבריהם גורה שמא תגע בו משיצ לפרוודור אבל מן התורה אין מנע בית הסתרים מנע הואיל והוא בתוך המעים ונגוע בו טהור וכן הכולע שבעת פסחא חוד ובלע אחרית שבעת טהורה אעפ שנגעו בו בו בראי סתך מעיו אינו מנע והשומאה בשומאת והשחודה בשחורת

פרק שלשה ועשרים

כל הכלי המצילי בצמיד פתיל מצילין על כל מה שבתוכו בין אוכלין בין משקין בין בגדים וכלי שטף והו דין תורה אבל מרבוי סופרים שכלי חרס המוקף צמיד פתיל אינו מציל לא על האוכלין ועל המשקין ועל כלי חרס אחרים שהיו בתוכם אבל אם היו בתוך כלי חרס המוקף כלי שטף או בגדים הרי אילו טמאים ומפני מה אכרו שלא יציל על הכל כשאר כלים המצילין מפני ששאר הכלי המצילין אינם מקבלין טומאה וכלי חרס מקבלין טומאה וכלי טמא אינו חוצץ וכל כלי עמי הארץ בחוקת טומאה כמו שיתבאר ולמה לא אמרו כלי חרס של עם הארץ לא יציל על הכל ושל חבר יציל על הכל שהרי הוא שהור כפני שאין על הארץ טמא בעיני עצמו שאומ' הואיל וכלי חרס מציל על הכל אחר אני ואחר החבר ולפיכך חשו וגרו שלא יציל על הכל ולמה אמרו מציל על האוכלין ועל המשקין ועל כלי חרס כפני שאילו השלשה טמאים הן על גבי עם הארץ בין קדם שהיו באהל המת בין אחר שהיו שם תחת צמיד פתיל לעולם לא ישאל החבר מעם הארץ לא אוכלין ולא משקין ולא כלי חרס לא על דעת שהן טמאין שהרי אין להן טהרה לעולם ולא יבא בהן לירי תקיה אבל כלי שטף שואל אותם החבר מעם הארץ ומטבילין מפני סגוע עם הארץ ומעריב ששן ומשתמש בהן בטהרות לפיכך חשו חכמים שטא ישל ממנו כלי שטף שכבר היה תחת צמיד פתיל בכלי חרס שלו שהרי עם הארץ הזה מרמה שניצל והרי הוא טמא טומאת שבעה ויטביל החבר ויעריב שמשו וישתמש בו בטהרות ויבואו לירי תקלה ומפני זה גזרו שלא יציל כלי חרס על כלי שטף שבתוכו ארס שהיה נתון בתוך החבית ומוקפת צמיד פתיל שהור ואפילו עשאה נילל לקבר ויראה לי שזה שלא גזרו על כלי חרס שלא יציל על הארס מפני שהוא רבר שאינו מצוי וכל רבר שאינו מצוי לא גזרו בו כלי חרס שמשמשין בהו בארץ הפרה או בקרשים עפני הארץ נאמנן על טהרתם מפני שהן טהרים בהן הרבה ולפיכך יצילו על הכל ב. כיר פתיל אעפ שהן של חרס ארובה שבין בית העליה וטומאה בבית וקדירה נתונה על פי הארובה ונקוב בכונס משקה הקדירה טמאה והעליה שהור היתה שלומה כל שבעריה מאוכלין ומשקין וכלי חרס שהור אבל ארס וכלי שטף שבעלייה טמאי שאין כלי חרס חוצץ אלא על האוכלין ועל המשקין וכלי חרס וכל שבעלייה טהרה כאילו היא תחת צמיד פתיל ככלי חרס וטמא הארס שבערייה זו מפני שהוא רבר המצוי לפיכך אם היה בעלייה זו כלי מתטת וכיוצא בו מלא משקין הכלי טמא טומאת שבעה והמשקין שהורין היה בה אשה לשה בעריבה של עץ האשה והעריבה טמאי טומאת שבעה והבצק שהור כל זמן שעוסקת בו פרשה והזרה ונגעה בו טמאתו וכן אם פנה הבצק או המשקין לכלי אחר מכלי שטף שבעלייה נטמאו במגע הכלי האחר היה על פי ארובה או שאר כלים המצילין בצמיד פתיל שאין מקבלין טומאה כמו שביארנו ולפיכך אין סגוע עם הארץ כטמא או שהיה כלי חרס שהור לפרח ארובה או לקורש שהכל נאמנן על שהדתן הרי זה מציל על כל מה שבעלייה והיה אהל נשוי בעלייה ומקצתו שהורר על הארובה שבין בית לעליו הרי זה מציל ואעפ שאין גזרו על הארובה שהארץ מציל בכיסוי כמו שביארנו

פרק ארבעה ועשרים

בית שחלקו בקנקנים טהורות מן הארץ ועד הקורה וטומא בחצו הארץ אם היו פי הקנקנים כלפי הטהרה הרי אילו מצילות ואם היו כלפי הטומאה אינם מצילות שחן כשיש בין מבפנים בין מבחוץ רואין אם יוכל השיש לעמוד

בפני עצמו מציל ואם לאו אינו מציל והרי הכל אהל אחד בית שחלקו בגמרים או ביריעות אם חלקו מן הצרדין או מכלפי הקורות והיתה הטומאה בבית כלים שבין המחיצה ובין הכותל או שבין המחיצה והקורות שהור היתה הטומא בין מחיצה לכותל או בין מחיצה לקורות כלי שבבית טמאין שאין המחיצה מונעת הטומאה שלא תצא ותטמא כמו שביארנו באהל שבתוך הבית היו הכלים בתוך עובי המחיצה עצמה בין שהיתה הטומאה לפניו מן המחיצה או שהיתה בתוך הבית אם היה מקום הכלים טפח על טפח טמאים ואם לאו שהורין וכבר ביארנו כיצד דין הבית אם חלקו מכלפי ארץ בית שהוא מלא תבן ואין בניו לבין הקורות פותח טפח טומאה בפנים בין בתוך התבן בין שהיה בין תבן לקורות פותח טפח טומא בפניו בין בתוך התבן בין שהיתה בין תבן לקורות כל הכלי שכנגד יציאת הטומאה במלואו של פתח טמאים היתה טומאה חוץ לתבן במלואו של פתח כלים שבפנים אם יש במקום טפח על טפח על רוס טפח שהורין ואם לאו טמאין ואם יש בין תבן לקורות פותח טפח בין כך ובין כך טמאין שאין התבן חוצץ מפני שסתם תבן דעתו לפנותו כיתל שבין שני בתים וטומאה בתוך הכותל בית הקרוב לטומאה טמא והקרוב לטהרה שהור היתה מחצה למחצה שניהן טמאין היתה הטומאה באחד משני הבתים והכלים בתוך הסתל מחציו וכלפי טומאה טמאין מחציו וכלפי טהרה שהורין מחצה למחצה טמאין וכן מעויבה שבי הבית והעליה והטומא בתוך מעויבה מחציו ולכטה הבית טמא והעליה טהור מחציה ולמעלה העליה טמאה והבית טהור מחצה למחצה שניהן טמאין היתה טומאה באחד מהן וכלים בתוך המעויבה מחציה וכלפי טומאה טמאין מחציה וכלפי טהרה שהורין מחצה למחצה שניהן טמאין היתה המעויבה לאויר וטומאה בתוכה מחציה ולמטה הבית טמא והעומד מלמעלה אפי כנגד הטומאה שהור שהרי פשטה הטומאה בכל הבית היתה הטומאה מחציה ולמעלה הבית טהור והעומד מלמעלה כנגד הטומאה טמא מחצה למחצה הבית טמא והעומד מלמטה כנגד הטומאה טמא שיהי או אפי' לצמצם וכן סתל המשמש את הבית ידון מחצה למחצה כיצד סתל שהוא לאויר ונג הבית סמוך לכותל ואינו מורכב על הסתל וטומא רצוצה בתוך הסתל היתה מחציו ולפנים הבי טמא והעומד מלמעלה על ראש הסתל שהור כעוכר על גג הבית היתה מחציו ולחוץ הבית טהור והעומד מלמעלה כנגד הטומאה טמא שהרי לא פשטה הטומאה בתוך הבית היתה הטומאה מחצה למחצה הבית טמא והעומד מלמעלה טהור שהרי פשטה טומאה בבית נטל מהכותל מבפנים או שהוסיף בכותל מבחוץ ער שנסמאת הטומאה מחציו כותל ולפנים הבית טמא נטל מבחוץ או שהוסיף בעובי הכותל מבפנים ער שנסמאת הטומאה מחציו כותל ולחוץ הבית טהור היתה הטומאה נתונה על גבי הכותל אפילו מחציו ולפנים הבית טהור בית המשמש את הכותל ידון כקליפת השום כיצד החופר שני כוכים או שתי מערות זו בצד זו ער שנסמא שני בתים הפודין בקרקע ונעשה ביניהן כותל הסבירל בין שניהן והיתה טומאה בבתים וכלי בכותל אם יש עליהן כקליפת השום שהורין היתה טומאה בסתל זה וכלים בביתו אם יש עליה כקליפת השום שהורין הנה לסרת סתל בניין נידון מחצה למחצה וכותל הסלע או שעשה מגוש הארץ כשהפור מיכן ומיכן נידון כקליפת השום כותל שחצו עובו בניין וחצו סלע נידון מחצה למחצה שסמא שהיתה בין קורת הבית אפילו אין תחתיה לא כקליפת השום הבית טהור ורואין את הטומאה כאלו היא רצוצה בארץ וטמאה סגרה בלבו אם יש במקומה טפח על טפח חל סמא וכן אם היתה נראית בתוך הבית בין כך ובין כך הבית טמא שני פתחים זה על גבי זה

שיכתש ויהיה אפר בין מבשרה בין מן העצו כותשין אותו
עד שיעשה אפר ושארין בו אפר מניחין אותו וכל עצם
שגשאר מעצמיה בלא שריפה בין כך ובין כך היה נכתש
אין מכניסין כלום מאפרה להניחו בעורה שנז בו והניח
מחוץ למחנה ושלשה חלקו היו חולקין את כל אפרה אחר
ניתן בחיל ואחר בהר המשחה ואחר מתחלק לכל המשמרו
זה שמתחלק לכל המשמרות היו הכהנים
מקדשין ממנו וזה שניתן בהר המשחה אחיו ישראל מוין
ממנו וזה שניתן בחיל היה מוכן ומוצנע שג והיתה לערת
בני ישראל למשמרת מלמד שמצניעין ממנו וכן היו
מצניעין מאפר כל פרה ופרה ששורפין בחיל ותשע פרות
ארכו נעשו משצטוו במצוה זו עד שחרב הבית בשנייה
ראשונה עשה משה רבינו שנייה עשה עזרא ושבע מעורא
עד חורב הבית והעשירי עושה המלך המשיח מהרה יגלה

פרק רביעי

אין שוחטין שתי פרות ארומות כאחת שנז ושחט אותה לא
רצתה פרה לצאת אין מוציאין עמה שחורה שלא יאמרו
שחורה שחטו ולא ארומה שלא יאמרו שחטו
פרה שנשחטה שלא לשמה או שקיבל או שהיה
שלא לשמה או לשמה ושלא לשמה או שלא לשמה ולשמה
או שנעשית שלא בכהן או במחוסר בגדים או שעשאה
בבגדי זהב או בבגדי חול פסולה שחטה על מנת
לאכול מבשרה או לשתות מרמה כשורה לפי שלא נאמר
בה ריח ניחוח קבל רמה בגלי פסולה שנז ולקח לעור
הכהן מרמה באצבעו מצוותה מצות יד לא מצות כלי
הזה בכלי אפי אחת מהן הזאתו פסולה הוזה אחת מהן
בשמאלו פסולה הוזה שבעה כהנים הויתן כאחד הויתן
פסולה זה אחר זה כשורה הוזה ולא כיון כנגד
ההיכל פסולה שנאמר אל נסח פני אהל מועד עד שיכויין
כנגד ההיכל ויהיה רואה וכן אם שחטה או שרפה שלא
כנגד ההיכל פסולה שנז ושחט אותה לפניו כרא
שהוה או שרף או שחט כנגד הרדום או כנגד צפון או
שהיה אחריו למקדש אבל אם עמד בין מזרח ומערב לפניו
כנגד ההיכל אעפ שלא כיון כנגד ההיכל בדקרוק כשורה
חסר אחת מן המתנות פסולה טבל שנים
והוזה אחת הזאתו פסולה טבל אחת והוזה שתי אעפ שלא
חיטב הזאה שנייה לא טבל והוזה אחרת הויתו פסולה
כיצר טבל אצבעו טבילה ששית והוזה ששית
ושביעית אעפ שחור וטבל אצבעו והוזה שביעית הויתו
פסולה הוזה מטבילה שביעית ושמינית אפי
חור וטבל טבילה שמינית והוזה שמיני כשורה טבל שמוסי
על השבע אינו כלום והוזה שיהיה זה שחטו כהן אחר אבל
הכהן ששרף אותה אם הוסיף פסלה מפני שנתעם ברבר
שאינו צריך בשעת שריפתה הוציא את הדם
חוץ ממערכתה והוזה פסולה הוזה מרמה בלילה אפילו הוזה
שש הויות ביום ואחת בלילה פסולה שחטה חוץ במקום
שריפתה אפי שחטה לפניו מן החומה פסולה
שרפה חוץ ממערכתה ששחטה עליה או שחלקה לשנים
ושרפה בשתי מערכות או ששרף שתיים במערכת אחת
פסולה ואם אחר שנעשית אפר מביא אחרת ושרף על
גבה ואינו חושש הפשיטה ונתחה ואחר כך שרף
כלה כשורה ואם חסד ממנה כלום אפי מפרשה פסול פקע
מעורה או מבשרה אפי משערה כוית וחוויר ואם לא החוויר
פסולה פקע חוץ למערכתה מרבה עליו ושרפו במקומו
פקע מקרניה מלשפיה או מפרשה
אינו צריך לחוויר הפרה אינה נפסדת בלינה
לפיכך אם נשחט חיוס והוזה רמה סולתנו ונשרפה לסת
כשורה שרפה אונן או מחוסר כפרה כשורה שרפה שלא
בקדוש ידים והגלים פסולה מפני שמעשה כעין עבודה
וזכין מקדש ידיו והגליו בכלי שרת בפניו ואם קדש חוץ
ומלי חול אפי במקורה של חרם כשר חואיל וכל מעשה
חוץ וכן כשםבטילין את החוץ ושרף אתי

המטמאין אותן כמו שביארנו אינו צריך להווד ולקדש
הואיל וכל מעשה בטבולי יום שרפה שלא בעצם
או בכל עצים אפילו בקש או בגבכה כשורה ומצותה שלא
ימעט לה עצים מן הראוי לה אבל מרבה הוא לה חבילי
אזוב ואזוביו בין בזמן שריפה כרי להרבות את העפר ויש לו
להרבות עצים בשריפתה עד שתעשה אפר אבל משתעשה
אפר אם הוסי בה אפי עץ אחר הרי זה כמערב אפר מקלה
באפר הפרה כל מעשה הפרה מתחילה ועד סוף אינו לא
ביום ובזכרי כהונה והמלאכה פוסלת בה עד שתעשה אפר
אבל משתעשה אפר אם כנס אפרה בלילה או שכנסתו
אשה או שעשה מלאכה אחרת בשעת כניסתו הרי זה כשורה
ומניין שאספת האפר בכל ארס מישראל חוץ
מחדש שוטה וקטן שנז ואסף איש טהור מכלל שאינה
צריכה כהן וכאילו אמר ארס טהור בין איש בין אשה
ומניין שהמלאכה פוסלת בה שנז ושחט אותה מפי השמועה
לכרו שלא בא הכתוב לא ללמד שאם נתעסק ברבר אחר
בשעת שחיטתה פסלה שנז ושרף את הפרה לעינו שיהיו
עיניו בה ללמד שהמלאכה פוסלת בה משעת שחיטה עד
שתעשה אפר וכל העוסק בשריפתה ועשה מלאכה אחרת
פסלה עד שתעשה אפר שחט את הפרה ונשחטה
בהמה אחרת עמה או נתחתכה דלעת עמה כשורה שהרי
לא נתסוץ למלאכה אעפ שהבהמה שנשחטה עמה כשורה
לאכילה שאין שחיטת החולין צריכה כוונה לא אם נתסוץ
לחתוך הדלעת ונתחתכה בשעת שחיטה פסולה שהרי עשה
עמה מלאכה

פרק חמישי

כל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף מטמאין בגדים כל
זמן עשיתן שנז בשחט ומשלי עץ ארו וכבס בגדיו ורחץ
בשרו ונאמר בשורף והשרוף אותה יכבס בגדיו ונאמר
וכבס האסף את אפר הפרה כלמר שכל העוסקין בה
מתחילה ועד סוף מטמאין בגדים ושעונין טבילה והערב
שמש רין תורה אבל המשמרה בשעת עשיותה מטמא
בגדים סדר בדיהם גזירה שמא יזין בה אבר
כל מקום שנז בתורה בטמאות יכבס בגדיו לא בא ללמד
שהבגדים שעליו בלבר הם טמאים לא ללמד שכל בגד או
כלי שיגע בו הטמא הוזה בשעת חיבורו בטמאיו הרי הן
טמאים אבל אחר שיפרוש מטמאיו אינו מטמא בגדים
כיצר הנושא את הנבילה אחר בגד שעליו או
כלי שיגע בו כל זמן שהוא נושאה הרי הן טמאין והרי הן
ראשון לטומאה וכן זה הנושא הרי הוא
ראשון פירש מטמאיו והשליך את הנבילה
הרי הוא ראשון כמות שהיה ואם יגע בכלי או בגד אינו
טמא אותו שאין חולר טומאה מטמא כלים כמו שביארנו
בתחילת ספר זה וכן כל כיוצא בנבילה וכן כל העוסקין
בפרה אם נגע בבגד או בכלי בשעת שחיטה או בשעת
שריפה הרי הן טמאין אבל אחר שיפרוש ממעשה אעפ
שעדיין לא טבל אם נגע בכלי אינו מטמא מפני שהוא
וולד הטומאה והפרה עצמה אינה מטמאה לא אדם ולא
כלים שנגעו בו לא המתעסק בה בלבר הוא הטמא ושעון
טבילה ומטמא בגדים כל זמן שעוסק בה כרא
בזמן שנשרפת כמצוותה אבל אם נפסלה המתעסק בה
טהור אירע פסול בשחיטתה אינה מטמאה בגדים אירע
פסול בחיייתה כל העוסק בה לפני פסולה מטמא בגדים
לאחר פסולה אינו מטמא בגדים השלים לכנס את
אפרה המתעסק בה אחר כן בחילוק האפר או בהצניעתו
וכן הנוגע בו טהור ולא הפרה בלבר לא כל
החטא הנשרפות מן הפרים זמן השעירי השורפים מטמא
בגדי בשעת שריפתו עד שיעשו אפר שחרי הוא אומר בפר
ושעיר שלים הכפרים והשרוף אותם יכבס מפי השמועה
לכרו שזה בנין אב לכל הנשרפין שיהו מטמאין בגדים עד
שיעשו אפר כרא בשלא
אירע לחן פסול ונשרפו כמצות בבית ורשן אבל אם

ורפתח העזרה היה קלל של אפר נוטלין האפר ונותגו במים שבכוסות ומוין על הכהן השורף ומטבילין היו התינוקות שבמלאין ומקדשין ומוין על השורף אעפ שהן טהורין מטומאת המת שמא נטמאו בטומאה אחרת תינוק שטבל למלאות ולהוות לא ימלא בכליו תינוק אחר אעפ שטבל ותינוק שטבל להוות על כהן זה אינו מזה על כהן אחר עד שיטבול לשם מעשה זה הכהן וכן כלים שטהרום לחטאת זו ובני אדם שטהרום לחטאת זו לא יתעסק בהן בפרה אחרת עד שיטבלו לשמה וכל הרברים האלו מעלות יתרות בפרה

פרק שלישי

אין שורפין את הפרה אלא חוץ לחר הבית שנ והוציא אותה אל מחוץ למחנה ובהר המשחה היו שורפין אותה וכבש היו עושין מהר הבית להר המשחה ותחתיו בני כיפין כיפין וכיפה על כל שני כיפין כרי שהיו שני רגלי הכיפה על גג שני כיפין שתחתיה כרי שתהיה תחת הכל חלול מפני קבר התהום אף מקום שריפתה ומקו הטבילה שהיו בהר המשחה תחתיה חלול מפני קבר התהום והפרה והשורף וכל המסערין בשריפתה יוצאין מהר הבית להר המשחה על גבי כבש זה כיצר שורפין אותה וקני ישראל היו מקדימין ברגליהן להר המשחה ובית טבילה היה שם וכהן והמסערין בשריפתה והפרה יוצאין על הכבש ובאין להר המשחה ומטמאין את הכהן וסומכין הוקנים את יריהם על הכהן ואמרין לו טבול אחת ואם היה כהן גדול אמרין לו אישי כהן גדול טבול אחת ירד וטבל ועלה ונסתפג ועצים מסודרים היו שם ארום אלונים וברזשים ועצי תאנה חלקה ועושין מערבה כמין מגדל ומפתחין בה חלונות כרי שתהיה האור מלבבת בהן ומראה המערכה במערב ומפתין את הפרה בחבל של מגג ונותנין אותה על גבי המערכה דאשה לדרום ופניה למערב והכהן עומד במזרח ופניו למערב שוחט בימינו ומקבל הרס בשמאלו ומוה באצבעו הימנית מן הרס שבכפו השמאלית שבע פעמים כנגד בית קרש הקרש על כל הזאת טבולת אצבע בדם ושירי הרס שביאצבע פסולים להזייה לפיכך על כל הזאת מקנח אצבעו בטופה של פרה גמר מלהוות קנח את ידיו בגופה של פרה ויורד מן המערכה והצית את האש בעצו קטני והכניסן תחת עצי המערכה ותתחיל האש בה והכהן עומד ברחוק ומשמר לה עד שיצת את האור ברובה ותקרע בגנה ואחר כך נוטל עץ ארו ואוב אין פחות מטפח וצמר צבוע בתולעת משקל ה סלעים ואם לעומדו שם עץ ארו זה עץ ארו זה עץ ארו זה אווב זה אווב זה אווב זה שני תולעת זה שני תולע זה ג פעמי על כל אחר ואחר והן אומרין לו הין הין ג פעמי על כל אחר ואחר וכל כך למה לפי שמיני ארום שבעה הן ומינו אווב ארבעה והצבוע ארום יש שצבעין אותו כפאה ויש שצבעין אותו בלבא ויש שצבעין אותו בתולעת והתולעת היא הגרגרים הארומים ביותר הדומים לרגעני החרובים וכן כמו האוג ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגר מתן לפיכך מודיע לכל ומגלה לחן שאילו הן המינים האמורו בתורה והאווב האמור בתורה הוא האווב שאוכלין אותו בלעי בתים ומתבלין בו הקדירות האווב והארו והתולעת שלשתן מעכבין זה את זה וכורך האווב עם הארו בלשן של שני ומשליך אל תוך בטנה שנ והשליך א תוך שריפת הפרה ואינו משליך קודם שיצת האור ברובה ולא אחר שתעש אפר ואם השליך פסול שנ א תוך שריפת לא קודם שיצת האור ברובה ולא אחר שתעשה אפר מן שהשליך שלשתן כאחת בין שהשליך זה אחר זה בין שהשליך לתוך גופה א לתוך שריפתה בין שנקרעה מאליה ואחר כך השליך בין שנקרעה בידו א כמלי כשירח נגמרה שריפתה חובטין אותה במקלות היא וכל עצי המערכה שנשרפה בהן וכו כרין את הכל בכבדו וכל שחור שאיפשר

כל העוסקין בפרה מתחילה ועד סוף שהיו טבולי יום כשירי למעשה הפרה ולקדש ולהוות מאפרה ואעפ שעדי לא העריב שמשן שזה שנ בכל הפרשה איש טהור הוא הטהור למעש שני אעפ שאינו טהור לתרומה עד שיעריב שמשו הרי זה טהור לפרה הצרוקין היו אומרים שאין מעשה הפרה כשר לא במעורבי שמש לפיכך היו בית דין בבית שני מטמאין את הכהן השורף את הפרה בשרין וכיוצא בו וטובל ואחכ עוסק בה כרי לבטל דברי או הירי שמורים מהעולה על דוחם לא מן הקבלה וכן כל הכלים שמכניסו לתוכם אפר הפרה כולם טבולי יום היו החותך שפופרת של קנה להניח בה אפר חטאת ישמא אותה וישבלנה ואחר כך יניח בה והחותכה והמטבילה טעון טבילה מפני שעשאוה כטמא מת בשביעי שלו ולפיכך אינה צריכ הזאת שלישי ושביעי לא מטמאה כרי להראו לצרוקין ומטבילה ונותן בה

פרק שני

מעלות יתירות עשו בטהרת פרה ארומה והרחקו גדולות הרחיקו מטומאת המת בכל מעשה מפני שהיא כשירה בטבולי יום חשו שבא יבואו לזלול בה ומפני זה כשמפרישין הכהן השורף אותה מפרישין אותו ללשכה מוכנת בעזרה ובית אבן היתה נקראת מפני שכל כליה כלי אבנים שאין מקבלין טומאה וככלי האבן היה משתמש כל שבעת ימי הפרשה ולא היו גוגעין בו אחיו הנהנים כרי להרבות בטהרתו שבעת ימים קודם שריפת הפרה מפרישין כהן השורף אותה מביתו כשם שמפרישין כהן גדול לעבורת יום הכפורים ורבר זה קבלה במשה רבינו וכן מפרישין אותו מאשתו שמא תמצא נירה ויהיה טמא שבעת ימים הלשכה שהיה יושב בה כל שבעה צפונית מזרחית היתה כרי להוכירו שהיא כחטאת הנשחט בצפון אעפ שהיא נשחטת בחוץ כל יום ויום משבעת ימי הפרש מוין עליו מי חטאת שמא נטמא למת והוא לא ידע חוץ מיום רביעי להפרשה שאינו צריך הזאה לפי שאי איפש שלא יהיה לא שלישי לטומאתו ולא שביעי שאין הזאת בשביעי עולה משם הזאת שביעי ער שזה בשלישי בלפניה ומן הדין היה שאינו צריך הזאת לא בשלישי ושביעי להפרשה בלבד וזה שמזין יום אחר יום מעלה יתירה עשו בפרה ברביעי בשבת היו מפרישין אותו כרי שוחל רביעי שלו להיות בשב שהזייה אינה רוחה שבת והרביעי אינו צריך הזאה בכל יום ויום מימי הפרשה שבזין עליו בהם מוין מאפר פרה מן הפרות שנשרפו כבר ואם לא היה שם לא אפר פרה אחת בלבד כוון מכנו עליו כל הששה כשמזין עליו בימי הפרשה אין מזה עליו לא אדם שלא נטמא במת מעולם שהמזה צריך שיהי טהור ואם תאמ יוה עליו איש שנטמא והזוה עליו שמא זה שהזוה עליו לא היה טהור בטומאת מת וכן הכלים שמטמאין בהן ומקדשין להוות על הכהן השורף כולם כלי אבנים היו שאין מקבלין טומאה וכל או חרברים מעלות יתירות הן שעשו בה וכיצד ימצא איש שלא נטמא במת מעולם חצירות היו בירושלם בנויות על גבי הסלע ותחתיהן חלול מפני קבר התהום ומביאין היו נשים עוברות ויולדות שם ומגרלות שם את ביניהם וכשירצו להוות על הכהן השורף מביאין שוורים מפני שכרסיהן נפוחות ומניחין על גביהן דלתו ויושבין התינוקות על גבי הדלתות כרי שיהיה האהל מבריל בינם לבין הארץ מפני קבר התהום וכוסות של אבן בירם והולכין לשלוח הגיעו לשלוח ויורדין שם ומטמאין שאין לחוש שם מפני קבר התהו שאין דרך בני אדם לקבור בנחרות ועולין ויושבין על גבי הדלתות והולכין עד שמגיעים לחר הבית הגיעו לחר הבית יורדין ומחליקין על רגליהן מפני שכל הדי הבית והשרות תחתיהן היה חלול מפני קבר התהום ומחליקין ער פתח העזרה

שלו ומקדשן מילא לעצמו חבית אחר חבית
 אם נתכוון לקבץ כל החביות לכלי אחר ולהשליך עליהן
 את האפר ומקדשן קירוש אחר כולן כשיריץ שהכל מילוי
 אחר הוא אבל אם נתכוון לקרש כל חבית וחבית
 בפני עצמה כלן פסולין חוץ מן האחרונה שהראשונה
 נפסלת במלאכה שעשה קודם שיקרש והוא מילוי השנייה
 וכן השנייה נפסלת במילוי השלישית ואין כשירה אלא
 באחרונה חמשה שמלאו חמש חביות לקדשים חמשה
 קירושין שישליך האפר על כל אחת ואחת בפני עצמה
 ונמלכו לערבן ולקרשן כולן קירוש אחר או שמלאו
 לקרשן קירוש אחר ונמלכו לקרשן חמשה קירושין כולן
 כשירין שהרי לא נתעסק הממלא במילוי אחר
 אבל היחיד שמילא חמש חביות לקדשם חמשה קירושין
 אעפ"י שחזר ונמלך לקרשן קירוש אחר אין כשר לא אחרון
 מלאן לקרשן קירוש אחר ונמלך לקרשן חמשה קירושין
 אין כשר לא זה שקרש בתחילה וכן אם אמר
 לאחר קרש לך את אילו אין כשר לא זו שנתקדשה מהן
 בתחיל אבל אם אמר לו קרש לי את אילו הרי כולן כשירין
 שהרי לקירו אחר מלאן ואעפ"י שנמלך עליו לקרשן חמשה
 קירושין הרי לא קירש הוא לא אחר קרש לו
 הרוצה לכלאות מיס לקרשן ימים אחרים לצרכיו ממלא
 את של צרכיו תחילה וקושין ושווען לאחוריו ואחר כך
 ממלא את שלחשאת כרי שלא יתעסק במלאכה אחר המילוי
 ונותנם לפניו והולך שנים שהיו ממלאין כל אחד
 ואחר לעצמו והגביהו זה על זה ונטל זה לזה קוץ מירו או
 מגופו בשעת מילואו אם מלא שניהם לקירוש אחר המיס
 כשירין ואם מלאו לקרש כל אחד לעצמו זה שהגביה או
 הוציא את הקוץ פסל מימיו השול חבל לסלואות
 בו ומלא ונטל החבל בידיו ומימיו על כתיפו ופגע בבעלים
 בדרמו ונתן להן את החבל כשהוא מהלך כשירין ואם יצא
 מן הדרך כרי להוליך החבל לבעלים פסל את המיס
 מי שהיה ממלא ומשליך החבל שמילא בו על הארץ ואחר
 שמילא חזר וקבץ החבל על ידו פסלתן ואם היה רולה
 ומקבץ לתוך ידו המיס כשירין הממלא ונותן
 לחבית ער שימלאנה מיס והצניע את החבית שלא תשבר
 בשעה שהיה כמלא או שפאה על פיה על סנת לנגבה
 ולמלאו בה כשר שזה מצורך המילוי הוא אבל אם הצניעה
 או נגבה כרי להוליך בה את הקירוש פסל שהרי עשה
 מלאכה שאינה לצורך המילוי וכן הממלא ונותן
 לטיקת ופינה חרסים מן השוקת בשעת מילוי אם בשביל
 שתחזיק מיס רבים כשירין שהרי זה צורך המילוי ואם
 בשביל שלא יהיו החרסי מעכבין אותו בשעה שהוא וולף
 את המיס שמילא בשוקת הרי אילו פסולין הממלא
 רלו לשתות ונמלך וחשב עליו למי חטאת אם ער שלא
 הגיע הרלו למיס חשב מערה ואין צריך לנגב ואם משהגי
 הרלו למיס חשב מערה וצריך לנגב ואחר כך ימלא בו
 לחטאת שלשל הרלו ונפסק החבל מידיו
 אם ער שלא הגיע הרלו למיס חשב עליו מערה ואינו צרי
 לנגב עורחו בתוך המיס וחשב עליו למי חטאת מערה
 ואינו צריך לנגב מיס שמלאן למי חטאת ואחר
 שנתמלא חשב עליו לשתות כשיטה את הכלי לשתו פסל
 המיס אעפ"י שלא שתה מהן כלום

פרק שמיני

מי שהיו מימיו על כתיפו ועמד והורה הוראה לאחרים או
 שרין או שחלצה בפניו או מיאנה או שהראה לאחרים
 את הדרך או שהרג נחש או עקרב או נשל אומלץ מן
 השוק להצניעם הרי המיס פסולין שהרי נתעסק בדבר
 אחר קודם שיתן האפר על המיס אבל אם נשל
 האומלץ לאמלץ ואכלן כשהוא מהלך או שהרג נחש או
 עקרב המעכבין אותו הרי המיס כשרים שזה מצורך
 הולכת המיס זה הכלל רבד שהוא משום מלאכה
 שעשה קודם מתן האפר בין עמד בין לא עמד פסל

ורבד שאינו משום מלאכה אם לא עמד כשרים ואם עמד
 פסל היה מהלך במים ופרץ בשעת הילוכו
 מקום שילך בו אעפ"י שפרץ על סנת לגרוד כשרים ואם
 גרד קודם שיתן האפר פסולין וכן אם קצת פירות
 לאוכל אעפ"י שכונתו להקצות את השאר כשרין ואם הקצה
 קודם מתן האפר פסל היה אוכל בשעת הולכת
 המיס והותיר וזרק מה שהותיר לתחת התאנה או לתחת
 המוקצה אם נתכוון שלא יאבדו הפירות הרי המיס פסולין
 שהרי עשה מלאכה ואם זרקן לפי שאין לו צורך בהן הרי
 המיס כשירין הממלא מיס לקרשן ומסרן לאחר
 לשומרן ועשו הבעלים מלאכה לא נפסלו המיס שהרי מסרן
 לשומר ואם עשה השומר מלאכה פסלן שהרי הן ברשותו
 והוא נכנס תחת הבעלים היו שנים שומרין את המיס
 ועשה אחר מהן מלאכה המיס כשרים שהרי השני משמר
 חזר הראשון לשומר ועמד והשני עשה מלאכה המיס
 כשרים ער שיעשו כל השומרין מלאכה כאחת
 המקדש כאחת ידו ועשה מלאכה בשנייה אם לעצמו קדש
 פסל שהרי עשה מלאכה קודם מתן אפר במים ואם לחברו
 קרש המיס כשרים שאין זה פוסל מימיו של חברו במלאכה
 שעשה שאין המלאכה פוסלת בקירוש לא במיס והוא
 שהיה היעושה השומר או הבעלים המקדש לעצמו
 ולאח כאחת שלו פסול שהרי נפסלו המיס של עצמו בעסק
 שנתעסק בקירוש חברו אבל אם קירש לשנו כאחת שניהן
 כשרים שאין מלאכתו פוסלת מי אחרים הממלא
 לעצמו בשתי ידיו כאחת בקירוש אחת פסול בשני קירושין
 כשר קירש לעצמו בשתי ידיו כאחת בקירוש אחר כשרים
 בשני קירושין פסולין מלא וקירש בשתי ידיו כאחת לעצמו
 שניהן פסולין מלא לאחר בשתי ידיו כאחת בקירוש אחר
 כשר בשני קירושין פסולין קירש לאחת בשתי
 ידיו כאחת בן בקירוש אחר בין בשני קירושין שניהן כשרו
 מילא וקירש בשתי ידיו כאחת לאחר המילוי פסול והקירו
 כשר זה הכלל כל מילוי שעשה עמו מלאכה בין
 שמילא לעצמו בין שמילא לאחר פסול וכל מיס שנתמלאו
 כהלכתן ועשה מלאכה קודם שיתן את האפר אם היו המיס
 שלו הרי הן פסולין ואם היו של אחר כשירין

וכל רבד שבירו ועשה מלאכה בין שיש שם שומר שאינו
 עושה מלאכה בין שאין שם שומר פסל ורבד שאינו בירו
 ועשה מלאכה אם יש שומר לא פסל אם אין שם שומר פסל
 האיב לחברו קדש לי ואקדש לך וקדשו זה לזה הראשון
 כשר והשני פסול שהרי קדש בשכר אמר לו בלא לי ואמלא
 לך ומלאו זה לזה הראשון פסול הוא וכונתו שמלא לו
 חבירו הלף מילוי זה הרי זה כממלא לו ולאחר שהן
 פסולין והשני כשר שהמילוי בשכר מותר והרי לא עשה
 מלאכה אחר שמילא ואין בכונתו מילוי אחר
 האומ לחבירו קדש לי ואמלא לך שניהן כשירין שהמלאכה
 אינה פוסלת הקירוש והמילוי בשכר מותר מלא
 לי ואקדש לך שניהן פסולין שמילא בתחילה פסול שהרי
 הוא כממלא ומקדש כאחת ופסל המיס במלאכה זה שקירש
 באחרון פסול שהרי קדש בשכר וכאילו החזיר חוב שעליו
 ההולך לקדש הרי זה נוטל את המפתח ופותח
 להוציא האפר ונטל קדרוס אם צריך לחצו בו אפר הפרה
 ונטל סולם ומולך מסקס למקום להביא האפר וכשר ואם
 משנטל האפר לקדש בו כסה הכלי שהי בו האפר או שהגית
 את הדלת או שוקת את הכלי בארץ קודם שישליך האפר
 למיס פסל המיס אבל האפר כשר לקדש בו מיס אחרים
 וקת את הכלי שיש בו האפר בירו כרי שלא יתפור כשירין
 מפני שאי אפשר שהרי אם הגיתו בארץ פסל ואם כיסהו
 פסל נשל את האפר וראה שהוא מרובה והחזיר
 ממנו כשר נתן האפר על המיס וראה שהוא מרובה ונטל
 ממנו לקדש מיס אחרים כשר קדסם עלי וית
 לחותם האפר אם בשביל שלא יהיוק אפר תרבה פסל
 ואם בשביל שיכנס האפר בכלי כשר

נפסלו בעזרה נשרפן שם כפסולי המוקדשו ושורפם טהור
 וכן המתעסק בהן משיעשו אפר אינו מטמא בגדים
 ואי זהו שופף זה המסייע בשריפה כגון המהפך
 בבשר והמשליך עצים והמהפך באש והחותה גחלים כדי
 שתבער האש וכיוצא בהן אבל המצית את האור והמסדר
 את המערכה טהור כד למדו מפי השמועה
 שהנושא פרים ושעירים הנשרפים להוציאן לבית הרשן
 לשורפם טמא ומטמא בגדו דין תורה כל זמן שהוא עוסק
 בהולכתו וטעון טבילה והערב שמש כמו המשלח את השעיר
 לעזאזל שהוא מטמא כל בגד וכל כלי שיוגע בו בכלי שעליו
 כל זמן שמתעסק בשלוחו שנ המשלח את השעיר לעזאזל
 יכבס בגדיו מאימתי מטמאין בגדים הנושאים
 פרים ושעירים הנשרפים משיצאו בהן חוץ לחומת העזרה
 נשאים במוטות ויצאו מקצת הנושאים חוץ לחומת העזרה
 והאחרונים לא יצאו אילו שיצאו מטמאין בגדים ואילו
 שעדין לא יצאו אינן מטמאין בגדים עד שיצאו יצאו וחזרו
 לעזרה הנושאן בעזרה טהור עד שיצא בהן היה עומד חוץ
 לעזרה ומושך אותם משם מאחר שחזרו הואיל וכבר יצאו
 לחוץ והרי זה המושכם בחוץ הרי הוא ספק טמא ומאימתי
 כטמא בגדים המשלח את השעיר משיצא חוץ לחומת
 ירושלים עד שעת רחייתו לעזאזל אבל אחר שרחחו אם
 נגע בכלים ובבגדים טהורים
 הנוגע בפדים ובשעירי הנשרפים עצמן אפי' אחר שיצאו
 בין ארס בין כלים בין אוכלין בין משקין הכל טהור
 וכן אם נגעו בשעיר המשתלח עצמו בזמן הולכתו טהורין
 שאין לו מטמאין לא למתעסק בהן בלבד שנ והשורף
 אותה יכבס בגדיו אבל הנוגע טהור

פרק ששי

המים שנתנו עליו אפר הפרה אין ממלאין אותו לא בכלי
 וכן המעיינות הנובעין או מן הנהרות המושכין שנ נתן
 עליו מים חיים אל כלי ונתנת אפר הפרה על המים
 שנתמלא הוא הנקרא קידוש והמים האו שניתן עליהן
 האפר הן הנקראין מי חטאת ומים מקודשין והם שקראן
 הכתוב מי נידה הכל כשירים למלאות המים חוץ
 מחרש שומה ומטן והכל כשירין לקדש חוץ מחרש שומה
 וקטן ואין ממלאין ואין מקדשין לא בכלי ואין מוין אלא
 בכלי והמילוי והקידוש כשרין בלילה אבל אין מוין
 ואין טובלין אלא ביום וכל היום כשר להזאה ולטבילה
 בכל הכלים ממלאין ומוין ומקדשין אפי' בכלי גללים
 וכלי אבנים וכלי ארמה ובספינה ואחר כלי חרס ואחר כל
 הכלים אבל אין ממלאין ואין מקדשין ולא מוין
 ברפנות הכלים ולא בשולי המחץ ולא במגופת החבית ולא
 בחופניו ולא בכיצות התרנגולות ולא בשקת שבסלע אבל
 ביצת היוצרים כשירה מפני שהיא כלי ארמה
 שולי כלי עץ וכלי זכוכית וכלי עצם אין מקדשין בהן עד
 שישרוף אותם ויתקנס ויעשם כלים בפני עצמן
 וכן מגופה שהתקינה להיות כלי מקדשין בה וביצת הנעמית
 כשירה לקדש בה ואין צריך לומר שכשירה למלאות בה
 ולהוות ממנה כלי שחברו בארץ או בסלע אפי'
 חברו בסיר מקדשין בו ומוין ממנו עשה עטרה שלטיש
 סביב לכלי והמי שבכלי צפין עד שהלכו לעטרה אם ניטלת
 העטרה עם הכלי הרי המים שבתוכה כשירים שהרי הן ככלי
 ארמה ואם לא הרי הן כמי שהקיף עטרה של טיש בסלע
 או על הארץ ומלא אותה מים שהן פסולין מפני שאינן
 בכלי כלי חרס שניקב בסנס משקה אין ממלאין
 ומקדשין בו אבל אם ניקב כמוציא משקה מקדשין בו
 כלי שניקב מלמטה וסתמו בסמר טוטן פסול שהמים
 שבו אינן על עיגול הכלי לא על הפקק היה נקוב מן הצד
 ופקק הרי זה כשר למלאות ולקדש ולהוות ממנו
 הזולף מים מן המעיין ביריו וברגליו ובחרסין ונתן לתוך
 החבית פסולין מפני שלא נתמלאו בכלי נתן את החבית
 במים ורחק המים ביריו או ברגליו או בעלי ידקת כדי

שיעברו לחבית הרי אילו פסולין וכן אם שקעו
 במים כדי שיגברו המים ויעלו וישפכו לחבית פסולין ואם
 עשה כן בעלי קנים או בעלי אגוז הרי המים כשירים
 זה הכלל רבד שהוא מקבל שומאה אם סייע בו המים כדי
 שימלאו הכלי המים פסולין ואם סייע ברבד שאינו מקבל
 שומאה כשירים המפנה המעיין לתוך הגת או
 לתוך הגבא וחזר ומלא בכלי מאתו הגבא או הגת פסולין
 שהרי צריך שתהי לקיחת המים מן המעיין בכלי בתחילה
 הים הגדול כמקוה אינו כמעין לפיכך אין
 ממלאין ממנו לקידוש אבל הגהרות פסולין לקדש מהן מי
 חטאת ושאר הימים כמעין והמים הנגרדין משאר הימים
 והן הנקראין זוחלין פסולין והזוחלין מן המעיין הרי הן
 כמעין וכשירין מים המוכין והמכוזין פסולין
 ואילו הן המוכין המלוחין או הפושירין והמסבין הם
 המעיינות שפעמים מקדין ופעמי חרבין ויבישין אפי' היו
 חרבין פעם אחת לשבע שנים פסולין אבל
 אם היו חרבין בשני בצורת או לשנים רבות יתר משבע
 או שהיו מימיהן פעמים מרובין ופעמי מועטין ואין חרבין
 הרי אילו כשירין ומעיין היוצא בתחילה כשר ואינו צריך
 לברוק שמה יסוב מי בצים ומן הירדן ומי הירמוך
 פסולין כפני שהן מי התערוב ואילו הן מי התערובת מים
 כשירים לקידוש שנתערבו במים פסולין אין ממלאין
 מתערובת שניהן אבל מים כשירי שנתערבו במים כשירים
 כגון מימי שתי המעיינות שנתערבו במשכן ממלאין מהן
 המים שנשתנו שינויין מחמת עצמן כשירין
 באר שנפל לתוכה חרסית או ארמה ונעש מימיה עכורין
 ממלא ממנה ואין צריך להמתין נפל לתוכה שטף של מימי
 גשמים ימתין עד שתציל אמת המים הבאה מרחוק
 הואיל ותחילתה מן המעיין כשירה למלאות ממנה ובלבד
 שישמרנה שלא יפסקנה ארס ונמצ ממלא מן המי שפסקו
 תחילתן מן המעיין שהן פסולין

פרק שביעי

המלאכה פוסלת במים קודם שיתקדשו ואינה פוסלת
 בהזאה ודברים או הן דברי קבלה כיצד הממלא מים
 לקידוש ונתעסק במלאכה אחרת בשעת המילוי או בשעת
 הולכת המים שממלא או בעת שמערה אותן מכלי אל כלי
 פסולין לעולם המלאכה פוסלת במים עד שיטיל להן את
 האפר הטיל את האפר ונתקדשו ונעשו מי נידה אין
 המלאכה פוסלת בהן לא המוליך המים המוקדשין או מערה
 אותן בכלי לכלי והוא עוסק במלאכה אחרת אין בכך כלום
 וכן מזה מהן בירו אחת והוא עושה מלאכה בירו האחרת
 השכר פסול בקידוש ובהזיה ואינו פוסל במילוי
 כיצד הנוטל שכרו לקדש מי חטאת או להוות מהן הרי
 אותן המים כמו המערה האפר באפר מקלה שאינו כלום
 אבל נוטל הוא שכר למלאות המים או להוליכן ומקדשין
 אותן בחינם ומהן מהן המזה בחינם היה המקדש
 או המזה זקן שאינו יסול להלך על רגליו ובא השמא וביקש
 ממנו להלך עמו במקום רחוק לקדש או להוות הרי זה
 מרמיב על החמו ונותן לו שכרו כפועל בטל שבטל מאתה
 מלאכה שביטלו ממנה
 וכן אם היה כהן והיה טמא בשומאה המונעתו מאוכל
 תרומתו בעת שילך עמו להוות או לקדש הרי זה מאכילו
 ונטקוהו וסכו ואם ביטלו ממלאכה נותן לו שכרו כפועל
 בטל של אותה מלאכה שכל או הרברי אינן שכר שששתבר
 בקידוש או בהזאה שהרי לא הרויח כלום ולא נטל אלא
 כנגד מה שהפסיד הממלא באחת ירו ועושה מלאכה
 בירו האחרת או הממלא לו ולאחר או שמלא לשני כאחת
 שניהן פסולין שהמילוי מלאכה ונמצא כל מילוי משניהן
 כאילו עשה עמו מלאכה אחרת וכבר הודענו שהמלאכה
 פוסלת במילוי בין שמילא לעצמו בין שמילא לאחרים
 הממלא לאחרים אפילו מילא אלה חביותו או אחר
 זו לאלף בני ארס טלן כשירין וכל אחר מהן נוטל המים

צריך כוונה לא מוין על הארס לרעתו ושלא לרעתו
 המתכוון להיות לפניו והיוה לאחוריו לאחוריו והיוה לפניו
 היותו פסולה נתכוון להיות לפניו והיוה לצדדין של פניו
 היותו כשירה המזה אינו צריך טבילה
 לכל הוייה לא טובל את האזוב ומוה הוייה אחר הוייה ער
 שנמרו ממים ומוה הוייה אחת על כמה בני ארס או על
 כמה כלים כאחת אפי מאה כל שנגע בו מן המים כל שהוא
 טהור והוא שיתכוין המזה להיות עליו
 טבל את האזוב ונתכוון להזו על רבר שמקבל טומאה או על
 הארס והוה מאותה טבילה על רבר שאינו מקבל טומאה
 או על הבהמה אם נשארו מים באזוב אינו צריך לחזור
 ולהטביל לא מזה מן השאר על הארס או על הכלי הטמאי
 שהרי תחילת טבילתו כשירה היתה אבל אם
 טבל את האזוב להיות על רבר שאינו מקבל טומאה או
 על הבהם והוה על הארס או על הכלי הטמא הוייתו פסולה
 ער שיחזור ויטבול האזוב פעם שנייה ויתכוין להיות על
 הארס או על רבר המקבל טומאה הטביל את
 האזוב ונתכוון להיות על רבר שאינו מקבל טומאה המים
 המנשפין כשירין לפיכך אם נטפו בכלי וחזר והטביל בהן
 את האזוב בטונה לחזו על רבר המקב טומא הוייתו כשירה
 מי הטאת שנתמעטו טובל בהן אפי ראשי גבעולין ומוה
 ובלבד שלא יספג צלוחית שפיה צר טובל ומעלה כדרכו
 ומוה ואת צריך לחזור שמא יגע בצידו הכלי בפעם שני

פרק אחר עשר

כיצר מטהרי טמאי מת בני נירה לוקח ארס טהור שלשה
 קלחין של אזוב ואגרון אגורה אחת ובכל בר ובר גבעול
 אחר וטובל ראשי גבעולין במי נירה שבכלי ומתכוין ומוה
 על הארס או על הכלים ביום השלישי וביום השביעי אחר
 שתנן החמה ואם הוה משעלה עמוד השחר כשר ואחר
 שזוה עליו ביום השביעי טובל ביום ומעריב שמש והדי
 הוא טהור לערב טבל את האזוב בלילה והוה ביום
 כשירה ביום והוה בלילה הואתו פסולה והמים מטמאין
 משום מי חטאת כמו שיתכאר ער שתהיה טבילת האזוב
 במים והואתו סמנו ביום השלישי וביום השביעי אחר
 שתנן החמה ואם עבר ועשה משעלה עמוד השחר כשר
 כמו שביארנו מי שנטמא במת ושהה כמה ימים בלא
 הזאה כשיבוא להוות מונה בפניו שלשה ימים ומוין עליו
 בשלישי ובשביעי וטובל בשביעי ומעריב שמש
 ברא בעם הארץ שבא להוות שאפילו אמר היום שלישי
 שלי אינו נאמן שמא היום נטמא לפי צריך למנות בפניו
 אבל חבר שבא להיות מוין עליו או על כליו מיד
 מי שהוה עליו בשלישי ולא הוה עליו בשביעי ושהה כמה
 ימים טובל בכל עת שירצה אחר השביעי בין ביום בין
 בלילה ומוין עליו ביום בין קורס טבילה בין אחר טבילה
 אפילו טבל בליל תשיעי או בליל עשירי מוין עליו למחר
 אחר הגן החמה כל הטמאין מקבלין הזאה
 כיצר זבים וזבת נירות וילדות שננטמאו במת מוין עליהן
 בשלישי ושביעי והרי הם טהורין מטומאת מת אעפ שהן
 טמאין טומאה אחרת שנאמר והוה הטהור על הטמא ביום
 השלישי הא למדת שההזויה מועלת לו אעפ שהוא טמא
 וכן הערל מקבל הזאה כיצר ערל שננטמא במת
 והוה עליו שלישי ושביעי הרי זה טהור מטומאת מת
 וכשימול טובל ואכל בקדשים לערב מצות אזוב שלשה
 קלחין וכל קלח וקלח גבעול אחד נמצאו שלשה גבעולין
 ושיריו שנים או אם לקח שנים בתחילה ואגרון כשר
 נתפרדו הגבעולין ונשרו העלין אפי לא נשאר מכל גבעול
 מהם לא כל שהוא כשר ושירי האזוב בכל שהוא
 קלח שיש בו שלשה בדין מפסקו ואחר כך אינר שלשתן
 שמצוות להיות אגורה אעפ שלא נתפרשו בתורה שהיה
 אגורה פסקו ולא אגרו או שאגרו ולא פסקו או שלא פסקו
 ולא אגרו והוה בו כשר האזוב הקצר אגרו
 בחוש על הכוש וכיצא בו וטובל במים ומעלה ואחר

פרק שנים עשר

ארס שננטמא במת והוה עליו כיון שנגע כל שהוא ממי
 הנירה בכל מקום מעור בשרו של טמא עלתה לו הוה אפי
 נפלה ההזאה על ראש אצבעו או על ראש שפתו אבל אם
 נגעה בלשנו אינה כלום אעפ שהלשון כאיברים שבגלוי
 לעניין טומאה כמו שביארנו אינן כאברים שבגלוי לעניין
 הזאה וטבילה וכן כלי שננטמא במת והוה
 עליו כיון שהגיע לגופו של כלי כל שהוא ממי הנירה עלתה
 לו הזאה שני כלים או שני בני ארס שנתכוון
 להיות על שניהן כאחת והוה על אחד מהן ונטפו המים
 מעל הראשון על השני הרי השני בטומאתו ער שיפלו
 עליו המים מהוויית הכוה לא מן התמצית הוה
 על שני כלים וניסתפק לו אם הוה על שניהן כאחד או
 מחבירו נמצה עליו הוייתו פסולה מחש שנתונה על
 החרש והוה עליה ספק על המחש הוה ספק מן החרש
 נמצה עליה הוייתו פסולה כלים המפוצלין
 שמחוברין זה לזה במסמרים כגון מספורת של פרקים
 ואומל של רהטני וכיצא בהן בשעת מלאכה חיבור
 לטומאה ולהזויה שלא בשעת מלאכה אינו חיבור לא זה
 ולא לזה כיצר הן חיבור לטומא ולהזויה שאם נטמא אחד
 מהן בשעת מלאכה נטמא השני ואם הוה על אחד מהן
 בשעת מלאכה עלתה הוייה לשניהן וכאילו הן גוף אחד
 וכיצר אינן חיבור לא לטומא ולא להזיה שאם נטמא אחד
 מהן שלא בשעת מלאכה לא נטמא חבירו ואם נטמאו
 שניהן והוה על אחת מהן שלא בשעת מלאכה לא טהר
 חבירו אעפ שהן מחוברי ווהו רין תיר אבל כדברי סופרי
 גורו שהיו חיבור לטומאה אפי שלא בשעת מלאכה גורה
 משום שעת מלאכה ולעולם אם נגעה באחד מהן טומאה
 נטמא חבירו וכן גורו עליהן שלא יהיו חיבור להזיה אפי
 בשעת מלאכה גורה משום שלא בשעת מלאכה ולעולם אם
 הוה על אחת מהן לא טהר חבירו ער שזוה גם עליו
 הנה למדת שכל מקום שאתה שומע חיבור לטומאה ואינו
 חיבו להזיה אין זה לא גזירה מדבריה על הדרך שביארנו
 שני כלים שחיברן ער שנעש כגוף אחד כגון
 שתפר שני בגדים או שתי יריעות הרי זה חיבור לטומאה
 ולהזא מפני שהן ככלי אחד שלל הכובסן והבגד שהוא
 תפור בכלאי הואיל והן עומדין להתירן אינו חיבור להזיה
 והרי הן חיבור לטומאה וכן הסלים שבקנתל והמיטה
 של טרבל וקחן של כליבה וקרני של יוצאי דרכים ושלשל
 המפתחות חיבור לטומאה ולא להזאה לא צריך שיגעו
 המים מן המזה בכל סל וסל ובכל מפתח ובכל קרן
 וקרן ובכל קודה וקודה ממטה זו המפוצלת
 המחבר שלשה כסותות של צמר ושש של פשתן או שלשה
 סריגים או שנים עשר מטפות הרי אילו חיבור לטומאה
 ולא להזאה חלק אחד ושליית אחד וקלוב בקרין

פרק תשיעי

כיצד מקדשין את המים באפר הפרה נותן את המים שנתמלאו לשם מי חטאת בכלי ונותן אפר על פני המים כדי שיראה על פני המים אעפ"י שהיא חבית גדולה מליאה מים ומערב הכל ואם נתן האפר תחילה ואחר כך נתן עליו המים פסל ומהו זה שנ בתורה ונתן עליו מים חיים כדי לערב את האפר במים המקדש צריך שיתכוין ויתן האפר בידו על המים שנ ולקחו לטמא עד שיהיה מתכוין לקידוש ולמילוי ולהוייה אבל אם נפל האפר מן הכלי שיש בו האפר לתוך המים או שנפל האפר בידו ורחפו חברו או הרוח ונפל האפר מידו על המים או שנפל האפר מידו על צד הכלי או על ידו ואח"כ נפל למים הרי זה פסול קדש פחות מכרי הוא בכלי זה ופחות מכדי הוא בכלי אחר לא נתקדשו היה האפר צף על פני המים וכנס ממנו מלמעלה וקדש בו מים אחרים הרי או מקדשו וכל שנגע במים אין מקדשין בו פעם שנייה ואעפ"י שניגבו ואפילו נשבה הרוח ונתנה את האפר על גבי המים אינו כנגבו ומקדש בו כלי גדול והן מליאין מים והמים מעורבין כיון שנתן האפר במים שבכלי הגדול נתקדשו כל המים שבתוך הכלי הקטן ואעפ"י שהיה פיו צר ביותר ולא נכנס לו אפר שהרי המים כולן מעורבין היה ספוג בתוך המים בעת שנתן האפר הרי המים שבספוג פסולין מפני שאינן בכלי כיצד יעשה זולף את כל המים עד שמגיע לכפוג ולא יגע בכפוג ואם נגע בכפוג אעפ"י שהמים צפין על גביו כל שהן פסולין מפני שהמים שבכפוג יוצאי ומתערבין במים הכשרין נפל ספוג לתוך המים המוקדשין נטלו וסוחטו חוץ לכלי והמים שבכלי כשרין שתי שוקתות שבאבן אחת שנתן את האפר לתוך אחת מהן אין המים שבשנייה מקדשין ואם היו נקבות זו לזו כשפופרת הטר או שהיו המים צפין על גביהן אפי' כקליפת השום ונתן אפר לאחת מהן הרי המים שבשנייה מקדשין שתי אבנים שהקיפן זו לזו ועשאן שוקת וכן שתי עריבות וכן שוקת שחלקה ונתן אפר בחלק אחד מהן הכים שביניהן אינן מקדשין ואם חיברן כסוד או בגפסום והם יכולות להינטל כאחת המים שביניהן כקודשין מים מקדשין שנתערב בהן מים אחר כל שהוא אפילו מים שנתמלאו לקידוש הרי אילו פסולין וכן אם ירד לתוכו טל הרי אילו פסולין נפל לתוכן משקין ומי פירו יערה הכל וצריך לנגב הכלי ואחר כך יתן לתוכו מים מקדשין אחרים נפל לתוכן דיו קומס וקנקנתום וכל דבר שהוא רושם יערה ואינו צריך לנגב שאם ישאר שם דבר הרושם הרי הוא נראה המטביל כלי לחטאת במים שאינן ראויין לקדש צריך לנגב ואחר כך יקדש בו הטבילו במים הראויין לקדש אינו צריך לנגב ואם הטבילן לאסוף בו מים מקדשין בין כך ובין כך צריך לנגב קדויה שהטבילה במים הראויין לקדש מקדשין בה אבל אין אוספין לתוכה כי חטאת מפני שהמים שהוטבלה בהן נבלעים בתוכה ויוצאי ומתערבין במי חטאת ופוסלין אותן נטמאת והטבילה אין מקדשין בה שהמשקין הטמאין הנבעלין בגופה יצאו ויתערבו במים שמקדשין אותה בתוסה מים מקדשין שנפל לתוך שקצים ורמשים ונתבקעו או שנשתנו מראיהן פסולין אפי' היו יבשים ביותר כגון הנמלה והיריה והכינה שבתבואה נתן לתוכה חרשיו אעפ"י שלא נתקבעה ולא נשתנו מראיה הרי המים פסולין מפני שהיא כשפופרת והמים נכנסין בתוכה ויוצאין מתוכה עם הליחה שבה מים מקדשין ששתה מהן בהמה או היה פסולין וכן כל העופות פסולין חוץ מן הוננה מפני שהיא מוצעת ואין ריד יוצא מפיה ומתערב במים וכן כל השרצים ששתו אינן פסולין חוץ מן החלדה מפני שהיא מלקקת בלשונה ונמצאת

הליחה יוצאה מפיה למים מראיהן מחמת עצמן כשרים נשתנו מחמת עשן פסולין הגליו וזוהו ונימוחו כשרים אפי' נימוחו בהמה אבל אם הסחן באור פסולין אפר חטאת שנשתנו מראיו מחמת עצמו או מחמת עשן כשר נשתנו מחמת אבק או שנפל לתוכו סיד או גפסום או שנתערב בו אפר מקלה כל שהוא הרי זה פסול החושב על מי חטאת לשתות לא פסול עד שישתה מהן ואם שפך מן הכלי לתוך גרונו ולא נגעה שפתו במים שבכלי לא פסל כלי שיש בו מים מקודשין שהניחו מגולה ובא ומצאו מכוסה הרי או פסולין שמא אדם שאינו שהור לחטאת נגע בהן שהרי אדם כיסהו בוראי הניחו מכוסה ובא ומצאו מגולה אם יכולה החולר לשתות ממנו או שירד לו טל בלילה פסולין ואם לאו כשרין מפני שיש כאן שתי ספיקות ספק אדם גילה או בהמה חיה ורמש ואם תימצא לומר אדם גילהו שמא היה שהור לחטאת או לא המוסר מים מקודשין או מים שנתמלאו לקדוש לטמא לשומרן הרי אילו פסולין שנים שהיו שומרין את המים ונטמא אחד מהן כשרין מפני שהן ברשותו של שני שהור והור לשמור ונטמא השני כשרין מפני שהן ברשותו של ראשון נטמאו שניהן כאחת המים פסולין

פרק עשירי

הממלא מים לקידוש אינו צריך שיהיה הוא עצמו המקדש והמזה לא מקדש אחר ומה אחר וכן ממלא אדם בכלי ומערה בכלי לכלי ומקדש בכלי אחר ומערה המים המקודשין בכלי לכלי ומה בכלי אחר ממלא אדם מים ומניחן אצלו בלא קידוש כל זמן שירצה ואין בכך כלום ומוליכס ממקום למקום ומעיר לעיר ונותן עליהן אפר ומקדשן בכל עת שירצה וכן המים המקודשין מניחן אדם אצלו ימים ושנים ומה מהן בכל יום שהוא צריך ער שיתמו ומוליכסן ממקום למקום ומעיר לעיר פעם אחת הוליכו כלי שהיה בו מי חטאת בספינה בירדן ונמצא כוית מן המת בקרקע הספינה ונטמא המים באות שעה גורו בך הגדול שאין מעבירין מי חטאת ולא אפר חטאת בנהר ובספינה ולא ישטם על פני המים ולא יעמוד בצד הנהר מיכן ויורקם לצד השני אבל עובר הוא אדם במים עד צוארו ובידו אפר פרה או מים כקודשין וכן אדם וכלי הרקנים שהן טהורין לחטא ומים שנתמלאו לחטא ועדיין לא נתקדשו מעבירין אותם בנהר בספינה מעבירין מים מקודשין בספינה בים הגדול ושטין בספינה על פני המים שלא גורו לא על הכים המוקדשין ועל האפר בנהר המוליך מים לקדשן ואין צריך לומר מים שנתקדשו לא יפסול הכלי לאחוריו לא לפניו שנ למשמרת למי נירה בזמן שהן שמורין הן מי נירה ואם לאו פסולין מילא שתי חביות נותן אחת לפניו ואחת לאחוריו מפני שאי איפשר מי חטאת ששקלן במשקל אם הסוה דעתו פסולין ואם לאו כשרין אבל אם שקל רברים אדרים במי חטאת הואיל ועשאן משקולת פסולין שאין זו משמרת כל אילו הטהורים שנתמלאו או שנתקדשו או שמזין וכן כל הכלים שממלאין ומקדשין מהן ושמזין מהן אם היו טבולי יום אעפ"י שלא העריב שמשן הרי אילו כשרין שכל מעשה הפרה והמילוי והקידוש וההוייה כשר בטבול יום כמו שביארנו ומפני הצרוקין מסמאין את כל כלי שטף ומטבילין אותן ואחר כך משתמשין בהן במי חטאת הכל כשרין להוות חוץ מאשה ושומטום ואנדרוניגס וקטן שאי בו דעת אבל קטן שיש בו דעת כשר להוות שאי הערל טמא קטן שיש בו דעת שהיוה והאשה כשערתו כגון שאחזה לו המים בירה הואתו כשיר ובלבד שלא תאחז בידו בשעת הזאה ואם אחזה בידו הזוייתו פסול חמזה צריך לסוין ולהוות על השטף לשהרו ואם היוה שלא בכוחה הואתו פסולה אבל זה שמזין עליו אינו

מהן בהמה וכיוצא בהן מלא הרבוי הפוסלין אותן אם נגע בהן הטהור לתרום נטמא בין שנגע בידיו בין שנגע בשאר גופו נגע בהן ארס הטהור לחטאת ואפילו בידיו הרי הוא טהור כמות שהיה

מי חטאת שנטמאו ונגע בהן אחד שנטמאו ארס הטהור לתרום בין בידיו בין בגופו נטמא ואם נגע בהן הטהור לחטאת בידיו נטמא נגע בשאר גופו הרי הוא טהור כמות שהיה מי חטאת שנפלו לתוכן מי מעיין או מי מקוה או מי פירות אם רוב מי חטאת מטמאין במשא ואם רוב מי פירות אין מטמאין מחצה למחצה מטמאין

אפר פרה שנתערב באפר מקלה וקדש ככולן אם היה הרוב אפר פרה מטמאין במי נידה ואם היה הרוב אפר מקלה אין מטמאין במגע אבל מטמאין במשא אפר כשר שנתנו על גבי המים שאינן ראויין לקדש ונגע בהן הטהור לתרום בין בידיו בין בגופו נטמא נגע בהן הטהור לחטאת אפי' בידיו הרי זה טהור כמות שהיה מי חטאת שנפסלו לא יגבלם בטיט שלא יעשה תקלה לאחריו שמא יגע בטיט ונטמא שמי חטאת אינם בטלין בטיט שנחטאת היא פרה ששתת מי חטאת אעפ' שנשחטה בתוך כך שיעת בשדה טהור שנ למשמרת למי נדה בזמן שהן שמורין אינן בטלין אבל בזמן ששתאן פרה בטלו שהרי אינם שמורין המה מחלוק שמזין ממנו על הרבוי והוזה עליו ונכנס למקד ואב נמצא המים פסולין הרי זה פסול שחוקת המים שמזין מהן על הרבים שהן כשרין והרי זה כאטם אבל אם הוזה עליו מחלוק שליחיד ונכנס למקדש ונמצא המים פסולין חייב בקרבן עולה ויורד מפני שהיה לו לכרוק על המים ואחר כך יכנס למקדש מחליקין היו העם במים ששותתין בארץ מחלוק של רבים וזרסין אותן ונכנסין למקדש ולא היו חוששין להן שמא פסולין הן המזה באווב הטמא לחטא אם יש בו כביצה המים פסולין והווייתו כשירה אין בו כביצה המים כשרים והואתו פסולה ואווב זה מטמא חבירו וחבירו לחבירו אפי' הן מאה שאין מונין לחטאת הסנביה כלי שהוזה עליו והרי עליו המים כדי הואה טהור שהמים שעשו מצותן אינו מטמאין כמו שביארנו

אם כן היה ראוי למדרס כמו שביארנו כל ספק הטמאות שהוא טהור לגבי תרומה כמו שיתבאר הרי הוא טהור לחטאת וכל הספיקות שתולין בהן את התרומה אם נולדו בחטאת הרי אילו נשפכין ואם נעשו טהרות על גבי אותן כלים וארס שנולד להן ספיקות אילו שהחטא נשפכין עליהן הרי אותן הטהרות תלויות והרפפו אינן ככלים והרי הן טהורות לתרומה ולקודש ולחטאת רבילה של תרומה שנפלה לתוך מי חטאת ונטלה ואכלה אם יש בה כביצה המים טמאין בין שהיתה הרבילה טמאה בין שהיתה טהורה שכל האוכלין אפילו אוכל קודש אינו טהור לחטאת והאוכל חייב מיתה מפני שאכל תרומה טמאה ואם אין בה כביצה המים בטהרתן שאין האוכל מטמא אחרים ער שיהיה בו כביצה בין לתרומה בין לקודש בין לחטאת

הלכות טומאת צרעת

יש בכלל שמונה מצות שש מצות עשה ושתיים מצות לא תעשה וזהו פרטן א להורות בצרעת ארס כריטה הכתוב בתורה ב שלא יקוץ סיכני טומאה ג שלא יגלח התנק ד שיהיה המצורע מפורסם בקריעת בגריו ופריעת ראשו ועטייה על שפס ה טהרת צרעת ו שיגלח המצורע את כל שערו כשפחד ז רין צרעת חבד ח רין צרעת הבית וביאר מצות אילו בפרקים אילו

פרק ראשון

צרעת עור הבשר הוא שילבין מקום מן העור ותהיה הלכנונית מקדום ביצה ומקדום ביצה ולמעל אבל לבנונית שהיא ריהא מקדום הביצה ולמטה אינה צרעת לא בזהק הוא וארבע מראות יש בצרעת עור הבשר ואילו הן לובן ער ביותר שאין למעלה ממנו שהוא נראה בעור הבשר כשלג הוא הנקרא בהרת ולובן שהוא ריהא מזה מעט שנראה כצמר נקי שלכבש בין יופו הוא חנקר שאת ולובן שריהא מן השאת מעט שנראה כסיד ההיכל הוא תולדת הסור ונקד ספחת ולובן שדוהא מסיד ההיכל מעט והרי הוא כקדום ביצה היא תולדת השאת וגם וח נקרא ספחת הנה למרת שהמראה שהוא כסיד והיכל הוא ספחת תבדד והמראה שהוא מקדום ביצה היא ספחת השאת שאין לשח ספחת לא מפילה מיכן אמרו מראו נגעים שנים שהן ארבע בהרת וספחתה שאת וספחתה ארבע מראות נגעים אילו כלן

או מים שאינן מקורשין הרי או טהורין כמות שהיו היה עומר חוץ לתנור ופשוט ירו לחלון ונטל כלי שיש בו מי חטאת והעבירו על גבי התנור הרי זה טהור וכן הויה שעברה על גבי טומאה כגון משכב ומושב וכיוצא בהן הרי זו טהורה כלי שיש בו מי חטאת וכלי שיש בו קודש שנגעו זה בזה הרי נטמא כלי של חטאת וכל שיש בו אבל כלי הקודש טהור כשהיה וכן אם נגע הטהור לחטאת בשניהן בשתי ידיו כשהן מונחין על הארץ הרי נטמא של חטאת שהרי הטהור לחטאת נטמא בנגיעת הכלי שאינו טהור לחטאת כמו שביארנו וחור וטמא את מי חטאת הגביה שני הכלים בשתי ידיו שניהן טמאין זה של חטאת נטמא מפני שנגע בו ארס שנגע בכלי שאינו טהור לחטא ושל קודש נטמא מפני זה שהגביהו והוא טמא בנשיאת מי נדה שחן מטמאין במשא מפני שנטמאו מחמת הכלי של קודש לפיכך אם היה הכלי של קודש כרוך בנייר והגביהו בנייר ולא נגע בו והגיע החטאת בידו שנייה שניהן טהורין שהרי לא נגע בכלי ולא נטמא לחטאת אבל אם היה נוגע בכלי הקודש בידו אפי' היה של חטאת בנייר שניהם טמאין הסיט את שני הכלים בידו ולא נגע בהן שניהן טהורין שאין הכלי שאינו טהור לחטאת מטמא את הטהור לחטאת ער שיגע בו בידו לא אם כן היה ראוי למדרס כמו שביארנו

כל ספק הטמאות שהוא טהור לגבי תרומה כמו שיתבאר הרי הוא טהור לחטאת וכל הספיקות שתולין בהן את התרומה אם נולדו בחטאת הרי אילו נשפכין ואם נעשו טהרות על גבי אותן כלים וארס שנולד להן ספיקות אילו שהחטא נשפכין עליהן הרי אותן הטהרות תלויות והרפפו אינן ככלים והרי הן טהורות לתרומה ולקודש ולחטאת רבילה של תרומה שנפלה לתוך מי חטאת ונטלה ואכלה אם יש בה כביצה המים טמאין בין שהיתה הרבילה טמאה בין שהיתה טהורה שכל האוכלין אפילו אוכל קודש אינו טהור לחטאת והאוכל חייב מיתה מפני שאכל תרומה טמאה ואם אין בה כביצה המים בטהרתן שאין האוכל מטמא אחרים ער שיהיה בו כביצה בין לתרומה בין לקודש בין לחטאת

אם כן היה ראוי למדרס כמו שביארנו כל ספק הטמאות שהוא טהור לגבי תרומה כמו שיתבאר הרי הוא טהור לחטאת וכל הספיקות שתולין בהן את התרומה אם נולדו בחטאת הרי אילו נשפכין ואם נעשו טהרות על גבי אותן כלים וארס שנולד להן ספיקות אילו שהחטא נשפכין עליהן הרי אותן הטהרות תלויות והרפפו אינן ככלים והרי הן טהורות לתרומה ולקודש ולחטאת רבילה של תרומה שנפלה לתוך מי חטאת ונטלה ואכלה אם יש בה כביצה המים טמאין בין שהיתה הרבילה טמאה בין שהיתה טהורה שכל האוכלין אפילו אוכל קודש אינו טהור לחטאת והאוכל חייב מיתה מפני שאכל תרומה טמאה ואם אין בה כביצה המים בטהרתן שאין האוכל מטמא אחרים ער שיהיה בו כביצה בין לתרומה בין לקודש בין לחטאת

אם כן היה ראוי למדרס כמו שביארנו כל ספק הטמאות שהוא טהור לגבי תרומה כמו שיתבאר הרי הוא טהור לחטאת וכל הספיקות שתולין בהן את התרומה אם נולדו בחטאת הרי אילו נשפכין ואם נעשו טהרות על גבי אותן כלים וארס שנולד להן ספיקות אילו שהחטא נשפכין עליהן הרי אותן הטהרות תלויות והרפפו אינן ככלים והרי הן טהורות לתרומה ולקודש ולחטאת רבילה של תרומה שנפלה לתוך מי חטאת ונטלה ואכלה אם יש בה כביצה המים טמאין בין שהיתה הרבילה טמאה בין שהיתה טהורה שכל האוכלין אפילו אוכל קודש אינו טהור לחטאת והאוכל חייב מיתה מפני שאכל תרומה טמאה ואם אין בה כביצה המים בטהרתן שאין האוכל מטמא אחרים ער שיהיה בו כביצה בין לתרומה בין לקודש בין לחטאת

אם כן היה ראוי למדרס כמו שביארנו כל ספק הטמאות שהוא טהור לגבי תרומה כמו שיתבאר הרי הוא טהור לחטאת וכל הספיקות שתולין בהן את התרומה אם נולדו בחטאת הרי אילו נשפכין ואם נעשו טהרות על גבי אותן כלים וארס שנולד להן ספיקות אילו שהחטא נשפכין עליהן הרי אותן הטהרות תלויות והרפפו אינן ככלים והרי הן טהורות לתרומה ולקודש ולחטאת רבילה של תרומה שנפלה לתוך מי חטאת ונטלה ואכלה אם יש בה כביצה המים טמאין בין שהיתה הרבילה טמאה בין שהיתה טהורה שכל האוכלין אפילו אוכל קודש אינו טהור לחטאת והאוכל חייב מיתה מפני שאכל תרומה טמאה ואם אין בה כביצה המים בטהרתן שאין האוכל מטמא אחרים ער שיהיה בו כביצה בין לתרומה בין לקודש בין לחטאת

פרק חמשה עשר

הנוגע במי חטאת שלא לצורך הואה בין ארס בין כלים טמא ואינו מטמא בגדים בשעת מגעו שנאמר והנוגע במי הנירה יטמא ער הערב הנה למרת שמי הנרה אב מאבות הטומאות של תורה וטומאת מגען בכל שהוא ואם היה בהן כדי הואה מטמאין במגע ובמשא והנוגע בהן או הנישאן שלא לצורך מטמא בגדים בשעת מגעו או בשעת משאו ער שיפדוש מטמאיו שנאמר ומה מי הנירה יכבס בגריו אינו כדבר לא במזה על הטמא אם טוהר את הטמא קל וחומר שיהא הוא טהור מפני השמועה למרו שיה שנאמר בתורה ומה מי הנירה לא נאמר לא לשיעור שהנוגע או הנושא מי נידה שיש בהן כדי הויה שלא לצור הואה טמא ומטמא בגרו רין תורה ומה הוא שיעור הואה כדי שיטביל ראשי גבעולין של אווב במים

ברא שמי חטאת מטמאין בזמן שנגע בהן או נטאן שלא לצורך קודם שיעשו מצותן אינן מטמאין כלל מצד הרי שטבל את האווב והויה על הארס הטמא או על הכלי והיו המים שותתין ויורדין מעל הטמא לארץ וכן המים הניתזין בשעת הזאה על הארץ או על הטהור הרי אותן המים טהורים והנוגע בהן והנושאן טהור השביל את האווב להוות על דבר שאינו מקבל טומאה הרי המים המנטפין כשיריין להוות מהן כמו שביארנו לפיכך מטמאין מי חטאת לפי שלא עשו מצותן שחרי השבילה היתה לשם דברי שאינו מקבל טומאה אין מי חטאת מטמאין את הכל קודם שיעשו מצותן ער שיהיו טהורין וכשידין לחטאת אבל מי חטאת שנפסלו כגון שנתערב בהן מים או ששתת

ברא שמי חטאת מטמאין בזמן שנגע בהן או נטאן שלא לצורך קודם שיעשו מצותן אינן מטמאין כלל מצד הרי שטבל את האווב והויה על הארס הטמא או על הכלי והיו המים שותתין ויורדין מעל הטמא לארץ וכן המים הניתזין בשעת הזאה על הארץ או על הטהור הרי אותן המים טהורים והנוגע בהן והנושאן טהור השביל את האווב להוות על דבר שאינו מקבל טומאה הרי המים המנטפין כשיריין להוות מהן כמו שביארנו לפיכך מטמאין מי חטאת לפי שלא עשו מצותן שחרי השבילה היתה לשם דברי שאינו מקבל טומאה אין מי חטאת מטמאין את הכל קודם שיעשו מצותן ער שיהיו טהורין וכשידין לחטאת אבל מי חטאת שנפסלו כגון שנתערב בהן מים או ששתת

אחר הרי הן חיבור לשומא ולחוייה אפי היו ארוכין ביותר
או רחבין ביותר כל שהן ואי זהו קלובקרין
זה שני בגרי שמניחין צמר נפן ביניהן ונפרין אותן כאחת
ועושין מהן חלוק לימות הגשמים כיסוי המיחם
שמחובר בשלשלת הוה על המיחם שהר הכל הוה על
הכיסוי לא שהר המיחם עד שיוה עליו הוה
והענבל חיבור לשומא ולהואה ואם היוה על אחר מהן
שהרו שניהן הטווי שטוים בו הפשתים או שורין בו החבלי
שלשה גופין יש בו העץ שמלפפין עליו הטווי והוא הנקרא
כוש והנחושת או הברזל שבדאש העץ והוא הנקרא צינורא
שבה פותלין ושווין והרחיים שבאמצע הכוש והיא הנקראת
פיקא הכוש שפותלין בו החבלים שנטמא
לא יוה על הפיקה שלו ולא על הכוש לא על הצינורה ואם
הוה על אחר משלשתן שהר הכל ושלפשתן מוה על אחר
משלשתן לכתחילה שלשתן חיבור עור של
עריסה שהוה מחובר לפיקות חיבור לשומא ולהואה
המלבן של מטות אינו חיבור לא לשומא ולא להואה
כל ידות הכלים הקרוחות כגון נצב הסכין
וכיוצא בו שהנצב נקוב והברזל נכנס בו חיבור לשומא
ולהואה אבל הידות החרוקות כגון עץ החנית שהעץ נכנס
בברזל אינו חיבור להואה

פרק שלשה עשר

מעלות יתירות עשו בטהרת החטאת שהארס הטהור
אפי שכל לקודש ועוכר ומשמש על גבי המזבח אינו טהור
לחטאת ולא לשריפת הפרה ולא למילוי המים ולא לקדשן
ולא לחות עד שיטבול לשם חטאת ואחר כך יהיה טהור
לחטאת וכן הכלים אפילו מזרק שבעורה אינו
טהור לחטאת עד שיטבילוהו לשם חטאת וכן כל האוכלין
וכל המשקין אעפ שהן טהורי הרי הן לענין חטאת כאוכלין
ומשקין המטמאין כל כלי הראוי למשכב או
למוטב אעפ שהוא טהור לגבי הקודש הרי הוא לגבי חטא
כמרס הוב ער שיטבילוהו לשם חטאת יוחנן
בין גודגרא היה אוכל בטהר הקודש כל ימיו והיה מטפחתו
כפרס הוב לענין החטאת כל וולר הטמאות
אעפ שאינו מטמא ארס ולא כלים אפי לקודש כמו שבארנו
הרי הוא מטמא ארס וכלים לחטאת לפיכך
אמרו המקדש את מי חטאת לא ינעול את הסנדל שמא
יפלו משקין על הסנדל ונמצא הסנדל טמא שכל המשקין
טמאין הן לגבי החטאת ויתטמא זה המקדש בניעתו
בסנדל ונמצאו מי החטאת טמאים מי שנשטמו
ידיו בלבר ברברו המטמאין את הידים כגון שנגע באוכלין
או במשקין וכיוצ בהן אעפ שהוא טהור לקודש ואינו צריך
לא טבילת ידיו בלבר כמו שיתבאר הרי נטמא כל גופו
לענין החטאת וצריך טבילה אפי לא נטמאת לא ירו אחת
נטמא כולו והרי הוא ראשון לטומאה
כל השען טבילה בין מן התורה בין מרבירון מטמא את
מי חטאת ואת אפר החטאת ואת המוה מי חטאת במגע
ובמשא וכן מטמא את האווב המוכשר ואת הכים שנתמלאו
ועריין לא נתקדשו ואת הכלי הדיקן הטהור לחטאת מטמא
כל אחר מלאו במגע אבל לא במשא וטמא שנגע במקצת
אפר חטאת פסל את טלו אין מונין לחטאת ראשון
ושני ושלישי כדרך שמונין לתרומה ולקודש כיצר עשרה
שטבלו לשם חטאת ונטמא אחר מהן אפי לא נטמא לא
לגבי חטאת בלבר כגון שנטמאת ירו בלבר ונגע בחבר
וחברו בחברו אפי הן מאה כולן טמאין לחטאת
וכן כלים הטהורי לחטאת שנטמא כלי מהן אפי לא נטמא
לא אחריו בלבר לגבי חטאת כגון שנגע משקין באחריו
ונגע כלי זה בכלי שני ושני בשלישי נטמאו הכלים כולן
לגבי חטאת ואפי הן מאה כל הראוי לחטאת
במרס הוב אעפ שהוא טהור לקודש אם הנידו הטהור
לחטאת נטמא אעפ שלא נגע בו וכן הטהור
לחטאת שחגיר את הארס שאינו טהור לחטאת או שהניד

את רוקו או את מימי רגליו של ארס זה נטמא אעפ שלא
נגע בו אבל כלי שאינו ראוי למרס אינו מטמא את הטהור
לחטאת לא אם כן נגע בו כלי השמא בטמא מת
אם הניחו הטהור לחטאת נטמא ואעפ שלא נגע בו ואעפ
שאין טמא מת מטמא במשא כמו שביארנו כיצר
מפתח שהוא טמא מת שהיה תלוי ברלת וסגר הטהור לחטא
את הרלת הואיל והניד את המפתח הטמא נטמא וכן
אם הסיט את השרץ ואת שכבת ורעיהו זה טמא לחטאת
אעפ שאין אילו מטמאין במשא כמו שיתבאר
הטהור לחטאת שנגע בכלים שהיו למעלה מן הוב וכיוצא
בו והן הנקראין מרף אעפ שהוא טהור לקודש נטמא
לחטאת וכן כלי הטהור לחטאת שנגע במרף נטמא לחטא
הטהור לחטאת שנגע באוכלין ומשקין בין
טהורים בין מטמאים שכל אוכלין ומשקין לגבי חטאת אינן
טהורין אם נגע בהן בידו נטמא כל גופו כמו שביארנו
נגע בהן ברגלו או בשאר גופו או שהסיטן
בידו ולא נגע בהן טהור וכן אם נגע בידו בתנור וכיוצא בו
משאר כלים שאינם טהורין לחטא נטמא כולו אבל אם נגע
ברגלו בהן הרי הוא טהור לחטאת כמו שהיה הטהור
לחטאת שהכנים ראשו ורובו לתוך מים שנתמלאו לחטאת
נטמא מפני שהן שאובין ומרבירי סופרים שהבא ראשו
ורובו במים שאובין נטמא כמו שיתבאר הכל
נאמנין על טהרת החטאת ואפי עמי הארץ מפני חומרתה
ומעלות אילו שעשו בה הכל טהורין בה והרי נאמר בתורה
והיתה לערת בני ישראל למשמרת כל ישראל ראויין לשמרה
לפיכך עם הארץ שהביא כלי מביתו אפילו
כלי חרס ואמר כלי זה טהור לחטאת הרי זה טהור ומקדשו
בו ומזין ממנו ואעפ שאותו כלי טמא לקודש ולתרומה
וכן עם הארץ שאמר טהור אני לחטאת או
שהו מי חטאת אצלו ואמר טהורין הן נאמן שאין ארס
מישראל מזלזל בה

פרק ארבעה עשר

כלי חרס שהיה בו אפר חטאת ונגע בו שרץ מצרו טהור
שאין כלי חרס מטמא מגבו אפי לגבי חטאת הניח הכלי
על גבי השרץ אעפ שלא נטמא הכלי הרי האפר טמא שנ
והניח מחוץ למחנה במקום טהור ואין זה מקום טהור
ולא על גבי השרץ בלבר לא אפילו הניחו על
גבי אוכל שני וכיוצא בו מרבירום שטומאתן טומאה קלה
והם מרבירי סופרי הרי נטמא האפר שנ במקום טהור שלא
יהיה על גבו שום טומאה בעולם וכן כלי חרס
שהיה בו אפר חטאת ונתן על ארובה שבבית טמא אם
היה הכלי משולשל לבית נטמא האפר ואעפ שאין בארובה
פותח טפח ואם לא היה משולשל אם היה בארובה פותח
טפח טמא היה הכלי של אבן בין שיש בה פותח טפח
בין שאין בה האפר טהור וכן כלי שיש בו אפר
או מים מקודשים ומוקף צמיד פתיל ונתן באהל המת הרי
האפר והמים טמאים שאין אפר החטאת ניצלת בצמיד
פתיל שנ במקום טהור ואין זה מקום טהור וכן
אוכלין ומשקין של קודש אינן ניצלין בצמיד פתיל אבל
מים שאינן מקודשו וכלי ריקן הטהור לחטאת ניצל בצמיד
פתיל ברא בשהיו הבעלים טהורים אבל אם נטמאו
הבעלים נפסלו המים בכל מקום שהן כיצר היו מימיו
מוקפי צמיד פתיל והוא והם באהל המת שניהם טמאי היה
הוא מברוץ והמים שאינן מקודשין סבפנים שניהם טהורין
הוא בפנים והמים בחוץ כשם שהוא טמא כך מימיו פסולין
הטהור לחטאת שהיה עומד על גבי התנור וכיוצ בו סכלו
שאינם טהורים לחטאת ופשוט ירו חוץ לתנור וכלי שיש בו
מי חטאת בידו וכן קנה המוטל על גבי התנור ושני כלים
שיש בהן מי חטאת תלויין בו אחר מיכן ואחר מיכן הרי או
טמאין לפי שאינן במקום הטהור לחטאת והואיל והם
נשענים על התנור הרי הן כאילו מונחין על גבו אבל
אם היה עומד על התנור ובידו כלי ריקן הטהור לחטאת

שתי שערות או יתר אבל אם היתה המחיה בצד הבהרת
 אינה סימן שומאה היתה מפורת כגון שהיה
 בשר חי כחרדל במקום זה ובשר חי כחרדל במקום אחר
 אעפ"י שהכל באמצע הבהרת אינן מצטרפין לכערשה עד
 שיהיה במקום אחר באמצע הבהרת כערשה מרובע או
 יתר המחיה מטמאה בכל מראה בין שהיה
 מראה המחיה ארום או שחור או לבן והוא שלא יהיה הלובן
 מארבע מראות שביארנו אין המחיה סימן שומאה עד
 שתהיה בגופה של בהרת כיצד בהרת שהיה באמצע שהין
 או מכה או מחיה או בוחק והמחיה בתוך השחין או בתוך
 המכה או בתוך מחייתו או בתוך הבוחק אעפ"י שהמחיה
 באמצע הבהרת אינה סימן שומא מפני שהיא בתוך השחין
 או המכה או בתוך הבוחק או מחייתו והבוחק את
 הקיפה השחין או מחייתו והמכה או מחייתו והבוחק את
 המחיה שגם סמך אחר מהן למחיה מצירה או שחלק אחר
 מהן את המחיה ונכנס לתוכה אינה סימן שומאה והרי זו
 כבהרת שאין בה סימן ויסגור הלבו להן השחין
 או המכה או הבוחק שהיו תחת המחיה שהיו בצירה אג
 שהיו מקיפין או שהיו נכנסו לתוכה ונמצאת המחיה לכה
 בתוך הבהרת בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני הרי
 זה יחליט אם לא הלכו להן ופטור המחיה סימן
 שומאה לעולם בין שקרמה מחיה את הבהרת בין שקרמה
 בהרת את המחיה לצי שלא נאמר בה והיא הפכה
 זה שנאמר בתורה והיא הפכה שיער לבן ומחית בשר חי
 בשאת אינו צריך לשניהן לשיער ולמחיה לא כל אחר מהן
 סימן שומאה ולא נאמר שיער לבן עם המחיה לא לתן
 שיעור למחיה שתהיה כדי לקבל שיער לבן שהוא שתי
 שערות בהרת כגרים מצומצם ובאמצעיה מחיה
 כערשה מצומצמת הרי זה מוחלט נתמעה הבהרת או
 שנתמעה המחיה שהור וכן אם רבתה המחיה
 ש בתוך בהרת זו שהור שאין הבהרת מטמאה במחיה עד
 שתהיה יתירה על המחיה רוחב שתי שערות ככל צד
 היתה המחיה פחותה מערשה ורבתה המחיה עד
 שנעצית כערשה הרי זה מוחלט נתמעה המחיה מכה
 שהיתה או שהלכה לה הרי זה כמות שהיה ואין כאן סימן
 שומאה בהרת יתירה מכגרים ובה מחיה יתירה
 מערשה ורבו או שנתמעטו טמא ובלבד שלא יתמעט
 בהרת מכגרים ולא תתמעט המחיה מערשה ולא תקרב
 המחיה לסוף הבהרת בפחות מכרו צמיחת שתי שערות
 כמו שביארנו בהרת כגרים וכיצד חי כערשה או
 יתר מקיפה מבחון ובהרת שנייה מקצת את הבשר החי
 הרי הבהרת הפנימית להסגיר שהרי אין בה סימן שומאה
 ובהרת החיצונה להחליט שהרי המחיה באמצעה
 נתמעט הבשר החי שביניהן או שהלך כולו בין שהיה
 מתמעט וכלה בפניו בין שהיה מתמעט מבחון הרי שתיהן
 כבהרת אחת שאין בה סימן שומאה בהרת שהיתה
 בראש אבר מן האיברים והמחיה באמצע הבהרת בראש
 האבר אינה סימן שומאה מפני שהמחיה חולקת את הנגע
 ונמצא מקצתו שופע ויורר מיכן ומקצתו שופע ויורר מיכן
 ונאמר בגעים וראו הכחן שיהיה רואה הנגע כולו כאחת
 ואילו הן ראשי
 איברי שאינן מטמאי במחיה ראשי אצבעות ידים ורגלים
 וראשי אוננים וראש החוטם וראש העטרה וראשי רדין
 שלאשה אבל ראשי רדין שלאיש והיבולת והרלרולין
 מטמאין במחיה וכל ראשי איברים אילו שהיה
 מקומן יושב כגרים מטמאין בגעים אבל אם חיו עגולין
 כרוב בריות בני אדם שהורין כיצד בהרת
 כגרי בראש חוטמו או בראש אצבעו ושופעת אילך ואילך
 שהור שנ' וראו הכחן ער שיראחו טלו כאחת

פרק רביעי

הפשיין מטמא בכל שהוא והוא שיהיה הפשיין מאחת
 מסרואת הנגעים אבל אם היתה הפשיין מראה בוחק אינו

פשיין ואין הפשיין סימן שומאה עד שיפסע הוא לנגע אבל
 אם פשה לתוך הנגע הרי הוא כמות שהיה כיצד
 בהרת ובתוכה בשר חי פחות מערשה והסגירת ובסוף
 השבוע נתמעה המחיה מכה שהיתה או שהלך הבשר
 החי כולו אין זה פשיין שאין הבהרת פושה לתוך לא חוצה
 לה אין הפשיין סימן שומאה עד שיהיה אחר
 הסגר אבל אם בא בתחילה וראה הכהן את הנגע שהוא
 פושה והולך אינו מחליטו לא מסגירו עד סוף השבוע ויראה
 אין הבהרת פושה לתוך השחין ולא לתוך
 המכה ולא לתוך מחיית השחין ולא לתוך מחיית המכה
 ולא לראש ולא לזקן אעפ"י שנקרחו והלך השיער מהן שנאמר
 ואם פשה תפשה המספח בעוד אבל בהרת שפשתה לתוך
 הבוחק הרי זה פשיין השחין והמכה והבוחק
 ומחייית השחין ומחיי המכה שהן חולקין בין האוס לפשיין
 אינו סימן שומאה הסגירו והלכו להן עד שבמצא הפשיין
 סמוך לאוס הרי זה מוחלט בהרת כגרים ופשתה כחצי
 גרים ועוד והלך מן האוס כחצי גרים אעפ"י שהנות מן האוס
 אם הפשיין יתר מכגרי זה שהור היתה כגרים ופשת כגרים
 ועוד והלכה לה האוס תראה כתחילה ויסגר שבוע אחר
 שבוע היתה בו בהרת והסגירו והלי הבהרת בסוף ימי
 הסגר וחורה בהרת במקומה כמות שהיתה הרי הוא כמו
 שהיה נתמעטה בתוך ימי הסגר ופשתה וחורה
 כמות שהיתה או שששתה ונתמעט הפשיין וחורה כמות
 שהיתה הרי זה יסגיר בהרת כגרים ונולד
 בפשיין מחיה או שיער לבן והלכה לה האוס תרא כתחילה
 היתה בו בהרת כגרים והסגירו בכוף השבוע והרי היא
 כמלע ספק שהיא היא ספק שהיא אחרת בא תחתיה הרי
 זה טמא בהרת כגרים וחוט יוצא ממנו אם יש
 בו רוחב שתי שערות וזקקה לשיער לבן ולפשיין אבל לא
 למחיה שאין המחיה סימן שומא עד שתקף אותה הבהרת
 ויהיה בין סוף המחיה וסוף הבהרת רוחב צמיחת שתי
 שערות היו שתי בהרות וחוט יוצא מזו לזו
 אם יש בו רוחב שתי שערות מצרפן ואם לאו אינו מצרפן
 הסגירו שבוע אחר שבוע ולא נולד לו סימן שומאה ופטור
 ולאחר הפטר פשה הנגע כל שהוא הרי זה מוחלט
 בהרת ששורה מתוך הסגר או מתוך החלט
 שהלכו ממנה סימני השומאה אין מסגירין בה לעולם
 בהרת שננסה אחר הפטור ופשתה לכבות שהיתה
 או שששתה וחורה לכמות שהיתה הרי הוא בטהרתו
 בהרת כגרים ובה מחיה כערשה ושיער לבן בתוך
 המחיה והחליטו ולאחר החלט הלכה המחיה טמא מפני
 שיער לבן הלך השיער לבן טמא מפני המחיה
 היה השיער לבן בתוך הבהרת והלך לו טמא מפני המחיה
 הלכה המחיה טמא מפני שיער לבן בהרת ובה
 מחיה ופשיין הלכה המחיה טמא מפני הפשיין הלך הפשיין
 טמא מפני המחיה וכן בשיער לבן ובפשיין
 החליטו בשיער לבן והלך השיער וחור בו שיער לבן אחר
 או שנולדה לו מחיה או פשיין או שהחליטו במחיה והלכה
 המחיה ונולדה לו מחיה אחרת או שיער לבן או פשיין או
 שהחליטו בפשיין והלך הפשיין וחור בו פשיין אחר או
 שנולדה בה מחיה או שיער לבן הרי זה בטומאתו כמות
 שהיה אחר הטמא שהחלט כתחלה או שהחלט
 בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני או אחר הפטור
 הואיל והחלט מכל מקום אינו שהור עד שלא ישאר בו
 סימן שומאה לא סימן החלט ולא סימן אחר

פרק חמישי

מי שחית לו מכה בעור בשרו ונפשת העור מחמת המכה
 אם היתה המכה מחמת האש כמו שננסה בגחלת או ברמץ
 או במחול או באבן שלבט באש וכיוצא בהן הרי זה נקרא
 מכה ואם חיתתה המכה שלא מחמת האש בין שלקח
 באבן או בעץ וכיוצא בהן בין שחיתתה המכה מהבת חולי
 הנגף כגון נרוב או חזית שהפסיד העור או שחפת או

טהור
פרק שני

שיער לבן שהוא סימן טומאה בצרעת אין פחות משתי שערות וכמה יהיה אורכן כרי שיהיו נטלות בזוג היתה אחת ארוכה ואחת קצרה משיעור זה או אחת שחורה ואחת לבנה או אחת מלמטה ונחלקה מלמעלה ונראית כשתים או שהיה עיקרן משחיר וראשן מלבין הרי זה טהור היה עיקרן מלבין וראשן משחיר אעפ"י שהלבן כל שהוא טמא שתי שערות לבנות שהן בתוך הנגע אעפ"י שיש שיעור שחור ביניהן והן מפורדות אחת כאן ואחת כאן הרי אילו סימן טומאה אפילו היה הנגע כגרים מצומצם אין מקום שיעור השחור ממעטו ובין שהיו שתי השערות בתוך הבהרת והיא מקפתן וכו' שהיו בסופה הרי זה טמא אבל אם היו בצידה מבחוץ הרי זה טהור עד שהיה העור שצומחות בו שתי השערות הלבנות לבן היו שתי שערות בתוך הנגע ושוכבות חוצה לו טמא היו חוצה לו ושוכבות בתוכו אינן סימן טומאה

לובן השערות מטמא בכל מראה בין שהיו לבנות כשלבן בין שהיו לבנות לובן ריהא ביותר הואיל ומראהו לבן טמא אין שיעור לבן סימן טומאה עד שיהיה בגוף הבהרת כיצד בהרת ובתוכה שחין או מכוה או בוחק או מחיית השחין או מחיית המכוה ושתי שערות לבנות בתוך השחין או המכוה או הבוחק שבתוך הנגע אינן סימן טומאה והרי זו כבהרת שאין בה שיעור לבן ויסגיר אעפ"י שהבהרת מקפת את השחין או את המכוה או את מחייתן או את הבוחק שיש בהן שתי השערות וכן אם היה שחין או מכוה מחייתן או בוחק מקיף את שתי שערות הרי זו אינן סימן טומאה הרי הבהרת כבהרת שאין בה שיעור לבן ויסגיר הלכך להן השחין והמכוה והמכוה שחקיפו את השערות הלבנות או נסמכין להן או חולקין איתן ונמצאו שתי השערות בתוך הבהרת בגופה בסוף השבוע הראשון או בסוף השבוע השני הרי זה מוחלט ואם לא הלכו להן יפטרנו אין שיעור לבן סימן טומאה עד שתקדים הבהרת את השיער הלבן טמא

והיא הפכה שיעור לבן שתהפוך אותו הבהרת אבל אם קדם שיעור לבן את הבהרת הרי היא כבהרת שאין בה סימן טומאה ויסגיר היתה בו בהרת ובה שיעור לבן והוחלט בו ואחר כך הלכה הבהרת והניחה שיעור לבן במקומו וטהר ואחר כך חזרה אחרת במקו הבהרת הראשונה והרי השיער הלבן בתוכה והוה הנקרא שיעור פקודה ואינו סימן טומאה שנאמר והיא הפכה שיעור לבן שהפכתו היא לא שהפכתו חבירתה היה בו בהרת כגרים ובה שתי שערות והוחלט והלך ממנה כחצי גרים וטהר ונשארו שתי השערות כחצי גרים הנשארו וחזר כחצי גרים במקום זה שולך והרי שתי שערות לבנות בבהרת כגרים אינן סימן טומאה עד שיהפוך שתי השערות בהרת אחת בהרת כחצי גרים ואין בה כלום ונולדה בצידה בהרת כחצי גרים ובה שיעור אחת הרי זו להסגיר בהרת כחצי גרים ובה שיעור אחת הרי זו ונולדה לה בהרת כחצי גרים ובה שיעור אחת הרי זו להסגיר בהרת כחצי גרים ובה שתי שערות ונולדה לה בהרת כחצי גרים ובה שיעור אחת הרי זו להסגיר בהרת כחצי גרים ואין בה כלום ונולדה לה בהרת כחצי גרים ובה שתי שערות הרי זו להחליט שהיא קדמה בהרת לשתי השערות הלבנות ספק שיעור לבן קדם ספק בהרת קדמה הרי זו טמא ויראה לו שטומאתו בספק

פרק שלישי

אין המחיה סימן טומאה עד שתהיה כערשה מרובעת או יתר על זה וכמה שיעודה כרי צמיחת ארבעה שערות שתיים אחד ושתיים רחוב והוא שתהיה המחיה באמצע הבהרת והבהרת מקפת אותה מכל צד והיא יתירה על המחיה רחוב

מצטרפין זה עם זה בין להקל בין להחמיר בין בתחילת ראיית הנגע בין בסוף השבועי בין לאחר שנפטר המצור או נחלט כיצד אחד נגע שהיה כולו לבן כשלבן או כסיד ההיכל או כצמר נקי או כקרום ביצה ואחר נגע שהי מקצת הלובן כמראה הבהרת ומקצתו כמראה השאת ומקצתו כמראה הספחת הכל כמראה אחר הוא חשוב אם כן למח מנאוס חכמים ואמרו מראות נגעים שהן ארבע כרי להבין במראות שכל כהן שאינו סכיד המראות ושמותיהן כשמלמדין אותו ומודיעין אותו לא יראה הנגע עד שיבין ויכיר ויאמר זו היא הבהרת זו היא ספחת זו היא השאת וזו היא ספחתה היה כמראה הלובן מארבע מראות או מקצת אדמוניות מעורבת בו גם זה נגע צרעת הוא שנ' או בהרת לבנה אדמרמת והוא הריץ לשאת ולספחת שלשאת ולספחת הבהרת והמראה הוה שהוא מעורב מלבנוניות וכעט אורם והוא הנקרא פתוך וכיצד מראה הפתוך בארבעה מראות או כאילו הן ארבעה כוסות בליאות חלב ונתערב בטס הראשון שני טיפי דם ובשניה ארבעה טיפין ובשלישית שמונה טיפין וברביעית ששה עשר טיפין

הפתוך שבבהרת הוא המראה הרביעי והפתוך שבשאת כמראה כוס שלישית והפתוך שבספחת הבהרת כמראה הכוס השניה והפתוך שבספחת השאת כמראה הכוס הראשונה כל המראות האלה בין הלבן בין הפתוך מצטרפין זה עם זה וכמראה אחר הן חשובין ובין שהיה הנגע טלו לבן או מקצתו לבן ומקצתו אדמרם הכל כמראה אחר הוא בין להקל בין להחמיר כל מראה צרעת עוד הבשר אינה קרויה נגע ולא מטמאה עד שיהיה מראה הנגע עמוק מעור הבשר לא עמוק במשיחתו לא במראית העין כמראה החמה הנראית לעין עמוקה מן הצל אבל אם היה מראה הלובן או הפתוך בשיה עם שאר העור או גבוה מן העור אינו נגע לא כמו צמח מן הצמחי העולים בגוף שיעור כל נגע צרעת בין צרעת ארס בין צרעת כגרים הקלקלי שהוא מרובע והוא מקום מרובע מעור הבשר כרי צמיחת שלשים וששה שערות שש שיערות אורך ושש שערות רוחב וכל הפחות מזה אינו נגע צרעת

דוחבו כרי צמיחת חמש שערות אפ"י היה אורכו אכה הרי זה טהור ואינו נגע צרעת עד שיהיה בו רבוע כגרים וכל השיעורין הלכה למשה מכינו כל מקום שנ' בהרת הוא הריץ לשאר ארבע מראות של לובן או של פתוך והוא שיהיה הנגע כגרים או יתר ויהיה עמוק מעור הבשר וזה היא שאנו קרוין אותו בהרת סתם בהרת שהיא עוה כשלבן נראית בארס שהוא לבן כהה ובהרת שהיא כהה נראית כזושי עוה לפיכך אין משערין הכל לא בכינוני שאינו לא לבן ולא שחור שלשה סימני טומאה הן בצרעת עור הבשר שיעור לבן והמחיה והפשיון ועלשתן ספורשין בתורה כיצד מי שגלדה בו בהרת ובה שיעור לבן או מחית בשר חי כשיראהו הכהן יחליטו ויאמר טמא לא היה בה שיעור לבן ולא מחיה יסגיר שבעת ימים ובשביעי רואהו אם נולד בבהרת שיעור לבן או מחיה או שששת והוסיפה הרי זה מוחלט לא נולד בה לא מחיה ולא שיעור לבן ולא פשתה בעוד יסגיר שבוע שני אם נולד בה אחד משלשתן מחליטו ואם לאו הרי זה טהור ויפטרנו שאין בנגעי עור הבשר הסגר יתר על שני שבועי ואם לאחר שפטרנו וטהר פשה הנגע או נולד בו שיעור לבן או מחיה הרי זה מוחלט טומאה בהרת שהיתה עוה כשלבן ולאחר ההסגר נעשית כהה כקרום ביצה או שהיתה בתחילה כקרום ביצה ונעשו כשלבן הרי היא כמות שחיתה שאין עזות המראה סימן טומאה ולא כהייתו סימן טהרה לא אם נתמעט מארבע מראות ונעשית כהה כקרום ביצה שהרי נעשית כהה ולפיכך טהור אם כן מהו זה שנ' בתורה והנח כהה הנגע ולא פשה הנגע בעוד ופיתח חסון שאם כהה מארבע מראות טהור וכן אם לא כהה ולא פשה ולא נולדה בו לא שיעור לבן ולא מחיה הרי זה

הרי זה שהור סימן שומאה ונפטר ולאחר הפטור פרחת הצרעת בכלו הרי זה טמא מוחלט הבא בתחילה והוא כולו הפך לבן אם היתה בו מחיה או שתי שערות לבנות מחלטין אותו אם אין שם סימן שומאה מסגירין אותו שבוע ראשון נולד בו שיער לבן או מחיה מחליטו לא נולד בו כלום מסגירו שבוע שני לא נולד לו סימן שומאה הרי זה שהור שרין בחדת זו הגדולה כרין הקטנה החליטו בשיער לבן שנולד בו והשחירו שתיהן או אחת מהן יסמוך השחין לשתיהן או לאחת מהן הקיף השחין את שתיהן או אחת מהן או שחלקו השחין ומחית השחין והמטה ומחית המכה והבוהק הרי זה שהור נולד לו שיער לבן אחר או מחיה הרי זה טמא מפני שבא כולו לבן בתחילה אחר שפרחה הצרעת בכלו כאחת ואחר שפשתה ופרחה מעט מעט עד שהלבין כולו אם מתוך הסגר או מתוך החלט שהור ואם אחר הפטור טמא ואם בתחילה יסגיר אחר שהיה כולו מראה אחר או שהיה כולו לבן בארבע המראות שבלבן ובארבעה של פתוך הכל מצטרפין בין לשהור בין לטמא ככו שבארנו היתה בו בחדת כגרים ובה מחיה כערשה והוחלט במחיה ופרחה הצרעת בכלו ואחר כך הלכה המחיה או שהלכה המחיה תחילה ואח"כ פרחת בכלו הרי זה שהור ואפילו נולד לו שיער לבן נולדה בו מחיה טמא שנביוס הראית בו בשר חי וטמא והוא שתהיה כערש מרובעת או יתר היתה בו בחדת ובה שיער לבן והוחלט בשיער ואחר כך פרחת בכלו אעפ"י ששיער לבן במקומו עומד שהור שנביוס הראו בו בשר חי יטמא במחו מתטמא זה שנהפך כולו לבן אחר החלט או אחר הסגר ואינו מטמא בשיער לבן החליטו בפשיון ואחר כך פשתה ופרחה בכלו שהור ואם נראית בו מחיה טמא אף ראשי איברים שאינן מטמאין משום מחיה שבתוך הבהרת מטמאין ומעכבין את הנהפך כולו לבן כיצד מוחלט או מוסגר שהלבין סלו בצרעת חוץ מערשה בשר חי אפי' בראש אצבעו או בראש חוטמו וכיוצא בהן הרי הוא בטומאתו וכן זה שנהפך כולו לבן וטהר אם חור בו כערשה בשר חי אפילו בראש אחר מן האיברים הרי זה מוחלט נהפך כולו למראה צרעת חוץ מערשה אפי' בראש אחר מן האיברים שנהפך לטהר הרי זה טמא מוחלט שנאמ' והנה כסתה הצרעת לא הטהר אפי' היה מקצת הערשה בשר חי ומקצתה בוהק הרי זה סימן שומאה נהפך כולו למראה צרעת וטהר ואחר כך חור בו בשר כמראה הבהק הרי זה שהור ער שיראה בו כערשה בשר חי שנביוס הראית בו בשר חי לא בוהק חור בו כערשה מקצתה בשר חי ומקצתה בוהק אינו סימן שומאה והרי היא בטהרתו כל טמא שפרחה הצרעת בכלו שהור נתגלה ממנו כערשה בשר חי נטמא חור ונתכסה בצרעת שהור חור ונתגלה נטמא אפילו מאה פעמים התחיל הכשר הוא להתגלות והרי הוא מוסק והולך והצרעת מתמעטת הרי זה בטומאתו ער שתתמעט הבהרת מסגרים כל הראוי לטמא בנגע הבהרת מעכב ההופך כולו לבן ומל שאינו ראוי לטמא בנגע הבהרת אינו מעכב כיצד פרחת בכלו אבל לא בראש ובוקן בשחין ובמכה המורדין או שנשאר פחות מערשה בשר חי סמוך לשחין ולמכה המורדין ולראש ולוקן הרי זה שהור חור הראש והקן ונקדחו וכן אם היו השזין והמכה והעלו צרבת הרי זה טמא ער שפרחה הצרעת בהן שהרי הן ראויין לבהרת היו בה שתי בהרות אחת יש בה סימן שומאה אחת שהורה ופרחה השחורה לשומאה ואחר כך פרחת בכלו הרי זה שהור מפני שהיה מוחלט בשומאה אעפ"י שהשחורה היא שפרחה ולא עוד לא אפי' היו אחת בשפתו העליון ואחת בשפתו התחתון או בשתי אצבעותיו או בשני ריסי עיניו וכשחן נרבקין זה לזה נראין שתי

הבהרות כבהרת אחת הואיל ופרחה בכלו שהור יש מראה נגעו לכהן ונשכר מפני שהקדים להראותו ולא נתאחר ויש מראה ומפסיד כיצד מי שהיה מוחלט והלכו להן סימני שומאה ולא הספיק להראותו לכהן ער שפרחה בכלו שהור ואילו קדם והראה לכהן ופטרו קודם שיהפך ונהפך אחר הפטור היה מוחלט כמו שביארנו היתה בו בחדת ואין בה כלום ולא הספיק להראותו לכהן ער שפרחה בכלו הרי זה טמא ויצרו הסגר ואילו קדם והראה לכהן והסגירו קודם שיהפך ונהפך מתוך הסגר היה שהור כמו שביארנו

פרק שמיני

נגעי הראש והקן הוא שיפל השיער שבהן מעיקרו וישאר מקום השיער פנוי והוא הנקרא נתק ואין נתק פחות מסגיר המרובע בין שהיה מראהו עמוק בין שלא היה עמוק ולא נאמר עמוק בנתקין לא לומר לך מה מראה עמוק בידי שמים אף נתק המטמא בידי שמים להוציא שנתקו אדם שהוא שהור והאשה והטריס שהעלה וקנס שיער הרי זה מטמא בנתקים הנתקים מטמאין בשני סימנים בשיער צהוב דק ובפשיון ויש בהן הסגר שני שבועות וכל זה מפורש בתורה כיצד מי שנולד לו נתק בראשו או בוקן אס' היו בו שתי שערות צהובין דקין ולא יותר ואין שם בנתק שיער שחור כלל יחליט לא היה בו שיער לא שחור ולא צהוב יסגיר שבוע אחר ובשביעי רואהו אם נולד בו שיער צהוב דק או שפשה הנתק יחליט נולדו בו שתי שערות שחורות יפטור אותו לא פשה ולא נולד בו שיער צהוב ולא שיער שחור יגלח סביבו הנתק ולא יגלח הנת ויסגיר שבוע שני וחזור ורואהו בכוף שבוע שני אם פשה הנתק או נולד בו שיער צהוב דק יחליט לא נולד בו כלום יפטור שאין הכגר בנתקין יתר על שתי שבועות ואם אחר שפטרו נולד בו שיער צהוב או פשה יחליט כיצד מגלחין את הנתק מגלח חוצה לו ומניח שתי שערו סמוך לו כדי שיהיה ניכר הפשיון והתגלחתו כשירה בכל אדם שנ' והתגלח וכן כשירה בכל רבר ואפי' היה נזיר הרי זה מגלח הסגירו ולא גילחו הרי זה מוסגר שיער צהוב האמור בתורה הוא שהיה כתבנית הזהב וזה שנ' דק הוא שהיה קצר אבל אם היה ארוך אעפ"י שהוא צהוב כתבנית הזהב אינו סימן טומאה שתי שערות הצהובות הרקות סימן טומאה בין שהיו זו בצד זו בין שהיו מרוחקות זו כזו בין שהיו באמצע הנתק בין שהיו בראש הנתק בין שקדם הנתק את השיער הצהוב בין שקדם השיער הצהוב את הנתק הרי הוא סימן שומאה והוא שהיו גישלות סוג כמו שביארנו בשיער הלבן השיער השחור המציל בנתקין אין פחות משתי שערות ואינן כצילת יתר שהיו אורכן כדי לכוף ראשן לעיקרן בין שהיו זו בצד זו בין שהיו מפורדות והוא שהיו באמצע הנתק וישאר כן הנתק פנוי בין השיער השחור שבתוכו ובין השיע שחוצת לו כדי צמיחת שתי שערות אבל אם נשאר השתי שערות השחורות בצד הנתק כסופי אינן מצילות כיצד מצילות שאם נשאר בתוך הנתק שתי שערות שחורות אעפ"י שטל בנתק שיער צהוב דק או שפשה הרי זה שהור החליטו בשיער צהוב או בפשיון וצמח בנתק שתי שערות שחורות שהר הנתק וכצילות מיר הפשיון ומיר השיער הצהוב בין שצמחו באמצע הנתק בין שצמחו בסופו שהצמח מציל בכל מקום והנשאר אינו מציל ער שיהיה רחוק מן הקמה שתי שערות שתי שערות שצמחו אחת שחורה ואחת לבנה או צהובה אחת ארוכה ואחת קצרה אינן מצילות נתק שהוחלט בשיער צהוב או בפשיון נולד בו שיער שחור ושיחר אעפ"י שהלך השיער השחור הרי זה שהור ער שיוולד בו שיער צהוב אחר או יפשה פשיון אחר מאחר שהלך השיער השחור שנ' נרפא הנתק שהור הוא כיון

פרק ששי

אל מקומות בארם שאין מתטמאין בבהרת תוך העין ותוך האוזן ותוך החוטם ותוך הפה והקמטים שבבטן והקמטין שבצוא ותחת הרד ובית השחי וכף הרגל והציפורן והראש והזקן שיש בהן שיער והשחין והמכה והמורדן

כל או המקומות אין מתטמאין בנגעים ואין מצטרפין בנגעים ולא הנגע פושה לתוכן ואין מתטמאין משום מחיה ואין מערבין את ההופך כולו לבן שג בעור בשרו וכל אילו אינו עור גלוי לא מהן שאינו עור ומהם שהוא עור והוא מנוסה ואינו גלוי ואורם השפתי נידון כבית הסתרים ואינו מטמא בנגעים הראש והזקן שצער כל שערן והשחין והמכה שהעלו צרבת מטמאין בבהרת כמו שביארנו ואינן מצטרפין זה עם זה ואין נגע עור הבשר פושה לתוכן ואינן מטמאין משום מחיה אבל מערבין את ההופך כולו לבן

בהרת המכה לראש או לעין או לאוזן וכיוצא בהן או לשחין או למכה שהורה שג וראה הכהן את הנגע בעור הבשר שיהיה כל שחוצה לנגע בעור הבשר וראוי לפשוט אילו בהרות שהורות נוי שהיתה בו בהרת

ונתנייר היתה בעור ונולד בקמט ונגלה בראש ובזקן כשהו בהן שיער ונקדחו ונשר כל השיעור ונתגלתה הבהרת היתה בשחין ובמטה כשהן מורדין והעלו צרבת הרי אילו שהורות וכן אם היתה הבהרת בראש או בזקן

קודם שיעלו שיער מעולם והעלו שיער והלך השיער או שהיתה הבהרת בעור ונעשה מקומה שחין או מכה וחיו והרי הן בעור הבשר אעפ שתחילתה וסופה טמאין הואיל והיתה שהורה בנתים הרי זו שהורה

מראהו בין שהעו או שבה יראה כתחילה כיצד נוי שהיתה בו בהרת כקיום ביצה ולאחר שנתנייר נעשית כשג או שהית כשג ולאחר שנתנייר נעשית כקיום ביצה תראה כתחילה וכן בקטן שנולד ובקמט שנגלה ובראש ובזקן שנקדחו ובשחין ובמכה שחיו אם נשתנו מראה אתן הבהרת ירא כתחילה ואם לא

שהורות כל ספק נגעים חוץ משי ספיקות שמנינו כבר שהור ער שלא נוקק לטומאה אבל משנוקק לטומאה ספיקו טמא כיצד שנים שבאו אצל

כהן בזה בהרת כגרים ובוה כסלע והסגירן ובסוף השבוע היה בזה כסלע ובוה כסלע ואין ידוע באי זה מהן פשתה בין בשני אנשים בין באיש אחד הרי זה שהור שאעפ שוראי פשה הנגע בזה הואיל ואינו ידוע אי זו היא הבהרת שפשתה הרי זה שהור ער שירע באי זה נגע טמא

משנוקק לטומאה ספיקו טמא כיצד שנים שבאו אצל כהן בזה בהרת כגרים ובוה כסלע והסגירן ובסוף השבוע והרי בזה כסלע ועוד ובוה כסלע ועוד שניהן טמאין חזרו שניהן להיות כסלע שהרי הלך הפשוט

מאחר מהן הואיל ואינו ידוע אי זהו שניהם טמאים ער שיחזרו שניהן להיות כגרים וזהו שאמרו משנוקק לטומאה כפיקו טמא וכן מי שהיתה בו בהרת ובה שיער לבן שקדם את הבהרת ושיער לבן שהפכתהו הבהרת ואינו ידוע זה שקדם מזה שנהפך אם מתוך הסגר נסתפק לו הרי זה שהור ואם אחר החלט הרי זה טמא אעפ שהלך שיער אחר מהן ואינו ידוע אי זה הלך אם השיער שהיה

סימן טומאה או השיער האחר מי שבא אצל כהן וראהו שצריך הסגר או שהוא פטור וער שלא הסגירו או פטור נלדו לו סימני טומאה הרי זה יחליט וכן אם ראהו שיש בו סימני טומאה וקודם שיחליטו ויאמר לו טמא אתה בני הלכו להן סימני טומאה אם היה בתחילה או בסוף שבוע ראשון יסגירו ואם היה בסוף שבוע שני או לאחר הפטור

פטור אותו

פרק שביעי

מי שהיתה בו בהרת והחליט באחד מסימני טומאה בין בתחיל בין אחר הסגר או שחיסר ואח כך פרחח הצרעת ככלו וחזר לבן בין שנחפר מתוך הסגר בין מתוך החלט

וקדחת ודלקת וכיוצא בהן שהשחיתו העור הרי זה נקרא שחין ליבן שפור והכה בו אם היה ראשו מטור

הרי זה מכה ואם היה ראש חד הרי זה ספק אם היא מכה או שחין לקה במי טבריא או בגפת וכיוצא בהן הרי זה שחין והמכה כל זמן שהן מכות טריות

הן נקראין מורדין ואינן מטמאין בנגעים כלל היו השחין והמכה ונתרפאו ריפוי נמור אעפ שהמקום צלקת ואינו רוסה לשאר העור הרי הן בעור הבשר לכל דבר ומתטמאין בשלשה סימנין ויש בהן הסגר שני שבועו כמו שביארנו

התחילו השחין והמכה להיות ולהתרפאות ונעשית עליהן קליפה כקליפת השום זו היא צרבת השחי האמורה בתורה ומחייבת המכה האמורה שם ומטמאות בשני סימנין בשיער לבן או בפשוט ואין בהן הסגר לא שבוע אחד כיצד בהרת שהיתה בצרבת השחין או במחייבת המכה אם היה בה שיער לבן יחליט לא היה בה שיער לבן יסגיר שבוע אחד ויראה בסוף השבוע אם נולד בה שיער לבן או פשת יחליט ואם לא נולד בה כלום יפטור פשת לאחר הפטור או נולד בה שיער לבן יחליט

השחין והמכה אין מצטרפין זה עם זה לפיכך חלקן הכתוב לומר שאין מצטרפין זה עם זה ואין פושין זה לזה אין פושין לעור הבשר לא בהרת ולא עור הבשר פושה לתוכן כיצד היה שחין בצרבת המכה ובהרת כגרים כשתיהן הרי זה שהור היתה באחת מהן ופשת לשניה או שפשת לעור הבשר שהור היתה בהרת בעור הבשר ופשת לאחת מהן אינו פשוט היה בתוך כפו צרבת שחין כגרים ובה בהרת כגרים יסגיר שאעפ שאינה ראויה לשיער לבן ולא לפשוט שמא יולד לו שחין

אחר בצירה ותפשה לתוכו שחין שנעשה מכה בטלה מכה את השחין ומטה שנעשית שחין בטל שהן המכה אם אין ידוע אם שחין היו אם מכה אין בכך כלום ששניה סימן אחד וטומאה אחת ולא חלקן הכתוב לא לומר שאין מצטרפין הסגירו בבהרת שבשחין ובסוף השבוע נעשה עור הבשר או שהסגירו בעור הבשר ובסוף השבוע נעשית שחין יראה כתחילה

מי שנשר כל שיער ראשו בין מחמת חולי בין מחמת מכה שאינה ראויה לגדל שיער בין שאכל רברים המשירין את השיער או סך רברים שהשירו שיערו אעפ שראוי לגדל לאחר זמן הואיל ואבר כל שער ראשו עתה הרי זה נקרא קרח או גבח אם נשר שיערו מן הקרקוד ולמטה שפוע לאחור וער פוקה טל צואר נקרא קרח ואם נשר מן הקרקוד ולמטה שפוע לפניו ער

כנגד פרחתו נקרא גיבח הקרחת והגבחת מטמאות בשני סימנין במחיה ובפשוט ויש בהן הסגר שני שבועות שנ בהן כמראה צרעת עור בשר ולפי שאין בהן שיער אין השיער הלבן סימן טומאה בהן וכיצד מטמאין בשני סימנין ובשני שבועות שאם היתה בהרת בקרחתו או בגבחתו והיתה בה מחיה יחליט לא היתה בה מחיה יסגיר ויראה בסוף השבוע אם נולדה בה מחיה או פשוט יחליט לא נולד בה כלום יסגיר שבוע שני

פסת או שנולד בה מחיה יחליט לא נולד בה כלום יפטור ואם פשת או נולד בה מחיה לאחר הפטור יחליט הקרחת והגבחת אינן מצטרפות זו עם זו שנ בקרחתו או בגבחתו מלמד שהן שתיים ואין פשוט מוז לזו ולא לשאר עור הבשר ולא בהרת עור הבשר פושה לתוכן הקרחת או הגבחת או הזקן שנקדחו ונעשה בהן שחין או מכה מטמאין כשחין וכמטה שבעור הבשר שהראש או הזקן שנקדחו בעור הבשר לכל דבר לא שאי מטמאין בשער לבן הראש והזקן קודם שיצמח בהן השיער ועדין לא העלו שיער מעולם וכן הדלחלין שבראש ושבוזק הרי הן בעור הבשר ומתטמאין בשלשה סימנין ובשני שבועות

וכן זקן האשה והסרים ער שלא העלו שיער הרי הן בעור הבשר ואם העלו שיער הרי הן סקן האיש שמתטמא בנתקין כמו שיתבאר ואינו מתטמא בבהרת

בין מחמת חולי בין מחמת מכה שאינה ראויה לגדל שיער בין שאכל רברים המשירין את השיער או סך רברים שהשירו שיערו אעפ שראוי לגדל לאחר זמן הואיל ואבר כל שער ראשו עתה הרי זה נקרא קרח או גבח אם נשר שיערו מן הקרקוד ולמטה שפוע לאחור וער פוקה טל צואר נקרא קרח ואם נשר מן הקרקוד ולמטה שפוע לפניו ער כנגד פרחתו נקרא גיבח הקרחת והגבחת מטמאות בשני סימנין במחיה ובפשוט ויש בהן הסגר שני שבועות שנ בהן כמראה צרעת עור בשר ולפי שאין בהן שיער אין השיער הלבן סימן טומאה בהן וכיצד מטמאין בשני סימנין ובשני שבועות שאם היתה בהרת בקרחתו או בגבחתו והיתה בה מחיה יחליט לא היתה בה מחיה יסגיר ויראה בסוף השבוע אם נולדה בה מחיה או פשוט יחליט לא נולד בה כלום יסגיר שבוע שני

פסת או שנולד בה מחיה יחליט לא נולד בה כלום יפטור ואם פשת או נולד בה מחיה לאחר הפטור יחליט הקרחת והגבחת אינן מצטרפות זו עם זו שנ בקרחתו או בגבחתו מלמד שהן שתיים ואין פשוט מוז לזו ולא לשאר עור הבשר ולא בהרת עור הבשר פושה לתוכן הקרחת או הגבחת או הזקן שנקדחו ונעשה בהן שחין או מכה מטמאין כשחין וכמטה שבעור הבשר שהראש או הזקן שנקדחו בעור הבשר לכל דבר לא שאי מטמאין בשער לבן הראש והזקן קודם שיצמח בהן השיער ועדין לא העלו שיער מעולם וכן הדלחלין שבראש ושבוזק הרי הן בעור הבשר ומתטמאין בשלשה סימנין ובשני שבועות

וכן זקן האשה והסרים ער שלא העלו שיער הרי הן בעור הבשר ואם העלו שיער הרי הן סקן האיש שמתטמא בנתקין כמו שיתבאר ואינו מתטמא בבהרת

בין מחמת חולי בין מחמת מכה שאינה ראויה לגדל שיער בין שאכל רברים המשירין את השיער או סך רברים שהשירו שיערו אעפ שראוי לגדל לאחר זמן הואיל ואבר כל שער ראשו עתה הרי זה נקרא קרח או גבח אם נשר שיערו מן הקרקוד ולמטה שפוע לאחור וער פוקה טל צואר נקרא קרח ואם נשר מן הקרקוד ולמטה שפוע לפניו ער כנגד פרחתו נקרא גיבח הקרחת והגבחת מטמאות בשני סימנין במחיה ובפשוט ויש בהן הסגר שני שבועות שנ בהן כמראה צרעת עור בשר ולפי שאין בהן שיער אין השיער הלבן סימן טומאה בהן וכיצד מטמאין בשני סימנין ובשני שבועות שאם היתה בהרת בקרחתו או בגבחתו והיתה בה מחיה יחליט לא היתה בה מחיה יסגיר ויראה בסוף השבוע אם נולדה בה מחיה או פשוט יחליט לא נולד בה כלום יסגיר שבוע שני

פסת או שנולד בה מחיה יחליט לא נולד בה כלום יפטור ואם פשת או נולד בה מחיה לאחר הפטור יחליט הקרחת והגבחת אינן מצטרפות זו עם זו שנ בקרחתו או בגבחתו מלמד שהן שתיים ואין פשוט מוז לזו ולא לשאר עור הבשר ולא בהרת עור הבשר פושה לתוכן הקרחת או הגבחת או הזקן שנקדחו ונעשה בהן שחין או מכה מטמאין כשחין וכמטה שבעור הבשר שהראש או הזקן שנקדחו בעור הבשר לכל דבר לא שאי מטמאין בשער לבן הראש והזקן קודם שיצמח בהן השיער ועדין לא העלו שיער מעולם וכן הדלחלין שבראש ושבוזק הרי הן בעור הבשר ומתטמאין בשלשה סימנין ובשני שבועות

וכן זקן האשה והסרים ער שלא העלו שיער הרי הן בעור הבשר ואם העלו שיער הרי הן סקן האיש שמתטמא בנתקין כמו שיתבאר ואינו מתטמא בבהרת

התולש סימני טומאה בין כולן בין מקצתן או הכה את המחה כולה או מקצתה או הקוצץ הנגע כולו מבשרו או מן הבשר או מן הבית בין קורם שיבוא לכהן בין בתוך הסגר או בתוך החלטת או אחר הפטור הרי זה עובר בלא תעשה שנ השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות ככל אשר יודו אתכם הסנה הלויים כאשר צויתם תשמרו שלא יתלוש או שיקוץ אבל אינו לוקה עד שיעילו מעשיו ואם לא הועילו אינו לוקה כיצ היתה בו בהרת ובה שלש שערות לבנו ותלש אחת כזה מקצת המחיה ונשאר ממנה כערשה אינו לוקה שהרי הוא טמא כשהיה וכן כל כיוצא בזה ומכין אותו מכת מרדות וכן הסגלח את הנתק לוקה שנ ואת הנתק לא יגלח ואינו חייב עד שיגלח כל הנתק בתער ומותר למצורע לישא במשו על כתיפו שיש בה הצרעת ולקשור הסיב על רגלו ואם הלכו סימני טומאה ילכו שלא נתכוון לכך

התולש סימני טומאה או שכה את המחיה עד שלא בה אצל כהן הרי זה טהור וכן אם עשה כן בימי הסגר הרי זה טהור לאחר ימי הסגר ואם תלש אחר שהחלט בהן הרי זה מוחלט כשהיה ואין לו טהרה עד שתפרח הצרעת בכלו או עד שתתמעט בהרתו מכנרים מי שנקצצה בהרתו כולה שלא בכונה טהור קצצה בכונה אם קצץ כל הבשר החי המקיפה אפילו כחוש השערה אין לו טהרה עולמית קצצה בצמצום אין לו טהרה עד שתפרח בכלו

התולש שערה לבנה אחת ונשרה השנייה הרי זה טהור היו שלש תלש שתי ונשרה אחת הרי זה בטומאת היתה בו מחיה כערשה כזה חציה והלך חציה הרי זה טהור היתה יתירה כערשה כוונה המותר והלך כערשה הרי זה טהור כזה כערשה והלך המותר הרי זה טמא

מי שהיתה בהרת בערלתו ימול ואינן שהיא מילה בזמנה ושלא בזמנה שמצות עשה רוחה את לא תעשה בכל מקום ואם מל והלך בעור הערלה סימן שהיה מוחלט בו הרי זה חייב בקרבן מצורע מצות עשה שיהיה המצורע המוחלט מכוסה ראש כל ימי חלוטו ועוטה על שפם כאבל ופרס בגריו ומוריע העוברים עליו שהוא טמא שנ והצרוץ אשר בו הנגע וכו' אפי' סוף גדול שצטרע פורע ופרס שעשה רוחה את לא תעשה ואסור בשאילת שלום כל ימי חלוטו כאבל שנ ועל שפם יעטה שיהיו שפתיו רבוקות אבל קורא ושונה ורודש ואסור לספר ולכבס כל ימי חלוטו ונהג בכל הרברי האילו אפי' בשבת וימים טובים והרי הוא מותר בדחיצ ובסיכה ובנגעולת הסגל ובתשמי המיטה חוקה את מטתו כשאר העם דין המצורע שיהיה לו מושב לבדו חוץ לעור שנאמר מחוץ למחנה מושבו ודבר זה בעניינות המוקצף חוסה בארץ ישראל בלבד המצורע אינה פורעת ואינה פורמת ולא עוטה על שפם אבל יושבת היא מחוץ לעיר ומוריעה לאחרים שהיא טמאה ולא המצורעים בלבד לא כל המטמאים את האדם חייבין להוריע לכל שהן טמאין כרי שיפרשו מהן שנאמר וטמא טמא יקרא הטמא מוריע שהוא טמא וטומטום ואנדרזנינם פורע ופורס ועוטה על שפם מפני שהוא ספק אחר מצורע מוסגר ואחר מצורע מוחלט לעניין טומא ואין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט לעניין טומאה לא פריעה ופריים ותגלחת וציפורים שהטהור מתוך הסגר פטור מן התגלחת ומן הציפורים והטהור מתוך החלטת חייב בהן אבל טומאת שניהן שיהי בכל רבר המצורע אב מאבות הטומאות טמא אדם ומליים במגעו וכלי חרס באוירו ומטמא אדם בטמא ומטמא משכב ומושב אפילו תחת אבן סב וסבן שנ וכבס בגריו וטהר מפי השמועה לכרו ששאר מטמא משכב ומושב ואחר המוסגר ואחר המוחלט בכל או חוסה יתירה יש במצורע שהוא טמא בביאתו לבית בין בימי החלטת בין בימי הסגר כיצ נכנס לבית נטמא כל אשר בבית בין אדם בין כלים אעפ' שלא נגע בהן נעשו ראשון לטומאת שנ מחוץ למחנה מושבו מה הוא טמא את

מושבו טמא היה עומד תחת האילן ועמד אדם טהור תחת האילן נטמ' היה הטוה עומד תחת האילן ועבר המצורע תחתיו לא טמאהו ואם עמד נטמא שהרי נעשה לו מושב ספק עמד ספק לא עמד טהור

הכנים המצורע ראשו ורובו לבית נטמא כל שיש בתוכו נכנס לבית הכנסת עושין לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים ורוחבה ארבע אמות על ארבע אמות ונכנס ראשון ויצא אחרון כדי שיהיה מושבו לברו ולא יעבור עם העם בערבוב ויטמא אותם

פרק אחד עשר

טהרת מצורע מצות עשה ותגלחתו כשיטהר מצות עשה כיצד מטהרין את המצורע מביאין מורק של חרש חרש וקבלה היא שיהיה של חרש ונותן לתוכו רביעי מים חיים הראווי לקרש אותן מי חטאת ושיעור זה מרברי סופרים ומביא שתי ציפורים רדוד טהורות לשם טהרת צרעת שנ ולקח למטהר ושוחט את הבהרת שבשתייהן על המים שבכלי חרס ומצפה עד שיהיה חרס ניכר במים וחופר וקובר הציפור השחווטה בפניו ודבר זה קבלה מפי השמועה ונוטל עץ ארו ומצותו שיהיה אורכו אמה ועוביו רביעי כרע מכרעי המטה ואוב שאין לו שם לווי כמו שביארנו אין פחו מטפח ושני תולעת משקלו שקל ואם טעמו פסלו בצבוע התכלת וכל השעורין הלכה ולוקח שלשתן הציפור החיה וארבע מינין אילו מעכבין זה את זה ועץ ארו ואוב שנתקלפו פסולין וכורך האוב עם הארו בלשון של זהורית ומקיה להן ראשי אנפים וראש הונב של ציפור החיה וטובל ארבעתן במים שבכלי וברס שעליהם וסוה שבע פעמים על אחר ירו של מצורע ומשלח את הציפור וכיצד משלחה עומד בעיר וזורקה חוץ לחומה ואינו הופך פניו לא לים ולא לעיר ולא למדבר שנ מחוץ לעיר אל פני השרה שלחה וחורה חוור ומשלחה אפי' כאה פעמים ואחר כך מגלח הכהן את המצורע כיצד מגלחו מעביר תער על כל בשר הנראה אפילו בית השחי ובית הערוה ושער שעל כל הגוף עד שיעשה כדלעת שנ את כל שערו אם כן למה נאמר ראשו וקניו ונבית עיניו לרבות כל כיוצ בהן ולמעט שער שבתוך החוטם לפי שאינו נראה ואח כך מכבס בגריו וטובל ויטה מטמא בביאה וכלטמא משכב וכושב ויכנס לפנים מן החומה ומונה שביעת ימים ואסור בהן בתשמיש המיטה שנ מחוץ לאהלו בלכר שאסו בתשמיש המיטה והמצורע מתרת בתשמיש המטה כל שביעת הימים האו עדיין הוא אב הטומא מטמא אדם וכלים במגע לא במשא שהרי הוא אסור והיה ביום השביעי וכבס בגריו וכו' מלכר שהיה מטמא בגדים וכשם שהיה מטמא בגדים במגע כך מטמא אדם במגע שכל המטמאין בגדים מטמא אדם וביום השביעי מגלחו הכהן תגלחת שנייה כראשונה ומכבס בגריו וטובל ויטהר מטמא אחרים והרי הוא ככל טבולי יום ואוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומ הביא כפרתו אוכל בקדשים כמו שביארנו כשהוא מגלח בשתי התגלחו אינו מגלח לא בתער ואם גילח שלא בתער או שהניח שתי שערות לא עשה כלום ואינו מגלחו לא כהן ואם שייך שתי שערות בתגלחת ראשונה וגלחן בשנייה לא עלתה לו לא תגלחת אחת בלבד והרי היא ראשונה וכל היום כשר לטהרת המצורע

תגלחת המצורע וטבילתו והואתו אינן מעכבות זו את זו ושאר כל מעשיו מעכבים שחיתת הציפור והתגלחת ביום והחזייה ושאר כל מעשיו בין ביום בין בלילה אילו באנשים ושאר כל מעשיו בין באנשים בין בנשים אלו בכהנים ושאר כל מעשיו בין בכהנים בין בישראל

טהרת מצורע זו טהרת בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית וכן שמיא מצוה לטהר שנ לטהר או לטמא וחמל כשרין לטהר את המצורע אפי' וב אפי' טמא

שנתרפא שהור אעפ שמיני טומאה במקומן החליט בשיער צהוב בין שהחליטו בתחילה בין שהחליטו בכסף שביע ראשון או בסוף שבוע שיני או שהחליטו אחר הפטור והלך השיער הצהוב ונולד בו שיער צהוב אחר או שנולד לו פשיון הרי זה מוחלט כשהיה וכן אם החליטו בפשיון בין בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שיני או אחר הפטור והלך הפשיון וחזר הפשיון אחר או שנולד לו שיער צהוב הרי זה מוחלט כשהיה עד שלא ישאר סימן טומאה או עד שיצמיח בו שתי שערות שחורות שני נתקים זה בצד זה ושיטה של שיער שחור

מפסקת ביניהן ונפרץ השיער השחור ונתק ממקום אחר הרי הוא כמות שהיה שהשיער השחור הנשאר ביניהן הרי הוא בצד הנתק נפרצה השיטה משני מקומות שהור שהרי הנשאר מן השיטה באמצע הנתק וכמה יהיה בכל פרצה מהן אין פחות ממקום צמיחת שתי שערות ואם היתה פרצה ממקום אחר כגרים הרי זה טמא שהפרצה עצמ נתק אחר והרי שיער שחור בצידו ואינו כנוס לתוכו נתק שהשיער השחור מקיפו ונתק אחר מקיף את השיער השחור נפרץ השיער שביניהן ממקום אחר טמא שהנתק הפנימי לא ניצל שהרי השיער השחור בצידו לא בתוכו נפרץ השיער כשני מקומות שהור ואפי היתה פרצה כגרים שהרי הנתק הפנימי וההיצון נעש נתק אחר ושיער שחור באמצע והוא שתהיה הפרצה כדי צמיחת שתי שערות או יתר נתק שהיה חוט יוצא מכנו וכן שני נתקין שהוט יוצא מה לזה אם יש ברוחב החוט הנתוק כדי צמיחת שתי שערות וזקקין ליטמא בשיער צהוב רק ופשיון ומצילין בצומח בו אבל שער שחור הנשאר באותו החוט אינו מציל ער שהיה רוחב החוט כגרים מי שהיה בראשו נתק כגרים ופשה הנתק כל ראשו ולא נשאר שם שיער כלל אם פחות משתי שערות הרי זה טהור בין שנתק כלו מתוך הסגר או מתוך החלט או אחר הפטור שנ קרח הוא טהור הוא וכן אם היה הנתק בוקנו ונתק כל זקנו הרי זה טהור ואעפ שאין זה

מפורש בתור שבכתב קבלה היא שאם הלך כל שיער הוקן טהור הוא ויתטמא עור הוקן שקרח בנגעי עור הבשר כמו שבארנו הבא בתחילה וכל ראשו נתוק או כל זקנו נתוק יסגיר שבוע אחר אם לא נולד לו שיער צהוב יסגי שבוע שני אם נולד לו שיער צהוב רק טמא לא נולד לו יפטר נולד לו אחר הפטור שיער צהוב הרי זה מוחלט נולד לו שיער שחור הרי זה טהור הבא כולו נתוק ראש או זקן ונולד לו שיער שחור טהור כבו שביארך הלך השיער השחור טמא משום פשיון הראש והוקן אינן מעכבין זה את זה ואין מצטרפי זה עם זה ואין פו שי מזה לזה שנ צרעת הראש או הוקן כלמך שהן חטובי שנים ואי זה הוא זקן מהפיק שללחי העליון ער פיקה של גרירת מותח את החוט מאוזן לאוזן כל שכן החוט ולעלה הרי הוא ככלל הראש ומן החוט ולמטה מכלל הוקן

פרק תשיעי

הכל מתטמאין בנגעים אפילו קטן בין יוכו והעברים אבל לא גוים ולא גר תושב והכל כשירין לראות את הנגעים וכל הנגעים ארס רואה אותן חוץ מנגעי עצמו. אעפ שהכל כשירין לראות נגעים הטומאה והטהרה תלויה בכהן כיצר כהן שאינו יודע לראות החכם רואה ואמר לו אמור טמא והכהן אמר טמא אמור טהור והכהן אמר טהור הסגירו והוא מסגירו שנ ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע ואפי היה הכהן קטן או שופח החכם אומר לו והוא מחליט או פטר או סוגר ברא כשהו הכהן סומך על רביו החכם אבל אם היה הכהן רואה וסומך על עצמו אמר לו לראות נגע סכל נגעים ער שירנו רבו ויהיה בקו בכל הנגעים ובשמותיהן בנגעי ארס טלס ובנגעי בגדים ובנגעי בתים כהן שטימא את השחור או שהר את הטמא לא עשה כלום שנא טמא הוא וטמא הכהן שהור הוא ושיחורו

הכהן ומצורע שנרפא בין מתוך הסגר בין מתוך החלט אפי אחר כמה שנים הרי זה בטומאתו עד שיאמר לו כהן טהור אתה אין הכהן רשאי לטמא את הטמא

עד שיחיה עיניו במקום הנגע בעוד הבשר שחוצה לו וכזה שראה הנגע בתחיל הוא שרואהו בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שיני והוא שמסגירו או מחליטו או פוטרו מת הכהן שראהו תחילה או שחלה רואהו כהן אחר ואין השני יכול לטמאו בפשיון שאין יודע אם פשה אם לא פשה לא ראשון ונאמן כהן לומר נגע זה פשה ונגע זה לא פשה ושיער לבן זה קרם את הבהרת או בהרת זו קרמה את שיער לבן חלל פסול לראיית נגעים שנ אחר מבניו הכהנים כשהונתם אבל בעלי מומים כשרי לראיית נגעים ובלבד שלא יהיה סומא ואפי באחת מעיניו ואפי כהן שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים שנ לכל מראה עיני הכהן אין רואין את הנגעים לא ביום בין להסגיר בין להחליט בין לפטור שהרי בכל העניין הוא אומר ביום וביום ואין רואין לא בשחורית ולא בין הערבים ולא בתוך הבית ולא ביום המעונן לפי שבהה נראית עזה ולא בצהרים לפי שעה נראית כהה ואיכתי רואין אותן בשעה רביעית ובחמישי ובשמינית ובתשיעית בין נגעי ארס בין נגעי בגדים ובתים בכל יום רואין את הנגעים חוץ משבת ויום טוב חל יום שביעי שלו להיות בשבת או ביט מעבירן לאחוריו ויש ברבר להקל ולהחמיר שאיפשר שהיה ביום שבת זה שהוא יום הראוי לראות טמא ולמחר ולכו להן סימני טומאה ואיפשר שהיה טהור ולמחר יולדו לו סימני טומאה ואין דנין אותו לא בשעת ראייתו לאחר השבת

חתן שראה בו נגע נותנין לו כל שבעת ימי המשתה וכן אם נראה בכגוריו או בביתו אין רואין אותו עד לאחר המשתה וכן כרגל נותנין לו כל ימות הרגל שנ וצה הכהן ופינו את הבית וכו' אם המתין תורה לרבר הרשות שלא יטמאו כליו קל וחומר לרבר מצוה אין מסגירין ולא מחליטין ולא פוטרין לא ביום שיראה בו בתחילה בשביעי או ביום שלשה עשר בנגעים שמסגירין בהן שני שבועות מפני טיחם שביעי עולה לכניין שבוע ראשון ולמנין שבוע שני בכל הנגעים בין בנגעי ארס בין בנגעי בתים ובגדים אין מסגירין בתוך ימי הסגר ולא מחליטין בתוך ימי הסגר אם נולד לו נגע אחר ולא מסגירין אותו בתוך ימי חלוטיו אם נולד לו נגע אחר שראוי להסגר אבל אם היו בו שני נגעי וראה זה וחזר וראה זה הרי זה כותר לומר לו הרי אתה מוסגר בזה ומוחלט בזה או מוחלט בזה ומוסגר בזה בין בתחילה בין בסוף בין בסוף שבוע ראשון בין בסוף שבוע שיני ואין רואין שני נגעים

כאחת בין בשני אגשי בין כאיש אחד שנ וראה הכהן את הנגע נגיע שבא לכהן לראותו לא יאמר לו לך ושוב לא נוקק לו מיד בא לפניו שנים רואה את הראשון מסגירו או פוטרו או מחליטו וחוזר ורואה את השני אין הכהן זקוק לבקש תחת אצילי ידיו של נגע או בין פדיו או בתוך הקמטים שמא שם נגע שנ לכל מראה עיני הכהן וכן בהופך טולו לבן וכיצר יעמוד לפני הכהן אם איש הוא נרא ערום ועומד בעורד וכמוסק ותים ואם אישה היא נראית ערומה ויושבת כעורכת וכמיניקה את בנה וכאורג בעומרו שמגבהת ידה הימני ער שיגלה בית השחי אם היה הנגע נראה בהן בוסן שהן עומרו כך הרי זה טמא ואם אינו נראה בהן כשהן עומדין כך אין נוקקין לו וכשם שהארס נראה לנגע כך הוא נראה לתגלחת שאם לא יראה שיער בכל בשרו כשיעמוד ערום כעורד וכמוסק או כשתשב האשה כמו שביארט חרי זו תגלחת כשירה ואין סזן זקוק לחפש בשאר מקומו שמא נשאר בהן שיער אעפ שחזר צריך לגלח חמל כמו שיתבאר

פרק עשירי

את נגעו השתי והערב בין של צמר בין של פשתן
מטמאין בנגעין מיר משישו אעפ שלא לבן הפשתן ולא
שלק הצמר וכמה יהיה בפקעת של טווי ותטמא בנגעים
כדי לארוג ממנו שלש על שלש שתי וערב בין שהיה כולה
שתי בין שהיתה כולה ערב היתה הפקעת
מקיבצת מחושים פסוקין אינה מטמאה בנגעים שתי פקעו
המעוררות זו לזו בחוש ובין השתי שמקצתו לסוף על הכבר
העליונה ומקצתו לסוף על הכבר התחתונה וכן שני דפי
חלוק שמעוררות בחוש אחד ונראה הנגע באחד מהן השני
טהור אעפ שחוש אחד מחבר ביניהן נראה הנגע
בנפש המסכת ובשתי העומר אעפ שמקצת הנגע בבגר
ומקצתו בשתי הרי זה טמא נראה הנגע בשתי העומר לבדו
הארוג טהור נראה בארוג לבדו השתי העומר טהור
נראה בסדין שורף את הנימין נראה בנימין
הסדין טהור פשה מן הנימין לסדין הסדין טמא
חלוק שנראה בו נגע באמרות שבו אפילו היתה האמרה
צמר או פשתים מצילה ואינה נשרפת בגד מוסגר
שצבעו או מכרו לגוי טהור וכן אם נתערב באחרים כולן
טהורים קצצו ועשהו מוכין פחות משלש על שלש טהור
ומותר בהנייתו היתה בהן אחת שלש על שלש ונראה בה
נגע היא לכרה טמאה בגד מוחלט שנתערב
באחרים כולן טמאין וישרפו אפילו אחד בכמה אלפים וכן
אם קצצו ועשהו מוכין הן טמאים ואסור בהנייתן
אחד בגד או כלי עור או שתי או ערב המוסגר
או המוחלט לעניין טומאה הרי הוא אב מאבות הטומאות
בארס מצודע לכל דבר מטמא בסגע ובמשא ובביאה ועושה
משכב ומושב אפי מתחת האבן
כיצר בגד מנוגע או שתי או ערב או כלי עור המנוגעין
שהבנים מהן אפי כזית לבית טהור נטמא כל אשר בבית
בין ארס בין כלים ונעשו כולן ראשון לטומאה וכן משכב
או מושב האונח תחת האבן והניח כזית מהן למעלה מן
האבן ניטמא המושב או המושב מטלית שיש
בה שלש על שלש אעפ שאין בה כזית כיון שנכנס רובה
לבית טהור טמאתו היו בה כמה זתים כיון שנכנס ממנה
כזית לבית טהור ניטמא אעפ שכל השיעורין
הלכה למשה מסיני הרי הוא אומר לכל נגע הצרעת ולנתק
ולצרעת הבגר ולבית הקיש נגעו ארס לנגעו בגדים ובתים
והשוה המצודע למת שנ אל תהי כמת כה המת בכזית אף
או בכזית בגדים המנוגעים משלחין אותן חוץ
לעיר בין שהיתה מוקפת חומה בין שאינה מוקפת וזה חומר
בבגדים מבארס

פרק ארבעה עשר

צרעת בתים כשני גריסין זה בצד זה נמצא רוחב הנגע
כמו מקום צמיחת שש שערות בגוף ואורכו כשתים עשרה
שערות בריבוע והפחות משיעור זה בבית טהור וכל
השיעורין הלכה למשה מסיני ג' סימני טומאה יש בבית
מראה ירקרק וארסד והפשוט וכלן מפורשין בתורה ושני
המראו מצטרפין זה עם זה ופשוט הסמוך כל שהוא והרחוק
בנים אבל החוור אחר הטוח כשני גריסין אין נגעו
בתיים מטמאין עד שהיה מראה הנגע שפל מן הקיר שנ
שקערורות שהיו שוקעין בקירות ובשני המראות מסגורין
או מחליטין ובפשוט נותצין ואם פשה אחרי הטוח נותץ
את כל הבית כמו שיתבאר כשיראה נגע בבית
אפי חכם שידוע ודאי שזה נגע לא יגזור ויאמר נגע
נראה לי בבית לא אומר לכהן כנגע נראה לי בבית וצויה
הכהן ופינו את הבית אפי חבילי עצים וחבילי קנים ואחר
ק' יום הכהן ויכנס ויראה הנגע ובית אפל אין מותרין בו
הלכות לראות את נגעו לא אם אין הנגע נראה בו טהור
ואחר שראת הכהן את הנגע יצא העמר על פתח הבית
בצר המשקוף ויסגור או יחליט או יפסוד שנ ויצא הכהן מן
הבית אל פתח הבית ומסגור את הבית לא שיסגור והוא בתוך
ביתו או בתוך בית המנוגע או תחת המשקוף לא בצד

פתחו ואם עמר תחת המשקוף צו שהלך לביתו והסגור
הרי זה מוסגר אין הבית מטמא בנגעים עד
שהיה בו ארבע אמות על ארבע אמות או יתר ויהא לו
ארבע כתלים והוא בנוי בארץ באבנים ועפר ועצים שנ
את אבניו ואת עצי ואת עפרו אבל אם היה
בו פחות מארבע אמות על ארבע אמות או שהיה עגול או
שהיה בעל שלשה כתלים או בעל חמש או שהיה בנוי
בספינה או תלוי על ארבע קירות אינו מטמא בנגעים היה
בנוי על ארבעה עמודים מטמא בנגעים כמה
אבנים יהיו בו אין פחות משמונה שתי אבנים בכל כותל
כדי שהיה כל כותל ראוי לנגע שאין הבית מטמא בנגעו
עד שיראה בו כשני גריסין על שתי אבנים שנ את האבנים
אשר בהן הנגע וכמה עצים יהיו בו כדי ליתן תחת המשקוף
ועפר כדי לתת בין פצים לחבירו אבל אם היה בו פחות
משיעורים אילו אינו מטמא בנגעים הלכונים
והשיש אינן חשובין באבנים בית שאחר מצידו מחופה
בשיש ואחר בסלע ואחר באבנים ואחר בעפר אינו מטמא
בנגעים בית שלא היה בו לכונים ועצים ועפר
כשיעור ונראה בו נגע ואחר כך הביא לו אבנים ועצים
ועפר טהור בית שסככו בורעים בטלו הואיל
ומשמשין תשיש עץ הרי הן כעץ ואם נטמא הבית נטמא
עמו טומאה חמורה כמו שיתבאר ירושלם והוצה
לארץ אין מטמאין בנגעים שנאמר בבית ארץ אחוזתכם
וירושלם לא נתחלקה לשבטים ובתי הגוים שבארץ ישראל
אין מטמאין בנגעים הלוקח בתים מן הגוים
יראו בתחילה בית שצרו אחר גוי וצרו אחר ישראל צרו
אחר בארץ וצרו אחר בחוצה לארץ אינו מטמא בנגעים
וישאר כל הבתים שבארץ ישראל מטמאין בנגעים בין
צבועים בירי ארס בין צבועים בירי שמים בית
האשה בית השותפין בית הכנסת או בית המדרש שיש
בהן דירה לחזנין או לתלמידים מטמאין בנגעים קירות
האבוס וקירות המחיצה שבבית אין מטמאין בנגעים

פרק חמשה עשר

נגעו בתים יש בהן הסגר שלשה שבועות שהן תשעה עשר
יום שיום שביעי עולה לכאן ולכאן ויום שלשה עשר עולה
לכאן ולכאן נמצאת אתה למד שאם צרך לשלשה
שבועות רואהו בשביעי וכיום שלשה עשר וביום תשעה
עשר והסגר בתים שלשה שבועות אינו מפורש בתורה וכן
רוב דיני נגעו בתים רברי קבלה הן וכל הדינים הכפורשי
בהן בתורה וברברי קבלה כך הם
כשיבא הכהן ויראה הנגע שוקע ירקרק או ארסד כמו
שביארנו יסגיר שבעת ימים ואפילו מצאו כולו בתחילה
ירקרק או ארסד יסגיר ובשביעי רואהו אם כהה הנגע
ואין צריך לומר אם הלך קולף מקום הנגע בלבד והבית
טהור מצאו שעמר בעינו ולא פשה מסגור
שבוע שני ורואהו ביום שלש עשר אם כהה הנגע או הלך
לו קולף מקום הנגע ומטהר את הבית בציפורים ואם מצא
הנגע שפשה בסוף שבוע שני או שעמר בעינו חולץ את
האבניו שבהן הנגע ומקצה העפר אל מחוץ לעיר ושח את
כל הבית ומסגורו שבוע שלישי וביום תשעה עשר רואהו
אם חור בו נגע כשני גריסין הרי זה פשוט אחרי הטוח
ונותץ את כל הבית ואם לא חור בו נגע מטהרו בצפורים
וכל זמן שיחזור בו הנגע קדרם שיטהרו בציפורים הרי זה
נותץ ואם נראה בו נגע אחר מטהרו בציפורים וראה
כתחילה וכן אם פשה הנגע בסוף שבוע ראשון חולץ
את האבניו שבהן הנגע וקוצה העפר חוץ לעיר ושח את
כל הבית ומסגורו שבוע שני ורואהו אם מצא בו נגע כשני
גריסין הרי זה פשוט אחרי הטוח ונותץ את כל הבית
ואם לא חור בו נגע מטהרו בציפורים וכל
זמן שיראה בו נגע קדרם מטהרו בציפורים ונותץ ואם נראה
בו אחר מטהרו בצפורים וראה כתחילה כשהוא
חולץ את האבנים שבהן הנגע אינו חולץ פחות משתי

מת ואין מצורע בטמא מצורע ואין מטהרין שני מצורעין כאחת שאי עושי מצות חבילות עץ ארו ואזוב ושני תולעת שטהר בהן מצורע זה מטהר בהן מצורעין אחרים וכן ציפור המשתלחת כותר לטהר בה מצורעין אחרים מאחר שנשתלחה ומותרת באכילה אבל הציפור השחווטה אסורה בהנאה ומאימתי תיאסר משעת שחייתה שחטה ואין שם אזוב ולא עץ ארו ולא שני תולעת הרי זו אסור בהנאה ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה והאוכל כוית מצפור השחווטה עבר על עשה ועל לא תעשה שנאמר וזה אשר לא תאכלו מהן מפי השמועה לכדו שוה לרבות הציפור השחווטה ונאמ טהור תאכלו הא אחרת לא תאכלו ולא הבא מכלל עשה עשה

אין לוקחין שתי הציפורים מציפורי עיר הנדרחת ולא מציפורים שהחליפן בעץ ולא מציפורים שהרגו את הנפש ומצותן שיהיו שתיהן שוות במרא בקום וברמים ולקחתן כאחת אעפ שאינן שוות או שלקח אחת היום ואחת לבחר כשירות לקח שתי צפרים לשם איש כשרות לטהר בהן אשה לשם אשה כשרות לטהר בהן איש לטהר בהן בית מנוגע כשרות לטהר ארס לקחן לארס כשרות לבית מנוגע שנ ולקח למטהר שחט אחת כהן ונמצאת שלא היתה ררור יקח וזג לשנייה והראשונה מותרת באכילה שחט האחת ונמצאת טריפה יקח וזג לשנייה והראשונה מותרת בהנאה נשפך הרס מניחין את המשתלחת עד שתמות מתה המשתלחת ישפך הרס ויקח שנים אחרות

פרק שנים עשר

צרעת בגרי כגרים כצרעת ארס אבל פחות מכגרים טהור ושלשה סימני טומאה יש בהן ירקרק ארמרס והפשיון ושלשתן מפורטין בתורה ירקרק הוא הירוק שבירוקין שהוא ירוק הרבה בכנה הטווס וכהוצי הרקל וארמרס הוא ארס שבארובין שהוא ארס הרבה כוהורית יפה ושני מראות אילו מצטרפין זה עם זה במראה ירקרק או ארמרס מצטרפין את הבגר ואם נמר בכראה זה שני שבועות בחליטין ושורפין וכן אם פשה מחליטין ושורפין כיצר בגר שנראה בו נגע ירקרק או ארמרס מסגירו שבעת ימים ובשביעי רואה אם פשה מחליטין ושורף את כל הבגר ואם עבר בכראה ולא פשה או שפשה וכהה משני המראות שהוסגר בהן או שהוסף המראה להארז ולהוריק ולא פשה יכבס בקום הנגע ויסגיר שבעת ימים שנית ובסוף שבוע שינוי שהוא יום שלשה עשר רואה אם כהה למרא שלישי הרי זה טעון כיבוס וטהו ואם נשתנה הנגע ממה שהיה כגון שהיה ירקרק ונגעשה ארמרס או ארמרס ונגעש ירקרק קודע מקום הנגע ושורף כה שקרע ותופר כטלית במקום שקרע ופטר שאר הבגר ומכבסו כולו כיבוס שינוי ומטבילו וטהר ואם עמד במראה שהוסגר בו בתחילה יחליטו ושורף את כולו נגע שהיה ירקרק ופשה ארמרס או שהיה ארמרס ופשה ירקרק הרי זה פשיון נגע שהיה באמצעו כקום נקי בלא נגע ופשה לו הנגע אינו פשיון עד שפשה לחוף שאי פשויות הנגע לתוכו פשיון בין בארס בין בכגרים ובתים הפשיון הסכוך בכגרים כל שהוא והרחוק או החודר כגרים כיצר בגר שהוסגר ונולד בו נגע אחר כגרי רחוק מן הנגע שהוסגר בו הרי זה פשיון ושורף ואם היה פחות מכגרים אין משגיחין בו וכן בגר שקרע ככנו הנגע בסוף שבוע שינוי כמו שביארנו וחור בו נגע כגרים ושורף וכן בגר שפשה בו הנגע אחר שנפטר ישרף כי שכבס את הנגע בשיבוע ראשון כמו שביארנו צריך לכבס מעט מן הבגר שחוצה לו שנ את אשר בו הנגע וכל נגעו כגרים שסכבסין אותן מעבירין עליהן שבעה סכבסין שמעבירין על הכתם כדרך שמעבירין על הכתמים כמו שביארנו בעניין נידה בגר שקרע ממנו מקום הנגע ותפר מטלית כמו שביארנו וחור נגע כגרים על הבגר

מתיר את המטלת ומצילה ושורף שאר הבגר חור הנגע על המטלית שורף את הכל התולה מן המוסגר כשהוד וחור נגע על הבגר שורף את המטלת חור על המטלת הבגר הראשון המוסגר ישרף והמטלית תשמש את הבגר שהוא תפורה בו כסימנין אם עמד בעיניו שני שבועות או פשה שורפין הכל בגר שבא כולו בתחילה ירקרק או ארמרס מסגירו שבוע אחר שבוע אם עמד בו שני שבועות ישרף אבל בגר שהסגירו ופשה הנגע ככולו ונעשה ירקרק או ארמרס או שפטרו ואחר שפטרו בא כולו ירקרק או ארמרס הרי זה טהור כבס ופשה ישרף

בגר שמוכין ויצאין על פניו מן האריג כגון סגוס שלצמר ונראה בו נגע אינו מתטמ עד שירא הנגע במוכין ובאריג עצמו וזה שנ בכגרים בקרחו או בגבחתו קרחו אילו השחקים נבחתו או החרשים הכגרים הצבועים אינן מטמאין בנגעו בין שצבועין בירי ארס בין שצבועים בירי שמים עד שיהיו לבנים בגר ששתי צבוע וערבו לבן ערבו צבוע ושתי לבן הכל הולך אחר הנראה פחות משלש אצבעות על שלש אצבעות מן האריג אינו מטמא בנגעים בגר שארג בו פחות משלש על שלש ונראה בו נגע ואחר כך השלימו שלש על שלש טהור התופר כטליות שאין בכל אחת מהן שלש על שלש ועשה מהן בגר הרי זה מטמא בנגעים שהתפור כארוג וכולו בגר אחר הוא בגר שהוא מטליות כטליות מהן צבועין ומהן לבנים ונראה נגע בלבן שבו מסגירין אותו אם עמד שני שבועות נטמא כולו ושורף וכן אם פשה הנגע במטלית לבנה אחרת הרי זה פשיון אעפ שיש ביניהן צבוע היה טלו צבוע ובו פס ארד לבן אפי כגרים ונראה בו נגע יכבסו טמא עמד בעיניו ולא הוסיף אלא כהה שני שבועות ישרף

פרק שלשה עשר

אין מטמא בנגעו לא בגרי צמר ופשתים בלבר או הסתי או הערב של צמר ופשתים וכל כלי העור בין קשה בין רך אף העיר הצבוע בירי שמים מטמא בנגעו והלברי כבגרי וכסמאין בנגעים והאחלים כמטמא בנגעים בין שהיו של צמר ופשתים בין שהיו של עור כל הכגרים של צמר ופשתים מטמאין בנגעו חוץ מכגרי גוים הלוקח בגרי מן הגוים יראו בתחילה בגר שהוא כלאים מן הצמר ומן הפשתים כמטמא בנגעים צמר גמלים וצמר רחלים שטיואן זה עם זה אם רוב מן הגמלים אינו מטמא בנגעים ואם רוב מן הרחלים מטמא בנגעו מחצה למחצה מטמא בנגעים והוא הדין בפשתן וקנבס שטרפן זה בזה ורחל בת עו אין צמר שלה מטמא בנגעים בין שהי שתיו פשתן וערבו קנבס או שתיו קנבס וערבו פשתן אינו מטמא בנגעים וכן אם היה שתיו או ערבו פשתן או צמר והשאר נוצה של עוים וכיוצא בה אינו מטמא בנגעים העור שאינו מעובר אינו מטמא בנגעים וכן העור שהוא גולם קורם שעשה ממט כלים אינו מטמא בנגעים שנ כלי העור וכל כלי העור בין פשוטהו בין מקבליהו כל שהן מטמאין בנגעים עורות חיה שבים אין מטמאין בנגעים חיבר להן מן הגרל בארץ אפי חוט או משיחה של צמר או פשתים או עור בהכה וחיה הכעובדין כל שהוא ועשה כהן כלים מטמאין בנגעים והוא שיחברנו לו כדרך חובירי בגרים לטומאה כל כלי הראוי להתטמא בשאר הטומאות אעפ שאינו מטמא בכרדים הוב מפני שלא נעשה למשכב או למושב הרי זה מטמא בנגעים כגון קלע שלספינה והפודות ושבים של שבכה ומטפחות ספרים והאבנט ורצועות מנעל ומגדל שיש בהן רוחב כגרים הרי אילו וכל כיוצא בהן מטמא בנגעים ואין צריך לומר שאר הכלים כגון כרים וכסתות החמת והתורמל נראין כדרך ופושח הנגע מתוכן לאחוריהן ומאחוריהן לתוכן וכן כל כיוצא בהן מכלי העור והכפולין סרין המקוסט מפשיטין את קמטיו וראין

הלכות מטמאי משבב ומושב

יש בכללן ארבע מצות עשה וזהו פרטן
 א ריז טומאת נידה ב ריז טומאת יולדת
 ג ריז טומאת זבה ד ריז טומאת זב
 וביאור מצות או בפרקים או

פרק ראשון

הזב והזבה והנידה והיולדת כל אחד מארבעתן אב מאבו
 השומאות מטמאין כלים במגע ומטמא אדם במגע ומשא
 ומטמא משבב ומושב ומרכב מתחתיו ועושה אותן אב
 טומאה ומטמא מרח על גבו אחד זבה קטנה
 ואחר זבה גדולה ואחר זבה מחמת עצמה או מחמת אונס
 ואחר זב בעל שתי ראיות או בעל שלש טומאת כולן שוה
 לשמא אחרים קטנה בת יום אחד מטמאה
 בנידה בת עשרה ימים בויבה בת שלש שנים ויום אחד
 מטמאה את בועלה כמו שיתבאר קטן בן יום
 אחד מטמא בויבה ואחר גרים ועבדו ואחר ישראל מטמאין
 בנידה ובויבה סרים אדם סרים חמה מטמאין
 בויבה כשאר הבריאי אין האשה מטמאה בלובן ולא האיש
 באורם לא האשה באורם והאיש בלובן טומטום
 ואגדרונג נותנין עליה חומרי האיש וחומרי האשה מטמאי
 בלובן כאיש ובאורם כאשה וטומאתן בספק לפיכך אין
 שורפין עליהן תרומה וקדשו ואין חייבין עליהן על טומאת
 מקדש וקדשו ראה לובן ואירם כאחד שורפין
 עליהן את התרומה ואת הקדשים אבל אין חייבין עליהן
 על ביאת מקדש וקדשו שנזכר ועד נקבה תשלחו עד
 שיהיה הטומאה טומאת זכר וראי או טומאת נקבה וראית
 וכן הנוגע בלובן ואורם שלו כאחת אינו חייב
 על טומאת מקדש וקדשו נגע הוא בעצמו בלובן ואורם
 טראה הרי זה חייב על ביאת המקדש דם הנידה
 אדם הזבה או דם היולדת מטמא בכל שהוא במגע ובמשא
 שנזרחה בנרתה והזב מפי השמועה לסרו שמדוה כמות
 וכבר ביארנו בענין איסור נידה שחמשה דמים טמאים
 באשה אבל אם ראתה דם ירוק הרי הוא טהור ואינו
 כמו רוקה ושאר משקין היוצאין מכנ שהרוק מתענג ויוצא
 וזה שית ויורר אשה שיצא הוולר מרפנה ויוצא
 עמו דם כן הדופן הרי אותו הרס אב מאבות הטומאות
 כדם הנידה והלירה והויבה שהקור מקומו טמא והאשה
 טהירה עד שיצא ממנה דם דרך הרחם מקור
 האשה שנעקר ונפל לארץ האשה טמאה טומאת ערב וכן
 מקור שהווע כשתי טיפי מרגליות האשה טמאה טומאת
 ערב אבל אינה נידה עד שתראה אחר חמשה רמים
 המטמאין אותה הויבה טיפה אחת הרי האשה טהורה
 שזונה לא כחוק למקור וזב זכ אב מאבות
 הטומאות זב שנזב טמא הוא ומטמא במגע ובמשא
 בכל שהוא ראייה ראשונה של זב אינה מטמאה
 במשא והרי היא כשכבת זרע בין מאיש גדול בין מאיש
 קטן וכן השכבות והכושבות שיטב עליהן
 כראיה ראייה ראשונה עד שראה השנייה טהורין שאינו
 קרוי זב לא אחר ראייה שנייה כמו שביארנו בהלכות
 מזמרי כפרה ראה אחת מרובה כשתים אין טמא אלא
 המסיב טיפה אחרונה ראייה ראשונה של
 הצרע מטמא במשא שנכל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש
 הרי הצרוע זב גמור מה זב גמור זבו מטמא במשא אף
 הצרע ראייתו הראשונה מטמאה במשא רוק
 הזב ושכבת זרע ומימי רגליו כל אחד משלשת אב טומאה
 ריז תורה ומטמא בכל שהוא במגע ובמשא הרי הוא אומר
 ברוך וכי ירוק הזב בטהור ומימי רגליו ושכבת זרע או
 איפשר שלא יחיה בהם ציחצויו ויבה כל שהוא
 אחר זב ואחר נידה ויולדת זבה כל אחד מהן ורוק ומימי

רגליו אב טומאה זב וכן כל מקום שנזבלטת אילו הזב
 אחר הזב ואחר שאר הארבעה
 תשעה משקין זבב שלשה מהן אב טומאה והן רוק ושכבת
 זרעו ומימי רגליו כל אחד מאו מטמא אדם וכלים בכל
 שהוא כמו שביארנו שלשה מהן כוולר הטומאה
 ולא הן דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה כל אחד מאילו
 כמשקין טמאין שאין מטמאין אדם אבל מטמאין כלים
 מרברי סופרים כמו שביארנו ושלשה מהן טהורין
 ולא הן זיעתו וליחה סרוחה היוצאת ממנו והריעי הרי לא
 שלשה מן הזב וחביריו כמותו משאר האדם כיהו
 וניעו ורירו ומי האף שלו הרי הן כרוקו לכל דבר ובכלל
 הרוק הן חשובין דם היוצא מפי אמה ודם
 השותת מפיו הרי הן בכלל דם מגפתו היה מוצץ ורוקק דם
 הרי זה מטמא כרוק שהרס שמוצץ או איפשר לו בלא
 ציחצויו רוק

פרק שני

דם נידה וזבה ויולדת מטמא לח ויבש אבל זובו של זב
 ורוקו ושכבת זרעו אינו מטמא לא כל זמן שהוא לח אבל
 אם יבש יותר מראי אינו מטמא ועד כמה אם
 שורין אותו בפושרין מעת לעת וחזור לכמות שהיה הרי
 זה מטמא כלח ואם היו המים פושרו בתחילתן אעפ שאינן
 פושרין בסופן וכל הרברים האו דברי קבלה הן פשתן
 שזיתוהו נידה המסושו טהור ואם היה לח מטמא בפני
 רוק פיה זב שהניח פיו על פי הזב ונכלך שלא
 לשותו המסושו את הכוס טהור שנה מבנו הזב כל שהוא
 המסושו טמא בפני משקה פי הזב זב שנשך את
 הפת ואת הבצל המסושו טהור נשך את הקשית והכלפפין
 המסושו טמא בפני משקה פי הזב המתערב בהן
 קליפי פולין וקליפי תרמוסין שקצצן הגוי המסושו טמא
 שכל הגוים זבבים לכל דבריהן כמו שיתבאר הקליפים
 שביטוקין הולכין בהן אחר הרוב דם טמא
 שנתערב במים אם בטלו מראיו הכל טהור נתערב בדם
 טהור וכיון רואין אותו כאילו הוא מים וכן רוק
 טמא שנתערב במים אם היה קרוש כברייתו הרי זה טמא
 ואם נמחה במים אם בטלו מראיו הכל טהור נתערב ברוק
 אחר רואין אותו כאילו הוא מים וכן מי רגליו
 יל טמא שנתערבו במים אם בטלו מראיה הכל טהור ואם
 לאו טמא נתערב ביין או במי רגלים טהורין רואין אותו
 כאילו הוא מים נתערבו במי רגלים של גוים
 הולכין אחר הרוב כיצד כלי שהיו ישראל וגוים כטילין שם
 כי רגליהן אם רוב גוים הכל טמא ואם רוב ישראל הכל טהור
 מחצה למחצה הכל טמא וכן אם נתערב מי
 רגלי גוי זה במי רגלי ישראל זה הולכין אחר הרוב
 שואלין כלי מי רגלי מכל מקום ואין חוששי שמא של נידות
 הן שלא נחשרו בנות ישראל לבגס את מי רגליהן כשהן
 נידות חרס שהיה הזב או הזבה מטילין בו כי רגליהן
 וכיבסו פעם ראשון ושנייה הרי המשקי שכבסו בהן טמאי
 ופעם שלישית טהורין בין שכבסו במים בין שכבסו במי
 רגלי שהרי לא נשאר בה לחלוחי מימי רגליו זבה שנעקרו
 מימי רגליה בסוף שבע ימי הספיר ויורה וטבלה והטילה
 כיום אדר הטבילה הרי הן ספק אם אחר עקירה הולכין
 זכה היתה או אחר היוצאה שהיא טהורה וכן
 גויה שנעקרו מימי רגליה ונתגיירה וטבלה והטילה כיום
 אחר טבלה הרי זה ספק אם אחר עקירה הולכין והרי הן
 כמי רגלי הנכרי הטמאים או אחר יציאה והרי הם כמימי
 רגלי ישראל הטהורים העכרים מטמאין בויבה
 ובנידה ובלידה כשלא אבל הגוים אין מטמאין לא בויבה
 ולא בנידות ולא בלידות דין תורה שנזבנו אל בני ישראל
 ואמרתם אליהם איש איש כי יהיה זב בני ישראל מטמאין
 בויבה ולא הגוים וחכמים גזרו על כל הגוים
 שיטמאו זבבים לכל דבריהן זכרים ונקבות והוא שיחיה
 הזכר בן תשע שנים ויום אחד ולמעלה והנקבה בת שלש

אבנים ואינו נוטל אבני מצד זה ומביאן לצד זה שנולקחו
אבנים אחרות ולא עפר מצד זה ומביא לצד זה שנולקחו
אחר יקח ושח את הבני ואינו טח בסיר לא בעפר שנולקחו
אחר יקח וכו' אינו מביא אבן אחת תחת שתיים
שחלק ולא שתי אבנים תחת אבן אחת חלוצה לא מביא
שתיים תחת שתיים ויש לו להביא שתיים תחת שלש
היה הכותל בינו לבין חבירו שניהן חולצין
ושניהן קוצים את העפר ושניהם מביאין אבנים אחרות
אבל בעל הבית מביא לברו את העפר שנולקחו אחר יקח
וטח אין חבירו כטפל עמו בטיחה אבן שבוית
בזמן שהוא חולץ חולץ את כולה ובזמן שהוא נותן נותן
את שלו ומניח את של חבירו ויש ברבר ספק אם תהיה זו
של חבירו כמו יד לאבן שלו בית שנראה בו נגע
והיתה עלייה על גביו נותן את הקורות לעלייה נראה
בעלייה נותן את הקורות לבית לא היתה עלייה על גביו
אבניו ועציו ועפרו כולן ניתצי עמו ומציל את הכלבני ואת
סריגי החלונות הלוקח אבנים מבית מסוגר
ובנאן בבית טהור חור הנגע למוסגר חולץ את האבנים
שבטהור נראה נגע על האבנים שבנה המוסגר ונתן
והבית השני מסגירין אותו בנגע זה כדון כל בית שנראה
בו נגע בתחילה כיצר מטהרין את הבית המנוגע
אחר החליצה והטיחה מביא מים חיים בכלי חרס ושתי
צפרים יעץ ארו ואזוב ושני תולעת כשהרת ארס שביארנו
לכל רבר לא שבארס מזה שבעה פעמים לאחד ירו של
מצרע ובבית מזה שבעה פעמים על המשקוף של בית
מבחוץ ושאר כל מעשיהן שוין

פרק ששה עשר

בית המנוגע אב סמאות הטומאות כל הנוגע בו יטמא וכן
אבנים שחולצין ממנו אחר הסגר או אבנים ועצים ועפר
של בית כשנותצין אותו כולן אבות טומאות וכל כזית כהם
מטמא ארס וכלים במגע ובמשא ובביאה כיצר
אם נכנס סית כהן לבית טהור נטמא כל אשר בבית כארס
וכלים שכולן מטמאין בביאה כארס מצרע וכולן אכזרין
בהנאה ואם שרפן ועשה מהן סיר הרי זה אסור בהנאה
שנ צרעת ממארת תן בו מאירה וא תהנה בו וכולן משלחו
אותן חוץ לעיר אעפ שאינה מוקפת חיכה בית
מוסגר אינו מטמא לא מתוכו שנאמר והבא אל הבית כל
ימי הסגר אותו ישבא עד הערב אבל המוחלט מטמא
מתוכו ומאחריו שהנוגע בו מאחריו טמא שנ צרעת
ממארת בבית טמא הוא וכי טהור היה לא להוסיף לו
טומאה על טומאתו שיהיה מלו טמא ויטמא מאחריו וכן
אבנים שיש בהן הנגע במוסגר מטמאין כאחריות
אחד המוסגר והמוחלט מטמא בביאה כיצר
בית שהיה מיסוך על גבי בית מנוגע בין כוחלט בין בוסגר
או אילן שהוא מיסוך עליו העומר תחת האילן או הנכנס
לבית החיצון טמא שהרי הוא והבני הטמא תחת אהל אהר
וכן אבן כנוגעת הנכנסת לאהל והונחה שם ניטמא כל
אשר באהל היתה מונחת תחת האילן והטהר עובר ניטמא
היה הטהור עובר תחת האילן ועבר ארס
באבן כנוגעת לא טמאהו ואם הניחה שם טמאהו שמושב
המנוגע ככורה בין ארס בין כלים בין אבניו ועציו ועפרו
המאהיל בירו על אבן כנוגעת או שהאחילה עליו
טהור עד שיגע טהור שנכנס לבית מנוגע דרך אחריו
אפי נכנס כולו חוץ מחושמו טהור שנאמר והבא אל הבית
דרך ביאה טמאה תורה טהור טמא ראו
ורובו לבית טמא ניטמא וכן טלית טהורה שהכניס ממנה
שליש על שלש לבית טמא ניטמא וכן כלי חרס שהכניס
איררו לבית טמא ניטמא אבל שאר כלים עד שיכניס רוב
הכלים מטיכנס רובו ניטמא מיד ברא בכלים
טמא חלוצין אבל ארס כישראל שנכנס לבית מנוגע והוא
לבוש בבגדיו וסגליו סגליו וטבעותיו בידיו הרי הארס
טמא מיד ובגדיו טהורים עד שישהא שם כרי שיסב ארס

ויאכל כשלש ביצים פת חטים בלפתן שנ והשכב בבית
יכבס את בגדיו והאוכל בבית יכבס את בגדיו וכי
תעלה על דעתך שאין בגדיו מטמאין עד שיאכל שם לא
ליתן שיעור לשוכב כאוכל ואחד השוכב או היושב או
העומד אם שהא כרי לאכול שיעור אכילה האסורה נטמאו
בגדיו מי שנכנס לבית מנוגע וכליו על
כתפיו וסגליו וטבעותיו בכתפיו הוא והן מטמאין מיד שאינו
מציל מטמא מיד לא כלים שהוא לבוש בהן וכן הגוי
והבהמה שהיו מלובשין בכלים ונכנסו לבית מנוגע נטמאו
הכלים מיד אבל הגוי אינו מקבל טומאה כבהמה
מי שהיה עומד בבי מנוגע ופשט ידיו חוץ לבית וטבעותיו
בידיו אם שהא כרי אכילת השיעור נטמאו הטבעות אעפ
שהם בחוץ וכן העומ בחוץ ופשט ידיו לבית מנוגע נטמאו
ידיו בלבד מיד ואם נשתחו שם כרי אכילת השיעור נטמאו
טבעותיו ואם לאו טהורות כל המציל בצמיד
פתיל באהל המת מציל מכוסה בבית מנוגע וכל המציל
מטוסה באהל המת אפי היה מגולה בבית המנוגע הרי זה
טהור כיצר כלי חרס או כלי אבנים וכלי ארמה
וכיוצא בהן שהיו אוכלין ומשקין וכלים בתוכן והיו מכוסין
בבית המנוגע אעפ שאינם מוקפין צמיד פתיל הן וכל מה
שבתוכן טהור הבור והדות שבבית המנוגע
אעפ שהן מגולין כלים שבתוכן טהורין הצרעת הוא
שם האמור בשתפות כולל עניינים הרבה שאין רומין זה
לזה שהרי לובן עור הארס קרוי צרעת ונפילת קצת שער
הראש או הוקן קרוי צרעת ושינוי עין הבגדים או הבתים
קרוי צרעת וזה השינוי האמור בבגדים ובבתים
שקראתו תורה צרעת בשותפות השם אינו ממנהגו של
עולם לא את ופלא היה בישראל כרי להזהירן מלשון הרע
שהמספר בלשון הרע משתנות קירות ביתו אם חור בו
יטהר הבית אם עמד ברשעו ער שהותץ הבית
משתנן כלי העור שבביתו שהוא יושב ושוכב עליהן אם
חור בו יטהרו ואם עמד ברשעו ער שיטרו
משתנן הבגדים שעליו אם חור בו יטהרו ואם עמד
ברשעו ער שיטרו משתנה עורו ויצטרע ויהיה מוברל
ומפורסם לברו ער שלא יתעסק בשיחת הרשעים שהוא
הליצנות ולשון הרע ועל עניין זה מזהיר בתורה
ואומר השמר בנגע הצרעת וזכר את עשה ה אהיך למרים
ברוך הרי הוא אומר התבוננו מה אירע למרים הנביאה
שריכרה באחיה שהיא גדולה ממנו בשנים ונידלתו על
ברכיה וסכנה בעצמה להצילו מן הים והיא לא רברה
בגנותו לא טעת שהשוה לשאר נביאים והוא לא הקפיד
על כל הרברים האילו שנ והאיט משה עניו מאד ואפי
מיד נענשה בצרעת קל וחומר לבני ארס הרשעים
השפשים שמרבים לרבר גדולות ונפלאות לפיכך ראוי
למי שרוץ לכון אורחיו להתרחק מישיבתן ומלרבר עכהן
כרי שלא יתפש ארס ברשות רשעים וסכלותם
וזהו דרך ישיבת הלצים הרשעים בתחילה מרביץ ברברי
הבאי כעניין שנ וקול כסיל ברוב דברים ומתוך כך באין
לספר בגנות הצריקים כעניין שנ תאלמנה טפתי שקר
הרוברות על צדיק עתק ומתוך כך יהיה להן
הרגל לרבר כנביאים ולתת דופי ברבריהם כעניין שנ
ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים ובזוים דבריו ומתענתים
בנביאיו ומתוך כך באין לרבר באהים וכפרין
בעיקר כעניין שנאמר ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא
כן על ה אלהים והרי הוא אומר שתי בטמים
פיהם ולשונם תהלך בארץ מי גרם להם לשית בשמי פיהם
לשנם שהלכה תחילה בארץ זו היא שיחת הרשעו שגורם
להן ישיבת קדנות וישיבת כנסיות של עמי הארץ וישיבת
בתי משתאות עם שתי שטר אבל שיחת
כשודי ישראל אינה לא ברברי תורה וחסמה ולפיכך הקמה
עוור על ידן ומזכה אותן בה שנ או נרבו יראי ה איש אל
רעהו ויקשב ה וישמע ויסתב ספר זכרון לפניו ליראי ה
ולחשבי שמו

חרשים אחרים ואחד כך ראת מטמאה למפרע מעוברת ומניקה וזקינה ובתולה שהגיע זמנם לראות שראו ראייה ראשונה דין שעתן ראו פעם שנייה מטמאות למפרע ככל הנשים כמו שביארנו ואם ראו הראשונה באונם אף בשנייה דין שעתן מעוברת או מניקה שראת רם ועברו עליה שלשה חרשים ואחר כך ראת דייה שעתה עברו עליה שלשה חרשים אחרים וראת פעם שנייה שהיא שלישית לראיה ראשונה מטמאות למפרע הרואה רם אחר רם טוהר בתוך כך שעות דיה שעתה וכל שריה שעתה אעפ שאינה מטמא למפרע צריכה שתברוק עצמה תמיד וכל אשה המרבה לברוק משובחת חוץ כן הנדה ויו אבת על רם טוהר שאין הבריקה מועלת להן כלום חכמים תקנו להן לבנות ישראל להיות בורקות עצמן בכל יום בשחרית מפני טהרות של ערבית ובערבית מפני טהרות של שחרית וכל אוכלת תרומה בורקת בשעה שאוכלת בתרומה וכל אשה בורקת בשעה שעוברת לשמש מטתה מפני טהרות אבל אם לא היתה עוסקת בטהרות אינה צריכה בריקה לבעלה שכל הנשים שיש להן ווסת בחוקת טהרה לבעליהן כמו שביארנו בענין נירה חוקת בנות ישראל שלא הגיעו לפרקן בחוקת טהרה ואין הנשים בורקות אותן אבל משהגיעו לפרקן צריכות בריקה ונשים בורקות אותן החרשת והטוטה ומי שנטרפה דעתה בחולו אם יש להן פקחות מתקנות אותן הרי אילו אוכלות בתרומה כל הכתמים הכאים מבין ישראל בחוקת טמאה והכאים מבין הגוים בחוקת טהורים והנמצאים בערי ישראל טהורים שלא נחשרו ישראל להשליך כתמיהם לא מצניעים אותם לפיכך כל הכתמים הנמצאים בכל מקום טהורים חוץ מן הנמצאין בחורים וסביבות בית הטמאה וכולן טומאתן בספק כמו שביארנו כל הכתמים הטמאין מעבירין עליהן שכנה סממנים ואחר כך בין עבר הכתם בין לא עבר מטבילו וטהור שאם לא עבר כלל הרי הוא צבע ואם עבר או כהה הרי זה כתם ומאחר שעברו עליו הסממנים כבר בטל אעפ שרישבו ניכר ואפי' כתם של דם נזרות וראי כוון שהעביר עליו שבעה סממנים בטל ומטבילו ועושה טהרות על גביו כגד שאכר בו כתם מעבירין על כל הבגד שבעה סממנים ומטבילו אכרה בו שכבת זרע אם היה חרש בורקו בכחש ואם היה שחוק בורקו בכמה כגד שהיה עליו כתם והטבילו ועושה על גביו טהרות ואחר כך העביר על הכתם שבעה הסממנים ולא עבר הרי זה צבע והטהרות שעושה טהרות ואינו צריך להטבילו פעם אחרת ואם עבר הכתם או כהה עינו הרי זה כתם והטהרות טמאו שהרי הקפיד על הכתם להסירו וצריך להטבילו פעם שנייה לטהרו כתם שהעביר עליו ששה סממנים ולא עבר ואחר כך העביר עליו צנן ועבר הרי טהרות שנעשו על גביו טמאות אעפ שהצנן מעביר הצבע הואיל ולא העביר עליו שבעה הסממנים הרי זה בחוקת כתם ושלא אף העביר השביעי היה עובר העביר עליו שבעה הסממנים ולא עבר וחור והעבירין עליו פעם שנייה ועבר כל הטהרות שנעשו על גביו בין תכבוסת ראשון לשנייה טהרות וכל הטהרות שנעשו על גביו אחר תכבוסת שנייה טמאות הואיל וגולה דעתו שזוא מקפיד עליו ורוצה להוציאו רשמו הרי זה טמא עד שיבטלו ומטבילו כבר ביארנו בהלכות איסורי ביאה שבעת הסממנים שמעבירין על הכתם מה הן והואך מעבירין אותן האשה שמתה ויצאה ממנה רם מטמא משום כתם כתם הנודה שהמקור מקומו טמא אעפ שיצא הרם אחר שמת ואין כאן נירה הואיל וממקום טמא יצא מטמא טמא כתמים ואם היה בו רביעי מטמא באהל ומטמא משום כתם

פרק חמישי

הב וחובת והנדה וחולדת לעולם הם בטומאתן ומטמאין

אדם וכלים ומשכב ומרכב עד שיטבילו אפי נתאחרו ככה שנים בלא ראיית טמאה ולא טבילו הרי הן בטומאתן יולדת שלא טבלה אחר שבעה לומר וארבעה עשר לנקבה כל רם שתראה אעפ שהוא בתוך ימי טוהר הרי הוא כרס הנירות ומטמא לח ויבש לא תלה הכתוב בימים בלבד לא בימים וטבילה יולדת שירדה לטבול מטמאה לטהרה ונעקר ממנה רם בירירתה ויצא חוץ לבין השנים הרי זו טמא ואין הטבילה מועלת לרם זה ואעפ שעדיין היא בבשרה ואם נעקר ממנה בעליתה כן המקוה הרי זו טהורה מפני שהוא רם טוהר והטבילה מועלת לכל הרם המובלע באברים ומשימתהו רם טוהר יולדת שאכלה אחר שבעה של זכר וארבעה עשר של נקבה או אחר ספירת שבעה ימים נקיים אם היתה יולדת בזוב הרי היא בכל ימי טוהר שלה כטמא שטבל ועדיין לא העריב שמשו והרי היא טבולת יום בכל אותן הימים ואינה צריכה טבילה אחרת בסוף ימי טוהר לא בבטלם הימים הרי היא כטבול יום שהעריב שמשו בצל ברא שהיא כטבול יום לענין תרומה ובעשר אבל לקרישם הרי היא כראשון לטומאה שעדיין לא טבל אלא כמי שצבע בנידה או כטמא מת שעדיין לא טבל וכיוצא בהן נמצאת אלה לכר שהיולדת בתוך ימי טוהר אוכלת במעשר ופוסלת את התרומה כטבול יום כמו שיתבאר ואם נפל מרוקה ומרם טהרתה על כנר על תרומה הרי הוא בטהרתו שמשקה טבול יום טהור כמו שיתבאר ומטמאה את הקרשים כולל הטומאות עד שתשלים ימי טוהר ותהיה טהורה לכל ויראה לו שמאחר שהיא מטמאה את הקורש שהיא צריכה טבילה אחרת לאכילת התרומה יולדת שהיא מצורית וטבילה אחר שבעה של זכר או ארבעה עשר של נקבה הרי רם טוהר שלה טמא כרוקה וכמיטב רגליה וכולן כמשקן טמאים שכל המשקן הטמאין היוצאין בהן כמשקן שהן נוגעין בהן חוץ טוב וכיוצא בו שהרי שלשה משקן היוצאין מבנו אבות טומאות כמו שביארנו ובה קטנה שטבלה ביום השפור שלה אחר הנזן כמו שביאר בענין איסור נירה הרי כנעה ובעילתה תלווין אם ננכר היום ולא ראת כל שנענה בו טהור ומועלה טהור ופטור ואם ראת רם אחר שטבלה כל טהרות שעשת טמאות ועושה משכב ומרכב ובעילה חייב חטאת טבלה בליל השבור קודם שיעלה עבוד השחר הרי זו כמי שלא טבלה ועדיין עושה משכב וכושב הרואה רם ביום אחר עשר וטבילה לרוב ליל שנים עשר הרי זו מטמאה משכב וכושב אעפ שאינה ראויה להיות זבה גדולה כמו שביארנו בענין איסור נירה טבלה ביום שנים עשר אחר הנזן החמה אעפ שאחורה לשמש עד לערב אם שמשו בויעלה טהור ומשכבה ומרכבה טהורין אעפ שראת רם ביום שנים עשר אחר הטבילה מפני שהוא תחולת נירה כמו שביארנו שם באיסור נירה ואינו מצטרף ליום אחר עשר לפיכך אינה צריכה לשחור יום שנים עשר לא טובלת ועוסקת בטהרות אבל הרואה רם בעשירי טובלת ביום אחר עשר ומשכב אותו שאם תרא בו אחר טבילה נטמא כל טהרות שעשת ונטמא בויעלה אעפ שאינה ראויה להיות זבה גדולה כמו שביארנו בענין נירה ובזבה גדולה שטבילו ביום שביעי שלהן כמו שביארנו לא יתעסקו בטהרות עד לערב שם יראו טמאה ויסתרו שבעת ימי הכפירה ונמצא אותן הטהרות טמאות למפרע

פרק ששי

כבר ביארנו שהוב וחביריו מטמאין משכב וכושב ומרכב והמשכב והמושב אחר הוא ולמה נאם בתור משכב וכושב שהמשכב הראוי לשכב והמושב הראוי לישובה ובין שיטב על המשכב או ששכב על המושב טמאהו לפיכך אני אוכר בכל מקום משכב לרם והוא הדין למושב ואי זה מרכב זה הראוי לשיבה כגון מדרעת החמור ושפיטן הסוס

שנים ויום אחד ומעלה אבל הקטנים למטה מוזן זה לא גורו עליהן טומא שעיקר הגזירה היא כרי שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצל הגוי במשכב וכו' ופחות מוזן זה אין ביאתן ביאה בעת שגורו עליהן לא גורו על שכבת זרע שלהן לא שכבת זרעו של גוי שהורה כרין תורה ומפני מה לא גורו עליה טומאה כרי להודיע שטומאתן מרבתי סופרים שהרי הכל יודעין שאילו היו זבין דין תורה היתה שכבת זרעם אב הטומאה כשכבת זרע הזב ומאחר שידעין בטומאתן שהיתה מרבתי סופרי לא יבואו לשרוף עליה תרומה וקדשים נמצאת למד שזבו של גוי ורם נירה או רם זיבה ולירה של גויה והגויה גויס עצמן אעפ שהם נקיים מרם הזב ורוק הגויס ומימי רגליה ומשכבן ומרכבן ובעל גויה כל אחד מלא אב טומא מרבתי סופרים לפיכך אין חייבין עליהן על ביאת מקדש וקדשיו ואין שרפין עליהן את התרומה וכלם בטמאין ארס וכלים במגע ומטמאין ארס במשא כזב לכל רכב לא שהטומאה מרבתי כזו שביארנו ורם הנכרית כרוקה וכמימי רגליה מטמא לח ואינו מטמא יבש

פרק שלישי

בועל נירה כנידה שהוא אב מאבות הטומאה של תורה בטמא כלים במגע ומטמא ארס במשא ובמגע ומטמא בהיסט ומטמא משכב וכרכב כנידה אין משכב בועל נירה ומרכבו כמשכב נירה ומרכבו שהמשכב או הזרכב שדרסה עליו נירה אב מאבות הטומאה ומשכב בועל נירה ומרכבו וולר טומאה ככלים שנוגע בהן שאינן בטמאין ארס ולא כלים לא אוכלין ומשקין בלבד ולמה נגרעה טומאת משכבו בטמאת משכבה מפני שנ בבעל נירה ותהי נירתה עליו וטמא שבעת ימים ונאמר בו כל המשכב אשר ישכב עליו יטמא מאחר שנאמר ותהי נרתה עליו איני יודע שהוא מטמא משכב ולמה נאם מפי השמועה לכרו שהכתוב נתקו מטומאה חמורה כלטמא ארס וכלים ותלא בטומאה קלה שהיה משכבו וולר ולא יטמא ארס וכלים לא אוכלין ומשקין בלבד כשאר וולרות הטיבאות אחר הבא על הנירה או על הובה או על שומרת יום כנגד יום או על היולרת בין כדרכן בין שלא כדרכן אחר המערה ואחר הגומר בין גדול שבא על הקטנה בין קטן שבא על הגדולה מתטמא משום בועל נירה ברא בשהיה הבועל בין תשע שנים ויום אחד והנבעלת היתה בת שלש שנים ויום אחד אבל פחות מיכן אינו מתטמא משום בועל נירה לא משום נוגע בנידה בלבד שהוא ולר ואינו אב וכן בועל הזב הרי הוא כנוגע בו ואחר הטגע בזב או הנבעלת מן הזב הנירה והזכה ושומרת יום כנגד יום והיולרת אעפ שלא ראת רם כולם מטמאות לכפרע מעת לעת או מקפידה לפקידה וזהו הנקרא מעת לעת שבנידה כיצר אשה שהיתה טהורה ואין לה ווסת ובדקה עצמה בשחרית ומצאה טהור וכחצי היום בדקה עצמה ומצאה רם הרי כל הטהרות שעשתה מטעת פקידה ראשונה עד שעת פקידה שנייה טמאות למפרע וכן אם בדקה היום ומצאה טהור ולאחר שנים או שלשה ימים בדקה ומצאה רם כל הטהרות שעשתה מעת שבדקה ומצאה רם עת עשרו וארבעה שעות טמאות למפרע ועד שלאחר התשמיש הרי היא כפקידה ושלפני התשמיש אינו כפקידה מפני שאינה בירקת בו יפה אשה שיש לה ווסת וראת רם בשעת ווסתה ריה שעתה ואינה טמאה למפרע הניע שעת ווסתה ולא בדקה עצמה ולאחר ימים בדקה עצמה ומצאה רם הרי זו טמאה למפרע והרי היא בחוקת נירה משעת ווסתה וזו היא טומאת ווסתות האמורה בכל מקום ואם מצאה עצמה טהורה כשבדקה אחר הווסת הרי זו טהורה כל אשה שיש לה ווסת תרגיש בעצמה מפהקת או כתעטשת או חוששת פי כריסה ושיפולי מעיה או אחת צמדיה או ראשה כזב עליה או איבריה ככרין וכיוצא

כאילו ויש אשה שדרכה לראות בעת שיתחיל בה מקרה אחד מאילו מיד בתחילתו ויש אשה שתמתין בכקרה זה שעה או שתיים ואחר כך תראה הרם בסוף הווסת היתה למורה להיות רואה בתחילת הווסת כל הטהרות שעשת בתוך הווסת טמאות היתה למורה להיות רואה בסוף הווסת כל הטהרות שעשת בתו הווסת טהורות ואינה חוששת לא משעה שדרכה לראות עד עת שמצאה רם הרואה כתם טמאה למפרע עד עת הפקידה וכן הבגר שנמצא עליו הכתם טמא למפרע ועד כמה עד שתאמר ברקתי החלוק הוה ולא היה עליו כתם אפי כבסתו ולא ברקתו טמא מקודם הכיבוס למפרע עד שעת בדיקה ואפי נמצא הכתם לח הרי זה מטמא למפרע עד שעת הבדיקה שאני אום מימים היה שם ועתה נפלו עליו מים ונעשה לח וכל הנשים שדיין שעתן כתמן כראיתן ואינו מטמא אותן למפרע כל אילו הנשים הטמאות למפרע בין ראתה רם בין מצאה כתם בטמאות משכב ומרכב למפרע לטמא ארס ובגדים וכן דוקן וכימי רגליהן טמאין למפרע ואפילו כלי חרש המוקף צמיד פתיל מטמאות אותן למפרע אבל אינן מטמאות את הבועל למפרע משום בועל נירה לא משו נוגע בלבד אבל הרואה כתם הבועל אותה מאחר שנמצאת הכתם טמא משום בועל נרה מעוברת שהוציא העובר את ירו והחזירה אמו טמאה לירה וטומאת יולרת יר וטומאה מעת לעת או מפקידה לפקידה למפרע כמו שביארנו וטומאת ווסתות וטומאת כתמים הכל כדברי סופרים וטומאת כספק לפיכך אין שרפין עליהן תרומה וקדש לא תולו וכן חולין שעשו על טהרת הקורש ענטמאו באילו תולין אבל הנעשים על טהרת התרוכה והולין הטבולין לחלה אין מתטמאין בכל אילו הטמאות שהן מרבתיהן נמצאת אומר שכל אחת מלו הנשים ומשכבן ומרכבם ודוקן וכימי רגליהן ובעל רואה כתם מאחר שנמצא הכתם ובעל יולרת אבר מאחר שיצא האבר וחור כולן אבות טמאות מרבתי סופרים

פרק רביעי

ארבע נשים דיין שעתן ואינן מטמאין למפרע ואו הן כעוברת ומניקה ובתול וזקנה אי זו היא מעוברת משיוכר עוברת היתה בחוקת מעוברת וראת רם ואחר כך הפילה רוח או דבר שאינו וולר הרי זו בחוקת ורייה שעתה ראת רם ואחר כך עוברת הרי זו מטמאה למפרע ככל הנשים אי זו היא מניקה כל עשרים וארבעה חודש כיום הלידה אפי מת בנה בתוך זמן זה או שנמלתה או נתנתה למניקה רייה שעתה אבל אחר עשרים וארבעה חודש אעפ שהיא מניקה והולכת הרי זו טמאה למפרע ככל הנשים אי זו היא בתולה כל שלא ראת רם מיכיה בתולת רמים אמרו לא בתולת בתולים כיצר אפילו נשאת וראת רם מחמת נישואין או ילדה וראת רם מחמת לידה עדיין היא בתולה לענין טומא ורייה שעתה אי זו היא זקנה כל שעברו עליה שלשה חדשים סמוך לזקנותה ולא ראת רם ואי זו היא סמוך לזקנותה כל שחברותיה קוראות לה זקנה בפניה ואינה כקפרת עברו עליה שלש עונות וראתה וחורו ועברו עליה שלש עונות אחרות או פחות או יתר וראת הרי היא ככל הנשים ומטמאה למפרע בתולה שראת רם אפי שופעת כל שבעה או דולפת הרי זו פעם אחת ראת רם ופסק וחזרה וראתה הרי זו שתי פעמים תינוקות שלא הגיע זמנה לראות וראת רם פעם ראשונה ושנייה ריה שעתה ראת פעם שלישית מטמאה למפרע עברו עליה שלשה חדשים אחרים ואחכ ראת ריה שעתה עברו עליה שלשה חדשים אחרים וראתה מטמאה למפרע תינוקות שהגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה רייה שעתה שנייה מטמאה למפרע עברו עליה שלשה ואחר כך ראת רייה שעתה עברו עליה שלשה

כיצד כפה סאה וישב עליה כפה ערבה וישב עליה או שישב על פרוכת או על קלע של ספינה וכיוצא בהן הרי או שהודים שנ אשר ישב עליו המיוחד לשיבה לא שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו מפני שכלי זה לא נעשה לשיבה היה הכלי משמש ושיבה עם מלאכתו שעושה לה הרי זה מתשם במדרם כגון הרדיר והחלוק והטלית והתורמל והחמת אעפ שכל אחד מהן לא נעשה מתחילה למשכב הרי הוא משמש את המשכב עם מלאכתו וכן כל כיוצא באילו ובהלכות כלים אבאר כל הכלים המתטמאין במדרם וכלים שאין מתטמאין במדרם ואי זה כלי ראוי לשיבה ואי זה ראוי לשיבה ואי זה ראוי לרכיבה

פרק שמיני

כבר ביארנו בתחילת ספר זה שאם הטיט הארם את הטומאה שהיא מטמאה במשא נטמא משום נשא אבל אם הטיטה הטומאה את הארם לא נטמא אף בכל אבות הטומאות כולן טומאה שאם תסיט את הארם הטהור או את הכלי הטהור תטמא אותו לא הוב או חבריו בלבד וזו היא הטומאה היתירה כוב שלא מצינו כמותה בכל התורה שאם הטיט את הטהורין טמאין כיצד היתה קורה מוטלת על ראש הגרד וארם טהור או כלים אפי כלי חרם על קצתה והניד הוב את הקצה השני הואיל ונתנדנדו כחמת הוב הרי זה כמי שנגע בהן וטמאין ונעשו ראשין לטומא רין תורה ואין צריך לומר שאם נשא הוב את הארם או את הכלים שטמאין ואחר זב וובה נירה וולדת בכל הדברים האילו

הנה למדת יאהאדם הטהור שהסיט את הוב נטמא משום נו שא זב והוב שהסיט את הטהור בין ארם בין כלים אפי כלי חרם טמאין מפני שהנרת הוב לאחרים כאו נגע בהן חומר בהסא הוב ממגעו שאם נגע בכלי חרם הסוקא צמיר פתיל טהור ואם הסיטו טמאיהו וכן כלי חרם שהוא נבוב כפרור ועדיין לא נעשה לו פה כמו אלפסין אירניות אם הסיטן הוב טמאים ואעפ שהן טהורין באהל המת שהרי הן ככלי חרם הסוקא צמי פתיל שפתחו סגום

וכן מחש שהיתה בלועה בתוך העץ וטבעת הבלועה בתוך הלבנה והסיט הוב את העץ או את הלבני נטמא הכלים הבלועין שבתוכן וכן כל כיוצא בזה זב שהכניס ידו או רגלו לאויר כלי חרם הואיל ולא נגע בו בתוכו ולא הנידו הרי זה טהור שאין הנדה וכיוצא בה מטמאין לאיברים זב שהיה קנה אחוו בתוך קטמו והסיט והוציא בקצה הקנה ארם או כלי הרי הן טהורין שנ וכל אשר יגע בו הוב וידיו לא שטף במים מפי השמיעה לסרו שזכתוב הוה מרבר בהיסט הוב והוציאו בלשון נגיעה מה נגיעה ביריו והרומה ליריו משאר גופו הגלוי אצל הנגיעה אף היסטו ער שיסיט בגלוי שבגופו לא שיסיט בכית הסתרים היה הקנה בקוטמו של טהור והסיט בו את הוב נטמא שהסיט את הטומאה נושא אותה וכשם שחטשא את הסתרי טמא כמו שביארנו בתחילת ספר זה כך המסיט בכית הסתרים טמא הוב בכף מאונים וכלי העשוי למשכב או למרכב בכף שנייה כנגדו כרע הוב הרי הן ככלים שנגע בהן שהרי הסיטן כרעו הן טמאין משום משכב ונעשו אב שהרי נשאו הוב וכאילו עמר עליהן היה בכף שנייה שאר הכלים או אוכלין ומשקין או ארם בין שברעו הן בין שכרעו הוב כולן ראשון לטומאה הוב והטהור שיטבו על הספסל או על הנסר בזמן שהן מחגירין או שעלו באילן שכחו רע והוא האילן שאין בעובי עיקרו כרי לחוק רובע הקב או שעלו בסוב שסחה רע והיא שנכבה בה ורחק אותה תוון בו או שעלו בסולם מצרי שאינו קבוע במסמר או שעלו על הכבש ועל הקורה ועל הדלת בזמן שאינן מחוברין בטיט הרי זה טמא מפני שהן מתנדנדין בהן וכאילו הסיט הוב את הטהור שעמו אבל אם ישבו בספינה גדולה שאין יכולת לחמיט באר או על הנסר או על הספסל בזמן

שאינם מחגירין או שעלו באילן ובסוכה שכוחן יפה או בסולם מצרי קבוע במסמר או בכבש ובקורה ובדלת שחוברים בטיט אפי עליו מצד אחר הרי זה טהור זב וטהור שהיו שניהם כאחד מגיפין את הדלת או פותחין הרי זה טהור היה אחד מניה ואחר פותח נטמא העלו זה את זה מן הכור אם הטמא העלה את הטהור טמאהו מפני שהסיט ואם הטהור העלה את הטמא נטמא במשאו כמו שביארנו זב וטהור שהיו מפשולין בחבלים אם היה זה מושך אילך וזה מושך אילך נטמא היו אורגין בין בעומדין בין ביושבין או טוענין או טוחנין או פורקין מן החמור בזמן שמשאן כבר הרי זה טמא ואם היה משוי קל טהור טהור שהיה מכה את הוב הרי זה טהור זב שהכה את הטהור טמאהו שטא ימשיך הטהור והרי הטמא נופל ונטמא כאילו נשען עליו ולפיכך אף בגרי הטהור טמאין זב שנישא מקצתו על הטהור או טהור שנישא מקצתו על הוב נטמא כיצד אצבעו של זב שהניחה למעלה מן הטהור או הטהור שהניח אצבעו לאעלה מן הוב אעפ שיש ביניה אבן או קורה וכיוצא בהם הרי זה טמא וכן חבריו הוב שנישאו על הטהור או חבריו טהור שנישאו על הוב הרי זה טמא וכאילו נשא כל אחד מהם עצמו של חברו ואילו הם החיבורים השונים הציפורנים והשיער שלהן ויראה לי שהטמא זב מרבדיהם

פרק תשיעי

דבר שהיה מחובר בארץ או מסוכר במסכרים אם היה כוחו יפה וחזק והקיש עליו הוב ובעת שהקיש הניד כלי או אוכלין ומשקין מכה הכאתו או שהפילן הרי זה טהורים ואם לא היה כוחו יפה וחזק אלא מתנדנד והקיש עליו הוב והייל או הסיר בכח הכאתו כלים או אוכלים ומשקין הרי אילו טמאין וכאילו הסיטן שהרי מכורו נפלו זה הכלל כל שצפל מכה הסיטו טמא מכה הרעדה טהור כיצד הקיש על אילן או סוכה שכוחן ריע או על סולם מצרי שאינו קבוע במסמר או על קורה ודלת וכבש שאינם מחוברים בטיט או שחקשו על הגר על הפנעול והמשוש ובשיעה שהקיש הפיל אוכלין ומשקין או כלים אפי הנידן ולא נפלו הרי זה טמאים אבל אם הקיש על אילן או על סוכה שכוחן יפה או על סולם מסוכר או על כבש או על דלת או קורה המחוברין בטיט או על המריש או על התנור ובשיעה שהקיש הניד כלים או אוכלין ומשקין אפי הפילן הרי זה טהורין וכן כל כיוצא באלו תנור שהיתה הפת רבוקה בו והקיש על התנור ונפל כבר אפי היה תדוכה הרי זה טהור ואם היה חרם מן התנור מרובק בכבר שצפל אפי היה חולין הרי זה טמא אין הסטב או המרכב מטמא כלים או אוכלין ומשקין לא במגע בלבד אבל אם היו כלים או אוכלים ומשקין למעלה מן המדרם או שהיה המדרם למעלה מהן אפי לא הפסיק ביניהם לא נייר הואיל ולא נגע בהן הרי אילו טהורין וכן אם הסיט המשכב את הכלים או את האוכלין והמשקין הרי זה טהורין הוב והטהור שיטבו בספינה או שרכבו על גבי בהמה אעפ שאין בגדיהן נוגעין זה בזה הרי בגרי הטהור טמאים מדרם וטומאת בספק שמא ררם הוב עליהן וכן נירה שיטבה עם הטהור בכטה בגדים טמאים מדרם חוץ מכיפה שבראשה וכן הבגדים שבראש הנכס שבספינה טהורין הנרחק בריחים שהגוי בתוכם או זב וכיוצא בו הרי בגריו טמאין מדרם באי זה רחים אכרו ברחו שמנדנדין את הקרק ער שעוקדין את העומד כאן ורוחפין אותו מסקו ודבר כרד הוא שטומאה זו בספק טמא נעקר הטמא ודרם על בגרי הטהור

פרק עשירי

עם הארץ אעפ שהוא ישרא וישנו בתורה ובמצו הרי הוא כחוק טמא ובגרי מדרם לטהור ואם נגעו בגריו באוכלין ומשקין הרי הן טמאין ואם נגע בכלי חרם טמאין טמאין

המשכב והמרכב כל אחד מהן אב מאבות הטומאות של תורה מטמא ארס וכלי במגע ומטמאין את הארס במשא ומה בין משכב למרכב שהנוגע במשכב אם היה ארס ונגע בכגרים ובשאר כלים עד שלא פירש מטמאיו הרי זה טמא ועשאן ראשון לטומאה והנוגע במרכב אינו מטמא בגדים ולא כלים אפי' בשעת כגעו אבל הנושא את המשכב או את המרכב הרי זה מטמא בגדים ושאר כלים בשעת נשיאתו עד שלא פירש מטמאיו ומניין שבטומאת מרכב חלק מגעו מטמאיו ובמשכב לא חלק שהרי הוא אומר במשכב ואיש אשר יגע במשכבו יכבס בגדיו ובמרכב הוא אומר וכל המרכב אשר ירכב עליו וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב ולא נאמר בו יכבס בגדיו כלמר שאינו מטמא בגדים בשעת מגעו ונאמר והנושא אותם יכבס בגדיו אחר הנושא את המרכב או הנושא משכב מטמא בגדים בשעת נשיאתו נמצאת למד שהוב והזבה והנידה והיוולדת ומשכבן ורוקן וימי רגליהן ודם נידה וזבה ויוולדת וזובו של זב כל אחר מאו אב וארס שנגע באחד מכל לא או נשאן מטמא בגדים ושאר כלים בשעת נגיעתו או בשעת נשיאתו ואינו מטמא לא ארס ולא כלי חרש שכל המטמא ארס מטמא כלי חרש וכל שאינו מטמא ארס אינו מטמא כלי חרש הנה למדת שכל טמא שנ' בו יכבס בגדיו הרי זה מטמא בגדים שיגע בהם כל זמן שלא פירש מטמאיו ועושה אותן ראשון לטומאה כמוהו ומטמא שאר כלים בבגדים חוץ מכלי חרש שאינו מטמא לא ארס ולא כלי חרש אעפ' שיעדיין לא פירש וכל טמא שלא נאמר בו יכבס בגדיו הרי הוא עד שלא פירש כאדר שפירש שאינו מטמא בגדים ספני שהוא וולר ואין צריך לומר שאינו מטמא בגדים בשעת נגיעתו כמו שביארנו כל הכלים שינשא למעלה מן הוב הם הנקראין כרף והם כולם ככלים שהוא נוגע בהם שהם ראשון לטומאה ואין מטמאין לא ארס ולא כלים אבל מטמאין אכלין ומשקין כשאר וולרות הטומאה וטומאת מרף מרביתה הוב והזבה והנידה והיוולדת והכצורע שמתו הרי הן מטמאין משכב ומרכב אחר מיתתן כשהיו כשהן חיים עד שימוק הבשר וטומאה זו כרבניהם גזירה שכא יתעלה אחר מאילו וירמו שמת והוא עריין לא מת נכצא כשכבו וכרכבו של אחר מיתה אב טומאה על רבוי סופרים אבל נוכרי שמת אינו עוש' משכב שהרי כשהוא חי אינו מטמא לא מרבניהם כמו שביארנו כל מקום שאתה שומע טומאת משכב ומרכב אינו שיגע הטמא במשכב או במרכב כשינשא עליהן לא אפי' היו אבנים גדולות למעלה מן הכלי העשוי למשכב או למרכב ונשא הוב על האבנים למעלה נטמא המשכב או המרכב ונעשה אב טומאה אפי' אלף משכב או מרכב זה למעלה מזה ואבן על העליון וישב אחר מטמא משכב וכושב למעלה מן האבן נטמאו הכל ואחר המשכב הנוגע בארץ או המשכב ש' מעלה אס נגע בו בשעת שכיבתו כל אחר מהן אב הטומאה וכן אם היה אחר כמטמא משכב וכושב למטה ואבן על גביו ואוכלין וכשקין וכלים וארס על גבי האבן זה למעלה מזה כלן טמאין וראשון לטומאה ואחר כלי או אוכל ומשקה או ארס הנוגע בוב או כלי או אוכל ומשקה או ארס שהו למעלה על האבן שעל גביו הכל וולר טמא ואינו מטמא לא ארס ולא כלים חוץ מן הארס שעל גבי הוב שער שלא פירש מטמאיו מטמא שאר כלים כמו שביארנו האוכלים והכלים והמשקין שאינן עשוי לא למשכב ולא למושב ולא למרכב שהיו למטה וישב הוב וכיוצא בו עליהם למעלה ולא נגעו בהן כולן שהורין אבל אם היה הארס למטה והוב למעלה אעפ' שאינו נוגע בו הרי זה טמא מיס' נושא זב ככל טמא דבר מטמא במשא שהנושא ראשון לטומאה חא למדת שכל שיהיה למעלה מן הוב טמא בין ארס בין כלים העשויין למשכב ולמושב ולמרכב בין שאר כל הכלים בין אוכלים

בין משקין הכל ראשון לטומאה וכל שיהיה למטה מן הוב ולא יגע בו טהור חוץ מן הארס או כלי העשוי למשכב או למושב או למרכב לא שהארס ראשון והכלים העשויים למושב או למשכב או למרכב אב הטומאה כמו שביארנו

פרק שביעי

הזב מטמא את המשכב והמושב והמרכב בחמשה דרכים עומד יושב שוכב נתלה ונשען כיצר כלי העשוי למשכב או למושב או למרכב אפי' היה תחת האבן אם עמד אחר מטמא משכב על האבן או ישב עליה או שכב או נשען עליה או נתלה בה הואיל ונתנשא על הכלי הוה מכל מקום נטמא ונעשה אב טומאה וכל אחר מחמשה דרכים לא הוא הנקרא מדרס בכל מקום וכן המשכב והמרכב מטמאין את הארס בשבעה דרכים בחמשה דרכים או שכנינו ובמגע ובמשא כיצר משכב או מרכב שדרס עליו הוב ונטמ' במדרסו הנוגע בו או הנושא טמא וכן היושב עליו או הנוש' או השוכב או הנתלה או הנשען אעפ' שהיתה אבן מברלת בין הטהור ובין המדרס הרי זה נטמא שנ' והיושב על הכלי אשר ישב עליו הוב מפי השמועה למדו שמקום שהוב יושב ומטמא אם ישב שם הטהור נטמא מה הוב מטמא מרכב ומושב שתחת האבן אף הטהור מטמא מן המשכב או המרכב שהוא מתחת האבן אעפ' שאין הוב שם על המשכב וארס זה שהוא למעלה מן המדרס מטמא בגדים כל זמן שלא פירש מטמאיו כמו שביארנו אין הוב מטמא את המשכב עד שינשא רובו על המשכב או על המושב או על המרכב וכן הטהור שדרס על מדרס הוב אינו מטמא מחמת המדרס עד שינשא רובו עליו אבל אם נשא מיעוטו הואיל ולא נגע הרי זה טהור כיצר מקצת טמא על המושב ומקצת הטהור על אותו משכב המשכב טהור והטהור שינשא מקצת כליו שהורין הטמא שנישא רובו על מקצת המשכב או המרכב נטמא המושב כולו או המרכב כולו וכן הטהור שנישא רובו על מקצת המדרס נטמא ואעפ' שלא נשא לא מקצת המושב וב שהיה מוטל על חמשה ספסלים שהן מונחין לאידין טמאין שהרי נשא רובו על כל אחד מהן היו מונחין לרוחבן שהורין שהרי לא נישא רובו על כל אחד מהן ואם ישן עליהם בין כך ובין כך טמאים שמא נתהפך עליהם ונכצ' רובו על כל אחד היה מוטל על ששה כלים העשויין למשכב שתי ידיו על שנים ושני רגליו על שנים וראש על אחר ונפו על אחר אין טמא מש' משכב לא זה שתחת גופו שהרי נישא רובו עליו עמד על שני משכבות רגלו אחת על אחת ורגלו שנייה על השנייה שניהן טמאין יושב על גבי המטה וארבעה משכבות תחת ארבע רגליו המטה סלן טמאות מפני שאינה יכולה לעמוד על שלש היה רוכב על גבי בהמה וארבעה משכבות תחת ארבע רגליה כולן טהורות מפני שהבהמה יכולה לעמוד על שלש ונמצאת הרביעי מסייע ומסייע אין בו מכש' והואיל וכל אחת ראוייה להיות מסייע ואין אנו יודעים אי זו יד ואי זו רגל היא שלא היתה נשענת עליה הרי לא החזקה טומאה באחד מהן ולפיכך כולן טהורות לפיכך אם היה משכב אחר תחת שתי ידי הבהמה או תחת שתי רגליה או תחת ידה ורגלה הרי זה טמא שהרי ויראי נישא הוב על משכב זה שאין הבהמה יכולה לעמוד על שתיים יטב הטמא על קורת בית הבר כל הכלים שבעקל טמאים שהרי הם רצוצים תחת הקורה אבל אם ישב על מכבש של כובס הרי הכלים שתחת לוח המכבש טהורים מפני שהוא רפוי ונמצאת משענת המכבש על רגליו לא על הכלים שתחתיו שאם ירצת ארס לחכנים סכין וכיוצא בה בין הכלי שתחת המכבש ובין המכבש מסיים אעפ' שהוא קשור זב שדרס על כלי שלא נעשה למשכב או למושב או למרכב אעפ' שהוא ראוי למשכב הואיל ולא נגע בו הרי זה טהור שהרי אומר לו עמוד ונעשה מלאכתו במלי זה

פרק שנים עשר

המפקי כלים אצל עם הארץ או שנתן כלי לאומן עם הארץ הרי אילו טמאים טמא מת וטמאין מדרס אם מכירו שהוא אוכל בתרומה שהורין מטמא מת אבל טמאים מדרס מפני שאשתו נירה יושבת עליהם שלא מדעתו שהרי אין נוהרין מן השומאות בבתי עמי הארץ המניח כליו בפני עם הארץ ואמר לו שמור לי את אילו הרי אילו טמאין מדרס וטהורין מטמא מת הניחן על כתיפו טמאין מדרס וטמא מת שכח כליו בבית הכנסת הרי הן טהורין שאינה רשות עם הארץ גמורה הניח כליו במרחץ ובא ומצאן כמות שהן טהורי ומלמדין אותו שלא יעשה כן הניח גיתו וביתו אעפ שנגנב לעיר ובא ומצא עם הארץ בצירו שהורין מפני שאין לו רשות שיכנס המוסר מפתח ביתו לעם הארץ כל שבבית טהור שלא מסר לו לא שצירת המפתח המניח כליו בחלונו של מרחץ ונעל עליה אעפ שנתן המפתח לעם הארץ כליו שהורין וכן אם חתם על החלון או עשה לו סימן אפילו מצא החותם מקולקל הרי כל או שהורין

המניח עם הארץ בתוך ביתו לשומרו וישב הוא מרחוק בוסן שהוא רואה את הנכנסין ואת היוצאין הרי כל שבבית מן האוכלין והמשקין וכלי חרס שאינו מוקף צמיד פתיל טמאין אבל השכבות והמרכבות וכלי חרס המוקף צמיד פתיל טהורין ואם אינו רואה לא את הנכנסין ולא את היוצאין כל שבבית טמא אפי היה כפות או כרות ידים ורגלים הכל טמא מפני שהן ברשות עם הארץ חבר שהיה ישן בביתו של עם הארץ והיו כלים מקופלים ומנחין תחת ראשו וסנרלו וחביתו לפניו הרי או שהורין מפני שהן בחוקת שמירת בעליהן ולא יגע בהן עם הארץ שהרי הוא אומר עתה יעור ויביט בי עם הארץ שאל מחב מטה שישן עליה וישן עליה בתוך ביתו של חבר אין טמא לא איתה הכטה ועד מקום שהוא יכול לפשט את ידו מאותה המטה וליגע חבר שאמר

לעם הארץ שמור לי פרה זו שלא תיכנס לבית או שלא תשבר את הכלים הרי הבית והכלים שהורים שלא מסר לו לא שמירת הפרה אבל אם אמר לו שמור לי בית זה שלא תכנס בו הפרה וכלים אילו שלא תשברם הרי הן טמאין המניח עם הארץ בתוך ביתו ויצא הניחו ער ומצאו ער ישן ומצאו יטן או שהניחו ער ומצאו יטן כל שבבית טהור הניחו ישן ומצאו ער כל מקום הקרוב ממנו שהוא יכול לפשוט את ידו וליגע בו טמא וכן המניח אומנים בתוך ביתו אין טמא לא ער מקום שיכולין לציט את ידיהן וליגע ואין אומרים שטמא עלו על גבי כסא או על סולם ונגעו בגלי או באוכלין התלוין למעלה במתל אשת חבר שהניחה אשת עם הארץ טוחנת בתוך ביתה אפילו פסקה הריחיים ואפילו היו שתיים אין טמא לא ער מקום שיכולין לפשוט את ידם וליגע ואין אומרים שטמא האחת טוחנת והשנייה בלשה כל שבבית וטמא נתלת ועלת במקומות הגבוהות האשה שנכנסה להוציא פת לעני ומצאתו עומד בצד ככרות אפי היו תרומה הרי הן טהורות שאין חוקתו ליגע שלא ברשות וכן האשה שיצאה ומצאה אשת עם הארץ חותה גחלים מתחת הקרירה הרי הקרירה טהורה גבאי הלשכות שנכנסו לתוך הבית למשכן כל שבבית טמא אם יש עמח גוי נאמנים לומר לא נגענו מפני שאימת הגוי עליהן ברא בוסן שיש שם עדים שנכנסו או שהיה המשכו בידם אבל אם אמרו הן מעצמן נכנסנו אבל לא נגענו נאמנים שחפה שאמר הוא הפה שהתיר

הנגבי שנכנסו לתוך הבית אין טמא לא מקום רגלי הנגבי מפני שהן מפרדין מבלוש לא דבר שנושלן ומה הן מטמאין במקום הליכתן האוכלין והמשקין וכלי חרס הפתוחין אבל המשכבות והמרכבות וכלי חרס המוקפין צמיד פתיל טהורין ואם יש עמח גוי או אשה הכל

טמא הגבאים והנגבים שעשו תשובה והחזירו מעצמן לא מחמת יראה ואמרו לא נגענו בכל מה שהיה בבית כשנכנסו הרי אילו נאמנים אפילו על מקום רגליהן המניח את ביתו פתוח ומצאו פתוח או שמצאו נעול אפי הניחו נעול ומצאו פתוח ולא נגנב ממנו כלום כל שבבית טהור שאני אומר הנגבים פתוחו ונמלכו והלכ להם ולא נכנסו קורדום שאבר בבית או שהניחו בוויית זו ובא ומצאו בוויית אחרת הבית טמא שאני אומר ארס טמא נכנס לשם ונטלו הדר עם עם הארץ בחצר ושכח כלים בחצר אפילו חביות מוקפות צמיד פתיל או תנור מוקף צמיד פתיל הרי אילו טמאין ער שיעשה לתנור מחיצה גבוהה עשרה טפחים כדי שלא יהא ברשות עם הארץ חבר שהיתה לו מחיצה או סוכה לפני פתחו של עם הארץ או שהיתה מחיצה או סוכה של עם הארץ לפני פתחו של חבר כלים שבתוכה או כלי טבמחיצה טמאים מפני שישלעם הארץ בסוכה זו או במחיצה זו רשות חבר שהיה גנו למעלה מגבו ש' עם הארץ הרי זה שיטח שם כלים וכניח טהרות והן בחוקתן אעפ שעם הארץ יכול לפשוט ידו וליגע וכן בגוי אינו חיפש לא משום טומאה ולא משום יין נסך

היו הנגות זה בצד זה או שהיה גנו של עם הארץ למעלה וישטח החבר כלים או הניח טהרו בגנו הרי כל מקום שיכול עם הארץ לפשוט את ידו וליגע בחוקת טומאה שתי חצירות זו לפניו כזו הפנימית של חבר והחיצונה של עם הארץ חבר מניח שם כלים ושיטח שם פירות אעפ שיר עם הארץ כנעת לשם מפני שנתפשט עליו כנגב חצר החלוקה בספינה וחבר בצד זה ועם הארץ בצד זה שהרותיו טהורו אעפ שיר עם הארץ כנעת כפני שחז ברשות החבר חבר שנפל רליו לתוך בורו של עם הארץ והלך להביא במה יעלנו הרי זה טמא מפני שהוא נח ברשות עם הארץ שעה אחת אשת עם הארץ שנכנסה לתוך ביתו של חבר להתיא בנו או בתו או בהסתו של חבר כל שבבית טהור כפני שנכנסה

ש'א ברשות קרר חבר שהכניס קדירותיו לשכור וירד לשתות הרי הפנימיות טהרות והחיצונות טמאות ברא בשהניחן ככוד לרשות הרבים מפני שהעוברי והשבים נוגעים בחיצונות בשעת הליכה אבל היו רחוקות מרשות הרבים אם היו כלי אומניות בידיו הכל טמאות מפני שכליו מוכיחין שהניחו למצור ויר הכל מטמאין בהן אין כלי אכנות בידיו הכל טהורות חוקתן שלא נגע בהן ארס חבר שהניח איה ין ומשהין על פתח חנותו ונכנס הרי או טמאים מפני שהעוברים והשבים מטמאין בהן

פרק שלשה עשר

סדן ששהר כליו לגת זו והניחן לגת הבאה הרי או בחוקתן שאין עזי הארץ נוגעין בכלים של כהן זה שהן בתוך גתו מפני שהוא אכל טהרות אבל של ישראל טמא ער שיאם בלבי היה לשמור עם הארץ שיכנס לגת שלא יגע בכלים החיצה לעשות יינו כשהרה באומנים עמי הארץ הרי זה מטביל את הנוצרו וכן אם היה עושה שבן מטביל את הברדין וצריך לעמוד על האומני ער שיטבלו בפניו שהרי אינן יודעים הלכות טבילה וחיצה יצאו חוץ לפתח בית חבר ונפנו אדוריו הנדר וחזרו הרי או בשהרתן ער כמה ירחיקו והם שהורין ער כדי שלא יסתרו מעיניו אבל אם נסתרו מעיניו חזרו לפוכא ער שיטבילם פעם אחרת ויעריב שמשן הברדין והנוצרים שנצאת טומא לפניהן נאמנים לומר לא נגענו וכן בתינוקו שלים המסחר את הברדין והכניסן לבית חבר ונגע עליהן אם היו שם כלים שנשטאו במדרס חבר בית חבר כילו טמא שטא נגעו באותן הכלי ואפי ראה אותם מקורס נוהרין מאותם הכלים מפני שומאתן הרי בית חבר טמא שטא חישו והן מרמין שאי המסיט טמא שאי עמי הארץ

ושורפין את התרומה על מגען אעפ שטומאתן בספק ואינן נאמנין על הטהרות לפי שאינן בקיאי ברקדוקי טהרות ושומאות ולעולם הוא בחוקה זו ואינו נאמן על הטהרות עד שיקבל עליו דברי חבירות ומה הן דברי חבירות שיקבל עליו שיהא נזהר בטומאות שלא ישמא בהן ובטהרות שלא ישמא אותם ויזהר בנטילת ידים ובטהרתן שלא יקח מעם הארץ לח ולא יתארח אצלו ולא יארחו אצלו בכסותו הכא לקבל דברי חבירות חוץ מדבר אחד מהן אין מקבלין אותו ראינוהו שנוהג בצנעה בתוך ביתו מקבלין אותו ואחר כך מלמדין אותו עסקי טומאה וטהרה ואם לא ראינוהו שנוהג בצנעה בביתו מלמדין אותו ואחר כך מקבלין אותו ומקבלין אותו תחילה לטהרת הידים ואחר כך מקבלין אותו לטהרות ואם אמר אינו מקבל לא לטהרת הידים מקבלין אותו קיבל לטהרות ולא לידים אף לטהרות אין מקבלין אותו כשמקבלין אותו חוששי לו כל שלשים יום שילמד ויהיה רגיל בטהרות ואחר שלשו יום משיקבל דברי חבירות הרי בגריו טהורין וכל אובלין ומשקין טהורין ונאמן על כל הטהרות כשאר כל החבירים ואעפ שאינו תלמיד חכם תלמידי חכמים הרי הן בחזקת טהרה נאמנין ואינן צריכין לקבל דברי חבירות אבל משחרב בית המקדש נהגו כהנים מלסול בעצמן שלא יהו כוסרין טהרות אפילו לתלמידי חכמים עד שיקבל עליו דברי חבירות וכן ויושב ביישוב אינו צריך לקבל שכבר קיבל משעה שישב המקבל דברי חבירות צריך לקבל בפני שלשה חבירים ובניו ובני ביתו אינן צריכין לקבל בפני שלשה מפני שהוא כלכרן ומרגילן בדרך טהרה ואשת חבר ובניו ובני ביתו ועבדיו הרי הן כחבר וחבר שצאת אשתו ובניו ובני ביתו בחזקת חבירים עד שחשרו אשת עם הארץ או בתו שגשאת לחבר וכן עברו שנמכר לחבר הרי אילו צריכין לקבל עליהן דברי חבירות כבתחילה אבל אשת חבר או בתו שנישאת לעם הארץ וכן עברו שנמכר לעם הארץ אין צריכין לקבל דברי חבירות כבתחילה עם הארץ שקיבל עליו דברי חבירות והיו לו טהרות כשהיה עם הארץ ואמר אני יודע וראוי שלא נטמאו בזמן שתעסקין בהן אחרים הרי הן אסורות כמקורם ואם הוא בעצבו נתעסק בהן הרי הן מותרות לו ואסורות לכל אדם ונשאל החבר על טהרותיו ומורה בהן טהרה לעצמו ואין חושרין אותו בכך חבר שניעשה גבאי למלך או מוכס וכיוצא בהן רוחין אותו מחברותו פירש סמעישי הרעים הרי היא ככל אדם וצריך לקבל דברי חבירות כבתחילה עם הארץ שיקבל עליו דברי חבירות ונחשר לרבר אחר אינו חשד לא לאיתו רבר וכל החשד לחסור נחשר על הקל לקל לא נחשר לחסור חבר שנחשר על הטהרות כגון שמכר אובלין טמאין בחזקת שהן טהורין הרי זה אינו נאמן לעולם עד שיודע שחזר בתשובה גמורה החשד על השביעית או על התרומה שמכרן לשם חולין הרי זה חשד על הטהרות שהחשד על רבר של תורה הרי הוא חשד על דברי סופרים והאכלי הטמאין אין מטמאין אחרים לא מדבריהן כמו שיתבאר וכל החשד על רבר נאמן להעיד בו לאחרים ולרוב בו לאחרים חוקה היא שאין אדם חושד כרי שיהנו בו אחרים

פרק אחד עשר

כבר ביארנו שעמי הארץ נאמנין הן על טהרת פרת החטא מפני חוסרתה אין מוללין בה וכן נאמנין הן על טהרת יין ושמן של נסכים אם אמ טהור הוא הרי זה בחזקת טהרה מפני חוסרתו נזהרין בו וכן נאמנין הן על התרומה בשעת הגתות וחבדים מפני שכל העם מטהרין עצמן וכליחן כרי לעשות יינם ושמנם בטהרה עברו הגיתות והבדים אינן נאמנין מהן שהביא לו עם הארץ חבית יין או שמן של תרומה לא יקבלנה ממנו מפני שהיא בחזקת טומאה הניחה עם הארץ אצלו עד נת הכאח

והביאה לו יקבלנה ממנו אעפ שהוא יודע שהיא משל אשתקר שלא גורו עליהם טומאה בשעת הגיתות והבדים עם הארץ שנעל בית ברו או גיתו בשעה שגמרו העם לדרוך והוליד את המפתח מיר כהן אעפ ששהה כמה ימים אחר שעברו הגיתות הרי הכהן בא ופותח בפניו ומטבילו ודורך ונוטל תרומה בטהרה ואם לא עשה כן לא יטול תרומה מעם הארץ לא זתים וענבים שאינן מוכשרים שאינן מקבלין טומאה הביא לו עם הארץ חבית של תרומה בשאר ימות השנה ואמר בתוכה קודש אפי רביעית מתוך שנאמן על טהרת הקודש נאמן על הכל אפי בשעת הגיתות והבדים שעמי הארץ נאמנין על התרומה אינן נאמנין על הכלי הריקס לומר שהוא טהור לתרומה וכן אין נאמנין לעולם על כלי ריקס לומר שהוא טהור לקודש כלי שהיה בתוכו יין או שמן וראינו עם הארץ יושב ומשמח כרי להוציא ממנו נסכים הרי זה נאמן על טהרת הכלי ואפי קודם לגיתות ולבדים בשבעים יום אבל קודם לשבעים אינן נאמנין ברא בשאר ארץ ישראל אבל בירושלים נאמנין על כלי חרס הריקס לומר שהוא טהור לקודש לעולם בין כלים רקים בין כלים גסים בין בליאין בין ריקנים הרי הוא נאמן על הכלי אעפ שהמשקי שבתוכו טמאי אפי היה בגרו שהוא מדרס בתוך הכלי הרי הכלי בחזקת טהרה לקודש ומפני מה הקלו בהם מפני שאין עושין כבשנות בירושלים מן המוריעות ולכנים נאמנין על כלי חרס מן המוריעו ולחוץ אינן נאמנין המוריעות עוצמה פעמים מלחוץ ופעמים כל פנים נזר היה חבר נכנס ועם הארץ יוצא וכלי חרס בידו הרי זה נאמן בכוריעות לומר שהוא טהור לקודש היו שניהן נכנסין או שניהן יוצאין אינו נאמן עד שיהא לפנים מן המוריעות קוד שהביא קרירות והגיהן לפנים מן המוריעות ובאו הלוקחין והוא אומר להן שטהרות הן לקח קרירה ונכנס בה הרי היא טהורה לקודש אבל לא לתרומה כמו שביארנו לקח קרירה ויצא בה חוץ לכוריעות הרי זו טמאה בין לקודש בין לתרומה אעפ שהן הם הקרירות והוא הקרר עצמו אינו נאמן אלא

לפנים מן המוריעות

הלוקח כלי חרס מן הכבשן בכל מקום הרי לו טהורין בין לקודש בין לתרומה ואין אמרין שמא נגע בהן עם הארץ ואפי לקח מן הסרר הראשון ואעפ שהכבשן פתוח וכבר נלקח חציו שלא גורו טומאה על כלים שבכבשן טומאת עמי הארץ ברנל כטהרה היא חשובה שכל ישראל חבירים הן ברגלים ומליהם כולם ואוכליהן ומשקיהן טהורין ברנל מפני שהכל מטהרין עצמן ועולין לרגל לפי הן נאמנין כל ימות הרגל בין על הקודש בין על התרומה כשעבר הרגל חזרין לטומאתן הפותח חביתו ברנל והמתחיל בעיסתו ועבר הרגל הרי שאר החבית ושאר העיסה בחזקת טומאה שהרי נגע בו עמי הארץ ואעפ שלא נגע בה לא בסמן שהוא כחבר אינה טהורה לא בימי הרגל בלבר אחר הרגל כמוצאי יום טוב היו מטבלין כל הכלים שהיו במקדש מפני שנגעו בהן עמי הארץ ברנל בשעת החג ולפי היו אמרין להן אל תגעו בשלחן בטעה שמראין אותו לעולי רגלים כרי שלא יהיה טמא במגעו אחר הרגל ונמצא צריך טבילה והערב שמש ונאמר בלחם הפנים לפני תמיד וכל הכלי היו טעוני טבילה והערב שמש חוץ מסובח הזהב ומזבח הנחושת מפני שציפוייהן כבטלין לגביהן עם הארץ טמא טהור אני מטומאת מת או טמא כלי זה טהור מטמאת מת נאמן ומטבלין אותו משם טומאת עם הארץ בלבר וצריך הערב שמש ואינו צריך טהרה ברא בששאלו ואמר טהור הוא אבל הלוקח כלי סתם מרשות עם הארץ חוששין לו שמא טמא מת הוא ומזין עליו שלישי ושביעי וכל הכלים הנמצאים בכל מקום חוץ לירושלם שלא גורו טומאה על הכלים הנמצאים בירושלם כמו שיתבאר בטומאת הספיקות

תחילתה ראויה לגר
כפרש וקרעי ואינה מטמא כנבילה ואם חשב עליה לאכילה
מתטמא טומאת אוכלין
הקיבה והחלב של נבילה
שהורין מכלים
בהמה ששפעה חררת דם אעפ
שנפטר מן הבכורה אינה מטמאה לא במגע ולא במשא
עד שיהיה בה צורת נפל לפי שהיא בטילה ברוב היוצא
עמה לפיכך היא טהורה אעפ שהיתה ראויה לגר אגב אמה
נבילה שנתערבה בשחוטה אם רוב מן השחוטה
בטלה הנבילה בשחוטה ואין הכל מטמא במגע אבל אם
נשא הכל מטמא שאי אפשר לטהרה שתחזור נבילה
אבל הנבילה איפשר שתטהר כשתסרח לפיכך תבטל

פרק שני

בהמה או חיה טמאה שנשחטה אינה מטמאה משום נבילה
כל זמן שהיא מפרנסת עד שתמות או עד שיתנו את ראשה
והרי היא באוכלין טמאין נחרה והרי היא מפרנסת אין
בה אפי טומאת אוכלין כל זמן שהיא מפרנסת ואבר הפורש
מן המפרנסת אסור לבני נח כפורש מן החי וכשר הצורש
ממנה כפורש מן החי וכן טהורה שנפסלה בשחיטתה
ועדיין היא מפרנסת שחט בה אחר או רוב אחר אין לה
טומאה כלל עד שתמות חלק הבהם לשנים או שנטלה ירך
והלל שלה הרי זו נבילה ומטמא במשא ובמגע אעפ שהיא
עדיין בחיים וכן אם קרעה מגבה או שנשברה בפרקת
ורוב בשר עמה הרי זו כנבילה לכל דבר בהמה שמת
עיברה בתוך מעיה והושיט הידעה את ידו ונגע בו בין
בכהמה טמאה בין בטהורה הרי זה הנוגע טהור עד שיצא
הנפל לאויר העולם בשר הפורש מבהמה והיה
כשהן חיים בין טהורין בין טמאין טהור ואינו מטמא כנבילה
אבל אבר מן החי הפורש מהן מטמא כנבילה
אחר אבר מן החי הפורש מן הבהם עצמה או אבר הפורש
מן הטלל שבבטנה והאיברים אין להן שיעור אפילו היה
כש צורה או פחית מטמא והוא שיהיה האבר כברייתו בשר
וגידין ועצמות ויהיה עליו בשר כרי לעלות ארוכה היה
הבשר פחות מהעלות ארוכה בחי או חסר עצמו טהור

הזולת והלשון והטפה וכיוצא בהן אעפ שהן איברים
ואין עושין חליפין היאיל ואין בהן עצם הרי הן כבשר
הזר או האבר הכדורלין בבהמה או חיה שאינן
יכולין לחיות ולהרביק בשאר הנוף אינן מטמאין כנבילה
כל זמן שהבהמה בחיים והרי הן כשאר אוכלין אם הוכשרו
מקבלין טומאה במקומן נשחטה הבהמה הוכשרו
בשחיטה ואינן מטמאין כנבילה שאין השחיטה עושה אותן
כמו שפירשו בחיים אבל אם מתה הבהמה הבשר שהיה
מורלרל בה צריך הכשר והאבר מטמא משום אבר מן החי
ואינו מטמא משום אבר מן הנבילה וכה בין
אבר מן החי לאבר מן הנבילה שהבשר הפורש מאבר מן
החי טהור והבשר הפורש מאבר מן הנבילה מטמא בכיות
במגע ובמשא וזה וזה שוין לשיעור טריפה
שנשחטה שחיטה כשרה אעפ שהיא אסורה באכילה הרי
היא טהורה וכן השחט את הבהמה ומצא בה עובר מת
שחיטת אמו מטהרתו מירי נבילה מצא בה בן שזונה חי
נטרף אעפ שנשחט אחר שנטרף אין שחיטתו מטהרתו
מירי נבילה לפי שאין למינו שחיטה לפיכך וולד
בהם שלא שהה שבעה ימים גמורין אם שחטו בתו שבעה
אין שחיטתו מטהרתו מירי נבילה מפני שהוא כנפל
השוחט את הבהמה ומצא בה בן תשעה חי
קודם שיהלך על הקרקע אעפ שאינו צריך שחיטה כמו
שביארנו שהרי שחיטת אמו מטהרתו אם נשמת אמו לא
נשמה הוא ואם נתנבלה אמו הרי הוא טהור שאין החי
מתטמא לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבילה ואעפ שחזא
כאבר מאיבריה ואם מת קודם שפירס על גבי קרקע הרי
היא טהור ששחיטת אמו טהרתו טריפה שנשחטת
אעפ שהיא טהורה מן התורה אם נגע בה הקורש נשמה
מרבוי סופרים וזו מעלה יתירה שעשו בקורש

בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו וחתכה ואחר
כך שחט את אמו האבר שנחתך נבילה ושאר בשר העובר
טהור שחט את אמו ואחר כך חתכה האבר כטריפה
שנשחטה ושאר בשר העובר מגע טריפה שחוטה שהוא
מטמא את הקורש אבל לא את התרומה
הוציא העובר את ידו בין שחיטת סימן לשחיטת סימן
וחתכו מצטרף שחיטת סימן לסימן לטהר האבר מירי
נבילה שחיטת נכרי נבילה וכטמא במשא ואפי
ישראל עומר על גביו ואם שחט בסכין יפה שחיטה כראוי
אחר הנוכרי ואחר הכותי או גר תושב שחיטתן נבילה
וקרוב בעיני שאב זה מרבוי סופרים שהרי
טומאת עו וטומאת תקרובתה מרבויים כמו שיתבאר
ובגלל עו נתרחקו הגרי ונאסרה שחיטתן ואם תאמר והלא
היא אסורה באכילה רין תורה לא כל האסור באכילה
מטמא שהרי הטריפה אסורה וטהורה ואי אפשר לחייב
כרת על טומאה זו על ביאת מקדש ואכילת קדשו לא
בראיה ברורה קולית הנבילה הנוגע בה או
נישאה טהור שכל דבר מן הנבילה שאינו מטמא במגע
אינו מטמא במשא ניקחה כל שהוא הנוגע בה או נשאה
טמא ברא בשחיה החוח שבה מתקשקש שהרי אינו מעלה
ארוכה אבל אם היה עומד במקומו אם יש בו כרי לעלות
ארוכה לעצם כבחוזן הרי זו כטמאה במגע ובמשא ככל
האברים וכבר פירשנו שהקוליא היא העצם הסתום ככל
צדדיו קוליא שחושב עליה לנוקבה ועדיין לא
ניקחה הרי הנוגע בה ספק טמא שהרי יש ברבר ספק אי
מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה או לא

פרק שלישי

נבילת העוף הטהור מטמא מן התורה כפי השכועה לברו
טוה שנ וכל נפש אשר תאכל נבילה וטריפה באזרח ובגר
וכיכם בגריו ורחץ במים אינו כרבר לא באוכל נבילת
העוף הטהור בלבד שהוא אסור כשום נבילה וטריפה
וכיצר היא טומאתה אינה כטמאה לא
במגע ולא במשא ולא כשהיא בתוך הפה לא בתוך בית
הבלועה שנ וכל נפש אשר תאכל אינה מטמא לא בבית
הנפש וזה שנ תאכל לתת שיעור לטומאתה כשיעור אכילה
שהוא כוית והרי נאמר בה וכנס בגריו מלמד שהשתטבא
בה מטמא בגריו עד שיפירש מטמאיו כמו שביארנו
כיצר הבולע כוית מנבלת העוף הטהור ונגע
בכלים בשעת בליעתו טמא ונגעו ראשון לטומאה
היה נוגע באדם ובכלי חרס בשעת בליעתו לא
טמאן כמו שביארנו בשאר אבות הטיובאות ואחר שבלע
אינו מטמא שאר כלים שהרי הוא ככלי ראשון לטומאה
אחר שפירש מטמאיו שאעפ שהוא טעין טבילה והערב
שש אינו מטמא כלים
אין נבילת העוף הטהור צריכה מחשבה לטבא טומאה זו
החמורה לא כיון שבלע ככנה כוית מכל מקום הרי זו
מטמא בבית הבלועה חשב עליה לאכילה הרי זו כטמאה
טומא אוכלין והרי היא כאוכל ראשון לטומאה אעפ שלא
נגע בה טומאה אחרת ואינה צריכה הכשר
פרה ארומה ושעירין הנשרפים אינן כן אעפ שהן כטמאין
המתעסק בהן אם חשב עליהן לאכילה צריכין שתגע בהן
טומאה ואחר כך יטמאו טומאת אוכלין כוית
מנבלת הבהמה שתחבו בכוש והכניסו לתוך מעי האשה
מלמטה או שהכניסו לתוך בליעתו של חבירו במקום
שנבלת העוף הטהור מטמא הרי זה טמא משום נושא לא
משום נוגע כמו שביארנו בתחילת הספר הכורך
כוית כבשר נבלת העוף הטהור בחזרת וכיוצא בה ובלעו
אעפ שלא נגע בגרונן הרי זה טמא כרס בסוב ובלעו הרי
זה טהור הבולע נבלת העוף הטהור ואחר
טבלעה הקיאה קודם שתתעכל הרי זה אינו מטמא בגרו
כשתצא לגרונן בשעה שטמאיה טמאן מטמא בבית הנפש
לא בשעת בליעה לא בשעה שביקאה מעי של

בליאז בטומאת היסע היו חמרו ופועלו שוענין שהרות ועוברין לפניו אעפ שהפליגו יותר ממיל הרי לו שהרות ספני שהן בחוקת שהיא שומרן והן מפחדין ליגע ואומרים עכשיו יבוא שהרי הוא יבוא אחרינו אבל אם אמר להם צאו ואני אבוא אחריכם כיון שנתכסו מעיניו הרי הן טמאו חבר שהיה לבוש בחלוק וענוף בטלית וכהלך ואמר בלבי היה לשמור את החלוק והייתי נוהר בו והסחתי רעתי מן הטלית הרי החלוק בטהרתו והטלית טמאה טמא נגע בה עם הארץ היה סל על כתפו ומגרפה בתוך הסל ואמר בלבי היה לשמור את הסל ולשמור את המגרפה כדבר המטמאה אבל לא כדבר הפוכלה הסל שהור והמגרפה וכל תרומה שבה פסולה כפני המגרפה טמאה שפוסלת האוכלין שבסל היה משתמש מן החבית בטהרה בחוקת שהיא הולין ואחר כך נכצאת תרומה אעפ שהיא טהורה הרי היא אסורה באכילה טמא נגע בה טביל יום שהוא פוסל בתרובה וטהור בהולין כמו שיתבאר ואינו דוכה משכר תרומה לכשמר הולין ואם אמר בלבי היה לשמור אפי מרבר המסלה הרי זו מותרת באכילה נתחלפו לו כלים של שבת בכלים של חול ולבשן נטמאו שאינו משמר כלים של חול בכלים בבית הצרתי ובה מע טה לפני חכמים וטמאו הכל

אפי נפלה מעפרתה ממנה ואמרה לחבר תנה לי ונתנו לה נטמאת גזירה שמא יתננה לה עם הארץ או שלא יהיה החכר משכרה שאין אדם בשכר כלים שאינן שלו ככליו לא אם כן הודיעו וכך עליו חבר שמת והניח טהרות הרי אילו טהרות הניח כלים הרי הן טמאים שאנו אוסר טמא נטמאו והיה עליהם בשלישי ולא היוה עליהן בשביעי היוה עליהם בשביעי ועדיין לא הטביל או טמא לא היוה עליהן בשביעי כל עיקר כי שאמר לו ער אחר נטמאו טהרותיך והלה שותק הרי זה נאמן והרי הן טמאות ואם הכחיש ואמר לא נטמאו הרי הן בחוקתן ער שיעידו שנים הנה עשה עכו בטהרות או בוכחים ולאחר זמן מצאו ואמר לו בשעה שפגע בו טהרות שישית עכך נטמאו וזכחי שישיתי עכך נתפגלו הרי זה נאמן אבל אם פגע בו ולא אכר לו כלים ואחר כך פגע בו פנים שנייה ואמר לו אינו נאמן לא הרי זכחיו בחוקה כטהרות וטהרותיו בחוקת טהרה

הלכות שאר אבות הטמאות

יש בכללן שלש מצות עשה וזהו פרטן א דין טומאת נבילה ב דין טומאת שרץ ג דין טומאת שכבת זרע ועו טמאה כשרץ וטומאת סדרברי סופרים וביאור מצות או בפרקים או

פרק ראשון

הנבילה אב כאבות הטמאות כית מכשרה מטמא אדם וכלים במגע וכלי הרס באויר ומטמא את האדם בכשא לשכא בגרים ככרכב הוב כיצר אדם שנגע בנבילה נטמא והרי הוא ראשון לטומאה ואם נגע בכלים אפי בשעת מגעו בנבילה הרי הן כהורין וכן כלים שעליו טהורין לפי שהן זולר ואין וולר מטמא כלים אבל הנושא את הנבילה מטמא כלים בשעת נשיאתו שנ והנושא את נבלתם יכבס בגריו ואותן הבגדים ראשון לטומאה ואינו מטמא לא אדם ולא כלי חרש ואפי בשעת נשיאתו כמו שביארנו במטמא משכב וכוסב אדר בהמה וחיה בן הכותרין באכיל בין האסורין אם מהו טלן בשרן מטמא בכזית ושחיטת בהם טהורה וחיה טהורה מטהרתו בכל מקום ואפי שחט חולין בעורה וקרשים בהוץ הרי לו טהורין ואם אידע פסול בשחיטה הרי זו נבילה ונטמאת במטמא כמו שביארנו בחלוקת שחיטה בחמה

טמאה וחיה טמאה אין השחיטה מועלת בה ואחר השחיטה או הנוחר או החונקה או שמתה כדרכה הרי זו נבילה וכל הנבילות מצטרפות לענין טומאה למזית אחד טמאות ואדר טהורות מוח הרי הוא כבשר ורס הנבילה אינו מטמא בנבילה לא הרי הוא כמשקין טמאים שאינו מטמא לא אדם ולא כלים מן התורה חלב בהמה טהורה שמתה טהור שנ וחלב נבילה וחלב שריפה יעשה לכל מלאב ואכול לא תאכלוהו שאסורו בשום נבילה ושרפה ואם הוכשר במשקין המכשרין הרי הוא כאוכלין טמאים ואינו כבשר נבילה והנוגע בחלב החופ את הכוליא קורס הפרש הרי זה טמא כנוגע בכוליא עוצבה שהרי כמה חושין נמשקין ממנה בחלב אבל בהכה טמאה וחיה בין טהורה בין טמאה אחר בשרה ואדר חלבה לטומאה וכטמא אדם וכלים בכזית כבשר הנבילה הכוי חלבו מטמא כבשרו וטומאתו בספק לפיכך אין שורפין עליו תרומה וקרשים ואין חייבין כרת על טומאתו ועל ביאת המקדש או על אכילת קרשיו ואילו דברים שאין מטמאין מן הנבילות העצמות והקרנים והטלפים אפילו עיקרן הרך שאם יחתך מן החי יוצא רס והעור אעפ שאינו מעובר והאל והגידים והמרק והתבלין שכתבשרין עכה ברא שפירשו מן הנבילה אבל הנוגע באחר מכל אילו כשהן מחוברין בבשר הרי זה טמא והוא שיהיה בבשר כזית שאין אחר מכל אילו מצטרף לכזית האלל בין שפלטתו חיה בין שפלטתו סכין אינו מצטרף לכזית ואם כנסו והיה בו כזית ככמא ואילו בהכות שיערותיהם ככשרן עור חזיר שלישב ועור חטופר הנמל הרכה ועור בית הכבושת ועור השליל ועור שתחת האליה הרי אילו מטמאין מן הנבילה ואם עכרן או הלך בהן כרי עכור הרי אילו טהורין ואם עשה בהן מעשה שבטלן מהורין אעפ שלא הלך בהן כרי עבירה כיצר אוון חמור שתלאה לכפיפתו טהורה ככה הוא כרי עבירה ארבעה מילין ואי זו היא חטופרת רכה כל זמן שלא טענה הגיע זמנה לטעון ולא טענה או שטענה קודם שיגיע זמנה הרי זה ספק המפשיט נבילת בהמה או חיה בין טמאה בין טהורה בין דקה בין גסה אם לשיח הפשיט כיון שהפשיט מן העור כרי אהיה והוא שני טפחים הנוגע בעור זה שהיפשיט טהור וער שלא הפשיט שני טפחים הנוגע בעור כנוגע בכשר הפשיטה כרי לעשות מן העור חכת הרי העור חיבור ער שיפשיט את כל החוה ואם הפשיט מרגלה בלבד הרי העור כולו חיבור והנוגע בעור כנוג בבשר ער שיפרי העור כולו כעל הכשר וכן הספשיט בשרצים חיבור ער שיפשיט כילו עור שעל הצואר חיבור ער שיפשיט את כולו וכל עור שהוא חיבור לטמא כך הוא חיבור להתטמא שאם היתה שחוטה ונגעה טומאה בעור זה שהוא חיבור נטמא הבשר עור שיש עליו כזית נבילה הנוגע בציצ הוצא ממנו וכשעורה שכנגדו מאחוריו הוצא נטמא מפני שהעור בשעריו שוכר לבשר ברא שפלטתו חיה אבל פלטתו סכין אם היה מרודר בטל אנב העור עור שיש עליו כשני חצאי זתיים בשר נבילה הוצא מכללן ואינו מטמאין לא במגע ולא במשא שכל שאינו מטמא מן הנבילה במגע אינו מטמא במשא אבל שני חצאי זתיים שתחבן בקיסם הנושאן טמא שהרי נשא כזית והנוגע טהור שאין חיבורו אדם חיבור וחוא שיהיו שניהן מרודרין ורבוקין זה בזה ער שינטלו כאחד אבל אם היה חצי וית זה בפני עצמו וזה בפני עצמו בקיסם אחר אפי הוליד והכיא כל היום כולו טהור בשר נבילה שנפסד והבאיש ונפסל מלאסל חלב טהור לפי נצל הנבילה ספק אם מטמא בטי אס לא בשר נבילה שיבש אס יסל לשרות בפושין מעת לעת להזור לח והאוי לכלב מטמא ואם לא טהור ואפי באוכלין טמאין אינו מטמא בשר נבילה שהיה סידח מעקרו ואינו ראוי למאכל אדם הרי זה טהור שנ לגר אשר בשערין תתננה ואכלה ער שנתחח

טענה או שטענה קודם שיגיע זמנה הרי זה ספק המפשיט נבילת בהמה או חיה בין טמאה בין טהורה בין דקה בין גסה אם לשיח הפשיט כיון שהפשיט מן העור כרי אהיה והוא שני טפחים הנוגע בעור זה שהיפשיט טהור וער שלא הפשיט שני טפחים הנוגע בעור כנוגע בכשר הפשיטה כרי לעשות מן העור חכת הרי העור חיבור ער שיפשיט את כל החוה ואם הפשיט מרגלה בלבד הרי העור כולו חיבור והנוגע בעור כנוג בבשר ער שיפרי העור כולו כעל הכשר וכן הספשיט בשרצים חיבור ער שיפשיט כילו עור שעל הצואר חיבור ער שיפשיט את כולו וכל עור שהוא חיבור לטמא כך הוא חיבור להתטמא שאם היתה שחוטה ונגעה טומאה בעור זה שהוא חיבור נטמא הבשר עור שיש עליו כזית נבילה הנוגע בציצ הוצא ממנו וכשעורה שכנגדו מאחוריו הוצא נטמא מפני שהעור בשעריו שוכר לבשר ברא שפלטתו חיה אבל פלטתו סכין אם היה מרודר בטל אנב העור עור שיש עליו כשני חצאי זתיים בשר נבילה הוצא מכללן ואינו מטמאין לא במגע ולא במשא שכל שאינו מטמא מן הנבילה במגע אינו מטמא במשא אבל שני חצאי זתיים שתחבן בקיסם הנושאן טמא שהרי נשא כזית והנוגע טהור שאין חיבורו אדם חיבור וחוא שיהיו שניהן מרודרין ורבוקין זה בזה ער שינטלו כאחד אבל אם היה חצי וית זה בפני עצמו וזה בפני עצמו בקיסם אחר אפי הוליד והכיא כל היום כולו טהור בשר נבילה שנפסד והבאיש ונפסל מלאסל חלב טהור לפי נצל הנבילה ספק אם מטמא בטי אס לא בשר נבילה שיבש אס יסל לשרות בפושין מעת לעת להזור לח והאוי לכלב מטמא ואם לא טהור ואפי באוכלין טמאין אינו מטמא בשר נבילה שהיה סידח מעקרו ואינו ראוי למאכל אדם הרי זה טהור שנ לגר אשר בשערין תתננה ואכלה ער שנתחח

בוקן אבל ילד בריא שהור' מפני שהוא יורה שכבת זרע בחוקה כחץ והיא כולה ננתקה מן האמה עד כמה הוא ילד כל זמן שהוא עומד על רגלו אחת ונועל או חולץ מנעלו ואם אינו יכול לעשות כן מפני חוליו הרי זה חולה לנינון זה וכל אשה ששמה מטתה ויורה וטבלה קורם שתקנח עצמה יפה יפה הרי היא בטומאתה

אחר האיש ואחד האשה ששמשו מטתן שניהם טמאים ושניהם ראשון לשומאה דין תורה ואין האשה טמאה משום נוגעת בשכבת זרע שנוגעת בית הסתרים אינה נגיעה לא המשמש הרי הוא כרואה קרי והוא שתהיה בת שלש שנים ויום אחד שנאמר אשר ישכב את אשה

היתה קטנה מבת שלש שנים אינה מתטמא בשכיבה אבל מתטמא בנגיעת שכבת זרע אם נגע בכשרה מבחוץ לפיכך הבעול גדולה שלא כדרכה שהורה שלא טמא אותה הכתוב בטומאת בית הסתרים לא כדרכה הבעול את האשה ולא הוציא שכבת זרע מהור' אעפ' שהערה וכן האשה שהורה עד שיוציא האיש

האשה שהורה עד שיוציא האיש אם פלטה אותה בתוך שלש עונות הרי היא טמאה כרואה קרי לפיכך סותרת יום אחד אם היתה זבה כאיש שראה קרי ומטמא בכל שהוא אעפ' שלא יצאת לחוץ לא נעקרה והגיעה לבין השנים נטמא שהרי שכבת זרע כרמה מה רמה מטמא בפנים אף שכבת זרע שתפלוט

תטמא אותה בפנים שכבת זרע עצמה שפלטה בתוך השלש עונות מטמאה אחרו שנגעו בה כדרך שטמאה האשה שפלטה אותה ואם פלטה אחר שלש עונות הרי האשה שהורה

וכן שכבת זרע שנפלטה שהורה שכבר נפסדה צורתה וזמה היא עונה יום או לילה ואין העונה שנבעלה בה מן המניין כיצד נבעלה בלילה השבת שלש עונות שלה יום שבת ולילה אחד בשבת ואחד בשבת אם פלטה בתוך זמן זה טמאה פלטה מליל שמיני והלאה מהורה והאשה שפירשה ממנה שכבת זרע אפילו לאחר כמה עונות הרי זו טמאה כל זמן שהיא לחה והפירש ממנו טמא

שכבת זרע אינה מטמאה לא כשהיא לחה ובשה כחרם שהור' ואם יכולה לשרות מעת לעת בפורשין ולחזור לכמות שהיתה הרי זו טמאה

כבר ביארנו בפרק זה שהרואה קרי והאשה ששכב איש איתה שכבת זרע והנוגע בשכבת זרע טמאים מן התורה וכן האשה שפלטה בתוך שלש עונות הרי היא טמאה מן התורה כרואה קרי אבל שאר האמורין בפרק זה שהן טמאים כגון מהרהר ומטיל מיס אינן טמאין אלא מדרבירן ולא גזרו עליהן טומאה לא לתדומה אבל לחולין שהודין נכרית שפלטה שכבת זרע שלישראל

בתוך השלש עונות וכן הבהם שפלטה שכבת זרע שלישראל בתוך זמן זה הרי אותה הנפלטת טמאה פלטה לאחר זמן זה הרי היא ספק נסרחה או עריון לא נסרחה

כבר ביארנו בהלכות מטמאי משכב ומושב שכבת זרעו טל נוצר מהור' סלום לפיכך בת ישרא' שפלטה שכבת זרע על נכרי אפי' בתוך שלש עונות שהורה גוי שהרגיש ונתגויר ויירד וטבל ויצא ממנו שכבת זרע שהרגיש בה אחר שטבל הרי זה ספק טמא גדולה ששכב איתה קטן פחו מכן תשע או נוסדי או בהמה הרי זו שהורה על נכרי ואיש אשר ישכב את אשה עד שיהיה השוכב איש כמו שביארנו

פרק ששי

טומאת עין מדברי סופרים ויש לה רמו בתורה הסור את העין הנכר אשר בתוככם והשחרו והחליפו שמלתיכם וארבע אמות הטומאות יש בהן עונות ומשמשות תקיפות שלא ויין שנתנסך לה וטומאת כולן מדבריהן עונות מטמא אדם וכלים בכגע וכלי חרס באויר ואין מטמא במשא כשרץ שנ שקץ תשקצנו ושיעורה כזית לא נזח וז' חטאות מן חטאת אבל אם היתה הצורה פחותה

מכזית שהורה קצץ אבר ממנה אפי' היה כמרדע הרי זה שהור' שנו' אינה מטמאה לאכרים לא הצורה כולה כשהיא שלמה שנ' תורם כמו דוה מה דוה אינה מטמאה לאכרים אף עו' אינה מטמאה לאכרים כקולי אבות הטומאה רנו בה מפני שטומאתה מדבריהם עשאוה כשרץ שאינו מטמא במשא וכמת שאינו מטמא לא בכזית וכנדה שאינה מטמאה לאכרים נתפרקה עו' אעפ' שההדיוט יכול להחזירה והרי כל איברי קיימים אינה מטמאה

כל משמשי עו' כשרץ מטמאין אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר ואינן מטמאין במשא ושיעור טומאתן בכזית ואפי' קצץ משמשיה מית מן הכלי מטמא כשרץ וז' חומר במשמשיה יותר מעו' עצמה ובית עו' עצמה אבניו ועציו ועפרו מטמאין כזית בגגע ככל המשמשין המכניס ראשו ורובו לבית עו' נטמא כנוגע וכן כלי חרס שהכניס אוירו לכזית עו' נטמא ספסלים וקתידראות שהכניס רובן לבית עו' טמאים וכולן ראשון לטומאה תקרובת

עו' מטמאה במגע וכמשא כנבילה ושיעורה בכזית כל דבר שמקריבין לה בין בשר בין שאר אוכלים ומשקין הכל כנבילה שהכתו קראן זבחי כתיים ואעפ' שאין תקרובת עו' של אוכלין בטילין לעולם להתירה בהנאה אם בטלה הרי זו ספק לטומאה אבל כלי שהוא תקרובת עו' שביטלו שהור' וכן עו' ומשמשיה שביטלו שהורין יין שנתנסך לעו' מטמא אדם וכלים בגגע וכלי חרס באויר ומטמא אדם במשא כנבילה וטומאתו כמו שנ' אשר חלב זבחמו יאכלו ישתו ויין נסיכם הרי יין נסיכם כחלב זבחמו ואין מטמא טומא זו לא יין שנתנסך ביד לפני עו' אבל סתם יינן שלגוים מטמא טומאה קלה כשאר כל משקין טמאין מכל הרברים שביארנו מתחילת הספר עד כאן אתה למד שאבות הטומאות כהן אבות של תורה ומהן אבות של דברי סופרי כל המתטמא מחמת אב של תורה הרי הוא וולד טומאה של תורה וכל המתטמא מחמת אב של דבריהם הרי זה וולד של דבריהם

כל אב טומאה ששטמא במגע ואינו מטמא במשא בין אב של תורה בין אב של דבריהם אדם הנוג' בו אינו מטמא בגרו' בשעת מגע ולא אדם ולא כלי חרס אעפ' שערו' לא פירש מטמאין והוא אחר שפירש מטמאין או קורם שפירש וולד שהוא מטמא אוכלי ועושה אותן שיני לטומאה מפני שהוא ראשון וכל אב טומאה ששטמא במגע ובמשא בין אב של תורה בין אב של דבריהם אדם הנוגע בו או הנושא מטמא בגרו' בשעת מגע ובשעת נשיאתו ועושה איתן ראשון לטומא וכן אם נגע באוכלין עשאן ראשון כל זמן שלא פירש מטמאין פירש מטמאין הרי הוא ראשון לטומאה לכל דבר ואינו מטמא בגדים ואם נגע באוכלין הרי הן שני ברא' בשאר כל האבות חוץ מן הנבילות והמרכב אבל הנבילה והמרכב אעפ' ששטמאין בגגע ובמשא הנוגע בהן אינו מטמא בגדים בשעת מגעו ואם נגע באוכלין הרי הן שני לטומאה והנושא מטמא בגדים בשעת נשיאתו ואם נגע באוכלי עו' שלא פירש הנס ראשון לטומאה כמו שביארנו מי חטאת שיש בהן כרי הוא אעפ' שהן כנבילה וכמרק שאין מטמאין בגדים לא הנושאן הרי הנוגע בהן מטמא בגדים בשעת מגעתו משום נושא שאי איפשר שיגע במים שלא יסיט אותן וכבר ביארנו שאחר הנושא ואחד המסיט

וכן הנוגע בצמר הנבילה או שגגע במיכי המרכב מטמא בגרו' בשעת מגעו משום נושא שאי איפשר לנגוע בדברים או שלא יסיט אותן ולפיכך מטמא בגרו' עו' שלא פירש כדין הנושא הכולע נבלת עוף הטהור בשעת בליעתו מטמא בגדים כמו שביארנו והן ראשון לטומא וכן אם נגע באוכלי הרי הן ראשון לטומאה ואחר שבלע הרי זה פירש מטמאין השורה פרה אדומה ושניידים הנשרפים והמשלח את השעיר אעפ' שכשנית מן שיהיו מטמא בגדים כמו שביארנו אם נגע באוכלין אפילו בשעת מעשיהן הרי הן שיני לטומאה הנוגע באב מאבות הטומאות המוסרך בתוך חמקה כגון

טומאת עין מדברי סופרים ויש לה רמו בתורה הסור את העין הנכר אשר בתוככם והשחרו והחליפו שמלתיכם וארבע אמות הטומאות יש בהן עונות ומשמשות תקיפות שלא ויין שנתנסך לה וטומאת כולן מדבריהן עונות מטמא אדם וכלים בכגע וכלי חרס באויר ואין מטמא במשא כשרץ שנ שקץ תשקצנו ושיעורה כזית לא נזח וז' חטאות מן חטאת אבל אם היתה הצורה פחותה

כבר ביארנו בפרק זה שהרואה קרי והאשה ששכב איש איתה שכבת זרע והנוגע בשכבת זרע טמאים מן התורה וכן האשה שפלטה בתוך שלש עונות הרי היא טמאה מן התורה כרואה קרי אבל שאר האמורין בפרק זה שהן טמאים כגון מהרהר ומטיל מיס אינן טמאין אלא מדרבירן ולא גזרו עליהן טומאה לא לתדומה אבל לחולין שהודין נכרית שפלטה שכבת זרע שלישראל בתוך השלש עונות וכן הבהם שפלטה שכבת זרע שלישראל בתוך זמן זה הרי אותה הנפלטת טמאה פלטה לאחר זמן זה הרי היא ספק נסרחה או עריון לא נסרחה

כבר ביארנו בהלכות מטמאי משכב ומושב שכבת זרעו טל נוצר מהור' סלום לפיכך בת ישרא' שפלטה שכבת זרע על נכרי אפי' בתוך שלש עונות שהורה גוי שהרגיש ונתגויר ויירד וטבל ויצא ממנו שכבת זרע שהרגיש בה אחר שטבל הרי זה ספק טמא גדולה ששכב איתה קטן פחו מכן תשע או נוסדי או בהמה הרי זו שהורה על נכרי ואיש אשר ישכב את אשה עד שיהיה השוכב איש כמו שביארנו

טומאת עין מדברי סופרים ויש לה רמו בתורה הסור את העין הנכר אשר בתוככם והשחרו והחליפו שמלתיכם וארבע אמות הטומאות יש בהן עונות ומשמשות תקיפות שלא ויין שנתנסך לה וטומאת כולן מדבריהן עונות מטמא אדם וכלים בכגע וכלי חרס באויר ואין מטמא במשא כשרץ שנ שקץ תשקצנו ושיעורה כזית לא נזח וז' חטאות מן חטאת אבל אם היתה הצורה פחותה

נבלת העוף הטהור שבלעו מקצתו בבית הבעילה ומקצתו בחוץ לתוך פיו אם יש בבית הבעילה כוית הרי זה טמא ואם לאו טהור בלע ממנה אבר שלם שאין בו כוית אינו מטמא אפי' נטל ציפור ואכלה אם יש בה כוית נטמא ואם לאו טהור הכנפיים והנוצה אעפ"י שהן באוכלים ומתטמאין ומטמאין טומאת אוכלין אינן מצטרפין בנבלת העוף הטהור לכוית אבל המקומות הרכים הקרובים לבשר מן החרטום והציפורנים הרי הן כבשר ומצטרפין לכוית ראשי אגפים וראש הונב והעצמות אפי' הרכות אינן מצטרפין האוכל מנבלת העוף הטהור מן העצמו הרכין או מן הגידין ומן השלל של ביצים ומן הרום ומבשר מן החי ממנו טהור אבל האוכל מן האשכול של ביצים ומן הקורקבן ומן בני המעים או שהמחה את החלב באור וגמעו הרי זה טמא כאוכל מבשר שהשותה בכלל אוכל המחה בחמה וגמעו טהור שהרי הסריחו נבילת העוף הטהור שצפרה מלאכול הכלב טהורה וכן אם יבשה חרס ואינה יכולה להשרות בפורשין מעת לעת לחזור לכמות שהיתה הרי זו טהורה והאכל נצל של נבלת העוף הטהור הרי זה טהור עוף טהור שנשרף ונשחט שחיטה כשרה שחיטתו מטהרתו ואפי' נשחט בעורה ואם נמלק ונמצא טריפה אין מליקתו מטהרתו נמצאת אומר שהשוחט עוף טהור בין בחוץ בין בפנים בין קרשים בין חולין הרי זה טהור והמולק חולין בפנים או שסלק קרשי בחוץ הרי אילו מטמאין בגדים בבית הבליעה המולק קרשים בפני אם היו ראויין לקרבן ולא נמצאו בהן מומין שביארנו במקומן הרי אילו טהורין כיוצא בו עגלה ערופה שצפרה כהלכתה טהורה כפרה כתוב בה כקדשים וכן אם נשחטה אחר ירירתה לנחל אעפ"י שאסורה בהנאה הצילה איתה שחיטתה מירי נבילה נבלת העוף הטמא טהורה ואינה מטמאה בבית הבעילה ואם חטב עליה לאכילה והוכשרה הרי היא כאוכלין טמאין שהן ראשון לשימאה וכנפים והנוצה והמקומות הרכים מן

עצמו השרץ וגידיו וציפורנו טהורין ועור החולר והעכבר והצב והתנשמת טהור אעפ"י שהוא לח ועדיין לא עברו ולא הלך בו אבל עור האנקה והכח והלטאה והחומט כבשרן ומטמא בכערש ואם עיברן או שהלך בהן כרי עבוד טהורין וכמה היא כרי עבודה כרי הלך ד' מילין קולית השרץ הנוגע בה טהור אעפ"י שהיא מליאה מוח והוא שיהיה המוח מתקשקש שאינו מעלה ארוכה אבל אם היה עומד במקומו ויש בו כרי להעלות ארוכה בה מבחוץ הרי הנוגע בה טמא ככל האיברים שיש בהן כרי לעלות ארוכה כמו שביארנו ניקבה הקוליא ככל שהוא הנוגע בה מכל מקום טמא ביצת השרץ המרוקבת אעפ"י שהשרץ נראית מתוכה טהורה ניקבה כל שהוא הנוגע בה טמא שרץ שחציו בשר וחציו אדמה הנוגע בכשר טמא ובאדמה טהור ואם השריץ על פני סלול אף הנוגע באדמה שעדיין לא נגמרה צורתו טמא בשר השרץ שנפסד והבאיש ונפסל מלאכול הכלב טהור יבש ער שנעשה כחריש אם יוכל להרשות בפושרין מעת לעת ולהזור לח כשהיה מטמא ואם לאו טהור ואפילו באוכלין טמאים אינו מטמא ברא במקצת השרץ אבל שרץ שיבש ושולדו קיים או שנשרף ושולדו קיים הואיל ותבנית סלול עומדת הרי זה מטמא וקרוב בעיני שטומאה זו מרבדיהם סוית מן הנבילה או כערשה מן השרץ שצמקו וחסרו טהורין פחות מכערשה מן השרץ ופחות כוית מן הנבילה שתפחו ועברו על כשיעור מטמאין מדברי סופרים היו בתחילה כשיעור וצמקו וחורו ותפחו ער שהגיעו לשיעורן הרי אלו מטמאין כשהיו ריח תורה וכן אתה אומר בסוית מן המת השרץ אינו מטמא ער שימות היתו ראשיתו אעפ"י שערין הראש מעורה בעור הגוף אעפ"י שהן מפרנסין כגוב הלטאה טמאין שאר שקצים ורמשים כולן כגון הצפרדע והנחש והעקרב וכיוצא בהן אעפ"י שהן אסורין באכילה הרי הן טהורין מכלום ואפי' כאוכלין טמאין אינן ואין להן בכל השרצים כולן מה שטמא במותו חוץ משמונה המינין המפורשין בתורה

פרק חמישי

שכבת זרע אב מאבות הטומאה מטמא אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר ואינה מטמאה במשא ואין המתטמא בה כטמא בגדים בשעת מגעו ואחר הנוגע בה ואחר הרואה אותה בבשרו שניהן ראשון לפומאה ריח תורה וכמה שיעור לנוגע בכערשה ולרוא ככל שהוא ואין הרואה טמא ער שתצא ממנו ויחתם ממנו פי אמה שנאשר תצא ממנו שכבת זרע לפיכך אפי' ראה בקיום הואיל והגיעה לפי אמה נטמא ואחר הרואה מחמת בשרו או החאה באונם טמא אין שכבת זרע של קטן מטמאה ער שהיה בין תשע שנים ויום אחד שכבת זרע ארוכה טהורה ער שתהיה לבנה ונטמאת וכל שכבת זרע שאי גופו של אדם מרגיש בה אינה מטמאה לפיכך אם ראה בלא קישוי ובלא תאווה אינה מטמאה משום שכבת זרע נעקרה בהרגשה אעפ"י שיצתה שלא בהרגשה טמא המהרהר בלילה וראה ששימש מטה בחלום ועמר ומצא בשרו חס אעפ"י שלא מצא שכבת זרע הרי זה טמא כיון שהרגיש ששימש בחלום כבר ראה בהרגשה ולפי כצא בשרו חס והיתה מעט ונתקנחה בבשרו או בכליו ולפיכך לא מצא לחלוותי הרהר ולא מצא בשרו חס או שמצא בשרו חס ולא הרהר טהור חמטיל מים וראה מים חלקין או עמרים בתחילה טהור ראה אותם באמצע או בסוף הרי זה טמא היו המים שהטיל כולם בתחילה וער סוף חלקין או עמרים הרי זה טהור היו לבנים ונמשכן טמא חמטיל טיפים עבות מתוך האמח טהור בעל קרי שטבל ולא חטל מים קודם שטבל כשיטל מים טמא מפני צחצוחו שכבת זרע שאינן יוצאין לא כשיטל מים ברא בחולה או

החרטום ומן הציפורנים שלה הרי הן כבשרה אחר העוף הטהור ואחר העוף הטמא אבר מן החי הפורש כהם טהור ואין בו טומאה כלל שנ' ולא לה תטמאו לכל הבהמה הוציא את העוף שאי לו פרסה ומפי השמועה למרו שלא בא הכתוב לא לטמ אבר מן החי של בהמה או חיה אבר מן המת מן העוף הרי הוא כנבילת העוף שפירש ממנו אם היתה נבילת העוף טהור מטמא טומאה חמורה בבית הבליעה בסוית ואם חשב עליו לאכילה מטמא טומאת אוכלין ואם היתה נבילת עוף טמא מטמא טומאת אוכלין אם חשב עליו והוכשר ואינו מטמא אוכלין אחרים ער שיהיה בו כביצה כשיעור כל האוכלין לטמא כמו שיתבאר

פרק רביעי

שמונה שרצים האסורין בתורה והן החולר והעכבר והצב והאנקה והלטאה והכח והתנשמת והחומט טומאת סלון שווה והן הנקראין שרץ לענין טומאה השרץ אב סאבית הטומאות מטמא אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר ואינו מטמא במשא והנוגע בו אינו מטמא בגדים בשע מגעו ושיעור טומאתו בכערשה וכל השרצים מצטרפין לכערשה האיברים אין להן שיעור אבר מן השרץ כברייתו בשר וגידים ועצמות שהוא פחות מכערשה בין שפירש מן החי בין שפירש מן המת מטמא טומאתו והוא שיהיה בבשר טעליו או במוח שבעצם כרי לעלות ארוכה בשר מן החי הפורש מן השרץ טהור שאין מטמא לא אבר הרוסח לשרץ כולו מה שרץ בשר וגידים ועצמות אף אבר הפורש בשר וגידים ועצמות הכליא והכבר והלשון וכיוצא בהן אעפ"י שהן אבר ואין עושין הליפין הרי הן כבשר ואם פירש מן החי טהורין דם השרץ כבשר ומצטרף לכערשה כל זמן שהוא מחובר בבשר

סוף כרי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין אכל פחות מכשיעור וטבל ועלה ואכל מעט מיד אם לא שהח ביניהן והרי בין אכיל שלפני טבילה ושל אחר טבילה בכרי אכילת פרס הרי לו מצטרפין אשה שהיא ראשון לשומאה ומניקה את בנה הרי הבן שהור ולא גורו עליו טומאה שאפי תאמר שניק רביעית איפשר שיש מתחילה ועד סוף יתר מכרי אכילת פרס שהרי אינו יונק בבת אחת המעיברת התירו לה לאכול אוכלין טמאין פחות מכשיעור ואעפ שהיא אוכלת הרבה מפני הסכנה ואינה צריכה טבילה לא הרי היא כטבולה

פרק תשיעי

הבא ראשו ורובו במים שאובין או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשת לוגין מים שאובין הרי הוא כשני לטומאה עד שיטבול ואם נגע באוכלין עשאן שלישי ואם נגע במשקין טמאים ועשאן תחילה לטמא אוכלים ומשקין אחרים אבל לא לטמא כלים ומפני מה גזרו טומאה על אדם זה מפני שהיו טבולין יום טבולין במערות שמימיהן רעים ואחר כך היו רוחצין במים שאובים ימים דרך נקיות ופשט המנהג כך עד שהיו רוב העם מרמין שמים שאובים שרוחצים בהן באחרונה הן שטטהרין לא הטבילה שבמי מקיה והיו טובלין בלול בלא טונה ולפיכך גזרו שכל שאכל ראשו ורובו במים שאובי או שנפלו על ראשו ורובו נטמא ונעשה כשני לטומאה אפילו שאינו טבול יום אם נפלו על ראשו ורובו שלשת לוגין מים שאובין או שבא ראשו ורובו במים שאובין הרי זה כשני לטומאה עד שיטבול טבל אינו צריך הערב שמש מפני שעיקר טומאה זו מדרביהו וכן האוכל אוכלין טמאים והשותה משקין טמאין וטבל אינו צריך הערב שמש וכו' כלים שנטמאו במשקין כיון שהטבולין טהרו ואין צריכי הערב שמש מפני שטמאין אילו עקרו מדרביהו מי שנפלו עליו שלשת לוגין מים שאובין טמא כלים או משלשה אם התחיל השני עד שלא פסק הראשון מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין נפלו כארבעה כלים אין מצטרפין ואעפ שהתחיל זה עד שלא פסק זה הרי זה טהור נפלו על ראשו אבל לא על רובו או שנפלו על רובו ולא על ראשו בלבד מלמעלה ועל רובו נפלו מן הצד או מלמטה הרי זה טהור עד שיכלו על ראשו ועל רובו הפסוק לראשו כדרך וכן אם בא ראשו במים שאובין ולא בא רובו או בא רובו ולא בא ראשו או שבא ראשו בלבד ובא משאר גופו ורובו בכים שאובין כלמטה או מן הצד הרי זה טהור עד שיבא ראשו ורובו הסמוך לראשו כדרך הבא מראשו ורובו החצי במים שאובין ונפלו על החצי האחר מים שאובין הואיל וחציו בנפילה וחציו בכיאה טהור היו שלשת הלוגין שנפלו עליו או שבא בהן מקצתן שאובין ומקצתן אינן שאובין או שנתערב בהן יין רבש וחלב הרי זה טהור עד שהיו השלשה כולן מים שאובין שלשת לוגין אילו שנפלו על הטהור או שבא בהן וטמאוהו כיון שנעשה כשני לטומא הרי המים האילו טמאין שהרי נגעו בשני והרי אילו המים אומרין לזה הטהור טמאנו איתו וטמאנו בראשונה היו מניחין ככרות של תרומה בצד הספרים ואומרים זה קודש וזה קודש ובאין העכברים וקורעין את הספרים לפיכך גזרו שכל תרומה שנגע באחד מכתבי הקודש נטמא והרי היא בשלישי לטומא כאילו נגעו בשני ונמצאו כל כתבי הקודש פוסלין את התרומה כשני ולא עוד לא מי שהיו ידיו טהורות ונגע באחד מכתבי הקודש נעשו ידיו שניות ומטמאין את התרומה ואת המשקין ואעפ שאין הידים מתטמאות לא מראשון לטומאה כמו שביארנו הרי הן מתטמאות מן הספר רצועות תפילין עם התפילין וגיליון שבספר שמלמעלה ושמלמטה שבתחילה ושכסוף כשחן מחוברין לספר וספר שנחמק ונשתייר בו

שזונים וחמשה אותיות ומגילה שכתוב בה מן התורה פה אותיות בפרשת ויהי בנסע הארון הרי אילו מטמאין את הידים ולא רברי תורה בלבד אלא כל כתבי הקודש אפילו שיר השירים וקהלת שהן רברי חכמה מטמאין את הידים תרגום שבעורה ושברניא הרי הוא מכלל כתבי הקודש אבל תרגום שכתבו עברית וערבית שכתבו תרגום או שכתב כתבי הקודש בכתב ערבי אינן מטמאין את הידים עד שיהיו כתובים אשורית על העור ובריו הכותב הלל ושמע לתינוק להתלמד בו אעפ שאינו רשאי הרי אילו מטמאין את הידים

המשיחו והרצועו שתפרין לספר אעפ שאינו רשאי לקיימן כל זמן שהן מחוברין לספר מטמאין את הידים תיק של ספר ותיבה של ספר ומטפחות ספרים בזמן שהן תפורות מטמאין את הידים אבל הברכות אעפ שיש בהן סאותיות שלשם ומעניינים הרבה של תורה אינן מטמאין את הידים ספרי המינין אינן מטמאין את הידים פרשת סוטה הואיל ולסחיקה עוכרת אינה מטמאה את הידים

פרק עשירי

כל המתטמא באב מאבות הטומאות בין אדם בין כלים הרי הוא ראשון לטומאה כמו שביארנו עד שיטבול טבל הרי הוא כשני לטומאה עד שיעריב שמשו שנ במים יובא וטמא עד הערב וטהר הכתוב קרא לטבול יום טמא אחר טבול יום מטומאה חמורה כגון שטבל מויבות או מטומא כת וצרעת ואחר טבול יום כטומאת שרץ וכיוצא בו כל הטעון הערב שמש בין אדם בין כלים בין מדרבי תורה בין מדרבי סופרים הרי הוא כשני לטומאה עד שיעריב שמשו טבול יום פוסל אוכלי תרומה ומשקה תרומה ואוכלי הקודש ומשקה הקודש פוסל הכל כיצד טבול יום שנגע באוכלין של תרומה עשאן שלישי לטומאה מפני שהוא שני וכן אם נגע במשקין של תרומה טמאין והרי הן שלישי לטומאה נגע טבול יום במשקין של קודש טמאין והרי הן רביעי לטומאה וכן אם נגע באוכלי חולין ובמשקה חולין הרי הן טהורין הרי נתבאר לך ככל או הרברים שאין שם משקין שניות לעולם לא המשקין תחילה לעולם הוין כמשקין שנגע בהן טבול יום שהן שלישי אם היו תרומה או רביעי אם היו קודש כל הטמאין בין חמירין בין קלין משקין היוצאים בהן כגון רוקן וכימי רגליהן הרי הן כמשקין שנגעו בהן או ואו ראשון לטומאה כמו שביארנו חוץ כזב וחביריו שמזיקין היוצאין מהן אב טומאה ומשקין שהובו חביריו נוגעין בהן תחילה אפילו אוכל אוכלין טמאין או שותה משקין טמאים המשקין היוצאין מבע קודש שיטבול כמו המשקין שנגע בהן שהן תחילה וכן טבול יום משקין היוצאין ממנו כמשקין שהוא נוגע בהן שאין מטמאין אחרים כלל לא אם נגע במשקה חולין הרי הן טהורין ואם נגע במשקה תרומה הרי הן שלישי ואם נגע במשקה קודש הרי הן רביעי ועתה יתבאר לך שאין שלישי שבתרומה ולא רביעי שבקודש מטמא משקה אחר או אוכל אחר ואין צריך לומר שאין מטמאין כלים לפיכך קדירה שמלאה משקין ונגע בה טבול יום אם היה משקה חולין הכל טהור ואם היה משקה תרומה המשקין פסולין והקדירה טהורה ואם היו ידיו טמאות המשקה טמא בין משקה תרומה בין משקה חולין זה חומר בידיים שבטבול יום וחומר בטבול יום מכירים טמאיות שספק טבול יום פוסל מספק וספק הידים טהור כמו שיתבאר איך טהור שהיו ידיו טמאות או טבול יום שיריו טמאות הרי זה מטמא משקה חולין ועושה אותן תחילה לטמא אוכלין ומשקין כמו שביארנו ומאחר שמשקין שיצא מטבול יום כמשקין שנגע בהן טבול יום שנפל מרוקן או מימי רגליו על כמר שלתתחתיה הרי זה טהור מפני שהן כמשקין שנגע בהן מכל או תרברים

נבילה או שרץ או משכב שהיה במקוה ונוגע בו הרי זה
טמא שנא אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור ונוג
בנבלת
ישמא אפילו כשהן בתוך המקוה מטמאין וכשיעלה מן
המקוה זה הנוגע וטהר
וכן זב שדרם על
המשכב שהוא מונח במקוה הרי המשכב טמא וכשיעלה
המשכב מן המקוה יטהר שהרי עלתה לו טבילה וזה הנוגע
במשכב כשהוא במקוה אם פשט ידו ונגע חוץ למקוה הרי
זה מטמא בגדי ואין צריך לומר שהוא מטמא אוכלין ומשקי

פרק שביעי

דבר מפורש בתורה שהאוכלין והמשקין מטמאין שנא
האוכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא וכל משקה
אשר ישתה בכל כלי יטמא ואי האוכל שנטמא מטמא אוכל
אחר מן התורה ולא המשקין שנטמאו מטמאין דבר אחר
כן התורה אבל כרבני סופרים גזרו על האוכל
הטמא שאם נגע באוכל אחר טמאהו וכן אם נגע אוכל
הטמא במשקי טמאו ואין אוכל מטמא כלי שנגע בו לעולם
ואפי מרבניהם וכן גזרו על המשקין הטמאים שיטמאו
אוכלין או משקין או כלים שנגעו בהן אין לך
וולד טומאה שמשמא כלים לא משקין טמאים בלבד

וטומאה זו מרבניהם והוא שיהיו אותן המשקין טמאין
סחמת אב מאבות הטומאות בין של תורה בין של רבניהם
ופני מה גזרו על המשקין טמאים שיטמאו
כלים גזירה משום מטקה הוב שהוא אב ומטמא כלים רין
תורה שנאמר וכי ירוק הוב בטהור כמו שביארנו
כשגזרו על המשקין שיטמאו את הכלי גזרו שיהיו מטמאין
את הכלי מתוכן כיצד אם נפלו לאויר כלי חרס נטמא כולו
והרי הוא שני ואם נגעו בשאר כלים מתוכן כטמא כולן
ונעשו שני

אבל אם נגעו משקין טמאין באחורי הכלי שישלו תוך בין
בכלי חרס בין בכלי שטף וכלי מתכות נטמאו אחוריו בלבד
והרי אחוריו עני ולא נטמא תוכו ברא לתרומה
אבל לקודש כלי שננטמאו אחוריו נטמא כולו והרי כולו שני

לטומאה כבר ביארנו שהאוכלין אין מטמאין
כלים והמשקין מטמאין ולמה עשו בטומאת משקין היכר
זה ואמרו שהכלי שנגעו משקין טמאין באחוריו לא נטמא
תוכו לתרומה להודיע שטומאת כלים אילו כרבניהם שלא
ישרפו עליה תרומה וקדשים כבר ביארנו שהאוכלין
והמשקין שנגעו באב מאבות הטומאות הרי הן ראשון
לטומאה וכן אם נגע אוכל בארס או בכלי שניטמא באב
הרי אותו האוכל שני לטומאה ואוכל שנגע בוה השני
נקרא שלישי לטומאה ואם נגע השלישי באוכל רביעי הרי
זה נקרא רביעי לטומאה ברא באוכלין אבל
המשקין אחר כמקוה נגע באב הטומאה או שנגע בראשון
או שנגע בשני הרי אותו המשקה תחילה לטומאה ומטמא
את הבירו וחבירו את חבירו אפילו הן קאה שהן מונין
במשקין כיצד יין שנגע באב הטומאה או בראשון
או בשני הרי יין זה כראשון לטומאה וכן אם נגע יין זה
בשמן ושמן בחלב וחלב ברבש ורבש במים ומים בין אחר
וכן ער לעולם כולן ראשון לטומאה וכאילו כל אחר כהן
נטמא באב תחילה וכולן מטמאין את הכלים

וכן כלי שננטמאו אחוריו במשקין ונגעו משקין אחרים
באחורי הכלים הטמאין אפי היו משקין חולין נעשו המשקי
האחרים תחילה לטומאה ומטמאין כלי אחרים ועושין אותן
שני ואין צריך לומר שהן מטמאין אוכלין ומשקין אחרים
אחרי הכלי שננטמאו במשקין ונגעו אוכלין

באחורי הכלי הטמא אפי אוכלי תרומה הרי הן טהורין
שהכלי שננטמאו אחוריו בלבד אינו מטמא את האוכלין לא
לקודש בלבד שהכלי שננטמאו אחוריו הרי זה טמא סלו
לקודש כמו שביארנו ולפיכך מטמא אוכל הקודש

פרק שמיני

כל הנוגע בדיו בראשון לטומאה בין שהיה אותו ראשון

ארס או כלי או אוכל או משקין טמאין נטמאו ידיו בלבד
עד הפרק וכן המכנים ידיו לאויר כלי חרס
שנטמא באב הטומאה או שהכנים ידיו לבית מנוגע נטמא
ידיו וטומאת הידים מרבני סופרים הידים שניות
מרבני סופרים לעולם שאין טומאתן לא מרבניהם וכשגזרו
טומאה עליהן גזרו שיהיו כשני לטומאה אפי המכנים
ידו לבית המנוגע או שנגע בידיו בארס שנטמא בגדים
עד שלא פירש מטמאיו הרי ידיו שניות הפגול
והנותר וצריך של מנחות הרי הן כראשון לטומאה ומונן
בהן ראשון ושני לפיכך מטמאין את הידים בכביצה ואין
הפיגול והנותר מצטרפי אעפ ששיעורן שוה בכביצה הואיל
וטומאת הידים מרבניהן אבל שאר האוכלין
מצטרפין שאין אוכלין מטמאין מטמאין את הידים עד
שיהיו כביצה קלית הפיגול או הנותר אעפ
שהיא סתוכה הנוגע בה בידיו נטמאו ידיו שהעצמות של
קדשים ששמשו נותר או פיגול מטמאין את הידים הואיל
ונעשו בסים לרבני האיכור

בשר קודש שיצא חוץ למחיצתו הרי הוא ספק אם מטמא
את הידים או לא לפיכך אינו מטמא שספק טומאת הידים
טהור כמו שיתבאר ואם בשר פסח שיצא חוץ לבית הוא
הרי הוא טהור בני חבורה זריון הן אין טומאת
ידים במקדש שבשעה שגזרו טומאה על הידים לא גזרו
במקדש לא הנוגע באוכלין טמאים וכיוצא בהן בין שנגע
במקדש בין שנגע חוץ למקדש ונגע בקדשים במקדש לא
טמאין ואם נגע חוץ למקדש הרי זה מטמא את הקודש
ופוסל את התרומה כמו שיתבאר מי שנטמאת
ידו אחת ונגעה באחת האחרת טהורה ונטל את הטומא
ודיו ברא לתרומה אבל לקודש אם נטמאת ידו
אחת ונגע בשניה טמאה ושתייהן צריכות טבילה לקודש
אבל לתרומה בטבילת ידים בלבד יטהרו ידיו

שלמה הכלך ובית דינו גזרו על כל הידים שיהיו שניות
ואעפ שלא ידע בוודאי שננטמאו מפני שהידיים עסקניות
ולא גזר שלמה על הידים טומאה לא לקודש ואחר כך גזרו
חכמים שאחריהם לתרומה ולפיכך צריך נטילת ידים
לתרומה ואם נגע בתרומה קודם שישול ידיו פסולה ונשרפת
על טומאה זו לט ארס ידיו במפה ואוכל
תרומה בלא נטילת ידים ואין חוששין שמא יגע אבל
לא יעשה כן כפני החולין שנעשו על טהרת הקודש או על
טהרת תרומה גזירה שמא יגע לפי שאינו מקפיד עליהן
הואיל והידיים שניות אם נגעו במשקה עשאום

תחילה ואם נגעו משקין אילו באוכלי עושין אותן שני ואם
נגעו במשקין אחרים עושין אותן תחילה שהמשקין תחילה
לעולם כמו שביארנו אבל אין משקין אילו שננטמאו
סחמת הידים מטמאין כלים שיעקר טומאת הידים מרבניהן
וכן גזרו חכמים על כל ארס שיאכל אוכלין טמאין בין שאכל
אוכל ראשון או אוכל שני ועל כל השתה משקין טמאין
שיהיה שני לטומאה עד שיטבול ואם נגע באוכלין עשאן
שלישי ואם נגע במשקין אפי משקה חולין עשאן תחילה
לשטא אוכלי ומשקין אחרים אבל לא לשטא כלים הואיל ועקר
טומאת ארס זה כרבניהן ומפני מה גזרו טומאה
על האוכל אוכלין טמאים שמא יאכל אוכל ראשון או שני
וישתה עליו משקה תרומה ונמצא המשקה תרומה טמא
באוכל שבפיו וכן השתה משקין טמאים שמא
יאכל עמהן אוכל תרומה ונמצא טמא במשקי שבפיו וכבר
ביארנו בתרומות שאסור לאכול תרומה טמאה

אינו מטמא עד שיאכל מאכלים טמאים כחצי פרס שהוא
כביצה ומחצה שוחקת וכן השותה אינו מתטף עד שישתה
ממשקין טמאין רביעית וכל האוכלין מצטרפין
לכחצי פרס לפסול את הגויה וכל המשקין מצטרפין
לרביעית ואם אכל או שתה פחות משיעור זה טהור
אבל מעט ושהא ואכל מעט אם יש מתחילה ועד סוף סיי
אכלת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין

וכן אם שתה מעט ושתה ושתה מעט אם יש מתחילה ועד

וכן אם שתה מעט ושתה ושתה מעט אם יש מתחילה ועד

וכן אם שתה מעט ושתה ושתה מעט אם יש מתחילה ועד

מן השומאות הרי בגדיהן מדרס לקודש כלי
 שהוא מפורז ולוחותיו וקורותיו מקושרו כגון מטה וכיוצא
 בה אם נטמא וצריך להטבילו לתרום יש לו להטבילו כולו
 כאחת כשהוא מקושר אבל לקודש בתירומה נטמא יש
 שם דבר החוצץ ומטביל ואחר כך קושר כלים הנגמרין
 בטהרה אפי היה העושה איתן תלמיד חכם ונוהר בהן הרי
 אילו צריכין טבילה לקודש ואינן צריכין הערב שמש אבל
 לתרומה משתמש בהן בלא טבילה שהרי נעשו בטהרה
 ומפני מה הצריכום טבילה לקודש גזירה משום רוק עם
 הארץ שיגע בהן בשעת מלאך ועריץ הוא לח אחר שנגמר
 הכלי מצד מה שבתוכו לקודש אבל לא לתרום כיצד כלי
 שהוא מלא פירו פירורי זה מזה כגון צימקו וגרונרו ונגעה
 טומאה באחד מהן נטמא כל מה שבכלי לקודש אבל לא
 לתרומה וכל המעלות של דבריהם הם ורמו יש למעלה זו
 בתורה כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת אמרו חכמים
 כל מה שבכף הרי הוא כגוף אחד אפי שאין לו תוך מצד
 בה שעליו לקודש כגון שהיו צבורין על גבי הלוח או על
 גבי הציור אעפ שאין הפירות נוגעין זה בזה היו
 שני הצבורין בתוך הכלי ודבר אחר ביניהן ונטמא אחר
 משניהן אם היה הדבר שביניהן צריך לכלי הכלי מצטרפן
 ונטמא הכל ואם אינו צריך לכלי לא נטמא לא זה שנגעה
 בו הטומאה בלבד היו שני ציבורין בכלי והצבור
 האחד מחובר למים שאחוריו הכלי ונגע בצבור השני
 נטמא שניהן בצירוף הכלי ונטמאו המים שאחוריו הכלי
 מחמת זה האוכל המחובר להן אעפ שהן אחוריו הכלי
 נגע השמא במים שאחוריו הכלי נטמא האוכל
 המחובר להן והרבר ספק אם נטמא האוכל השני בצירוף
 הכלי או לא נטמא כחמת הצירוף
 אוכל קודש שנטמא והניחו בכלי ובתוך הכלי אוכל קודש
 אחר שהור ואין נוגעין זה בזה שהור בטהרתו והטמא
 בטומאתו בא טבול יום ונגע באוכל השמא יש ברבר זה
 ספק אם נפסל השהור מחמת מגע טבול יום מפני צירוף
 הכלי או לא נפסל שלא נגע טבול יום אלא באוכל שטבוע
 מן הטומאה ולא הוסיף לו כלום הרביעי בקודש
 פסול אבל בתרומה שהור וכן שלישי בתרומה אם נגע
 במשקה קודש הרי זה נטמא כמו שביארנו והשלישי
 שבתרומה או שבקודש אם נגע במשקה תרומה לא פסול
 מי שנטמאת ירו אחת ונגעה בה בידו שנייה
 או ביד חברו פסל את השנייה והרי היא כשלישי ואם היה
 ירו כלולה במשקה אעפ שלא נגע נטמאת חברתה וצריך
 להטביל את שתיהן ואחר כך יגע בקודש אבל
 בתרומה אם נטמאת ירו האחת לא נטמאת חברתה ואפי
 נגע בה כשהיא נגובה ואינו צריך להטביל ירו שנטמאת
 אלא נוטלה ונוגע בתרומה איכלין נגובים שלא
 הוכשרו אוכלין אותם בידים מסואבות ברא בתרומה
 אבל בקודש חיבת הקרש מכשרתן ואסור למי שיריו
 טמאות לאכול קודש שלא הוכשר ואפילו לא נגע בו אלא
 בסש או שתחב לו חברו לתוך פיו הרי זה אסור
 אין צריך לומר שאם נגעה טומאה באוכלין של קודש שלא
 הוכשרו שלא נטמאו מפני שחיבת הקודש מכשרתן
 ברא לפסול האוכל עצמו ולאסרו באכילה אבל
 למנות בו ראשון ושני הרי זה ספק כיצד נגע אוכל שנטמא
 בלא הכשר באוכל שני שהוכשר הרי זה השני ספק מפני
 שהראשון לא הוכשר האונן אחר שטם ומן
 איננותו ומחוסר כופירו אחר שהביא כפרתו צריכין טבילה
 לאכילת הקודש אבל לא לתרומה שהאונן ומחוסר כופירו
 סותרין לאכול את התרומה ומפני מה הצריכום
 טבילה לקודש שהרי עד עתה היו אסורו לאכול את הקודש
 והסיו רעתו ושמא נטמאו והם לא ידעו ולא עשו מעלה
 זו לא לאכילה אבל לנגיעה נוגעין בקדשים קודש טבילה
 שש מעלות הראשונות עשאו בין לקודש
 בין לחולין שנעשו על טהרת הקודש וחמש אחרונות שהן
 מן הכלי מצד מה שבתוכו והלאה עשאו בקודש בלבד

פרק שלשה עשר

אבל לא בחולין שנעשו על טהרת הקודש לא הרי הן ברוב
 אילו בחולין לפיכך חולין שנעשו על טהרת הקודש הראשון
 טמא בהן והשני פסול והשלישי טהור בחולין כמו שביארנו

חמש מעלות עשו חכמים בבגדים ואילו הן בגדי עם הארץ
 מדרס לאוכלי חוליהן בטהרה וכן עמי הארץ עיצבן כובין
 לטהרות כמו שביארנו ובגדי אוכל חוליהן בטהרה כדרס
 לאוכלי מעשר שני אבל אוכלי חוליהן בטהרה
 והן הנקראים פרושים אינם כובין אפי לתרומה הרי זה
 הפרוש טהור אם נגע בה בגופו ובגדי אוכלי מעשר שני
 מדרס לאוכלי תרומה ובגדי אוכלי תרומה מדרס לקודש
 אבל אוכלי תרומה עצמן אינן כובין בקודש
 ובגדי אוכלי קודש מדרס לחטאת כמו שביארנו בהלכות
 פרה ארומה אבל שהור לקודש אינו כוב לחטאת
 וכן עשו חכמים מעלות בטבילה כיצד מי שטבל
 בלא כיונה הרי זה טהור לחולין ואסור במעשר שני יר
 שיתכוין לטביל למעשר טבל למעשר הרי זה
 בחוקת טהרה למעשר ואסור בתרומה טבל לתרומה הוהוק
 לתרומה ואסור בקודש טבל לקודש הוהוק לקודש ואסור
 לחטאת טבל לחטאת הוהוק לכל שהטבל לחטאת
 הוהוק לקל טבל סתם ולא נתכוון לאחד מכל אילו הרי זה
 טהור לחולין בלבד וטמא כשהיה אפי למעשר
 וכן הטובל ידיו או הטבילין צריך כוונה אפילו למעשר וכן
 המעשר ומעלה צריך כוונה אבל לחולין אינו צריך כוונה
 וכל המעלות האילו מדרסי סופרים אבל דין תורה היאיל
 וטבל מכל מקום הרי הוא טהור לכל כי שהיה
 טהור לתרום והסח את לבו מלאכול נטמא בהסח הרעת
 ואסור לאכול תרומה עד שיטבול פעם שנייה ואינו צריך
 היערב ששם היו ידיו טהורות לתרומה והסח
 לבו מלאכול אעפ שאמר יודע אני שלא נטמא ידיו הרי
 ידיו טמאות בהסח הרעת שהיריס עסקניות אם לתרומה
 כי ק' וחומר לקודש שכל הסכח ריעתו צריך טבילה
 ואם לא שבר עצמו מטומאת כת ולא ידע בוודאי שלא
 נטמא הרג זה צריך הגאה שלישי ושביעי מפני הסח הרעת
 ואם ידע שלא נטמא בכח והסח רעתו כשאר טומאות
 הרי זה צריך טבילה והערב ששם אף לתרומה ורבר ברור
 הוא שכל אילו הטבילות כדבריהן וכן גזרו חכמים
 על הכלים הנמצאים בשווקים וברחובות אפילו במדרבות
 שהיו בחוקת טומא שאם בוב או בכח נטמאו וכן הרוקים
 הנמצאין שם בחוקת טומאה ששא רוק זב וכיוצא בו היא
 הרוק הזה כל הכלים הנמצאין בירושלים שהורין
 אפי נמצאו דרך יורה לבית הטבילה שלא גזרו טומא על
 הכלים הנמצאין בירושלם חוץ כז הסכני לשחיטת הקדשו
 מפני חומרת הקדשים ברא בסכין הנמצאת בירושלם
 בשאר ימות השנה אבל אם מצא סכין בירושלם בארבעה
 עשר בניסו שוחט בה הקדשים כיר ואפי חל ארבעה עשר
 להיות בשבת שלא גזרו על הסכנים הנמצאין ביום הזה
 וכן אם מצאה ביום טוב שוחט בה כיר שחוקת כל הכלים
 ביום טוב שהורין מצא הסכין בשלשה עשר בזה
 עליה ומטבילה ושוחט בה למחר בפני שעשאה ביום זה
 כאילו יום שלשה עשר שביעי שלה

מצא סכין קשורה לסכין הירועה אצלו בין ביום טוב בין
 בשאר הימים הרי היא כמיה אם טהרה טהור ואין טמאה
 טמאה כל הרוקין הנמצאים בירושלם באכצע
 הדרך גזרו עליהן טומאה כשאר הרוקין הנמצאין בכל מקום
 וכל הרוקין הנמצאים בצדדין בירושלם טהור שהפרושים
 הן שמהלכין בצדדים כרי שלא יתטמאו בכצע עכו הארץ
 ובשעת הרגל שבאמצע הדרך טהור שכל ישראל טהורים
 ברגל ושבעדין טמאין שהטמאים ברגל מעטים והן
 פורשין לצדדין הדרכים כשם שהראשון עושה שני והשני
 עושה שלישי כן ספק ראשון עושה ספק שני וספק שני
 עושה ספק שלישי תרומה וקדשים שנטמאו בספק

שהקדמנו לבארם אתה למר שהארם יהיה אב לטומאה ויהיה ראשון לטומאה מרברי תורה ולעולם לא יהיה הארם שני לא מרברי סופר והוא האוכל אוכלי טמא או השותה משקין טמאין או הבא ראשון ורובו במים שאובין שכל אילו כשיני לטומאה מרבריהם וכן שאר כל הכלי חוץ מכלי חרס יהיו אב טומאה ויהיו ראשון לטומאה מרברי תורה ולא יהיה הכלי לעולם שני לטומאה לא מרברי סופרים שאם יטמא במשקין טמאין יהיה שני מרבריהן כמו שביארנו כבר ביארנו שכלי חרס לא יהיו אב טומאה לעולם לא מרברי תורה ולא מרברי סופרים ויהיה ראשון לטומאה מרברי תורה ויהיה ראשון לטומאה מרברי תורה ושני מרבריהן אם נטמא במשקין כשאר הכלים ולא יהיה הארם ולא הכלים שלישי ולא רביעי לעולם לא מרברי תורה ולא מרברי סופרים האוכלין לא יהיו אב טומאה לעולם לא מרברי תורה ולא מרבריהם ויהיו ראשון ושני מרברי תורה שהארם או הכלי שהוא ראשון לטומאה אם נגע באוכל עשאהו שני והאוכלין יהיו שלישי ורביעי לטומאה מרבריהן בלבד המשקין יהיו אב טומאה מרברי תורה כגון מי חטאת ורוק הוב וכימי רגליו ויהיו ראשון לטומאה מרברי תורה כגון שנגעו באב מאכות הטומאות וכן אם נגעו המשקין בולר הטומאה בין ארם בין כלים נטמאו מרברי תורה והרי הן כראשון לטומאה לטמא אחרים מרבריהם וכן אם נגעו בשני בני ארם בין כלים בין באוכלין נגעו ראשון לטמא אחר מרבריהם כמו שביארנו ויהיו המשקין שלישי ורביעי מרבריהם כיצד אם נגע טבול יום במשקה תרומה עשאהו שלישי ואם נגע במשקה קודש עשאהו רביעי ואין אתה מוצא משקין שניות לעולם ולא משקה שאינו תחילה חוץ ממשקה טבול יום כמו שביארנו שהוא פוסל מרבריה ואינו בטמא

פרק אחד עשר

כל כקום שנ באוכלין פסול הוא שיהיה האוכל עצמו טמא ולא יטמא אוכל אחר לא אם נגע באוכל אחר הרי הוא טהור הראשון שבחולין טמא ומטמא השני פסול ולא מטמא ואין שני עושה שלישי בחולין ומניין לאוכל שני שהוא פסול בחולין שנ וכלי חרס אשר יפול בהן אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא נמצא השרץ אב וכלי חרס שנפל השרץ לאוירו ראשון והאוכל שבכלי שני והרי הוא אומר יטמא וכן שרץ שנפל לאויר התנור הפת שנייה שהתנור ראשון הראשון והשני שבתרומה טמאים ומטמאין השלישי פסול ולא מטמא ואין שלישי עושה רביעי בתרומה כניין לאוכל שלישי שהוא פסול בתרומה שנ ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדש נמצא טבול יום אסור בתרומה עד שיעריב שכשו ואם נגע בה פסלה וטבול יום כשיני לטומאה הוא הא לכתת שהשני עושה שלישי בתרומה הראשון והשני והשלישי בקודש טמאין ומטמאין הרביעי פסול ואינו בטמא ואין רביעי עושה חמישי לעולם ומניין לשלישי בקודש שהוא טמא שנ והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל וכבר קרא הכתוב לשני טמא שנ כל אשר בתוכו יטמא הא לכתת שבשר הקודש שנגע בשני נטמא וישרף ומניין לרביעי בקודש שהוא פסול מקל וחיכר ומה כהומר כיפורים שהוא כותר בתרומה אסור בקודש עד שיביא כפרתו השלישי שהוא פסול בתרומה אינו רין שיעשה רביעי בקודש אבל הכישי טהור בשר תאיה אעפ שהוא טהור גזרו עליו שיהיה כשלישי לטומאה כטמא את הקודש ואינו פוסל את התרומה ויראה לו ייאל גזרו עליו לא כדי שלא יערבוהו עם בשר הקדש ויבואו לטעות ולשגוג בו וירמה שהבשר זה הוא חול והוא קודש ויאכלנו בטומאה חיבורי אוכלין על ידי משקין הרי הן חיבור לטמא טמאת אוכלין והרמז ספק אם חשבוים כגוף אחד למנו בהן ראשון ושני ושלישי או חושבין זה האוכל שנגעה בו הטומאה ראשון והאוכל

המחובר לו שני השני שבחולין פוסל אוכלי תרומה ועושה אותן שלישי ואם נגע במשקה חולין טמאין ואין צריך לומר אם נגע במשקה תרומה או במשקה קודש שהוא מטמא את הכל השלישי שבתרומה שנגע באוכלי קודש פסול ונעשו רביעי ואם נגע במשקה הקודש טמאין ונעשו תחילה אבל אם נגע שלישי שבתרומה במשקה תרומה הרי הוא טהור וכן רביעי שבקודש אם נגע במשקה קודש הרי זה טהור חולין שנגעו על טהרת תרומה השלישי שבהן פסול בתרומה ואם נגע בקודש אינו עושהו רביעי ואפי מטקה קודש אינו פוסל וחולין שנגעו על טהרת הקודש השלישי שבהן טהור כחולין האוכל רביעי שבקודש אסור לו לאכול את הקודש ומותר ליגע בקודש ואינו פוסלו תבשיל שנתערב בו הקודש ואין בו כית בכרי אכילת פרס הרי זה לא יאכל ברביעי של קודש לא בחמישי שהוא טהור כמו שביארנו האוכל שלישי שבתרומה עצמה או של חולין שנגעו על טהרת תרומה הרי זה אסור לאכול את התרומה עד שיטבול ומותר ליגע בתרומה והרי היא טהורה באכילה עשו מעלה בנגיעה לא עשו מעלה ברא בתרומה עצמה אבל תבשיל שנתערבה בו תרומה אם אין שם כית בכרי אכילת פרס הרי זה מותר לאטל מאותו תשביל כדרך שכותר ליגע בתרומה האוכל שלישי שבתרומה או של חולין שנגעו על טהרת התרומה אעפ שהוא טהור לנגיעת תרומה הרי הוא כשני לעניין קודש שטהרת תרומה טומאה היא אצל הקודש אבל האוכל שלישי שבחולין שנגעו על טהרת הקודש הרי הוא טהור שאי לכ רבר שעושה רביעי בקודש לא קודש מקודש בלבד כל קודש האסור בעניין טומאת אוכלין ומשקין הוא קודש מקודש המקודשין כגון בשר קודש קדשים ובשר קדשים קלים וחלות תורה ורקיקי נזיר שנשחט עליהן הזבח והמנחות שקדשו בכלי ושתי הלחם ולחם הפנים משקדמו בתנור אבל חלות תורה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהן הזבח והמנחות שלא קדשו בכלי אינן לא מקודש ולא בחולין לא בתרומה החלה והביכורים ותשלומי ארבעה וחמשה הרי הן כתרומם הסבל והמרוכע וגידולי תרומה ומעשר שני וראשו ועיסה הסבולה לחלה הרי הן בחולין והראשון טמא בהן והשני פסול ואין בהן שלישי כל רבר שוראי מטמא את החולין מן התורה גזרו על ספקו בחולין הטבולין לחלה שתעשה אותה העיסה בטהרה ומפרישי מבנה חלה וחלתה תלויה לא נאכלת ולא נשרפת

פרק שנים עשר

אחת עשרה כעלות עשו חכמים לקודש על התרומה ואילו הן יש לארם להטביל כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא קודש גזירה טמא יהיה פי הכלי צר ולא יהיה בו כשפופרת הידר ונמצאו הכלים עבתוכו כאילו טבלו במים שבכלי לא בכקוה ברא בשהיה הכלי הגדול שיש בתוכו הכלים הטמאין טהור אבל אם היה טמא מתוך שעלתה לו טבילה עלתה טבילה לכלים שבתוכו אפי להשתמש בהן בקודש כלי שננטמאו אחריו במשקין לא נטמא תוכו ולא בית אצבע שבעובי שפתו והמשקין שבתוכו או שכבית צביעתו טהורין ושותרה בו ואינו חושש שמא יגעו משקין שבפיו באחריו הכלי ויחזרו ונטמאו תוכו ברא לתרומה אבל לקודש נטמאו אחריו נטמאו כולן הנושא את הכרס מותר לו לישא עמו תרומה כאחר והואיל ואין הנושא נוגע בתרומה ולא התרומה נוגעת במדרס הרי היא טהורה אבל לא הקודש אעפ שלא נגע בו מעט היה בארד שנשא חבית של קודש טמאה במדרס שנשע עמה ובאותה טעה גזרו שהנושא את המדרס לא יטא א הקודש ולא גזרו אלא במדרס עם הקודש כמעשה שהיה ואם עבר ונשא הואיל ולא נגע בקודש הרי הקודש טהור בגרי אוכלי תרומה אעפ שהן שחודין ונזהר

לאכול בקדשו ואין השאר עליו חובה כמו שביארנו בהלכו מחוסרי כפרה ספק נגעים כיצר ער שלא נזקק לטומאה ספיקו טהור כמו שביארנו בפרק שישו מהלכות נגעים ספק עומר ועובר כיצר מצורע שיושב תחת האילן והטהור עובר ספק האהיל עליו האילן וטמא ספק לא האהיל עליו וכן אם היה הטהור יושב תחת האילן והמצורע עובר תחתיו ספק עמר המצורע ונטמא הטהור ספק לא עמר ספיקו טהור ספק שרצים זה ספק הנורקין כיצר זרק שרץ או רבר טמא לבין הכרות או שורק כתר לבין הטמאות ספק נגע ספק לא נגע הרי זה טהור הואיל ומצא הכתר הטהור שאינו נוגע בטומא שכל הטומא בשעת מציאתו ואין אומרים שמה נגע בו ואחר כך נפל בצידו לא הרי הן כשעת מציאתו השרץ כפי החולדה ומהלכת על גבי כרות של תרומה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור מפני שלא נהה הטומאה היתה מהלכת בו ונוגע בכרות ספק חי ספק מת הרי הן טהורות ברא בזמן שנטלתו והלכה לה אבל אם נמצא מת בפיה הרי אילו טמא ראיהו חי בפיה אע"פ שצאווה מת בצניה הרי זה טהורות וכן השרץ כפי החולדה והנכילה כפי הלב ועברו בין הטהורים או שצברו טהורים ביניהן ספיקו טהור מפני שאין לטומאה מקום קבוע הרי סנקרין בהן על הארץ הרי הן כסונחין וטמאין למפרע כספק אם היו ברשות היחיד כמו שיתבאר ספק רשות הרבים כיצר טומאה שמונחת ברשות הרבים ספק נגע בה ספק לא נגע ספיקו טהור היתה ברשות היחיד וספק נגע בה ספק לא נגע ספיקו טמא וכל או הספיקות שטהרו חכמים אפי' ברשות היחיד מפני שאין בהן דעת להישאל כמו שיתבאר ספק שני רשות כיצר היה רבר טמא ברשות היחיד ורבר טהור ברשות הרבים או שהיה הרבר להפך ונגע באחד מהם ואין ידוע באי זה מהן נגע או שהיט את אחד מהן ואין ידוע אי זו היט אם היה הרבר הטמא כטמא במשא או שהיה אחר מהן מטמא באהל והאחי על אחד מהן ואין ידוע על אי זה מהן האהיל הרי זה טהור אע"פ שספק רשות הרבים טהור כשבוא לישאל אומרים לו אם טבלת אין בכך הפסד אם טבל הרי זה כטובח ואם לא טבל ועשה טהרות הרי הן טהורות שספק רשות הרבים טהור שרץ שנמצא שרוף וכונח על גבי אוכלי וכן טלית שנמצאת בליה ומחש שנמצאת שבורה או חלודה בין הכלים הרי אילו טהורין בין ברשות היחיד בין ברשות הרבי ואין אומרים שטמא אחר שנגע באוכלין נשרף ואחר שנטמאו הכלים בנגע הטלית והמחש נטברה או החלודה ובלתה הטלית ער שטהר שכל הטמאות בשעת מציאתן שני עדים איכרין לו נטמא והוא אמר טהור אני הוא נאמן על ידי עצמו ואע"פ אין אומרים לו עסקו בטהרו לא אם עשה טהרות הרי הן טהורות לעצמו ער אומר נטמא ושנים אומרים לא נטמא בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טהור שנים אומרים נטמא וער אחר אומר לא נטמא בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים הרי זה נטמא ער אומר נטמא וער אומר לא נטמא אשה אומרת נטמא ואשה אומרת לא נטמא ברשות היחיד טמא ברשות הרבי טהור

פרק ששה עשר

מפני מה טהרו חכמים ספק טומאה ברשות הרבים שהרי הציבור עושין פסח בטומאה בזמן שהטמאין כרובין אם שטמא וראית נרחית מפניהן קל וחומר לספק טומאה שאיסור כל הכפיקות מרביותו כמו שביארנו בהלכות ביאת אסורות ומפני מה החמירו בספק רשות היחיד שהרי טומא שנסתרה אע"פ שהרבר ספק הרי היא טמאה לבעלה ער שתשתח וכשם שהטומאה ובעלה שנים כך ספק טומאה בשנים אבל אם היו שלשה ברשות היחיד הרי ספק טומאתן שם טהור ברשות הרבים ברא כשהיה זה שנטמא בספק יש בו דעת להישאל ולדרוש

ממנו מה אירע לו כטומא אבל אם היה חרש או שומה או קטן שאינו יודע להשיב על העניין כשישאלין אותו הרי ספיקו טהור כיצר חרש או שומה או קטן שאין בו דעת להשאל שנמצאו בחצר או במבוי שיש שם טומאה וספק נגע ספק לא נגעו הרי זה טהורין וכן כל שאין בו דעת להשאל אע"פ שנולד לו הספק ברשות היחיד ספיקו טהור הסומא והישן והמהלך בלילה כפיקו ברשות היחיד טמא מפני שיש בו דעת להשאל ברא שכל שאין בו דעת להשאל ספיקו טהור בשהיה הרבר שקול ואין שם חוקה אבל אם היה הרבר ידוע שחוקתו שנטמא הרי זה טמא כיצר תינוק טמא שנמצא בצד העיסה והבצק בירו הרי העיסה טמאה שדרך התינוק לטפח ובכך היא חוקתו ואין שורפין על חוקה זו הרי משקין טמאין ובצק טהור ובהמה או חיה או עופות בבית ונמצא בבצק מקום נשיכתן חוקה ששתו משקין ונשנו בבצק וטמאווה היתה שם פרה ובין המשקין והבצק כרי שתלחך את לשונה הרי הבצק טהור ובשאר כל הבהם כרי שתנגב את פיה פחות מזה הבצק טמא ואם היה כלב אפי' היו משקין בצד הבצק הרי זה טהור שאין דרכו של כלב להניח הכוזב ולילך לו אל הכים נמצא בבצק נקירת התרנגולין אם יש בין המשקין והבצק כרי שינגבו את פיהן בארץ הבצק טהור ואם לאו טמא שחוקתן ששתו וניקרו בבצק כמשקין שכפיהם ברא בשהיו המשקין צלולין שבבואה של תינוק ניכרת בהן אבל עכרין הבצק טהור שאילו נקרו בכשקין היה מקום המשקין ניכר בבצק אם היו צלולין אע"פ שהבצק בחוקת טומאה אין שורפין על חוקה זו לא תולין

אי זו היא חוקה ששורפין עליה ברשות היחיד עיסה בבית ושרצים וצפרדעים מטפלין שם ונמצאו חתיכות כבשרן בעיסה אם רוב המטפלים שרצים העיסה טמאה ותישרף ואם הרוב צפרדעים טהורה הרי טמאות וטהרות בצירו או לבעלה מכני ונתעט בטלתו וספק נגע ספק לא נגעו בעת שנתעטף אם היו ברשות היחיד ספיקו טמא שספק טומאה הבאה בירו ארס נשאלין עליה אפי' בכלי הפונח על גבי קרקע הרי הוא כמי שיש בו דעת להישאל ואם היו ברשות הרבים ספיקו טהור ואם אי אפשר שרא יגע ספיקו טמא ככר של תרומה שנתן על גבי הרף ובררם נתון תחתיו ואי אפשר לו כשיפול שלא יגע בכרר אע"פ שהוא במקום כדרון ובא וכיצא הכר בכקום אחר הרי הוא בטהרתו שאני אומר ארס בא ונטלו ונתנו במקום זה ואם אכר כרי לי שלא בא ארס לכאן טמא שוראין נפל ונגע בכדרם כשנפל תינוק שנמצא ביד בית הקברות והשנינים בירו אע"פ שאין שם שושנים לא במקוה טומאה ספיקו טהור טמא אחר לידתן ונתנם לו וכן חבור העומר בבית הרברות כליו טהורין ואין אומרים שטמא נתבעך בהן ונגעו בקבר מפני שאין בו דעת להישאל וכשנמצאו לא נמצאו נוגעין וכל הטומאות כשעת מציאתן תינוק שהיה תופש בירו שלאביו או שהיה רוכב על גבי כתיפו של אביו ספיקו ברשות היחיד טמא מפני שאביו נשאל עליו וארבע ספיקות אמרו חכמים בתינוק תינוק שאינו יכול להלך שהנחתו אביו ובאת ומצאתו כמות שהוא במקומו טהור ואין אומרים שטמא טומאה באה ונטמאתו ונפפתו התחיל התינוק לצאת ולהכנס בגריו טהורין ואינו כדרם כשאר בגריו עם הארץ ואע"פ שהן טהורין אין עושין על גביהן טהרות הגדיל עד שיהיה בו דעת להישאל ספיקו טמא ברשות היחיד הגדיל עד שיהיה בו דעת לשבור את גופו אוכלין על גופו טהרות יודע לשבור את ידיו אוכלין על גבן טהרות כיצר בודקין אותו כטבירין אותו ונתנין לו חולין לשם תרומה אם יודע לשבור את גופו אוכלין אנב גופו טהרות ואם יודע לשבור את ידיו אוכלים אנב ידיו טהרות

פרק שבעה עשר

אב מאבות הטומאות של תורה הרי אילו נשרפין בטומאה
 זו כגון שנסתפק לו אם נגע באב זה או לא נגע
 ויש שם ספיקות שאין שורפין עליהן ואין אוכלין אותן
 אוכלים שנסתפק לו בהן לא תולין לא אוכלין ולא שורפין
 ויש שם ספיקות ששורפין עליהן את התרומה
 ואין צריך לומר קדשים אבל על ספק אין שורפין עליו
 תרומה לעולם ואין צריך לומר קדשים לא תולין לא אוכלין
 ולא שורפין על ששה ספיקות שורפין את
 התרומה וכולם גזירה מדבריהם ואילו הן על בית הפרס
 ועל עפר הבא מארץ העמי ועל בגדי עם הארץ ועל הכלים
 הנמצאים ועל הרוקים הנמצאים ועל מי רגלי אדם טמא
 שנתערבו במי רגלי בהמה כחצה למחצה ואין ידוע אם
 בשלו כראיהן אם לא כיצד אם נמצאת תרומה
 מחמת אחד מששה אילו אעפ שיעקר טומאתו בספק הרי
 זו תשרף הואיל ויראי ספיקות אילו טומאתן מן התורה
 שהמת והזב טמאין מן התורה ואחת תרומה
 טנגעה באחת משש טמאין האילו או שנטמאת מחמת אחת
 בהן והרי היא שלישי לאחת כהן הרי זו תשרף
 אבל אם נסתפק לו בכל מקום אם נגע בבית הפרס ובארץ
 העמים או לא נגע אם נגע בבגדים ורוקן וכלים ופי רגלים
 או לא נגע הרי אילו תולין בפני שיעקר טומאתו מפני
 הספק טמא טמאין הן או שהורו ואם תאמ טמאין טמא נגע
 טמא לא נגע ונמצאו שני ספיקות ואין שורפין על שני
 ספיקות לא תולין כמו שביארנו

פרק ארבעה עשר

שנים עשר ספיקות טהרו חכמים ואילו הן ספק מים שאובין
 לבקיה ספק טומאה צפה על פני המים ספק משקין לטמא
 אחרים אבל לטומאת עצמן טמאים מספק ספק הירדים בין
 לטימאת עצמן בין לטמא אחרים בין לטהרת ידים
 מטיב יתן ספק רבני ספרים ספק החולין ספק קורבנות
 ספק נעשים ספק עובר ועובר ספק שרצים ספק רשות הרבי
 ספק ישרי רשעות ספק מים שאובין לבקיה
 כיצד שלשת לוגין מים שאובין שנפלו לבקיה פסלוהו ספק
 נפלו ספק לא נפלו ואפי נפלו ספק יש בהן שיעור או אין
 בהן ספיקו טהור והרי הבקיה בכשרותו ואין מורה לו לטבול
 בבקיה זה ולעשות טהרות לכתחילה ואם טבל ועשה
 טהרותיו טהורות ספק טומאה צפה על פני
 המים כיצד שרץ שהיה צף על פני המים בין שהיו המים
 בכלים או בקרקעית וירד למים אפילו אין שם לא כלא
 אדם וטומאה הרי זה טהור עד שירע ויראי שנגע ולא
 אמרו ספק טומאה צפה טהור לא לשרץ בלבד וכל הנתלץ
 והנגרדן הרי הן כפונחין
 שרץ שזיה מונח בכלי וכלי צף על פני המים או שהיה
 מונח על המים או על הנבילה ואפי ניכוח הנבילה או בשר
 בת שנתתי או שהיה מונח על שכבת זרע הצפים על פני
 המים הרי זה כפונח על הארץ שספקו ברשות היחיד טמא
 כמו שיתבאר היה שרץ על גבי שרץ צף על
 פני המים הרי זה כפונח עכה שצפה על פני המים וספיקו
 טהור היה מונח על גבי מי חטאת ומי חטאת
 צפין על פני המים הרי זה ספק אם הוא כפונח או אינו
 כפונח יפוך יראה לו שכפיקו טהור כדרך
 שטהרו ספק טומאה צפה על פני המים בין בכלים בין
 בקרקעית כך טהרו ספק טהרה הצפה על פני המים בין
 בכלים בין בקרקעית כיצד עריבה שהיא טמא
 כת וכבר תרומה כריך כפונח או בנייר ונתון בתוכה וירדו
 לתוכה מי נשמים ונתכלאת ונפישט הנייר והרי הככר צף
 על פני המים והנני כבדיל בינו לבין המים וכפק נגע צרד
 בעריבה ספק לא נגע הרי היא בטהרתו בפני שהוא צף
 שרץ שנמצא צף על גבי בור בתוך הגת לתרומה
 ספיקו טמא ולפועל ספיקו טהור כפני שהיא טומאה
 צפה ספק מן טמא לטמא אחרים טהור לטומאת עצמן
 טמא כיצד היה מקל בירו ובראשו משקין טמאין ודרקן

לתוך ככרות טהורות ספק נגעו המשקין בככרות ספק לא
 נגעו טהורות וכן אם נסתפק לו אם נגעו משקין
 טמאין בכלי זה או לא נגעו הרי הכלי טהור וכן אם נסתפק
 לו אם נגעו משקין אילו הטמאין בכשקין אחרי או לא נגעו
 הרי המשקין האחרים טהורין אבל טמא
 שפשט ירו או רגלו לבין משקין טהורין או שורק ככר טמא
 לבין משקין טהורין ספק נגעו במשקין ספק לא נגעו הרי
 או טמאין בספק וכן כל כיוצא בזה חבית שהיא
 מליאה משקין ופשט הטמא את ירו לאוירה ספק נגעו
 במשקין ספק לא נגעו בה המשקין טמאין והחבית טהורה
 שאין ספק המשקין כשכא וכן אם נכנסו
 משקין שהן טמאין מספק לאויר החבית הרי החבית טהור
 והמשקין שבתוכה טהורין שאינן מתטמאין לא מן החבית
 ואם נתערבו משקין או הספק במשקין שבחבית הרי כל
 המשקין טמאין בספק והחבית טהורה וכן אם
 נפלו משקין או לתוך התנור הרי הפת והתנור טהורין

ההרבין ביתו במים טמאים או שולפן והיו שם
 טהרות ספק נתוו עליהן ספק לא נתוו ספקו טהור
 ולף משקין טהורין וטמאין בתוך הבית ונמצאו
 אחר כך כשקין על ככר של תרומה נטלה ונשאל עליה הרי
 זו טהורה שספק המשקין לטמא טהור הניח הככר
 עד שנגבו המים שעליה הרי זו טמאה בספק שספק טמא
 ברשות היחיד טמא כמו שיתבאר והרי אין כאן משקין לא
 ככר שהיא ספק טמאה ספק טהורה ספק ידים
 בין להתטמא בין לטמא אחרים בין לטהרתו טהור כיצד
 היו ידיו טהורות ולפניו שני ככרים טמאין ספק נגעו ספק
 לא נגע או שהיו ידיו טמאות ולפניו שני ככרים טהורין
 ספק נגעו ספק לא נגע או שהיו ידיו אחת טהורה ואחת
 טמאה ולפניו שני ככרים טהורין ונגע באחת כהן וספק
 בטמאה נגעו ספק בטהורה או שהיו ידיו טהורות ולפניו
 שני ככרים אחת טהורה ואחת טמאה ונגע באחד כהן
 ספק בטמא נגעו ספק בטהור נגע או שהיו ידיו אחת טהור
 ואחת טמאה ולפניו ככר טמא וכבר טהור ונגע בשתיהן
 ספק טמאה בטמא והטהור בטהור או טמא בטהור והטהור
 בטמא הירדים כמו שהיו והככרים כמות שהיו
 וכן אם היו ידיו טמאות והטבילין או נטלן ספק שהמים
 שטהרו בהן בשרים לידים ספק שהן פסולין ספק יש בהן
 כשיעור כפף אין בהן ספק שהיה רבר חוצץ על ירו ספק
 שלא היה הרי ידיו טהורות היתה ידו אחת
 טמאה ואינו יודע אי זו היא אומרין לו שלא יעשה טהרות
 עד שיטול שני ידיו ואם נגע באחת מהן בטהרות קודם
 שישול ידיו טהרותיו טהורות

פרק חמשה עשר

ספק רבדי ספרים כיצד ספק אכל אוכלין טמאין ושתה
 משקין טמאין ספק שלא אכל ושתה ספק שבא ראשי
 ורובו במים שאובין או שנפלו עליו מים שאובין ספק שלא
 בא ושלא נפלו הרי זה טהור וכן אם אכל אוכלין
 טמאין או שתה משקין טמאין או בא במים שאובין או
 נפלו עליו וספק נגע בטהרות או ספק לא נגע הרי טהרות
 או טהורות וכן האיכל ספק אוכלין טמאים
 והשתה כשקין שהן טמאים בספק הרי זה טהור וכן האיכל
 תרומה תלויה טהור וכן כל כיוצא באו מולרי טומאות
 שהן מדברי סופרים כפיקן טהור אבל אב שהוא
 מדברי סופרי ספיקו טמא לא אם כן היה האב עצמו טמא
 בספק כגון בית הפרס וארץ העמים שאין שורפין על כפף
 מנען כמו שביארנו ספק החולין היא טהרת
 אוכלי חוליהן בטוהרה והן הנקראין פרושים כיצד אוכלי
 חוליהן בטוהרה יצולר להן ספק טומאה בטהרותיה הרי או
 טהורין בכל הספיקות טלן ואין להן טומאה לא טומאה
 וודאית ספק הקורבנות כיצד מחוסר כופורים
 שיש עליו ספק חמש קורבנות כגון האשה שיש עליה ספק
 חמש זבית או ספק חמש לירות מביאין קרבן אחד וטהור

שעבר עליו הלילה או מקצתו טמא הניח כלי או שכחו ברשות הרבים אעפ שיעבר עליו הלילה טהור הניחו או שכחו ברשות היחיד הרי זה טמא מדרס וטהור מטמא מת ומפני מה לא החמירו בשוכח וכניח כמאבר מפני שאינו דבר מצוי תמיד לא גורו עליו המאבר ומצ בתוך הבית הרי זה טהור מפני שהוא בחזקת שמור השוטח כלים ברשות הרבים הרי אילו טהורי וברשות היחיד טמאים שמה נגעו בהן טמאים ואם היה משברן טהורין נפלו והלך להביאם טמאין מפני שנעלמו מעיניו וכן מי שאברו כליו ברשות היחיד ומצאן אפי בו ביום הרי הן מדרס וטמא מת כמו שביארנו שושה אצת בעיר או נוכרית כל הדוקן שבעיר בחזקת טומאה לעולם בכל מקום מי שדרסה אשה על בגדיו או שישבה עמו בספינה אם מכירתו שהוא אוכל בתרומה כליו טהורין ואם לאו ישאלנה נני שישן ברשות הרבים ועמד כליו טהורים נגע ברשות הרבים באחד בלילה ואין ידוע אם חי אם מת ובשחר ענה ומצאו מת הרי זה טמא שכל הטומא כשעת מציאתו ואם ראוהו חי בערב ובשחר מצאו מת הרי זה ספק ברשו הרבים וטהור המסוכן ברשות היחיד ונתעלה ואין ידוע אם מת או עדיין הוא חי והוציאוהו לרשות הרבים וחזרו והכניסוהו לרשות היחיד כשהוא ברשות היחיד ספיקו טמא וכשהוא ברשות הרבים ספיקו טהור מעשה באחד שהיה מסוכן והולכיהו מעיר לעיר במישח והיו כתות מתחלפות תחתיו ובאחרונה נמצאת מת ולא טמא חכמים לא כת אחרונה בלבד טמא שהיה עומד ומרבר על הכור ונתזה צינורה מפיו ספק הניע לכור ספק לא הניע אם היה בור של שמן ספיקו טמא ברשות היחיד ואם היה בור של יין ספיקו טהור בכל מקום מפני ששפת הכור קולטת

פרק תשעה עשר

שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן הלך ועשה טהרות ונאכלו והיה שלישי ושבעו וטבל וטהר והלך בשני ועשה טהרות הרי אילו טהורות אם קיימות הראשונות אילו ואילו תלויות שבווראי שאחד מהן טהורות טמא ואם לא טהר בנתים הראשונות תלויות והשניות ישרפו שהרי הן טמאות בווראי שזה טמא היא מפני שחלף בשני השבילין וכן השרץ והצפרדע ברשות הרבים ואין צורתן ניכרת ואין ידוע אי זהו השרץ ונגע באחד מהן ועשה טהרות ונאכלו וטבל ונגע בשני ועשה טהרות הרי אילו טהורות ואם קיימות הראשונות אילו ואילו תלויות ואם לא טבל בנתים הראשונות תלויות והשניות ישרפו שני שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחד מהן ועשה טהרו ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות אם באו ונשאל זה אחר זה מורין לכל אחד מהן בפני עצמו שהוא טהור באו שניהן כאחד או שבא האחד ושאל עליו ועל חבירו ואמר שנים היינו ובשני השבילים הלכנו ושני טהרות עשינו הרי שניהם טמאין וטהרות שעשו נשרפות וכן אם נטמאו בטומאה קלה כיצר שני ככרים אחד טמא ואחד טהור אבל את אחד מהן ועשה טהרות ובא חבירו ואכל את השני ועשה טהרות אם נשאלו זה אחר זה שניהן טהורין מפני שהן ספק דברי סופרי שהוא מכלל הספיקות שטהרו חכמים כמו שביארנו נשאלו שניהן כאחת או שנשאל עליו ועל חבירו שניהן טמאים מספק וטהרותיהם נשרפות שהרי ווראי אחת מהן טמאה ואפילו ככר אחד טמאה שנתערבה בטמאה ככרות טהורות טלן טמאות וישרפו ככר טמא שנתערב בתשעה ככרות טהורין ובאו חמשה בני אדם ואכלו חמשה ככרות מהן ובאו חמשה בני אדם אחרים ואכלו החמשה הנשארות הראשונים טמאים מפני שאין להן אנשים אחרים שיתלו בהן והחמשה האחרים טהורין מפני שהן טלן

בראשונים שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלכו בהן שני אנשים איש אחד טהור ואיש אחד טמא אפי היה האחד תלוי הרי זה טהור תולה בתלוי ואוכרו זה טהור תולה ואומרו זה טהור הלך בשביל הטהור והרי הוא בטהרתו וזה התלוי הלך בשביל הטמא ואעפ שנשאן שניהן כאחד

פרק עשרים

כל מקום שהוא רשות הרבים לעניין שבת כך הוא רשות הרבים לענין טומאה ארבע אמות הסמוכות לרשות הרבים הרי הן כרשות הרבים לטומאה וכן הכרמלית בגן היס והאצטונית הרי הן כרשות הרבים לטומאה יש שם מקומות שאעפ שהן רשות היחיד לשבת הרי הן כרשו הרבים לענין טומאה ואילו הן השבילין המפולשין לשיחין ולבורות ולגתות והנביעה הכוקפת גדר בימות החכה ובסילקי מלכים שהוא בניין רחב הרבה לעמוד בו אנשי המרכבה ויש לו פתחים הרבה פתוחין לרשות הרבים והפורן והוא הבניין הגדול שיש לו שני פתחים זה כנגד זה וחצר שהרבים נכנסין בפתח זה ויוצאין בפתח אחר וכן מביאות היורדין לים או לנהר אעפ שהן גרויזן כיכן ומיכן ורבים מספסין ועולין בהן והביכוסות והמרחצאות הרי הן כרשות הרבים לטומאה וכן כל העזרת כרשות הרבים לטומאות גגות הקיר שדרך העיר עוברת עליהן רשות הרבים לטומאה הגנה כומן שהוא משתכרת רשות היחיד ובוכן שאינה משתכרת רשות הרבים לטומאה וכן בסלקי גדולה בוכן שפותחין אותה רשות הרבים לטומאה ובוכן שנעולין אותה רשות היחיד לגל הבקעה הכוקפת גדר בימות הנשכים רשות היחיד לשבת ולטומאה ואם לא היתה כוקפת הרי היא רשות היחיד לטומאה בלבד ובקעה שעברו עליה בימות הנשכים הרי היא רשות היחיד לטומאה אפי בימות החכה ואילו הן ימות החמה ששתעקד התבואה כתוכה ואילו הן ימות הנשכים ששתרר רביעה שנייה בין העיגולים של ענבים לזונין רשות הרבים לטומאה כרם של פני הבורים רשות היחיד ולאחר הבורים רשות הרבים לטומאה לטומאה נכנסו ברות זו ויוצאין ברות ששכנדה שאר כל הבקוסות הרי הן כרשו שבארנו דינם כשם שהן רשות היחיד לשבת כך הם רשות היחיד לטומאה ויש מקומות שאינן רשות היחיד לשבת ואעפ הן רשות היחיד לטומאה כפני שאין להם סומאטשין בהן ואם הן האילנות והורי רשות הרבים אעפ שאין בהן ארבעה על ארבעה כיצר אילן שהוא עומד ברשות הרבים וטומאה בתוכו עלה לראשו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא הכנים ירו לחור שיש בו טומאה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא חנות שהיא טמאה ופתוחה לרשות הרבים ספק נכנס ספק לא נכנס ספיקו טהור שכל החנות כמו שרץ המונח ברשות הרבים שספק נגעו טהור היו שתי חנויות אחת טהורה ואחת טמאה ונכנס לאחת מהן ספק לטמא נכנס ספק לטהור ספיקו טמא שזה ספק רשות היחיד שהחננו רשות היחיד וכן בקעה בימות הנשכים שיש בה שדות הרבה ובה שרה אחת טמאה ואחת טהורה יאם נכנסתי לבקעה זו ואיני יודע אם נכנסתי לאחת שרה או לא נכנסתי ספיקו טמא שספק טומאה ברשות היחיד אפי ספק ביאה טמא מקום שהיה רשות היחיד ונעשה רשות הרבים וחזר ונעשה רשות היחיד כשהוא רשות היחיד ספיקו טמא וכשהוא רשות הרבים ספיקו טהור רברים שהן ברשות הרבים הרי הן כרשות הרבים כיצר קופה ברשות הרבים גבוהה עשרה שפחים והטומאה בתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור הכני ירו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא היתה כפישה נתונח על כתיפו וככר תרומה סדוך בסיב או בגייר ונתן לתוכה ספק נגע בה אחר ספק לא נגע ספיקו טמא חזור ברשות הרבים גבוה עשרה שפחים

כזית מן המת בפי העורב ספק האהיל על הארס ועל הכלי
ברשות היחיד ספק שלא האהיל הרי הארס טמא כספק
והוא שיהיה בו דעת לישאל והכלים שהורין מפני שאין להן
דעת לישאל וכן הממלא בכלי ונתן בעשרה
כלים ונמצא השרץ באחד מהן הוא סמא והכלים שהורין
אעפ שטלן ספק שמא השרץ בכלי שמילא בו היה תחילה
מפני שהן כלים ואין בהן דעת לישאל ואם היה לכלי
שמילא בו אונים הואיל ואיפשר שיצאו המים ויתאחד בו
השרץ כולן טמאים וכן הממלא בעשרה דללים
זה אחר זה ונתן בעשרה כלים מדלי אחד לכלי אחר ואין
ידוע הראשון מן האחרון ונמצא השרץ בכלי אחד מהן
הרי התשעה כלים עם עשרת הדללים שהורין שאני אומר
שמא בכלי זה היה השרץ מתחילתו ואם יש לדללים אוננים
הרי כל הדללים עם כל הכלים טמאין המערה
טכלי לכלי ונמצא השרץ בתחתון העליון שהור ואין אומרין
מן העליון נפל לא שמא בתחתון היה כפני שהן כלים ואין
להן דעת לישאל וכן כל כיוצא בזה קופה
שנשתמש בה בטהרות ונמצא בה שרץ אם יש לה שוליים
או אונים אעפ שאין לה שוליים הרי כל הטהרות שנשתמשו
בה טמאות אפי היה ברוקה ומכוסה שמא עם הנבחה
ידו מן הברוקה נפל השרץ ואפי נשתמש בה בטהרו בוית
זו וטלטלה לזוית אהרת ונמצא בה השרץ כולן טמאות
לפי שבחוקין טמאה ממקום למקום לתלות אבל לא
לשרוף הוולף את הבור וממלא ממנו חביות
אם היה משקיע כל חבית וחבית בבור וממלא אותה ונמצ
השרץ בראשונה כולן טמאות נמצא באחרונה היא טמאה
וכולן טהורות שאני אומר אחר שמילא את הראשונה נפל
שרץ לבור היה זולף בכלי ונתן לתוך החבית
ער שבלאן ונמצא השרץ באחד מהן היא בלבר טמאה
וכולן טהורות שאני אומר כן בלבר נפל השרץ או היה
בה ער שלא זולף לתוכה
לפיכך אם היה בורק כל חבית מהן ואחר כך נתן בה היון
ומכסה אותה אחר שזולף לתוכה ונמצא השרץ באחת מהן
כולן טמאות וכן אם נמצא השרץ בבור או בכלי שזולף בו
הכר טמא היה קוצה זתים כן המעטן ומעלה
אותן לגג ונמצא השרץ בגג זתים שבפעטן טהורים נמצא
בפעטן המעטן טמא נמצא בין כותל לזתים הזתים שהורו
נמצא השרץ בתוך גוש של זתים והגוש בגג אם
בתוך שלשה ימים אף הכעטן טמא שאני אומר גוש זה מן
המעטן עלה והשרץ בתוכו ואם נמצא אחר שלשה ימים
משהעלה זתים לגג הרי המעטן טהור שמא בגג נתקבצו
ונגשו גוש בתוך השלשה ימים הקורין מקרצת
מן העיסה ונמצא שרץ בבקרצת הכקרצת לברה טמאה
נמצא בעיסה העיסה לברה טמאה
נמצא בתוך הכקרצת אף העיסה טמאה אוכל
טמא שנמצא גרעינה שלו בתוך הככר או על גבו תבשיל
רותח אעפ שאין עליו משקה רותח הרי הן טמאים שאני
אומר האוכל כולו נפל שם וניבוח בתוך הככר או מחבת
הרתחה ונשארה גרעינתו נמצאת הגרעינה על
גבי הככר או בתוך תבשיל צונן הרי אילו טהורי אעפ שיש
עליה משקה שאני אומר גרעינה זו לברה נפלה אחר שאבר
האוכל מעליה שהרי אינה בטמאה היו בבית
אוכלין טמאין ואוכלין טהורים ונמצאת גרעינה בבית
הולכין אחר הרוב וכן אם היו רכים שהורין ורכים טמאים
בתוך הבית ונמצא הם על האוכל הולכין אחר הרוב
מיעשה היה בככר של תרומה שנמצא עליו רם
ובא מיעשה לפני חכמים וטהרוהו שאפילו נאכר רם שרץ
הוא הריני אומר רם שרץ חי הוא שהוא טהור עיר שיש
בה נבילות ושחוטיות כשר הנמצא בה הולכין אחר הרוב וכן
אם היה הנמצא בה ספק שרץ ספק צפרדע הולכין אחר
הרוב שיש באותה העיר כאותו הזמן זה הכלל בנמצא הלך
אחר הרוב האשה שמגבבת גבכה בחצר ונמצא
שרץ בתוך גבכה הרי זו טהורה שאין השרץ טמא במשא

נמצא על גבי גבכה הרי זו טמאה שמא נגעה בו היתה
כוברת בכברה ונמצא שרץ בתוך הפירות שבכברה הרי זו
טהורה נמצא על גבי הכברה הרי זו ספק טמאה שמא
נגעה בו וכל ספק ברשות היחיד טמא כמו שביארנו

פרק שמונה עשר

כל שאתה יכול לרבות ספיקות וספק ספיקות ברשות הרבי
שהור ברשות היחיד טמא כיצר נכנס למבו
והטמאה כחצר ספק נכנס לחצר ספק לא נכנס טמאה
בבית ספק נכנס לבית ספק לא נכנס ואפי נכנס ספק שלא
היתה שם ספק היתה שם ואם תאמר היתה שם בעת
שנכנס ספק יש בה כשיעור ספק אין בה ואם תאמר יש בה
ספק שהיא טמאה ספק אינה טמאה ואפי היא טמאה
ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא שהמכווי רשות היחיד
תשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהן ברשות
היחיד ונגע באחד מהן ואינו יודע אי זהו ספיקו טמא
תשעה שרצים וצפרדע ביניהן ברשות הרבים
ונגע באחד מהן ספיקו טהור זה הכלל כל ספק
ברשות הרבים טהור ער שיאמר נטמאתי בוודאי וכל
כפק ברשות היחיד טמא ער שיאמר וראי שלא נטמאתי
לפיכך עצמות המת ועצם נבילה ברשות הרבים או גוש
מארץ טהורה וגושים מבית הפרס או מארץ העמים
ונגע באחד מהן או הסיטו ואין ידוע כמה נגע מהן כזית
מן המת וכזית מן הנבילה והאהיל על אחד מהן ואין ידוע
על אי זה מהן האהיל שני שבילין אחד טהור ואחד טמא
הלך באחד מהן ואין ידוע באי זה הלך או שנגע בארס
זה בדרך ואין ידוע אם הוא טמא או טהור או שהיו שני
אנשים אחד טמא ואחד טהור ונגע באחד מהן ואין ידוע
באי זה כהן נגע מכל אילו הספיקות טהור
המוצא כת מושכב לרוחבו של דרך אם היה שלם והוא
מן הקצה אל הקצה הרי זה טמא לתרומה שחוקתו שנגע
היה לו מקום לעבור או שהיה משיבר ומפורק שאיפשר
שיגבר בין שוקיו ופרקיו הרי זה טהור ואם היה קבד לכל
היב והדרך הקבד כצדפו והעובר שם טמא שאין זה
כטאר ספיקות לא חוקתו שנגע שרץ שנמצא
במבו כטמא לכפרע ער העת שיאמר ברקתי את המבו
הזה ביום פלוני ולא היה בו שרץ אפילו כבדו ולא ברק
הרי זה מטמא למפרע כקודם הכבוד
ברא שכתצאו יבש אבל אם מצאו לח אינו מטמא למפרע
לא ער שעה שאיפשר שיכות בה ויחיה עתה לא בעת
שנמצא שני רוקין ברשות היחיד אחד טהור
ואחר מן החוקין הנמצאים שגורו עליהן טמאה כמו
שביארנו ונגע באחד מהן או הסיטו ואין ידוע אי זהו תולין
עליו את התרומה מפני שהן שני ספיקות ספק בטהור נגע
ספק בנמצא ואם תאמר בנמצא ספק שהוא טמא ספק
שהוא טהור היו שני הרוקין ברשות הרבים
אם היו נגובין וכונחין שם ונגע באחד מהן ספיקו טהור
נשא אחד מהן תולין עליו שהרי משנשא אינו מונח
ברשות הרבים וכן אם היה אחד מהן לח ונתלה
בו הרוק הלח תולין עליו שהרי אינו מונח ברשות הרבים
כרי שיהיה ספיקו טהור לא הרי הוא על בגרו
כבר ביארנו שאם נגע ברוק הנמצא או נשא או
הצאו בכל מקום שורפין עליו את התרומה כבית הפרס
וכיוצא בה שורפין על ווראי מנע בכל מקום
כי שיטב ברשות הרבים זכא אחר ודרם על בגריו או
שרק ונגע בו הרוק על רוק שורפין את התרומה ועל
בגריו הולכין אחר הרוב אם רוב העיר טמא בגריו מדרם
ואם רוב העיר טהורים הרי הוא טהור מי שאבר
לו כלי ומצאו ברשות היחיד הרי זה טמא מדרם וטמא
טמא מת אבר לו ברשות הרבים ומצאו ברשות הרבים
אם אברו ביום ומצאו לבו ביום טהור אבר ביום ומצאו
בלילה בלילה ומצאו ביום או שאבר ביום ומצאו ביום
של אחריו הרי זה בחוקת טמא זה הכלל כל

הנטוע בו מקבל טומאה ואם היו מים בתוכו מכשירין
כלי גללים וכלי ארמה שהשרשים יכולין לבקוע בהן ולצאת
אינן מכשירין את הורעים ואעפ שאינן נקובין הרי הן
כנקובין עציץ שמילאהו עפר עד שפתו אינו
חשוב כלי אלא הרי הוא כטבלה שאין לה שפה שאינו כלי
קיבול משקיץ טמאין שנפלו על האוכלין נטמאו
אעפ שנפלו שלא ברצון הבעלים שהרי הטומאה וההכשר
באין כאחת והוא שלא יהיו בקרקע כל אוכל
שנפסד ונסרח עד שאינו ראוי למאכל ארס אינו מקבל
טומאה וכן משקה שנסרח ונפסד ואינו ראוי לשתית ארס
אינו מקבל טומאה כדרך שאינו ככשר שנ אשר ישתה
היעור ששלקו והשליא שחישב עליה לאכילה
מתטמאין טומאת אוכלים בפני עצמן עור החבור ששלקו
הרי זה ספק אם מתטמא טומאת אוכלים בפני עצמו בפני
ששלקו או אינו מתטמא מפני שהוא מאוס הרבה
חטים שבגללי בקר ושעורים שבגללי הבהמה של קטן
אין מקבלין טומאה ואם חיטב עליהן לאכילה מתטמאות
טומאת אוכלין

כל אוכל שנתטמא ואחר שנתטמא נפסל ונסרח אם נפסל
מלאכול הכלב או שיביט כחרש הרי זה טהור ואם נפסל
מלאכול ארס ועדיין הוא ראוי לכלב הרי זה טמא כשהיה
וכל האוכלין שנתטמאו אין להן טהרה במקוה
ורעים טמאים שורעים הרי הצומח מהן טהור ואפילו ברבר
שאינו ורעו כלה והוא שהשרישו אבל קורם השרשה הרי הן
בטומאתן אפי ברבר שורעו כלה אוכלין
שמחוברין לכלים בטלו מתורת אוכל ואם נטמא הכלי הרי
הן כתטמאין בטומאת הכלי הואיל והן כשמשין תשביש
עין הרי הן כעין כל משקה שנטמ ואחר שנטמ נפסד ונסרח
הרי זה בטומאתו לעולם שאין המשקה יוצא ירי הכלב
טהור לעולם ואין למשקה שנטמא טהרה חוץ מן המים
בלבר שאם הטביל מים טמאים במקוה כיון שצפו כי מקוה
עליהן טהרו מקל שהיא מליאה משהין
טמאים והטביל מקצתה במקוה לא טהרו הכיס שעל
מקצתה עד שיטבול את כולה שלג
שנטמא והשיק מקצתו למי מקוה הואיל וטהר מקצתו טהר
התפר חטמא בין שנטמא

אחר שתמרו בין שתמרו במים טמאים עד שלא החמיץ
משיקו במקוה וטהר שהרי הוא כמים משהחמיץ הרי הוא
כיון ואין לו טהרה במקוה קדירה
שמליאה משקיץ כגון רבשוין וכיוצא בהן ונתונה בתוך
המקוה ופיט הראשון לטומאה את ירו ונגע בה הרי זה
מטמא את המשקי אעפ שהו בתוך המקוה ונטמא הקדירה
כחמת המשקי שבתוכה אעפ שהיא בתוך המקוה שהרי
המשקים שבה חוצצין
היתה מליאה מים הקדירה טהורה שאין הראשון מטמא
כלי חרס לעולם ואין המים שבתוכה טמאים מפני שהן
מעורבים במי המקוה פשט אב הטומאה את
ירו ונגע בה נטמאת הקדירה שהרי המים חוצצין בתוכה
מי שפיכות הרי הן בחזקת טומאה יררו עליהן
מי גשמים אם רבו עליהם הרי הן טהורים כחצה למחצה
הכל טמא בין בכלים בין בקרקעות אמתי כומן שקדמו מי
שפיכה אבל קרבו כי גשמים ויררו עליהן כל שהוא ממי
שפיכות הכל טמא שמשקיץ טמאי שיררו לטהורים מטמאין
בכל שהוא הטורף את גנו והמכבס את כסותו
והרי הן מנטפין ויררו עליהן גשמים ורבו הנטיפות הרי
רבו מי גשמים עליהן והנוטפין מהן טהורין הסך
שמן טהור ונטמא זה הארס וטבל והרי השמן על בשרו
אם היה כרי סיכת אבר קטן הרי הוא טהור כשהיה מקורם
סך שמן טמא וטבל לא טהר השמן שעליו
לא אם נשאר ממנו משקה מופח הרי השמן בטומאתו ואם
לא נשאר ממנו כדי להשפיע בטל במיעוטו

פרק שלישי

כבר ביארנו שאין האוכלין מתטמאין עד שיכשרו ושכל
אוכל שאינו מיוחד למאכל ארס אינו מקבל טומאה עד
שייחרו לארס אוכל שהוא מיוחד לארס במקום
הזה ואינו מיוחד לארס במקום אחר במקום שהוא מיוחד
בו אינו צריך מחשבה ליחרו לארס ובמקום שאינו מיוחד
בו צריך מחשבה ליחרו לארס ואחר כך יקבל טומאה
וכל אוכל שסופו לטמא ארס וכלים אינו צריך הכשר

יש אוכלין שצריכין הכשר ואינן צריכין מחשבה
ויש שצריכין מחשבה ואינן צריכין הכשר ויש שצריכין
מחשבה והכשר ויש שאין צריכין לא מחשבה ולא הכשר

כיצר כל האוכלין המיוחדין לארס בכל מקום
צריכים הכשר ואין צריכים מחשבה רגים טהורים
וחגבים טהורין בכל מקום וחגבים טמאים ורגים
טמאים בכפרים הרי הן מיוחדין לארס וצריך הכשר ולא
מחשבה וכן חלב בהמה טהורה שבתה צריך הכשר ולא
מחשבה בכל מקום ואילו צריכין מחשבה והכשר

בשר הפורש מן החי בין מן הארס בין הבהמה בין מן היעוף
ונבלת היעוף הטמא וחלב בהמה טהורה שחוטת בכפרים
אעפ שהוכשר בשחיטה צריך הכשר שני אחר המחשבה
וישאר כל ירקות השרה כגון הביצלי הקשים ביותר והפטריה

וכן חגבים ורגים קטנים צריכין מחשבה בכפרים
עולשין שורעין לבהמה ונכלך עליהן לארס אינן מקבלין
טומאה עד שיחשוב עליהן אחר שיתלשו שבחשבת חיבור
אינה מחשבה עולשין שלקטן לבהמתו והריהן
ונכלך עליהן לארס צריכין הכשר שני אחר המחשבה וכן

כל כיוצא בזה האלל אם חיטב עליו לאכילה ככל
טומאת אוכלין ואם לאו הרי הוא כעין ואינו מקבל טומאה
וכן העצמות המחוברין בבשר והגידים

והמקומו הרכים מן הקרנים ומן הטלפים והכנפים והניצה
והמקומות הרכים כן הצפורנים וכן החרטום הכובלעין
בבשר צריכין הכשר ומחשבה ואין צריכין

לא מחשבה ולא הכשר נבילת בהמה טהורה בכל מקום
ונבילת היעוף טהור וחלב בהמה טהורה בכרכו לפי שהן
מיוחדין למאכל ארס אין אחר כלא צריך מחשבה ואין
צריכין הכשר מפני שסופו לטמא ארס וכלים בסוית וכל
הטמא טומאה חבורה אינו צריך הכשר ואין

צריכין מחשבה ואינן צריכין הכשר נבלת היעוף טהור
בכפרים ונבלת בהמה טמאה בכל מקום והוא שחשב על
פרות סכוית אבל סוית אב טומאה הוא ישראל
ששחט בהמה טמאה לנכרי ושחט בה שנים הרי זה

מתטמא טומאת אוכלין כל זמן שהיא מפרנסת ואין
צריכה מחשבה שהרי ישראל שחטה לאכילת הגוי ואין יך
מחשבה גדולה כזו ואינה צריכה הכשר לפי שסיפה לטמא
טומאה חבורה

שחט בה אחר או שנחרה אינה מטמא טומאת אוכלין וכן
גוי ששחט בהמה טהורה לישראל ושחט בה שנים או רוב
שנים מתטמא טומאת אוכלי כל זמן שהיא מפרנסת ואינה
צריכה הכשר שחט בה אחד או נחרה אינה מטמאה

טומאת אוכלין והרי היא כשאר הנבילות ההוהך
בשר באבר מן החי של בהמה ואחר כך חיטב עליו צריך
הכשר חיטב עליו ואחר כך חתמו אינו צריך הכשר מפני
שכחא טומאה חבורה כנבילה וכל המטב טומא חבורה

אינו צריך הכשר פחות מכמות כנבילת בהמה
טמאה שהיחשב עליו והשלים עליו כביצה מאכלים אחרים
אין הכל צריך הכשר הואיל ופחות מכמות שבכל הביצה אם
השלימו לכיות מטמא טומאה חבורה וכן סוית

מנבלת בהמה טמא שחשב עליו והניח בבצק עד שהשלו
לכביצה הואיל ואינו מטב בבצק מפני הבצק הרי זה צריך
מחשבה ואין הבצק הזה צריך הכשר והואיל וכל השיעור
הזה מטמא במשא מפני סוית נבילה שבתוכו אעפ שאינו

מטמא בבצק הרי סופו לטמא טומאה חבורה לפיכך אין
צריך הכשר פחות מכמות מבשר הבת שהשלים
עליו כביצה משאר אוכלין הכל צריך מחשבה שהרי בטל

וטומאה נתונה עליו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור
 פשט ירו על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא
 וכן סלע המונח ברשות הרבים גבוה עשרה
 ספחים וטומאה נתונה עליו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו
 טהור עלה בראש הסלע ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא
 היה זב רוכב על חמורו וזה רוכב על חמורו
 ומהלכין בדרך ספק נגע בוב ספק לא נגעו תינוק טמא
 מורכב על כתיפו של אביו ותינוק טהור מורכב על כתיפו
 של אביו והלכוזה בצד זה ספק נגע ספק לא נגע חבילה
 על כתיפו והרוק מורכב בכותל ספק נגע ספק לא נגע כלים
 שטוחין ברשות הרבים למעלה מעשרה והטמא עובר ספק
 הסיט ספק לא הסיט הכל טהור

הלכות טומאת אוכלין

מצות עשה אחת והיא דין טומאת אוכלין ומשקין והכשרן
 וביאור מצוה זו בפרקים אילו

פרק ראשון

כל אוכל המיוחד למאכל אדם כגון לחם ובשר וענבי זיתים
 וכיוצא בהן מקבל טומאה וכל שאינו מיוחד למאכל אדם
 הרי זה טהור ואינו מקבל טומאה אלא אם כן חישוב עליו
 ויחירו למאכל אדם ואינו מקבל טומאה עד שיבלל
 תהילה באחר משבעה משקין וזהו הנקרא הכשר שנזכר
 יותן מים על זרע וזו הן השבעה משקין שמכשירין
 את האוכלין לטומא המים והטל והשמן והיון והחלב והרם
 והרבש ואינן מכשירין עד שופלו על האוכלין ברצון הבעלי
 ולא יהיו סדוהין שהמשקה הסרוח אינו מכשיר וכיון
 שהוכשר האוכל אעפ"י שיובש והרי הוא נגזב הרי זה מקבל
 טומאה אוכל שהיה בלול במי פירות כגון מי תותים
 יריסונים אעפ"י שהוא בלול ונגע בו הוב או בשר המת הרי
 הוא טהור מפני שלא הוכשר בארד כשבעת המשקין
 ואינן מכשירין שיקבל טומאה אלא שבעת המשקין שמנינו
 בהם אב"י שאר מי פירות כדרך שיין מכשירין כך אין
 מכשירין טומאת כל זתים וענבים שלא הביאו שליש
 כשקצו היוצאין בהן אינן מכשירין ולא מקבלין טומאה אלא
 הרי זה כיוצא בו פירות שהן טהורין לעולם אילו
 דברים שאינן מקבלין טומאה אעפ"י שבני אדם אוכלין אותן
 לפי שאינן נאכלין להנאת גופן אלא כפני שנותנין טעם
 במאכלות או כפני הריח או הכראה ואלו הן
 הקושט והחטם וראשי בשמים והתייה והחלתית והפלפלין
 חלות חריע וכן כל כיוצא בהן השבת סתבו
 לצבילת גופו כשאר ירקית שדה ואם השב עליו לקרירה
 אינו מתטמ טומאת אוכלין והשבת משנתנה טעם לקרירה
 הרי זה כובל ואינה מתטמאה טומאת אוכלין
 התמרים והגרוגרות שנתן לקרירה כתבלין עדיין הן
 מתטמאין טומאת אוכלין עד שיפסדו מלאכול אדם
 הכרשינים אם יירח למאכל אדם מתטמאין טומאת אוכלין
 הקורה הרי הוא כעץ לכל דבר ואם שלקו וטננו
 מתטמא טומאת אוכלין החרצנין והוגין אעפ"י שכנסן לאוכלין
 אינן מתטמאין טומאת אוכלין זתים וענבים
 הקשים שנפרצין ויוצאין מתחת הקורה בשעת הדריכה
 אינן מקבלין טומאה ועד כמה ע"ד ארבע קבין לכל כור
 היה הנפרץ יתר כזה מקבלין טומאה ואם כנסן לאוכלין
 אעפ"י שהן פחות כארבע קבין מקבלין טומאה
 הכפניות והפנין והבוטר והקצח הרי הן כאוכלין ומקבלין
 טומאה לולבי זרדים והחרובין ושל ערל ועלי
 הלוח השוטה אינן מקבלות טומאה עד שיתכתו
 החררל והתורכוסין ושאר כל הנכבשין מטמאין
 טומאת אוכלין בין משהמתיקו בין עד שלא המתיקו
 זתים שכבשן בעלין שלהן אין העלין מקבלין
 טומאה שלא כבשן לאוכלין אלא לכראה כשות
 של קשות והנץ שלה אין מקבלין טומאה מפני שאינו אוכל
 רבש בכורתו מטמא טומאת אוכלין שלא

במחשבה רדה הרבש משיסרק החלות מתטמא משום
 משקה רבב הוב מכורתו מתטמא טומאת משקין חשב
 עליו לאוכלין מתטמא טומאת אוכלין השמן
 הקרוש אינו אוכל ולא משקה חשב עליו כשהוא קרוש בין
 לאוכלין בין למשקין בטלה דעתו וכן הרם שקרש
 אינו אוכל ולא משקה חשב עליו לאוכלין מתטמא
 טומאת אוכלין חשב עליו למשקין בטלה דעתו
 חלב שקרש לא אוכל ולא משקה חשב עליו לאוכלין מתטמא
 טומאת אוכלין למשקין בטלה דעתו רבש תמרים
 לא אוכל ולא משקה חשב עליו לאוכלין מתטמא טומאת
 אוכלין למשקין בטלה דעתו ושאר כל מימי פירות כולן לא
 אוכל ולא משקה חשב עליו בין לאוכלין בין למשקין בטלה
 דעתו השלג אינו אוכל ולא משקה חשב עליו לאוכלין
 בטלה דעתו למשקה מתטמא טומאת משקין נטמא מקצתו
 לא נטמא כולו העבירו על גבי כלי חרס הטמא נטמא כולו
 החלב שבכחל שחישב עליו בטלה דעתו והרי הוא
 טהור חשב על החלב שבקיבה הרי זה מתטמא טומאת אוכלין
 ענבים שדרכן משהלך בהן הדורך שתי וערב מתטמאין
 טומאת משקין נשתיירו בהן גרגרין שלימים אותן גרגרין
 מתטמאין טומאת אוכלים וכן הותים ששיעטרו
 מתטמאין טומאת משקין נשאר בהן גרגרו שלמין
 מתטמאין טומאת אוכלין הערלה וכלאי הכרם
 ושור הנסקל שנשחט ועגלה ערופה בין שנשחטה בין
 שנערפה וציפורי מצורע ופטר חמור ובשר בחלב ובשר
 פרה ארומה והפיגול והנותר אעפ"י שכל או אסורין בהנאה
 כולן מתטמאין טומאת אוכלין

פרק שני

כל האוכלין הנדליין מן הקרקע אינן מקבלין טומאה עד
 שיעקרו אבל כל זמן שהן מחוברין אפי' בשורש קטן שיכולו
 לחיות ממנו אינן מקבלין טומאה ייחור שלתאנה
 שנפשה ומעורה בקליפה שאינו יכול לחיות ממנה כל
 האוכלין שבו מתטמאין ויש ברבר ספק אם היה שאר
 האילן כבו יד לוח הייחור שנשבר או לאו ורקות
 שובשו באיביהן כגון כרוב ודלעת שיבשו באיביהן אינן
 מתטמאין טומאת אוכלין לקטן ליבשן הרי הן אוכלי כשהיו
 עד שיבשו ויעשו כעץ אילן שנפשו ובו פירות הרי הן
 כתלושין וכן אם יבש האילן ובו פירות הרי הן כתלושין
 תאנים שיבשו באיביהן כשכסאות טומאת
 אוכלין במקומן כל האוכלין שהן מבעלי חיים אינן
 מקבלין טומאה עד שיכותו שחט בהמה חיה ועוף אעפ"י
 שעדיין הן מפרנסין מקבלין טומאה ודגים מאימתו מקבלי
 טומאה משימותו נולד בהן טריפה ונתטמאו כשהן
 מתנדנדי הרי יש ברבר ספק אם הן חשובין כמתים הואיל
 ונטרפו או אינן מקבלי טומאה עד שירמו כאבן ולא יתנדנו
 האבר או הבשר המדולדלין בבהמה או חיה
 שאינן יכולין להיות אם הוכשרו מקבלין טומאה במקומן
 מפני שהן חשובין כאוכל שפירש נשחטה בהמה
 הוכשרו בשחיטה שהבהמה כלה כמו יד לאבר זה יד
 שהוכשר הוכשר האבר כולו כמו שיתבאר ויש ברבר זה
 ספק אם תהיה הבהמה בחייה כבו יד לאבר או בשר
 המדולדלין בה השוחט בהמה חיה ועוף הוכשר
 כל הבשר ברם שיצא בשחיטה לפיכך אם לא יצא מהן דם
 בשחיטה הרי כל בשרן צריך הכשר ככל האוכלין שלא
 הוכשרו אוכלין שהוכשרו כשהן מחוברין לקרקע
 או שהוכשרו במים שבקרקע אינו הכשר עד שיוכשרו אדר
 שנעקרו במים התלושין מן הקרקע או בשאר משקין טמאים
 בכל כלי אינו ככשיר עד שיתלש מן הקרקע כעין הבים
 שבכלים שאב הבים בכלי ונתנן בקרקע אינן מכשירין
 קשות שנטעה בעצמן והנדילה אעפ"י שיצאת חוץ לעצמן
 אינה מקבל טומאה ועצמן שהיא נקוב כדי שיצא בו טרם
 קטן הרי היא כארץ וחנטוע בו אינו מקבל טומאה וכן אם
 היו בו מים אינן מכשירין עצמן שאינו נקוב הרי

העצם שתחת הבשר עד חלל העצם ואם לא היה לעצם חלל רואין אותו כאו הוא כעובי האוב ושאר העצם אין מצטרף שהעצמות לבשר כשומר הן חשובין קולית שהיה עליה בשר אפי כפול גורר את כולה לשוכמה גרעיניו ותיים ותמרה אעפ ששלקן לאוכלין אין מתטמאין גרעיני חרובין אעפ שכנסן לאוכלין אין מתטמאין שלקן לאוכלין מתטמאין אילו מתטמאין ומטמאין ומצטרפין שרשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהן לחין והפטמה ילהן בין לחה בין יבישה והעמור שהוא מכון כנגד האוכל ושרשי החורין והנפים ושורש צנון גדול מצטרף והסיב שלו אינו מצטרף ושרשי המתנא והציגס ושרשי ירקות שרה וירקות גינה שעיקרן לשתלים והשירה שלש בולת והלבוש שלה ועוקצי תאנים וגרוגרות והבלסים והחרובין ואילו מתטמאין ומטמאין ולא מצטרפין שרשי השום והבצלים והקפלוטות בזמן שהן יבישין והעמו שאינו מכון כנגד האוכל ומל צין של שבולים והן השערות השחורות שראש השניבולת שרומק כמו ססר ועוקצי האגסים והקרוסטומלין והפרישין והעוזרדין ועוקץ דלעת טפח הסכיד לאיכל ועוקץ קינדר טפח וכן יר הפרכול טפח מיכן וטפח מיכן והזכיל הוא השריב שהאשכולות תלוין בו ויר האשכול כל שהוא וזנב האשכול שרקנו ויר המכבר של תזרה ארבעה טפחים והמכבר הוא העץ הארום שהשיבטיין תלוין בו והתכרו רבוקות בשביטיים וקנה השיבולת שלשה טפחים ויר כל הקצרון שלשה טפחי וטאין ררכו להקצר יריהם ושרשיהן כל שהן כל אילו מתטמאין ומטמאין ולא מצטרפין כפני שהן ירות אוכלין ואילו לא מתטמאין ולא מטמאין ולא מצטרפין שאר כל העוקצי ושרשי קלחי הכרוב וחלפי תרדו וחלפי הפת והן העיקרין שנשארו בקרקע כשלקטו הכרוב והלפת וחירו והחליפו וכל השרשין שנשארו שרדכן להגוז שבעיקרו עם האוכל הפטמה של רימון מצטרפת והנץ שלו אינו מצטרף הרימון והאבטיח שניסוק מקצתו אין הנשאר חיבור לאיתי שניסוק ואין הנשאר כן הקליפה מצטרף שזרי אין שמירתו מועלת כלום וכן אם היתה שום מיכן ומיכן וניסוק באמצע אין הצרדין חיבור זה לזה ואין קליפתו מצטרפת עליו ורקות ירוקין מצטרפין ולבנים אינם מצטרפין שהרי אינם כלום

פרק ששי

האגוזין והסקרו שצטרף קליפתן עדיין הוא חיבור לאיכל עד שירצין את הקליפה ביצה מגולגלת משיקוב בה מקום לגומצה סמנו אין שאר קליפתה חיבור ושלוקה קליפתה חיבור עד שירצין את הקליפה ואם נתבלה בקליפתה אעפ שרצה כולה חיבור עצם שיש בו מוח חיבור עד שירצין צמר שבראשי הכבשים וזיער שבוקן התיישים אעפ שחרכן באור הרי הן חיבור עד שיתחיל לתלוש כנפי הנבים וקשקשי רגים אעפ שהצביר סכין עליהן חיבור עד שיתחיל לקלף חרימון שפרח חיבור עד שיקיש עליו בקנה השרביטים של תמרים אינן חיבור זה לזה מלפפון שחתכו ונתנו על השלחן חיבור עד שיתחיל לפרק התחיל לפרק חתיכה וכל העילה עמה חיבור והשאר אינה חיבור פיקה התחתונה חיבור לעצמה ואינה חיבור לחתיכות היו שנים או שלשה מלפפנות וחתך כל אחד מהן והנחין על השולחן והתחיל באחד מהן זה שהתחיל בו חיבור והשאר אינו חיבור אפי אמר חציו אני איכל שחרו חציו ערבית זה החצי שהתחו בו חיבור והשאר אינו חיבור חמחרך ירקות וכיוצא בהן לבשל אעפ שלא מירק ותבדיל אינו חיבור לא אם נטמא זה לא נטמא זה אעפ שהו מעורה בו חתך לכבוש או לשלק או להניח על השולחן הרי זה חיבור ואפילו התחיל לפרק מה שחתך כל איכל שעדיין לא פרקו חיבור ואם נטמא מקצתו נטמא סלו איכל שנפרס ומעורה במקצת ונגע טמא

באחר מהן אם אחו בזה שנגע בו והשני עולה עמו הרי זה חיבור ואם כשאחיו בזה הטמא ומגביהו ישמט האחר ויפול אינו חיבור לא הרי זה האחר כנוגע בראשון שנטמא כל האוכלין שהיו עליו או קלחין מחוברים בהן או שדרט להאחו בעלה או חוין אותו בעלה בקלח או חוין אותו בקלח אם נתלה עמו הרי זה חיבור בטבול יום ואין צריך לומר בשאר טומאות וכן אם היה לו יר או חוין אותו ביד שלו היה לו יר ועלה או חוין אותו באי זה מהן שירצה לא היה לו יר ולא עלה בזה אמרו אם אחו בטמא והשני עולה עמו חיבור ואם לא אינו חיבור האגוזין שקצצן בעוקציהן כשהן רכין ואמנן כולן כמו חבל וכן הבצלים שחיברן בררך הזאת הרי אילו חיבור התחיל לפרק באגוזים ולפקל בבצלים אין השאר חיבור אפילו היו לפניו סאה כור אין כולן חיבור שהרי הוכיח שרעתו לפרק הכל קליפה שלשום שנפלו משקו על אחר מהן הוא טמא וחבורו טהור שאין חיבורי ארם חיבור לכל דבר וכן אתרו שנפרש ותחזי בבוש או בקיסם אינו חיבור עיסה שלשת בני פירות אינה חיבור שאין לך דבר שמחבר את האוכלין לא שביצה משקין בלבר הכמעך אוכלין זה בזה וקצצן כגון הרבילה והתמרי והציכוקין שקצצן ועשאן גוף אחד אינו חיבור לפיכך עיגול של רבילה שנפלו משקין טמאין על מקצתו הרי זה נוטל כמו כקום המישקין בלבר והשאר טהור התמרים והגרוגרות ששלקן ונעשו אם הרי אילו חיבור הותים שנטמאו ונעשו גוש אחד הרי זה חיבור בפני סמתחיל לא נתנו למעטן לא על סנת שיינקו זה מזה לפיכך שרץ שנמצא על אום של ותיים והן הותים שנעשו כולן גוף אחד אפילו נגע בכשעורה הכל טמא שהכל גוף אחד היתה לו אום של ותיים ועתיד להפכה כיון שתקע בה את היתר אעפ שיש בה גושים הרבה אינן חיבור ואם משהפך נעשו אים אינן חיבור איכל פרוז שהוא כולו ככונס ורבה זה בזה אעפ שאינו חיבור להתטם ואינו כגוף אחד כמו שבארנו הרי הוא מצטרף לכביצה לטמא אוכלים אחרים ואם לא כנסו לא הרי הוא כפורר ככעשה קדירת והקטנית אינו מצטרף עד שיהבצם ויעטם גוש אחד היו גושים הרבה זה בצד זה ונגע אב הטומאה באחד מהן הרי הוא ראשון והגוש שבצידו השני שלישי וטבצר השלישי רביעי ככר של תרובה שהיתה ראשון וכולן שניות היתה שנייה והשיך לה אחרות כולן ראשון פדשה היא שניות פדשה היא שנייה וכולן שלישיות היתה שלישית והשיך לה אחרות היא שלישית וכולן טהירות כן שפירשו בין שלא פירשו ככרות של תרובה נשכות זו בזו נטמא אחת מהן בשרץ כולן ראשון ואעפ שפירשו אחר מיכן נטמאת אחת מהן בידים כולן שלישיות ואעפ שפירשו מפני שהיו גוף אחת בשעת טומאתן

פרק שביעי

הנצוק אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה כיצד הית מערה משזין שהורין לתוך כלי טמא ואפילו על גבי השרץ הרי העמור הנצוק טהור ואם קלט כן הכשקין הניגדין כן האיר הרי זה שקלט טהור ואין צריך לומר שהכשקין שבערה מהן טהורין ברא בשערה כצונן לצונן או מים לחם או מים לצונן אבל המערה כשקין טהורין צונן לתוך משקין טמאין חמין הרי הצנוק חיבור ונטמאו המשקי הצונן כולן שהוא מערה מהן ונטמא הכלי שבערה ממנו מחמת המשקין שבתוכו שהרי נטמא ומפני מה אמרו השערה משקין צונן לחמין חיבור מפני שישו חמין עולה כתומורות עשן ומתערב בנצוק ובמים שבבלי היגליין ומטמא הכלי שהעשן העולה מן החמין משקין הוא חשוב לפיכך האשה שהיו יריה שחורו ותניסה בקדרה טמאה וחזיעו יריה מהבל הקדרה

הכל אצל כל אדם ואין הכל צריך הכשר מפני בשר הכת שבכללו כזית מן המת שחפהו בבצק הכל מתטמא שומא חמורה החותך בשר מאדם הי להאכילו לכלב אם חשב עליו למאכל אדם הרי זה צריך מחשבה ואינו צריך הכשר גזול שנפל לגת ומת אעפ שהגת במדין הרי נמאס בנת ולפיכך צריך מחשבה חשב עליו כשהעלהו להאכילו לנוכרי הרי זה מטמא שהרי חשב עליו למאכל אדם חשב עליו להאכילו לכלב אינו מתטמא שומא אכלים היה זה שחשב עליו להאכילו לאדם הרש שומא וקטן הרי זה טהור העלוהו כרי להאכילו לאדם הרי זה טמא שיש להן מעשה ואין להם מחשבה

פרק רביעי

כמה שיעור אוכלין לטמאה לטומאת עצמן כל שהן אפילו שששם או חדרל מתטמא שנ בכל האוכל אשר יאכל כל שהוא ואין אוכל טמא מטמא אוכל אחר או משקין או ידים עד שיהיה בו כביצה בלא קליפתה וכן האוכל אוכלין טמאים אינו נפסל עד שיאכל כביצה וכחצה וזהו חצי פרס המשקין מתטמאין כל שהן ומטמאין בכל שהן אפילו טיפת משקין טמאים כחרדל שנבע באוכלים או בכלים או במשקין אחרים נטמאו ואעפ כן אין השותה משקין טמאים נפסל עד שישתה רביעית כמו שביארנו כל המשקין מצטרפין לפסול את הגויה לרביעית וכל האוכלין מצטרפין לכביצה לטמא אוכלו ולכחצי פרס לפסול את הגויה אפי הטה עם בצק עם תאנה ובשר וכיוצא באילו הכל מצטרף העור המחויבר בבשר והכרך והתכלין והאלל אעפ שכקצתו חשב עליו וכקצתו לא חשב עליו מקצתו פלטתו חיה וכקצתו פלטתו ככין והעצמות המחוברות בבשר והגידים והכקכות הרכים והקרני ומן הטלפים והנפיים והנוצה והמקכות הרכים מן הצפורנים ומן החרטום המובלעין בבשר כל אחר באילו בתטמאין ומצטרפין לכביצה או לכהצי פרס

~~כביצה אובלעין טמאים שהניחו בחכה ונתכעטו~~
אינו מטמאים וכן כזית מן המת או מן הנבילה וכעדרשה מן השרין שהניחו בחכה ונתכעטו טהורין כזית חלב ודם ונותר ופיגול שהניחו בחכה ונתכעטו אין חייבין עליהן כרת הניחו בגשכים ונתפחו הזרו לכבות שהיו בין לטובאה חכורה בין לטובאה קלה בין לאיכור עליו בצלים ובני בצלים שהן חלולין אם יש בהן דור משתערין ככות שהן ואם היו חלולין וריקנים ככעך את חללן פת סיפגנין משתערת כמות שהיא ואם יש בה חלל כמעך את חללה

בשר העגל שנתפח ובשר זקנה שנתמעטה משתערין כמות שהן האגוז והתבנים והשקר המתקרקטים משתערין כמות שהן כל שטומאתו ושיעורו שיון מצטרפין זה עם זה היו טובאתן שיון אבל לא שיעורן שיעורן אבל לא טובאתן אין מצטרפין ואפי לטמא כקל שבשניהן כיצד טובאתו ולא שיעורו כגון בשר הכת ורקב שלו שיעורו ולא טובאתו כגון בשר המת ובשר הנבילה ואין צריך לומר שאם לא היו שוים לא בשיעור ולא בטמא כגון בשר נבילה ובשר השרין שאין מצטרפין אוכלין טמאים שיעורם שיה שכל אוכל טמא אינו מטמא לא בכביצה וטומאתה שיה שכל אוכל טמא אינו מטמא לא בכנינו ואינו מטמא לא אדם ולא כלים לפיכך מצטרפין לטמא כקל שבשניהן כיצד כחינו ביצה אוכל ראשון וכחינו ביצה אוכל שני שבללן זה בזה הרי זה שני ואם נגיע בתרובה פסלה כחינו ביצה אוכל שני וכחינו ביצה אוכל שלישי שבללן הרי זה שלישי וכן כל כיוצא בזה אפילו חצי ביצה אוכל ראשון וחצי ביצה אוכל רביעי של קודש שבללן זה בזה הרי הכל רביעי כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שני שבללן זה בזה הכל ראשון חלקן כל אחר בהן שני נפל זה לעצמו

וזה לעצמו על ככר של תרומה פסלוהו נפלו שניהן כאחד עשאוהו שני כביצה אוכל שני וכביצה אוכל שלישי שבללן זה בזה הרי הכל שני חלקן כל אחר מהן שלישי נפל זה לעצמו על ככר של תרומה לא פסלוהו נפלו שניהן כאחת פסלוהו מפני שעשאוהו שלישי כביצה אוכל ראשון וכביצה אוכל שלישי שבללן זה בזה ראשון חלקן זה שני וזה שני שהשלישי שנבע בראשון נעשה שני כשני בצים אוכל ראשון וכשני בצים אוכל שני שבללן הכל ראשון חלקן לשנים כל אחר מהן ראשון חלקן שלשה חלקים או ארבעה כל אחר מהן שני וכן בשתי בצים אוכל שני ובשתי בצים אוכל שלישי שבללן הכל שני חלקן לשנים כל אחר מהן שני לשלשה ולארבעה הרי כל אחר מהן שלישי

פרק חמישי

ירות האוכלים הן העצים הרכין הסמוכין לאוכל שהאוכל נתלה בהן מן האילן כמו עוקצי התאנים והאגסים וקצת האשכול וכן הגרעינים וכיוצא בהן מדברים שהאוכל צריך להן ושוכרי האוכלי הן הקליפה שעל האוכל שהיא שומרתו וכן כל כיוצא בה כל שהוא יד ואינו שומר מתטמא ומטמא ולא מצטרף וכל שהוא שומר אעפ שאינו יד מטמא ומטמא ומצטרף וכל שאינו לא שומר ולא יד אינו מתטמא ולא מטמא ואין צריך לומר שאינו מצטרף כיצד מתטמא ומטמא ואינו מצטרף שאם ננעה טומא ביד נטמא האוכל התלוי בו ואם ננעה טומא באוכל נטמא היר ואין היר מצטרפת עם האוכל להשלימו לכביצה או לכחי פרס אבל אם היה שומר הרי זה מצטרף לכביצה ולכחי פרס כשם שיד לטומאה כך יש יד להכשר שאם הוכשר היר הוכשר כל האכ התלוי בו ויש יד לפחות בכזית ויש שומר לפחות ככפול ושומר שחלקו אינו מצטרף עם האוכל ומניין לשומר אוכלין שהן מתטמאין עם האוכלין כשהן מחוברין בהן שנ על כל זרע וזרע אשר יזרע כדרך שבני אדם מוציין לזרעה חטים בשעוריהן ושיעורים בקליפיהן וערשום בקליפיהן והוא הדין לשאר השפירין ומניין לירות האוכלין שהן מתטמאות

ומטמאות כשהן מחוברין עם האוכלין שנאמר טמא הוא לכם לבל שבצורכוכם הבוצר לגת אין לו ירות שהרי אין לו צורך ביד מפני שמוציא את המשקה הקוצר לסמוך אין לו ירות שהרי אינו צריך ליד כל ירות האוכלין שבססן בגורן טהורין פסונה שלאשטל שריקנה טהורה ואם נשתתיר בה גרגר אחר הריזה יד לאותו גרגר וכקבלת טובאה וכן שרביט תמרה שריקנו טהורה שייך בו תמרה אחת טבת וכן שרבו קטניות שריקנו טהור שייך בו גרגר אחר כקבל טומאה לעולם אין שוכר על גבי שומר לא שוכר אחר בלבד הסמוך לאוכל הוא הנחשב עמו שלט קליפות בכצל פנימית בין שלימה בין קרורה מצטרפת אמצעית שלימה מצטרפת קרורה אינה מצטרפת החיצונה בין כך ובין כך טהורה כל הקליפין מתטמאות ומטמאות וכצטרפות מפני שהן שוכר קליפי פולין ותודמוכין זרקן אינן מתטמאות כנסן לאוכלין מתטמאין ואם נשאר בהן אוכל בין כך ובין כך מתטמאין קליפת בלפפון אעפ שאין בהן מתוך הכלפפון מתטמאות טומאת אוכלין השיעורים בוכן שהן יבישין קליפתן מצטרפת עבהן ובוכן שהן לחין אין מצטרפין אבל החיטה בין לחה בין יבישה קליפתה מצטרפת כל הגרעינים מתטמאות ומטמאות ולא בצטרפות חוץ מגרעינות הרוטב אבל של תמרה יבישה אינה מצטרפת החותל שעל הגרעינה של רוטב אינו מצטרפת ושעל גרעינת היבשה מצטר מפני שהו רבוק באוכל נחשב כאוכל גרעינה של רוטב שיצאת מקצתה כל שכנגד האוכל מצטרף והיוצא אינו מצטרף וכן עצם שיש עליו בשר כל שכנגד הכשר מצטרף היה עליו הכשר מצר אחר אינו מצטרף כמנו לא

נשברה החבית קודם שתחשך הלגין בטלו נשבר הלגין החבית בטבלה סבול יום טטומאת מת ומבעילת נירה עושה בבית הבר וכן שאר הטמאים שטבלן עושין בטהרות חוץ מוב והובה בשביעי שלהן שאעפ שטבלן לא יעשו בבית הבר ולא יתעסקו בטהרות שמא יראו ונמצאו טמאים למפרע שהרי סותרין הכל כמו שנתבאר

פרק תשיעי

השמן או הרבש שנטמאו ואחר כך קרשו ואחר כך נימוחו הרי הן ראשון לטומאה לעולם בפני שהן כמשקין ואינם עקפאו אחר שנטמאו הרוטב והגרוסין והחלב שקרשו הרי הן כאוכלין וצריכין מחשבה ואם נגע בהן אוכל ראשון או מטקה ניגשו שניים היה בהן מטקה טופח הרי הן כמשקין והן תחילה לטומאה נטמאו כשהן משקין וקפאו אחר כך וקרשו הרי הן שניים כמו אוכל שנטמא כמשקין טמאין

נטמאו כשהן קופאין ונימוחו ונגעו משקין אם היו כביצה מכיון הרי המשקין שהורין היו יותר מכביצה המשקין טמאין שכשינכוחה טיפה ראשונה נטמאת בכביצה אוכל טמא שנימוחה מכנו ואותה הטיפה נטמא כל המשקין שנימוחו אחרים וכן טמא כח ששחט זהים וענבים שהוכשרו אם היו כביצה הרי המשקין היוצאין בהן טהירו ובלבד שלא יגע במקום המשקה שהמשקה כסופק באוכל וכאלו הוא גוף אחר הרי אותו זהים וענבים יתר מכביצה הרי המשקין היוצאין בהן טמאין שכיון שוצאת טיפה ראשונה נטמאת מכביצה וטמאה כל המשקין ואם היה הכוחט זב וזבה וכיוצא בהן אפילו שהט גרגר אחר יחידו שלא הוכשר ולא נגע במטקה המשקה טמא שכיון שוצאת טיפה ראשונה נטמאת במטקה הזב שהוב שנטא אוכלין או משקין טמאין כמו שביארנו

וכן זכ שחלב את העץ ההלב טמא שכיון שוצאת טיפה הראשונה נטמאת במטא הזב קדירה שכלאה כמשקין של חילין ויצא עליה חוץ לקדירה ונגע אב הטומאה או ראשון בעלה שחוף לקדירה במקום הנגוע אעפ שיש בעלה כביצה הוא טמא והכל טהור חוץ לקדירה טמא את המשקין שבה ונטמאת הקדירה וכל הכבשין נגע בעלה שחוף לקדירה והיה בו מטקה אם יש בעלה כביצה הכל טמא שהעלה כטמא מטקה שעליו והמטקה כטמא כל הכבשין שבקדירה וכטמא את הקדירה היתה הקדירה כליאה כבשים של תרומה ונייער אותה סבול יום וראה כמשקין על ידו ספק כן הקדירה ניתנו ספק שהקלה נגיע בידו הירק פסול והקדירה טהורה

טמא שהיה אוכל ענבים כוכשרים ונכל מכנו גרגר יחידו לגת אם היה שים ולא נשחט מכנו עוקצו הגת טהור ואם נישל עוקצו והיו הענבים כוכבים בביט וכיוצא בו לדרך שהרי רוצה במטקה היוצא בהן נטמא הגת בשופת מטקה שבראש הגרגר במקום העוקץ נפלו מכנו ענבים ודרך במקום מופנה אם היו כביצה מכיון הרי המשקין היוצאין בהן טהורין כמו שביארנו

יתר מכביצה היוצא מהן טמא שכיון שוצאת טיפה הראשונה נטמאת בכביצה ובטמאה את כל המטקה היוצא אחריה גוש של זתים טמאין שיהיה מקובץ וסחופר והשליכו לתוך התנור והוסק אם היה כביצה מכיון התנור טהור שאין האוכלין כטמאין כלים והמטקה היוצא בהן טהור כמו שביארנו

היה הגוש יתר מכביצה נטמא התנור שכשיוצאת טיפה אחת נטמא בכביצה וטמאה את התנור לפיכך אם היו הותים הטמאין פירוריו ואינן גוש אפי הן מאה התנור טהור עצים שנבלעו בהם משקין טמאין והסיקן התנור טהור שהרי בטלו בעצים ואפי הוציא העצים שנפלו עליהן גשמים ונפלו לרצונו והסיקן חתנו טהור ואין המים שעליהן מתטמאין מן המשקין הבלועין בהן ולא יסיקם לא בידים טהורות גוירה שלא יסיקם הטמא ונמצאו המשקין שעליהם טמאין את התנור שרץ שנמצא בידים שלותים אין טמא לא מקום

מגעו אם היה משקה מהלך הכל טמא שכיון שנטמא מקצת המשקה נטמא כולו והשמן כטמא את כל הותים נמצא על גבי העלין למעלה מן הותים ישאלו מן הכרדין אם אמרו לא נגענו נאמנין נמצא על אוס שלותים נטמא כל הגוש כמו שביארנו נמצא על גבי זתים פרוזין והוא נוגע בכביצה הכל טמא שהאוכל שהוא כביצה מטמא המשקה המעורב בהן והמשקה כטמא שאר הותים היו פרוזין על גבי פרוזין והמשקה מלמטה אעפ שנגע בכביצה אין טמא לא כקום כגעו

עם הארץ שהושיט ידיו לגת ונגע באשכולות אשכול וכל סביבותיו טמאין והגת כולה טהורה בפני שכפסיקין האשכולות שסביבות זה האשכול בינו ובין שאר הגת הנפת והווגים שנעשו בטהרה והלכו עליהן טמאין ואחר כך יצאו מהן משקין הרי או טהורין שבתחילה נעשו בטהרה ואם ניגשו מתחילה בטמא ויצאו מהן משקין טמאין הכרדין שנכנסין ויוצאין ומשקין טמאין בתוך בית הבר אם יש בין משקין לותים כרי שינגבו את רגליהן בארץ הרי הותים טהורין שהנוגע בכשקין טמאין שלא בידיו נהרד ואפילו לקודש מכרות הקודש שהיו בהן גויות ובתוך הגויות היו משקין שנקודש ונגע השרץ באח מהו ונגיעה ראשונה בשניה ושניה בשלישית אפילו האה כולן ראשון לטמא בפני המשקה שבגויות וחיה הקודש הרי כולן כמשקין שאין כוננין בהן אבן אם היו ככרות תרומה הרי הכר השלישית בלבד פסולה וכשלישית והלאה טהור ואם היה מטקה טופח עץ כל הכרות אף בתרומה הכל טמאות וכולן שניות הוין מן הראשונה שנגע בה השרץ שהיא ראשון אביעביע

הנעשה בעובי החבית והרי היא כמו כלי אחר בצורה אם נקב האביעביע לאויר החבית ונקב נקב אחר לחוץ זה כנגד זה או שהיה הנקב הפנימי מלבטה והחיצון כלמעלה והיה האביעביע והחבית כליאים משקין אם נגע אב הטומאה במטקה שבאביעביע נטמאו כל המשקין שבחבית היתה החבית מוקפת צביד פתיל ונתונה באהל המת נטמאת מפני הנקב שבאביעביע זה שהרי הוא כפולט לאוירה וכן אם היה הנקב שבאביעביע שבפנים מלמעלה והחיצון מלמטה הרי זו אינה ניצלה בצביד פתיל אבל אם נגע אב הטומאה באביעביע זה נטמאו משקין שבחבית והנס כטובדלין בהן

פרק עשירי

כבר ביארנו שהשביעה משקין בלבד הן שבתטמאין וכן ככשירין והטאר קרויין כי פירות ואינם כטמאין וראי מכשירין ושביעה משקין שפנינו תלדיתיהן כיוצא בהן תולדות המים הם היוצא מן העין וכן הוין וכן החוטם וכן הפה וכי רגלי בני אדם בין גדולים בין קטנים כל אילו היוצאין מן הארץ כמשקין הן בין שיוצאו לרעתו של אדם בין שיוצאו שלא לרעתו אבל מי רגלי בהמה והמלה שנמחה הרי הן כמי פירות לא מתטמאין ולא מכשירין הרים הכצוי מן המשקין הוא הרים הנותת בשעת שחיטה כן הבהם והחיה והעופו הטהורין אבל רם הקלוח אינו מכשיר שעדיין חיים הן והרי יוצא רומה לרם ככה או לרם הקוח השירש ונתן רם על האוכלין ונתקח הרם בין סימן לסימן הרי זה ספק לפיכך תולין עליו לא אוכלין ולא שורפין תולדות הרם רם הקו של אדם שהוציאו לשתייה אבל אם הוציאו לרפואה טהור ואינו ככשיר וכן רם שריפה כהמה ובחיה ובעופות הטמאין והרם היוצא עם הלחה ועם הראי ורם השחין ואביעביעות ותמצית הכשר כל או אינן מתטמאין ולא מכשירין לא הרי הן כטאר כי פירות ורם השרץ ככשרו מטמא ואינו מכשיר ואין לנו כיוצא בו מי החלב הרי הן כחלב וחלב הארם שאינו צריך לו אינו מטקה לא ככשו ולא מתטמא לפיכך חלב הזכר אינו מטקה וכן חלב בהמה וחיה שיוצא שלא לרצון כגון שוב כהרד

וכן זכ שחלב את העץ ההלב טמא שכיון שוצאת טיפה הראשונה נטמאת במטא הזב קדירה שכלאה כמשקין של חילין ויצא עליה חוץ לקדירה ונגע אב הטומאה או ראשון בעלה שחוף לקדירה במקום הנגוע אעפ שיש בעלה כביצה הוא טמא והכל טהור חוץ לקדירה טמא את המשקין שבה ונטמאת הקדירה וכל הכבשין נגע בעלה שחוף לקדירה והיה בו מטקה אם יש בעלה כביצה הכל טמא שהעלה כטמא מטקה שעליו והמטקה כטמא כל הכבשין שבקדירה וכטמא את הקדירה היתה הקדירה כליאה כבשים של תרומה ונייער אותה סבול יום וראה כמשקין על ידו ספק כן הקדירה ניתנו ספק שהקלה נגיע בידו הירק פסול והקדירה טהורה

טמא שהיה אוכל ענבים כוכשרים ונכל מכנו גרגר יחידו לגת אם היה שים ולא נשחט מכנו עוקצו הגת טהור ואם נישל עוקצו והיו הענבים כוכבים בביט וכיוצא בו לדרך שהרי רוצה במטקה היוצא בהן נטמא הגת בשופת מטקה שבראש הגרגר במקום העוקץ נפלו מכנו ענבים ודרך במקום מופנה אם היו כביצה מכיון הרי המשקין היוצאין בהן טהורין כמו שביארנו

יתר מכביצה היוצא מהן טמא שכיון שוצאת טיפה הראשונה נטמאת בכביצה ובטמאה את כל המטקה היוצא אחריה גוש של זתים טמאין שיהיה מקובץ וסחופר והשליכו לתוך התנור והוסק אם היה כביצה מכיון התנור טהור שאין האוכלין כטמאין כלים והמטקה היוצא בהן טהור כמו שביארנו

היה הגוש יתר מכביצה נטמא התנור שכשיוצאת טיפה אחת נטמא בכביצה וטמאה את התנור לפיכך אם היו הותים הטמאין פירוריו ואינן גוש אפי הן מאה התנור טהור עצים שנבלעו בהם משקין טמאין והסיקן התנור טהור שהרי בטלו בעצים ואפי הוציא העצים שנפלו עליהן גשמים ונפלו לרצונו והסיקן חתנו טהור ואין המים שעליהן מתטמאין מן המשקין הבלועין בהן ולא יסיקם לא בידים טהורות גוירה שלא יסיקם הטמא ונמצאו המשקין שעליהם טמאין את התנור שרץ שנמצא בידים שלותים אין טמא לא מקום

וכן זכ שחלב את העץ ההלב טמא שכיון שוצאת טיפה הראשונה נטמאת במטא הזב קדירה שכלאה כמשקין של חילין ויצא עליה חוץ לקדירה ונגע אב הטומאה או ראשון בעלה שחוף לקדירה במקום הנגוע אעפ שיש בעלה כביצה הוא טמא והכל טהור חוץ לקדירה טמא את המשקין שבה ונטמאת הקדירה וכל הכבשין נגע בעלה שחוף לקדירה והיה בו מטקה אם יש בעלה כביצה הכל טמא שהעלה כטמא מטקה שעליו והמטקה כטמא כל הכבשין שבקדירה וכטמא את הקדירה היתה הקדירה כליאה כבשים של תרומה ונייער אותה סבול יום וראה כמשקין על ידו ספק כן הקדירה ניתנו ספק שהקלה נגיע בידו הירק פסול והקדירה טהורה

טמא שהיה אוכל ענבים כוכשרים ונכל מכנו גרגר יחידו לגת אם היה שים ולא נשחט מכנו עוקצו הגת טהור ואם נישל עוקצו והיו הענבים כוכבים בביט וכיוצא בו לדרך שהרי רוצה במטקה היוצא בהן נטמא הגת בשופת מטקה שבראש הגרגר במקום העוקץ נפלו מכנו ענבים ודרך במקום מופנה אם היו כביצה מכיון הרי המשקין היוצאין בהן טהורין כמו שביארנו

יתר מכביצה היוצא מהן טמא שכיון שוצאת טיפה הראשונה נטמאת בכביצה ובטמאה את כל המטקה היוצא אחריה גוש של זתים טמאין שיהיה מקובץ וסחופר והשליכו לתוך התנור והוסק אם היה כביצה מכיון התנור טהור שאין האוכלין כטמאין כלים והמטקה היוצא בהן טהור כמו שביארנו

היה הגוש יתר מכביצה נטמא התנור שכשיוצאת טיפה אחת נטמא בכביצה וטמאה את התנור לפיכך אם היו הותים הטמאין פירוריו ואינן גוש אפי הן מאה התנור טהור עצים שנבלעו בהם משקין טמאין והסיקן התנור טהור שהרי בטלו בעצים ואפי הוציא העצים שנפלו עליהן גשמים ונפלו לרצונו והסיקן חתנו טהור ואין המים שעליהן מתטמאין מן המשקין הבלועין בהן ולא יסיקם לא בידים טהורות גוירה שלא יסיקם הטמא ונמצאו המשקין שעליהם טמאין את התנור שרץ שנמצא בידים שלותים אין טמא לא מקום

וכן זכ שחלב את העץ ההלב טמא שכיון שוצאת טיפה הראשונה נטמאת במטא הזב קדירה שכלאה כמשקין של חילין ויצא עליה חוץ לקדירה ונגע אב הטומאה או ראשון בעלה שחוף לקדירה במקום הנגוע אעפ שיש בעלה כביצה הוא טמא והכל טהור חוץ לקדירה טמא את המשקין שבה ונטמאת הקדירה וכל הכבשין נגע בעלה שחוף לקדירה והיה בו מטקה אם יש בעלה כביצה הכל טמא שהעלה כטמא מטקה שעליו והמטקה כטמא כל הכבשין שבקדירה וכטמא את הקדירה היתה הקדירה כליאה כבשים של תרומה ונייער אותה סבול יום וראה כמשקין על ידו ספק כן הקדירה ניתנו ספק שהקלה נגיע בידו הירק פסול והקדירה טהורה

נטמאו יריה כלא נגעה במשקה שכקרה וכן אם היו יריה
טמאות והגיסה בקררה והויעו יריה נטמא כל מה שבקרה
כלא נגעה במשקין שכקרה נחיל רבש הזיפים
ורבש הצפיחית הנצוק שלהן חיבור ואפילו היה מערה
מצונן לצונן מפני שיש להן דיר והרי הן נמשכין כרבק
לפיכך כל האוכלין אין הנצוק שלהן חיבור ואפי'
היו עבים הרבה כגון הגריסין והחלב המותך וכיוצא בהן
לפי שאין להן דיר
וכן שאר כל המשקין אין הנצוק שלהן חיבור לא אם כן
ערה מצונן להם כמו שביארנו הנצוק אינו
חיבור לטהרה כיצר שאם ערה מים טמאין מכלי אבן
וכיוצא בהן לתוך המקוה אין אום משהגו קצת הנצוק למקוה
טהרו המים לא הרי הן בטומאתן ער שישוק המקוה לכולן
כמו שביארנו וכן הקטפרם שיש עליו משקה
טופח אינו מחברן לשאר המשקין שבמדרון לא לטומאה
ולא לטהרה אבל המשקין שבאשבורן כולן חיבור לטומאה
ולטהרה עריבה שהיא קטפרם ועליה משקה
טופח ושליש חתיכות אוכלין טמאים בכביצה כונחין עליה
זו לכטה כזו אינן מצטרפות היו שתיים הרי אילו מצטרפות
ואם היה תחתיהם משקה עומד אפילו כעין ההדרל הרי זה
מצרף את כולן כבר ביארנו שטבול יום אינו
מטמא חולין כלל לא פוסל אוכלי תרומה ומשקה תרומה
ועושה הכל שלישי וכן אם נגע באוכלי קודש או משק קודש
פסלן ועשאן רביעי יש רברים שאינם חיבור
בטבול יום אעפ"י שהן חיבור בכל הטומאות לא אם נגע
בהן טבול יום לא פסל לא זה שנגע בו ואפי' היה הנוגע
במקום טבול יום אדם אחר היה פוסל הכל אפילו
היה הנוגע אדם שאכל אוכלין טמאין או שתה משקין טמאין
שהיא טומאה קלה הרי זה פסל הכל שלא פסלו טבול יום
ואין צריך לומר שאם היה הנוגע אב טומאה או ראשון
שהוא כטמא הכל וכפני כה היקלו בטבול
יום מפני שכבר טהר ואינו מחוסר לא הערב שבש

ועד היקלו בטבול יום שיש אוכלין שהן כיוחרין לאדם
וכתטמאין בכל הטומאות והן טהורות בטבול יום ואילו הן
הטיהרה והטמא בוסן שאינן קלופין אבל בזמן שהן קלופין
והחיטה אעפ"י שאינה קלופה והקצח והשוכשוכם נפסלים
בטבול יום ואין צריך לומר שהן כתטמאין בכל הטומאות
כל ידות האיכלין שהן חיבור באב
הטומאה הרי הן חיבור בטבול יום וכן כל אוכל שנפרם
ומצורה בשקצת שהוא חיבור באב הטומאה כך הוא חיבור
בטבול יום וכל שאינו חיבור בטבול יום הרי הוא חיבור
בירים וגם זה חוסר בטומאת ידים כטבול יום

פרק שמיני

חלות או ככרים שבנסן והיו נושכות זו בזו ורעתו להפרישן
או שאפה חלה על גבי חלה בתנור ועדין לא קרכו פניה
ונגע טבול יום באחת מהן לא פסל לא החלה שנגע בה
וכן הכים שהרתוחו ונעשו כקובה והרגיסין שהרתוחו
רתוחה ראשונה ויין חרש ואורו שהרתוחו ונגע טבול יום
ברתיחה אינו חיבור ולא פסל לא הרתיחה בלבד ובשאר
כל הטומאות בין קלות בין חמורות הכל חיבור אבל
חלות שהיו נושכות זו בזו ואין רעתו להפריש או שאפה
חלה על גבי חלה ונשכו וקרמו בתנו ורתוחת הכים שאינה
מחולחלת כקובה ורתוחת הגריסין שנייה ורתוחת יין ישן
ורתיחת השמן בין ישן בין חרש ורתוחת ערשום הרי אילו
חיבור בטבול יום ואין צריך לומר בכל הטומאות
בצק שיצא בשעת אפייה ונמצא באמצע הככר כמו מסמר
יוצא וכן קצת הבצק שנמשך ונחרך בעת אפייה והוא
הנקרא חרחר או היו פחותו מכאמצע ונגע טבול יום בהן
פסל כל הככר וכן אם נגע בגרגר כלה קטן
שכבר נפסל כל הככר ואין צריך לומר בכל הטומאות
אבל צריך שבככר או תורכום ויגרר מלה גרול
וחרחרו יתר מכאמצע שנגע בהן אפילו אב הטומאה הככר

טהור ואין צריך לומר בטבול יום
חציה וחציה קיים הרי זו אינו חיבור
והצדדים קיימין אינן חיבור זה לזה אפי' באב הטומאה
ואין צריך לומר בטבול יום
בשר קודש שקרם
עליו המחק ונגע טבול יום בקופה החתיכות מותרות נגע
בחתיכה החתיכה וכל העולין עמה חיבור וכן בתבשיל
קטניות שקרם על גבי פרוסות
שמן שצף על
גבי יין ונגע טבול יום בשמן לא פסל לא השמן
ירק תרומה וביצה שרופה ונתונה על גביו ונגע טבול יום
בביצה לא פסל לא קלח שכנדרו ואם היתה כמין קובע
אינו חיבור חוט של ביצה שקרם על רפנה
שלאילפס ונגע בו טבול יום מן השפה ולפנים חיבור מן
השפה ולחוץ אינו חיבור וכן בקטניות שקרמו על שפת
הקריה חבית שנקבה בין משוליה בין מצירה
וסתם טבול יום הנקב בידיו נפסלה כולה המערה
מכלי לבלי ונגע טבול יום בקילוח משערו זה שנגע בו באח
ומאה שתרומה מטמאה שנתערבה באחר ומאה בטלה
במעוטה כמו שביארנו בהלכות תרומות טבול
יום שהיה תורם או הבור ונפלה ממנו חבית שלתרומה
ושקעה בבור של יין ונגע ביין שבבור מן השפה ולחוץ
אינו חיבור מן השפה ולפנים חיבור ואם היה הבור קטן
אפי' היה כלי גדול שמחויק מאה כור כולו חיבור ואם נגע
במקצת היין פסל התרומה שבחבית שבקרקע הכלי
הסולת של מנחות והלבונה והקטורת והגחלים
שנגע טבול יום במקצתן פסל את כולו בראי בחלי שחותה
במחתה ביום הכיפורים שהמחתה שחותה בה נכנס לחיכל
אבל נחלו שחותה בכל יום כשהו מערה ממחתה של כסף
לשל זהב אם נתפורו מן הגחלים אין בהן קרושה לא מכבן
לאמה מקפה של חולין או ריקק של חולין ושמן של תרומה
צף על גביהן ונגע טבול יום בשמן לא פסל לא השמן בלב
ואם חבין כל מקום שהלך בו השמן פסל ירק של
חולין שבישלו בשמן שלתרומה ונגע בו טבול יום לא פסל
לא מקום כנעו המקפה של תרומה והשום
והשמן של חולין שנגע טבול יום במקצתן פסל את כולן
המקפה של חולין והשום והשמן של תרומה שנגע

טבול יום במקצתן לא פסל לא מקום כנעו אם היה השום
ברובה הולכין אחר הרוב אימתי בוסן שהן נוש בקערה
אבל אם היה מפורד במרוכה ונגע במקצתו לא פסל אלא
מקום כנעו מפני שהוא רוצה בפיוורו ושאר
כל הנדרוכין שרכן לרוכן במשקין כגון השום בשמן אם
רכן שלא במשקין וקבצן אעפ"י שהן נוש בקערה ונגע בהן
לא פסל לא מקום כנעו שהרי הם כעניגול של רבילה שאם
נטמא מקצתו לא נטמא כולו עיסה שקרא שם
חלתה בצפונה או בדרומה הרי זה חיבור ואם נגע טבול
יום במקצת העיסה שנפסלה החלה נטלה חלתה מתוכה
וחזרה לתוכה אינה חיבור עיסה שנרמעה או
שנתחמצה בשאור של תרומה אינה נפסלת בטבול יום
עיסה שהוכשר במשקין ונילושה במי פירות ונגע בה טבול
יום לא פסל לא מקום כנעו בלבד מעשר ראשון
שהוכשר ונגע בו טבול יום או ידים מסויבות מפרוישן
ממט תרומת מעשר בטהרה מפני שזעשר ראשון בחולין
וטבול יום וידים מסויבו אינם פוסלי את החולין שהשלישו
בחולין טהור כמו שביארנו וכן האשה שהיא
טבולת יום לשה את העיסה וקוצה לה חלה וכפרתה
ומנתה בכליו ונתנתו עם שאר העיסה כאחת וכקפת על
הכל כרו לתרום מן המוקף ואחר כך קוראה
לה שם ואומרת הרי זו חלה ומשתקרא לה שם לא תגע בה
שלא תפסלנה וכך היא עושה אם לשה בעריבה שהיא
טבולת יום לגין שהיא טבול יום שמילאהו
מחבית מעשר שלא נטלה תרומתו ואמר חרי זה תרומת
מעשר על מה שבחבית אחר שתחטך הרי זו תרומה טהורה
לפי שאינה נעשית תרומת מעשר עד שתחטך כפי תנאו
ואחר שתחטך יעריב שמשו שללגין ויטהר

במשתה ולא הוסיף עדיין לא נגמרה מלאכתן ואינן מקבלין
טומאה ואפילו זבים וזבות מהלכין עליהן טהורין
העוטן ותיו בשני בתים כיון שגמר אחת מהן הוכשרו לקבל
טומאה המסיק ותיו בגליל העליון ועתיד להורידם
לגליל התחתון אין מקבלין טומאה עד שיוורידם לשם והוא
שחישב עליהן קורם שיכסוק אבל אחר שיכסוק אין
הזחשכה מועלת לא הוכשרו גמר את ותיו
ועתיד למוכר לא הוכשרו עתיד לחפותן בעליון הוכשרו
וסקבלין טומאה הלוקח מעטן זתים כן הגוי
אם יש סוסק על פני הארמה יעשו בטומאה שזה בחוקת
שגמר ונאמן עם הארץ לומר מעטן זה לא גמרתיו
הרוצה לישול זתים שלא נגמרה מלאכתן ולררוך
הרי זה נוטל מהן בטומאה ומלוך לבית הבר בטומאה
ומצסה השאר בטומאה ואינו חושש שהרי לא הוכשרו כדי
שיקבלו טומאה הסניח את ותיו בזתש כדי
שימתינו ויהיו נוחין להכתש הרי או מוכשרין הניחן למולחן
אין מוכשרין שהרי רעתו עליהן לכבשם הפוצע
ותים של תרומה בידים טמאות פסלן שפציעתן היא גמר
מלאכתן פציען לסיפן במלח לא הוכשרו וכן אם פציען
לירע אם יש בהן שמן והגיעו להמסק לא הוכשרו
הבניח זתים בגת לגררן ולייבשן אפי הן רוס אבה זתן
מוכשרו נתן בסילק אעפ שעתיד להעלותן לגג או שנתן
בגג כילקי אעפ שעתיד לפתחם ויפרוס אותן הרי או
מוכשרין נתנן בבית עד שיטמור את גגו או עד
שיליכס למקום אחר אין מוכשרין שערין לא נגמרה
מלאכתן העוטן ותיו בר שאת עם הארץ ונעל
וחתם אינו חושש שמא יש לו מפתח אחר וחותר אחר
אעפ ישמציא חותם מקולקל ומפתח פתוח הרי או טהורין
וחותר שאמרו אפי צרור או קיסם היו שם
חורין וסרקין אינו חושש שמא מכניס קנה ומסיטן היו שם
חלונות של ארכינה טפחים נירונות כפתחין

הרורך בטומאה ורצה לטהר כלי בית הבר והעקל מן
המשקן הטמאין שנבלעו בהן כיצר יעשה כלי של עץ ושל
אבנים מדיח ושל נצרים וכיוצא בהן מנגבן ושל גמי מיטנן
כל שנים עשר חדש או חולטן בחכו או בכי זתים או כניחן
תחת צינור שמימיו מקלחין או לתוך מעין שמימיו הורפין
שתיים עשרה שעות ואחר כך מטביל את הכלים שצרכין
טבילה ומשתמש בהן בטהרה

פרק ענים עשר

כל רבוי הכשר אוכלין רבוי קבלה הן מפי הטמיעה לכוד
שה שני וכי יותן מים על זרע אחר המים ואחר שאר שבע
משקין והוא שינתן עליהן ברצון בעלים ואחר שניקרו
מן הקרקע שרבר ידוע הוא שאין לך זרע שלא בא עליו
חמים כשהוא מחובר לא נאמר וכן יותן מים אלא לאחר
שנעקרו האוכלי ונתלשו המשקין כל משקה שנפל על האוב
בתחיל ברצון בעלי אעפ שאין סופו ברצון או שהיה סופו
ברצון ואין תחילתו ברצון הכשר נפל שלא ברצון אינו
מכשיר אפי בלל הוא פירותיו ספני הסכנה או מפני הצורך
והוא אין רצונו שיהיו בלולין הרי אילו לא הוכשרו
כיצר הטומן פירותיו במים ספני הנגבן או הנותן פירותיו
לטבילת הנהר להביאן עמו אינם מוכשרין משקין
שנתשלו מן הקרקע שלא ברצון אינן מכשירין לפיכך אדם
או כלים או פירות שנבללו במשקין ונתלשו שלא ברצון
אעפ שנגעו אוכלין באותן משקין ברצון לא הוכשרו שהרי
איתן המים שלא לרצון נתלא וכאלו הן עדיין בקרקע
שאין מכשירין היו המים שעל האדם ועל
הכלים ועל הפירות תלושין ברצון ונגעו בהן אוכלין ברצון
הכשר כיצר הכופה קערה על הכותל בשביל
שזריח המים שבה מכשירין ואם הניח בהן פירות הוכשרו
ספני שתן תלושין בכלי לרעת כפאה בטביל
שלא ילקח חמתל המים שבה אינן כמשולין ולפיכך אם
נתן סך אוכלין לא הוכשרו נתסון שיררח הכותל

אם היה כותל בית הרי אילו מכשירין שהתלוש שחיבר
לעניין הכשר הרי הוא כתלוש ונמצאו מים שעל כותל בית
זה כמים שבכלים ואם היה כותל מערה שאינו בניין אלא
עצמה של קרקע המים שעליה אינן כתלושין מן הקרקע
השוחה לשתות הרי המים העולים בשפמו
ובפיו תלושין ברצונו שרבר ידוע הוא שהשתה יעלה המים
בפיו ובשפתיו והואיל ושתה ברצונו הרי אילו נתלשו ברצון
אבל המים העולים בחוטמו ובזקנו ובראשו אינן
תלושין ברצון המסלא את החבית המים העולים
אחריה ובחבל שהוא ממון על צוארה ובחבל שהוא לצורכ
הרי הן תלושין ברצון והמים היתר על צורכה אינן תלושין
ברצון נתנה תחת הצינור כל המים שיעל גבה ובחבל אינם
תלושין ברצון לפי מכשירי מי שיררו עליו גשמים אפי היה
אב הטובא המים שעליו אעפ שיררו מצד העליון לתחתון
טהורי והוא שינתקם מעליו בכל כוחו אבל אם היו שותתין
ויורדין בשעת פרישתם כתטמאין ובזמן שהן טהורין אינן
מכשירי שהרי אינן תלושין עליו לרצונו ואם נער הרי אילו
לרצונו עמד תחת הצינור להקר או לרוח הרי זה לרצון ואם
היה טמא המים שגליו טמאין חבית שהיתה כליאה
פירות וירר הדלק לתוכה הרי זה יערה המים מעליהן ואינן
ככשירין ואעפ שרצונו שיהיו בתוכה עד שיערה המים
סייליהן עריבה שירר הדלק לתוכה המים הניתזין
וה יפון סייליה אינן תלושין ברצון נטלה לשפכה המים
שבתוכה אינן ברצון הניחה שירר הדלק לתוכה
הניתזין והצפין שבתוכה אינן תלושין ברצון ואם נטלה
לשפכה הרי אילו מכשירין שכיון שלא שפכה במקום הרי
תלשן ברצונו המטביל את כליו והמכבס את
כסיתו במערה המים העולין ביריו ברצון וברגליו אינן
כתלושין ברצון פירות שנפלו לתוך המים
ופיט יריו ונטלן לא הוכשרו ואם חיטב שורחו יריו
הוכשרו במים שבידיו שהמים שבידיו ושעל הפירות הרי
הן כתלושין ברצון הנותן פירותיו לתוך המים
ברצונו אם היו מים שבקרקעות אינן מוכשרין כל זמן שהן
במים הוציאן הוכשרו במים שעליהן או שיעל יריו שהרי
נתלשו ברצון כיצר צנן או לפת שהוא בתוך
התערה נרה מדיחתו שם והוא טהור העלתהו כל שהוא
כן המים נטמא בכנעה קופה שהוא מליאה תורמוסין
ונתונה לתוך המקה מושיט ידו הטמא ונטל תורמוסין
כהובא והן טהורין מפני שלא הוכשרו שהרי מתוכה נטל
ואין רצונו בכים שעליהן העלה מן המים הנוגעין
ברופה טמא שהרי הוכשרו בכים בקופה שנתלשו ברצונו
ושאר כל התורמוסין שבתוך הקופה טהורין

פרק שלשה עשר

המסלא בקילוח המים הנשאר בקילוח הרי הן תלושין ברצון
עד שלשה ימים אבל אחר שלשה ימים אינן תלושין ברצון
לא אם נשאר שם משקה אינו ככשיר עצים
שנפלו עליהן משקין ברצון ויררו עליהן גשמים שלא לרצון
אם רבו הרי כולן שלא לרצון הוציאן שיררו עליהן גשמים
אעפ שרבו הרי כולן לרצון היו רגליו או רגלי
בזמתי מלאו טיט ועבר בנהר ורחצו אם טמא הרי המים
העולין עליהן תלושין ברצון ואם לאו אינן ברצון
הבוריר את הנלגלים ואת כלי הבקר בשעת הקרים
למים כדי שיסתמו הכרקין שבעץ הרי המים העולין בהן
תלושין ברצון הסוריר את הבהמה לשתות המים
העולין כפיה תלושין ברצון וברגליה אינן כתלושין ברצון
לא אם חיטב שורחו רגליה ובשעת החוף והריש אף
שברגליה תלושין ברצון הורירה חרש שיטה וקטן
אעפ שחשב שירחו רגליה המים העולין ברגליה אינם
תלושין ברצון שיש להן מעשה ואין להן מחשבה הטובל
במים הרי כל המים שיעל בשיר תלושין ברצון אבל העובר
במים כל המים שעל בשיר אינן תלושין ברצון מי
ששכל בנחר וחיה לפניו נחר אחר ועבר בו בשלו השנים

מאילו שחלבו כמתעסק אבל חלב האשה בין
שיצא לרצון בין שיצא שלא לרצון סתמו משקה ומתמא
או מכשיר מפני שהוא ראוי לתינוק המשקין
שיוצאין מאותן הטמאין שאותן המשקין אבות שומאות
מתמאין בלא הכשר שהטמאה וההכשר באין כאחת
ואילו הן זוב הוב ושכבת זרעו ומימי רגליו
ורביעית דם מן המת ודם הנידה וכן דם מגפתו של זב
וחביריו וחלב של אשה ודכעת עינם עם שאר תולדות
המים היוצאין מהן מטמאין כמשקין טמאין שמתמאין בלא
כונה שמשקין טמאין מטמאין לרצון ושלא לרצון לפיכך
נידה או זבה שנטף חלב מרדיה לאויר התנור נטמא התנור
וכל מה שבתוכו כבר ביארנו שהמשקין היוצאין כטבול
יום אינם טמאין לפיכך אם נפלו אפי על ככר של תרומה אינו
מוכשר ער שיפלו לרצון כשאר המשקין הטהורים שאינם
מזשירין לא לרצון הויעה והליחה הכחורה
והרעי ומשקין היוצאין מבן שמנה חרשים והשותה מי
טבריה וכיוצ בהן אעפ שיצאין נקיים כל אילו אינם חשובין
משקה ולא מתמאין ולא מכשירין השותה שאר
משקין ויצאו הרי הן משקין כשהיו טמאין שאר המשקין
טהורין בנוף כיצד שתי מים טמאים והקיאן
הרי אילו טמאין מפני שנטמאו במגעו ביציאתן
שתי מים טמאין וטבל ואחר כך הקיאן או שיצאו מלמטה
אעפ שלא טבל הרי הן טהורין שתי שאר משקין
טמאין או שאר אוכלין טמאין אף על פי שטבל ואחר כך
הקיאן טמאין לפי שאינם טהורין בנוף שסדרו או שיצאו
מלמטה הרי הן טהורין כבר ביארנו שהויעה
אינה משקה אפי שתי משקין טמאין והויע זיעתו טהורה
אבל הבא במים שאובין והויע זיעתו טמאה
ואם נסתפה מן המים השאובין ואחר כך הויע זיעתו טהור
זיעת בתים שיחין ומערות ובורות אינן משקה
ואפילו הן טמאין זיעתן טהורה אבל זיעת הכרחין
במים אם היתה הכרחין טמאה זיעתה טמאה ואם היתה
טהורה והכנים בה פירות הוכשרו הכניחו לה כלי הרי הכים
שעליהם כתשולין ברצון וככשירין הבריכה שבבית
והבית כויע מחכתה אם היתה הבריכה טמאה זיעת כל
הבית שבחכתה טמאה שני בריכות בבית אהר
טמאה ואחת טהורה הכויע קרוב לטמאה טמא קרוב
לטהורה טהור כחצה למחצה טמא הכוהל בשמן
משקין הטמאין כסלי זתים וענבים אינה משקה ולא
מתמאין ולא מכשירין ער שיכניסם בכלי
האוקל ענבים בכף מאונים היין שבכף אינו משקה ער
שיערנו לתוך הכלי והרי זה רומה לכלי זתים וענבים
שנטפין הרורם ענבים של תרומה כחבית
אעפ שהיון צף על גבי יריו הרי הכל טהור

משקה בית כטבחים שבעורה והוא דם הקרשים והמים
שמתמאין בהן עם טהורין לעולם ואינן מתמאין ולא
מכשירין ודבר זה הלכה כפי הקבלה לפיכך כל דמי הובחי
אינו מקבל טמאה ואינו מכשיר והואיל ודם הקרשים אינו
מכשיר קרשי שנטמאו בעורה לא הוכשרו ברם שהיט ואין
לבשר הקרשים הכשר לא במשקין שיפלו על הכשר חוץ
משקה בית הכטבחים פרת קרשים שהעבירה
בנהר וטמאה ועדיין משקה טופח עליה הרי זו מוכשרת
לפיכך אם נכצאת כחט טמאה בכשרה הרי הבשר טמא
וכן אם היתה הפרה חסוכה כחיון לירושלם אעפ שאין
החט ירויעה הרי הבשר טמא מפני שנגע בכלי הנכצאים
חיון לירושלם נמצאת הכחט בפרט הכשר טהור
ובין כך ובין כך הירדים טהורין שאין טומאת ידים במקדש
כמו שביארנו ברא להיות הבשר טמא ברין
תורה אבל להתמא מרבריהם אין הקדש צריך הכשר לא
חיבת הקדש מוכשרת הבשר ואם נגעה בו טמא בין קלה
בין חמורה נפסלו אעפ שלא הוכשר במשקה כמו שביארנו

פרק אחד עשר

הבוצר ענבים לכבוד בשוק או ליבשן לא הוכשרו לטומאה
ער שיפלו עליהן משקין לרצון כשאר האוכלין אבל הבוצר
לדרוך הוכשר לטומאה ואעפ שלא נפלו משקין על הבוצר
כלל ואם נגעה בו טומאה נטמא ודבר זה גזירה מרברי
סופרים ומפני מה גזרו על הבוצר לגת שהוא
מוכשר שפעמי שאדם נכנס לכרמו לירע אם הגיע להיבצר
וכוחט אשכול של ענבים לברוק בו ומולפו על גבי הענבים
הבצורות שהרי הכל לרדיכה עוכד ועוד מפני
שאינו מקפיד עליו הרי הוא מתמעך ויצאו מימיו והרי הוא
מקפיד עליהן שלא יזובו בקרקע ונמצא מוכשר בהן לפיכך
גזרו שהבוצר לגת הוכשר הבוצר ענבים שאם
לא כצא להם שוק מהוירן לגת לא הוכשרו ער שיבואו
לרשות הגת וכן הותים שבאו לרשות הבר הוכשר כמו
שיתבאר הבוצר ענבים ונתנם בעביט או
ששטחו על גבי העלין הוכשרו במשקין היוצאין מהן שהרי
רעתו על המשקין ולפיכך שטח על העלין או נתן לתוך
העביט שהוא כבו בור לפיכך אם נטל מהן טמא או מי
שיריו טמאיות טמאין בצר ונתן לסלים או
בשטח של ארמה לא הוכשרו שהרי אינו מקפיד על
המשקה היוצא מהן לפיכך נוטל הטמא מהן ואוכל ואעפ
שהן מבוקעות ומנשפות לגת הרי הגת טהורה שהרי לא
הוכשרו והרי נבצרו לאכילה וכן הנוטל מן הסלים
ומן המשיטח שלארמה ואכל והותיר כסאה וכסאתים
וזרין לגת ואעפ שהיון כנתו על הענבים לא הוכשרו
ענבי שהיו בסלים או במשיטח של ארם ולקח מהן לזרין
הוכשרו לפיכך צריך ליקח מהן בידים טהורין כדי שלא יקח
מהן הטמא ויטמאן כרם שהוא עומר בבית הפרס הבוצר
אותו לגת אינו מוכשר כל זמן שהוא בבית הפרס הואיל
וטמאת בית הפרס ברבריהם היקלו בגזירה זו ולא גזרו
עליו שהיה מוכשר ער שיצא מבית הפרס לפיכך הרוצה
לבצור בבית הפרס לגת בטהרה כשהוא את הבוצרים ואת
הכלי זמנה עליהם שלישי ושביעי וכעריב שמשן כדי להכיר
טמאין כקילין בטימאת בית הפרס לא מפני שהוא ספק
ואחר כך נכנסין ובוצרין וכו' ויצאין חוץ לבית

הפרס ואחרים טהורין מקבלין מהן ומוליכין לגת ואם נגעו
אילו באילו טמאין ומטמאין את הענבי שהאגשים שבבית
הפרס טמאין ומטמאין לאותן שברוחן ועושין אותן ראשון
והן מטמאין הענבים שהרי הוכשרו משיצאו חוץ לבית
הפרס המוסק את ויתיו לכבשן או למוכרן בשוק
לא הוכשרו ער שיפלו עליהן משקין ברצון כשאר האוכלין
וכן המוסק ויתיו לדרוך בבית הכר לא הוכשרו ער שנתם
מלאכתן וכפני בה יוכשרו הותים שנבדלה מלאכתן
שחוקתן שהוכשרו כדי שהיו נוהגין לדרוך אבל
קירם שנתמר מלאכתן אין המוהל היוצא מהן מכשיר מפני
שאינו רוצה בקיוכו לפיכך זתים שלא נבדלה
מלאכתן שפלו עליה משקין טמאין אין טמאין אף מן מעעם
מכל האוכלין שלא הוכשרו נפלו עליהן משקין
טמאין אחר שנתמר מלאכתן נטמאין כולן שהמשקין הטמאין
מטמאין את המוהל שבהן והמוהל מטמא את כולן שהמוהל
שיצא מהן אחר גמר מלאכתן חשוב משקה ומתמא
ומכשיר חבית של זתים מנו לגלן צריך לנקיב
החבית כדי שיצא המוהל ואם לא נקיב הרי לא מוכשרין
נקבה וסתמוה שמרים והנם בלולים במוהל
אינם מכשירין מפני שאינן בריכותו שהרי נקבה
זתים שנטפין לרדיכה מאמתי גמר מלאכתן מישתמר
מסיקתן ויהיו מונחים ומכניס לרדיכה אעפ שלא נפלו
עליהן משקין ולא יצאו מהן משקין הואיל ונתמרה מלאכתן
הוכשרו אבל קירם שנתמרה מלאכתן אעפ
שנתמעטו והויעו ונתחברו במשקיהן אינן מוכשרין
גמר מלאכתן ותנו אבל עתיד ליקח זתים אחרים
ולחוסף עליהם אפילו אינו עתיד לחוסף לא או קב או
קביים לא הוכשרו ואם העדים הרי אילו מוכשרין גמר
מליקח אבל עתיד ללוות ולחוסף ואידעו אתם או נתעסק

מי גבאים וכיוצא בהן ממים שבקרקעות כגון
מי בורות שחין ומערות ומי תמצית שפסקו ומקואות שאין
בהן ארבעים סאה ורבו מי גשמים עליהם אעפ"י שלא שטפו
הרי הן שהורין לפיכך כל המים שבקרקעות
כגון מי גבאים וכיוצא בהן בשעת הגשמים הכל בחוקת
טהרה פסקו הגשמים הקרובים לעיר או לדרך
טמאין שהן בחוקת שטתה מהן הטמא ושלא מהן בכלים
טמאין והרחוקין שהורין עד שהלכו רוב האדם הלכו הכל
בחוקת טומאה שהולכים בשירות כמלאין ושותין בהן
ברא כגבא שאפשר לשתות ממנה אבל
בגבא שאי אפשר לשתות ממנה לא ברוח גדול הרי זה
בחוקת טהרה שהן בחוקת שהורין עד שימצא מקום פרוט
רגלי אדם או פרסות רגלי בהמה גסה נוכרת בו אבל מצא
פרסות רגלי בהמה רקה הרי זה טהור שאיפשר שירדה
ושתת חוקת טיש ונסופיות שבפת זי חנויות
ברשות הרבים בשעת הגשמים שהן שהורין פסקו הגשמים
הרי הן כמי שזיכות ושבושין הולכין בהן אחר הרוב
גבא שנפל לתוכו יין או חלב או רבש הולכין בו
אחר הרוב נפל לתוכו טעם אעפ"י שהקפואה הרי זה טמא
ומטמא שלא ברצון לפי שאי אפשר לו לצאת ירו צחצחית
שמן ושאר המטמאין חוץ מן המים הרי הן בקרקע כמות
שהן בכלים רין אחר הוא

מי תמצית שלא פסקו אעפ"י שאין בהן ארבעים סאה הואיל
והן בקרקע הרי המים נמשכין ובאין להן אינן כקבלין
טומאה ואעפ"י ששתה מהן הטמא ומילא מהן בכלי טמא
או נתן לתוכן מים טמאים הרי הן שהורין לכל רב
מי שהיה אוכל תרומה בידים טמאות כגון רבילה
שלא הוכשרה והכנים ירו לתוך פיו ליטול צדור אם הפך
נטמאת הרבילה בריחו שהרי נטמא בידו מפני שעקרו ואם
לא הפך טהור שהמטמא שבפיו קורם שיהפכנו או ימוצצנו
להוציא רומה למים שלא נתלשו לא הן עריון בקרקע
שאין מתטמאין ואין מטמאין לא ברצון כמו שביארנו וזה
אין רצונו לא ליטול הצדור היה פוגעין לתוך
פיו ופישט ירו ליטלו והרבילה בתוך פיו אם הניחו לצמאו
הרי זה הרוק כעקור ונטמאת הרבילה מחמת משקה פיו
שנטמא מחמת ידיו האשה שהיתה אוכלת אוכלין של
תרומה שאינן מיכשרין והיתה גורפת את התנור הטמא
והכה הקיץ ויצא ממנה רם ומצצה אצבעה מפני הרם או
שנכזית ונתנה אצבעה בפיה נטמאת התרומה שבפיה
שהרי רבונה להוציא המשקה כפיה ולעקרו בכניצת אצבע

פרק ששה עשר

כל האגודות שבשווקי וכל הקמחים וכל הכללות שבשווקי
בחוקת מוכשרין האגודות מפני שדרכן לולף המים עליהן
תמיד והקמח והסלת לותתין אותו ואחר כך טוחנין אותו
וכן השין שחולקין אותו ברחים אחת לשתים
ואחת לשלש כדי לעשות מהן מעשה קדירה כגון הריפות
וכיוצא בהן הרי הן בחוקת מוכשרין בכל מקום בין של
שווקין בין של גתים מפני שלותתין אותו להסיר קליפתן
כל אילו שהן בחוקת מוכשרין הרי הן בחוקת
טומאה מפני שהכל ממשמשין בהן והן מוכשרין ועל טלן
נאמן עם הארץ לומר לא הוכשר ואין צריך לומר שאר
אוכלים שאין להן חוקה שעם הארץ נאמן לומר לא הוכשרו
כל הרגים בחוקת מוכשרין ואין עם הארץ נאמן
עליהן לומר לא הוכשרו לפי לעולם הרגים בחוקת טומאה
הרגים בין שצדן בחרס בין בכפוף בין
במצודה אם לא ניער את המצודה עליהן לא הוכשרו ואם
נער הוכשרו ואין עם הארץ נאמן לומר לא נערתה את
המצודה עליהן והרי הן בחוקת טומאה עד שיתכוון לצדן
בטהרה כל הציר בחוקת מוכשר ציר טהור
שנפל לתוך מים כל שהם הרי הכל משקה ומכשיר ומתמם
טומאת משקין לפיכך חוקתו טמא נפל לתוכו מים יין
רבש וחלב הולכין אחר הרוב וכן מי פירות שנתערבו

בשאר המטמאין הולכין אחר הרוב נתערבו במים כל שהם
הרי הכל משקה ומתמא טומאת משקין ומכשיר וציר
חגבים טמאים אינו מכשיר אבל מתמא טומאת משקין
הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים וטהור
שאם היה רוב הציר מים הרי המים מטהרין במקוה ואם
היה רובו מלח של רגים אינה מקבלת טומאה והמים שבה
בטלו במיעוטן ברא לטבול בהן פת אבל לקררה
מצא מין את מינו וניעור ונמצאו את רוב המים טמאים
שהגיעו שהיה בציר לא טהר במקוה

הפירות בכל מקום בחוקת טהרה אפי' היה המוכר גוי עד
שירע שהוכשרו או שהיו כרברים שחוקתן מוכשרין
האוג בכל מקום בחוקת טומאה וכן כל הקישואין והרילועין
והתלויות בגמי על פתחי חנויות בחוקת מוכשרין וטמאין
כל הכתוב ברברי קבלה כהלכות הטומאות והטהרות אינו
אלא לענין מקדש וקדשיו ותרומות ומעשר שני בלבד
שהרי הזהיר את הטמאים מליכנס למקדש או לאכול קודש
או תרומה ומעשר בטומאה אבל החולין אין
בהן איסור כלל אלא מותר לאכול חולין טמאין ולשתות
מטמאין טמאין הרי נאמר בתורה והבשר אשר יגע בכל טבא
לא יאכל מכלל שהחולין מותרין שאינו מרבר אלא בבשר
קדשים אם כן מפני מה נאמר הראשון שבחולין
טמא והשיני פסיל לא שיהיה אסור באכילה לא לכנו ככנו
לתרומה ולקודש שאם נגע שיני של חולין בתרומה פסלה
ועשאה שלישי וכן אם נגע באוכלין של קודש
טמאין וישאן שלישי כמו שביארנו וכן האוכל אוכל שיני
של חולין אם נגע בתרומה פסלה כשם שזוהר
לאכול חולין טמאים ולשתותן כך מותר לגרום טומאה
לחולין שבארץ ישראל ויש לו לטמא את החולין המתקונן
לכתחילה וכן מותר לאדם ליגע בכל הטומאות
ולשתטא בהן שהרי הזהיר הכתוב את בני אהרן ואת
הגויר מהתטמא בכת מכלל שכל העם מותרין ושאר כהנים
וגוירים מותרין להתטמא בשאר טומאות חוץ מטמא מת

כל ישראל פוזהרין להיות טהורים בכל רגל
מפני שהן נכונים ליכנס במקדש ולאכול קדשים וזה שנאם
בתורה ובנבלתם אל תגעו ברגל בלבד ואם נטמא אינו
לוקח אבל בשאר ימות השנה אינו מוזהר הטמא
והטהור יחדיו כפי השמועה למדו שהטמא והטהור אוכלין
בה נרה אחת אבל לא יאכל הבעל עם אשתו בקער כשתהו
ניחור ולא ישתה יצאה ולא תמוג לו את המים כמו שביארנו
ולא יגב חוב עם חובה כפני הרגל עבירה שטא יב יעל
אעפ"י שזוהר לאכול אוכלין טמאין ולשתות
משקין טמאין חסידים הראשונים היו אוכלין חולין בטהרה
וגוהרי בן הטומאות כולן כל יכיהם והן הנקראים פרושים
ורבר זה קרושה יתירה היא ודרך חסידות שהיה
נברל אדם ופורט מאר העם ולא יגע בהם ולא יאכל
וישתה עמם שהפרישו מביאה לירי טהרת הגוף שמעשי
הרעים וטהר הגוף מביאה לירי קרושת הנפש מן הריעות
הרעות וקרושת הנפש גורמת להרמות בשכינה שנאמר
והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ה' מקדשכם

הלכות כלים

ענין אילו ההלכות לירע כלים שמקבלין טומאה מכל אילו
הטומאות וכלים שאינן מתטמאין וכיצד מתטמאין
ומטמאין וביאור ענין זה בפרקים אילו

פרק ראשון

שבעה מיני כלים הן שמקבלין טומאה מן התורה ואי הן
הבגדים והשקין וכלי עור וכלי עצם וכלי מתכת וכלי עץ
וכלי חרש הרי הוא אומר מכל כלי עץ או בגד
או עור או שק ובכלי מתכת נאם אך את הוחב ואת חכס
ובכלי חרש נאמר וכלי חרש אשר יפול סחם אל תטו כל
אשר סחם ישא ואתו תשברו מפי השמועה
למדו שח שנאמר בתורה וכל מעשה עוים לדבות כלים

את הראשונים והרי המים שעליו אינן תלושין ברצון
 וכן אם רחמו חבירו לשברו או לשבר בהמתו בטלו
 המים הראשונים אבל אם רחמו ררך שחוק לא בטלו לא
 הרי המים שעליו תלושין לרצון טבל בנהר
 ועלה וירדו עליו גשמי אם רבו עליו גשמים הרי בטלו מים
 הראשונים והרי כל המים שעליו אינן תלושין ברצון
 השט על פני המים המים הניתזין אינן תלושין
 ברצון והמים העולין עליו תלושין ברצון ואם נתכוון להתז
 על חבירו אף הניתזין תלושין ברצון העושה ציפור במים
 המים הניתזין ואת שבה אינם תלושין ברצון
 המורד את הבור לירע עומקו מים העולין בידו וברבר
 שמרד בו תלושין ברצון ואם מרד רוחבו מים העולין
 בידו או ברבר שמרד בו אינן תלושין ברצון
 פשט ידו או רגלו לבור לירע אם יש בו מים הרי המים
 העולין בידו או ברגלו אינן תלושין ברצון פשטן לירע
 כמה מים שם העולין בהן תלושין ברצון זרק אבן
 לבור לירע אם יש בו מים הניתזין אינן ברצון ושעל האבן
 אינן כתשולין החובט על השלח חוץ למים
 הניתזין ממנו תלושין ברצון שהרי רצונו שיצאו חבט עליו
 והוא בתוך המים אינן תלושין ברצון המים העולין
 בספינה ובעיקל ובמשוטות אינן תלושין ברצון ובכצודות
 וברשתות ובסכמורות אינם תלושין ברצון ואם נער תלושין
 ברצון וכן המים שעל הקסיה שלחנות ועל השפה של לבנים
 אינן ברצון ואם נער הרי לו ברצון המוליד את
 הספינה לים הגדול לצרפה הנוציא כסכר לגשמים לצרפו
 הכניח את האור בגשמי לעשותו פרום הרי המים שעליהן
 תלושין ברצון אבל המוציא את המסמר ואת האור
 לגשמים לכבותן אין המים שעליהן תלושין ברצון
 שלשל את המשולת לבור להעלות בה כלי או קיתון שלשל
 את הכלכלה לבור כרי שתשב עליה את התרנגולת אין
 המים שעליהן תלושין ברצון המכה את הכרושה
 להסיר המים שעליה והסוחט שערו בככותו המים היוציאין
 תלושין ברצון והנשארים בהן אינן תלושין ברצון מפני
 שרצונו שיצאו מכולן וכרושה עוצה הוכשרה
 שבשעת פרישתן מכשירו ואם ניתק המים כעליה בכל כוהו
 לא הוכשרה המרעיד את האילן להשיר כפנו
 אכלין או להשיר טומאה המים הניתזין ממנה אינן תלושין
 ברצון הרעידו להשיר ממנו כשקין היוציאין
 הרי הן תלושין והנשארים בו אעפ שנסרו כמקום לכקום
 אינן תלושין ברצון מפני שהוא סתמין שיצאו מכולו וכן
 אם נתזו על המחוברין אינן תלושין ברצון
 המרעיד את האילן ונפל על הבירו או כוכה ונפלה על
 חבירתה ותחתיהן ורעים וירקות מחוברין לקרקע ונפלו
 המים על הפירות המחוברין שתחת אותן המים שבורעים
 ושבירקות אינן תלושין ברצון
 שזרים של תרומה שנתן עליהן מים כבר ביארנו בתרומות
 שהראשון והשיני אסור לזרים ושל הקיש ברה הבית את
 השלישי אסור ושל קדשי מובח לעולם יסור ושל מעטר
 שיני הוראי ראשון בלבר אסור כשם שאמרו
 רעניין אכורן כך אכרו לעניין הכשיר כגון שנתמרחו
 באיהן והיתה בהכה שותה ראשון ראשון שאם היה האדם
 הוא שביכר המים הראשונים אעפ שמאליהן נפלו כיון
 שחשבן והקפיד עליהן מכשירין

פרק ארבעה עשר

פירות שירד הרלף לתוכן ועירבן טרי שיתנגבו לא הוכשרו
 המעלה פירותיו לגג כפני הכנימה וירד עליהן הטל לא
 הוכשרו ואם נתכוון שירד עליהן הטל הוכשרו
 לפיכך אם העלום הדיט שוטח וקטן אעפ שהיטבו שירד
 הטל עליהן לא הוכשרו שיש מעשה להן דין תורה ואין להן
 החשבה אפי סרברי סופרים הפס בהן קטנים
 על הגג הרי אילו מוכשרין שאם היתה מחטבת של קטן
 ניכרת מתוך סעשיו מחטבתו מועלת מדבריהן

המעלה את האגודות ואת הקציעות ואת השום לגג בשביל
 שימתינו וירד עליהן הטל לא הוכשרו ואין אומדין הואיל
 והכל יודעין שהטל יורד הרי זה ברצונו שהרי לא העלם
 לא כרי שימתינו המוליד חיטין לטחון וירדו
 עליהן גשמים את שמח הוכשרו היו זיתיו נתונין בגג וירדו
 עליהן גשמים אם שמח הוכשרו החמרים שהיו
 עוברי בנהר ונפלו שקיהן במים והעלום אם שמחו הוכשרו
 הפירות והמים שעל השקין הנם תלושי ברצון שהרי שמחו
 שק שהוא מלא ורעונים ונתזן על גבי הנהר
 או על פי הבור או על מעלות המערה ושאבו הוכשרו
 חבית שהוא מליאה פירות שנתנה
 בתוך המשקין או מליאה משקין שנתנה בתוך הפירות
 ושאבו הוכשרו באילו משקין אמרו במים וביון ובהומין
 אבל שאר המשקין אין נשאבין מן החרם כרי שוכשרו
 הפירות שבצידן הרודה פת חמה ונתנה על
 פי חבי של יין אם היתה פת חיטין לא הוכשרה ואם היתה
 של שעורים הוכשרה כפני שהשעורים יואבות
 וכן אם היה היין טבא והיה פת חיטים טהורה ואם היתה
 שעורים נטמאה כפני ששאבה משקין פמאין
 המרכיז את ביתו ונתזן בו חטים וטננו אם כהמת המים
 הוכשרו ואם כהמת הטל לא הוכשרו המכבס
 את כסותו בעריבה ונתזן בה חטים וטננו אם כהמת המים
 הוכשרו ואם כהמת העריבה לא הוכשרו הטומן
 פירות בחול כרי שירטבו הוכשרו הטומן בטיט הנגוב אם
 יש בו משקה טופח הוכשרו ואם לאו לא הוכשרו המרכיז
 את גורנו ואינו חושש שמא יוכשרו חטיו אם טננו בו ואעפ
 שהיא שמח המלקט עשבים כשהטל יורד עליהן לחפית
 בהן החטין אם נתכוון לכך הוכשרו
 המרכיז את ביתו במים טמאים ונתזן בו שבולים וטננו אם
 יש עליהן משקה טופח הרי אילו טמאין ואם לאו טהורין
 הנוער אנורה של ירק שהיו עליה משקין וירדו
 מצד העליון לצד התחתון לא הוכשר המעלה
 שקין מליאין פירות כן הנהר ונתזן זה על גבי זה הוכשר
 התחתון במים שירדו לו מן העליון שהרי ברצונו הניח זה
 על גב זה הנופח בערשים לבורקן אם הן יפות והיו
 הוכשרו בהבל פיו מפני שהוא מתולדות הכים וכן האוכז
 שום שמין באצבע הוכשרו במשקה פיו ושעל אצבעו
 נשך באוכל ונפל האוכל הרי המשקה שעל האוכל שלא
 לרצון היה אוכל זתים פציעים ותכרים רטובות
 וכל שהוא רוצה לכופן את גרעינתו ונפל כפיו הרי המשקה
 שעליו ברצון היה אוכל זתים נגובין ותכרים
 יבישת וכל שאינו רוצה לכופן את גרעינתו ונפל כפיו הרי
 המשקה שעליו שלא ברצון עולשין של קטן לבהכה
 והדיחן וחישב עליהן לאדם אחר כך כבר ביארנו שהן
 צריכים הכשר שני ואם היה עליהן משקה טופח כשחשב
 עליהן לאדם הרי אילו כוכשרין

פרק חמשה עשר

מים שבכלים כהטמאין בין לרצון בין שלא לרצון ומטמאין
 אוכלים וכלים בין שנפל עליהן ברצון בין שלא נפל עליהן
 ברצון אבל מים שבקרקעות כגון מי בורות
 שהיו ומערות ומי גבאים שאין בהן ארבעים סאה אין
 כתטמאין לא לרצון ואין מטמאין לא ברצון
 כיצד מים שבקרקע שאין בהן ארבעים סאה בין שהיו
 שאובין בין שאינן שאובין שנפל לתוכן המה או שהלך
 בהן הטמא הרי אילו טהורין אבל אם שתה מהן
 אדם טמאין שמילא בהן בכלי טמא או שנפלו לתוכן משקין
 טמאין ברצון הרי לו טמאין ואעפ שהן בקרקע
 שתה מהן הטהור אחר שנשטמו בקרקע או טבילא מהן
 בכלי טהור נטמא השותה ונטמא הכלי שהרי ברצון שתה
 או מילא נפל לתוכן כבר של תרומה הרי הוא
 טהור כשהיה שאין מתטמאין לא לרצון לפיכך אם הדיח ידו
 והוציא הכסר נטמא במים הכסר שבידו שהרי הן ברצון

פרק שלישי

כל כלי עץ העשוי לנחת אפילו אינו מקבל לא דבר מועט
 אינו מקבל טומאה לא מן התורה ולא מדברי ספרים
 וכל כלי עץ העשוי להתשלט מלא וריקן כשק אפי
 היה מחויק מאה סאה ואעפ שיש לו שליים הואיל ואינו
 עשוי לנחת הרי זה מקבל טומא דין תורה כשאר כלי קיבול
 וכל כלי עץ שהוא סתם אם היו לו שלים לישב
 עליהם על הקרקע כדו שלא יהא נוח להתגלגל והיה מחויק
 ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש אינו מקבל טומאה
 כלל לא מן התורה ולא מדברי ספרים מפני שהוקחו
 שעשוי לנחת ורברים או רברי קבלה הן שני
 השמועה למרו מה שק שהוא מתשלט מלא וריקן אף כלי
 עץ לא ישמא אא אם כן היה משלט מלא וריקן להוציא
 כלי עץ העשוי לנחת הכלים שחוקתן שהן עשויין
 לנחת כגון שידה תיבה וסגל וכורת הקש וכורת
 הנגים וכור ספינה גדולה וכיוצא בא אס הן מחוקין
 ארבעים סאה אין מקבלין טומאה ולא הן הכלים
 של עץ שהן עשויין להתשלט במלואן דרדור שפניהן
 אותו על העגלה וקוסות המלכים ועריבת העבדן וכור
 ספינה קטנה שאינה יכולה להלך באמצע הים הגדול
 והאדון כל אחד מהשת כלי עץ אילו אעפ שהן מקבלי יתר
 מארבעים סאה הרי אילו מקבלין טומאה שלא יעשו
 מתחילתן אא להתשלט מליאין ושאר כל כלי העץ אם היו
 נקבלין ארבעים סאה ויש להם חוקין שאינם עשויין
 להתשלט במלואן ולפיכך אין מקבלין טומאה

וכן כלי עץ וכלי העיר המקבלין ארבעים
 סאה בלח אין מקבלים טומאה אא אם כן נעשו כהחיות
 להתשלט משתן מליאין השירה והתיבה והמגדל ולזכות
 הבאים במירה שהורין ושאר כלי זכוכית אעפ שבקבלין מ
 סאה הרי הן מקבלין טומאה וזה חומר בכלי זכוכית ככלי
 עץ כל כלי ישיב בטבורו אכזה על אמה הרים
 שלש הרי הוא מחויק מ סאה בלח וכשמהו את הכלי
 מדרדן אותו בכחין אם היו בו אמה על אמה ברים שלש
 א נפ שיקן תוכו לא פחות מזה הרי הוא טהור שאין עשוי
 הרפסת מעט אכל עובי הרגלים יהור אם היו לו ר
 אין נמדדן עמו והיה בתור הללו תיבה קינה
 כנו כוכני שבתוך השדה בזמן שהיא נשכטת אינה נמדדת
 עמה ואינה חיבור לה ואינה מצלת עמה באהל הסת ואם
 אינה נשכטת נמדדת עמה והרי הן ככלי אחר הרי
 לכלי כוכני קמור בזמן שהוא קבוע נמדד עמו אינו קבוע
 אינו נמדד ימיו היו בו סגורות ככפנים נמדדות עמו ואם
 ככחון אינן נמדדות עמו כלי ישיב שאינו
 מקבל ארבעים סאה מדדו אא אם כן יהיה על צדו או
 סמטו ברבר אחר הואיל ומקבל ארבעים סאה בכל מקום
 שהיה השירה והתיבה והסגל שניטרה אחר
 נמדדן עמו אעפ שלא ניקבו לא הרי הן מקבלין הרי אלו
 ועריין ואלהן שלים וחוקתן שהן לנחת כשהיו

פרק רביעי

שלש מורות בכלי עץ שאינן עשויין לקבל כל כלי עץ הישנה
 לזשיב ארס בלבו כגון הסולם טהור ואינו מקבר טומאה
 גלל ולא רבווח חכנים לטימאה וכל כלי עץ העשוי לתשמיש
 הכלים והארס כגון השלחן והטבלה והמטה וכיוצא בהן
 ומניין שהן לתשמיש ארס ותשמיש
 ב שמישו עירי סניח הקערו על השלחן והסוסות על הטבלה
 והמציעות על המטה וכל כלי עץ העשוי לתשמיש הרים
 גלבר שהרי הוא משמש משמשו ארס אם לא היה משמש
 את הכלים אלא בשעת מלאכה בלבד הרי זה טהור מכיים
 כגון מנירה יל עץ שמשמשת הנר בשעת הדלקה הן
 גלי שמניחין תחת הכלים בשעת מלאכה והרפסון כלי
 ואם היה משמש את הכלים בשעת מלאכה
 ויצא בשעת מלאכה הרי זה מקבל טומאה כגון כני

הקפצה וכיוצא בו ותיק הייית והסבין והרוסח והמספרים
 והתער והמכחול והמכתב ובית הכוחל ותיק מבלה
 וסקרושית ובית הציט ובית המנווח ותיק חללים כלי לא
 וכיוצא בהן אעפ שאינן אא משמשו כלים מקבלין טומאה
 שהרי הכלי צריך להן בשעת מלאכה ואלא בישע מלאכה אכל
 כסוי המטרה ותיבה ונוני והמכשש שלחרש והכסא שיהיה
 התיבה והקמתין שלה והקלב שביניו עליו תיב הספר וכיו
 הנני והמניעול והמנוחה ותיק נבלים והמנוחות והקליב של
 גורלי כיוצא ארפוס שלתפלין ותיק שלעין שלומי שמסו ותיק
 בו ורביעית המקוננות יגונות העץ וכיוצא בהם המטה בלוי
 וכיוצא בהן מהורין מפני שהן כשמשו הכלים בשעת מלאכה
 בלבד מלבד המטה אם היה מלוכב בפירות
 ויש לו רגלים שמחברין עם המטה הרי זה מתמכא עם
 המטה שהרי נותנין אותו במני המטה והרי זה מתמכא
 מאיבריה נתנו על שהי לשונות והרי דוא גביה עין
 המטה אעפ שסמורו בהכלים הואיל ואין לו רגלים כשהיה
 מפר שהוא כשמשו הכלים בשעת מלאכה בלוי כשהיה
 בני לו יתולק בהן כשהיה עין וכלי השיר וההי מהורין
 ככשש שלא יאמרו שמתחת עליו את הניח שהיה כשש
 שמתחת עליו את הארס כמקו והקוק שיש בו ימסמס ותיק
 ונכב עשירי בשעת מלאכה בשעת מלאכה והוא מתמכא
 משום כלי קיבול שהרי יחוקק שם עין להתמלאת בארס
 חכיו המיטה וההורין וכיוצא בהם החפצים כגון שיר
 של עץ או של עץ או של עץ או של עץ או של עץ או של עץ
 אשר יעשה מלאכה בהן פרט לחפצי הכלים
 כלי עץ או עץ שיש בהן בית קיבול שישם המטה שיהיה
 ואין מקבלי טומאה אחר שישם בטלו יוצאין עמו כשהיה
 כסוי שיהיה עין של עץ או של עץ או של עץ או של עץ
 ומקצתו או המתכת אם היה העץ משמשו המטה שיהיה
 טומאה אם היה המתכת משמשו את העץ הכל כלי עץ
 חומר המתכת של עץ אינו מתכת אפי שיהיה
 הרי זה ככלי טומאה הרי זה ככלי טומאה ואינם כלי עץ
 הכל שיהיה טבעת שלפתח והחומר של הארס שיהיה
 כלי עץ או של עץ או של עץ או של עץ או של עץ או של עץ
 הרי זה ככלי טומאה הרי זה ככלי טומאה הרי זה ככלי טומאה
 כפני עץ או של עץ או של עץ או של עץ או של עץ או של עץ
 והמדתה והמנין והמדתה של הארס שיהיה ארס או של עץ
 י נשאת על כתבית או של עץ או של עץ או של עץ או של עץ
 ישנה בראשו כשהיה עין או של עץ או של עץ או של עץ
 כמכלי טומאה עשאתי ולא היתה הארס אכלת את העץ
 מקבלת טומאה וכן ככלי טומאה עשאתי דין ככלי טומאה
 ככלי טומאה עשאתי ככלי טומאה עשאתי ככלי טומאה
 משמשת את העץ וכיוצא בהם ככלי טומאה עשאתי
 כמקל או של עץ או של עץ או של עץ או של עץ או של עץ

פרק חמישי

כל הכלים אם הם בלוי טומאה עיר שנתגור בה ארס וכלי עץ
 מאומתי מהבלי טומאה הרי זה ככלי טומאה כעיר
 הרג נהר מלשית מקבלין טומאה הכלים של
 עיר והארס והמדות והמדות והמדות והמדות והמדות
 הקטנים והמדות והמדות והמדות והמדות והמדות של
 תמורה אעפ שלא ידעו הדין ככפנים מקבלי טומאה כגון
 כתיבין אותן הכלים שישמשים פיה ותיבות
 הדין וינכור ארס לזנות בית המיטות והלאה אעפ שאין
 טר ככפנים מקבלין טומאה שכן כתיבין אותן
 הקטנים הקטנים והקטנות שישמשים עיר ותיבות
 והמדות והמדות והמדות והמדות והמדות והמדות
 כעיר עשה שני הרים לרוחב שלחן המטה ומכירה
 המה מאונס שישעשה דוד אחר הרוחב שלחן המטה
 מאיבריו שתי צפורות לרוחב שרה והערק שישעשה צורה
 אחת אעפ שלא גברו הדין כקבלין טומאה שהרי נמצא
 לכה נעשו וצורת הכלי עליהן הא לסת זה דומה לבגד

העשויין מן הקרנים ומן השלפיים ומן העצמות של עוים
והוא הרין לשאר מיני בהמה והיה אבל כלים
העשויין מעצמות העוף אינן מקבלין שומאה חוץ מכלים
העשויין מכנף היעוניה בלבד וביצת הנעמית המצופה
הואיל והן דומין לעצם מקבלין שומאה ככלי עצם וקרוב
ביעני ששומאתן מרברי סופרים כלים העשויין
מעצמות חיה שבים ומעורה טהורים כל שבים טהור ואינו
מקבל שומאה מן הטמאות ולא שומאת מדרם
אף האורג בנר מצמר הגרל בים אינו מקבל שומאה
שן או בנר או עור כפי השמועה לכו כה בגר מן הגרל
בארץ אף עור כן הגרל בארץ חיבר מן הגרל בים עם
הגרל בארץ אפי חוט או משיחה אם חברו חבור ער שמשו
את שניהן כאילו הן אחד לטומאה שאם נטמא זה ישמא זה
הכל מקבל שומאה וראה לי שהכלים העשויים מעור
העוף אין מקבלין שומאה כמו עצמותיו ואם תאמר והרי
הוא כשר לכתוב עליו תפלין כעור בהמה והיה הנה עור
הרג אינו מקבל שומאה ולולא והכתי שמינה פוסקת היה
כשר לתפ לין הנה למדתה שאף רבר שאינו מקבל שומאה
כשר להפליין אם אין לו זוהמא כלי זוכית
אינן מקבלין שומא מרברי תורה וחכמי גורו עליהן שיקבלו
שומאה הואיל ותחילת בריותן מן החול ככלי חרס הרי הן
ככלי חרס ומפני שתוכן נראה כברן לא גורו
עליהן שיטמאו מאורן אלא ער שתגע השומאה בהן בין
סתוכן בין סגכן ככלי מתכות ולא גורו שומאה על פשוטיהן
לא על כקבליהן ואין להם טהרה במקוה ואין שורפין
עליהן תרומה וקדשים שלא גורו עליהן לא לתלות
כלי גללים וכלי אבנים וכלי ארמה לעולם שהורין
ואין מקבלין שומאה מן הטמאות ולא שומאת מדרם לא
מן התורה ולא מרברי סופרים בין פשוטיהן בין מקבליהן
פיל שבלע היצין והקיאן דרך הראי העושה
בהן כלים הרי הן ספק אם הן ככלי גללים או כלי עץ כשהיו
אבל כפיפה שננטמאת ובלעה פיל והקיא דרך בית הרעי
הרי היא בטומאתה פשוטי כלי חרס כגון מנורה
וכסא ושולחן של חרס וכיוצא בהן אין מקבלין שומאה מן
הטמאות ולא שומאת מדרם לא מן התורה ולא מרברי
סופרים שנאמר אשר יפול מהם אל תוכו יטמא כל שיש לו
תוך בכלי חרס מקבל שומאה ושאינו לו תוך טהור
כלי מתכות אחד פשוטיהן כגון הסכינים והמספרים או
מקבליהן כגון היורות והקומקומים הכל מקבלין שומאה
שן כל רבר אשר יבוא באש בין בקבל בין פשוט אפי תיבה
או מנרל וכיוצא בהן של מתכת שהן מקבלין מ סאה בלח
או יתר מקבלין שומאה שן כל רבר אשר יבא באש
כלי עץ וכלי עור וכלי עצם מקבליהן כגון הערובה והחמת
וכיוצא בהן מקבלין שומאה מרברי תורה אבל פשוטיהן
כגון היוחות והכסא והעיר שאוכלין עליו וכיוצא בהן אין
מקבלין שומאה לא מרברי סופרים שן מכל כלי עץ
ספי השמועה למרו מה שק שיש לו בית קיבול
אף כל שיש לו בית קיבול וכלי עצם ככלי עץ לגל רבר
ברא ששומאת פשוטיהן כרברי
סופרים בשאר שומאת הוץ ששומאת מדרם אבל במדרם
הוב וחביריו מתטמאין מן התור שן כל המשכב אשר ישכב
כל העשוי למשכב או לכרכב כמו שביארנו וכן כלי זוכית
העשוי למשכב מתטמא במדרם מרבריהן כל
שהוא ארוג בין מצמר ופשתים בין כקנבס או כמשי או
מיטא רברים הגדלים ביבשה הוא הנקרא בגד לעניין
שומאה והלברים כבגדים לכל רבר השק הוא
חומי שיץ הגרילין כשלשלת או הארוגין כבגדים אחד
העשוי מן העוים או מצמר גמלים או מונב הסוס והפרה
וכיוצא בהן ואחר הארוג בהן כמו המרגופין או הגרול כמו
חבק של חמור וכיוצא בו אבל החבלים והמשיחות
השודדין בין מן השיער בין מצמר ופשתים אינן מקבלין
שומאה בפני עצמן כל הכלים העשויין מן הטמא
וזן הערב ומן הקנים ומכשית תמדים ומן העלים והשריני

וקליפי אילנות ומן החלף כגון הכפיות והשרסקלין
והמחלצות והמפצות הכל בכלל כלי העץ שהכל גדל מן
הארץ כעץ אחד כלי חרס ואחר כלי נתר לכל
רבר כל כלי העשוי מעפר מן העפרות ואחר כך שורפין
אותו בכבשן הרי זה כלי חרס והתנור והכירים והכופח
וכיוצא בהן משאר הבנינו שאפן בהן או מבשלין בהן הכל
מקבלין שומאה דין תורה ושומאתן ושומאת כלי חרס שיה

פרק שני

העושה כלי קיבול מכל מקום הרי זה מקבל שומא בכל שהוא
מן התורה ואין לכלי קיבול שיעור והוא שיעשה רבר של
קיימא שאיפשר שיעבור כיצר העושה כלי מן
העור המצה שלא נתעבד כלל או מן הנייר אעפ שאי הנייר
מקבל שומאה או מקליפת הרימון והאגוז והאלון אפילו
חקקום התינוקות למור בהן את העפר או שהתקינום לכף
מאונים הרי אילו מקבלין שומאה שתינוק חרש שטה וקטן
יש להן מעשה אעפ שאין להן מחשבה אבל
העושה כלים מן הלפת והאתרוג והרלעת היבשים שחקקן
למור בהן וכל כיוצא בהן הן שהורין לפי שאי איפשר
שיעמדו לא זמן כועש קנה מאונים והמחק שיש בהן
בית קיבול מתכת והאסל שיש בו בית קיבול מעות וקנה
של עץ שיש בו בית קיבול מים ומקל שיש בו בית קיבול
סוזה או מקום מרגלית ומשחות שלעץ שיש בו בית קיבול
שמן ולוח פינקס שיש בו בית קיבול שעוה כל אילו וכיוצא
בהן אעפ שהן פשוטי כלי עץ הואיל ויש בהן בית קיבול
כל שהוא מקבלי שומאה דין תורה ואין שומא
מן התורה לא בית הקיבול לכו שיש בהן והשמש את
בית הקיבול משאר הכלי שבית הקיבול צריך לו אבל
היתר על הצורך משאר הכלי הפשוט טהור מן התורה
ושמא מרבריהן כמו שביארנו בית קיבול העשוי
למלאותו אינו בית קיבול כיצר בקעת של עץ שחוקקין
בה בית קיבול ותוקעין בו הסרן של ברזל אם של נפחים
היא אינה מקבלת שומאה שאעפ שיש בה בית קיבול לא
נעשה לא למלאותו וכן כל כיוצא בזה ואם
היתה של צורפי הרי זו מקבלת שומאה מפני שהן מנביהין
את הברזל בכל עת שירצ ומקבצו את שפות הוהב והכסף
המתקבצת שם תחת הסרן והרי נעשה לקבלה וכן כל
כיוצ בו הקף החקוק שתחת דגלי המשות והמגרלות וכיוצ
בהן אעפ שהוא מקבל טהור ואין בו משום כלי קיבול לפי
שאינו עשוי לקיבול לא לסמוך בו בלבד שפופרת הקס
מקבלת שומאה ככל כלי העץ שמקבלין שומאה אפי אינה
יכולה לקבל לא שיפה אחת ושפופרת הקנה שחתבה
לקבלה אינה מקבלת שומאה ער שיוצא את כל הלכן
טבתוכה ואם לא נחתכה לקבלה הרי היא כפשוטי כלי עץ
אבל שפופרת של פקיעות וכיוצ בהן אינן כלים לא כאוכלי
הן חשובין שפופרת שחתכה ונתן בה את
הסוזה ואח כך נתנה בביתל אפי נתנה שלא כדרך קבלתה
מקבלת שומאה קבעה בכותל אם קבעה סדרך
קבלתה ואחר כך נתן בה את המוזה אם היתה סדרך
קבלתה הרי זו מקבלת שומאה שלא כדרך קבלתה טהורה
נתן השפופרת בכתל ואחר כך נתן בה המוזה
אם היתה דרך קבלתה הרי זו מקבלת שומאה שלא דרך
קבלתה טהורה קבעה בכתל אפי כדרך קבלתה
טהורה כל שאורגין אותו מן הנסרים או מן
השעם כדי שישטחו עליו הנסרים והמוגמר מלמטה כדי
שיתבסמו אם היה עשוי כמזרת שאין לו קרקע טהור ואם
היה בו בית קבולת כיסוי הרי זה מקבל שומאה
סגור של בהמה של מתכת שטמא ושל שעם טהור שאין זה
חשוב מכלי הקבלה הצורך מרגלית בעור והוציא ונשאר
מקומה עמוק הרי זה מקבל שומאה ער שפשוט שכל כלי
קיבול מקבלין בכל שהן והרי מקומה כמו כים קטן אבל
ערוד חמעות איט מקבל שומאה שאין עליו צדדת כלי

על ארסכותיהן כרי שיתגלגלו בהן על הקרקע מקבלין
שומאה שהרי צורת כלי עליהן וכן עורות
העשויות כעין טבעות שמכניסו אותן האומנן בורעותיהן
כרי להגביה בגדיהן מעל ירן בשעת מלאכה מתטמאין
כשאר כלי עור הפשוטין עור שתופרין ממנו כיסוי
ליר ולזרוע של זרועי גינות ושל הולכי דרכים ושל עושי
פשתן מקבלין שומאה ואם היה של צבעים ושל נפחים
אינו מקבל שומאה זה תכלל כל העשוי לקבלה
כרי שלא יכהו קוץ וכרי שיאחו יפה יפה מקבל שומאה
והעשוי מפני הזיעה כרי שלא יפטר הרבר שמתעסק בו
בזיעת ירו אינו מקבל שומאה כמה שיעור הנקב
שיקנב כלי העור ויטהר החמת משתינקב במוציא פקעיות
שלשתי ואם אינה יכולה לקבל שלשתי הואיל ומקבל של
ערב מקבלת שומאה עד שתינקב רובה התורמיל
שנפחת הכיס שבתוכו עריין התורמיל מקבל שומאה ואינו
חיבור לו החמת שהבצים שלה מקבלות עמה
ונפחתו שהודות שאינן מקבלות כדרכן כלי עור
שיש לו לולאות ושנצות כגון סנדל עיסקי וכיס של שנצות
אעפ שכתהן מותרין אין עליהן צורת כלי הרי או מקבלין
שומאה כשהן מותרין הואיל וההדיוט יטל במהרה להכניס
השנצות בלולאות ויחזור כלי קיבול כשהיה וכן אם
נטמאו והסיר השנצות מהן ונפסרה צורתן הרי הן שהודין
אעפ שאיפשר להחזירן שלא באופן כיס של
שנצות שנישלו שנציו עריין הוא מקבל שומאה שהרי הוא
מקבל נפשט וחזר עור פשט שהור תלה עליו את המטלית
מלמטה מקבלת שומאה אעפ שהוא פשט שהרי יש עליו
צורת כלי עור שכרך בו את הקמיע מקבל שומאה
פשטו שהור חזר וכרך בו מקבל שומאה מתטמא ומתטהר
אפי עשרה פעמים ביום ועור שכתב עליו את הקמיע שהור
חם מרת ממנו ועשה חוליא לתכשיט מקבל שומאה
התפילין של ראש ארבעה כלים היא הרי שנטמאת
במת וחתיר קציצה הראשונה ותקנה הרי היא אב שומאה
כשהיה אם התיר השנייה ותקנה ואם התיר אף השלישית
ותקנה והתיר אף הרביעית ותקנה נעשית כולה ראשון
לשומאה שהרי התיר כל אחת ואחת וחזר ותקנס כולם

וכאילו זו תפילין אחרונות שגנעו בראשנות
חזר והתיר את הראשונה פעם שנייה ותקנה הרי היא
ראשון כשהיתה וכן אם התיר את השנייה ואת השלישית
חזר והתיר אף הרביעית ותקנה הרי בולה שהורה שאין
הראשון מטמא כלים מפני שהוא ולר כמו שבארנו
וכן סנדל שהוא סמא מדרס ונפסקה אחת מאניו ותקנה
הרי הוא שהור מן המדרס שהרי נעשו לו אונים חדשות
אבל סמא מנע מדרס לא הספיק לתקן את הראשונה עד
שנפסקה השנייה או שנפסק עקיבו או נישל חוטמו או
נחלק לשנים שהור תפילין שנפסקה מאימתי שהיתה של יר
משתיר אותה משלש רחות ושל ראש משיתיר משלש
רחות וכן קציצה לחברתה הסוד והאמס והקמיע
והתפילין שנקרע אחר שנפסקו הנוגע בהן סמא ובמת
שבתוכן שהור האיטף שנקרע הנוגע כמה שבתוכו סמא
מפני שהתפר מחברו ונעשה כולו כגוף אחד

פרק שמיני

כל כלי מתכות אינן מקבלין שומאה עד שתיגמר מלאכתן
טלה ולא יהיה הכלי מחוסר מעשה כלל אבל גומלי כלי
מתכות אינן מקבלין שומאה ואילו הן גומלי כלי מתכות כל
שעת יצירתן או שיש להן לנדר או לרכס או לחקיש
בקדננס או שהיה מחוסר און או אונן הרי זה אינו מקבל
שומאה עד שיתקנו ויפירו ולא תשאר בו מלאכה כלל
כיצר חסיף אינו מקבל שומאה עד שיפוטו וחסכון עד
שישחזנו וכן כל כיוצא במעשים אילו לפיכך העושה כלים
מן העשת של ברזל או מן החרדה של מתכת ומן הסובב
של גלגל ומן תגימים ומן חצפיים ומבני הכלים ומאגני

הכלים ומאני הכלים ומן השחולה ומן הגרודת הרי אילו
שהורים מפני שכל אילו שנעשו גולמי כלי מתכות הן
אבל העושה כלי משברי כלי מתכות ומן הכלים
שנשחקו מרוב הזמן ומן המסמרו שידוע שנעשו מן הכלים
הרי אילו מקבלין שומאה לפי שאינם גולמים אבל מסמרות
שאין ידוע אם נעשו מן הכלים או מן העשת הרי הן שהודין
אפי התקין אותם לכלי אינם מקבלין שומאה
כלי מתכות שאינם מחוסר לא כיסוי מקבל שומאה שאין
הכיסוי חשוב כגוף הכלי מחט שלא נקבה לא שפה ותקנה
לכך מתחלתה מקבלת שומא מפני שמוציאין בה את הקוץ
אבל אם עתיד לנקבה הרי היא כשאר גומלי כלי מתכות
ואינה מקבלת שומאה מאחר שביארנו שגומלי
כלי מתכות שהורים וגולמי כלי עץ טמאים ופשטי כלי
מתכות טמאים ופשטי כלי עץ שהורים ריין תורה נמצא
הטמא בכלי עץ שהור בכלי מתכות טמא בכלי מתכות שהור
בכלי עץ כל כלי המלחמה כגוף חסיף והרומח
והכובע והשריין והמגפיים וכיוצא בהן מקבלין שומאה וכל
תכשיטי האדם כגון הקטלה והנומים והטבעות בין שיש
עליהן חותם בין שאין עליהן חותם וכיוצא בהן מקבלין
שומאה אפילו רינר שנפסל והתקינו לתלותו
כיצואר קטנה מקבל שומאה וכן קמיע של מתכת מתטמא
ככל תכשיט אדם כל תכשיטי הבהמה והכלים
כגון הטבעות שעושין לצואר הבהם ולאני הכלים שהודין
ואינן מקבלין שומא מפני עצמן חוץ מווג של בהמה וכלים
המשמיע קול לאדם כיצר העושה ווגים למכתשת
ולעריסה ולמטפחות ספרים ותיטקות שהודין עשה להן
ענבולין מקבלים שומאה הואיל ונעשו להשמיע קול לאדם
הרי הן כתכשיטי אדם ואפי נטלו ענבוליהן מקבלו שומאה
שהרי הוא ראוי להקישו על החרס ווג העשוי
לאדם אם נעשה לקטן אינו מקבל שומאה אלא בענבול
שלו שהרי לקול נעשה נעשה לנדר הרי זה תכשיט ומקבל
שומאה אעפ שאין לו ענבול כל הפרצופות מקבלות
שומאה וכל החותמות שהודין חוץ מחותם של מתכת שבו
חותמין בלבד וכל הטבעות שהודות חוץ מטבעת אצבע
אבל טבעת שחוגר בו את מתניו או שקישרה בין כתפיו
שהורה טבעת השר של בהמה הואיל והאדם מושך
בה את הבהמה מקבלת שומא וכן מקל של בהם שלמתכת
הואיל ואדם רודה אותה בו מקבלת שומאה כל הכלים
יורדין לשומא במחשבה ואין עולין מירי שומא לא בשינוי
מעשה והמעשה מבטל מיר המעשה ומיר המחשב והמחשב
אינה מבטלת לא מיר המעשה ולא מיר המחשבה
כיצר טבעת בהמה או כלים שחשב עליה להחזירה טבעת
אדם הרי זו מקבלת שומאה במחשבה זו וכאילו נעשית
לאדם מתחילת עשייתה חזר וחשב עליה להניחה
טבעת בהמה כשהיה אעפ שלא נתקטט בה האדם הרי זה
מקבלת שומאה שאין המחשבה מבטלת מיר המחשבה עד
שעשה מעשה כגוף כגון שיטוף אותה או יתקעה במעשה
שלהמה היתה הטבעת לאדם וחשב עליה לבהמה
עריין היא מקבלת שומאה כשהיתה שאין הכלים עולין
מירי שומאת במחשבה עשה בה מעשה ושנה לבהם אינן
מקבלת שומאה שהמעשה מבטל מיר המעשה
חדש שמה וקטן יש להן מעשה ואין להן מחשבה כמו
שביארנו למעלה בעניין הכשר אוכלין ווג של
דלת שחישב עליה לבהמה מקבל שומאה ושל בחכה
שעשאוהו לדלת אפי חיברו בקרקע ואפי קבעו במסמך
מקבל שומאה כשהיה עד שישה בו מעשה כגוף
אומן שעושה ומניה וזנין לבהמה ולדלתות אם רוב העשוי
לרבר שמקבל שומאה הרי הכל מקבל שומאה עד שיפריש
מקצתן לרבר שאינו מקבל שומאה ואם רוב העשוי לרבר
שאין מקבל שומאה הרי הכל שהור עד שיפריש מקצתן
לרבר המקבל שומאה וזנין הנמצאין בכל מקום
מקבלין שומאה חוץ מהנמצאים בכרכים מפני שרובן
לדלתות אפס לאישן עשה לי שני ווגים אחד

נעשו לו פנים חדשות
 נקבין במוציא רימון כגון הכל והפחולץ של גבלים
 והאפירות מקבלין טומאה ער שיקרע חבון
 אפירות שיעשה להן קנים מלמעלה ומלמטה להן לחוק
 טהור עשה להן גפנים כל שהן אעפ שכולה נקובה כמוציא
 רימון מקבלת טומאה כל הכלים שאינן יכולין
 לקבל רימונים כגון הרובע וחצי רובע והקנונים הקטנים
 שיעורן כמוציא וית נגמבו שפתותיהן אם נשאר בהן כדי
 לקבל כל שהוא טמאין הכלין שלפת שיעורן
 ככרות שלפת קופת הנגנים משתוציא אגורות שלירק
 שהורה ישל בעלי בתים כמוציא תבן ושלבלין כנכבה
 בית קערות שאינו מקבל קערות הואיל ומקבל התמחויין
 הרי זה מקבל טומאה וכן בית הראי שאינו מקבל משקין
 הואיל ומקבל את הראי הרי זה מקבל טומאה כל
 כלי עץ שנחלק לשנים טהור יאעפ שמקבלין על רפנותיהן
 כאילפסין חוץ מכלים שלעץ שחציון או מקצתו כלי עץ
 עצבו מתחילת עשייתן כגון השולחן הכפול שמתחילת
 נעשה שני חלקים והרי הוא נכפל ונפשט וכגון התמחוי
 הזמן שהוא קערות קערות והרי בכל חלק מחלקו קערות
 שלמות וכגון הכסא הכפול וכל כיוצא באילו וכן בית
 לגזני ובית הכסות שנפחת אחר מוון זה שנפחת שהורה
 ואינו חיבור לשאר הבתים נפחת השני טהור ואינו חיבור
 לו נפחתו שלשתן כולן טהורין וכן כל כיוצא בכלים כאילו
 טשפת שאמצעיתה גבוהה וזויתה יורדות ונפחתה מצד
 אחר טמא מפני שהוא מקבלת בצד השני נפחתה מצד
 השני טהורה השולחן והרלופקי שנפחתו מקבלין
 טומאה ער שיוחלקו ויבדל כל חלק מחבירו נטלה אחת
 מרבליהן שהורה וכן אם נטלה השנייה נטלה השלישית אם
 חישב עליה שיאכל על שלחן זה או על רלפקי זה כמו אוכל
 בטברה מקבלין טומאה ואם לאו טהורין כלו נסרים
 שנמלו שפתותיהן טהורין ואם נשאר מחסום שפתותיהן כל
 שהן מקבלין טומאה טבלה שהלאה עצים יתנה
 טהורה חיפה בנסרים מקבלת טומאה ספסל שנתפרק טהור

שנארג מקצתו המחצלת משיכרות ההוצין והו
 גמר מלאכתה וכל כלי הנסרים אינן מקבלין טומאה ער
 שיתחסמו שפתותיהן גולמי כלי עץ מקבלין
 טומא משנעשה הכלי בצורתו אעפ שעתיד לתארו בשרר
 או להשוותו במחנה או ליפותו במעצר וכיוצא במעשים
 או יערוק הוא גולם הואיל ואינו שחוסר חקיקה והרי השלי
 חפירתו הרי זה מקבל טומאה וכל גלמי כלי עץ מקבלין
 טומאה חוץ מאלאשכרוע שאין הכלי ממנו חשב כלי ער
 שיתייפה וקרוב בעיניו שכלי עצם ככלי אשכרוע ואין
 גולמיין מקבלין טומאה כלי עץ שאין עליו צורת כלי
 אעפ ששפתותיו בו אינו מקבל טומאה ארובות
 שלנחתו כן שסודרין עליהן החלות כשהן בצק מתטמאות
 שהרי צורת הכלי עליהן ושלבעלי בתים אינן מקבלין טומא
 ואם צבוען במקרא או בחרסם וכיוצא בהן מתטמא שהרי
 נעשית להן צורת כלי סודר שלנחתו מן שנותנין בו
 הכיס שמקטפין בו טמא ושלבעלי בתים טהור ואם נפפו
 בארבע רוחותיו מתטמא נפרץ מרוח אחת טהור והלוח
 שני ערכין עליו מתטמא כל עץ שהסלתים
 מרקדין עליו את הסולת מתטמא ושל בעלי בתים טהור
 רחת הגרובות מתטמאות של אוצרות
 שהורה שלנחתו מתטמאה ושל גרנות שהורה זה הכלל
 העשוי קבלה מקבל טומאה והעשוי ליכנס בו טהור כל
 התניין טהור חוץ מתלויי נפה של סלתין ותלויי כברה של
 גרנות ומגל יר וכלי הבגדן מפני שהן מסייעין בשעת
 מלאכה זה הכלל העשוי לסויע בשעת מלאכה
 מתטמא לתלויי בו הכלי בליכר טהור גבלי המסורים
 מתטמאין וכלי בני לוי שמזכרין בהן במקדש טהורין
 הביטנן והקנטמין והאירוס מתטמאין מצורת
 החולרה מתטמאה ושל עכרבים שהורה לפי שאין לה בית
 קיבול ואין עליה צורת כלי קוצין שאורגין בהן
 כלי כפיפה שמניחין בה התאנים וכיוצא בהן מתטמאין
 ושאורגין בהן כתבנית מורה גרילה שאורגין בהן המנין
 ויהיה שאין תורת כלי עניה

פרק שביעי

כלי עור מאומתי מקבלין טומאה התורמל וכיוצ בו משהגמ
 שפצותיו ויכרות הקופין הקטנים היוצאין על גב היצר
 ויעשה היהותו סקרוטה משיחוסם ויכרות ויעשה ציציות
 קטניות משיחוסם ויכרות הבר והכסת של
 עור משיחוסם שפתותיהן ויכרות הקופין היוצאין
 התפילין משיחוסם הקציצה אעפ שהוא עתיד
 לתת בה את הרציצה מקבלת טומאה עור
 הערסיה שהוא עתיד לעשות לו טמר ער שיעשנו לו
 הסנדל משיקמיע המניעל משיטב האימס
 ואכ עתיד לכרסם ולשרטט ער שיכרסם וישרטט עור
 שאין עליו צורת כלי אינו מקבל טומאה לפיכך כף של עור
 אין שריו לוקטו עצים על כפותיהן כדי שלא יכס קיין אינו
 מקבל טומאה מפני שהוא עור פשוט ואין עליו צורת כלי
 וכן העיר שמלקטין בו גללי הבקר ועור שחושבין
 בו פי הכרסם ועור שמשיבין בו הדבורים בשעה שלוקחין
 יד כשי ועור שמניפין בו את הרוח מפני החום טהורין ואין
 מקבלין טומאה כל בית האצבעות של עור
 טהורין חוץ משל קויצין מפני שזויה מקבלת את האוג
 טמאה נקדעה אם אינה מקבלת את רוב האוג טהורה
 האבנט של עדרות ועדרות שתופדין הקטנין

כדי שיהיה כמין שיש בו כפיפה לפיכך יתור ואם יעשו
 כלי ער נסרין מתטמאין חותל של היצין שמניחין בו
 ירוסם וכיוצא בו אם הוא נתן לתוכו ינטל יתוכו מחסם
 ואם יתוכו ינטל יתוכו ער שיקדעו או יתורו
 או יתוכו ינטל יתוכו וזויהו טהור וכן הקיין
 שהוא משיחוסם ער וכפיפה אינה מקבלת טומאה ואם
 חישב עליה מקבלת טומאה הרי זה אינו מקבל טומאה
 רתט להיות סתם תשייש מקבר טומאה קערות מקבעה
 באורה תוכה וכברל אה הוא כדרך קברות מקבלת טומאה
 ואם הכעה ברופן שהיא אינה מקבלת ער טשטים שיהו
 על צורה הרי זה כולל השירה יטהורה
 האקין והרשוב והכל ב של עץ טהורין הסדק והפלצור
 וכצורת שחרים מתטמאין אהרי צורת כלי עליהם
 הספסלי וכפונדקאות ושל מלמדי תינוקות א פ שהן
 נקובין וכפונדקין בהן את הרגלים ויורקן קבעו בהן רגלים
 ביחסם מקבלין טומאה זה הכלל כר שנטל ואין רגליו
 גוללות עכו טהור וכל שנטל ויגליו נישרות עכו טמא
 ואם היו כולו של עץ או עץ סרקל טומאה היתה אחת
 כרגליו של אבן אינו מקבל טומאה

פרק ששי

כל כלי שוממא ונשכר אחר שנטמא ונפסדה צורתו
 ותשמישו טהור כשהורתו וכן כלים שצברו כשהן טהורין
 שבריהן אינן מקבלין טומאה ככה עור השרר
 בו זכר ככלי עץ או כלי עצם ויהיה טהור כל כלי כלי ימים
 שיעורן כרימונים כיצד משיחוסם הכלי כסודר והגזן
 פתח והדומין שאסריו בינוני לא גדול ולא קטן לפי דעת
 הרמב"ם ויהיו בכלי שלמה רימונים אחוים זה בזה
 יוקם הכי כמוציא וית וסתמו וחור יוקם וית וסתמו
 ער שה צימו לפוציא רימון אעפ שהיה סתים טהור שהרי

המנוח שיש בה לשונות שלמתכת מקבלת טומא ושמןחון
אותה ברגלי האסירים טהור והקולר מקבל טומאה מגירה
שעשה שיניה שיניה לחור הרלת אעפ שמשתמש בה אינה
מקבלת טומאה ואם משנטמא עשאה לחור הרלת הדיוו
בטומאתה עד שיקבענה במסמר הפכה בין מלמעלה בין
מלמטה בין מן הצדדין טהורה

פרק אחד עשר

כמה שיעור השבר שיטבר כלי מתכת ולא יקבל טומאה
או יטהר מטומאתו הכל לפי מה שהוא כל זמן שהכלי יכול
לעשות מעין מלאכתו עדיין הוא כלי וחשוב כלי שלם
כיצר כלי שלמתכת שנשבר והרי הוא יכול למלאות בו הרי
הוא כלי כשהיה הקומקום כרי לחם בו חמין המיחם כרי
לקבל סלעים הלפס כרי לקבל קיתונות שלמתכת הקיתון
כרי לקבל פרושות מרות היין כרי לסוד בהן היין וכן
מרות השמן כרי לסוד בהן השמן מסנתג שלאחרל
שנפרצו בה שלשה נקבים מלמטה זה לתוך זה טהורה לפי
שאינה משמשת מעין מלאכתה סגריפה שנשל כפה אעפ
שהיא כקורנס טהור שאינ עושה מעין מלאכתה לא מעין
הקורנס והיא לא נעשית לתקוע בה כקורנס
מסרק שלצמר שניטלו שיניו אם נשתייר בו שלשה במקום
אחת טמא היתה החיצון אחת מן השלש טהור לפי שאינו
יכול לסרוק בו פשתן שהחיצונה אינה מועלת לסרוק וכל
שאינה עושה מעין מלאכתו בכלי מתכות טהור נטלו מן
המסרק שתים ועשאן למלקטת טמאת אחת והתקינה
לניר או לילפוף עליה החוט לריקום מקבלת טומאה
ואם היתה השן עבה וגרולה אעפ שלא התקינה הרי זו
מתטמאה בפני עצמה מסרק שלפשתן שניטלו
שיניו ונשתייר בו שתים טמא נשתייר בו אחת טהור
הכרומים שנשברו ואונקלי שלהן קיימת טמאין
שהרי איפשר להוציא בהן הדלי מן הבאר כשהיו מקורם
מגירה שניטלה שן אחת סבגתים טהורה נשתייר
בה מלאות הסיט במקום אחד טמאה שהרי איפשר לגור
בגשאר המעצר והאומל והמפסלת והמקרח
שנפגמו עדין מקבלין טומאה ניטל הסומן טהורין וטלן
שנחלקו לשנים טמאין חוץ מן המקרח שהרי אינו יכול
לנקוב בו והרונקי בפני עצמה אינה מקבלת טומאה מפני
שהיא מקצת כלי הסייף והסכין העקים כמו מגל והרומח
ומגל יר ומגל קציר וזוג ומספרי קטני של בעלי בתים וזוג
מספרים גדולים של ספרים שנחלקו כל חלק מהן מקבל
טומאה בפני ישייה מעין מלאכתו מספרת
שנחלקה לשנים טהורה לפי שאינה כעברת את השיער
לא כרוחק שריון שנחלק לאורכו טהור לרוחבו
אם משמש מעין מלאכתו ראשונה טמא מאימתי טהרתו
משיבלה ואינו משמש מעין מלאכתו בלה ונשתייר
בו רובו אם מלמעלה טמא ואם מלמטה טהור קצץ ממנו
ועטה חוליא לתכשיט הרי זו מקבלת טומאה
שזופרת של זהבים ושל זוגין ושל נפחים ושל עושי זסכית
שנחלקה לאורכה טהורה לרוחבה אם משמשת מעין
מלאכתה ראשונה טמאה ואם לאו טהורה כלביא
שלספרים ושלרופאים ושלעושי זסכית שנחלקה לשנים
טהור ושלנפחים טמאה מפני שהוא כתחילה ועכשו חותה
בה את הגיחלים מראה שלמתכת שנשברה או שנשטשה
אם אינה מראה רוב הפנים טהורה היתה מראה רוב הפני
עדיין היא כלי כשהיתה מחט שניטל קצתה הנקוב או
עוקצה טהורה ואם התקינה ללפוף עליה החוט לריקום בה
טמאה אבל מחט של שקין שניטל קצתה הנקוב טמאה
מפני שהוא רושם בקצה השני המחט שלופפין
עליה השני או החוב וכיוצא בהן סדרך שעושיין הרוקמין
בין שניטל הנקוב שלה בין שניטל עוקצה טמאה שאין
מלאכתה התפירה מחט שהעלת חלודה אם מעכבת
התפיר טהורה ואם לאו טמאה הסייף והסכין שהעלו
חלודה טהורין שפאן והשחיון חורו לטומאתן הישנה וכן

צינרה שפשטה טהורה כפפה חורה לטומאתה הישנה
מפתח עקים כמו ארכובה שנשבר מתוך ארכובותיו
טהור וכן מפתח העשוי כסן נאם שנשבר מתוך גמו טהור
שהרי אינו יכול לפתוח בהן והרי אינן משמשי מעין מלאכתן
היו בה שינים ונקבו טמא שעדיין הוא מפתח ניטלו השיני
טמא מפני הנקבים נסתמו הנקבים טמא מפני השינים
ניטלו השינים ונסתמו הנקבי או שנפרצו הנקבים זה לתוך
זה טהור כלי שיש בראשו האחד קף להרים בו
הרשן ובראשו השיני מולג לצלות בו הבשר ניטלה כפו
טמא מפני שיניו ניטלו שיניו טמא מפני כפו וכן
מכחול שניטלה כפו שגורפין בה הכחול טמא מפני הזכר
שבוחרין בו העיץ ניטל הזכר טמא מפני הכף כלי
שבראשו קף אחד בכבכ לצלות עליו ובקצה השיני שינים
להוציא בהן הבשר מן הקרירה או מעל האש ניטלה כפו
טמא מפני שיניו ניטלו שיניו טמא מפני כפו
וכן עט של מתכת שכותבין בראשו האחד ובראשו השיני
מוחקין ניטל הכותב טמא מפני המוחק ניטל המוחק טמא
מפני הכותב וכן כל כיוצא באו זהו שיהיה הנשאר יכול
לעשות מעין מלאכתו כיצר עט שניטל המוחק
שלו ונשאר הכותב אם נשאר מאורכו כרי שיעק לקשרי
אצבעותיו טמא שהרי איפשר שיאחו בו וכתוב בו
ניטל הכותב ונשאר המוחק אם נשאר מאורכו
מלא פס ירו טמא שהרי איפשר לו למחוק בו נשאר פחות
מזה טהור קוררוס שניטל עופשו והיא הצד
שהחרש מנגר בו טמא מפני בית בקועו ניטל בית בקועו
טמא מפני בית עופשו נשבר מקופו טהור חרחור
שנפגם עדיין הוא כלי עד שניטל רובו נשבר מקופו טהור
המרדע היא המלמר והוא עץ ארוך עב וכמו מסמר חד
תקוע בקצתו מלכעלה וזה הברזל נקרא מלכר ובקצת
השיני כמנו ברזל כמו רומח והיין נכנס בו וזה הברזל
נקרא חרחור מינקת של מתכת שהיא כנו שזופרת
ענטמאה משיקבענה במקל או בדלת ויחברנה עם היין
תטהר לא נטמאה וקבעה במקל או בדלת הרי זו מקבלת
טומאה במקום שכל כלי מתכות שקבעם בקירה או בכותל
מקבלין טומאה כשהיו עד שישנה את מעשיהם

לפיכך רף של נחתומין של מתכת שקבעו בסתל טמא וכן
כל כיוצא בזה משאר כלי מתכות שנקבעו בין מקבליהן
בין פשוטיהן מקבלין טומאה כשהיו

פרק שנים עשר

כלי עין וכלי עיה וכלי יצם שנשברו טהור מטומאתן דור
ועשה כלי משבריה או שזיכין את שבריה ועשה בהן כלים
אחרים הרי אילו כשאר הכלים הטהורים שלא נטמאו
מקורם שהן מקבלין טומאה מיכן ולהבא וכן כלי מתכת
שנשברו אחר שנשברו טהור התיכן וחור ועשה בהן כלים
אחרים חורו לטומא הישנה ואין לכלי מתכות טהרה גבורה
עד שיטבילם במקוה כשהן שלימים או ישארו שבורים
וחזרת כלי מתכות לטומאתן הישנה סרברי ספרים
ומפני מה גורו על כלי מתכות שיחורו לטומאתן
הישנה גזירה שמה יטמא לו כלי זתים ויתכנו ויעשה ממנו
כלי אחר כי ביום אם יאמר שהוא טהור ברין תורה יבוא
לומר הטבירה מטהרת והטבילה כטהר כשם שאם נשבר
והתיכו ועשה ממנו כלי כשהיה והרי הוא טהור בו ביום כך
אם הטבילו אעפ שהוא כשהיה הרי הוא טהור בו ביום
ויבוא לומר שאין הכלים צריכין הערב שמש מפני זה
החשש גורו טומאה עליהם אחד כלי שננטמא
במת או בשאר הטומא אם התיכו חור לטומאתו הישנה
עד שיטביל נטמא במת והיוה עליו בשביעי
ואחר כך התיכו ועשאהו כלי אחר וחור עליו בשביעי
והטבילו הרי זה טמא ואין הוייה שקורם היתך מצטרפת
להואה שאחר היתך ואין לו טהרה עד שיטה עליו
שלישי ושביעי ויטביל כשהו כלי קורם שבויה או יוה עליו
שלישי ושביעי ויטביל אחר שיתכנו סחל טמא שבללו

לדלת ואחר לבהמה עשה לי שתי מחצלאות אחת לשכיבה ואחת לאוהלים עשה לי שני סרינים אחד לצורות ואחר לאוהלים שניהן מקבלי טומא עד שיפרש ויאמר זה לכך וזה לכך

פרק תשיעי

כל כלי כתכות שיש להן שם בפני עצמן מקבלין טומאה חוץ מן הדלת והנגר והמנעול והפותה שתחת הציר והציר והקורה והצינור מפני שאין עשוין לקרקע או לשמש את העץ אינן מקבלין טומאה ואפי' קודם שיקבעו וכל כלי כתכות שיש לו שם לוי אינו כתמא בפני עצמו מפני שהוא כמקצת כלי כיצד עקרב של פרומביא טמא ולהיים שלה שעל לחיי הבהמה מיכן ומיכן שהורין ואין מקבלין טומאה בפני עצמן ובשעת היבבור הכל מקבל טומאה טסין של ברזל שמניחין על לחיי האדם בשעת מלחמה אינן מקבלין טומאה מפני שאין להן שם בפני עצמן ואם יש בהן בית קיבול מים מתמאין ככל כלי קיבול נוס העשוי כקדרה מלמטה וכערשה מלמעלה ונפסק הקדרה שלו מקבלת טומאה בפני עצמה שהרי יש לה בית קיבול והערשה מקבלת טומאה בפני עצמה מפני שיש לה שם בפני עצמה והצנירה שלה שהיא נכנסת באוון או באף אינה מקבלת טומאה בפני עצמה מפני שאין לה שם בפני עצמה היה הנוס עשוי כמין אשכול ונפרק טהור מפני שאין בו בית קיבול ואין לכל נרגר מסנו שם בפני עצמו והרי אינו ראוי לתכשית משנפר טבעת אחת שמניחין הבנות ברגל אחת היא הנקראת ברית ואינה מקבלת טומאה מפני שאין עליה צורת כלי תכשית אלא כמו טבעת הכלי או טבע שקושר בה בין כתפיו אבל שתי טבעות שמשיות הבנות ברגליהן ושלשלת מוטלת ביניהן מו לו מקבלין טומאה מפני שהן מתכשיות הבנות והן הנקראין ככלים קטלה של חליות של מתכת והם כחוט של צמר או של פשתן ונפסק החוט החליות מקבלות טומאה שכל אחד ואחד כלי בפני עצמו היה החוט שלה של מתכת והחליות של אבנים טובות ושל מרגליות או של זכוכית ונשברו החליות וההיט קיים הרי זו מתמא בפני עצמו שירי קטלה ככלו צואר קטנה כל הכיסויין של מתכת טהורין ואין מקבלין טומאה מפני שאין להם שם בפני עצמן חוץ מכיסוי המיחס ומכיסוי טם של רופאין בפני שמניחין בו את האספלגית נעטה כלי קיבול כיסוי של מתכת שספז ולטטו ועשהו מראה הרי זה מקבל טומאה כל החליות שלמתכת מקבלות טומאה והן הנקראו אונקיות קנה מאונים של עץ שהיו אונקיות של ברזל תלויות בו כקבלת טומאה מפני האונקיות התלויות בו ברא במאונים על כוכרי פשתן וסומרי צמר אבל של בעלי בתים אינו מקבל טומאה עד שהיו האונקיות קבועות בו משקלות שנשתברו אעפ"י שהחזירן ושוקל בהן אינן מקבלות טומאה יחד מהן חצאי ליטרין שליש ליטרין רביעי ליטרין הרי זה מקבלין טומאה סלע שפלה והתקינן להיות שוקל בה מקבלת טומאה אונקלי של כתמים טהורה ושל רומים מתמאין אונקלי של נקלישי המטה טהורה ושל דרגיש מתמאין אונקלי של כורת הציידים שצדין בהן הרגים הטהורים טהורה ושל טרה כתמא אונקלי שלמטרות העץ טהור ושל שולחן מתמא זה הכלל כל כלי שמקבל טומאה בפני עצמו מן התורה הרי האונקלי של מתכת שלו ושלשלת שלו כקבלת טומאה וכלי שאינו מקבל טומאה כגון פשוטי כלי עץ וכלי עץ הבאים במידה וכיוצא בהן אונקלי של מתכת והשלשלת שלו אינן מקבלין טומאה וכל אחת ואחת בפני עצמה טהור שאין האונקלי או השלשלת כלי בפני עצמו אלא הרי הן כמקצת כלי ואפי' אונקלי שבכתלים שתולין בה הכלים והבדרים וכיוצא בהן טהור שלשלת שיש בה בית נעילה מתמא והעשויה לכתופה טהורה שלשלת של מיטות מתמא מפני שהן עלן בה החטיות ושל בעלי

בתיים טהורה שאינה עשויה לא לנו של מושחי קרקע ויתירותיהן שתוקעין בקרקע בשעה שמושחין מקבלין טומאה ושל מקוששי עצים טהורה לפי שהיא משמשת את העץ שלשלת דלי גדול ארבעה טפחי ממנה סמוך לדלי מתמאה עם הדלי מפני שהיא צורך הדלי והשאר טהור לפי שאין לו שם בפני עצמו ושלשלת דלי קטן עשרה טפחים הכרור של מתכת והסרן והקנטר של בנאי והרקד של חרש וחמור שלנפח והמטולטלת והמשקולת שלבנאים והכירי של ברזל שחובטין בהן הזותים והאפרים שלמתכת והאולר שכורתין בו הסופרים ראש הקולמוס שלקנה והקולמוס שלמתכת והכן והכנא שמשרטטין בו הסופרים כל אילו מקבלין טומאה שכל אחד מהן יש לו שם בפני עצמו

פרק עשירי

מסמרות שמחויקין בהן התקרה העשוין לתקוע אותן בעצים אינן מקבלין טומאה וכן המסמרות שתוקעין אותן בכתלים לתלות בהן ואם התקינן להיות כלי בפני עצמו מקבל טומאה כיצד מסמר שהתקינן להיות כותח ונועל בו או להוציא את הפתילה או שנתנו בריחים של יר או של חמור הרי זה מקבל טומאה התקינן לפתוח בו את החבית טהור עד שיצרפנו מסמר העשוי כסימן לשמירת הפתח אינו מקבל טומא וכן מסמר של שולחני שתולה בו המאונים והכיס טהור וכן תלויו המגררות טהורות אעפ"י שכסרין אילו משינין בצורתן משאר מסמרות התקיעה מסמר הגרע והוא הכלי שמקויין מקבל טומאה ומסמר של אבן השעות טהור מסמר הגרדי והוא המסמר הארוך כעין שפור שמכנים בו האורג שמופרת הקנה או העץ ולופף עליה חוטי מקבל טומאה אילו כלי מתכות המתמאיות בעגלה העול של מתכת והקטרב והכנפי המקבלות את הרצועות וברזל שתחת צוארי בהמה והסוכך והמחגר והתמחויות וה נבול והצנירה ומסמר המחבר את כולם ואילו טהורין בעגלה העול של עץ המצופה וכנפי העשוין לנוי והשופרות המסמיעין את הקול והאבר שבצר צוארו בהמה והסוכב של גלגל והטסין והציפויין ושאר כל שבה טהורין עקרב בית הבר מקבל טומאה ארון של גרוסות אעפ"י שהוא טהור אם היתה תחתיו עגלה של מתכת הרי זו מקבלת טומאה רחים של פלפלין מקבלת טומאה משום שלשה כלים משום כלי מתכות ומשום כלי קיבול ומשום כברה הדלת של מתכת שבכנר של בעלי בתים אינה מקבלת טומאה ושל רופאים מקבלת טומאה מפני שמניחין בה את האספלגית ותולה בה את הכספרים טסין של מתכת שמנערין בהן את הקדירה מקבלין טומאה והקבועין בכירה טהורין המלקחי שמסער בהן את הפתילה מקבלין טומא והצינורין שתופסות בהם את הרחים מלמעלה אינן מקבלות טומאה מפני שאינן עשויות לא לחזק קלוסטרט שנועלין בה הדלתות אם היתה של מתכת מתמאה היתה של עץ ומצופה כתכת טהור הפין והפורנה טמאים פיקה שלמתכת טהורה לפי שהיא משבשת את העץ הכיט והפימא והקל וסימפוניא וחליל שלמתכת מקבלין טומאה היו של עץ ומצופין מתכת טהור חוץ מן הסימפוניא שאם היה בה בית קיבול כנפים אעפ"י שהיא מצופה טמא החצוצרות שמפוצלת חליות אלו או יורע להחזירה לא אומן הרי זה מקבלת טומאה כשהיא מחוברת ואם יכול הכל לפרקה ולהחזירה אינה מקבלת טומאה הקצה שמניחין הפה עליו בשעת תקיעה מקבל טומאה בפני עצמו והקצה האחד הרחב אינו מקבל טומאה בפני עצמו ובשעת היבבור הכל טמא כיוצא בו קנה מנורה בפני עצמה אינן מקבלין טומאה מפני שיש להן שם לוי הפרח שלה והכיסים מתמאין בפני עצמן ובשעת היבבור הכל טמא קודרת החצים שהיא

שהמשקה מתטמא מאויר התחתון העורפת וחוזר ומטמא את האלפס טבלה שלחרס שהיו קערות רבוקות בה בתחילת מעשיה והרי הכל כלי אחר ונטמאת אחר כהן לא נטמאו כולן ואם היה לטבלה רופן עורף שנמצאו כל הקערות בתוכו ונטמאת אחת מהן נטמאו כולן וכן הדין בבית התבלין שלחרס וקלמירין המתימות כיוצא בו בית התבלין שלעץ שנטמא אחר מבתיו במשקין לא נטמאו שאר הבתים ואם יש לו רופן עורף שנמצאו כל הבתים בתוכו ונטמא אחד מבתיו במשקי נטמאו כולן שהכל ככלי אחר וכלי שנטמא תוכו במשקין נטמא כולו היו בתיו קבועין במסמר הרי או חיבור זה לזה לטומאה ולהווייה היו תקועין בלבר הרי או חיבור לטומאה ולא להווייה ואם היו בתיו ניטלין וניתנין אינן חיבור לא לטומאה ולא להווייה

פרק ארבעה עשר

כל המציל בצמיר פתיל באהל הסת מציל בצמיר פתיל באויר כלי חרס אם הציל בכת החמור רין הוא שיציל בכלי חרס הקל וכל שאינו מציל באהל הסת אינו מציל באויר כלי חרס וכשם שאין צמיר פתיל לטומאה באהל הסת כך אין צמיר פתיל לטומאה באויר כלי חרס כיצד קרירה שהיא מליאה אוכלין ומשקין וכוקפת צמיר פתיל ונתונה בתוך התנור הטמא הרי הקרירה וכל מה שבתוכה טהורין היה השרץ או משקין טמאין בתוכה ומוקפת צמיר פתיל ונתונה באויר התנור נטמא התנור טבעת טמאה שמובלעת בתוך הלבניה או מחט טמאה שמובלעת בתוך העץ ונפלו לאויר כלי חרס נטמא אעפ שאם נגע כבר תרומה בעץ זה או בלבניה זו טהור הרי הן מטמאין כלי חרס מאוירו תרנגול שבלע שרץ או בשר מת ונפל לאויר התנור הרי זה טהור ואם מת שם התרנגול נטמא התנור שהבלועים בתו מצילין צמיר כלי חרס כדרך שמצילין באהל הסת דבחס שבתוך הפה או בתוך הקמטים אינן ככלועין כיצד ארס שהיו משקין טמאין בתוך פיו וקפץ פיו והכניס לאויר כלי חרס טמאה וכן טהור שהיו אוכלין ומשקין לתוך פיו והכניס ראשו לאויר תנור טמא נטמאו איכלים שכפיו היה לו בתוך קומטו כערשה מן השרץ והכניסו לאויר התנור נטמא התנור אעפ שהטמא בתוך הקמט ספוג שבלע משקין טמאין אעפ שהוא נגוב מבחוץ אם נפל לאויר כלי חרס טמאה שסוף משקה לצאת וכן חתיכה שלפת ושלגבי חרס שנטמא בהן משקין טמאין ונגס ונפלו לאויר כלי חרס לא טמאוו ונפלו לתנור והוסק נטמא סוף משקה לצאת ברא במשקין קלין אבל בחמורין כגון דם הנירה ומימי רגליה אם היו יכולי לצאת והקפי עליו שיצא הרי זה מטמא התנור אעפ שלא הוסק ואם אינו מקפיד עליו אינו מטמא ער שיוסק ויצא במשקה וכן בנפת חרשה הבאה כמשקי טמא שהוסק בה התנו נטמא סוף משקה לצאת אבל בישנה טהור אי זו היא ישנה לאחר שני עשר חודש ואם ידוע שיצא ממנה משקה בשעת הוסק אפי לאחר שלש שנים נטמא התנור כשיוסק כלי חרס שחלקו במתיצה משפתו ער קרקעיתו ונכנסה טמאה באויר אחר משני החלקים נטמא הכלי כולו לפי שאי דרך בני ארס לחלק כלי חרס כדרך שחולקי האוהלים לפיכך תנור שחצו בנסרים או ביריעות ונמצא השרץ במקום אחד הכל טמא

כלי שהיתה הטומאה בתוכו והכניס הכלי לאויר כלי חרס ושפת הכלי הטמא חוץ לכלי חרס אעפ שהטומאה מסוננת בתוך כלי חרס הרי זה טהור שנ אל תוכו לא אל תוך תוכו וכן אם היה כלי חרס טמא והכניס לאוירו כלי אחר שיש בו אוכלין ומשקין ושפת הכלי האחר חוץ לכלי חרס אעפ שהאמלי והמשקין ככוונין בתוך כלי חרס הטמא תרי או טהורין שנאמר כל אשר בתוכו יטמא ולא

שבתוך תוכו כיצד כוורת או קופה או קררה או חמת וכיוצא בהן שהיה השרץ בתוכה ושלשל הקופה לאויר החבית או לאויר התנור אעפ שהשרץ מכונן בתוך אויר החבית הואיל ושפת הקופה או החמת למעלה משפת החבית או משפת התנור הרי או טהורין ואם היה בתוך החמת או בתוך הקרירה וכיוצא בהן אוכלין או משקין ושלשלן לאויר התנור או לאויר החבית הטמאין דרי הן טמאין היתה הכוורת או הקופה או החמת וכיוצא בהן נקובין אינן מצילין לא אם היה השרץ לתוכן ושלשלן לאויר כלי חרס הטהור נטמא ואם היו אוכלין או משקין לתוכן ושלשלן לאויר כלי חרס הטמא נטמאו

וככה יהיה בנקב אם היה בכלי שטף כמציא זתים ואם היה בכלי חרס העשוי לאוכלי שיעורו כותי והעשוי למשקי שיעורו בכונס משק והעשוי לכך וכך מטילין אותו לחוכרו וכשינקב כלי חרס זה בכונס משקה אינו מציל מיד כלי חרס סתם נקב כלי חרס בופת אם היה השרץ בכלי זה ושלשלו לאויר התנור הטהור נטמא שאין הצמיד מציל על הטומאה מלטמא כמו שביארנו אבל אם היה בכלי זה אוכלין או משקין ושלשלו לאויר התנור הטמא הרי הן טהורין שהרי הנקב סתום ושאר כל הכלים שסתכין בופת וכיוצא בו אינו מציל מיד כלי חרס כוורת פחותה אעפ שסתם הפחת בקש אינה מצלת מיד כלי חרס שהרי אינה כלי החמת והכפישה שנפחתו כמציא ריבון אעפ שבטלו בתורת כלים הרי או מצילין מיד כלי חרס והוא שיהיה הפחת למעלה משפת כלי חרס מבחוץ ויהיה בית קיבול שלהן משלשל לתוך כלי חרס עיר פשוט וכיוצא בו שהיה שקוע לאויר כלי חרס או לאויר התנור והשרץ בתוך העור הרי התנור טמא ואם היה השרץ בתוך אוכלין ומשקין שבתוך העור טמאין שאין מציל מיד כלי חרס לא כלים שיש להן תוך כגון הסל והקופה והחבת כלי חרס שהיתה טמאה בתוכו והיה כלי חרס טהור כפוי על פי הכלי הטמא או שהיה הכלי שהיטימאה רבוקה בתוכו כפוי על פי הכלי הטהור אעפ שאויר שניהן מעורב הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו שהרי לא נכנסה הטומאה עצמה לאויר כלי חרס הטהור

לפיכך חבית שהיתה כליאה משקין טהורין ונתונת לבשה מכווינתו של תנור ונפל שרץ לתוך התנור הרי החבית והמשקין טהורין אעפ שאויר התנור מעורב עם אויר החבית וכן אם היתה החבית גפויה על פי התנור ופיה לאויר התנו אפי המיטקה שבשילי החבית טהור

פרק חמשה עשר

אין כלי חרס מקבל טומאה ער שתגמר מלאכתו וכאזכתי הוא גמר מלאכתו משיצרפו בכבשן התנור כשיכינו לאפית סגונין הכירה משיסיקנה כדי לבשל עליה ביצת התרנגולין טרופה ונתונ באלפס הכופח אם עשאהו לאפית שיעורו כתנור עשאהו לבישל שיעורו ככירה תנור שהתחיל לבנותו אם היה גרול משיתחיל בו ארבעה טפחים ויסיקנו מקבל טומאה ואם היה קטן משיתחיל בו טפח ויסיקנו הכירה משיתחיל בה ארבעה אצבעות ויסיקנה הכופח אם עשאהו לאפית הרי הוא כתנור ואם לבשל הרי הוא ככירה תנור שהוסק מאחוריו או שהוסק בבית האומן או שהוסק שלא לדעת הואיל והוסק ככל כקום הרי זה מקבל טומאה מצינה שנפלה דליקה בתנור בכפר מן הכפרו ובא מעשה לפני בית דין ואמרו מקבל טומאה תנור שהסיקו להיות צולה בו הרי זה מקבל טומאה ללבן בו אונן של פשתן טהור שאין זה עושה מלאכה בגוף התנור תנור שחצו לשנים והוסק אחד מחלקיו ונטמא במשקין הוא טמא וחברו טהור נטמא בשרץ וכיוצא בו בטומאות של תורה הכל טמא ועובי שכיניהן טמא הוסק שניהן ונטמא אחד מהן במשקין באויר חולקי את עובי חמשים לטמא טמא לטהור טהור

עם ברזל שהור אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור
שהור מחצה למחצה טמא וכן טיט שבללו בגללים
ושרף הכל בכבשן ועשאהו כלי אם רוב מן הטיט הרי זה
מקבל טומא מפני שהוא כלי חרס ואם רוב מן הגללי אינו
מקבל טומא כלי מתכות הטהורין שאנכן באנך טמאים
אבל העושה כלים מן האנך הטמא הרי הן טהורין
קורדום שעשאהו מן הברזל הטהור ועשה עפשו מן
הטמא הרי זה טמא עשה עפשו מן הטהור והקורדום מן
הטמא הרי זה טהור שהכל הולך אחר עושה המלאכה
קורדום טהור שחמסו בברזל טמא טהור
קיתון שעשאהו מן הטמא ושוליו מן הטהור טהור עשאהו
מן הטהור ושוליו מן הטמא טמא שהכל הולך אחר המקבל
העושה מלאכה כלי מתכות שנטמא בטומא שהיא כרברי
סופרים כגון שנטמא בעו וביוצא בה ונשבר והתינו והור
ועשה ממנו כלי אחר הרי זה ספק אם חזר לטומאתו הישנה
או לא חזר כלי זכוכית שנטמא ונשברו טהרו
ככל הכלים ואפילו התיכן ועשה מהן כלים אחרים אינם
חוזרים לטומאה הישנה לפי שיקר טומאתה מרברי סופרי
כמו שביארנו לא גזרו עליהן בטומאה ישנה
וכן כלי זכוכית שנטמא אעפ ששבריהן כלים וראויין
לתשמיש הואיל והם שברי כלים אינן מקבלין טומאה לפי
שאין דומין לכלי חרס
כיצר קערה של זכוכית שנשברה והתקין שוליה לתשמיש
אין השלים מקבלין טומאה אעפ שהן בקערה ואם קירטם
את מקום השבר ושפאו באופין הרי זו מקבלת טומאה
צלוחית קטנה הניטלת ביד אחר שניטל פיה
מקבלת טומאה מפני שאין מניסין היד לתוכה לא יוצק
מסנה אבל גדולה הניטלת בטתי ידים שניטל
פיה טהורה כפני שהיא חובלת ביד בשעה שמניס ידו
לתוכה וכן צלוחית של פילטון אעפ שהיא
קטנה אם ניטלת פיה טהור מפני שחובלת באצבעו בשעה
שמוציא הבושם מתוכה לגינים הגרולין שניטל
פיהן עריין הן כלים מפני שמתקנים הוא לכבשנים

כוס שנפגם רובו טהור נפגם ברשליש הקינו ברוכ גבהו
טהור ניקב וסתמו בין בעץ בין בזהב והכוס והצלוחית
שניקבו בין מלמעלה בין מלמטה טהורין
והקערה שניקבו מלמעלה טמאין כלמטה טהורין נסרקו אם
יכולין לקבל ית החכים בצנין טמאין ואם לאו טהורין
הטסות החתוכין אעפ ששפתותיהם סרחין את
הפה מקבלים טומאה האפרכם של זכוכית טהור שהרי הוא
כמו סחף שאינו מקבל זכוכית שעושיין אותה
למראה טהור אעפ שהיא מקבלת לפי שלא נעשות להבלה
התרוור של זכוכית שהוא מקבל אעפ שבשמיחו
על השולחן והפך על צירו ואינו מקבל הרי זה מקבל טומא
תמחו של זכוכית ששפאה מראה מקבל טומאה
ואם מתחילה עשאהו למראה כרי שיהיו רברים שבניהן
בו נראין באחוריו הרי זה טהור וכל כלי זכוכית אין
מקבלין טומאה עד שתיגמר מלאכתן ככל הכלים

פרק שלשה עשר

כבר ביארנו בכמה מקומות שאין כלי חרס מתטמא אלא
באווירו או בהסס הוב ושאר כל הכלים שנגעה בהן הטומא
נטמאין ואם נכנסה טומאה לאוירן ולא נגיעה בהן הרי הן
טהורין נמצא הטמא בכלי חרס טהור בכל הכלים
והטמא בכל הכלים טהור בכלי הרש ומניין שאין כלי
חרס מתטמא אלא באווירו שז וכלי חרס אשר יפול בהן אל
תוכו ונו מתוכו הוא מתטמא לא באחוריו וכטם שכתטמא
באווירו כך מטמא אוכלין ומשקין באווירו כיצר כלי
חרס שנטמא ונכנסו אוכלין ומשקין לאווירו אעפ שלא נגעו
בו הרי אילו שטמאין שכל אשר בתוכו יטמא אבל שאר
הכלים הטמאין אין כטמאין אוכלין ומשקין עד שיגעו בהן
אין כלי חרס מטמא כלים באווירו בין כלי חרס
בין שאר כלים כיצר כלי חרס נחל שהיו בתוכו מים

ונכנסה טומא באווירו הוא טמא וכל הכלים שבתוכו טהורין
היו משקין בכלים שבתוכו נטמא המשקין
באווירו וחוזרין ומטמאין את הכלים והרי זה אומר מטמאין
לא טמאין ואתה טמאני כלי חרס שנגעו משקין
טמאין באחוריו בלבד נטמא אחוריו כשאר כל הכלים
כדא בשהיה לו הוך אבל אם אין לו תוך ונגעו בו משקין
טמאין הרי זה טהור שכל שאין לו תוך בכלי חרס אין
אחוריו מתטמאין במשקין נגעו אוכלין או
משקין באחוריו כלי חרס הטמא הרי או טמאין
ואחר כלי חרס ואחר שאר כל הכלים ברבר זה שכל
הכלים הטמאין שנגעו אוכלין או משקין בהן בין מתוכן בין
באחוריהן נטמאין אחר כלי חרס שנכנסה
טומאה לאווירו או שכפהו על הטומאה המונחת על הארץ
ונגיעה אהל עליה שהרי הטומאה בתוכו מפי השמועה
לכרו שזה שז אל תוכו לרבות את האהלים
גומא שהיה השרץ כונח בתוכה וכפה כלי חרס על הגומא
לא נטמא שנאמר אל תוכו עד שתיכנס עצמה של טומאה
בתוכו לפיכך השרץ שנמצא למטה מנחושתו
של תנור שהיא קרקעית התנור טהור שאני אומר חי נפל
ועכשיו מת בתוך גומא זו וכן אם נמצאת
פחט או טבעת למטה מנחושתו אעפ שכל הכלים הנמצאין
טמאין כמו שביארנו הרי התנור טהור שאני אומר שם
היו עד שלא בא התנור והתנור נכנה עליהם ולא נפלו
בתוכו נמצאו ברשן הרי התנור טמא שאין לו כמה
יתלה נמצאו מנחושתו של תנור נראין אבל אינן יוצאין
לאווירו אם אופה את הבצק והוא נוגע בהן נטמא התנור
כאילו היו הן למטה מנחושתו כאי זה בצק אכרו בבצק
הבינונית שאני רך ביותר ולא קשה השרץ
שנמצא בעין של תנור בעין של כירה בעין של כופח אם
נמצא מן השפה הפנימית ולחוץ טהור וכן אם
נמצא באוויר העין טהור שהרי לא נכנס לאויר התנור או
הכירה או הכופח לא תחת עובי דפנותיהן הוא תלוי ואפי
היה שם כוית מן המת טהורין לא אם כן היה בעובי העין
פותח כפה שהרי מביא את הטומאה לאויר התנור כמו
שכתבאר בענין טומאת מת נמצא השרץ במקום

הנחת העצם מן השפה הפנימית ולחוץ טהור נמצא במקום
ישיבת הכלך במקום ישיבת הצבע במקום ישיבת שלקי
הותים הכל טהור אין התנור ולא הכירה
ולא שאר מקומות היקוד מתטמאין אלא אם כן נמצאת
הטומאה כן הסתוכה ולפנים
כלי חרס ששותין בו בעלי בתים המים שבאמצעו כמו
רשת של חרס ושפתו שלמעלה מן הרשת כמו מסרק וזהו
הנקרא צרצור אם נכנסה הטומאה לאויר המסרק למעלה
בן הרשת נטמא כולו שזהו תוכו של כלי זה
חרס שהיו לו שלש ספיות זו לפנים מן היתה הפנימית
עורפת ונכנסה טומא לאויר הפנימית כל האוכלין והמשקין
שבאוויר שבין השפה הפנימית ובין האמצעית וההוצינה
טהורין היתה האמצעית עורפת ונטמא אוירה מסנה ולפני
טמא כסנה ולחוץ טהור היתה החיצונה עורפת ונטמא
אוירה הכל טמא היו שות כל שנטמא אוירה טמאה והשאר
טהור לפנים זו בתוך זו ושפתותיהן שוות
זה שרץ בעליונה או בתחתונה זו שיש בה השרץ טמאה
וישאר האלפסין טהורים הן וכל האוכלין שבהן היתה
כל אלפס כהן נקובה במנס משקה והשרץ בעליונה כל
האוכלין והמשקין שבכל האלפסים טמאים שהטמא באוויר
כולן כמו שיתבאר היתה שרץ בתחתונה היא
טמאה וכולן טהורות שהרי לא נכנס שרץ לאוויר העליונה
ואין שפת התחתונה עורפת כרי לטמא כל האוכלין והמשקין
שבתוכה היתה השרץ בעליונה והיתה שפת התחתונה
עורפת העליונה טמאה שהשרץ בתוכה וכן התחתונה מפני
ששפתה עורפת היתה השרץ באוירה ושאר האלפסין
שבתוך התחתונה טהורין שאין כלי חרס מטמא כלו שבתוכו
ואם היתה ביניהן משקת שופח כל משקה שיש בה טמאה

קרקעיתה אם היה עומק הפחת פחות משלשה טפחים הרי
זו מקבלת טומאה שאם יסיק בפחת מלמטה תתבשל
הקדירה למעלה היה הפחת עמוק שלשה או
יותר אינה מקבלת טומאה שהרי האש רחוקה מן הקדירה
ואינה בשלה נתן אבן או צרור על פי הפחת עדיין היא
בטהרתה מירחו בשיט נעשה האבן קרקע הכירה ובקבלת
טומאה מיכן ולהבא

פרק שבעה עשר

כל ידות הכלים הרי הן ככלים ואם נטמא הבלי נטמא ידו
הצריך לה בתשימושו ושאינו צריך לה טהור כמו שיתבאר
לפיכך האבן היוצאת מן התנור טפח וסן הכירה
שלש אצבעות חיבור ואם נטמא התנור והכירה נטמאו
אבנים אילו ואובלין וששקין הנוגעין באבנים אילו נטמאו
ואם נגעו בחוץ לטפח של תנור או בחוץ לשלש אצבעות
של כירה טהורין הנפח עשהו לאפייה שי עורו
כתנור עשהו לבישול שיעורו ככירה מוסף
התנור של בעלי בתים טהור ושל נחתומין טמא בטומאת
התנור מפני שסימך עליו את השפור כיוצא בו
מוסף יורה של שולקי זמים טמא ושל צבאים טהור
עשרת הכירה טהורה ושירת התנור והוא המקום
הכנוי בצירו שמניחין בו את הפת בעת דרית בומן שהיא
גבוהה ארבעה טפחים טמאה כטומאת התנור פחות
מארבעה טפחים טהור לפי שאינה חיבור לו ואם חיברה
לתנור אפי על שלש אבנים טמאה בית הפך ובית
התבלין ובית הנר שבכירה אם נטמאת הכירה בכגע
נטמאו כולן ואם נטמאת באויר לא נטמאו לפי שאינן
חיבור לה לא מרברי סופרים ולפיכך עשו לה חיבור כרי
טלא ושרפו על מגען תרומה וקדשים וכן כל שאנו
אומדין בעניין זה שהוא מתטמא בכגע ואינו מתטמא
באויר אינו חיבור לא מרבריהם ועשו לו חיבור זה כרי
טלא ושרפו עליו קדשים לא תולין חצר הכירה
בומן שהיא גבוהה שלש אצבעות הרי זו חיבור ואם נטמאת
הכירה או חצרה בין באויר בין בכגע נטמא השנייה

היתה ההצר פחותה מיכן ונטמאת אחת מהן
במגע נטמאת השנייה אבל אם נטמאת אחת מהן באוירה
כלבר אין חברתה טמאה לפי שאינו חיבור לה לא מרבריה
היתה חצר הכירה מופרדת ממנה בומן שהיא גבוהה
שלש אצבעות הרי זו חיבור לה בין לטומאת מגע בין
לטומאת אויר היתה פחות מיכן או שהיתה החצר הלכה
ואין לה טמא אין חיבור לה ואם נטמאת הכירה בין באוירה
בין במגע החצר טהורה וכן אם נטמאת החצר הכירה
טהורה פאפואי כירה שלשה היה גובה כל
אחד מהן שלש אצבעות או פחות אם נטמאת הכירה בין
במגע בין באויר נטמאו ששתן וכן אם היו ארבעה
נטמא אחד מהן אם נטמאת הכירה במגע נטמאו שני
השפופים ששארן אם נטמאת באויר לא נטמאו עמה
עשה לה שני השפופים זה כנגד זה אם נטמאת הכירה
במגע נטמאו ואם נטמאת באויר לא נטמאו
היו השפופים גבוהין משלש אצבעות ולמטה
מתטמאין עמה בין שנטמאת במגע בין שנטמאת באויר
ומשלש ולמעלה שנטמאין עמה אם נטמאת במגע אבל
אם נטמאת באויר בלבד אין מתטמאין עמה
היו ששוכן מן הטמא בתוך שיש אצבעות מתטמאין עמה
בין שנטמאת במגע בין שנטמאת באויר היו
חץ לשלש אצבעות מתטמאין עמה אם נטמאת במגע ואם
נטמאת באויר בלבד אין מתטמאין עמה ואין מרקקין
בכל השעורין האילו שכולן הם מרברי סופרים

פרק שמונה עשר

כלי חרס אינו מקבל טומא עד שיחיה מקבל ועשו לקבלה
אבל אם לא היה לו בית קיבול או שהיה מקבל ולא נעשה
לקבלה אינו מקבל טומאה כלל לא מן התורה ולא מרברי

סופרים לפיכך הכסא והמטה והספסל והמנורה והשלחן
של חרס וכן כל כיוצא בהן מכלים שאין להן תוך אינן
מקבלין טומאה וכן הסילוניות שהמים כהלכות
בהן אינן נעשו כפיפין ואינן נעשו מקבלין הרי הן טהורין
מפני שלא נעשו לקבלה לא כרי שיצאו מהן המים
וכן חבית של שישים וחבית הרפונה בשולי
המחין וניגשית כמו בית יר שושאין בה המחין ולא נעשו
לקבלה אינה מקבלת טומאה פנס שהיה בו בית
קיבול שמן מקבל טומאה ושאינו בו טהור וכן מגופת
היוצרים שיש לה חוד טמאה כשפך של בעלי
בתים טהור ושל חבלין מתטמא מפני ששטהו על צידו
וזרחה בו ללוקח כסוי כרי יין וכרי ששן והחביות
טהורות שלא נעשו לקבלה ואם התקין לתשמי כתטמאין
כיסוי האלפס בזמן שזוא נקיב וישלו חרור
טהור ואם אינו נקיב ואין לו חרור מתטמא מפני שהאש
מצננת לתוכו את היר זה הכלל כל השמיש בכלי חרס
כשהוא כפוי טהור שיטרום אעפ שהיה נקיב וכיוצא פרומו
כתטמא שהרי המים מתכנסין בצדדין והן עדיין לקבלה
הלפיד של חרס שמניחין מטלות הבגדים והשמן בתוכו
והוא דולק כתטמא וכן כלי שמניחין תחת הנרות לקבל
השמן מתטמא בגמטרה שמניחין תחת הכלים
לקבל משקין הנוזלין מן הבלי מקבלין טומאה
ספינה של חרס איננה מקבלת אינה מקבלת טומאה
שאין הספינה בכלל הכלים האמורים בתורה בין היא של
חרס בין היא של עץ בין גדולה בין קטנה כל
הכלי שנשברו ונפסדה צורתן אין שבריהן מקבלין טומאה
אעפ שאותן השברי ראויין לתשמיש חוץ משרבי כלי חרס
שאם היה בהן חרס הראוי לקבל הרי הוא מהכל טומאה
שן וכל כלי חרס מפי השמועה למרו שזה לא בא לרבית
לא שברי כלי חרס ברא בשהיה להרס זה תוך
לקבל בו המשקין כשהיה יושב לא סמוך אבל אם
אינו יכול לקבל לא אם כן סומנו אותו אינו מקבל טומאה
החרס שאינו יכול לישב כרי שיקבל מפני
אזונו או שהיה בו חרור והחרור מכריעו לצד אחר הרי זה
טהור אעפ שניטלה האזן או נשבר החרור שכל כלי חרס
שזהר טעה אחת אין לו טומאה לעולם כל חרס
ששיליהן חרין כמורקות שנשברו ושוליהן מקבלין אעפ
שאין מקבלין לא אם כן נשכחו כגון שילי הקרפיות
והמסות הרי אין מקבלין טומאה של כך נעשו מתחילתן
שהיו מקבלין בסביבה או באחיה ככה יקבל
החרס ויהיה מקבל נטמא אם היה הכלי כשהיה שרס וככל
כרי סיכת ארס קטן עד חביות שהן מקבלות כסאה או
קרוב לה ונשברו ונטמא בזרסום בין מרקעיהן בין
מרפניהן חרס שהוא מקבל כשהוא יושב רבועית הרי זה
מקבל טומאה היה הכלי כדבית הככילת כסאה
עד חבית הככילה סאתים או יתר ונטמאה אם היה בהרס
הנטמא כרי לקבל חצי לוג הרי זה מקבל טומאה
היה הכלי מרובית הככילה סאתים עד חצבים גדולים
ונשברו אם נשאר מהן חרס המקבל לוג הרי זה מקבל טומא
היו החרסים מקבלין פרות משיעורין אילו אין מקבלין
טומאה כלי חרס קטן כגון הפך וכיוצא בו שנשבר
ונשאר מרקעיותו חרס המקבל כל שהוא כשהוא יושב
והיה חר בוותר יצמיצא ככלי קטן הרי זה מקבל טומאה
ואם נשאר כדפנותיהן חרס המקבל אינו מקבל
טומאה לפי שרפנות כלי אילו וכיוצא בהן כטוי הן ואין
להן תוך חיבור ונמצאו כפשוטי כלי חרס חוקת
חרסים הנמצאים בכל מקום טהורים חוץ מהנמצאי בבית
היוצר מפני שזוכן נטמאות הן לכלים והנפטר מקבלת
טומאה אעפ שהיא כשברי כלים

פרק תשעה עשר

כמה שיעור השבר שישיב כלי חרס וישאר משומאתו אם
היה טמא או לא יקבל טומא אם היה טהור חשוי לאוכלין

ברא בוסן שהצנו ואחר כך הסיקו אבל
הסיקו ואחר כך הצנו ונטמא אחר מהן אפי במשקין נטמא
הכל תנור או כירה של אבן שהורין לעולם ושל
מתכת שהורין משום תנור וכירים שנ יותין את שיש לו
נתיצה מטמאין משום כלי מתכות כיצד אין
כתמטאין מאוירין ולא בכחובר לקרקע כתנור וכירים ואם
נגעה בהן טומאה אפי מאחוריהן מתמטאין כשאר כלי
מתכות ואם נטמאו במת נעשין אב טומאה כשאר כלי
מתכות ויש להן טהרה במקוה תנור של מתכת
שנקב או נפגם או נסרק וסתמו בטיט או שעשה לו טפילה
של טיט או מוסב של טיט הרי זה מתמטא משום תנור
וכמה יהיה בנקב כרי שיצא בו האור וכן בכירה
ואם עשה לכירה פטפוטים של טיט מתמטאה משום כירה
מירחה בטיט בין מבפנים בין מבחוץ עריין אינה מקבלת
טומאה תנור שאינו מחובר בארץ אפי תלוי
בצואר הנבל הרי זה טמא משום תנור שנ טמאים הם מכל
מקום כור של צירפי מתכות שיש בו בית שפיתה
מתמטא בכירה וכן כירה של עושי זכוכית אם יש בו בית
שפיתה מקבלת טומאה כבשן של סידרין ושל
זוגין ושל יוצרין שהורים הפורנה אם יש לה דופן מתמטא
אבנים שחיברן זו לזו ועשאן תנור אם עשה לו
טפילה מבפנים ומבחוץ הרי זה כתנור לכל דבר ומתמטא
מאוירו ואם טפלו מבחוץ בלבד מתמטא במגע ולא באויר
חבר אבנים לתנור ולא חברן זו לזו כתמטאות
עם החנו חברן זו לזו ולא חברן לתנור הרי הן כטירה חפר
בארץ ועשה טירה טהור וטירת הכירה טהור
שתי חביות ושני אלפסין שעשאן כירה מתמטאין באויר
ובמגע ותוכן של חביות טהור ועובי החביות הולקין אותו
השמש את הכירה טמא והמשמש את תוך החבית טהור
העושה שלשה פטפוטים בארץ וחברן בטיט
להיות שופת עליה את הקדירה הרי זו טמאה משום כירה
קבע שלשה סככרין בארץ להיות שופת עליהן
את הדירה אעפ שעשה בראשה מקום בטיט שתשב
הקדירה הרי זו טהורה בכירה של מתכת וכן אבנים
שיא מירחס בטיט שהוא שופת עליהן אינן מקבלות טומא
כאילו הוא כירה של אבן העושה שתי אבנים
כירה וחברן בטיט מתמטאה חיבר את האחד בטיט
והשנייה לא חיברה אינה מקבלת טומאה האבן
שהוא שפת עליה ועל התנור ועל הכירה עליה ועל הכופח
עליה ועל הכותל עליה ועל הסלע אינה מקבלת טומאה
כירת הטבחים שהוא ניתן אבן בצד אבן וכולן
מחוברות בטיט נטמאת אחת מהן לא נטמאו כולן
שלש אבנים שהיברן בטיט ועשאן שתי כירות בין
שחיברן זו לזו ולא חברן לקרקע בין שחברן בקרקע ולא
חיברן זו לזו אם נטמאת אחת משתי הכירות האבן
האמצעית המטמא סכנה לכירה הטמאה טמא והבישכש
מכנה לכירה הטהורה טהור ניטלה האבן החיצונה
של כירה הטהורה הוחלטה האמצעית כולה לטומאה
ניטלה החיצונה של כירה הטמאה שהיא האבן
האמצעית כולה נטמאו שתי הכירות אם היתה האבן
האמצעית גדולה ניתן כמנה לכירה זו כדי שפיתה מצידה
ולכירה השנייה כרי שפיתה מיכן והשאר טהור ואם היתה
קטנה הכל טמא ניטלה האמצעית אם יכול
לשפות על שתיים חיצונות יורה גדולה הרי היא טמאה היו
מרוחקין יתר מזה טהורה החויר את האמצעית הרי הכל
טהור כשהיה מרחק בטיט מקבל טומאה מיכן ולהבא והוא
שיסיקה לכל אחת מהן כדי לבטל עליה הביצה
שתי אבני שינשאן כירה ונטמאת וסמך לאבן זו סכנה אבן
אחת מיכן ולזו אבן אחת מיכן הרי חצי כל אבן כשתו
אבני הכירה הראשונה טמא וחצי האבן טהור
ניטלו השנים הטהורות שסמך חזרו השתים של כירה
לטימאתן רובם של חרס שיש בו בית קיבול
הקדירות והרסין נתון בתוכו טהור משום כירה וטמא משו

כלי קיבול לפיכך אם היה מחובר בארץ טהור כשאר הכלי
ואם ניקב אינו מקבל טומא בכלי קיבול מה שאין כן בכירה
הצדדין שלו הנוגע בהן אינו טמא משום כירה הרחב שלו
שיושבין עליו בשעת בישול מתמטא אם נטמא הדוכן
וכן הכופה את הסל ובנה כירה על גבה הרי
זו טמאה משום כלי עץ לא משום כירה לפיכך אינה
מקבלת טומאה מאוירה בכירה

פרק ששה עשר

תנור גדול שיריו ארבע טפחי והקטן שיריו רובו כיצד אם
נשבר בגדול ארבעה ובקטן רובו מקבל טומאה פחות מיכן
אינו מקבל טומאה וכן אם נטמא ונתצו ער
ששייר בו פחות מארבע בגדול או פחות מרוב בקטן טהור
נשאר בו ארבע או רוב בקטן עריין הוא בטומאתו והכירה
ש היו שיריה שלש אצבעו הכופח שעשאהו לאפיייה שיעורו
כתנור לבשול שיעורו בכירה תנור שנטמא ולא רצה
לכתמו כיצד משהרין אותו חולקו לשלשה חלקו וגורד את
הטפילה שעל החרסים ער שנמצא כל חרס מהן עומד על
הארץ בלא טיט על גביו חלקו לשני אחר גדול ואחר קטן
הגדול טמא והקטן טהור חלקו לשנים בשיה כל אחד מהן
טמא לפי שאי אפשר לכונן אבל טבלה של חרס שיש לה
דופן שנחלקה לשנים טהורה ואם היה אחר גדול ואחר קטן
הגדול טמא תנור שחלקו לשלשה ואחר גדול כשנים
הגדול טמא והשנים הקטנים טהורין חתכו חוליות
לרחבו אם היה גובה כל חוליא וחוליא פחות מארבעה
טפחי טהור חור וסדר החליות זו על גבי זו והמריח עליהם
בטיט והחזירו תנור כשהיה הרי זו כמו שעשה תנור אחר
ואינו מקבל טומאה לא מיכן ולהבא והוא שסיקנו כדי
לאפות בו סוכגנין אחר שמירחו הרחיק ממנו את
הטפילה ונתן חול או צרורות בין החוליות ובין הטפילה
אינו מקבל טומאה לעולם וזהו שאמרו הנירה והטהורה
אומות בו והוא טהור היתה בו חוליא אחת שיש
בה ארבעה טפחים היא מתמטאה במגע ולא מתמטאה
באויר ושאר החליות טהורות תנור שנא מחותך
מבית האוסן ועשה לו סכוכו שמקצצין אותו לבעות כאמר
ונתנם עליו והוא טהור ונטמא כשיסיר את הסוכמין אותו
יטהר ואפי החזירן הרי הוא טהור כינהו בטיט מקבל
טומאה להבא ואינו צריך להסיקו שכבר הוסק
תנור שחתכו חליות ונתן חול בין חוליא לחוליא וטח בטיט
על הכל מבחוץ הרי זה מקבל טומאה יורת הערביים
שהוא חופר בארץ וטח בטיט אם יוכל הטיט לעטר בפני
עצמו מקבלת טומאה ואם לאו טהור הנביא
טברי חרס ורבקן זה בזה ועשאן תנור ועש לו טפיל מבית
ומבחוץ והסיקו הרי זה מקבל טומא אעפ שאין בכל אחד
כהן כשיעור פנים טקדולו ועשאהו תנור ויטה
לו טפילה מחוץ אעפ שבקבל על רפנותיו כשיעור הרי זה
טהור שגלי חרס שגהר אין לו טומאה לעולם לא אם כן
עשאהו תנור ועשה לו טפילה מבית ומחוץ תנור
שלסרקין שעשה טפילה לכל אחד ואחד ומקום הסרקין
מגולה אינו מקבל טומאה נתן טיט או כיר או נכסים על
גבי הסרקין הרי זה מתמטא ניגן עליהן חרסית
או זפת ונפרית שעוה וטמרים בצק או גללים טהור
זה הכלל דבר שאין עושיין ממנו תנור אינו מחבר את
הסרקין סרק תנור שנתנו כלפי זווית וכירה
בטיט מן הצדדין טהור דף של תנור שנתנו בזווית להיות
אופה בו טהור ואם יש בו רוב תנור מקבלת טומאה
תנור שנתן בו עפר ער חציו אם נטמא מאוירו בלבד
אינו מתמטא לא מעפר ולמעלה ואם נטמא במגע ונגעה
טומאה בו מתוכו נטמא כולו אף מעפר ולכשה
הכירה מקום שפיתת שתי קדירות וחכופח מקום שפיתת
קדירה אחת לפיכך כירה שנחלקה לארבע טהור לרחבה
עריין מקבלת טומאה הכופח שנחלק בין לאורכו בין
לרוחבו טהור הקלתות של בעלי בתים שנפתחה

המדרע שבעה טפחים יד המגריפה של בעלי בתים
שמונה טפחים ושל סידין עשרה וכל היתר על זה
אם רצה לקיימו טמא יד כל משמשי האור כגון
השפירין והאסבלאות אפי' ארוכין כל שהן טמאין
מקל שעשהו יד לקוררום הרי הוא חיבור לטובאה
בשעת מלאכה ואם נגעה שומאה במקל כשהוא חורש או
מבקע בו נטמא הקוררום ואם נגעה בקוררום נטמא
המקל וכן הריוסטר שהן כשני כלים והמסמר מחברן
להיות מסך עליהן הרי הן חיבור בשעת מלאכה
קבעו בקורה הרי זה מקבל שומאה ואין הקורה חיבור לו
עשה קצת הקורה ריוסטר כל שהוא מן הקורה לצורך
הריוסטר חיבור לריוסטר והנוג בשאר הקורה שהור שאין
כל הקורה חיבור עגלה שנשמאת הנוגע בעול
ובקארב וביעץ ובענבות אפי' בשעת מלאכה שהורה והנוגע
בחרב ובכורף וביעול וביעין שלמתכת ובלחיים ובעיראין
טמא וכן מנירה שנשמאת הנוגע בירה מיכן וזיכן
טמא והנוגע בחיש ובמשיחה ובאמה ובסניפין שלה שהור
שאין אילו חיבור לה אכל הנוגע ביד מיכן וזיכן טמא
והנוגע בזוש ובזשיח ובאמה ובכתפין שלה שהור שאין
אילו חיבור לה אבל הנוגע בשלאבן שלמסר הגדול טמא
מכבש שלחרס שנשמא הרומח שבו הנוגע במכבש
שהור מגרש שנשמא הנוגע בקשטנית שהיא לפופה עליו
שהור שאינה חיבור

קצת שהיה מתוחה והחץ משיך עמה ונטמא החץ הנוגע
ביתר ובהשת שהור ואפי' כשהיא מתוחה וכן
מצודת האישות שנשמא החץ שלה לא נטמאת המצודה
אפי' כשהיא מתוחה וכן מסכת נסובה שנשמאת בשעת
האריג הנוגע בסבד העליון והתחתון ובכרים ובקרום
ובחוש שהעבירו על גבי ארגמן ובעירה שאינו עתיד
להחזירה שהור שכל אילו אינן חיבור לבגד אבל הנוגע
בנפש המסכת ובשתי העומר ובכפול שהעבירו על גבי
ארגמן ובעירה שהור עתיד להחזירה טמא שכל אילו
חיבור לבגד הנוגע בצצר שעל הצניחה ובאשיה
שהור הנוגע בפיקה ער שלא פרעה טמא מטפרעה שהור

החוט שהטילו למחט אפי' קשור משני צדדין
אינו חיבור הכניסו לבגד החוט חיבור לבגד ואין המחט
חיבור לבגד ואין החוט כולו חיבור לבגד לא כל שהוא
לצורך התפירה חיבור ושאינו לצורך התפירה אינו חיבור
חוט שצדדו מן הכנר אפי' מאה אמה כולו חיבור
חבל שנקשר בחרס אפי' מאה אמה כולו חיבור קשר
בו חבל אחר מן הקשר ולפנים חיבור מן הקשר ולחוץ אינו
חיבור החבל שהוא קשור בקופה אינו חיבור לא אם כן תפד

פרק אחד ועשרים

החושין היוצאין מן האריג ושבתחילת היריעה ושכסופה
וחן הקראין נימין כמה שיעורן של סדין ושל סורדין ושל
צעיף ושל פליון של ראש ששה אצבעות ושל חלוק שהוא
קרוע מתחילתו ועד סופו ואחר שלובשין אותו מקבצין
אותו בלולאות שיעור חושין עשרה אצבעות הסגים והרדיר
והטלית שלש אצבעות וכל היתר על השיעורין
האו הנוגע בו שהור אינן שהכנר טמא במדרס או בשאר
טומאות ואין צריך לומר שאם נגעה שומאה ביתר שהכנר
שהור נימי הכיפה של ראש והמחוח שמניחין
הערביים על פניהם והקלקין השורדין מן היעור יהפונרה
שלוש הארס על בשרו והשמלה והפרגור שמניחין על
הזתחים כמו פרוכת נימיהן כל שהן משקולת
שנשמאת הרי שנים עשר טפח מן החוט שלה חיבור לה
וכל הנוגע בחוץ לשנים עשר טפח שהור ומשקולת של
חרשים שמונה עשר טפח ושל בנאין חמישים אמה והיתר
על מידות אילו אעפ' שהוא חיצו בקיומו שהור משקולת
של צדדין אפי' ארוכין כל שהן טמאין חוט
מאזני של זהבים ושל אלפס ושל שוקלי ארגמן טוב שאוחז
חשוקל בו ותולח האזנים מידו שלש אצבעות קנה שלח

וחוטיה כל שהן חוטי מאזנים של מוכרי עשיות
של מתכות וכיוצא בהן שלש טפחים קנה שלה וחוטיה
שנים עשר טפחים חוט מאזנים של הנוגים
ושל בעלי בתים טפח קנה המאזנים וחוטיה ששה טפחים
חוט מאזנים של צמרים ושל שוקלי זכוכית
טפחיים קנה מאזנים וחוטיה תשעה טפחים והיתר על
השיעורין אילו אינו חיבור החבל שמסרגין
המישות מאימתי הוא חיבור לשומאה משיסרג בו שלשה
בתים והנוגע בחבל מן הקשר ולפני טמא מן הקשר ולחוץ
ער שלש אצבעות טמא מפני שהן צרכיו של קשר הרי הן
מכלל המישה וחוזן לשלש אצבעות שהור שאינו לצורך
הכלי שאפילו פסקו אין הקשר נותר חבל היוצא
מן המטה שהיא טמאה ער סוף ארבעה טפחים הנוגע בו
שהור שאינו מצורכי המטה לפי שאינו ראוי לכלום מתחלת
חציה ועד סוף עשרה טמא מפני שתולין בו את הכטות
בגשרה ולחוץ שהור מפני שהוא יתר על צורך הכטה

אבנט של אריג שמקיפין אותו על המט טרי לקבץ איבריה
והוא הנקרא מורן שמקצתו יוצאה מן המטה ער עשרה
טפחים הרי הוא מצורכי המטה יתר על כן אינו מצרכי
המטה ומורן שלה אם נשאר ממנו שבעה טפחים טרי
לעשות ממנו חבק לחמור הרי זה מקבל טובאה
מטה שהיתה טמאה מדרס ומורן יוצא ממנה ער עשרה
טפחים הרי הוא אכ שומאה כמישה עצמת והכל מדרס
מעשרה ולחוץ הרי הוא ככנע מדרס דרס הוב על
הכורן היוצא מעשר ולפנים הרי המטה כולה מדרס מעשר
ולחוץ שהורה ברא למדרס אבל לשאר טומאות אפי'
מאה אמה כולו חיבור כיצד כורן שהוא כרוך על
המטה והכנים קצתו לאהל המת או שנגע שרץ בקצתו
או שנפלו משקין טמאין על מקצתו נטמאת הכישה ואפי'
היה הקצה שנשמא יוצא מן הבטה מאה אמה

מטה האצאה מדרס וכרך לה מורן הכל טמא מדרס
הפרישו המיטה מדרס כשהיתה והמורן מנע מדרס
היתה טמאה שומאת טבעה וכרך לה מורן כולה טמאת
שומאת שנים עשר הפרישו היא טמאה כשהיתה והמורן טמא
שומאת ערב היתה טמאת שומא ערב וכרך לה מורן הכל
טמא טמא שבעה הפרישו היא טמא שומאת ערב והמורן
שהור מיטה שכרך עליה מורן ונגע בהן הכת
הכל טמא שומאת שבעה פרשו טמא שומאת שבעה
נגע בה שרץ וכיוצא בהן טמאין שומאת ערב
פרשו טמאין שומאת שבעה כרע שהיתה
טמאת מדרס וחברה למטה המטה כולה מדרס פרשה
הזרע טמאה מדרס כשהיתה והמטה מנע מדרס

וכן אם היתה המדרס טמאה שומאת טבעה וחברה לכמה
המטה כולה טמאה שבעה כאילו נגע הכת בכרע שלה ואם
היוה על המטה שהרה והזרע בכללה ואם פירשה קורס
הזויה הכרע טמאה שומאת שבעה כשהיתה והמטה טמאה
שומאת ערב היה הכרע טמאה שומאת ערב
וחיברה למטה הכל טמא שומאת ערב פירשה היא טמאת
שומאת ערב והכישה שהורה שאין הטמא שומאת ערב מן
הכת מטמא לא ארס ולא כלים מפני שהוא ולר כמו
שביארנו וכן הדין בשן של מעדר שניטמא בזת ואחר
ק חיבורו למעדר

פרק שנים ועשרים

כמה שיעור הכנר להתטמא שלשה טפחי על שלש טפחי
למדרס ושלש אצבעות על שלש אצבעות מכוונת עם
המסל לטומאת המת או לשאר טומאות ברא
בבגדי צמר ופשתים אבל בגדים של שאר מינין אין מקבלי
טומאה מכל השומאות לא אם כן היה בהן שלשה טפחים
על שלשה טפחים או יתר שנאו בגד מפני השמועה לכדו
שבה הכתוב לרבות שלש טפחים על שלשה טפחי כשאר
בגדים לטומאה ברא בקרעים מן הבגדים
אבל האדר בגד בפני עצמו כל שהוא הרי זה מקבל שאר

משונקב במוציא זתים והעשו למשקין משונקב במכנים משקין כשמניחין אותו על המשקה יכנס המשקה לכלי מן הנקב העשו לכך ולכך מטילין אותו לחומר והרי הוא מקבל טומאה עד שיונק במוציא זית ולא אמרו במוציא משקה לא בגמטרה כלבר לפי שהיא עשויה לקבל המשקין הנוולים מן הכלים ואם הוציאה משקין הרי בטל תשמישה חמש מדות בכלי חרס נקב במשהו במוציא משקה טהור מלהתטמא משום גסטרא ועדיין הוא חשוב כלי לקדש בו מי חטאת ניקב בכונס משקה אינו ראוי לקדש בו מי חטאת ועדיין כלי הוא חשוב להכשיר הזרעים במשחין התלושין בו כמו שביארנו נקב כשורש קאן אין המים שבתוכו מכשירין את הזרעים והינם כמי שאינן בכלי ועדיין כלי הוא חשוב לקבל בו זתים ומקבל טומאה נקב במוציא זתים טהור והרי הוא ככלי גללים ואבנים שאין מקבלין טומאה ועדיין כלי הוא חשוב להציל בצמיד פתיל עד שיפחת רובו כמו שביארנו בטובאת מת

בפרק שנים עשר החבית שיעורה כאגוזים האלפס והקדירה שיעורן בותים וכן עריבה של חרס אפילו היתה גדולה ומחוקת ארבעים סאה בלח ונפחתה במוציא זתים אעפ"י שהוא מטה על צורה ולש בה טהור שמתחילת לא נעשית לכך הפך והשני שיעורן כשמן והצירצור שיעורו כמים נר שניטל פיו טהור ושל ארמה שהוסק פיו בפתיחה אינו מקבל טומאה ואינו בכלל כלי חרס עד שיוסק כולו בכבשן בכלי חרס חבית שנפחתה וכשמטין אותה על דפנה מקבלת או שנחלקה כמין שתי עריבות עדיין היא מקבלת טומאה נתרעעה ואינה יכולה להטלטל בחצי קב גרונרות טהורה חבית שניטלו אגוניה הרי היא כגסטרא אפי און אחת נסרקה למטה מאגוניה אעפ"י שאגוניה קימות הרי זו כגסטרא ואם עשאה מתחילה שלא באגונים נירונת כחבית חבית שנסרקה בכבשן ונמצאת שהיא כשתי גסטראות אם משנמרה בלאכתה נסרקה כל גסטרא מהן מקבלת טומאה

ואם נסרקה קודם שתגמר מלאכתה ואחר כך נשרפה בכבשן טהורה והיאך יודיע דבר זה אם היו שבריה שון ותוכה שאדי עד שלא נגמרה בלאכתה נסרקה אין שבריה שון ואין תוכה מארים בירוע שאדר שנגמרה בלאכתה נשברה ומקבלת טומאה כשאר שכרי כלי חרס הראויין לתשביש גסטרא שנתרעעה ואינה מקבלת משקין אעפ"י שמקבלת אוכלי הרי זו טהורה שאינה עשויה לקבל משקין הרולפין כמו שבארנו ואם היתה דולפת אין עושין גסטרא לגסטרא וכן גסטרא שנפחתה או שנחלקה לשנים טהורה שלא אמרו שירים של שירים מתטמאין לא שירי כלי חרס כלבר הן שמתטמאין גסטרא שחרורין יוצא ממנה בין שהיתה יושבת בין שהיתה מוטה על צידה כל המקבל מן החרורין זתים כשיתמלא הגסטרא זתים מתטמא במגע וכנגדו מתטמא באויר וכל שאין מקבל עמה בותים מתטמא במגע ואין כנגדו מתטמא באויר כיצד מתטמא במגע ואין כנגדו מתטמא באויר שאם נגעה הטומאה בגסטרא מתוכה מתטמא החרור נכנסה הטומאה באויר הגסטרא אפילו היתה כנגד החרור לא נטמא החרור וכיצד כנגדו מתטמא באויר שאם היתה הטומאה באויר הגסטרא כנגד החרור נטמא החרור עם הגסטרא ועל דרך זה הוא בכל כקום שנאמר בכלי חרס ובתנור וכירים מתטמא במגע וכנגדו בגויר או אין מתטמא כנגדו באויר

וכן כל טומאת מגע האמורה בעניין כלי חרס או תנור וכירים הוא שתגע הטומאה בהן מתוכן וכל טומאת אויר הוא שלא תגע הטומאה כלל לא תיכנס לאויר כלבר חבית שנתרעעה וטפלה בגללים אעפ"י שהוא ניטל את הגללים ואת החרסים טפלים הרי זו מקבלת טומאה כפניו שלא בטל שם כלי מעליה נשברה ודבק חרסיה אחד שפרשו או שהכיא חרסי ממקום אחד וטפלים בגללים אעפ"י שנוטל את הגללים וחרסיה עוכרין הרי זו טהורה

מפני שבטל מעליה שם כלי רביעית כנגד אותו החרס כלבר מתטמא באויר מפני שהוא כלי בפני עצמו ושאר החבית אינו בתטמא עד שתגע בה הטומאה מתוכה מפני שאינה כלי שלם חבית שניקבה וסתם הנקב בופת ואחר כך נשברה אם יש בחרס הסתום בופת כרי להחזיק רביעי הרי זה מקבל טומא מפני שהוא מטברי החבית ולא בטל שם כלי מעליה

אבל חרס שניקב אדר שפירש מן הכלי וסתם הנקב בופת אעפ"י שהוא מחזיק רביעית טהור שהחרס שניקב בטל שם כלי מעליו וטהור וכל שטהר בכלי חרס שעה אחת אין לו טומאה לעולם קומקומים שניקב ועשאהו בופת טהור שאינו יכול לקבל החמי כצונין וכן כלי הופת והשיעור וכו' וציא בהן טהורין ואינן בכלל הכלים משפך של חרס שפקקו בופת אינו מקבל טומאה שאין הופת משימו כלי קיבול אבל משפך של עץ שסתמו הרי זה ככלי קיבול ומתטמא

פרק עשרים

כבר ביארנו שכל ירות הכלים שהבלי צריך לה בשעת תשמישו הרי היא חשובה כגוף הכלי להתטמא ולטמא

לפיכך הטופל כלי חרס הבריא אם נטמא הכלי הרי אוכלין ומשקין הנוגעין בטפילה טהורין שאין הכלי צריך לטפילה זו אבל הטופל את כלי חרס הרעוע הרי הטפילה חשובה כגוף הכלי וכן הטהור את הקדירה שלחרס הרולין בה המים אם חיפה אותה בעור או בקלף וכו' וציא בהן אם היתה רעועה הרי הן כנופה הטופל כלי חרס להיות כבשל בו אינו חיבור טפל כלים להיות זוכת בהן חיבור חבית שניקבה ועשאה בופת בביעין ונפחית בסיר ובגפסים אינן חיבור ושאר כל הרברים חיבור דברים הלחין המשוכין שטופלין בהן הפטחין שלמים כרי שלא ירלוף הכלי הרי הן כגופו של כלי אפילו נטמא הכלי מאוירו אוכלין ומשקין הנוגעים בטפילה טמאין וכן טפילו של תנור הרי הוא כחרס הטהור והוא שיהיה בעובי הטפילה עד טפח שהוא צרכו של תנור אבל יתר על טפח אינו מצורך התנור והנוגעים ביתר על טפח בעובי טהורין וטפילת הכירה עובי שלש אצבעות חבית שנקבה וסתמה בופת יותר מצורכה הנוג בצורכה טמא וביתר מצורכה טהור זפת שנטפה על חבית הנוגע בה טהור מיחס שנפל בחמר ובחרסית ונטמא הנוגע בחמר טמא והנוגע בחרסית טהור שאין החרסית בתהבר לכלי מגופת החבית שטפל בטיט עליה ועל החבית אינה חיבור לה ואם נגעו משקין טמאין בחבית לא נטמא המגפה ואם נגעו במגפה לא נטמאו אחורי החבית

כלי נחושת שופתן אין הופת חיבור ואם לין הרי זה כגוף הכלי בצק שבסריקי העריבה שנגע בו שרץ אם בפסח הואיל ואיסורו חשוב חוצץ ולא נטמאת העריבה ואם בטאר יכות הטנה אם היה מקפיד עליו העריבה טהורה ואם רוצה בקיומו הרי הוא כעריבה ונטמאת העריבה המשיחות והרצועות שבמטפחות הספרים ושבתפחו התינוקות תפורות חיבור וק טורות אינן חיבור וכן רצועות שבמערד ושמשק ושכקופה אבל שבאונן כלי חרס אפי תפורות אינן חיבור שאין חיבורין לכלי חרס יד קודרוס הנוצא מאחוריו שלש אצבעות חיבור והיתר על שלש הנוגע בו טהור יד קודרוס מלפנו טפח הסמוך לברול חיבור יתר על כן הנוגע בו טהור שירי הפרגל טפח יוד מקבת שד כפתחי אבנים טפח יד קודרוס של זהבים טפחים ושל חרשים שלשה שירי כלמר הבקר ארבעה טפחים סמוך לדרבן יד קודרוס שחופרין בו ביריין שלמים ארבעה טפחים יוד קודרוס שלנכט חמשה ויד בן פטיש חמשה ושל פטיש ששה וכן יד קודרוס שלבקוע ושל עריר ששה יד מקבת שלמתין ששה שירי המרדע הסמוך לחרזור שלמתנת עבראש

הוא ראשון ככלי שנגע במדרס נטל חוט אחר
 מתחילתו ואחר כך השלים את כל הבגר כל הבגר טמא
 מגע מדרס וכן בגר שנארג בו שלש אצבעות על
 שלש אצבעות ונטמא כמת ואחר כך השלים עליו את כל
 הבגר הבגר כולו טמא מת נטל חוט אחר
 מתחילתו טהר מטמא מת אבל טמא כנגע טמא מת נטל
 חוט אחר מתחילתו ואחר כך השלים את כל הבגר הכל
 טהור ולמה יהיה הכל טהור מפני שאמרו ג על ג שנתמעט
 טהורה מכלום אבל שלשה על שלשה שנתמעטה אעפ
 שטהרה מן המדרס הרי היא טמאה בכל הטמאות
 מטלת שהיא מדרס ותלאה על הקופה או על העור נעשה
 הכל ראשון לטומאה הפריש את המטלת הרי הקופח
 או העור ראשון מפני שנגעו במדרס והמטלת טהורה שכיון
 שתלאה והפרישה בטלה תלאה על הבגר או על
 השק נעשה הכל מדרס והרי הכל אב טומאה
 הפרישה הרי הבגר או השק ראשון שהרי נגע במדרס
 והמטלת אב טומאה כשהיתה שאינה בטילה על האריג
 תפר המטלת על הבגר כשתלאה מרוח אחת או
 משתי רוחות כמין גאס אינה חיבור ולא נעשה הכל אב
 לא מגע מדרס בלבד תפרה משתי רוחות זו
 בצד זו הרי היא חיבור ונעשה הכל אב שלשה על
 שלשה שנטמא במדרס ואחר כך נחלק טהור מן המדרס
 ואין בקרעים או טומאה כלל והנס כשברי כלי שנטמא
 אבל בגר שנטמא במדרס וקרע מסנו שלש אצבעות
 על שלש אצבעות אותו הקרע טהור מן המדרס אבל טמא
 מגע מדרס שבעת פרישתו מן הבגר הגדול נטמא במגעו
 סדין שנטמא במדרס ואחר כך עשאהו פרוכת טהר
 מן המדרס ומאימתי הוא טהור מן המדרס משישתקע
 בו הלולאות שהוא נתלה בהן כשאר הפרכות טלת
 שהוא מדרס וטמא וקורס שיעריב שששה התחיל לקרוע
 מסנו קרע כיון שנקרע בה רובה שוב אינה חיבור וטהרה
 כולה אעפ שעדין נשתייר בה כרי מעפות שלא נקרע
 שהרי הוא קרוע והולך ברא בטבילת יום שכיון
 שלא חס עליה להטבילה כך לא יחוס לקרוע את כולה ולפי
 טהרה כולה

פרק ארבעה ועשרים

אילו עורות מתטמאין במדרס עור שחשב עליו לשטיחה
 ועור שגניחין על הסטו למעלה לישן עליו ועור שמניחין
 על החמור תחת המשאוי ועור שמניחין בערס תחת
 הקטן ועור הכר ועור הכסת ועור שמניחין תחת השולחן
 בעת האכילה כרי שיפלו עליו הפירורין מפני שהוא נשען
 עליו כרגלו ועור שחוג נופץ הפשתן עליו בעת שנופץ ועו
 שחוג החמר עליו ועור שמני הסבל על כתיפו בעת שסוב
 ועור שגניח הרופא על ברביו בעת שזפים השחינין מפני
 שכל העורות האילו יושב עליהן ועור הלב שלקטן שרירו
 יורד עליו כרי שלא יפסדו בגריו ועור שעשאהו לנותנו
 על לבו בשעת הקציר מפני השרב ועור שלופפין הכסות
 בו ועור התזר כתיבה שמניחין בו הבגרים שכל אילו
 נתהפכין עליהן ונשענין עליהן כל העורות
 המתטמאין במדרס אינן מתטמאין עד שיהיה בהן כשיעו
 חמשה טפחים על חמשה טפחים ואילו עורות
 שאין מתטמאין במדרס עור שחוגר סורק הצמר בעת
 שסורק ועור שלופף בו הצמר הסרוק ועור שלופף בו
 הארגמן ועור התופר שמניחין בו הארגמן וכולן מתטמאין
 בשאר טומאות עור שעשאהו חיפוי לכלים טהור מכלום
 עשאהו חיפוי למשקולת מקבל שאר טומאות שהרי נעשה
 לקבלה ואינו מתטמא במדרס עור שעשאהו לעקבו
 ולפרסו אם חופה את חב הרגל מתטמא ואם לאו טהור
 מנעל שעל האימוס אעפ שעדין לא לבשו ארס
 הרי זה מתטמא במדרס שכבר נגמרה מלאכתו
 כל עור הראוי להתטמא במדרס ואינו חסר מלאכה
 החשש בטמאיו ואם חשב עליו להיות עור שלחן וכיוצא

בו הרי זה מתטמא במדרס ואם חסר מלאכה אין הכהשב
 מועלת בו עד שתגמר מלאכתו חוץ מן העור שמהפין בו
 המרכב מפני האבק שהכחשבה מועלת בו אעפ שלא
 נגמרה מלאכתו ברא בעורות בעל הבית אבל
 עורות העברין שסתמן למכירה אין המחשבה בטמאתן עד
 שיעשה בהן מעשה ויכנס למדרס אין ארס בטמא
 במדרס משכב או מרכב שאינן שלו שנ והנוגע במשכבו
 גול משכב ודרס עליו בלא נגיעה טהור ואם נתייאשו
 הבעלים טמא גנב משכב וישב עליו טמא שחוקתו
 שנתייאשו הבעלים שאינן יודעי כי גנבו ואם נודע שיעדין
 לא נתייאשו הבעלים טהור לפיכך גנב שגנב
 עור וחשב עליו לשיכבה המחשבה מועלת לו וכתטמא
 במדרס אבל הגולן אין מחשבתו מועלת לא אם כו נתיאשו
 הבעלים עור שנתטמא במדרס והתחיל לקורעו
 רצועות הרי הוא בטומאתו עד שימעטנו פחות מחכשה
 טפחים כל כלי עור שנטמא במדרס הוב ושינהו
 לכלי אחר אם שינהו מפשוט לפשוט הרי הוא בטומאתו
 שינהו מפשוט למקבל ומקבל לפשוט טהור ובבגר הכל
 טמא כיצד חמת שיעטאה שטיח ושטיח
 שיעטאהו חמת טהור אבל חמת שנטמאת כדרס
 ועשאה תורמיל או תורמיל שעשאהו חמת הרי הן מדרס
 כשהיו כר של בגר שנטמא במדרס ויעשאהו
 סדין או סדין שיעשאהו כר או כסת בגר שיעשאהו מטפחת
 או מטפחת שיעשאהו כסת הרי הן מדרס כשהיו
 כלים שיעקר עשייתן לקבלה ולמשכב כאחר כגון הכרים
 והכסות והשקין והמרצופין אם נפחתו אעפ שטהרו
 מלהתטמ בכת ובשאר טומאות מפני שאינן יכולין לקבל
 הרי הן מתטמאין במדרס שעדין הן ראויין לכדרס
 אבל כלים שיעקר עשייתן לקבלה בלבד כגון החבת
 והתורמיל אם היו גדולים כרי שיהיו ראויין לישב עליהן
 הואיל ויושבין עליהן מפני גודלן הרי הן מתטמאין במדרס
 כל זמן שהן שלומין נפחתו אעפ שאפשר עדיין
 לישב עליהן אין מתטמאין במדרס שיעקר עשייתן לקבלה
 בלבד והואיל ובטלו מלקבל טהרו מלהתטמא לא במדרס
 ולא בשאר טומאות וכמה הוא שיעדין ויהיו ראויין
 למדרס החבת שבעת קבין והילקוט חמשה והקלסתר
 שתולין בו השיעורים בראש הבהמה ארבעה והכריזית
 שכעדין בה הכיס סאה פחות משיעורין או אינן
 ראויין למדרס ואין דרך העיס לישב עליהן נפחתו ויבדד
 מקום הפחת הרי הן טהורין וכאילו לא קשר בקום הפחת
 וכל החצמות שנפחתו וצררן טהורין חוץ משלערכיים מפני
 שכך הוא דרכן תמיד לצררן וחבת הלילין אין כתטמא
 במדרס שהרי אינה ראוייה למדרס

פרק חמשה ועשרים

כל פשוטי כלי עץ העשוין לשיכבה או לרכיבה
 מתטמאין במדרס כגון הסטה והכסא וכיוצא בהן
 הסטה והכר והכסת של כת וכסא של כלה ומשבר שלחיה
 וכסא של כובס שכובס עליו את הכלים וכסא של קטן שיש
 לו רגלים אעפ שאין בו גובה טפח כל אילו מתטמאין
 במדרס כסא של ברזל שיעוין בבית הכסא
 והעור נתון עליו הרי היא מטמא במדרס ובשאר כוכאוי
 הפריש עור החזופה על הברזל העור כתטמא
 במדרס והברזל מתטמא בשאר טומאות אבל לא במדרס
 טרסקל של גמי וכיוצא בו הכהופה בעור
 כתטמא במדרס ובשאר טומאות הפריש העור
 מעליו העור מתטמא במדרס אבל הטרסקל טהור מכלום
 שהרי נעשה כשברי כלים ספסלין שבמרחץ
 ששתי רגליו של עץ מתטמא במדרס היתה אחת של עץ
 ואחר של שייש אינו מקבל טומאה נסרים שבמרחץ
 שיגמון אינן מקבלי טומאה שאינן עשוין לשיכבה לא כרי
 שיהלכו חמשים תחתיהן הכלכלה וחמל שמלאן
 תבן או מוכין אעפ שהתקינון לשיכבה אינן מקבלין טומאת

טומאות חוץ מטומאת מדרס שאין מקבל אותה לא הראוי
לכדרם הבגדים העבים ביותר כגון הלבדין
והקמטין הקשין או הבגדים הרקין ביותר כגון בגדי פשתן
של מצריים שהבשר נראה בתחתן אינן מקבלי טומאה עד
שיהיה בקרע שלשה על שלשה טפחים בין לכדרם בין
לשאר טומאות כל הקליעות מקבלות טומאה
כבגדים אחר הקולע חוטים ועשאן פוף או האורגן ועשאן
אבנט וכיוצא בו חוץ מקליעה שעושין הצמרים לקשור בה
הצמר שהיא טהורה הקלע שבית קיבול אבן
טבה אריג או עור מקבלת טומאה נפסק בית אצבע שלה
טהורה נפסק בית הפקיע שלה בלבר עדין היא בטומאתה
המכמורות והרשתות מקבלין טומאה והחרס
מקבל טומאה כפני הווסו מפני שענין אותה השבכה דקין
ביותר והרי היא כבגד העושה בגד מן החרס
טהור מן הווסו מתטמא עשה חלוק מן המשמרת
אם יש בו שלשה על שלשה מקבל טומאה משמרת
שליין שבלת אם משמשת מעין מלאכה ראשונה טמא ואם
לא טהור משפחות הספרים המצויירות אין
מקבלין טומאה מפני שאינן משמשין ארס שהרי ציורן
בעיר עליהן שבשביל ספר נעשו ושאין מצויירות
מתטמאות בשאר טומאות חוץ מטומאת מדרס כפני
שאוכרין לו עמוד ונעשה מלאכתו כסת הסבלים
טמניחין על כתפיהן מפני המוט מתטמא במדרס וכן
משמרת שליין בגד שחשב עליו לצורות אינו מקבל
טומאה בטל מחשבתו מקבל טומאה בעל הבית שעשה
משפחות לחפית בהן כותלים או עמודים מקבלות טומאה
חלוק הנישוי כסבכה כדי לשחק בו שותי שכר
אינו מקבל טומאה כפח שנתנו על הספר טהור מקבל
טומאת מדרס אבל מתטמא במת ובשאר טומאות
העושה אצלנית בין על העור בין על הבגד אעפ"י שיש
בהן שיעור טהורין עשה עליהן כלוגמא על
הבגד אינו מקבל טומאה שהרי נתלכך ואינו ראוי ועל
העור מקבל טומאה מפני שהוא כתקנה וראוי למשכב
מאימתו יקבל הבגד טומאה משיארגו בו שלש אצבעות
על שלש אצבעות וכל הכלים הנארגין במחט כגון הטס
ואנפליא אין מקבלין טומאה עד שתיגמר מלאכתן
כל הכלים הנעשין על גבי כהט כגון כיצורה כיון
שנעשה בהן בית קיבול מלאכתן מקבלין טומאה
סבכה שמניחות הכנות בראשיהן אם התחילו
לעשות אותה מפיה אינה מקבלת טומאה עד שיגמר
קרקעיתה ואם התחילה בקרקעיתה אינה מקבלת טומאה
עד שיגמור את פיה ושיכסה מקבלת טומאה בפני עצמה
וחיטיה חיבור לה לטמא ולהתטמא סבכה שנקרעה
אם אינה מקבלת רוב שער הראש טהורה חלוק של
בגד או שללבר או שלנייר מאיכותו הוא גמר מלאכתו
משיפתח את פיו הגדול לפי גודלו והקטן לפי קוטנו ואם
נטמא החלוק מאמתו הוא טהור משיבולה ואינו משמש
מעין מלאכתו ראשונה נשתייר בו רובו מלמעלה
עדין הוא בטומאתו רובו מלמטה טהור ואם נקרע מבית
פיו טהור העושה חגור כצואר שלבגד וכצידו
שלסדין אינו מקבל טומאה עד שיכלול שפתותיו עשאהו
כאבצע הבגד וכאכצע הסדין אינו מקבל טומאה עד
שיכלול סגור השני חגור שכלו צרדיו ואכצעיתו
קיימת טמא שפה שפירטה מן הבגד והתקינה לחגור בה
את כותניו מקבלת טומאה כפני שהיא כאבנט
טלת של עני שבלת אם היו רוב שפתותיה קיימות אעפ"י
שאין בה שלש על שלש בריא הרי זו מקבלת טומאה
אין שפתותיה קיימות אם יש בה שלש על שלש
חוק ובריא מקבלת טומאה ואם לא אינה מקבלת טומאה
וכן שאר בגדי עניים מטליות שאין בהן
שלשה על שלשה אינן מקבלות טומאה ואם חשב עליהן
והכינן מקבלות טומאה עד שיהיו פחות משלש על שלש
שכל פחות משלש על שלש אינו מקבל טומאה כלל ואעפ"י

טהכינו פחות משלשה על שלשה שהתקינו לפקוק
בו את הכרחין ולנער בו את הקדירה ולקנח בו את הריחים
וכיוצא באילו אם השליכו באשפה אינו מקבל טומאה
תלאהו בכגרו או הניחו אחורי הדלת הרי זה כמי
שהניחו בתוך בגדיו ועדיין הוא חשוב אצלו מלמדי שאר
טומאות חוץ מטומאות מדרס שהרי הוא פחות משלשה
טפחים שלשה על שלשה שהיה מושלך באשפה
אם היה בריא כדי לצרור בו רובע הקב מלח גם ולא יקרע
הרי זה מתטמא במדרס ואם לאו אינו מתטמא
אבל אם היה כבית אם היה בריא אעפ"י שאינו יכול לצרור
בו מלח או שהי צרור בו מלח ולא היה בריא הרי זה טמא
מדרס שלשה על שלשה שנקרע ולא הוברלו
הקרעו אם נתנו על הכסא וכשישב עליו יגע בשרו בכסא
הרי זה טהור ואם לאו הרי זה מתטמא בכדרם
שלש על שלש שניכחה כמנה אפילו חוט אחר או שנמצא
בה קשר או שני דוטיין מתאימן הרי זו טהורה
שלש על שלש שהשליכה באשפה טהורה חחורה מקבלת
טומא לעולם השלכתה מטהרתה והחורתה מטמאתה חוץ
משלארגמן ושל זהורית טובה שאפילו היתה על האשפה
מקבלת טומאה מפני שהיא חשובה שלש על שלש
שנתנה בכרור או שעשאה כרור כפני עצמה טהורה אבל
ג טפחים על ג טפחים שנתנו בכרור הרי הוא ככות שהיה
ומתטמא במדרס עשהו כרור בפני עצמו אינו מתטמא
במדרס שהרי התפר סמעטו משלשה על שלשה

פרק שלשה ועשרים

המפץ הוא המחצלת שאורגין אותה מן החבלים ובין הכות
ומן הגומא כיוצא בהן ואין המפץ בכלל כלים האמורין
בתורה ואעפ"י כתמא הוא במדרס דין תורה שהרי ריבה
הכתוב כל המשכב וזה ראוי למשכב ועשו לו
וכן מתטמא במת ובשאר טמאות מדרסיהן לכל פשוטי
כלי עץ כמו שיביארנו וזה כלל גדול שכל המתטמא במדרס
מתטמא בשאר טמאות כבר ביארנו שהבגד מתטמא
בשלש על שלש כמו שבארנו בשאר טמאות ובג טפחים
על שלשה טפחים למדרס השק שיעורו ארבע טפחים על
ארבעה טפחים העור חמשה על חמשה המפץ ששה
על ששה בין למדרס בין לשאר הטומאות וכחות מן
השיעורין האו טהורין מכלום ברא בקרע אחר
מהן שנקרע בלא כוונה אבל הקוצץ בכוונה וקוצץ אפילו
טפח על טפח למושב או שלשה טפחים על שלשה טפחים
למשכב הרי זה מתטמא במדרס בין שהיה הטפח על
טפח שקיצע או השלטה על השלטה בגד או שק או עור או
מפץ וכך המקצע בארר בהן לאריות כרו
שיאחו בו בירו כדרך שיושין קיצצי תאנים שלא יורו
אצבעותיהן הרי זה טמא בכל שהוא והוא שלא יהיה
פחות מן על ג שכל פחות משלש אצבעות טהור מכלום
המחבר שני טפחים מן הבגד ומן השק טפח
שלשה מן השק וארר מן העור ארבעה מן העור ואחר מן
המפץ הרי זה טהור מן הכדרם אבל אם
וזיבר הכישה טפחים מן המפץ ואחר מן העור ארבעה מן
העור ואחר מן השק שלשה מן השק ואחר מן הבגד הרי
זה טמא מדרס זה הכלל כל שהשלים שיעורו בחבור
ממנו טמא מן הקל טהור בלוי נפה וכברה
שהתקינן לשיבה טהורין ואינן מקבלין טומאה עד
שיקצצם ואחר כך יהיו כמפץ חלוק של קטן אינו מתטמא
במדרס עד שיהיה בו כשיעור שלשה טפחים על שלשה
טפחים וכדרך כפול כבדיות ואילו נמדדו
כפולין בגדים שמלבישין אותן על הרגלים ועל השוקים
ואת הראש והמכנסים והטובע והכיס של פונדה ומטלית
שתלאה על השכה אם פשטה נמדדת פשוטה ואם כפולה
נמדדת כפולה הבגד שארג בו ג על ג נטמא במדרס
ואחר כך השלים את כל הבגד סלו מדרס נטל חוט
אחר מתחילתו טהור מן המדרס אבל טמא מנע מדרס והרי

בלבר ואינה ממשמשי אדם וכל כלי שאינה ממשמשי אדם
 אינו מקבל טומאה כל עיקר
 שלשה תרכוסין שלעור הן שלספרים טמא מדרם ושאוכלין
 עליו טמא טמא מת וששוחטין עליו את הזתים טהור מכלום
 לפי שאינו ממשמשי אדם שלש בסיכויאות הן
 שלפני המטה ושלפני הסופרים טמא מדרם שלשולחן טמא
 טמא מת ושלמגדל טהור מכלום לפי שהוא כמקצת המגדל
 וצורתו מוכחת עליו שלש מטות הן העשויה
 לשכיבה טמאה מדרם ושלוגגין שנותנין בה כלי זכויות
 טמאה טמאה מת ושלסרגין שמסרגין עליה את הסככות
 טהורה מכלום לפי שאינה ממשמשי אדם שלש
 משפלות הן עלובל טמאה מדרם שלתבן טמאה טמא מת
 והפוחצל שלמלי טהור מכלו לפי שהחבלי שלו קשים ביותר
 ועבים ואינו ראוי לישב עליו ועיני הסככה רחבים הרבה
 ואינו ראוי לקבל תבן וכיוצא בו ונמצא שאין עליו תורת
 כלי אלא חבלים בלבד שלשה מפצין הן העשויה
 לשיבה טמא מדרם ושלצבעים שכניחין בו את הכלים
 טמא טמא מת ושלגתות שנותנין עליו ענבים ומחפין
 בו טהור מכלום לפי שאינו ממשמשי אדם שלש
 חמתות הן ושלשה תורמלין הן המקבלין כשיעור טמאין
 מדרם וכמה שיעורן החמת ארבעה קבין והתורמיל המטה
 ושאינן מקבלין כשיעור טמאים טמא מת ושלעורות הרג
 טהור מכלום שלשה עורות הן העשויה לשיח טמא
 מדרם והעשויה לתכריך כלים טמא טמא מת ושלדגועות
 ושלמגדלין טהור מכלום לפי שאין עליו צורת כלי
 שלשה סדינים הן העשויה לשכיבה טמא מדרם והעשויה
 לפרוכת טמא טמא מת ושלצורות שעושין אותו כרי
 שתלמר ממנו הרקם טהור מכלום לפי שאינו ממשמשי
 אדם שלש מטפחות הן של ידים טמאה מדרם
 ושל ספרים טמאה טמא מת ושל תכריכי המת ושל נבלו
 בני לוי טהורה מכלום לפי שאינו ממשמשי אדם
 עוד העשויה כמו יר שבכניסין בו היר והאצבעות מפני
 הצניעה וכיוצא בהן הוא הנקרא פרקלין ושלשה פרקמילין
 הן שלצידי חיה ועוף טמא מדרם שהרי נשען
 עליו ושלחגבים טמא טמא מת שנותנין בו החגבים ושל

קיצים שבו מקייצין פירות טהור מכלום לפי שאינו
 ממשמשי אדם שלשה סככות הן שלילרה טמאה
 מדרם ושלוקנה טמאה טמא מת ושעושיין לטחק בה לשותי
 שער טהורה מכלום לפי שאינה ממשמשי אדם
 שלשה סנדלין הן על אדם טמא מדרם שלמתכ ושל בהמה
 טמא טמא מת שלשעים ושל צפירה טהורה מכלום
 כללו של דבר כל כלי שאינו ראוי למיטב או
 למרכב או שהוא ראוי ולא נעשה לא ללאכה אחרת הרי
 הוא טהור מן המדרם נעשה למלאכה אחרת
 ובשמש עפה את הישיבה כגון הטלית והרדיר מתטמא
 במדרם וכל המתטמא במדרם כתטמא במת ויש שמתטמא
 בו ואינו מתטמא בו כמו שביארנו וכל
 המתטמא במת מתטמא בשאר אבות הטומאות בין אבות
 של תורה בין של דבריהם ומתטמאין במשקין
 שלש קופות הן מהוהה שתלאה על הבריאה קטנה על
 הגולה הולכין אחר הגרולה היא שות הולכין אחר
 הפנימית כיצד הולכין אחריה שאם נקבה במוציא ריסון
 שתיהן טהורות שלש פנקבות הן האפיפירין
 טמניחין עליו הספרים טמא מדרם ושיש בו בית קיבול
 שעה טמאה טמא מת חלקה טהורה מכלום לפי שאין
 עליו צורת כלי ואינו ראוי לכדרם

פרק שזונה ועשרים
 כל הכלים שיש להן בית קיבול שנמשאו אחוריהן במשקין
 לא נטמא תוכן לתרומה ולא אונניהן ולא אונניהן ולא
 ידיון ולא מקום אצבע השקע בשפת הכלי
 נטמא תוך הכלי נטמא סלן נפלו משקין טמאים על בני
 הכלים או על אונניהן או על אונניהן או על ידית הכלים

המקבלין הרי זה מנגבן והן טהורין ואפי' אחוריו הכלי כולו
 לא נטמא אחר כלי העק כגון השקין והכרצופין
 או כלי העור כגון הרי' והבסות ואחר כלי עץ אפי' קופות
 ומשפלות אם נטמאו אחוריהן במשקין לא נטמא תוכן
 פשוטי כלי שטף שאין ראויין למדרם כגון השולחן
 וטבלה שאין לה רופן הואיל ואין כקבלין טומאה מן התור
 אם נטמאו אחוריהן במשקין לא נטמא תוכן אבל
 פשוטי כלי שטף לכדרם כגון המטה והעור שישינים עליו
 והכסא וכיוצא בהן אין להן אחוריים ותוך לא בין שנגעו
 משקין בהן בתוכן או מאחוריהן נטמא הכלי כולו
 וכן מידות יין ושמן והמלטרא וכסנת שלהדרל ומשמרת
 שליון אין להן אחוריים ותוך לא אם נפל משקין על מקצתן
 נטמאו כולן כמו הבגדים הכרדע והמלכר יש להן
 אחוריים ותוך כיצד נפלו משקין על ההרחור לא נטמא
 מן העין הסמוך להרחור לא שבעה נפדים בלבד ושאר
 העין טהור וכן אם נפלו משקין על הדרבן לא
 נטמא לא ארבעה טפחים הסכונין לדרבן נפלו דוין לשבע
 הרי זה ככלי קיבול שנגעו משקין באחוריו ולא נטמאו לא
 במקום מנען ולחיוץ כים שבתוך כים שנט בא אחר
 מהן במשקין לא נטמא חבירו ברא בשחיו שפתותיהן
 שיון אבל אם היה החיצון עורף ונטמא הפנימי נטמא
 החיצון נטמא החיצון לא נטמא הפנימי ובשרץ בין כך
 ובין כך אם נטמא אדר מהן לא נטמא חבירו החוקק
 רובע וחצי רובע בעין אחר ונטמא אחר מהן במשקין לא
 נטמא השני אעפ' שהן עין אחר כיצד נגעו משקין
 טמאין בתוך הרובע חצי הרובע ואחוריו טמאין חצי
 הרובע ואחוריו טהורין נגעו בחצי הרובע מתוכו
 חצי הרובע ואחוריו טהורין וכשהוא כטביל כטביל את
 הכל נטמאו אחוריו הרובע או אחוריו חצי הרובע
 במשקין הרי אחוריו הכלי טמא שאין חולקין את האחורין
 קומקומים שהיו אחוריו טמאין והיה כרתיה אין
 חוששין שטמא יצא משקין מתוכו ונגעו באחוריו וחזרו
 לתוכו לא הרי' המשקין שבתוכו טהורין לתרומה

הלכות מקוואות

מצות על האית והיא שיטבול כל טמא במי מקוה ואחר
 כך יטהר וביאור מצוה זו בפרקים איל

פרק ראשון

כל הטמאין בין אדם בין כלים בין שנטמאו טמא חסור של
 תורה בין שנטמאו כטומאה של רבדיהן אין להן טהרה לא
 בטבילה במים הנקוין בקרקע כל מקום שנאמר
 בתורה רחיצת בשר וכיבוס בגדים מן הטומאה אינו
 לא טבילת כל הגוף במקוה זה שנאמר בוב וידיו לא שטף
 במים כלומר שיטבול כל גופו והיא הדין לשאר הטמאין
 שאם טבל כילו חוץ כראש אצבע הקטנה עדין הוא
 בטומאתו וכל הרברים האלה אעפ' שהן כפי
 השמיעה הרי נאמר במים יובא וטמא עד הערב וטהר
 בניין אב לכל הטמאין שיבואו במים כל הכלים
 שננטמאו יש להן טהרה במקוה חוץ ככלי חרס וכלי זכויות
 כלי חרס נאמ' בו ואתו תטבירו ואין לו טהרה לא טבירה
 אפי' חיברו בקרקע ואפילו קבעו בככר ואפי' בלאהי סיד
 או נפסים הרי הוא כמו שהיה עד שיטבר כלי זכויות ככלי
 חרס עשאום ברבר זה הכפין יינו ככלל הכלים
 המקבלין שאר כל הטומאות לפי שאינו כלי קיבול ואינו
 מכלל כלי עץ האמירין בתורה והיאיל והוא ראוי לכשכב
 נתרבה לטומאת מדרם בלבד דין תורה וכיון שאין לו
 טומאה וטהרה בפירושו ונתרבה לטומאה לא יתרבה לטהר
 במקוה שאין מתטהר במקוה לא הכלים האמירין בתורה
 ואין למפץ טהרה לא קדיעתו עד שישאר פחות משה על
 ששה טפחים חוב אין לו טהרה לא במעין
 שהדי נאמר בו במים חיים אבל הובתו ושאר הטמאים
 בין אדם בין כלים טובלין אף במקוה כל חיובי

מדרס שאינן ראויין לשיבה ואם סרגן בגמי או במשוחה
 על פיהן מתטמאין במדרס **קורת בית הבר**
שעשה ראשה האחר כסא אינו מתטמא במדרס מפני
 שאומדין לו עמוד ונעשה מלאכתו **אבל אם**
קבע את הכסא בקורת בית הבר הכסא מתטמא במדרס
 ואם דרס הוב על הקורה לא נטמא הכסא **וכן**
אם קבע הכסא בקורה גדולה או עשה ראש הקורה הגדול
כסא אין טמא לא מקום הכסא בלבד ושאר הקורה שהור
וכן הרין בכסא שקבעו בעריבה שהוא מהור
קצת הקורה שמתקן המסתת את האבן לישב עליו הרי
מקום ישיבתו מתטמא במדרס ומקום ישיבת שאחורי
הקרון שהור שאינה אלא ישיבת צער ראשי
 כלונסות שיושבין עליהן האומנין ושפין את האבני וכיוצא
 בהן שהורין וכן כופת של תכרה **שהוא יושב עליו אפילו**
גבוה טפח מהור שאין זה כלי וכן בול של עץ
 אעפ שסרקו וכרכמו ועשהו פנים לשער וכיוצא בו אינו
 כלי ולא מהבל טומאה עד שיחוק בו
ראשי כלונסות החקיקין אם חקקן לרעת מקבלין טומאה
כצאן חקיקין אם חשב עליהן כקבלי טומאה כיכן ולהבא
 ואם חשב עליהן חרש שוטה וקטן או אדם שאינן שלו
 שהורין **וכן כל כיוצא בהן מרברים שאינן מקבלין**
טומאה לא במחשב שאין להן מחשבה כועלת לא מהשבת
בינלים שהן בני דיעה העושה כפה מן השאור
 ויבישה ויחרה לשיבה הרי בטלה מתורת אוכל ומתטמאה
 במדרס שהרי משמשת תשמישי העץ **מחצלת**
 הקש מתטמאה במדרס **ושל קנים ושל חלף** שהורין כפני
 שאינה ראוייה למדרס **ושאר המחצלות אם עשאה**
לשיבה מקבלת טומאה עשאה לסיכוך מהורה עשאה
סתם גדולה סתמה לסיכוך קטנה סתמה לשיבה
מחצלת שעשה לה קנים לאורכה טמאה מדרס שעדיין
ראוייה לשיבה עשאה כמין גאס מהורה עשה לה
קנים לרוחבה אם אין בין קנה לחבירו ארבעה טפחים
מהורה נחלקה לרוחבה עדיין בקבלת טומאה
לאורכה נשתיירו בה שלשה מעדנים עד ששה טפחים
עדיין היא ראוייה למדרס ומתטמאה פחות מיכן מהורה
וכן אם התיר ראשי מעדנים מהורה ואף טומאת
מדרס לא תקבל הכחצלת עד שתיגבר מלאכתה ותתקב
ככו שביארנו תיבה שנפחתה מלמעלה מהורה מן
 הכרס שאינה ראוייה לישב עליה **ומקבלת שאר טומאות**
פחתה מצירה טמאה במדרס ובשאר טומאות
עגלה יל קטן מתטמא במדרס שהרי נשען עליה מקל של
זקנים מהור מכלום שאינו לא לסייע סנדל של סידין
והוא כנדל של עץ מתטמא במדרס מפני שהסיד פעמים
מטייל בו עד שמגיע לביתו קב של קטע שיש
 בו בית קיבול כתייתן כתטמא **בשאר טומאות כפני בית**
קיבולו ומתטמא במדרס שהרי נשען עליו ואילו
 טמאין משהו כרכב מרדעת של חמור וטפיטין של כוס וכו'
 הגמל ואוכף של נאקה וכל כיוצא בהן **הלוחות**
 טמאין על גבי החמור **ואחר כך ניתנין עליו הכשאור**
 שהורות ואם היתה ראוייה לכרכב טמאה

פרק ששה ועשרים

כלי עץ הראוי למדרס שהבעו ככותל בתוך הבניין קבעו
בכותל ולא בנה על גביו או בנה על גביו ולא קבעו עדין
מתטמא במדרס כשהיה קבעו בכסמרים ובנה עליו מהור
וכן כפץ שנתנו על גבי הקורות קבעו ולא
נתן עליו את המעויבה או שנתן עליו את המעויבה
מתטמא במדרס קבעו ונתן עליו את המעויבה מהור
ספסל שנטל אחד כראשו
עדיין הוא ראוי למדרס נטל השני מהור ואם יש בו גובה
טפח מתטמא במדרס כסא שלכלה שנטלו
הפיווי מהור ואם לא היו הפיווי יוצאין וניטלו עדיין הוא
ראוי למדרס שכן דרכו לחיות משהור על צידו ויושב עליו

כסא שניטלו הפיווי ועדיין הוא ראוי לשיבה
מתטמא ניטלו שנים מפיווי זה בצד זה מהור
שרה שניטל העליון שלה טמאה כפני התחתון
שהוא ראוי למדרס ניטל התחתון טמאה כפני העליון
ניטלו שתיהן הרי הרפין מהורין תיבה שנפחתה
 מצירה מתטמא במדרס כשאר טומאות כפני שראוייה אף
 לשיבה והכל יושבין עליה **נפחתה מלמעלה**
מהורה מן המדרס שהרי אינה ראוייה לשיבה ומתטמאה
בשאר טומאות שעדיין היא כקבלת נפחתה
 מלמטה מהור מכל טומא אעפ שאיפשר לישב עליה בכסא
 כפני שעיקר בעשיה לקבלה וכבר ביטל העיקר והמגורות
 שלה מתטמאות ואינן חיבור לה **וכן משפלת**
 שנפחתה כלקבל ריכונים **אעפ שראוייה למדרס הרי היא**
 מהורה מכלום כפני שעיקר בעשיה לקבלה **והואיל ובטל**
העיקר בטלה הטפילה עריבה של עץ שמגבלין בה
 את הבניין או את הנפסים **אעפ שמקבלת שאר טומאות**
אינה מתטמאה במדרס ושלשן בה את הבצק
 שבהזקת כשני לונין ועד תשעת קבין **שנסרקה עד שאינו**
יכול לרחוק בה רגלו אחת כפני הסרק הרי זו מתטמאה
 במדרס **שסתמה שזפתה ויושב עליה** לפי גודלה וסרק
 שלה **הניח בה שמנים עד שנפחתה ונסתם**
הסרק אינה מתטמאה במדרס שהרי היא ראוייה ללוש בה
ותחילת מעשיה ללוש בה ומקבלת שאר טומאות
חור והניחה בקרים ונפתח הסרק חורה לקבל
טומאת כדרס ומהורה משאר טומאות
עריבה גדולה שהיא יתר על תשעת קבין שנפחתה מלקבל
דימוני והכינה לשיבה הרי זו מהורה אף מטומאת מדרס
עד שיקציע שאין המחשבה כועלת בעריבה גדולה
 שנפחתה עד שיעשה בה מעשה **עשאה אבוס לבהמה**
אעפ שבקעה בכותל ככאה בכל הטומאות מטה שנפלו
 שתי ארוכות שלה **אחד שנכסאת ועשה לה ארוכה חהשית**
ולא שינה את הנכבים ונשברו החרצות עדיין היא
 בטומאתה **נשתברו הני חרצות מהורה שחלל חולך אחד**
הישנות מיכה שהיתה כסמיה מדרס ונטלה קצרה
 ושתי כרעים עדיין היא בטומאתה **שעדיין צורת המיטה**
עומדת נטלה ארוכה ושתי כרעים מהורה קצץ
 שתי לשונות שלמטה באכסון או שקצץ שתי כרעים טפח
 על טפח באכסון או שמיעטן פחות מטפח **הרי זו נשברה**
ומהורה נשברה ארוכה ותיקנה עדיין היא אב
 טומאה כשהיתה נשברה הארוכה השנייה ותקנה מהורה מן
 הכרס **אבל טמאה מנע מדרס לא הספיק לתקן את**
הראונה עד שנשברה השנייה מהורה מטה
 שהיתה טמאה מדרס **או בשאר טומאות ונגנב חציה או**
אבר חציה או שחלקה אחין או שתפין הרי זו מהורה
שהרי זו ככלי שנשבר החזירה כקבלת טמאה
 מיכן ולהבא הרי זו רומה לפי שעשה כלי אחד משרבי כלי
 שנשטמא שהוא מהור **ומקבל טומאה להבא** מטה
 שנפרקו איבריה אם נשברה ארוכה ושתי כרעים או קצרה
 ושתי כרעים הרי אילו מתטמאין **מפני שראויין לסומן**
בכותל ולישן עליהן מיטה שנשטמאת כולה אם
 הטבילה איברים איברים מהורה **המפרק את הכיטה**
להטבילה הנוגע בחבלים שלה מהור

פרק שבעה ועשרים

שלוש תיבות הן תיבה שנפחתה מצירה טמאה מדרס
מלמעלה טמאה טמא מת והבאה במירה מהורה מכלום
שלוש עריבות הן עריבה משני לונין ועד
תשעת קבין שנסרקה סמיה מדרס שלומה טמאה טמא
מת והבאה במירה מהורה מכלום שלש עגלות
 הן העשויה כקתדרה טמאה מדרס **כמיטה טמאה טמא מת**
ושל אבנים מהורה מכלום שלשה תריסין הן
 תריס הכפוף טמא מדרס **ושמשתקו בו בקמטין טמא טמא**
מת וריצת הערבים מהור מכלום לפי שזיא עשויה לצדדה

רפוי ונטמא מטבילין אותו במקומו לא יטביל
 ארם את הקומקום בפיחמין שבו לא אם כן שפסך
 כלי שהוא מלא משקין והטבילו כאילו לא טבל היה כלא
 מים והטבילו הרי המים והכלי שהורין כאחת מפני שהמיט
 יש להן טהרה במקוה כמו שביארנו בטומא איכלי ומשקי
 היה הכלי מלא מי רגלים רואין אותו כלא הוא מים
 היה בו מי השאת אם היה רוב הכלי פנוי כדי
 שירבו מי מקוה על מי השאת שבתוכו הרי זה טהור ואם
 לאו עדין הוא בטומאתו וכאן הן שאר משקין שחוצצין
 בין גוף הכלי ובין מי המקוה כלי שתוכו טהור
 וגבו טמא והיה מלא יין לבן או חלב והטבילו הולכי אחר
 הרוב אם היה רוב הכלי פנוי כדי שירבו המים בתוכו טהור
 מפני שטומאתו מרבריהן אבל אם היה בו יין ארום או
 שאר משקין לא עלתה לא טבילה לגין שהוא
 כלא מים טמאי והיה על פיו טיט טופח והיה הטיט שוקע
 במי והטבילו טהור ואם היה טיט היון וכיוצא בו כלא לא טבל
 וכן טבעת שנתנה בלבנה של טיט טופח והטבילה טהורה
 ואם היה טיט יון כאילו לא טבלה אילו שאין
 צריכין שבו המים בהן סתם קשרי בגדי עניים ואם
 הקפיד עליהן חוצצין וקשרי בגדי בעלי בתו סתמן חוצצין
 ואם אינו מקפיד עליהן אינן חוצצין וקשרי נימי הבגדים
 שנקשרו מאליהן וחבט הסנדל ותפילה של ראש בוכן
 שהקציצה רבוקה עם הרצועה שבה וחוקה ותפילה שלורו
 בזמן שאינה עולה ויורדת ואזוני החמת והתורמיל וכל
 כיוצא באילו מקשרים ותפרים שאינו עתיד להתירם
 ואילו שצריכין שיבואו בהן המים הקשרים שבתפוחי
 החלוק שהן עשויין לולאו וכן קשרי לולאות שבתפוחי ושפה
 של סרין צריך למתח ותפילה של ראש בוכן שאינה קבועה
 ברצועה ושל זרוע בזמן שהיא עולה ויורדת ושין של כנרל
 וקשרי נימי הבגדים שקשין וכן כל כיוצא באילו המקיפות
 שהיא עתיד לבלות ולמותחן הסלין של גת ושל בר אם היו
 חזקים צריך לחטט ואם היו רפים צריך לנער הכר והבסת
 של עיר צריכין שיבואו בהן המים כסת ענולה והכרור
 והאכוס וההכניע והתפילה אינן צריכין שיבואו הכי לחללן
 זה הכלל כל שאין רכבו להוציא ולהכניס טובל סתום
 המטביל בגדים המטבילין צריכין שיכנסו בהן המים עד
 שיהי המים הטבילין נגובין עד שיכעבשו וינחו מעבובין
 המים המים שהן ארוכין יותר ככרי צירכן ועתיד לקיצן
 עיר מקום המידה כיצד שלשלת דלי
 טפחים וקטן עשרה מטביל כן השלשלת עיר
 ר והשאר טהור כלי טמא שנתן בתוכו מים
 א מים והטביל הכל עלתה להן טבילה אעפ טפן הכלי ער
 ביהו שהרי המים נכנסין לו ובתוך שגלתה טבילה לכלי
 הגרו עלתה טביל לכלי שבתוכו ואם הטוה על צירו והטבו
 לא עלתה להן טבילה עד שיהיה פניו רחב כשפופרת הנור
 וכן אם היה הכלי טהור ונתן לתוכו כלים טמאין והטבילן
 לא עלתה להן טבילה עד שיהיה פניו רחב כשפופרת הנור
 כרא לתרופה אבל לקודש אין מטבילין כלים
 לתוך כלים טהורין כלל ואפילו היה בכל או בקופה כמו
 שביארנו למעלה במקיכו

פרק רביעי

דין תורה שכל כים ככונסין טובלין בהן שג מקוה מים מכל
 מקום והוא שיהיה בהן כרי להעלות בהן כדי טבילה לכל
 גוף האדם בכת אחת שיעדי חכמים אמה על אמה כרום
 שלש אמות ושיער זה הוא סחויק ארבעים סאה כים בין
 שאובין בין שאינן שאובין מרבני סופרים שהבוס
 השאובין פסולין לטבילה ולא עיר לא מקוה מים שאינן
 שאובין שנפל לתוכן שלשת לוגין מים שאובין פסלו הכל
 אעפ שפסול מיט שאובין מרבני סופרים למרוחו
 בהיקש שהרי הוא אומר אך מעיין וכו' כקוה מים ויהיה
 טהור המעיין אין בו תפיסת יד ארס כלל והבור
 ילדו בודי ארס שהרי מלו מים שאובים אמרו חכמים

ופה שם כגלד שעל גבי המכה וכן לפלוף שבעין אם היה
 כחל כהוא שהתחיל להוריק חוצין בנידה
 טבעין אינו חוצין שעל גב העין חוצין ואם היו עיניה
 פתוחות אף על גבי העין אינו חוצין פתחה עיניה ביותר
 או עצמם ביותר לא עלתה לה טבילה כרא לעניין
 טהרות אבל להתירה לבעלה הרי זו מותרת אעפ שנתנה
 תבשיל לבנה או שהיה בה שרש ישן או שהיה על גב עינה
 כוחל ובין פתחה עיניה או עצמן הרי זו מותרת לבעלה
 שכל הרברי האילו וכיוצא בהן אינן חוצצין לא מרבריהן
 ולעניין טהרות נזרו לעניין ביאה לא גזרו וכל
 החוצצין בנידה לטהרות חוצין בשאר הטמאין לעניין טהרו
 וחוצין כגר בשעת טבילה מי שטבל ועלה ונמצא
 עליו דבר חוצין אעפ שנתעסק באותו הכין כל היום כולו
 הרי הוא בטומאתו עד שיאמר יודע אני בוודאי שלא היה
 זה עלי קודם הטבילה הואיל והחזיק טמא העכר טמא על
 טומאתו עד שתרע בוודאי שטהר

פרק שלישי

ואילו חוצצין בכלי הופת והחמר וכיוצא בהן הופת שבכוס
 ושבצלוחית מתוכן חוצצין מאחוריהן אינן חוצצין
 כרא מבית האומן אבל מבעל הבית בין מתוכן בין
 מאחוריהן חוצצין הופת שבתמחו ושבקערה
 בין מתוכן בין מאחוריהן בין מבעל הבית בין מבית האומן
 חוצצין המור והקומוס בין בכוס בין בצלוחית
 בין בתמחו וקערה בין מבעל הבית בין מבית האומן בין
 בתוכו בין מאחוריהן חוצצין היה זפת או חמר
 וכיוצא בהן על הטבלה ועל השולחן ועל הרדגש אם היו
 נקיים חוצצין מפני שנקצי עליה ועל הכוכסין אינן חוצצין
 מפני שאינן מקפיד עליהן היו על מטות בעל
 הבית חוצצין על מטות של עני אינן חוצצין על אכופ בעל
 הבית חוצין ועל זקקן אינו חוצין על המרדעת משני צדדין
 חוצין היו זפת או חמר וכיוצא בהן על בגד
 תלמידיו חכמים אפי מצר אחר חוצין מפני שמקפידין על
 מלבוש להיות נקי על בגדי עמי הארץ משני צדדין חוצין
 מצר אחר אינו חוצין היו על הכטפות עלופתים
 ושל יתדים ושל מצללי אילנות אינן חוצצין טבח טהיה
 רס על בגרו אינו חוצין מפני שאינו כקציר מוכר רבב
 שהיה רבב על בגרו אינו חוצין וכן כל כיוצא בזה
 היה הטבח מוכר רבב והיה על בגרו רס ורבב
 הרי זה ספן אם חוצין כפני שהן שנים ומקפיד או אינו
 חוצין שהרי מלאכתו היא ואינו מקפיד היה הופת
 או החמר וכיוצא בהן על הסנדל בתוכו כלמעלה חוצין
 מלכט אינו חוצין על הספסל כלמעלה או מן הצדדין חוצין
 מלכטה אינו חוצין לכלוכי צואה שבכסא ושבקתדרה
 המטבילין בין מתוכן בין מאחוריהן בין מלכטה בין מן
 הצדדין אינן חוצצין מפני שהמים כעבירין אותן
 אבל לכלוכי שמרים שהכוס ושבצלוהית והסוך שבשר
 ושכונג והשיט והבצק שעל יד הקורדום ושעל יד הסגריף
 חוצצין דבר ברור היא שכל מקום שאמרנו בופת
 ובחמר וכיוצא בהן שאינן חוצצין בכלים מפני שאינו
 כקציר הוא לפיכ אם היה רוב הכלי הפוי בופת או בחמר
 וכיוצא בהן לא עלתה לו טבילה כמו שביארנו אעפ שאינו
 כקציר אין כדבר זה הפרש בכלי מן הכלים לא כל הכלים
 שיון כדבר זה כל ירות הכלים שהן חלולין שהכניסן שלא
 כדרכן או שהכני כדרכ ולא מריקן או שהיו שלמתל ונשברו
 לא עלתה להן טבילה כלי שהפך פיו למטה והטבילו כאילו
 לא טבל מפני שאין המים נכנסין ככולו היה בו מקום שאין
 המים נכנסין בו עד שיטנו על צירו לא עלתה לו טבילה
 עד שיטנו על צירו כלי שהוא צר מיכן ומיכן ורחב
 באמצע אינו טהור עד שיטנו על צירו צלוחית
 שפיה שוקע אינה טהורה עד שיטנה על צורה
 קלמין אינה טהורה עד שיקבנה מצירה כדי שיכנסו
 המים לעקמויות שבה בהמה שהיה השיר ישעליה

טבילות טבילתן ביום חוץ מנידה ויולדת שטבילתן בלילה
כמו שביארנו בעניין נידה ובעל קרי טובל והולך כל היום
כולו מתחילת הלילה שזוהיה לפנות ערב ירחץ במים
מלמד שטובל והולך מתחילת הלילה עד הערב שמש
כל הטובל צריך שיטבול כל גופו כשהוא ערום בבת
אחת ואם היה בעל שער יטביל כל שער ראשו והרי הוא
כגופו דין תורה וכל הטמאין שנטבלו בבגדיהן עלתה להן
טבילה מפני שהמים באין בהן ואינן חוצצין וכן הנידה
שטבלה בבגדיה מותרת לבעלה כל הטובל צריך
להתכוין לטבילה ואם לא נתכוון עלתה לו טבילה לחולין
אפי' נידה שטבלה בלא כוונה כגון שנפלה לתוך המים או
יירדה להקר הרי זו מותרת לבעלה אבל לתרומה ולקדושי
אינה טהורה עד שתטבול בכוונה הנופת יריו ורגליו
וישב לו באמת המים אם נכנסו מים דרך כולו טהור
הקופץ לתוך המקוה הרי זה מגונה והטובל פעמים
במקוה הרי זה מגונה והאומר לחבירו כביש ירך עלי
במקוה הרי זה מגונה בית הסתרים ובית הקמטים
אינן צריכין שיבואו בהן המים שנזויריו לא שטף במים
אברי הניראין בלבד ואעפ"כ צריכין להיות ראויין שיבואו
בהן המים ולא יהיה דבר חוצץ לפיכך אמרו חכמים
לעולם ילמוד אדם בתוך ביתו שתהיה אשה כדירה בין
קמטיה במים ואחר כך תטביל והאשה טובלת כדרך
גדילתה כאורגת וככניקה את בנה אשה אינה
טובלת בנבל מפני שמתביישת מכני העיר ואינה טובלת
כהוגן ואם הקיף לה מפץ וכיוצא בו כרי להצניעה טובלת
בנבל ולא תטבול על גבי כלי חרס או סל וכיוצא בהן מפני
שמפחדת ולא תעלה לה טבילה אחר האדם או
הכלים לא יהיה דבר חוצץ בינם ובין המים ואם היה דבר
חוצץ בינם ובין המים כגון שהיה בצק או טיט מורבק
על בשר האדם או על גוף הכלי הרי זה סמא כשהיה ולא
עלתה להן טבילה דבר תורה אם היה דבר החוצץ
חופה את רוב האדם או רוב הכלי לא עלתה להן טבילה
והיא שקפיד אדם עליו ורוצה להעבירו אבל אם אינו
מקפיד עליו ולא שם אותו על לב בין עבר בין לא עבר
אינו חוצץ ואעפ"כ שחופ את רובו וכן אם היה חופה פיעוטו

אינו חוצץ אעפ"כ שהוא מקפיד עליו מרוב סופרים
של דבר החוצץ אם היה מקפיד עליו לא עלתה לו טבילה
אעפ"כ שהיא על מיעוטו נידה משום רובו וכל דבר
החוצץ אם היה חופה את רובו לא עלתה לו טבילה אעפ"כ
שאינו מקפיד עליו נידה משום רובו המקפיד עליו
נכצאת אומר שאם היה על בשר האדם או על גוף הכלי
דבר מרברים החוצצין כגון בצץ וזפת וכיוצא בהן אפילו
טיפה כחרדל והוא מקפיד עליו לא עלתה לו טבילה ואם
אינו מקפיד עליו עלתה לו טבילה אלא אם כן היה חופה
רוב הכלי או רוב האדם כמו שביארנו

פרק שיני

או חוצצין באדם לפלוף שחוזק לעין וגלר שעל גבי המכה
והרס יבש שעל גבי המכה והרטייה שעליה וגלריו צואה
שעל בשרו ובצק או טיט שתחת הציפורן והמלמולין שעל
הגוף וטיט היון וטיט היוצרים וטיט שלדרכים הנמצא שם
תמיד אפי' בימות החמה כל או חוצצין ושאר כל הטיט
כשהוא לח אינו חוצץ שהרי נמחה במים וכשהו יבש חוצץ
הרביש והריו והחלב והרס ושרף התות והתאינה
והשקפה והחרוב יבישין חוצצין לחין אינן חוצצין ושאר
כל השרפים בין לחין בין יבשין חוצצין ודם שנכרך
בבשר אפילו לח חוצץ האבר והבשר המדולרלים חוצצין
בית הסתרים באשה חוצץ עד שתדחה תחילה שהויעה שם
תמיד והאבק מתקבץ חוצץ ברא בנישואה אבל בפנוייה
הואיל ואינה המקפדת אינו חוצץ האבר שעל
גבי המכה והקישקישן שעל גבי השבר והשירים והנומים
והקטליות והשבעו בזמן שהן חזקין ורבוקין בבשר חוצצין
דפים אינו חוצצין חושי צמר וחושי פשתן והרצועות

שקישרות הנשים בראשיהן לנוי חוצצין מפני שמברילין
בין הגוף ובין המים אבל חושי שיער אינו חוצצין מפני
שהמים באין בהן אעפ"כ שאינן רפין חושן שבצואר
אינם חוצצין אפילו של פשתן לפי שאין אשה חונקת יצמה
בהן אבל חבקים שבצואר כגון קטליות וענקים חוצצין לפי
שהאשה חונקת יצמה בהן כרי שתיראה בעלת בשר
שיער שעל הלב שנתקשר ונעשה קלקלין וכן קלקל
הוקן חוצצין חץ התחוב בארס בזמן שהוא נראה
חוצץ ובזמן שאינו נראה טובל ואוכל בתרומתו לערב אעפ"כ
שהוא חץ סמא וכן מי שבלע טבעת טמאה
וטבל הרי זה טהור ואם הקיאה אחר שטבל נטמא בכניעה
שכבר ביארנו שכל הבלועים בגוף החי לא מטמאין ולא
מתטמאין נכנסו צרורות וקיסמין בסדקי רגליו
מלמטה חוצצין אספלנית מלוגמא ורטייה שעל
בית הסתרים חוצצין אעפ"כ שאינו צריך שיכנסו בהן המים
צריכו שיהיו ראויין ולא יהא בהן דבר חוצץ כמו שביארנו
היתה בו שיערה אחת או שנים חוץ לככה
ראשו מברק למכה או שהיו שתי שערות ראשם מברק
למכה או שהיו שתי שערות ראשם מברק בטיט או בצואה
או שהיו שתי שערות בריסו עיניו מלמטה ונקבן והוציאן
בריסי עיניו מלמעלה הרי אילו חוצצין לא יטבול
ארס בעפר שעל רגליו ואם טבל אינו חוצץ האוחז
בארס ובכלים והטבולין הרי הן בטומאתן ואעפ"כ שרפה יריו
עד שבאו בהן המים גזירה סמא לא ירפה ואם הריח יריו
במים עלתה להן טבילה המפישלת בנה לאחוריה
ושבלה לא עלתה לה טבילה סמא היה טיט ברגלי התינוק
או ביריו ונרבק באמו כשעת טבילה וחוצץ ואחר שיערה
נפל נידה שנתנה שיערה בפיה או שקפצה ידה
או שקרצה בשפתותיה או שנמצא עינם בין שיניה כאילו
לא טבלה וכן שאר כל הטמאים

נתנה מעות בפיה וירדה וטבלה טהרה מטומאת הנדה
והרי היא טמאה על גב חוקה ונמצאת ראשון לטומאה
כמי שנגע ברוק הנידה וכן הדין בזב ואלו
שאין חוצצין באדס קלקי הראש ובית השחי ובית הסתרים
שבאיש ולפלוף שבעין וגלר שהעלת המכה ולכלוכי צואה
שעל בשרו וצוא שתח הציפורן וציפורן הסדולרלת ובשות
הקטן והוא השיער הרק שעל בשרו כל או אינן חוצצין
שתי טצרות או יתר שהיו קצורין כאחד קשר אחד
אינן חוצצין מפני שהמים באין בהן ושערה אחר שנקשרת
חוצצת והיא שיהיה בקפיד עליה אבל אם אינו מקפיד
עליה עלתה לו טבילה עד שיהיה רוב שעריו קשור ניכא
בפני עצמה כזה הורו הגאונים ויראה לו ששעריו
שלארס כגופו הוא חשוב לעניין טבילה ואינו כגוף בפני
עצמו כרי שנאמר רוב השיער לא אעפ"כ שכל שער ראשו
קשר נימא נימא אם אינו מקפיד עליו עלתה לו טבילה
לא אם כן נצטרף לחוצץ אחר על גופו ונמצא הכל רוב
גופו כמו שביארנו ואחר הנידה ואחר שאר הטמאין
שיש בראשן שיער

תקנת עזרא היא שתהיה אשה חופפת את שיערה ואחר כך
תטבול ואם איפשר לה לחוף בלילה ולטבול מיד תכף
לחפיפה הרי זה משבב ובשעת הרחק או מפני החולי
חופפת אפי' בערב שבת וטובלת למוצאי שבת
טבלה ועלתה ונמצא עליה דבר חוצץ אם באותו היום
שצפפה טבלה אינה צריכה לחוף פעם שנייה לא חוזרת
וטובלת מיד בלבר ואם לאו צריכה לחוף פעם שנייה
ולטבול לא תחוף אשה בנתר מפני שמקטף את
השיער ולא באהל מפני שמסיר את השיער לא בחיין
ואפילו בחמי חכה מפני שהחמין מישרין את השיער
ומסלסלין אותו אבל חצונין מקלקלין ומקבצין את
השיער ומתקשר יירח שנתנה תבשיל לבטח
וטבלה לא עלתה לה טבילה מפני השמנונית שעל ירדה
שרשה בכשרה והוציאה דם וטבלה בתוך שלשה ימים או
מקם השרישו חוצץ לאחד שלש ימים חוצץ מפני שהדם

האשרנים שנעשו כולן כשאובין ולא ישאר מהן לא פחות משלשת לוגין וכן מקוה שיש בו ארבעים כאה חסר דינר ונפלו לתוכו שלשת לוגין מים שאובין טכאין הרי זה פסול לחלה ולתרום וליטול ממנו לידים ופסולין להקות עליהן נפל לתוכו פחות משלשת לוגין מים אפילו כולן טמאין ואחר כך נפל לתוכו משקל דינר כי גשמים להשלימו כשר כשם שטהר לשבילה כך טהר לכל רבר

פרק ששי

כל הכלים המקבלין שהלכו המים עליהן או שנפלו מתוכן הרי אילו שאובין ופוסלין את המקוה והוא שיעשו לקבלה אפילו היו כלים שאין מקבלין טמאה כגון כלי אבנים וכלי ארמה הרי אילו פוסלין כל כלי שלא נעשה לקבלה אעפ שהיא מקבל אינו פוסל את המקוה כגון הכלונות שהמים נמשכין מהן אעפ שהן רחבים באמצע ומקבלין אין פוסלין את המקוה בין שהיו של מתכת או של חרס השוקת שבכלע אינו פוסל את המקוה לפי שאינה כלי אבל כלי שחיברו בסלע פוסל את המקוה אעפ שחיברו בסיד נקבה מלמטה או מן הצד כשפופרת הנוד כשהיא ואינה פוסלת את המקוה הלוקח כלי גדול כגון חבית גדולה או עריבה גדולה ונקבו נקב המטהרו וקבעו בארץ ועשאהו מקוה הרי זה כשר וכן אם פקק את הנקב בסיד ובבניין אינו פוסל והמי הנקוין בתוכו מקוה כשר סתמו בסיד או בנפסים עריין הוא פוסל את המקוה עד שיקבענו בארץ או יבנה ואם הוליכו על גב הארץ ועל גב הסיד זכריה בטיט מן הצדדין הרי זה כשר הגניח טבלה תחת הצנור והרי המים נמשכין על הטבלה ויורדין למקוה אם היה לשבלה דופן הרי זה פוסלת את המקוה ואם לאו אינה פוסלת וקפה תחת הצנור כדי להדיחה אעפ שיש לה דופן אינה פוסלת שהרי לא עשאה לקבל החוטש בצנור מקום לקבל בו הצנורות הצתגלגלין במים כרי שלא ירדו עם המים אם היה הצנור שלעין חסר בו כל שהוא פוסל שהרי כל המים שיוורדין באין מתוך כלי שנעשה לקבלה ואפי קבעו אחר שזקק בו הואיל והיה עליו תורת כלי כשהיה תלוש אבל אם קבעו בקרקע ואחר כך חקק בו בית קיבול אינו פוסל ואם היה צנור שלחרס אינו פוסל עד שיהיה בחקה כרי לקבל רביעיות אעפ שנתמלא המקום החקק שבצנור צנורות הסתחלחלין בתוכו הרי הוא כפסולו ואינו כסתום ירד לזך המקום שזקק עפר או צנורות וסתמו ונגבס הרי זה כשר הכפוף והרלי שהיו בהן שלשת לוגין מים ונפלו למקוה לא כס ויהו שלא אמרו לא שלשת לוגין שנפלו לא כלי שנפלו בו מים שאובין השורה והתיבה שבים אין מטבילין בהן לא אם כן היו נקיין כשפופרת הנוד ואם היה שק או קופה מטבילין בהן וכן המניח שק או קופה תחת הצנור אין המים הנמשכין מהן פוסלין את המקוה גסטרט טמאה שהיא בחוף המקוה ושפתה למעלה מן המים והטביל בה הכלים שהרו כטומאתן אבל כגביהם מן המים עד שהן באויר הגסטרט מתטמא המים ישל גבן מאויר הגסטרט וחוזר ומטמא אותן וכן מענין היוצא מתחת התנור טמא וירד וטבל בתוכו הוא טהור וירדו טמאות מאויר התנור לא אם כן היו המים לצניחה מן התנור ברום ירדו שטמא כשטבל ירדו למעלה מן התנור שאין כלי חרס מתטהרין במקוה כמו שבארנו חבית מלאה מים שנפלה לים אפי לים הנודל הטובל שם לא יעלתה לו טבילה אי אפשר לשלשת לוגין שלא יהיו בזקם אחר וכשר של תרומה שנפל לעם נטמא במים שאובין שהרי המים עומדין שם אבל הנהרות וכיוצא בהן הואיל והן נמשכין הרי זה טובל שם מים שאובין שהיו בצד המקוה אעפ שהמים נוגעין במי במקוה לא פסלוהו מפני שהן כמקוה סמוך למקוה היו השאובין באמצע פוסלין את המקוה שתי בריכות זו למעלה מזו וכתל ביניהן והעליונה מליאה מים כשרים

והתחתונה מליאה מים שאובין ונקב בכותל שבין העליונה לתחתונה אם יש כנגד הנקב שלשת לוגין מים שאובין נפסלה העליונה מפני שהנקב כאילו הוא באמצע העליונה לא בצורה ככה יהיה בנקב ויהיה בו שלשת לוגין הכל לפי הבריכה אם היתה הבריכה התחתונה ארבעים סאה צריך שיהי הנקב אחר משלש מאות ועשרי לבריכה היתה עשרי סאה צריך להיות הנקב אדר כמאה ושישים לבריכה וצא וחשב לפי חשבון זה שהסא ששת קבין והקב ר לוגין והלוג ששה ביצים שלש מקוואו זה בצד זה בכל אחד מהן עשרי סאה מסוננות ואחר מהן שאוב כן הצד וירדו שלשה וטבלו בשלשתן ונערמו המים מכולן ונתערבו מלמעלה הכוואו כשרים והטובלים טהורים שהרי נעשה הכל ששים סאה כהן ארבעים כשרים זה בצד זה ואין המים השאובים פוסלין מקוה שיש בו ארבעים סאה כמו שביארנו היה השאוב באמצע וירדו וטבלו בהן ונערמו המים ונתערבו המקוואות הרי המקוואות כשהיו והטובלין טמאין כשהיו שהרי לא נתערבו ארבעים סאה הכשרים לפי שאינן זה בצד זה שהשאוב מבריל ביניהן

פרק שביעי

אין הפסול לא בשנינו הטעם ולא בשנינו הדיח לא בשנינו מראה כל בר וכל רבר שאין עושין בו מקוה לכתחילה פוסל את המקוה בשנינו מראה כיצד היון או החלב והדם וכיוצא בהן כמי כל הפירות אינן פוסלין את המקוה בשלשת לוגין שלא אמרו לא מים שאובין ופוסלין בשנינו כדראה אפילו בקוה שיש בו מאה סאה ונפל לו לוג יין או כי מרות ושינה את מראיו כסול וכן מרות שיש בו עשרים סאה מים כשרים או פחות מזה ונפל לתוכו סאה יין או כי פירות ולא שינו את מראיו הרי זה כשרים כשהיו ואין האה שגפלה עולה למרת המקוה ואם נוסף על העשרים עשרים אחרים מים כשרים הרי זה מקוה כשר יש מעלין את המקוה ולא פוסלין פוסלין ולא מעלין לא מעלין ולא כפסלין ואם מעלין ולא פוסלין הלא והברד והכפור והגליר והשלח וטיט הנדוק כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת ונפל לתוכו סאה מאחר מאילו הרי זה יעלה למדתו והרי המקוה כשר ושלש נכפצו מעלין ויא פוסלין אפי הביא ארבעים סאה שלג כתחילה והנחן ב זקא וריכקו ים הרי זה מקוה שלם וכשר ואילו פוסלין ולא מעלין מים שאובים כיו טהורין בין טמאים ומי כבטים ובי שיקות והתכר יעד שלא החכוין והשבר כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר משלל דינר ונפל מאחר באו כסוף דינר לתוכו אינו עולה לפידת המקוה ולא השליכו ואם נפל מאחר בהן שלשת לוגין בהן פוסלין את המקוה ואם לא פוסלין ולא מעלין שאר המשקין וכי פירות והציר והכרמים והתבאר משהחכו כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר ארת ונפל מאחר מאו סאה לתוכו לא העלהו והרי המים כשרים כשהיו שאין לא פוסלין לא בשנינו כדראה כמו שבארנו ופעמים שלא מעלין את המקוה כיצד מקוה שיש בו ארבעים סאה ונפל לתוכו סאה מאחר מאילו והור ולקח סאה כשני הרי הארבעים שנטמאו מקוה כשר מקוה טהורה בו בלי זמים וענבים ושינו את מראיו כשר כי הנכפ פוסלין את המקוה בשלשת לוגין ואין פוסלין אותו בשנינו כראוי מקוה שנפל לתוכו יין או מוהל וכיוצא מי פירות ושינו את מראיו ונפסל כיצד תקנתו ומתן עד שירדו גשמים ויחורו כראוי לכדאה מים ואם היה במקוה ארבעים סאה מים כשרים כמלא וישאוב לתוכו עד שירדו מראיו לכדאה מים נפל לתוכו יין או מוהל וכיוצא בה ונשתנה כדאה מקנתו אם אין בה כדאה מים שלא נשתנה כרי ארבעים סאה הרי זה לא יטבול בו והטבול במקום שנשתנה לא יעלתה לו טבילה אפילו חבית שליין שנטברה בים הגדול ומראה אותו מקום כמראה יין הטבול באותו מקום לא עלתה לו טבילה שלשת לוגין מים

המקוה לא יהיה כולו שאוב כבוד ואינו צריך להיות כולו
בירי שמים כמעין לא אם יש בו תפיסת יד ארם כשר
כיצר המניח קנקניו בראש הגג לנגב ויררו להן
גשמים ונתמלאו אעפ שהיא עונת הגשמים הרי זה ישובד
את הקנקניו או יכפס והמים של קנקנים מהן כשירי לשבול
ואעפ שכל המים האו היו בכלים שהרי לא מלאן
בירו לפיכך אם הגביה את הקנקניו והערס הרי כל המים
שבהן שאובין המניח כלים תחת הצינור תמיד
בכל עת ובכל זמן אחד כלים קטנים ואחר כלים גדולים
אפי כלי אבנים וכיוצא בהן מכלים שאינן מקבלין שומאה
נתמלאו מי גשמים הרי זה פסולין ואם כפאן על
פיהן או שברן המים הנקוין מהן כשאובין לכל רבר שהרי
לדעתו נתמלאו שחוקת הצינור לקלח מים ואפי שכח הכלו
תחת הצינור פסולין גורר על השוכח מפני המניח
וכן הסניח את הכלים בחצר בעת קשור העבים ונתמלאו
המים שבהן פסולין שהרי לדעתו נתמלאו וכן גורר על
השוכח בחצר בשעת קשור עבים משאם מניח
הניחן בחצר בעת פיוור עבים ובאו עבים ונתמלאו הרי
או כשרין כמו שהניחן בראש הגג לנגבן וכן אם
הניחן בעת קשור עבים ונתפורו וחררו ונתקשרו ונתמלאו
הרי זה כשרין ואם שברן או כפאן המים הנקוין
מהן כשרין הסיר ששכח עציץ במקוה ונתמלאו
מים אעפ שלא נשאר במקוה אלא מעט והרי העציץ יש
בו רוב המקוה הרי זה ישובד את העציץ במקומו ונמצא
המקוה כולו כשר וכן המסדר את הקנקנים בתוך
המקוה כרי לחסמן ונתמלאו מים אעפ שבלע המקוה
את מימיו ולא נשאר שם מים כלל לא מים שבתוך הקנקניו
הרי זה ישר את הקנקנים והמים הנקוין מהן בקוה כשר
כיצר פוסלון המים השאובין את המקוה בשלשת
לוגין שאם היה במקוה פחות מארבעים סאה ונפלו לתוכן
שלשת לוגין זה שלימותו לארבעים סאה הכל פסול
אבל מקוה שיש בו ארבעים סאה מים שאינן שאובין
ושאב בכד ושפך לתוכו כל היום כולו כשר ולא עוד לא
מקוה עליון שיש בו ארבעים סאה מים כשרין והיה ממלא
בכלי ונותן לתוכו עד שרבו המים וירדו למקוה תחתון
ארבעים סאה הרי התחתון כשר
מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות ונתן לתוכו סאה
מים שאובין ונשל אחר כך ממנו סאה הרי זה כשר וכן
נותן סאה ונוטל סאה והוא כשר עד רובו אין
המים השאובין פוסלין את המקוה בשלשת לוגין עד שיפלו
לתוך המקוה מן הכלי אבל אם נגררו המים השאובין הוצו
למקוה ונמשס וירדו למקוה אינן פוסלין את המקוה עד
שיהיו מחצה למחצה אבל אם היה רוב מן הכשרים הרי
המקוה כשר כיצר מקוה שיש בו עשרים סאה
וביניה מים כשרין והיה ממלא ושואב הוצו למקוה והמים
נמשסין ויורדין למקוה בין שהיו נמשסין על הקרקע או
בתוך הסילון וכיוצא בו מרברי שאינם פוסלין את המקוה
הרי זה כשר ואפילו השלימו לאלף סאה שהשאובה
שהמשיכה כשירה אם היה סס רוב ארבעי סאה מן הכשר
וכן נג שהיה בראשו עשרים סאה ומשהו מי
גשמים ומילא בכתיפו ונתן לתוכו פחות מעשרים שנמצא
הכל פסול ופתח הצינור ונמשכו הכל למקום אחר הרי זה
מקוה כשר שה שאובה שהמשיכה כולה כשירה הואיל והיה
שם רוב מן הכשר והוח מקצת חכמי כערב
ואמרו הואיל ואמרו חכמי שאובה שהמשיכה כולה טהורה
אין אנו צריכי שיהיו סס רוב מים כשרין וזו שהצריך רוב
והמטכה רברי יחיר הן וכבר נדחו שהרי אמרו
בסוף שאובה שהמשיכה כולה לפי דברי זה אם היה ממלא
בכלי ושפך והמים נחלין והולכין למקו אחר הרי זה מקוה
כשר וכן כל אבטי שפסקו צאות שלנו מקוואות
כשרים שהרי כל המים שבהן שאוב ושנמשך הוא וסעולם
לא ראינו מי שעשה מעשה בעניין זה מי גשמים
וסיס שאובין שהיו מתערבי בחצר ונמשסין ויורדין לעיקה

שכחצרו או שמתערבין על מעלות המערה ויורדין לבערה
אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול מחצה
למחצה פסול איסתי בוסן שמתערבין עד שלא
יגיעו למקוה ונמשסין ויורדין אבל אם היו הכשרים
והפסולין מקלחין לתוך המקוה אם ידוע שנפלו לתוכו
ארבעי סאה מים כשרין עד שלא ירדו לתוכו שלשת לוגין
מים שאובין כשר ואם לאו פסול

פרק חמישי

מקוה שנפלו אליו שלשת לוגין מים שאובין מכלי אחר או
מגנים ושלשה כלים מצטרפין והוא שיתחיל השני עד
שלא פסק הראשון מארבעה כלים אין מצטרפין
ברא בוסן שלא נתכוון לרבות אבל אם נתכוון לרבות
את מי המקוה אפילו נפל משקל דינר בכל שנה מצטרף
לשלשת לוגין בין שקרמו השאובי את הכשרי בין שקרמו
הכשרי את השאובין או שנפלו שתיהן כאחת כיון שנפלו
שלשת לוגין שאובין לתוך ארבעים סאה או לפחות כפ
נפסל הכל ונעשה שאוב שנים שהטילו זה לוג
ומחצה וזה לוג ומחצה והסוחט כסותו והנביה והמים
שבה נפלין ממקומו חרבה וכן המערה מן הצרצו שמטיל
מהקכות הרבה הרי זה פוסלין המטביל כר או
כסת שלעור במקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות כיון
שהגבי שפתותיהן מן המים נמצאו המים שבתוכן שאובי
כיצר יעשה מטבילן ומעלן ררך שוליהן אבל הקוטה
והשק מטבילן ומעלן כררן ואינו חושש מקוה
שיש בו שלש גומות מים שאובין לוג בכל גומא ונפלו
להוכו מים כשרין אם ידוע שנפל לתוכו ארבעים סאה
מים כשרין עד שלא יגיעו לגומא השלישית כשר ואם לאו
פסול שני מקוואות אין בכל אחר סתן ארבעים
סאה ונפל לזה לוג ומחצה וזה לוג ומחצה ונתערבו שני
המקוואות הרי זה כשרין מפני שלא נקרא על אחד כון
שם פסול אבל מקוה שיש בו ארבעים סאה שנפל
לתוכו שלשה לוגין מים שאובין ואחר כך נחלק למנים
וריבה מים כשרין על כל אחד מהן הרי זה פסולין שכל
המקוה כולו שנפסל כמים שאובין הוא חשבו וזכאילו כל
מימיו נשאבו בכלי בוד שהוא מלא מים שאובים
והאמה נכנסת לו ויוצאה ממנו לעולם הוא בפסולו עד
שיתחשב שלא נשארו מן השאובי שהיו בבד שלש לוגין
מקוה שנפל לתוכו מים שאובין ונפסל ואחר
כך דיבה עליו מים כשרין עד שנמצאו הכשרים ארבעים
סאה הרי הוא בפסולו עד שיצאו כל המים שהיו בתוכו
ויפחתו השאובין משלשת לוגין כיצר
מקוה שיש בו עשרים סאה מי גשמים ונפל לתוכו סאה
מים ואחר כך הרבה עליו מים כשרי הרי זה בפסולו עד
שידע שיצאו ממנו עשרים סאה שהיו בו וחמשת קבין
ויותר מרביע הקב ולא נשא מן הכל שנפסל הוצו מפהות
משלשת לוגין וכן אם עשה מקוה שיש בו ארבעים
סאה מים כשרו ועירבו עם המקוה הנה הפסול מהרו אלו
את אילו המסלק את השיט לצדין ונמשסו כבנו
שלשת לוגין למקוה הרי זה כשר היה תולש השיט
וכנביהו בירי וחסרלו מן המקוה לצרה ונמשכו כבנו
שלשת לוגין הרי אילו פוסלין גיים העובר ממקום
למרום וכן בהמה העוברת ממקום לכקום ונפלו ביריהו
וכרגלית שלש לוגין למקוה הרי זה כשר ולא עוד לא אפי
עשו מקוה כתחילה הרי זה כשר מקוה שאין בו
ארבעים סאה ונפל לתוכו פחות משלשת לוגין מים שסאו
שאובין הרי זה כשר לחלה ולהרמה וליטול מהן לידים
ופסולין לחקות עליהן ירדו עליהן גשמים ורבו
עליהן הרי אילו כשרים לחקות עליהן נפל לתוכו
ג לוגין מים שאובין שסאין הרי זה פסול לחלה ולהרמה
ולישול ממנו לידים ופסול לחקות עליו ירדו
גשמים רבו עליהן הרי זה כשרין לחלה ולהרמה וליטול
מהן לידים ופסולין לחקות עליהן עד שיצאו כל המים

או הרי זה טהור שני מקוואות אחר כשר ואחר פסול וטבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות הרי או תלויות טבל בשני ועשה טהרות הראשונות תלויות כשהיו והשניות טהורות ואם נגעו או באו ראשונות תלויות ושניות ישרפו וכן אם נטמא באמצע טומאה קלה שבארנו וטבל בשני ועשה טהרות אבל אם טבל באחד מהן מטומאה קלה ועשה טהרות ונטמא טומאה חמורה וטבל בשני ועשה טהרות הראשונות טהורות והשניות תלויות ואם נגעו או באילו ראשונות ישרפו והשניות תלויות כשהיו היה באחד מהן ארבעים סאה ואחר כולו שאוב וטבלו בחן שנים אחר מטומאה חמורה ואחר מטומא קלה ועשו טהרות הטובל מטומא חמורה טהרותיו תלויות והטובל מטומאה קלה טהרותיו טהורות היה אחר טמא וירד לטבול והשני ירד להקר זה שירד לטבול באחד מהן טהרותיו תלויות כמו שבארנו וזה שירד להקר טהור כשהיו שזה ספק מים שאובין הוא שמא בשאוב טבל כשהקר ונטמא שני מקוואות שלעשרים עשרים סאה אחר שאוב ואחר כשר היקר באחד מהן ועשה טהרו הרי או טהורות הקר בשני ועשה טהרות הרי או ישרפו שהרי ודאי בא ראשו ורובו בכים שאובין כמו שבארנו

פרק אחד עשר

כבר בארנו שנטילת ידים וטבילתן מרבתי סופרים וידים שצריכין טבילה אין מטבילין אותן לא בכקוה כשר שיש בו סאה שבמקום שהארס טובל בו כלים ידים טבילין אבל ידים שאין צריכות לא נטילה בלבד אם הטבילין במי מקוה טהורין ואם הטבילין במים שאובים בין בכלים בין בקרקעו לא טהרו ידיו ער שיכלו המים השאובי מן הכלי על ידיו שאין נוטלין לידים לא מן הכלים ומכח נותן כמו שבארנו בהלכות כרכות כל החוצץ בטבילה חוצץ בידים בין בטבילתן בין בנטילתן וכל העולה למידת המקוה בטיט הנדוק עולה לשיעור הרביעית שגוטלין בהן הידים וכל הנטיל ידיו צריך לטשף

הנוטל שתי ידיו לתרומה צריך לחזור וליטול פעם שנייה במים שניים כדי להסיר המים שעל גב ידיו שהרי הכים שנטל בהן תחילה והן הנקראין מים ראשונים נטמאו בידיו לפיכך אם נפל ככר של תרופה לתוך המים שנטל בהן ידיו תהילה נטמא ואם נפל לתוך המים השניים לא נטמא ואם נטל ראשונים ושניים למקום אחר ונפל שם ככר של תרומה נטמא נטל את הראשונים ונמצא על ידיו רבד חוצץ הסירו ונטל את השניים הרי ידיו טמאו כשהיו שאין המים השניים כטהרין לא הנשאר מן הכים הראשונים על גבי ידיו הידים כטהרות ומתטהרות ער הפרק כיצר נטל את הראשונים ער הפרק ונטל המים השניים חוץ לפרק וחזרו מהוין לפרק לידיו הרי ידיו טהורו שהמים השניים טהורין הן נטל את הראשונים והשניים חוץ לפרק וחזרו לידו נטמאת ידו שהמים הראשונים שחוץ לפרק נטמאו מחמת ידיו ואין הכים השניים מטהרין מים שחוץ לפרק ולפי שחזרו המים שחוץ לפרק לידו טמאו נטל את הראשונים לידו אחת ומטלך ונטל את השנים לשתי ידיו ידיו טמאות שהשנים מהטמאין מחמת היר שלא נטלה במים ראשונים וחזרין ומטמאין את היר השניה נטל את הראשונים לשתי ידיו ונטל את השנים לידו אחת האחת טהורה נטל ידו אחת וטפשפה בחבירתה נטמאו המים שעליה מחמת חבירתה שלא נטלה וחזרין ומטמאין את היר שנטלה שפשפה בראשו או בכותל הרי זו טהורה נטל שתי ידיו משטיפה אחת הרי אילו טהורין ואין אימרין הרי זה כנוטל ידיו אחת בכים שירדו מעל ידו השנייה אפי ירדו חמשה זה בצד זה או זה על גב זה ובלבד שירפוי שיבואו בהן המים נטל מקצת ידו וחזר והוסיף ונטל הנשאר מן ידו הרי ידו טמאה כשהיתה ואם עדיין יש על מקצת שנטל בתחילה טופח

מן המעיין מתערבין עם הנוטפים הרי הכל כמעין לכל רבר ואם רבו הנוטפין על הזוחלין וכן אם רבו מי גשמים על מי הנהר אונן מטהרי בוחלין לא באשבורן לפיכך צריך להקיף ספין וכיוצא בו באותו הנהר המעורב ער שיקו המים ויטבול בהן נוטפין שעשאן זוחלין כגון שקסד למקו המנטף טבלה שלחרם חלקה והרי המים נזחלין ויורדין עליה הרי הן כשרים וכל רבר שמקבל טומאה ואפי מרבתי סופרים אין זוחלין בו זוחלין שקלחן בעלי אגוז כשרי כשהיו שאין עלי האגוז הלח שהוא צובע חשוב ככלים מי גשמים הבאים מן המדרון והנם נזחלין ויורדין אעפ שיש מתחילתן ועד סופן ארבעי סאה אין מטבילין בהן כשהן נזחלין ער שיקו וינוחו באשבורן ארבעים סאה הרי שהקיף כלים ועשה מהן מחיצות ער שנתקבץ ביניהן ארבעים סאה מים הנזחלין מן הגשמים הרי זה טובל בהן וכלים שעשה מהן הנדר לא עלתה להן טבילה גל שנתלש מן הים ונפל על הארס או על הכלים אם יש בו ארבעים סאה הרי או טהורין לחולין שאין הטובל לחולין צריך כונה כמו שבארנו בהלכות שאר אבות הטומאות ואם נתכוון והיה יושב ומצפה ער שיפול עליו הגל עלתה לו טבילה לרוב שנתכוון לו אין מטבילין הגל כשהוא באויר קודם שיפול על הארץ ואעפ שיש בו ארבעים סאה לפי שאין מטבילין בוחלים קל וחומר באויר הרי שני ראשי הגל נגעוין בארץ מטבילין בו ואין מטבילין בכפה שלו מפני שהוא באויר

פרק עשרי

ספק מים שאובין שטהרו חכמים כיצר מקוה שנסתפק לו אם נפלו לתוכו מים שאובי או לא ואפי ידע בודאי שנפלו ספק יש בהן שלשת לוגין ספק אין בהן ואפילו ידע בודאי שיש בהן שלשת לוגין ספק שהיה במקוה שנפלו בו ארבעי סאה ספק לא היה הרי זה כשר שני מקוואות אחת יש בו ארבעים סאה ואחת אין בו נפלו שלשת לוגין מים שאובין לאחת מהן ואין ידוע לאי זה מהן נפלו ספיקו טהור מפני שיש לו כפה יתלה

הוא שניהן פחותין מארבעים סאה ונפלו לאחד בהן ואין ידוע לאי זה מהן כל אחד משניהן פסו שאין לו במה יתלה אם לזה נפלו נפסל ואם לזה נפלו נפסל מקוה שהניחו ריקן ובא ומצאו כלא כשר בפני שזה ספק מים שאובין למקוה זה צינור שמקלח למקוה והככתשת נטונה בצירו ספק מן הצינור למקוה ספק מן המכתשת למקוה הרי זה פסול מפני שהפסול מודח ואם יש במקוה רוב מים כשרים הרי זה כשר ידוע ספק מים שאובים הוא שהרי יש שם מקוה כשר קבוע כל המקוואות הנמצאות בארץ הימים פסולין שחוקתן שאובין וכל המקוואות הנמצאות בארץ ישראל במדינות לפנין מן המפתח בחוקת פסולי שאנשי המדינ מכבסין בהן ומטילין לתוך מים שאובין תמיר וכל המקוואות הנמצאות בארץ ישראל למפתח בחוקת טהרה שחוקתן מן הגשמים הטמא שירד לטבול ספק ספק לא טבל ואפי טבל ספק יש בו ארבעים סאה ספק אין בו שני מקוואות אחר יש בו ארבעים סאה ואחד אין בו וטבל באחד מהן ואין ידוע באי זה מהן טבל ספיקו טמא לפי שהטמא בחוקתו ער שיורדע שטבל בראוי וכן מקוה שנמדד ונמצא חסר בין שהיה המקוה ברשת הרבים בין שזיה ברשות היחיד כל הטהרות שנעשו על גביו למפרע טמאות ער שיורדע ומן שנמדד בו והיה שלם ברא כשהיתה הטבילה מטומאה חמורה אבל אם טבל מטומאה קלה כגון שאכל אוכלן טמאין או שתה משקין טמאין או בא ראשו ורוב במים שאובין או שנפלו על ראשו ועל רוב שלשת לוגין מים שאובין ודאיל ועיקר רבדים או מרביותו הרי ספיקו טהור כמו שבארנו ואעפ שנסתפק לו אם טבל או לא טבל אי שנמצא המקוה חסר לאחר זמן וכיוצא בספיקות

שאובין שנפל לתוכן אפילו משקל ריגד יין ושינה מראיהן
והרי מראה הכל מראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו אלא
אם שינו את מראיו

שלשת לוגין חסר ריגד מיס שאובין שנפל לתוכן ריגד חלב
או מי פירות והרי מראה הכל מיס ונפלו למקוה לא פסלוהו
עד שיפלו שלשת לוגין מיס שאובין שאין בהן תערובת
משקה אחר ולא מי פירות
מקוה שנשתנה
מראה מימיו מחמת עצמו ולא נפל לו דבר הרי זה כשר לא
אמרו לא שנשתנה מחמת משקה אחר

פרק שמיני

כל המעורב למקוה הרי הוא כמקוה ומטבילין בו נומות
הסמוכות לפי המקוה ומקום רגלי פרסות בהמה שהיו בהן
מיס מעורבין ע"כ מי המקוה כשפופרת הנור מטבילין בהן
חדרי המערה וסרקיו המערה מטבילין בהן אע"פ
שאין המים שבהן מעורבין עם מי המקוה לא בכל שהוא
מחט שהיתה נתונה על מעלות המקוה והיה

מולך ומביא במים כיון שעבר עליה הגל טהורה
עוקה שבתוך המקוה אם היתה הקרקע המברלת בין העוקה
והמקוה בריאה ויכולה להעמיד את עצמה אין מטבילין
במים שבעוקה עד שיהיו מעורבין עם המקוה כשפופרת
הנור ואם אינה יכולה להעמיד את עצמה אפי' אינן
מעורבין לא בכל שהוא מטבילין בהן כותל שבין
שני מקוואות שנסרק לשתי מצטרפין ואם היה בשניהן
ארבעים סאה מטבילין בכל אחת מהן ואם נסרק לערב אין
מצטרפין עד שיהיה במקום אחר כשפופרת הנור

נפרץ הכותל למעלה אם נתערבו המים למעלה מן הכותל
כקליפת השום על רוחב שפופרת הנור מצטרפין
כמה הוא שיעור הנקב שהוא כשפופרת הנור ברוחב שתי
אצבעות בינוניות של כל ארס וחורות בו ואינן בגודל לא
שתי אצבעות ראשונים מן הארבעה שבפס היה
כל שיעסור בשפופרת הנור מכניס ואפילו מרבדיהם
שהן מבריות שלמים ספק יש בנקב כשפופרת הנור ספק
אין בו אין מצטרפין ספני שיעיקר הטבילה מן התורה

וכל שיעיקרו מן התורה אע"פ ששיעורו הלכה ספק שיעורו
להחמיר כשהרין את המקוואות העליון מן
התחתון והרחוק מן הקרוב כיצר מביאין סילון שלחרס או
של אבר וכיוצא בהן שאין הסלונות פוסלין את המקוה
ומניח את ידיו תחתיו עד שיתבלא מיס ומשבו ומשיקו
עד שיתערב המים שבסילון עם מי המקוה כאחר אפילו
כשערה דיו והרי שני המקוואות שהסילון ביניהן כמקוה
אחד שלש נומות שבנחל התחתונה והעליונה של
עשרים סאה והאבציעית של ארבעים ושטף של גשמים
עובר בתוך הנחל אע"פ שהוא נכנס לתוכן ויוצא מתוכן
אין זה עירוב ואין מטבילין לא באמצעית שאין המים
הנוחלין מערבין לא אם כן עמדו טיט רך שהפרה
שוחה ויתה מכוני הרי זה נמרר עם המקוה היה עבה עד
שאין הפרה שוחה ויתה אינו נמרר עמו מקוה

שיש בו ארבעים סאה מיס וטיט מטבילין בטיט ובמים
באי זה טיט מטבילין בטיט הרך שהמים צפין על גביו היו
המים כצר אחר והטיט הרך מצד אחר כטבילי במים ולא
בטיט כל שתחולת ברויותי כן המים כגון יבחושין
ארוסין מטבילין בו ומטבילין בעינו שלרג מקוה שיש
בו ארבעים סאה ככוונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה
אע"פ שרגליו שלראשון נוגיעות במים הראשון טהור והשני
בשומאמו שהרי חסרו המים כארבעים סאה הטביל
בו תחילה סגום עבה וכיוצא בו והגביהו אם היה כקצת
הסגום נוגיעת במים הרי הטובל באחרונ טהור שהרי המי
כולן מעורבין הטביל בו את המטה וכיוצא בה אע"פ
שרחק רגלי המטה בטיט עבה שבקרקע המקוה עד שצפו
המים עליה למעלה הרי זו טהורה שהרי לא נטבעו בטיט
עד שטבלו במים תחילה הטביל בו יורה גרולה
הרי זו טהורה כשהיתה ספני שהמים ניתזין ויוצאין חוץ

למקוה ונמצא חסר מארבעים כיצר יעשה מורידה
דרך פיה והופכ במקוה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה
כרי שלא יהיו המי שבתוכה שאובין ויחודרו למקוה ויפסלוהו
מקוה שמימיו מרודרין כובש אפילו חבילי קש
וחבילי קנים בתוך המים ומן הצרדין עד שיערמו המים
למעלה ויורד וטובל לתוכן

פרק תשיעי

שש מעלות במקוואות זו למעלה מזו הראשון מי נבאים ומי
בורות שיחין ומערות וכיוצא בהן ממים המכונסין בקרקע
אע"פ שהן שאובין ואע"פ שאין בהן ארבעים סאה הוא ואין
מתטמאין לא לרצון כמו שביארנו הרי הן בחוקת טהורין
וכשירי לעשות מהן עיסה ולטבול לחלה וליטול מהן לידים
והוא שיטיל מהן בכלי כמו שביארנו

למעלה מהן מי תמצית שלא פסקו לא עריון הנשמי ורדין
וההרים בצין והן נמשכו ונקוין ואינן שאובין אבל אין בהן
ארבעים סאה הרי הן כשרין לתרוכה וליטול מהן לידים
ומטבילין בהן את המים שנטמאו פסקו הגשמים
ולא פסקו ההרי מלהוחיל ערין הן מי תמצית פסקו ההרים
ואינן בצין הרי אילו כמי נבאין החופר בעד המים
ובצר הנחר ובמקום הבצין הרי הן כמי תמצית שלא פסקו
החופר בצר המעיין כל זמן שהיו באין מחמת המעיין

אע"פ שפוסקין וחוררין וכושכין הרי הן כמי מעיין פסקו
מלהיות מושכין הרי הן כמי נבאין למעלה מהן
מקוה שיש בו ארבעים סאה מיס שאינם שאובין שבו טיבל
כל ארס טמא חוץ מן הוב הומר ובו מטבילין את כל הכלי
הטמאין ואת הירדים שמטבילין לקודש כמו שביארנו
למעלה מזה המעיין שמימיו מועטין והרבו עליו מיס
שאובין שזה למקוה שאין מטהרין במים הנמשכין כבנו
לא במים הנקוין ועומדין באשבורן ושה למעיין שהוא
מטהר בכל שהוא שהמעיין אין למימיו שיעור אפי' כל שחן
מטהרין למעלה מזה המעיין שלא נתערב בו מיס שאובין
אבל מימיו כוכים כגון שהיו מימיו כרים או מלוחין שהרי
הוא מטהר בווחלין והן המים הנגרדין ונמשכין מן המעיין
למעלה מזה המעיין שמימיו מים חיים שבהן

בלבר טובלין בו הזבים הזכרים ולוקחין מהן לטהרת
המצורע ולקדש מי חטאת מה בין מעיין למקוה
המקוה אינו מטהר לא בארבעים סאה והמעיין מטהר בכל
שהוא המקוה אינו מטהר לא באשבורן והמי הנוחלי כבנו
אינן מטהרין והמעיין מטהר בווחלין המקוה לא
תעלה בו טבילה לזבים והמעיין אם היו מימיו מיס חיים
הזב טובל בהן מעיין שמימיו יוצאין ונמשכין
לתוך השוקת ואחר כך יוצאין מן השוקת ונוחלין הרי כל
המים שבשוקת ושחוף לו פסולין היו מקצת נכשין
על שפת השקת אפי' כל שהוא הרי המים שחוף לשית
כשרים שהמעיין מטהר בכל שהוא היו מימיו
נמשכין לתוך בריכה שהיא מליאה מיס ונקוין שם הרי
אותה הבריכה כמקוה היה יוצא חוץ לבריכה הרי זה
פסול לזבים ולמצורעים ולקדש מי חטאת עד שידע שיצאו
כל מי המקוה שהיו בתוך הבריכה מעיין שביביו
נמשכין על גבי כלים שאין להן בית קיבול כגון עלחן
וספסל וכיוצא בהן הרי זה כמקוה ובלבר שלא יטביל על
גבי הכלים מעיין שהיו אמות קטנות נמשכות כבנו
ורבה עליו מיס שאובין לתוך המעיין עד שגברו המים
שבאמות ושפכו הרי הן כמעין לכל דבר היו מימיו

המעיין עומדין ואינן נמשכין ורבה עליו מיס עד שמטבו
מסנו אמות המים הרי המים שמשכין שוין למקוה לטהר
באשבורן בלבד ושיון למעיין לטהר בכל שהוא כל המים
מטהרין בווחלין ופסולין לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי
חטאת המים הנוחלין מן המעיין הרי הן כמעין
לכל דבר והמנטפין מן המעיין אע"פ שהן שחודין הרי הם
כמקוה ואין מטהרין לא בארבעים סאה עומדין פסולין
לזבים ולמצורעים ולקדש בהן מי חטאת והן הנוחלין

על סנת להטפוח הרי זו שהורה
 ראשונים אבל בשניים נוטל מקצת ידיו וחוזר ומוסיף על
 מקצתן שיעור המים שנוטלין בהן תחילה רביעית
 לכל ארס וארס לשתי הירדים אין פחות משיעור זה כמו
 שבארנו בנטילת ידים לפת אבל מים שניים יש
 לשנים ליטול ידיהן מרביעית ומחצי לוג נותנין לשלשה
 ולארבע ומלוג נותנין אפי' למאה שאין המים השניים לטהר
 לא להעביר המים הראשונים כלי שהיה בו רביעית
 מים בשלש לנטילת ידים ונתן לתוכו מעט מים פסולין
 לנטילת ידים הרי או כשרין נטל מן הכלי כשיעור
 שנתן אשארה רביעית בלכר כשהיתה הרי זו פסולה מפני
 שהמים הפסולין השלימו שיעור הרביעית כל המים
 הפסולין לנטילה במים ראשונים כך הן פסולין במים שניים
 וכל כלי שאין נוטלין ממנו במים ראשונים כך אין נוטלין
 ממנו מים שניים וכשם שצריך להיות המים הראשונים
 מכאן אבדו כך המים השניים כבר
 ביארנו בפרק ששי מהלכות ברכות כל מיני המים הפסולין
 לנטילת ידים הכשרין וכל הכלים שנוטלין בהן לידים ושאין
 נוטלין ואי זו גמינה היא מכאן נותן וכשרה ואי זו גמינה
 אינה מכאן נותן פסולה וכל אותן הרברים שבארנו שם
 בנטילת ידים לפת חולין כך הן לתרומה וכשם שכל ספק
 ידים שהוריות לחולין כמו שבארנו שם כך לתרומה כל ספק
 ידים שהוריות רבה ברור וגלוי שהטומאות והטהורות
 נזירות הכתוב הן ואינן מרברים שרעתו שלארס סכרעתו
 והרי הן מכלל החוקים וכך
 הטבילה מן הטומאות מכלל החוקים הוא שאין הטומאה

טיט או צואה שתעבור במים לא נזירת הכתוב היא והרבר
 תלוי בכוונת הלב ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא החזיק
 כאילו לא טבל ואעפ"כ רבו יש ברבר כשם
 שהמכוין לכו לטהר כיון שטבל טהר ואעפ"כ לא נתחדש
 בגמרא דבר כך המכוין לכו לטהר נפשו מטומאות הנפשות
 שהן מחשבות האון ודיעות הרעות כיון שחשבים בדם
 לפרו מאותן העצות והביא נפשו בדם הרעות הרי זה
 אומר וזרקתי עליכם מים טהורי וטהרתם מכל טומאתיכם
 ומכל גילולייכם אטהר אתכם השם ברחמי
 הרבים יטהרנו מכל חטא עון ואשמה אמן

נגמר ספר עשירי
והוא ספר טהרה

ומנין פסוקי טהרה וארבעים ושלשה ואילו הן
 הלכות טומאת ידים עשרים וארבעה פרקים
 הלכות פרה ידומה חמשה עשר פרקים
 הלכות טומאת צרעת ששה עשר פרקים
 הלכות מטמאי משכב ומושב שלשה עשר פרקים
 הלכות שאר אבות הטומאות עשרים פרקים
 הלכות טומאת אוכלים ששה עשר פרקים
 הלכות כלים שמונה ועשרים פרקים
 הלכות מקואות אחד עשר פרקים

בדרך נותן לייצא כח ולאין אונים עצמה ירבה

הט לבי אל ערותיך ואל אל בצע

ספר אחד עשר

והוא ספר נזיקים הלכותיו חמשה וזה הוא סידורן הלכות נזקי ממון הלכות גניבה הלכות טולה ואבירה הלכות חובל ומזיק הלכות רוצח ושמירת נפש

הלכות נזקי ממון

יש בכללן ארבע מצות עשה וזהו פרטן א דין השור ב דין ההבער ג דין הבור ד דין הבערה

הלכות גניבה

יש בכללן שבע מצוות שתי מצות עשה והלא תעשה וזהו פרטן א שלא לגנוב ממון

ב דין הגנב ג לצדק המאונים והמשקלות ד שלא יעשה עול במדות ובמשקלות ה שלא יהיה לאדם אבן ואבן איפה ואיפה אעפ שאינו לוקח ונותן בהן ו שלא ישיג גבול ו שלא יגנוב נפשות

הלכות גזילה ואבירה

יש בכללן שבע מצות שתי מצות עשה והלא תעשה וזהו פרטן א שלא לגזול ב שלא לעשוק ג שלא לחמור ד שלא להתאוות ה להשיב את הגזילה ו שלא יתעלם כן האביר ו להשיב את האבירה

הלכות חובל ומזיק

מצו עשן אחת והיא דין חובל בחבירו אן מוין ממון חביר הלכו רוצח ושמירת נפש

יש בכללן יז מצות ו מצות עשה וז מצות לא תעשה וזה הוא פרטן א שלא לרצוח ב שלא ליקח ספר נפש הרויצח לא יומת ג להגלות הרויצח בשגנה ד שלא ליקח כופר למהוייב גלות ה שלא ימות הרויצח כשירצח קודם עמידה ברין ו להציל הרורף בנפשו שלרורף ז שלא לחוס על הרורף

שלא לעמוד על דם ט להפריש ערי מקלט ולהבין להם הדרך י לערוף את העגלה בעהל יא שלא יעבר אותה קרקע ולא תורע יב שלא לטים דמים יג לעשות מעקה יד שלא יכשיל תמים בדבר טו לפרוק עם מי שנכשל בדרך יו לשעק עכו יז שלא יניחנו בדרך נהל במשאן וילך לו נמצאו כל המצוות הנכללות בספר הזה לו בהן יח מצות עשה ועשרים מצוות לא תעשה

הלכות נזקי ממון

יש בכללן ארבע מצות עשה וזהו פרטן א דין השור ב דין ההבער ג דין הבור ד דין הבערה וביאר מצוות אילו בפרקים אילו

פרק ראשון

כל נפש אדם שהיא ברשותו שלאדם שהזיקה הבעלי חייבי לשלם שהרי מכונ הזיק שנ כי יגוף שור איש את שור רעהו אחר השור ואחר שאר בהמה חיה ועוף לא ריבד הכתוב בשור לא בהווה וכמה משלם אם הזיקה ברברים שדרכה לעשותם תמיד כמנהג ברייתה כגון בהמה שאכל תבן או עביר או שהזיקה סדגלה סדך הילוכה חייב לשלם נזק שלם מן היפה שבנכסיו שנ כיטב ערהו ומיטב כרמו ושלם ואם שינת ועשת מעשים שאין דרכה לעשותם תמיד והזיקה בהן כגון שור שנגח או נשך חייב לשלם חצי נזק כגוף המזיק עצבו שנ ומסרו את השור החי וחצו את כספו וגו כיצר שור שזה מנה שנגח לשור שזה עשרו והמיתו והרי הנבילה שזה ארבעה בעל השור חייב לשלם שמונה שהוא חצי הנזק ואינו חייב לשלם לא כגוף השור

שהזיק שנ ומסרו את השור החי לפיכך אם המית

שור שזה עשרים לשור שזה מאתים והנבילה שזה מנה אין בעל הנבילה יכול לומר לבעל החי תן לי חמשים לא אומר לו הרי שור שהזיק לפניך קחהו ולך אפילו אינו שור אלא דינר וכן כל כיוצא בזה העושה מעשה שדרכו לעשותו תמיד כמנהג ברייתו הוא הנקרא מוער והמשנה ועשה מעשה שאין דרך כל מינו לעשות כן תמיד כגון שור שנגח או נשך הוא הנקרא תם וזה המשנה אם הרגיל בשינויו פעמים רבות נעשה מוער לאותו רבר שהרגיל בו שנא או נודע כי שור נגח הוא חמשה מעשים תמים יש בבהמה ואם הוערה לאחר מהן נעשית מוערת לאותו מעשה ואלו הן הבהמה אינה מוערת מתחילתה לא ליגח ולא ליגוף ולא לישוך ולא לרבוץ על כלים גדולי ולא לבעוט ואם הוערה לאחר מהן הרי זו מוערת לו

אבל השן מוערת מתחילתה לאכול את הראוי לה והרגל מוערת מתחילתה לשבר סדך הילוכה והבהמה מוערת מתחילתה לרבוץ על פניו קטנים וכיוצ בהם ולכעד אותן חמשה מיני בהמה מוערין מתחילת ברייתן להזיק ואפי הן בני תרבו לפיכך אם הזיקו או הכיתו בנגיחה או בנשיכה ודריסה וכיוצ בהן חיי נזק שלם ואו הן הזאב והארי והרוב והנמ והברדלס וכן הנחש שנשך הרי זה מוער ואפילו היה בן תרבות כל מוער משלם נזק שלם מן היפה שבנכסיו וכל תם משלם חצי נזק מגופו

ברא בשנכנסה הבהמה לרשות הניזק והזיקתהו אבל אם נכנס הנזק לרשו המזיק והזיקתהו בהמתו שלבעל הבית הרי זה פטור על הכל שהרי הוא אומר לו אילו לא נכנסת לרשותי לא הגיע לך הזק והרי מפורש בתורה ושלח את בעירה ובער בשרה אחר הזיקה ברשות הרבים או בהצר שאינו שלשניה לא למזיק ולא לניזק או בהצר שהיא שלשניה והרי היא מיוחדת להניח בה פירות ולהכניס לה בהמה כגון הבקעה וכיוצ בה אם בשן ורגל הזיקה סדרכה הרי זה פטור כפני שישלה רשות להלך בכאן ודרך הבהם להלך ולאכול כדרכה ולשבר כדרך הילוכה ואם נגחה או ננכה או רבצה או בעשה או נשכה אם תכה הוא כשלם חצי נזק ואם מוערת משלם נזק שלם היתה החצר של שניהן מיוחדת לפירות ולא להכניס בה בהמה והכניס שם אחר מן השותפים בהמתו והזיקה חייב אפי על השן ועל הרגל וכן אם היתה מיוחדת לבהמה לטניהם והיה רשות לאחר כהן בלבד להכניס לה פירות והזיקה פירותיו חייב אף על השן ועל הרגל שלשה אבות נזיקין בשור הקרן והשן והרגל תולדו הקרן נגיפה נשיכה רביצה בעיט תולדות השן אם נתחככה בכותל להנאתה והזיק בהיכוכה וכן אם טנפה פירות להנאתה תולדות הרגל הזיקה כגופה דרך הילוכה או שהזיקה בשערה דרך הילוכה או כשכשה בונב או באכוף שעליה כפרוכביא שבפיה בוזג שבצאר וכן חכור שהזיק במשאן בשעת הילוכו ועגלה המושכת בקרון שהזיקה בשעת משיכתה כל או תולדות הרגל הן וברשות הרבים פטורין וברשות הניזק משלמין נזק שלם כשששה בונבה כשטש רב שאין דרכה לעשותה תמיד והזיקה ברשות הרבים או שכשכשה בגיד שלה ברשות הרבים והזיקה פטור ואם תפש הניזק גובה חצי נזק ממה שתפש שזה הרבר ספק הוא אם או תולדות הקרן שחייב עליה ברשות הרבים או תולדות הרגל עפטור עליה ברשו הרבים כמו שבניארנו

פרק שני

אחד אבות נזיקין ואחד התולדות אם היה האב מוער תולדתו מוערת ואם היה תם תולדתו כמותו וכל אבות נזיקים וכל תולדותיהן מוערין הן מתחילתן חוץ בקרן ותולדותיו שהן תמים בתחילה עד שיוערו כמו שבניארנו כל תולדה כאב שלה חוץ מצרורות המנתוין בתחת רגלי הבהם בשעת הילוכה שאעפ יתולדת הרגל הם ופטו עליהן ברשות הרבים סדגל ואם הזיק ברשות הניזק משלם

טנפה פירות במי לידה משלם מפני שתחילתו בפשיעה
 וכן אם רחפתה חברתה ונפלה משלם מה שהזיקה מפני
 שהיה לו להעבירה אחת אחת כרי שלא ירחפו זו את זו
 החלוקה ונפלה ויצאת וחזר לגינה אעפ"י שחזרה שלא לרעת
 הבעלים משלם מה שהזיקה מפני שהיה לו לשמרה שלא
 תחזור שהרבר ירוע שכיון שירעה ררך הגינה הרי היא
 חוזרת מאליה הקדר שהכנים קדרותיו לחצר בעל
 הבית שלא ברשות ושברתן בהמתו של בעל הבית פטור
 ואם הזיקה בהן בעל הקדרות חייב ואם הכנים ברשו פטור
 ואם קבל עליו בעל הבית לשמור את הקדרות
 בעל הבית חייב וכן אם הכנים פירותיו לחצר
 בעל הבית שלא ברשו ואכלתם בהמתו של בעל הבית פטור
 ואם החלוקה בהן והזיקה בעל הפירות חייב ואם הכנים
 ברשות פטור ואם קבל עליו בעל הבית לשמור את הפירות
 בעל הבית חייב הכנים שלא ברשות ואכלתן
 בהמתו של בעל הבית והזיקה באכילתן בעל הפירות פטור
 מפני שהיה לה שלא תאכל ואם הכנים ברשות והניחו
 בעלי החצר את זה שהרשוהו בחצר לשמרו ואכלת בהמתו
 של בעל הבית והזיקה באכילתן בעל הפירות חייב שכיון
 שראה הבהמה אוכלת דברים המזיקין לה והניחה חייב
 שהרי אין בעלי החצר מצויין שם להעביר הבהמה מהן
 ומעשה באשה שנכנסה לאפות בתנור בבית
 שכנותיה והניחה ונתעלמו כרי שלא יבישו בה בעת לישתה
 ואפיתיה ובא עו של בעל הבית ואכל הבצק ומת וחייבה
 חכמים לשלם דכיו וכן כל כיוצא בזה המגריש
 בתוך שדה חבירו שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל
 השדה פטור ואם החלוקה בהן והזיקה בעל הפירות חייב
 אכלתן והזיקה באכילתן פטור ואם הגריש ברשות בעל
 השדה חייב אעפ"י שלא קבל עליו לשמור שהשומר בנרות
 כיון שאמר לו הגרש בכאן כמי שאמר לו הגרש ואני אשמו
 לך הוא חשוב

פרק רביעי

הכנס צאן לריר ונעל בפניהן ברלת שיכולה לעמוד ברוח
 מצויה ויצאת והזיקה פטור ואם אינה יכולה לעמוד ברוח
 כצויה או שהיו כתלי הריר רעועין הרי לא נעל בפניהם
 כראוי ואם יצאת והזיקה חייב ואפי' חתרה ויצאת ואפילו
 נפרצה מחיצה בלילה או פרצה ליסטים בעל הצאן חייב
 היתה מחיצה בריאה ונפרצה בלילה או שפרצה
 ליסטים ויצאת והזיקה פטור הוציאה ליסטים והזיקה
 הליסטים חייבין הפורץ גדר לפני בהמת חבירו
 ויצאת והזיק אס היה גדר חזק ובריא חייב ואם היה כותל
 רעוע פטור בריני אדם וחייב בריני שמים וכן הנותן כס
 המות לפני בהמת חבירו פטור בריני אדם וחייב בריני
 שמים המעמיד בהמת חבירו על גבי קמת חבירו
 המעמיד חייב לשלם מה שהזיק וכן אם הכישה ער שהלכה
 לקמת חבירו והזיקה זה שהכישה חייב הכוסר בהמתו
 לשומר או לנושא שבר או לשומר או לשואל נכנסו תחת
 הבעלים ואם הזיקה חייב השומר ברא בזמן שלא
 שזרה כלל אבל אם שמרה שמירה מעולה כראוי ויצאת
 והזיקה השומרים פטורין והבעלים חייבין אפי' המיתה את
 האדם שזרה שמירה פחותה אס שומר חנם הוא פטור
 ואם שומר שבר או שומר או שואל הוא חייבין
 הניחה בהמה אפי' חתרה ויצאת והזיקה חייב זה שהניחה
 שם שכיון שהניחה בהמה הרי היא מצטער וברחת ועושה
 כל שאיפשר לה לעשות מסר בהמתו לחרש שוטה
 וקטן אעפ"י שהיה השור קשור הבעלים חייבין שדרך השור
 וכיוצא בו להתיר הקשר ולצאת ולהזיק אפי' שמחה שמירת
 מעולה וחתרה ויצאת והזיקה הבעלים חייבין
 מסר שורו לחמשה ופשע בו אחר מהן ויצא והזיק אס אינו
 משתמר לא בחמשתן זה שפשע בשמירתו חייב ואם
 משתמר בשארין את אילו הנשארין חייבין שאלו בחזקת
 חם ונמצא בעיר עם דיע השואל שהוא נחן הבעלי משלמין

חצי נוק שכל מקו שהוא הולך הרי שם בעליו עליו והשואל
 משלם חצי נוק שאפי' היה תם חצי נוק היה
 משלם שהרי ירע שהוא נחן ואם לא ירע שהוא נחן אין
 השואל חייב כלום והבעלים משלמין נוק שלם
 שאלו כשהוא תם והוער בבית השואל והחזירו לבעליו חזור
 לתוכתו הואיל ונשתנית רשותו בטלה ההערה והבעלים
 משלמין חצי נוק והשואל פטור שהרי החזירו
 שומר שקבל עליו שמירת נוק הבהמה בלבר אבל לא שמיך
 נזקיה והזיקה פטור משלם והבעלים חייבין קבל שמירת
 נזקיה והזיקה חייב השומר ואם הזיקה פטור והבעלי עושין
 דין עם המזיק מסר השומר לשומר אחר השומר
 הראשון חייב לשלם לניזק והשומר שמסר לשומר חייב
 והרי הניזק אומר לו למה לא שמרת אתה בעצמך ומכרת
 לאחר שלם לי אתה ולך ועשה דין עם השומר שבכרת לו
 אתה מסרה השומר לבנו או לבן ביתו או לכסערו נכנסו
 תחת השומר וחייבים כל שומר שנתחייב לשלם ואין לו
 והיה המזיק תם שהוא משלם חצי נוק מגופו הרי הניזק
 משלם מן הבהמה שהזיקה וישאר דמי כה שגבה הניזק
 חוב על השומר לבעל הבהמה כל בהמה שהזיקה
 פירות מחוברין משערין כה שהזיקה בששים ומשלם זה
 שנתחייב לשלם בן הבעלים בין השוכרים כיצד הרי
 שאכלה בית סאה שמין ששים בית סאה באותה השדה
 כמה היה שוה וככה הוא שוה עתה אחר שנפסד בו הבית
 סאה ומשלם השאר וכן אם אכלה קב או רובע אפילו קלא
 אחר שמין אותו בששים אכלה פירות גבורין שאין צריכין
 לקרקע משלם דמי פירות גבורין בשוהן אם סאה דמי
 סאה ואם סאתים דמי סאתים הרי שאכלה פירות
 דקל אחר וכן הקוצץ פירות דקל חבירו ואכל אס היה דקל
 דוכי וכיוצא בו שאין התמרים שלו יפות משערין אותו
 בששים על גב הקרקע ואם דקל פרסי וכיוצא בו חייב
 שהתמרי שלו יפות ביותר משערין הדקל בפני עצמו ככה
 היה שוה וככה הוא שוה עתה

פרק חמישי

בהמה שהיתה רועה ופרשה ונכנסה בשרות ובכרמי אעפ"י
 שערי לא הזיקה כתרין בבעליה שלשה פעמים אם לא שבר
 בהמתו ולא מנעה מלרעות יש רשות לבעל השדה לנחש
 ישיט כשרה ואומר לבעליה בואו וכברו בשר שליכם מפני
 שאסור לאדם להזיק ולשלם כה שהזיק אפילו לגרום הנוק
 אסור לפיכך אסרו חכמים לגרל בהמה דקה והיה
 דקה בארץ ישראל במקום השדות והכרכים לא ביערים
 ובמדרבות שבארץ ישראל וכגדלין בכוריא בכל מקום
 עשרה תנאים התנה יהושע ובית דינו בשיעה שחלק את
 הארץ ואז הן התנה שברעי בהמה דקה ביער שאילנות
 גסין אבל אין כרעין שם בהמה נכה וביער שאילנות
 דקים אין כרעין בו לא גסה ולא דקה לא כרעית בעליו
 וכן התנה שיהיה כל אדם מותר ללקט עניים משרה חבירו
 והוא שיהיו עניים פחותי וקרובים להיות קוצים כגון הזבי
 והוגי והוא שיהיו לחים וכדוברין ובלבר שלא יגרש אבל
 שאר עצים אסור וכן התנה שיהיה כל אדם מותר ללקט
 עשבים העולין מאיליה בכל מקום חייב משרה תלתן טורע
 לבהמה וכן התנה שיהיה אדם קוטם נטיעה בכל
 מקום חוץ מגרופיות שלוית ואינו קוטם מן האילנות אלא
 סוית וכביצה ובקנים מן הפקק ולמעלה ובפנים ובשאר
 האילן מתוכו שלאילן לא כחורו וכשהתני לקטום לא התיר
 לא מחרש שאינו עושה פירות אבל לא מיטן שעיש פירו
 ואינו קוטם לא במקום שאינו רואה פני חמה וכן
 התנה שהמעין היוצא בתחילה בני אותה העיר שיצא
 בגבולם כסתפקי כמנו אעפ"י שאין עקרו בחלקם ואין
 לאחרים להסתפק עמם ממנו וכן התנה שיהיה כל
 אדם מותר לצוד דגים מים טבחים והוא שיצוד בחכה
 בלבר אבל לא יפרוש קלע ויעמיד ספינה שם אלא בני
 השבט שהגיע אותו הים בחלקם וכן התנה שכל אדם

מן היפה שבנכסיו כרגל שהוא אב אעפכ אינו משלם לא חצי נוק כיצר בהמה שנכנסה לחצר הניזוק והלכה והיו צדורות מנתזין מתחת רגליה ושברו את הכלי משלם חצי נוק מן היפה שבנכסיו ודבר זה הלכה מפי הקבלה היא וכן אם היתה מהלכת ברשות הרבים ונתזו צדורות מתחת רגליה לרשות הניזוק ושברו את הכלים משלם חצי נוק דרסה על הכלי ברשות הניזוק ושברתו ונפל על כלי אחר ושברו על הראשון משלם נוק שלם ועל האחרון משלם חצי נוק היתה מהלכת ברשות הרבים ובעטה והתזו צדורות והזיקו ברשות הרבים פטור ואם תפש הניזוק רביע נוק אין מוציאין מירו שהרבר ספק הוא שסא שינוי הוא ואינו תולדת רגל שהרי בעטה בעטה בארץ ברשות הניזוק והתזו הצדורות מחמת הבעיט והזיקו שם חייב לשלם רביע נוק שזה שינוי הוא בהתזת הצדורות ואם תפש הניזוק חצי נוק אין מוציאין מירו ואפי היתה מהלכת במקום שאי איפשר לה שלא תתזו ובעטה והתזו משלם רביע נוק ואם תפש הניזוק חצי נוק אין מוציאין מירו כל המשלם נוק שלם הרי התשלומין ממון שהוא חייב לשלמו כמי שלוח מחבירו שהוא חייב לשלם וכל המשלם חצי נוק הרי התשלומין קנס חוץ מחצי נוק שלצדורות שהוא הלכה כמו שביארנו זה הכלל כל המשלם מה שהזיק הרי זה ממון וכל המשל יתר או פחות כגון תשלומי כפל או חצי נוק הרי היתר על הקרן או הפחו קנס ואין חייבין קנס לא על פי עדים אבל המורה בכל קנס מן הקצות פטור תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע בו ושברו אם היו בתוכו תבלין וכיוצא בהן שהושיט ראשו כדי לאכלן על המבלין משלם נוק שלם ועל הכלי משלם חצי נוק כהצי נוק צדורות שכך הוא דרכו ואם היה הכלי ריקן הרי זה משונה ומשלם חצי נוק ככל הקנסות וכן סוס שצנף וחמור שנער ועבר את הכלים כשלם חצי נוק התרנגולין מועדין להלך כדרך ולשבר היה חוט או רצועה קשור ברגליהן ונסתבך כלי באותו החוט ונתגלגל ונשבר משלם חצי נוק ברא כשקשרו אדם אבל אם נקשר על רגליהם כאליו בעל התרנגולין פטור ואם היו לחוט בעלים ולא היה החוט הפקר בעל החוט חייב חצי נוק שהרי הוא ככור הכתגלגל הצניע בעל החוט את החוט והתרנגולין דרסו עליו והוציאוהו ונקשר ברגליהן ושברו בו את הכלים אף בעל החוט פטור שהרי אנוס הוא תרנגולין שהיו מפרחין במקום ושברו את הכלים אם בכנפיהם שברו משלם נוק שלם ואם ברוח שבכנפיהם כשלם חצי נוק היו כהרסין על גבי עיכה או על גבי פירות וטנפו או נקדו משלמין נוק שלם הזיקו בעפר או צדורות שהעלו בכנפיהן או ברגליהן משלמין חצי נוק היו מחטטין דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי משלמין נוק שלם והוא שנתגלגל הדלי כחכתן עד שנפל ונשב ואם היה על החבל אוכל ובעת אכילתן פסקוהו כשלם גם על החבל נוק שלם הכלב והגרי שקפצו כראש הגב כלמעלה למטה ושברו את הכלים משלמין נוק שלם מפני שמוערי הן לרבר זה וכן אם נפלו והזיקו שעלייתן לראש הגב פשיעה ואעפ שנפילתן אונם כל שתחילתו בפשיעה וסופו באונם חייב קפצו כמטה לבעלה כשלמין חצי נוק והוא שנתל הגרי ונסרך וקפץ הכלב אבל נסרך הכלב ורלג הגרי בין כלמעלה לכטה בין כמטה למעלה חייבין נוק שלם וכן תרנגול שרלג בין כלמעלה לכטה בין כלמטה למעלה משלם נוק שלם כלב שנשל את החררה והלך לו לגרוש אם הנדה בגרוש ואכל את החלה והדלי את הגרוש על החלה ועל מקום החררה משלם נוק שלם ועל הגרוש חצי נוק ואם היה כגדר את החלה על הגרוש והולך ושורף משלם על החררה נוק שלם ועל מקום הגחלת חצי נוק ועל שאר הגרוש פטור ברא בשמור בעל הגחלת את אשו וסתם הדלת ובא הכלב וחתר ונשל את החררה בעל האש אבל אם לא שכר אשו בעל האש חייב על

שריפת הגרי ובעל הכלב חייב על אכילת החרר ועל מקומה המשסה כלבו שלחבירו בחברו פטור מריני אדם וחייב בריני שמים ובעל הכלב חייב חצי נוק שכיון שהוא יודע שאם שסה את כלבו להזיק נושך לא היה לו להניחו ואם שסהו בעצמו בעל הכלב פטור שכל המשנה ובא אחר ושנה בו פטור שתי פרות ברשות הרבים אחת רבוצה ואחת מהלכת ובעטה מהלכת ברבוצה חייב חצי נוק שאעפ שדרכה להלך עליה אין דרכה לבעט בה

פרק שלישי

הבהמה מוערת לאכול פירות או ירקות וכיוצא בהן לפיכך אם נכנסה לרשות הניזוק ואכלה רבנים שדרכה לאכלם משלם נוק שלם שנ ובער בשדה אחר מיטב שדהו וגו ואם אכלם ברשות הרבים פטור ואם נהנית משלם מה שנהנית לא מה שהזיקה כיצר נכנסה לרשות הניזוק ואכלה שמשומין או לוש וכיוצא בהם בשוה דינר משלם דינר ואם אכלן ברשות הרבים ונהנית דואין אותן כאילו הם שעורים או עמיר ומשלם רמי עמיר או רמי שעורים בוול אכלה אוכלים הרעים לה כגון שאכלה חיטין הואיל ולא נהנית פטור אכלה אוכלין שאין דרכה לאכלן כגון שאכלה כסות או כלים בין ברשות הניזוק בין ברשות הרבים משלם חצי נוק שזה שינוי הוא ודרך בני אדם להניח מליהם וכסותן ברשות הרבים עד שיטוחו מעט בהמה שהיתה עומדת ברשות הניזוק ותלשה פירות מרשות הרבים ואכלתן ברשות הניזוק הרי הרבר ספק לפיכך אינה משלמת לא מה שנהני ואם תפש הניזוק כמה שהזיקה אין מוציאין מירו שהרי ברשותו אכלה כלב שנכנס לחצר ונטל פת או בשר והוציאן לרשות הרבי אף לחצר אחרת ואכלה שם מה שנהנה משלם אכלה בשדה שלבעל החצר משלם נוק שלם כאילו אכלן בתוך החצר שהרי ברשות הניזוק אכל וכן כל כיוצא בזה בהמה שאכלה אוכלין שאין דרכה לאכלן אבל אוכלן על ידו הרחק כגון פרה שאכלה שעורים וחמור שאכל כרשיני או רנים וחזיר שאכל חתיכת בשר וכלב שלקק את השמן והתול שאכל תמרים וכן כל כיוצ באילו אם אכלה ברשות הניזוק משלם נוק שלם וברשות הרבים פטור ואם נהנית משלם מה שנהנית חיה שנכנסה לרשות הניזוק וטרפה ואכלה בהמה או בשר משלם נוק שלם טוהו דרכה אבל כלב שאכל כבשים קטנים או חתול שאכל תרנגולים גדולים הרי זה שינוי ומשלם חצי נוק סל טיש בו לחם ונכנס חמור ושבר הסל ואכל הלחם משלם על חסל ועל הלחם נוק שלם שוה הוא דרכו וכן שעיר עזים שראה לפת וכיוצא בו על פי החבית ונסתבך בחבית ואכל את הלפת ושבר את החבית משלם על שניהם נוק שלם כשם שדרכו לאכול כך דרכו להתלות בכלים ולעלות כדי לאסל וכן כל כיוצא בזה אבל אם נכנס החמור ואכל את הלחם ואחר כך שבר את הסל ואכלו על הלחם משלם נוק שלם ועל הסל חצי נוק וכן כל כיוצא בזה בהמה שאכל מתוך הרחבה בין דרך הליכתה בין שעברה ואכלה משלם מה שנהנית ואפילו חזרה על צדי הרחבה ואכלה מהן אבל אם הניחה את הרחבה והלכה ועברה בצדדי הרחבה ואכלה משלם מה שהזיקה אכלה כפתח החנות משלם מה שנהנית מתוך החנות משלם מה שהזיקה היתה מהלכת ברשות הרבים ופשיעה צוארה ואכלה מעל גבי חברתה ואפי עסדה משלם מה שנהנית שכן דרך הבהמות לאכול זו מעל גבי זו ואם קפצה ואכלה על גבי חברתה משלם מה שהזיקה שגבי חברת הניזוק היא חשוב בהמה שחולקה באבן או במימי רגליה ונפלה לגינה ונחכטה על גבי פירות וירקות או שאכלה משלם מה שנהנית אפי הלכה מערוגה לערוגה ואפילו נשארה שם כל היום כולו אינו משלם אלא מה שנהנית ומה הנאה יש לה בחביטה שהרי מצאה מקום רך ולא נטרסקו אפיה אבל אם ירדה כדרכה ואכלה משלם מה שהזיקה ואפי

כיצד שור שיה מאתים שנחזהו ומת והרי הנבלה שיה בשעת מיתה מאח ובשעת העמדה ברין פחתה והרי שיה שמונים אין המזיק משלם אלא מאה ואם היה תם משלם לו חמשים מגופו השביחה הנבלה והרי היא שיה בשעת העמדה ברין מאה ועשרים הרי המזיק משלם לו תשעים אם היה מועד ואם היה תם משלם חמשה וארבעים מגופו וזהו שנ' וגם את המת יחצון שור שיה מאתים שנבח שור שיה מאתים והפחיתו חמשים ובשעת העמדה ברין השביח הניזק והרי הוא שיה ארבע מאות וזו ואלולי הנביחה שהפחיתו היה שיה שמונה מאות בין שפטמו בין ששבח מאלו אין נותן לא בשעת הנוק כחש מחמת המכה בשעת העמדה ברין והרי הפחת שיה מאה נותן לו בשעת העמד ברין השביח המזיק בשעת העמד ברי אם מחמת ששטמו שבה אינו משתלם ממנו לא מה שהיה שיה בשעה שהזיק ואם מחמת עצמו השביח משתלם חצי נוק ממנו כלו בשעת העמדה ברין על המזיק לפורח בנבלה עד ששמציא אותה לניזק כיצ כגון שנפל השר לבור ומת בעלה הנבלה מן הבור ונותן לניזק ואחר כך שמיין לו פחת נבלה שנ' כסף ישיב לבעליו והמת יהיה לו מלמד שהוא חייב להשיב את הנבלה ואת הפחת שפחתה מן החי לניזק ואם היה תם חצי הפחת כמו שביארנו

פרק שמיני

שור של ישראל שנבח שור של הקדש או שור של הקדש שנבח שור של ישראל פטור שנאמר שור רעהו וכל הקדשו שחייבו בהן מעילה אין בהן דין נוקין ופסולי המוקדשין יש בהן דין נוקין בין שהזיקו בין שלא הזיקו שהרי יצאו לפריז ולהיותן חולין שמים שהזיקו גובה מבשרם ואינו גובה מן הבשר כנגד אמוריהן שהאמורין של קדשים קלים מועלין בהן כמו שבארנו בהלכות מעילה וכן תורה שהזיק גובה מבשרה ואינו גובה מן הלחם הבא עמה שאין הלחם מכלל בשר וכיצד גובה שיאכל הניזק וחבורתו מן הבשר בקדושה כנגד חצי נוק שלו וכיצד אינו גובה מן האמורין שאם היה לגבות בחצי נוקו שיה דינר והיה כל הבשר עם האמורין שיה שני דינר והבשר בלא אמורין שיה דינר וחצי אינו גובה שני שלישי הבשר אלא חצי הבשר בלבד וכן שור הפקר שהזיק פטור שנ' שור רעהו עד שיהיו הנכסים מיוחדין לבעלים כיצד שור הפקר שנבח וקורם שיתפוס אותו הניזק בא אדר וזכה בו הרי זה פטור ולא עיר אלא שור הזינור לבעלים שהזיק ואחר שהזיק הקדישו או הפקידו הרי זה פטור עד שיהיו לו בעלים בשעת הזקו ובשעת העמדה ברין שור של ישראל שנבח שור של נכרי בין תם בין מועד פטור לפי שאין הניזק מחייבין את האדם על בהמתו שהזיקה והרי אנו רנין להם כריניהם ושור של נכרי שנבח של ישראל בין תם בין מועד משלם נוק שלם קנס זה הוא לגוף לפי שאינו זהירין במצות ואינו מסלקין הזקן ואם לא תחייב אותן על נוקי בהמתן אין שמרין אותה ומפסידין ממון הבריות שור תם שהזיק אם מסרו המזיק עד שלא עמד ברין אעפ שאם מסר הרי הניזק גובה המנו וחוזר הלוקח וגובה מן המזיק שמסר לו שכיון שנבח קול יש לו ולא היה לו ללוקח ליקח עד שיגבה הניזק הקדישו המזיק הרי זה מוקדש כרי שלא יאמרו הקדש יוצא בלא פריזן שחשו גובה מבשרו נתנו במתנה מה שעשה עשוי ויגבה הניזק ממנו הזיק ועמד ברין ואחר כך מסרו אינו מסר הקדישו אינו מוקדש נתנו במתנה לא עשה ולא כלום קדמו בעלי חובות שלמזיק ותפאזו בין שחב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא חב לא זכ אלא הניזק גובה ממנו שאפי הוח של בעלי חובות מתחלה והזיק הרי זה גובה מגופו מועד שהזיק בין עמד ברין בין שלא עמד ברי והקדישו או מסרו או נתנו במתנה או שחשו מה שעש עשוי קדמו בעלי חובות וחתימוהו בין חב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא חב זכ בו לפי שאי משתלם הניזק

אלא מן המעולה שבנכסי המזיק והרי כלנכסיו משועברין לזק זה כשבית דין נוקקין לגבו הניזק מנכסי המזיק גובין מן המטלטלין תחלה ואם לא היו לו מטלטלין כלל או שלא היו לו מטלטלין כנגד כל הניזק גובין השאר מן הקרקע המעולה שבנכסי המזיק וכל זמן שימצאו מטלטלין ואפי סובין אין נוקקין לקרקע מת המזיק קודם שישלם אין בר נוקקין למטלטלין של יתומים לא לקרקע וגובין לניזק בין הבורית מפני שהניזק נעשה כבעל חוב והמטלטלין אינן משועברין לבעל חוב ואם תפס הניזק המטלטלין בחיי המזיק גובין לו מהם לאחר מותו כבר תקנו הגאונים לגבות בעל חוב מן המטלטלין ופשטה תקנה זו בכל בתי דינין לפיכך מגבין הנוקין מן המטלטלין של יתומים ואם לא הניח מטלטלין גובין לו מן הבורי שכל הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע לא מן הבורי כמו שבארנו אין הנוקין משתלמין ואין חייבין בכופר ואין הבחמה נהרגת לא בראיה ברורה ובעדים השרים להעיד שלא תאם הואיל ואין מצוין באוריו הסוסים וברפת הבקר וברדות צאן לא העברים והרועים וכיוצא בהן אם העידו שבהמה זו הזיקה את זו שומעין להם ואם העידו קטנים או נשים שאדם זה חבל את זה או העידו בשאר נוקין סומכי עליהן אין הדבר כן לא אין מחייבו לעול ממון על פי עדים עד שהיו עדים השרים להעיד שאר עדיות ויעידו ויחייבו בר הכזיק לשלם שור שהיה רועה על גב הנהר ונמצא שור הרגו בצדו אעפ שיה מנוגח וזה מועד ליגח זה מנושך וזה מועד לישך אין אדם בידוע שיה נשכו וזה נגרו ואפי נמל האחר בין הנמלי ונמצא נמל הרגו בצדו אין אדם בידוע שיה הרגו עד שראוהו עדים כשרים

פרק תשיעי

בהמה מעוברת שהזיקה גובה חצי נוק ממנה ומולדה מפני שהוא מגופה אבל תרגולת שהזיקת אינה גובה מביצתה מפני שהביצ אינה מגוף העוף אבל מוכרלת ומפרש ממנו מעוברת שנבחה ונמצא ולדה בצדה ואין יודע אם עד שלא נבחה ילדה או אחר שנבחה ילדה משלם חצי נוק מן הפרה ואינו גובה מן הולד כלום עד שיביא ראיה שבשעה שנגחה היתה מעוברת שהמוציא מחברו עליו להביא הראיה שור שנבח פרה מעוברת ונמצא עוברת נופל בצדה ואין ידוע אם עד שלא נבחה הפילה או מחמת נביחה הפילה משלם נוק מן הפרה ואינו משלם נוק הולד שהמוציא מחברו עליו הראיה נבח פרה מעוברת והפילה אין שמין פחת פרה בפני עצמה ופחת הולד בפני עצמו לא שמין כמה היתה הפרה שיה כשהיתה מעוברת ובריא וכמה היא שיה עכשו היא והנפל שלה ומשלם הפחת או חציו אם היה תם היתה הפרה לאחר והולד לאחר הרי פחת הניזק שפחת גוף הפרה לבעל הפרה ופחת הנפחת חולקין אותו בעל הפרה עם בעל ולד והנפל של בעל הולד שור שהיה רודף אחר שור אחר והזיק הניזק אומר שרד הזיק זה אומר איני יודע שמה בסלע לקה המוציא מחברו עליו הראיה ואעפ שהניזק אומר אני יודע בודאי וזה אומר איני יודע טען הניזק ואמר אתה יודע שארד הזיק הרי זה נשבע שבועת הסת שאינו יודע אם היה מועד אבל אם היה תם פטור אף משבועת הסת שאפי הורה מעצמו פטור שחצי נוק קנס הוא ומורה בקנס פטור הוא היו שנים רודפים אחר אחר והרי עדים שאחר מהן הזיק ואין העדים יודעין אי זהו משניה זה אומר שרד הזיק וזה אומר שרד הזיק שניהם פטורין ואם היו שניהם של איש אחר חייב לשלם מגוף החזו שבשניהם ואם היו מועדין משלמין נוק שלם מנכסיו ברא בששני השודים עומדין אבל אם מת אחד מהן או אבד והיה אחר מהן תם אעפ שהן של איש אחר פטור שרדי אומר לו הבא ראיה שיה העומד הוא שהזיק ואשלם לך חיו שני השודים הרודפין אחר גרול ואחר קטן הניזק אומר גרול הזיק והמזיק אומר

שצרך לנקבו מסתלק מן הדרך ונכנס אחורי הגדר שפגע בו ונפנה שם ואפי בשרה מליאה כרכוס ונושל משם צדור ומקנח וכן התנה שכל התועה בין הכרמים וכיוצא בהן מפסג ועולה מפסג ויורד עד שיצא לדרך וכן התנה שבזמן שירבה השיט בררכי הרבי או נקיעי מים יש לעוברי דרכים להסתלק לצדדי הדרכים ומהלכין שם אעפ שהן מהלכין בדרך שישלה בעלים וכן התנה שמת מצוה קונה מקומו ונקבר במקום שומצא בו והוא שלא יהא מוטל על המצר ולא בתוך תחום המדינה אבל אם נמצא על המצר או שהיה בתוך התחום מביאו לבית הקברות שלמה תקן שהיו עוברי דרכים מותרין בימות ההכה להלך בשבילין שבשרות שיש להן בעלים עד שתדר רביעה שנייה ותקנות או כולן נוהגו בכל מקום אפי בחוצה לארץ ומשירר הטל בבבל אסור להלך בשבילין שיש להן בעלים אעפ שאין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל מותר לשהותה קודם לרגל ל יום וקודם למשת בנו ל יום והטבח לוקח ושוהט לוקח ומשהא עד שישחוט מעט מעט ובלבד שלא תצא ותרעה בעדר אלא כל המשהא משהא בתוך ביתו כרי שלא תויק וכבר עשו בכל ארץ ישראל לאסור בה גידול בהמה דקה וחיה דקה מפני שהיו רוב השרות והכרמים שם באותם הימים שלישא וכן אכרו דכמים לגדל חזירים בכל מקום ולא את הכלב אלא אם כן היה קשור בשלשלת אבל מגדל הוא כלבים בעיר הסמוכה לספר ביום קושרו ובלילה מתירו ואמרו חכמי ארור כגדל כלבים וחזירים מפני שהויקן מרובה ומצוי רועה שעשה תשובה אין מחייבין אותו לככור מיר לא מוכר על יד על יד וכן מי שנפל לו כלבים וחזירים בירושה אין מחייבין אותו לככור מיר אלא מוכר מעט מעט

פרק ששי

אי זהו כוער כל שהעירו בו שלשה ימים אבל אם נגח ביום אחד או נשך או דבין או בעט או נגח אפילו פאה פעמים אין זה כוער העירו בו שלשה כיתי ערו ביום אחד הרי זה ספק אם הוער או לא הוער אין העדה אלא בפני הבעלים ובפני בר שנ הוער בבעליו ואין העדה אלא בכר שור שלחרש שוט וקטן ומי שהו במדין הים שנגהו פטורו אבל בר מעכירין להן אפטרופין ומעירין בהן בפני האפטרופין הויקו אחר שהוערו בפני אפטרופין אם ערין הוא תם משלם חצי נוק מגופו ואם הוער בו שלשה ימים ואחר כך הויק משלם נוק שלם מן היפה שבנכסי אפטרופין ולכשיגדלו היתומים יעשו דין עם האפטרופין וישלמו להן שוורים שמשדקין בהן ומלכרין אותן ליגח זה את זה אינם כוערי זה לזה ואפי הביתו את האדם אין חייבין ביתה שנ כי יגח לא שיגדוהו שור שהוער ונככר או ניתן במתנה חזר לתכותו שהרשות ענשתנית משנה דינו אבל אם השאילו או כסרו לשוכר הרי הוא בחזקתו וכן שור שהוער בפני אפטרופין ונתפקח ההרש ונשתפה היצוה והגדיל הקטן אעפ שבטל האפטרופין הרי הן כוערין בחזקתן שהרי ברשות בעלים הן בהמה שהוערה וחזרה בה כדבר שהוער לו חזרה לתכותה כיצ שור שהוער ליגח וחזר שלא יגח אעפ שהוא נוגף הרי זה תם לנגיחה וכאמתי היא חזרתו עד שהיו התינוקות כמשכשין בו ואינו נוגח וכן בשאר הרברים שהוער להן עד שימטמשו בו ולא יהיה עושה אותן שור שהוא כוער לכיט הרי זה אינו כוער לשאינו כינו הוער לאדם אינו כוער לבהמה הוער לקטני אינו כוער לגדולי לפיכך אם הויק את מין שהוא כוער לו משלם נוק שלם ואם הויק לשאר המינין משלם חצי נוק היה כוער לשבתות אינו כוער לימות החול ואם הויק בשבתות משלם נוק שלם ובימות החול משלם חצי נוק ומאמתי היא חזרתו משימשכשו התינוקות בו ביום שחזר מוער לו ולא יהיה מויק נוק שהוער לו נגח שור היום וחמור ולמחר נגמל ביום שלישי

נעשה מוער לכל ראה שור היום ונגחו ולמחר ראה שור ולא נגחו וביום שלישי ראה שור ונגחו וברביעי ראה שור ולא נגחו ובחמישי ראה שור ונגחו ובשישי ראה שור ולא נגחו נעשה מוער לסירוגין לשרים וכן כל כיוצא בזה ראה שור היום ונגחו ולמחר ראה חמור ולא נגחו ובשלישי ראה סוס ונגחו וברביעי ראה גמל ולא נגחו ובחמישי ראה פדר ונגחו ובשישי ראה ערור ולא נגחו נעשה מוער לסירוגין לכל ואם נגח ביום שהוא מוער לו אחר משלש המינין שנגח בסירוגין הרי זה מוער נגח בטו לחודש זה ובין לחודש שני ובין לחודש שלישי אינו מוער עד שישלש ברילוג שמע קול שופר ונגח קול שופר ונגח קול שופר ונגח מוער לשופר וכן כל כיוצא בזה נגח שלשה שורים בשלשה ימים זה אחר זה וברביעי נגח חמור ובחמישי נגח גמל או שנגח חמור ונגמל בתחילה בשני ימים זה אחר זה ואחר כך נגח שלשה שורי זה אחר זה ספק אם הוא מוער לשרים בלבד או לשלש המינין הוא מוער וכן אם נגח בשלשה שבתות זו אחר זו ובאחד בשבת ובשני בשבת או שנגח בחמישי בשבת ובערב שבת וביום השבת ובשתי שבתות הבאות אחריה הרי זה ספק אם הוא מוער לשבתות בלבד או לשלש הימים ששנים מהן חול וכל אילו הספיקות וכיוצא בהן אין מחייבין בהן את המויק לא חצי נוק ואם תפש הניזק נוק שלם אין מוציאין כירז

פרק שביעי

שר שקשרו בעליו במוסרה ונעל בפניו ויצא והויק אם תם הוא משלם חצי נוק ואם היה מוער פטור שנ ולא ישמרנו הא אם שמרו פטור ושמור הוא זה וכן אם הויק ברבר שהוא מוער לו מתחילתו כגון שאכל רבדי הראויים לו או שבר בגליו כדרך הלוכו פטור משלם היה כוער לקרן ימין ואינו מוער לקרן שמא ויצא אחר ששמרו כראוי ונגח בן בקרן ימין בין בשמא משלם חצי נוק בהמה שחבל באדם בין בכונה בין שלא בכונ אם תמה היא משל חצי נוק כגופה ואם כוערה היא משלם נוק שלם ופטו כן השבת ומן הבשת ומן הצער ומן הרפוי שארבעה דברים אילו לא חייבה בהן תורה לא באדם שחבל בחברו אבל בהמה שחבלה בחברו הרי זה כמי שהויקה ממנו שאינו חייב לא חצי נוק בלבד לפי שורו שבייש פטור ואם בייש הוא בעצמו חיי כמו שיתבא ושורו שחבל באביו או באמו או שהדליק גריש חברו בשבת חייב כנויקין ולא היה הוא בעצמו העושה זה פטור משלם כמו שיתבאר המכנים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות ונגחו שורו של בעל הבית או נשטו כלבו פטור ואם נגח הוא שור של בעל הבית אם היה תם משלם חצי נוק ואם היה כוער משלם נוק שלם כדין הנוגח ברשות הרבים נפל לבור שבחצר זה והבאיש את מימיו אם הבאיש את מימיו מיר בשעת נפילה חייב בנזקי המים ואם אחר זמן פטור שהרי נעשה הטור תקלה בבור והמים הרי הן ככלים ולא מצינו בור שהיו בו את הכלי ואם הכנים ברשות בעל השור פטור ואם קבל עליו בעל הבית לשמו הרי הוא חייב בנזק השור שנפל לבור הכנים שורו בחצר בעל הבית שלא ברשו והויק את בעל הבית או שהזיק בו בעל הבית או שחפר בחצר בורות שיהיין וכערו בעל השור חייב בנזקי חצר ובעל חצר חייב בנזקי הבור שהרי עליו לסתמו הויק בעל הבית את השור אם הויקו שלא לדעת פטור שהרי אומרין לו למה נכנסת שלא ברשו שלא ידעתי עד ששגגתי כך ואם הויקו לדעת חייב נוק שלם כפני שיש לו רשות להוציא מרשותו אבל להזיק אין לו רשות שמיין לנזקו כיוצא הרי ששבר כלי שלחבירו בין הוא בין בהמתו אין אומרין למויק קח אתה המלי הטבור ושלם לזה דכי הכלי לא אומרין כמה פחת הכלי מדמינו ונותן לו כל הפחות אם המזיק מוער או חצי הפחת אם היה תם שנ והמת יהיה לו לניזק פחת הנבלה לניזק ושבת הנבלה חולקין אותנו השני והנוק

המית מי שחציו עבר וחציו בין חורין נותן חצי קנס לרבו
והחצי האחר ראוי ליתן ואין מי יקחנו
שור שנגח אשה ויצאו ילדיה אעפ שהיא מועד ליגח הבעל
פטור מרמי ולרות שלא חייב תורה ברמי ולרות לא לארס
נגח שפחה ויצאו ילדיה משלם דמי ולרות שזה כמי שנגח
חמור מעוברת ואם היה תם משלם חצי נוק ולרות כגופו
כיצד שמין אותה אומדין כמה היתה שפחה זו שוה
כשהיתה מעוברת וכמה היא שוה עתה נותן לבעליה הפחת
או חציו ואם המית השפחה משלם הכופר הקצוב בתור
בלבר כמו שבארנו שור שנתכון לבהמה ונגח את הארס
אעפ שאם המיתו פטור כמו שבארנו אם חבל בו חייב בטק
ואם תם הוא משלם חצי נוק כגופו ואם מועד נוק שלם
שור תם שהמית והזיק דנין אותו דיני נפשות ואין
דנין אותו דיני ממונו ומועד שהמית שור והזיק דנין אותו
דיני ממונות וחוזרין ודנין אותו דיני נפשות קרמו
ורנחו דיני נפשות תחלה חוזרין ודנין אותו דיני ממונות
ומהיכן משתשלם מן השבח שהשביח ברדיתו אחר שנגמר
דיני שכיון שנגמר דינו לסקילה אין לו בעלים שיתחייבו
בנוקיו רנוהו דיני נפשות וברח אין דנין אותו דיני ממונות
שור שהמית את הארס והקרישו בעליו אינו קרוש
וכן אם הפקירו אינו מופקר מכרו אינו מכור החזירו שוכר
לבעליו אינה חורה שחטו בשרו אסור בהנאה ברא
אחר שנגמר דינו לסקילה אבל אם ער שלא נגמר דינו
לסקילה אם הקדישו מוקדש ואם הפקירו הרי הוא מופקר
מכרו הרי מכור החזירו שומר לבעליו הרי זה מוחזר ואם
קדם ושחטו הרי זה מותר באכילה שור שלא נגמר
דינו שנתערב בשורים אחריו כולן פטורין לפי שאין נומדין
דינו של שור לא בפני בעל השור כרין הארס נגמר דינו
ואחל נתערב באחריו אפי באף טולן נסקלו ונקברין ואסורין
בהנאה כרין בהמה נסקלת פרה מעוברת שהמיתה
את הארס וכן כל בהמה שנעברה בה עברה הרי עוברת
כמוה היא ועוברת נגחה היא ועוברת נרבעה נגחה
והמיתה ואחר כך נתעברה אם ער שלא נגמר דינו נתעבר
וילדה קודם גכר דין ולדה מותר ואם ילדה אחר גכר דין
ולדה אסור שהעוב ירך אמו הוא ואם נתערב ולר זה באחריו
כונסין את כלם בכופה עד שימותו עם שור הנסקל
שהוזמו עריו כל הקור בו זכה שהרי משנגמ דינו הפקירהו
בעליו ואם העירו שבעליו רבעהו והזים את העירי הרי השו
לבעליו והקור ומשם לא זכה בו שכיון שהבעל יודע בעצמו
שלא חטא ושאו עירי שקר הם והרי הוא מיהל להזים לא
הפקיר

פרק שנים עשר

החופר בור ברשות הרבים ונפל לתוכו שור או חמור ומת
אפי היה הבור כלא נזות של צמר וכיוצא בהן הרי בעל
הבור חייב לשלם נוק שלם שנ בעל הבור ישלם ואחר
שור וחמור או שאר מיני בהמה חיה ועוף לא נאמר
שור וחמור לא בהווה אחר החופר בור ברשות
הרבים או החופר בור ברשותו ופתחו לרשות הרבים או
פתחו לרשות חברו או שחפר ופתחו לרשותו והפקיר
רשותו ולא הפקיר בורו הרי זה חייב בנוקיו אבל אם
הפקיר רשותו ובורו או שהפקיר בורו שברשותו או הקדישו
הרי זה פטור שנ בעל הבור ישלם מי שיש לו בעלים
וזה הפקר ובתחילה ברשות חפר כפני שחפר ברשותו
אחר החופר בור או שחפר מאיליו או שחפרתו בהמה או
חיה הואי והוא חייב למלאותו או לכסותו ולא עשה חרי זה
חייב בנוקיו ואחר החופר או הלוקח או שנתן לו במתנה
שנ בעל הבור ישלם מי שיש לו בעלים מכל מקום
אחר החופר או המגלה מקום שהיה מכוסה שנ כי יפתח
איש בור או כי יכרה ואם כסחו כראוי אעפ שהתליע פתחו
ונפל לתוכו שור ומת פטור שנאם ולא יסנו הא אם כסחו
פטור כסחו בדבר שיכול לעבוד
בפני שורים ואינו יכול לעבוד בפני גמלים והלם עליו
גמלים ונתרעע והלם עליו שורים ונפלו בו אם אין הגמלי

מצויין באותו מקום הרי זה פטור מפני שזה אונס ואם יבואו
שם גמלים אפי לפרקים הרי זה חייב התליע מתוכו
ונפלו בו שורים אעפ שהגמלי מצויין שם תמיד והרי הוא
פושע לגמלים הואי ומחמת שהתליע נפלו בו השורים הרי
זה פטור וכן כל כיוצא בזה המוצא בור וכסוה וחור
וגילוה בעל הבור חייב וזה האחרון פטור סתמו
בעפר וחור והוציא את כל העפר זה האחרון חייב שכיון
שסתמו בעפר נסתלק מעשה ראשון בור של שני
שותפין ועבר הראשון ולא כסוה השני ולא כסוה הראשון
חייב עד שימסור רליו לשני ומשמסר רליו לשני לרלות
ממנו נפטור הראשון ונתחייב השני לכסותו כסוה
הראשון ובא השני ומצאו מגולה ולא כסוה השני חייב ועד
אימתי יהיה השני לברו חייב עד שידע הראשון שהבור
מגולה וכרי שישכור פועלי ויכרות ארוים ויכסנו וכל שימו
בו בתוך זמן זה הרי השני לברו חייב בו וכל שימות
בו אחר זמן בזה שניהם חייבין לשלם שהרי שניהן פשעו
בו המוסר בורו לשומר השומר חייב בנוקיו ואם
נכרו לחרש שוטה וקטן אעפ שהיה מכוסה הרי הבעלים
חייבין שהבור עשוי להתגלות ואו אין בהן דעת
המכסה בורו ברליו שלחבירו ובא בעל הרליו ונטל רליו
בעל הבור חייב אחר החופר בור או שוח או מערה או
חריץ ולמה נאמר בור עד שיהיה בו כרי להמית וזכה כרי
להמית עומק עשרה טפחים אבל אם היה פחות מעשרה
ונפל לתוכו שור או שאר בהמה חיה ועוף ומת פטור
ואם הזוק חייב בעל התקלה נוק שלם

היה עוכק הבור תשעה ומהן טפח אחד מים
חייב שהטפח שלמים חשוב כעומק שני טפחים ביבשה
היה עמקו שמונה ומהן שני טפחים מים או שהיה עומקו
שבעה ומהן שלשה טפחים מים ונפל לתוכו שור וכיוצא בו
ומת אין כחייבין אותו לשלם ואם תפש הניזוק אין כווציאין
מידו שהרברים האו יש בהן ספק החופר בור עכוב
עשרה טפחי ובא אחר והשלימו לעשרו ובא אחר והשלימו
לשלשים כולן חייבין חפר הראשון פחות מעשרה אפי
טפח ובא האחרון והשלימו לעשרה בן שחפר בו טפח או
שהגביה בניין על שפתו זה האחרון חייב סתם טפח
שהוסיף או שחתר טפח שבנה הרי זה ספק אם כבר נסתלק
מעשה ראשון או עדין לא נסתלק חפר הראשון בור
עמוק ובא האחרון והרחיבו ונפל לתוכו שור וכת אם כהבת
הבלו מת האחרון פטור שהרי מיעט הבלו ואם כהב הבלו
מת האחרון חייב שהרי הוא הקריב הוק בור זה
וכן אם נפל השור מאתו הצר שהרחיב האחרון האחרון
חייב שהרי הקריב הוק בור זה אעפ שמת מן ההבל ואם
מן הצר שחפר הראשון נפל הראשון חייב שזה האחרון
מיעט הבלו בור שהייתה עליו התורה אפילו לא
מתה הבהמה לא מהבלו ואין צריך לזכ אם כתה כהבטו
לפיכך אם היה עומק הבור כרחבו אין לו הבל ואם לא
נחבטה בו הבהמה ומתה פטור היה עומקו יתר על רחבו
יש לו הבל ואם כתה בו הבהמה חייב אעפ שלא נדבטה
בקרקעיתה עשה תל גבוה ברשות הרבים ונהבטה
בו הבהמה וכתה אם היה גבוה עשרה טפחים חייב לשלם
ואם היה פחות מעשרה פטור על כיתת הבהמה אבל אם
הזוקה בלבר חייב לשלם נוק שלם ואפי בתל גבוה כל שהו
או בחפירה כל שהיא שהנוק בכל שהוא דבר מצוי וידוע
ואין המיתה בכל שהוא מצוייה והרי הוא כמו אונס וכן
אינו חייב על מיתת הבהמה בכר או על חביטה בתל
לא אם היתה הבהמה קטנה או הרשת או שוטה או סוכה
או שנפלה בלילה אבל אם היתה פקחת ונפלה ביום וכתה
פטור שזה כמו אונס מפני שדרך הבהמה לראות ולסור
מן המכשולות וכן אם נפל לתוכו ארס ומת אפי היה
סומא או שנפל בלילה בין שהיה בן חורין או עבר הרי זה
פטור ואם הזוק בו הארס או הבהמה הפקרת חייב נוק
שלם כמו שבארנו נפל ליתוכו שור פסולי המוקדשין
ומת הרי זה פטור שנ חזבת יהיה לו מי שחבת שלו יצא

קטן הויק היה אחר תם ואחר מועד הניזק אום מועד הויק והמויק אומר תם הויק המוציא מחברו עליו הראיה לא היתה שם ראה ברורה שזה הויק לא עדים מעידים שאחד משני או הויק משלם המויק כמו שאומר ואם טען הניזק שאתה יודע וראי שזה הויק בפניך הרי המויק נשבע שבועת התורה ומשלם כמו שהורה שהרי הורה במקצת היו הניזקין שנים אחד גדול ואחר קטן והמויקין אחד גדול ואחר קטן הניזק אומר גדול הויק את הגדול והקטן את הקטן והמויק אומר לא כי לא קטן הויק את הגדול וגדול את הקטן או שהיה אחד תם ואחר מועד הניזק אום המועד הויק את הגדול ותם הויק את הקטן והמויק אום תם הויק את הגדול והמועד הויק את הקטן המוציא מחברו עליו הראיה לא היתה שם ראיה ברורה המויק פטור למה זה רומה זה טוען את חברו חטים והורה לו בשעורו שהוא נשבע שבועת הסת ופטור אף כדמי שעורדים כמו שיתבאר בהלכו טוען ואם תפס הניזק הרי משלם לקטן מן הגדול ולגדול מן הקטן כמו שהורה המזי אבל אם לא תפס אין מוציאין מן המזיק כלום שר שנגח וחור ונגח שור אחר הרי הניזק הראשון והבעלי בשתפין בו כיצ שור שזה כאתים שנגח שור שזה מאתי ואין הנבלה יפה כלום הניז נוטל מאה ובעל השור כאה חור ונגח שור אחר שזה מאתים ואין הנבלה יפה כלום

האחרון נוטל מאה והניזק שלפניו עם הבעלי נוטלי חמשי נ וזו חור ונגח שור שזה מאתים ואין הנבלה יפה כלום האחרון נוטל מאה והניזק שלפניו חמשים וזה ניזק הראשון עם הבעלים כה כה וכן על דרך זה החולקין והולכי ניזק שתפס בהמה שהויקה לגבות חצי נזקו כגופה נעשה עליה שומר שטר לנוקיה ואם יצתה והויקה הניזק הראשון חייב בנוקיה והבעלים פטורין כיצ שור שזה מאתים שנגח והפסיד מאתים ותפסו הניזק לגבות מכנו מאה וחור ונגח והפסיד במאה וארבעי הרי הניזק האדרון משתלם שבעים הראשון שתפסו משתלם מותר ניזקו והוא שלשים והבעלי מאה וכן כל כיוצא בזה שני שורים תכיס שחבלו זה בזה משלמין במותר חצי נזק שניהם כועדין או כועד ותם שחבלו זה בזה משלמין במותר נזק שלם אחר תם ואחר מועד מועד בתם משלם במותר נזק שלם תם במועד משלם במותר חצי נזק כיצ שור תם שהפסיד בשור תם אחר שזה מנה וחור זה האחרון והפסיד בראשון שזה ארבעי הרי בעל הראשון משלם לבעל האחרון שלשי היו שניהם מועדין בעל הראשון משלם ששים הראשון כועד ואחרון תם בעל הראשון משלם שמונים הראשון תם והאחרון כועד בעל הראשון משלם עשרה

פרק עשירי

שור שהמית את האדם בכל מקום בין גדול בין קטן בין עבר בין חורין אדר תם ואדר מועד הרי זה נסקל ואם המית את הגוי פטור בדיניה אדר שור ואחר שאר בהמה חיה ועוף שהמיתו הרי זה נסקלין כה בין תם שהרג את האדם למועד שהרג את האדם שהתם פטור כן הכופר והמועד חייב בכופר ובלבר שיהיה כועד להרג והואיל וכל בהמה חיה ועוף שהרגו את האדם נסקלי היאך ימצא מועד להרגו עד שישלמו את בעליו הכופר כגון שהרג שלש גוים ואחר כך הרג ישראל שהמוע לזו הרי זה מועד לישראל או שהרג שלשה ישראל טרפה ואחר כך הרג שלם או שהרג וברביעי נתפס שאין הבעלי חייבין בכופר עד שיסקל השור וכן אם סכן שלשה בני אדם כאחד או שהרג שלשה בהמות הרי זה מועד להדינה ובעלים משלמין את הכופר וכן אם הכירו עדים את בעל השור ולא הכירו את השור בפעם ראשונה ושניה ושלישית ורביעית ראו שורו ולא היו יודעין אם זה הוא שור שהרג בשלשה פעמים הראשונות או אחד היה והואיל והערי הבעלים שיש להם בבקרם שור שהרג

שלשה פעמים היה להם לשמור כל בהמתם ומאחר שלא שמרו משלמין את הכופר זה שכתוב בתורה וגם בעליו יומת מפי השמועה למרו שחייב מיתה זו בירי שמי ואם נתן כופר הנהרג מתכפר לו ואעפ שהכופר כפרה ממשכנין מי שנתחייב בכופר בעל כרחו ושור של שני שותפין שהרג כל אחד מהם משלם כופר שלם שהרי כל אחד מהן צריך כפרה נמורה אין גומרין דינו של שור לא בפני בעליו אם היו לו בעלים אבל אם לא היו לו בעלי כגון שור המרבר ושור של הקדש ושור של גר שמת ואין לו יורשין אם המית הרי זה נסקל וגומרין דינו אעפ שאין לו בעלים וכן שור האשה והיתומים ושור האפטרופים שהמיתו נסקלין ואין משלמין את הכופר שהכופר כפרה הוא ואין הקטנים והיורשים והשוטים בני חייב כרי שהיו צריכין כפרה שור שהוא טרפה שהרג את הנפש או שהיה השור של אדם טרפה אינו נסקל שגם בעליו יומת כמיתת הבעלים כך מיתת השור וכיון שבעליו כמת הם חשבים ואינן צריכין מיתה הרי זה פטור המשכה כלב בחברו והרגו אין הכלב נסקל וכן אם גרה בהמה או חיה והרגוהו אבל אם שסה בו נחשואפי השיט בו והרגו הנחש נסקל שארם הנחש שממית מעצמו מקיאו לפיכ זה האדם שהשיך בו נחש פטור ממיתת בך אין הבהכת נסקלת אם המיתה עד שנתכונ להויק למי שהיא חייב עליו כקילה אבל שור שהיה מתכו להרוג את הבהם והרג את האדם נתכון לנכרי והרג לישראל נתכון לנפלים והרג בן קימא פטור מן המיתה ואם היה מועד הבעלים חייבין בכופר או בקנס אם המית עבר ואעפ שהרג בלא כונה הואיל והוא מועד לזו היה מועד ליפול על בני האדם בבורות וראה ידק בטר ונפל לבור בשביל הירק והיה שם אדם ומת או שהיה מועד להתחכך בכתלו ולהפיל על בני אדם ונתחכך בכותל להנאתו ונפל על אדם ומת כחכת חכוכו השור פטור ממיתה לפי שלא נתכון להמית והבעלים חייבין בכופר שהרי זה מועד ליפול בבורות על בני אדם או להפיל עליה הכותלים והיאך יודע שנתחכך להנאתו כשנתחכך לאחר שהפיל והמית אין הבעלים משלמין את הכופר עד שתמית בהמתן חוץ מרשותן אבל אם המית ברשות המזיק אעפ שהוא בסקל הבעלי פטורין כן הכופר כיצד הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשותו ואפילו נכנס לתבוע שכרו או חובו מכנו ונגחו שורו שלבעל הבית ומת השור בסקילה והבעלים פטורין מן הכופר שהרי אין לו רשות ליכנס לרשותו עלזה שלא מדעתו

עמר בפתח וקרא לבעל הבית ואמר לו הן ונכנס ונגחו שורו שלבעל הבית הרי הבעלים פטורין שאין משמע הן לא עמוד במקום עד שאדבר עכך בהמה שנכנ לחצר הניזק ודרסה על גבי תינוק דרך הלכה והרגתהו הבעלים משלמין את הכופר שהרגל מועדת להויק כדרך הלכה וברשות הניזק חייב אף על השן ועל הרגל כמו שבארנו נמצאת למד שהמועד שהמית בטנה נסקל והבעלים חייבין בכופר ותם שהמית לא בכונה פטור מן המיתה וכן הכופר ואם נתכון להמית נסקל והבעלי פטורים מן הכופר וכן מקנס של עבר נראה לי שאעפ שהתם שהמית בכונה עבר או שפחה פטור מן הקנס שהוא שלשי סלע הכתו בתורה אם המית עלא בטנה משלם חצי רמי העבר או חצי רמי השפחה כגופו כלו המית שור חברו או חברו

פרק אחד עשר

כמה הוא הספר כמו שראו הדיינין שהוא רמי הנהרג הכל לפי שויו של נהרג שג ונתן פדיון נפשו ככל אשר יושת עליו וספר העבדים בין גזילים בין קטנים בין זכרים בין נקבות הוא הקנס הקצוב בתורה שלשים סלע כסף יפה בין שהיה העבר שוח מאה כנה בין שאינו שוח אלא דינר וכל המעוכב נש שחורד אין לו קנס והואיל ואין לו ארון שהרי יצא לחרות למי נתנין הכופר לזרשני הנהרג ואם הבית אשה הכופר לזרשני מאבית ואינו לבעל

בגם ולא הוציא הרי זה מוציא כל ומן שירצ אבל אינו יכול להחזיר כותלים למקומן לעולם שכל מצר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו לקח חצר ובה זיוין וגו' וטראות יוצאות לרשות הרבו הרי זו בחזקתה ואם נפלה חוזר וכו' וכו' אותה כשהיתה אילן שהוא נוטה לרשות הרבים קוצץ כרי שיהיה הגמל עובר ברוכבו ומניחי מקום פנוי משתי שפתו הנהר ברוחב כתפי המלחים שיווררין שם ומושכין הספינה וכל אילן הנמצא ברוחב זה קוצצין אותו מיד ואין מתירין בבעליו שהרי מעכב מושכי הספינה מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו נטלה ונתנה להם מן הצד מה שנתן נתן וזכו בו וזה שנטל לא זכה בו וכמה רוחב דרך הרבים אין פחות מששה עשר אמות

פרק ארבעה עשר

המרליק בתוך שדה חבירו ועברה הרליקה חייב לשלם נזק שלם שנ' כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גריש או הקמה שלם ישלם המבעיר וגו' והבעירה מאבות נזיקין היא הרליק בתוך רשותו צריך להרחיק מסוף המצר כרי שלא תעבור הרליקה לשדה חבירו וכמה שיעור ההרחקה הכל לפי גובה הרליקה ואם לא הרחיק כראוי ועברה האש והזיקה חייב לשלם נזק שלם הרחיק כראוי ועברה והזיקה פטור שזו מכה בירי שמים היא וכן אם עברה נהר או שלולית שיש בהן מים ורחבן שמונה אמות פטור עברה גדר אוסרין גובה הגדר וגובה הרליקה והעצים או הקוצים המצויין שם אם אינה ראויה לעבור פטור ואם ראויה לעבור חייב בראש באש הקורחת אבל אם היה לה להלב גרול העולה ונכפף מגובה עליית הלהב והיו עצים מצויין שם אין לה אוסר לא אפי' עברה אלף אמה חייב נפלה רליקה בחצרו ונפל גדר שלא מחמת הרליקה ועברה הרליקה בחצר אחרת אם היה יכול לגרור הגדר שנפל ולא גדרו חייב למה הרבר רומה לשורו שיצא והזיק שהיה לו לשמרו ולא שמרו השולח את הבעירה ביד שוטה חרש וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים בראש שמסר להן נחלת וליבנה שדרך הנחלת להכבית מאיליה קירם שתעבור ותרליק אבל אם מסר להן שלהבת חייב שהרי מעשויו גרמו שלח את הבעירה ביד פקח זה הפקח שהבעיר חייב לשלם והשולח פטור וכן אם הניח שומר לשמור הבעירה השומר חייב אחר הביא את האור ואחר הביא את העצים המביא את העצי חייב אחר הביא את העצים ואחר הביא את האור המביא את האור חייב בא אחר וליבה המלכה חייב ליבתו רוח שאינה מצויה תמיד הרי כולן פטורין ליבה ולבתו הרוח חייב שהרי הוא גרם וכל הגורם להזיק משלם נזק שלם מן היפה שבנכסיו כשאר כל המזיקין אש שיצאה ואכלה עצים או אבנים או עפר חייב לשלם שגאם ומצאה קוצים או השרה אכלה גריש וכו' וכו' והיו כלים שמונים בתוך הגריש אם היו כגון סודינים וכלי בקר וכו' כהן מדברים שדרך אנשי השרה לשמנם בגריש חייב לשלם היו בגדים וכלי זטוכית וכו' וכו' בהן פטור על הכלים בראש במרליק בתוך שדה חבירו אבל במרליק בתוך שלו ועברה לשרה חבירו פטור על כל הכלים השמונים בגריש אבל משלם הוא שיעור מקום הכלים ורואין אותו כאו הוא מלא גריש של חטים או של שעורים המרליק בתוך שדה חבירו ויצאת האש ונאכל הגריש והיה גרי כפות לו ועבר סמוך לו ונישרף עמו חייב שכן דרך בני אדם לעשות בגריש היה עבר כפות לו וגרי סמוך לו ונישרף עמו פטור חמשה אל מקום לחבירו והגריש בו והטמין בו כלים והרליק המשאל ושרף הגריש אינו משלם אלא דמי גריש בלבד השאלו מקום להגריש חטים והגריש שעורים או להגריש שעורים והגריש חטים או שהגריש חטים והיפס בשעורים או שהגריש שעורים והיפס בחטים אינו משלם לו אלא דמי שעורים בלבד המרליק את חבירו של חבירו משלם כל מה

שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח כל כליהם וכל חפציהם בבתיים וכל שיטעון בעל הבית הרי זה נשבע בנקיטת חפץ ונוטל ושבועה זו כדברי סופרים כמו שיתבאר ובלבד שיטעון דברים שהוא אמור בהן או שהוא אמור להיות אותן הדברים שטען פקדון אצלו גמל שהוא טעון פשתן ועובר ברשות הרבים ונכנס פשתנו לתוך החנות ורליקה בנרו שלחנוני והרליק את כל הבירה בעל גמל חייב מפני שהרבה במשוי בין שעמרה הבהמה בין שלא עמרה הניח החנוני נרו מבחוץ החנוני חייב אף ברמי פשתן מפני שהניח נרו מבחוץ ואפי' נר חנוכה היה לו לישוב ולשמור הכופף קמתו של חבירו לפני האש עד שתדלק ואם אין האש מגעת לה לא ברוח שאינה מצויה פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים והטומן קמתו שלחבירו בעפר או בתבן ועברה האש ואכלה אותה הרי הטומן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים מפני שהרליק את האש פטור על הסכום אש שעברה והזיקה את האדם וחבלה בו הרי המבעי חייב בנזקו ובשבתו ובפריו ובצערו ובבשתו כאילו הזיקו בידו שאעפ' שאשו מסונו הוא הרי הוא כמי שהזיק בחציו אבל אם הזיקה בהמת או בוד את האדם אינו חייב לא בנזק בלבד כמו שביארנו כל תולדות האש הרי הן כאש כיצד הניח אבן או סכין או משא בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו חייב לשלם נזק שלם שכל אילו ומוציא בהן תולדות הבערה הן ואם נפלו ברוח שאינה מצויה והזיקו פטור

הלכות גנב

יש בכללן שבע מצות שתי מצות עשה וחמש מצות לא תעשה וזהו פרטן א שלא לגנוב ממון ב דין הגנב ג לצדק האזונים עם המשקלות ד שלא יעשה עול במדות ובמשקולות ה שלא יהיה לאדם אבן ואבן איפה ואיפה אעפ' שאינו לוקח ונותן בהן ז שלא ישיג גבול ז שלא לגנוב נפשות וביאור מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

כל הגנוב ממון משהו פרוטה ולמעלה עובר על לא תעשה שנא לא תגנוב ואין לוקח על לאו זה שהרי ניתן לתשלומי שהגנב הייבתו תורה לשלם ואחר הגנוב ככונן ישראל או הגנוב ככונן גוי עובר עו' ואחר הגנוב את הגרול או את הקטן אסור לגנוב כל שהוא דין תורה ואסור לגנוב דרך שחוק או לגנוב על מנת לשלם הכל שלא ירגיל עצמו בכך אי זהו גנב זה הלוקח ממון אדם בסתר ואין הביעלים יודעים כגון הפושט ידו לתוך כיס חבירו ולקח מעותיו ואין הבעלי רואים וכן כל מוציא בזה אבל אם לקח בגלוי ובפרהסי בחזקת יד אין זה גנב לא גולץ לפי ליסטים מוויין שגנב אינו גולץ לא גנב אעפ' שהבעלי יודעים בשעה שגנב גנב שהעידו עליו עדים כשרים שגנב חייב לשלם שנים לבעל הגניבה אם גנב דינר משלם שנים גנב חמור או כסות או גמל משלם שנים ברמיה נמצא מפסיד כשיעור שבקש לחסר את חבירו גנב שהורה מעצמו שגנב משלם את הקרן ופטור מן הכפל שנ' אשר ירשיעון אהים ישלם שנים המרשיע את עצמו משלם שנים והוא הדין לכל הקנכות שהמורה בהן פטור תשלומי כפל נוהגין בכל היקף כשהו שור שהגנוב את השור או את השה וטב' או מבר משלם על השה תשלומי ארבעה ועל השור תשלומי חמשה אחר האיש ואחר האשה שגנבו חייבין לשלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה היתה אשת איש שאין לה לשלם הרי הכפל עליה חוב ער שתתגרש או ימות בעלה ובר נפרעים ממנו קטן שגנב פטור מן הכפל ומחזירין לו דבר הגנוב ממנו ואם אבדו אינו חייב לשלם אף הקרן ואפי' לאחד שהגריל העבר שגנב פטור מן הכפל ובעליו פטורין שאין אדם חייב על נזקי עבדיו אעפ' שהן מסונו מפני שיש בהן רעת ואינו

זה שהוא אסור בהנאה ודינו שיקבר היה חופר
בבור ונפלה הבהמה בתוך הבור מקול החפירה ומתה אם
נפלה מלפני חייב מאחוריה כגון שנבעתה וחזר על עקיבה
לאחור ונפלה ומתה פטור שנ ונפל ער שיפול דרך נפילה
נפל לפניו מקול החפירה חוץ לבור ומת אין בית
דין מחייבין אותו ואם תפס הניזק אין מוציאין מידו ואם
נפל לאחוריו חוץ לבור ומת או הוזק בעל הבור פטור
שור שדחה בהמה לתוך הבור ומתה אם מועד
הוא בעל הבור משלם מחצה ובעל השור מחצה ואם תם
הוא בעל השור משלם רביע מגופו ובעל הבור משלם שלשה
חלקים מן היפה שבכנסיו שבעל הנבילה אומר לבעל הבור
פחת נבילה זו יש לי אצלך אעפ שהיא גדולה ופחת כיון
שנרחה הרי זו כמי שנפלה בלילה כל שאני יכול להוציא
מבעל השור אני מוציא והשאר אתה חייב לשלמו וכן
המניח אבן על פי הבור ובא השור ונתקל בה ונפל לבור
ומת המניח את האבן משלם מחצה ובעל הבור מחצה
וכן שור שלהדיוט ושור פסולי המוקדשין שנגחו
באחר אם תם הוא זה שלהדיוט משלם חצי נזק ואם מועד
נזק שלם שהניזק אומר לו כל שאובל להוציא מזה אוציא
והשאר ממך וזה הואיל והקדש הוא ופטור אתה תשלם
לי הכל מי שהיה חופר בור ברשות הרבים ונפל עליו
שור והרגו בעל השור פטור ואם מת השור נוטל בעל
השור רמי שרו מירשי בעל הבור

פרק שלשה עשר

כלים שנפלו לבור ונשתברו בעל הבור פטור שנ ונפל שמה
שור או חמור מפי השמועה למדו שור ולא ארס חמור
ולא כלים אפי נפל שור בכליו ומת השור ונשתברו כליו
חייב על הבהמה ופטור על הכלים הבור מאבות
טיקין הוא ותולדותיו כמוהו מועדן מתחילתן וכל המניח
תקלה הרי זו תולדת הבור ואם הוזק בה ארס או בהמה
משלם זה שהניח התקלה נזק שלם בין הפקיר התקלה בין
לא הפקירה ואם הוזקו בה כלים פטור כיצד המניח
אבנו או סכינו או תבנו או משאו וכיוצא בהן ברשות
הרבי והוזק בהן בין ארס בין בהמה חייב נזק שלם וכן אם
הניח ברשותו והפקיר רשותו ולא הפקירן נתקל בקרקע
ונחבט בתקלה זו והוזק בה חייב בעל התקלה ואם הוזקו
כלים בכל או נטפו פטור הכנים שורו לחצר
בעל הבית שלא ברשות והרביץ גללים ונטפו בהן כליו
שלבועל הבית פטור שהגללוה תולדת בור הוא ולא כצאנו
בור שחייב בו על הכלים המניח את הכר ברשות
הרבי והלך המהלך ונתקל בה ושברה פטור לפי שאין דרך
בני ארס להתבונן בדרך כשהן מהלכין ואם הוזק בה הרי
בעל הכר חייב בנזקו ואפי הפקיר הכר שכל המפקיר נזקו
שאינו לו רשות לעשותה מתחילה חייב כאילו לא הפקירן
הניח את הכר במקום שיש לו רשות להניחה שם
כגון מקום הקדנות שלגיתות וכיוצא בהן ונתקל בה ושבר
חייב ואם הוזק בה הכהלך בעל הכר פטור מפני שהיה לו
להסתכל ואם היתה אפילה או שמילא כל הדרך כדים פטור
על שבירתה ואם נתקל בה הרי בעל הכר חייב וכן כל
כיוצא בזה נשברה כרו ברשות הרבים והוחלק
אדר בכים או שלקה בחרסיה פטור כריני ארס לפי שאנוס
הוא וחייב כריני שמים מפני שלא סלק החרסים והרי
החרסים והמים בהפקד ולא הפקיר לא אחר שנאנס ולפיכ
פטור ואם נתכוון לזכות בחרסיה והוזק בהן אחר חייב
והוא הדין לנפלה נכלו ולא העמידה וכל כיוצא בה ואם
הוזק כלים בכל או פטור בין הפקיר בין לא הפקיר כמו
שביארט - עני סדים שהיו מהלכין בדרך זה אחר זה
ונתקל הראשון ונפל ונתקל השני בראשון אם היה לראשון
לעמו ולא עמד ויב הראשו בנזקי שני שאעפ שהוא אנוס
בשעת נפילה אינו אנוס בהיותו נוטל לדרך והרי הוא יכול
לעמוד ואם לא היה לו לעמוד פטור ואעפ שלא הוזרד לח
שנתקל בו כפני שהוא מרוד בנפשו כדא שהוא

חייב בנזקו שלשנו כשהוזק גופו שלשני אבל אם הוזקו
כליו פטור שאינו חייב על הכלים בבור וכל תקלה תולדת
בור הוא כמו שביארנו הקדרים והוגנים וכיוצא
בהן שהיו מהלכין זה אחר זה ונתקל הראשון ונפל ונתקל
השני בראשון והשלישי בשני וכל אחר מהן יש לו לעמוד
ולא עמד הראשו חייב בנזקי גופו שלשני בין שהוזק בגופו
של ראשון המוטל בארץ בין שהוזק במשאו והשני חייב
בנזקו גופו שלשלישי אם הוזק בגופו שלשני

אבל אם הוזק במשאו של שני שנפל פטור
שהרי אומר לו השני בור זה שהוא משאי אין אני הטרה
אותו שהרי הראשון הפיל השני עם משאו ואם הוזהרו זה
את זה כולן פטורין נפל הראשון והיה נוטל
לרובב הדרך ונתקל אחר בראשון ואחר ברגליו ואחר
בבטנו הרי הוא חייב בנזקי כולן הואי והיה לו לעמוד ולא
עמד השופך את המים ברשות הרבים והוזק בהן אחר
חייב בנזקו ואם נטפו כליו פטור כמו שביארנו נבעלו
המים בארץ ונשארה הארץ חלקה והוחלק ונפל והוזק
בקרקע הרי זה חייב בנזקו כל או שזאתקין

ביבותיהן וגורפין מערותיהן אין להן רשות לשפוך המים
ברשות הרבים בימות החמה אבל בימות הנשמן יש להן
רשות ואעפכ אם הוזק ארס או בהמה במים חייבין נזק
שלם לא יוציא ארס תבנו וקטו לרשות הרבים
כרי שירוש וייעשו לו זבל ואם הוציאו קנסוהו חכמים
שהיו בהפקד וכל הקורם בהן זכה מעת שגירושו והשביחו
ואם קרם ארס וזכה בהן משעת הוצאה לרשות הרבים אי
מוציא מידו ואעפ שהן בהפקד אם הוזק בהן ארס או
בהמה הרי זה המוציא חייב לשלם יש לכל ארס להוציא
את הזבל והגללים לרשות הרבים בשעת הוצאת זבלים

ולצבור אותן שם שלש יום כרי שהיה נשוף ברגלי ארס
ואעפכ אם הוזק חיי לשלם וחייבין על זה הגלל משום גול
כיון שאין בו שבה אם נרוש לא קנסו בו אין שורין
מיט ברשות הרבים ואין לובנים לבנים אבל גובלין מיט
ברשות הרבים אבל לא ללבנים הבונה ברשות הרבים

הכביא אבני סביא והבונה בונה וכולן שהזיקו חייבי לשלם
נזק שלם החצב שחצב אבנים ומסרה לסתת והוזק
בה ארס או בהמה הסתת חייב וסתת שמסר לחבר החבר
חייב מסר חמר לכתף הכתף חייב מסר כתף לבונה הבונ
חייב מסרה הבונה לזה שמתקן ישיבתה בבניין המתקן
חייב ואם אדר שהעלוה על גבי הריסוס נפלה והזיקה והיו
עוטיין בקבלנות כולן חייבין ובשכירות האהרון חייב וטלן
פטורין הסתל והאילן שצפלו לרשות הרבים והזיקו
פטור משלם ואעפ שהפקירן לפי שאינן רומים לבור שהרי
אין תחילתן להזיק ואם היו רעועין בר קובעין נזק לקוין
את האילן ולסתור את הכותל וכמה חומץ שלשים יום נפלו
בתוך חומן והזיקו פטור לאחר חומן חייב מפני ששאה אותן
המצניע את הקוין ואת הוסיכית וחגדר גדרו

בקוצים והפריח לרשות הרבים והוזק אחר בהן חייב טק
שלם ואם גרר בקוצים בצמצום בתוך רשות פטור לפי
שאין דרך בני ארס להתחכך בכתלים המצניע
קוציו וזוכיותו בתוך כותלו שלחבירו ובא בעל הכותל
וסתר את כותלו ונפל לרשות הרבי והזיק אם כותל רעוע
היה המצניע חייב ואם כותל בריא הוא בעל הכותל חייב
חסידים הראשונים היו מצניעין את הקוצים ואת
הזוכית בתוך שדותיהם בעומק שלשה טפחים בארץ כרי
שלא תעלם המהרישה ואחרים שורפים אותם באש ואחר
משליכין אותן לים או לנהר כרי שלא יוזק בחם ארס

לא יסקל ארס מרשותו לרשות הרבים ואין עושיין
חלל תחת רשות הרבים ולא בורות ולא שחין ולא מערות
ואעפ שהעגלה יכולה להלך על גביהן והיא טעונה אבנים
שסא תפחת מלמט שלא כרעות והחופר בור לצרכי רבים
מותר אין מוציאין זיזין וגוזזראית לרשות הרבים
לא אם כן היו לסעל מנמל חוכבו וחוא שלא יאפיל הדרך
על בני רשות הרבים ואם רצה כנס לדרך שלו ומוציאו

ארבעה וחמשה
פרק שלישי

כבר ביארנו בהלכות נערה שכל העושה עבירה שיש בה עון מיתת בר' ותשלומין אינו משלם אעפ' שהיה שגג והעושה עבירה שנתחייב בה מלקות ותשלומין לוקה ואינו משלם שאין אדם לוקה ומשלם לפיכך אם היה שגג או לא התרו בו משלם ואינו לוקה ברא' שנתחייב בתשלומין עם עון מיתת בר' כאחת או שנתחייב תשלומין ומלקות בבת אחת אבל אם נתחייב בתשלומין ואחר כך נתחייב במיתת בר' או במלקות או שנתחייב מלקות או מיתת בר' ואחר כך נתחייב בתשלומין הרי זה לוקה ומשלם ומת' כיצד זרק חץ בשבת מתחילת ארבע לסוף ארבע וקדע כגד חבירו בהליכתו או שהדליק גדיש חבירו בשבת או שגנב כים בשבת והיה מגדו ער שהוציא מרשות הבעל' שהיא רשות היחיד לרשות הרבים ואברו שם הרי זה פטור מן התשלומין שאיסור שבת ואיסור גניבה והוק באין כאחת אבל אם גנב כים בשבת והגביהו שם ברשות היחיד ואחר כך הוציא לרשות הרבי והשליכו לנהר הייב לשלם תשלומין כפל שהרי נתחייב באיסור גניבה קודם שיתחייב באיסור סקילה וכן כל כיוצא בזה וכן אם קצץ אילן חבירו ביום טוב והתרו בו או שהדליק את הגדי ביום הכפורים והתרו בו או גנב וטבח ביום הכפורים והתרו בו פטור מן התשלומין אבל אם לא התרו בו חייב בתשלומין ומשלם תשלומי ארבעה וחמשה גנב וטבח בשבת או לעבודה זרה אפי' בטגנה פטור מתשלומי ארבע וחמשה כמו שביארנו היתה פרה טאולה אצלו וטבחה בשב' דרך גניבה פטור אף מן הכפל שהרי איסור שבת ואיסור גניבה באין כאחת ואם אין גניבה אין טבחה ואין מכירה גנב שזכר בשבת או שמזכר לעו' חייב לשלם תשלומי ארבעה וחמשה שאין במכירה מיתה ואם נעשית מלאכה בשבת בעת המכירה פטור מתשלומי ארבעה וחמשה

כיצד כגון שלא הקנה לו ער שתנוח בחצר הלוקח שנמצא כשהוציא מרשות לרשות אסור שבת ומכירה באין כאחת עשה שליח לשהוט לו ושחט לו השליח בשבת הרי הגנב חייב בתשלומי ארבעה וחמשה שהרי זה הגנב לא עשה עון מיתת בר' וכבר ביארנו שהשחט על ידי שליח חייב בתשלומין היו שנים מעירים שגנב בין שהעידו הן עצמן שטבח או מר' בין שהעידו אחרו שטבח או מר' משלם תשלומי ארבעה וחמשה היו שנים מעירי שגנב וער אחר מעיר שטבח או מר' או שהורה מעצמו שטבח או מר' משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה שהמורה בקנס פטור כמו שביארנו מי שהורה בקנס ואחר כך באו עדים אם הורה בתחיל בפני בר' ובכר' פטור אבל אם הורה חוץ לבר' או שהורה בפני שנים בלבר' ואם באו עדים הרי זה משלם קנס על פיה כיצד הורה בכר' שגנב ואם באו עדים שגנב פטור מן הכפל שהרי חייב עצמו בקרן קודם שיבואו עדים אבל אם אמר לא גנבתי שפטר עצמו מן הכל ובאו עדים שגנב וחור' ואם בכר' טבחתי או מכרתי אם באו עדים אחר כך שטבח או מר' משלם תשלומי ארבעה וחמשה לפי שפטר עצמו תחילה מכלום ער שבאו העדים הגונב טור של שני שותפין וטבחו אי מכרו והורה בכר' לאחר מהן וכפר באחר ואחר כך באו עדים שגנב וטבח או מר' משלם לזה שכפר לו חמשה חצאי בקר' וארבעה חצאי צאן דין הגנב לשלם הקרן והכפל או תשלומי ארבעה וחמשה מן המשלטלין שלו אם לא נמצאו להמשלטיק בר' יורדין לנכסיו וגובין הכל מן היפה שבנכסיו כשאר הנזקין שנ' בהן מיטב שרחו ואם אין לו לא קדקע ולא משלטיק בר' מוסדין אותו ונותנין דמיו לניזק שנ' אם אין לו ונמכר בגניבתו האיש נמכר בגניבתו אבל לא האשה ורבי זה מפי הקבלה ואין הגנב נמכר לא בקרן אבל הכפל או תשלומי ארבעה וחמשה אינו נמכר לא הרי זה עליו חוב ער שיעשיר היח' דקן

הגניב שוה מאה ואין הגנב שוה לא חמשי הרי זה נמכר ושאר הקרן עם הכפל עליו חוב ער שיצא בשביעי ויעשיר וישלם היה הגנב שוה מאה ואחר אינו נמכר שנ' ונמכר בגניבתו ער שיהיו דמיו כולן מובעלין בגניבתו גנב ונמכר וחור' וגנב אם לשני גנב הרי זה נמכר פעם שנייה ואפי' גנב מאה אינו נמכר מאה פעמים ואם לראשו גנב פעם שנייה אינו נמכר שנייה לא ישאר עליו הכל חוב גנב לזה וחור' וגנב לזה וחור' וגנב לזה כולם שותפי בו אם היו דמיו כנגד הקרן שלשלתן או פחות מן הקרן נמכר ומחלקין ביניהן ושאר הכפלות חוב עליו ואם היו דמיו יתר אינו נמכ' והכל חוב עליו ער שיעשיר שותפי שגנבו כאחד משלשים ביניהן וכל אחר מהן נמכר בחלקו מן הקרן וכל מי שרמיו יתר על חלק הקרן שנתחיי בו אינו נמכר

פרק רביעי

הטוען שגנב מביתו הפקדון אם נשבע ואחר כך באו עדי' ששקר טען ושהפקדון הזה אצלו הרי זה משלם תשלומי כפל שהרי הוא עצמו הגנב ואם טבח ומכר אחר שנשבע משלם תשלומי ארבעה וחמשה ואינו כביא אשם על פי עדים על שבעתו ואינו מביא חומש שאו החומש משתלם עם הכפל ואם באו עדים קודם שיטבע אינו משלם לא הקרן בלבד ברא' שנשבע קודם שישלח בפקדון יד אבל אם שלח בו יד וטיען טענת גנב ונשבע ובאו עדים פטור מן הכפל שכיון ששלח יד נתחייב בו וקנהו וכן הטוען טענת אבירה בפקדון ונשבע וחור' וטיען טענת גנב ונשבע ואחר כך באו עדים פטור מן הכפל שכבר יצא הפקדון כידי הבעלים משביעה ראשונה הטוען טענת גנב באבירה ונשבע ואחר כך באו עדים שהאבירה ברשותו ושקר טען משלם תשלומי כפל שנ' על כל אבירה והוא שיטעון שנגנבה בליסטים מוויין שהוא אנוס ופטור אבל אם טען שנגנבה בלא אנוס פטור מן הכפל מפני שהוא חייב לשלם על פי טענתו ששומר אבירה כשומר שכר הוא כמו שיתבאר הטוען טענת גנב בפקדון ונשבע ואחר כך באו עדים שהוא ברשותו וחור' וטיען בו טען גנב ונשבע ואחר כך באו עדים שערין ברשותו הוא אפי' כאה פעמים חייב כפל על כל טענה וטענה ואם נשבע חמשה פעמים נמצא משלם טשה הקרן שהפקיד אצלו וחמשה בקרן כשום חמשה כפילות של חמש שבעות טען טענת גנב ונשבע וחור' וטיען טענת אבירה ונשבע ובאו עדים שלא נגנב והורה הוא שלא אבר' הואיל ומשלם תשלומי כפל על פי עדים אינו משלם חומש על שבעה אחרונה אעפ' שהורה שהכמון המהיבו בכפל פוטרו מן החומש כסר שורו לשנים וטענו טענת גנב ונשבע והורה אחר מהם והשני באו עליו עדים שניהן משלמין את הקרן ואם תפש בעל הפקדון את הכפל אין מוציאין כירו' וזה שהורה כשלם חומש כשאר הנשבעין שבעת הפקדון שהורו מעצמן בעל הפקדון שתבע את השומר ונשבע שגנב ואם כך הוכר הגנב ותבע השם את הגנב והור' לו הגנב שגנב ותבע בעל הפקדון את הגנב וכפר ובאו עדים שגנב אם באכת נשבע השומר כשטיען שנגנב נפטר הגנב מן הכפל בהוראתו לזכור ואם בשקר נשבע אין מוציאין הכפל מן הגנב ואם תפש הבעלי הכפל אין מוציאין מן הגנב ואם תפש השומר את הכפל אין מוציאין מן הגנב וכן הדין בתשלומי ארבעה וחמשה אם טבח הגנב או מכר הטוען טענת גנב בפקדון שלקטן אעפ' שנתן לו כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול ונשבע ואחר כך באו עדים הרי זה פטור מן הכפל שנ' כי יתן איש ואין נתינת קטן כלום ויצריך שתהיה נתינתו ותביעה שוין בגדול שומר שגנב מרשותו כגון שגנב טלה מערד שהופקר אצלו וסלע מכים שהפקד' אצלו אם יש עליו עדים חייב

יכול לשמרן שאם יכעיסנו רבו ילך וירליק גריש באלף
דינר וכיוצא בזה משאר נוקין נשתחרר העבד חייב
לשלם את הכפל ראוי לבד להכות את הקטנים כפי
כח הקטן על הגניבה כרי שלא היו רגילין בה וכן אם
הזיקו שאר נוקין וכן מכין את העבדים שננבו או שהזיקו
מסה רבה כרי שלא היו רגילין להזיק היתה הגניבה ביד
הגנב והשביחה מאיליה כגון כבשה שילדה וגוזה משלם
אותה ואת גיוותיה ואת ולדותיה ואם אחר יאוש ילדה
וגוזה משלם בשעת הגניבה הוציא עליה הוצאה
והשביחה כגון שפטמה הרי השבח שלגנב אפי לפני יאוש
וכשמחזיר הגניבה עם הכפל נוטל השבח מן הבעלים או
מחשבין לו מן הכפל הגניבה עצמה שהיא ביד
הגנב ולא נשתנית חזרת לבעלי בין לפני יאוש בין לאחר
יאוש לא שאחר יאוש השבח לגנב כמו שבארנו
נשתנית הגניבה ביד הגנב קנאה וקנה שבחה אפילו לפני
יאוש ואינו משלם לא דמים גנב כחושה והשמינה
או שמינה והחזישה משלם תשלומי כפל או תשלומי ארבע
וחמשה בשעת הגניבה גנב פלה ונעשה איל עגל
ונעשה שור משלם תשלומי כפל בשעת הגניבה
טבחז או מכר אחר שהגדיל נעשה שינוי בירו וקנהו וטלו
הוא טובח וטלו הוא מוכר ואינו משלם תשלומי ארבע וחמש
גנב בהמה או כלי וכיוצא בהן ובשעת הגניבה
היה שוה ארבעה ועכשו בשעת עמדה ברין שוה שנים
משלם קרן בשעת הגניבה ותשלומי כפל או ארבע וחמשה
בשעת העמדה ברין היה שוה בשעת הגניבה שנים
ובשעת עמדה ברין ארבע אם שחט או מכר או שבר הכלי
או אברו משלם תשלומי כפל או ארבעה וחמשה בשעת
העמדה ברין ואם מתה הבהמה או אבר הכלי מאיו משלם
תשלומי כפל בשעת הגניבה מי שגנב כלי ושברו
או פחתו או נשבר או נפחת מאליו אין שמין לו הפחת לא
דאיז כמה היה שוה אותו הכלי ומשלם לבעלו שני ברמיו
והכלי השבור יהיה לגנב וכן כל כיוצא בזה ואם רצו
הבעלים לישול הכלי השבור וישלם להם הפחת והכפל
שומעין להם הגונב וטבח או מכר לפני יאוש בעלים
אעפ שלא קנה לוקח והרי הגניבה חוזרת בעצמה מיד
הלוקח הרי זה משלם תשלומי ארבעה וחמשה ואין צריך
לזכר אם טבח או מכר לאחר יאוש שהוא משלם תשלומי
ארבעה וחמשה שהרי הועיל במעשיו וקנה הלוקח
הגונב מגנב אחר אעפ שנתייאשו הבעלים אינו משלם
תשלומי כפל ואם טבח ומכר אינו משלם תשלומי ארבעה
וחמשה לגנב הראשון אינו משלם שהרי רין הבהמה הזאת
לחזור בעיניה לבעלים ולא קנאה הגנב ולבעלו אינו משלם
הכפל או ארבעה וחמשה מפני שלא גנבה מרשותן
גנב וטבח ובא גנב אחר וגנב הגנב האחרון משלם תשלום
כפל לגנב ראשון שהרי קנה בשינוי מעשה וגנב הראשון
משלם תשלומי ארבעה וחמשה גנב ומכר ובא אחר
וגנב מן הלוקח אם נתיאשו הבעלים הרי הראשון משלם
תשלומי ארבעה וחמשה והגנב השני משלם תשלומי כפל
ואם לא נתיאשו הבעלים אין האחרון משלם לא קרן בלב

פרק שני

הגונב את הגוי או שגנב נכסי הקדש אינו משלם לא הקרן
בלבד שני ישלם שנים לדעהו ולדעהו ולא להקדש לדעהו
ולא לגוי וכן הגונב קדשים מבית בעליהן בין קדשי
קדשים בין קדשים קלים בין קדשים שאין הבעלים חייבין
באחריותן בין קדשים שהבעלים חייבין באחריותן הרי זה
פטור מן הכפל ומתשלומי ארבעה וחמשה שנזנב מבית
האיש ולא מבית הקדש וכן הגונב עבדים ושטרות
וקרקעות אינו משלם תשלומי כפל שלא הייבה תורה הכפל
לא במשלטין שגופן מסון שנ על שור על חמור על שח
על שלמה אבל העבדים חזקשו לקרקעות שנ והתנחלתם
אותם לבניכם והשטרות אין גופן מסון הגונב פטור
חמור של חבירו קודם שיפדה משלם תשלומי כפל לבעלים

שאעפ שאינו עכשו שלו ראוי להיותו לו אחר שיפדה
הגונב טבלו שלחבירו ואכלו משלם לו דמי טבלו וכן אם
גנב חלבו ואכלו משלם לו דמי חלבו
גנב תרומה מבעליה הישראלים שהפרישוה אינו
משלם תשלומי כפל שאין להם בה לא טובת הנאה וטובת
הנאה אינה ממון הגונב משלאביו וטבח או מכר
ואחר כך מת אביו משלם תשלומי ארבעה וחמשה ואם
מת אביו ואחר כך טבח או מכר משלם תשלומי כפל ואינו
משלם תשלומי ארבעה וחמשה גנב וטבח או מכר
ואחר כך הקדיש משלם תשלומי ארבעה וחמשה ואם
הקדיש ואחר כך טבח או מכר אעפ שהקדישו קדשים קלים
משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה
כרא בשתקדיש אחר יאוש אבל אם הקדיש לפני
יאוש אינו קדוש ואם טבח או מכר משלם תשלומי ארבע
וחמשה הקדישו הבעלים והוא בבית הגנב אינו
קדוש לפי שאינו ברשותן ואעפ שלא נתיאשו ואם טבח
או מכר אפי אחר הקדיש משלם תשלומי ארבעה וחמשה
השחט ונתנבלה בירו והנוחר והמעקד משלם תשלומי
כפל בלבד אבל אם שחט לרפואה או לכלבו או שנמצאת
טריפה או ששחטו בעודה משלם תשלומי ארבעה וחמשה
אעפ שחולין שנשחטו בעורה אסורי בהנא הואיל ואיסורן
מרביהם הרי זה חייב לשלם תשלומי ארבעה וחמשה
וכן הגונב כלאים הבא מן השה וממין אחר או שגנב טריפ
או קטעת או חגרת או סומא או בהמת השותפין וטבח
ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה גנב ונתן לאחר
בבתנ או שנתן לאחר לטבח וטבח או שנתן לאחר למכר
ומכר לאחר גנב והקיף גנב והחליף גנב ופרע
בהקיף או ששלחו סבלונות לבית חמיו משלם תשלומי
ארבעה וחמשה גנב ומכר והקנה למוכר לאחר
שלשים יום ובתוך שלשים יום הוכר הגנב אינו משלם לא
כפל מכר חוץ מאחר ממאה בו או חוץ מירו או רגלו
כללו על דבר ששיר בו דבר הניתר עמו בשחיטה פטור

מתשלומי ארבעה וחמשה ואם מכרו חוץ מוינתו
או חוץ מקרניו חייב בתשלומי ארבעה וחמשה שאו אינם
ניתרים עמו בשחיטה גנב וקטע ממנה אכר ואחר
כך מכרה או שמכרו חוץ ממלאכתה או שמכרה חוץ מל
יום אין כיוצאין טכנו תשלומי ארבעה וחמשה ואם תפש
הניזק אין כיוצאין מירו מכרו והיתה לו בו שתפות
פטור מתשלומי ארבעה וחמשה שותפין שגנבו אם
טבח אחר מהן או מכר מרעת חבירו משלמין תשלומי
ארבעה וחמשה ואם עשה שלא מרעת חבירו פטורין
מתשלומי ארבעה וחמשה וחייבין בכפל גנב ועמד
ברין ואכרו לו הריונין צא תן לו מה שגנבת ויצא ואחר
כך טבח או מכר פטור מתשלומי ארבעה וחמשה
אכרו לו חייב אתה ליתן לו וטבח או מכר אחר כך הרי זה
חייב בתשלומי ארבעה וחמשה הואיל ולא חתם הדין עליו
ועדין עומד הוא בגניבתו
הגונב מרשות הבעלים הואיל והגניבה עדין היא
ברשות פטור מן הכפל וכן אם טבח ומכר שם ברשותן
פטור ואם הגניבה נתחייב משום גנב אעפ שעדין
לא הוציאה מרשות הבעלים כיצד גנב טלה מן
הדיר והיה כושט ויוצא ומת ברשות הבעלים פטור
הגניבה או הוציאו מרשות הבעלים ומת חייב נתנו שם
בבית הבעלים לבסדרת בנו או לבעל חובו או לשמר תנם
ולשואל לטשא שכר ולשוכר והיה מושט זה שניתן לו ומת
פטור השמר הגניבה או שהוציאו מרשות בעלים ומת
חייב השמר או בעל החוב שניתן לו מפני שעדין לא
הוציאו הגנב מרשות בעליו היה העדר ביער כיון
שחכיש את הבחמה ופטור בתוך האילנות והעצים חייב
בתשלומי כפל ואם פטורו מסדח שם משלם תשלומי
ארבעה וחמשה גנב מרשות הבעלים ואחר שידעו
שגנבה הוציאה וטבחה או מכרה חוץ מרשותן או שגנב
וחייב חוץ מרשותן וטבח או מכר ברשותן משלם תשלומי

עליה הרי זה עובר בלא תעשה שנ לא תעשו עול במשפט
במרה במשקל ובמשורה אעפ שהמורד או השוקל
חסר גונב אינו משלם לו תשלומי כפל לא משלם לו המרה
או המשקל ואין לוקח על לאו זה מפני שהוא חיי בתשלומין
כל מי שמשאא בביתו או בחנותו מרה חסרה או
משקל חסר עובר בלא תעשה שנ לא יהיה לך בכיסך וגו'
ואפי היתה המרה עביט שלמימי רגלים אסור שאעפ
שאין זה לוקח ומוכר בה שמא יבוא מי שאינו יודע שהיא
חסרה וימרוך בה ואין לוקח על לאו זה שהרי אין בו מעש
היו המרות והמשקלות של בני העיר התומות בחותם
ידוע וזו המרה או המשקל החסירים בלא חותם הרי זה
מותר לשהותם לשאר תשמישי הבית כיוצא בזה
סלע שנפגמה מן הצד לא יעשנה משקל בין משקלותיו
ולא יורקנה בין גרשותיו ולא יקבנה ויתלנה בצואר בנו
שמא יבא אחר ויעשנה משקל לא או ישחוק או יחתוך או
יקוף או ישליך לים המלח חסרה ועמרה על מחצה
יקיים עמרה על פחות מחצה או על יתר ממחצה יקוף
עד שיעמידנה על מחצה ואם לא חסרה לא פחות משתות
יקיים לשאת ולתת בה אבל לא למשקל שכל פחות משתות
רוב בני אדם מוחלין בו במשא ובמתן סלע שנפגמה
באמצע אסור למכרה להרג או להרס מפני שמרמין בה את
אחריו אבל נוקבה ותולה אותה בצואר הקטן עושה אדם
מרותיו סאה וחצי סאה ורובע סאה וקב וחצי קב
ורובע הקב וחצי הרובע ושמיני הרובע אבל לא יעשה
קבים שלא תתחלף ברובע הסאה שהוא קב ומחצה וכן
במדות הלח עושה הין וחצי הין ורביעית ההין ולוג וחצי
לוג ורביעית ושמינית ואחר בשמונה בשמינית ולא אסרו
לעשות שלישית הין ורביעית הין אעפ שמתחלפין זה בזה
הואיל והיו במקדש מימות משה רבינו

אחר הנושא והנותן עם ישראל או עם הגוי עובר
עו אם מדר או שקל בחסר עובר על לא תעשה וחייב
להחזיר וכן אסור להטעות את הגוים בחשבון לא ידקדק
עמו שנ וחשב עם קנהו אעפ שהוא כבוש תחת ידך
קל וחומר לגוי שאינו כבוש תחת ידך והרי הוא אומר כי
תועבת ה' אלהיך כל עושה אלה כל עושה עול מכל מקום
וכן במדת הקרקע אם הטעה את חבירו במשיחת
הקרקע עובר בלא תעשה שנ לא תעשו עול במשפט במרה
במרה זו מדת הקרקע וכן הוא ענין פסו זה לא תעשו עול
במשפט זו מדת הקרקע ולא במשפט המשקל ולא במשפט
המרה אפי מרה קטנה כמשורה בני חבורה המקפידין
זה על זה שהחליפו הלק בחלק או לזה ממנו מאכל והחזיר
לו עוברין משום מרה ומשום משקל ומשום מניין ומשום
לאוין ופודעין ביום טוב המשיג גבול רעהו והכניס
מתחום חבירו בתוך תחומו אפי מלוא אצבע אם בחוקה
עשה הרי זה גולן ואם השיג בסתר הרי זה גנב ואם בארץ
ישראל השיג הגבול הרי זה עובר בשני לאוין בלאו גניבה
או בלאו גזילה ובלאו לא תשיג ואין חייב בלאוין זה אלא
בארץ שנ בנחלתך אשר תנחל קשה עונשן שלמדות
יתר מעונשן שלערייות שזה בינו לבין המקום וזה בינו לבין
חבירו וכל הטפר במצות מרות בכופר ביציאת מצרים
שהיא תחילת הצווי וכל המקבל מצות מרות הרי זה
בורה ביציאת מצרים שהיא גרמה לכל הציוויין

פרק שמיני

מצת עשה לצדק המאונים והמשקלות והמדות יפה יפה
ולדקדק בחשבונן בשעת עשייתן שנ מאוני צדק וגו' וכן
במדת הקרקע צריך לדקדק בחשבון משיחת הקרקע על
פי העיקרים המתאבדים בכתבי הגימטריא שאפילו מלוא
אצבע מן הקרקע רואין אותה כאילו היא מלוא סרסם
ארבע אמות המוכיזן לחריץ מזוללין במשיחתן
וחסמוכים לשפת הנדה אין מוטחין אותן כלל מפני שהן
שלבני רשות הרבים וחמורר את הקרקע לא ימור לאחד
בימות החמה ולאחד בימות הגשמי מפני שחחבל מתקצר

בימות החמה לפיכך אם מדר בקנה או בשלשלת שלברזל
וכיוצא בה אין בכך כלום אין עושין משקלות לא
שלברזל ולא שלעופרת ולא של שאר מינו מתכו כאו מפני
שמעלין חלודה ומתחרין אבל עושין שלצהיח סלע ושל
כווכית ושל אבן שהם וכיוצא בהן
אין עושין את המחק לא של דלעת מפני
שהוא מיקל ולא שלמתכת מפני שהוא מכביר אבל עושהו
של זית ושל אגוזים ושלשקמה ושלשכרוע וכיוצא בהן
אין עושין את המחק צדו אחר קצר וצדו אחר
עבה ולא ימחוק מעט מעט מפני שמפחיתו למוכר ולא
ימחוק בבת אחר מפני שמפחיתו ללוקח אין טובנין
את המשקלות במלח כרי שיפחתו ולא ירתוה בכרת הלח
בעת שמורד ואפי היתה המרה קטנה ביותר שהרי התורה
הקפידה על המרות בכל שהוא שנ ובשורה והיא מרה
קטנה אחר מלג בלוג מוכרי עשיות של ברזל
וכיוצא בהן צריך להיו חוטי המאונים שאהו השוקל בירו
תלוי באויר שלשה טפחים וגבוהין מן הארץ שלשה טפח ס
ואורך קני המאונים ואורך החוטים יב טפח מאונים
שלמוכרי צמר ושלמוכרי זבוב יהיה אורך החוטים ישהן
תלויין בו שני טפחים וגבוהין מן הארץ שני טפח והקנה
והחוטין ארכן ט טפחים מאונים שלמוכרי ושל בעל הבית
יהי אורך החוט שהן תלויין בו טפח וגבוהין מן הארץ טפח
והקנה והחוטין ארכן ששה טפחים החוט שתהיה בו
הפלים וכן חוט מאונים שלוהב ושל מוכרי ארנכן טוב ארכו
שלש אצבעות וגבוהין מן הארץ שלש אצבעות ואורך
הפלים ואורך השלשלאות שלו כפי מה שהוא רוצה
מניין שחייב הכוכר להכריע ללוקח בעת ששוקל לו שנאמ
אבן שליכה וצדק יהיה לך אמרה תורה צדק משלך ותן
לו וכמה בלח אחר לכאה וביבט אחר לארבע מאות
כיצד מבר לו עשר ליטר לח נותן לו גירוכין אחר כיעשרה
בליטרא ואם ככר לו עשרים ליטרין יבש נותן לו גירוכין
אחר מעשרים בליטרא וכן לפי חשבון זה בין רב בין כניט
בדא במקום שנהנו לככור עין בינן אבל במקום

שנהנו להכריע חייב להכריע לו טפח היה שוקל לו
עשר ליטרין לא יאמר לו שקול אחת אחת והכרע אלא
שוקל לו עשרה בבת אחת והכריע אחר לכולן כקום
שנהנו לכור ברקה לא ימור בגסה בגסה לא ימור ברקה
למהוק לא יגרוש ויוסיף ברכים וכן אם נהנו לגרוש לא
ימחוק ויפחות מן הרכים לא מורד ככנהג הכריעה
בני כרינה שרצו להוסיף על הכרות או על המשקלות לא
יוסיפו יתר על שתות שאם היה הקב משקל חכש ועשאוהו
מכיל ששה הרשות בידן יתר על ששה לא יעשו
הסוטון מקנה את מרותיו אחת לשלשים יום ובעל הבית
אחת ליב חרש והחטוני בקחן פעמים בשבת ומכרה
משקלותיו פעם אחת בשבת ומקנה מאונים על כל משקל
ומשקל כרי שלא יחלירו הכבקים לשקול שלשה רביעי
ליטרא נותן ליטרא בכף מאוני והבשר רביעי ליטרא בכף
שנייה שאם אתה אומר נותן חצו ליטרא ורביעי ליטרא
בכף אחת שמא יפול רביעי הליטרא ואין הלוקח רואהו
חייבין בר להעמיד שוטרים בכל כרינה וכרינה ובכל פלך
ופלך שיהיו מחזירין על החנויות ומצדקין את המאונים ואת
הכרות ופוסקין השערים וכל כי שנכ נא עמו משקל הכר
או כרה חסרה או מאונים מקלקלון יש להם רשות להכירה
כפי כוחו ולקנסו כפי ראות בית דין לחוק הדבר וכל כי
שמפקיע את השער ומוכר ביוקר מכין אותו וכופין אותו
וכוכר בשער השוק

פרק תשיעי

כל הגונב נפש מישראל עובר בלא תעשה שנ לא תגנוב
פסוק זה האמור בעשרת הדבריו הוא אזהרה לגונב נפשות
וכן המוכרו עובר בלא תעשה שזה בכלל לא ימכרו מסכר
עבר ואין לוקח על שני לאוין או מפני שהוא לאו שניתן
לאזהר מיתת בר שנ כי ימצא איש גונב וגו' ומיתתו בחנק

בכפל ואעפ שהחזיר הפלע למקומו והטלה לעררו הרי זה חייב באחריותו עד שיריע הבעלים שהרי כלתה שמירתו וכאילו לא החזיר כלום עד שיריע בעליו אבל הגנוב סלע מכיס חבירו או כלי מביתו והחזיר רבד הגנוב מביתו למקומו אם ירעו הבעלי בגניבתו ולא ירעו בחזירתו עדיין הגנוב חייב באחריותו עד שימנה את מעותיו מנה את כיסו ומצאו שלם המניין פטור ואם לא ירעו הבעלים לא בגניבתו ולא בחזירתו אפי' מניין אינו צריך לא כיון שהחזירו למקומו נפטר מאחריותו ברא ברבר שאין בו רוח חיים אבל הגנוב טלה מערר חבירו וירעו בו הבעלי והחזירו לערר שלא מרעת הבעלים ומת או נגנב חייב באחריותו ואם מנו את הצאן והיא שלימה פטור ואם לא ירעו הבעלים לא בגניבתו ולא בחזירתו אעפ' שמנו את הצאן והיא שלימה חייב באחריותו עד שיריע את הבעלי כדי שישמרו את הטלה הגנוב שהרי למרו דרך אחרת חוץ מדרך שאר הצאן שבערר זה.

פרק המישי

אסור לקנות מן הגנוב החפץ שגנב ועון גדול הוא שהרי מחזיק ירי עוברי עבירה וגורם לו לגנוב גניבות אחרות שאם לא ימצא לוקח אינו גונב ועל זה נאמר חולק עם גנב שונא נפש הגנוב ומטר ולא נתיאשו הבעלים ואחר כך הוכר הגנוב ובאו עדים שזה החפץ שמכרו לפני הוא גנבו בפנינו חוזר החפץ לבעליו והבעלים נותנין ללוקח דמים ששקל לגנוב מפני תקנת השוק והבעלים חוזרין ועושים דין עם הגנוב ואם גנב מפורסם הוא לא עשו בו תקנת השוק ואין הבעלים נותנין ללוקח כלום אלא חוזר הלוקח ועושה דין עם הגנוב ומוציא מכנו דמים ששקל לו נתיאשו הבעלים מן הגניבה בין שנתיאשו ואחר כך מכר הגנוב בין שנתיאשו אחר שמכר קנה הלוקח ביאוש ושינוי רשות ואינו מחזיר הגניבה עצמה לבעליה לא נותן להם הדמים אם לקח מגנוב מפורסם או אינו נותן כלל לא חפץ ולא דמים מפני תקנת השוק אם לא היה זה המוכר גנב מפורסם בזמן שהלוקח עושה דין עם בעל הבי אס' אי ערי בכמה לקח הרי התגר נשבע בנקיט חפץ בכמה לקח ונוטל מן הבעלי וכל הנשבע ונוטל שבועתו מרבירה ונשבע בנקיטת חפץ כמו שיתבאר בכמו במוזן שהלוקח עושה דין עם הגנוב והוא אומר בכך וכך לקחתי מכך והוא אומר לא מטרתיך לא בפחו מזה התגר נשבע בנקיטת חפץ ונוטל מן הגנוב שאין הגנוב יכול לישבע בפני שהוא חשוד על השבועה גנב ופרע בחובו גנב זמרי בהקיפו אין בזה תקנת השוק לא הבעלים נוטלים הגניבה בלא דמים וישאר חוב אילו על הגנוב כשהיה משכן הגניבה בין שמשכנה ביתר על רמיה או בפחות מרמיה הבעלים נותנין לבעל המשכן וחוזרין ועושים דין עם הגנוב לא אם כן היה הגנוב מפורסם כמו שביארנו הלוקח כגנב שאינו מפורסם בין שלקח מכנו שיהי כאה במאתים או שיהי כאתים במאה הרי זה נוטל הדמים מבעל הבית ואחר כך מחזיר הגניבה מפני תקנת השוק כמו שבארנו היה נושה בגנוב מאה וזו וגנוב והביא לבעל חובו ונתן לו מאה אחרת הרי הגניבה חוזרת לבעליה ואומרים לזה לך ותבע הגנוב במאתים שלא נתת לו המאה האחרת מפני החפץ שהביא לך בלבר כשם שהאכנתו בראשונה האמתו באחרונה לקח סגנוב שאינו מפורסם במאה ומטר לאחר בקל וחוסר הגנוב בעל הגניבה נותן לזה האחרון קב ונוטל גניבתו וחוזר הבעל ונוטל עשרים שלשבר מן המוכר ונוטל המאה מן הגנוב יאם גנב מפורסם הוא נוטל המאה ועשרי מן התגר שלקח מן הגנוב והולך התגר ותובע הגנוב במאה שלקח והוא הדין אם מכר חשני לשלישי והשלישי לדביעי אפילו מאה שהוא נוטל מכל אחד ואחד מה שגשבר ונוטל הקרן מן הגנוב וכל הדברים האלו לפני ייאוש כמו שבארנו בעל הבית שאינו עשוי למכור את כליו ויצא לו שם גניבה

בעור והכיר כליו וספריו ביד אחריו או שהיה עשוי למכור והיו כליו או שהכיר מכלים העשויין להשאיל ולהשכיר אם באו עדים שזה כליו שלוח ישבע זה שהן בידו בנקיט חפץ בכמה לקח וישול מבעל הבית ויהזיר לו כליו היה בעל הבית עשוי למכור את כליו ולא היו מדברים העשוי להשאיל ולהשכיר אעפ' שיצא לו שם גניבה בעיר והוכרו כליו אינו מהזיר מיד הלוקחות שמא הוא מכרם לאחרין אבל אם באו בני אדם ולנו בתוך ביתו ועמר וזעק כלילה ונגבו כליו וספריו ובאו בני אדם ומצאו מחתרת חתורה ובני אדם שלנו בתוך ביתו ויצאין וצדורות שלכלים על כתפיה והכל אומרי הללו כליו וספריו שלפלו הרי זה נאמן וישבע זה שהכלי בידו בנקיטת חפץ כמה הוצי וישול מבע הגניבה ויהזיר לו כליו גנב שהחזיק ונתפרסם שנכנס לתוך בית חבירו ועדים מעירים שיצא וכלים טמונים לו תחת כנפיו אעפ' שהיה שם בעל הבית וטען ואמר לקוחין הן בידי ובעל הבית אומר גנבים הם אם היה בעל הבית שאי דרכו למכור את כליו ואותם כלים אין דרך בני אדם להשמינן ואין דרך אותו המוחזק להצניע כלים תחת כנפיו הרי בעל הבית נאמן וישבע בנקיט חפץ ונוטל כליו ואם אין אדם זה מוחזק בגניבה אין בעל הבית נאמן לא נשבע זה שהכלי בידו שבועת הסת סהמלים האלו לקוחים הם בידו והולך

פרק ששי

כל דבר שחוקתו שהוא גנוב אסור ליקח אותו וכן אם רוב אותו הרבר שהוא גנוב אין לוקחין אותו לפיכך אין לוקחים מן הרועים צמר או חלב או גדיים אבל לוקחין מהן חלב וגבינה במרבר אבל לא ביישב ומותר ליקח מן הרועי ארבע צאן או ארבע גיזות של צמר מערר קטן או ה מערר גדול שאין חוקתו שהוא גנוב ברבר זו כללו שלרבר כל שהרעה מוכרו אם היה בעל הבית מרגיש בו מות ללקחו מן הרעה ואם אין בעל הבית מרגיש בו אסור ללקחו אין לוקחין משומרי פירות עצים או פירות לא בזמן שהן יושבין ומוכרין והמלי והפלס לפנייהם שהרי הרבר גלוי ויש לו קול ואין זה גניבה ולוקחין מפתח הגינה אבל לא מאחורי הגינה וטולן שאמרו הטמן אסור לקחת מהן ומות לקחת מן הארים שהרי יש לו חלק בפירו ובעצים אין לוקחין מן הנשים ומן העברים ומן הקטנים אלא דברים שחוקתן שהן שלהן מרעת הבעלים כגון נשים שמכרו כלי פשתן בגליל או עגלים בשרון וטולן שאמרו הטמן אסור ליקח מהן מפני שהן בחוקת גניבה ולוקחים בצים ותדנגלים בכל מקום ככל אדם ואם אמר הטמן אסור לוקחין מן הברדין זתים במרה ושמן במרה אבל לא זתים מועטים ולא שמן מועט שחוקתן גניבה הם וכן כל כיוצא בהם מוכין שהכובס מוציא הרי לו שלו ושהכורק מוציא הרי אלו של בעל הבית הכובס נוטל שלשה חוטין והן שלו יתר מיכן של בעל הבית אם היה שחור על גבי לבן נוטל את הכלי והם שלו החייט ששייר מן החוט כדי משיכת מהט ושייר מן הכגר מטלית שהיא שלשה אצבעות על שלשה אצבעות חייב להחזירן לבעלים פחות מיכן שלו נסורת שההרש מוציא במעצר שלו בכשיל שלבעל הבית ואם היה עושה אצל בעל הבית אף הנסורת שלבעל הבית וכל הדברים האלו וכיוצא בהן הולכין בהן אחר כנהג המדינה כל אומן שמכר רבד מן הרברים שאינו שלו כחלק הכרינה כגון מוכי שמסין הסודק במקום שנתנו שיהיו שלבעל הבית אסור ליקח ממנו מפני שהן בחוקת גניבה אבל לוקחין ממנו סר מלא מוכין ואם מכר האומן דברים שהן שלו בחלסת מדינה לוקחין ממנו ואם אמר הטמן אסור

פרק שביעי

חשוקל לחבירו ממטקלו חסרות מן חמשקל שחשכמו עליו בני ארבעת המדינות או חסודי צדקה חסרה בהמדינה

פרק שני

הגזילה שלא נשתנית לא הרי היא כמו שהיתה אף על פי שנתיאשו הבעלים ממנה ואעפ"י שבת הגזול והרי היא ביד בניו הרי זו חוזרת לבעליה בעצמה ואם נשתנו ביד הגזול אעפ"י שעדיין לא נתיאשו הבעלים ממנה קנאה בשינוי ומשלם דמיה בשעת הגזילה ודין זה דין תורה הוא שנאמר והשיב את הגולה אשר גזל מפי השמועה למרו אם היא כשגולה משלם אותה ואם נשתנית בידו משלם דמיה נתיאשו הבעלים ממנה ולא נשתנית קנה הגזול כל השבח שהשיבה אחר יאוש ואינו משלם לא כשעת הגזילה ורבר זה מרבריהם מפני תקנת השבים וכשמחזיר לו הגזילה שמין לו השבח ונוטל מן הגזול מכרה הגזול או נתנה במתנה אעפ"י שלא נשתנית הגזילה אינה חוזרת בעצמה מיר הלוקח הואיל ונתיאשו הבעלים בין לפני מכירה ונתינה בין לאחר מכירה ונתינה קנאה הלוקח בייאוש ושינוי רשות הגזול והשיבה ומכר או הוריש לפני יאוש מה שהשיב הוריש ומה שהשיב מכר וקנה לוקח או יורש את השבח ונוטל רמי השבח מנגזל ומחזיר הגזילה וחוזר הנגזל ונוטל רמי השבח מן הנגזל שהרי לא נתיאש וכן אם השיב הלוקח או הוריש נוטל השבח מן הנגזל מכר הנגזל על פי שהשיב הגזילה לבעליה מכרה הגזיל לישא אחר שהשיב הואיל והגזול ישרא וזה שהיא בידו ישרא קנה השבח ואם תפס הנגזל אין מוציאין מידו כבר ביארנו שהגזילה שהשיבה אחר יאוש או אחר שנשתנית השבח לנגזל מפני תקנת שבים אעפ"י שהשיבה מאליה כיצד גזל פרה ונתעברה אצלו בין שילדה קודם שתבעו ברין בין שעדיין לא ילדה גזל רחל ונטענה אצלו בין שגזלה קודם שתבעה ברין בין שעדיין לא גזלה הואיל ונתיאשו הבעלים משלם כשעת הגזילה ואם ילדה וגזלה הנזות והולדות של גזול ואם עדיין לא ילדה ולא גזלה שמין לו ונוטל השבח מן הנגזל ומחזיר הבהמה עצמה גזל פרה מעוברת ונתיאשו הבעלים ואחר כך ילדה רחל טעונה ונתיאשו הבעלים ואחר כך גזלה משלם דמי פרה העומדת לילד ודמי רחל העומד ליגזל ואם לפני יאוש או קודם שנשתנה ילדה או גזלה הרי הנזות והולדות של בעלים ואעפ"י שנתעברה או נטענה ביד הגזול הואיל ולא נתיאשו הבעלים ולא נשתנית הגזילה ברשות בעליה היא עדין אעפ"י שהגזול חייב באונסיה נגב או גזל והקדיש וטבח אחר שנתיאשו הבעלים הרי היא ברשו הגזול משעה שהקדישה בלבד כדי שלא יהא חוטא נשבר וכל ולדותיה וגזותיה משעת גניבה עד שעת הקדש של בעלים ברא בשבח הבא מאיליו כגון גזות וולדות אבל אם היתה כחוישה ופסמה אפי לפני יאוש נוטל מן הנגזל שבח הפטום וכן כל כיוצא בזה משבז שיש בו הוצאה שינוי החזור לבריותו אינו שינוי כיצד הגזול עצים ורבין במסמרים ועשה מהן תיבה אינו שינוי שהרי איש לפרקן וחוזרין לוחות כשהיו גזל עפר ועשאהו לבניה לא קנה שאם ירוק הלבנה תחזור עפר כשהייתה גזל לשון ש' מתכת ועשאהו מטבע לא קנה שאם יתיך המטבע יחזו לשון כשהייתה וכן כל כיוצא בזה אבל הגזול עצים ושרפן וקצצן או חפר בהן ועשאן כלים או שגזל צמר וצבעו או נפצו ולבנו או שגזל טווי ועשאהו בגד או שגזל לבנה ועשאהו עפר או אכנים וסתתן או מעות והתיכן הרי זה שינוי בידו שאם יעשה מעות אחרות פנים חדשות הן וכן כל כיוצא בהן הגזול מעות ישנות ושפן וחרשן לא קנה שהרי מתישנין וחוזרין כשהיו גזל מעות חדשים וישני קנה שאם יחרשם פנים חדשות הן גזל רקל מחובר וקצצו לא קנה ואפי כרת חליות חליות עשהו קורות קנה גזל קורות גדולות ועשאן קטנות לא קנה קצצן לוחות עד שנשתנה שם קנה גזל לולב והפריד עליו קנה העלים גזל עלים ועשאן חופייה קנה גזל טלה ונעשה איל עגל ונעשה

שור הרי זה שינוי בידו וקנהו ומשלם כשעת הגזילה ואעפ"י שלא נתיאשו הבעלים גזל כלי ושברו אין שמין לו הפחת לא משל דמיו והכלי השבור שלגזול ואם רצו הבעלי לישול הכלי השבור נוסלין ומשלם הפחת שזו תקנה היא לבעלים ואם לא רצו הרשות בידן וכן כל כיוצא בזה גזילה שלא נשתנית והוקרה אף על פי שנתיאשו הבעלים ממנה הרי זו חוזרת לבעלים ואין לגזול בה כלום שלא תקנו לגזול את השבח אחר יאוש לא כגון שבח גזות וולדות אבל שבת היוקר אם היתה הגזילה חוזרת בעיניה אינו זוכה בה

פרק שלישי

הגזול חבית שליון מחבירו והרי היא שוה דינר בשעת הגזילה והוקרה אצלו ועמרה בארבעה אם שבר החבית או שנה אותה או סכרה או נתנה במתנה אחר שהוקרה משלם ארבעה בשעת הוצאה מן העולם שאילו הניחה היתה חוזרת בעצמה נשברה מאליה או אברה משלם דינר בשעת הגזילה היתה שוה בשעת הגזילה ארבעה ובשעת הוצאה מן העולם דינר משלם בשעת הגזילה בין ששברה או שתאה בין שנשברה או אברה מאליה וכן כל כיוצא בזה הגזול חותל שיש בו חמשים תמרים וכשימכר החותל כולו כאחת ימכר בתשעה וכשימכר אחת אחת ימכר בעשר אינו משלם לא תשעה ואין הגזול יכול לומר לו אני אחת אחת הייתי מוכר וכן הרין במזיק וכן כל כיוצא בזה בנכסי הדיוש אבל בהקדש אינו כן לא משלם עברה גזל בהמה והזקינה או כחשה כחש שאינו יכול לחזור כגון חלאים שאין להם רפואת תילה או שגזל מטבע ונכרך או פסלו המלך או שגזל פירות והרקיבו כולן או שגזל יין והחמיץ הרי זה כמי שגזל כלי ושברו ומשלם בשעת הגזול אבל אם גזל בהמות וכחשו כחש שאיפשר להזור או שגזל עבדים והזקינה או שגזל מטבע ונפסל במדינ' או והרי הוא יוצא בכרינה אחרת או שגזל פירות והרקיבו מקצתם או תרובה ונטבאת או שגזל חמין ויגבר עליו הפסח או בהמה ונעברה בה עבירה או נפסלה כליקרב או שהיתה יוצאה להסקל או כן הרי שלך לפניך וכדויר אותה בעצמה ברא בשהחזיר הגזילה אבל אם נשרפה הגזילה או אברה אחר שנאסרה בהנאה חייב להחזיר לו דמיה כשעת הגזילה לפיכך אם כפר בו אחר שנאסרה בהנאה ונטבע חייב לשלם קרן וחומש ואיש הגזול בהמה ונשא עליה משא או רכב עליה או הרש או רש בה וכיוצא בזה והדויר לבעליה אף על פי שגבר בלא תיעשה אינו חייב לשלם כלום שהרי לא הפסידה ולא הכחישה ואם הרזק אדם זה לגזול או לעשוק או לעשות מעשים אלו פעם אחר פעם קונסין אותו ואפילו בחוצה לארץ ושכין השכר או השבח שהשיב בבהמה ומשלם לנגזל התוקף עברו של חבירו ועשה בו מלאכה ולא בטלו ממלאכה אחרת פטור שטח לו לאדם שלא יבטל עברו ואם בטלו ממלאכה אחרת משלם לו כפועל התוקף ספינתו שלח חבירו ועשה בה מלאכה אם אינה עשויה לשכר שמין כמה פחתה ומשלם ואם היא עשויה לשכר אם ירד לה בתורת שכירות הואיל וירר שלא ברשות אם רצה הבעל לישול שכרה נוטל רצה לישול פחתה נוטל ואם ירד לה בתורת גזל נותן הפחת וכן כל כיוצא בזה הדר בחצר חבירו שלא מדעתו אם אותה חצר אינה עשויה לשכר אינו צריך להעיל לו שכר אף על פי שרדך זה הדר לשכור מקום לעצמו שזה נהנה וזה אינו חסר ואם החצר עשויה לשכר אף על פי שאין דרך זה לשכור צריך להעלות לו שכר שהרי חסרו ממון מי שהיה לו צמר וסמנים שרויין ובא אחר וצבע הצמר בסמנים שלא מדעת חבירו משלם לו דמי מה שהפסיד בצמר ואינו מחשב לו שבח סמנים שעל גבי הצמר ואם תפס הניזק דמי מה שחסרו מן הסמנים אין מוציאין מידו השלח יד בפקדון בין ששלח יד בעצמו או על יד

אין הגנב חייב מיתת חנק ער שיגנוב את הישרא
ויכניסנו לרשותו וישתמש בו וימכרו לאחריו שנ והתעמר
בו ומכרו ואפי לא נשתמש בו לא בפחו משה פרוטה כגון
שגשען עליו או נסמך בו אעפ שהנגנ ישן הרי זה נשתמש
בו ונשתמש בו ומכרו ועדין הגנב ברשות
עצמו ולא הכניסו הגנב לרשותו פטור גנבו והוציאו
לרשותו ונשתמש בו ולא מכרו או מכרו קורם שישתמש בו
או נשתמש בו ומכרו לאחר מקרוביו שלגנב כגון שמכרו
לאביו או לאחיו הרי זה פטור שנאם גונב נפש מאחיו ער
שיברילנו מאחיו ומקרוביו במכירה וכן אם גנבו
והוא ישן ונשתמש בו כשהוא ישן ומכרו ועדין הוא ישן
הרי זה פטור וכן אם גנב אשה ומכרה לעובריה בלבר כגו
שהתנה על הלוקח שוו השפחה לו ואין לך אלא הולדות
הרי זה פטור הגונב את בנו או את אחיו הקטן וכן
האפטרופין שגנבו את היתומים שהן סמוכין אצלם ובעל
הבית שגנב אחד מבני ביתו הסמוכין על שולחנו ומלמד
תינוקות שגנב אחד מן הקטנים הלמדים אצלו אעפ
שנשתמש בו ומכרו פטור שנ ונמצא בידו פרט לאלו שהן
מצויין בידם אחד הגונב את הגדול או הגונב את
הקטן בן יומו שכלו לו חרשיו בין זכר בין נקבה בין שהיה
הגנב איש או אשה הרי זה נהרגין שנ גונב נפש מכל מקום
ואחר הגונב את ישראל או שגנב גר או עבר משוחרר
שנ נפש מאחיו ולא בכלל אחינו הן בתורה ובמצות אבל
הגונב את העבד או מי שחציו עבד וחציו בן חורין פטור
הבא במחתרת בין ביום בין בלילה אין לו רמים
לא אם הרגו בעל הכית או שאר הארס פטורין ורשות יש
לכללהורגו בין בחול בין בשב בכל מיתה שימלין להמיתו
שנ אין לו רמים ואחר הבא במחתרת או גנב שנמצ בתוך
גנו של ארס או בתוך חצרו או בתוך קרפיו בין ביום בין
בלילה ולכה נאמר כחתרת לפי שדרך רוב הגנבים לבוא
במחתרת בלילה וכפני מה התירה תורה רבו של
גנב אעפ שבא על עסקי כמון לפי שהוקתו שאם עמד בעל
הכית לפניו ומנעו יהרגו ונמצא זה הנכנס לבית הבירו
לגנב כרוף אחר חבירו להרגו ולפיכך יהרג בין שהיה
גדול בין שהיה קטן בין זכר בין נקבה היה הדבר
ברור לבעל הבית שזה הגנב הבא עליו אינו הורגו ואינו בא
לא על עסקי כמון אכו להרגו ואם הרגו הרי זה הורג נפש
שנ אם זרחה השמש עליו אם ברור לך הדבר כשמש
שיש לו שלום עכך אל תהרגו לפיכך אב הבא במחתרת
על בנו אינו נהרג שוראי שאינו הורגו אבל הבן הבא על
אביו נהרג וכן הגנב שגנב ויצא או שלא גנב
וכצאו יוצא מן המחתרת הואיל ופנה עורף ואינו הורג יש
לו רמים וכן אם הקיפוהו בני ארס או עדים אעפ שעדין
הוא ברשות זה שבא עליו אינו נהרג ואין צריך לומר
אם בא לבר שאינו נהרג וכן הבא במחתרת לתוך
גונתו או לתוך שדהו או לתוך הריר והסוד יש לו רמים
שחוקתו שבא על הממון בלבר לפי שאין רוב הבעלים
מצויים במקומות אילו כל גנב שיש לו רמים אם
נפל עליו נל בשבת מפקחים עליו ואם שבר כלים כביאתו
חייב בתשלומין אבל מי שאין לו רמים ששבר כלים
כביאתו פטור כמו שביארנו

ברוך רחמנא דסייען

הלכות גזלה ואבדה

יש בכללן שבע מצוות שתי מצוות עשה וחכש מצוות לא
תעשה וזהו פרטן א שלא לגזול ב שלא לעשוק
ג שלא לחמוד ד שלא להתאזות ח
להשיב את הגוילה ו שלא יתעלם מן האבדה ז
להשיב האבדה וביאר מצוות אילו בפרקים אילו

פרק ראשון

כל הגזול את חבירו שיה פרוטה עובר בלא תעשה שנ לא

תגזול ואין לוקין על לאו זה שהרי הכתוב נתקו לעשה שאם
גזל חייב להחזיר שנ והשיב את הגוילה אשר גזל זו מצות
עשה ואפי שרף הגולה אינו לוקה שהרי הוא חייב לשלם
דמיה וכל לאו שניתן לתשלומין אין לוקין עליו ואסור לגזול
כל שהו דין תורה אפי גוי עובר עו אסור לגזלו או לעשוק
ואם גזלו או עשקו יחזיר אי זהו גזול זה הלוקח ממון הארס
בחזקה כגון שחטף מידו מטלטלין או שנכנס לרשותו שלא
ברצון הבעלי ונטל משם כלים או שתקף בעברו ובבהמתו
ונשתמש בהן או שירד לתוך שדהו ואכל פירותיה וכל
כיוצא בזה הוא הגזל שנ ויגזול את החנית מיר המצרי
אי זהו עושק זה שבא ממון חבירו לתוך ידו ברצון הבעלי
וכיון שתבעוהו כבש הממון בחזקה ולא החזירו כגון שהיה
לו ביר חבירו הלאה או שכירות והוא תובעו ואינו יכול
להוצי ממנו מפני שהוא אלם וקשה ועל זה נאם לא תעשק
את דעך כל הגזול חייב להחזיר הגוילה עצמה שנ והשיב
את הגוילה אשר גזל ואם אברה או נשתנית משלם דמיה
בין שהורה מפי עצמו בין שבאו עליו עדים שגזל הרי זה
חייב לשלם הקץ בלבר אפי גזל קורה ובנאה בבירה
הואיל ולא נשתנית דין תורה הוא שיהרוס את כל הבניין
ויחזיר קורה לבעליה אבל תקנו חכמי מפני תקנת השבים
שיהיה נותן את דמיה ולא יפסיד הבניין וכן כל כיוצא בזה
אפי גזל קורה ועשאה בסוכת החג ובא בעל הקורה
לתובעה בתוך החג נותן לו את דמיה אבל אחר החג הרי זה
ולא נשתנית ולא בנאה בטיט מחזיר את הקורה עצמה
הגזול פחות משה פרוטה אעפ שעבר אינו בתורת
השב גולה גזל שלש אנודו שוות שלש פרוטות והחלו והרי
שלשתן שוות שתי פרוטות והחזיר לו שתים חייב להחזיר
השלישית הואיל ובתחילה היתה שווה פרוטה גזל שתים
שוות פרוטה והחזיר את גוילה יש כאן מצות השיב גוילה
אין כאן הגזול את חבירו ביישוב והחזיר לו גוילתו
במדרג הרשות ביר הגזול אם רצה נוטל ואם לאו אימלו
אני נוטל לא ביישוב שבא תאגם ככני כאן וזהו היא
ברשות הגזול ובאחריותו ער שהחזירנה לו ביישוב וכן
ברמי הגוילה הגזול את חבירו והבליע לו בחשבון
יצא ואם החזיר לכיסו שיש בו מעות יצא שארם עשוי
למשמש בכיסו בכל שעה והרי מנה הטעו שהחלו לו בכלל
מעותיו ומניין שלא מרעת פוטר ואם החזיר לנים שאין בו
כלום לא יצא וחייב באחריות הגזלה ער שיודיעו שהחזיר
לכים פלני כל החומר עברו או אמתו או ביתו וכליו
שלחבירו או כל דבר שאיפשר לו שיקנהו ממנו והחזיר
עליו ברעיו והפציר בו ער שלקחו כסנו אעפ שנתן לו רבו
רבים הרי זה עובר בלא תעשה שנ לא תחמוד ואין לוקין
על לאו זה מפני שאין בו כעשה ואינו עובר בלאו זה ער
שיקח החפץ שחמד כעניין שנ לא תחמוד כסף וזהב עליה
ולקחת לך חימוד שיש בו כעשה
כל המתאזה ביתו או אשתו וכליו של חבירו וכן כל כיוצא
בהן משאר דברים שאיפשר לו לקנותן ממנו כיון שחשב
בלבו היאך יקנה דבר זה ונפתה לבו ברבר עבר בלא
תעשה שנ לא תתאוה ואין תאוה לא כלב בלבר
התאוה מביאה לירי חמוד והחמוד מביא לירי גזל שאם
לא רצה הבעלים למכור אעפ שהרבה להם בדמים והפציר
ברעים יבא לירי גזל שנ וחמרו בתים וגזלו ואם עברו
הבעלים בפניו להציל ממנם או מנעוהו לגזול יבא לירי
שפיקות דמים צא ולמוד ממעשה אהאב ונבות הא למדת
שהמתאז עובר בלאו אחר והקינה דבר שהתאוה ברפנד
שהפציר בבעלים או בבקשה מהן ער בר בשני לאוי לכך נא
לא תחמו ולא תתאוה ואם גזל עבר בג לאוין כל הגזול את
חבירו שיה פרוטה כאילו נוטל נטמתו כמנו שנ כן ארחות
כל מצע בצע את נפש וגו ואעפכ אם לא היתה הגוילה
קיימת ורצה הגזול לעשות תשובה ובא מאליו והחזיר רבו
הגוילה תקנת חכמים היא שאין מקבלין ממנו לא עוררין
אותו ומחליין לו כדי לקרב הדרך הישרה על הטבים וכל
המקבל ממנו דמי הגולה אין רוח חכמים נוחה במו

עוברי עבירה ועובר על ולפני עור לא תתן מכשול
אסור ליהנות ברבר הגזול ואפי' לאחר יאוש והוא שירע
בוראי שרבר זה הוא הגזילה עצמה כיצד ירע
בוראי שבהמה זו גזולה אסור לרכוב עליה או להרוש בה
גזול בית או שרה אסור לעבור בתוכה או ליכנס בה
בחמה מפני החמה ובנשמים מפני הנשמי ואם דר בתוכה
חייב להעלות שבר לבעלים כדן הדר בחצר חבירו שלא
סרעתו גזול דקלים ועשה מהן גשר אסור לעבור עליו
וכן כל כיוצא בזה מי שעבר ואכל הגזילה אחר
יאוש פטור מלשלם ואם אכל קורס יאוש ורצו הבעלים
לגבות מן האוכל גובין שעדין ברשותן היא ואם רצו גובי
מן הגזול הגזול ומת בין שהאכיל את הגזילה לבנים
אחר יאוש בין שלא האכילם לא מכרה או אברה אם הניח
קרקע חייבין לשלם אבל מן המטלטלין אינן חייבין לשלם
שרמי הגזולה חוב הן על הגזול ואין המטלטלין משתעבדין
לבעל חוב כבר תקנו הגאונים לגבות בעל חוב מן
המטלטלין ואפי' במלוה על פה לפיכך חייבין לשלם בין
אכלו בין לא אכלו בין נתיאשו בין לא נתיאשו בין כן
הקרקע בין מן המטלטלין שהניח דין הלוקח מטלטלין
מן הגזול כלוקח מן הגנב אם גזול מפורסם הוא לא עשו בו
תקנת השוק ואם אינו מפורסם עשו בו תקנת השוק ונתן
הגזול רמים שנתן ולוקח גזילתו וחזור ותובע הגזול ברמי
הגזילה ואם כבר נתיאשו הבעלים קנה לוקח עצמה של
גזילה ואינו מחזירה אסור ליהנות מן הגזול ואם
היה כיועט שלו אעפ' שרוב סמונו גזול מותר ליהנות כמנו
ער שירע בוראי שרבר זה גזול בירו בני ארס שחוקתן
גזולין וחוקת כל ממונן מן הגזול מפני שמלאכתם מלאכת
גזולין כגון המוכסין והליסטים אסור ליהנות מהן שחוקת
מאכל זה שהוא גזול ואין מצטרפין דינרים מן התיבת
שרתו שהכל בחוקת גזילה נטלו מוכסים כסותו והחזירו
לו אהרת הדין זה שלו מפני שזו כמכירה היא וחוקתה
שנתיאשו הבעלים ממנה ואינו יורע בוראי שזו גזילה ואם
היה ותקו ומחמיר על עצמו מחזירן לבעלים הראשונים
ברא שהמוכס כליסטים בזמן שהמוכס גוי או
מיכס העומר מאליו או מוכס העומר מחמת המלך ואין לו
קצבה לא לוקח מה שירצה ומניח מה שירצה אבל מכס
שפסקי המלך ואמר שיקח שלישי או רביעי או דבר קצוב
והעמיד מוכס ישראל לגבו חלק זה למלך ונרע שאדם זה
נאמן ואינו מוסף כלום על מה שגזר המלך אינו בחוקת
גזול לפי שדין המלך דין הוא ולא עור לא שהוא
עובר המכריח ממכס זה מפני שהוא גזול מנת המלך בין
שהיה המלך גוי בין שהיה מלך ישראל וכן מלך שהשים
כס על בני העיר או על כל איש ואיש דבר קצוב משנה
לשנה או על כל שרה ושרה דבר קצוב או שגזר שכל מי
שיעבור על דבר זה ילקחו כל נכסיו לבית המלך או כל מי
שימצא בשרה בשעת הגזול הוא יתן המס שעליה בין
שהיה הוא בעל השרה בין שאינו בעל השרה וכל כיוצא
ברברו אילו אינו גזול וישראל שנבה אותן למלך אינו בחוק
גזול והרי הוא כשר והוא שלא יוסף ולא ישנה ולא יקח
לעצמו כלום וכן מלך שכעס על אחר מעבריו
ושמשו מבני המדינה ולקח שרה או חצרו אינה גזול ומותר
ליהנות בה והלוקחה מן המלך הרי היא שלו ואין הבעלים
מוציאין אותה מידו שזה דין המלכים טלם ליקח כל ממון
שמשיה כשכועסין עליה והרי המלך הפקיע שעבורו ונעשו
חצר זו או שרה זו סהפקר וכל הקונה אותה מן המלך וסח
בה אבל מלך שלקח חצר או שרה שלאחר מבני המדינה
שלא בריונין שחקה הרי זה גזול והלוקח ממנו מוציאין
הבעלי מידו כללו שלרבר כל דין שחוקק אותו המלך לכל
ולא יהיה לאדם אחר בפני עצמו אינו גזול וכל שיקח מאיש
זה בלבר שלא כרת הירועה לכל לא חמס את זה הרי זה
גזול לפיכך נכאוי המלך ושטריו שמוכרים השרות במס
הקצב על השרות ממכרן ממכר אבל מס שעל כל איש
ואיש אינו גובה לא מן הארס עצמו ואם מכרו השרה

במס שעל הראש הרי זה אינו ממכר אם כן היה דין הכל
כך מלך שהיו דיניו שכל שלא יתן המס שעל השרה
תהיה השרה לנותן המס וברח בעל השרה מפני המס ובא
זה נתן מס שעליה למלך ואכל פירותיה אין זה גזול אלא
אוכל פירות ונותן המס ער שיחזרו הבעלים שדין הכלך
דין הוא כמו שאמרנו וכן מלך שגזר שכל מי שיתן
מס הקצוב על האיש ישתעבר בזה שלא נתן ובא ישראל
ונתן המס שעל ישראל זה העני הרי זה עובר בו יתר מרי
שרין המלך דין אבל אינו עובר בו בעבר
מלך שמת אילנות של בעלי בתים ועשה בהן
גשר מותר לעבור עליו וכן אם הרס בתים ועשאן דרך או
חומה מותר ליהנות בה וכן כל כיוצא בזה שדין הכלך דין
ברא במלך שמטבעו יוצא באותן הארצות
שהרי הסכימו עליו בני אותה הארץ וסמכה רעתן שהוא
ארונים והם לו עברי אבל אם אין מטבעו יוצא הרי הוא
כגזול בעל זרוע וכמו חבורת ליסטי המזויינין שאין דיניה
דין וכן מלך זה וכל עבריו גזולין לכל דבר

פרק ששי

קורות ואבנים ועצים וכיוצא בהן ששטפם הנהר אם
נתיאשו הבעלים כהן הרי אילו כותרין והן שלמצולן ואם
אינו יורע אם נתיאשו או לא נתיאשו חייב להחזיר ואין
צריך לומר אם היו הבעלים כרדפין אחריהם לפיכך
המציל מן הנהר וכוזו שלים וכשלוליתו שלנהר וכן הגוי
ומן הרליקה ומן הארי ומן הדוב ומן הנמר ומן הכרדלם
אם ירע בוראי שנתיאשו הבעלים הרי אילו שלו ואם לא
ירע יחזיר המציל מיד ליסטי ישראל הרי זה שלו מפני
שסתם הרבר שנתיאשו הבעלים ואם ירע שלא נתיאשו
חייב להחזיר אבל המציל מיד ליסטיס גוי או
מוכס גוי חייב להחזיר עיכתם הרבר עלא נתיאשו הבעלי
ואם ירע בוראי שנתיאשו דרו או שלו וככנו כה כתם
ליסטיס ישראל שנתיאשו הבעלים וכתם גוי לא נתיאשו
מפני שהבעלים יורעים שהגויס כרדפין מיד הגזול אעפ'
שאין ישי ידים שגזול לא בראיות העינית ובאופר הרעת
עווליים הצוכחים בתיך הפשתן הכלקטן כשהן להין
אין בו כיוצא גזול מפני שהן כפסידין הפשתן שלבעל השר
ואם יבשו אסורו מישו גזול שכבר הפסידו כה שהפסידו
ואם היו על הגזול אסורים אפי' כשהן להין כבר בארנו
בניזוקי מכון שהמוציא תבנו וקשו לרשות הרבים אין בהם
משום גזול אבל המוציא הנלל לרשות הרבים כה כה
הוצאת זבלים בין שלא בישית הוצאת זבלים היינוק ענין
משום גזול כי שנתחלפו לו כליו בבלים אחרים בבית
האבל או בבית המשתה הרי זה לא ישתכ בהן ער שיבא
הלה ויטיל את שלו נתחלפו לו בבית האוכן אם אשתו
ובניו ש'אוכן נתנו לו או שנתן לו האוכן ואכר לו טול
כלוך הרי זה לא ישתמש בהן ער שיבא הלה ויטול את שלו
אמר לו האוכן טול כליו זה הרי זה ישתמש בו ער
שיבא הלה ויחזו את שלו שפא כליו שלאוכן הוא או בעל
הבלי צוה את האוכן לכרו לו וכן כל כיוצא בזה דברים
הרבה אכרו חכמי משים גזול והעובר עליהן הרי זה גזול
מרבניהם כגון מפריהו יונים והמשרקים בקוביא
מפריהו יונים כיצד לא יפריח ארס יונים בתוך
היושוב שהרי לוקח מכון אחרים שלא ברין מפני שמשלח
זכר ויביא נקבה כשוכך אחר או נקבה ותבי זכר ולא יוני
בלבר לא כל העושה כזה בשאר עופות זה היה ובהכה דרו
זה גזול מרבניהם וכן אסרו חכמים לצוד יונים
בתוך היושוב מפני שהן של אחרים ואין פורשין נישוכין
ליונים לא אם כן הרחיק מן היושוב ארבע כולין ואם היה
יושב כרמים אפי' מאה מיל לא יפרוש שהיונים של בעלי
כרמים הם וכן לא יפרוש בתוך השוכבין אעפ' שהן שלו
או שלגוי או שלהפקר ואעפ' שהרחיק מן היושוב מאה מיל
מפני שהיונים באות ליושוב השוכבין מרחיק
את השוכב מן העיר חמשים אמה ולא יעשה אדם שוכך

בנועכרו ושלוחו הרי זה גולן ונתחייב באונסיו ונעשית
הגזילה ברשותו כדין כל הגולנים חשב לשלוח יד
בפקדון אינו חייב באחריותו עד שישלח יד ומשלח יד
נתחייב בו אעפ שלא חסר ממנו כלום אלא נטל הפקדון
ממקום למקום ברשותו כרי לשלוח בו יד הרי זה חייב
ששליחות יד אינה צריכה חסרון הגביה את החבית
ליטול ממנה רביעית נתחייב באונסיה אף עפי שלא נטל
אבל אם הגביה את הכיס ליטול ממנו דינר וכיוצא
בכיס מדברים שאינן גוף אחר הרי זה ספק אם נתחייב
בכל הכיס או לא נתחייב לא ברנר בלבר היו פירו מפקדון
אצלו ונטל מקצתו אינו חייב לא באחריות הפירות שנטל
ושאר הפקדון הונח במקומו ברשו בעליו הוא ואם נפטר
השאר מחמת זה שנטל חייב בכל כיצד הפה את
החבית במקומה ונטל ממנה רביעית או יתר אם נשברה
אחר שנטל והיא במקומה אינו חייב לא כמה שנטל שהרי
לא הגביה החבי ואם החמיצה משלם את דמי כולה כשעת
הגזילה וכן כל כיוצא בזה הכופר בפקדון בבר אם
היה ברשותו בשעת שכפר נעשה עליו גולן וחייב באונסיו
השואל שלא כדעת הבעלים הרי זה גולן היה
כלי ביד בנו על בעל הבית או ביד עבדו ולקחו אחר מהן
ונשתמש בו הרי זה שואל שלא כדעת ונעשה ברשותו
ונתחייב באונסיו עד שיחזירו לבעלים לפיכך אם החזירו
לקטן שהיה בידו או לעבד ואבר מהן או נשבר חיי לשלם
וכן כל כיוצא בזה החוטף משכון מיד הלוח שלא
ברשות בית דין הרי זה גולן אף על פי שהוא חייב לו ואין
צריך לומר אם נכנס לתוך בית חבירו וכסננו שהוא גולן
שנאמר בחוק תעמור

פרק רביעי

קנס קנסו חכמים לגולנין שיהיה הנגול נשבע על כל מה
שיטעין ונטל מן הגולן והוא שיהיה זה כוחוק שצולו בשני
עדים כיצד הרי שנכנס לתוך בית חבירו למשכנו

בפני עדים ולא היה כלום תחת כנפיו ויצא וכלים מוטלין
לו תחת כנפיו ולא ידעו העדי מה הן בעל הבית אומר כך
וכך גולתני בין שאם הגולן מעולם לא נכנסתי ולא נטלתי
כלום בין שאמר נכנסתי למשכן כמו שראו העדים אבל לא
נטלתי ולא היה תחת כנפיו לא כלים שלי בין שאם נטלתי
כלי זה ובעל הבית טוען שנטל זה וכלי אחר הרי בעל הבית
נשבע בנקיטת חפץ ונטל כל כה שיטעון ברא
ביטעין רברי שהוא אמור בהן או שהוא אכור שכפקידון
אצלו אותן רברים עשיין ומעין ברברים שאיפשר שינטלו
תחת הכנפים כמו שהעירו העדים ראוהו עדים
שנכנס למשכן את חבירו ולא ראוהו בעת שיצא או שיצא
ואין נראה תחת כנפיו כלום ובעל הבית טוען ואומר כך
וכך נטל אפי אומר מעולם לא נכנסתי שהרי מכהיש את
העדים הרי זה פטור שאם אכר נכנסתי ולא נטלתי נשבע
שבועת הסית שלא נטל כלום והולך שאיפשר שיכנס לגול
ולא גול היה ער אחר בעירו שנכנס ונטל כלים תחת
כנפיו ואינו יודע מה הן והוא אומר לא גולתי כלום או שאם
בחובי נטלתי הואיל ואין העד יודע מהו תחת כנפיו הרי
זה נשבע בנקיטת חפץ שלא גול שאינו כוחוק בגולנות לא
בשני עדים כשם שבעל הבית נשבע ונטל מן הגולן
כך שומר שלביגל הבית אפי אשתו של שומר נשבעת שזה
נטל כך וכך ומשלם הגולן היה שם לקיטו או שכירו עלבע
הבית אינן נשבעין ונטלין ואין הנגול יכול לישבע שהרי
לא היה בביתו בשעה שנגול ואין העדים יודעין מה נטל
תחת כנפיו כרי להיב הגולן להחזיר ואין כשבעין את
הנגול מפני שהוא חסיד על השבועה וכיצד עושים
כדין זה מחרים בעל הבית חרם כתם על מי שנטל בביתו
כלום ואינו כודה בבר ואפי הודה הגולן שגול קצת מחזיר
המקצ שהודה בה בלבר שהרי אין בעל הבית טוענו טענ
ודאי הנגול אדר כחמישה ואין יודע כי הוא הנגול
וכל אחר ואחר מהן תובעו ואם לי גולת אף על פי שאין

שם עדים שגול הרי כל אחר מהן שזה נשבע גולו ומשלם
גולה לכל אחר ואף דבר זה קנס הוא שקנסוהו חכמי
כפני שעבר עבירה וגול אבל דין תורה אינו חייב לשלם
כספק אמר לשנים גולתי אחר מכס או אביו של
אחר מכס ואינו יודע אי זהו אם בא לצאת ידי שמים היו
לשלם גזילה לכל אחר ואחר אבל כדין אינו נותן אלא
גזילה אחת והן חולקין אותה ביניהן שהרי אין אחר מהן
יודע שנגול אלא זה בא והודיעם ולא קנסו חכמים ברבר
זה מפני שאין לו תובע הטוען את חבירו ואם לו גולתני
מאה אם לא גולתי נשבע שבועת הסת כדין כל נתבע
ואם הודה שגולו חמשי משלם ונשבע שבועת התורה על
השאר כדין כל מודה במקצת שהרי לא החוק גולן בעדים
וכן הטוען את חבירו שנכנס לביתו וגולו כלים והוא
אומר דרך משכון לקחתי בחובי שיש לי אצלך ובעל הבית
אומר אין לך בירי כלום אף על פי שהודה שמשכנו שלא
ברשות הואיל ואין שם עדים שמעידו שגול הרי זה נשבע
ונביה חובו כן המשכון שהפה שאמר היא הפה שהתיר
והואיל והוא נשבע ונטל הרי זה נשבע בנקיטת חפץ כמו
שיתבאר בהלכות טוען ראוהו עדים שנכנס לתוך
בית חבירו שלא בפני בעל הבית ונטל משם כלים אעפ
שהוציאן כגולין ואעפ שבעל הבית הזה עשו לסכור את
כליו אם טען ואמר דרך גול לקחן והלה אומר ברשותך
באתי ואתה מכרת לי או נתתם ליאו בחוב שיש לי אצלך
תפשתים אינו נאמן שכל הנכנס לבית חבירו שלא בפניו
ונטל כלים משם והוציאן בפני עדים הרי זה בחוקת גולן
לפיכך מחזיר הכלים לבעל הבית ואין כאן שבועה שהרי
העדים ראו מה גול ואחר שיחזיר חוזר ותובע את בעל
הבית בכל מה שיטעון והדין ביניהן וכן אם היה
שם ער אחר בלבר ובעל הבית טוען שגולו הוא כלי זה
בירו והלה אומר לקח הוא בירי או בחוב גביתו או שלי
היה ופקדון הוא אצלך הרי זה חייב להחזיר הכלי לבעליו
בלא שבועה שאילו היו שם שני עדים היה חייב לשלם

ועכשו שאין שם לא ער אחר חיי שבוע ואינו יכול לישבע
שהרי אינו מכחיש את העד וכל הכחוי שבועה ואינו יכול
לישבע משלם לפיכך אם כפר ואם לא נכנסתי לביתו ולא
נטלתי כלום הואיל ואין שם אלא ער אחר והוא מכחישו
הרי זה שבועת התורה שלא לקח מביתו כלום ונפטר
מנשאה באחר שחטף לשון של כסף מיד חבירו בפני ער
אדר ובא החוטף ואם חטפתי עלי חטפתי וחייבוהו חכמי
להחזיר מפני שהוא מחוייב שבועה בעד זה ואינו יכול
לישבע שהרי הודה כמו שאמר העד ואלו לא היה שם ער
כלל היה נשבע שבועת הסת ששלו חטף ואו הכחיש העד
ואכר מעולם לא חטפתי היה נשבע שבועת התורה שלא
חטף וכדין זה דנין בכל כיוצא בזה בכל מקום חטף
כסנו זהובים והוא אומר שלי חטפתי ועשרים היו אעפ
שאין העד יודע כמה חטף הרי זה משלם העשרים שהרי
יודע בודאי שזהובים חטף ואו היו שנים היה חייב לשלם
ונכצא בעד אחר כחוייב שבועה ואינו יכול לישבע כמו
שביארנו אמר החוטף עשרים חטפתי ועשרים שלי
הן והנגול אומר מאה חטף הואיל ואין העד יודע מניין
הרי משלם העשרים שהודה בהן שחטפן ונשבע שבועת
התורה על השאר שהרי נתחייב במקצת ורעתי נוטה בזה
שיטבע הסת שהרי לא הודה לכולם לא אמר שלי חטפתי
נכנס לביתו של חבירו שלא בפניו ונטל משם
כלים בפני ער אחר ואין העד יודע כמה נטל הרי בעל הבית
אומר עשרים כלים היו בביתו והנגול אומר לא נטלתי לא
עשרה והם שלי חייב להחזיר העשרה מפני שהוא מחוייב
שבועה ואינו יכול לישבע ואינו נשבע על השאר אפי
שבועת הסת מפני שאינו יכול לטעון על הגולן טענת ודאי

פרק חמישי

אסור לקטת דבר הגול מן הגולן ואסור לסערו על שונויו
כרי טיקנהו שאל העושה רבדים או ומוצא מהן מחוק ירי

חייב ליתן לכהני את דמיו בשעת הגולה שאם יתנהו להן עכשו אינה מתנה שהרי הוא אסור בהנאה ואילו היה הגר קיים היה אומר לו הרי שלך לפניך כמו שביארנו כהן שגזל גר שאין לו יורשים ונשבע לו ומת הגר לא זכה זה בגזלו שתחת ירו אלא יוצא מתחת ירו לכל אחיו הכהנים בני המשמרה הגזול את הגר ומת הגר והפריש אשמו וגזלתו להעלותו לכהני ומת הגזול קודם כפרה הרי בני הגזול יורשי את כסף הגולה או הגולה עצמה והאשם ירעה עד שיפול בו מום כמו שביארנו במקומו נתן הגזול את הכסף לאנשי משמר ומת קודם כפרה אין יורשי הגזול יכולין להוציא מיד הכהנים שנ איש אשר יתן לכהן לו יהיה ואפי' היה הגזול קטן שאין מתנתו מתנה אין יורשי מוציאין מיד הכהנים נתן את הכסף לאחת מן המשמרו ואת האשם למשברה זו שהיא שבתה יחזיר הכסף אצל האשם לאנשי המשברה הקבועה שהמשברה שלקחה כסף בלא שבתה לא זכת ומוציאין מידה אין מקריבין את האשם עד שיחזיר הגזול הקדן לבעלים או לכהנים אם היה גזל גר שאין לו יורשים נתן את הקדן והקריב אשמו נתכפר לו ואין החומש מעכב הכפרה וחייב ליתן את החומש אחר כפרה העברים והשטרות והקרקעות אין בהן תוספת חומש שנ וכחש בעמיתו בפקדון כל האמו בניין מטלטלין הוא ונזוף סמון יצאו קרקעות ועבדים שהיו קרקעות ויצאו שטרות שאין נזוף סמון וכן אם היו גזל גר שאין לו יורשים אינן חוזרין לכהנים וכן הקרקע אינה נקנית לעולם לגזול לא ברשו בעליה עומרת ואפי' נמכרה לאלף זה אחר זה ונתיאשו הבעלים הריזו חוזרת לגזול בלא דמים וכל מי שיצאה מתחת ירו חוזרת על זה שזכרה לו וחוזר המוכר השני על המוכר הראשון עד שיחזרו הלוקח מן הגזול על הגזול ויטול ממנו כמו שיתב

פרק תשיעי

הגזול קרקע מחבירו והפסידה כגון שחפר בה בורות שהיו זכירות או שקנין את האילנות ושמת את המעיינות והרם הבניין חייב להעמיד לו בית או שרה כשהיו בשעת הגולה או ישלם דמי מה שהפסיד אבל אם נשחתה סאליה כגון שטטפה נהר או נשרפה באש שירדה מן השמים אומר לו הרי שלך לפניך שהקרקע בחזקת בעליה קיימת ואין אחריות הפסדה עליו לא אם כן הפסיד בירו מה שאין הדין כן במטלטלין כמו שביארנו גזל שרה וגזלה ממנו ונטלה מציקין בבח המלך אם מכת מדינ' היא כגון שלקח המלך שרות או בתים שלכל אנשי המדינה אומר לו הרי שלך לפניך ואם מחמת הגזול נלקחה חייב להעמיד לו שרה אחרת אגם המלך את הגזול ואמר לו הראה לנו כל מה שיש לך והראה שרה זו שגזל בכלל שרותיו ונטלה הכלך חייב להעמיד לו שרה אחרת כמותה או נתן דמיה גזל שרה והפסידה בירו כשבעל השרה גבה את דמי מה שהפסיד הגזול גבה אותן מנכסים בני חורין מפני שהיא כמלוה על פה ואם עבר הגזול בדין ונתחייב לשלם ואחר כך מכר גובה מנכסים משועבדין גזל שרה ואכל פירותיה משלם כל הפירות שאכל מנכסים בני חורין גזל והשבח שמין לו וירדו על התחתונה אם השבח יתר על ההוצאה נוטל ההוצאה בלב מן הגזול ואם ההוצאה יתירה על השבח אין לו מן ההוצאה לא שיעור השבח גזל שרה ומכרה והשביחה הלוקח אם השבח יתר על ההוצאה נוטל ההוצאה מבעל השרה והקדן נוטל עם שאר השבח מן הגזול הקדן גובה מנכסים משועבדין ושאר השבח מנכסי מבני חורין ואם הכיר בה שהיא גולה כשלקח אינו נוטל מן הגזול לא הקדן בלבד ומפסי שאר השבח היתר על ההוצאה חיתה ההוצאה יתיר על השבח בין שהכיר בה שהיא גולה בין שלא הכיר אין לו מן ההוצאה לא שיעור השבח נוטל מבעל השרה והקדן נוטל מן הגזול מנכסים משועבדין הגזול שרה ומכרה ואכל הלוקח פירותיה מחשבין עליו כל הפירו' שאכל ומשלם לבעל השרה חוזר

וגובה אותן מן הגזול מנכסים בני חורין ואם הכיר בה שגזלה היא אין לו פירות ואינו גובה מן הגזול אלא הקדן בלבד המוכר שרה שאינה שלו אין ממכרו ממכר ולא קנה לוקח כלום כמו שביארנו חזר הגזול אחר שמכר ולקחה מבעליה נתקיימה ביד הלוקח מן הגזול ואפי' נתנה לו הגזול מתנה כשהיתה גולה בירו כיון שחזר ולקחה נתקיימה ביד זה שקבל המתנה שמפני זה טרח הגזול עד שקנאה כרי לעמוד בנאמנותו לפיכך אם תבע הלוקח את הגזול מפני שמכר לו שרה שאינה שלו ונתחייב לשלם והתחיל ביד להכריז על נכסי הגזול כדי להגבות מהן ללוקח ואחר שהתחילו ההכרזות לקחה הגזול מן הבעלים לא נתקיימה ביד הלוקח שמאחר שהכריזו על נכסיו נתגל שאינו נאמן ולא לקחה מן הבעלי כדי להעמיד ביד הלוקח לקחה הגזול מן הבעלים אחר שמכרה כשהיא גולה חזר ומכרה לאחר או נתנה במתנה או הורשה הרי גולה רעתו שאינו רוצה להעמיד ביד זה שלקחה ממנו כשהיה גולה וכן אם נפלה לגזול בירושה לא נתקיימה ביד הלוקח גבאה הגזול בחובו אם יש לגזול קרקע אחרת ואמר לו הגזול זו אני גובה בחובי הרי זה כתבתי להעמיד ביד הלוקח ואם אין לגזול קרקע לא זו לגבות חובו היא שנתכיון נתנה הבעלים לגזול מתנה קנאה הלוקח שאו לא טרח לבעלים לא היו נותנים לו במתנה ומפני זה טרח כדי שיוכח בה בדין ויעמוד בנאמנותו ותתקיים ביד הלוקח הגזול שרה ואחר שגזלה והחזיק הגזול עליה חזר ולקחה מבעלים הראשונים ושען הגזול ואם אנוס הייתי בשעה שכברתיה לו ושלא לרעתי מברתי מחבת גולנותו לא זכה הגזול אעפ' שיש לו עדים שבפניהם לקחה ותחזור השרה לבעליה ומהורדין לגזול הרמים שנתן ברא בשהעידו הערי שמנה בפניהם את המעות אבל אם לא העידו שבעל הקרקע מכר לגזול והודה לו בפניה שנתן לו דמים כך וכך והגזול טוען שלא נתן לו דמים ומחבת יראה הודה לו אין לגזול כלום לא מוציאין ממנו השרה בלא דמים מפני שלא הודה לו לא מפני הפחד כשטען הואיל והחזיק גזול עליה אין בעל השרה צריך לעשות כורעא על מכר זה הואיל והחזיק זה גזול על שרה זו ואין ראיתו בה ראיה ואין צריך למכור כורעא ואין דין גזול כדין האונס את חבירו ותלה אותו עד שימכור לו שזה האנס אינו רוצה לגזול ולא גזלו עדין כלום לפיכך אם לא מסר המוכר האונס כורעא ממכרו קיים

פרק עשירי

גוי בעל זרוע שאנס נכסי ישראל וירד לתוך שרהו כחבת שהיה לו חוב על בעל השרה או כחבת שיש לו נזק ביד זה הישראל או כחמת שהפסיד ממנו ואח שתקף לו את השר מכרה לישראל אחר אין הבעלים יכולין להוציא מיד הלוקח ברא כשהודו הבעלים שאמת טען הגוי וכן אם היה שם מלך או שר באותו מקום שיכול לכופ את הגוי שכבר לדין ולא תבעו הבעלים את הגוי אינן יכולי להוציא מיד הלוקח מן הגוי אעפ' שאינן כורדין לגוי ואעפ' שאין שם עדים שאמת טען הגוי שהרי אומר הלוקח לבעלים אם גזול הוא הגוי למה לא תבעתם אותו בדיניהם הגוים המציקים לישראל ומבקשו להרגם עד שיפדה עצמו כיר הגוי בשדהו או בביתו ויתננה לכזיק ואחר כך יניחנו כשירצה המציק למכור אותה הקרקע אם יש ביד הבעלים לוקח מן המציק הן קודמין לכל אדם ואם אין ביד הבעלים לוקח או ששהת הקרקע ביד המציק יב חדש כל הקודם ולקח מן המציק זכה ובמכר שיתן לבעלים הראשונים רביע הקרקע או שליט המעו מפני שזה המציק מוכר כולל הואיל וקרקע שאינה שלו הוא מוכר הרי זה מוכר בפרות רביע או קרוב לו וזה הרביע שלבעלים שהדי מחמת שהיא שלהן מוכר כולל לפיכך הלוקח מן המציק בשלשים נותן לבעלים עשרה או נותן לחם רביע הקרקע ואחר כך יקנה הכל ואם לא נתן הדי רביע הקרקע כגזל בירו

ואינו משלם את החומש שהחומש עם הקרבן לכפרה הם באים ואינו מביאם לא על פי עצמו הגזול את חבריו אעפ"י שכפר בו הואיל ולא נשבע אם חזר והורה אינו חייב לדרוף אחר הבעלים עד שיחזיר להם ממון שבירו לא יהו ביד הגזול עד שיבואו הבעלים ויטלו שלהן אבל אם נשבע על שוה פרוטה ומעלה חייב לדרוף אחר הבעלים עד שיחזיר להם אפילו הם באיי הים מפני שכבר נתיאשו מאחר שנשבע ואינן באין עוד לתבעו

אפי' החזיר הגולה כולה חוץ משהו פרוטה חייב להוליכה אחר הגזול ולא יתן לא לבנו שלגזול ולא לשלוחו לא אם כן עשה הגזול השליח בעריו ואם הביא את הגולה ואת החומש לבד שבעירו הרי זה מביא אשמו ומתכפר לו ובר' מתטפלין בה עד שתגיע לבעלה וכן נותן הוא לשליח בר' וכל הנותן הגזול וכיוצא בו לבד יצא נתן לו את הקרן ולא נתן לו את החומש או שמחל לו על הקרן ולא מחל לו על החומש או שמחל לו על זה ועל זה חוץ מפתות שוה פרוטה בקרן אינו צריך להוליך אחריו אלא יבא הגזול ויטול את השאר ואעפ"י שהגולה עצמה קיימת אין חוששין שמא תתייקר ונמצא הנשאר שוה פרוטה אבל אם נתן לו החומש ולא נתן לו הקרן או שמחל לו על החומש ולא מחל לו על הקרן או שמחל לו על זה ועל זה חוץ משהו פרוטה חייב להוליכו אחריו או לתת לבד שבעירו ככו שביארנו המחזיר את הקרן לבעלים וכפר פעם שנייה בחומש ונשבע עליו נעשה החומש כקן לכל דבר ומשל עליו חומש אחר שנ' חמישיתו יוסף עליו מלמד שהוא מוסיף חומש על חומש עד שיתמעט החומש שיכפור בו וישבע עליו משהו פרוטה מי שהיה אצלו פקדון וטען שאבר ונשבע וחזר והורה שהוא אצלו וחזר וטען שאבר ונשבע וחזר והורה שהוא אצלו משלם חומש לכל שבועה ושבעה עם הקרן האחר שנ' חמישיתו יוסף עליו מלמד שהוא משלם כמה חומשין על קרן אחר

פרק שמיני

הגזול את חבריו ומת הגזול יחזיר הגזילה ליורשים ואם אברה או נשתנית נותן להם רמיה ואם נשבע לו ואחר כך מת נותן ליורשים הקרן והחומש הגזול את אביו ונשבע לו ומת האב אם אין הגזילה קיימת או נשתנית עושה חשבון עם אחיו על הקרן ועל החומש ואם הגזילה קיימת חייב להוציא הגזילה עצמה כתרתי ירו לפיכך נותן את הגזילה ואת החומש לאחיו ועושה עכהן חשבון אם אין לו אחין שנמצא זה הגזול לבדו הוא היורש מוצי הגולה כתחת ירו לבניו ואם אין בני לזה הבן הגזול נתן לבעל חובו או בהלוואתו או לצדקה הואיל ויצאת גולה עצמה מתחת ירו נפטר אעפ"י שנתנה מתנה או פרעה בחובו והוא שיודיעם ויאמר זה גזול אבא וכן הגזול את הגר ונשבע לו וחזר והורה לו וזקק עליו הכל מלוא ואחר כך מת הגר אעפ"י שזכה בגזילה חייב להוציא מתחת ירו ברא בשורה בנתים אבל אם גזל את הגר שאין לו יורשים ונשב לו ומת הגר הרי זה חייב לשלם הקרן והחום לכהנים שלאיתו משמר ומביא אשכו ואחר כך יתכפר לו מפי השבועה למרו שזה שנ' בתורה ואם אין לאיש גזל בגר שמת ואין לו יורשים הכתוב כדבר ואשם זה האכור כאן הוא הגזילה או רמיה לפיכך המחזיר גזל הגר בלילה לא יצא שהרי אשם קדאו הכתוב ואין מקריבין בלילה ואין הכהנים חולקין גזל הגר כדרך שאין חולקין בשר אשם כנגד בשר אשם אחר כל גזל הגר שאין בו שוה פרוטה לכל כהן וכהן מאנשי משמר לא יצא המחזיר ירו השבחה שג' המושב לה לכהן עד שתהיה השבחה לכל כהן ולמה נא בגזל הגר איש שהאיש אתה צרי לחקור ולחזר עליו אם יש לו יורשים או אם אין לו אבל אם היה הגר קטן אי אתה צרי לחזר עליו לא חזקתו שאי לו יורשים הכהנים בגזל הגר כמקבלי מתנות הן לפיכך הגזול חסין מן הגר שאי לו יורשי ועבר עליו הפסח

בתוך שרהו לא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח כרי שלא ימשכו הגזולות ויפסידו בשדות ויאכלו משל אחרים ואם לקחו מאחר אפי' היה בינו ובין תחיל שרה חבריו בית רובע בלבד הרי הוא בחוקתו ואין מחייבין אותו להרחיק המשחקים בקוביא כיצר או שמשחקים בעצים או בצרורות או בעצמות וכיוצא בהן ועושים תנאי בנייהן שכל הנוצח את חבריו באותו שחוק יקח ממנו כך וכך הרי זה גזל מרבריהם אעפ"י שברצון הבעלים לקח הואיל ולקח ממון חבריו בחנם דרך שחוק והתול הרי זה גזול וכן המשחקים בבהמה או בחיה או בעופות ועושים תנאי שכל שתנצח בהמתו או תרוץ יותר יקח מחבריו כך וכך וכל כיוצא בדברים אלו הכל אסור וגזל מרבריהם הוא והמשחק בקוביא עם הגוי אין בו איסור גזל אבל יש בו איסור עוסק בדברים בטלוי שאין ראוי לאדם שיעכוק כל ימיו לא ברברי חכמה וביישובו שלעולם מצורות חיה ועופות ודגים שנפלו מיני החיה לתוך המצודה ובא אחר ונטלן הרי זה גזל מרבריהם מפני שעדין לא הגיעו ליר הווכה בהן נהר הכושך ומעיינות הנובעין הרי זה שלל אדם עני המנקה בראש הוית ותים שלשכחה ובא עני אחר ונטלן מעל הארץ הרי זה גזל מרבריהם ואם היה העני מקבץ בירו בראש הוית ומשלל לאר הרי זה גזל גמור שהרי הגיעו ליר הווכה בהן הרבורים אינן ברשותו שלאדם כמו תרגלי ואווזים ואעפ"י שבהן קניין מרבריה והגזול נחיל רבורים או שמנעם מבעליו אם בא לרשותו הרי זה גזל מרבריהם לפיכך מי שיצא נחיל שלדבורים מרשותו ושקן ברשת חבריו יש לבעל הנחיל להלך בתוך שרה חבריו עד שיטול את נחילו ואם הזיק משלם מה שהזיק אבל לא יקוץ את שוסה על מנת ליתן רמים נאכנת אשה או קטן למר מיכן יצא נחיל זה והוא שהיו משיחין לפי תומן ויהיו הבעלי מרדפין אחר הנחיל ושאלים היכן חונה אעפ"י שאין אשה או קטן בני ערות הואיל וקניין רבורים מרבריהם האמינו אותם בו כל מי שיש בירו גזל של רבריהם אינו יוצא מירו ברייני וכן אם כפר בו ונשבע אינו מוסיף חומש כמו שמוסיף על הגזל הגמור

פרק שביעי

כל מי שנתחייב כמון לחבירו הישרא וכפר בו ונשבע על שקר הרי זה חיי להחזיר לו הקרן שכפר בו והוספת חומש וחייב בקרבן והוא הנקרא אשם גזילות אחר הגזול או העושק או הגונב או שהלוהו או שהפקי אצלו או כצא אברה וכחש בה או שהית ביניהן שתפות ונשאר לו אצלו ממון או שעשה לו מלאכה ולא נתן לו שכרו כללו של דבר כל שאילו הורה חייב לשלם ברין וכפר ונשבע משלם קרן וחומש שנ' וכחש בעמיתו בפקדון ברא כשהיה חייב לשלם מחמת עצמו אבל אם היה חייב לשלם מחמת אביו אינו משלם חומש כיצר כגון שגזל אביו או גנב או שהיה חייב לאחרים והבן יודע וכפר הבן ונשבע ואדר כך הורה משלם הקרן בלבד שנ' אשר גזל על גזלו הוא מוסיף חומש ואינו מוסיף חומש על גזל אביו ברא בשאין הגזילה קיימת אבל אם גזל אביו ומת והגזילה קיימת וכפר היורש ונשבע ואחר כך הורה משלם קרן וחומש גזל האב ונשבע האב והורה ואח כך מת הרי היורש משלם קרן וחומש גזל ונשבע ומת והורה היורש משלם הקרן בלבד ובין כך ובין כך היורש פטור מן האשם הנשבע לגוי משלם את הקרן ואינו חייב בחומש שנ' וכחש בעמיתו וכן הגזול פחות משהו פרוטה וכפר ונשבע אינו חייב בחומש שאין פחות משהו פרוטה ממון כמה הוא החומש אחר מארבעה בקרן שאם גזל שוח ארבעה ונשבע משלם חמשה ואם היתה הגזילה קיימת מחזיר אותה ונותן רמי רביע שלה אין הנשבע על כפירת ממון משלם חומש עד שיורח מעצמו אבל אם באו עדים והוא עומד בכפירתו משלם הקרן בלבד על פי ערו

פרק שלשה עשר

להחזיר לא אחת מהן אברתו קודמת ואפילו לאברת אביו או של רבו שלו קודם לכל אדם פגע באברת רבו עם אברת אביו אם היה אביו שקול כנגד רבו שלאביו קודמת ואם לא שלרבו קודמת והוא שיהיה רבו מובהק שרוב חכמתו שלתורה ממנו למד הניח אברתו והחזיר אברת חברו אין לו לא שכר הראוי לו כיצד ששף נהר חמורו וחמורו חברו שלו יפה מנה ושלחבירו מאתים הניח את שלו והציל את שלחבירו אין לו לא שכרו הראוי לו ואם אמר לו אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי או שהתנה בפני בר חייב ליתן לו דמי שלו ואעפ שחמורו עלה מאיליו הואיל ולא נתעסק בו וכה כמה שהתנה עמו יודר להציל ולא הציל אין לו לא שכרו הראוי לו היה עוסק במלאכה ובשל ממלאכתו ששנה רגל והחזיר אברת ששנה ק דינא לא יאבד לו תן לי דינא שהפסדתי לא נותן לו שכרו כפועל בטל שיבטל מאותה מלאכה שהיה עוסק בה ואם התנה עם הבעל או בפני בר שיטול מה שיפסיד והרשוהו הרי זה נוטל ואם אין שם בעלים ולא בר שלו קודם וכן שנים שהיו באין בדרך זה בחבית שליין וזה בכר של רבש ואסרקה הכר של רבש וקודם שישפך הרבש לארץ שפך רבש ויבטל והציל את הרבש לתוך החבית אין לו לא שכרו הראוי לו ואם אמר אציל את שלך ואתה נותן לי דמי שלי או שהתנה בפני בר חייב ליתן לו ואם נשפך הרבש לארץ הרי זה הפקר וכל המציל לעצמו מציל היה זה בא בכר של רבש וזה בא בקנקנים רקנים ונסדקה כר הרבש ואמר לו בעל הקנקנים איני מציל לך רבש זה בקנקני עד שתתן לי חציו או שלישי או כך וכך דינרין וקבל עליו בעל הרבש ואמר לו הן הרי זה שחק בו ואינו נותן לו לא שכרו הראוי לו שהרי לו הפסידו כלום וכן מי שכרם מבית האסור והיתה מעבורת לפניו ואמר לו העבירני ואני נותן לך דינר והעבירו אין לו לא שכרו הראוי לו ואם היה צייד ואמר לו בטל מצודתך והעבירני נותן לו כל מה שהנה עמו וכן כל כיוצא בזה שיהיה שהיתה הולכת במדבר ועמד עליה גיים וטרפה אם אין יכולים להציל מירם ועמד אחר מהם והציל הציל לעצמו ואם יכולין הן להציל מירם וקדם אחר מהן והציל אעפ שאמר לעצמי אני מציל הציל לאמצע היו יכולין להציל על ידי הרחק כל המציל מציל לאמצע לא אם כן אם לעצמי אני מציל הרי זה מציל לעצמו שחיון ששמענוהו אומר לעצמי אני מציל היה להן לרחוק שלעצמן ולהציל וכיון שישבו ולא הצילו הרי נתיאשו מן הכל היו שני שותפין והציל אחר מהן הציל לאמצע ואם אמר לעצמי אני מציל הרי זה חלק מחבירו והציל לעצמו וכן השומר את הפועל להציל כל שיציל הרי הוא למשכיר ואם אמר לעצמי אני מציל הרי זה חוזר בו מן השמירות וכל שיציל אחר שאמר לי הרי הוא שלו שיהיה שחנתה במדבר ועמד עליה גיים לטרפה ופסקו עם הגיים סמון ונתנו לו מחשבין לפי ממונם ואין מחשבין לפי נפשות ואם שכרו תייר לפניה להודיעם הדרך מחשבין שכרו לפי ממון ולפי נפשות ואל ישנו ממנה החמרים רשאיין החמרים להתנות ביניהן כל מי שתאבר ממנו חמור מבני השיירא מעמידין לו חמור אחרת ואם פשע בה הוא ואברה אין חייבין להעמיד לו אברה חמורו ואמר תנו לי דמיה ואינו רוצה ליקח חמור והדיני שומר עמסם אין שומעין לו לא מעמידין לו חמור אחרת כרי טוורדו עצמו וישמור בחמתו ואפי היתה לו בהמה אחרת בשמירה אינו רומה שומר אחת לשומר שנים ספינה שהיתה מהלכת בים ועמד עליה נחשול לטובעה והקילו ממשה מחשבין לפי משאוי ואין מחשבין לפי ממון ואל ישנו ממנה הספנים רשאיין הספנים להתנות ביניהן כל מי שתאבר לו ספינה מעמידין לו ספינה אחרת פשע בה ואברה או שפירש למקום שאין הספינות הולכות בו באותו חומן אין חייבין להעמיד לו

המוצא אברה שהוא חייב להחזירה חייב להכריז עליה ולהודיעה ולומר מי שאבר לו מין פלני יבוא ויתן סימנין וישול אפי היתה שוה פרוטה בעת המציאה והוולה חייב להכריז עליה ואבן גבוהה היתה חוץ לירושלם שעליה היו מכריזין כיצד מכריז אם מצא מעות מכריז מי שאבר לו מטבע וכן מכריז מי שאבר לו כסות או בהמה או שטרף יבוא ויתן סימנין וישול ואינו חושש מפני שהודיע מין האברה לפי שאינו מחזירה עד שיתן סימנים מובהקין בא בעל האברה ונתן סימנין שאינן מובהקין אין מחזירין לו עד שיאמר סימנין מובהקין והרמאי אעפ שאמר סימנין מובהקין אין מחזירין לו עד שיביא עדים שהיא שלו אמרו חכמים והיה עכך עד רדוש אהיך עד שתחקיר אחר כך אם רמאי הוא אם לאו בראשון כל מי שאבר לו אברה ונא ונתן סימניה מחזירין אותה לו לא אם כן החוק רמאי משרבו הרמאי התקינו בר שיהו אומרים לו הבא עדים שאין אתה רמאי וטול הסימנין המובהקין סימנין עליהן ודינן על פיהם בכל מקו דין תורה והמדרין או המשקל או הזנין או מקום האברה סימנין מובהקין הן באו שנים זה נתן סימני האברה וזה נתן סימני האבר כמו שנתן האהר לא יתן לא לזה ולא לזה לא תהיה מונחת עד שיהיה האחד לחבירו או יעשו ביניהן פשרה נתן האחד את הסימנים והשני הביא עדים יתן לבעל העדים זה נתן סימניו וזה נתן סימניו ועד אחר הרי העד האחד כמו שאינו ויניח מצא שכלה וכיוצא בה וזה הביא עידי ארינה שארנוה לו וזה הביא עדים שנפלה ממנו יתן לעידי נפילה זה נתן כרת ארכה וזה נתן מרת רחבה יתן למי שנתן מרת ארכה שאיפשר שישער הרמאי מרת רחבה כשהיה בעליה מתכסה בה זה נתן כרת ארכה ורחבה וזה כיון משקלותיה יתן למי שכיון משקלה זה נתן כרת ארכה ורחבה וזה נתן כרת האכריות שבה יתן לכי שנתן מרת ארכה ורחבה בראשונה כל מי שמצא אברה היה מכריז עליה שלשה רגלים רגל ראשון אוכר ראשון שני אוכר שני שלישי מכריז כתיס כרי שלא יתהלך לו שני בשלישי ואחר רגל האחרון בשבעת ימים מכריז פעם רביעית כרי שילך השומע לביתו בשלשה ימים וימשש את כליו ויחזור בשלש ימים וימצא זה המכריז מכריז בשביעי משחרב בית המקדש התקינו שיהו מכריזין בבתי כניסיות ובבתי מדרשות כשרבו האנשים האכרו המציאה שלמלך היא התקינו שיהיו מודיעין רשבינו ולמודיעין ודיו הכריז או הודיע ולא באו הבעלים תהיה המציאה מונחת אצלו עד שיבא אליהו ובכל זמן שהאברה אצלו אם נגבה או אברה חייב באחריותה ואם נאנסה פטור ששומר אברה כשיכר שכר הוא ספני שהוא עוסק במצוה ונפטר מכמה מצות עשה כל זמן שהוא עוסק בשמירתה וצריך לבקר את האברה ולברקה כרי שלא תפסד ותאמר מאיליה שנ והשביתו לו דאה היאך תשיבנו לו כיצד מצא כסות שלצכר מנערה אחת לשלשים ולא ינערהה במקל ולא בשני בני אדם ושטחה על גבי מטה לצרכה בלבד אבל לא לצרכה ולצרכו נודמנו לו אורחים לא ישטחנה בפניהם ואפי לצרכה שמא תגב מצא כלי עץ משתמש בהן כרי שלא ירקבו כלי נחשת משתמש בהן בחמין אבל לא על ידי האור מפני שמשחיקן כלי כסף משתמש בהן בצונן אבל לא בחמין מפני שמשחיקן מצא מגריפו וקדרומות ישתמש בהן בדרך אבל לא בקשה ספני שמפחיתן מצא כלי זהב וכלי זכוכית וכסות שלפשתן הרי זה לא יגע בהן עד שיבא אליהו וסדרך שאמר באבדה כך אמרו במקדש שהלכו בעליו למרינה דים מצא ספרים קודא סזן אחת לשלשים יום ואם אינו יודע לקחת גללו כל ל יום ולעולם לא ילמו בהן לכתחילה ולא יקרא פרשה וישנה ולא יקרא פרשת

היורד לתוך שרה חברו שלא ברשות ונטעה אם
היתה שרה העשויה ליטע אומרין כמה אדם רוצה ליתן
בשרה זו ליטעה ונוטל מבעל השר ואלו אינה עשויה ליטע
שמין לו וירדו על התחתונה אמר לו בעל השרה
עקור אילנך ולך שומעין לו אמר הנוטע הרני עוקר
אילני אין שומעין לו מפני שמכחיש את הקרקע
החצרות הדין ראוין לבנין ולהוסיף בהן בתים ועלויות
לפיכך הורו הנאונים שהבונה בחצר חבירו שלא סרעתו
הרי זה כנוטע שרה העשויה ליטע ושמין לו כמה אדם
רוצה ליתן בבנין זה לבנותו והוא שיבנה בנין המועיל
הראוי לאותה חצר במנהג אותו המקום היורד לשרה
חברו ברשות אפי' נטע שרה שאינה עשויה ליטע שמין לו
וירדו על העליונה שאם היתה ההוצאה יתר על השבח נוטל
השבח ואם השבח יתר על ההוצאה נוטל ההוצאה ובעל
בנכסי אשתו והשותף בשר שיש לו חלק בה כיוור ברשות
הן ושמין להן וירס על העליונה היורד לשרה חבירו
שלא ברשות ונטע או בנה ואח כך בא בעל השרה והשלים
הבנין או ששמר הנטיעות וכיוצא באילו הדברים שמראין
שרעתו נוטה למה שעשה זה וברצונו בא הרב שמיין לו
וירדו על העליונה היורד לתוך חרבתו של חבירו ובנאה
שלא ברשות שמין לו וירדו על התחתונה ואם אמר בעל
הבנין עצי ואבני אני נוטל בבית שומעין לו בשרה אין
שומעין לו מפני שמכחיש את הקרקע אם לו בעל הקרקע
טול בה שבנית שומעין לו כל מי שממין לו בין שהיה ירו
על העליונה בין שהיתה ירו על התחתונה אינו נוטל כלום
עד שישבע בנקיטת חפץ כמה הוציא ואם אמר יבואו
הריונים ויעשו טומת ההוצאה והרי היא גלויה לעיניהם
וישערו העצים והאבנים והסיד ושכר האוכמין בפחות
שבשערים שומעין לו ונוטל בלא טבועה וכן זה ענוטל מן
השבח בלבד והיתה ירו על העליונה אינו צריך טבועה
כל ששכין לו ונוטל ששען בעל השרה ואמר נתתי

והיורד לשרה אומר לא נטלתי היורד נאמן ונשבע שלא
נתן לו כלום ונוטל שהרי אומרין לבעל השרה ערין לא
שכו לך ולא ידעת כמה אתה חייב ליתן היאך נתת
אבל אם שכו לו ואמרו לבעל השרה תן לו ואמר נתתי
אעפ' שידין לא נשבע היורד הרי בעל השרה נאמן וישבע
שבועת הסת שנתן ויפטר שהקרקע בחוקת בעליה
בעל שהוריר אריסין בנכסו אשתו ואחר כך גירשה אם
הביגל עצמו אריס נסתלק בעל נסתלקו אריסיו שלא ירדו
לה לא על רעת הבעל ושכין להם וירס על התחתון ואם
אין הבעל אריס על רעת הקרקע ירדו ושמין להם כאריס

פרק אחד עשר

הטב אבירה לישראל מצות עשה שג הטב תשיבם והרואה
אבירת ישראל ונתעלם סמנה והניחה עובר בלא תעשה שג
לא תראה את שור אחיך והתעלמת מהם ובשל מצו עשה
ואם השיבה קיים מצות עשה לקח את האבירה
ולא השיבה בטל מצות עשה ועבר על שני לאוין על לא
תוכל להתעלם ועל לא תראה את שור אחיך אפי' היה
ביגל האבירה רשע ואוכל נבילה לתיאבון וכיוצא בו מצוה
לתייב לו אבירתו אבל אוכל נבילה להכעיס הרי הוא
בין והבינין כישראל והאפיקורסים ועוברי ע' ומחללי
שבת בפרהסיא אסור להחזיר להן אברה כגון אבירת
הגוי כו' ונתן שג אבירת אחיך והמחזירה הרי זה עובר
עבירה מפני שהוא מחזק ידו עוברי עבירה ואם החזירה
לקדש את השם כדי שפארו את ישראל וידעו שהם בעלי
אבונה הדין זה משובח ובמקום שיש חלול השם אבירתו
אסורה חייב להחזירה ובכל מקום מביטין כליהם במלי
וישראל מפני דרכי שלום טעות הגוי כאבירתו
ומותר חזא שטעה מעצמו אבל להטעתו אסור כיצד כגון
שעשה הגוי חשבון ושעח וצריך שיאמר לו ישראל ראה שעל
החשבון אני סומך ואינו יודע אלא מה שאותה אומר
אני נותן לך כגון זה מותר שמה יתביין הגוי לבודקו תמצא

שם שמים מתחלל עיר שישראלים וגויים דרין קנה
ומחצה גויים ומחצה ישראל ומצא בה אברה נוטל ומכרו
ואם בא ישראל ונתן סימניה חייב להחזיר היה רוב
העיר גויים אם מצא במקום מן העיר שרוב המצויים שם
ישראל חייב להחזיר אבל אם מצא בסטריא ופלטיא
גרולה בבתי כניסיות ובבתי מדרשות שהגויים מצויין שם
תמיד ובכל מקום שהדברים מצויין שם שהרי המציאה
שלו ואפי' בא ישראל ונתן סימניה שהרי נתיאש מנהג
כשנפלה מפני שהוא אומר גוי מצאה אעפ' שהיא
שלו הרוצה לילך בדרך השוב והישר ועושה לפנים משורת
הדין מחזיר את האברה לישראל כשיתן את סימניה
מצא בעיר זו שרובה גויים חביב של יין יונה אסור בהנא
וקנקנה מותר משום אבירה ואם בא ישראל ונתן סימניה
מות בשתייה לזה ישראל שמצא עוף שחטף בשר והשליכו
בחצר אחרת אעפ' שרוב העיר ישראל הרי זה מותר משום
אבירה שהרי נתיאשו הבעלים ממנו המוצא אבירה
בוטחו שלים ובשלוליתו שלנהר שאינו פוסק אעפ' שיש בה
סימן הרי זה שלמוצאה שג אשר תאבד ממנו ומצאתה כו'
שאבירה כמנו ומצויה היא אצל כל אדם יצאת זו שאבד
כמנו ומכל אדם שזה ודאי נתיאש ממנה המאבד
מסונו לרעת אין נוקקין לו כיצד הניח פרתו ברפת שאין
לה דלת ולא קשרה והלך לו השליך כיסו ברשות הדבים
והלך לו וכל כיוצא בזה הדין זה אבד מסונו לרעתו ואעפ'
שאבד לדואה רבד זה ליפול לעצמו אינו זקיק להחזיר שג
אשר תאבד פרט למאבד לרעתו אבירה שאין בה
שה פרושה אינו חייב להטפל בה ולא להחזירה מצא
שק או קופה אם היה חכם או זקן מכובד שאי דרכו לשל
כלים א' בידו אינו חיי להטפל בהן ואומר את רעתו אילו
היו שלו אם היה מחזירן לעצמו כך חייב להחזיר שלחבו
ואם לא היה מוחל על כבודו אפי' היו שלו כך
בשל חבירו אינו חייב להחזיר היה דרכו להחזיר
כלים כאילו בשרה ואין דרכו להחזירן בעיר ומצאן בעיר

אינו חייב להחזיר מצאן בשרה חייב להחזירן עד שיגיעו
לרשות הבעל ואעפ' שהרי נכנס בהן לעיר ואין דרכו כן
וכן אם מצא בהמה והכישה נתחייב להטפל בה
ולהחזירה אעפ' שאינה לפי כבודו שהרי התחיל במצוה
החזירה וברחה אפי' באה פעמים חייב להחזיר שג הטב
תשיבם הטב אפי' מאה פעמים משמעו לעולם הוא חייב
להטפל בה עד שיחזירנה לרשו בעליה למקום המשתכן אבל
אם החזירה למקו שאין משתמר כגון גינה וחרבה ואבירה
משם חייב באחריותה החזיר את האבירה בשחרית
למקום שהבעלים נכנסין ויוצאין שם בשחרית אינו חייב
להטפל בה שהרי הבעלים רואין אותה אף על פי שהיא
מקום שאינו משתכן אבל בבעלי חיים לעולם חייב להטפל
בה עד שיכניסנה לרשות הבעלים המשתמרת ואינו צריך
דעת בעלים ראה בהמה שברחה מן הרוד והחזירה
למקומה הדין זה קיים המצוה ואינו צריך דעת הבעלים
ההולך בדרך השוב והישר ועושה לפנים משורת
הדין מחזיר את האברה בכל מקום ואף על פי שאינה לפי
כבודו כהן שראה האברה בבית הקברות אינו
מטמא להחזירה שבעת שקיים מצות עשה שלהשב אברה
מבטל עשה שלקדושים יהו ועובר על לא תעשה שלא
יטמא בעל בעמיו ואין עשה רוחה את לא תעשה ועשה
ראה את האברה ואמר לו אביו אל תחזירנה יחזיר
הלא יקבל ממנו שאם קבל מאביו נמצא בעת שקיים כצו
עשה שלכבד את אביו בשל עשה טלהשב תשיבם ועבר
על לא תוכל להתעלם הרואה מים שוטפין ובאין
להשחי בניין חבירו או שרה חייב לגרוד בפניהם ולמנע
שג לכל אבירת אחיך לדבות אבירת קרקעו

פרק שנים עשר

מי שאברה לו אברה ופגע באבירתו ואבד חבירו אם יוכל
להחזיר את שמתנה חוב להחזיר שתיתן ואם אינו יוכל

חייב להחזיר משום אבירת הקרקע לפיכך אם היו הכרמים שלנו אינה אבירה ואינו חייב להחזיר ואם חשש שמא יהרגנה הגוי כשימצאנו מפני שהפסידה הכרם הרי זו אבר ונטל ומכריו מצא פרה ברשות הרבים אם עומדת ברשות הרבים חייב להחזיר היתה רועה בעשבים או שהיתה ברפת שאינה משתמרת ואינה מאבדת לא יגע בה שאין זו אברה מצא שלת או קרדום בעד הגדר הרי זה לא יגע בהן בסרטיא הרי זה נטל ומכריו וכן כל מוצא בזה מצא גזלות מקושרין בכנפיהן ומכרין אחר הגדר או אחר הגפה או בשבילין שבשרות הרי זה לא יגע בהן שמא בעליהן הניחום שם ואם נטלן הרי זה לא יגע בהן ואם היו קשורין קשר שהוא סימן חייב להכרין וכן אם מצאן קבועים במקומן חייב להכרין שהמקום סימן מצאה באשפה כלי מטסה הרי זה לא יגע בו כמו שבארנו ואם אשפה שאינה עשויה להתפנות היא ונמלך עליה לפנות אף על פי שמצאו מכוסה נטל ומכריו וכן אם היו כלים קטני כגון סכין ושפור וכיוצא בהן אפי' היו מכוסין באשפה הקבועה נטל ומכריו מצא פירות מפורזין דרך הנחה לא יגע בהן דרך נפילה הרי זה שלו וכן אם מצא כריכות קטנות של שבולים ברשות הרבים שהרי אין בהן סימן או שמצא עיגולי רבילה וככרות של נחתום ומחרוות של דגים וחתיכות של בשר וגיווי צמר הבאות ממדינתן ואניצי פשתן ולשונות של ארנמן הרי אלו שלו מפני שאין בהן סימן ואם יש בהן סימן נטל ומכריו שסימן העשוי לידרס הרי הוא סימן אבל אם מצא כפרות של בעל הבית וגיווי צמר הלקוחות מבית האומן כרי יין וכרי שמן חייב להכרין שכל או יש להם סימן מובהקן ואם נפתחו האיצרות שליין ושל שמן הרי אילו שלו ואעפ' שהם רשומין שכל הכרו כך היו רשומות ונמצאו או הכרין מכרות הנחתום שיש צורה אחת לכולן ומשקל אחד לכולם מצא כריכות ברשות היחיד אם דרך נפילה הרי אילו שלו ואם דרך הנחה חייב להכרין שאעפ' שאין להם סימן המקו סימן אף על פי שאיט סימן מובהק מצא אלומות בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים נטל ומכריו עיגול ובתוט חרש כמר ובתוכו מעו חתיכה של בשר שהוא משונה בחתיכות דג נשוד וכן כל מוצא באילו הואיל ויש בהן שינוי חייב להכרין שלא עשאו בעליהן לא לסימן מצא פירות מפורזין במקום הגרעת א"ז היו כמו קב בתוך ד' אמות או ביתר על ד' אמות הרי אילו שלו מפני שאין הבעלים משפלים באסיפתן היו מפורזין בפחות מר אמות לא יגע בהן שמא הבעלים הניחום שם היו כמו חצי קב בשתי אמות או קבים בה אמות או שהיה הקב משנים שלשה מינין כגון תמרים ששם סימן כל או ספק לפיכך לא יטול ואם נטל אינו חייב להכרין המוצא ציבורי פירות או פירות בכלי או כלי שהוא חייב להכרין מצא כלי ולפניו פירות הרי זה שלו הפירות והכלי שאני אדם הכלי שלאחר הפירות שלאחר והרי אין בו סימן ואם מראין הרברים שהן שלאדם אחד חייב להכרין כיצד היו אחורי הכלי לפני הפירות הרי זה שלו היו פני הכלי לפני הפירות חוששן שמא מן הכלי נשפט ואם היו אונים לכלי אף על פי שפניו כלפי הפירות הרי אלו שלו שאילו נשפט מן הכלי היה נשאר מהן בתוכו מפני האונים היו מקצת הפירות בכלי ומקצתן בארץ חייב להכרין המוצא קניצות בדרך ואפילו בעד שדה קניצות הרי אלו שלו וכן תאנה שהיא נושה לדרך ונמצא תאנים תחתיה מתרות משום גול שהתאנה וכיוצא בה עם נפילת נמאסת ופטרות משום מעשר אבל ותים וחרכובין וכיוצא בהן אסורין תמרים שמשורן דרוח מתרות שהבעלים סתלים לכל אדם וזו היא חוקתן ואם שהיו שליתומים שאינן בני מחילה אסורין וכן אם הקפיד בעל השרה וחזקה מקום האילנות או תיקן המקום שיפלו בו הטבלות ער שלקטם הרי זה אסורות שחרי גלח דעתו שלא מחל

חתול רע שהורג את הקטנים אסור לקיימו ואין בו משום גול ואין בו משום השב אברה אף על פי שעורו מועיל לא כל המוצא זכה בו והורגו והעור שלו גזול הנמצא קרוב לשובך בתוך חמישים אמה הרי הוא של בעל השובך חוץ לחמשי אמה הרי הוא שלמוצאו שאין הנזול מדרה יתר על חמישים אמה נמצא בין שתי שוכבו הרי הוא שלקרוב מחצה למחצה יחלוקן ברא בשהיו יוני שתי השוכבו שיים במניין אבל אם היו יוני האחר רבים הלך אחר הרוב אעפ' שהוא רחוק

פרק ששה עשר

המוצא בחטים וצנורות וכסמרים וכיוצא בהן אם מצאם אחת אהת הרי זה שלו שנים שנים או יתר חייב להכרין טמנין סימן וכן המוצא מעות מפורזים הרי זה שלו אפי' היו מקצת מטבע זה על גבי זה הרי זה כמפורזין אבל אם מצא ציבור מעות חייב להכרין מצא שלשה מטבעו זה על גבו זה והן עשויין ככנרל או שהיו אחר ביזון ואחר מיכן ואחר על גביהן או שהיו כקצת זה על מקצת זה כרי שאם יכנים קיסם ביניהן ינטלו בבת אחת חייב להכרין היו עשויין כשר או כשורה או כחצובה או כסולם הרי זה ספק ולא יטול המוצא מעות במים או כים כמות שהוא חייב להכרין מצא כים ולפניו מעות מפורזין הרי זה שלו ואם מראין הרברים שהכים והמעות של אדם אחד ומן הכים נפלו חייב להכרין המוצא מעות בהנות אם היו בין תיבה לחנוני הרי זה של בעל החנות ואם מצאן על התיבה ואין צריך לומר מתיבה ולחיון הרי זה שלמוצאן ולמה לא תקנה החנוני לבעליה לפי שאינה חצר המשתמרת ואף על פי שבעליה בתוכה צריך לומר תקנה לו חנותו כמו שיתבאר מצא מעות בחנו השלחני בין כסא לשלחני הרי זה שלו ולפניו מצאן על הכסא לפני השולחני אפי' היו צרורין ומנוחין על השולחן הרי זה שלמוצאן והוא שיהיו רוב גוים כמו שבארנו אבל אם היו רוב ישראל חייב להכרין כפני שהן צרורין ושלחם סימן הלוקח פירות מחבירו או ששלח לו חבירו פירות ומצא בתוכן מעות צרורות נטל ומכרין מצאן מפורזות הרי זה שלו ברא בשהיו הפירות כן הגדר או בעל הבית שלקחן מן התגר אבל אם בעל הבית חשש להם לעצמו או על ידי עברו ויפזרתי והניעתי הרי זה שלו להחזיר המוצא מטבחין בגל או בכותל יסודו הרי זה שלו שאני אומר שלגוים הקרובים הן והיא שיש בהם מנה משה כדרך כל המטמונות הישנות אבל אם מראין הרברים שהן מטבחין חרש אפי' נסתפק לו הדבר הרי זה לא יגע בהן שמא מונחים הם שם והואיל וחצרו שלאדם קונה לו שלא מרעתו כמו שיתבאר למה לא יקנה בעל החצר זה המטבחין שבתוך הכותל הישן אף על פי שהוא שלאבוריים ותהיה מציאה זו לבעל החצר כפני שאינה ידועה לו ולא לאחרי והרי זה הכטמון אבוד מכנו ומכל אדם ולפיכך הוא שלמוצאו ומה אברה שלאדם אמרה תורה אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבדה ממנו ומצויה אצל כל אדם יצאת זו שנפלה לים שאבדה ממנו ומכל אדם קל וחומר למכון קרמוני שלא היה שלו מעולם והוא אבוד ממנו ומכל אדם לפיכך הוא שלמוצאו מצא מטבחין בכותל חרש אם המטבחין כוכיין שהוא לבעל הבית הרי הוא שלו ואם מוכיח שהוא שלאחר מן השוק הרי הוא שלמוצאו כיצד הסכין הרי הנצב שלו מוכיח והכים פיו מוכיח ואם נמצא תוך הכותל כלא בהן חולקין היו בתוך הכותל מעות או לשונות של זהב שאין שם מוכיח מחציו ולחוק שלמוצא מחציו ולפנים של בעל הבית יראה לו שאין הרברים אסורים לא בטבען בעל הבית שחשטמון שלו או שהיה יורש שאנו טוענין לו שמא של אביו הן אבל אם הורה שהן מציאה הרי זה שלמוצא לפיכך אם היה משכיר לאחרים הרי זה שלשכר אחרון ואם השכירו לשלש גוים כאחת הרי

ויתרגם ולא יפתח בו יתר משלשה רפין ולא יהיו שנים קורין בשני ענייני שמא ימשוך זה וימשוך זה ויבלה הספר אבל קורין הן בעניין אחר ולא יקראו שלשה בספר אדר ואפי' בעניין אחר מצא תפילין שם דמיהן ומניחן עליו שרבר מצוי הוא ביד הכל ואין עשוין לא למצותן בלבד מצא דבר שיש בו רוח חיים שהרי צריך הוא להאכילו אם היה דבר שעושה ואוכל כגון פרה וחמור מטפל בהן יב' חדש מיום המציאה ושוכרן ולוקח שכרן ומאכילן ואם היה שכרן יתר על אכילתן הרי היתר לבעלים וכן התרנגולין מוכר ביציהן ומאכילן כל יב' חדש מיכן ואילך שם דמיהן עליו והרי הן שלו ושל בעלים בשותפות כרין כל השם בהמה מחבירו מצא עגלים וסוסי חן שלרע מטפל בהן ג' חדשים ושלבריאה ליום ארבעים ותרגולו גדולים מיטפל בהן ליום מצא קטנים וכל דבר שטיפולו כרובה משכרו מטפל בהן ג' ימים מיכן ואילך כוכרן בבר וכן פירות שהתחילו להרקוב וכיוצא בהן מוכרן כבר מה יעשה ברמים ינתנו למוצא וישלו רשות להשתמש בהן לפיכך אם נאנסו כגון שטרפס גיים או טבעו בים חיי לשלם ואעפ' שלא נשתכ' בהן שכין שיש לו רשות להשתמש בהן הרי הן אצלו כשאלה ברא ברמי האבדה הואיל ונטפל בה אבל מעות אבירה לא ישחמש בהן לפיכך אם אברו באונס פטור שהרי הוא שוכר שכר כבו שביארנו כל אותן הימים שמטפל באבדה קודם שימכרנה בבית דין אם האכילים משלו נוטל מן הבעלים ויראה לו שהוא נוטל בלא שבועה מפני תיכון העולם הכווצא מציאה לא ישבע מפני תיכון העולם שאם אתה אוכר ישביע יניח המציאה וילך לו כרי שלא ישבע אפי' כצא כיס וטען בעל הכוצא ששני כיסים קשוריו היו ואי אפטר שיכוצא האחר לא אם נמצא האחר הקשור עכו הרי זה לא ישבע

פרק ארבעה עשר

השבלה בכלל כל אבירת אחיך היתה וכן השור והשה והחמור ולכה פרט הכתוב הכור להחזירו בסימני כרעת אעפ' שהכיכר ברבר הנפל לו יחזיר ולכה כרש שור ושה להחזיר אפי' גיות השה או גו זנב שור אף עפי' שהוא דבר מניע ולכה פרט השבלה ללכוד מכנה כה השבלה כיוחרת שיש לה סימנין וחוקתה שיש לה תובעין והייב להחזיר אף כל דבר שיש לו סימנים הרי הוא בחוקת שיש לו תובעין וחיוב להחזיר אבל דבר שאין לו תובעין אלא נתיאשו מכנו הבעלים הרי הוא שלמוצאו אף על פי שיש בו סימנים זה הכלל באבדה כל דבר שאין בו סימן כיון שאבר וידעו בו הבעלי שאבר הרי זה בחוק שנתיאשו בעליו מכנו כגון מכר אדר או מהט אחת או כטבע אדר שהרי אינן יכולין ליתן סימן להחזירו להן ולפיכך הרי הוא לזה שמצאו וכל דבר שיש בו סימן כגון שמלה ובהמה הרי זה בחוקת שלא נתיאשו מכנו בעליו שהרי רעתן תלו ליתן סימנין שיש בו ויחזור להן לפיכך הכוצא חייב להכריז לא אם כן ידע שנתיאשו הבעלים כגון ששמע אותם אום ווי להכרוז כיס וכיוצא בדברים או שכראין שנתיאשו הרי אותה האבירה שלמוצאה וכן אם כוצא דבר שיש בו סימן בים ובנהר וכיוצא בהן או בכקו שרובו גוים הרי זה בחוקת שנתיאשו בעליו מכנו משיה שנפל ולפיכך הרי הוא שלמוצאו ואף על פי שלא שכנו הבעלים שנתיאשו מכנו יאוש שלא כרעית אפי' ברבר שאין בו סימן אינו יאוש כיצד נפל ככנו דינר ולא ידע בו שנפל א על פי שכשירע בו יזנפל יתיאש הרי זה אינו יאוש עתה עד שידעו הבעלים שנפל אבל אם ערין אומדו הבעלים שכא נתתיו לפלני או בכנרל הוא כונה או שמא טעיתי בחשבון ומצא באילו הדברים אין זה יאוש הרואה חבירו שנפל מכנו דינר על הארץ ולא ידע בו ונפל הדינר קודם יאוש עובר על עשה ועל עני לאוין כמו שבי ואפי' החזיר לו הדינר לאחר שנתיאש מתנ הוא זו וכבר עבר על האיסורו

נטל הדינר לפני יאוש על מנת להחזירו ולאחר יאוש נתכון לגזול אותו עובר משום השב תשיב המתין לה ולא הודיע לבעלו ולא נטל הדינר עד שירעו הבעלי שנפל שהרי נתיאשו כמו שביארנו ואחר כך נטל הדינר מעל הארץ אינו עובר לא משו לא תוכל להתעלם וכן כל כיוצא בזה ראה סלע או כטבע שנפל אפי' משלשה בני אדם ואעפ' שאין בו שוה פרוטה לכל אחר ואחר חייב להחזיר שמא שותפין הן ומחל אחד מהן חלקו לחבירו ונמצאת אבדתו שלוה שוה פרוטה ראה חבירו שנפל מכנו דינר בתוך החול או בתוך העפר ונתעל מכנו הני זה כנופל לים או לנהר והרי הוא שלמוצאו שהרי נתיאש מכנו מפני שאין בו סימן ואפי' ראה אותו הביא כברה לחפש אחריו ברעת רעועה הוא מרפש כדרך שמחפשיין בעפר שאר הבלשין שלא נפל מהן כלום שמא ימצאו מה שנפל לאחריו כך הוא זה מחפש לא מפני שלא נתיאש המוצא סלע בשוק מצאו חברו וזכר לו שלו היא וחדשה היא ושל מדינה פלנית היא ושל כן פלו היא אפי' אם שמי כתוב עליה לא אם כלום ואינו חייב להחזיר שאין סימני המטבע סימן מפני שחוקתו להחזיר וכן הדין אנו שלו היתה והוציאה כירו ונפלה מיד נאמר לו יאוש סימן שטמכין עליו משעמנפילה נתיאש וכן הדין של מוצאה המוצא דבר שאין בו סימן יאוש דבר שיש בו סימן חייב להכריז בא בעל הסימן ונטל וזו ואבר שזה בלבד נפל מכנו וזה המוצא ברבר שאין בו סימן המוצא כלי חרש וכיוצא בהן מכלים שצורת כולן שוה אם מלים הדינים הן והרי הם שלו שהרי הן כמו דינר כשאר הדינרים שאין לו סימן ואין הבעלים ככירים אותן שהרי אינו יודע אם פך זה או צלוהית זו שלו או שלאחר ואם היו כלים שטבעתן העין חייב להכריז שאם יבא תלמי הכס ויאבר אף על פי שאינו יכול ליתן בכלי כזה סימן יש לו בו טביעות עין חייב להראותו לו אם הכירו ואמר שלו הוא מחזירין ברא בתלמיד ותיק יצאו משנה בדיבורו כלל לא ברברי שלום או בכסכתא או בכטה או בכי שוה מתארח בו כיצד היה עוסק במסכתא דנדה ואבר במקואות אני שונה כרי שלא ישאלוהו שאלות בעניין נדה או שישן בכטה זו ואוכר בזו אני ישן שמא ימצא שם קרי או שנתארח אצל שכעין ואבר אצל ראובן אני מתארח כרי שלא יטריח על זה שנתארח אצלו או שהביא שלום בין אדם לחבירו והוכיף וגרע כרי לחבנן זה לזה הרי זה מותר אבל אם באו עדים ששנה ברבורו חוץ מדברים אלו אין מהחזיר לו בטביעות עין

פרק חמשה עשר

כל הכוצא אבירה בין שיש בה סימן בין שאי בה סימן אם מצאה דרך הנדה אסור ליגע בה שמא בעליה הנחיה שם עד שיחזרו לה ואם יבא ליטלנה והיה דבר שאין בו סימן הרי אבר ככון הבירו בירו שהרי אין לו בה סימן להחזיר בו ואם היה דבר שיש לו סימן הרי זה הטריחן לדרוף אחריה ולתת סימנה ולפיכך אסור לו שיגע בה עד שימצא דרך נפילה אפי' נסתפק לו הרבר ולא ידע אם דבר זה אביר או כונח הרי זה לא יגע בו ואם עבר ונטלו אסור לו להחזירו לשם ואם היה דבר שאין בו סימן וזה בו ואינו חייב להחזירו וכל דבר שיש בו סימן בין כפק הנחה בין דרך נפילה בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים חייב להכריז כיצד דרך הנחה כגון שמצא חמור אפרה דועי בדרך ביום או שמצא כלי מכוכה באשפה הרי זה לא יגע בהן שנ נרחים בדרך אבל אם מצא חמור וכליו הפוכי ופרה רצה בין הכרמי או כלי מגולה באשפה הרי זה אבירה ונטל ומסדיו ראה חמור או פרה רועים כדרכן בלילה הרי זה אבירה בפנות היום ובנשף אם ראה אותן ג' ימים זה אחר זה הרי זה אבירה ונטל ומסדיו ראה פרה רצה בדרך אם פניה כלפי העיר אין זו אבירה כלפי השדה הרי זה אבירה מצא רועה בין הכרמי

שטר שאין בו ער לחשש לא לפרעון ולא לקנוניא יחזיר לבעליו כל השטרות הנמצאות שרינן שלא יחזיר אם החזיר הרי לו כשרי ונבין בהן ואין מוציאין אותן מתחת יד בעליהן והרי הם בזוקתן ואין חוששין להם

הלכות חובל ומזיק

מצות עשה אחר והיא דין חובל בחבירו או מזיק ממנו וביאור מצוה זו במקום אילו

פרק ראשון

החובל בחבירו חייב לשלם לו חמשה דברים ואילו הם נוק תצער ורפוי ושבת ובשת וחמשה דברים או סלן משתלמים מן היפה שבנכסיו כדון כל המזיקין נוק כיצד שאם קטע יד חבירו או רגלו רואין אותו כלאו הוא עפר נמכר בשוק כמה היה יפה או וכמה הוא יפה עתה ומשלם הפחת שהפחית סרמיו שנ עין תחת עין מפי השמועה למדו שזה שנ תחת לשלם ממון הוא זה שנ בתורה כאשר יתן מוס באדם כן ינתן בו אינו לחבול בזה כמו שחבל בחברו לא שהוא ראוי לחסרו אמר או לחבול בו כאשר עשה ולפיכך משלם טקו והרי הוא אומר ולא תקחו טפר לנפש רוצח לרוצח בלבד הוא שאין בו טפר אבל לחסין אברים או לחבלות יש בו טפר וכן זה שנ בחובל בחבירו ומזיקו לא תחוס עיניך שלא תחוס בתשלומין שמה תאמר עני הוא זה ושלא בכונ חבל בו ארחסנו לכך נאמר לא תחוס עיניך ומנין שזה שנ באבריו עין תחת עין תשלומין הוא שנ חבורה תחת חבור וכפידוש נאמר וכי יכה איש את רעהו באבן או באגרוף רק שבתו יתן ורפוא ירפא הא למדת שתחת שנ בחבורה תשלומין והוא הדין לתחת האמור בעין ובשאר אברים אעפ שדברים או נראין מענין תורה שבכתב סלן ספורשין הן מפי משה רבינו מהר סיני סלן הלכה למעשה הן בדינו ומה ראו אבותינו דנין בבית דינו של יהושע ובבית דינו של ששון הדמתי ובכל בר ובר שעמרו

מימות משה רבינו ועד עכשו ומניין שמזיק בחבירו חייב בצער בפני עצמו שהרי נאמר באונ תרת אשר עינה והוא הדין לכל המצער את חבירו בגופו שהוא חייב לשלם דמי הצער ומניין שהוא חייב בשב בפני עצמו ורפוי בפני עצמו שנה רק שבתו יתן ורפוא ירפא ומניין שהוא חייב בבשת בפני עצמה שהרי נאמר ושלחה ידה והחזיקה במבושיו וקצותה את כפה בכלל דין זה קנס המבוש אינו חייב על הבשת ער שהיה מתסין שנ ושלחה ידה אבל המבוש חבירו בלא סונה פטור לפיכך ישן וכיוצא בו שבייש פטור אדם מועד לעולם בין שנג בין מוד בין ער בין ישן בין שגד אם חבל בחבירו או הזיק ממון חבירו משלם מן היפה שבנכסיו ברא שהישן חייב לשלם בשנים שיטנו כאשר ונתהפך אחד מהן והזיק את חבירו או קרע בגרו אבל אם היה אחר ישן ובא אחר ושכ בצרו זה שבא באחרונה הוא המועד ואם הזיקו הישן פטור וכן אם הניח כלי בצר הישן ושברו פטור שזה שהניחו הוא המוע שפסע מי שפגל מן הגג ברוח מצויה והזיק חייב בארבעה דברים ופטור מן הבשת נפל סדוח שאינה מצויה חייב בנוק בלבד ופטור מארבעה דברי ואם נהפך חייב בכל אח כבשת שכל המתסין להזיק אעפ שלא נתכן לבייש חייב בבשת שנים שחבלו באחד כאחת שניהם חייבין ומשלשין ביניהן היה אחד מתכוין ואחר שאינו מתסין זה שאינו מתכוין פטור מן הבשת המתכוין לבייש את הקמן ובייש את הגדול נתן לגדול דמי בשנתו שלקמן נתסון לבייש העבר ובייש את כן חודק נתן לבן חודק דמי בשנתו שלעבר היתה לו אבן מתחת בחזיק בין שלא חביר בה מעולם בין שהכיר בה ושמחה ועמד תפלה והזיקה חייב בנוק בלבד ופטור מארבעה דברים וכן אם נתסן לחודק שנים חודק ארבע וחזיק או שהזיק כשחזק ישן חייב בנוק ופטור מארבע דברים חסוק את

חבירו בכונה בכל מקום חייב בחמשה דברי ואפילו נכנס לרשות חבירו שלא ברשות והזיקו בעל הבית חייב שיש לו רשות להוציא ואין לו רשות להזיק אבל אם חזק זה שנכנס בבעל הבית הרי בעל הבית פטור ואם חזק בו בעל הבית חייב מפני שנכנס שלא ברשות היו שניהם ברשות או שניהם שלא ברשו והזיקו זה בזה שניהם פטורי המבקע עצים ברשות הרבים ופרח עין מהן והזיק לרשות היחיד או שבקע ברשות היחיד והזיק ברשו היחיד אחר או שנכנס לחנותו של נגר בין ברשו בין שלא ברשות ונתזה בקעת וטפחה על פניו בכל או חייב בארבע דברים ופטור מן הבשת כשם שאומדין למיתה כך אומדין לנזקים כיצד הרי שהכה חבירו בצדוק קטן שאין בו כרי להזיק או בקיסם של עץ קטן וחבל בו חבלה שאין חפץ זה ראוי לעשותו הרי זה פטור שנאמר באבן או באגרוף דבר הראוי להזיק אבל חייב הוא בבשת בלבד שאפילו בגופו שלחבירו חייב בבשת לפיכך צריכין הערי לירע במה הזיק ומביאין ההפך והזיק בו לבית דין ער שאומדין אותו ודנין עליו ואם אבר החפץ ואמר החובל לא היה בו כרי להזיק וכמו אטם אני והנחבל אום היה בו כרי להזיק ישבע הנחבל ויטול כמו שיתבאר הברול אין לו אומר אפי מחט קטנה ראויה היא להבית ואין צריך לומר להזיק הזורק אבן ולאחר שיצאה מתחת ידו היצאה הלה את ראשי מן החלון וקבלה פטור מכלום שנ ומצא את רעהו פטר למסצא את עצמו

פרק שני

החובל בחבירו חבלה שהוא ראוי לשלם החמש דברי סלן משלם חמשה הזיקו נוק שאין בו אלא ארבעה משלם ארבעה שלשה משלם שלשה שנים משלם שנים אחד משלם אחד כיצד קטע ידו או רגלו או אצבע מהן או שסמא עינו משלם חמש נוק וצער ורפוי ושבת ובשת הכהו על ידו וצבתה וסופה לחזור על עינו ומררה וסופה לחנות משלם ארבעה צער ורפוי ושבת ובשת הכהו על ראשו ויצבה משלם שלשה צער ורפוי ובשת הכהו במקום שאינו נראה כגון שהכהו על ברכיו או בגבו משלם שנים צער ורפוי הכהו במטפחת שכירו או בצינור וכיוצא באילו נתן אחת והיא הבשת בלבד כיאהו בשפור או במסמר על צפורניו במקו שאינו עושה חבורה ולא מעכב מלאכה משלם הצער בלבד השקהו סס או פנו סס ושינה מראה עורו משלם לו רפוי בלבד ער שיחזור מראהו כשהיה אסרו בחרר נתן לו רמי שבת בלבד וכן כל כיוצא באל המגלה שער ראש חבירו נתן לו רמי בשנתו בלבד מפני שסופו לחזור גלחו בסס או שטוואהו ער שאין כוף השער לחזור חייב בחכשה דברים בנוק בצער ורפוי שהרי יתחכם ראשו מן הכויה או מן הסס ונמצא חש בראשו ומשלם לו שבת שהרי הוא ראוי לדקד ולנדר דלת ראשו בשעת רקוד ונמצ בשל מכלאכ זו ובשת שאין לך בשת גדול כזה הא לכרת שכל המחסר חבירו אבר שאינו חוזר חייב בכל החמשה דברים אפי הפיל שנו חייב בכל שאי אפשר שלא יחלה פיו שעה אחת אעפ שהשן אין לה רפואה כשר השינים צריך רפוא אפי חסרו כשערה מעור בשרו חייב בחמשה דברים שהעו אינו חוזר אלא צלקת לפיכך החובל בחבירו וקרע העור והוציא ממנו דם חייב בחמש הדברים הכבעית חבירו אעפ שחלה מן הפרד הרי זה פטור מדיני אדם וחיי בדיני שמים והוא שלא נגע בו לא סגן שצעק מארוריו או נתראה באפילה וכיוצא בזה וכן אם צעק באונו וחרשו או שנגע בו וחרש בעת שהבעיתו או שארז בסריו וכיוצא בדברים או חייב בתשלומין יראה לו שהנחבל שאם נתחדשתי או נסמית עיני והרי אני רואה אינו נאמן שהרי אין אנו מכירין הדבר שמה יערים ואינו נפל הטק ער שיסדק זמן מרוב ויהיה מוחזק שאם מצור

עשאהו פונדק וכל הנמצא בו אפי' בתוך הבית הרי הוא שלמוצאן מפני שאין אחר יכול לטעון שהן שלו או שהוא שמן שהרי עשאהו פונדק

פרק שבעה עשר

כל מציאה שאמרנו בה שהיא שלמוצאה אינו זוכה בה עד שתגיע לידו או לרשתו אבל אם ראה את המציאה אפי' נפל עליה ובא אחר והחזיק בה הרי זה שהחזיק בה זכה בה היה רוכב על גבי בהמה וראה את המציאה ואמר לחבירו זכה לי בה כיון שהגביהה לו קנה הרוכב ואף על פי שלא הגיעה לידו ואם אמר לו תנה לי ונטלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה הנוטל ואם משנתנה לרוכב אמר אני זכיתי תחילה לא אמר כלום המגביה מציאה לחבירו ואעפ' שלא אמר לו כלום זכה בה הגביהו המציאה שנים קנאוהו שניהם הגביהה לו חרש או שופה או קטן לא קנה הפקח לפי שאין להן דעת הגביהה הרש ופקח כאחד בתוך שלא קנה פקח לא קנה חרש היו שניהם חרשים תקנו חכמים שיקנו כרי שלא יבאו להנצות שנים שראו גמל או חמור של מציאה וקדמו שניהם והנהיגוהו או משכוהו או שהיה אחר כנהיג ואחר מושך קנו שניהם ברא בהמור אבל בגמל אם היה אחר מנהיג ואחר מושך המושך קנה אבל לא המנהיג בהמת מציאה שקדם אחר ואחז במוכרה לא קנה עד שימשוך או ינהיג וכן בנכסי הגר אבל קנה המוכרה לברה היה אחר רוכב ואחר אחז במוכרה הרוכב קנה הבהמה והמוכרה שעל לחיי הבהמה בלבד וזה שארז המוכרה קנה ממנה מה שאחז בידו ושאר המוכרה לא קנהו אחר כהן חצרו שלאדם קונה לו שלא כדעתו ואם נפלה בה מציאה הרי היא שלבעל החצר ברא בחצר המשתמרת אבל בשרה וגינה וכיוצא בהן אם היה עומד בצר שרה ואמר זכה לי שרי זכה בה ואם אינו עומד שם או שהיה עומד ולא אמר זכת לי שרי כל הקודם זכה וכן דאמות שלאדם שהוא עומד בצד הרי או קונים לו ואם הגיעה המציאה לתוך ארבע אמות שלו זכה בה חכמים תקנו דבר זה כדי שלא יריבו המוצאי זה עם זה ברא בסמטא או בצירי רשות הרבים שאין הרבים דוחקין בהן או בשרה שאין לה בעלים אבל העומד ברשות הרבים או בתוך שרה חבירו אין דאמות קונות לו ואינו קונה שם עד שתגיע מציאה לידו קטנה יש לה חצר ויש לה דאמות וקטן אין לו חצר ואי לו דאמות כפני שהצר שלקטנה מירה למרונה שכסם שהיא מתגרשת בגט המגיע לידה כך כתגרש בגט הכני לחצרה וכסם שיש לה חצר לענין הגט כך יש לה לענין מציאה ודאמות של אדם כהצרו לענין מציאה אבל האיש לכרנו שחצרו קונה לו משלוהו סדרך שקונה לו שלוהו כך תקנה לו חצרו והקטן הוא ואינו עושה שליח כך אין חצרו ולא דאמות שלו קונן לו עד שתגיע מציאה לידו מי שראה אחרי רצים אחר המציאה והרי היא צבי שבור או גזולו שלא פרחו אם היה עומד בצד שרה שהן בתוכה ואילו היה רץ היה כגיען ואמר זכת לי שרי זכת לו שרה ואם אינו יכול להגיען הרי אלו כצבי שהיא רץ סדרכו וכנוולות הכפרחים ולא אם כלום לא כל הקודם בהן זכה ואם נתנו לו במתנה הואיל ואחר הקנס לו והרי הן כתגלגלין בתוך שרהו קנת שרהו ואם היה צבי רץ סדרכו וגזולות ספרחין לא קנת לו שרהו מציאת חרש שטה וקטן יש בה גול מפני דרכי שלום לפי אם עבר אחר וגולה מירן אינה יוצאה כדיונים ואם כפר בה ונטבע אינו חייב בחובש מציאת בנו ובתו הסוככים על שלהנו אעפ' שהן גדולים ומציאת בתו הנערה אעפ' שאינן כוסכת על שלהנו ואפי' הייתה מכורה אמה וכציאת עבדו ושפחתו הכנענים ומציאת אשתו הרי לו שלו אבל מציאת בנו שאינו סומך על שלהנו אעפ' שהוא קטן ומציאת עבדו ושפחתו העבדים ומציאת אשתו שדיא מגורשת ואינה

מגורשת כל או המציאות אינן שלו

פרק שמונה עשר

המוצא שטר חוב אעפ' שלא פירש בו אחריות נכסו ואעפ' שהחייב מודה ואעפ' שהוא מקויים הרי זה לא יחזיר שמא פרעו וקנוניא הם עושים כדי לטרוף לקוחות שלא כדון ולפיכך הורה לו שהרי יש לו לטרוף בשטר שלא פירש בו אחריות שהאחריו שלא נתפרשה בשטר טעות סופר הוא בין בשטרי הלואה בין בשטרי מקח וממכר לפיכך אם פירש בשטר זה שהוא שלא באחריות אם היה החייב מודה יחזיר ואם לאו לא יחזיר שצא פרעו וכן אם מצא שטר שזכנו בו ביום והיה מקויים והחייב מודה יחזיר ואם אינו מקויים לא יחזיר שמא כתב ללוות ועדין לא לווה מצא שטר בחמת או בכלי עץ וכיוצא בהן הרי זה יחזיר למי שנתן סימן מצא שלשה שטרות כרוכב בכרך אחר או מונחין זה על זה ואגודים אגר אחר יחזיר למי שנתן סימן היה הלוח אחר והמלוים שלשה אם בקויים הם יחזיר ללוה ואם לאו יחזיר למי שנתן סימן שמא המלוים נתנו שטרותיהן לסופר לקיימן ונפלו ביד הדיין היה המלוה אחר והלוים שלשה יחזיר למי למלוה ואם היו שלשתן בכתב ידי סופר אדר יחזיר למי שנתן סימן שצא שלשתן חוליכו שטרותיהן לסופר לכתוב ונפלו מיד הסופר מצא שטרות קרועין ושטר חוב ביניהן לא יחזיר ואם יש עמהן שובר אפי' בלא עדים יתן שטר החוב ללוה שאילו לא היה פרוע לא השליכו בין שטרות קרועים והרי יש עמו כתב שהוא פרוע מצא גיטי נשי בומן שהבעל מודה יחזיר לאשה אין הבעל מודה אם נתנה האשה סימן מובהק ינתן לה ואם לאו לא יחזיר לא לזה ולא לזה אמר הבעל מירי נפל ונתן סימניו והאשה אומ' מירי נפל ונתנה סימניו ינתן לה והוא שנתן סימן מובהק כגון שאמרה נקב יש בצר אות פלנית שאילו לא הגי לידה לא היתה יודע הוא אומ' סימני החוט שקשר בו הגט והיא אומ' סימני החוט ינתן לה והוא שתאמר סימן מובהק כגון אורך מרת החוט אבל אם אמרה ארום או שחור הוא אין זה סימן מובהק הוא אומ' בחמת היה מונח והיא אומרת בחמת היה מונח ינתן לו שאין זה סימן מובהק מצא גט שחרור בומן שהרב מודה יחזיר לעבר אין הרב מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה מצא שטר מתנה אם מתנת בריא היא אעפ' ששניהם מורים לא יחזיר לא לזה ולא לזה שמא כתב ליתן ולא נתן ואחר שכתב שטר זה מכר שרה זו או נתנה לאחד במתנה וחזר בו וזה שמורה לזה כדי לעשות קנוניא על האחרון שנתן לו או שמכר לו ואם מתנ שכוב מדע היא אם הורה יתן ואם לאו לא יתן ששכיב מדע שנתן לשנים זה אחר זה האחרון קנה כמו שיתבאר סת שכיב מדע שנתנה במתנה אף על פי שהיורש מודה שמורישו נתנה הרי זה לא יחזיר לא לזה ולא לזה שמא כתב ליתן ולא נתן ומכרה היורש או נתנה וחזר בו והרי הוא רוצה לעשות קנוניא עם זה כדי להפקיע נכסיו זה האחרון מצא שבר בומן שבעל השטר מודה שנשבר שטרו ופרעו או מחלו יתן לבעל השובר אין שניהם מורים לא יחזיר לא לזה ולא לזה מצא כתובה אף על פי ששניהם מורים לא יחזיר לאשה שבא נפרעה כתובה זו או נמחלה ואחר כך מסר הבעל נכסיו והרי הוא רוצה לעשות קנוניא על הלוקחות מצא אגרות שום ואגרות מוזן שטרי חליצה ומיאונין ושטרי טענות שכותבו הדיינו שלבעל דין זה ושל חבירו או שצא שטרי בירורו והם השטרות שבידו להן בעלי דינין את הדיינין שדין להם וקבלו עליהם שידונו להם פלני ופלני או שמצא כל מעשה בר' כללו שלדבר כל שטר שחוששין בו לפירעון לא יחזיר שמא נפרע החוב ואם היה החייב מודה ואיפשר שהודה כדי לעשות קנוניא ער שיפסיד את הלוקח או מקבל מתנה שלקחו אחר זמן השטר כדי שיפרע מידם שלא כדון הרי זה לא יחזיר אעפ' ששניהם מורים ומל

בשבת פטורין מן המיתה ולמה נחשוב זה החובל עון שיש בו מיתה בר הוא ועשה נחת רוח ליצרו הרע בעת שחבל בחבירו הרי הוא כמתקן ונמצא עון מיתה ולפיכך פטור מן התשלומין החובל בחבירו ביום הכפודים אפילו במזיד חייב בתשלומין אעפ שיעבר עבירה שהוא חייב עליה מלקות והלא כל המחוייב מלקות ותשלומין לוקה ואינו משלם שאין אדם לוקה ומשלם כך הם הרברים בכל חוץ מחובל בחבירו שהוא משל שהרי בפירו רבתה תורה חובל בחבירו לתשלומין שנ רק שבתו יתן החובל בעבר כנעני שלו פטור חבל בעבר עברי שלו חייב ככולן חוץ מן השבת החובל בעבר כנעני שלחבירו רבו שלעבר נוטל הרברים ואפי צערו בסס ונתפא במהרה הרי כל רפואתו לרבו כל עבר שיצא לחרות ועדין לא הגיע נט שחרור לידו אין לו קנס ואחרים שחבלו בו אינו יכול להוציא מהן לעצמו שעדין לא גמר שחרורו ולא הארון יכול להוציא מהן שהרי לא נשאר בו קניין לפיכך המפיל שן עברו ואחר כך סימא עינו יוצא בשונו ואינו ניתן לו רמי עיט ואם תפש אין מוציאין מידו מי שחציו עבר וחציו בין חורין שביישו אדם או צערו או שנגחו שור וכיוצא באילו אם אירעו זה ביום שלרבו לרבו ביום שלעצמו לעצמו החובל בעבר עברי שלחבירו חייב בה דברי וילקח בהן קרקע ורבו אוכל פרותי ולכשיצ העבר לחירות יצא השרה מתחת רבו הויקו הוק שאינו מעכב מלאכה כלל כגון שקטע ראש אזנו או ראש חוטמו הכל לעבר ואין לרבו בהן פירות החובל בבת קטנה שלאדדי אם נזק הפוח אותה מכספה הוא הרי הוא שלאב וכן שבתה שלאב שהרי מעשה יריה וכסף מכירתה שלאביה הוא אבל צער ובשת ורפיו הרי הוא שלה וכן נזק שאינו פוחתה מכספה הרי הוא שלה וכן החובל בבתו משלם צער ורפיו ובשת החובל באשת איש השבת והרפיו לבעל והצער שלה והבשת והנו אם בגלוי הוא כגון שחבל בפניה ובצוארה או ביריה ודועותיה השליש שלה ושני שלישים לבעל ואם בפתח הוא הנזק השליש לבעל ושני שלישי לאשה שלבעל נתנן לו מיר ושל אשה ילקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות ברא בשחבלו בה אחרים אבל הבעל שחבל באשתו חייב לשלם לה מיר כל הנזק וכל הבשת והצער והכל שלה ואין לבעל בהן פירות ואם רצת ליתן הרמי לאחר נתנת וכוה הורו הגאונים והבעל מרפא אותה כדרך שמרפא כל חליה והמזיק אשתו בתשיש המטה חייב בנזקה האשה שחבלה בבעלה אם היה תוספת בכתובתה מחייבין אותה למכור התוספת לבעלה בשוית הנאה ונוכה ממנה אם רצה הבעל ואם רצה לגרש ולגבות מן הכל גובה ואם לא היה לה תוספת אינה יכולה למכור לו עיקר כתובת שאסור לו לאדם לשהות את אשתו שעה אחת בלא כתובה סרי שלא תחא קלה בעיניו להוציא אא אם רצה הבעל כתוב לה שטר ברמי חבלו או מגרשה וטל מכתובתה הראוי לו החובל בבניו הגדולים אם אין סומכין על שלחנו ניתן להם מיר והקטנים ילקח בהן קרקע בנוק והן אוכלין פירותיו וכן הרין באחרים שחבלו בהן ואם היו סזוכין על שולחנו וחבל בהן פטור בין שהיו גדולים בין שהיו קטנים ואם חבלו בהן אחרים בגדולים ניתן להם מיר ובקטני ילקח בהן קרקע והן אוכלין פירותיה ער שיגרלו חרש שיטה וקטן פגיעתן רעה החובל בהן חייב והן שחבלו באחרי פטורין אעפ שנתפתח החרש ונשתפה השושה והגריל הקטן אינם חייבין לשלם שבשעה שחבלו בהן לא היו בני רעת העבר והאשת פגיעתן רעה החובל בהן חייב והן שחבלו באחרים פטורין אבל משלמין לאחד זמן אם נתגרשה האשה או מת בעלה או נסתחרר העבר שהרי בני ריעה הן והרי הן כבעל חוב שאין לו מה ינכה שאם העשר חייב לשלם עברו שלאים כגופו ובחמתו כמטונו כיצד הרי שחניח גלת על לב עברו של חבירו ומת או שרחפו לים או לאש

והוא יכול לעלות משם ולא עלה ומת פטור מן התשלומין ואם עשה כן לבהמת חבירו כאילו הניח הגחלת על בגדו ונשרף שהוא חייב לשלם וכן כל כיוצא בזה

פרק חמישי

אסור לאדם לחבל בין בעצמו בין בחבירו ולא החובל בלבר לא כל המכה אדם כשר מישרא בין קטן בין גדול בין איש בין אשה דרך נציון הרי זה עובר בלא תעשה שנ לא יוסיף להכותו אם הזהירה תורה להוסיף בהכאת החוטא קל וחומר למכה את הצדיק אפי להגביה ידו על חבירו אסור וכל המגבי ידו על חבירו אעפ שלא הכהו הרי זה רשע המכה את חבירו הכאה שאין בה שוה פרושה לוקה שהרי אין כאן תשלומין כדי שיהיה לאו זה ניתן לתשלומין ואפילו הכה חבירו הכאה שאין בה שוה פרוש לוקה שהרי ישנו במקצת מצונו ונוי שהכה את ישראל חייב ביתה שנ ויפן כה וכה ויד את המצרי קנס קנכו חכמים לאו השוטים בעלי זרוע שיהיה הנחבל נאמן ונשבע בנקיטת חפץ שזה חבל בו חבל זה ונוטל מה שראו לו והוא שיהיו שם עדים כיצד היו שני עדים מעידין אותו שנכנס לתוך ידו שלם ויצא חבול ולא ראהו בעת שחבל בו והוא אום לא חבלתי והלה אומר אתה חבלת בו הרי זה נשבע ונוטל ברא כשהייתה המכה במקום שאיפשר לו להזותו לעצמו או שהיה עכהם שלישי שאיפשר שזה הנחבל אמר לו להבול בו ולהתרעם על אהר אבל אם אין עמהן אהר והיתה המכה במקו שאינו יכול לעשו בעצמו כגון שהיתה נשוכה בין כתפיו וכיוצא בזה הרי זה נוטל בלא שבועה הודה החובל שהוא חבל בשלם חמשה דבריו שהרי העדים היו שם שנכנס לתוך ידו שלם בשעת המריבה ויצא חבול אבל אם לא היו שם ידים כלל הוא אום חבלת בני והורה מעצמו פטור מן הנזק וכן הצע והייב בשבת ובבשת ובדיפוי על פי עצמו לפיכך אם כפר ואם לא חבלתי נטבין שבועת הסת ולכה כשלם אדם שלישה דברים לו על פי עצמו שהשבת והרפיו ככון הוא ולא קנס שאם לא יתן לו הרי חסרו כמון שהו מתרפ בו ובשל כשלאכתו והבשת לא הגיע לו לא בשעה שהורה בפניו שהוא חבל בו שהנחבל שלא חבל בו אדם אין לו בושת והוראתו בכר היה שביישה אותו נכיצאת לבר שאין הפרש בבשת בין בושה הכניעה לו אם רבל בו בפני אחרים ובין בשת המגיעה לו בעת שהורה בפני אחרים שחבל בו לפיכך כשלם אדם בשת בפני עצמו אינו דומה מזיק חבירו בגופו למזיק מסונו שהכין מסונו חבירו כיון ששלם מה שהוא חייב לשלם נתכפר לו אבל החובל בחבירו אעפ שנתן לו הרברים אין כתכפר לו ואפי הקרי כל אילי נביות אינו כתכפר לו ולא נכחל עינו ער שובקש מן הנחבל וימחול לו ואסור לנחבל להיות אכזרי ולא ימחול אין זו דרך זרע ישראל לא כיון שבקש מסונו החובל ונתחנן לו מעס ראשונה ושנייה וידע שהוא שב מהטאו וניחם על רעתו ימחול לו וכל הככהר לכחול הרי הוא משובח ורוח חכמים נוחה הימינו ועוד יש הפרש בין נזקי גופו לנזקי מסונו שהאומר לחבירו סמא את עיני קטע את ירי על מנת שאתה פטור הרי זה חייב בחמשה דבריו שהרבר ידוע שאין אדם רוצה בכך

אבל האומר לחבירו קרע את כסותי שכתבתי כדי על מנת שאתה פטור הרי זה פטור ואם לא אמר לו על מנת שאתה פטור הרי זה חייב לשלם אעפ שהדירה להשחית ברא כשבאו הכלים לידו תחילה בתורת שמירה כגון שהיו שאולין או מופקדין אצלו ואמר לו שבר וקרע ועשה כן חייב לשלם ער שיאמר לו על מנת שאני פטור אבל אם אמר לו קח כלי זה ושברו בגר זה וקרעו ועשה כן הרי זה פטור האומר לחבירו שבר כלי שלפני על מנת שאתה פטור ועשה הרי זה חייב לשלם וכאילו אמר לו סמא עינו של לפני על מנת שאתה פטור ואעפ שהעושה הוא חייב לשלם הרי זה האומר לו שותפו

עיניו או נתחרש ואחזק ישלם זה כמה הוא הצער הכל הוא לפי הניזק יש אדם שהוא רך וענוג מאד ובעל ממון ואילו נתנו לו ממון הרבה לא היה מצטער בעט ויש אדם שהוא עמלן וחוק ועני ומפני זה אחזק מצטער צער הרבה ועל פי הרבנו האה אומדין ופוסקין הצער כיצד משערין הצער במקו שחסרו אבר הרי שקטע אצבעו אומ ואומרי כמה אדם כזה רוצה ליתן בין לקטוע לו אבר זה בסוף או לקטוע אותו בסם אס נור עליו המלך לקטוע ירו או רגלו ואומדין כמה יש בין זה לזה ומשלם המזיק כיצד משערין השבת אם לא חסרו אבר לא חלה ונפל למשכב או שצבת ירו וסופה לחזור נתן לו שבתו שלכל יום ויום כפועל בטל שלאותה מלאכ שבטל ממנו ואם חסרו אבר או שקטע ירו נתן דמי ירו שהוא הנזק ושבת רואין אותו כאילו הוא שומר קישואים ורואין כמה הוא שכן קישואין בכל יום ויושין חשבון כל ימי הליו שלוח ונותן לו וכן אם קטע רגלו רואין אותו כאילו הוא שומר על הפתח סימא עינו רואין אותו כאילו הוא מטחינו ברחים וכן כל כיוצא בזה

הכה את חברו על אנו או אחיו ותקע באזנו וחרש נתן לו דמי כולו שהרי אינו ראוי למלאכה כלל סימא את עינו ולא אמרוהו וקטע את רגלו ולא אמרוהו ואחר כך חרשו הואיל ולא אמרוהו בכל נזק ונזק נתן לו דמי כולו אמרוהו לכל נזק ונזק ואחר כך אמרוהו לכולו אין גובין ממנו לא דמי טלו בלבד ואם תפש הניזק נזק כל אבר ואבר ודמי כולו אין מוציאין מירו כיצד משערין הריפוי אומדין כמה ימים יחיה זה מחולי זה וכמה הוא צריך ונותן לו כיר ואין מחייבין אותו ליתן רבר יום ביומו ורבר זה תקנה היא למזיק וכן השבת אומדין אותה ונותן המל מיר אם היה מתגלגל בחליו והולך וארך בו החולי יתר על מה שאמרוהו אינו מוסיף לו כלום וכן אם הבריא מיר אין פוחתין לו כמה שאמרוהו ברא בשרצה המזיק שזו תקנה היא לו אבל אם אבר המזיק אין רצוני בתקנה זו לא ארפאנו דבר יום ביומו שיובעין לו

אמר לו הניזק פסוק עמי ותן על ידי ואני ארפא את עצמי אין שומעין לו שהרי אומדין לו שמא לא תרפא עצמך ואחזיק אני בכזיקין לא נותן לו דבר יום ביומו או פוסק על הכל ונותן דמי הרפוי על ידי בית דין אבר לו המזיק אני ארפא אותך או יש לי רופא שברפא בחינם אין שומעין לו לא מביא רופא אובן וכרפאהו בשכר הרי שלא פסק עכו לא היה כרפא יום יום ועלו בו צמחים מחכת הככה או נסתר המכה אחר שהיית חייב לרפאותו ולתת לו רכי שבתו עלו צמחים שלא מחכת המכה חייב לרפאותו ואינו נותן לו דמי שבתו עבר על דברי רופא והכביר עליו החולי אינו חייב לרפאותו כשפוסקין בית דין על המזיק וכחייבין אותו לשלם גובין ממנו הכל מיר ואין קובעין לו זמן כלל ואם נתחייב בבשת בלבד קובעין לו זמן לשלם שהרי לא חסרו ממון

פרק שלישי

כיצד משערין הבשת הכל לפי המבייש והמתבייש אינו דוכה מתבייש מן הקטן לכתבייש מאדם גרו וככובר שזה שביישו זה הקל בשתו מרובה המבייש את הערום או מי שהוא בכרחין פטור נשבה הרוח והפכה טוליו על פניו והרי הוא ערום והוסיף זה בהפשיטתו חייב בבשת ואינו דוכה מבייש את זה שנעש ערום לכבייש את שאינו ערום וכן אם הגביה בגדיו לירד לנהר או שעלה מן הנהר ובייש חייב ואינו דוכה מבייש זה למבייש את הכוכה בכרחיו המבייש את היטן חייב בבשת ואם כת בתוך שנתו ולא הקיץ ולא הרגיש בה שביישו אין גובין בשת זה מן המבייש ואם תפש היורשין אין מוציאין מירן המבייש את השופה פטור והמבייש את החרש חייב המבייש את הגר או את העבד חייב המבייש את הקטן אם כשסכלימין אותו נבלס חייב ואם לא פטור ומכל מקום אינו דוכה המבייש את הקטן

למבייש את הגרול ולא המבייש את העבד למבייש את בן חורין ולא מבייש הרש למבייש פקח המבייש את חברו ברבר או שרקק על בגדיו פטור מן התשלומין ויש לבר לגרור ברבר בכל מקום ובכל זמן כפי שיראו ואת בייש תלמיד חכם חייב לשלם לו בשת שלמה אף על פי שלא ביישו לא ברברים כבר נפסק הדין שכל המבייש תלמיד חכם אפי ברברים קונסין אותו וגובין ממנו משקל לה דינר מן הזהב שהוא משקל תשעה סלעים פחות רביע וקבלה היא בירינו שגובין קנס זה בכל מקום בין בארץ בין בחוצה לארץ מעשים היו אצלנו תמיד בכך בספרד ויש תלמידי חכמים שהיו מוחלין על זה וכך נאה להם ויש שתובע ועושה פשרה ביניהן אבל הדיינים היו אומדין למבייש חייב אתה ליתן לו ליטרא זהב אף על פי שהמבייש שאר העם ברבריו פטור מן התשלומין עון גרול הוא ואינו כהרף ומגרף לעם לא רשע שוטה ואמרו חכמי הראשונים שכל המלכין פני אדם כשר משרא ברברים אין לו חלק לעולם הבא יש הכאות רבות שיש בהן בזוי וצער בעט ואין בהן נזק וכבר פסקו להם חכמי דמי קצובים וכל המכה לחבירו הכאה מהן משלם אותו המכון הקצוב וכולן קנסו הן ואותו הממו הקצוב הוא דמי הצער והבשת והרפוי והשבת בין צרך לרפוא ושבת בין לא צרך בזה הוא משלם וכמה הוא משלם הבעט בחברו ברגלו משלם ה סלעים הסהו בארכיבתו משלם ג סלעים קבץ אצבעותיו כמו אגוד אגודה והכהו בירו כשהיא אגודה משלם יג סלעים תקע את חברו בכפו משלם סלע סטרו באחר ירו משלם מאה סלע וכן אם צירם באזנו או תלש בשערו או שרקק והגיעו משלם ק סלע וכוה הוא משלם על כל מעשה ומעשה

כיצד כגון שבעט בחבירו ד בעיטות אפי זו אחר זו משלם כ סלעו סטרו על פניו שתי סטירות משלם ק סלע וכן בשארן כל או הסלעים הם כמסך ארץ ישראל באיתו הזמן שהיה בכל סלע חצי דינר כסף ודינרין זמחצה נחשת לפיכך שנתחייב בהכאות או לשלם ק סלע הדי זה משלם יב סלע ומחצה כסף נקי ברא בככובר אבל אדם שהוא כבוה ואינו מקפיד בכל או הרברים וכיוצא בהן אינו נוטל לא לפי מה שראוי לו וכמו שיראו הדיינים שהוא ראוי ליטול לפי שיש בני אדם כעורין שאין מקפדין על בשתם וכל היום סבוי עצמן בכל מיני בזוי דרך שחוק וקלות ראש או כרי ליטול פרוטה אחת מן האצים המישחקים עמהם

פרק רביעי

הנוגף את האשה ויצאו ילדיה אף על פי שלא נתכוון הדי לשלם דמי וולדות לבעל ונזק וצער לאשה וכיצד משערין דמי וולדות שמי את האשה כמה היתה יפה ער שלא ילדה וכמה היא יפה משולדה ונותני לבעל אם מת הבעל נותני ליורשים ואם נגפה אחר מיתת הבעל נותנין אף דמי ולדו לאשה היתה נשואה לגר וחבל בה בחיי הגר נותן דמי ולדות לבעל מת הגר פטור ואם הבל בה אחר מיתת הגר זכת היא ברמי ולרות היתה שפיה או טיה בשעת הדין ובשעת נגיפה נשתחררה או נתגיד הרי דמי הולדות שלה הנוגף את האשה ויצאו ילדיה ומתה אף על פי שהיה שונג חדי זה פטור מן התשלומין ואינו משלם כלום שנ ולא יהיה אכזן ענטש יענש לא חלק הכתו בין שונג לסויד ברבר שיש בו מיתת בר לפוטרו מן התשלומין ברא כשנתכוון לאשה אבל אם נתכוון לחבירו ונגף את האשה אף על פי שמתה הואיל והמיתה בלא כונה חדי זה כרב שאין בו מיתת בר ומשלם דמי ולדות המכה אביו ואמו ולא עשה בהן חבורה או שחבל בחבירו בשבת אפי היה שונג פטור מן התשלומין מפני שהוא עון מית בר וכבר ביאר שלא חלק חמטוב ברבר שיש בו מיתת בר בין שונג לסויד לפוטרו מן התשלומין והלא החובל מקלקל הוא וכל המקלקל

גם לפחות רמיה וכן המרקע רינרי חבירו והעביר
עורתן חייב לשלם משום גורם וכן כל כיוצא באילו
הדברים הוורק כלי מראש הגג לארץ ולא היה
תחתיו כלים וקדם אחר ושברו במקל כשהוא באויר קודם
שיגיע לארץ הרי זה האחר פטו שלא שבר לא כלי שסופו
להשבר מיד בוראי ונמצא כשובר כלי שכור ואין זה כגור
וכן כל כיוצא בזה פטור שור שהיה עומד להריגה
מפני שהוא מויק את הבריות ואילן העומר לקציעה מפני
שהוא מויק את הרבי וקדם אחר ושחט שור זה וקצץ אילן
זה שלא מדעת הבעלים חייב לשלם הבעלים כמו שיראו
הריינים שהרי הפקיען מלעשות מצוה ואם טען ואם אתה
אמר לי להרגו ולקצצו הואיל והוא עומד לכך הרי זה פטו
וכן מי ששחט חייה ועוף ובא אחר וכסה הרס שלא
מדעת השוחט חייב ליתן כמו שיראו הריינים ויש מי שהור
שהוא נתן קנס קצוב והוא עשרה זהובים וכן הורו
שכל המונע הבעלים מעשו מצות עשה שהן ראויין לעשות
וקדם אחר ועשאה משלם לבעלים עשרה זהובים

שמן למזיק בירו כדרך ששמן לו אם הויק
ממונו כיצר הרי שהרג בהמת חבירו או שבר כליו
שמן כמה היתה הבתם שוה וכמה הנבילה שוה וכמה היה
הכלי שוה והוא שלם וכמה שוה עתה ומשלם הפחת לנוזק
עם הנבילה או הכלי השבור כדרך שביארנו בשורו שהויק
דין אחר הוא דרך ענבים של חבירו שמין לו הזק וכן
כל כיוצא בזה כשנזבין הפחת מן המזיק נזבין
מן המשלשלין שלו אם אין לו משלשלין נזבין מן היפח
שכנכסיו וכן האונס והמפתה והמוציא שרע כולן נזבין
מתן מן היפה שבנכסיו כל המזיק ממון חבירו
ואינו יודע מה הויק הרי הנוזק נשבע בתקנת חכמי ונטל
כמו שיטעון הנגול והוא שיטעון רבדים שהוא אמור בהן
כמו שביארנו בנגול כיצר לקזים חבירו והשליכו לים
או לאש או שזסרו ביד אנס ואבר בעל הכיס אום זהובים
היה מלא והמזיק אומר איני יודע מה היה בו שמא עפר או
תבן היה מלא הרי הנוזק נשבע בנקיטת חפץ ונטל והוא
שיטעון רבדים שהוא אמור בהן או אמור להפקיזן אצלו
והריכו להניחן בכיס וכיוצא בו אבל אם אין רכין להניחן
בכלי זה הוא פטו בעצמו כיצ הרי שחטף חמת או סל מלאי
ומחוצים והשליכם לים או שרפן וטען הנוזק שמרגליות היו
ביתכן אינו נאמן ואין משביעין אותו על כך שאין דרך
בני אדם להניח מרגליות בסלים ובחמתות ואם תפש אין
מוציאין מירו לא נשבע שמרגליו היו בה ונטל ממה שיש
אצלו וכן כל כיוצא בזה ידע המזיק שהכיס היה בו והובים
אבל אינו יודע כמה היו ואמר הנוזק אלה היו נטל אלה
בלא שביעה ואינו יכול להשבע ככו שיתבאר בעניין
הפקרון

פרק שמיני

החוס ממון חבירו בודי אנס חייב לשלם מן היפה שבנכסיו
ואם מת נזבין מירשויו כשאר כל המזיקין בין שהיה האנס
גוי בין שהיה ישראל הרי זה המוסר חייב לשלם כל מה
שלקה האנס אעפ שלא נשא המוסר ולא נתן בירו אלא
הרגיל בלבר ברא בשראה המוסר מעצמו אבל
אם אנסיהו גויים או ישראל אנס להראות והראה הרי זה
פטור מן התשלומין ואם נשא נתן ביד אעפ שהוא אנס
חייב לשלם שהמציל עצמו בממון חבירו חייב לשלם
כיצר הרי שגור המלך להביא לו יין או תבן וכיוצ בדבר
או ועמד מוסר ואמר הרי יש לפלני איצר יין או תבן במקו
פלני והלכו ולקחוה חייב לשלם אנסו המלך למוסר זה
ער שיראה לו אוצרות יין או תבן או ער שירא לו ממון
חבירו שהוא ברח מלפניו והראה לו מפני האנס ודי זה
פטור שאם לא יראה לו יכזו או ימיתו

נשא ממון חבירו בירו ונתנו לאנס חייב לשלם
מכל מקום אעפ שהמלך אנסו להביא ברא שאם
אנסו להביא וחבאו חייב בשלם הגיע הממון לדשות האנס
אבל אנס שאנס ישראל ער שהראהו ועמד האנס על

הממון ונעשה ברשותו ואנס את ישראל ער שהוליכו לו
למקום אחר ואפי הוליו זה המוסר שהראהו הרי זה פטו
כלשלם שכין שעמד האנס בצד האוצר כבר אבר כל מה
שיש בו וכאילו נשרף בעל דין שהיתה ביניה מריבה
על קרקע או על משלשלין זה אום שלי זה אום שלי ועמד
אחר מהן ומסרה ביד גויים מנדין אותו ער שיחזיר הדבר
לכמו שהיה ויסלק יד אנס מביניהם ויעשו דין בישראל מי
שנתפש על חבירו ולקחו גויים ממון ממנו בגלל חבירו אין
חבירו חייב לשלם אין לך מי שנתפש על חבירו ויהי חברו
חייב לשלם לו חוץ מן הנתפש מפני המס הקצו על כל איש
זאיש בכל שנה או הנתפש על התשור שנתן כל איש ואיש
למלך בעברו עליהם הוא או חיילותיו הרי זה חייב לשלם
לו והוא שיקחו ממנו בפירוש בגלל פלני בפני עדים

מי שיש עליו ערים שמסר ממון חבירו כגון שהראה
מעצמו או שנאג ונשא ונתן ולא ידעו הערו כמה הפסירו
במסורתו והנמסר אום כך וכך הפסירנו והמוסר כופר במה
שזענו אם תפש הנמסר אין מוציאין מירו אלא נשבע
נשבע בנקיטת חפץ וזכה במה שתפש ואם לא תפש אין
מוציאין מן המוסר לא בראייה ברורה אין משביעין
את המוסר שהראה מעצמו לא שביעה חמורה ולא שביע
הסת מפני שהו רשע ואין לך פסול יתר מזה אבל המוסר
שאנסוהו להראות או להביא ונשא ונתן ביד אעפ שהוא
חיי לשלם אינו רשע לא בן תשלומין היא בלבר ומשביעין
אותו כשאר הכשרין אסור למסור ישראל ביד גויים בין
בגופו בין בממונו ואפי היה רשע ובעל עבירות ואפי היה
כיוצר לו ומצעריו וכל המוסר ישראל ביד גוי בנפשו בין
בממונו אין לו חלק לעולם הבא מותר להרוג המוסר
בכל מקום ואפי בזמן הזה שאין דנין דיני נפשות וכותר
להרגו קודם שימסור לא כשאמר הדיני כוכר פלני בנפשו
או בזמנו ואפי ממון קל התיר עצמו למיתה ומתרין לו
ויאמרין לו אל תמסור אם העיו פניו ואמר לא כי אלא
אכסרנו מצוה להרגו וכל הקודם להורגו זכה עשה
המוסר אשר זמס ומסר יראה לי שאסור להרגו לא
אם כן הוזהק למסור הדין זה יהיג שאל ימסור אחרים

ומעשים בכל זמן בערי המערב להרוג המוסרי
שהחזקו למסור ממון ישראל ולמסור הכוסרים ביד הגויים
להרגם ולהתתם ולאחרם כפי רשעם

וכן כל המיצר לציבור ומצערין כותר למוסרו
ביד הגויים להכותו ולאסרו ולקנסו אבל מפני צער יחיד
אסור לאסרו ואסור לאבר ממנו שלמוסר ואעפ שזותר
לאבר גופו שהרי מכזנו ראוי ליורשו רודף שהיה
רודף אחר חבירו להרגו או לרבר עבירה ושבר את הכלים
בין של נדרף בין שלכל אדם פטור מן התשלומין מפני
שהוא מתחייב בנפשו שכין שרדף התיר עצמו למיתה
נדרף ששבר כלים של רודף פטור לא יהיה מכזנו חביב
מגפו ואם שבר כלי אחרים חייב שהמציל עצמו בממון
חבירו חייב מי שרדף אחר הרודף להושיע הנדרף
ושבר את הכלים בין של רודף בין שלכל אדם פטור ולא
מן הדין אלא תקנה היא שלא יסנע כלהציל או יתכהמה
ויעיין בעת שירדוף ספינה שחשבה להשבר מכזבר
המשוי ועמד אחר מהן והקל ממשאה והשליך בים פטור
שהכטא שבה כמו רודף אחריה להרגם ומצוה רבה עשה
שהשליך והושיעם בריך רחמנא רסייען

הלכות רוצח ושמיר נפש

יש בכללן יו מצות שבע מצות עשה ועשר מצות לא
תעשה וזהו פרטן א שלא לרצוח ב שלא ליקח ספר
לנפש רוצח לא יומת ג להגלות הרוצח בשגנה
ד שלא ליקח כופר מחייב גלות ה שלא יומת
הרוצח כשירצח קודם עמידה בדין ו להציל הנדרף
בנפש שלרודף ו שלא לחוס על הרודף ה שלא
לעמוד על דם פ להפריש ערי מקלט ולסוין להם הדרך
ו לערוף את העגלה בתל וז שלא יעסר באשתו

בעון ורשע הוא שהרי הכשיל עיור וחוק ירי עוברי עבירה

פרק ששי

המויק ממון חבירו חייב לשלם נזק שלם בין שהיה שונג בין שהיה אנוס הרי הוא בסויד כיצד נפל מן הגג ושבר את הכלים או שנתקל כשהוא מהלך ונפל על הכלי ושברו חייב נזק שלם שג ומכה בהמה ישלמנו לא חלק הכתוב בין שונג לכויד ואחר ההורג בהמתו שלחבירו או השובר כליו או הקורע בגדיו או קוצץ נטיעותיו הכל דין אחר הוא כרא ברשות הניזק אבל ברשות המזיק אינו חייב לשלם לא אם הויק בודק אבל בשגנה או באונס פטור וכן אם היו שניהן ברשות או שניהם שלא ברשות והויק אחר מהן ממון חבירו שלא בכונה פטור היה עולה בסולם ונשמטה שליבה כתחתיו ונפלה והויקה אם היתה מהורקת וחוקה חייב היתה חוקה ומהורקת ונשמטה או שהתליעה הרי זה פטור שזו מכה בירי שמים היא וכן כל מוצא בזה כל או הרברים ברשות הניזק אבל ברשות המזיק פטור עד שיתסין להויק כמו שביארנו הרי שמילא הצר חבירו כרי יין ושמן אפי הכניסם ברשות הואיל ולא קבל עליו בעל הצר לשמור הרי זה נכנס ויוצ סדרו וכל שישתב מן הכרי בכניסתו וביציאתו הרי הוא פטור עליהן ואם שברן בסנה אפי הכניסם בעל הכרים שלא ברשות הרי זה חייב לשלם שור שעלה על גבי שור להרגו ברשות המזיק שהוא בעל התחתון בין שהיה תם בין שהיה מוער ובא בעל התחתון ושכט את שורו להצילו ונפל עליון ומת הרי זה פטור רחפו לעליון ומת אם היה יכול לשומטו ולא שכטו הרי זה חייב ואם לא היה יכול לשומטו הרי זה פטור שני שהיו מהלכים ברשות הרבים זה בא בחביתו וזה בא בקורתו ונשברה חביתו שלזה בקורתו שלזה פטור שלזה רשות להלך ולזה רשות להלך היה בעל הקורה ראשון ובעל החבית אחרון ונשברה חבית בקורה פטור ואם עכר בעל הקורה לנזח סכור כשאו חייב ואם הזהיר בעל הקורה ואכר לו עכור הרי זה חייב ואם עכר לתקן כשאו אעפ שלא הוה לבעל הקורה הרי הוא חייב וכן זה בא בנרו וזה בא בפיתנו וכן כל מוצא בזה שנים שהיו מהלכין ברשות הרבי אחר רץ ואח מהלך והווק אחר מהן בחברו שלא בכונה זה הרץ חיי מפני שהוא משנה ואם היה ערב שבת בין השמשות פטור מפני שברשות הוא רץ כרי שלא תכנס השבת והוא אינו פנוי היו שניהם רצים והווקו זה בזה שניהם פטורים ואפי בשאר הימים אחר המזיק בירו או שורק אבן או ירה חץ והויק בו או שפטר מים על חבירו או על הכלי והויק או שורק או נע והויק בכחו וניעו בעת שהלכו מכוהו הרי זה ככויק בירו והם תולדות שלאדם אבל אם נח הרוק והכוח על הרץ ואחר כך נתקל בהן אדם הרי זה חיי משום בורו שכל תקלה תולדות בור הוא כמו שביארנו לוטש שהי מכה בפטיש ויצא נץ כתחת הפטיש והויק הרי זה חיי כמו שורק אבן או חץ וכן הבנאי שקבל עליו את הכותל לכותרו ושבר את האבנים או הויק חייב היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר פטור ואם סחמת המכה חייב שיה כוזיק חץ והויק בו הוא הכובש בהמת חבירו בכים או שהנירה בחכה וצמצם עליה המקום כרי שלא תמצא צל עד שהרגתה החכה חייב לשלם וכן כל מוצא בזה שנים שהמיתו את הבהמה כאחת או שברו את הכלי כאחת משלשין ביניהן חמשה שהניחו חמשה חבילות על הסהם ולא מתה ובא זה האחרון והניח חבילתו עליה ומתה אם היתה מהלכת באותן החבילות ומשהוסף זה חבילתו עמדה ולא הלכה האחרו חייב ואם כתחילה לא היתה מהלכת האחרון פטור ואם אץ ירוע כלן משלמן בשעה וכן חמשה שישבו על הכסא ולא נשבר ובא אחרון וישב עליו ונשבר אעפ שהיה ראוי להשבר בחן קור שישב הואיל וקירב את שבירתו האחרון חייב שהרי אומר

לו אילו לא נסמכת עליו היינו עומדים קודם שישבר ואם ישבו כאחת ונשבר כולן חייבי וכן כל מוצא בזה אדם ושור שרחפו בהם או אדם או כלים או בהמת פסולי המוקדשין לבור והווק הנרחף בבור או מת או נשתברו הכלים לעניין נזקי אדם או הוק בהמה שלשתן חייבין האדם הרוחף ובעל השור ובעל הבור ומשלשין ביניהן לעניי דמי וולדות וארבעה דברים אדם חייב ובעל השור ובעל הבור פטורין לעניין כופר ושלישם שלעבר בעל השור חייב ואדם ובעל הבור פטורין לעניין כלים ופסולי המוקדשים אדם ובעל השור חייבין ובעל הבור פטור

פרק שביעי

המויק ממון חבירו חוק שאינו ניכר הואיל ולא נשתנה הרבר ולא נפטר צורתו הרי זה פטור מן התשלומי דין תור אבל מרברי ספרים אמרו הואיל והפחית דמיהן הרי זה חייב ומשלם מה שהפחית סדמיהן כיצד הרי שטמא אוכלין שהורים שלחבירו או שרמע פירות או ערב לו שיפת יין נסך בתוך יינו שהרי אסר עליו הכל וכן כל מוצא בזה שמים מה שהפסו ומשלם נזק שלם כן היפה שבנכסיו כדרך כל המזיקין ורבר זה קנס הוא שקנסוהו חכמים כרי שלא יהיה כל אחר מן המשחיתים הולך ומטמ שהרותיו שלחבירו ואום פטור אני לפיכ אם מת זה שהויק הוק שאינו ניכר אין גובין הנזק מנכסיו שלא קנסו חכמים לא זה שעבר והווי אבל היורש שלא עשה כלום לא קנסוהו וכן המזיק חוק שאינו ניכר בשגנה או באונס פטור שלא קנסו לא המתכוין להזיק מדעתו הסהנים שפגלו את הובח בסויד חייבין לשלם בשונג פטורין וכן העושה מלאכה בפרת חטאת ובמי חטאת כמוי חייב לשלם בשונג פטור חכמים פרה למרבק כרי שתינק ותרוש והסוח דעתו ממי חטאת פטור מריני אדם וחייב בריני שמים המנסך יין חבירו לען לא נאסר היין שאין אדם פושט אומר רבר שאינו שלו ואם היה לו בו שותפות או שהיה משום שהרי הוא כנוי או שהתרו בו וקבל ההתרא שהרי הוא משוכר הרי זה אוסר היין וחייב לשלם והיאך יתחייב זה לשלם והרי הוא מתחייב בנפשו מפני שמעת שהגביהו נתחייב לשלם ואינו מתחייב בנפשו עד שינסך כל הגרם להויק ממון חבירו חייב לשלם נזק שלם מן היפ שבנכסיו כשאר המזיקי אעפ שאינו הוא המזיק זה הנזק עצמו באחרונ הואיל והוא הגורם הראשון חייב כיצד הוורק כלי שלו מראש הגג על גבי כרים וכסתות ובא אחר וקדם וסלק את הכרי מעל האר ונחבט הכלי בארץ ונשבר הוי נזק שלם כאילו שברו בירו שסלוק הכרים והכסתות גרם לו שישבר וכן כל מוצא בזה הוורק כלי של חבירו מראש הגג על גבי כרים וכסתות של בעל הכלי וקדם בעל הכלי והסיד חכמים הוורק חייב שריקתו היא הגורם הראשון לשביר הכלי ואם קדם אחר וסקלן שניהם חייבין הוורק והמסלק ששניהם גמרו לאבד ממנו שלוח וכן השורף שטרותיו שלחבירו חייב לשלם כל החוב שהיה בשטר שאעפ שאין גוף השטר ממון הרי גרם לאבד הככון ובלבר שורה לו המזיק ששטר כקיום היה וכך וכך היה כתוב בו ומחמת שטרפו הוא אינו יכול לגבות החוב אבל אם לא האמינו אינו משלם לו לא דמי הנייר בלבד וכן ראובן שהיה נושא בשמעון וכבר השטר ללוי והוד אחר שמכרו ומחלו לשמעון הרי נפטר שמעון כמו שיתבאר במקומו ונתחייב ראובן לשלם ללוי כל מה שבשטר שהרי גרם לו לאבד השטר והרי הוא כמו שטרפו וכן אם מחלו יורש ראובן משלם המוהל מן היפה שבנכסיו וכן העושה עברו אפותיקי וחור ושהרדיו חייב חמשורר לבעל החוב שהרי הפקיע שעבודו וגרם לאבד ממנו וכופין את בעל חוב גם הוא לשחרר העבר כרי שלא יפגע בו ויאמר לו עברי אתה וכן הרוחף מטבע חבירו ונתגלגל וידר לים חייב לשלם וכן הגורם און חפצו חייב לשלם שברו

לעבר אחרים שנכדו יש לו רשות להכותו לפיכך אם הכהו
המכה שיש בה כדי להמית ונטה למות ועמד כד שעות
ואחר כך מת אינו נהרג עליו אעפ"י שמת מחמת המכה שנ
לא יוקם כי כספו הוא ומהו יום או יומים יום שהוא כיומים
שהוא מעת לעת אבל המכה עבר שאינו שלו
אפי"ת לאחר כמה ימים מחמת המכה הואיל והכהו כדי
להמית הרי זה נהרג עליו כשאר בני חורין יראה
לי שהמטה את עברו בסכין וסיף או באבן ואגרוף וכיוצא
בהן ואמרוהו למיתה ומת אינו ברין יום או יומים לא אפי"ת
מת לאחר שנה נהרג עליו לכך נאמר בשבט שרא נתנת
תורה רשות להכותו לא בשבט ומקל ורצועה וכיוצא בהן
ולא בהכאת רציחה המוכר עברו ופסק עמו שישמשינו
ל יום והכהו אחר מהן בתוך השלשים יום והמיתו הרי זה
נהרג עליו ואין ברין יום או יומים הראשון לפי שאינו כספו
המיוחד לו והשני לפי שאינו עדין תחתיו וכן מי
שחצו עבר וחצו בן חורין ועבר של שני שותפי אינן ברין
יום או יומים שהרי אינו לאחר מהן כספו המיוחד לו ולפיכ
נהרג עליו כשאר העם

פרק שלישי

המכה את חברו בודו באבן או בעץ והמיתו אומרין
רבי שהכה בו ומקום שהכהו עליו אם ראוי אותו הפך
להמית באבן זה או אינו ראוי שנ באבן יר אשר ימות
בה הכהו או בכלי עץ יר אשר ימות בו הכהו ער שיהיה בו
כדי להמית ואינו רומה מכהו על לבו למכהו על ידו הוא
ונאמר אשר ימות בה מיכן שאמרין מקום המכה
כשם שאמרין החפץ שהכה בו ומקום המכה כך אמרין
כח ההכאה שנ באבן יר מיכן שמשערין את היר אינו
רומה וזרק אבן בחכירו ברחוק שתי אמות לזרק בו
ברחוק עשר שברחוק עשר יהיה כוחה יתר ואינו רומה
וזרק ברחוק עשר לזרק ברחוק מאה שברחוק המקו ביות
יתמעט כח ההכאה וכן משערין המכה עצמה ומשערין כח
ההודג זכה ההרג אם הוא גדול או קטן או חוק או חלש
או בריא או חולה וכן כל כיוצא בה שנ אשר ימות בה
מיתתו של זה משערין כל סבותיה כלי כחול לא נתנה בו
תורה שיעור שנ ואם בכלי כחול הכהו ומית רוצח הוא
ואפי"ת במחט והוא שיהיה לו חר כמו מחט או שפור או סכין
וכיוצא בהן אבל אם הכהו בעשת שלכחול וכיוצא בה
אומרין אותה כדרך שאומרין העץ או האבן המכה
את חברו כלי כלי והמיתו כגון שהכהו בירו או ברגלו או
נפו בראש והמיתו משערין כח המכה וכח הנהרג ומקום
המכה אינו רומה רוחף חברו באצבעו לבועט בו ברגלו
בכל כוחו ואינו רומה מכהו על לבו למכהו על מתניו ואינו
רומה חלש המכה את הכרי החוק לבריא חוק המכה חלש
או חולה ומנן שמשערין בכל אילו שנ או באיבה הכהו
בירו וימות מות יומת המכה אעפ"י שנ בירו הצריך הכתוב
להיות החכאה באיבה מכלל משערין כח החכאה
וכן הרוחף את חברו מראש הגב ונפל ומת משערין
גובה המקום שהפילו מעליו וכח הנרחף שאינו רומה בן
יובו שנפל לגדול שנפל ומניין שמשערין גובה המקום שנ
ואם בשנאה יהרפנו ויראה לי של מקום שאין
בגובהו עשר טפחים אין בו כדי להמית כמו שאמרו בכור
לעניין בהמה אחר המכה את חברו באבן או
בעץ או שהכהו בגוש עפר או בגוש מלח ונפרית או במל
מלא עפר או צרורות ואפי"ת בפלח רבילה שנ אשר ימות
בה כל שהוא ראוי להמית והסובר הוא שממית
הרוחף את חברו לנחך חטים או לנחך האש אומרין אותו
אם יסל לעלות משם פטור ממיתת בר ואם לא חייב
הכן אם כבש עליו לנחך חטים או לנחך האש ער שלא נשא
בו כל לעלות ומת חייב אעפ"י שאינו חוזק בתחילה
הוא חרין לטניה ירו על פי חברו וחופטו ער שתניחו
מפניו חרין יסל לחיות או שכפתו והניחו בזנה או בחפ
ער שנת או שנת עליו מקום ער שנתע ממנו הרוחף או

שהכניסו לבית שלישי והרליק עליו נר ער שהמיתו ההבל
בכל או נהרג עליו שזה כמי שחנקו בירו אבל הטפת
את חברו והניחו ברעב ער שמת או שכפתו והניחו במקו
שסוף הצנה או החמה לבוא לשם ובא והמיתו או שכפתו
עליו גניגית או שפרע עליו את המעיבה או שהשיך עליו
את הנחש ואין צריך לומר אם טסה בו כלב או נחש בכל
או אין ממיתין אותו והרי הוא רוצח ודורש רמים דורש
ממנו רם וכן הרוחף חברו בכור והיה שם סולם שיכול
לעלות עליו או שורק בו חץ והי תרים בירו להגן עליו ובא
אחר וסלק את הסולם והסיר את התרים שניהן אין נהרגו
בכור אפי"ת היה הרוחף עצמו הוא שחזר וסלק הסולם פטור
ממיתת בר ונדרש ממנו רם הוורק צרור בכותל
וחור האבן לאחוריה והרגה חייב מיתת בר שפכוהו היא
באה וכן או שמשחקין בכרור שהתרו בהן והרגו בתוך
ד אמו פטורין חוץ לר אמות אפי"ת לסיף מאה אמה חייבין
והוא שיש בה כדי להמית כמו שביארנו ורק אבן
למעלה והלכה לצדדין והרגה חייב הכופת את חברו
והניחו במקום שאינו יכול לברוח והציף עליו מים ומת
הרי זה נהרג עליו והוא שימות מכה ראשון הבא ממעשיו

פרק רביעי

המתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתת בר ומן
התשלובין ומן הנלות לפי שאין ערי בקלט קולטות איתו
כמו שיתבאר לפיכך הוורק אבן לתוך עדה מישל והרג
אחר מהן פטור ממיתת בר נתכוין להכות את חברו
על מתניו ולא היה בכלי כדי להמית על מתניו והלכה
האבן על לבו והיה בה כדי להמי על לבו ומת או שנתכוון
להכותו על לבו והיה לה כדי להמי על לבו והלכה לה האבן
על מתניו ומת פטור ממיתת בר ואינו גולה שאין ההודג
בטנ גולה אבל אם נתכוון להכותו על מתניו והיה בה כדי
להמית על מתניו והלכה לה על לבו ומת הרי זה נהרג וכן
כל כיוצא בה המכה את חברו באבן או באגרוף וכיוצא
בהן אומרין אותו אם אמרוהו לחיים נותן המטה רכדים
ונפטר ואפי"ת המכה והכבד ומת מחמת המכה הרי זה
פטור ואם אמרוהו לכיתה אומרין את המכה בבית הכוהר
מיר וממיתנין לזה אם מת יהרג המכה ואם הקל ונתרפא
רפואה שלימה והלך בשוק על רגליו כשאר הברואי משים
המכה חמשה דברים ונפטר זה שנ בתורה על כשענתו
אינו שיהלך והוא נשען על המטה או על ארד שאפי
הנוטה למות יכול להלך על הכשענ לא נאמ כשענתו לא
שהיה מהלך על משענת בוריו ולא יהיה צריך כח אחר
להשען עליו אמרוהו למיתה והקל כמה שהיה
ולאחר מיכן הכבד ומת הרי זה נהרג ואין אומרין אותו
אומר שני כשהקל שרגלים לרבר הסהו עשרה בני
ארס בעשר מקלות ומת בין שהכהו בזה אחר זה בין
שהכהו כאחת כולן פטורין מכית בר שנ כל נפש ארס ער
שהיה אחר שהרג כל הנפש והוא הדין לשנים
שרחפוהו או שכבשהו לתוך המים או שהיו רבים יושבים
ויצא חץ מביניהן והרג שכולן פטורין ורקו בו עשרה אבן
זה אחר זה וכל אחת מהן אין בה כדי להמית ומת הרי
זה האחרון נהרג עליו רוצח שנגמר דינו ונתערב
באחרים ולא נודע מי הוא מהן כולן פטורין ורוצח
שלא נגמר דינו שנתערב ברוצחים אחרים שנכר דינו
כולן פטורין מן המיתה שאין נומרין דינו של ארס אלא
בפניו ואומרין את כולן ההודג נפשית ולא היו שם
עדים רואין אותו כאחת לא ראהו האחד אחר האחד או
שהרג בפני עדים בלא התרא או שהוכהו הערו בכריק
לא הוכהו בחקירות כל או הרעגו כנסק אותן לכיפה
ומאבלין אותן לה צר וטים לחץ ער שיצרו מיעהן ואחר
כך מאבלין אותן שעורים ער שתבקע סיוסם מסכר
חחולין ואין עושין דבר זה לשאר מחוייב מיתת בר אבל
אם נתחייב מיתה ממיתין אותו ואם אינו חייב מיתה
פטורין אותו שיש עונת המדין מספס רמים אין

קרקע ולא תורע יב שלא לשים רמים
יג לעשות מעקה יד שלא יכשיל תמים ברבר
טו לפרוק עם מי שנכשל בדרך יז לטעון עמו
יז שלא יניחנו נכהל במשאן וילך לו וביאור מצות
אילו בפרקים אילו

פרק ראשון

כל הורג נפש אדם מישראל עובר בלא תעשה שנ לא תרצ
ואם רצח בורח בפני עדים מיתתו בסוף שנ נקם ינקם
מפי השמועה למרו שזו מיתת סוף בין שהרג את חברו
בכחל בין שטרפו באש מיתתו בסוף מצוה ביד גוא
הרם שנ גוא הרם הוא ימית את הרוצ וכל הראוי לרושה
הוא גוא הרם לא רצה גוא הרם או שלא היה יכול להמיתו
או שאין לו גוא רם בר ממיתין את הרוצח בסוף
האב שהרג את בנו אם היה בן לנהרג הרי זה הורג אבי
אביו מפני שהוא גוא ואם אין לו בן אין אחר מן האחין
נעשה גוא הרם להמית את אביו לא בית די ממיתין אותו
ואחר הוטר ואחר הנקבה בגאולת הרם

וכזה הדין בר שלא לוקח כופר מן הרוצח ואפי
נתן כל ממון שבעולם ואפי רצה גואל הרם לפרטרו שאין
נפשו שלח הנהרג קניין גוא הרם לא קניין הקבה שנ ולא
תקחו כפר לנפש רוצח ואין לך רבר שהקפידה הורה
עליו כשפכו רמים שנ ולא תחניפו את הארץ כי הרם הוא
יחניף את הארץ וגומר רוצח שהרג בורח אין
ממיתין אותו העדים ולא הרואים אותו עד שיבא לכר
וירינהו למיתה שנ ולא ימות הרוצח עד עכרו לפני הערה
לכשפט והוא הדין לכל כחוייבי מיתות בר שעברו ועשו
שאין ממיתין אותן עד שיגמר דינם בבר ברא
כשעב ועשה העון שהייב עליו מיתת בר אבל הרורף אחר
חבירו להרגו אפי היה הרורף קטן הרי כל ישראל כצווין
להציל הנרדף כיד הרורף ואפי בנפשו של רורף
כיצד אם היה רוצחו והרי הוא רורף אחריו אעפ שלא קבל

עליו התראה כיון שיעידן הוא רורף הרי זה נהרג ואם
יכול להצילו באבר כאברי הרורף כגון שיכו אותו בחין או
באבן או בסוף ויקטעו את ידו או ישברו את רגלו או יסכו
את עינו עושין ואם אין יכולין לכונן ולא להצילו אלא אם
כן הרגוהו לרורף הרי אילו הורגין אותו אעפ שעדין לא
הרג שנ וקצותה את כפה לא תרום עיניך אחר
כבושו ואחר כל רבר שיש בו סכנת נפשות אהר האיש או
האשה עניין הכתוב שכל הרושב להכות חבירו הנאה
הממיתה אותו מצילי את הנרדף בכפו של רורף ואם אין
יכולין מצילין אותו אף בנפשו שנ לא תרום עיניך אף זו
מצות לא תעשה שלא לחוס על נפש הרורף לפיכך
הורו חכמים שהעובר שהיא מקשה לילד מותר לחתוך
העובר בכיעיה בין בכס בין ביד כפני שהוא כדורף
אחריה להורגה ואם משהוציא ראש אין נוגעין בו שאין
רוחין נפש מפני נפשו וזהו טבעו שלעולם אהר הרורף
אהר חבירו להרגו או רורף אחר נערה כאורסה לאונכה
שנ כאיש יקים איש על רעהו ורצחו נפש כן הרבר הוה
והרי הוא איב צעקה הנער המאורם ואין מושיע לה האיש
לה מושיע מושיעה בכל רבר שיטל להושיעה ואפי בהרג
הרורף והוא הדין לשאר כל הערות חוץ מן הבהמה
אבל הוטר מצילין אותו בנפש הרורף כשאר כל עריות

אבל הרורף אהר הבהמה לדבעה או שרדף
לעשו מלאכה בשבת או לעבוד ע אעפ שהשב ועי עיקרי
הדת אין ממיתין איש עד שעשה ויביאנהו לכר וירינהו
וימות רורף אחר ערה ותפסה ושכב עבה והערה אעפ שלא
גם ביאתו אין מכיתו אותו עד עבדו כיון רורף אהר ערה
ואחרים היו רורפין אהריו להצילה ואמר להם הנהחוו כרי
סלא יורגני אף שבעין לה לא כבהילי אותו ומנעני אותו
בלבשל באכריו ואם אין יכולין באכריו אפי בנפשו כפני
הביארט כל היכול להציל באכר מאכריו ולא טרה כפני
לא העיל בנפשו של הרורף והרגו הרי זה עובר דינים וחייב

מיתה אבל אין בית דין ממיתין אותו

כל היכול להציל ולא הציל עובר על לא תעמוד על רם
רעך וכן הרואה את חברו טובע בים או ליספין באין
עליו או חיה רעה באה עליו ויכול להצילו הוא בעצמו או
שישכור אהריו להצילו ולא הציל או ששמע גוים או מוסרי
כחשבים עליו רעה או שומנין לו פח ולא גילה און חבירו
והודיעו או שירע בנוי או באנס שהוא בא על חבירו ויכול
לפייסו בגלל חבירו ולהסיר מה שבלבו ולא פייסו וכל כיוצ
ברברי אילו העושה איתם עובר על לא תעמוד על רם רעך
הרואה רורף אחר חבירו להרגו או אחר ערוה

לבעולה ויכול להציל ולא הציל הרי זה בטל מצות עשה
שהיא וקצותה את כפה ועבר על שני לאוין על לא תחוס
עיניך ועל לא תעמוד על רם רעך אף על פי שאין
לוקח על לאוין אילו מפני שאין מעשה בהן חסורים הם
שכל המאבר נפש אחת מישראל כאילו אכר כל העולם כולו
וכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים כל העולם כולו

פרק שני

כל ההורג חבירו בירו כגון שהכהו בסוי או באבן הממיתה
או שחנקו עד שמת או שרפו באש הואיל והרגו מכל מקום
הוא בעצמו הרי זה נהרג בבר אבל השוכר הורג להרג
את חבירו או ששלח עבריו והרגוהו או שכפתו והניחו
לפני הארי וכיוצא בו והרגתו חיה וכן ההורג את עצמו כל
אחד כאילו שופך רמים הוא ועון הריגה בירו וחיי מיתה
לשמים ואין בהן מיתת בר ומניין שכך הוא הדין
שנ שופך רם הארם באר רמו ישפך זה ההורג עצמו שלא
על ידי שליח את רמס לנפשותיכם אדרוש זה ההורג
עצמו מיר כל חיה אדרשנו זה המוסר חבירו לפני חיה
לטרפו מיר הארם מיר איש אחיו אדרוש את נפש הארם
זה השוכר אחרים להרגו את חבירו ובפירוט נאכר
בשלשתן לשון דרישה הרי דינם מסור לשמים וכל
או הרצחנים וכיוצא בהן שאינן מחוייבין מיתת בר אם
רצה כלך ישראל להרגם ברין המלכו ותקנת העולם הרש
בירו וכן אם ראו בר להרגם בהוראת שעה אם היתה
השעה צריכה לכך יש להם רשות כפי מה שיראו הרי
שלא הרגם המלך ולא היתה השעה צריכה לכך לחוק הרב
הרי בר הייבין מכל מקום להכותם סכה רבה הקרוב למית
ולאכרם במצור ובמצו שנים רבות ולצערן בכל מיני צער
כרי להפחיד ולאיים על שאר הרשעים שלא יהיה הרבר
להם לפוקה ולמכשול לבב ויאמ הריני כסבב להרגו אייבי
סדרך שיעשה לפני ואפטר אהר ההורג את הגדול או
את הקטן בין יומו בין זכר בין נקבה הרי זה נהרג עליו
אם הרג בורח או גולה אם הרג בעגנה והוא שכנו לו
אבל אם נולד לפדות

חרשיו מתשעה חרשים הרי הוא כנפל עד שישהא ל יום וההורג
בתוך ל יום אינו נהרג עליו אהר ההורג את הבריא או
את החולה הנושה לכות ואפי הרג את הנסם נהרג עליו
ואם היה גוסס בירי אדם כגון שהכהו עד שגטה לכות
והרי הוא גוסס ההורגו אין בר ממיתין אותו ההורג את
הטריפה אעפ שאוכל ושותה וכהלך בשוק הרי זה פטור
כריני אדם וכל אדם בחזקת שלם וההורגו נהרג עד שיודע
בוראי שוה טריפה ויאמרו הרופאים שמכה זו אין לה
תעלה בארם ובה ימות אם לא ימיתנו רבר אחר
אדם טריפה שהרג את הנפש נהרג שנ ובפדות חרע מקרב
והוא שיהרג בפני בר אבל בפני עדים פטור שמא יחמו
ואם החמו אין נהרגין שהרי לא זכמו לא להורג טריפה
וכל ערות שאינה ראוייה לחוסה אינה ערות כריני נפשות
אהר ההורג את ישראל או ההורג עבר כנעני
הרי זה נהרג עליו ואם חרג בשגנה גולה ישראל
שהרג טריפה — אינו נהרג עליו בבר שנ וכי יודד איש על
רעהו ואין צריך למר שאינו נהרג על טריפה אהר החורג
את עבר אהריו או החורג עברו הרי זה נהרג עליו שחנפ
קבל עליו משנת נהגה על נחלת ה מח בין לעברו

הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות והרגו
בעל הבית בשגנה פטור מן הגלות שנ' ואשר יבא את רעהו
ביער מה יעיר שיש רשות לנהרג להכנס לשם
אף כל כיוצא בו לפיכך הנכנס לחנות הנגר שלא ברשות
ונתזה בקעת ושפחה לו על פניו ומת פטור מגלו ואם נכנס
ברשות הרי זה גולה מי שהיה רולה את החבית
להעלותה לגג ונפסק החבל ונפלה על חבירו והרגתה או
שהיה עולה בסולם ונפל על חבירו והרגו פטור מן הגלות
שזה כמו אנוס הוא שאין זה דבר הקרוב להיו ברוב העתים
לא כמו פלא הוא אבל אם היה משלשל את החבית ונפלה
על חבירו והרגתה היה יורד בסולם ונפל על חבירו היה
מעגל בעגלה ונפלה על חבירו והרגתה גולה שנ' ויפל עליו
וימת שיפול דרך נפילה שהרי דרך נפיל מצוי ברוב העתים
להווק ודבר קרוב הוא להיו שהרי טבע הכבר לירד למטה
במהרה והואיל ולא זרו עצמו ותקן מעשיו יפה בשע' יירדה
יגלה וכן כל כיוצא בזה קצב שהיה מקצב והגביה
ידו בקפיץ לאחוריו והחזיקו לשבר העצם כדרך שיש
הקצבים כל שימות בהולכה שהיא ההגבהה מלפניו יורד
מאחוריו אינו גולה עליו וכל שימות בהחזרה שהיא עליה
מאחוריו וירדה מלפניו גולה זה הכלל כל שבדרך ירדתו
גולה שלא כדרך ירדתו אינו גולה ואפי' בירידה שהיא
צורך עליה אינו גולה כיצד היה עולה בסולם ונשטפה
שליבה מתחת רגלו ונפלה והמיתה פטור מן הגלות וכן
הכתמים לזרוק בצד זה והלכה לה לצד אחר או שהיתה
לו אבן מונחת בחיקו ולא הכיר בה מעולם ועמר ונפלה
והמיתה וכן הסומא שהרג בשגנה כל או פטורין מן הגלות
מפני שהן קרובין לאונס היתה אבן בחיקו והכיר בה
ושחחה ועמר ונפלה והמיתה גולה שנ' בשגנה סכלל שהיה
לו ידיעה נשטט הברול מן העץ המתבקע אינו גולה
מפני שאין זה בא מכוחו לא מכח כוחו ונמצ' כמו אונס וכן
הזורק אבן לתמר להפיל תמרים ונפלו מן התמרים על
תינוק והרגוהו פטור מפני שנפלו מכח כחו וכן כל כיוצא
בזה משאר הכבו

פרק שביעי

תלמיד שגלה לערי מקלט מגלוי רבו עמו שנ' וחי עשה לו
כרי שיחיה וחי בעלי חכמה ומבק שיה בלא תלמוד תורה
כמית חשובין וכן הרב שגל מגלוי ושיבתו עמו עבר שגלה
לעיר מקלט אין רבו חייב לוונ' ומעש' ידיו לרבו אבל אשה
שגלת לעיר מקלט בעלה חייב לוונ' ואינו יכול לומר לה
צאי מעשה יריך למזוניתך אלא אם כן היו מספיקין לה
רוצח שנגמר דינו להגלותו ומת קודם שיגלה
מוליכין עצמותיו לשם ובעת שימית הכהן הגדול מוליכין
עצמות הרוצח משם לקברי אבותיו שאר הלויים
השוכנים בערי מקלט כשימות אחר מהן אינו נקבר בעיר
ולא בתוך התחום שנ' ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכושם
ולכל חיותם לחיים נתנו ולא לקבורה רוצח שהרג
בשגנה בעיר מקלטו גולה בה משטט לשטונה ואינו יוצא
מן העיר וכן לוי שהרג במדינתו גולה למדינה אחר מערי
הלויים לפי שכל קולטות כמו שיתבאר ואם הרג חוץ מערי
הלויים וברח לעירו הרי זה קולטו עיר מקלט שרובה
רצחנים אינה קולטת שנ' ורבר באוני העו ההי את דבריו
ולא ששין דבריהם לדבריו וכן עיר שאין בה זקנים אינה
קולטת שנ' זקני העיר ההיא רוצח שגלה לעיר מקלט
והי' אנשי העיר לכבדו ואמר להם רוצח אני אמרו לו
אעפ' יקבל מהן הגולה אינו יוצא מעיר מקלטו
לעולם ואפי' לדבר מצוה או לערות בין ערות ממון בין
עדות נפשות ואפי' לחזיל נפש בערות או לחזיל מיד
הגיים או מיד הנד' או מן הדליקה ומן הספלת אפי' כל
ישראל צריכין לתשועת כוואב בן צרויה אינו יוצא משם
לעולם עד מות הכהן הגדול ואם יצא התור עצמו למיתה
כפי שבקדמו חזר כהן גדול המשות בשמן המסחה
וחזר הפרוהם בכזרים וחזר חסון הגדול העורף חזר
הכתן שער כל אחד מארבעתן שמת מחזיר את הרוצח

אבל משוח בלחמה אינו מחזיר מפני שהוא ככהן הדיוט
רוצח שנגמר דינו לגלות ולא היה שם כהן גדול
וההורג כהן גדול ולא היה שם כהן גדול אחר וכהן גדול
שהרג ולא היה שם כהן גדול אחר הרי אלו גולין ואינו
יוצאין מעיר מקלט לעולם נגמר דינו לגלות ואחר
כך מת הכהן הגדול קודם שיגלה הרוצח הרי זה פטור מן
הגלות ואם עד שלא נגמר דינו מת הכהן הגדול ומנו כהן
אחר תחתיו ואחר כך נגמר דינו הרי זה חוזר במיתתו של
שני שנגמר דינו בפניו נגמר דינו ונמצא הכהן הגדול
בן גרושה או בן חלוצה בטלה כהונה יכא' נגמר דינו בלא
כהן גדול ואינו יוצא משם לעולם רוצח שישב לעירו
אחר מות הכהן הגדול הרי הוא כשאר כל אדם ואם
גז' הרם נהרג עליו שכבר נתכפר לו בגלותו אינ' שנתכפר
אינו חוזר בה לשרדה שהיה בה לעולם לא הרי הוא כורד
בגדולתו כל ימיו הואיל ובה תקלה זו הגדול על ידו אעפ'
שהחובל באביו בורח הייב מיתת בר' כמו ההורג שאר
אדם אם חבל באביו או באכו' בשג' אינו היו גלות שלא
חייב תורה גלות לא להורג נפ' אדם בשג' בלכר כמו
שביארנו

פרק שמיני

פצות עשה להפריש ערי מקלט שנ' שלש ערים תבדיל לך
ואין ערי מקלט נהגת לא בארץ ישראל ושישה ערים היו
שלש הבריל משה רבנו בעבר הירדן ושלש הבריל
יהושע בארץ כנען אין אחת מערי מקלט קולטת
עד שיבדלו כולן שנ' ערי מקלט תהיינה לכם והוריינו
מש' רבנו שאין שלש שב' עבר הירדן קולטו עד שיבדלו
שלוש שבארץ כנען ולמה הבריל אמר הואיל ובאה כצוה
לירי אקיימנה בימי המלך המשיח מוכיפין שלוש
אחרו על או היט' שנ' ויספת לך עוד שלש ערים על השלט
האלה והיכן מוכיפין אותן בערי הקניזי והקניזי והקדכונזי
שנכרת לאברהם אבינו עליהן נאמר בתורה ואם ירחיב ה'
אהיך את גבולך וחייבין בר' לכונן הדרכים לערי
מקלט לתקנם ולהרחיב דבסירין כהן כל פכשול וכל תכלה
ואין כניחין בר' לא תל ולא גיא ולא נהר לא עישין עליו
גשר כרי' שלא לעכב את הבורח לשם שנ' תכין לך הדרך
והרהב דרך ערי מקלט אין פדות מלב אבות ומקלט מרלט
היה כתיב על פרשת דרכי כרי שיכירו הרצחני ויפנו לשם
באו בארד בכל שנה בר' כיוצאין שלוחים לתקן
הדרכים וכל מקום שביצאוהו שנתקלקל כתקנים אותו
ובר' שנתרשלו ברבר' זה כעלה עליהן הכתוב נאילו שפכו
דמים וכן מושחין בין כל עיר ועיר בערי מקלט
בתחולת הפרשתן עד שיהיו משולשות בשוה שנ' תכין לך
הדרך וגו' ערי מקלט אן עושין אותן לא עיירות גדולות
ולא מרכים גדולים לא עיירות בינוניות ואין כושיבין
אותן לא במקום עזקים ובמקום הכים ואם אין שם כים
מכניסין לתוכן מים ואין מושיבו אותן לא במקום אוכלוסין
נתמעטו אוכלוסיהן מוסיפין עליהן נתמעטו
דירותיהן ככניסין לתוכן כהנים לויים וישראלים ואין פורטין
בתוכן מצודות ואין כפשוטין בתוכם הבריל כרי' שלא יהיה
דגל גז' הרם כצויה שם כל ערי הלויים קולטות וכל
אחר כהן עיר מקלט היא שנ' ועליהן תתנו כ' עיר כל
הערים אשר תתנו ללויים כח עיר הקישן הכתו כלן זו לוי
לקלוט ומה הפר' יש בין ערי מקלט שחובדלו למקלט ובין
שאר ערי הלויים שערי מקלט קולטות בין לדעת בין שלא
לדעת הואיל ונכנס כהן נלקט ושאר ערי הלויים אינן קולטו
לא לדעת ורוצח הרד בערי מקלט אינו נותן שכר בית
והרד בשאר ערי הלויים נותן שכר לבעל הבית כל
עיר הקולטת תחומה קולטת כמותה אף שעבר בתוך
תחום ערי מקלט וטפו נותח חוץ לתחום משינוע תחת
הטף נלקט היה עומד חוץ לתחום וטפו נותח לתוך התחו'
משינוע לעקרו נלקט וחוזר שנ' נהרג עליו ואעפ' שהתחו'
קלט אין חרפה רד' בו שנ' וישב בה בה ולא בתחומה

בהן השחתת וישובו של עולם כשפיות רמים אפי
 עו ואין צריך לומר עריות או חילול שבת אינן כשפיות
 רמים שאו עונות הן מעבירות שבין אדם למקום אבל
 שפיות רמים מעבירות שבין לבין חבירו וכל מי שיש
 בידו עון זה הרי הוא רשע גמור ואין כל המצות שעשה
 כל ימיו שקולין כנגד עון זה ולא יצילוהו מן הדין שנאמר
 אדם עשוק ברם נפש צא ולמד מאחאב עובר עו
 שהרי נאמר בו רק לא היה כאחאב וכשנסדרו עונותיו
 וזכותיו לפני אלה הרוחות לא נמצא עון שהייבו כלייה
 ולא היה שם דבר אחר ששקול כנגדו לא דמי נבות שנא
 ותצא הרוח ותעמד לפני ה' זה רוח נבות ונאמר לה תפתה
 וגם תוכל והרי הוא הרשע לא הרג בידו לא סבב קל
 וחומר להורג בירו המינים והם עובדי עז או העושה
 עבירות להבעים אפי אכל נבילה או לבש שעטנו להכעיס
 הרי זה מין והאפיקורוסין והן שקופרין בתורה ובנבואה
 מישראל מצוה להרגן אם יש בידו כח להרגן בסיו בפרהסי
 הורג ואם לאו יבוא עליהן בעלילות ער שיסבב הריגתן
 כיצד ראה אחר מהן שנפל לכאר והסולם
 כבאר קודם ומסלקו ואומ הריני טרוד להודיר בני מן הנג
 ואחזיקו לך וכיצא בדברים אילו אבל הנוים שאין
 בנינו ובינם מלחמה ורועי בהמה דקה מישראל וכיצא בה
 אי מסבבים להן המיתה ואסור להצילן אם נשו למית כגון
 שראה אחר מהן שנפל לים אינו מעלהו שנ לא תעבד על
 דם רעך ואין זה רעך ברא בישראל בעל עבירה והעומד
 בדשעו ושנה בו תמיד כגון רועי בהמה דקה שמקרו בגול
 והם הלכים באולתן אבל ישראל בעל עבירות שאינו עומד
 בדשעו תמיד לא עושה עבירות להנאת עצמו כגון אוכל
 נבילות לתיאבון מצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו

פרק חמישי

כל ההורג בשגגה גולה מכרינה שהרג בה לערי מלקט
 ופצות עשה להגלותו שנ וישב בה ער מות הסף הגדול
 והיהוהו בר שלא ילקח טפר מן הרוצח בשגגה כדי לושב
 בעירו שנ ולא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו
 אין הרוצח בשגגה גולה לא אם כן מת הנהרג מיד אבל
 אם חבל בו בשגגה אעפ שאמרוהו למיתה וחלה ומת אינו
 גולה שמא היא קירב את מיתת עצמו או הרוח נכנסת
 בחבורה והרגתהו אפי שרט בו כל שני הסימנים ועמד
 מעט אינו גולה על ידו לפיכך אם לא פרסם כלל או ששחטו
 במקום שאין הרוח מנשבת בו כגון בית סתים שלשיט הרי
 זה גולה וכן כל כיוצא בזה ישראל שהרג בשגגה את
 העבר או את גר תושב גולה וכן העבד שהרג בשגגה את
 ישראל או את גר תושב וכן גר תושב שהרג את גר תושב
 או את העבד בשגגה גולה שנא לבני ישראל ולגר ולתושב
 בתוכם גר תושב שהרג את ישראל בשגגה אף על
 פי שהוא שגג הרי זה נהרג אדם מועד לעולם וכן גר תושב
 שהרג גר תושב מפני שעלה על דעתו שמות להורג הרי זה
 קרוב למיור ונהרג עליו היאיל ונתכון להורג וגוי שהרג
 את הגוי בשגגה אין ערי בקלט קולטות אותו שנ לבני
 ישראל הכן שהרג את אביו בשגגה גולה וכן האב
 שהרג את בנו גולה על ידו ברא בשחרנו שלא
 בשעת היכור או שהיה מלמדו אומנו אחרת שאינו צריך
 לה אבל אם יסר בנו כדי ללמדו תורה או חכמה או אימנו
 וכת פטור וכן הרב המסה את תלמידו או שליח בר
 שיכה את בעל דין הנמנע מלכא לדין והמיתו בשגגה
 פטור מגלות יג להשוב עעים לרבי הרשת יצא האב
 המסה את בנו והרג היורה את תלמידו ושליח בר שחיי
 שגג והרג בשעת עשות הכיצה כתיבילת אחר
 טונג ואחר מיור מקרימין לערי מקלט ובית דין שלאותה
 העיר שהרג בה שליח וכביאן אותם מטה הדין שנאמר
 ושלחו וקני עקד ולקחו אותו מטה מי שנתחייב מיתה
 כפיתיו אותו שנ ונתנו אותו ביד גוא הרם מי שנפטר
 מפרים אותו שנ והצילו הערה את הרוצח מיד גוא הרם

מי שנתחייב גלות מחזירין אותו למקומו שנ והשיבו אותו
 הערה א עיר מקלטו כשמישבין אותו מוסרי לו שני תלמידיו
 חכמים שמא יהרגו גואל הרם בדרך ואומ להם אל תהרגו
 לו מנהג שופכי דמים בשוגג בא מעשה לידו
 רוצח בשגגה שהרגו גוא הרם חוץ לתחום
 עיר מקלטו פטור שנ ולו אין משפט מות אחר ההורג
 בדרך קודם שכנס לעיר מקלט או שהרגו
 בחזירתו עם השנים ששומרין אותו נכנס לעיר
 מקלטו ויצא חוץ לתחומה בדרך הרי זה התייר עצמו למיתה
 ורשו לגוא הרם להורגו ואם הרגו כל אדם אין חייבין עליו
 שנ אין לו רם יצא חוץ לתחום עיר מקלטו בשגגה
 כל ההורג בין גוא הרם בין שאר אדם גולה על ידו
 הרגו בתוך תחום עיר מקלטו אפי גוא הרם הרי זה נהרג
 עליו המזבח קולט שנ כהורג בדרך מעט מזבחי
 תקנהו למות מכלל שההורג בשגגה אינו נהרג במזבח
 לפיכך ההורג בשגגה וקלטו מזבח והרגו שם גוא הרם הרי
 זה נהרג עליו כמי שהרגו בתוך עיר מקלט אין
 קולט לא גו שלמזבח בית העולמים כלבר ואין קולט לא
 כהן ועבד בידו אבל זר או כהן שאינו עובר בטע שנהרג
 או שהיה עובר ולא היה על גו של מזבח לא סכוד לו או
 אוחו בקרנותיו אינו נלקט וכן מי שקלטו המזבח
 אין מניחין אותו שם לא כוסרין לו שמרים ומגלין אותו
 לעיר מקלט ברא כחחוייב גלות אבל מי שפחד
 מן המלך שלא יהרגו בדי המלכות או מבר שלא יהרגוהו
 בדין המלכות או מבר שלא יהרגוהו בהוראת שעה וברח
 למזבה ונסמך לו ואפי היה זר הרי זה ניצל ואין לוקחין
 אותו כעם המזבח למות לעולם אלא אם כן נתחייב מיתת
 בר בערות גמורה והתראה כשאר כל הרגו בר תמיד

פרק ששי

שלושה הם ההורגים בלא כונה יש הורג בשגגה והעלמה
 גמורה וזהו שנ בו ואשר לא צרה ודינו שיגלה לערי מקלט
 וינצל כמו שכיארגו ויש הורג ותהיה השגגה קרוב לאונס
 והוא שיארע במיתת זה כארע פלא שאינו כצוי ברוב
 כארעות בני אדם ודינו שהוא פטור מן הגלות ואם הרגו
 גוא הרם נהרג עליו ויש הורג בשגג ותהיה השגג קרובה
 לזדון והוא שהיה ברבר כמו פשיעה או שהיה לו להורג
 ולא נזהר ודינו שאינו גולה מפני שעונו המור אין גלות
 ככפרת לו ואין ערי מקלט קולטות אותו שאינן קולטות
 לא המחוייב גלות כלבר לפיכך אם מצאו גוא הרם
 בכל מקום והרגו פטור ומה יעשה זה ישב וישמור עצמו
 מגוא הרם וכן כל הרצחני שהרגו בער אה או בלא התרא
 וכיוצא בהן אם הרגו גוא הרם אין להם דמים לא יהיו
 לו חמורים כההורג בלא כונה כיצד הורק אבן לרשו
 הרבים והרג או הסותר סתלו לרשות הרבים ונפלה אבן
 והמיתה בין שספרו ביום בין שספרו בלילה הרי זה קרוב
 למיור ואינו נקלט מפני שזו פשיעות היא שהרי היה לו
 לעיין ואחר כך יודוק או יסתור סתרו לאשפה בלילה
 אם הרבו מצויין בה הרי זה קרוב למיור ואינו נקלט ואם
 אין הרבים מצויין בה כלל הרי זה קרוב לאונס ופטור
 מן הגלות היתה האשפה עשויה להפנות בה בלילה ואינה
 עשויה להפנות בה ביום ונקדה אדם וישב שם ונפלה עליו
 אבן בשעת סתירה ומת הרי זה גולה ואם אחר שפלה
 האבן בא זה וישב ונפלה עליו ומת הרי זה פטור מן הגלו
 וכן הורק את האבן ואחר שיצאת מידו הוציא הלה את
 ראשו וקבלה פטו מגלות שנמצא את רעהו פרט למסצוא
 עצמו השונא שהרג בשגגה אינו נקלט עז והוא לא
 אויב לו חקטו שהוא קרוב למיור וזו שנה זה שלא
 דבר עמו שלשה ימים מפני האיבה וכן אם נכנס לקח
 זות חמיתו עז בשגגה או שרחה בנוט או נתכן לזרק
 פנים חרין ארבע או שעלה על דעתו שמתר להורג או
 שנתכן להורג זה והרג את זה אפי נתכון להורג גוי או
 סתם תפנת ישראל הרב לא קרוב למיור ואינו נקלט

כל מבטל שיש בו סכנת נפשו מצו עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר ברבר יפה יפה שנשמר לך ושמור נפשך ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאין לירי סכנה בטל מצות עשה ועבר בלא תשים רמים הרבה רברים אסרו חכמי מפני שיש בה סכנת נפשות וכל העובר עליהן ואמר הריני מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך או איני מקפיד בכך מבין אותו מכת מרדות ואף הן לא יניח אדם פיו על הסילון המקלח וישתה ולא ישתה בלילה מן הנהרות ומן האגמים שמא יבלע עלוקה והוא אינו רואה ולא ישתה מים מגולים שמא שתה מהן נחש וכיוצא בו מוחלי עפר וימות ואף הן המשקין האסורין משום גילוי המים והיין ואפי' מוגז ואפילו התחיל טעמו להשתנו לחומץ והחלב והרפש והציר אבל שאר כל המשקין אין מקפידין על גלויין שאין בעלי אדם שותין מהן השום שנתרסק ואבטיח שנחתך ונתגלה אסור וכן כל כיוצא בהן יין מבישל ויין תוסס אין בהן משום גילוי והוא היין משעת דריכתו עד שלשה ימים ויין או מים או חלב שהיו חמין כל זמן שההבל עולה מהן וכן משקין שהיה השקה יורד מלמעלה לתוכן טיפה אחר טיפה והוא שהי טורד ויורד כל אף אין בהן משום גילוי שוחלי עפר מתיראים מבעטע השקה ומן ההבל ואין שותין ממנו מי כבשין ומי שלקות ומי תרמוסין אין בהן משום גלוי מים ששרה בהן כבשין ושלקות ותרמוסין אם נשתנה טעמן אין בהן משום גילוי ואם אין בהם נותן טעם אסורין וכן מים שהריח בהן פרישים ורמוסין לחולה אסורין משום גילוי יין שנתחבר בו רברים חרין כפלפלין או רברי מרים כאפסנתין עד שנשתנה טעמן אין בו משום גילוי והיא הדין בשאר המשקין כל המשקין האסורין משום גילוי שנתגלו בין ביום בין בלילה אסורין ואפי' היה בצירן אדם ישן אין איפת ישן על הווחלין וכמה ישתה ויאסרו כדי שיצא הרחש מתח און כליו וישתה ויחזור למקומו שעור המים שיאסרו אם נתגלו כדי שיהיה הם ניכר בהן זמזיק אבל אם היו המים כרובין כדי שתאכר בהן המרה הרי אלו מותרין בין בכלי בין בקרקעות וכן הדין בשאר המשקין מעיון המושך כל שהו אין בו משום גילוי לגין מגילה שהניחו בשר תיבה ומגדל או בתיק שלו או בכור אפי' עמוק מאה אמה או במגדל גבוה מאה אמה או בטרקלין מיופה ומסוד הרי זה אסור ברק את התיבה או את המגדל ואחר כך הניחו הריזה מותר ואם היה בהן נקב אסור כמה יהא בנקב כדי שתכנס אצבע קאנה שלקטן חבית שנתגלה אעפ' שיש ממנו תשעה ולא מתו לא ישתה עשירי מעשה היה ואסרו שטנה עשירי ומת מפני שארם הנחש שקע למטה ויש שם חמת וזחלי עפר שעולה ויצפה למעלה ויש שם שהיא נתלית באמצע השקה לפיכך הכל אסור ואפילו סננו במסנת וכן אבטיח שנתגלה אעפ' שאכלו ממנו תשעה ולא מתו לא יאכל עשירי מים שנתגלו לא ישפכם לרשות הרבי ולא ירכיז בהם את הבית ולא יגבל בהן את השיט ולא ירח בהן פניו ידיו ורגליו ולא ישקה מהן לא בהמת ולא בהמת חבירו אבל משקה אותן לחתול עיסה שנילושה במים מגולין אפילו היא של תרומה תשרף ואפילו נאפת הפת אסירה

פרק שנים עשר

בהם חיה או עוף שנשכן הנחש וכיוצא בו או שאמלו סם הממית האדם קודם שישתנה בגופו הרי לא אסורים משום סכנת נפשות לפי בהמה חיה ועוף שנמצא חתוכי רגלים אעפ' שהן מותרין משום טריף הרי לא אסורין משום סכנת שמא אחר מוחלי עפ' נשכן עד שיסדק כיתר כדק צולה אותן בתנור אם לא נטחתי חכש ולא נשתנ משאר חצלי הרי לא מותרין וכן ניקחין תאנים וענבים והקטניות והדילועין והאבטיחין והמלפפנות אפי' היו גדולים מותרין בין הלשון בין מחוברין ואפי' היו בתוך הכלי כל שיש בו

לחה ונמצא נשוך אסור שמא נחש וכיוצא בו נשכו ואפילו ראה צפור או עכבר יושב ומנקר הרי אילו אסורין שמא במקום נקב נקב תאנה או ענב שניטל העוקץ שלהן אין בהם משום גילוי לפיכך אוכל אדם תאנים וענבים בלילה ואינו חושש תאנה נקורה שיבשה ונעשת גרוגרת ותמרה נקורה שיבשה שתיהן מותרות אסור לאדם ליתן מעות או דינרים לתוך פיו שמא יש עליהן רוק יבש שלמוכי שחין או מצורעין או זיעה שכל זיעת אדם סס המית חוץ מויעת הפנים וכן לא יתן אדם פס ידו תחת שחיו שמא נגע בידו במצורע או בכס רע שהידיים עסקניות ולא יתן התבטול תחת המטה אעפ' שהוא עוסק בסעודה שמא יפול בו דבר המזיק והוא אינו רואה וכן לא ינעוץ הסכין בתוך האתרוג או בתוך הצנן שמא יפול אדם על חודה וימות וכן אסור לאדם לעבור תחת קיר נטוי או על גשר רעוע או ליכנס לחרבה וכן כל כיוצא באילו משאר הסכנות אסור לעבור במקום וכן אסור ליהודי להתיחד עם הגוים מפני שהן חשודין על שפיכות דמי ולא יתלוה עמהן בדרך פגע גוי בדרך מחורו לימינו היו עולין במעלה או יורדים בירידה לא יהיה ישראל למטה וגוי למעלה אלא ישראל למעלה וגוי למטה שמא יפול עליו להמיתו ואל יטוח לפניו שכא ירוץ את גולגולתו אם שאלו לאין אתה הולך ירהיב לו את הדרך בדרך שהרחיב יעקב לעש' שנ' עד אשר אבוא אל ארזי שעורה אסור לקח רפואה מן הגוי אלא אם כן נתיאשו ממנו שיחיה ואכו להתרפאות מן המין יאעפ' שנתיאשו ממנו שמא ימשכו אחריו וכותר ליקח רפואה מן הגוי לבהם או למכה שבגוף כברוץ כגון מלוגמה ורטייה ואם היתה מכה שלסכנה אסור ליקח ממנו וכל מכה שמחללין עליה את השבת אין כתרפאין בהן ומותר לשאול לרופא גוי ויאמר לו סס פלני יפה לך וכך וכך תעשה אבל לא יקח ממנו ואסור להסתפר בהן בשרות היהודי שמא יהרגו אם היה אדם חטוב מותר בפני שמתירא להרגו ואם רכה לגוי שהוא אר חשוב כדי שיפחד ממנו ולא יהרגנו הרי זה כותר להסתפר ממנו אסור למכור לגוים כל כלי הלחכה ואין כשתחזיק להם את היין ואין מוכרין להן לא סכין ולא קולרין ולא של שלאות של ברזל ולא עששיות של ברזל הינדרואה ולא רובים וארנו ולא כל דבר שיש בו נזק לרבים אבל מוכרין להן תריסין שאינן לא להגן וכשם שאסרו למכור לגוי כך אסרו לכבו לישרא שמוכר לגוי וכותר למכור כלי זין להיל שלבני המדין מפני שהן בנינין על ישראל כל שאכור לככור לגוי אסור לככור לישראל שהוא ליכטיס מפני שנמצא בחוק יד עוברי עביר ומכשילו וכן כל המכשיל עוור ברבר והשיאו עצה שאינה הוגנת או שחוק ירי עיברי עבירה שהוא עוור ואינו רואה דרך האמת מפני תאות ליבו הרי זה עוב בלא תעשה שנ' ולפני עור לא תתן ככשל הבא ליטול ממך עצה תן לו עצה ההוגנת לו ואסור להשיא עצה טובה לגוי אר לעבר רשע ואפי' להשיאו עצה שיעשה דבר מצוה והוא עוסד ברשעו אסור ולא נתנכה רניא לא על שהשיא עצה לנכור ליתן צרקה ישנ להן כלכלי יספר עלך

פרק שלשה עשר

מי שפגע בחבירו בדרך ובהמתו רובצת תחת משאה בין שהיה עליה משא הראוי לה בין שהיה עליה יותר מבשאה הרי זה מצו לפרוק כעלי זוז מצו עשה שנ' עווב תעו עכו ולא יפרוק ויניחוני נבהל וילך לא יקום עמו ויחזור ויטעון משא עליה שנ' הקם תקים עמו זו מצות עשה אחרת ואם הניחו נבהל תא פרק ולא שיען בשל מצות עשה ועבר על מצות לא תעשה שנ' לא תראה את חמור אחיך היה כהן והבחה רובצת בבו הקביות אינו מתמכר לה כשם שאינו מתמכר לחשב אסרו וכן אם היה וקן שאין דרכו לשען ולפרוק הואיל ואינה לפי כבוד פסור זה הכלל כל שא היתה שלו חיה שוען ופרק הרי זה חיי לשען ולפרוק

פרק תשיעי

הרוג שנמצא נופל לארץ ולא נודע מי הכהו מניחין אותו במקומו ויוצאין ה זקנים מבר הגרול שבירושלם שנ ויצאו וקיניך ושופטיך ומורדי ממט אל הערים שסביבות החלל אפי נמצא בצר עיר זו שהרבר ירוע בודאי שהיא הקרובה מצוה למרור אחר שמורדין ונודעה העיר הקרובה קוברין את הנהרג במקומו וחוזרין זקני ירושלם לבקומן ובר שלאותה העיר מביאין עגלת בקר משל אנשי אותה העיר ומורדים אותה אל נחל ששופט בחוקה וזהו איתן האמור בתורה ועורפין אותה שם בקופין מאחריה ובר שלאותה העיר עם כל זקניה אפי הם מאה כולן רוחצין את ידיהן שם במקום עריפתה ואומר שם בתוך הנחל בלשון הקודש ירינו לא שפכה את הרם הזה ועינינו לא ראו כלו שלא בא לירינו הנהרג הזה ופטרנוהו בלא מונות ולא ראינוהו ופטרנוהו בלא לוייה זההנים אוכרין בלשון הקודש כפר לעמך ישראל והולכין להן והקבה מכפר על הרם שנזכר להם הרם כשמוכרין מן החלל מרקרקין במרה ואין מורדין לא לעני שיש בה בר שלב ואין מורדין לירושלם שירושלם אין מביאה עגלה ערופה לפי שלא נתחלקה לשבטים ונאמר בארכה אשר ה אהיך נתן לך לרשתה נמצא קרוב לירושלם או לעיר שאין בה בר מניחין אותה ומורדין אל שאר העיירות הסמוכות לו נמצא סמוך לספר או לעיר שיש בה גוים אין מורדין כל עיקר שהיו זה בחוקת שהרגוהו גוים אין העיר הקרוב מביאה לא בוכן שמניין הרוב שבה כמו מניי העיר הרחוקה ממנה אבל אם היו אילו שכרהוקה מרחבין על אנשי הקרובה ממנה הולכין אחר הרוב והכרובין מביאין העגלה אעפ שהולכין אחר הרוב מן התורה והולכין אחר הקרוב הרוב עורף נמצא הנהרג סמוך בין שתי עיירות ואנשי וזו כאנשי וזו בשעה יביאו עגלה אחת בשותפות ויתנו ויאמרו אם זו היא הקרובה הרי היא שלהן ואלו יתנו להן חלקם מתנה ואם או הם הקרובים הרי היא שלהן ואו יתנו להם חלקם מתנה לפי שאי איפש לצמצם ואפי בירי אדם מהיכן מורדין מחוטמו נמצא גופו במקום אחר וראשו במקו אחר מוליכין הגוף אצל הראש וקוברין אותו במקומו וכן כל מת מצוה מוליכין גופו אצל ראשו ונקבר במקומו נמצאו מתים רבים זה בצר זה מורדין מחוטמו שלכל אחר ואחר מהן ואם היתה עיר אחר קרוב לסולם מביאה עגלה אחת על כולן נמצאו זה על גבי זה מורדין מן העליון כמות שהן כונחין נאמר כי ימצא חלל לא חנוק ולא מפרפר שאין זה נקרא הלל בארסה לא טבון בגל לא תלוי באילן בשרה לא צף על פני המים לא נודע מי הכהו הא אם נודע לא היו עורפין אפי ראה ההורג ער אחר אפי עבר או אשה או פסול לעדות בעבירה לא היו עורפין לפי משרבו הרצחונן בגלוי בשלה עגלה ערופה ער אחר אומר ראיתי את ההורג וער אחר הכחיש ואמר לו לא ראיתי היו עורפין ברא כשבאו שניהם כאחת אבל אם אמר אחר אני ראיתי את ההורג הרי זה נאמן כשנים לענין זה ואם בא אחר כך ער אחר והכחיש ואמר לו לא ראיתי אין משגיחין על רברי האחרון ואין עורפין באו שנים אחר שהעיד האחר והכחישו ואכרו לו לא ראיתי הרי הן כשני עריות המכחישת זו את זו ועורפין אשה אומר ראיתי את ההורג ואשה אחרת מכחשת אותה ואם לא ראיתי היו עורפין בין שבאו שתיהן כאחת בין שבאו זו אחר זו שנים אומדי ראיתי ואחר אומר להן לא ראיתם אין עורפין אחד ואמר ראיתי ושנים אומר לו לא ראיתי היו עורפין ברא כשהיו שלשתן כשנים או פסולים אבל אם אמר ער אחר ראיתי וחודש ושתי נשים או שני פסולים אמר לו לא ראיתי אין עורפין שתי נשים או שני פסולים אומר ראיתי והורג וער אחר מכחישם ואמר לא ראיתם עורפין שאפי מאה נשים או מאה פסולים וער אחר מכחיש את כלן וחי

או כאיש אחר וער אחר שלוש נשים או שלשה פסולים אומר ראיתי ההורג וארבע נשים או ארבע פסולים אומר לא ראיתם עורפין זה הכלל בפסולין אחר רוב המניין בכל מקום

פרק עשירי

אין דין עגלה ערופה נהג לא בארץ ישראל וכן בעבר הירדן עגלה ערופה בת שתי שנים או פחות אבל אם היתה בת שתי שנים ויום אחר פסולה ואין המומין פוסלין בה אעפכ אם היתה טריפה פסולה כפרה נאמר בה כקדשים כל העבירות פוסלות את העגלה כמו שפוסלין בפרה ארומה שנ אשר לא עובר בה ולמה נאמר עול אחר שנ אשר לא עובר בה שהוא טלל העול עם שאר עבודות שהעול פוסל בין בשעת מלאכה בין שלא בשעת מלאכה כיון שמשכ בעול טפח נפסל אעפ שלא חרש בה ולא עשה בה מלאכה ושאר עבודות אין פוסלין לא ער שעת מלאכה כל מלאכה שהיא לצרכה כגון פירש טליתו עליה מפני הובו אינו פוסלה וכל שהיא שלא לצרכ כגון שפירש טליתו עליה לנושאה פסולה וכן כל כיוצא בזה כמו שביארנו בהלכות פרה ארומה אין עורפין את העגלה לא ביום לפי שג בה כפרה כקדשי וכל היום כשר לעריפתה ואין עורפין שתי עגלות כאחד טאי עושי מצות חבילות חבילות עגלה ערופה אסורה בהנאה ונקברת במקום עריפתה ומשתדר לנחל תיאמר בהנאה אעפ שערין לא נערפה ואם מתה או נשחטה אחר ירירתה הרי זו אסורה בהנאה ותקבר גמצאו עירייה זוסמן הרי זו מותרת בהנאה כיצד כגון שאם ער אחר אני ראיתי את ההורג ובאו שני והכחישו ואמרו לו לא ראית והפרישו את העגלה והורידוה לנחל לעורפה על פיהם ואחר כך החזמו השנים הרי זו מותרת בהנאה נמצא ההורג ער שלא תערף העגלה תצא ותרעה בערר נמצא אחר שנערפה תקבר בבקומה טעל הפסק באה מתחלתה כפרה כפיקה והלכ לה וציע שגבי הרוצח אחר עריפתה הרי זה יהרג שנארתה תבער הרם הנקי הנחל שנערפה בו העגלה אסור בוריעה ועסרה לעולם שנאמר אשר לא יעבר בו ולא יורע וכל העובר שם עבודה בגפה שלקרקע כגון שחרט או חפר או זרע או נטע וכיוצא באלו הרי זה לוקה ומותר לסרוק שם פשתן ולנקד שם אבנים שזה כמי שארג שם בגד או תפרו שאינה מלאכה בגוף הקרקע לכך נאמר לא יעבר ולא יורע מה זריעה בגפה של קרקע אף כל עבודה שנאסרה שם אינה לא בגופה של קרקע אנשי עיר קרובה שנאתארו ולא הביאו עגלה ערופה כופין אותן ומביאין ואפי לאחר כמה שנים שחייבי עגלה ערופה שעבר עליה יום הכיפורים חייבין להביא אחר יום הכיפורים

פרק אחד עשר

מצות עשה לעשות אדם מעקה לגנו שנ ועשית מעקה לגנך והוא שיהיה בית דירה אבל בית האוצרות ובית הבקד וכיוצא בהן אינו זקוק לו וכל בית שאין בו ד אמות על ד אמות פטור מן המעקה בית שלשני שותפין חייבין במעקה שנ כי יפול הנופל ממנו לא תלה לא בגופל אם כן למה נאמר גנך למעט בתי כניסיות ובתי מדרשות לפי שאינן עשוין לדירה היתה רשות הרבים גבוהה מגגו אינו זקוק למעקה שנ כי יפול הנופל ממנו ובה המעקה אין פחות מעשרה טפחים כרי שלא יפול ממנו הנופל וצריך להיות המחיצה חזקה כדי שישען אדם עליה ולא תפול וכל המחיצה גבוהה מעקה בטל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנ ולא תשים דמים בביתך ואין לזקק על לאו זה מפני שאין בו מעשה אחד חגג ואחד כל רבר שיש בו סכנת וראוי שישל בה אדם וימות כגון שיהיה לו כפר מרחץ בין שיש בו מים בין שאין בו מים חייב לעשות חוליה גבוהה עשרה טפחים או לעשות לה כסוי כדי שלא יפול בה אדם וימות וכן

ראשית חכמה קנה חכמה ומל קניניך קנה בינה

ספר שנים עשר והוא

ספר קניין

הלכותיו חמש וזהו סדרן הלכות מכירה הלכות זכיה ומתנה הלכות שכנים הלכות שלוהים ושותפין הלכות עבדים

הלכות מכירה

יש בכללן חמש מצות אחר מצות עשה וארבע מצות לא תעשה וזהו פרטן א רין מקח וממכר ב שלא יונה במקח וממכר ג שלא יונה ברברים ד שלא יונה גר צדק בממונו ה שלא יונה ברברים

הלכות זכיה ומתנה

ענין או ההלכות לירע רין זוכה מן החפיקר היאך יקנה ובמה יקנה ודין נותן מתנה ומקבל ואי זו מתנה חוזרת ואי זו אינה חוזרת

הלכות שכנים

ענין או ההלכות לירע רין חלוק הקרקעות בין השותפין והרחקת נזק כל אחר מהן משכנו ומבעל המצר שלו ודין בעל המצר

הלכות שלוהין ושותפין

ענין או ההלכות לירע רין שלוהין שלאדם ושותפו ומשפטיה במקחן וממכרן ובהפסדן ושכרן

הלכות עבדים

יש בכללן י"ג מצות חמש מצות עשה ושמונה מצות לא תעשה וזהו פרטן א רין קנין עבד עברי ב שלא ימכר ממכרת עבד ג שלא יעבירונו בפרך ד שלא נניח גר תושב לרדות בו בפרך ה שלא לעבד בו עבדת עבד ו להעניק לו בצאתו חפשי ו שלא יצא ריקס ח לפדות אמה העבריה ט ליערה י שלא תמכר יא לעבד בעבד כנעני לעולם לא אם הפיל לו ארוניו אחר כראשי אבריו לב שלא להסגיר עבד שברח בחוצה לארץ ישראל יג שלא להונות עבד זה הניצל אינו נמצאו כל המצו הנכללות בספר זה שמנה עשר שש בהן מצות עשה ושתים עשרה מצות לא תעשה

הלכות מכירה

יש בכללן חמש מצות אחר מצות עשה וארבע מצות לא תעשה וזהו פרטן א רין מקח וממכר ב שלא יונה במקח וממכר ג שלא ברברים ד שלא יונה גר צדק בממונו ה שלא יונה ברברים

פרק ראשון

המקח אינו נקנה ברברי ואפי העידו עליה ערו כיצד בית זה אני מוכר לך יין זה אני מוכר לך עבד זה אני מוכר לך ופסקו הדמים ורצה הלוקח ואמר קניתי ורצה המוכר ואם מכרתי ואמר לעדים חזו עלינו עדים שמכר זה ושלוקח זה חרי זה אינו מלוס וכו' לא חזו בניתי דבריו מעל וכן בנותן מתנה ומקבלה אבל אם נקנה המקח באחד משלש דברים שהוא נקנה בזמן קנה הלוקח ואינו צריכין לעדים כלל ואין אחר סתן יוכל לחזור בו ובמה יקנה המקח הקרקעות באחד משלש דברים בכסף או בשטר או בחוקה סעד בכסף סעד לו בית סעד לו שדה ונתן לו הדמים קנה סוף במקום שאין סתבין את השטר אבל במקום שרוב לכתו שטר סעד לא קנה עד שיכתוב את השטר ואין קנין נקנית בפרות ששה פרוטה התנה הלוקח ואמר

בשל חבירו ואם היה חסיד ועושה לפניו משורת הרין אפי היה הנשוי הגדול וראה בהמת חבירו רובצת תחת משאה שלתבן או קנים וכיוצא בהן פורק וטוען עמו פרק וטען וחורה ונפלה חיי לטעון ולפרוק פעם אחרת אפי מאה פעמים שנ עוב תעוב הקס תקים עמו לפיכ צריך להודו עמו עד פרסה אלא אם כן אומר לו בעל המשא איני צריך לך מאמתי יתחייב לפרוק ולטעון עמו משיראהו ראיה בפניעה שהרי נאמר כי תראה ונאם כי תפגע וכמה שערו חכמים משיהיה ביניהן רסו אמה ושני שלישי אמה שהוא אחר משבעה ומחצה במיל היה רחוק ממנו יתר מזה אינו זקוק לה מצוה מן התורה לפרוק עמו בחינם אבל לטעון עליו הדין זה מצוה ונטל שכר וכן בשעה שמרדה עמו ועד פרסה יש לו שכר מצא בהמת חבירו רבצה אעפ שאין הבעל עמה מצוה לפרוק מעליה ולטעון עליה שנ עוב תעוב הקס תקים מכל מקום אם כן למה נאם עמו שאם היה בעל הבהמה שם והלך וישב לו ואמר לזה שפגע בו הואיל ועליך מצוה אם רצית לפרוק לברך פרוק הדין זה פטור שנ עמו ואם היה בעל הבהמה וכן או חולה הדין לטעון ולפרוק לברו בהמת הגוי והמשא שלישראל אם היה הגוי מחמר אחר בהמתו אינו זקוק לה ואם לא חייב לפרוק ולטעון משום צער ישראל וכן אם היתה הבהמה של ישראל והמשוי של גוי חייב לפרוק ולטעון משום צער ישראל אבל בהמת הגוי והמשא

אינו חייב להטפל בו לא משום איבה חמרים ערגליו שלאחר מהן רעועות אינן רשאין חביריו להקדים ולעבור מעליו נפל רשאין לעבור מעליו היה אחר טעון ואחר רוכב ורחקן הררך מעבירין את הרוכב מפני הטעון אחר טעון ואחר ריקן מעבירין את הריקן מפני הטעון שניהן טעונין שניהן רוכבין שניהן רקנים עושים פשרה ביניהן וכן שתי ספינות העוברות בנהר ופוגעות זו בזו אם עוברו שתיהן בבת אחת טובעות ואם בזו אחר זו עוברו וכן שני גמלי העולי בכעלה נבוהה ופגעו זה בזה אם עוברין שניה בבת אחת נופלי ואם בזה אחר זה עולין כיצד הן עושין טעונה ושאינה טעונה תרחח שאינה טעונה מפני הטעונה קרובה ורחוקה תרחח קרובה מפני שאינה קרובה שתיהן רחוקות או קרובות או טעונות הואיל וכלן ברוחק אחר הטל פשרה ביניהן והן מעלות שכר זה לזה ובוה וכיוצא בו נא בצדק תשפוט עמית הפוגע בשני אחר רובץ תרת משאו ואח פרק מעליו ולא מצא מי שיטעו עמו מצו לפרוק כתחילה משום צער בעלי חיים ואחכ טוען ברא בשחיו שניהם שונאים או אוהבים אבל אם היה ארר שונא ואחר אוהב מצוה לטעון עם השונא תחילה כדי לכות את יצרו הרע השונא שנ בתורה לא מאובות העולם הוא לא מישראל והיאך יהיה לישראל שונא מישראל והכתוב אומר לא תשנא את אחיך בלבבך אמרו חכמים כגון שראהו לברו שעבד עביר והתרה בו ולא חזר הרין זה מצו לשונאו עד שיעשה תשובה וישוב כרשעו ואעפ שעדין לא עשה תשובה אם מצאו נבהל במשאו מצוה לטעון ולפרוק עמו ולא יניחנו נוטה למות שמא ישא בשבוי מכונו ויבא לידי סכנה והתורה הקפידה על נפשו ישראל בין רשעים בין צדיקים כאחר שהם נלוים אל הומאמיני בעיקר הדת שנ אמור איהם חי אני נאם ה איהם אם אחטין במות הרשע כי אם בשב רשע מרדס וחיה

פירך החמנא וסייע

נגמר

ספר אחר עשר ומנין פרקו סב
הלכות נזקי ממון יד פרקים
הלכות נגיבת תשעה פרקים

הלכות חובל ופוק שמטו פרקים
הלכות גזילה ופיקוח שמטו עשר פרקים
הלכות הישג ומסירת נפש של ששה עשר פרקים

ברמיו הואיל ורמיו קצובים מעת שהגביהו נעשה ברשותו
והוא שיגביהנו כדילקנות את כולו ויהיה אותו חפץ הנמכר
חביב על הלוקח אבל חפץ שהמוכר קץ בו והוא מבקש
ודורף למכרו הרי הוא ברשות המוכר עד שיפסוק הרמיו
ויגביהנו הלוקח אחר שפסק אחר המושך או הגביה
או המחויק בעצמו או שאמר לאחר להגביה או למשוך לו
או להחויק לו הרי זה זכה לו וכן בשאר דרכי הקניה

פרק חמישי

כל המטלטלין קנין זה את זה כיצד החליף פרה בחמור או
יון בשמן אעפ שמקפידין על הרמיו ושיערו כמה שוה זה
וכמה שיה זה ואחר כך הזליפו כיון שזשך האחר או
הגביהה קנה השני המטלטלין האחרים בכל מקום שהם
ונעשי ברשותו ואעפ שעדין לא משכן החליף חמור
בפרה וטלה ומשך הפרה ועדין לא משך את הטלה לא קנה
שאיין כאן משיכה נמורה וכן כל כיוצא בהם רמיו
שאיין מקפידו עליהם הרי הן כשאר מטלטלין וקנין כיצד
הרי שחפץ מעות בלא משקל ובלא מנין לא נטלו בצדודה
ואמר לו מכור לי פרתך או יין זה בלא ונתן לו את הרמיו
קנה ואיין אחר מהן יכול לחזור בו שוה דבר שאינו מצוי
הוא ולא הצריכו בו משיכה וכן ראובן שמכר מטלטלין
לשמעון בחמשים זוז וקנה שמעון המטלטלין ונתחייב
ברמיו ואחר שנתחייב שמעון בחמשים זוז או היה לו יין או
במה או עבד וכיוצא בהן משאר המטלטלין והיה רוצה
למכרו ואמר לו ראובן מכור אותו לי בחמשים זוז שיש לי
בירך רמי המכר ואמר לו הן קנה ראובן המטלטלין בכל
מקו שהן ואעפ שלא משך ולא הגביהה שגם זה דבר שאינו
מצוי הוא ולא הצריכו בו משיכה אבל אם היה חוב לו עליו
שלא מחמת המכר ואמר לו מטר לי מטלטלין בחוב שיש
לי אצלך ורצו שניהם לא קנה עד שיגביהו או ימשיך דבר
שאיין דרכו להגביה או יקנה באחד מן הדרכי שהמטלטלין
נקנין בה הקרקעות והעבדים והבהמה ושאר כל

המטלטלין כל אחר מהן נקנה בחליפין והוא הנקרא קנין
ועקר הדרך הואת שיתן הקונה למקנה כלי כל
שהוא ויאמר לו קנה כל זה חלף החצר או היין או הבהמה
או העבד שזכרת לי בכך וכך כיון שזגביה הזכר את
הכלי וקנה קנה הלוקח אותו הקרקע או אותן המטלטלין
אעפ שיעדין לא משכן ולא נתן את הרמיו ואז מהן איין
יכול לחזור בו איין קנין לא בכלים ואעפ שאיין בו
שוה פרוטה ואיין קנין ברבר שאסור בהנאה ולא בפירות
ולא במטבע ואיין קנין בכליו של מוכר לא בכליו של לוקח
הקנה אחר כלי לסוכר כדי שיקנה הלוקח אותו
המסכ וזה הלוקח ואעפ שהקנה לו הכלי על מנת להחזירו
נקנה המקח וזה בו הלוקח שהשתנה על מנת להחזו שמה
נתנה אעפ שלא תפס המוכר כל הכלי שהקנהו חלף ממכרו
אלא אחז מקצתו ואחז המקנה לו מקצתו קנה הלוקח והוא
שאחז ממנו כדי שיעור כל או יאחזנו אחיזה שהוא יכול
לנתק את כל הכלי מיר המקנה לו לפיכך אם הקנה לו
במקצת הבגר צריך שיאחזו מן הבגר שלש אצבעות שאם
יפסק ממקו שאחז הרי היא כלי בפני עצמו ששלש אצבעו
כנגד קרוי כלי כמו שביארנו בענין שומאת בגדים וכן אם
אחז פחות משלש והיה יכול לנתק כל הכלי קנה

זה שנתבין בשחרות וקנינה
מפלני בבלי הכשר לקטת בו בכלי להוציא פירות וכיוצא
בהן הכשר להוציא אסורי הנאה לקטת בו להוציא כליו
של מוכר זה הקנין אינו צריך להיות בפני עדים לא אם
היה בינו ובין חברו קנה שלא הצריכו תורה עדים בינינו
מטות לא לספר אבל המוכר או הנותן או השוכר או
המטאיל וכיוצא בהן איין צריך עדים וכיון שקנה הקונה
דרך אחר מן הדרכי שקנין בהן בין בהגבהה בין במשיכ
במסד בין בקנין בין במסך בין בשט או בחזק קנה ואעפ
שאיין שם עדים חזוק או הנותן שקנו מיר יש לכל אחר
הן לחזור בו כל זמן שעסקין באותו ענין ואעפ שהקנין

בפני עדים ואם הפסיק הענין איין אחר מהן יכול לחזור
אעפ שאיין כינייהן עדים וכשם שחזור המוכר והנותן כך
חזור הלוקח והמקב כל זמן שעסקין באותו ענין מה שאיין
כן בשאר דרכי הקניה יש דברים הרבה שאיין צריכין
קנין ואיין לקנין בה טעם כגון המשחרר את עבדו והמגרש
אשתו או עושה שליח או המוסר מורע או המבטל מודעא
או המחל לחברו חוב או פקדון שיש לו בידו וכל כיוצא
ברברים או נהגו רוב המקומות להקנות למקצת או הרבוי
או כיוצא באו ואמר וקנינה מפלני שעשה פלוני שליח או
שמחל לפלו חוב שיש לו אצלו או שבטל המורע שמסר על
גט זה וכיוצא באו אף על פי שאיין צריך קנין זה
שנהגו להקנות באו הרברים אינו מועיל כלום לא להודיע
שאינו אום דברים אילו כמשחק ומהחל אלא שנמסר בלבו
ואחר כך אמר לפי אם אמר בלב שלם אני אכרתי ונמרתו
לעשות דבר זה איין צריך דבר אחר כלל הדברים שאיין
בהן ממש איין הקנין מועיל בהן כיצד הרי שכתב בשטר
וקנינו מפלו שילך בסחורה עם פלוני או שיחלקו השדה
שביניהם או שישתתפו שניהם באומנות וכיוצא ברברים
אי כולן הרי זה קנין רברים ואי מועיל כלום שהרי לא
הקנה לחבירו דבר מסוים וירוע לא עקר ולא פירע עקר
הירוע

פרק שישי

הפירו אף על פי שאיין קנין בהן כמו שביארנו הרי ניקנין
בקנין כשאר המטלטלין אבל המטבע כשם שאיין קנין בו
כך אינו נקנה בקנין נמצא המטבע אינו נקנה בקנין ואינו
נעשה הוא עצמו קנין לקנו בשאר דברים לשונות שלוהב
ושל כסף הרי הן כעששיות שלבירזל או של נחשת והכל
כשאר המטלטלי הן ונקנין בקנין וקנין זה את זה בהחלפה
כמו שביארנו אבל המטבעות שלכסף או דינרין שלוהב או
הבעו שלכסף ונחש הרי הן כולן דמי כנגד שאר המטלטלי
והנותן את אחר מהן רמי המטלטלין לא קנה עד שימשוך
או יגביה כמו שבארנו ואיין אחר בהן נקנה בקנין ולא

נעשה קנין ברא בוסן שקונה שאר מטלטלין באחד
ממיני מטבעות או או עבדים וקרקעות אבל הדינרין של
זהב לגבי מטבעות שלכסף הרי הן כפירות וכן המעות של
נחשת כמו פירות לגבי מטבעות של כסף כיצד נתן
לו דינריו של זהב בעשרו וחמשה דינר של כסף נקנה הכסף
אעפ שערין לא בא הכסף נידו ודייב ליהן לו עירוי חמשי
דינר שלכסף כשפסק עמו אם הרשים הרשים אם ישנים
ישנים אבל אם נתן לו עשרים וחמשה כסף דינר זהב
לא קנה עד שיקח הדינר שלוהב וכל אחר יכול לחזור בו
נתן לו שלשים איסר שלנחשת דינר שלכסף נקנה
הדינר שלכסף וחיו ליתן לו כמו שפסק עמו אם דינר הדש
חדש אם ישן אלא אם נתן לו דינר של כסף בשלשים
איסר לא קנה עד שיקח האיסרות של נחשת וכל אחר
מהן יכול לחזור בו וכן מעות ודעות שפסלתן כלכות
או המרינה או דינרין שאיין יוצאין באותה כרינה ואיין
נושאין ונותנין בהן עד שמשנין אותן למטבע אחר הרי
הן כפירות לכל דבר ונקנין בקנין וקנין את המעות ואיין
המעות קטות אותן כשאר כל הפירות המטבע איין
לו דרך שוכה בו מי שאינו ברשותו לא על גבי קרקע כגון
שקנה הקרקע ועל גבי המעות או שיסכור את מקום המעו
כיון שוכה בקרקע בכסף או בשטר או בחזקה או בקנין
וכה במעות והוא שהיו אותן המעות קיימין כגון שהיו
מופקדין במקום אחר אבל ראובן שהיה לו חוב על
שמעון והקנה ללוי קרקע ועל גבה חוב שיש לו אצל שמעון
נראה לי שלא קנה החוב היו עומדין שלשתן ואם לו מנה
שיש לו בירך בין פקדון בין מלוה תננה לזה קנה לוי ואיין
אחר משלשתן יסול לחזור בו ודבר זה אמרו חכמי שהיא
הלכה שאיין לה טעם לפיכך איין למדין מנה לדין אחר
היה ראובן חייב לשמעון מאה זוז ואמר ללוי תן לשמעון
מאה זוז או שאני חייב לו עד שאתן לך או עד שאעשה
עמך חשבון ואם לו הן וקבל שמעון כל אחר משלשתן יסול

קנה ואי אחר משניהן יכול לחזור בו וכופין את הלוקח ליתן את הרמים ולמה תקנו חכמים דבר זה במטלטלין גזרה שמא יתן הלוקח דמי החפץ וקודם שיקחנו יאבר באונס וכגון שנפלה דלקה ונשרף או באו לפטי ונשלוהו אם יהיה ברשות הלוקח יתמהמה המוכר ולא יצילהו לפי העמידוהו חכמים ברשות המוכר כרי שישתדל ויציל החפץ שאם אבר חייב לשלם נמצאת אומר שאם נתן דמי המקח ונאנס קודם שיקחנו ואם לו הלוקח תן לי מקחי או החזר לי את מעותי ואעפ שיש עדים שאבר באונס ולא היה במוכר כח להצילו ולא נתשל ברבר הרי זה מהזיר את הרמים שהרי תקנו חכמים משיכה לפיכך אם היה ביתו של לוקח שיש בו החפץ שנמכר מושכר למוכר לא תקנו לו חכמים משיכה שהרי המקח ברשות הלוקח וכשתן את הרמים נקנה המקח ואין אחר מהן יכול לחזור בו וכן השוכר המקום שאותן המטלטלין הנמכרין מונחין בו קנה ואין אחר מהן יכול לחזור בו ואעפ שלא הגביה ולא משך ולא נמסרו לו שהרי נעשה ברשותו וכבר בארנו ששכירות קרקע נקנה בכסף או בשטר או בחזקה המקנה קרקע ומטלטלין כאחר כיון שקנה קרקע בכסף או בשטר או בחזקה נקנו המטלטלין עמהם בין שהיו שניהם במכר או במתנה בין שמכר מטלטלין ונתן קרקע בין שמכר הקרקע ונתן המטלטלין כיון שקנה קרקע קנה מטלטלין ברא בשהיו איתן המטלטלין צבורין באותה קרקע אבל אם היו במקום אחר צריך שיאמר לו קנה מטלטלין אגב קרקע אפי הו המטלטלין במדינ אחר ואם לו קנה אותם על גבי קרקע פלו כיון שקנה הקרקע נקנו המטלטלין אעפ שאינן צבורין בתובה ואם לא אמר קנה אגב קרקע לא קנה וקרקע כל שהוא קנין על גבה כל מטלטלין שירצה הקנה השרה לאחר והמטלטלין לאח אעפ שאם לו קנה המטלטלין על גב קרקע והחזיק האחר בקרקע לא קנה השני המטלטלי ואם תפסן אחר שחזר בו המקנה אין מוציאין מידו שהרי תפסן אחר שקנה חברו הקרקע שנקנו לו על גבו

הבקה עבדים וקרקעות כאחד החזיק בעבדים לא קנה הקרקעות החזיק בקרקעות לא קנה עבדו עד שיהיו עומדי בתוך הקרקע ואעפ שאמר לו קנה עבדים על גבי קרקע לא קנה עד שיהיו בתוכה שהעבר מהלך לדעת עצמו הבקה עבדים ומטלטלין כאחד משך המטלטלין לא קנה העבדים החזיק בעבדים לא קנה המטלטלין לא אם כן היו המטלטלין על גבי העבד והוא שיהיה כפות שהרי אינו יכול להלך המקנה בהכה וכלים שישל גבה כאדר אף על פי שמשך בהם וקנאה לא קנה הכלים שיעליה עד שיגביה או ימשוך המלים עצמן אם אין דרכן להגביהן שהבהמה בחצר המתהלכת היא ואין מה שבתוכה קנוי לבעלה לפיכך אם היתה הבהמה כפותה קנה אף כלים שעליה אבר לו המקנה משך בהכה וקנה מלים שעליה הואיל ולא הקנה לו גוף הבהמה אעפ שכשסה היא כפותה לא קנה מלים שיעליה עד שימשוך הכלים עצמן היה עציץ נקוב לאחור והיו הורעים שבו לאחור הקנה העציץ לבעל הורעים כיון שמשך קנה הקנה הורעי לבעל העציץ לא קנה עד שיחזיק בורעים עצמן היה העציץ והורעים שבו לאדר והקנה הכל לאחור והחזיק בעציץ לקנות הורעים אף העציץ לא קנה החזיק בורעים קנה העציץ והו ששני נכסים שאין להן אחריות נקנים עם נכסים שיש להן אחריות שהורעים שבועצין נקוב ורועים הם בארץ וכל הכחוסר לקרקע הדי הוא מקרקע ככו שביארנו כבר בארנו שכל העומר ליכר כבצור דמי ואינו נקנה לא בתגובה או בשאר דברים שנגזר בהן המטלטלין פשתן שהוא מחוסר לקרקע ויבש שאיני צריך לקרקע ואמר לו יפה לי קרקע כל שחזר וקנה כל מה שעליה כיון שתגלש כל שחזר וקנה הכל מפני התנאי החזר אבל אם לו הקנה לי חפצן חזר פסדתי או פסדתי לא קנה לא מה שישל שחזר התנאי וכן כל מה

פרק רביעי

כליו של אדם כל מקום שיש לו להניחו קנה לו וכיון שנעשו המטלטלין בתוך הכלי אין אחר מהן יכול לחזור בו והרי זה כמי שהגביהו או כמי שהונחו בתוך ביתו לפיכך אין כליו שלאדם קונה לו ברשות הרבים ולא ברשות המוכר לא אם אמר לו המקנה לך וקנה בכלי זה וכן אם קנה הכלי תחילה והגביהו ואחר כך הניחו שם ברשות המוכר וחזר וקנה ממנו הפירות כיון שנעשו בתוך כלי הזה קנה אותם שמפני שהנאת המוכר במכירת הכלי אינו מקפיד על מקומו כשם שאין כיון שללוקח קונה לו ברשות מוכר כך אין כליו שלמוכר קונה ללוקח אעפ שהוא ברשות הלוקח מסירה אינה קונה לא ברשות הרבים ובחצר שאינה שלשניהם והמשיכה אינה קונה אלא בסיכטא או בחצר של שניהם וההגבהה קונה בכל מקום דבר הנקנה במשיכה אם היה ברשות הרבים ומשט הלוקח לרשותו או לסימטא אחר שפכק הרמים קנה אעפ שעדין לא מדר וכן אם מדרן הלוקח ברשות הרבים קנה ראשון ראשו בהגבהה היה מוכר מודר לתוך כליו שללוקח לא קנה שאין כליו שללוקח קונה לו ברשות הרבים היו הפירות ברשות הלוקח כיון שקבל עליו המוכר למטר קנה לוקח ואף על פי שעדין לא מדר היו ברשות המוכר או ברשות המופקדין אצלו לא קנה הלוקח עד שיגביה הפירות או עד שיוציאם מרשותו בשכירות מקובץ וכיוצא בו כמו שבארנו היו הפירות בסימטא או בחצר של שניהם ואפילו היו ברשות לוקח והיו בתוך כליו שלמוכר וקבל עליו המוכר למכור והתחיל המוכר למרוד בתוך כליו שלמוכר אם אמר לו מר בשלשים סלע אני מוכר לך יכול לחזור בו אפי בסאה אחרונה הואיל ועדין הפירות בכליו ולא נמר כל המדה וכליו שלמוכר אינו קונה ללוקח אעפ שהוא ברשות הלוקח ואם אמר לו מר בשלשים סאה בסלע ראשו קנה כיון שפסקו הרמים על כל סאה וסאה כל סאה שיגביה המוכר ויערה אותה נמרה מכירתה הואיל ואין הפירות ברשות המוכר ולא ברשות הלוקח ואם לא היו הפירות בכליו שלמוכר כיון שהן ברשות לוקח קנה בסימטא אעפ שלא מדר ככו שביארנו וכן המוכר יין או שמן לחבירו בסימטא או בחצר שלשניהם או ברשות הלוקח והיתה המדה של סרסור עד שלא נתכלאת הכרה למוכר משנתכלאת הכרה הרי הן ברשות לוקח ואין אחר מהן מהן יכול לחזור בו וכן פירות שהיו צבורין בסימטא או בחצר של שניהם והמדה אינה שלאחור מהן והיה המוכר מודר עד שלא נתכלאת המדה הרי היא ברשות מוכר ומשנתכלאת המדה הרי היא ברשות לוקח היה המדה שלאחור מהן והיו בה רטמין לירע חציה שלישה ורביעה וכיוצא בהן כיון שהגיע לרושם מן הרשמים קנה ראשון ראשו ואעפ שלא נתכלאת המדה שכל רושם מהם כמדה בפני עצמה שהרי כל אחד מהן היא המדה והוא סימך על הרשמים שבה זה כלל גזול יהיה בירך הקונה את המטלטלין אם פסק הרמים ואחר כך הגביה קנה ואם הגביה תחלה והניח ואחר כך פסק הרמים לא קנה באותה הגבה עד שיגביה אחר שפסק או ימשוך דבר שאין דרכו להגביה היה דבר הנמכר דמיו קצבין ורועים והגביהו קנהו אעפ שפסק אחר שהגביה והוא הדין בשאר דברים שקונין בהן את המטלטלין שצריך לקנו בהן אחר שפסקו הדמי לא אם כן דמיו קצבין כמו שביארנו לפיכך הנושך חמרו ופועלי וחכמים לתוך ביתו אם מדר עד שלא פסק הדמי אפי הוה הלוקח הוא המודר או שפסק הרמי ואחכ מדר המוכר שניה יסלו לחזור בהן פרק הלוקח והכנסין לתוך ביתו אם פסק הדמי ואחכ מדר המוכר אין שניהם יסלין לחזור בהן שחרי מטכח דעתו למכור ואם מדר עד שלא פסק שניהם יסלין לחזור בהם שחרי לא מטכח דעתו עדין למכור ואפי מדר הלוקח חנוכל כלים מן האוסן על פניו למכור אם היה דמיו קצבין תנאם בית הויב

כדין תורה ואם הוולו הפירו חוזר שהרי לא משך ולא יהא
מח הרוש המור מכח ההקדש וכן אם מכר חפץ של הקדש
ומשט הלוקח ולא נתן דמים והוול החפץ קנה שלא
יהיה כח הרוש המור מכח הקדש ואם הוקד החפץ חוזר בו
שהרי לא לקח המכר דמים וההקדש אינו נקנה לא בכסף
שנ נתן הכסף וקס לו ואין הגובר חייב לקבל מי שפרע
נכסי יתומים הרי הן כהקדש כיצר יתומים שמכרו פירות
ונמשכו מהן הפירות ועדין לא לקחו הדמים והוקרו הפירו
חוזרין בהן שאין נכסי יתומים נקנין לא בכסף כהקדש
הוולו הפירות לא יהיה כח הרוש יותר המור מכחן
וכן אם לקחו הדמים ועדין לא נמשכו פירותיהן והוקרו
חוזרין כשאר ההדיושות אבל אם החלו הפירות ורצו
הלקוחות לחזור בהן חוזרין ומקבלין מי שפרע כרינם עם
שאר העם שאם נחייב אותם ליקח הפירו כדין תורה הרי
זו רעה ליתומים שאם יהיה דינם כך כשיצטרכו למכור
לא ימצאו מי יתן להם דמים וכן יתומים שלקחו
פירות ומשכו הפירות ולא נתנו הדמים והוקרו לא יהיה
כח הרוש גרול מכחן ואם החלו הפירות אינן חוזרין שוו
רעה להם כשיצטרכו לקנות פירות ולא ימצאו מי שימכור
להם נתנו הדמים ולא משכו הפירות והוולו הפירות
חוזרין לא יהיה כח הרוש גרול מכחן הוקרו אם רצו
המוכרין לחזור בהן חוזרין ומקבלין מי שפרע שאם
יהיה דינם שיקנו בגתנת המעות יאמר להם המוכר
נשרפו הפירות שלקחת או אברו באונס וכבר נעשו
ברשותכם משעת נתינת המעות בארבעה פרקים
בשנה העמידו רביהם על דין תורה בבשר מפני שהעם
כולן צריכין לבשר ואו הן ערב יום טוב האחרון של תנ
וערב יום טוב של פסח וערב העצרת וערב ראש השנה
כיצר היה לטבח שור אפילו שיה מאה דינרין ולקח דינר
אחר מן הלוקח כדי ליתן לו בשר כשישחוט ולא נתקבצו
לו כל דמי השור אינו יכול לחזור בו אלא משחיטין את
הטבח בעל פרו וטפין אותו לשחוט וליתן הבשר ללוקח
לפיכך אם מת השור מת ללוקח

פרק עשירי

מי שאנסוהו
עד שמכר ולקח דמי המקח אפי' תלוהו עד שמכר ממכרו
ממכר בין במטלטלין בין בקרקעות שמפני אונסו גמר
ומקנה אעפ' שלא לקח הדמים בפני העדים לפי אם מסר
מורעא קודם שימכור ואמר לטני עדי ריעו שזה שאני
מוכר חפץ פלו או שרה פלו לפלו מפני שאני אנוס הרי
הממכר בטל ואפי' החזיק כמה שנים מוציאין אותה כירו
ומחזיר הדמים וצריכין העדים לידע שהוא מוכר מפני
האונס ושהוא אנוס וראוי לא שימכר על פיו וכל מורעא
שאינו כתב בה ואנו העדים ידענו שפלוגי זה אנוס היה
אינה מורעא ברא במוכר או בעושה פשרה אבל
במתנה או במחילה אם מסר מורעא קודם מתנה אעפ'
שאינו אנוס הרי המתנה בטלה שאין חולקין במתנה לא
אחר גלוי דעת הנותן שאם אינו רוצה להקנו בכל לבו לא
קנה המקבל מתנה והמחילה מתנה היא אחר האונס את
חבירו בשהכחו או תלאהו עד שמכר או שהפחירו ברב
שאיפשר לו לעשות בין בירי גויים בין בירי ישראל הרי זה
אנוס ומעשה באחר ששכר פרום מחבירו לעשר שנים
ולא היה שטר חיב ביד המשני ואחר שאכלו השוסר שלש
שנים אמר לו אם לא תמסרנו לי אכבש שטר שמירות
ואטעון שהוא לקח בירי ואמר חכמים שזה אנוס וכן כל
קיוצא בזה לפיכך אם תבעו המשכיר בבר וספר בו ופען
שהפרדם שלו ואחד כך מסר המשכיר מורעא ואחד כך
מסר לשוסר שכפר בו הרי הממכר בטל שהרי יש לו עדים
שהוא אנוס וחס העדים שכפר בפניהם בבר וחס עדי
המורעא וכן כל כיוצא בזה ברא באנוס שחרי הוא
חמסן מפני שטפח את המוכר למסור שלא ברצונו אבל
החול והחזיק גולן ואחד כך לקח שבת שגול אף המוכר
צריך למסור מורעא כמו שבארנו בהלכות גולן

עירי המורעה יש להם לחתום הם עצמן באותו המסר
שנמסרה להם המורעא עליו ואין בכך כלום ואפי' אם להם
בפני האנס ברצוני מכרתי בלא אונס הרי המורעא קיימת
כשם שאנסו שמכר בלא רצון כך אנסו עד שאמר ברצוני
אני מוכר וכן אם הורה בפניהם שלקח הדמים אחר
שמסר מורעא על כך אינו חייב להחזיר כלו שהאנס אנסו
עד שיוורה והעדים כבר ידעו שהוא אנוס אבל אם בנה
הדמים בפניהם חייב להחזיר העירו עליו עירי
המוכר שבטל המועד הרי המורעא בטלה ואם אמר לעירי
המורעא היו יודעין שכל קנין שאני לוקח לבטל המורעא
שהכל בטל ואיני אומר כך אלא מפני האונס שאתם יודעין
ואין ברעתי להקנו לזה האנס לעולם הרי המכר בטל ואעפ'
שקנו מירו לבטל המורעא על הדרך שביארנו

פרק אחד עשר

המקנה בין קרקע בין מטלטלין והתנה תנאין שאיפשר
לקיימן בין שהתנה המקנה בין שהתנה הקונה אם נתקיימו
התנאין נקנה הרבב שהוקנה ואם לא נתקיים התנאי לא
קנה וכבר ביארנו משפטי התנאין בהלכות אישות
ברא בשקנה בדרך מן הדרכים שקנינו בהן והרי יש עליו
לקיים את התנאי אבל אם לא קנה עתה והתנה עמו שאם
יתקיים התנאי זה יקנה ואם לא נתקיים לא יקנה אעפ'
שנתקיים התנאי לא קנה שו אסמכתא היא שהרי סמך
קנייתו לעשות כך וכך וכל אסמכתא אינה קונה שהרי לא
גמר בלבו להקנותו כיצר המוכר בית לחברו או
נתנו לו במתנה על מנת שילך עמו לירושלם ביום פלוני
והחזיק זה בבית הרי זה קנה כשילך עמו לירושלם באותו
היום ואם עבר אותו היום ולא הלך לא קנה אבל
אם התנה ואמר לו אם תלך עמי לירושלם ביום פלוני או
אם תביא לי רבב פלני אתן לך בית זה או אמכרנו לך
בכך וכך והלך עמו באותו היום או שהבי לו אעפ' שהחזיק
בבית אחר שקיים התנאי לא קנה שוו היא אסמכתא וכן
כל כיוצא בזה לפיכך הנותן ערבון לחברו ואמר
לו אם אני חוזר בי ערבוני מחול לך והלה אומר ואם אני
חוזר כך אכפול לך ערבוניך אם חוזר בו הלוקח קנה זה הערבון
שהרי הוא תחת ידו ואם חוזר בו המוכר אין מחייבין אותו
לכפול הערבון שוו אסמכתא היא ואסמכתא לא קנה
וכן מי שפרע מקצת חובו והשליש את השטר ואמר לו אם
לא נתתי לך עד יום פלוני תן לו שטרו והגיע זמן ולא נתן
לו לא יתן השליש את השטר שוו אסמכתא היא וכן כל
תנאין שמתנין בני אר' ביניהן אעפ' שהן בערו ובשטר אם
יהיה כך או אם תעש כך אתן לך מנה או אקנה לך בית
זה ואם לא יהיה או לא תעשה לא אקנה לך ולא אתן לך
אעפ' שעשה או שהיה הדבר לא קנה שכל האומר אם יהיה
אם לא יהיה לא גמר והקני שהרי רעתו עדין סומכת שמה
יהיה או שמה לא יהיה כל האומר קנה מעכשיו אין
כאן אסמכתא כלל וקנה שאו לא גמר להקנותו לא הקנהו
מעכשיו כיצר אם באתי מבאן ועד יום פלוני קנה בית זה
מעכשיו וקט מירו על כך הרי זה קנה אם בא בתוך הזמן
שקבע וכן כל כיוצא בזה מי שמסר חצרו או שדהו ופירש
בשעת המכירה שהוא מוכר כדי לילך למקו פלוני או בפני
המטר שנמנע כדי לקנו חטים דמי חציו הרי זה כמוכר
על תנאי לפי אם ירד המטר אחר שמסר או באו חטין
והוולו או נמנע הדרך לילך לאות האר' או שלא נסתיעלו
לעלות או לקנות חטים הרי זה מחזיר אתן הדמי ותחזיר
לו קרקע שהרי פירש שאינו מוכר אלא לעשות רבב פלוני
והרי לא נעשה וכן כל כיוצא בזה אבל המוכר סתם אעפ'
שהיה בלבו למכור כך וכך הוא מוכר ואעפ' שטרא הרבב
שאינו מוכר לא לעשו כך וכך ולא נעשה אינו חוזר שהרי
לא פירש ודברים שבלב אינו רבבו מי שהקני לחברו והתנ
עליו על מנת שתתן מקח זה או תמסרני לפלני אם נתנו או
מסרו לאותו פלני קנה ואם לא קנו התנאי ומסרו לאחר או
שלא מסרו ולא נתנו בזמן שקבע לו לא קנה וכן המוכר או

לחזור בו ואפי' פרע לוי לשמעון מקצת חובו לפיכך אם לא פרע לוי לשמעון חוזר שמעון ותובע את ראובן בשאר חובו המוכר שטר חוב לחבירו או נתנו לו כמתנה אינו נקנה במסירת השטר לידו שלא מסר לו לא הראיה שבו ואין הראיה נתפסת ביד וכיצד יקנה השטר שיכתוב לו המקנה קנה שטר פלו וכל השעכו שיש בו וימסור לו השט' ונמצא שנקנה בכתיבה ומסירה ואין צריך עדים לענין קנייתו אבל צריך עדים לענין תביעתו שהרי הנתבע אומר לו מי יאמר שבעל רברים שלי כתב ומסר לך קנין השטרות בדרך הזאת מדברי סופרים אבל מן התור אין הראיות נקנות לא גוף הדבר בלבד קנין לפי המוכר שטר חוב לחבירו עדין יכול למחול ואפי' יורשו מחלו האשה שהכניסה שטר חוב לבעלה אינה יכולה למחול לא מרעת בעלה מפני שירה כידו המקנה לחבירו קרקע כל שהוא והקנה לו על גבה שטר חוב הרי זה קנה השטר בכל מקום שהוא בלא כתיבה ובלא מסירה ונראה לי שגם זה יכול למחול אחר שמכרו וכן המוכר קרקע וכתב השטר ואין הלוקח עמו כיון שהחזיק הלוקח בקרקע נקנה בשטר בכל מקום שהוא האומר וכו' בשדה זו לפלוני וכתב לנאת השטר והחזיק הוטה לו בקרקע יש לנתן לחזור בשטר ער שיגיע ליד בעל המתן ואעפ' שאינו יכול לחזור בשדה אמר להם וכו' לו בשדה על כנת שתכתבו לו את השטר אעפ' שהחזיקו לו בשדה חוזר בזה ובוה ער שיגיע שטר המתנה לירי מקבל המתנה

פרק שביעי

מי שנתן הרמי ולא משך הפירו אעפ' שלא נקנו המטלטלין כמו שביארנו כל החוזר בו בין לוקח בין מוכר לא עשה מעשה ישרא' וחייב לקבל מי שפרע ואפי' נתן הערבון כל החוזר מקבל מי שפרע וכיצד מקבל מי שפרע אוררו אותו בכר ואומרו מי שפרע באנשי דור המכול ומאנשי דור הפלגה ובאנשי סרוס ועכורה וכמצרים שטבעו בים הוא יפרע ממי שאינו עומד בדבורו ואחר כך יחזור הרמים הנותן דמי המטלטלין או מקצת הרמים וחוזר בו לוקח ואם לו המוכר בוא וטול מעותיך הרי המעות אצלו כמו פקדון ואם נגנב או אבדו אינו חייב באחריותן אבל אם חוזר בו המוכר הרי המעות ברשותו וחייב באחריותו אעפ' שחוזר בו ואמר ללוקח בא וטול את שלך ער שיקבל עליו כי שפרע ויאמר לו אחר כך בא וטול את שלך מי שהיה לו חוב אצל חבירו יאמר לו מכור לי הבית של יין חוב שיש לי אצלך ורצה המוכר הרי זה כמי שנתן הרמי נתה וכל החוזר בו מקבל מי שפרע לפיכך אם מכר לו דקע בחובו אין אחר מהן יכול לחוז בו ואעפ' שאי מעות זמלוה מצויות בשעת המס' הלוקח מחסדו קרקע או עבדים או שאר מטלטלין ופסקו הרמים והניח משכון על הרמי לא קנה וכל הרוצ לחזור משניה חוזר ואינו חייב לקבל כי שפרע מכר לו בדברים בלבד ופסקו הרמים ורשם הלוקח רשם על המקח כרי שהי' לו סיכון ידוע שהו' שלו אעפ' שלא נתן מהדמי כלום כל החוזר בו אחר שרשם זקבל מי שפרע ואם כנהג המדינה הוא שיקנה הרושם קנין גמור נקנה המקח ואין אחר מהן יכול לחזור בו ויהיה זה חייב ליתן דמים דבר כדור הוא שאין דין זה לא בשטרם בפני המוכר או שאמר לו המוכר רשם מקחך שדרי גמר להקנותו כמו שביארנו בחוקה ובמשיכה הנישט ונתן בדי' בלבר הרי זה ראוי לעמוד לו בדבור אעפ' שלא לקח מן הרמי כלום ולא רשם ולא הניח משכון וכל החוזר בו בין לוקח בין מוכר אעפ' שאינו חייב לקבל מי שפרע חרי זה ממחסר אמנה ואין דוח חכמים נוחח חומנו וכן מי שאמר לחבירו ליתן לו מתנה ולא נתן חרי זה ממחסר אמנה ביה ממחסר מעות שדרי ספסו דעתי של מקבל כשחפשי' אבל בשעת סידורו אין מה הפירון אמנה שחבר לא האמין זה שנתן לו דמיים אצל ער שיקנה אותו בדמים שקנה בן הנותן מעות

לחברו לקנות לו קרקע או מטלטלין והניח מעות חברו אצלו והלך וקנה לעצמו במעותיו מה שעש עשוי והרי הוא מכלל הרמאין היה יודע שזה המוכר אוהב אותו ומכרו ומוכר לו ואינו מוכר למשלחו הרי זה מותר לקנות לעצמו והוא שיחזור ויודיעו ואם מפחד שמא יבא אחר ויקרמו לקנות הרי זה קונה לעצמו ואחר כך מודיעו הוה מקצת המורים שאם קנה לעצמו במעות חברו אחר שוקפן עליו מלוה הרי קנה לעצמו ומקבלין ממנו כשאמר זקפתי אותם המעות על עצמי במלוה ואני אומר שאין דין זה דין אמת לא המקח של משלח כמו שיתבאר ברין העסק שלשה שנתנו מעות לאחד לקנות להם המקח אם היו המעו מעורבות וקנה במקצת הרמים אעפ' שהיתה כונת השליח שזה שקנה לאחר מהן הרי המקח של כולן וחולקין אותו לפי מעותיהן היו מעות של אחד מהן צרורין וחלוקין אעפ' שהיה בלב השליח הוה שיקנה המקח לכלן לא קנה לא זה שקנה המקח במעותיו בלבד

פרק שמיני

המוכר שדה לחבירו באף וזונתן לו מקצת הרמי והיה יוצ' נכנס ותובע שאר הרמים אפי' לא נשאר לו לא זוז אחד לא קנה הלוקח את כולה אעפ' שכתב השטר או החזיק חוזר בו הלוקח יד המוכר על העליונה רצה אומר לו לך הילך מעותיך או קנה מן הקרקע כנגד המעו שנת ונתן לו מן הזבורית שבה ואם חוזר המוכר יד הלוקח על העליונה רצה אומר תן לי מעותי או תן לי קרקע כנגד מעותי ונטול מן היפה שבה ואם לא היה יוצא ונכנס ותובע קנה הלוקח את כולה ואין אחר מהן יכול לחזור בו ושאר הרמי עליו כשאר החובות מכר שדה מפני רעותה אעפ' שהוא יוצא ונכנס ותובע שאר הרמים קנה הכל ואין הלוקח יכול לחזור בו שוה שתבע ורודף לא מפני שעדי' לא גמר והקני' לא כרי שלא יחזור בו הלוקח וכן הדין במוכר מטלטלין אעפ' שמשך הלוקח הפירות והוציא לרשותו והמוכר נכנס ויוצא על שאר הרמי לא קנה ויד החוזר בו על התחנתה כמו שביארנו לא אם כן מכר בפני רעת ממכרו והרי זה קנה הכל לקח שיה מאה במאתים והמוכר יוצא ונכנס לתבע שאר הרמים הרי זה ספק אם הוא כמכר שדה מפני רעתה וזה שתוב' מפני שעדי' לא גמר להקנותו ער שיקח כל הרמים לפיכך הרוצה לחזור משניהם אינו יכול לחזור ואם תפס המוכר ממקח שמכר כנגד המעות שנשארו לו אין מוציאין מידו הקונה דבר כחבירו ונתן לו הרמי ושעה במנין המעו ולאחר זמן תבעו המוכר ואמר לו מאה שנתת לי אינם לא תשעים נקנה המקח ומחזיר לו העשרה אפי' אחר כמה שנים בין בקרקע בין במטלטלין האומר לחבירו כשאמכר שדה זו הרי היא מסדה לך מעכשו במאה זוז וקנה מידו על כך ולאחר זמן מסדה לאחר במאה קנה הראשון מסדה ביותר על מנה קנה אחריו שלא אמר לו אלא כשאמכר שיהיה מוכר מרעתי תחלה וזה לא היה רוצה למכור ולא מכר לא מפני התוספת שהוסיף זה על השוה ונמצא כמי שגאנס וכבר אמר לו כשאמכרנה הרי היא קנויה לך מעכשו כמה שישמו אותה בית שלשה אפי' על פי שנים מן השלש אם לו כמו שיאמרו שלשה ער שיאמרו השלשה וכן אם אמר לו כמו שישמו אותה בית ארבעה ער שישמו הארבעה מן היסמימו וימסר לאחר כמו שישמו ואחר כך יקנה הראשון שמו אותה שלשה או ארבעה ואם המוכר ער שיבאו ג' אחרים או ארבעה וישמו אף שמעין לו שדרי קנו מיד ותולה שסר מעבשו

פרק תשיעי

המוכר לחקיש ואמר לו תוכר במנה אתה מוכר הפין זה האמר בעשרה אפי' היה שות במנה בין שאמר בעשרה אפי' ושל לחזור בו שאמירה לנכוח במסירה לחריש האמר שנתת לחקיש או שסמך דין על חליונה כיצד נתן דמים שלוקיש אעפ' שלא מסך הפירות אם הלוקח קני

בשוזן לא זה וזה באמונה או זה זה בשווי ויש לו להעלות על המקח שבר הכתף ושבר החמר ושבר פונדק אבל שבר עצמו אינו נוטל מפני שהוא כפועל אינו מוסיק אותו על המקח אלא מפרש ואומר לו כך וכך אני משתכר הגוי אין לו הוניה שג איש את אחיו וגוי שהונה את ישראל מחזיר הוניה ברינין שלנו לא יהיה זה חסור מישראל או דברים שאין להם הוניה הקרקעות והעבדים והשטרות וההקדשות אפי מבר שוה אלף ברינר או שוה דינר באלף אין בהן הוניה שנ או קנה מיר עמיתך דבר הנקנה מיר ליר יצאו הקרקעות ויצאו עבדים שהוקשו לקרקעות ויצאו שטרו שאין גופן קטוי לא לראיה שבהן עמיתך ולא הקדש ברא במוכר נכסי עצמו אבל השליח שצעה בכל שהוא בין במטלטלין בין בקרקעות חוזר ונראה לי שקן הרין באפטרופוס שצעה בכל שהוא בין במטלטלין בין בקרקעות חוזר ואינו רומה לבר מפני שהוא יחיד בר שמכרו נכסי יתומים וטעו בין בקרקעות בין במטלטלין אם טעו בפחו משתות הרי זו מחילה כהריוט טעו בשתות בשל הקקח ואם רצו שלא לבטל הממטר ויחזירו ההוניה מחזירין לא יהיה כח הריוט חסור מהן נראה לי שבר שמסרו קרקע או עבדים של יתומים שוה בגה במאתים אין הלוקח יכול לחזור בהן לא יהיה כח הריוט חסור מכח היתומים וכן הרין באפטרופוס שמסר קרקע ועבדים שאין הלוקח יכול לחזור בהוניה כרין ההריוט האחין והשתפין שהלקו המטלטלין הרי הן כלקוחות פחות משתות נקנה מקח ואין מחזיר כלום יתר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזו אונאה ואם התנו בניהם שיוחלקו כשם הדיינין וטעו בשתות בשילה חלוקה שהדיינין ששמו ופחתו שתות או הותירו שתות מוכרן בטל הבהמה והמרגלית והסיף וספר תורה הרי הן כשאר מטלטלין ויש בהן הוניה אין לך דבר שאין בו הוניה חוץ מארבעה דברים שמנו חכמים והוא שיהיה מוכר או קונה בנכסי עצמו כמו שביארנו

כשם שאין לקרקעות הוניה כך שכירות קרקע אין לו הוניה אפי שבר טרקלין גדול דינר בשנה או רפת קטנ ברינר בכל יום אין לו הוניה השוכר את הפועל לעשת עמו בין בקרקע בין במטלטלין אין לו הוניה מפני שהוא קקונה אותו לזמן ועברים אין בהם הוניה שכרו לזרוע לו קרקע ואמר זרעתי בה זרעתי הראוי בה ובא ערים שזרע בה פחות מן הראוי לה הרי זה ספק אם יש לו הוניה מפני הזרע או אין לו הוניה מפני הקרקע לפי אין מוציאין מיר נתבע וכן אין משביעין אותו לא שבועת היסת מפני צד הקרקע שיש כאן השוכר את הכלי או את הבהמה יש להם אונאה שהשכיר מכירה בת יומא היא ואם יש בה הוניה שתות או יותר בין שנתאנה שוכר בין שנתאנה משכיר הרי זה מחזיר הוניה ואפי לאחר זמן מרובה נראה לי שחבלין יש לו הוניה כיצד כגון שקבל עליו לארוג בגד זה בעשרה זוזים או לתפור חלוק זה בשני זוזים הרי זה יש לו הוניה וכל אחר משניהם בין קבלן בין בעל הכר חוזר לעולם כמסר

פרק ארבעה עשר

כבר בארנו שהנושא ונותן באמונה ואמר כך וכך אני משתכר אין לו הוניה ואפילו אמר זה לקחתי בסלע ובעשר אני מוכר מותר אבל בר חייבין לפסוק השערים ולהעמיד שטריו לכך ולא יהיה כל אחד ואחד משתכר כל מה שירצו אלא שתות בלבד יפסקו להם בשטרם ולא ישתכר המוכר יתר על שתות ברא ברבים שיש בהם הויה נפש כגון יינות שמנים וסלתות אבל העקרין כגון הקישט והלבנה וכיוצא בהן אין פוסקין להם שער לא ישתכר כל מה שירצו ואין משתכרין פעמי בבצים לא התגר הראשון הוא מוכרן בשטר והלוקח ממנו מוכרן בקרן בלבד אמר לעשו חוזר בארץ ישראל בריבי שיש בהן הויה נפש לא זה מביא מטרט ומסר וזה מביא מטרט ומסר כדי שימסרנו בול ובמקום שהשמן מרובה מותר

להשתכר בשמן אין אוצרין פירות שיש בהן חיי נפש באר ישראל וכן בכל מקום שרובו ישראל שהרי מגיע מרביר זה צער לישראל ברא בלוקח מן השוק אבל המכנים משלו מותר לעשות לו קבו אוצר מותר לאצור פירות שלש שנים ערב שביעית ושביעי ומוציא שביעית ובשני בצורת אפי קב חרובין לא יאצור מפני שמכנים מארה בשערים וכל המפקיע שערים או שאצור פירות בארץ או במקום שרובו ישראל הרי זה כמלה ברבית ברא בפירות שיש בהן חיי נפש אבל התבלין כגון כמון ופלפלין מותר לאצור אותן בארץ ישראל ולהוציא איתן ממקום למקום כשאר העקרין אין מוציאין פירות שיש בהן חיי נפש כגון יינות שמנים וסלתות מארץ ישראל לחוצה לארץ או לסוריאה ולא מרשות מלך זה לרשות מלך אחר בארץ ישראל רשאין בני העיר לקח להם שער לכל דבר שירצו ואפילו בשר ולחם ולהתנות ביניהם לכל מי שיעבו יענשו אותו כך וכך רשאין אנשי אומניות לפסוק ביניהם שלא יעשה אחר ביום שיעשה חבירו וכיוצא בזה וכל מי שיעבר על התנאי יענשו אותו כך וכך ברא במדין שאין בה חכם חשוב לתקן מעשה המדין ולהצליח דרכי יושביה אבל אם יש בה אדם חשוב אין התנאי שלהן מועיל כלום ואין יכולין לענוש ולהפסיד על מי שלא קבל התנאי לא אם כן התנה עמהם ועשו מרעת חכם וכל מי שהפסיד לפי התנאי שאינו מרעת החכם מטלם

כשם שהוניה במקח וממכר כך יש הוניה ברברים שנ ולא תנו איש את עמיתו ויראת מלהיך אני זה הונית דברו כיצד היה בעל תשובה לא יאמ לו זכור מעשיך הראשוני ואם היה בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך היה גר ובא ללמוד תורה לא יאמ לו פה שאכל נבלות וטרפו יבא וילמד תורה שנתנה מפי הגבורה היו חלאים ויסורין באין עליו או שהיה מקבר את בניו לא יאמר לו סרדך טאמרו חבירי לאיוב הלא יראתך כסלתך זכור נא מי הוא נקי אבר היו חכרין מבקשו תבואה לא יאמ להם לכו אצל פלו והוא יודע שלא ככר תבואה מעולם נשאלה שאלה על דבר חככה לא יאמר למי שאינו יודע אותה חכמה מה תשיב ברבר זה או מה דעתך ברבר זה וכן כל כיוצא ברברים הללו כל המונה את הגר בין בכסון בין ברבדי עובר בשלשה לאוי שנ וגר לא תונה זה הונית דברים ולא תלחצנו זה הונית מכון הא לכרת שכל הבינה את הגר עובר בשלשה משום לא תנו את עביתו ומשום אל תנו איש את אחיו ומשום וגר לא תונה וכן אם לחצו והוניהו במסון עובר בשלשה לאויין משום אל תנו איש את אחיו ומשום ולא תנו איש את עמיתו ומשום ולא תלחצנו ומפני מה עובר בגר על לאו של הונית דברו אף בהנית ממון ועל לאו של הונית ממון אף בהונא דברים מפני שהוציא הכתו את שניהם בלשון הוניה סתם וכפל לאויין בגר בשני הדברים בפירוש לא תנו ולא תלחץ גדולה הונית דברים מהונית ממון שזה נתן להשבון זה לא נתן להשבון וזה בככונו וזה בגופו והרי הוא אומר בהונית דברו ויראת מלהיך לפי שהרב מסור ללב הא למד כל דבר שהוא מסו ללב נאמ בו ויראת מלהיך וכל הצועק מהונית דברים נענה מיר שנ כי אני ה

פרק חמשה עשר

המוכר לחבירו במדה במשקל או במניין ושעה בכל שהוא חוזר לעולם שאין הוניה לא ברמים אבל בחשבון חוזר כיצד מכר לו מאה אגנים בדינר ונמצאו מאה ואחר או תשעה ותשעים נקטה המקח ומחזיר את השעות ואפילו לאחר כמה שנים וכן אם נמצאו המעות חסר או יתר מן המנין שפסקו חוזר ואפי לאחר שקנו מידי שלא נשאר לו אצל חבירו כלום חוזר שקנין בשעות היא וכן כל כיוצ בזה וכן המוסר לחבירו קרקע או עבד או בהמה או שאר מטלטלין ונמצא במקח מוס שלא ידע בו חלוקה מחזיר אפילו לאחר כמה שנים שיהיה מקח שעות היא והוא

הלוקח שהתנה שיחזיר לו המקח בזמן פלו או כשיתן
המעות הרי המכר קיים ויחזיר כשהתנה מכר קרקע
לחברו והתנה המוכר ואם ללוקח כשהיו לי מעות תחזיר
לי הקרקע זו הרי הפירות של מוכר מכר לו סתם
ואמר לו הלוקח מדעתו כשהיו לך מעות תביאם לי ואני
אחזיר לך קרקע זו הרי התנאי קיים והלוקח אוכל פירות
ואין בו אבק רבית שהרי מדעתו חייב עצמו בתנאי זה
מעשה באשה ששלחה ראובן לקנות לה חצר כשמעון
שהיה קרוב ואמר שמעון המוכר לראובן השליח אם יהיו
לי מעות תחזיר לי פלנית קרובתי קרקע זו והשיבו ראובן
ואמר לו אתה ופלנית קרובים כמו אחים כלומר הרבר
קרוב שהיא תחזיר לך ואינה מקפדת על זו ובא מעש לפני
חכמים ואמר הרי זה השלי לא קנה כלום שהרי לא סמכה
דעתו של קרוב זה על דברי השליח מפני שלא השיבו
תשובה ברורה ונסצא שלא גמר ולא הקנה וכן כל כיוצא
בזה אסמכתא שקנו מירו עליה כבר חשב הרי זה
קנה והוא שיתפוס זכותיו בכך והוא שלא יהיה אנוס
ביצר הרי שהתפוס שטרו או שוברו בכך וקנו מירו שאם
לא בא ביום פלני ונתן שטר זה לבעל דינו והגיע היום ולא
בא הרי אז נותנין ואם עכבו נהר או חולי מלכא לא יתנו
וכן כל כיוצא בזה והוא שיהיה בכך חשוב המחוייב עצמו
וסמון לאחר בלא תנאי כלל אעפ שלא היה חייב לו כלום
הרי זה חייב שרבר זה מתנה היא ואינה אסמכתא כיצד
האומר לעדים היו עלי עדים שאני חייב לפלני מנה או
שכתב לו בשטר הריני חייב לך מנה אעפ שאין שם עדים
או שאמר לו בפני עדים הריני חייב לך מנה בשטר אעפ
שלא אמר לו אתם עדי האיל ואמר בשטר הרי זה כמי
שאמר הוו עלי עדים וחייב לשלם אעפ ששניהם מודים
והעדים יודעים שלא היה לו אצלו כלום שהרי חייב עצמו
כמו שישתעבר העבר ומה הורו רב הגאונים חייב
עצמו ברבר שאינו קצוב כגון שאם הריני חייב לזון אותך
או לכסות חמיש שנים אעפ שקנו מירו לא נשתעבר שזו
כמו מתנה היא ואין כאן רבר ידוע ומצוי שנתנו במתנה
וכן הורו רבותי ומפני מה הפוסק רבר עם אשתו שיהיה זון
את בתה חיי לזונה מפני שפסק בשע נשואין והרבר רוכה
לרברו הנקנין באמירה כשהיו חכמי ספרד רוצים להקנות
באסמכתא כך היו עושין קונין מזה שהוא חייב לחבירו
כאה דינרין ואחד שחייב עצמו קנין מבעל חובו שכל זמן
שהיה כך או שיעשה כך הרי החוב זה מחול לו מעכש
ואם לא יהיה או לא יעשה הדיני תובעו במסון שחייב
עצמו בו ועל דרך זו היינו עושין בכל התנאים שבין אדם
לאשתו בשחזקין ובכל הדברים הרומקין להם

פרק שנים עשר

אסור למכור או לקנות להנות את חבירו שנ וכי תמכר
ממכר לעמיתך או קנה מיר עמיתך אל תנו ואעפ שהוא
עובר בלא תעשה אינו לוקח מפני שניתן להטבון ובין
שהונה במזיד בין שלא ירע שיש במכר זה הנייה חיי לשל
וכמה תהא ההוניה ויהיה חייב להשיב שתות בשוה
כיצד הרי שמכר שוה שש בחמט או שוה חמט בשש או
שוה שש בשבע הרי זה הוניה ונקנה המקח וחייב המוט
לשלם את ההוניה ולהחזירה סלה למתאנה היתה
ההוניה פחות מזה בכל שהו כגון שמכר שוה ששים דינר
בחמט ופרושה אינו חייב להחזיר כלום שכל פחות משתו
דרך חכל לסחל ב היתה ההוניה יתירה על השתות
בכל שהו כגון שמכר שוה ששים בחמט חכל פחות
פרושה בכל מקח ומתאנה יסל להחזיר החפץ ולא יקנה
כלל אבל המתנה אותו אינו יכול לחזור אם רצה זה וקבל
ואעפ שבכל המקח אין המתנה חייב לחזיר עד שתחז
ההוניה יתר על פרושה היתה פרושה בשוה אינו מחזיר
שאין הוניה לפחות עד פתי יחיה לו לחזור ולתבוע
ההוניה או לבעל המקח עד כדי שובא לתגר או לקרובו
ואם שהו יותר מזה אפי לקח שוה מאה במאתי אינו חזר

ברא בלוקח שהרי המקח בירו ומראהו אבל המוכר חוזר
באוניה לעולם ואין צריך לומר בבטול מקח שאינו יודע
דמי זה שמכר עד שיראה כמותו שנמכ בשוק לפי אם היה
המקח רבר שאין במינו שנוי והוא כולו שוה כגון פלפלין
וכיוצא בהן הרי זה אינו חוזר לא עד כדי שישאל על שער
שבשוק בלבר וכן אם נודע שבא לידו בממכרו וידע ששע
ולא תבע אינו יכול לחזור ולתבוע שהרי מחל כשם שהוניה
להרויט כך הוניה לתגר שהוא בקי וכשם שהוניה
בפירות ובבהמה כך יש דין הוניה במסבעות כיצד הרי
שהיה דינר שלוהב בעשרים וארבעה דינר שלכסף וצרפה
בעשרים דינר או בשמונה ועשרים הרי זה מחזיר את
ההוניה היה יתר על זה בטל הצירוף פחות מיכן מחילה
וכן אם היה הסלע חסרה שתות והיו מוציאין
הסלעים במנין ולא במשקל מחזיר ההוניה עד מתי
חייב להחזיר הדינר או הסלע בכרכים עד כדי שיראה
לשולחני בכפרים שאין השלחני מצוי שם יש לו להחזיר
עד ערבי שבתות שאין מכיר הסלע והסרונה ודמיה אלא
השלחני והוא הדין למוכר ספרים אכנות טובות ומרגליו
שיש ללוקח לחזור עד שיראה אותם לתגרים הבקיאים
בהן בכל מקום שהן שאין הכל בקיאין ברברים או לפיכך
אם לא היה מכיר באותה מדינה והוליד המקח למקו אחר
או שבא הבקי לאחר זמן מרוב והודיעו ששע הרי זה חוזר
הנותן סלע חסרה לחבירו אם היה מכירה אפילו
לאחר שנים עשר חדש הרי זה מחזירה ואם היה איפשר
להוציאה על ידי הרחק אינו יסל להחזירה לאחר זמן לא
אם כן קבלה ממנו במירת חסירות המוכר לחברו
שה ארבע בחמש שהרי המקח בטל כמו שביארנו ולא
הספיק להראו לתגר או לקרובו והוקר ועמר בשבע לוקח
יכול לחזור בו ולא המוכר שהרי הלוקח אום לכובר או לא
הוניתני לא הייתי יכול לחזו ועתה שהוניתני תחזו היאך
יהיה הדושא נשכר וכן מוכר שמכר שוה חמט בארבע
זול ועכר בשלש מוכר יכול לחזור בו ולא לוקח שהרי אום
לו המוכר ללוקח לא מפני שהוניתני תחזור בי המוכר
שוה חמט בשש ולא הפסיק להראותו עד שהוקר ועכר
בשמונה הרי המוכר חייב להחזיר האחת של הוניה שהרי
נקנה המקח וחייב להחזיר וכשהוקר ברשת לוקח הוקר
וכן אם מכר שוה שש בחמט והחזלו ועמרו על שלש הרי
הלוקח חיי להחזו סלע אחת של הוניה שהרי נקנה המקח
וברשות הלוקח הוול

פרק שלשה עשר

המחליף כלים בכלים או בהמה בבהמה אפי מחט בכרין או
פלה בסוס אין לו הוניה שוה רוצה במחט יותר מן הכרין
אבל המחליף פירו בפירו בין ששמו אותם קודם המכירה
בין ששמו אותם אחר מכירה יש להן הוניה הלוקח
ברמים אכסרה כגון שחפן במעו ואמר לו מכר לי פרתך
באו אעפ שקינה בחליפין קנה ומחזיר הונאה כמו שביארנו
והוא הדין ללוקח פירות אכסרה בסלע או בשתים שקנה
ומחזיר אונאה בעל הבית שמכר כלי תשמישו אין
לו הונאה שאולי לא הרבו לו הדרכים לא היה מוכר לו כלי
תשמישו האו לחברו על מנת שאי לך עלי אונא יש לו עליו
הוניה ברא בסתם שאי יודע כמה הוניה יש בו כדי שימחול
ואין צריך לומר אם אמר לו על מנת שאין בו הוניה שהרי
יש בו אבל במפרט אין לו הוניה שכל תנאי שבמסון קיים
כיצד כוסר שאמר ללוקח חפץ זה שאני נתן במאתי יודע
אני שאני שוה לא מנה על מנת שאין לך חתנת אני מוכר
לך אין לו עליו הוניה וכן לוקח שאמר למוכר חפץ
זה שאני לוקח ממך במנה יודע אני ששוה מאתי על מנת
שאין לך עלי הוניה אני לוקח ממך אין לו עליו הוניה
הנושא חתנות באמתה אין לו עליו אונאה כיצד חפץ
זה כנך וכן לקחתיו כך וכך אני משתכר בו אין לו עליו
חתנה הנושא חתנות באמתה אם לקח מלפני רבית או
בגרי בממכר אחר לא יחשוב את הדע באמתה ואת היפה

ארבע מדות במוכרין מוכר לו חשין יפות ונמצאו רעות
הלוקח יכול לחזו בו ולא המוכר רעות ונמצאו יפות המוכר
יכול לחזו בו ולא הלוקח רעות ונמצאו רעות ונמצאו
יפות אעפ שאינן יפות שאינן למעלה מהן ולא רעות שאין
למטה מהן והרי יש שם הוניה שתות אין אחר מהם יכול
לחזור בו לא קנה ומחזיר אונאה אבל המוכר חטים
שחמתית ונמצאת לבנה לבנה ונמצאת שחמתית עצים
שלזית ונמצאו של שקמה של שקמה ונמצאו של זית יין
ונמצא חומץ חומץ ונמצא יין כל אחד מהן יכול לחזור
ברבורו שאין זה המין שאמר שימכור לו וכן כל כיוצא בזה
המוכר יין לחברו ונתנו הלוקח בקנקניו והחמיץ מיד אינו
חייב באחריותו ואעפ שאמר לו לתבשיל אני צריך לו ואם
ידע שיינו מחמיץ הרי זה מקח טעות מכר לו יין והרי הוא
בקנקניו של מוכר והחמיץ אם אמר לו למקפה אני צריך
והחמיץ מחזיר ואומר לו הרי יונך וקנקנד שאני לא קניתי
לשתות אבל לבשל מעט ואם לא אמר למקפה הוא אינו
יכול להחזיר אומר לו למה לא שתית אותו ולא היה
לך לשהותו עד שיחמיץ המוכר חבית שלשכר לחברו
והחבית שלמוכר והחמיצה בתוך השלשה ימים הראשונים
הרי זה ברשות המוכר ומחזיר את הרמים מיכאן ואילך
ברשות הלוקח המוכר חבית שליון לחברו כרי למכרה מעט
מעט והחמיצה במחציתה או בשלישה חוזרת למוכר ואם
שנה הלוקח הנקב שלה או שהגו יום השוק ושהה ולא מכר
הרי היא ברשות הלוקח וכן המקבל חבית של יין
מחברו כרי להוליכה למקום פלני למכרה שם וקודם שהגו
שם הוול היין או החמיצה הרי זו ברשות המוכר מפני
שהחבית והיין שלו וכן כל כיוצא בזה האומר לחברו
יין מבושל אני מוכר לך חייב להעמיד לו עד עצרת אמר
לו יין ישן אני מוכר לך נתן לו משל שנה שעברה

מיושן משל שלש שנים וצריך שיעמוד ולא יחמיץ עד החג
ובמקום שיש מנהג ידוע הכל כמנהג המדינה האומר
לחברו מרתף זה שליין אני מוכר לך למקפה או שמכר לו
מרתף של יין סתם הרי הלוקח מקבל עליו עשרה קנקנים
בכל מאה שלא יהיה יינם טוב לא כבר התחיל להשתנות
יתר על זה לא יקבל אמר לו מרתף של יין אני מוכר
לך לכקפה או שאמר לו חבית שליין אני מוכר לך נתן לו
יין שכולו יפה וראוי לתבשיל אמר לו מרתף זה שליין
נתן לו יין הנמכר בחנות שהרי הוא ביטני לא רע ולא יפה
אמר לו מרתף זה אני מוכר לך ולא הזכיר יין אפילו כולו
חומץ הגיעו וכן כל כיוצא בזה האומר לחברו ערבה
שלעץ אני מוכר לך או קורות בית הכר אני מוכר לך אינו
נותן לו עץ שראוי לחפור בו ערבה או קורה שראוי לקרות
בית הכר לא ערבה בצורתה או קורות בית הכר בצורתה
שכל החאה אמר זו ערבה או זו קורות בית הכר וכן כל
כיוצא בזה

פרק שמונה עשר

אסור לרמות את בני אדם במקח וממכר או לגנוב את
דינתם ואחר גוים ואחר ישראל שים ברבר זה היה יודע
שיש בממכרו מוס יודיעו ללוקח ואפילו לגנוב רעת חברו
ברברים אסור אין מפרכסין לא את האדם ולא
את הבהמה ולא את הכלים הישנים כרי שיראו כחדשים
אבל מפרכסין החדשים כגון שישוף ויגהץ ויפה כל צרכיו
אין משרבטין את האדם במים של חורין וכיוצא
בין כרי שיתפח ויראו פניו שמיים לא צובעין את הפנים
בשרק וכיוצא בו ולא נופחין את הקרבים ולא שורין את
הבשר במים וכן כל כיוצא ברברים או אסורין ואין מוסרין
בשר נבילה לני בכלל שחוטא אעפ שהנבל אצלו כשחוטא
מותר לבור את הנריסין אבל לא על פי המטרה
שאינו לא כגונב את העין ידמה הכל שהוא ברור ומותר
לחגוני לחלק קליות ואנזו לתיטקות ולשפחו כרי להרגילן
לכא אצלו ופוחת מעט שבשוק כרי לחרבו במקיפת סטנו
ואין בני השוק יסלין לעכב עליו ואין בזה גבבת הרעות

אין מערבין פירות בפירות אפי חרשים בחרשים
ואין צריך לומר ישנים בחדשי אפי הישנים ביוקר והחדשי
בוול מפני שהלוקח רוצה לישנן בין שהתירו לערב קשת
ברך בין הגנות בלבר מפני שמשביחו ואם היה טעמו נכר
מתר לערב בכל מקום שכל מקום הנכר טעמו מרגי הלוקח
ולפיכך הלוקח מותר לערב אותו אין מערבין יין
במים ומי שנתערב לו מים ביינו לא ימכרו בחנות אלא
אם כן מודיעו ולא לתגר אעפ שמודיעו שמרמה בו אחרים
ומקום שנהגו להטיל מים בין יטיל והוא שיהיה בין הגנות
התגר נוטל מחמש גנות ונותן לתוך פטם ואחר
מחמש גנות ונותן לתוך מגורה אחר ובלבר שלא יתכוין
לערב אסור לערב שמרים בין ביון בין בשמן ואפי
כל שהוא ואפי שמרים של אמש בשמרי של יום אסור אבל
אם יורה היין מכלי אל כלי נותן שמרים לתוכו המוכר
לחברו שמן מווקק אינו מקבל שמרים מכר לו שמן סתם
מקבל לוג ומחצה שמרים לכל מאה לוג ומקבל בשאר
שמרים שכן עסר העולה למעלה על פני השמן יתר על
השמרים הידועים באותו מקום ברא בשנתן לו מעות
בתשרי שהשמן עכור ולקח השמן בגיסן כמדת תשרי שהו
גדולה מפני אותו השמן הקופה למעל אבל אם לקח במדת
גיסן שהוא קטנה מפני שכבר צלל השמן אינו מקבל אלא
השמרים בלבר המוכר חטים לחברו מקבל עליו רובע
קטנית לכל סאה שעורים יקבל עליו רובע משוכת לכל
סאה ערשים מקבל עליו רובע עפרורי לסאה תאנים מקבל
עליו עשר מתלועות לכל מאה מכר לו שאר פירות מקבל
עליו רבע טנופות לכל סאה נמצא בהן יתר על
השעורים האו כל שהו ינפה את הכל ויתן לו פירות מנופין
וברורין שאין בהן כלום ואין כל או הרברים אמורים אלא
במקום שאין להם מנהג אבל במקום שיש להם מנהג הכל
כמנהג הכרינה יש מקומו שנהגו שיהיו כל הפירות מנוקים
וברורים מכל דבר ושיהיו היינות והשכנים צלולין ולא
ימכרו השכרים כלל ויש מקומות שנהגו אפילו היו בהן
מחצה שמרים או שהיו בפירות מחצה עפר או תבן או בין
אחר ימכר כמות שהוא לפיכך הבורר צרוד מתוך
גרנו של חברו נתן לו רמי חטים כשיעור צרוד שבירר שאו
הניחו היה נמכר במדת החטים ואם תאמר יחזירנו הרי
אמר אסור לערב כל שהוא המוכר קנקנים בשרון בכקום
שאינו מנהג מקבל לכל מאה עשרת פיטסות והוא שיהיו
נאות ועשויות בגפרית

פרק תשעה עשר

אסור למוכר למכור לחברו קרקע או מטלטלי שיש בה עמק
ויש בה דין ער שיודיעו שאעפ שהאחריות עליו אין אדם
רוצה שיתן מעותיו ויורר לדין ויהיה נתבע מאחרי המוכר
קרקע לחברו ואחר שקנה הלוקח באחד מן הדרכים
שזונן בהן קודם שישתמש בה יצא עליו מערעדין הרי זה
יכול לחזור בו שאין לך מוס גדול מזה שעדין לא נהנה בו
ובאו התובעין לפיכך יבטל המקח ויחזיר המוכר את הדמי
ויעשה דין עם המערעדין ואם נשתמש בה הלוקח כל שהו
ואפי רש המצר שלה וערבו עם הארץ אינו יכול לחזור בו
לא עושה דין עם המערעדין ואם הוציאה מידו בדין יחזור
על המוכר כדין כל הנטרפין או כל המוכר קרקע או עבר
או שאר מטלטלין הרי זה חייב באחריותן כיצד אם הוציא
המקח מיד הלוקח מחמת המוכר חוזר הלוקח ונוטל כל
הדמים שנתן מן המוכר שהרי נלקח המקח בחמתו כך
הדין בכל ממכר אעפ שלא פירש הלוקח דבר זה אלא קנה
סתם אפי מכר הקרקע בשטר ולא הזכיר בו האחריות הרי
זה חייב באחריותן שאחריות שלא טכר טעות סופר הוא
ברא בשחוצי המקח מיד הלוקח בכר של ישראל כגון שהיה
המקח משלשלים וחזו גנובין או גזולין או שחיתתה הקרקע
גזולה או שבא בעל חוב של מוכר ושטרף מיד הלוקח והכל
בכר של ישראל אבל אם הגוי הוא שחוציא המקח מן הלוקח
כאחריותו בין בדין חמלק בין בערסאות שלחן אין הכיבד

שלא ישתמש במקח אחר שירע במוס אבל אם נשתמש בו אחר שראה המוס הרי זה מחל ואינו יכול להחזיר אין מחשבין פחת המוס אפי' מכר לו כלי שוה עשר דינרין ונמצא בו מום המפחיתו מרמיו איסר מחזיר את הכלי ואינו יכול לומר לו הילך איסר פחת המום שהלוקח אומר בחפץ שלם אני רוצה וכן אם רצה הלוקח ליקח פחת המום הרשו ביד המוכר שהו אום לו או תקנה אותו כמו שהו או שול רמי שלך ולך כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום שמחזיר בו מקח זה מחזירין וכל שהסכימו עליו שאינו מום הרי זה אינו מחזיר בו לא אם פירש שכל הנושא ונותן סתם על סנהג המדינה הוא סומך כל הלוקח סתם אינו לוקח לא הרבר השלם מכל מום ואם פירש המוכר ואמר על מנת שאני אתה חוזר עלי במום הרי זה חוזר עד שיפירש המום שיש במספרו וימחול הלוקח או עד שיאמ לו כל מום שיוצא במקח זה הפותח רמיו ער כך וכך קבלתי אותו שהמחול צריך לידע הרבר שימחול לו בו ויפירש אותו כמו המפרש בהוניה המוכר פרה לחברו ומנה בה מומין גלויים ומומין שאי נכרין ולא היה בה מאותן המומין הגלוי שסנהג ונמצא בה מום מאותן שאינן נכרין הרי זה מקח טעות וחוזר ואעפ שפירש המום שנמצא שהרי הלוקח אום כשיאיתי שאין בה לו המומין שנראין שמנה אמרתי כך אין בה לו שאינן נראין שמנה ואינו מפרש מומין אילו לא כדי להשביח דעתי מצד פרה זו עורת היא חגרת היא נשכנית היא רבצנית היא ונמצאת רבצנית בלבר או נשכנית הרי זה מקח טעות היו בה כל המומין שמנה אין זה מקח טעות וכן אם היתה חגרת ונמצאת נשכנית אעפ שאינה עורת אין זה מקח טעות הראה לו המום שיש בה ואמר לו מום זה יש בה ומוס פלני אעפ שאותן המומין שמנה אין נראין ונמצאו בה כולן או מקצתן אין זה מקח טעות וכן המוכר שפחה לחברו ואמר לו גרמת היא חגרת היא סומא היא שוטה היא נכפית היא ולא היה בה מום פלא חסימי שמנה ונמצאת נכפית הרי זה מקח טעות וכן כל כיוצא בזה מכאן אני אומר שהמוכר חפץ לחברו במאה דינרין ואם לו חפץ זה אינו שוה לא זוו אחד על מנת שאני לך עלי אונאה הרי זה יש לו עליו אונא שהרי אומר כיון שראיתי שאמר שאינו שוה לא זה ירעתי שאינו מתכוין לא להשביח דעתי ער שפירש כרי ההוניה שיש במקחו בוראי או קרוב לה בכרי שהרעת טנה שהרי ידע בוראי הרבר שמחל בו ומה ראוי לדון המוכר עבר או שפחה אין הלוקח יכול להחזירו מפני מומין שאין מבטלין אותו ממלאכתו והן הנקראין סמפון שאם היה זה סמפון גלוי כבר ראהו ואם אינו נראה כגון סומא בבשר או נשיבת כלב או ריח הפה או החוטם וכיוצ בהן הואיל ואינו מבטלו ממלאכתו אינו מחזיר שאי העברי לתשמיש המטה לא למלאכה נמצא בו שחין רע או הלי הפתיש את כחו או שהיה נכפה או משועמס הרי זה מום מפני שמבטלו ממלאכתו וכן אם נמצא בו צרעת וכיוצא בה מרבדים או המטאיים הרי זה מום מפני שגפשו של אדם אוננת מהם ונמצא שאינו מתעסק לו במלאכת אכילה ושתיה וכן אם נמצא ליסטס מוויין הרי זה מום המאבר את כולו מפני שהמלך תופס אותו והורגו וכן אם נמצא מוכתב למלט הרי זה מום ומחזירו מפני שהמלך תופשו למלאכתו בכל עת שירצה אבל אם נמצא גנב או חוטף או גנב נפשית או בורח תמור או זולל וסובא וכיוצא ברבדים או אינו יכול להחזיר שכל העברי בחוקת שיש בהן כל דרעות דרעות לא אם כן פירש

פרק ששה עשר

המוכר ורעונו גנח שאין עומן של זרענים נאכל לחברו ולא צמחו חייב באחריון ומחזיר לו את הדמי שלקח ממנו מחזיק לזרעה וזהו שלא צמח מחמת עומן אבל אם לקח חרין במד ומת בו אינו חייב באחריון וזהו סתם המכר לא צמחו וכן כל כיוצא בזה מסי' לו ורעונו

הנאכלין כגון חטים ושעורים וזרען ולא צמחו אינו חייב באחריון אפי' היה זרע פשתן שרוב בני ארס קונין אותה לזרעה הואיל ואכלין אותה אינו חייב באחריון ורעונו ואם הוריעו שהוא קונה לזרע חייב באחריון והוא הדין לדברים הנמכרים לרפואה ולצביעה וכן כל כיוצא בזה מכאן אתה למד שכל הלוקח מחברו מקח והוריעו שהוא מוליכו למדינה פלונית למכרו שם ואחר שהוליס לשם נמצא בו מום אינו יכול לומר החזיר לי מקחי לכאן לא מחזיר לו את הדמים והמוכר משפל להביא המספרו או למכרו שם ואפי' אבר או נגנ אחד שהוריעו הרי הוא ברש מוכר אבל אם לא הוריעו שיוליכו למדינה אחרת והוליס ונמצא שם בו מום הרי זה ברשות לוקח עד שיחזיר המקח במומו למוכר והלוקח מקח ונמצא בו מום ואחר כך אבר או נגנב הרי הוא ברשו הלוקח עד שיחזיר המקח לאתר ואם התליע ונפסד מחמת אורך הזמן הרי זה ברשות מוכר ואם היה לו להודיע המוכר ולא הודיעו הרי זה ברשות לוקח המוכר שור לחברו ונמצא נגחן יכול לומר לו לשחוטתה מסרתיו לך ברא בשחיה הלוקח קונה לשחוטתה ולחדישה אבל אם היה יודע שהו קונה לחדישה בלבר הרי זה מקח טעות וחוזר וכן כל כיוצא בזה המוכר בהמה לחברו לשבח ושחטה ונמצא טרפה אם נודע בוראי שהיתה טרפה כשלקחה הרי זה מחזיר לו את השחוטתה ויחזיר המוכר את הדמים מכאן אתה למד שהמוכר רבר שהיה מום במספרו ועשה בו הלוקח מום אחר קודם שירדע לו המום הראשון אם עשה רבר שרדס לעשותו כגון זה ששחט את הטרפה פטור ואם שנה ועשה מום אחר אחר שירדע לו המום מחזיר המקח לבעליו ומשלם רמי המום שעשה קנה בגד לעשות ממנו הלוק ויחזיר כך טרע המום מחמת הקדיעה מחזיר לו את הדקעים תפרו ואח כך טרע המום אם השביח טטל שכה התפירה מן המוכר וכן כל כיוצא בזה המוכר קרקע לחברו ואכל פירותיה ולאחר זמן נראה לו בה מום אם רצה להחזיר קרקע לבעלי מחזיר כל הפירות שאכל ואם היה חצר ודר בו צריך להעלות לו שטר המוכר רבר שיש בו מום שאינו נראה ואבר המקח מחמת אותו המום הרי זה מחזיר את הדמים המוכר שור לחברו שאי לו פוחנו והניחו הלוקח עם הבקר שלו והיה כניח חמאל לפני כולן ואוכלין ולא היה יודע שוה אינו איכל ער שמת ברעב הרי זה מחזיר לו את הנבל ויחזיר זה את הדמים וכן כל כיוצא בזה היה המוכר ספסר שלוקח מזה ומוכר לזה ואינו משוח המקח עמו ולא ידע במום זה הרי הספסר נשבע שבעת הסית שלא ידע במום זה ויפטר מפני שהיה על הלוקח לבדוק השור בפני עצמו ולהחזירו לו קודם שימות ויהיה הספסר מחזירו על המוכר הראשון והואיל ולא עשה הוא הלוקח הפסיד על עצמו וכן כל כיוצא בזה השוחט את הבקר ומסרו וטרע לו שלא הראוהו למזמחה פה שאכל אבל ויחזיר לו את הדמים והנשאר מן הבשר ביד הלוקחת יקבל ויחזיר להם את הדמי וכן השוחט את הפרה ומסרה ונודע שהיא טרפה מה שאכל אבל ויחזיר לו את הדמים ומה שלא אכל ויחזיר את הבשר לשבח ויחזיר לו את הדמים מסד הלוקח בשר זה של פריפה לגוים או שהאכילו לכלבים וחשב עם השבח על רמי הטרף ויחזיר לו השבח את הסית וכן כל כיוצא בזה המוכר בשר לחברו ונמצא בשר בכור פדיות ונמצאו פבלים יין ונמצא יין נסך מה שאכל אבל ויחזיר לו את הדמים וכן כל המוכר רבר שאסור לאכלו מן התורה כך הוא דינו בין שהיה אסור בכרת בין שהיה אסור בלאו בלבר אבל המוכר רבר לחברו שאסור אכילתו מרבדי סופרים אם היו הפירות קיימין מחזיר את הפירות וטטל את רמי המום אבל אם היו המומין מחזיר לו כלום וכל אסורי הנתיב מן הדמים ויחזיר מן הדמים מחזיר את הדמים וכן כל כיוצא בזה מסי' לו ורעונו

פרק שבעה עשר

וכל מה שיש בתיב זו אני מוכר לך בכך וכך או בשק הזה
אני מוכר לך בכך וכך ורצה הלוקח ומשך אין כאן קנין
שלא סמכה רעתו של לוקח שהרי אינו יודע מה שיש בו
אם תבן או זהב ואין זה לא כמשחק בקוביא וכן כל כיוצא
בוה וכן המוכר לחברו בו דינרין חטים ולא פסק כמה סאה
מכר לו נותן לו כשער שבשוק בשעת המכירה וכל החזור
בו מאחר נתינת הרמי ולא רצה כשער שהיה בשוק בשעת
נתינת המעות מקבל מי שפרע כמו שביארנו המוכר
מקום לחברו לעשות בית או דפת בקר וכן המקבל מחברו
לעשות לו בית חתנות לבנו או בית אלמנות לבתו עושה
לו ארבע אמו על שש מכר לו מקום בית גדול עושה שבונה
על עשר מכר לו מקום טרקלין עושה עשר על עשר תרביץ
של חצר שתים עשר על שתים עשרה ורום כל בית ובית
כחצי ארבע וחצי רחבו המוכר מקום לחברו לעשות לו
קבורה או המקבל מחברו לעשות בו קבורה עושה מערה
ופותח לתוכה שמונה קברים שלשה מכאן ושלשה מכאן
ושנים מכנגד הנכנס למערה מרת המערה ארבע
אמות על שש וכל קבר וקבר ארבע אמות ארך ורחב שש
טפחים ורום שבעה נמצא בין כל קבר וקבר שמן הצדדין
אמה ומחצה ובין השני האמצעיים ב אמות המוכר לחברו
בתוך שדהו מקום אמת מים להשקו בה בית השלחין נותן
לו בתוך שדהו אמה שרחבה שתי אמו ואמה מכאן ואמה
מכאן לאגפיה ואם מכר לו אמת המים להשקות בה כסילין
נותן לו אמה שרחבה אמה וחצי אמה מכאן וחצי אמה
מכאן לאגפיה או האגפין בגל השדה נוטעין אבל
אינו זורעין שהורעים מלחלחין את הקרקע ומקלקלין את
אמת המים ואמת המים זאת שכלו אגפיה בעל האמה
מתקן בגפ אותה שדה שעל מנת כן קבל עליו המזל להיו
אמת המים בתוך שדהו המוכר לחברו דרך בתוך
שדהו אם דרך יחיר מכר לו נותן לו שתי אמו וכחצה רחב
כרי שיעמור חמר במשא על ארך הדרך מכר לו דרך בין
עיר לעיר נותן לו שמה אמות בארך הדרך מכר לו
דרך הרבים נותן לו רחב שש עשר אמה דרך הכלך ודרך
הקבר אין לה שיעור ונראה לי שזה כמוכר דבר שאין מינו
ידוע מכר לו מקום למעמד נותן לו בית ארבעה קבים
האומר לחבירו בור וכתליה אני מוכר נותן לו רחב הכותל
שלשה טפחים המוכר שדה לחברו ומכר לו מצר
גזר ארוך ומצר אחר קצר אם היה הארוך של איש אחר
לא קנה מן הארוך לא כנגד קצר ואם היה שלשנים יקנה
כנגד ראש תור היה מצר ראובן מזרח ומערב ומצר שמעון
צפון ודרום צריך שיכתוב לו מצר ראובן משני רוחות
ומצר שמעון משני רוחות מכר לו מצר ראובן ומצר שני
ומצר שלישי ולא מכר מצר רביעי קנה השדה כולה אבל
מצר הרביעי לא קנה ואם היה מובלע בין המצרים ואין
עליו רכב של דקלים ואין בו תשעת קבין קנה אף המצר
הרביעי ואם לא היה מובלע ויש עליו רכב של דקלים או
שש בו תשעה קבין לא קנה היה מובלע ויש עליו
רכב דקלים או שיש בו תשעה קבין או שלא היה מובלע
ואין עליו דקלים ואין בו תשע קבין הרי הרבר בסור לבר
כפי מה שיראו ולא זו דרך שרעתן נוטה יעשו כיום
לו את השדה בלבד ולא סיים לו את המצר שלכל רוח או
שסיים לו שני מצרים כמן גם או שסיים לו חלק מכל רוח
ורוח הרי זה לא קנה את כולה אלא יקנה ממנה כפי מה
שמשכר לו וכמה שיראו הדיינים המוכר לחברו בית
בבירה גדולה אעפ שמשכר לו מצרים החיצונים ואעפ שיש
שם מעש שקוראין לבירה בית לא קנה אלא הבית בלבד
שחמצרו הוא שהרחיב לו ואם מכר לו כל הבירה היה מתב
לו ולא הנחתו לפני במכר זה כלום וכן המוכר שדה
בבקעה גדולה ומצר לו מצרי הבקעה מצרים הם שהרחיב
לו האומר לחברו שדות אני מוכר לך מעוש שדות
שתים אמר לו כל שדות אמילו שלש וארבע חוץ מגנות
ופרדסים אמר לו נכסי אפי נטת ופרדסים חוץ מבתיים
ועמרים ואם אמר לו כל נכסי אפי עמרים ובתיים וכל

המטלטלין הירועים לו ואפי תפילין שבראשו בכלל המכר
האומר לחברו בית מביתי ושור שבשורי אני מוכר
לך נותן לו הקטן שבהן מת אחר מן השורי או שנפל אחר
מן הבתים מראה לו זה שמת או שנפל שיר בעל השטר
על התחתונה האומר לחברו שדה רבי חייא אני מוכר
לך והיו שתי שדות הנקראי בשם זה אינו קונה לא הפחות
שבהן וכן כל כיוצא בהן האומר לחברו שדה ראובן
אני מוכר לך וכיון שבא הלוקח להשתמש בה אמר לו
המוכר אינה זו השדה שהיתה שלראובן לא כך היא קרויה
ולעולם לא היתה לו לא זו היא שהיתה של ראובן ולקחתיו
ממנו והיא שמכרתי לך על המוכר להביא ראיה ואם לא
הביא וזכה הלוקח באו שכל העם קוראים של ראובן וכן
כל כיוצא בזה הלך אחר השם שהוא פשוט בפי הכל
האומר לחברו חצי שדה אני מוכר לך שכין כמה שיה כל
השדה ונותן לו מן הכחוש שבה מה ששדה חצי הרמים של
כל הישר וכן אמר לו הציה בדרום אני מוכר לך שמיך דמי
כילה ונותן לו ברחובה כהצי כל הרמים ומקבל עליו הלוקח
לעשות בחלקו מקום הגדר ומאחורי הגדר סמוך לגדר
חדין קטן רחב שלשה טפחים וחוצה לו חרוץ אחר גדול
רחב תשעה טפחים ובין שני החריצים רחב טפח כל זה כרי
שלא תקפוץ הנמיה בה וכיוצא בה היתה לו חצי
שדה ואם לחברו חצי שיש לי בשדה מכרתי לך קנה החצי
כולו אמר לו חצי השדה שיש לי לא קנה אלא רביעי
אמר לו מצר שדה שמכנה נחצת אם אמר לו ולא מצריה
קנה הציה ואם לא מצר לו מצריה לא קנה אלא בית ט קבו

פרק שנים ועשרים

אין ארס כקנה דבר שלא בא לעולם בין במכר בין במתנה
בין במתנת שכני מרע כיצר מה שתוצי שדה זו מכור
לך מה שיוציא אילן זה נותן לך תנו מה שתלד בהכה זו
לפני לא קנה כלום וכן כל כיוצא בזה המוכר פירות דקל
לחברו יכול לחזור בו אף לאחר שבאו הפירות לעולם ואם
שבס הלוקח ואבל אין כיוציאין מיד וכל החזור בו בשניה
אין חייב לקבל מי שפרע אבל הפוסק על שער שבשוק
ולא היה אותו המין שפסק עליו ברשות מוכר חייב לקנות
וליתן ללוקח מה שפסק ואם חור כקבל מי שפרע
כי שפסק על שער שבשוק שיתן ארבע סאין בכלע אם
היו שבליס הרי זה קנה לקבל מי שפרע והוא שיראה לו
בביתן או שיאמר לו בשיק הריני סומך עליך אבל אם לא
נראה בנדר ולא אם לו הריני סומך עליך לא סמכה דעתו
של מוכר ואינו כקבל מי שפרע שהרי הוא אומר שפסק
עם אחר ואינו צריך לחטים או דבר שאינו ברשותו
של מוכר אינו מקנה והרי הוא כדבר שלא בא לעולם
כבר בה שאירש מאבא מכור לך מה שתעלה
בצודתי כי הים נותן לך שדה זו לכשאקחנה קנויה לך לא
קנה כלום וכן כל כיוצא בזה מי שהיה מודיש גוסס
ונטיו למות ורצה למכור מנכסיו מעט כרי להוציא הרמים
בצרבו קבורה הואיל והבן עני ואם יכתין עד שיכזו ויסבור
ישתאה המת ויתבוה תקנו חכמים שאם מכר ואמר
מה שאירש מאבי היום מכר לך מכרתי קיים וכן ציר עני
שאין לו מה שיאכל שאם בה שתעלה מן הים בצודתי
מכור לך מכרתי קיים משם כרי חיו הבן שמכר בניבסי
אביו בחיי אביו ומת הבן בחיי האב ואחר כך מת האב בן
הבן מוציא מיד הלוקחות שהרי אביו מכר דבר שלא בא
עדין לרשותו ונמצאו הנכסים ברשות האב זה יורש אביו
אביו וכן כל כיוצא בזה מי שנתן קרקע מתנה לחברו
ונתן לו על גבה מאה דינרין אם היו הדינרין כצוין ברשותו
כיון שובה בשדה זכה דינר ואם אין לו דינר אין כחייבין
את הנותן ליתן לו מאה דינרין עד שיביא הווכה ראיה שהיו
לזה דינרין בעת המתה והוא הדין לשאר מטלטלין שמקטח
אדם אותם על קרקע אם אינם ברשות המוכר או הנותן
לא קנה שאין אדם מקנה דבר שאינו ברשותו מי
שהיה לו מקדון ביד אחר הרי זה מקנהו בין במכר בין

חייב באחריותו ואעפ שהגוי טוען שהמוכר נגב חפץ זה או גולה ממנו והביא עירי גוים על כך אין המוכר חייב כלו שזה אונס הוא ואין המוכר חייב באחריות אונס המוכר קרקע לחבירו והתנה עמו שכל אונס שיוולד בקרקע זה יהיה חייב לשלם אפי בא גוי וגולה מחמת המוכר חייב לשלם אבל אם נפסק הנהר שהיה משקה אותה או שחור הנהר לעבור בתוכה ונעשי מריכה או שבאה זועה והשחית אותה הרי זה פטור שאו וכיוצ בהן אונס שאינו מצוי הוא ולא עלה על לב המוכר דבר זה הפלא בעת שהתנה וכל אונס שאינו מצוי אינו בכלל התנאי זה והוא הדין לכל תנאי מסוג שאמרין דעת המתנה ואין כוללין באותו התנאי לא דברים הידועין שבכלל היה התנאי והם שהיו ברעת המתנה בשעת שהתנה מעשה באחד ששכר מלחים להביא שום שמין למקום פלוני והתנה עמהם שהן חייבו בכל אונס שיארע להם עד שיגיעו השום שמין למקו פלני ונפסק הנהר שהיו מוליכין בו ואמרו חכמים זה אונס שאינו מצוי ואין חייבין להוליך שום שמין או על גבי בהמה עד אותו מקום וכן כל כיוצא בזה המוכר קרקע לחבירו והתנה המוכר שלא יהיה עליו אחריות אפילו נודע בודאי שזו הארץ גזולה ויצאת מיד הלוקח אין המוכר חייב כלום ואין צריך לומר אם בא בעל חוב וטרפה שאינו מחזיר לו כלום שכל תנאי שבמסן קיים ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריו ובא לוי והוציאה מיד שמעון אם רצה ראובן לעשות דין עם לוי עושה ואין יכול לומר לו מה לי ולך והרי אין עליך אחריות שהרי ראובן אמר לו אין רצוני שיהיה לשמעון תרעומת עלי שהרי הפסיד בגללי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר ולקחה משמעון באחריות ובא בעל חוב של ראובן לטרוף אותה מסט אינו יכול לחזור על שמעון שאעפ שלא קבל ללוי אחריות לשמעון אחריו עצמו קבל שלא יהיה הוא המוכר והוא המוציא לעצמו אבל אם בא בעל חוב של יעקב אביהם וטרפה מיד ראובן חזר כל הרמים על שמעון מפני ששמעון קבל לו האחריות וראובן לא קבל לשמעון אחריות של אחרים כלל

פרק עשרים

המבקש לקנות מחבירו כקח מוכר אומר במאתי אני מוכר לך והלוקח אומר אני קונה לא במנה והלך זה לביתו וזה לביתו ואחר כך נתקבצו ומשך זה החפץ סתם אם המוכר הוא שתבע הלוקח ונתן לו החפץ אינו טתן לא מנה ואם הלוקח הוא שבא ומשך זה החפץ סתם חייב ליתן מאתים הלוקח מאחד מחמשה בני אדם וכל אחד מהן תובע אותו ואם אני הוא בעל המקח והוא אינו יודע ממי מהם לקח בניח רמי המקח ביניהם וכסתלק ויהיו הרמי מונחי עד שיודו או עד שיבא איתו ואם הוא חסיד נותן דמי לכל אחד ואחד כדי לצאת ידי שמים לקח כקח מאחד מה בני אדם וכפר בו ונשבע על שקד ועשה תשוב והרי הוא רוצה לשלם וכל אחד ואחד תובע אותו ואומר אני הוא שכפרת בי ונשבעת לי והוא אומר אני יודע חייב לשלם לכל אחד ואחד מפני שעבר עבירה נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי אימתי בזמן שהמקח יוצא כתחת ידו אבל אם אין המקח יוצא מתחת ידו הרי הוא עד אחר בלבד ודינו בעדות זו כדון כל אדם שהרי אינו טוע בעדותו לפיכך אם נשל הרמים מסנים ונשל מאחד מדעתו ומאחר בעל כרחו ולא ידע ממי נשל מדעתו וממי נשל בעל כרחו בין שהיה המקח בידו בין שהיו שניהן תופסין בו אין כאן עדות כלל וכל אחד מהן נשבע בתקנת חכמים בנקיטת חפץ ונטול חצי המקח וחצי הרמי הרי טען על חבירו ואמר מסרת לי וזה אומר לא מכרתי או מסרתי ולא נתת לי דמים או טען הלוקח תופס ענתן הרמים ועדין לא משך או טען ולא ראיתי חפץ זה והמוכר אומר לא חזרתי לך או שאם אחר מהם כך וכך תנאי היה בינינו והוא אומר לא היה שם תנאי כלל כלל

הטענות וכיוצא בהן המוצי מחבירו עליו הראיה לא היתה שם ראיה נשבע המוכר שמבקשין להוציא מידו שבועת הסת ואם הורה במקצת הטענה או שיש עליו ער אחד נשבע שבועת התורה כשאר הטענות כלן אמר לחנוני תן לי ברנר פירות ונתן לו והרי הפירות מונחין ברשות הרבים והחנוני תובע את הדינר ובעל הבית אומר לו נתתי לך הרמים והשלכת אותם לתוך כוסך הרי הלוקח נשבע בתקנת חכמים בנקיטת חפץ ונטול הפירות הואיל וכבר יצאו מרשות המוכר והרי הוא ברשות הרבים ואילו היו ברשות הלוקח היה נשבע שבוע היסת ונפטר ואו היו עדין ברשות החנוני הרי נשבע היסת וישארו פירותיו אצלו נתן הלוקח דינר לחנוני ובא ליטול פירות המונחין ברשות הרבים ואמר החנוני דינר זה שנתת לי עכשו הוא דמי פירות שכבר נתתים לך והולכתם לתוך ביתך אבל פירות או המונחין ברשות הרבי מעולם לא מסרתי לך הרי החנוני נשבע בתקנת חכמי בנקיטת חפץ שכך היה הרמז ומחזיר פירותיו לחנוני שהרי לא הורה לו שמכרן לו מעולם ואו היו בחנותו היה נשבע שבועת היסת כמו שביארנו וכן הדין בטתן דינר לשלחני ליטול מעות בזמן שהמעות צבורין ברשות הרבים אם השלחני הורה שמכרן ועדין לא נטל הדינר נשבע הלוקח בנקיטת חפץ שנתן ונטול המעות ואם לא הורה שמכרם לו אעפ שמורה שלקח ממנו דינר עתה וטוען שדינר זה רמי הסעו שכבר הוליכין הלוקח לתוך ביתו הרי השלחני נשבע בנקיטת חפץ ויחזיר מעותיו לחנותו המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחת וילדה זה אומר ער שלא מסרתי ילדה זה אומר שלא מסרתי ילדה אפי אמר המוכר איני יודע על הלוקח להביא ראיה אעפ שהפרה עומרת באגם והשפחה עומרת בסמטא הרי הן בהזקת המוכר ער שיביא הלוקח ראיה לא הביא ראיה ישבע המוכר בנקיטת חפץ על וולד הפרה אבל על וולד השפחה אינו נשבע לא היסת שאין נשבעין בנקיטת חפץ על העבדי ולא על הקרקעות כמו שיתבאר בהלכות טוען ונטען זה אומר איני יודע וזה אומר איני יודע ואינם ברשות אחד מהן יחלוקו זה אומר ברשותו ילדה והאחר שותק וכה הטוען בולד מי שהיו לו שני עבדים קטן וגדול או שתי שדות אחת גדולה ואחת קטנה הלוקח אומר גדולה לקחתי והמוכר אומר קטנה היא שלקחת על הלוקח להביא ראיה או ישבע המוכר היסת שלא מסר לא קטן אמר הלוקח גדול לקחתי המוכר שיתק וכה הלוקח בגדול ואם אמר המוכר איני יודע על הלוקח להביא ראיה או נשבע המוכר היסת שאינו יודע ואין לזה לא קטן כל מי שגדל הספק ברשותו עליו להביא ראיה כיצד המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא חספיק בעל הפרה למשוך זה החמור ער שמת החמור על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת משכת הפרה וכן כל כיוצא בזה מחש הנמצא בעיני בית הסוסות ונקמה אותו נקב מפלש אם נמצ עליה קדטרסם בירוע שזו נטרפ קורס שחיטה לפיכך אם הגליר פי הסכה בירוע שזו נטרפה שלטה ימים קורס שחיטה לא הגליר פי המכה הרי הדבר ספק ועל השבח לחבי ראיה שקורס לקיחתו נטרפה שהרי ברשותו נולד חספק ואם לא הביא ראיה ישלם הרמים למוכר כמו שביארנו

פרק אחד ועשרים

המקנה לחבירו רמי שאינו מסים אם היה מיט יודע אעפ שאין מרתי ומשקלו יודע חזי זה קנה ואם אין מיט יודע לא קנה כיצד ערמה זו של חטים אני מוכר לך בכך וכך מרתי זה של יין אני מוכר לך בכך וכך סק של תאנים אני מוכר לך בכך וכך אעפ שאין מרתי חרפה יודעת ולא מסקל התאנים ולא מנין התקני יודע חזי זה מסכס קיים אעפ שנמצא חסר או יתר על המוכר שיהיה מרעום ויש להם חגיגה לפי הענין שישתק כמו שביארנו אבל המוכר לחבירו כל מה שיש בבית זה אני מוכר לך בכך וכך

בעל האילנות והעולה מן השרשים והוא שאינו רואה פני החמה הרי הוא של בעל השרה וברקלים אין לבעל הרקל מן העולה כלו לפי שאין לה נוע המוכ קרקע ושייר אילנו הרי יש לו חצי הקרקע כולה שאו לא שייר בקרק הרי אום לו הלוקח עקור אילנך וכן אם שייר שני האילנות בלבד יש לו קרקע הראוי להם שאו לא שייר הקרקע היה הלוקח אומר לו עקור אילנך ולך המוכר את האילנות ושייר את הקרקע יש לבעל האילנות קרקע הראויה להם כמו שבארנו מוכר את הקרקע לאחד ואת האילנו לאחר והחזיק זה באילנו והחזיק זה בקרקע זה קנה האילנות עם חצי הקרקע וזה שהחזיק בקרקע קנה חצי הקרקע בלבד

האחין שחלקו אחד נשל פדרם ואחד נשל שרה לבן יש לבעל הפדרם ארבע אמות בתוך שרה לבן סמוכות לסוף האילנות של פדרם שעל מנת כן חלקו ואינו צריך לפרש רבר זה מפני שהוא רבר ידוע המוכר שרה לחברו והיו בה רקלי ואם לו חוץ מרקל לפניו אס רקל טוב ומשובח הוא אותו הרקל לברו הוא ששייר והשאר ללוקח ואם רקל רע הוא ששייר לא קנה מן הרקלי כלום

מוכר לו שרה ואמר לו חוץ מן האילנות אס יש בו רקלים בלבד שייר הרקלים ואס יש בו גפנים בלבד שייר הגפנים וכן שאר האילנות היו בה גפנים ורקלי לא שייר לא הגפני שהמוכר בעין יפה מוכר ואס הרקלים שייר לא שייר לא כל רקל גבוה שעולין לו בחבל והשאר הרי הוא של לוקח ואס שאר האילנו הוא ששייר לא שייר בהם אלא כל שאין העול טובשו וכל שהעול טובשו הרי הוא של לוקח ובכלל השרה נחשב האומר לחברו קרקע ורקלים אני מוכר לך אפי לא היו לו רקלי אס רצה לקנות לו שני רקלים הרי זה נקנה המקח ואין הלוקח יכול לומר לו איני לוקח אלא קרקע שיש בו רקלים ואס אמר קרקע ברקלים אני מוכר לך אס היו בו שני רקלי קנה ואס לאו מקח טעות הוא וחוזר ואס אמר לו קרקע של רקלים אני מוכר לך אין לו רקלים שאין בלשון הזה לא קרקע הראוי לברקלים המוכר פדרם לחברו צריך שיכתוב לו קנה לך רקלים ותמרים והוצין ואעפ שקנה כל או אעפ שלא פירש אותם נוי השטר הם וכן המוכר קרקע לחברו צריך לכתוב לו ולא הנחתי לפני במכר זה כלום כרי להסתלק מן הדינין והטענות המוכר בית לחברו אעפ שכתב לו והקניתי לך עמקו ורובו צריך לכתוב לו קנה לך מהקרקע התהום ער רום רקיע שהעומק והרו אינו נקנה בסתם וכיון שקנה העומק והרום קנה הרום שהוא האויר בלבד והעומק שהוא עובי הארץ אבל לא קנה הבמות שבמעמקים ובשבאויר וכיון שכתב לו מקרקע התהום ער רום הרקיע קנה הבור והרו שבעובי הקרקע והמעייבות והמחילות שבין המעיבות למעלה המוכר בית לחברו על כנת שדיוטא עליון שלי הרי זו שלו ואס רצה להוצי בה וזין מוצי ואס נפלה חוזר ובונה אותה ואס רצה לבנות על גבה טנה כשהיה מקוד המוכר קברו או ררך קברו או מקו מעברו או בית הספירו באי בני משפחה וקוברו שם בעל כרחו משום פגם משפחה ונוהגין רמי הקבר שקברו בו ללוקח אעפ שלא פירש

פרק חמשה ועשרים

המוכר רבר שיש לו תשמישין לא מוכר את תשמישין אלא אס כן פירש כיצד מוכר את הבית לא מוכר את היציע שסביבות הבית אעפ שהוא פתוח לתוכו ברא בשויה רחב היציע ארבע אמות או יתר אבל פחות מזה הרי הוא בכלל הבית וכן העליה שעל גבי הבית הפתוחה לתום בארובה במעייבת חבי הרי הוא בכלל הבית המוכר את הבית לא מוכר את החדר של פנים ממנו אעפ שמוכר לו מצרים החיצונים ולא את הגב כוון שיש לו מעקה עשירי טפחים ויש בו רחב ארבע אמו ולא את הבור החפור בקרקע ולא את הדות חבנוי בסדר אעפ שמוכר לו העומק והרום כמו שבארנו וצריך המוכר לקנות לו ררך מן הלוקח כדי להכנס בפור זה או לרות ששייר של המוכר בעין יפה

מוכר ואס אמר לו מכרתי לך הבית חוץ מן הבור או הדות אינו צריך לקנו לו ררך וכן המוכר בור או דות בלבד אין הלוקח צריך לקנו לו ררך אלא נכנס לתוך ביתו של מוכר ער הדות וממלא ב ביתו זה לפני מזה מוכר שניה לשנים או נתן שניהם לשנים אין להם ררך זה על זה ואין צריך לומר אס נתן החיצון ומכר הפנימי יש לו ררך שכל הנותן בעין יפה נותן יותר מן המוכר המוכר את הבית מוכר את התנור ואת הכירים ואת מלבנות הפתחים המחוברים בשיש ואת הדלת ואת הנגר ואת המנעול אבל לא המפתח וכוכר את המכתשת הקבועה אבל לא את המטלטל מוכר את האיסטרוביל אבל לא את הכלי שהמקח יורד לתוכו שהוא כמו כפיפה של עץ ולא מוכר את מלבנו כרעי המטה ולא את מלבנות החלונות אעפ שהן מחוברים בשיש מפני שהן לנוי וכוכר את המטה הוא וכל מה שבתוכו הרי כלם מוכרין המוכר את החצר מוכר בורות שיחין ומערות שבתוכה וכל הבתי החיצוני והפנימיים ובתים שיש בהן החול והחנויות פתוחות לתוכה אבל שאינן פתוחות לתוכה אינם נמכרים עמה היו פתוחות לכאן ולכאן אס רב תשמישן לתוכה נמכרות עמה ואס לאו אינם נמכרו עמה ולא מכ את המטלטלין שבתוכו וכוכרן שאמר הוא וכל מה שבתוכה הרי כולם מוכרים בין כך ובין כך לא מוכר את המרחץ ולא בית הבר שבתוכה המוכר את בית הבר מוכר את האבן הגדולה הבנויה באר שזוחנין עליה ותים ואת הכלונסאו של ארז שסומכו בהן בעת טחינת הותים ואת היקבים ואת הכלים שנותנין בהן את הותים הכתושין והם המפרכות אבל לא מוכר את הרהים העליונה וכוכרן שאמר הוא וכל מה שבתוכו הרי כולם מוכרין בין כך ובין כך לא מוכר את הכובשי שמכבשו בהם הותים ולא את הגלגל ולא את הקורה ולא את השקי ולא את המרצופי אס לו בית הבר וכל תשמישיו אני מוכר לך כלן מוכרין אס היו כלן חוץ לחנויו שסוחטין בהן הותי או השמשבין ואס כיצד לו מצרים החיצונים שלהן קנה הכל ואס לאו לא קנה אלא מה שבתוכה המוכר את המרחץ מוכר את בית הנסרי שיושבין עליה כשהן ערוכי ואת בית היקבים שנוטלין בהן המים ואת בית הספסלים שיושבין עליהן בחצר המרחץ כשהן לבושים ואת בית הולאות שמסתפנין בהן אבל לא מוכר את הנסרים עצמן ולא את היקמים עצמן ולא את הספסלים עצמן ולא את בית הולאות עצמן וכוכרן שאמר לו הוא וכל מה שבתוכו הרי כלן מוכרין בין כך ובין כך לא מוכר הברכות המספקות לו מים בין בימות החכה בין בימות הנשמים ולא בית כנוס העצים ואס אמר לו כרחק וכל תשמישיו אני מוכר לך הרי הן כלן מוכרין אף על פי שהן חוצה לו

פרק ששה ועשרים

המוכר את העיר מוכר בתים ובורו שיחין ומערו וכרחצאו ושיבטות ובית הברי ובית השלחי שבה והסמוכין לה ואת החרשין המוקפין לה ואת השרו הידועי לה ואת הביברי שלחיה ועופות ודגים שפניהם כנגדה אעפ שהן רחוקים ממנה אבל לא מוכר המטלטלין שבתוכה וכוכרן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה אני מוכר לך הרי כולם מוכרין ובין כך ובין כך לא מוכר לא את שוריה ולא את בנותיה ולא החרשין המוקפין ממנה ולא את החלק שיש לה בים ולא את החלק שיש לה ביבשה ולא את ביברי היה ועיפו דגים שאין פניהם כנגדה המוכר את השרה מוכר את האבנים הסדורות לטרד ואת האבנים שמונחין על העמודי מפני שהן לצרכה ומכר את החלקי המונחי תחת הגפנים כדי להעמיד את הכרס מפני שהן לצרכה ומכר את התבואה המחובר לקרקע אעפ שהגיע להקצר מוכר את מחיצ הקני שהיא פחות מבי רובע אעפ שהקני שלה עבים וחזקי ומכר את השומחה העשויה בשיש אעפ שאין קבועה ומכר את החרוב שאין מוכר את בתולה

במתנה לפי שהפקדון ברשות בעליו הוא והרי הוא בחזקת מלוה הואיל שהוא קיים ואם כבר בו זה שהופק אצלו אינו יכול להקנותו שזה כמו שאמר שאינו ברשותו אבל הכלוה הואיל ולהוציא ניתנה אינה בעולם ואין אדם יכול להקנותה לא במעמד שלשתן והוא דבר שאין לו טעם כמו שביארנו ואם היתה מלוה בשטר מקנה את השטר בכתיבה ומסירה שהרי יש כאן דבר הנמסר לקנות שעבוד שבו כשם שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כך אין אדם מקנה למי שלא בא לעולם ואפילו עובר הרי הוא כמי שלא בא לעולם והמוכה לעובר לא קנה ואם היה בנו הואיל ורעתו של אדם קרובה אצל בנו קנה האומר לאשתו נכסיו לבנים שתלרי ממנו הרי או לא יקנו כלום שכיון שלא נתעברה בהן בשעת המתנה עדיין לא באו כרי להיו רעתו קרובה להם המקנה למין סמיני חיה לא הקנה כלום הקנה קצת נכסיו לבהמה או למי שלא בא לעולם וחזר ואמר לחברו קנה בבהמה זו או בעובר זה לא קנה כלום אמר לו קנה את הבהמה זו או את עובר זה קנה מחצה אין אדם מקנה לא במסר ולא במתנה לא דבר שיש לו ממש אבל דבר שאין בו ממש אינו נקנה כיצד אין אדם מקנה ריח התפוח הזה או טעם הרבש הזה או עין הברזל הזה וכן כל כיוצא בזה לפיכך המקנה לחברו אכילת פירות רקל זו או דירת בית זו לא קנה עד שיקנה לו גוף הבית לדור בו וגוף האילן לאכול פירותיו כמו שיתב רין ההקדש ודין העניים ודין הנדרים אינו כדין ההדיו בקניותו שאם אמר אדם כל מה שתלך בהמתי יהיה הקדש לברק הבית או יהיה אסור עלי או אתננו לצדקה אעפ שאינו מתקדש לפי שאינו בעולם הרי זה חייב לקיים דברו שנכלל היוצא מפיו יעשה והואיל והדבר כן אם צוה אדם כשהוא שכיב כרע ואמר כל מה שיוציא אילן זה לעניים או כל שכר בית זה לעניים וכו' בהן העניים יש באזנים שחולקין על דבר זה ואומר שאין העניים זוכין אלא ברברי שהדיוט קונה בהן ולפיכך לא יזכו ברבר שלא בא לעולם ואין רעתו נוטה לרברי או שאי אדם מצווה להקנות והיא מצווה לקיים רבריו בצדקה או בהקדש כמו שהוא מצווה לקיים הנדר כמו שביארנו בערכין

פרק שלשה ועשרים

במקנה אדם הגוף בפירותיו בין במסר בין במתנה בין במתנת שכיב כרע ואין זה מקנה דבר שלא בא לעולם שהרי הגוף מצוי ומקנה לפירות הא למה זה דומה לטובר בית או ערה לחברו שלא הקנה לו הגוף אלא הנאת הגוף כיצד כגון שכר או שנתן שדה לפירותיה בין לזמן קצוב בין כל ימי חייו של טובר או של לוקח והוא הרי לטובר או לנותן אילן לפירותיו או רחל לנותן או בהמה ושפחת לולדותיה או עבר למעש ידיו בכל מכרו או כתנותיו קיימין ככר עברו לקנס שאם יגח וימות יהיה קנס של לוקח הרי זה כפק לפיכך לא קנה ואם תפס הקנס אין כיוצאין בידו ככר אילן זה ופירותיו לאחר לא שייר כקום הפירות ואין לאחר כלום אבל אם ככר אילן ושייר פירותיו לעצמו הרי שייר כקום הפירות אעפ שלא פירש לגבי עצמו בעין יפה כשייר הכוכר גוף הקרקע לזמן קצוב הרי זו מכירה ומשתבש הלוקח בגוף סחפצו ואכל הפירו כל זמן המכירה ובסוף תהזור לבעלית ומה הפרש יש בין המוכר קרקע לזמן קצוב ובין המקנה אותה לפירותיה שהקנה לפירו אינו יכול לשנות צורת הקרקע ולא יבנה ולא יהיה אבל הקונה לזמן קצוב הוא בונה והדרס ועושה בכל זמנו הקצוב כמו ששם הקני קנין עולם לעול ומה הפרש יש בין המוכר שדה זו לפירותיה ובין המוכר פירות שדה זו לחברו שלא קנה כמו שביארנו שחוכמי פירות חסרה אין ללוקח לחסרה כשהיא כלל אפי' לחסרה לא בשע חזנות הפירו ויש לבטח חסרה בה סחפצו אבל חסרה שדה לפירותיה אין בעל חסרה יכול לחכר בה לא מרעת הלוקח חסרה ללוקח לחסרה בה סחפצו ומה הפרש יש בין הקונה שדה זו

לפירותיה ובין המוכר שדה מחברו שהקנה שדה לפירותיה יש לו לנטעה או לורעה כל זמן שירצה או להובירה והשוב אינו כן כמו שיתבאר בענין שכירות ואין המוכר רשאי להשכיר אבל הקונה מקנה לאחרים כל מה שקנה המוכר פירות שובך ופירו כורת לחברו קנה ואין זה מוכר דבר שלא בא לעולם לפי שאינו מוכר יונים שיוולדו או רבש שבא לכורת לא הוא מוכר שובך לפירותיו או כורת לרבשה שהרי הוא כשוכר אמת המים לחברו שהוא נהנה בכל מה שיצור בה כך זה הקנה שובך זה לפירותיו כמו שביארנו אילן לפירותיו ודין סלס כדין המוכר בית מחברו כמו שאמרנו שהוא נהנה בכל הניו שיש בו וכן כל כיוצ בזה הבעים והאפרוחין עצמן שיש בשובך לא קנה אותם בעל השובך כל זמן שלא פרחו ודבר זה גורת חכמי היא ומשים לא תקח האם על הבנים נגעו בה לפי הדין להקנו אפרוחי וביצי או לחברו מטפח על השבך שיפרחו האמהות ויגבהו מעל הארץ ואחר כך יקנה אותן לחברו כקנין או על גב קרקע או בשאר דברים שהמטלטלי נקנין בהן הלוקח פירות שובך מחברו אינו יכול ליטול כל הנזלות שיוולדו בו מעתה מפני שהאמהות בודדות נמצא שהדיב כל השבך לא מניח מהן כרי לישב השובך זככה כניח אם היו בו אמהות ובנות בעת מכירת הפירות כניח בריכה ראשונה שיוולדו האמהות כרי שיצטוו האמהות עם הבריכה הראשון ועם הבנות שעמהם ומניח כמה שיוולדו הבנות שתי בריכות כרי שיצטוו הבנות עם שתי הבריכות שהולדו וכל הנולד מאחד שתי בריכות שלבנו והבריכה הראשון של אמהות הרי או שלו הלוקח פירו כורת מחברו נוטל שלשה נחילים זה אחר זה מאן ואילך נוטל נחיל ומניח נחיל כרי לישב את הכורת הלוקח חלות רבש מחברו כניח ככורת שתי חלות כרי שלא יפרחו הדבורים וילכו להן הלוקח זתים מחברו לקנין מניח כן האילן סמוך לארץ שתי גרופיו וקוצץ לקח בתולת שקמה מגביר ג טפחים וקוצץ סרן של שקמה שני טפחים ובשאר אילנות טפח וקוצץ בקנים ובגפנים מן הפקק ולמעלה ברקלים וארזים חופר ומשרש לפי שאין גועו כחליף

פרק ארבעה ועשרים

המוכר שלש אילנות בתוך שדהו אפילו היו שלש נטיעות קטנו או שלש ברי אילן הרי יש ללוקח קרקע הראוי להם ואפי' יבשו האילנו או נקצצו יש לו קרקע הראוי להם וקנה כל האילנו שביניהם וכמה היא הקרקע הראוי להם תחתיה וביניהם וחוצה להם כמלא האורה וסלו וזה המקום שהוא מלא האורה וסלו אין אחר משניהם יכול לרעהו לא מרעת חברו ברא בשדהו שלשה האילנות עומדין כמו שלשה פטופטי כירה ששפתין עליהן את הקררה שהרי הן שני זה כנגד זה והשלישי מכוון ביניהן ומרוחק מהן והוא שיהיה בין כל אילן ואילן מר אמות ועד יו ומהיכן הוא כווד מן העקר הרחב על אילנות אבל אם לא היו עומדין כעורה הזאת או שהיו כקורבין פחות מר אכז או מרוחק יותר מנו אמה או שלקחן זה אחר זה או ששכר לו שנים בתוך שדהו ואחד על הסצר או שנים בתוך שלו ואחד בתוך שלחברו או שהפסיק בור או אמת המים או רשות הרבים ביניהם הרי זה אין לו קרקע לפיכ לא קנה האילנו שבניהם ואם יבש האילן או נקצץ ילך לו כל מי שקונה שלשה אילנו חייב לו קרקע אם תגדלו והיוצא חסר יקח כרי שלא ימעט הדרך על בעל חסרה וכל השריגין והאכידים היוצאים מהם ואפי' מן השרשו חיי הן שלבעל האילנות שהרי יש לו קרקע הקונה שני אילנות בתוך שדה חברו אין לו קרקע לפיכ אם מת האילן או נקצץ אין לו כלום תגדלו שני אילנות והיוצא שריגים ואכידים יקח סמא יצמחו בארץ ויאם למוכר שלשה אילנות מכירת לו חייב לו קרקע כל העצים שקוצץ בעל שני האילנות מן העולה מן הנזעין והוא הרואה פני החסרה הרי הוא של

עכשיו
 שאם הותירה בגנה פחות מחצי קב על הרבעים אינו מחוי
 לו לא רמים הותיר חצי קב מחויר לו את כל הרבעים עם
 היתר ברמים או קרקע בשעת הוול של עת החורה
 מכר שדה ונעשית גנה ביד לוקח או גנה ונעשת שדה הרי
 זה ספק אם מחשב לו כרין שהית בעת המכר או כרין שהו
 עתה האומר לחברו בית כור עפר אני מוכר לך מרה
 בחבל בין חסר בין יתר או שאמר בית כור אני מוכר לך
 בין חסר בין יתר מרה בחבל הלך אתר הפחות שבלשונות
 ואין לו לא כרין אם חסר אם יתר מוכר לו בית כור
 ואמר לו בסימנין ובמצרים פחת שתות או הותיר שתות
 הגיעו פחת יתר על שתות ינכה לו מן הרמים
 הוסיף לו יתר על שתות יתן לו רמים או קרקע הכל לפי
 השיור אם הנשאר בשדה פחות מתשעה קבין ובגנ פחות
 מחצי קב ולא היה סוסך לשדה המוכר מחויר לו הרמי
 המוכר לחברו שדה שהלוקח יורע אותה ואת מצריה וכבר
 הודגל בה אפי אם לו יש במשיחתה מאתים ונמצאת בה
 מאה וחמשים הגיעתו שהרי ירעה וקבל עליו וזה שהוכר
 לו החשב כלום שהוא יפה כמו שדה אחרת שיש במשיחת
 מאתים האומר לחברו בית בור פלני אני מוכר לך
 אעפ שאין במשיחתו לא לתוך הגיעו שלא מכר לו לא מקו
 הנקרא בית כור לפיכך צריך המוכר להביא ראיה שהוא
 נקרא בית כור וכן האומר לחברו כרם שלי במקום
 פלני אני מוכר לך אעפ שאין בו גפנים הגיעו והוא שיהיו
 קרין אותו כרם וכן האומר לחברו פרדס זה אני
 מוכר לך אפי אין בו רמונים הגיעו והוא שיקרא פרדס וכן
 כל כיוצא בהן וכן כל הרברים במקום שאין שם מנהג
 כמו שבארנו אבל במקום שיש מנהג הלך אחר המנהג
 ואחר לשון רוב אנשי המקום היודעים להן

פרק תשעה ועשרים

שלשה איך מקחן מקח ואין ממכרין ממכר דין תורה החרש
 שוטה וקטן אבל חכמים תקנו שיהיה החרש והקטן נושא
 ונותן ומעשיו קיימין משום כרי חייו החרש כיצר
 נושא ונותן חרש שאינו שומע ולא מרבר או מרבר ואינו
 שוכע כלום מוכר ולוקח המטלטלין ברמיו אבל לא בקרקע
 ואף במטלטלין לא יתקיימו מעשיו ער שבורקין אותו
 בריקות רבות ומתישבין ברבר אלם ששומע ואינו
 מרבר או מי שנתקן מקחו וממכרו ממכר ומתנתו
 קיימות בכל בין במטלטלין בין בקרקע והוא שיברק כדרך
 שבורקין לגישין או יסתובב בסתב ירו השוטה אין
 מקחו מקח ואין ממכרו ממכר ואין מתנתו קיימות ובר
 מעמידין אפטרופוס לשוטים כדרך שמעמידין לקטנים
 מי שהוא עת שוטה ועת שפוי כגון או הנכפין בעת שהוא
 שפוי כל מעשיו קיימין וזוכה לעצמו ולאחרים ככל בן רעת
 וצרכין העדים להקדור הרבר הטב שמא בסוף שטויותו או
 בתחלת שטותו עשה מה שעשה קטן עד ששנים אין
 הקנייתו לאחרים כלום ומשש שנים ער שיגריל אם יורע
 בטיב משא ומתן מקחו מקח וממכרו ממכר ומתנתו קיימ
 בין ברבר מרובה בין ברבר מועט בין במתנת בריא בין
 מתנת שכיב טרע ורבר זה מרברי חכמי כמו שבארנו כרי
 שלא יבטל ולא ימצא מי שימכר לו ולא יקח ממנו והכל
 במטלטלין אבל בקרקע אינו מוכר ולא נותן ער שיגריל
 ברא בקטן שאין לו אפטרופוס אבל אם היה לו
 אפטרופוס אין מעשיו כלום אפילו במטלטלין אלא מדעת
 האפטרופוס שאם רצה לקיים מקחו וממכרו ומתנתו
 במטלטלין קיים בורקין את הקטן אם יורע בטיב
 משא ומתן או אינו יורע לפי שיש קטן חכם ונבון שהוא
 יורע וחזק בן שבע ויש אחר שאפילו בן יג אינו יורע טיב
 משא ומתן קטן היודע בטיב משא ומתן שאין לו
 אפטרופוס שנשא ונתן במטלטלין ועשה דיט כרין חגורל
 פחות משנתה מחלה שתות מחויר החזונה יתר על שתות
 כאל מקח פניו שביארנו ואני אומר שאין מקח

הקטן וממכרו במטלטלין קיימים לא בשמשך או המשיך
 אבל אם נתן מעו על המקח וחזר בו אינו מקבל מי שפרע
 ואחרים שחזרו בו מקבלין מי שפרע וכן אם קנו מיד
 הקטן או השכיר מקום המטלטלין וחזר בו לא קנה הלוקח
 שאין מוציאין מירי הקטן בדין ואין קנין מיד הקטן כלום
 שהקנין בשטר ואין העדים חותמין לא על שטר של אדם
 גדול וכן קטן שקנה מטלטלין וקנו מידו ושכר מהם המקום
 לא קנה ער שימשוך לפי שאינו זוכה בררכים שזוכין בהן
 הגדולים ראיה לרבר שאין חצר של קטן ולא ארבע אבות
 שלו קונין לו מפני שנתרבו מדין שליחות ולא מדין ירו כמו
 שיתבאר ולא יהיה הקנין או שכירות המקום גדול מחצרו
 אבל הקטנה שנתרבתה חצרה מירה תקנה המטלטלין
 מאחרים אם קנו מירה או בשכירות מקום

יראה לי שקטן שקנה קרקע ונתן רמים וההויק
 בקרקע תעמוד בירו אעפ שאין ממכרו בקרקע כלום
 שהקטן כמי שאינו בפנינו הוא זוכין לאדם שלא בפניו ואין
 חבין לו לא בפניו קטן שהגריל והביא הזכר שתי שערו
 אחר שלש עשרה שנה והבת אחר שתי עשרה אעפ שאינו
 יודע בטיב משא ומתן מקחו וממכרו ממכר ומתנתו
 בתנה במטלטלין אבל בקרקע אין מעשיו קיימין ער שיהיה
 יודע בטיב משא ומתן אחר שהגריל ברא בקרקע
 שלו אבל קרקע שירש מאבותיו או משא כורישו אין ממכר
 ממכר ער שיהיה בן עשרים שנה אעפ שהביא שתי שערות
 ויודע בטיב משא ומתן שמא יכבו בול בפני שרעתו נוטה
 אחר המעות ועדין לא נתישבה רעתו בררכי העולם
 מתנתו כשהוא פחות מבן עשרים בין מתנת בריא
 בין מתנ שכיב טרע מתנתו קיימת שאו לא הגיע לו הננייה
 גדולה לא נתן והוא רבר שאינו מצוי תמיד ואמרו חכמים
 תתקיים מתנתו כרי שיהיו רבריו נשמעו ברא שהוא מוכר
 קרקע אכיו כשהוא בן כ בשביא שתי שערות או בשגולדו
 לו חכמי סרים אבל אם לא הביא כ שערות ולא נעשה

סרים קטן הוא ואין ממכרו בקרקע במכר ואפי בככסו ער
 שיגריל לרוב שנתיו מי שמכר בין בככסו בין בנכסו
 אביו ומת ובאו קרוביו וערערו שהיה קטן בשעת הכבר
 ובקשו לברקו אין שומעין להם לנולו ועוד שהסוכני בנתנו
 במיתה וחוקה היא שאין העדים חותמין על השטר לא אם
 כן ירעו בוראי שהמוכר גדול פחות מבן עשרים שמכר
 קרקע אביו חזר ומוציא מיר הלוקח בין קורס עשרים בין
 אחר עשרו ומוציא מן הלוקח כל הפירו שאכל ואם הוציא
 הוצאות או שנטע וזרע שמיין לו וכחזיר את השאר בדין
 הזה הורו רבתי ואני אומר שאפי קטן שמכר קרקע כנכסו
 אביו וכשנעשה בן עשרי לא מיחה אינו יכול להחזיר שכיון
 שלקח המעות ונטתמש הלוקח בקרקע זו לפניו כשהוא בן
 עשרי ולא מיחה נתקיימה ביד הלוקח שהרי רצה בממכרו
 השכר מקחו וממכרו ממכר ומתנתו קיימין ואם הגו
 לשכרותו של לוש והוא השכר שעושו ואינו יודע מה עושה
 אין מעשיו כלום והרי הוא כשוטה או כקטן פחות מבן י

פרק שלשים

המוכר שמכר קרקע או מטלטלין וזכה בהן הלוקח שלא
 מדעתו יד הלוקח על העליונה ואם רצה לוקח אין המוכר
 יכול לחזור בו ואם לא רצה תחזור לבעליה ומשום המכר
 כותבין שטר למוכר אעפ שאין הלוקח עמו ולעולם הלוקח
 נותן שכר הסופר ואפי מכר שדהו מפני רעתה וכן
 העבר שקנה או מכר או נתן מתנה או נתנה לו יד הארון
 על העליונה אם רצה לקיים מעשיו הרי א קיימין ואם לא
 רצה בטלו כל מעשיו וברברים בלבר הוא שמקיים הארון
 או מבטל ואינו צריך לקנות ממנו כלום וכן האשה
 שמסרה או נתנה מתנה בין בנכסו בעלה בין בנכסו צאן
 בחול שהכניסה לו בין ברבים שיהיה לה בסתובתה בין
 בנכסו מלוג בין בקרקעות בין במטלטלין וכן אם לקחה או
 נתנה מתנה יד הבעל על העליונה ואם רצה לקיים יקיים
 אם רצה לבטל ובטל הכל אבל הבעל שמכר או נתן

השקמה אעפ שהן עבים ומכר כל הרקלים שבה אבל לא
מכר את האבנים שאינן סדורות לגדר ולא את האבנים
שאינן מונחין על גבי העומרי אעפ שהן מוכנות לכך ולא
את הקנים שבכרם שאינן מונחין תחת הגפנים אעפ שהן
משופין וחלקים ומוכני לכך ולא את התבואה העקורה מן
מין הקרקע אעפ שהיא צריכה לשרה ובזמן שאמר לו היא
וכל מה שבזוכה הרי כלן מכורין בין כך ובין כך לא
מכר מחיצת הקנים שהיא בית רובע אעפ שהקנים שבה
רקים וקשנים ולא מכר ערוגה קשנה של בשמים שיש לה
שם בפני עצמה כגון שקורין לה בי וררא שלפני ולא את
השומר בזמן שאינה עשויה בשיט אעפ שהיא קבועה בארץ
ולא מכר את החרוב המורכב ולא סדן של שקמה ואפי הן
רקים ולא מכר את הבז שבה ולא את הגת ולא את השוכך
בין חרובים בין שלמים וצריך המוכר לקנות לו דרך מן
הלוקח כדי שילך בה ער אותו הבור או את הדות או את
הגת או את השוכך שנשארו לו בתוך השרה ואם פירש
ואמר חוץ מלא אינו צריך ליקח לו דרך ברא במוכר מפני
שהיה לו ללוקח לפירש ולא פירש אין לו את או אבל הנותן
מתנה קנה את סלון בין בשרה בין בבית בין בחצר בין
בבית הבר כללו של דבר הנותן בקרקע קנה המקבל כל
המחובר לה ער שפירש וכן האהין שחלקו וזכה אחד
מהן בשרה זכה בכולן והמחזיק בנכסיו הגר החזיק בשרה
זכה בכולן והמקריש את השרה הקריש בכולן אף
במוכר ולוקח אין כל לו הרבוי וכיוצא בהן מעניני אמורי
לא במקום שאין שם כנהג ולא שמות ידועים לכל רבר
ורבר בפני יעצמו אבל במקום שנהגו שהמוכר כך
מכר כך הרי זה מכור וסוכנין על המנחג וכן מקום
שאינן קורין בית לא לבית לבדו או שקורין בית לבית וכל
סביבותיו ולכל שעל גביו הולכין אחר לשון אגש המקום
וכן הרין במוכר חצר או שרה או עיר או מטלטלין בכל
הולכין אחר השמות הערוכות בפי הכל וזה עקד גדול בכל
דברי משא ומתן הולכין אחר לשון בני אדם באיתו הכקו
ואחר המנהג אבל מקום שאין ידוע בו כנהג ולא
שמות מיוחדין לא יש קורין כך ויש שקורין כך עושים כמו
שפירשו חכמים בפרקים א'

פרק שבעה ועשרים

המוכר את הספינה מכר את התורן ואת הנס ואת עוגנים
עליה ואת כל המשטין המנהיגי אות ואת הכבש והאסלה
שעלין בהן לספינה ויודין עליה ואת בית המים שבתוכה
אבל לא מכר את הבוצית והיא הספינה הקטנה שהולכין בה
על המים הקדובים ליבשה ולא מכר הרונית והיא הספינה
הקטנה שצדין בה המלחי את הדגים ולא מכר את העברי
היושן בהן ולא את המרצפין ולא את הסחודה שבתוכה
ובזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה אני מוכר הרי כלן
מכורין המוכר את הקרון לא מכר את הפרדות בזמן
שאינן קשורות עמו מכר את הפרדות לא מכר את הקרון
מכר את הצמר לא מכר את הבקר מכר את הבקר לא מכר
את הצמר ואפילו במקום שקורין כקצתן לצמר בקר
המוכר את העול מכר את הפרה מכר את הפרה לא מכר
את העול מכר את העגלה מכר את הבקר מכר את הבקר
לא מכר את העגלה ואין הרמים ראייה בכל אילו הרברים
וכיוצא בהן וכן המוכר את החמור מכר את המרדעת ואת
האוכף אעפ שאינן עליו אבל לא מכר את השק ולא מרכב
הנשים ואפי היו עליו בשעת המסר ואין הרמים ראייה שאם
פעם כסרי שדעת טפה יש לו אונאה או בטול מקח סדן
כל מוכר ולוקח ואם פעם כסרי שאין דעת טפה לא בטל
הקמה שזה כתנה נתן לו ואין לו לא החמור בלא שקים וכן
כל כיוצא בזה אין מביאין בו ראייה מן הרמים המוכר
את הצפחה מכר כלים שעליה אפי הם פתח אבל לא מכר
השרים ולא הנטיפים ולא המבטות ולא את הקפולאות
שביצוארה ואם אמר לו שפחה וכל מה שעליה חרי כלן
מכורין אעפ שיש עליה כלים של מאח מנה האומר

לחברו שפחה מעוברת אני מוכר לך פרה מעוברת אני מוכר
לך מכר לו את הולד שפחה מניקה אני מוכר לך פרה מניקה
אני מוכר לך לא מכר לו את הולד חמור מניקה אני
מוכר לך מכר לו את השיח שאין אדם קונה חמור לחלכה
האומר לחברו ראש עבר זה או ראש חמור זה אני
מוכר לך הרי זה מכר חציו וכן הרין בכל אבר שהנשמה
תלויה בו אמר לו יר עבר זה או יר חמור זה אני
מוכר לך משמנין ביניהם וכן הרין בכל אבר שאין הנשמה
תלויה בו אמר לו ראש פרה זו אני מוכר לך לא מכר
לא הראש בלבד שהרי ראשה נמכר תמיד במטבחים
מכר את הראש בבהמה גסה לא מכר את הרגלים
מכר את הרגלים לא מכר את הראש מכר את הקנה לא
מכר את הכבר מכר את הכבר לא מכר את הקנה אבל
בבהמה רקה מכר את הראש מכר את הרגלים מכר את
הרגלים לא מכר את הראש מכר את הקנה מכר את הכבר
מכר את הכבר לא מכר את הקנה המוכר את הבור
לא מכר את מימיו מכר את האשפה מכר את זבלה מכר
כוורת מכר רבורים מכר שובך מכר את היונים אל
ילדו בעיניך העיקר הנזול ברבדו או שהוא מנהג המדינה
נהשמות הידועים ביחוד לכל רבר ורבר ובמקום שאין
מנהג ולא שם שהכל אום לו ביחוד ולא שתוף הולכין אחר
או הכללות שבארו חכמים כמו שביארנו

פרק שמונה ועשרים

האום לחברו בית כור עפר אני מוכר לך והיו בתוך השדן
גאיות קשנים עכוקים עשרה טפחי אעפ שאין בהן מים או
סלעים גבוהים עשרה טפחים אין נכללין בכלל הבית כור
שאינן אדם רוצה ליתן מעותיו במקום אחר ונראין כשנים
או שלשה מקומות ולוקח או הנאיות והסלעים בכלל הבית
כור בלא דמים היו פחות ככאן נכרדין עמה ברא
בשלא היה בהן לא בית ארבע קבין והיו הר קבין מובלעין
בתוך עשרת קבין בתוך רובה של שרה אבל היתה יתר על
ארבעת קבין או שהיו מפורדין הרב או אינן מובלעין אעפ
שאין בהן עשרה אין נכרדין עמה היו נבלעין רובן
במעטן או מעטן ברובן או שהיו מוחלקי כמו חוט שיה
או כמו עגול או כמו משולש או שהיו נכרדין או שהיו ררך
עקלתין כל או ספק והמוציא מחברו עליו הראייה וכן
אם היה עפר מלמעלה וסלע מלמטה או סלע מלמעלה
ועפר מלמטה הרי זה ספק היה בה כלע
יחידו אפי בית רובע לכור אין נכרדין עמה ואם היה סמוך
למצר אפי כל שהוא אין זה נכרדין עמה הפסיק עפר בין
סלע למצר הרי זה ספק אמר לו בבית כור עפר אני
מוכר לך אפילו היו בה גאיות עמוקות עשרה טפחים או
יותר או סלעים גבוהים עשרה טפחים או יותר הרי אילו
נכרדין עמה האומר לחברו בית כור עפר אני מוכר
לך מדה בחבל אם פחת מל שהוא מנסה לו מן הרמים ואם
הותיר כל שהוא יחזיר לו אמר לו בית כור עפר אני מוכר
לך הרי זה כפי שפירשואם בית כור עפר בין חצר בין יתר
ואם פחת מן המדה אחר מארבע ועשרה שהוא רובע לכל
סאה או הותיר כך רובע לכל סאה הגיעו יתר על כן יחשוב
עכו על כל הרבעו כלן שחסרו או הוסיפו וכל שפחת סבי
כור ינכה לו מן הרמים וכל שחוסף על בית כור יחזיר לו
וכה הוא יחזיר לו אם היתה התוספת פחותה מן קבין
כחזיר לו דמים בשעת הסכירה לפות המוכר ואם היתה
התוספת סמוכה לשרה אחר שלמוכ כחזיר לו אותה התוספת
קרקע שהרי סמך אותה לשאר שחתיו ואיט מפסיד כלום
היתה התוספת יתרה על תשעה קבין נותנין רובע לכל
סאה וסאה וחנשאיר יתר על הרבעים אם יש בו תשעה
קבין נותן לו כל הרבעים סלון עם חזיר מן הקרקע ונותנו
לו בשעה שלקחה ממנו ברא בשעת כול בשעת המסר
וחוקיר בשעה החוזרת חזיר אבל אם היתה ביקר וחזרה
אומדין ללוקח אם רצת ליתן לו דמי התוספת מלאה הן לו
דמי כפי חמסל ואם רצית ליתן לו קרקע הן לו כמו ששח

גדולים בנכסי הגר ובא אחר והעמיד להם דלתות קנה האחרון שהראשון לא עשה בגוף הארץ כלום והרי הוא כמי שעשה גל אבנים על הארץ שאינו קונה שהרי לא הועיל בגרר זה מפני שהוא רחב ביותר ומפולש ואין צורת אותו הבנין מועלת לו עד שיעמיד דלתות המפיץ הורע לתוך התלמים לא קנה שבעת שהשליך הורע לא השביח כלום ובעת שצמח והשביח שבח הבא מאיליו הוא ואינו קנה היתה מחיצה בנכסי הגר ובא זה ועשה מחיצה אחרת על גבה לא קנה ואפילו נבלעה מחיצה התחתונה והרי העליון קיימת שבעת שבנה לא הועיל ובעת שהועיל מאיליו בא המעשה המחויק בנכסי הגר ובהפקר והוא אין דעתו לקנות אעפ"י שבנה וגרר לא קנה

העורר בנכסי הגר וכסבור שהן שלו לא קנה עורר בנכסי גר זה וכסבור של גר אחר הואיל ונתכון בצעשיו או מן ההפקר הרי זה קנה היה משכון ישראל ביד הגר וכשמת הגר בא ישראל אחר והחויק במשכון זה מוציאין אותו מידו שכוין שמת הגר בטל שעבורו היה משכון הגר ביד ישראל ובא ישראל אחר והחויק בו לוקח ממנו הראשון כנגד מעותיו והאחרון קנה את השאר ברא בשלא היה המשכון בחצר הראשון אבל אם היה בחצרו חצרו קונה לו שלא מדעתו כמו שביארנו בענין מציאה ואין לזה האחרון כלום גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו והיו בהן עבדים גדולים קנו עצמן בני חורין אבל העבדים הקטנים הרי הם כבהם וכל המחויק בהן זכה בהם וכבר ביארנו דרכי החוקה שיקנו בהם את העבדים גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו ושמעו שעדין לא מת או שיש לו בן או שאשתו מעוברת כולן חייבין להחזיר החזירו כלן ואחר כך שמעו שמת ששמעו ראשונה אמת היתה ובראשונה מת או מת בנו מקורם או הפילה אשתו כל המחויק בשניה קנה ובראשונה לא קנה

פרק שלישי

הנותן מתנה לחברו אין המקבל זוכה בה לא באחד מן הדרכי שהקונן זוכה בה; במקחו אם מטלטלין שהקנה זוכה בה; במקחו אם מטלטלין רוצה ליתן לו עד שגביה או שימשוך דבר שאין דרכו להגביה או יקנה באחד משאר הדברים שהמטלטלין נקנין בהן ואם קרקע או עבדים נתן לו עד שיחזיק כדרך שמחזיק הלוקח או עד שיגיע שטר מתנה לידו אבל כרברים לא זכה המקבל לא כל אחד מהן עדין יכול לחזור בו מחל לחברו חוב שיש לו עליו או נתן לו הפקדון שהיה מופקר אצלו הרי זה מתנה הנקנת בדברים בלבד ואינו צריך דבר אחר כמו שבארנו וכן האומר לחברו מנה שיש לי בידך תנהו לזה קנה ואין אחר מהן יכול לחזור בו בין שנתן המנה בחוב שיש לו אצלו בין שנתנו לו מתנה בין שהיה חוב אצלו בין שהיה פקדון אצלו כמו שבארנו כשם שאין צריכין עדים לענין מקח וממכר לא לגלות הרבר בלבד אם היתה שם טענה וכפירה כך במחילות ומתנות אין צריכין עדים לא מפני המשקרים כשם שאומר צריך לקיים הממכר כמו שבארנו כך הנותן כיצד הכותב לחברו קרקע בנכסי נתנה לך או שכתב לו כל נכסי קניין לך חוץ ממקצתן הואיל ולא סיים הרבר שנתן לו ואינו ידוע לא קנה כלום ואינו יכול לומר לו תן לי פחות שבנכסיו עד שסיים לו המקום שנתן לו אבל אם אמר לו חלק כך וכך בשדה פלנית הואיל וסיים השדה אעפ"י שלא סיים החלק נוטל אותו חלק מן הפחות שבאמת שרח כל הנותן מתנה על תנאי בין שהתנה נותן בין שהתנה המקבל והחזיק המקבל זוכה בה אם נתקיים חתנאי נתקיים המתנה ואם לא נתקיי חתנאי בטלה המתנה וחזיר פירות שאכל והוא שיחיה חתנאי כראוי כבר בארנו שכל תנאין שיש במתנות או במקח וממכר צריך שיהיה תנאי כפול והן קודם ללא חתנאי קודם למעשייה תנאי שאינש לקיימו ואם חסר אחד מן התנאין בטל וכאן אין שם תנאי וכל

האומר על מנת כאומר מעכשו דמי ואינו צריך לכפול התנאי כך הורו מקצת הגאונים ולזה דעתי נוסח ודבותי הורו שאין צריך לכפול התנאי ולהקדים הן ללא לא בגיטין ובקידושין בלבד ואין לדבר זה ראיה הנותן מתנה על מנת להחזיר הרי זה מתנה בין שהתנה להחזיר מיד בין שהתנה להחזירה לזמן קצוב או כל ימי חייו שלפלו הרי זה מתנה בין במטלטלין בין בקרקע ואוכל פירות כל זמן המתנה האומר לחברו שור זה אני נותן לך במתן על מנת שתחזיריה לי הקדישו והחזירו הרי זה מוקדש ומוחזר אם לו על מנת שתחזיריה לי אינו קדוש שלא התנה עליו לא שיחזיר לו דבר הראוי לו וכן כל כיוצא בזה אסור לישראל ליתן לגוי מתנות חנם אבל נותן הוא לגר תושב שנ לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה או מכור לנכרי במכירה ולא במתנה אבל לגר תושב בין במכירה בין בנתינה מפני שאתה מצווה להחזירו שנ גר ותושב וחי עמך הנותן מתנה לעבר או לאשה קנת הבעל והאדון אלא שהאדון קונה לגוף והבעל קונה אותה לפירות נתן מתנה לאשה על מנת שאין לבעלה רשות בה ולעבר על מנת שאין לרבו רשות בו קנה האדון וקנת הבעל אבל הנותן מתנה לאשה או לעבר והתנה עמהן הנותן בגופה של מתנה שתהיה לכך וכך לא קנה האדון ולא קנה הבעל כיצד הנותן מתנה לאשה ואמר לה הרי המעות האו נתונים לך במתנה על מנת שתלביני בהן או על מנת שתשתי בהם ותעשי מה שתרצי בלא רשו הבעל לא קנה הבעל וכן אם אמר לעבר על מנת שתאכל בהן ותשתי בהן על מנת שתצא בהם לחירות לא קנה האדון וכן כל כיוצא בזה הנותן כל נכסיו לעברו קנה מתנה עצמו ויצא בן חורין וקנה שאר הנכסים ואם שייר כל שהו אפילו מטלטלין לא קנה כלום שאין זה גט חירות גמור שהרי שייר בו בגט וכתוך שלא נשתחרר לא קנה כלום

פרק רביעי

המקבל את הסתנן זוכה בה ואחר שבאה לידו והוא שותק חזר בו ואמר איני רוצה בה או איני מקבלה או הרי היא בטלה או שאמר מוס זה נראה לי בה לא אמר כלום וכשם שאין הנותן יכול לחזור בו כך המקבל אינו יכול לחזור בו אחר שזכה מתנה זו שאמר המקבל איני רוצה בה אחר שבאת לידו הרי היא הפקר וכל הקודם בה זכה בה שהרי הפקירה המקבל אחר שזכה בה אבל אם היה צוח מעקרו לא קנה המקבל וחזרת לבעלים הראשונים המזכה לחברו בכתנה על ידי אחר כיון שהחויק בה אחר כגון שמשך המטלטלין או הגיע שטר הקרקע לידו או החזיק בקרקע וזה חברו אעפ"י שלא הגיע המתנה לידו ואי הנותן יכול לחזור בו אבל המקבל ידו על העליונה אם רצה מקבל אם לא רצה אינו מקב שזכין לאדם שלא בפניו ואי חבין לו לא בפניו וזכות הוא שתנתן לו מתנה אם ירצה אבל אם לא ירצה אין נותנין מתנה לאדם בעל כרחו זכה לו על ידי אחר וכששמע המקבל שתק ואחר כך ציוח ואמר איני מקבלה הרי זה ספק אם זה ששתק כבר רצה וזה שחזר ויצח חזר בו או ששתק מפני שעדין לא הגיע לידו כלום וזה שצוח הוכיח סופו על תחלתו לפיכך אם קדם אחר וזכה בה לעצמו אין מוציאין מידו שם המקבל זכה ומיין שאמר איני רוצה בה הרי הפקירה כמו שבארנו וזה שקדם ולקחה מן ההפקד זכה ואם חזרו חבועלים הראשונים ותפשוה מיד זה שקדם זוכה בה און מוציאים אותם מידם שם המקבל לה זכה וכיון שאמר איני רוצה הוכיח סופו על תחלתו ולא קנה אותה וברשות בעלים הראשונים היא קיימת עדין ראובן שרצה ליתן מאה דינרין לשמעון ושלה לו המאה על ידי לוי אם לא לו זכה במאה זו לשמעון אותן קוח לשמעון ואינו יכול לחזור בו אבל אם אמר לו הולך מאה זו לשמעון יכול לחזור בו עד שיגיע המאה ליד שמעון הלך לו במאת זו

בין קרקע שהכניסה לו אשתו בכתובה או קרקע שהכניס
 לה שום משלו בין קרקע שייחד
 לה בכתיבתה אעפ שאינו מיר האשה אחר שקיים מעשיו
 הרי כל מה שעשה בטל מפני שהיא אומרת נחת רוח עשיתי
 לבעלי מכר או נתן נכסיו מלוג בין בקרקעות בין במטלטלי
 יד האשה על העלוונה רצתה לבטל מבטלת ואם קיימה
 מעשיה קנו הלוקחות בעל שמכר מטלטלין של נכסי צאן
 ברז או מטלטלי שנת לה משלו אעפ שאינו רשאי אם עבר
 ומכר או נתן קנו הלוקחו ואין האשה יכולה להוציא מידם
 וכן יש לו לבעל למכור כל נכסיו אעפ שהן תחת יד שעבוד
 הכתובה ואם תבא לטרופ שורפת לא אם כן כתבה ללוקח
 תחלה וקנו מידה האשה שמכרה או נתנה נכסי צאן ברזל
 לבעלה לא קנה ויש לה לחזור ולהוציא מידו כמו שביארנו
 בהלכות אישות ברא שמכרו או לקחו בנכסי יתומים בין
 בקרקע בין במטלטלין ומן האפטרופסין בין שמנו אותם בר
 בין שמנה אותם אבי יתומין מקחן מקח וממכרן ממכ אבל
 מתנתם אינה כלום שאין אדם נותן דבר שאינו שלו
 המוכר או הנותן בשבת ואין צריך לומר ביום טוב אעפ
 שממין אותו מעשיו קיימו וכן כל מי שקנו מידו בשב הקנין
 קיים וכתבין לאחד השבת ונתנין

הלכות זכיה ומתנה

ענין לו ההלכו לידע דין וזכה מן ההפקר היאך יקנה ובמה
 יקנה ודין נותן מתנה ומקבל מתנה ואי זו מתנה הוורת
 ואי זו אינה הוורת ובאור כל הדינין הא בפרקים או

פרק ראשון

ההפקר כל המחויק בו זכה וכן המרברו והנהרות והנחלים
 כל טבחן הפקר וכל הקודם בהן זכה כגון העשבים והעצים
 והפירות של אילנות של יער וכיוצא בהן הצד
 דגים מן הימים ופני הנהרות או שער עופות או פני היות
 הואיל ואין להם בעלים זכה ובלבר שלא יצור בשרה חברו
 ואם צד שם קנה ואם היו הדגים בביברים של בעלים וכן
 היה ועוף שבביברים אעפ שהוא ביבר גדול והוא מחוסר
 צדה הרי זה של בעל ביברים והצר משם הרי זה גולן
 אבל הלוקח דגים מתוך מצורתו של חברו כשהוא בתוך
 הים או שלקח היה ממצורתו כשהוא פרוסה בכרבר הרי
 זה אסור כרכרי ספרי ואם היה המצורה מלי ולקח מתוך
 המצורה הרי זה גולן הפורס מצורה בשרה חברו
 וצר בה היה או עוף אעפ שאין לו רשות לעשות דבר זה
 קנה ואם היה עומד בעל השרה בתוך שדהו ואמר וסתה
 לי שדה קנה בעל השרה ואין לבעל המצורה כלום
 דגים שקפצו לתוך הספינה קנה בעל הספינה שזו כחצר
 המסתמרת היא ואינה חצר המהלכת שהמים הן שמוליכין
 אותה ואינה הולכת מחמת עצמה גר שמת ולא הליר
 ישראל אחר שנתגיד אין לו יורשו לא כל הקדם והחויק
 בנכסיו זכה ואין בעל המצר יכול לטלף ברמים שזו כמת
 היא שתי שרות בנכסי הגר ומצר אחר ביניהם
 החויק באחד מהן לקנותה קנאה החויק בה לקנות אותה
 ואת חברתה זו שהחויק בה קנה אבל חברתה לא קנה
 החוי בה כרי לקנות את חברתה לא קנה את מהן חברתה
 מפני שלא החויק בה ואינה מפני שלא החויק בה כרי
 לקנותה החויק בה לקנותה ולקנות את חברתה
 ואת המצר שביניהם או שהחויק במצר לקנות שניהם הרי
 זה ספק ואם בא אחר והחויק בה כרי לקנותה זכה והאחר
 וכן שני פתים זה לפנים מהן שהחויק באחת מהן לקנות
 ולקנות את השני לא קנה לא זה שהחויק בו בלבד החויק
 באחד מהן כרי לקנות את השני אף זה שהחויק בו לא קנה
 החחויק במצר בנכסי הגר כרי לקנות את החחויק
 חסרופה בשרה שער לא קנה לא המצר בלבד לשר על
 פי צלחית וסווא בה שיה חסרופה במצורה
 כיון שהמסר בה מסר אחר קנה את כלו ואם אינה
 מצוינת במצורה קנה ממנה באחד מכו כרי שילך

המצר בשעת הדישה ויחזור המצר והחצב שמתחמין
 בו תחומין מפסיקי בנכסי הגר וכל המחויק בשרה לא קנה
 לא ער המצר או ער החצב כל המפסיק לפאה מפסיק
 בנכסי הגר כיצר היה שם נחל או אמת המים וכיוצא בהן
 לא קנה לא ער הנחל או ער האמה וכל המפסיק בשרה
 שבת מפסיק בנכסי הגר כגון שהיה בין שתי השרות רשות
 היחיד או כרמלית אפי היה ביניהם רשות שחולקין לגיטין
 כל דבר המפסיק לטמאה מפסיק בנכסי הגר כיצר כגון
 שנכנס אדם לבקעה זו וטומאה בבקעה בצדה אחרת ואינו
 יודע אם הגיע למקום הטומאה אם לאו כל מקום שמחויק
 אותו לטומאה הרי הוא במקום אחר מוחלק בפני עצמו
 בקעה גדולה שיש בה שרות רבות וסלן שלגר אחר ולא
 היה ביניהן לא מצר ולא חצב ולא דבר מדרבים המפסיקי
 ובא אחר והחוי במקצת הבקעה לקנות את כולה כל הגר
 על שם אותו הגר קונה אותו גוי שמכר מטלטלין לישראל
 או קנה מטלטלין מישראל קנה במשיכה ומקנה במשיכ או
 ברמי אבל הקרקע אינו קונה אותו מישראל לא בשט ואינו
 מקנה אותו לישראל לא בשטר שאין רעתו סוככת לא על
 השטר לפי ישראל שלקח שדה מן הגוי ותן הרמי וקודם
 שיחזי בה בא ישראל אחר והחזי בה סדך שמחויקי בנכסי
 הגר וכה אחרון ונתן לראשון את הרמי מפני שהגוי מעת
 שלקח הרמי סלק רשותו וישראל לא קנה עד שיגיע השטר
 לידו ומצאו נכסים או בנכסי מדבר כל המחויק בהן זכה
 ברא במקום שאין משפט ידוע למלך אבל
 אם דין אותו המלך ומשפטו שלא יטה בקרקע לא מי
 שכותב בשטר או הנותן דמים וכיוצא בדברים אלו עושן
 כפי משפט המלך שכל דיני המלך במסון על פיהן דינין

פרק שני

נכסי גר שאין לו יורשים ונכסי החפך ושרה שמכרה הגוי
 לישראל ועדן לא החזיק בה כלום דתם שיה כל המחוי בהם
 כדרך מרדכי החוקה שביארנו בהלכות מכירה קנה חזן
 מאכילת הפירות כיצר הלוקח קרקע מחברו והחויק בה
 באכילת פירותיה קנה כמו שביארנו אבל בנכסי
 הפקר או נכסי הגר אפי אכל פירות האילן כמה שנים לא
 קנה לא גוף האילן ולא גוף הקרקע עד שיעש מעשה בגוף
 הארץ או יעבוד עבודה באילן ומעשה באשה אחת
 שאכלה פירו דקל שלט עשר שנה ובא אחר והחויק באילן
 בעבודה שעבר בגוף האילן ובא מעשה לפני חכמי ואמח
 זה האחרון קנה יש רברים רבים שאם החויק בהן
 הלוקח לא קנה ערין ואם החויק באחד מהן בנכסי הגר או
 בנכסי הפקר קנה כיצר המוצי פלשרים גדולי משין בנכסי
 הגר או בנכסי הפקר ופירד בהן סיוד אחר או כיד בהן
 כיוד אחר כגון אמה או יתר כגון הפתח קנה הצד
 צורה בנכסי הגר קנה והפציע מצעות בנכסי הגר קנה
 המפצל וסודות הצפן או שריגי אילנות וכפות תמרים
 בנכסי הגר או דעתו לעבוד האילן קנה ואם רעתו לאחיל
 העצים לבהמה לא קנה כיצר היה סדת מכאן ומכאן
 הרי חוקתו שנתבן לעבודת האילן היה סדת מרחו אחת
 אינו מתכוין לא לעצים וכן חמקלש עצים ואבנים
 מן השרה אם רעתו לתקן הארץ קנה ואם לעצים לא קנה
 כיצר לקט תגם ודק חרי זה בחוקת שנתבן לתקן
 את הארץ לקט תגם ולא דק חרי זה בחוקת שנתבן
 לעצים וכן חמשה פני הארץ אם רעתו לתקן הארץ
 קנה ואם רעתו לחשות מקום שיעמיד בו גרן לא קנה
 פיצר היה לוקח עפר ממקום גמא ונתנו למקום תבון
 הרי זה מתקן הארץ והאיננו שאינו מקפיד על זה לא משל
 העפר והצורות בכל מקום בלא חקירה חרי זה בחוקת
 שאינו מתכוין לא לחשות מקום לדייש - וכן חפירה סת
 לתוך הארץ אם לתקן הארץ קנה ואם לשר חרי זה לא קנה
 פיצר עשה מקום שיכנס בו חמשים בלבד חרי זה
 פתסין לתקן הארץ עשה שני פתחים שרי לחמשים חרי זה
 לחצויה חרי זה מתכוין לעור דגים חפירה פלשרין

כל אשה שקנתה כל נכסי בעלה במתנה אברה כתובתה ותקדע לפיכך אם יצא שטר חוב עליו והלכס כל הנכסים בחובו שקדם המתנה תשאר היא בלא כלום ולא תקח בכתובתה שקדמה החוב שאומדן דעת הוא שבהנא שבאה לה בשמועה זו שכתב לה כל נכסיו אברה כל זכות שיש לה בנכסים חוץ ממתנה זו וכן הותב נכסיו לבניו בין זכרים בין נקבות בין בריא בין שכיב מרע וכתב לאשתו עמהן קרקע כל שהוא הואיל ועשה אותה שותף בין הבנים ולא מחתה אברה כתובתה ואינה טורפת מנכסים או כלום אבל מנכסיו שיבאו לו אחר או נוטלת מהן כתובתה כתב לה עמהן מטלטלי בלבר או ששייר לעצמו קרקע כל שהוא כתובתה קיימת ותקנת הגאונים היא ואפי שייך מטלטלים כל שהוא שהרי היא אומרת כמה ששייר אני גובה ומתוך שתדיר למה ששייר תרד לשאר נכסים ותטרוף הסתב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו חלק עמהן ומת אחר מן הבנים הרי זו תנבה כתובת מחלק זה שמת שלא אברה כתובתה לא מלטרופ מהן הרוצה להנשא וכתב כל נכסיה בין לבנה בין לאחר ואחר כך נשאת ונתגרשה או שמת בעלה מתנה בסלה שזו מברחת היא ולא כתבה כל נכסיה לא להבריא מבעלה שלא ירשנה וכשתהיה צריכה להן יחזרו לה לפיכך אם מתה היא בחי בעלה קנה המקבל מתנה את הכל ואם שיירה כלום אפי מטלטלין מתנה קיימת ואעפ שנתגרשה אינה חוזרת כל הנותן כל נכסיהם משתבטל המתנה ויחזרו כל הנכסים לבעלים הראשונים אין המקבל מתנה מחזיר פירות שאפי נתן האר מתנה בפירוש על מנת להחזיר כל ימי חייו פלו הרי זה אכל פירות כל זמן המתנה כמו שביארנו מי ששלח כלים ממדינת הים ואמר ינתנו או לבני הרי לא ינתנו לבנים ולבנות הראוי לבנות כגון ספרי וכלי מלחמה לבני והראוי לבנות כגון כלי משי הצבועים וחלי זהב וטלום הבנות היו ראוי לזכרים ולנקבות ישלו אותן הזכרים וכן המשלח כלים לביתו סתם והיו בהן כלים הראוי לבנות ישלו אותן בנותיו אומדן דעת הוא שלהן שלח ואם אין לו בנות או שהיו בנותיו נשואו ישלו אותן נשי בניו שהרעת נוסה שלהן שלח המשיא בנו גדול לבתול בבי קנה הבית והוא שהיו נשואין ראשונים לזה הבן ולא השיא האב בן אחר קודם לו ולא שייר האב בזה הבן שיחד לו כלום ודברו או כהלכה שאין להם טעם הם ונגעו חכמי ברבר הוה מאומדן הרעת שחרוב שמחתו ואהבתו גמר והקנהו הבית שהרי לא שייר בה לעצמו כלום לפיכך אם שייר שם אפי פך אחר לא קנה הבית יחד לו בו וכלי בית אעפ ששייר בבית כלי אחר לעצמו או היה לו שם איצר וכיוצא בו קנה כלי הבית אבל הבית לא קנה יחד לו בית ועליה בית קנה עליה לא קנה וכן אם יחד לו בו ואכסדרה בית קנה אכסדרה לא קנה שני בתים זו לפנים מזו לא קנה לא האחר שנשא בו כבר בארנו כנשואין ששנים שהיה ביניהם שרוכזין וזקק זה על ירי בני וזה על ירי בתו ואמרו כמה אתה נותן לבך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך ועמד וקדשו קט באמירה זו עד שעת נשואין שכל הפוסק דעתו לכנס וצריכין שהיו הרברי שהן פוסקין מצוין ברשותו שאי אר מקנה דבר שלא בא לעולם כמו שבארנו ורבים אלו לא נתנו לחתב לפיכך אינן בשטר עד שיטרוף מהן חקדט את האשה אפי קדשה באל דינר בין שחזרה היא בין שחזר הוא בין שמת הוא בין שמתה היא אין הקדושין חוזרין לעולם לא חרי הן מתנה גמורה שאין להם חזרה ואם היו קדושי טעות חוזרין המעות והמקדש אחוות המע מתנה ארס יודע שאין קדושין תופסין בערו ואין זה טעות לא גמר ונתן לשום מתנה השולח סבלנות לבית חמיו בין מדוכין בין מועטין בין שאכל שם מעודת ארסו בין שלא אכל בין שמת הוא בין שמתה היא או שחזר בו האיש וחזרו הסבלנות בלן חוץ מן המאכל והמשיח וכן כלים מועטים ששלח לה להשתמש שם בבית אכה אם נשתמשה בהן ובלו או אברו אינן משתלמין אבל

אם היו קיימין חוזר הכל וגובה אותם בכר שהרבר ידוע שלא שלחם לא דרך נוי בלבר חזרה היא בו חוזר הכל ואפי המאכל והמשקה נותנת דמיו בזול וכבר הסכימו הגאונים שאם היו דמי מאכל ומשקה ששה משתלמת ארבע אם חזרה בו שלא נתן לה מתנה זו אלא לרעת שלא תחזו בו הורו רבותי שאם היה מנהג המדינה שיעשה כל ארס סעודה ויאכל לריעו או יחלק מעות לשמשין ולחונין וכיוצא בהן ועשה כדרך שעושין כל העם וחזרה בו משתלם הכל שהרי גמרה לו לאבר ממון וכל הגורם לאבר ממון חברו משלם והוא שיהיו לו עדים כמה הוציא שאין זה נשבע ונטול

פרק שביעי

כנהג פשוט ברוב המדינות שבזמן שישא אר אנה משלחין לו ריעו ומיודעו מעות כדי שיתחוק בהן על ההוצאה שמוציא באשתו ובאים אותן הרעים והמיודעו ששלחו לו ואוכלין ושותין עם החתן בשבע ימי המשתה או במקצתן הכל כמנהג המדינה ואם המעו שמשלחין נקראי שושבנות ואותם ששלחו המעות ואוכלין ושותין עם החתן נקראין שושבינן השושבינות אינה מתנה גמורה הרברים ידועין שלא שלח זה עשרה דינרין בשביל שיאכל וישתה בזה ולא שלח לא ברעתו היה שאם ישא הוא אשה יחזור וישלח לו כמו ששלח לו לפיכך אם נשא זה אשה ולא החזיר לו השושבינות הרי זה תובעו ברין ומוציא ממנו ואין יכול לתבעו עד שישא כדרך שנשא הוא כיצ ראובן שנשא אשה ושלח לו שמעון שושבינות ואחר כך נשא שמעון אלכנה אינו יכול לתבוע ראובן להחזיר לו השושבינות שהרי אום לו אינו מחזיר לך לא בבתולה כמו שנתת לי וכן אם שלח לו בנשואי אמן אינו יכול לתבוע להחזיר לו בנשואי בתולה עשה ראובן משתה בגלוי ובפרהסיא ועשה שמעון בצנעה או שעש ראובן בצנעה ושמעון בפרהסיא אינו יכול לתבוע שהרי אומר לו אינו עושה עמך לא כדרך טעשית עכי ראובן שנשא אשה ושלח לו שמעון שושבינות ואכל ושתה עמו ואחר כך נשא שמעון כנשואי ראובן עצמן ובא ראובן ואכל ושתה עמו או שקרא לו שמעון ולא רצה לבא או שהיה במדינה ושמעון קיל טבלא במקום שאין דרכן לקרוא אחר אחר לא כל השומע יבא ושכע ולא בא חייב להחזיר לו השושבינות כלה שהרי ידוע ולא בא או קרא לו במקום שדרכן לקרות אחר אחר ולא בא לא היה ראובן במדינה מנכין לו רכי כה שאכל ושתה שמעון אצלו ומחזיר לו שאר השושבינות וכן אם היה במדינה ולא קראו ולא הודיעו מנכין לו ויש לו עליו תרעובת מפני שלא הודיעו וכמה מנכין נהגו בנטי אר דינר אחר שלח לו שמעון אינו מחזיר לו כלו שהרי דמי כה שאכל ואם יתן על הדינר עד סלע מנכה לו מחצה מסלע אומדן דעת המשלח ושיעור השושבינות אם ארס חשוב מנכה לו מדצה ואם צר עין וכדקדק בהוצאתו אינו מנכה לו לא שיעור מה שאכל ושתה ומשל לו השאר מת שמעון קודם שישא אשה או שנשא ומת בתוך ימי הכשתה אין ראובן חייב להחזיר ליורשו שמעון כלום שהרי אום להם תנו לי שושביני ואשמח עמו לפיכך אם שמח עמו ואחר כך כת שמעון או קרא לו ולא בא או שלא היה במדינה או שלא הודיעו הואיל ושלמו ימי המשתה ואחר כך מת שמעון חייב ראובן להחזיר השושבנו ליורשו או כלה או בנטי אר לא הודיעו או לא היה עמו במדינה מת ראובן ואחר כך נשא שמעון אשה ושלמו ימי המשתה מקום שנהגו לנכות השושבינות מחרשין כופין יורשו ראובן להחזיר בנטי ומקום שלא נהגו אין היורשין משלמין כלו מת ראובן אחר שנשא שמעון אשה ושלמו ימי המשתה סופין את יורשו ומשלמין השושבינות בכל מקו שהרי נהגו אבות לשל ואם כלה היה חיי לשלם משלמין כלה ואם בנטי משלמין בנכוי חמש דברי נאמר בשושבנו נגבית בכר שאין לא כמו מלוה ואינה משתלם

שגשתלחה עמו להוליכה לשמעון ובקש שמעון ולא מצאהו
 יחזור לראובן מת שמעון בחיי ראובן יחזור לראובן או
 ליורשו מת ראובן בחיי שמעון יתן המאה לשמעון
 או ליורשו שמצוה לקיים רבדי המת ואעפ שאמר הרבדים
 והוא בריא שהרי המאה בידו של שליח ערין
 אין אדם זוכה במתנה לחברו עד שיהיה הזוכה גדול ובין
 דעת ואחר איש ואחר אשה ואפי אשת איש ועבר ושפחה
 אבל הגוי אינו זוכה הוא ואי ראו לשליחו לעולם כך אינו
 זוכה לישראל וכשם שאין ישראל נעשה שליח לגוי כך אינו
 זוכה לגוי קטן שנותנין לו צדוד וזורקו אגוז ונטולו
 זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים פחות מזה לו לעצמו ולא
 לאחרים וכן השוטה אינו זוכה לא לו ולא לאחרים
 והמזכה לשוט על ידי בן דעת זכה אבל החרש זוכה לעצמו
 כמו שביארנו בהלכות גולה זכין לקטן אפי בן יום
 אחד ולגדול בין בפניו בין שלא בפניו וחצרו של אדם קונה
 לו שלא מרעתו אעפ שאינו עומד שם כיון שהגיע המתנה
 לחצרו כלא זכה בה אחר ברא בחצר המשתמרת אבל
 בחצר שאינה משתמרת כגון שרהו וחורבתו עד שיהי עומד
 בצדה ויאמ זכתה לי שדי וכן ד אכות שלאדם שהוא עומד
 בצדן קנין לו בסימטא או בצדי רשות הרבים או בחצר
 שאין לה בעלי אבל ברשו הרבי או בשדה חברו אינו זוכה
 עד שיגיע מתנה לידו וקטנה תוכה לה חצרה וארבע אמות
 שלה אבל הקטן אינו זוכה עד שתגיע מתנה לידו או עד
 שיוכה לו אחר המתנה כגט שאין אדם יכול למסור
 דברים לשליח כיצד אמ לשלש אמרו לפלני ופלני שיכתבו
 ויחתמו בשטר מתנה ויתנו לפלני אין זה כלו ואם אמרו
 לאיתן העדים וכתבו ונתנו למקבל לא קנה וכן אומר
 לשני כתבו וחתמו בשטר מתנה ותנוהו לפלני אינן יכולין
 לזכ לסופר לכתו לא הן עצמן כותבין כמו בגט הכותב
 בשטר נתתו שרה פלני לפלני או שכתב נתתיה לו או
 הרי היא שלו הרי זוכה בה כשיגיע השטר לידו אבל אם
 כתב בשטר אתנו לו אעפ שהעידו עליו העדים לא זכה
 המקבל עד שיאמ לעדים כתבו שטר כתנה ותנו לו וכותבי
 ונותנין שאין המקבל זוכה עד שיגיע השטר מתנה לידו או
 עד שיוכה לו בו על ידי אחרים כמו שביארנו האומר
 נתתי שרה פלו לפלו והוא אגם לא נתן לי הוטשו שמא זכה
 לו על ידי אחר אבל אם אמר כתבתי ונתתיה לו והוא אומר
 לא כתב ולא נתן לי אם המקבל מתנה הוא שאמר כן
 הוראת בעל כמאה עדים הוא והנותן אוכל פירות שרהו
 ואם כן המקבל הוא שאם לא נתת לאבי שרהו זו והוא אומ
 כתבתי ונתתיה לו מניחו את הפירו על ידי שליח עד שיודע
 הרבר היאך היא מקבל מתנה ששען ואמר זו שתחת
 ידי אינה מתנה בירי לא שומר אני עליה וכיוצא בו או
 שאמר בטלה היתה מתחלתה לפי שלא קבלתיה או בעל
 כרחי באונס או בטעות וכיוצא ברברים או רבריו קיימין
 ונשכע על זה טבועת הסת ותחזור לבעליה טעון
 הנותן ואם שומר אתה עליה או שאמר שלא מרעתו נתתיה
 או גולה היא בירך וזה אומר אתה נתת לי נשבע המקבל
 שבועת הסת ונפטר

פרק חמישי

הנותן מתנה בין בריא בין חולה צריך שתהיה גלויה
 ומפורסמת אמר לערים כתבו בסתר ותנו לו אינה
 כלום שזה מערים כדי לאבד ממון אחרים שיחזור וימטר
 אחד שיתן לפיכך כל שטר מתנת קרקע שאין כתוב
 בו ואמר לנו פלני הנותן שבו בשקים ומדחו סת ומתנו
 לו מתנה גלויה ומפורסמת וכיוצ בענין לא חששו לה שמא
 מתנה מסותרת היא ולא זכה המקבל חסרת שתי
 מתנות על שרה אחת הראשונה מסותרת והאחרונה גלויה
 ומפורסמת אחר קנה ואפי חיינו הראשונה סתם והין סת
 לא ענין סתירה ולא ענין גלוי לא מתנת סתם האחרון קנה
 כבר ביארנו שהמסור מודעא ואחר כך נתן חסרת
 כשלא אעפ שאין זה אונס שאין הולכין במתנה לא אחר

דעת הנותן הואיל וגלה דעתו שאינו רוצה בה מתנתו
 בפלה לפיכך מי שהיו הדברים מוכיחין שאין דעתו
 ליתן מתנה זו אפי שנתנה מתנה גלויה ונמצ שנתנה מקור
 מתנה מסותרת הרי שתי המתנות בשלות הראשונה מפני
 שהיא מסותרת והשניה מפני שהרבר מוכיח שאינו רוצה
 והרי קדמה זו המתנה שנמצאת כמו מודעא לה
 מעשה באחד שרצה לישא אשה אמרה לו אינו נשאת לך
 עד שתכתוב לי כל נכסך שמע בנו הגדול וצוח על שמניחו
 דיקן אמ לעריו לכו והחביאו וכתבו לו כל נכסי במתנה ואח
 כך כתב לה כל נכסיו ונשאה ובא מעשה לפני חכמים ואמ
 הבן לא קנה והאשה לא קנתה שהרי לא ברצוט כתב לה
 וכאנוס ברבר הוא שהרי גלה דעתו במתנה הראשונ אעפ
 שהיא בטלה מפני שהיא מסותרת וכן כל כיוצא בענינים
 או שתי שטרות שומנן ביום אחד והן כתובין על
 שרה אחת בין במכר בין במתנה אם דרך אנשי המקום
 לכתוב שעות כל הקודם זכה ואם אין דרך המקום לכתוב
 שעות הרי הרבר מסור לריונים כל שרעתם נטשה להעמיד
 שרה זו בידו ועמידו ברא בשטר שאין בו קנין לא קנה
 שרה זו בשטר זה שאין אנו יודעין מי היא משניה שהגיע
 שטרו לידו תחלה אבל אם היה בכל שטר מהן קנין כל
 שקדם לו הקנין זכה וישא העריו וכן אם היו שם עדים שה
 הגיע לידו שטר מתנתו תחלה קנה הראשון שני שטרות
 היוצאי על שרה אחת בשם קונה אחר ואין זמנס שיה אם
 היה שטר אחר מסר ואחר מתנה אם היה הראשון מתנה
 והשני שאחריו מסר לא בטל האחרו את הראשון שיש לזכ
 של הוסיף לו אחריות חוד וכתב בשם מסר אעפ שלא היה
 כתוב שם אחריות שאחריות שעות סופר הוא וכן אם הראשון
 מסר והשני מתנה קנה השרה מוכן ראשון שלא כתב לו
 שטר מתנה אלא ליפות כוחו ומשום דין בין המצר היו
 שני השטרו כמכר או שניהם במתנה אם הוסיף בשני כלום
 הרי הראשון קיים שלא כתב השני לא מפני הניספת ואם
 לא הוסיף בטל שטר שני את הראשון ואין לו אחריות לא
 בזמן השני לפיכך כל הפירות שאכל הלוקח כזמן
 ראשון עד זמן שני מחויר אותם ואם היה על אתה שרה
 חוק למלך בכל שנה היתן או המוכר נותן אותו החוק עד
 זמן השטר השני

פרק ששי

לעולם אומרין דעת הנותן אם היו הדברים מראין סוף
 דעתו עושין על פי האומר אעפ שלא פירש כיצד מי
 שהלך בט לסריגת הים ושמע שמת וכתב כל נכסיו לאחד
 מתנה גלויה נמורה ואחר כך בא בנו אין מתנתו קיימת
 שרדברים מוכיחין שאו ידע שבנו קיים לא היה נותן כל
 נכסיו לפיכך אם שיר מנכסיו כל שהוא בין קרקע בין
 במטלטלין מתנתו קיימת וכן הכותב כל נכסיו מתנה
 לאחד מבניו בין שהיה בריא כי שהיה שכיב מרע אפי היה
 בין קטן הכוטל בעריסה לא עשהו לא אפטרופוס והרי הוא
 בכל הנכסיו כאחר מאחיו אומרין דעת הוא שלא נתסן לא
 להיות אחיו נשמעין לו ואם שיד כל שהוא בין קרקע בין
 במטלטלין זכה הבן במתנה ברא שכתב לבן בין
 הבנים אבל אם כתב כל נכסיו לבן בין הבנות או לבת בין
 הבנות או לאחד מן היורשין בין שאר היורשין אעפ שלא
 שיד כלום מתנתו קיימת וכן הכותב כל נכסיו לאשט בין
 בריא בין שכיב מרע אעפ שקט מידו לא עשאה אלא
 אפטרופא על יורשיו בין שהיו יורשי בניו מכנה או מאשה
 אחת או אריו או שאר יורשיו ואם שיד כל שהוא בין קרקע
 בין מטלטלי קנת כל שכתב לה ברא בנשא אבל אם כתב
 כל נכסיו לאשט ארוסה או לגרוסה אעפ שלא שיד כלום
 הרי היא כשאר בני אדם ומתנתו קיימת חסרת כל
 נכסיו לאחד מפניו ולאחד זה האחד קנת חצי הנכס
 במתן השטר החצי לבניו והבן שנתנו לו אפטרופוס מנו
 על שאר אחיו וכן אם כתב כל נכסיו לאשתו ולאחד
 זה האחר קנת מחצת האשט אפטרופא על המחצת

ולא מקצתן שלשון ירושה ומתנה לבני יורש אחר הן ואם תאמר יקנה נמצא זה יורש את אביו לפיכך אם נתן לגר משאר הגדים מתנתו קיימת שכיב מרע שהורה שיש לפלני אצלו כך וכך תנה לו או שאם כלי פלני פקדון הוא בידו לפלני תנוהו לו חצר פלני של פלני הוא חוב שיש לי ביד פלני אינו שלי של פלני הוא בכל או הרברים וכיוצ בהן הוראתו הדין ואפי הורה הגר לבנו שאין הורתו בקדוש דבריו קיימין אפי הורה שכיב מרע לגוי נותנין לו אבל שכיב מרע שצוה ליתן לגוי מתנה אין שומעין לו שזה כמי שצוה לעבור עבירה מנכסיו אמר פלני עברי עשו אותו בן חורין כופין את היורשין ומשחררין אותו שעבר ישנו במקצת מצות אמר פלני שפחתי עשו לה קורת רוח עושין לה קורת רוח ואינה עוברת לא עבודה שהיא רוצה בה מכל העבודות הירועות לעברים באותו מקום שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר ואמר הלה איני רוצה בהן לא קנה שתק ואחר כך צוח קנה שרברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין הן וכיון ששתק אינו יכול לחזור בהן שכיב מרע שכתב לזה וחזר וכתב לאחר האחרון קנה שיש לו לחזור ער שימות בין בכל בין במקצת בין לעצמו בין לאחר ואפילו כתב וזכה לראשון וכתב וזכה לאחרון האחרון קנה ששכיב מרע שוכה עדין מתנת שכיב מרע היא אבל שכיב מרע שכתב וזכה וקנו מירו אין לאחר קנין כלום ואינו יכול לחזור בו לא לאחר ולא לעצמו בין שנתן הכל בין שנתן מקצת שכיב מרע שחזר במקצת חזר בכל כיצד נתן כל נכסיו לראשון וקנו מירו כדיליפו את כחו וחזר ונתן מקצתן לאחר וקנו מירו כדי ליפות את כחו השני קנה אבל הראשון לא קנה כלום בין שעמד בין שמת נתן מקצת נכסיו וקנו מירו ואחר כך נתן כלן לאחר וקנו מירו כדי ליפות את כחו אם מת קנה הראשון המקצת וקנה השני את השאר ואם עמד ראשון קנה שני לא קנה שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ולא שייך כלום או הפקיד או חלקן לעניים אם עמד חזר בכל מטר כשהוא שכיב מרע ממסרו קיים ככריא מטר כל נכסיו אם המעות עצמן קיימו אם עמד חזר ואם הוציא המעות אינו יכול לחזור מתנה שהיא סתם ולא נתפרש בה שהיא בריא כשנתן או שהיה שכיב מרע הוא אם שכיב מרע הייתי והרי עמרתו ואחזור במתנתו ומקבל מתנה אומר בריא היה ואינו יכול לחזור על המקב לחבו ראייה שבריא היה לא מצ ראייה נשבע הנתן שטוע הסת ותפטר ותעמוד הקרק בחוק הנתן אבל אם היו מטלטלי ביד המקבל מתוך שיכול לזם שלי הן ישבע הסת שבריא היה כשנתן לו המתנה וזו מי שמת ונמצא בתנה קשורה על ירכו אעפ שהיא בעדים וקנו מירו כדי ליפות כח אלו שנתן להם הרי זו אינה כלום שאני אומר בתנה ונמלך ואם זכה בה לאח מן היורשין בין שאינו היורש כל הרברי שבה קיימין ככל מתנו שכיב מרע וכן מי שכת שטר חוב על עצמו בשם אחר או בשם אחר מבניו מן היורשין ונתן השטר על יד שלישי ואמר לו יהיה זה אצלך ולא פרש לו כלום או שאמר לו הגח ער שנאמר לך מה תעשה ומת הרי זו אינה כלום

פרק עשירי

שכיב מרע שאמר תט מנה לפלני ומת יתנו לאחר מיתת שרבי שכיב מרע ככתובין וכמסורין רמו ואין חוששין שצא על מנה קסד הוא אומר וכן שכיב מרע שאמר הלוואה או פקדון שיש לי ביד פלני תנו אותה לפלני דבריו קיימין ואין צרי למעמד שלשתן וכן אם תנו שש פלני לפלו וזכו במה שיש בשש וכלו כתב ומסר אעפ שלא משך השטר ואין היורש יכול למחול שטר שנתן במתנת שכיב מרע ומפני מה המוסר או הנתן שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו היורש מחול ושכיב מרע שנתן שטר חוב איחזור ויכול למחול מפני שקנין הראיה בשט מרבירה לפי היורש

עדיין זה השטר שלו הוא מן התור ומחלו ומתנ שכיב מרע אעפ שהיא מרבירה עשו אותה כשל תורה וכלו קנה ממון שבשטר מן התורה והגיע לידו ולא נשאר ליורש בו קנין ולפי אינו מחול שכיב מרע שאם מנה לפלני בידו אם אמר תנו נותנין לא אם תנו אין נותנין שמא לא אם מנה יש לפלני בידו לא כדו שלא יאמרו על יורשו שיש להם ממון לפיכך אם אמר זה דרך הוראה ולא היה שם חשש הערמה נותנין אעפ שלא אמר תנו כיוצא בו ראו את אביהם שהטמין מעות בשרה תיבה ומגרל ואמר של פלני הן של מעשר שני הן אם כמסר דבריו קיימין אם כמערי לא אמר כלום וכן בא אחר ואמר להם אני ראיתי את אביכן שהטמין מעות בשר תיבה ומגרל ואם שלפלני הם שלמעשר הן אם היו טמונין בבית לא אם כלום בשרה דבריו קיימין כללו שלדבר כל שאו יכול לישו דבריו קיימין ואם לאו לא אמר כלום הרי שהיה מצטער על מעות שהניח לו אביו ולא ידע היכן החביאם ואמרו לו בחלום כך וכך הם במקום פלני הן ושל פלני הן ושלמעשר שני ומצאן במקו פלני שנאמר לו ובמתן שנן לו זה היה מעשה ואם חכמי דברי חלומות לא מעלין ולא כורדיין שכיב מרע שהורה שיש לפלני בידו מנה ואמרו יתומי חזר ואם לנו אבינו פרעתיו נאמנין ונשבעין על זה שבועת הסת אמר תנו ואמרו יתומים חזר ואם לנו אבינו פרעתיו אין נאמנין אמר מנה לפלני ואמרו יתומין נתנו אין נאמנין שהרי לא אמר תנו ומנין ידעו שהיבין ליתן אמר תנו ואמרו יתומים נתנו נאמנין ונשבעין שבועת הסת שנתנו שכיב מרע שנתן מנה לאחר ואמר לו הולך מנה זו לפלני והלך ומצאו שמת אם קיים היה בשעה שנתן לו השכיב כר ינתנו יורשי מי שנשתלחו לו שרברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין הן ואם לא היה קיים יחזרו ליורשי משלח שאין קנין למת שכיב מרע שאמר תנו כאתים וזו לפלני ושלוש מאות וזו לפלני וארבע מאות וזו לפלני אין אומרין הקודם בשטר וזה לפיכך אם לא הניח אלא תשע מאות חולקין הנמצא לפי מה שכתב להן ואם יצא עליו שטר רוב גובה מכולן ככל אהר ואחר כפי מה שכתב להן כיצד היה החוב ארב כאו וחמשי בעל המאתו נותן מאה ובעל השלש מאות מאה וחמשים ובעל הארב מאות נהן מאתים אבל אם אמר תנו מאתים וזו לפלני ואחריו שלש מאות לפלני ואחריו ארבע מאות לפלני כל הקודם בשטר וזה לפיכך אם יצא עליו שטר רוב גובה כן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משל פני פניו שכיב מרע שאמר ידור פלני בבית זה יאכל פלני פירות רקל זה לא אם כלום שלא הקנה להם דבר שיש בו ממש שהדירה והאכילה וכיוצ בהן הרי הן כרבור וכשינה שאין נקנין אבל אם אמר תנו בית זה לפלני כרי שידור בו ער זמן פלני או תנו רקל זה לפלני כרי שיאכל פירותיו דבריו קיימין שהרי הקנה להם הגוף לפירות והגוף דבר שיש בו ממש וכן כל כיוצא בזה

פרק אחד עשר

שכיב מרע שאמר נכסיו או לבני אין הבנו בכללם היה לו בין אחד ובת או בן וכן הבן אעפ שהוא אמ לבני שהוא לשון רבים אין נותנין לא לבנו שהבן האחר נקרא בנים שכיב מרע שאמר נכסיו לטוביה ומת ובא אדר ששכו טוביא ואם אני הוא נוטלן ואם הוהוק שמו רב טוביא אינו נוטלן אם היה שכיב מרע גם בו וקודא בשמו נוטלן באו שנים לתבוע וכל אחד מהן מחזק שמו טובי אם היה אחד מהן תלמיד חכם תלמיד חכם קודם אין בהן תלמיד חכם והיה מהן שכן או קרוב הוא קודם היה אחד שכן ואחד קרוב שכן קודם שניהן קרובים או שניהם שכנים או שניהם תלמידי חכמים יעשו הדיונין כמו שיראה להם כל מי שרעתן נוטה שעל זה אמר נותנין לו וכן אם היו רבים שכיב מרע שאם נפשו לפלני ופלני ופלני תלמידי חכמים אמר הן ק אם נכסיו לפלני ולבני פלני חולקי פלו נוטל מחצת

לא בעונתה כעין נשואי ראשון שזה כמו תנאי הוא אעפ
שלא פירש שעל רעת זה שלחה ואין בה משום ריבית אפי
שלח לו דינר והחזיר לו עשרה מותר שלא על מנת להוסיף
לו שלח ואין השביעית משמשתה שאינו יכול לנוש
אותו ולתובעו עד שישיא כדרך שגש הוא ואין הבכור נוטל
בה פי שנים כשתחזור לורשין מפני שהוא ראוי ואין הבכו
נוטל בראוי כמו שיתבאר במקומו השולח תשרה
לחברו או שנתן לו מעות נשמש ידו והוא ממאן ליקח וזה
נשבע שאי אפשר שלא תקח והפציר בו עד שלקח וכן כל
כיוצ בהן אעפ שלא פירש הרי לו מתנה ואינו יכול לחזור
הוא ולתבוע עד שיפירש שהוא מלוה וכן השלח לחברו
כרי יין וכרי שמן ופירו בעת הנשואין אין נגבין בכד מפני
שהיא גמילות חסדי ולא נאמרו דיני שושבינות לא במעו
בלבר

פרק שמיני

הסומא או את הפסח או את הגרם או את החושש בראשו
או בעינו או בידו או ברגלו וכיוצא בהן הרי הוא כבריא
לכל רבירו במקחו או בממכרו ומתנותיו אבל החול שתשש
כח כל הגוף וכשל כחו מחמת החולי עד שאינו יכול להלך
על רגליו בשוק והרי הוא נופל על המטה הוא נקרא שכיב
מרע ומטפטי מתנותיו אינם כמתנת בריא כיצד
שכיב מרע שציה ואמר ליתן לפלני כך וכך בין בחול בין
בשבת בין כתב בין לא כתב וכו הכל כשיסו בכל מה שנתן
להם ואינו צריך קנין שרברי שכיב מרע ככתובין וכמסודי
הן ורבר זה מרברי סיפרים ואעפ שאינו לא מרבריה
עיש אותה כשלתורה כרי שלא תטרף רעתו עליו כשידע
שאין רבריו קיימין לפיכך אם אמר קנו ממנו אפילו בשבת
קנין מכנו שזה הקנין אינו צריך ואי שכיב מרע צריך לזמ
אתם ערי לא כל השמע את רבריו הרי זה ער שאין אדם
פשה בשעת מיתה שכיב מרע שציה לתת

מתנה לעובר שבמעיו אכו וכה העובר מפני שרעתו של
אדם קרובה אצל בנו כמו שבארנו אמר אם ילדה
אישתי זכר יטול כנה אם נקבה סאתי וילדה זכר נוטל מנה
ילדה נקבה נוטלת סאתי ילדה זכר ונקבה הוכר נוטל מנה
והנקבה מאתים ילדה שומטום ואנדרגינום נוטל כפחות
שבגניה שכיב מרע שאמרו לו נכסיו למי ואם להם דוכה
שישלו בן או שאשתו מעוברת עכש שאין לו בן או שאין
אשתו מעוברת נכסיו לפלני וטרע טיש לו בן או שהיתה
אשתו מעוברת אינן שהפילה או מת הבן אח כך אין מתנתו
מתנה שכיב מרע אינה קונה לא לאחר כיתה
ואי אחר זוכה ברבר שציה לו בין במקדקעו כי במטלטלי
לא לאחר מיתה לפי מוציא לכתובת האשה ומוון האמנת
והבנות מיר אלו שציה לתת להם שהרי במיתתו נתחייבם
הנכסין בכתובה ובמונות ולא שנתן להם לא יקנו לא לאחד
ביתה מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין
בין שהיתה במקצת נכסיו בין שהיתה בכל נכסיו חוששין
לה שכא לא נכר להקנותו לא בשכר והואיל ומתנה זו לא
תקנה לא לאחר מיתה אין שטר לאחר מיתה והרי המתנה
בטלה ואם קנו ממנו כרי ליפת כח המקבל כגון שכתוב
וקנינו ממנו מוסוף על מתנה זו הרי היא קיימת שכיב
מרע שאם כתבו ותנו לפלני מנה ומת קודם שיכתבו ויתנו
לו אין סתבין ואין נותנין שמא לא נכר להקנותו לא
בשטר ואין שטר לאחר מיתה ואם אמר סתבו כרי
ליפת סה המקבל כגון שאם תנו מנה לפלו ואם סתבו
ותנו לו הרי לו סתבין ונותמין ונותנין לאחר מיתה
שכיב מרע שכתב כל נכסיו מתנה סתם ולא שיד כלום
אם עמד חזר ואפי קט מיר סה ליפת את כחו בין
שחקן כל נכסיו לאחד בין שכתבם לפנים שאוסרה רעתה
היא שלא נתן זה הכל לא שנתנו שלא קט מלו לא לאחד
סותו שיד כלום לעצמו בין קרקע בין מטלטלין הרי זה
מתנה במקצת וסתמא במתנת סיה שקנה סומן חסדי
לפיכך אינו חוזר והוא שקט מירי סמתנת שכיב מרע
במקצת שיחם קנין בין עמד בין לא עמד

בריא בשנתן סתם שהרי אנו אומרים רעתו ואומרים
הואיל ולא שיד לא נתכון אלא להקנות לו מחיים כמתנת
בריא אבל אם נתן לו המקצת בפירוש כמתנת שכיב מרע
שאינו לא לאחד מיתה אינו צריך קנין ואם עמד חזר ואם
לא עמד קנה זה המקצת ואם היה בה קנין לא קנה לא אם
כן היה מיפה כחו כמו שביארנו אל תטעה בשכיב מרע
שכתב כל נכסיו ופירש שנתן הכל מעכש והקנ מחיים שאי
זה מתנת שכיב מרע לא כשאר כל מתנות הבריאים שאם
הגיע השטר ליד המקבל או שקנו מיר הנותן קנה הכל ואין
יכול לחזור בו הנותן מתנה כשהוא שכיב מרע וכתב בה
בחיים ובמות או מחיים ובמות בין בכל בין במקצת הואין
זכתו בו ובמו הרי זו מתנת שכיב מרע שזו שכתו בה ובמו
שלא יקנה לא לאחד מיתה וזה שכתו בה מחיי סומן לישנ
את רעתו שיהיה מחלי זה שכיב מרע שנתן הנכסים
שהרבר גלוי שהן כל נכסיו שיש לו הרי זה כמתנה במקצת
ואם קנו מיר ועמד אינו חוזר חוששין אנו שמא נשאר
לו נכסים אחרים במדינת הים עד שיאמר כל נכסי שהן לא
או שהיה מוחזק שאין לו נכסים לא או ואחר כך תהיה
המתנה בכל שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים
רואין אם כמחלק כתבם מת קנו מלך עמד חוזר בכלין ואם
כממלך אחר ששייר חזר וכתב וקנו מיר על כל אחר יאמר
מת קנן טולן עמד אינו חוזר אלא באחרון שהרי נתן לו כל
הנכסים הנשארים הכותב כל נכסיו לעצמו ועמד
חוזר בנכסיו ואינו חוזר בעבר שהרי יצא עליו שם בין חזר
שכיב מרע שציה מחמת מיתה כגון שהיתה רעתו
נושה שהוא מת וראי ונכר רבר זה מכלל רבריו אעפ שקנו
מיר במקצתן אם עמד חוזר והספרש בים והיוצ בשייה
והיוצ בקולד והמסוכ והוא שקפץ עליו החולי והכביר עליו
חליו כל אחר מארבעתן כמצוה מחמת מיתה והרי
רבריו ככתובין וכמסודין ומקיימין אותן אם מת ואם נצל
ועמד אפי קנו מיר במקצת חוזר סיה כל מצוה מחמת מיתה
שכיב מרע שנתן כחלי לחלי אם לא עמד ולא הלך
על כשענתו בשוק מתנתו מתנ עמד מן החלי שציה בו ופי
החלי שמת מכנו והלך על משענתו אוסרין אותו עלפי
רופאים אם מחמת חולי הראשון מת מתנתו קיימת ואם
הלך בשוק בלא משענת אינו צריך אומר אלא בטל
מתנותיו הראשונות מתנת שכיב מרע שאין
כתוב בה שמתוך החלי הוה שציה בו מת ואין הערי מצוין
לשאול להם אעפ שהרי זה המצוה מת הרי המתנה בטלה
שאין מיתתו ראויה שמא מחלי שנתן בו המתנ נרפא ואחר
כך חלה חלי אחר ומת לפיכך הנכסים בחזקת היורשין עד
שיביא ראיה שמתוך החלי זה שנתן בו מתנה זו מת

פרק תשיעי

שכיב מרע שציה ואמר לא תגלו מתנה זו ולא תודיעו בה
אדם לא לאחר מיתה הרי זו מתנה קיימת ואינה מתנה
מסותר שבעת שהקנה שהוא אחר סותו הרי אם גלו אותה
מציה מחמת מיתה אינו צריך לומר גלו את המתנה
לא אעפ שהיא כתובה סתם אין חוששין לה שמא מסותרת
היא שכיב מרע שציה ואמר יטול פלני כל נכסי א
מקצ נכסי או יחזיק או יזכה או יקנה כולן לשון מתנה היא
וכן אם אמר יחזיק או ירש על מי שראוי לירש הרי זה
קנה אמר יהנה פלני בהן יעמד בהן ישען בהן לא קנה
שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחד אם אינו ראוי לירש
נוטלן משום מתנה ואם ראוי לירשו נוטלן משום ירשו
ברא בשויה היורש חזק אמת מבנותיו או אחד ממל בני
או אחד ממל אחיו וכיוצא בהן משאר יורשין אבל אם
כתבו לאחד מבניו לא עשהו לא אפטרופוס כמו שביארנו
מי שמתו לו בשעת מיתתו נכסיו לפי חן שמה לפלני
ואם לחן לא לפי רצויו אם רצוי לירשו נוטלן משום ירשו
ואם לאו נוטלן משום מתנה נכ שיש לו בן שאין
הודיע בקדושה והואיל ואינו ירשו כמו שיתבאר במקומו
כך אינו יכול ליתן לו כל נכסיו כמתנת שכיב מרע לאכרי

ולא מקצתן שלשון ירושה ומתנה לבני יורש אחר הן ואם תאמר יקנה נמצא זה יורש את אביו לפיכך אם נתן לנר משאר הגרים מתנתו קיימת שכיב מרע שהורה שיש לפלני אצלו כך וכך תנהו לו או שאם כלי פלני פקרוז הוא בירי לפלני תנהו לו חצר פלני של פלני הוא חוב שיש לי ביר פלני אינו שלי של פלני הוא בכל לו הרברים וכיוצ בהן הוראתו הודו ואפי הורה הגר לבנו שאין הורתו בקדוש רבריו קיימין אפי הורה שכיב מרע לגוי נותנין לו אבל שכיב מרע שצוה ליתן לגוי מתנה אין שומעין לו שזה כמי שצוה לעבור עבירה מנכסיו אמר פלני עברי עשו אותו בן חורין כופין את היורשין ומשחררין אותו שעבר ישנו במקצת מצות אמר פלני שפחתי עשו לה קורת רוח עושין לה קורת רוח ואינה עוברת לא עבודה שהיא רוצה בה מכל העבודות הירועות לעברים באותו מקום שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחר ואמר הלה איני רוצה בהן לא קנה שתק ואחר כך צוח קנה שרברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין הן וכיון ששתק אינו יכול לחזור בהן שכיב מרע שכתב לזה וחזר וכתב לאחר האחרון קנה שיש לו לחזור ער שימות בין בכל בין במקצת בין לעצמו בין לאחר ואפילו כתב וזכה לראשון וכתב וזכה לאחרון האחרון קנה ששכיב מרע שזכה עדין מתנת שכיב מרע היא אבל שכיב מרע שכתב וזכה וקנו מירו אין לאחר קנין כלום ואינו יכול לחזור בו לא לאחד ולא לעצמו בין שנתן הכל בין שנתן מקצת שכיב מרע שחזר במקצת חזר בכל כיצד נתן כל נכסיו לראשון וקנו מירו כרי ליפו את כחו וחזר ונתן מקצתן לאחר וקנו מירו כדי ליפות את כחו השני קנה אבל הראשון לא קנה כלום בין שעמד בין שמת נתן מקצת נכסיו וקנו מירו ואחר כך נתן כלן לאחר וקנו מירו כדי ליפות את כחו אם מת קנה הראשון המקצת וקנה השני את השאר ואם עמד ראשון קנה שני לא קנה שכיב מרע שהקריש כל נכסיו ולא שויר כלום או הפקיר או חלקן לעניים אם עמד חוזר בכל מסר כשהוא שכיב מרע ממסרו קיים ככריא מסר כל נכסיו אם המעות עצמן קיימו אם עמד חוזר ואם הוציא המעות אינו יכול לחזור מתנה שהיא סתם ולא נתפרש בה שהיה בריא כשנתן או שהיה שכיב מרע הוא אום שכיב מרע הייתי והדי עמדתו ואחזור במתנתו ומקבל מתנה אומר בריא היה ואינו יכול לחזור על הסקב להבי ראיה שבריא היה לא מצ ראיה נשבע הנתן שבע הסת ותפטר ותעמוד הקרק בחוק הנתן אבל אם היו משלטיו ביר המקבל מתוך שיכול לזם שלי הן ישבע הסת שבריא היה כשנתן לו המתנה וו מי שמת ונמצא מתנה קשורה על ירכו אעפ שהיא בעדים וקנו מירו כרי ליפות כח אלו שנתן להם הרי וו אינה כלום שאני אומר כתבה ונסלך ואם זכה בה לאח מן היורשי בין שאיט היורשי כל הרבריו שבה קיימין ככל מתן שכיב מרע וכן מי שכת שטר חוב על עצמו בשם אחד או בשם אחד מבניו מן היורשין ונתן השטר על יד שלישי ואמר לו יהיה זה אצלך ולא פרש לו כלום או שאמר לו הנח ער שנאמר לך מה תעשה ומת הרי וו אינה כלום

פרק עשירי

שכיב מרע שאמר תנו מנה לפלני ומת יתנו לאחר מיתת שרבריו שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ואין חוששין שמה על מנה קסד הוא אומר וכן שכיב מרע שאמר הלאה או פקרוז שיש לי ביר פלני תנו אותה לפלני רבריו קיימין ואין צרי למעמד שלשתן וכן אם את שש פלני לפלו זכה במה שיש בשש וכאן כתב ומסר אעפ שלא משך השטר ואין היורש יכול למחול שטרן שנתן במתנת שכיב מרע ומפני מה המוסר או הנותן שטר חוב לחבריו חוזר ומחלו היורש מחול ושכיב מרע שנתן שטר חוב או היורש יתן לחול בפניו שקנין הראיה בשט מרבריה לפי היורש

עריי זה השטר שלו הוא מן התור ומחלו ומתנ שכיב מרע אעפ שהיא מרבריה עשו אותה כשל תורה וכאן קנה ממון שבשטר מן התורה והגיע לירו ולא נשאר ליורש בו קנין ולפי אינו מחול שכיב מרע שאם מנה לפלני בירי אם אמר תנו נותנין לא אם תנו אין נותנין שמה לא אם מנה יש לפלני בירי לא כרי שלא יאמרו על יורשו שיש להם ממון לפיכך אם אמר זה ררך הוראה ולא היה שם חשש הערמה נותנין אעפ שלא אמר תנו כיוצא בו ראו את אביהם שהטמין מעות בשדה תיבה ומגרל ואמר של פלני הן של מעשר שני הן אם כמוסר רבריו קיימין אם כמערי לא אמר כלום וכן בא אחר ואמר להם אני ראיתי את אביכן שהטמין מעות בשד תיבה ומגרל ואם שלפלני הם שלמעשר הן אם היו טמונין בבית לא אם כלום בשדה רבריו קיימין כללו שלרבר כל שאו יכול ליטו רבריו קיימו ואם לאו לא אמר כלום הרי שהיה מצטער על מעות שהניח לו אביו ולא ידע היכן החביאם ואמרו לו בחלום כך וכך הם במקום פלני הן ושל פלני הן ושלמעשר שני ומצאן במקו פלני שנאמר לו ובמנין שנ לו זה היה מעשה ואם חכמי רברי חלומות לא מעלין ולא כורירין שכיב מרע שהורה שיש לפלני בירו מנה ואמרו יתומי חזר ואם לנו אבינו פרעתיו נאמנין ונשבועין על זה שבועת הסת אמר תנו ואמרו יתומים חזר ואם לנו אבינו פרעתיו אין נאמנין אמר מנה לפלני ואמרו יתומין נתננו אין נאמנין שהרי לא אמר תנו ומנין ידעו שהיבין ליתן אמר תנו ואמרו יתומים נתננו נאמנין ונשבועין שבועת הסת שנתנו שכיב מרע שנתן מנה לאחד ואמר לו הולך מנה זו לפלני והלך ומצאו שמת אם קיים היה בשעה שנתן לו השכיב כר ינתנו יורשי מי שנשתלחו לו שרבריו שכיב מרע ככתובין וכמסורין הן ואם לא היה קיים יחזרו ליורשי משלח שאין קנין למת שכיב מרע שאמר תנו כאתים זו לפלני ושלש מאות זו לפלני וארבע מאות זו לפלני אין אומרון הקודם בשטר זכה לפיכך אם לא הניח אלא תשע מאות חולקין הנמצא לפי מה שכתב להן ואם יצא עליו שטר הוב גובה מכולן ככל אחד ואחר כפי מה שכתב להן כיצד היה החוב ארב כאו וחמשי בעל המאתו נותן מאה ובעל השלש מאות מאה וחמשים ובעל הארב מאות נותן מאתים אבל אם אמר תנו כאתים זו לפלני ואחריו שלש מאות לפלני ואחריו ארבע מאות לפלני כל הקודם בשטר זכה לפיכך אם יצא עליו שטר רוב גובה כן האחרון אין לו גובה משלפניו אין לו גובה משל פני פניו שכיב מרע שאמר ידור פלני בבית זה יאכל פלני פירות דקל זה לא אם כלום שלא הקנה להם רבר שיש בו ממש שהדירה והאכילה וכיוצ בהן הרי הן כדבור וכשינה שאין נקנין אבל אם את תנו בית זה לפלני כרי שידור בו ער זמן פלני או תנו דקל זה לפלני כרי שיאכל פירותיו רבריו קיימין שהרי הקנה להם הגוף לפירות והגוף דבר שיש בו ממש וכן כל כיוצא בזה

פרק אחד עשר

שכיב מרע שאמר נכסים או לבני אין הבנו בכללם היה לו בין אחד ובת או בן וכן הבן אעפ שהוא אמ לבני שהוא לשון רבים אין נותנין לא לבנו שהבן האחד נקרא בניו שכיב מרע שאמר נכסי לטוביה ומת ובא אדרד ששמו טוביא ואם אני הוא נוטלן ואם הוהוק שמו רב טוביא אינו נוטלן אם היה שכיב מרע גם בו וקודא בשמו נוטלן באו שנים לתבוע וכל אחד מהן מחזק שמו טובי אם היה אחד מהן תלמיד חכם תלמיד חכם קודם אין בהן תלמיד חכם והיה מהן שכן או קרוב הוא קודם היה אחד שכן ואדר קרוב שכן קודם שניהן קרובים או שניהם שכנים או שניהם תלמידי חכמים יעשו הדיונין כמו שיראה להם כל מי שרעתן נטפה שעל זה אמר נותנין לו וכן אם היו רבים שכיב מרע שאמר נכסי לפלני ופלני ופלני חולקין בשנה אפי הן ק אם נכסי לפלני ולבני פלני חולקי פלו נוטל מחצת

לא בעונתה כעין נשואי ראשון שזה כמו תנאי הוא אעפ
שלא פירש שעל רעת זה שלחה ואין בה משום ריבית אפי
שלח לו דינר והחזיר לו עשרה מותר שלא על מנת להוסיף
לו שלח ואין השביעית משמשתה שאינו יכול לנוש
אותו ולתובעו עד שישא כדרך שגש הוא ואין הבכור נוטל
בה פי שנים כשתחזור ליורשן מפני שהוא ראוי ואין הבכו
נוטל בראוי כמו שיתבאר במקומו השולח תשרה
לחברו או שנתן לו מעות נשמש ידו והוא ממאן ליקח וזה
נשבע שאי אפשר שלא תקח והפציר בו עד שלקח וכן כל
כיוצ בהן אעפ שלא פירש הרי לו מתנה ואינו יכול לחזור
הוא ולתבוע עד שיפירש שהוא מלוה וכן השלח לחברו
כדי יין וכדי שמן ופירו בעת הנשואין אין נגבין בכד מפני
שהיא גמילות חסדי ולא נאמרו דיני שושבינות לא במעו
בלבר

פרק שמיני

הסומא או את הפסח או את הגרם או את החושש בראשו
או בעינו או בידו או ברגלו וכיוצא בהן הרי הוא כבריא
לכל רבריו במקחו או בממכרו ומתנותיו אבל החול שתשש
כח כל הגוף וכשל כחו מחמת החולי עד שאינו יכול להלך
על רגליו בשוק והרי הוא נופל על המטה הוא נקרא שכיב
מרע ומשפטי מתנותיו אינם כמתנת בריא כיצד
שכיב מרע שצוה ואמר ליתן לפלני כך וכך בין בחול בין
בשבת בין כתב בין לא כתב וכו' הכל כשימו בכל מה שנתן
להם ואינו צריך קנין שרברי שכיב מרע ככתובין וכסודי
הן ורבר זה מרברי סיפרים ואעפ שאינו לא מרבריה
עשו אותה כשלתורה כדי שלא תטרף רעתו עליו כשירע
שאין רבריו קיימין לפיכך אם אמר קנו ממנו אפילו בשבת
קנין מבנו שזה הקנין אינו צריך ואי שכיב מרע צריך לום
אתם עדי לא כל השמע את רבריו הרי זה ער שאין אדם
משעה בשעת מיתה שכיב מרע שצוה לתת

מתנה לעובר שבמעיו אמו וכה העובר מפני שרעתו של
אדם קרובה אצל בנו כמו שבארנו אמר אם ילדה
אשתי זכר יטול כנה אם נקבה מאתי וילדה זכר נוטל מנה
ילדה נקבה נוטלת מאתי ילדה זכר ונקבה הזכר נוטל מנה
והנקבה מאתים ילדה טומטום ואנדרגינום נוטל כפחות
שבשניה שכיב מרע שאמרו לו נכסיו למי ואם להם דוכה
שיש לי בן או שאשתי מעוברת עכש שאין לו בן או שאין
אשתי מעוברת נכסיו לפלני וטרע שיש לו בן או שהיתה
אשתי מעוברת אעפ שהפילה או מת הבן אח כך אין מתנתו
ביתה כתנת שכיב מרע אינה קונה לא לאחר כיתה
ואי אחר זוכה ברבר שצוה לו בין במקרקעי בין במטלטלי
לא לאחר מיתה לפי מוציא לכתובת האשה ומוון האמנה
והבנות מיר אלו שצוה לתת להם שרדי במיתתו נתחייבם
הנכסין בכתובה ובמונות ולא שנתן להם לא יקנו לא לאחד
ביתה מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין
בין שהיתה במקצת נכסיו בין שהיתה בכל נכסיו חוששין
לה שכא לא נכר להקנותו לא בשטר והואיל ומתנה זו לא
תקנה לא לאחד מיתה אין שטר לאחר מיתה והרי המתנה
בטלה ואם קנו ממנו כדי ליפות כח המקבל כגון שכתוב
וקנינו מטט מוסיף על מתנה זו הרי היא קיימת שכיב
מרע שאם כתבו ותנו לפלני מנה ומת קודם שיכתבו ויתנו
לו אין סתבין ואין נותנין שמא לא נכר להקנותו לא
בשטר ואין שטר לאחר מיתה ואם אמר סגוב סרי
ליפות סו המקבל כגון שאם תנו מנה לפלו ואם תננו
ותנו לו חרי או סתבין וחותמין ונותנין לאחר מיתה

שכיב מרע שכתב כל נכסיו מתנה סתם ולא שיד כלום
אם עמד חודר ואפי קט מידו סרי ליפות את כחו בין
שחקו כל נכסיו לאחד בין שכתבם לפניו שומרה רעתו
הוא שלא נתן זה חבל לא שנתנו שלא קנו כלו לא לאחד
מותר שיד כלום לעצמו בין קרקע בין מטלטלין חרי זו
מתנה במקצת וסתמא במתנת בריא שקנה מופן חסדי
לפיכך אינו חודר והוא שקט מיר שמתנת שכיב מרע
במקצת צריכה קנין בין עמד בין לא עמד

בריא בשנתן סתם שהרי את אמרין רעתו ואומרין
הואיל ולא שיד לא נתכון אלא להקנות לו סחיים כמתנת
בריא אבל אם נתן לו המקצת בפירוש כמתנת שכיב מרע
שאינו לא לאחר מיתה אינו צריך קנין ואם עמד חודר ואם
לא עמד קנה זה המקצת ואם היה בה קנין לא קנה לא אם
כן היה מיפה כחו כמו שביארנו אל תטעה בשכיב מרע
שכתב כל נכסיו ופירש שנתן הכל מעכש והקב מחיים שאי
זה מתנת שכיב מרע לא כשאר כל מתנות הבריאים שאם
הגיע השטר ליד המקבל או שקנו מיר הנותן קנה הכל ואין
יכול לחזור בו הנותן מתנה כשהוא שכיב מרע וכתב בה
בחיים ובמות או מחיים ובמות בין בכל בין במקצת הואין
וכתו בו ובמו הרי זו מתנת שכיב מרע שו שכתו בה ובמו
שלא יקנה לא לאחר מיתה וזה שכתו בה מחיו סימן לישן
את רעתו שיהיה מחלי זה שכיב מרע שנתן הנכסים
שהרבר גלוי שהן כל נכסיו שיש לו הרי זה כמתנה במקצת
ואם קנו מירו ועמד אינו חודר חוששין אנו שמא נשאר
לו נכסים אחרים במדינת הים עד שיאמר כל נכסיו שהן או
או שהיה מוחזק שאין לו נכסים לא או ואחר כך תהיה
המתנה בכל שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים
רואין אם כמחלק כתבם מת קנו כלן עמד חודר בכלין ואם
כנמלך אחר ששייר חודר וכתב וקנו מירו על כל אחר ואחר
מת קנן סולן עמד אינו חודר אלא באחדון שהרי נתן לו כל
הנכסים הנשארים הכותב כל נכסיו לעברו ועמד
חודר בנכסיו ואינו חודר בעבר שהרי יצא עליו שם בין חודר
שכיב מרע שצוה מחמת מיתה כגון שהיתה רעתו
נושה שהוא מת ודאי ונכר רבר זה מכלל רבריו אעפ שקנו
מירו במקצתן אם עמד חודר והספרש בים והיוצ בשויה
והיוצ בקולד והמסוכ והוא שקפץ עליו החולי והכביר עליו
חליו כל אחר מארבעתן כמצוה מחמת מיתה והרי
רבריו ככתובין וכסודין ומקיימין אותן אם מת ואם נצל

ועמד אפי קנו מירו במקצ חודר כדי כל מצוה מחמת מיתה
שכיב מרע שנתק כחלי לחלי אם לא עמד ולא הלך
על כשענתו בשוק מתנתו מתנ עמד מן החלי שעה בו וכו'
החלי שמת מצנו והלך על משענתו אומרין אותו על פי
רופאים אם מחמת חולי הראשון מת מתנתו קיימת ואם
הלך בשוק בלא משענת אינו צריך אומר אלא בטלו
מתנותיו הראשונות מתנת שכיב מרע שאין
כתוב בה שמתוך החלי הזה שצוה בו מת ואין הערו מצוין
לשאל להם אעפ שהרי זה המצוה מת הרי המתנה בטלה
שאין מיתתו ראייה שמא מחלי שנתן בו המתנ נרפא ואחד
כך חלה חלי אחר ומת לפיכך הנכסים בחזקת הירושין עד
שיביא ראיה שמתוך החלי זה שנתן בו מתנה זו מת

פרק תשיעי

שכיב מרע שצוה ואמר לא תגלו מתנה זו ולא תודיעו בה
אדם לא לאחר מיתה הרי זו מתנה קיימת ואינה מתנה
מסירת שבעת שרקנה שהוא אחר מותו הרי אם גלו אותה
מצוה מחמת מיתה אינו צריך לומר גלו את המתנה
לא אעפ שהיא כתובה סתם אין חוששין לה שמא מסירת
היא שכיב מרע שצוה ואמר יטול פלני כל נכסיו או
מקצ נכסיו או יחזיק או יזכה או יקנה כולן לשון מתנה היא
וכן אם אמר יחזיק או ירש על פי שראוי ליורש הרי זה
קנה אמר יהנה פלני בן יעמד בהן ישען בהן לא קנה
שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחד אם אינו ראוי לירש
נוטלן משום מתנה ואם ראוי לירשו נוטלן משום יורש
ברא בשויה הירש הזה אחת מבנותיו או אחד מכלל בני
או אחד מכלל אחיו וכיוצא בהן משאר יורשין אבל אם
כתבו לאחד מבניו לא עשהו אלא אפטרופוס כמו שביארנו
פי שאמרו לו בשעת מיתתו נכסך לפי חן שמה לפלו
ואם לחן לא לפי ראוי אם ראוי לירש נוטלן משום יורש
ואם לאו נוטלן משום מתנה נכסיו לו בן שחן
תדירו בקדושה והואיל ואינו יורשו כמו שיתבאר במקומו
כך אינו יכול ליתן לו כל נכסיו כמתנת שכיב מרע לאחד

של בן מפני שרעתו של אר קרובה אצל בנו היו תלושין או שהגיעו להבצר הרי הן של יורשו עבר האב ומכר מכורין ער שימות וכשימות האב מוציא הבן מיר הלוקחות ואם היו שם פירו מחובדין שזין אותם ללוקח ונותן הבן רמיהם היו תלושין או שהגיעו להבצר הרי הן של לוקח עבר הבן ומכר אין ללוקח כלום עד שימות האב מכר הבן בחי האב ומת הבן ואחר כך מת האב כשימות האב קנה הלוקח שאין לאב לא פירות וקנין פירות אינו כקנין הגוף מתנת בריא שכתו בה מהיום ולאחר מיתה הרי הן כמתנת שכיב מרע שאינו קונה אלא לאחר מיתה שמשמע דברים או שאעפ שקנה הגוף מהיום אינו זוכה בו ואוכל פירות לא לאחר מיתה שטר מתנה שכתוב בה שיקנה פלני שרה פלני לאחר מיתה בין שהיה בשטר קנין בין שלא היה בו קנין כיון שכתוב בו זמן ובזמן זה חי היה הזמן מוכיח שחיים הקנה לו ואינו זוכה אלא לאחר מיתה שאלו היה בדעתו להקנות לו בשטר זה לאחר מיתה לא היה כותב בו זמן לפיכך אעפ שאין כתוב בו מהיום ולאחר מיתה קונה לאחר מיתה וזה שכתבין בכל המתנות והממכרות מעכשו ואעפ שיש בשטר הזמן להרויח הדבר כתבו בו אעפ שאינו צריך בריא שתנן מתנה וכתב בשטר מחיים ובמות הרי זו מתנה נמורה מחיים שהרי כתוב בו מחיים וזה שכתוב בו ובמות כמי שאומר מעתה ועד עולם וכמו נזון הטור הוא זה הצדיקים הנמורים ואנשי מעשה לא יקבלו מתנה מאדם לא בושתי בה ברוך שמו לא בנידבים והרי נאמר ושונא מתנת יחיה

הלכות שכנים

ענין אלו ההלכות לירע דין חלוקה הקרקעות בין השותפין וההקנת נזק כל אחד מהן משכנו ומבעל המצר שלו ודין בעל המצר ובאור כל הדינים אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

אחר הקונה מחברו חצי שרהו או שנים שקנו מאחד שרה או שירשו או שנתנה לה בכתב או שהחזיקו בה מן ההפקד או נכסו גר כללו של דבר כל שיש ביניהם שותפות בקרקע ובקש אחד מן השותפין לחלק ולישול חלקו לברו אם יש באותה קרקע דין חלוקה כופה את שאר השותפין וחל יין עמו ואם אין בה דין חלוקה אין אחד מהן יכול לנזק את חברו לחלוק וכן הדין במטלטלין ברא בשאין אחד מהן מכיר את חלקו כמקו שהן שותפין בו לא יר טולן משתמש בכל המקום אבל אם היה אחד מהן מכיר חלקו אעפ שאין בה דין חלוקה טפה כל אחד מהן את חברו להבדיל בין חלקו לחלק חברו אחד מן השותפין שאמר לחברו בנקום שאין בו דין חלוקה או ברבר שאי אפשר שחלקו כגון שפחה או כלי מטר לי חלקך בכך וכך או קנה ממני חלקי בשער הזה הדין עמו וכופין את הנתבע למכור לחברו או לקנות ממנו אבל אם אין התובע רוצה לקנות או לא ימצא במה יקנה אינו יכול לכוף את חברו לקנות ממנו אפי בשער הוול שהרי חברו יכול לומר לו אין רצוני שאקנה לא שאמטר לפי שני אחין אחד עני ואחד עשיר שהניח להם אביהם מרחץ או בית הסד אם עשאן האב לשכר השטר לאמצע כל זמן שירצו לעמו בשותפות עשאן לעצמן אינו יכול לטוף אחיו לשכור אותם לא משתמשין בהם כדרך שזשתמש אביהם והרי עשיר אומר לעני קח לך ותים ובא ועשה אתם בבית הכר קנה לך עבדים ויבאו וירחצו במרחץ ואין העני כופה את העשיר לקנות חלקו לא אם כן אמר לו קנה ממני או מטר לי וחריני לזה וקונה או מטר לאחריים וקנין הדין עמו אם כל אחד מהן אינו קונה לא חריני מוכר חלקי מוסרין אותה לאחר אמר כל אחד מהם אינו מכיר לא כל אחד מהן רוצה שיקנה חלק חברו או שאין אחד מהן רוצה לא לקנות חלק חברו ולא למכור חלקו לא ישאר שותפין בגוף היאך הן עושין אם היה המקום עשוי לשכר שוסרין אותו וחולקין

שכרו ואם אינו עשוי לשכר אם חצר הוא שוכני בה שנה שאי אפשר שישכנו שניה כאחת מפני חזק ראייה שהרי אין בה דין חלוקה ואי אדם עשוי לטרוח כל שלשים יום לפנות מחצר להצר לא משנה לשנה ואם מרחץ הוא נכנסין לה שניהם תמיד בכל יום וכן כל דבר שראוי להשתמש בו תמיד ואינו ראוי לשכר כגון מרחץ או מצע או ספר תורה אינו יכול לומר לו השתמש אתה יום ואני יום שהרי אומדין לו בכל יום אני רוצה להשתמש בו אחד השכר כהברו מקצת חצר או שרה שאין בה דין חלוקה או שנים ששכרו מקום אחד בשותפות כל אחד מהן יכול לכוף את חברו ולומר לו או שכור ממני חלקי או השכיר לי חלקך ואם יש בה דין חלוקה חולקין אי זהו דין חלוקה כל שאו יחלק לפי השותפין יגיע לפחות שבהם חלק ששם הכל קרוי יגלו אבל אם אין שם הכל נקרא על החלק אין בה דין חלוקה כיצר כל חצר שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות אינה קרויה חצר וכל שרה שאין בה כרי וריעת תשעה קבין אינה קרויה שרה וכל גנה שאין בה כרי וריעת חצי קב אינה קרויה גנה וכל פרדס שאין בה כרי וריעת שלשת קבין אינה קרויה פרדס

לפיכך אין חולקין את החצר עד שיהא בה ארבע אמות לכל אחד ואחד מן השותפין ולא את השרה עד שיהיה ביה וריעת ט קבין ולא את הגנה עד שיהא בה בו חצי קב לכל אחד ואחד ולא את הפרדס עד שיהא בו בית שלשה קבין לכל אחד ואחד ברא בארץ ישראל וכיוצא בה אבל בבבל וכיוצא בה אין חולקין את השרה עד שיהיה בח כרי חרישת יום לזה וחרישת יום לזה ולא את הפרדס עד שיהיה בה ששה ושלשו אילנות לזה כרי עבודת אדם אחר ביים אחר וטרה שמשקיף איתה בכלי עד שהא בה כרי שיכלא הפועל יום אחד לזה ויום אחד לזה אין חולקין את הטרקלין ולא את המרחץ ולא את השוכך ולא את בית הכרם ולא את הכרחה ולא את הטלית עד שיהא בכל חלק מהן כרי לזה וכרי לזה אם מרחץ חלקו עד שיהא בכל חלק מהן כרי מרחץ ואם שוכך עד שיהא כל חלק שיבך בפני עצמו וכן בטלית ובשאר כל הדברים אין בהן כרי לזה וכרי לזה מעלין אותו ברמים ויש לומר לחברו או בכור לי או קנה ממני אכר אחד מהן חלוק זה אעפ שאי החלקי שוים ואני אטול את הפחו וטול אתה את היתר אין שמעין לו שהרי אוב לו אין רצוני ליקח כתנה לא הואי ואין בה דין חלוקה בשוה הרי אנו מעלין ברמים

פרק שני

חצרות הכפרים שכל אחד ואחד בונה לו בית ונבצאת החצר שבין שני הבתים משותפת לכל בני הבתים הרי יש לכל פתח ופתח ארבע אמו לפניו ברחוב כל הפתח והנשא מן החצר אם יש בו ארבע אמות על ארבע אמות לכל שיתף ושותף חולקין אותה ואם לאו אין חולקין אותה שכל חצר שאין לה ארבע אמות על ארבע אמות אינה קרויה חצר כמו שבארנו כיצר היו שני שותפין לזה שנים בתים ולזה בית אחד זה שיש לו שני בתים מורדין לו מן החצר ארבע אמות לכל בית ובית על כל רוחב הפתח אפי היה עשר אמות וזה שיש לו בית אחד ונתנו לו ארבע אמות ברחוב פתחו לפני פתחו והנשא מן החצר אם יש בה שמונה אמות כרי שיהא לזה ארבע אמות על ארבע אמות ולזה ארבע אמות על ארבע אמות חוץ מן הפתחים יש בה דין חלוקה וחולקין פרות כוון אין בה דין חלוקה בית שיש לו פתחים רבים מכל רוחותיו יש לו ארבע אמות לכל רוח ואם יחד לו פתח אין לו לא ארבע אמות כנגד פתחו אכסדרה אם אפשר לו להכנס לתוכה במשאו אין לה ארבע אמות ואם לאו יש לה ארבע אמות שלא אמרו שיש לכל פתח ופתח ארבע אמות לא לפרק שם משאו בית שער או מרפסת יש להם ארבע אמות חוץ מן פתחיהם לפרפסת והכרפס פתוחה לחצר אין לה לא ר אמו לול של תרנגולי אין לו

וכל בניו מחצה ומעש באחר שאם לאשתו נכסי לך ולבניך
ואמרו חכמים תטול היא מחצה וכל הבנים מחצה
אמר לפלני ופלני ולבני פלני נוטלין בני פלני מחצה והשני
הראשונים מחצה שכיב מרע שאמר יחלק פלני בנכסי
ישול מחצה תנו חלק לפלני בנכסי ישול אחד משה עשר
ויש מי שהורה ישול רביע הנכסים שכיב מרע שאמר
תנו חלק לפלני בבור היין שיש לי ישול רביע היין אמר
תנו לו בה חלק לחברו הרי מעוט וישול שמינית היין אמר
תנו לו בו לקררה נוטל חלק משנים עשר מן היין אמר
תנו לו בו חלק לטפוח נוטל חלק משש עשר מן היין שבבור
שהרי גלה דעתו של חלק כועט נתכון ואין גומדין מן
השעורין האו לרין אחר שכיב מרע שאמר תטול
אשתי כאחד מן הבנים נוטלת כאחד מבניו ואם נולדו לו
בנים אחר הצואה מצטרפין עם או שהיו בשעת הצואה
ונוטלת חלק עם כלן כיצד היו שלשה בנים בשעת
הצואה ולאחר זמן נולדו לו שנים נוטלת כאחד מן החמשה
שהוא שתות כל הממון ואינה נוטלת עמהם לא בנכסים
שהיו לו בשעת הצואה אבל נכסי שבאו לו אחר זמן הצואה
אין לה בהן חלק שאין אדם מקנה דבר שלא בא ברשותו
שכיב מרע שאמר מטלטלין שיש לי לפלני טטל
כלי תשמישו אבל לא חטים ושעורים וכיוצא בהן
אמר כל מטלטלין שלי נוטל הכל והעברים בכלל המטלטלי
אבל לא רחים התחתונה וכיוצא בהן שהרי היא מחוברת
לארץ אמר כל המטלטלין נוטל אף רחים התחתונה וכיוצא
בהן שכיב מרע שאמר נכסי לפלני נוטל כל המטלטלין
וכל הקרקעות והבגדים והעבדים והבהמה והעופות והתפלין
עם שאר ספרים הכל בכלל הנכסים אבל ספר תורה יש בו
ספק אם הוא בכלל נכסים או אינו לפיכך אם תפסו אין
מוציאין מידו שכיב מרע שאמר תנו מאתיים זון לפלני
בכורי בראוי לו נוטלן ונוטל בכורתו אם בכורתו ירד על
העליונה רצה חלק בכורה נוטל רצה מאתיים זון נוטל וכן
אם אמר תנו מאתיים זון לפלנית אשתי בראוי לה נוטלן
ונוטלת כתובתה ואם אמר בכתובתה ידה על העליונה
אמר תנו מאתי זון לפלני בעל חובי בראוי לו נוטלן ונוטל
את חובו אמר בחובו אין לו לא בחובו שכיב מרע
שאמר תנו ד מאות זון לפלני וישא בתי הרי זה כבי שנתן
לו שתי מתנות כל אי זה מהן שירצה יקח לפיכך אם רצה
ליקח המעות ולא ישא הבת יקח אבל אם אמר יקח
בתי ותנו לו ארבע מאות זון הרי זה תנאי ולא יזכה במעות
עד שיקח הבת שכיב מרע שאמר תנו ארבע מאות
זון לבתי בכתובתה או לכתובתה אם דרך אגשי העיר
להוסיף בשוכת הנרוניא ולכתוב שוה מנה בכאתים אינה
נוטלת לא מאתיים זון שהרי לא אמר ד מאות זון סתם לא
בכתובתה כלומר תנו לה מה שתהיה שומתו בכתובתה
ארבע מאות זון אמר תנו נרוניא לבתי כך וכך בגדים כך
וכך כלים וזו הבגדי והכלי אחר כן הוקדו הריוח ליתומים
ונתנין לה כשער הוול וכן אם אמר תנו ארבע מאות
זון רבי היין לבתי והוקדו היין הריוח ליתומים ונתנין לה
ארבע מאות זון מעשה באחר שהיה יצא בקולר
ואמר תנו לפלני ארבע מאות זון מהיין שלמקום פלני
ואמרו חכמים ישול ארבע מאות זון מרמי אותו היין שלא
נתכון זה ליתן לו מן היין משקל ארבע מאות זון ולא נתכון
לא לרמים זה שיחוק כרו ליתת את סו ושוב מעשה
באחר שאם הדקל לבתי ותנו שני חצאי דקל אכרו חכמו
תטול חשני חצאים שלא נתכון חס שקלא דקל ושוב
מעשה באחר שאם תנו לפלו בית המחזיק מאה סו ונמצא
חבית שיש לזה המצוה מאה ועשרים ואכרו חכמים זכת
בבית זה שהדברים כדצונו שפנתו לזה חיתת של חיתתן
בעין יפה נתן וכן כל כיוצא בדברים אלו שכיב מרע
שאמר תנו לבני שכל בכל בית או שאמר אל תתנו להם
אלא שקל ונמצא שאינו מספיק להם אלא סלע בכל שבת
נותנים להם כל צרכן שלא נהפון זה להדעיב את בניו לא
לו אתם שמה יחיו בהוצאה יותר כדאי שכיב

מרע שצוה ואם אל תמפרוהו אין סופרי אותו אל תקברוהו
מנכסיו אין שומעין לו שיחום על סמון בניו ויפיל עצמו על
הצבור שאסור להניחו בלא קטורה אלא טפין את הירושין
לקברו מנכסיו

פרק שנים עשר

שכיב מרע שאמר בני פלני ירשני הרי זה יורש אותו
לברו ולא ירשוהו שאר הבני וכן אם אמר על בת בין הבני
או אח בין האחין או שאר יורשי דבריו קיימין אבל הכריא
אין דבריו קיימין שכיב מרע שאמר נכסי לפלני
ואחריו לפלני אין לשני לא מה ששייר ראשון ואם היה
הראשון ראוי ליורשו כגון שהיה בן מכלל הבנים אין לשני
כלום שכל לשון מתנה ליורש הרי היא בלשון ירושה וירש
אין לה הפסק ואעפ שאמר ואחריו לפלני אבל הכריא
שנתן מתנת בריא על דרך זה וכתב לזה נכסי לך ואחריו
לפלני אין לשני לא מה ששייר ראשון בין שהיה הראשון
ראוי ליורשו בין שלא היה ראוי ליורשו שכיב מרע
שאמר נכסי לך ואחריו לפלני והיה הראשון ראוי ליורשו
ופירש ואמר לא משום ירושה אני נותן לך שאין לה הפסק
לא במתנ והרי הפסקתיה השני קונה מה ששייר הראשון
לפי אס נתן המעות על יד שלישי או שאמר תנו לבני שקל
בכל שבת ולא משום ירושה אני נותן להם והנשאר מן
הנכסי אחר מותם יהיה לפלני אין נותנין להם אלא שקל
אעפ שאינו מספיק להם נכסי לפלני ואחריו לפלני מת
ראשון קנה שני מת שני הרי או שליורשי השני מת שני
בחיי ראשון יהיו הנכסים שליורשי ראשון ואעפ
שאין לשני לא מה ששייר ראשון אסור לראשון למסור
וריתן גופו לא אוכל הפירות עד שימות ויזכה השני ואם
עבר הראשון ומכר ונתן במתנה אין השני מוציא מיד
הלוקחות שאין לשני לא מן הגוף ולא מן הפירו לא הנשא
וכל הפשיא עצה לראשון לכבוד נקרא רשע ואפי הו בהן
עברים והציאן הראשון לחירות או כלים ועשאן תכרימן
למת מעשו קיימין ברא בשמכר הראשון או נתן
מתנה לאחריו אבל אם מכר הראשון או נתן לבנו מתנה
או לאחר מיורשיו לא עשה כלום וכן אם נתנו מתנת שמי
מרע אפי לאחרים לא עשה כלום שאין מתנת שכיב מרע
קונה אלא לאחר מיתה וכשימות יקנה השני היה
היב על הראשון או כתובת אשה ובאו לבד להפרע מנכסי
או אעפ שהראשון קיים אין בר מגבין אותם מגוף הנכסים
לא מן הפירות בלבד שמין להם מת הראשון ובא
ביעל חובו ואשתו לגבות מנכסים או אין סנכין להם כלום
אפי עשאן אפותיקי או שיחרן לאשתו בכתובתה אינן גובי
מנכסים או כלום לא הרי הן שלשני שכיב מרע שאם
לאשה פנויה נכסילך ואחריו לפלני ועמדה ונשאת בעל
לוקח הוא ואין השני מוציא מיד הבעל שכונן שוכת בנכסי
על תנאי זה כשהו נשואה נמצא כלא אמ לה בפירוש אחריו
יקנה פלני לא הבעל לפיכך אם מכרה נכסים אלו
כשהיא תחת בעלה ומתה תחת בעלה יעמדו נכסים ביד
הלוקח שאם יוצא הבעל מיד הלוקח מפני שזכרה
כשהיא נשואה הרי השני מוציא מיד הבעל והלוקח חוזר
ומוציא מיד השני שהרי מכרה לו ואין לו אלא מה ששיד
ראשון ואי בשלשתן מי שהתני סמון לא הלוקח ולפי תעמד
בידו מעשה באחר שאמר נכסי לאמי ואחריו ליורשה
והיתה לה בת נשואה ומתה הבת בחיי בעלה ובחיי אס
אביה ואחר כך מתה הוקנה ואמרו חכמים אין הבעל יורש
ונתן נכסים מפני שהן ראוי לאשתו ולא זכתה בהן והאשה
לא אחר שמתה אבל אם הניח הבת בן או בת והו
יורשין הנכסים שמשמע יורשו ואפי יורשו יורשו ואלו
אמר וכשתמו הוקנה חיי חן לבתי מעכשו היח הבעל יורש
ואין אחר פיתת אשתו חסות נכסיו לבנו ולחבר
מותו הרי הגוף של בן זמן חשמד והפירו לאב עד שימת
לפיכך האב אינו יכול למכור מפני שהן נתונן לבן והב
אין יכול למכור מפני שהן ברשות האב
מת האב והניח פירות מחוברים לקרקע חיי ה

ואחר רוצה להשקות תחלה כל המתגבר וכה ובור הקרוב
לאמה מתמלא ראשון מפני ררכי שלום

פרק רביעי

מי שהיתה לו עליה למעלה מביתו של חבירו ונפל כותל
מכותלי הבית אין בעל העליה נותן לו כלום ביציאותיו
וכופה את בעל הבית לבנות כשהיה אבל אין בעל הבית
טופה לבעל העליה לבנות כותל עליה שנפל והתקרה של
בית הרי היא של בעל הבית והמעויבה שעל התקרה הרי
היא של בעל העליה נפלו שניהם הבית והעליה הרי
שני גם חולקין בעצים ובאבני ובעפר ואם נשתברו מקצת
האבנים רואין אי זו ראויה להשתבר אם אבני הבית או
אבני העליה ודבר זה ידוע מדרך הנפילה אם נפל העליון
על התחתון והרסו אם נשמש התחתון ונפל העליון ונהרס
ואם אינן יודעין כיצד נפל חולקין האבנים השלמות
והשבירות אם בעל העליה לבעל הבית לבנות כרי שיבנה
עליתו על גביו והוא אינו רוצה הרי בעל העליה בונה את
הבית כשהיה ויושב ודר בתוכו עד אשר יתן כל יציאותיו
ואחר כך יצא ויבנה עליתו אם רצה ואם אין אחר מהן
יכול לבנות בעל העליה נוטל שלישי הקרקע ובעל הבני שני
שלישים רצה בעל הבית לבנות ביתו בונה ביתו כשהיה
ואם בא לשנות בכתלי אם חוק אותן והרבה ברהבן יותר
ממה שהיו שומעין לו רצה למעט ברחבן או לפחות מחוקן
כגון שהיו אבניו ובקט להחזיר לבניו וכיוצ בהן שומעין לו
בא לטנו את התקרה לקורו כברי וחוקן שומעין לו לפחו
ברחבן פחות ממה שהיו אין שומעין לו הרבה בתלונות
או שהוסיף בגובה הבית אין שומעין לו מיעט בחלונו או
שזיעט בגובה הבית שומעין לו וכן בעל העליו בונה אותה
אם רצה כשהיה ואם בא לשנות הסתלו להרחיבו ולהחזיק
אין שומעין לו מפני שהוא מכביר על כותל התחתון אבל
למעט שומעין לו וכן בקורת תקרה העליונה אם שנה
אותה לקלים ממה שהיו שומעין לולכבדים מהן אין שומעין
לו הרבה בחלונות או שזיעט בגובה העליה שומעין
לו אבל אם מיעט בחלונו או הרבה בגובה אין שומעין לו
נתדלדלו קורות הבית ויררו לאייר הבית אם הגיעו
לתוך עשרה טפחים סותר ובונה ואם לא הגיעו יכול בעל
העליה לעכב עליו ואפי אמר לו בעל הבית אני אשכור לך
מקום כרי שתדור בו עד שאתקן התקרה אין שומעין לו
שהרי אמר לו אינו רוצה שאטרח ממקום למקום כרי
שתתקן את ביתך התנו ביניהם דבר זה אם נמצא
בגובה הבית כרי שיקח אדם חבילה בינוני על ראשו ויבט
בה תחת קורו או שנעמקו אינו סותר ואם אינו יכול להכני
בה עד שיכופ את ראשו סותר ומתקן ובני ואין בעל העליו
יכול לעכב שהרי התנו ביניהם תחלה בית הבר שהוא
בנוי בעובי ההר ונגת אחר על גביו ונפחתו שמי בית הבר
בארבעה טפחים או יותר הרי בעל הגנה יורד וזרע למטה
עד שיעשה זה לבית ברו כיפין ויתקן העליו קרקע גנתו
וידוע כל גנתו שתי גנות זו על גב זו והירק בנתים בגובה
עובי הארץ שביניה כל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטו
איתו מעקריו הרי הוא שלו ובלבר שלא יאנוס את עצמו
והשאר של תחתון היה מגיע לטפו ואינו מגיע לעקרו לא
ישול העליון ואם נטל אין מוציאין אותו מידו אבל האלן
העומד על המצר אעפ שהוא נוטה לתוך שדה אחר מהן
הרי שניהם חולקין בפירותיו

שטף נהר את זתו ושתלם בתוך שדה חסדו ואמר
הלה ויתני אני נוטל אין שומעין לו משום ישוב הארץ לא
ינצרו במקומן ואם עקרו הנהר בגושיהן כששתלן וחלקו
הפירו בעל השדה עם בעל הזתים כל שלש שנים ולאחר
שלש הכל לבעל השדה ואם לא נעקרו בגושיהן הכל לבע
הדקק מיד כיוצא בו המוכ ויתו לעצו אם פסק עמו לקיץ
כל הפירות שיעשו הרי הן לבעל הדקקע ואם התנו עמו
לקיץ כל זמן שירצה כל הפירות שיוציאו לבעל העצו מר
סתם אם עשו פחות מרביעית לסאה חוץ מן ההוצאה הרי

אלו של בעל הזתים עשו רביעית לסאה חוץ מן ההוצאה
הרי אלו יחלוקו

פרק חמישי

חצר השותפין כל אחד מהן כופה את חברו לעשו בה בית
שער ודלת וכן כל הרברי שהחצ צריכה להם צור גדול או
דברים שנהגו בני המדינה לעשותם אבל שאר הרברים
כגון ציור וכיור וכיוצ בו אינו כופהו עשה אח מהן מעצמו
יגלה השני דעתו שניה לו במה שעשה חברו מגלגלין עליו
אם את הכל ונותן חלקו בהוצאה מי שיש לו בית בחצר
אחרת בני החצר משעברין אותו לעשות עמהם דלת ונגר
ומנעול אבל בשאר הרברים אין משעברין אותו ואם היה
שרוי עמהם באותה חצר משעברין אותו על הכל
אחר מן השותפי בחצר שבקש להעמי בה בהמה או רחיס
או לגדל בה תרנגולין חברו מעכב עליו וכן שאר הרברים
שאין דרך אנשי המקו לעשותן בחצרותיהן בטלן השותפי
מעכבין זה על זה חוץ מן הכביסה לפי שאין דרכן של בני
ישראל להתבונן על גב הנהר אחר חצר השותפין
ואחר מבני שאינו מפולש כל בני המבוי מעכבין זה על זה
שלא להשתמש במבוי אלא בדברים שדרך בני המדינה
להשתמש בהן במבואות אחר מן השותפין בחצר
שהעזיר בה בהמה או רחיס וכיוצא בהן בחצר ולא מיחה
בו שותפו הרי זה מעכב עליו כל זמן שירצה ואם העמיד
בפני בהמה זו וכיוצא בה מחיצה גבוהה עשר טפחי החזיק
שהשותפין מקפידין על המחיצה והואיל והניחו מחל
ברא בחצ השותפין אבל בחצר חברו אפי העמיד בהכתו
ועשה לו מחיצה לא החזיק שהרבר ידוע שאין זה לא דרך
שאלה והוא הדין לכל מעמיד תנור וכירים ומגדל תרנגולין
וכיוצא בהן שאם תאם החזיק אין לך אדם שמשאיל כקום
לחברו אחר מן השותפין שבקש לפתוח לו חלון בתוך
ביתו לחצר וחברו מעכב עליו מפני שמסתכל בו ככנו ואם
פתח יסתמו וכן לא יפתחו השותפי בחצרן פתח בית כנגד
פתח בית או חלון כנגד חלון אבל פותח אדם לרשו הרבו
פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון מפני שאמר לו הריני
כאחר מבני רשות הרבים שרואין אותך ואעפכ לא
יפתח אדם חנות כנגד פתח חצר חברו שיה הזק קבועתבי
שהרי בני השות הרבים עוברים ושבים וזה יושב בחנותו
כל היום ומביט בפתח חברו אחר מן השותפין בחצר
שלקח בית בחצר אחרת אינו יכול לפתוח פתחו להצר
השותפין שלו אפילו בנה עליה על גבי ביתו לא יעשה לה
פתח לתוך החצר לפי שמרבה עליהן את הדרך נעשה כמי
שצוה לזה שכן אחר ונעשו לו שכני הרבה אבל פותח הוא
פתח עליה לתוך ביתו ואם רצה לחלוק חדרו לשנים חולק
מכאן אתה לכד שאחר מן השותפין שהביא אצלו לביתו
אנשי בית האחר יש לחברו לעכב עליו מפני שמרבה עליו
את הדרך וכן השומר ביתו לבעל בית ואחר הביא עמו
קריביו או סוורעיו לשכון עמו כאחר בבית זה הרי המשכי
מעכב עליו היה פתח שלאחר מן השותפין קטן אינו יכול
להרחיבו שהרי שותפין אום לו בפתח קטן אינו יכול להסתר
מסך בשעת תשבישו ואינו יכול להסתר ככך בפתח גדול
ואם היה הפתח גדול לא יעשו שנים שהרי אמר לו בפתח
אחר אני יכול להסתר בשנים אינו יכול אבל מי
שהיה לו פתח קטן לרשות הרבים ורצה להרחיבו או היה
רחב ורצה לעשותו שני אין חברו שכנגדו מעכב עליו ואין
צריך לומר בני רשות הרבים שאינן יכולין לעכב עליו
כופין בני מבוי זה את זה לעשות להן לחי או קרחה
למבוי מי שיש לו פתח למבוי אין בני מבוי ספין אותו
לעשות דלת למבוי שיכול לומר רצוני שאבנם בחבילתי עד
פתחי ומבוי המפולש לרשות הרבים ובקשו בני המבוי
להעמיד להם דלתות בני רשות הרבי מעכבין עליהם מפני
שפעמים דוחקין הרבים ונכנסין בו מי שבקש
לפתוח פתח במבוי שאינו מפולש בני מבוי מעכבין עליו
מפני שמרבה עליהן את הדרך ואם היה מבוי מפולש פתח

אלא ארבע אמות בית חציו מקורה חציו שאינו מקור
בין שקרויו לפניו בין שקרויו כלפי חוץ אין לו ארבע אמו
בית סתום יש לו ארבע אמות פרץ את פניו אין
לו ארבע אמות בית שאין לו ארבע אמות על ארבע
אמות אין לו ארבע אמות בחצר לא אם כן יש בחצר ארבע
אמות לזה וארבע אמות לזה ער פתח הבית הזה חולקין
והובל שלחצר מתחלק לפי הפתחים אבל אכסניא של מלך
לפי בני אדם השותפין שרצו לחלק רבד שאין בו
דין חלוקה אעפ שאין שם חולקין ובמבתי
הקודש אעפ שרצו לא יחלקו ברא בכרך אחר אבל בשתי
מדינות חולקין מקום שאין בו דין חלוקה שרצו
שותפין לחלקו אעפ שקנו מירם כל אחר מהן יכול
לחזור בו שזה קנין דברים הוא כמו שבארנו אבל אם קנו
מירם שזה רצה מרוב פלני וזה רצה מרוב פלני אינו יכול
לחזור בהם וכן אם הלך זה בעצמו והחזיק בחלקו וזה
בעצמו והחזיק בחלקו אעפ שלא קנו מירם אין אחד מהם
יכול לחזור בחברו האחין שחלקו ועשו ביניהם גורל כיון
שעלה גורל לאח מהן קנו מלן בהניה שנעשית להם ששמינו
זה מזה לרבר שהסכים עליו גמר כל אח מהן ומקנ לחברו
האחין שחלקו חיי הן כלקוחות זה מזה ואי להם ררך זה על
זה ולא סולמות זה על זה ולא חלוטות זה על זה ולא אמת
המי זה על זה שכיון שחלקו לא נשאר לאח מהן זכות בחלק
חברו לפיכך יש לומר לאחין כשהיתה השרה סלה לאחד
היה מעביר בה אמת המים הוית ממקום למקו אבל עתה
שנעשה זה חלקי יש לי להסיר אמת המים מעלי וכן סתם
החלוק השקוף על חלקו ובונה בצר הסולם אעפ שהוא
מבטל תשמיש והוא הדין בשנים שקנו שרה מאחד
וחלקו לא נשאר לאחד מהן זכות בחלק חברו ומפסיק אמת
המים בחלקו וסותם החלוטות אבל שנים שקנו שרה
משני אנשים או משני אחים אין לאחד מהן להפסיק אמת
המים ולא לשנות רבר מן הנקיים שהחזיקו בהן הסוכרין
חצר השותפין שיש בה דין חלוקה או חלוקה או חלוקה
ברצונם אעפ שאין בה חלוקה יש לכל אחד מהן לכוף את
חברו לבנות הכותל באמצע כרי שלא יראה חברו בשעה
שמשמש בחלקו שהוק ראייה חזק הוא ואין לו חוקה
בהצר לא אעפ שעמדו כך שנים רבות בלא מחיצה כופהו
לעשות מחיצה בכל עת שירצה החב סקום הסתל משל
שניהם וכמה יהיה רחבו הכל כמנהג המדינה ואפילו רגע
לעשות מחיצה ביניהם בקני ובחזין ובלבד שלא יהיה בין
אחד שישתקל בו ויראה את חברו כמה גובה הכותל
אין פחות מארבע אמו וכן בגנה כופהו להבדיל גגות מגנת
חברו במחיצה גבוהה עשרה טפחים אבל במקנה אין צריך
להבדיל בקנייתו מבקעת חברו אלא במקום שנהגו רצת
לחברו בקנייתו מבקעת חברו סתם לתוך שלו ובונה ועושה
חזית כמו גסה בסיד סחוק כרי להודיע שהסתל שלו לפי
אם נפל הסתל המקו והאבני שלו ואם עש מרעת שניהם
ביניהם הסתל באמצע ועושה חזית מכאן ומכאן לפיכך אם
נפל הסתל המקום והאבנים של שניהם המוכר גנת
לחברו סתם והיתה מערבת עם גנות אחרות טפין את
החוקה לבנות את הכותל ביניהם ואפי במקום שנהגו שלא
לגדור בגנות אבל אם ספר מקעת סתם אין מחייבין אותו
לגדור לא במקו שנתנו מקום שנתנו לבנות כתיב הסוכרין
בביתו או בגנות באבנים שאין נזית זה נותן ג טפחים וזה
נותן ג טפחים בגזית זה נותן טפחים ומחצה וזה נותן טפחים
ומחצה בכפיים זה נותן זה טפחים וזה נותן ג טפחים בלכנים
זה נותן טפחים ומחצה זה נותן טפחים ומחצה וכל השיעורין
האל עבדי הכותל עם הסוד וחזאל ומקום הסתל משל
שניהם אם נפל הכותל חיי המקו והאבני של שניהם ואפי
נפל לרוב אחד מהן או שפנה אחד מהן את כל האבנים
לדשות ופעם שספר לו חברו חלקו או נתנו לו בסתם אינו
נאמן לא חייבין ברשות של שניהם ער שיפית היתה

פרק שלישי

כותל חצר הסוכרין בין שני השותפין שנפל יש לכל אחד
משניהן לכוף על חברו לבנותו ער גובה ד אמות כרי שלא
יראו זה את זה אבל יתר על ד אמו אין מחייבין אותו רצה
האחד והגביה הכותל על ארבע אמות אם בא ובנה כותל
אחר גבוה כגור הסתל שביניהן מחייבין אותו ליתן חלקו
בגובה שכנגד כתלו כיצר בנה אחר כותל שביניהן
והגביהו עשר אמות ובא חברו ובנה כותל אחר כנגדו או
בצרו לעשו לו בית והגביה הכותל האחר שש אמו מחייבין
אותו ליתן חלקו בשתי אמות שהוסוף על ארבע אמו שהרי
נראה שמעשיו שהוא רוצה בהן וכן אם חקק בראש
הכותל שביניהן מקום להניח בו הקורו או שכנה עליו קורה
גדולה שהקורות נשענין עליה מחייבין אותו ליתן חלקו
בגש האמות טלן שהוסוף חברו על הארבע אמות אעפ
שלא בנה כל הכותל שהרי גלה רעתו שהרי רוצ בכל גובה
הזה אחד מן השותפין שכנה הכותל שסוכרין בינו
ובין חברו ער ארבע אמו ותבע חברו ליתן חלקו בהוצאה
ואמר נתתי חלקי הרי זה בחוקת שנתן ונשבע הסת שנתן
ונפטר ער שיבא ראייה התובע שלא נתן אבל אם
בא לתבוע אותו ליתן חלקו בהוצאת שאר הגובה שהוסוף
על ארבע אמות מפני שסמך לו או כנגדו ואמר נתתי אינו
נאמן לא חברו נשב בנקיטת חפץ שלא נתן לו ונוטל כמנו
כדין כל הנשבעין ונוטלין ער שיבא ראייה זה שנתן לו
מי שהיה לו חרבה בין חרבות חברו ועמד חברו
וגרד רוח ראשונה ושניה ושלישית ער שנמצאת חרובה זו
בישלת רוחותיה גרודה אין מחייבין אותו ליתן מן ההוצאה
בלום שהרי לא הועיל לו והרי חרבתו פתוחה לרשות
הרבי כשהיתה לפי אם נרד לו רוח רביעית ער שנמצאת
חרבתו סוקפת נרד מגלגלי עליו את הכל ונותן חצי הדין
שהוציא זה בארבע רוחות ער ארבע אמו ובלבד שיהיה
מקום הכותל של שניהם אבל אם היה הכותל של זה שכנה
ובחלקו בנה יראה לי שאין מגלגלין עליו אלא דבר פיעץ
כמו שיראו הדיינין שהרי אינו יכול להשתמש בכתלים
וכן אם הניקף עצמו הוא שגרר רוח רביעית הרי
גלה רעתו ונותן חצי ההוצאה של שלש רוחות אם היו
הכתלים של שניהם וכן כל כיוצא בזה וכן שני בתים זה
בצר זה והיו גביהן עשויין לדירה אפי היו בשני צדי רשת
הרבים זה עשה מעקה לחצי גגו שהוא רר בו וזה עושה
מעקה לחצי גגו וזה שלא כנגד זה ומעדיף כרי שלא
יראו זה את זה ואעפ שבני רשות הרבים רואין אותו יכול
כל אחר לומר לחברו אלו אין רואין אותו אלא ביום בעת
סאימור על גבי ואתה רואה אותו תמיד גג הסמך
לחצר חברו עושה לו מעקה גבוה ארבע אמות אבל בן ג
לגב משאר הגנין אינו זקוק לארבע אמות שאין בני אדם
רדין בגנות לפיכך אין בגנות חזק ראייה אבל צריך לעשו
מחיצה בין שני הגנין גבוהה עשרה טפחים כרי שיתפסם
אוחו הגב אם נכנס ברשותו שתי חצרות זו למעלה
סוז לא יאמר העליון הריני בונה מכנגדי ועולה לא בינים
שניהם מלמשה ועולה ובונה העליון לבדו מכנגדו ומעלה
ואם היתה חצר למעלה מגו של חבירו אין העליון זקוק
לחתון כלל מי שהיתה סתלו סוכך לגנת חברו
ונפל ספין אותו לפטת אבניו אם לו הגיעוך וחרו חן שלך
אין שומעין לו ואם רצה סתן בעל הגנה ואמר לו חן אם
פנה אתם קנה ואינו יכול לחזור בו ואפי אם ריך
יצאיתוך ואפול אבניו אין שומעין לו אבל אם לא פנה לא
קנה שלא אמר לו לא לדחותו חמש גנות הסמפיקת
מים ממעין אחר וניגלללל המעין סלן מתקנת עם העלית
נמצאת חתונת מתקנת עם סלן ומתקנת לעצם וחרוש
אינה מתקנת עם חשניה ולא מהשניה ולמפת וכן חפש
חצרות שספיקו מים לכיב אחר ונתקללל המב סלן
מתקנת עם החתונת נמצאת העליונה מתקנת עם סלן
ומתקנת לעצמה החתונת אינה מתקנת עם השנית ולא
משניה ולמעל בני הגור משקין על הסוד רצה אחר סתן
לסוד כרי שיהודר לו המים וישקף תחלה ואחר כך יתן

לפתוח לא מפני שהיא קטנה וגבוהה אבל שתזויק עלי ער
 שארחיק הבנין לא הנחתי ברא בשפתחה לתשמיש
 או סרי שיכנס בה הרוח אבל אם פתחה לאורה אפי היתה
 קטנה ביותר הואיל ולא ערער החויק ואין בעל החצר יכול
 לבנות כנגדה או מצדיה ער שירחיק ארבע אמות סרי
 שלא יאפיל עליו שהרי מחל לו על האורה וכן מי
 שהיתה לו חלון מוחזקת ובא חברו ובנה כנגדה או מצדו
 בלא הרחקה או סתמה ושתיק בעל החלון אינו יכול לחזור
 ולערער לפתוח החלון או להרחיק הבנין שכיון ששתיק מחל
 שאין אדם עשוי שסותמין אורו בפניו ושתיק אלא אם כן
 מחל מי שהיו לו חלונות למטה בכותלו ובא חברו
 לבנות בפניהן ואמר לו אני אפתח לך חלונות אחרות בכותל
 זה עצמו למעלה מאלו הרי זה מעכב עליו ואמר לו בעת
 שנתפתח החלונות תרעיד את הכותל ותקלקל אותה ואפילו
 אמר אני אסתור כל הכותל ואבנה אותו לך חדש ואעשה
 בה חלונות למעלה ואשזור לך בית שתרור בו ער שאבנה
 יכול לעכב עליו ואומר לו אין רציני שאטרח ממך למקום
 לפיכך אם לא היה שם טורח כלל ואינו צריך לפנות
 אינו יכול לעכב עליו וכופין אותו שיהיה חברו סותם חלון
 זה שלמטה ממנו ועושה לו חלון שלמעלה שוו מרת סרו וכן
 כל דבר שזה נחנה בו ואין חברו מצטור ואין חסר כלום
 כיפין עליו אבל בעל החלונות שרצה לשנות מקום
 חלונות בין למעלה בין למטה אפי היתה גדולה ואם אפתח
 יחדית קטנה ואסתו זו בעל החצר מעכב עליו וכן אינו יכול
 להחזיק בחלון כל שהוא שני אחין שחלקו חצר
 מיעתן וישו הבנין והעצים זה כנגד זה ולא השגוחו על
 שיסת האיר והגיע לאחר מהן בחלקו תרביץ החצר ולשני
 האכסדיה אם רצה בעל החצר לבנות כותל בסוף חלקו בונה
 בעני האכסדרה ואעפ שאפיל עליו שהרי לא שמו האויר

פרק שמיני

הסבקש להוציא ויו מסתלו על אויר חצר חברו כל שהוא
 בעל החצר מעכב עליו שהרי מויקו בראיה בעת שתולה
 בו ומשתמש בו הוציא את הויו ולא מיחה בו לאתר בעל
 החצר הרי החויק בעל הויו היה בויו טפח החויק
 באויר החצר כנגדו ואם רצה בעל החצר לבנות תחת הויו
 ולבטל תשמישו בעל הויו מעכב עליו ואם אין בויו טפח
 לא החויק באויר החצר וכל עת שירצה בעל החצר לבנות
 תחתיו ולבטל תשמישו שלויו בעל הויו יכול לעכב עליו
 היה הויו שהוציא רחבו טפח ומשך באויר חצרו
 שלחברו ארבעה טפחים ולא מיחה בו החויק בארבעה על
 ארבעה ואם רצה להרחיב את הויו ער שיעשה ארבעה על
 ארבעה הרי זה מרחיב ואין בעל החצר יכול לבנות באויר
 חצרו תחת הויו כלו לא אם כן הניח לו תחתיו גובה אויר
 עשה טפחים סרי שישתמש בויו המעמיד סולם
 קטן שאין לו ארבע חוזקו בצד כותלו בתוך חצר שלחברו
 או בתוך שדהו לא החויק בנוק זה וכל זמן שירצה בעל
 החצר בונה בצד סולם ומבטל תשמישו ואם היה סולם
 גדול שיש לו ארבע חוזקין או יתר החויק ואם בא לבנות
 ולבטלו בעל הסולם מעכב עליו ער שירחיק כשעור שהרי
 מחל לו להעמיד סולם גדול לפי כשיבא בעל הגג להעמיד
 סולם גדול בעל החצר יכול למחות סרי שלא יחויק עליו
 אבל אם העמיד סולם קטן אינו יכול למנעו שחרי אומרון
 לו אין עליך העסר בוח כל זמן שתראה תשלנו
 הרצה להוציא צנור על חצר חברו סרי שיקלח שם המים
 או שישח מוחילה על סתלו סרי שיהיו המי נוחלק ויורדי
 לחצר חברו בעל החצר מעכב עליו ואם לא מיחה בו החויק
 זה כצנור רצה אחר כך לסתום הצנור בעל החצר מעכב
 עליו שבטם שהחויק בעל הגג לשפוך מימיו לחצר חברו
 כך חריו בעל החצר שיהי מימי גגו של חברו באין אצלו
 לדשיתו רצה בעל הגג לעקור הצנור מצד זה ולחזור
 בצד אחר או שחיי ארוך ורצה לקצרו אין בעל החצר יכול
 לעכב עליו שלא החויק לא במימי הגג והרי הם באי אצלו

מכל מקום וכן אם רצה בעל החצר לבנות תחת הצנור
 אין בעל הגג יכול לעכב עליו שאין הצנור עשוי בתשמיש
 בויו סרי שיחוי באויר החצר שאינו עשוי לא לקלוח המי
 מי שהוריד מי גגו על חצר חברו ולא מיחה בו
 והחויק בדבר זה אם המים מנטפין ורצה לקבצם למקום
 אחר ולעשותם צנור עושה וכן אם היו באין דר צנור ממקו
 אחר וחלקו על רוחב הכותל והחויק נוטפין עושה ואפילו
 לבנות על גגו כמין צריף ער שירדו המים במהרה לחצר
 חברו בונה שהרי החויק מימיו על זה לירד לחצר חברו
 כותל שבין ראובן ושמעון אם היו שותפין בה שניהם
 משתמשין בו זה חופר מצד זה ומכני קורותיו כל שהן וזה
 חופר מצד זה ומכנים קורותיו היה הכותל של ראובן
 לכרו אין שמעון יכול להשתמש בו חפר שמעון בכותל
 זה והכנים בה קורה אחת ושתיק ראובן ולא מיחה בו
 החיו במקו הקורה אפי היתה קטנה ורצה שמעון להחליפה
 בקורה גדולה ועבה מחליף היתה הקורה כוכת עראי
 כל שלשים יום לא החויק בה סתם שהרי ראובן אוכר לא
 בראיתו והנחתוך לא מפני שהוא עראי לאחר שלשים יום
 החיו שאין זה עראי ואם סוכת ימי החג היא כל שבעת ימי
 החג החויק לאחר שבעה החויק ואם חבר
 הקורה בכותל בשיט מיר החויק והוא שביא ראיה
 שראובן כייע עמו או ראה ולא מיחה מי שהחויק
 בכותל זה בקור אחת אינו יכול להחוי בקורה שניה שהרי
 לא מחל לו לא על האחת ברא בשורה שאין הכותל
 זה שלו לא חברו מחל לו על הנסת קורה זו אבל אם טען
 שכיתל זה שותף אני בה הואיל והשתמש בה בקורה אחת
 נאמן ומשתמשת בכולן אחר שישבע שבועת היכת שהוא
 שותף בכל הכותל היו קורותיו של ראובן בתוך הכותל
 וכצר שמעון מקומות חפורין להכנים בהן ראשי הקורות
 לא החויק בהן שמעון להכנים בה קורות ואינו יכול לטעון
 שהוא שותף בו שהרי אין לו בו תשמיש ויכול ראובן לטעון
 שאינו חפצתי מקומות או פנידך כדי שיהיו מוכנים ער
 שיהיה מכני או שתבקש מכני ואמהול לך תכנים הקורות
 בלא חפירה בכותל סרי שלא יתמטבט כותלי בעת חפירה

פרק תשיעי

יחפור אדם בור שיח ולא מערה ולא יביא אמת המים
 ולא יעשה בריכת המים לשרות בה בגנים לכבס בצד
 כותלו של חברו לא אם כן הרחיק מכותל של חברו שלשה
 טפחים ויסיר בסיר לכוהל בור זה או מקוה המים זה או
 כותל האמה מצד חברו סרי שלא יבליעו המי וויקו כותל
 חברו מרחיקין את הגפת ואת הזפת ואת המלח ואת
 הסיר ואת הסלעים מכותלו שלחברו שלשה טפחים או סר
 בסיר ומרחיקין את הזרעין ואת המהרישה ואת הגומא
 שמתקבץ בה מימי רגלים כן הכותל שלשה טפחים
 מרחיקין את הרחים שלשה טפחים מן הרחים התחתונה
 שזן ארבעה מן העליונה סרי שלא ינדר אותו או סרי שלא
 יכה לני בקול הרחים מרחיקין את הניור כן הכותל
 עלשת טפחים מקרקעיתו שהן ארבעה משפתו סרי שלא
 יחס הכותל אבן שהנובס ככה בגרים עליה ער
 שיתלכנו צריך להרחיק אותה ארבע אמות מכותל של
 חברו שבעת שהנובס ככה עליה המי נתון ומויקו לכותל
 לא ישתין אדם מים בצד כותלו של חברו לא אם כן
 הרחיק ממנו ג טפחו ברא בכותל לבני אבל בכותל אבני
 ירחיק טפח ואם היו האבני צחיח סלע משתיין בצדו בלא
 הרחקה מרחיקין את הסולם מהשובך ר אכזו סרי
 שלא תקפוז את הנמיה בעת שמניח הסולם ותעלה לשובך
 ותאכל הגוזלו ומרחיקין את הכותל מן המוחילה של חברו
 ארבע אמות סרי שיהיה מקו לבעל המוחילה לוקוף סולם
 ולתקן מוחילה שלו הואיל והחויק בה ראובן שהיה
 כותלו סמוך לכותל שמעון כמין גם ובא ראובן לעשו כותל
 שני כנגד כותל שמעון ער שיעשה השלש כותלי כמין בית
 הרי שמעון מעכב עליו ער שירחיק מנגדו ארבע אמות

כל פתח שירצה לכתחלה היה לו פתח סתום במבי שאינו מפולש הרי זה פותחו בכל עת שירצה ואם פירץ את פניו בני מבוי מעכבין עליו וכן אחר מבוי מבוי שבקש לסתום פתחו ולהחזירו למבוי אח בני מבוי מעכבין עליו שמא יבא עליהם מס ומתמעט מחלקן מן המס הקצוב על בני המבוי לפי מקום שאין המס קצוב על בני המבוי הרי זה סתם פתחו בכל עת שירצה חמש חצרות הפתוחות למבוי שאינו מפולש כלן משתמשות עם החיצונה והחיצונה משתמשת לעצמה וכן השניה משתמשת לעצמה ומשתמש עם החיצונה ואינה משתמשת עם השאר נמצאת הפנימי משתמשת עם כולן ומשתמשת לעצמה לפיכך אם בעל השניה בנה אצטבה כנגד פתחו וסתמו אין החיצונה יכולה לעכב עליו אבל כל הפנימיות מעכבין עליו מפני שמרבה עליהן את הדרך באורך שהרי מקיפין האצטבה וכן בעל השניה שפתח לחצרו פתח שני בינו ובין החיצונה אין החיצונה מעכבת עליו שאין לו להשתמש אלא מפתחה ולחזק אבל אם פתח הפתח שני בינו ובין השלישי הפנימי מעכבת עליו שאין לו להשתמש במבוי אלא מפתח חצרו הראשון ולחזק וכן הדין בכלן

פרק ששי

כופין בני העיר זה את זה לעשו חומה ולתים ובריה לעיר ולבנות להן בית המנסת ולקנות ספר תורה ונביאי וכתובים כדי שיקרא בהן כל מי שירצה לקרות מן הצבור מי שלקח עיר בארץ ישראל טפין איתו בך ליקח לו דרך מר רוחותיה משו וישב ארץ ישראל וספין בני בקעה זה את זה לעשו ביניהם חרין וכן חרין מי שיש לו חצר בעיר אחרת בני העיר משעכרו איתו לחפור עמהם בורות שחין ומערו ואסת המים אבל בשאר כל הרבדים אין משעכרין אותו ואם היה שרוי עמהם באותו העיר משעכרין אותו על הכל כשהן גבין מאנשי העיר לבנות החומה גובין לפי

קריבת הבתים מן החוכה כל הסמוך לחוכה נותן ויהר וכל הדר בעיר שנים עשר חרש או שקנה בה בית רירה נותן עץ בני העיר בכל הרברים הצריכין לתקן החוכה והדלתות ושאר הפרטים השמרו את המדינה וכל כיוצא ברברים או ששומרין את העיר כל הרברים שצריכין לשביר העיר לוקהין מכל אנשי העיר ואפי מן היתוכי חוץ מתלמידי חכמי שאין תלמידי חכמי צריכין שכירה התורה שמרתן אבל לתקן הררכים והרחובות אפילו כן החכמים ואם כל העם יוצאי ומתקני בעצמן לא יצאו תלמידי חכמי עסקן שאין דרך תלמידי חכמים להורולול לפני עם הארץ היו חופרין נהר להביא בו מים לכדינה גבין אף מן היתוכי שזו זכות להם כדי שישקו כמנו שרותיהם וכדמיה לפיכך אם אירע להם רבר שלא באו הים הואיל ולא נהנו מהן היתוכים מחזירין להם כל מה שנלקח מהן וכן כל כיוצא בזה טפין בני מבוי זה את זה שלא להושיב ביניהן לא חייט ולא בורסי ולא אחר מבעלי אונכנו היה שם במבוי אחר מבני מבוי אומן ולא כיוצא בו או שהיתה שם כרחץ או חנות או רחם ובא חברו ועשה כרחץ אחרת כנגדו או סחון אחרת אינו יכול למנעו ולומר לו אתה פוסק חיי ואפי היה מבני מבוי אחר אינו יכול למנעו שהרי יש ביניהם אתה אוכנות אבל נר ככדינה אחרת שבא לעשות הנות בצד הנותו של זה או כרחץ בצד כרחץ של זה יש להן למנעו ואם היה נותן עמהם מנת חמלך אינו יכול למנעו חמלך המחזירין בעיריות אין בני המדינה יכולין לעכב שתקנת עזרא היא שיהיו כחזירי כדי שהיו חבשמים מצוין לבנות ישראל אבל אינן קובעין מקום ויושבין בו אלא מדעת בני העיר ואם תלמיד חכם הוא קובע מקום בכל מקום שירצה הסחורים שסביבון סחוריהם למסד סנוך העיריות בני העיר מעכבין עליה ואם מסר ביום חסוק בלד אין פתחו איתם וזאת שיפיו כסוק אבל לא נהנה על הפתחים אפי כיום השוק ואם יש להן מלוח בעיר מוכרין כדי שתסתם

אפי בלא יום השוק עד שיפרעו חוכן וילכו להן אחר מבני מבוי שאינו מפולש שבקש לעשות לו רופא אומן או גרדי או מלמד תינוקות של גוים בני מבוי מעכבין עליו מפני שמרבה עליהן הנכנסין והיוצאין וכן מי שיש לו בית בחצר השותפין לא ישכירנו לא לרופא ולא לאומן ולא לגרדי ולא לסופר יהודי שכותב השטרות ולא ללומדי תינוקות של גוים חנות שבחצר יכולין השכנים למחות בידו ולומר לו אין אנו יכולין לישן מקול הנכנסים והיוצאין אלא עושה מלאכתו בחנותו ומוכר בשוק אבל אינן יכולין למחות בידו ולומר לו אין אנו יכולין לישן מקול הפטיש או מקול הרחים שהרי החזיק לעשו כן וכן יש לו ללמד תינוקות של ישראל תורה בתוך ביתו ואין השותפין יכולין למחות בידו ולומר לו אין אנו יכולין לישן מקול התינוקות של בית רבן מי שיש לו בור לפניו מביתו שלחברו נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסין ויוצא בשעה שדרך בני אדם יוצאין ואינו מכניס בהמתו ומשקה מבורו אלא ממלא ומשקה מבורו ושניהם עושין פותחת על הבור בעל הבור כדי לשמור את מימיו ובעל חצר משום חשר אשתו שלא תכנס לשם אלא מדעתו מי שיש לו גנה לפניו כגנתו של חברו נכנס בשעה שדרך בני אדם נכנסין ויוצא בשעת שדרך בני אדם יוצאין ואין מכניס לתוכה תגרים ולא יכנס מתוכה לשרה אחרת והחיצון זורע את הדרך החזירי את הדרך מן הצד מדעת שניהם הרי זה נכנס ויוצא בשעה שהוא רוצה ומכניס לתוכה תגרים ולא יכנס מתוכה לשרה אחרת וכן אחר מהן יש לו לעכב על חברו בזריעת הדרך שנתן מן הצד

פרק שביעי

מי שהיתה לו חלק בסתלו ובא חברו ועש חצר בצדו אינו יכול לומר לבעל החלון סתום חלון זה כדי שלא תביט בו שהרי החזיק בהזיק זה ואם בא חברו לבנות סתלו כנגד החלון כדי שיסיר הזקק ראיתו צריך להרחיק את סתלו מכנגד החלון ארבע אמות כדי שלא יאפיל עליו היתה החלון למטה בכותל כופה את חברו לבנות כנגדה כרחוק ארבע אמו ולהגביה הבנין ארבע אמות כדי שלא יביט בו מן החלון היתה החלון למעלה מן הכותל ובנה חברו כותל כנגד החלון כלמט אם היה מראש הכותל שבנה עד החלון גובה ארבע אמו או יותר אינו יכול למנעו אעפ שלא הרחיק ככותל החלון כלום שהרי לא האפיל עליו ואינו מויקו בראיה אבל אם נשאר גובה מראש הכותל עד החלון פחות מארבע אמות כופהו לכעט הכותל כדי שלא יעמוד על ראש הסתל וישקוף מן החלון או יגביה הסתל על החלון ארבע אמות והיה הכותל רחוק מן החלון ארבע אמות כדי שלא יאפיל ולא יציץ ויראה בנה סתל אחד בצד החלון צריך להרחיק מן החלון שפח ומגביה הסתל ארבע אמות על החלון או בונה ראש הכותל כדי שלא ישב עליו ויציץ ויראה בנה שני סתלין משני צדי החלון צריך להיות ביניהן רחב ארבע אמו והחלון באמצע הארבע ולא יסכך על גביהן אלא אם כן הרחיק המיטך מן הסתל שיש בו בחלון ארבע אמו כדי שלא יאפיל עליו לפי מי שבא לפתח חלון לחצר חברו בין חלון גדולה בין חלון קטנה בין למעלה בין למטה בעל החצר מעכב עליו שהרי אמר לו תויק לי בראיה ואעפ שהיא גובה תעלה בסולם ותראה הרי שפתח חלון לחצר חברו ומחל לו בעל החצר או שגלה דעתו שהניחו מן שבא וסויע עמו או שידע הנזק ולא ערער הרי זה החזיק בחלון ואינו יכול אחר כך לחזו ולערער עליו לסתם וכיצד רינת של חלון זה שהיתה לפתחה אם ראשו של אדם יכול ליכנס ממנה הוא או שהיתה למטה מארבע אמו אעפ שאין ראשו נכנסת ממנה אין בעל החצר יכול לבנות כנגדה או מצריח אלא אם כן הרחיק ארבע אמו מן החלון קמנה שפח ראשו של אדם נכנס ממנה וזאת למעלה מארבע אמות בעל החצר יכול לבנות כנגדה וכדמיה שהרי שיען ואומר לא תחזיר

וישבין על האילנות ומלכמן פירותיה אם היה חברו קפרן
או חולה שצפצפה הוזה מויק או שפירו שלו נפסדין לו ברם
חייב לבטל אותה המלאכ או ירחיק עד שלא יבא לו היוק
מחמתו שהוק זה רומה לריח בית הכסא וכיוצא בו שאין
לו חוקה וכן בני מבוי או בני חצר שנעשה אחר מהן
אומן ולא מיחו בו שהרי החוק והיו העם נכנסין ויוצאין
לקנות ושתק לא החזיק ברבר זה ויש להם בכל עת לעכב
ולומר אין אנו יכולין לישן מקול הנכנסים והיוצאים שזה
היוק קבוע הוא כמו העשן והאבק וכוה הורו הגאונים
מי שהחזיק בנזק שיש לו חוקה כגון שפתח חלון או
העביר אמת המים או שלא הרחיק מה שראוי להרחיק
והרי המחזיק טוען אתה אמר לי לעשות או מחלת לי אחר
שראית או הוכר הנזק ושתקת ולא מחית בי והניזק אומר
עכשו הוא שראיתי ולא ידעתי מקודם או שאמר כשראיתי
מחיתי כך ואתה אמרת עתה ארחיק או אסתום ואתה
מרחח אותי מיום אל יום כדי שתקבע הויקך בכל או וכיוצ
בהן על הנזק להבי ראיה ואם לא הביא ישבע המזיק הסת
ויפטר החזיק בנזק שאין לו חוקה כגון עשן ובית
הכסא וכיוצא בהן וטען המזיק שקנה מירו של נזק על
המזיק להבי ראיה שקנו מירו ואם לא הביא ישבע הנזק
הסת שלא קנו מירו על כך ויסלק זה הויק

פרק שנים עשר

האדון או השותפין שכא לחלק את השד וליטול כל אחר
חלקו אם היתה טלה שוה ואין שם מקום טוב ומקום רע
לא הכל אחר חולקין לפי המדה בלבד ואם אמר אחר
מהם תנו לי חלקי מצד זה כדי שיהא סמוך לשד אחר עלי
ויהיה הכל שדה אחר שומעין לו וטפה אותו על זה שעכוב
ברבר זה מרת סרוס היא אבל אם היה חלק אחר ממנה
טוב או קרוב לנהר יותר או קרוב לדרך ושמו אותה היפה
כנגד הרע ואמר תנו לי בשומא שלי מצד זה אין שומעין
לו לא נוטל בגרל אמר להם תנו לי בשמא שלי
מצד זה חצי מרתה מן הצד הרע בלא שומא וטול אתה
מן הצד הטוב כדי שיהיה חלקי סמוך לשדה שלי הודו
מקצת הגאונים ששומעין לו ולזה רעתו נוטה וכן ראוי לרון
הבכור שתלק נוטל שני חלקים שלו כאחר אבל
היכס שחלק עם אחיו בנכסי האב נוטל חלקי וחלק אחיו
בגרל אם עלו כמקום אחר ואם עלו בשני מקומות עלו
ארץ מרובעת שהיה הנהר מקיף לה מורה וצפון
והדרך דרום ומערב חולקין אותה באכסון כדי שגיע לזה
נהר ודרך ולזה נהר ודרך ואם אמר תנו לי החצי שמצד זה
שהוא בצד שדי שומעין לו כללו שלדבר כל רב שהוא טוב
לזה ואין על חברו הפסד כלל כופין אותו לעשות
אחר מן האחין או מן השותפין שכבר חלקו לאחר
מסלקין את הלוקח ונותנין לו שאר האחין או מן השותפין
דמים שנתן והולך כדי שלא יבסס זר ביניהן ולא עוד
לא המוכר קרקע שלו לאחר יש לחברו שהוא בעד המצר
שלו ליתן דמים ללוקח ולסלק אותו ולזה הלוקח רחוק כל
הוא שליח של בן המצר בין שמכר הוא בין שמכר שלוחו
בין שמכרו בר יש בו דין בין המצר אפי היה הלוקח
תלמיד חכם ושכן וקרוב למוכר ובן המצר עם הארץ רחוק
בן המצר קודם ומסלק את הלוקח ורבר זה משום שנ ועשי
הישר והטוב אמרו חכמי האיל והאיל והאמר אחר הוא טוב וישר
הוא שיקנה מקום זה בין המצר ויתר מן החזק הו
בני המצר רבים טלס זוכים בזה השרה הנמסרת והוא
ביניהם לפי מנינם ונותנין מן הדמים ללוקח והוא שבא
מלש פעם אחר אבל אם קדם אחר מהן וסלק את הלוקח
זכה בה למדו הואיל והוא בן המצר וכן אם באו
מקצתן ומקצתן במדינה אחרת מסלקין אותן או העומדים
מאן בלבד והוא לחן וכן המוכר לאחר מבני המצר
א לאחד מן השותפין שלו במשא ומתן אעפ שאינו שותפו
מדקדק זכה בה ואין שאר השותפין או שאר בן המצר
טלסין עמו המוכר כל נכסיו לאחר אין בעל המצר

של שדה אחת מסלק את הלוקח כאותה השרה שהרי היא
והאחרת קנה כאחד וכן המוכר לבעלי הראשונים או הלוקח
מן הגוי אין בו דין בן המצר המוכר לגוי שמה
משמתין אותו עד שיקבל עליו כל אונס שיבא מן הגוי עד
שינהו הגוי עם בן המצר הזה שלו בריני ישראל משלם המוכ
השכירות אין בה משום דין בן המצר הממשכן מקום
ואחר כך מכרו לזה שהוא ממושכן בירו אין בו משום דין
בן המצר וכן המוכר מקום רחוק כדי לגאול מקום
קרוב או שמכר רע כדי לגאול יפה ברמיו או שמכר כדי ליתן
מנת המלך או שמכר לקבורה או למזון האשה או תכנות
אין באחר מלא דין בן המצר לא זכה הלוקח ולמה אין
בהן דין בן המצר שכל או שרודין הן למטר ומשום צורך
גדול מוכרין ואם תאמר יש בהן דין בן המצר לא יבטל
לוקח שהרי אומר למה אטרח ואקח כדי שיבא זה ויחלק
אותי ואין הבעלים יכולין להסתין עד שיבא בעל המצר
מעות ויקנה הרי שטען הלוקח ואמר מפני הכס
וכיוצא בו מכר לו המוכר ובעל המצר אומ שקד אתה טוען
לבטל זכותי על בעל המצר להבי ראיה ואחר כך יוציא מיד
הלוקח ואם לא הביא ראיה ישבע הלוקח הסת אפי היה שם
ברבר ספק אין הלוקח כסתלק לא בראיה ברורה שמביא
בעל המצר לפיכך אם טען הלוקח ואמר גזלן אתה לטרה
זו ארים אתה לטרה זו או שוכ או ממשכן צדו בעל המצר
להביא ראיה שהוא בעל המצר ושהקרקע זו בחזקתו וכן כל
כיוצא בזה המוכר ליתומים קטנים אין בו דין בעל
המצר הטוב והישר שעושיין חכר עם או יתר מבעל המצר
וכן המוכר לאשה אין בו דין בעל המצר מפני שאין
דרכה לטרוח תכיר ולקנו הואיל ולקחה חכר הוא שתעכו
הקרקע לירה מסר לטומטום ואנדרוניס אין בעל
המצר יכול לסלקן מפני שהן ספק אשה היתה הקרקע
של אחר מהן והבנין והאילוט של אחר אם יש לבעל הבנין
או בעל האילנות זכות בקרקע כל אחר מהן בן המצר של
של חברו לפי אם מכר אחר מהן חלקו חברו מסלק הלוקח
אבל אם אין לביעל האילנות או לבעל הבנין זכות
בקרקע לא כל זמן שירצה אומר לו עקור אילנך או הרום
בניך ומכר בעל השרה זכה הלוקח ואין בעל האילנות
או בעל הבנין מסלק אותו ואם בעל הבנין או בעל האילן
הרי בעל הקרקע מסלק אותו היה כפסיק בינו ובין
מצד של חברו רחב דקלים או בנין גבוה ורוק או גיבא
וכיוצא בהן רואין אם יכול להכניס אפי תלם אחר בתוך
הרבר הכפסיק עד שיתערבו שתי השרות הרי זה בן המצר
שלו ומסלק הלוקח ואם לאו אינו מסלק הלוקח

פרק שלשה עשר

הנותן מתנה אין בה דין בן המצר היה כתוב בשטר כתנה
שאחריות מתנה זו על הנותן יש בה דין בן המצר הואיל
ויש בה אחריות שכירה היא ולא כתב מתנה או לבטל זכות
בן המצר וכמה נותן לו מה שהיא שיהא אכר הלוקח
כן הוא והערמה עשינו ומכירה היא בכך וכך קנייתה נשב
בנקיטת חפץ ונוטל כדין השלוחין ויראה לי שצריך
לטעון דמים שהן ראויין או יתר מעט אבל אם על שזה
מאה במאתים קניתי אינו נאמן היה כתוב בשטר
מתנה וקבלתי עלי אחריות מתנה זו שאם תצא מירו אתן
לו מאתים נותן לו בן המצר ואחר כך מסלקן ואעפ שאינו
שזה לא מנה החליף חצר בחצר אין בה דין בעל
המצר החליף בבהם או במשלטלין רואין דמי אותה החצר
או דמי אותם המשלטלין ונותן לו בן המצר ומסלקו ואינו
יכול לומר לו תן לי כמה שלקחתי בו שזה הערכה היא
ואינה מועלת כלום מסר לו קרקע מעט באמצע
שדה ואחר כך מסר לו קרקע בצד אותה חצר שבאמצע
דואן אם אותו המעט שמכר לו תחלה היא עורית או זכרית
לגבי זאת הקרקע שמכר לו באחרונה זכה הלוקח ואין
בן המצר יכול לסלקן שהרי הוא עצמו בן המצר הוא מפני
איתו מעט שקנה באמצע ואם אותו מעט שקנה באמצע

כדי שיהיה המקום בין שני הכותלים רחב כדי שירושו בו רבים ותתחוק הארץ ברא בכותל גנה או בכותל חצר בעיר חדשה אבל בעיר ישנה כבר נתחוקה וכוונה כנגדו בלא הרחקה וכן אם לא היה בארץ כותל שמעון שבונה כנגדו דאמו אינו מרחו אעפ שמונע הרגל מלהלך שם שהכותל שהוא פחות מר אמות אינו צריך חווק הארץ מי שבא לחפור בור בסוף שדהו לסמוך למצר חברו אם שדה חברו אינו עשוי לכורות סומך ואינו יכול למחות בירו ואם ימלך חברו לחפור בור בצדו צריך להרחיק מן הכותל הבור ג' טפחים עד שיהא בין חלל שני הכורות עובי ששה טפחים ואם היתה שדה חברו עשויה לכורות אינו סומך עד שירחיק מן המצר שלשה טפחים ויחפור וכשיבא חברו לחפור ירחיק גם הוא שלשה טפחים בתוך שדהו ויחפור הבית והעליה של שנים לא יעשה בעל הבית תנור בתוך ביתו אלא אם כן יש לו על גביו גובה ארבע אמות וכן לא יעמיד בעל העליה תנור עד שיהיה תחתיו ד' טפחים ובכירה טפח וכירה של נחתומין שלשה טפחי ואעפ שירחיק השיעו אם יצאת האש והיכה משלם מה שהזיק כמו שיתבאר במקומו מי שהיתה לו חנות תחת אוצר חברו לא יעשה בה לא נחתום ולא צבע ולא רפת בקר ולא יכניס שם אפססתה וכיוצ בהן מרבדים שעולה מהם הבל חס הרבה מפני שהחום מפסיד פירות האוצר לפיכך אם היה אוצר יין בארץ ישראל שאין החם מפסידו הרי זה עושה בחנותו כל מלאכת אש שירצה אבל לא יעשה רפת בקר מפני שמפסיד ריח היין ואם והחוקה החנות בתחלה לרפת או לנחתום וכיוצא בו ואחר כך רצה בעל העליה לעשות עלייתו אוצר אינו יכול למחות בור כבר בעל הבית ורביץ עליתו או שרבה בה חלונות כדי לעשות בה אוצר וקדם זה ועשה תנור קורס שיכניס פירו לאוצר או שהתחיל לאצור שומשמי או רמוני או תמרים וכיוצא בהן וקדם זה ועשה התנור קורס שאצר החטים או שעשה בעל החנות מחלה על גבה להסדיל בין החנו ובין האוצר בכל או בעל אוצר מעכב עליו ואם עבר ועשה תנור וכיוצא בו אין בעל האוצר יכול להסיר התנור בכל או

פרק עשירי

מרחיקין את האילן מן העיר עשרים וחמש אמה ובחורב ובאקפה חמשים אמה מפני נוי העיר וכל אילן הנמצא קרוב לעיר פחות מזה קוצצין אותו ואם האילן קדם נותנין לו בני העיר רמיו ואם היה הרבר ספק ולא טרע אי זה מהם קדם אין לבעל האילן רמיו לא נוטל עצה והולך מרחיקין גיזן קבוע מן העיר חמשים אמה כדי שלא יוליך הרוח התבן בעת שורה ויויק לבני העיר וכן לא יעש אדם גרן קבוע בתוך שלו לא אם ק היה לו נאמה לכל רוח כדי שלא יויק התבן לנטיעת חברו או לגיזן מרחיקין את הנבלות ואת הקמרות ואת הכירסקי מן העיר נאמה ואין עושין בורסקי לא למורח העיר מפני שרוח מרחית חמה ומפעטת הזיק ריח עבוד העורות מי שבא לעשות משרה של פשתן בצד ירק של חברו טהרי מי המשרה נבלעין בארץ והולכין ומפסידו את הירק או שנמסע סריסין קרוב מן הבצלים של חברו שהן ספינין טעמן או שנמסע חרדל בצת כורת דבורים שהרי הרבדים אמלין העלין ומפסידו את הרבש וכל או וכיוצא בהן אינו צריך להרחיק בכרי שלא יזיק ועל הנזק להרחיק את עצמו אם ירצה עד שלא יגיע לו הנזק שזה בתו שלו הוא עוש והנזק בא לחבר מאיליו ברא שאינו מרחיק בשחיה הנזק בא מאיליו אחר שפסקו מעשיו של מויק אבל אם היו מעשיו של זה שעושה ברשות מויקין את חברו בשעת עשיותו היה זה כמי שמזיק בירו הא לפה זה דומה למי שעומד ברשות ויודח חטים לחצר הפדי תמרי ברשותו אני עוש שזנעין אותו וכן כל הרחקות האמורות למעלה כעסקן וזהו לא להרחיקו הרי זה כמי שמזיק חצו לפיכך צריך שירחיק משרה מן הירק וכדישין מן הבצלים וחרדל

מן הדבורים שלשה טפחים או יתר מעט כדי שלא יהיה הזיק בידים אבל להרחיק עד שלא יבא הנזק מאיליו אינו צריך בעל העליה שהיה שופך מים והן יורדין על חדר למטה אם היתה שם מעויבה שהמים כלים בה בעת שפיכה ואחר שיפסקו יליון מלשפוך יתבלעו המים וירדו וינטפו על התחתון צריך התחתון לתקן ולהרחיק עצמו מן הנזק ואם אין שם מעויבה לא כשישפו ירדו המים מיד הרי זה כמזיק בחצו והעליון מתקן או ימנע מלשפוך וכן כל כיוצא בזה מי שהיה לו אילן בתוך שדהו קרוב לבור חברו אין בעל הבור יכול לעכב עליו ולומר לו הרי שרשי האילן נכנסו לבור שלי ומפסידו אותו שזה נזק הבא מאיליו הוא לאחר זמן ובעת שנמטע אינו מויקו וכשם שזה חופר בתוך שלו כך זה נוטע בתוך שלו וכן ראובן שחפר בור וירד ומצא שרשי אילן של שמעון בתוך שדהו קוצץ וחופר והעצו שלו ואם היה קרוב לאילן שמעו בתוך שש עשרה אמה שרשים של שמעון וקוצצתן ונותן לו ואם אינו צריך לחפור בור ויצאו השרשים של שמעון בתוך שדהו הרי הוא מעמיק ג' טפחי כדי שלא יעכב המחרישה וכל שורש שמצא בתוך שלשה טפחים קוצצו ואינו חושש שמא יבש האילן של חברו שזה בתוך שלו הוא חופר מי שהיתה שדה חברו נטועה גפנים או שאר אילנות ובא הוא לנטוע בתוך שדהו גפנים בצד גפנים או אילנות בצד אילנות צריך להרחיק ארבע אמות ברא בארץ ישראל אבל בחוצ לארץ תרחיק בין גפנים לגפנים שתי אמות ובין גפנים לשאר אילנות או בין אילנות לאילנו ארבע אמות בכל מקו היה גדר בנתים זה סומך לגדר זה סומך לגדר בכל מקום מי שהיה אילן חברו נטעה לתוך שדהו קוצץ כל הנטעה עד שיהיה שקל כנגד המצר וכן אם היה נטעה על בית השלחין של חברו או על בית האילן קוצץ את כל הנטעה עד שיהיה שקל כנגד המצר

פרק אחד עשר

מי שעשה גורן בתוך שלו או קבע בית הכסא או מלאכה שיש בה אבק ועפר וכיוצא בהן צריך להרחיק כדי שלא יגיע העפר או ריח בית הכסא או האבק לחברו כדי שלא יויקו אפי היתה הרחוק הוא שמסייע אותו בעת שעוש מלאכתו וכוליכ את העפר או נעורת הפשתן והמוץ וכיוצ בהן ונטיעתן לחברו הרי זה חייב להרחיק כדי שלא יגיעו ולא יויקו ואפי ע' ידרי הרוח מצו שכל או כמי שהזיק בחצו הן אעפ שהוא חייב להרחיק כל כך אם הולכה הרוח המצויה המון ואת העפר והחוקה בהן פשוט מלשלם שחרוח הוא שסייע אותו ואין נזק זה בא מסח מויק עצמו הכותש את הריפות וכיוצא בהן בתוך שלו ובעת שמכה מנרד לחצר חברו עד שנרד כסוי החבית על פי החבית הרי זה מויק בחצו וחייב להרחיק כדי שלא ינרד או יבשל מלאכתו שזוקת ואם הזיק בעת הנרד חייב לשלם שהרי מכחו בא הנזק כל הרחקות האמורות בפרקים שלמעלה אם לא הרחיק וראה חברו ושתק הרי זה מחל ואינו יכול לחזו ולהצריכו ולהרחיקו והוא שראו מסח שמחל כגון שסייע עמו מיד או שאמר לו לעשות או שראו שעשה בצדו בלא הרחקה ושתק ולא הקפוי על זה וזה שכל המחזוק בנוק וסח בו כמו שבארנו ברא בשתחוק בשאר נזקין חזק מארבע מיני נזקין או האמורים בפרק זה שהן העסק הריח בית הכסא והאבק וכיוצ בו ונרדו הקרקע שכל אחד מהן אין לו חוקה ואפילו שתק חניוק מסח שנים הרי זה חזר וכפשוטו להרחיק וכן הזיק ראיית במקום שצריך מחיצה ספרה לעשות מחיצה בכל עת שירצה כמו שמארט ולמה שני נזקים או משאר נזקין לפי שאין רעיו של אדם סובלת נזק מאו וחוקתו שאינו מחל שהזיק חזק קטע ואם קטו מירי שמחל בנזקים או אינו יכול לחזור בו מי שהזיק לעשות מלאכת רם או נבלת ומוצא מן במקומן ונבא העורבם וכוונתן בנזק חרם ונבלתו הרי חן מצדן לחברו בקולם ונפצתם או ברם שמרגליהם שח

מענות שבירו ביד שלוחו ואם לו הולך ממון זה לפלני שאני חייב לו והלך ונתן לו שלא בעדים השליח אומ' נתתי ובעל חוב או הפועל אומר לא לקחתי והרי שלשתן עומדין השליח נשבע הסת שנתן ובעל חוב או הפועל נשבע שלא לקח וישלם הלה לבעל חוב או לפועל או לבעל הפקדו ואפי' היו השלוחין שנים אין ערותן פועלת מפני שהן נוגעין בעדותן שהרי חייבין להשבע הסת ברא' בשהיה השליח מכחיש את בעל חוב והרי שלשתן עומדין אבל אם בא השליח ואמר נתתי כמה שאמרתי לי אינו יכול להשביעו הסת שעשה שליחותו שהרי אין שם טוען עליו טענת ודאי שלא נעשה שליחותו וכן אם מתו השלוחין או הלכו להן למדין הים ובא בעל חוב לתבוע הלוה אינו יכול להשביעו הסת שלא פרעו השליח שהרי אין כאן מי שטוען עליו טענת ודאי שלקח לא מחרי הלוה חרם סתם ומשל החוב שעליו וכן כל כיוצא בזה ראובן ששלח כתב לשמעון ואמר לו מנה שיש לי בידך שלחהו לי ביד לוי אם רצה לטלחו אינו חייב באחריותו בין שהיה מלוה בין שהו פקדון והוא שוכר שהוא כתב ידו ואם טען הלוח ואם לא כתבתי ולא שלחתי לך ישבע הלוה הסת שכתב ידו בא לוי ולפי' שלח ויפטר וטה הורו רבותי אבל אם לא היה הכתב כתב ידו או שאין הלוה יודע שהוא כתב ידו או אפי' היו כותבין בו סימנן ואותיו שביניהן ביחוד אם טען ראובן ואם לא שלחתי כתב ואחריו רואין בו שמעון חייב באחריותו ומשל בו ראובן אחר שוחרו על מי ששלח כתב זה מרעתו ולא יורה ויש מי שהורה שישבע ראובן ואח' כד יטול כרין כל הנשבעין ונוטלין לוי שבא בשליחות ראובן ולקח חמשים מטמעון ובא ראובן ואמר לא שלחתי ליקח אלא עשרים ועשרים בלבד הביא הרי ראובן נשבע שלא שלחו להביא אלא עשרים ועשרים בלבד הביא לו כרין כל מורה מקנת ולוי נשבע הסת שהחמשים שנתת לי נתתי לראובן ונטלים שמעון מביתו אם היה חייב לראובן וכן כל

פרק שני

כיוצא בזה

אין הגוי נעשה שליח לרבר מן הרמנים שבעולם וכן אין ישראל נעשה שליח לגוי לרבר מן הרברים שנק' תרימו גם אתם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית והוא הדין לכל התורה כולה ומה משלחכם בן ברית אף בכל התורה כלה המשלח בן ברית עושה אדם שליח איש או אשה ואפי' אשת איש ואפי' עבד שפחה הוא והן בני דעת וישן במקצת מצות נעשית שלוחין למשא ומתן אבל מי שאינו בני דעת והן הרש שושה וקטן אינן נעשין שלוחין ולא עושין שליח אחר הקטן ואחר הקטנה

לפיכך השולח בנו קטן אצל החנוני ומרד לו באמר שמן ונתן לו את האמר ואמר את השמן ואת האמר החנוני חייב לשלם שלא שלחו לא להודיעו ולא היה לו לשלח אלא עם בן דעת וכן כל כיוצא בזה ואם פירש ואמר שלח לי עם הקטן הרי זה פטור האמר לחברו מנה שיש לי בידך בין בשלוח בין פקדון שלחהו לי ביד פלני אפילו היה קטן אם רצה לטלחו בידו נפטר ואינו חייב באחריותו וכן שני שהתנו ביניהם שכל מי שירצה לשלוח לחברו משלח ביד מי שירצה המשלח הרי זה משלח ביד מי שירצה לו שהוא ראוי להוליך רבר זה ואם נגב או אבר בדרך או שפטר בו השליח הרי המשלח פטור שכל תנאי שבמסין קיי השליח שקנה או שפטר והודיע שהוא שליח ברבר זה לפלני אעפ' שבשך או שהמשיך ונמצא שעבד על רעת המשלחו בשל המקח ומחוייר ואם לא הודיע שהוא שליח נקנה המקח והיה הדין בינו ובין זה ששלחו ראובן שקנה שרר השמעון ואמר לו ללוי קניתי אותה וכתב שטר מוכר בשם לוי וחזר ראובן ואמר לשמעון לעצמי קניתי חזרו וכתב שטר מוכר בשמי אין ספין את החוסר לכתוב לו שטר אחר בשם ראובן ואם חתנה עמו בתולה ואמר לו לעצמי אקנה חתן שאכתוב שטר בשם לוי מי שלא ידע בו שאני הוא וקנה הרי זה ספחה לחזור ולכתוב שטר אחר בשמו

הסרסור שליח הוא לא שהוא נופל שבר על שליחותו לפיכך אם שנה רעת הבעלים משלם מה שהפסיד כיצד ראובן שנתן חפץ לשמעון הסרסור ואמר לו מכור לי זה ואל תמכור בפחות ממאה והלך ומכרו בחמשים משלם בחמשי סביתו מכר במאתי הכל לראובן וכן כל כיוצא בזה ראובן אומר במאה אמרתי לך והסרסור אומר בחמשי אמרת לי וכן בחמשי מכרתי נשבע הסרסור שבע התורה שהרי הורה במקצת ואם כבר נתן לו החמשים נשבע שבעת הסת שעשה שליחותו וזוכה הלוקח

ואם ידע הלוקח שחפץ זה של ראובן הוא וזה המוכר לו סרסור הוא יחוייר החפץ לבעלים ויודים על מי שנתן לו רשית למכור בחמשים או שרצה בחמשים וחזר בו אחר שקניתי כל סרסור שהודיע ללוקח שחפץ זה או קרקע זה של ראובן ואחר שקנה הלוקח אמר ראובן איני רוצה למכור ברכים אלו מחוייר הלוקח שהרי לא פסק לו רמים ואמר לו מכור לך בכך וכך וכן סרסור שאבר החפץ מירו או נגב או נשבר חייב לשלם מפני שהוא נושא שבר הלוקח כלים מבית האומן לשגרן לבית חביו ואמר לו אם מקבלין אותן ממני אני אתן לך את דכיה ואם לאו אתן שבר מועט ונאנסו בהליכה הרי זה חייב לשלם ואם נאנסו בחזרה פטור נטלן על מנת למכור לאחרים ואמר לו אם ימכרו במקום פלני או עד זמן פלני אתן לך רמים כך וכך ואם לא ימכרו אחזירם לך ונאנסו בין בהליכה בין בחזרה חייב לט' כל שליח שטען שארעו אונס פלני והפסיד כך וכך הרי זה נשבע שבעת השוכרין יל טענתו ויפטר ואם היה האונס במקום שאפשר להביא עליו עדים או דבר שהוא גלוי וידוע שהרי ימצא עדים הרי זה צריך להביא ראיה על טענתו ואם לא הביא עדים אינו נאמן וכשלם מעשה באחר שאמר לשלוחו קנה לי ארבע מאות גרבי יין מכעו שהיו לו בידו וקנה לו ימצאו חייבין אמרו חכמי כנין גדול מה שהחומץ קול יש לו הואיל

ואפי' להביא ראיה יביא ראיה שלא היה היין חומץ בשעה שלקח ויפטר ואם לא יביא ראיה ישלם וכן כל כיוצא בזה מדבריו שהראיה מצויה בהן אבל דבר הנעלם שאין ראיהו מצויה ישבע עליו וכן הדין בכל טענה שיטען השותף וכיוצא בו וכן הדין בטענת השוכרין אם הראיה יכולה להיות או יביא ראיה על טענתו או ישלם כמו שיתבאר

פרק שלישי

מי שהיתה לו קרקע תחת יד אחר או שהיו לו מטלטלין פקדון ורצה לעשות שליח לרון עם זה ולהוציא הקרקע או הפקדון מתחת ידו הרי זה כותב לו הרשאה וצריך לקנות מידו שהרשהו ואומר לו רון זוכה והוציא לעצמו וכיוצא בעניניו או ואם לא כתב לו אינו יכול לרון עמו מפני שהוא אומר לו אין אתה בעל דיני אעפ' שכתב לו כן אינו לא שליח וכל מה שזוכה בו הרי הוא של משלחו וכל ההוצאו שיוציא השליח על דין זה שהורשה הרי המשלח חייב בהן שכך כותבין בהרשאה כל שתוציא בדין זה עלי לטלבו

הקנה לזה שהרשה שלישי או רביעי כה שיש לו ביד חברו הרי זה עושה דין על הכל הואיל והן על חלקו והרי הוא בעל דינו בחלקו דן על הכל אחר מן האדום שלא חלקו או מן השותפין שבא לתבו תובע על הכל הואיל ויש לו חלק בזה המסון אינו צריך הרשאה משאר שותפין ואין השותף האחר יכול לומר לשותפו שרין לו היתתי אני שם היתתי תובע טענו אחרו וכחייב בעל דיני שהרי אומדין לו למה לא באת לתבוע גם אתה לפיכך אם היה במדינה אחרת יש לו לחזור על בעל הדין ולדון עמו ולומר לו אני איני מודה בכל מה שטען שיתף שלי לפי' יש לנתבע לעכב ולומר לזה אי דן עמי בחלקך או הבא הרשאה שהרי מסון שניכ בידו ושניכם בעלי דיני ולמחר יבוא אחר או שיתפו ויתבע גם הוא הבעל בנכסי אשתו צריך הרשאה ואם יש פירות בקרקע שתוך שיש לו לרון על הפירו שהרי הן של דן על העקר ואינו צריך הרשאה כאשתו שאם אין

כמו זאת שמכר לו בסוף בצרו הרי זה מערים וכן המצר
מסלק אותו מן השרה שקנה בסוף

המוכר על תנאי בין שהתנה מוכר בין שהתנה
לוקח אין בעל המצר יכול לסלקו עד שיתקיימו התנאים
ויוכה הלוקח בקרקע ולא תשאר בה עלה כלל ואחר כך
יסלק אותו הלוקח שבנה והשביח או סתר והפסיד
בן המצר מסלקו ונותן לו דמים הראויין לו והרי הוא בכל
מעשיו כמו השליח אחר כך אם ליה הלוקח קודם שיסלק
אותו בן המצר וסלקו בן המצ אין בעל חוב שלו שטרף מיד
בן המצ זהו העיקר בכל או הדינין שכל הלוקח בצד מצר
חברו הוא כמו שליח לחברו ולתקן שלחו ולא לעות לפיכך
אם השביח נוטל הוצאה ואם הפסיד וחפר והרס או אכל
הפירות מנכין אותו מן הדמים ברא שמחשבין לו
הפירות בשאלן אחר שבא בן המצר והביא מעות לסלקו
אבל כל הפירות שאכל מקודם שלו הוא אוכל ואין מחשבין
אותן אחר שלקח שרה אחת משנים ובא בעל
המצר לסלקו מחציה בלבד שלקח מן האחר אינו יכול
לסלקו או מסלקו מטולה או מניח כולה אבל המוכר קרקע
לשנים יש לבעל המצר לסלק שניהם או לסלק אחד ולהניח
אחר בן המצ שבא לסלק את הלוקח וקודם שיסלקו מכר לו
את השרה שיש לו על המצר אבר את זכותו שליח שכבר
והרי הוא בעל המצר אינו מסלק את הלוקח שהרי הוא
מכר לו ואין לך מחילה גדולה מזה בעל חוב שלמוכר
שטרף השרה מיד בעל המצר הרי בעל המצר חוזר ושטרף
מן הלוקח שסלקו והלוקח חוזר ונוטל מן המוכר כל
בעל חוב שטרף בחובו יש לבעל המצר לסלקו לא יהא כח
השטרף גדול מכח הלוקח ואם ירצה הנטרף ליתן הדמים
שהיו עליו בחובו תחזור לו שרהו לעולם כמו שיתבאר
בבבבב קטן שהיה בן המצר וראו בר שזכות הוא
לו בסלקו לו את הלוקח או נוטל לו חלקו עם שאר בעלי

המצר כמו שיראו בעל שהיתה אשתו בן המצר הרי
זה מסלק את הלוקח שכל נכסי אשתו ברשותו וכל זכות
שתבא זכות היא לו אפי' קנו מיד אשתו שמהלה בזכות
וו ללוקח אינו מועיל לא הבעל מסלק עמדה האשה
סרעתה וסלקה את הלוקח וכן העבר שהיה נושא ונותן
בנכסי ארנוו שסלק את הלוקח אם רצה הבעל או הארון
מקיים על ידיהן ואם רצה לא יקיים ותחזור ללוקח ויחזיר
הדמים

פרק ארבעה עשר

הדיוצה למכר שרהו והביא בן המצר שלו וזה שרועה
לוקח מכנו לבר ואמר לבן המצר אם תרצה לקנות בכך
וכך עשה ואם לא סלק את עצבך והרי זה לוקח הרי זה
לא נישאה לו טענה לא או מביא כעות מיד וקנה או בטלה
את זכותו אמר אטרח ואביא אין שומעין לו אלך
ואביא אם הוא אמור שיש לו ממתינין לו עד שילך ויביא
ואם אינו אמור אין שומעין לו שאינו רוצה אלא להשכש
לפיכך אבר לו אם תוציא עתה וזוים יפה סוף או בטלה
זכותך שאין קיבעין זמן לבעל המצר הוציא בן המצר
הכעיות והיציא הלוקח כעות אם היו של לוקח טובים כוחיו
או סבהרי לצאת יותר כזוויי בטלה זכותו ואין לו דין בן
המצ היה רוצה הלוקח לקנותה לבנות בה בתים ובן
המצ רוצה לורעה הלוקח זוכה משם ישוב הארץ ואין בה
דין בן המצר בא לוקח ונמלך בבן המצר ואמר לו
הרי פלוגי בן המצר שלך רוצה למכור לי שרה זו אך ואקח
ממנו ואם לו לך וקח לו בשל זכותו ויש לו לסלק אותו קודם
שיקנה אבל אם כחל לו זכותו אחר שלקח טבא בן המצר
הסייע עמו או שבר כבט או שראא אותו בזנה וסותר כל
שורה ומשמש ולא מידה זו ולא ערער הרי זה סתל ושוב
אין יכול לסלקו ויהי בן המצר בפרינת אשתו או
חולה או קטן ואחר זמן חסדיא החולה וחנניל הקטן וכל
החולך אינו יכול לסלקו שאם אינו אמור כן אין ארס יכול
למכר קרקעיות שהרי הלוקח אימר לאחר כמה שנים תצא
מירי זכות חדרו הנאונים המוכר שזה מאתים במנה

אם לכל העם כזויל ומוכר נותן לו בן המצר מאה ומסלק
ואם אינו כזויל לכל העם נותן לו מאתים שהוא שיהי המוכר
נתן לזה מתנה לקח שיהי מנה במאתים אינו יכול
לסלקו עד שיתן המאתים טען בן המצר שעשו קנוניא ביניה
נשבע הלוקח בנקיטת חפץ ונטל מאתים וזו ואם היה שם
עדים שנתן מאתים ובן המצר טוען שאמנה היתה ביני ובי
המוכר ואינו יודע שלא לקח ממנו אלא מאה הרי זה נותן
דמים כמו שהעידו העדים ואחר כך מסלקו ומשביעו הסת
שלקח במאתים ונפטר כל הדיוצה למכור קרקע ובא
שנים כל אחד מהן אומר אני אקח ברמי או ואין אחר מהן
בעל המצ אם היה האח מיושבי העיר והאחר משכני הש
שכן ה' יר קודם שכן ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם קרוב
ותלמיד חכם תלמי חכם קודם שכן וקרוב השכן קודם שגם
זה בכלל הטוב והישר הוא קדם אחר וקנה זכה ואין
חברו שראוי לקדם לו יכול לסלקו הואיל ואין אחר מהן בעל
המצר שלא צו חכמים ברב זה אלא דרך הסירות ונפש
טובה היא שעושה כך

הלכות שלוחין ושותפין

ענין או ההלכו לירע דין שלוחו של ארס ושותפו ומשפטיו
במקדן ומסכרן בהפסדן ושכרן וביאר כל הדינים האלו
בפרקים או

פרק ראשון

האומר לשלוחו צא ומכר לי קרקע או מסלטלי או קנה לו
הרי זה מוכר ולוקח ועושה שליחותו וכל מעשיו קיימין
ואין העושה שליח צריך קנין ולא עדים אא באמיר בלבד
בינו לבין חברו ואין צריכין עדים אא לגלות הרבר אם
כפר אחר מהן כשאר כל הטענו שליח שעבר על דברו
משלחו לא עשה כלום וכן אם טעה בכל שהוא בין בקרקע
בי במטלטלי חוזר שהרי הוא אום לתקן שליחותו שרדתיך
ולא לעות ולא אכרו שהוניה במטלטלין שתות והעברים
והישרות והקרקעו אין בהן הוניה אא בכוסר שלו או קנה
ליעצמו אבל שליח שעבר בכל שהוא חוזר ככולן נתן
מניות לשלוחו לקטת לו קרק וקנה לו שלא באחריו הרי זה
עות והשליח לוקח אותן לעצמו שלא באחריות כמו שעשה
וחוזר ומוכרה למשלח באחריות הואיל וקנה אותה
במעותיו והאחריות על השליח וכן כל כיוצא בזה לפי אם
התנה עליו שעשה שליח בין לתקן בין לעות אפי' כסר לו
שזה כאה בדבר או לקח שזה דינר במאה אינו יכול לחזור
בו וחייב המשלח ליתן לו כפי התנאי האומר לשלוחו
מכר לי משה ילי בית סאה ומכר לו בית סאתים הרי זה
מוסיף על דבריו וקנה הלוקח בית סאה בלבד אם לו מכר
לי בית סאתים ומכר לו בית סאה הרי זה מעביר על דבריו
וקנה הלוקח אמר לו ככור לי שרה לארס אחר והלך
השליח ומכרה לשנים ממכרו בטל שהרי עבר על דבריו
אמר לו מכר לי שרה ולא פירש אפילו מכר למאה ממכרו
קיים הנותן מעות לשלוחו ליקח בהן חטים או מין מסני
סחורה ולא לקח אין לו עליו אלא תרעומת נתן לו מעות
ליקח בהן חטים בין לאמילה בין לסחורה והלך ולקח בהן
שעירים אם פחתו רמיו זה שלקח פחתו לשליח מפני שהוא
משנה ואם הוסיפו רמיון הוסיפו לבעל המעות היה
השער קצוב וירוע והוסיף לשליח במנין או במשקל או
במדה כל שהוסיף לו החסירים הרי הוא של שניהם וחולק
התוספת השליח עם בעל המעות ואם היה הרמי שאין לו
קצבה הכל לבעל המעות מי שהיה חייב לחסר מסין
בין משום מלוח בין משום פקדון או שכירות או נתן חסר
ביר השליח ואם לו חולך מסין זה לבעל חובי אין השליח
צריך להשפיל לו וליתן לו בפני עדים ואם אמר לשליח אל
תפרע חובי לא בערתי ופרעו שלא בערתי חייב לשלם וכן
אם היה חייב משער בין שנים לוקח המשער נתן לו המעות
בין שאם לו יתן המעות וקח המשער נתן בלא ערו ולא לקח
המשער היו לשלם שחרי לתקן שלוחו ולא לעות השלוח

פרק חמישי

המשתתף עם חברו בסתם לא ישנה ממנה המדינה באותה הסחורה ולא ילך למקום אחר ולא ישתתף בה עם אחרים ולא יתעסק בסחורה אחרת ולא ימכור בהקפה אלא דבר שרדכו להמכר תמיד בהקפה ולא יפקיד ביד אחריו לא אם כן התנו בתחלה או שעשה מרעת חברו עבד ועשה שלא מרעת חברו ואחר כך הודיעו ואמר לו עשיתי כך וכך והסכימו לעשויו הרי זה פשוט ואין כל הרבוי האלו צריכין קנין לא ברבים בלבד אחר מן השותפין שעבר ומכר בהקפה או פרש בים או הלך למקום אחר או שנשא ונתן בסחורה אחרת וכן כל כיוצא באו הרבדים כל פחת שיבוא מחמת שעבר חייב לשלם לברו ואם היה שם שכר השכר לאמצע כמו שהתנו ביניהם בשכר לפיכך הנותן מעות לחברו בתורת שותפו ליקח בהן חטים לסחור והלך וקנה שעורים או שנתן לו מעות לקנות שעורים וקנה חטוי אם פחתו פחתו לזה שעבד ואם הותירו הותירו לאמצע וכן אם הלך ונשתתף עם אחר במסן השותפות אם הפסיד הפסיד לעצמו ואם נשתכר השכר לאמצע אבל אם נשתתף עם אחר במסן עצמו אם פחת פחת לעצמו ואם הרויח הרויח לעצמו ואם התנו ביניהם הכל לפי התנאי הנותן מעות לחברו ליקח בהן פירות לסחצית שכר רשאי ליקח לעצמו מאותו חטין וכשהוא מוכר לא ימכור שניה כאחר לא מוכר לו בפני עצמן ולא יקח לעצמו חטים ולחברו שעורים לא בטלן חטים או בכלן שעוריו כרי שיהיו מעות שניהם שוין בחבלה אחר מן השותפין שאמר נוליד הסחורה למקום פלני שהיא ביוקר ונמכר שם אעפ"י שקבל עליו כל אונס או כל פחת שיבא הרי חברו מעכב עליו שהרי אומר לו אין רצוני שאתן מעות שבידי ואהיה דורף רוח אצריך לדין להוציא ממך וכן כל כיוצא בזה אחר מן השותפין שבא לישן את הפירות עד ופן הודיעו אין חברו מעכב עליו ואם אין זמן לאותן פירות חברו מעכב עליו שותפין ששזו פירותיהן ונשתתפו בהן יש להן אנוניה זה על זה ערכו פירו בלא שומא ומכרום ונשאו ונתנו ברמיהן הרי או מחשבין את הפירות כמה היו שוין בעת שנשתתפו ומחשבין את השכר או ההפסד שותפין שמתלו להם מוכסין מחלו לאמצע ואם אמרו משום פלני מחלט מה שמתלו מחלו לו היו באין בדרך ועמדו עליהם לסטים וגולו את השוירה והציל אחר מן השותפין הציל לאמצע ואם אמר לעצמי אני מציל הציל לעצמי דבר הודיע לשני שותפין אעפ"י שהוא ברשות אחר מהם אינו יוצא מחוקתו של שני כל ימי השתתפות ואינו יכול לשעון שלקחו ממנו או שנתנו לו במתנה ונאם לאחר שהמוציא מחברו עליו הראייה לא הרי הוא בחוקת שניהם עד שיבוא האחר ראיה אחר מן השותפין שבא לחלוק שלא מרעת חברו חולק בפני שלשה ואפילו הן הירושות ובלבד שיהו נאמנן ויודיעין בשומא ואם חלק לה בפחות משלשה לא עשה כלום ברא בשחלקו פירות אבל אם היו מעות המעות כחלוקים הם ויש לו לחלק שלא בפני בר ומניח חלק חברו בכר ברא בשחלקו המעות מן מטבע אחר ושיון אבל אם היו מקצתן חרשים ומקצתן ישינים לא ואין צריך לומר אם היו מקצתן יפות ומקצתן רעות הרי הן כפירות ואין חולקין אותם לא בכר אסור לחשתתף עם עובדי עו שמת יתחייב לו חברו שבעה וישיעו ביראתו וכבר בארנו במקומו שאסור לעשו סחורה בפחות שביעיות ולא בשרפות ולא בנבלות ולא בסחורות ולא בשקנים חמשים ואם עבד ועשה השכר לאמצע ונאם לי שאם הפסיד הפסיד לעצמו מפני שעבר אחר מן השותפין או מן המתעסקין שמת בשלה השותפות או העסק אעפ"י שחתנו לזמן קטוע שכר יצא המסן לרשו ויודיעו ובה הודו הגאונים

פרק ששי

שנים שהן נושאים ונותנים במסן. השותפות אעפ"י שהמסן של אחר מהן הרי זה נקראת שותפו ואם פחתו או הותירו הרי הוא לאמצע ויש להם להתנות בשכר ובהפסד כל מה שירצו כמו שבארנו אבל אם היה האחר בלבד הוא שנוש ונותן במסן השותף אעפ"י שהמסן משל שניהם הרי זה השותפו נקרא עסק וזה הנושא ונותן נקרא מתעסק שהרי הוא לברו מתעסק במשא ומתן ושותפו שאינו נושא ונותן נקרא בעל המעות תקנו חכמים שכל הנותן מעות לחברו להתעסק בהן יהיה חצי המסן בתור הלוואה והרי המתעסק חייב באחריותו אעפ"י שאבר באונס והחצי האחר בתורת פקדון והרי הוא חייב באחריות בעל המעות ואם נגנב או אבר החצי של פקדון או המתעסק חייב לשלם ולפיכך יהיה שכר זו החצי עם הרווח של בעל המעות ולפי תקנה זו אי אפשר שיהיה השכר או ההפסד של כל המסן לאמצע בשהו שאם אתה אומ' כן נמצא בעל המסן נוטל שכר חצי מעותיו שהן פקדון ואינו עושה כלום אלא זה המתעסק שורח לו בחצי של פקדון מפני מעותיו שהלווה ונמצא באין לירי אבק רבית והואך יעשו אם רוצה להיות השכר או ההפסד לאמצע בשהו יתן למתעסק שכרו שבכל יום ויום מימי השותפו כפועל בטל של אותה מלאכה שבטל ממנה ואם היה לו עסק אחר כל שהוא להתעסק בו עם מעותיו של זה אינו צריך להעלו לו שכר של כל יום ויום לא אפי' העלה לו דינר בכל ימי השותפות דיו ואם פחתו או הותירו יהיה לאמצע בשהו וכן אם אמ' לו כל הרווח יהיה לך שלישי או עשיריתו בשכרך הואיל ויש לו עסק אחר הרי זה מותר ואם הפסידו יפסו בחצה ואם היר זה המתעסק אריסו והיה לו עסק אחר אינו צריך להעלות כ. שכר אחר כלל כל שהאריס משועבד הוא לבעל השרה ועוד תקנו חכמים שכל הנותן מעות לחברו להתעסק בהן ופחתו או הותירו ולא רצה ליתן לו שכר עשלו בכל יום ולא התנו ביניהם שום תנאי שיהיה שכר המתעסק באותו חצי של פקדון שלישי ריוח הפקדון שהוא שתות ריוח כל המסן לפיכך אם הרויחו וטול המתעסק שני שלישי הרויח חצי הרויח של חצי המעו שהן מלוה ושתות הרויח בשכר שנתעם בפקדון נמצא הכל שני שלישי הרויח וטול בעל המעות שלישי הרויח ואם פחתו יפסיד המתעסק שלישי הפחת שהרי הוא חייב בחצי הפחת מפני שחצי המעו מלוה ויש לו שתות בשכרו באותו החצי של פקדון ונמצא שנשאר עליו מן הפחת שלישי ובעל המעות יפסיד שני שלישי הפחת ששועה ואוכר שהנותן עסק סתם אם יהיה שם שם יטול המתעסק חציו ואם היה שם הפסד יפסיד שלישי ואין הרב כן לא אם כן נאם התנו על רבר זה בפירוש וכן אם התנו שיפסו המתעסק מחצה אם יהיה שם שכר יטול שני שלישי הרי זה מותר וכן אם התנו שאם יהיה שם שכר יטול המתעסק תשיעיותו ואם יהיה שם הפסד יפסיד עשיריתו הואיל והתנו שיהיה ריוח המתעסק יותר על הפסדו תנאו קיים ותוספת זו כנגד עכלו ורבתי הורו שאין התנאי זה סועיל לא אם כן היה למתעסק עסק אחר אבל אם אין לו עסק אחר צריך שיהא שכר המתעסק יתר על הפסדו בשתו כמו שביארנו שזה רבר אסור הוא ואין התנאי סועיל בו ולא יראה לי זה הודו רבתי שאם התנו שיטול המתעם שלשה חלקי מהשכר ובעל המעו רביע השכר נמצא רביע המעות בלבד בתורת פקדון ושלושה רבעים בתורת הלוואה לפיכך אם היה שם הפסד יפסיד המתעסק שלשה רביעי הפסד פחות שלישי הרביעי יפסיד בעל המעות רביע שהוא שלישי כל ההפסד כיצד נתן לו מאה דינרין על תנאי זה חסרו ארבעה ועשרי בעל המעו מפסיד שמונה והמתעסק משלם ששה עשר ועל דרך זו לעולם כל חלק שיש לבעל המעו בשכר אם יהיה שם ריוח נוטל כמו שחתנו ואם יהיה שם הפסד יפסיד אותו החלק ותוספת שלישי נמצאת למד לפי מדה זו שאם התנו שיטול המתעסק רביע השכר אם פחת לא יטול המתעם כלום שהרי רביע ההפסד שהוא

פרק רביעי

כשירצו השותפין להשתתף בו אם המעות נשתתפו יבוא
זה מעותיו ויבי זה מעותיו וישילו אותן לכיס אחד ויגביהו
את הכיס שניהם אבל אם כתבו שטר והעירו עדים אעפ
שקנו מיר שניהם שיביא זה מאה וזה מאה וישתתפו בהן
לא קנו ועדין לא נעשו שותפין שאין המטבע נקנה
בחליפין לפיכך אם נשתתפו בשאר המטלטלין כיון
שקנו מירם שיביא זה חביתו שליון וזה כרו של רבש והיה
נשתתפו בהן נעשו שותפין בהן וכן אם ערבו פירותיהן או
ששכרו מקום בשותפו והניח זה כרו זה חביתו שנשתתפו
בהן הרי אין שותפין כלל של רבב בכל הדרכים
שקנה הלוקח באותן הדרכים עצמן קונין השותפין זה מה
המסון המוטל ביניהם להשתתף בו האומנין ששתתפו
באוכנות אעפ שקנו מירם אינם שותפין כיצד שני חייטים
או שני אורגים שהתנו ביניה שכל שיקח זה וזה במלאכתו
יהיה ביניהן כשזה אין כאן שותפות כלל שאין אדם מקנה
לחברו דבר שלא בא לעולם אבל אם היו לוקחין הבגדים
במסון עצמן ותופרין אותו ומוכרין ולוקחין השתי והערב
ממעותיהן ואורגים ומוכרין ונשתתפו במעות שלוקחין מ
הרי אין שותפין וכל מה שירחיחו בשכר מלאכתן ובמשאן
ובמתנן הרי אין לאמצע השותפין שהשילו לכיס זה כנה
וזה מאתים וזה שלש מאות ונתעסקו כלן במסון ופחתו
או הותירו השכר או הפחת ביניהם בשוה לפי מנינם ולא
לפי המעות ואפילו לקחו שור לטביחה שאלו טבחוה היה
נטל כל אחד מבישרו כפי מעותיו ואם מסרוהו חי ופחתו
או הותירו השכר או הפחת לאמצע

ברא בשנשאו ונתנו במעות ששתתפו בהן אבל
אם המעו קיימי ועדיין לא הוציאו אותן ופחתו או הותירו
סחמת המטבע ששג המלך או אנשי המדינה חולקין השכר
או ההפסד לפי המעות ברא בסתם אבל אם התנו שישול
בעל המאה שלשה רבעים מן השכר וישול בעל המאות
רביע ואם יפחתו לא יפחות זה שישול שלשה רבעי השכר
לא רביע ההפסד ויפסי זה שנטל רביע השכר של שרביעי
מן הפחת הרי אין חולקי כפי מה שהתנו שכל תנאי שנכנסו
קיים השותפין שהתנו ביניהם שיעסרו בשותפות
ומן קצוב כל אחד ואחד מהן מעכב על חברו ואינו יסול
לחלוק עד שיגיע הזמן או עד שיכלה מסון השותפין ואין
אחד מהן יכול לטול חלקו מן הקרן ולא בשטר עד סוף
הזמן נשתתפו סתם ולא קבעו להם זמן הרי אין חולקין כל
ומן שירצה אחד מהן נוטל חלקו מן הסחורה וזה נוטל
חלקו ואם לא היתה באותה סחורה דין חלוקה או שהיתה
בחלוקתה הפסד הרי אין מוכרין אותה וחולקין את הרסיס
היה וכן ידוע למכירת אותה סחורה יש לכל אחד
מהן לעכב שלא יחלוקו עד שתמכר הסחורה מסון הירוע
למכירתה ואין אחד נוטל מן הקרן ולא מן היריח עד זמן
החלוקה לא אם התנו ביניהם היה להם חוב אצל
אחרים אינו יכול לזם לחברו לא לחלוק עד שגובה כל חוב
שיש לנו לא חולקין וכשיפרעו החובות יטול כל אחד חלק
היה עליהן חוב לאחר אם אינן אחראין זה לזה
חולקין ולכשיגיע זמן החוב לפרעו יתן כל אחד חלקו ואם
הן אחראין כל אחד מהן מעכב לחלוק עד שיגו וכן השטר
ויפרעו החוב תלם מעכב שהרי חברו אומר לו הואיל ומ
אחד כמנו חייב לאלם כל הישטר נשא ונתן ברסיס או עד
שיגיע הזמן אומר לו חברו נחלוק וטול אתה רמיס כנר
כל השטר ועשה בהן סחורה לעצמך וית'אלם כל השטר
בכנו יש לו לעכב עדין ולומר לו שכא נפסיד וחשנים וחד
סרוחין מן האחר חנות מעית לחברו ילך לפרוע
פלתית לסחורה או לקנות לו פירות לסחורה או לשכר
בחנות אינו יסול לחוד בו ולחשוד ח'מון מיר השותף עד
שילך למקום שהתנו ויחזור או עד שיקנה אתן אחרות
וימכר או עד שיטב בחנות שזה כפי שקבע זמן חות

לו קרקע אין לו פירות מי שהיה לו ביד חברו פקדון או
מלוה בין מטלטלין בין מעו ועשה שליח בעדים להביאן לו
חדשו ביד זה שהם אצלו אם רצה ליתן נפטר ואינו חייב
באחריותן שהרי נתן לשלוחו ואם לא רצה ליתן אינו נותן
שאי זה בעל דינו עד שיבא בהרשאה על הפקדון וכל הבא
בהרשאה הרי הוא בכלל הנא בהן ואשר לא טוב עשה בתוך
עמיו התובע חברו בדין במטלטלי או במעו שהפקיד
אצלו וכפר בו אינו יכול לכתוב הרשאה עליו שנמצא זה
כמשקר שהוא אדם לו הרשיתך מה שיש לי ביד פלו וכבר
אם פלני שאין לו אצלו כלום וכן מי שנתחייב לו
חברו שבועה אינו יכול להרשות אחר עליו להשביעו שאין
שם דבר שיקנה לו ואין אדם מרשה על תביעת רבבו שאין
הרבוי נקנין לא על תביעת המסון מי שהיה לו מעות
פקדון ביד אחר ורצה להרשות שליח להביאן אין הקנין
מירומועיל בזה שאין המטבע נקנה בחליפין אלא כיצד
עושה נותן לו קרקע כל שהו ומקנה לו המעות על גבה כרי
להוציאן בהרשאה זו והולך ורן עמו וכוציאן היתה
לו מלוה ביד אחר אינו יכול לכתוב הרשאה עליה ואפילו
היה החוב בשטר מפני שהמלוה להוצאה ניתנה ואין אדם
מקנה לחברו דבר שאינו בעולם ואין לו דרך שיקנה אדם
חוב בזה לא או במעמד שלשתן והוא דבר שאין לו טעם
כבו שכארנו או בהקניית שטר החוב עצמו בכתיבה וכסיר
מפני שהוא מקנה הטעבור שבו זה הוא הדין שיראה לו
מן התלכוד אבל הגאונים תקנו שכתבין הרשאה אף על
המלוה כרי שלא יטול כל אחר מסון חברו וילך לו לכרינה
אחרת ויוד תקנו שאם הרשהו לישול מעות שישלו ביד
חברו או לתבוע כמנו הלוא ולא היתה למקנ קרקע כקנהו
ד אכות מחלקו שבארץ ישראל ומקנה לו המעות על גבן
ורברים או רברים קלים הן ער מאד ורעועים שזה מי יאם
שיש לו חלק בארץ ישראל ואפילו הוא ראוי אינו ברשותו

והגאונים עצמן שתקנו תקנה זו אמרו שאין אומרים יקוב
הדין את ההר ואינה לא כרי לאיים על הנתבע אם רצה
לדין וליתן בהרשאה זו נפטר ולמה יפטר שאין זה הבא
בהרשאה זו הרעועה פחות משליח שעשהו בערו אבל אם
לא ירצה הנתבע לדין עמו אין כופין ליתן לו ולא להשבע
עד שיבא בעל דינו וכן הודו שאם היה לו מלוה
אצל חברו בין בשטר בין בעירי קנין אעפ שבפר בה בדין
כותבין עליו הרשאה מפני שהיא כפירת שעבור קרקע
אבל אם מלוה על פה שכפר בה לא תקנו שיכתבו עליו
הרשאה מי שהרשה לאחר ורצה לבטל השליחות
ולהרשות לאחר הרי זה מבטל ואין לכורשה לכתוב הרשאה
לאחר שזה אומר אין רצוני שיהיה פקדוני ביד אחר לפי
אם התנו עליו שירשה הוא לאהר ואחר לאחר הרי השליח
כותב הרשאה לשני ושני לשלישי הכל לפי תנאו הבא
בהרשאה טכחל לזה הנתבע או שמסר לו או שמהל לו על
השבועה או שעשה עמו פשרה לא עשה כלום שהרי אומר
לו לתקן ילהתיך ולא לעות לפיכך אם התנה עמו בין לתקן
בין לעות אפי' כחל לו על הכל הרי זה כחול ראובן
שכא בהרשאה ותביע שמעון אין שמעון יכול לרחות ולומר
לו שכא המטלה אותך הריש אחר ובטל שיהותך שהרי
ראובן אומר לו תן לי הפקדון שיש לי בידך וזה הרשאתי
תהי אצ'ך ואם המפקיד הרשה אחר הוא הפסיד על עצמו
ושמעון פטור שהרי בהרשאתו נתן ראובן שכא
בהרשאת שמעון ותבע לוי ואמר לוי לא היו דברי כעולם
אבל ישבני שמעון וישול בוציאין המכון ביד לוי והיה כונח
בכר עד שיבא שמעון וישבע וישול וכן כל הרברים שנתלה
לוי בשמעון וידן עם ראובן ויהיה המסון מונח בכר עד
שיבא שמעון וישל ויש לראובן להחזיק על מי שטוען
פענת שדך כרי לעכב המסון ולאחריו נתחייב לוי שבועה
אינו יסול לעכב ולומר לו אינו נשבע עד שאחרים בפני
שמעון על מי שטוען עלי יאך שאין זה הדרכ אלא תקנה
לה שתקנו הגאונים האחרונים כדי שיטבנו בעלי דינים
ט כותיהן ואין מעכבין שבועתו של זה כפי תקנה זו הקלה

לחטפל בולדות ברקה שלשים יום ובגסה חמשי יום וחולקי
רצה לחטפל בהן יתר על זמן זה שם אותן בפני שלשה
ביום שלשים וביום החמשים וכל שריוחו אחר כך ישול
המתעסק ג חלקי וחברו רביע הריוח שהרי יש לו חצי
הולך ומפני שנתעסק בחצי של חברו נוטל חצי אותו החצי
הרי שלשה רבעים ואם לא התנה כן בפני שלשה הרי מהל
והולדות ביניהן בשיה כמות שהן מקום שנהגו להעלות
שכר כתף למעות העוסק מעלין ויהיה כל השכר שנוטל
המתעסק כשכר שנוטל על כתפו במלל שכר המעו וכן אם
דרכן להעלות שכר בחמה מעלין לו מקום שנהגו
להעלות ולדות בשכר עמלו מעלין וכל המתעסק או
המשתתף סתם לא ישנה ממנהג המרינה ראובן
סהיתה לו שדה והוריר שמעון לתוכה לזרעה או לנשעה
ולתציא עליה הוצאות ולמכור הפירו וכל היתר על ההוצאה
יהיה ביניהם בין שהתנו שחלקו בשוח בין שהתנו שישול
ראובן יתר בין שהיתה ההוצא כולה משל ראובן בין שהית
משל שמעון בכל זה מותר ואין כאן אבק ריבית ושמעון
המטפל בעבודת הארץ ובהוצאה ובמכירת הפירות הוא
הנקרא ארים ארים אומר למחצה יררתי ובעל השדה
אומר לשליש הוררתי הולכין אחד מנהג המרינה וזה שטען
שלא כמנהג עליו להביא ראיה

בעל שהוציא עריסין בנכסי אשתו וגרשה אם
היה הבעל ערים הואיל ונסתלק בעל נסתלקו הם ואין להם
מן ההוצא לא שיעור השבח ובשבעה ואם אין בעל ערים
על דעת הארץ ירדו ושצין להם בערים האחין או
שאר היורשין שלא חלקו ירושת מורישן לא כלן משתמשי
בה ביחד הרי הן כשותפין לכל דבר אחר מן האחי
או מן השותפין שנפל לאומנות המלך הריוח לאמצע חלו
אחר מהן ונתרפא נתרפא מן האמצע ואם חלה בפשיעה
כזון שחלה בשלג או בחמה בימי החום עד שחלה וכיוצא
בה הרי זה מתרפא משל עצמו

פרק תשיעי

השותפין כולן והאריסין והאפטרופין שמנו אותם בר על
היתומים והאשה שהיא נושאת ונותנת בתוך הבית או
שהו טיבה בעלה חנונית ובן הבית כל אחד מאו נשבע
מדבריה בשענת ספק שמא גול חברו בשמא ומתן או שמא
לא רקדק בחשבון שביניהם ולמה תקנו חכמים שבועה זו
מפני שאו מירין לעצמן שכל מה שיקחו מנכסי בעל המעות
ראוי הוא להם מפני שנושאין ונותנין ושורחין לפיכך תקט
להם חכמים שחייבין שבועה בטענת ספק כרי שיעשו
מעשהו בצדק ואמונה ואין כל אחד מאו נשבע בטענת
ספק עד שיחשור המשביע אותן בשתי כסף שהן ב מען
של כסף כמו שיתבאר אבל אם חושדן בפחות מזה אינם
נשבעין מכאן הודו רבותי שאם מת השותף האחד
אין היורש יכול להשביע שותפו של אביו בטענ שמא שהרי
אין יודע הדבר שחשדו בו אביו בודאי כרי שיחשור אותו
זה היורש בשתי כסף ויש מי שהורה שמשביע אותו
היורש בטענ שמא ומה ראוי לירון שהרי היורשין משביעין
את האשה שבעשת אפטרופא בחיי בעלה אעפ
טאין שכ ערים שזה אריסו או שותפו לא הוא מורה מפי
נצמו ואם שותפו או אריסו או בן ביתו אני אבל לא גולתי
כיום הרי זה נשבע בנקיטת חפץ שאין אומריו מנו לפשר
שביעה לא לפטרו מסון אי זהו בן הבית שיש לו
להשביע בטענת ספק זה שמכנים פועלים ומוציא פועלים
וסכנים לו פירות ומוציא לו פירו אבל בן הבית שאינו נושא
ונותן לא נכנס בגולו ויוצא בלב אינו יכול להשביעו מספק
וכן אפטרופים שמנהו אבי יתומים אין היתומין משביעין
איתו בטענת ספק וכן האשה שלא נעשת אפטרופא בחיי
בעלה לא נשארה ולא נתנה לאה קבדת בעלה אין משביעין
אתה מספק על זה ששיתם בין מיתה לקבורה שאם אתה
אומר ששבע על זה הנכס לא תמכור לקבורה הנמצא
המת מתגל השלח ביד חברו חפץ למסרו או ששלח

מעות בירו לקנות לו פירות או סחורה אעפ שלא נתן לו
שכר על זה ואין לו חלק ולא הנאה בשליחו זו הואיל ונשא
ונתן במסון חברו הרי זה ככן בית ויש לו להשביע מספק
שלא גול לו כלום בעת שהביא לו הסחורה שקנה או מקצת
או המעות שמכר לו בהן השותפין שנושאין ונותנין
ביחד או שהיה האחד נושא ונותן ומפקי הסחורה או מקצת
או המעות עם השני בלא משקל ולא מדה ולא מנין הרי
שניהם נכנסין לספק ויש לכל אחד מהן להשביע את חברו
שבועת השותפין אבל אם היה האחד הוא שנושא ונותן
והשני לא נתעסק עמו כלל אין נשבע לא זה שנושא ונותן
חלקו השותפין והאריסין ונתגרשה האשה ונפרד מעליו בן
הבית והביא לו השליח סחורה שקנה לו או מעות שמכר לו
בהן ושתן והלכו להם ולא תבעם מיד אינו יכול להחזיר
ולהשביעו בטענת ספק אבל אם היתה לו טענת ודאי
משביעו עליה ומגלגל בה כל מה שירצה וכן אם נתחייב לו
שבועה אחר זמן בין של תור בין של דבריה כגון שנעש לו
שותף או בן בי פעם אחרת הרי זה יכול לגלגל עליו שלא
גולתי בשותפות זו שבנינו ולא כשהיתה שותפי או אריסו
או בן ביתי או אפטרופי בראשונה וכן כל כיוצא בזה
השותפין שחלקו ונשאר לה חובות אצל אחרין אינן יכולין
להשביע זה את זה מספק שהרי חלקו והחוב שנשאר דבר
יריע הוא בכל מה שיפרעו יקח זה חלקו מן החוב וזה
חלקו מן החוב וכן אם נשאר להם מעות בכיס וכבר
ירעו אותן ועדיין לא נטלו כל אחד חלקו אין משביעין זה
את זה שהמעו כחלוקין הם וכן אם עשו חשבון כל השותפי
ונשאר לאח מהן אצל חברו דבר קצוב וידוע ואעפ שעדיין
לא נטלו הרי חלקו אבל אם נשאר ביניהם כל שהוא מן
הפירו ועדיין לא חלקו אותן ולא ירעו משקלם או נשאר
ביניהם צד מן השותפות שלא עשו בו חשבון ולא ידע כל
אחד מהן כמה חלקו המגיעו הרי השותפות קיימת עדין
וכשביעין זה את זה מי שתבע את חברו אחר חלוקה
אינו יכול להשביעו לא על ידי גלגול כמו שביארנו אבל
יש לו להרדים סתם על כי שגולו כלום כשהיה שותפו או
אריסו או בן ביתו ולא יורה במה שגול

פרק עשירי

שותף שטען על חברו שכך היה תנאי ביניהם והלה איכר
לא היה תנאי זה מעולם או שטען שהקדן שלי היה כך וכך
והלה אומר אינו אלא פחות מזה או שטען שכבר נתתי לך
השותפות והלה אומר לא לקחתי או שסחורה זו שיהיה
והלה אומר משלאכצע וכל כיוצא בטענות או הרבות
ביר התובע בשבועה כיצר אם רצה התובע שלא יטבע
השותף שבועת השותפין וישביעו הסת על השענה שכופר
בה ואומ לא היו דם הרי זה משביעו ואם רצה מגלגל
עליו כל או הדברים בשבועת השותפין ומשביעו בטענת
ספק שלא גולתני כלום כל ימי השתפו ושהיה בינינו תנאי
כך וכך וישו הסחורה שלך ושנתת לי כך וכך וכן כל כיוצא
בוה התובע שותפו להשביעו שבועת השותפין הנתבע
אוכר כבר חלקנו ולא נשאר לך אצלי כלום והתובע אומר
עדיין לא חלקנו ולא עשינו עמך חשבון או שאכר התובע
חלחנו על בנת ששביע אותך שבועת השותפין בכל עת
שגרצה ועדיין לא נשבע ואתה מרחה אותי מיום ליום אינו
יכול להשביעו בטענת ספק אפילו אמר הנתבע כן חלקנו
ונשאר לך אצלי וזה הנשאר אינו לא חוב שזקפתו עלי או
פקדון הנחתו אצלי אעפ שיט ערים שהיה שותפו אינו
יכול להשביעו בטענת ספק ואינו יכול להשביע הסת שכבר
חלקו או שלא נשתתפו מעולם ואפי על ידי גלגול לפי שאין
משביעין הסת ואי מגלגלין לא אם טענו דבר שאם יורה
בה יהיה חייב לשלם מסון לא דבר שאפי הדה בו אינו
חייב לא שבועה אינו נשבע עליו ואפי על ידי גלגול וסח
הודו הנאונים בעלי הוראה שטען שעדין שותפי
אתה נשאר לי אצלך כך וכך והוא אומר כבר חלקנו ולא
נשא לך אצלי כלו או לא היתה שותפי מעול הרי הנתבע

חייב לסלם מפני המלוה יש לו כנגדו שליש מה שיפול בעל המעות שהוא רביע ומצא זה כנגד זה וכן אם התנו על הפחת ולא הזכירו הריחוק ואם פחתו פחת המתעסק כפי מה שהתנו ואם הוסיפו נוטל המתעסק כמו אותו החלק שהיה מפסיד ותוספת שליש מה שנטל בעל המעות כיצד התנו שאם יהיה שם הפסד יפחות המתעסק רביע והפחיתו משלם רביע הפחת ואם הותירו נוטל מחצה ואעפ"י שדברי אלו שהורו דברי טעם הם אם תלך על דרך זו שמא המתעסק אפשר שיפחו וישול שכר כיצד כגון שהתנה עמו שיטול המתעסק אחד משבע בשכר ופחתו נמצא נוטל המתעסק אחד משבעה יתר על זה ההפסד כיצד כגון שפחתו שבעה דינרי הרי המתעסק אומ' לו אני חייב לך דינר אחד כפי התנאי ואתה חייב לשלם לי ב' שהן שליש חלק הפקדו נמצא בעל המעות חייב ליתן לו דינר בשכר שהפסיד שבעה ואלו הפסיד ארבעה עשר היה חייב בעל המעות ליתן לו שני דינרין וזה תמה גדול ודבר זה שאין הרעת סובלת אותו ואין זה אצלי לא כמו דברי החלום אבל הדרך והדין האמת שיראה לי שכל שירוח המתעסק אם יהיה שם הפסד יפסיד שני שלישי החלק שהיה מרווח וכן אם התנו על ההפסד והרווחו יטול כמו אותו החלק שהיה מפסיד ותוספת שליש חלק חברו נמצאת אתה אומר לפי מרה זו שאם התנו שיטול המתעסק רביע השכר והפסיד הרי זה משלם שתות ואם התנו שיפסיד רביע והרווח נוטל מחצה ועל דרך זה לא תמצא תמה ויצא הדין בק הצדק

פרק שביעי

הנתן מעות לחברו סתם להתעסק בהן או שהתנו בפירוש שיהיה השכר וההפסד ביניהם בשוה ויאבד המסון יש מי שהורה שישלם המתעסק שליש כמו שביאר אם אבד מקצת המסון ויראה לי שהוא משלם מחצה שהוא בתורת מלוה וזהו שאבדו חכמי משלם שליש בהפסד בשלם הגיע ההפסד ליטול בעל המעות פחות כחצי ככוננו כיצד ראובן שנתן לשמעון כאה ועשרים דינר ונשא ונתן ופחת תשעים הרי שמעון משלם שלשים ונמצא ראובן נוטל ששים אבל פחת שמעון מאה וחמשה אין אומר יפסיד שמעון חמשה ושלישים שאם אתה אומר כן נמצא ראובן נוטל חמשים ולעולם לא יטול ראובן פחות מששים לפיכך שטר עסק היוצא על היתומים שהיה אביהן כתעסק בו נשבע בעל הטרט ונזכה מחצה שהוא בתורת מלוה אעפ"י שלעולם טעונין לירש הנה לכדת שאיט נוטל לעולם פרו ממחצה ולמה אני אומר שאין פוחתין לו כאן כנגד שכרו טנתעסק בפקדו שהרי אבד כל החצי של פקדון ולא נשאר כאן פקדון כלל שנ' אם לאטול שכר יראה כרובית שהרי חצי המלוה בלבד נוטל וכן אם התנו שיטול המתעסק רביע השכר ואבד המסון טלו משלם הרביע כלו שהוא בתורת מלוה אבל אם נשאר מן המסון מעט כרי שאם תסיף על אותו המעט שתות ההפסד שפחתו יבא הכל רביע המסון או יתר הרי זה משלם שתו בלבד מן הטעם שכבר בארנו המתעסק שהפסיד והור וטרח עד שהרווח אינו יכול לזכר לבעל המעות בא ונחשוב ההפסד שהפסדנו תחלה והפסיד שני שלישים ונחשוב הרווח שהרווחנו באחרונה ותבול שלישי לא מחשב באחרונה בלבד על הרווח או על ההפסד ואין לו לא בריוח שהוסיף על הקדן נתן לו מאתים ירועות בכאתו דינרין בעסק וכתבן בשני שטרות מאה בכל שטר מחשב לו על חשט בפני עצמו ובעל המעות הוא שהפסיד על עצמו נתן לו מאה ירועות בכאת דינרין וזהו ונתן לו בעסק אחד מאה הבית של יין בכאת דינרין וכתב לו שטר עסק בכאתים דינרין אינו מחשב לו לא בשטר אחד והמתעסק הוא שהפסיד על עצמו פיר' שאם שטר הכאת הירועות בכאת ושלישים והפחת הירועות בשכעום בעל המעות נוטל הכל בפני שמשת שטר אחד הרי הכל מאתים ולא הרווח כלום אבל אם הניחם שני עסקים כשהיו היה מרווח המתעסק בחלקו בכרתם

עשרים ומפסיד בחלקו בחביות עשרה והיה נוטל עשרה וכן כל כיוצא בזה אין המתעסק יכול לחלוק המעות של עסק או הסחורה ולום אטול את החצי שבתור מלוה לעצמי ואשא ואתן בו ואניח החצי שבתורת פקדון בבר שלא נתן לו מסון זה לא להתעסק בכולו ואם חלק ועשה זה אפי' בבר הגדול לא עשה כלום לא או השטר או ההפסד ביניהן על אותן הדרכים שבארנו המתעסק שנתן מתנה לאחרים מן המטלטלין של עסק או ממעות העסק והביא בעל המעות ראייה ברורה שאי המטלטלי או המעות משל עסק הן מוציאים אותן מירו ואפי' שנה המקב איתם ומסרם ונתנם מתנה לאחרים או הפסיד חייב לשלם והכל בראיה ברורה כבר בארנו שהמתעסק שמת נשבע בעל המעות ונזכה מחצה ואם יש שם עדים שהכטלטלין או מן המעות של עסק הם נוטל איתם בעל המעות בלא שבעה ואין בעל חוב ולא אשה נוטלים מהם בלו לא אם כן היה בהם ריוח הרי חלק הרווח של מת של יורשיו וישול מאותו חלק בעל חוב והאשה הנותן יצות לחברו ליקח בהם פירות למחצית שטר ולא לקח אין לו עליו לא תרעומת ואם נודע בראיה ברורה שלקח ומכר הרי זה מוציא ממנו השכר בעל כרחו נתן לו מעות ליקח בהן פירות למחצו שכר לוקח בהן מכל מין שירצה ולא יקח לו כסות ולא עצים וכן כל כיוצא בזה הכושיב את חברו בחנות למחצית שכר אם היה אומן לא יעסק באומנותו לפי שאין עיניו על החנו בשעה שעוסק באומנותו ואם היה שותף עכו בחצר מות ולא יהי לוקח ומוכר רברים אחרים ואם לקח ומכר השטר לאמצע

פרק שמיני

הנתן בצים לבעל התרנגולים להושיב התרנגולי עליהן עד שיצאו האפרוחים ויגדל אותן בעל התרנגולי ויהיה הרווח ביניהם צריך להעלות שכרו כפועל בטל וכן השם עגלים וסייחיו על הרועה להיות מתעסק בהן שגדלו והשכר לאמצע חייב להעלותו שכרו בכל יום כפועל בטל וכגדל אותן עד שיהיו העגלי בני שלש שנים והחכור עד שתהא טוענת ואינו יכול למכור שלא מדעת חברו בתוך זמן זה וכן ה"ס בהמה על המפטם להיות מפטם אותה והשכר לאמצע צריך ליתן עמלו כפועל בטל ואם אמר לו הרי הראש והעליה שלך בעמלך יתר על מחצית השכר כותר היו לפני מפטם בהמות אחרות שמפטם איתם עם זו השכר אצלו וכן אם היו לו עגלים וסייחין אחרים או בצים אחרות שלו הואיל והוא מתעסק בטלו ובשל חברו אפי' לא העלה לו לא דבר כועט בכל ימי השותפות הזאת דיו וחולק בשכר בשוה ואם היה אריסו הואיל והוא מטפל בשלו ובטל בעל השדות אין צריך להעלות לו כלום השם עגלים או סייחים או הושיב תרנגלים או שם בהמה על הפטם למחצית שכר ולא העלה לו שכר הרי רינו כדון העסק שלמענות רואין בכמה שמיין הבהמו או הבעים וכמה הרווחו ונטל המתעסק שני שלישי השכר ואם הפסידו משלם שלישי ההפסד שמין פרה וחכור וכל דבר שדרכו לעש ולאכול ויהי השכר לאמצע אעפ"י שזה מתעסק הרי יש לו ריוח אחר לעצמו כעבודת הבהמו שהרי שטר אותה או עובר בה ונהנה בשכרה ובעבודתה ואין שמין עגל עם אמו ולא סייח עם אמו שחעגל המייח אינו עושה כלום ויש בו עסק השם בהמה לחברו עד כתי חייב לשלם בה באתונה יח חרש וכבודות והן הצנן והבקר יח חרש ואם בא לחלוק בתוך זמן זה חברו מעבב עליו מפני שנשתתפו סתם לפי שאינו רומח מפילה של שנה ראשונה שהיא מרובה והרווח מועט שאינה משתמנת בתולה לא בקושי לפילה של שנה האחרת שהוא מועט והרווח מרובה שחרי היא משתמנת הרבה ומספיקת בכל יום לפיכך מעבב עליו עד סוף שנה שניה ילדח הבתם חשמה אצלו הרי הולד מכל הרווח לאמצע כפי שנתנו לגדל ולדאוג יגדלו ואחר כך ימסרו מקום שנתנו שלא לגדל חייב המתעסק

בה אבל אם פגעה בו שנת יובל אפי' נמכר שנה אחת לפני
 היובל הרי זה יוצא לחירות שנ' ער שנת היובל יעבור עמך
 בשנת היובל הואת וכו' המוכר עצמו יש לו למכור
 עצמו ליתר על שש הרי שמכר עצמו לעשר שנים או לכ
 שנה ופגע בו יובל אפי' אחר שנה הרי זה יוצא ביובל שנ'
 ער שנת היובל יעבור עמך אחר המוכר עצמו או
 שזכרוהו בר' וברח חייב להשלים שש ואם פגע בו יובל
 יוצא לחירות חלה בין שחלה שנה אחר שנה או שחלה
 תלאים מקוטעים אם הכל פחות מארבע שנים עולין למנן
 שש אבל אם חלה ארבע שנים חייב להשלים כל ימי החלי
 שנאמר כשכר כתושב ואם פגע בו יובל יצא ברא'
 שזחשכין ימי החלי בשהיה חליו כבר שאינו יכול לעשות
 מלאכה אבל אם לא היה חליו כבר לא יכול לעשות מעשה
 מחש' אפי' חלה כל שש עולין לו המוכר עצמו לגוי אם
 לא נפדה אינו יוצא לא ביובל שנ' ואם לא יגא באה ויצא
 בשנת היובל הוא ובניו עמו הנמכר לגוי אם לא
 השונה ידו לגאל קרוביו פורין אותו והקרוב קרוב קודם
 שנ' או בן דורו או בן דורו יגאנו ובר' כופין את קרוביו
 לפרותו שלא ישמע בניו לא פרוהו קרוביו או שאין ידו
 מסית מצוה על כל אדם מישאל לפרותו ובין שפרוהו
 קרובים בין שפרוהו שאר אדם יוצא לחירות ויש לו ללוות
 ולגאל את עצמו כן הגוי וגאל לחצאן אבל הנמכר לישראל
 אין הקרובו פורין אותו ואינו לווה וגאל ואינו גאל לחצאן
 לא כיצד דינו אם השיגה ירו ליתן כפי השנים הנותרות
 ניתן ויוצא ואם לאו לא יוצא אחר המוכר עצמו בין לישראל
 בין לגוי ואחר שזכרוהו בר' הרי זה מגרע פדיונו ויוצא
 כיצד הרי שזכרוהו בשש' דינרין ועבר ארבע שנים ומצא
 ידו הרי זה נתן עשרים דינרין לארון ויצא לחירות
 וכן אם מכר עצמו בארבעים דינרין לעשר שנים הרי זה
 מגרע ארבעים דינרין לכל שנה שעבר ונתן הנשאר כסף
 או שיה' כסף ויוצא וכן הנמכר לגוי מחשב הרמים
 לפי השנים הנשארות ער שנת היובל שנ' וחשב עם קניהו
 משנת מספרו לו ער שנת היובל כיצד מכר עצמו במאה
 ונשאר ליובל משנת מכירה עשר שנים מחשב עשר לכל
 שנה שעבר וטרע הרמים ומשיב השאר כסף לא תבואה
 ולא כלים שנ' כסף ממכרו בכסף הוא נגא מיד הגוי ואינו
 נגא בשנה כסף כל עבר עברי או עבריה שיוצא
 בנרעין כסף והברי' והוספו רמיו או נשחף ופחתו רמיו
 מחשבין לו להקל עליו כיצד הרי שנמכר במאה והרי הוא
 עתה שיה' מאתים איט מחשב עם ארנונו לא לפי מאה
 נמכר במאתו והרי הוא שיה' מאה מחצב עמו על פי השנ'
 הותרות לפי מאה הנמכר לגוי הואיל ויש לגאל עצמו
 לחצאן כמו שבארט' פעמי' יהיה להקל ופעמי' יהיה להחמין
 כיצד להקל קנה אותו הגוי במאתים ונשחף והרי
 הוא עתה שיה' מאה ונתן לו חמשי חצי רמיו והברי' והרי
 הוא שיה' מאתו נתן לו מאה שהן חצי רמיו הנשאר ויוצא
 כיצד לחמיר קנה אותו במאתו ונתן לו חצי רמיו שהן
 ק' ונשחף והרי עתה שיה' מאה נתן לו חמשי שהן רמיו
 חציו הנשאר ונמצא שנתן מאה וחמשים אעפ' שהוא עתה
 שיה' מאה הרב שחל לעבר על הכסף שנשאר לו
 לעטר כנגדו אינו מחול לו עד שיכתי' לו שטר שחזר כיצ'
 הרי שזנחו בטשים ועבר שנה או שנתיים ואמר לו שאר
 הרמיו מחולין לך לך לדרך לא נפט משעטרו עד שיכתי'
 לו שטר ארזן שמת' אם הניח בן זכר הרי העבר עובר
 הבן עד סוף השש' או ער סוף השנים שזכר עצמו להן או
 עד שיפגע בו יובל או עד שיגרע פדיונו ויתן השאר
 אבל אם לא הניח בן זכר הרי זה יוצא לחירות ואינו עובר
 לא את הבת ולא את האח ואין צריך לומר שאינו עובר
 שאר היורשין והנמכ' לגוי צדק או לגוי אפי' חבן אינו עובר
 לא כיון שזת הארזן יוצא לחירות נמצאת אמר
 שעבר עש' נקנה בכסף או בשטר וקנה את עצמו בחמש
 רבנים בשנים או ביובל או בנרעין כסף או בשטר שחזר
 או במיתת ארזן בלא בן ובניו או בנר אפי' הניח בן

מצוה לומר לו צא בשעת יציאתו אעפ' שלא אמ' לו הרי הוא
 יוצא בחנם ואינו צריך שטר אפילו חלה והוציא רבו עליו
 הוצאות הרבה אינו חייב לו כלום שנ' יצא להפשי חנם

פרק שלישי

כל עבר עברי הרי הארון חייב במונות אשתו הנשואה
 לו ולא ארוסה ושומרת יבם והוא שתהיה מותרת לו אבל
 אם היתה מאסריו לאוין אפילו שניה אינו חייב במונותיה
 שנ' אשתו עמו אשה הראויה לעמוד עמו וכן חייב במונות
 בניו ובנותיו במכרוהו בר' נאמר אם בעל אשה הוא
 ויצאה אשתו עמו וכי תעלה על דעתך שכיון שנקנה זה
 נשת' עברה אשתו אבל לא בא ללמד לא שהארזן חייב
 במונותיה ובמכר עצמו נאם ויוצא סינכ' הוא ובניו עכו
 ובנמכר לגוי נאמר ויוצא בשנת היובל הוא ובניו עכו
 אחר אשה ובנים שהיו לו בשעה מכירה או אשה ובנים
 שהיו לו אחר מכירתו והוא שיקחנ' מרעת הארון אבל אם
 לקחה שלא מרעת רבו אינו חייב במונותיה
 אעפ' שהארזן חייב במונות אשתו ובניו אין לו במעשה
 ידיה כלום אלא הרי מע' זה האשה וצ' אשתה לבעלה וכל
 הווכה הבעל באשתו וזכה זה אעפ' שהוא עבר עברי
 כי שזכרוהו בר' יש לרבו ליתן לו שפחה כנענית
 בין הארון בין בנו של ארון אם מת אביו הרי זה נתן לו
 יוצאה וכופיה על זה כרי שוליר ממנה עבדים והרי היא
 מותרת לו כל ימי עבדותו שנ' אם ארנו יתן לו אשה
 וגו' והמוכר עצמו אסור בשפחה כנענית כשאר כל ישראל
 אין עבר עברי כותר בשפחה כנענית עד שתהיה
 לו אשה ישראלית ובנים אבל אם אין לו אשה ובניו אין רבו
 כיכר לו שפחה כנעני ורבר זה קבלה הוא אפי' היה הנמכר
 בהו הרי זה מיתר בשפחה כנענית כל ימי עבדותו
 אם היו לו אשה ובנים אעפ' שמכר לו רבו שפחה כנענית
 אינו יכול להפרישו כאשתו ובניו שנ' אשתו עכו ואינו יכול
 ליתן לו שתי שפחה ולא ליתן שפחה אח' לשני עבדיו העברי
 כדרך שנותן לבעניו שנ' יתן לו אשה נרצע שמכר לו רבו
 שפחה כנענית והגיע יובל והיה רבו כסרב בו לצאת ואינו
 רוצה לצאת וחבל בו פטור שהרי נאמר בשפחה
 המוכר עצמו אינו נרצע אבל מכרוהו בר' ועבר ששולא
 רצה לצאת הרי זה נרצע ועובר ער שנת היובל או עד
 שיכר הארון אעפ' שהני בן אין הנרצע עובר את הבן כפי
 השבועה למרו ועברו לו ולא לבנו לעולם לעילמו של יובל
 נמצא למר' שהנרצ' אינו קונה את עצמו לא ביובל ובכיתת
 הארון עבר עברי כהן אינו נרצע מפני שנעשה בעל
 כוח והרי הוא אומר ושכ' אל מטפחתי לחוקה שהיה בה
 ואינו שב' לשדה שהיה בה כיצד רוצעין מביאו לבר'
 של ש' זה ואומ' דבריו לפניהם וכגיש' לסוף שש' אל הד' ת'
 א' אל הכוזב כשהן עומדין בבנין בין דלת וכוזבה של ארון
 בין של כל אר' וטקב את אונ' הימני בגופה של און' בכרצ'
 של סתכת ער שיגיע לדלת שנ' ונתת באונ' וברל ולא נאם
 מוזה לא שיהיה עומד בין אצל דלת בין אצל כוזבה וכה
 מוזה כשהיא עומד אף דלת כשהיא עומדת אבל הרצועת
 ברלת אעפ' שאין שם מוזה הארון הוא שרועע
 בעצמו שנ' ורצע ארנונו לא בנו ולא שלוהו ולא שליח בר'
 ואין רוצעין שני עברים כאחד שאין עושין מצות חבילות
 חבילות ואם אמר יאמר העבר עד שיאמר וישנה העבר
 עד שיאמר כשהוא עמד אבל אם אמר אחר שש' אינו נרצע
 עד שיאמר וישנה בסוף שש' בתחלת פרוטה אחרונה
 כיצד כגון שנשאר מן היום שיה' פרוטה מרמי מכירתו או
 יתר מעט אבל אם נשאר פחו' משהו פרוטה הרי זה כאם
 אחר שש' היתה לעבר שפחה כנעני ולו סמטה בניס' ולרבו
 אין אט' ובניו אינו נרצע שנ' מי אהבך ואת ביתי לרבו אט'
 ובניו ולו אי' אט' ובניו אינו נרצע שנ' אהב את ארזן את אשת
 ואת בניו היא אהב את רבו ורבו אינו אהבו אינו נרצע
 שנ' מי טוב לו עמך רם אהבו והוא איט' אהבו את רבו
 איט' נרצע שנ' מי אהבך הוא חלה ורם איט' חלה אינו

נשבע הסת שאין לו בידו כלום ומגלגל עליו שלא גולתני כלום מעולם ואינו מגלגל עליו שלא היה שותפו או שכבר חלחלו כן הטעם שבארנו טען שעדין שותפין אנחנו ויש לי להשביעך בטענת ספק והלה אומר לא נשתתפנו מעולם והביא התובע עדי שהיה שותפו וחוד הנתבע אחר כך ואמר חלקנו אין שומעין לו שהרי הוחזק כפרן לטובעה זו וישבע שבועת השותפין וכן כל כיוצא בזה ראובן שהטיל לכיס ארבע אמות דינרין והטיל שמעון מאתים ונשתתפו ונשארו ונתנו ביחד והרי המסון כלו ביד ראובן וטען ראובן שפחת כל הקרן חמש מאות דינרין אין אומר ישבע ראובן שבועת השותפין שפחתו כך וישלם שמעון חמשים מביתו לא ישבע ראובן שבועת השותפין שפחתו ו' לך במנה שבירו בלבר ולא ישלם שמעון כלום טען ראובן ששמעון ידע בודאי בפחת זו שפחתנו וגלגל על שמעון שאינו יודע בודאי סכום הפחת הזה ואם לא נתעסק שמעון באתפות זו כלל ישבע שמעון הסת שאינו יודע בודאי בזה ההפסד ויפטר ולא עוד לא אם היה זה המנה הנשאר ביד שמעון חולקין אותו בשוה שאין השותף מן השבועין ונטולין כרי שישבע ויטול מה שכיר חברו אלא נשבע ונפטר או נטול מדבר שהוא תחת ידו והוה בדין זה שכבר טען בו בעלי הוראה טען שמעון שיש ללוי על חוב בוו השותפות מנה אם היה בידו כרי החוב והיה יכול ליתנו ללוי נאמן ונתנין החוב ואחר כך מחשבין ואם אין בידו ליתן אינו נאמן להוציא מיד ראובן או מן החבורה הידועה לשותפות שמא קנוניא הם עושים שמעון ולוי על נכסי ראובן אפי היתה המלוה בשטר אין ראובן חייב לשלם ממנה כלום אבל אם טען שמעון שראובן יודע בודאי שזה החוב שעלי מחמת השתפו הוא והחוב אצלנו היא ישבע ראובן הסת או על ידי גלגול שאינו יודע שחוב זה אצלנו וישלם שמעון החוב משלו וכן אם יצא שטר חוב על לוי בישם שמעון במאה דינרין מכין השותפו ואמר שמעון נפרעת והחובתם לכיס או שאמר שמעון קבעתי לו זמן לשנה או לשנים אינו נאמן שמא קנוניא הוא עושה על נכסי ראובן וכיצד דנין בדין זה לוי כבר נפטר בהוראת שמעון ואם לא הביא שמעון ראיה ישלם מביתו ויתבע לוי בתוך זמן שאמר וכן כל כיוצא בזה

הלכות עבדים

יש בכללן שלש עשרה מצות חמט מצות עשה ושמונה מצות לא תעשה והו פרטן א דין קנין עבד עברי ב שלא ימכר ממכרת עבד ג שלא יעבדנו בפרך ד שלא יעבד בו עבדת עבד ה שלא נניח גר תושב לרדות בו בפרך ו להעניק לו בצאתו חפשי ז שלא יצא ריקס ח לפדות אמה העבריה ט ליערה י שלא תמסד יא לעטור בעבד כנינו לעול לא אם כן הפיל לו אדוניו אחר מראשי אבריו יב שלא להסגיר עבד שברח מחוצה לארץ לארץ ישראל יג שלא להוטות עבד זה הנצל אינו ובאר כל המצות האו בפרקים א

פרק ראשון

עבד עברי האמור בתורה זה ישראלי שמכרו אותו בר על כרחו או המוכר עצמו לרצונו כיצד נגב ואין לו לשלם את הקרן בר כוסרין אותו כמו שאמרטו סאלכות גניבה ואי לך איש כישראל שמסרין אותו בר לא הגנב בלבר ועל זה שמסרוהו בר הוא אמר כי תקנה עבד עברי ועליו הוא אמר במשנה תורה כי ימסר לך אחיך העברי מוסר עצמו כיצד זה ישראלי שהעני ביהוד נתנה לו רשות למסור את עצמו שם כי יכיר אחיך עבדך ונמכר לך ואינו רשאי לסט את עצמו ולהצניע את רמיו או לקנות בהם סחורה או פלים או ליטום לפעל חוסר לא אם כן עיר לאמון בלבר ואין ארס רשאי למסור את עצמו ער שלא ישאר לו כלום ואפי כסית לא תשאר ואחר כך ימכר את עצמו

בארנו שאין האשה נמכרת בגנבתה וכן אינה מוכרת את עצמה ואינה קונה לא עבד עברי ולא עבד כנעני מפני החשר ואין הגר נקנה בעבד עברי שנ ושב אל משפחתו מי שיש לו משפחה עבד עברי שמכרוהו בר אין מוכרין לא לישראל ולא לגר צרק וכן המוכר עצמו אינו רשאי למכור עצמו לגוי ואפילו לגר תושב ואם עבד ומסר עצמו אפי לעובר עו ואפי לעו עצמה הרי זה מכור שנ או לעקר משפחת גר לעקר זה הנמכר לעבדות וזה עצמ בא ואמר לך תרני מוכר עצמי לגויים אין אתה זקוק לו ער שימכר אבל לאחר שמכר לגוי אף על פי שעבר זעשה שלא כהוגן מצוה לפרותו ולא ישמע בהם שאמר אחרי נמכר גאולה תהיה לו

אחר המוכר את עצמו או שמסרוהו בר אינו נמסר בפרהסיא על אבן המקח ולא בסיפמא סרך שהעבדים נמכרין שנ לא ימכרו ממכרת עבד אינו נמכר לא בצנעה ודרך כבוד כל עבד עברי אסור לעבוד בו בפרך ואי זו היא עבדות פרך זו עבודה שאין לה קצבה ועבודה שאינו צרי לא תהיה מחשבתו להעביר בלבר שלא יבטל מכאן אמרו חכמים שלא יאמר לו ערור תחת הגפנים ער שאבא שהרי לא נתן לו קצבה אלא יאמר לו ערור ער שעה פלנית או ער מקום פלני וכן לא יאמר לו חפוד מקום זה והוא אינו צריך לו ואפי להחם לו כוס שלחכין או להצן ואינו צריך לו אסור ועובר עליו בלא תעשה שנ לא תדרה בו בפרך הוא אינו עושה לו לא דבר קצוב שהוא צריך לו וכן הגוי שמכר לו אם רדה בו בפרך הרי ישראל מצווין למנעו ואם הניחוהו עובדים בלא תעשה שנ לא ידרנו בפרך לעיניך ואי אנו טקקין להכנס לרשותו של גוי ולכרוק אחריו שלא יעבדנו בפרך שנ לעיני בומן שאת רואה כל עבד עברי אסור לישראל שקנהו להינכוח בר ברי בזים שהם מיוחדים לעשית העבדים כגון שיוכר אחריו כליו לבית המדרש או יחלוץ לו מנעליו שנ לא תעב בו עבדת עבד אינו נוהג בו לא כשכיר שנ כשכיר כתושב יהיה עמך ומוטר לספר לו שיער ולכבס לו בגדיו ולאפות לו עיסתו אבל לא יעשה אותו בלן לרבים או ספר לרבים או נחתום לרבים ואם היתה אומנותו ואת קורם שיוכר הרי זה יעשה אבל לא ילמדנו כתחלה מלאכה כלל לא אומנות שהיה בה היא שעושה כשהיה עושה מקורם

ברא בעבד עברי מפני שנפשי שפלה במכירה אבל ישראל שלא נמסר מותר להשתם בו כעבד שהרי אינו עשה מלאכה זו לא ברצונו ומרעת עצמו אנשים שאי נוהגין כשורה מותר לרדותן בחוקה ולהשתעבד בהן כגון שגור שכל מי של יתן המס הקצו על כל איש ואיש ויתעב לזה שנתן הכס על ידו הרי זה מותר להשתמש בו יותר מראי אבל לא לעבד ואם אינו נוהג כשורה מותר להשתם בו בעבד כל עבד עברי או אמה העבריה חייב הארון להשוותן לו במאכל ובמסקה בבסות ובמרוד שנ כי טוב לו עמך שלא תחא אתה אוכל פת נקי והוא איב פת קיבר אתה שתח יין ישן והוא שות יין חרש אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי התבן אתה רר בכרן והוא רר בכפר או רר בכפר והוא יושב בכר שנ ויצא עבד מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי מקנה ארון לעצמו וחייב לנהוג בו מנהג אחוה שנ ובאחיכם בני ישראל ואעפכ צריך העבד לנהוג בעצמו מנהג עבדות באותן העבדות שהוא עושה לו אין אמה העבריה נוהגת ולא עבד עברי נוהג לא סמן שהיומל נהג בין עבד עברי שמוכר עצמו בין זה שמסרוהו בר וכבר ביארנו מתי בשלו היובלות

פרק שני

עבד עברי שמסרוהו בר נקנה בסמך ובשוח סמך ובשטר כיצד בסמך סתבל על הגייר או על חרס הריני מבי לך דרני קני לך ונתן לו חסד ממכרוהו בר עבד שנ שנים פדום ממכרוהו ובתולת חשנת חסדיעית שלו תאם חוקק ואם פועל בו שנת חסמח בכלל חסד הרי זה עבד

וכבר ביארנו בתחלת ספרו כל הדרכים שהעבדים נקנין בהן כיצד קונה את עצמו בכסף כגון שנתן אחד לרבו מעות ואם לו על מנת שיצא עבדך בהם לחירות כיון שקבל את הרב את הכסף או שוה כסף יצא העבד לחירות ואי צדו רעת העבד שוכת הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו וכן אם נתן אחד לעבד מעות ואמר על מנת שתצא בהם לחירות אם רצה הארון לקבל המעות יצא העבד לחירות ואם לא רצה לא קנה העבד המעות שלא נתן לו אלא על מנת שיצא בהן לחירו ואחר הכסף או שוה כסף בין לקנותו בין להקנות עצמו לו כיצד בשטר כתב לו על הנייר או על החרס הרי את בן חורין או הרי את של עצמך או איך לי עסקך וכן כל כיוצא בזה בענין זה שוה הוא נופו של גט שחרור ומוסר לו את השטר בפני שני עדים או שהיו העדין חתומין בו ומסרו לו ביט לבינו הרי זה יצא לחירות שהרי נישו וירו באין כאחד אמר לו שלא בכתב הרי את בן חורין הרי את של עצמך אעפ"י שהעידו עליו עדים בכר ואעפ"י שקנו סידו עדין לא נשתחרר שאין העבד יוצא לחירות לא בכסף או בשטר או בראשי איברים והכתב לשפחתי הרי את מותרת לכל אדם לא אמר כלום כיצד בראשי איברים המכה את עבדו בכונה וחסרו אחד מבראשי איברין שאינן חורין יצא לחירות וצריך גט שחרור אם כן למה נאמר בתורה שן ועינן לרון מהן מה שן ועינן סומין שבגלו ואינן חורין אף כל סומין שבגלו ואינן חורין יצא העבד בו לחירות אבל המסרם עבדו בבצים או הרוחך לשונו אינו יוצא לחירות שאינן כומין שבגלו וכן הספול שן הקטן אינו יוצא לחירות שהרי סופו לחזור עבדו שאלו וטבלו שהרי ישנו במקצ' מצו אכל העבד שהו בניו אינו יוצא בראשי אברים או הן ראשי אברים שאינן חורין אצבעות ידים ורגלים עשרים ראשי האונים וראש החושם וראש הגויה וראש הדרין שבאש אבל העיני והשיניים הרי הן מפורשין בתורה היתה לו אצבע יתרה וחתכה אם נספרת על גב היד עבד יוצא בה לחירות היתה עינו סמויה וחטפה עבד יוצא בה לחירו שהרי חסרו אבר והוא הדין לאחר מראשי אברים שהוא כטל ואינו עושה בו מלאכה שאם חתכו הרי חסרו אבר ויצא לחירות הנהו על עינו וסמאה על אונן וחרשה עבד יוצא בהן לחירות הנהו כנגד אונן ואינו שמיץ אין עבד יוצא בהן לחירות הנהו על עינו וחסרה מאורה על שנו ונרדה אם יוכל להשתמש בהם אינו יוצא לחירות ואם לאו יצא לחירות היתה עינו כהה וחסר מאורה או שנו נודדת והכהו הארון והפיל השן הנודדת או סמא העין חטפה אם היה משתם בהן כל שהוא יצא לחירות ואם לאו לא יצא לחירות הנהו על ידו ונכנה ידו וסופה לחזור אינו יוצא לחירות תלש בוקנו והרלה בו עצם סן הלחי יצא לחירות שהרי בשל מעשה השנים והקבועות באותו העצם הפיל את שנו או סמא את עינו בלא כונה כגון שורק אבן לכהמה ונפלה בעבד והפילה את שנו וחתכה אצבעו לא יצא לחירות שג' אם טן עבדו או שן אמתו יפיל ער שיתכוין הושיט ידו למעי שפחתו וסיסא עין העובר שבמעיה לא יצא לחירות שאין לא ידע רבד שיתכוין לו הרי שהיה רבו רופא ואמר לו כחול לי עינו וסמאה חתור לו שני והפילה שחן בארון ויצא לחירות שאעפ"י שלא נתסן להויק הרי נתסן לנוע באברי העבד ונתסן בהן ואין צדו לום אם היתה עין העבד סמכת והיה רבו אומן ועקדה לו שהרי יצא לחירות חטפיל שן עבדו וסמא את עינו הרי יצא לחיות בשט ונותן לו רמי עינו וכן כל כיוצא בזה מי שחצו עט וחצו בן חדו ועבד שלשני שתפין אינו יוצא בראש אברים לפי שאינו מיוחד לרבו שחבל בו עבד יצא חיל ויצאין בראשי אברים אם חסר חבל אבל לא חטפה ועבדי מלוג אינן יוצאין בראשי אברים לא אם חטל חטל שחדי אין לו בהם אלא פיזות ולא אם חטפיל

אותן האש מפני שאינן מותרו לה יצא העב בראשי אברי נותן בכל מקום ובכל זמן ואין דנין בו לא בר סמוכי מפני שהוא קנס לפיכך העבד שאם לרבו הפלת את שני וסמית את עינו והארון אמר לו לא עשיתי זה פטור שאם יורה מעצמו אינו חייב להוציא לחירות בלא עדים שהמורה בקנס פטור כמו שבארט בהלכות גנבה שכל סודה בקנס פטור מלשלמו

פרק ששי

הכותב גט שחרור לעבדו זכה לו בו על ידי אחר ואם זכה בגט זה לפלני עבדו יצא לחירות אעפ"י שלא הגיע גט לידו שכי לאר שלא בפניו אבל אם אמר תנו גט זה לעבדי אינו יכול לחזור בו ולא יצא העבד לחירות עד שיגיע הגט לידו לפי האומר תנו גט זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה הכותב בשטר עשיתי פלני עבדו בן חורין או הרי הוא בן חורין הרי זה יצא לחירות כתב בשטר אעפ"י בן חורין לא יצא לחירות האומר עשיתי פלני עבדו בן חורין והוא אום לא עשאני חוששין שכא זכה לו על ידי אחר אמר כתבתי גט שחרור ונתתי לו והוא אומר לא כתב ולא נתן הוראת בעל דין כמאה עדים והרי זה עבד ער שיחודרט בפנינו מי שצוה בשעת מיתתו פלני שפחתי אל ושתעבדו בה יורשי הרי זו שפחה כשהית ואסור לירשין להשתעבד בה מפני שמצוה לקיים דברי הם וכן אם אמר עשו לה קודת רוח כופין את היורשין ואין משתעבדין בה אלא במלאכה שהיא רוצה בה צוה ואמר שחררה כופין את היורשין לשחרר אותה בששה דברים שיון שחרורי עבדים לנשי נשים ובשאר דברי הרי הן כשאר כל השטרות ולא הן הששה פסולין בערכאות שלגיים וכשרין בער כותי וצריכין כתיבה לשם המשחרר עצמו ואין נכתבין במחוכר ואין חותמין עיריהם אלא זה בפני זה אחר גטי נשו ואחר שחרורי עבדים שווין לכוליך ולסביא כיצד כל השטרות העולין בערכאות של גיים כשרים בכל התנאים שאנו מבארים בהלכות הלואה חוק מנטי נשים ושחרורי עבדו כל שטר שיש עליו אפי ער אחר כותי פסול חוק מנטי נשים ושחרורי עבדים שהן כשרין בער אחר ישראל וער אחר כותי והוא שיהיה כותי חבר וכוסן הזה שהכותיים כגיים לכל דבריהם אנו למרין מהן לצרוקין שהצרוקין כוסן הזה כמו כותי באותו הזמן קורס שיטרו עליהם שיהיו כגיים לכל דבריהם בגט אשה היא אומר וכתב לה לשמה ובגט שחרור הוא אום או חופשה לא נתן לה ער שיכתוב לשמה בגט אשה הוא אומר וכתב ונתן מי שאינו מחוכר אלא נתינה יצא הכותב במחוכר ואחר כך קצץ שהרי מחוכר קציצה ונתינה ובגט שחרור הוא אומר ונתן לה לא יהיה מחוכר אלא נתינה אחר גיטי נשים ושחרורי עבדים אין חותמין עיריה לא זה בפני זה וכבר ביארנו טעם הרב בהלכות גרושין וכיצד שיון כמליך ומביא שהמבי גט שחרור בארץ ישראל אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ובהוצה לארץ אם אין עדים מצויין לקיימו ואם השליח בפני נכתב ובפני ובפני נחתם זהו קיימו ואם בא הארון וערער אחר כך אין מטעויהן בו כמו שביארנו בגיטי נשים כשם שהאשה עצמה מביאה נישת ואינה צריכה לקיימו הואי והגט יוצא מתחת ידה כך העבד ששטר שחרור יוצא מתחת ידו אינו צריך לקיימו וכשם שהאשה אומר בפני נכתב ובפני נחתם אם התנ עליה כמו שבארט במקומו כך העבד שהביא גט ואמר בפני נכתב ובפני נחתם נאמן על אותה הדרך ואין צריך קיום כל הכשר להביא גט האשה כשר להביא גט העבד והעבד מקבל גט לחברו מיד רבו של חסדו אבל לא מיד רבו של מקבל הסתב שטר ארוסין לשפחתי אעפ"י שאם לא צדו לחירו והתקדשי בו אין גלשו וזה לשון שחרור ואינה מקודשת ולא משחררת

פרק שביעי

נרצע שנ כי טוב לו עמך רבו חולה והוא אינו חולה או שהיו שניהם חולים אינו נרצע שנאמר כי טוב לו עמך עד שיהיו שניהם בטובה מה בין מוכר עצמו למכרוהו בר מוכר עצמו אינו נרצע ומכרוהו בר נרצע מוכר עצמו אמו בשפחה כנענית ומכרוהו בר רבו מוכר לו שפחה כנענית מוכר עצמו נמכר לגוי ומכרוהו בר אינו נמכר אלא לישראל שנ כי ימכר לך אחיך אין בר מוכרין אותו אלא לך מוכר עצמו נמכר לשש ויתר על שש מכרוהו בר אינו נמכר אלא לשש מוכר עצמו אין מעניקין לו מכרוהו בר מעניקין לו מפי השמועה למדו שאין האשה נרצעת וכן יראה מעני הכתוב שהרי אום בנרצע אהבתי את ארונני את אשתי ואת בני וכהו שנ ואף לאמתך תעשה כן להעני שכשם שציות עשה להעניק עבד עברי כך מעניק אמה העבריה כל המשלח עבדו ואמתו ריקס עובר בלא תעשה שנ לא תשלחנו ריקס והרי הכתו נתקו לעשה שנאם הענק תעניק לו אחר היוצא בסוף שש או שיצא ביוכל או במיתת הארון וכן אמה העבריה שיצאת באחד מכל או או בסימנין הרי או מעניקין להם אבל היוצא בגרעון כסף אין מעניקי להם שנ וכי תשלחנו הפשי מעמך וזה לא שלחו הפשי אלא העבד נתן שאר הרמים שנאמר לו לעבד בהן ואחר כך יצא העניק תעניק לו מצאנך מגרנד ומיקבך כענין צאן גרן ויקב דברו שיש בהם ברכה מחבת עצמן הוא שחייב להעניק לו מהם אבל הכספים והבגדים אינו חייב ליתן לו מהם וכמה ניתן לו אין פחות משלשים סלע בין סמין אחד בין סמינין הרבה מטלשו של קנס העבד שנ בו יתן לארנו בין שנתברך הבו בגללו בין שלא נתברך שנ העניק תעניק לו מכל מקום אם כן למה נאמר אשר ברכך הכל לפי הברכה תן לו אם פגע בו ויבל כשהוא בורח ויצא לחירות אינו חייב להעניק שנאמר וכי תשלחנו וכו' ענק עבד עברי לעצמו ואין בעל חוב נובה הימנו וענק אמה העברי וכן מציאת לאביה ואם מת אביה קודם שיבא לידו הרי הן טל עצבה ואין לאחיה בהם כלום שאין אדם כוריש זכות שיש לו לבנו

פרק רביעי

אמה העבריה היא הקטנה שמסרה אביה ומשתביא שתי ש נרות אחר שתיים עטרה שנה ותעשה נערה אינו יכול למסרה אעפ שעדין יש לו רשות בה ויש לו לקדשה לכל מי שירצה אף הקטנה שהיא אילונית בסמיניה ואינה ראויה להבאת שתי שערות יש לאביה למכר כל זמן שהיא קטנה אבל האיכטום והאנרוגינום אינו נמכר לא כעבד עברי ולא כרין אמה העבריה אין האב רשאי למכור את בתו לא אם כן העני ולא נשאר לו כלום לא קרקע ולא מטלטלין ואפי כסית שעליו ואעפכ כופין את האב לפדותה אחר שמכרה משום פגם מטפחה ברה האב או שמת או שלא שהיה לו לפדותה הרי זו עוברת עד שתצא אמה העבריה נקנת בכסף או בשוה כסף ובשטר ואינה נקנית בפדוטה מפני שצריך לקנותה ברמים שראויין לגרעון סוי שתגרע פדיונה ותצא כיצד בשטר כתב על הנייר או על הזרם בתי מטר לך בתי קנויה לך ונותן ביד הארו ושטר אמה העבריה האב כותבו אמה העבריה עוברת שש שנים כעבד שמכרוהו בר שנ כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ויוצאה בתחלת טבע ואם פגע בה ויבל בתוך שש יוצאה חנם כעבד מת הארון אף על פי שהניח בן יוצא חנם כנרצע שנ ואף לאמתך תעשה כן וכי מגרעת פדיונה ויוצא ואם כתב לה שטר שחרור ומתל על השטר ויוצאה חנם כעבד יתירה אמה העבריה שהיא יוצאה כסימנין כיצד כגון שהביאה סימנין ונעשת נערה ויוצאה לחירות בלא כסף אפי הביאה סימנין מארד יום שלקחה הרי זו יוצאה לחירות שנ ויוצאה חנם רבו לה הפסוק יצאה אחרת בחנם יתר על העבד מפני ה צמיחה למדו שיהא חבאת סימני נערות ותחזור לרשות אביה יך שתבטל ותצא מרשת אביה חיתה חבת

אילונית שאין לה ימי נערות לא יוצאה מקטנותה לבגר כיון שבגרה תצא לחירות אין אמה העבריה יוצאה בראשו איברים שנ לא תצא כצאת העברים וכן עבד עברי אם הפיל לו שינו או סימא לו עינו משל לו כדין החובל בחברו כמו שבארנו בהלכות חובל נמצאת למד שאמה העבריה נקנית בשני דברים בכסף או בשטר וקונה עצמה בששה דברי בשנים וביוכל ובגרעון כסף ובשטר שחרור ובמיתת הארון ובסימנין יער אותה הארון לעצמו או לבנו הרי הוא כשאר ארוכות ואינה יוצאה באחד מכל או אלא במיתת הבעל או בגט ומצות יעור קורמת למצות פדיונה כיצד מצות יעור אומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לי הרי את מארסת לי הרי את לי לאשה אפילו בסוף שש סמוך לשקיעת החמה ואינו צריך ליתן לה כלום שמעות הראשונות לקדושין ניתנו ונוהג בה מנהג אישות ואינו נוהג בה מנהג שפדות ואינו מיער שתיים כאחת שנא יערה וכיצד מיערה לבנו אם היה בנו גדול ונתן רשות לאביו ליערה לו הרי האב אומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לבני אין הארון מיער אמה העבריה לא לו ולא לבנו לא מרעתה אעפ שכבר קבל אביה מעותיה שהרי היא אום יערה מרעתה ואם מת הארון אין בגו ויכל ליערה לו שהרי יוצאה לחירות במיתת הארון היעור כארוסין ואינו כנישואין לפיכ אינו מתטמא לה ולא יירשנה ולא כפר נדריה עד שתכנס לחופה ואם שלש אה לא יעשה לה לא יערה לו ולא יערה לבנו ולא נפרת בגרעון כסף ויוצאה חנם בהבאת סימנין כמו שביארנו יתר על אותן הדרכים שקונה בהן עצמה כעבד עברי אין הארון יכול למכור אמה העברי ולא ליתנה לאיש אחר בין רחוק בין קרוב ואם מכר או נתן לא עשה כלום שנאם לעם נמדי לא ימשל לכניה בבגרו בה וכן עבד עברי לא יכול למכרו לאחר ולא ליתנו ויראה לו שלא הוצרך הכתוב לאסור דבר זה באמה לא בפני שיש לו ליערה לבנו לכך נאמר לעם נמדי לא ומשול למכרה אין אמה העבריה נמכרת לא למי שיש לה עליו או לבנו קדושין כדי שתהא ראויה ליעור כיצד מוכר אדם את בתו לאביו שאעפ שאי הארו יכול לירעה לו ראויה היא לבנו שהרי אמה בת אחיו אבל אינו יכול לבנו את ברו לבנו מפני שאינה ראויה לארון שהרי היא אחיה ולא לבנו מפני שהיא אחות אביו יש לאדם למכור בתו לפכולין כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט שאעפ שהן בלא קדושין תופסין בהן המקדש את בתו כשהיא קטנה ונתארסלה או נתגרסה אינו יכול למכרה שאין אדם יכול למכור את בתו לשפחות אחר אישית אבל מוכרה לשפחה אחר שפחות כיצד מסרה לשפחות תחלה ויער אותה הארון ומת הארון או גרסה וחזרה לרשו האב כשהיא קטנה הרי האב מוכרה מעם שניה אפילו לכהן גדול וכן אם נפלה לפני יבם מן היעור וחלץ לה אעפ שהיא חלוצה פסילה מפני שהיא קטנה הרי נפסל כן הכהן ויש לו למכר לכהן הואיל וקדושו תופסק בה כמו שנתבאר הכוכר את בתו ויוצאה בשנים או ביוכל או בגרעון כסף ועדין היא קטנה יש לו לחזור ולמכר פעם שניה כמו שביאר המוכר את בתו ואחר כך הלך וקדשה לאחר אם רצה הארו ליער מיער ואם לא יער הארו לא לו ולא לבנו כשתצא מרשות ארון יגמרו קידושה ותעשה אשת איש הזוכר את בתו ופסק על הארון על מנת שלא ליער אותה אם רצה הארון ליער מיער שהתנה על מה שכתב בתורת סתנאו בטל

פרק חמישי

עבי כנינו נקנה בחספה דברים וקונה את עצמו בשלש נקנת בכסף או בשטר או בחוקה או בחליפין או במסירה וקונה את עצמו בכסף או בשטר או בראשי אברים ועם קנין הרי היא כפדוטה ונקנה במשנת כמשינת הכות

לחוצה לארץ יצא בן חורין וספין את רבו השני לכתוב לו גט שחרור ואברו הרמים ומפני מה קנסו כאן הלוקח לברו שאו לא לקח זה לא יצא העבד לחוצה לארץ המוכר עבדו בסוריא ואפי' לעכו כמוכ לחוצ לאר בן בבל שנשא אשה בחוצה לארץ ורעתו לחזור והכניסה לו אשתו עברים ושפחות הריו או ספק אם הן כמי שמכרה אותם לחוצה לארץ הואיל ויש לו הפירות או אינן כמסדרין לו שהריו הגוף שלה עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו שם אבר את זכותו בלא בשיצא רבו על מנת שלא לחזור לארץ ישראל אבל אם רעת רבו לחזור ויצא אחריו ומכרו שם יצא לחרו וכפין את הלוקח לשחררו עבד שאמר לעלות לארץ ישראל ספין את רבו לעלות עמו או ימכו אותו למי שיעלהו לשאר רצה הארון לצאת לחוצה לארץ אינו יכול להוציא את עבדו עד שירצה ורין זה בכל זמן אפי' בזמן הזה שהארץ ביר גוים עבד שברח מחוצה לארץ אין מחזירין אותו לעבדות ועליו נאמר לא תסגיר עבד אל ארצו ואם לרבו שיכתוב לו גט שחרור ויכתוב לו שטר חוב ברמיו עד שתשיג ירו ויתן לו ואם לא רצה הארון לשחררו מפקיעין בר שיעבדוהו מעליו וילך לו עבד זה שברח לארץ הריו הוא גר צדק וחוסיו לו הכתוב אוהרה אחר למי שמונה איתו מפני שהוא שפל רוח יותר מן הגר וצוה עליו הכתוב שנעמד ישב בקרבך באחר שערך בשוה לו לא תוגנו אף הונית דברים נמצאת למד שהמונה את הגר הזה עובר בשלישה לאוין משום ולא תוט איש את עמיתו ומשו וגר לא תונה ומשום לא תוננו וכן עובר משום ולא תחלצנו כמו שביארנו בענין חוניה הקונה עבד מן הגוים סתם ולא רצה לסול ולקבל מצות העברים מלגלגן עמו כל שנים עשר חדש ואם לא רצה חזור ומכרו לגוים או לחוצה לארץ ואם הגנה העבד עליו תחלה שלא ימול הריו זה מות לקיימו כל זמן שירצה בגיותו ומכרו לגוים או לחוצה לארץ וכן עבד ששל וטבל לשם עבדות ואחר כך הפיל עצמו לגיוסות ואין רבו יכול להוציאו לא בריני ישראל ולא בריני אומות העולם הריו זה מותר לו לישול רמיו מן הגוים וכתב ומעלה בערכאות של גוים מפני שהוא כמציל מידם הזקפיר עבדו יצא לחרות וצריך גט שחרור ואם מת הארון שהקפירו היורש כותב לו גט שחרור עבד שברח מבית האסורין אם נתיאש ממנו רבו יצא לחרות וכפין את רבו וכותב לו גט שחרור עבד שנשבה אם נתיאש ממנו רבו ראשון כל הפודה אותו לשם עבד וישתעבד בו והריו הוא שלו ואם פדהו לשם בן חורין הריו זה בן חורין ואם לא נתיאש ממנו רבו ראשון הפיד אותו לשם עבד נוטל פרינו מרבו וחוז לדנו ואם פדהו לשם בן חורין חוזר לרבו הראשון בלא כלום עבד שישאו רבו אפיתיקי לבעל חובו ושחררו בו הריו זה משוחרר וספין את בעל חובו לשחררו גם זה מפני תקון העולם שלא יפגע בו לאחר זמן ויאמר לו עברי אתה עבד שהשא רבו בת חורין או שהני לו רבו תפלין בראשו או שאמר לו רבו לקרא שלש פסוקין בספר תורה בפני צבור וכן כל כיוצא באלו הדברים שאינו חייב בהן לא בן חורין יצא לחרות וכפין את רבו לכתוב לו גט שחרור וכן אם נדר נדר שספין עליו את העברים כמו שביארנו בנדרים ואמר לו רבו מפר לך יצא לחרו שכיו שלא כפה אותו במקו שיש לו לכפותו גלה רעתו שהקפיע שצבורו מכאן אני אומר שהמשחרר עבדו בכל לשון והוציא דברים ספין שמשמע שלא נשא לו עליו שעט כלל ושנמר בלבו לדבר זה שאינו יכול לחזור בו ספין אותו לכתו לו גט שחרור אעפ שערין לא כתב אבל אם לוח מעבדו או שעשהו אפטרופים או שתניה תפלין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקים בבית הכנסת בפני רבו ולא מוחה בו לא יצא לחרות ואם לא יצא לחרות ללמד את עבדו תורה ואם למדו לא יצא לחרות הלוקח עבד מן הגוים וקדם העבד וטבל בפני רבו לשם בן חורין יצא לחרות שלא בפני רבו צריך לפרש לפיכ צריך רבו לתקנו בנים ישראל שתקנו בני קטן או מצא

תינוק גוי והטבילו לשם גר הריו זה גר לשם עבד הריו זה עבד לשם בן חורין הריו זה בן חורין עבריו ושפחותיו וטבלו בפניו קנו עצמן בני חורין

נגמר ספר שנים עשר והוא ספר קנין

ומנין פרקים של ספר זה שבעים וחמשה
הלכות מכירה
הלכות זכייה ומתנה
הלכות שכנים
הלכות שלוחין ושומפין
הלכות עבדים
שליש פרקים
שנים עשר פרקים
ארבעה עשר פרקים
עשרה פרקים
תשעה פרקים

אורך ביושר לבב כלמרי משפטי צדק ספר שלשה עשר והוא ספר משפטים

הלכותיו חמס וזהו סדרון הלכות שכירות הלכות
שאה ופקדון הלכות מלוה ולוה הלכות שוען ונטען
הלכות נחלות

הלכות שכירות

יש בכללן שבע מצות שלש מצות עשה וארבע מצות לא תעשה וזהו פרטן א רין שכיר ושכר שכר ב ליתן שכר שכיר ביומו ג שלא יאחר שכר שכיר אחר זמנו ד שיאכל השכיר מן המדובר שעושה בו ה שלא יאכל השכיר מן המדובר בשעת מלאכה ו שלא יולך השכיר בידו יתר על מה שיאכל ז שלא יחסום שור בדישו וכן שאר בהמה

הלכות שאלה ופקדון

יש בכללן שתי מצות עשה א רין השואל ב רין שוכר חנם
הלכות מלוה ולוה

יש בכללן שנים עשר מצות ארבע מצות עשה ושכנה מצות לא תעשה וזהו פרטן א להלות לעני ומך ב שלא ינטש אותו ג לנגוש את הגמי ד שלא ימטכן בעל חוב סרועו ה להחזיר המשכון לבעליו בזמן שהוא צריך לו ו שלא יאחר המשכון מבעליו העני בעת שהוא צריך לו ז שלא יחבל למנה ח שלא יחבל כלים שעושין בהן אוכל נפש ט שלא יתן המלה בריבית י שלא ילוה הלויה בריבית יא שלא יתעסק אדם בין מלוה ולוה בריבוי לא יעיד ביניהן ולא יכתוב שטר ולא יערוב זכ ללוות מן הנכרי ולהלות לו בריבית

הלכות שוען ונטען

מצות עשה אחת והוא רין שוען ומורה או ספר

הלכות נחלות

מצות עשה אחת והוא רין סדר נחלות נמצא כל המצות הנכללו בספר זה כג מהן יא מצות עשה וזכ מצו לא תעש

הלכות שכירות

יש בכללן שבע מצות שלשה מצות עשה וארבע מצות

גט שחרור צריך שיהיה ענינו דבר חמורת בינו לבין ארנו
ולא ישאר לארון בו זכות לפיכך הכותב לעבדו עצמד
וכל נכסי קנויון לך חוץ ממקו פלני או חוץ משלית פלו אין
זה כורת והגט בשל ומתוך שאינו גט אין העבד משחרר
ולא קנה מן הנכסים כלום וכן כל כיוצא בזה עבד
שהביא גט ופתו בו עצמד ונכסי קנויון לך עצמו קנה והרי
הוא בן חורין אבל הנכסים לא קנה עד שיתקיים הגט
בחוקתמו בשאר השטרות וכן אם היה כתוב בו כל
נכסי קנויון לך קנה עצמו ולא קנה הנכסים עד שיתקיים
הגט בחוקתמו שחולקי הרבור ואם עצמו קנה מפני שהוא
נאמן להביא גט שחרורו ואינו צריך לקיימו אבל הנכסים
שאין אדם קונה אותם לא מראה ברורה לא יקנה אותם
עד שיתקיים השטר המשחרר שני עבדים בשטר
אחד לא קנו עצמן לא כותבין שטר לכל אחד ואחד לפיכך
הכותב כל נכסיו לשני עבדיו בשטר אחד אף עצמן לא
קנו ואם כתב בשני שטרות קנו ומשחרין זה את זה
ברא כשכתב בכל שטר משניה כל נכסי נתוני לפלני ופלני
עבדיו אבל אם כתב חצי נכסי לפלני עבדיו וחצי נכסי לפלו
עבדיו אף בשני שטרות לא קנו כלום שהעבד מכלל נכסים
זהו שני בני חציין ואין זה שחרור וכיון שלא נשתחרר לא
קנה מן הנכסים כלום המשחרר חצי עבדו בשטר
לא קנה העבד חציו והרי הוא עבד כשהוא אבל אם שחרר
חציו בכסף כגון שלקח חצי רמיו על מנת לשחרר חציו קנ
ונכצא חציו עבד וחציו בן חורין ברא
בשחרר חציו בשטר והניח חציו אבל אם שחרר חציו
וכבר חציו או שחרר חציו ונתן חציו במתנה הואיל ויצא
העבד מרשותו קנה העבד והרי זה חציו עבד וחציו בן
בן חורין וכן עבד של שני שותפין ושחרר אחד מהן חלקו
בין בכסף בין בשטר קנה חציו והרי הוא חציו עבד וחציו
בן חורין הכותב לשפחתו מעוברת הרי את בן חורין
וולדך עבד דבריו קיימין הרי את שפחה וולדך בן חורין
לא אמר ולא כלום שהיה שמשפחתו חציה שפחה

זרופה אם רצה לשחרר חציה הנשאר ותעשה אשתו הרי
זה משחרר בין בכסף בין בשטר שאף הכסף גומר שחרורה
מי שחציו עבד וחציו בן חורין הוא ואינו מותר לא בשפח
ולא בבת חורין כופין את רבו ועושה אותו בין חורין וכותב
שטר עליו בחצי רמיו ברא בעבד מפני שהאיש כצוות
על פדיו ורביה אבל השפחה תשאר כמות שהיא ועוברת
את רבה יום אחד ואת עצמה יום אחד ואם נהגו
ההצאין כנהג הפקר כופין את רבה לשחרר וכותב עליו שטר
בחצי רכיה כי שחציו עבד וחציו בן חורין שעבד רבו
והקנ חציו לבנו הקטן כרי שלא יכופו אותו בר לשחררו
כייסדיו בר לקטן אפשרופוס וכותב לו האפטרון גט שחרור
וכתב לו שטר חוב בחצי רמיו ואם נצטרך הקטן בעבד
ויש לו נעגועין עליו מפליגין אותו ממנו בפעית טרעתו של
הקטן קרוב אצל כעות שכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו
ועבד חוזר בנכסיו ואינו חוזר בעבד שהרי יצא עליו שם בן
חורין

פרק תשיעי

ישראל שבא על שפחה כנענית אעפ שהיא שפחתו הרי זה
הולך כנעני לכל דבר ונמסר ונקנה ומשתמש בו לעולם
כשאר העבדו אחר הקנ עבד כנעני מישראל או מן גר תוש
או בן הגוי שהו כבש תחת ידיו או מאחד משאר האומות
יש לו לכסור את עצמו לישראל לעבד והרי הוא עבד כנעני
לכל דבר וכן מוסר בניו ובנותיו שנ מהם תקנו וממציחתם
אשר עמכם אשר חילדו בארצכם וכל אחד מאלו הרי הוא
כעבד כנעני לכל דבר אחד מן האומות שבא על
שפחה כנענית שלנו הרי הבן עבד כנעני שנ אשר חולידו
בארצכם אבל העבד שלנו שבא על אחת מן האומות אין
הבן עבד שנ אשר חילדו בארצכם ועבד אין לו חיים
כלך גוי שגשח מלחמה וחבית שכיה ומסרה וכן
אם הריש לכל כי שירעה שילך וינגב סאומה שהוא עושה
עמו מלחמה וביא וימסר לעצמו וכן אם אינו דינו

שכל מי שלא יתן המס ומכר או מי שעשה כך וכך או לא
יעשה ימכר הרי דינו דין ועבד הנלקח בדינין או הרי חוץ
כעבד כנעני לכל דבר גוי שקנה גוי לעבדות לא
קנה גופו ואין לו בו לא מעשה ידיו אעפכ אם מכרו לישראל
הרי גופו קנוי לישראל האשה קונה שפחות ואינה
קונה עבדים אפי קטנים מפני החשר ואם קנתה אותם הרי
זה קנתה גופם כאיש ויראה לי שאינה אסורה
לקנות לא עבד בן תשע שנים ומתשע ולמעלה וכן
אסור לאדם לשחרר עבד כנעני וכל המשחררו עבד בעשה
שנ לעולם בהם תעבדו ואם שחררו משחרר כמו שביארנו
וטפין אותו לכתוב גט שחרור וכל הדרכים שבארנו וכותב
לשחררו לרבר מצוה אפי למצו של רבריהם כגון שלא חיו
עשרה בבית הכנסת הרי זה משחרר עבדו ומשלו בו המנו
וכן כל כיוצא בזה וכן שפחה שנוהגין בה העם מנהג
הפקד וחרי היא מכשול לחוטאים כופין את רבה ומשחרר
כרי שתנשא ויסור המכשול וכן כל כיוצא בזה יכול
הרב לומר לעבדו כנעני עשה עמי ואיני זנך לא ילך וישא
על הפתחים ויתפרנס מן הצדקה שישראל מצווין להחיות
עבדו שבניה ברא בעבדו קטנים שאין בר נזקקין לגרוולים
לשמור סמונם ואם לא יאכיל לעבדיו וישקם כראוי הם
יברחו או גמותו ואדם חס על ממונו עצמו ותר סכל אדם
אבל עבדים שהכניסה לו אשתו בתורת נכסי בלוגחייב
במזונותיהן בלבר שעל מנת כן הכנים אותם שאם לא יזון
אותם ימותו ויברחו והרי אינו חייב באחריותן מותר
לעבוד בעבד כנעני בפרך ואעפ שהדין כך כדת חסידות
ודרכי חכמה שיהיה אדם רחמן ורודף צדק ולא יכביר עולו
על עבדו ולא יצר לו ויאכילהו וישקוה מכל מאכל ומכל
משתה חכמים הראשונים היו נוותנין לעבד מכל תבשיל
ותבשיל שהיו אוכלין ומקרימין מזון הכהמות והעבדים
לסעודת עצמן הרי הוא אומר כעניני עבדים אל יר ארנותם
כעניני שפחה אל יר נבירתה וכן לא יכרו ביד ולא
ברברים לעבדות מסך הכתוב לא לבושה ולא ירבה עליו
צעקה וכעס לא ירבר עמו בנחת וישמע טענותיו וכן מפור
ברבני איוב השובי שהשתבח בהן אם אמאם משפט עבדו
ואמתי בריבם עמדו הלא בבטן עושני עישהו ויכוננו
בדחם אחר ואין האכזריות והעויות מצויה לא גשמי צדק
אבל זרעו של אברה אבינו והם ישראל שהשפיל להם הקנה
נזבת הזורה וצוה אותם בחקים ומשפטים צדיקים חסוני
הם על הכל וכן במדותיו של הקנה שצנו להרמות בהם
הוא אומר ודחמיו על כל מעשיו וכל המרחם מרחמין עליו
שנאמר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך

פרק שמיני

המוסר את עבדו לגוים יצא בן חורין וכופין את רבו לחזור
ולקנות מן הגוים עד עשרה ברמיו וכותב לו גט שחרור
ויוצא ואם לא רצה הגוי למכרו אפילו בעשרה ברמיו אין
מחייבין אותו יתר וקנס זה אין טבין אותו ודינו אותו לא
בבר מומחין ואם מת המוסר אין קונסין את הירש לחזור
את העבד לשחררו לוח על עבדו מן הגוי אם קבע
לו זמן ואם לו אם הגיע זמן פלני ולא אחויר לך תקנה נוף
עבד זה הרי זה יצא לחרות מיר ואם לא לו תקנה לי מעט
ידיו יצא לחרות גבאנו הגוי בחובו או שבא על
הארון מצרים ובקשו לחתנו ופרה עצמו מיון בעבדו לא
יצא לחירות מפני שנלקח ממנו שלא ברצונו פני
עבדו לאחד מעבדי המלך או מגדוליו אעפ שהיא מתייה
מהם יצא העבד לחירות מפני שהיה יכול לפייס בממון
אחד מסדו לגוי שלשים יום חרץ משכחת וימסו שוכס
הרי זה ספק אם נשתחרר או לא נשתחרר לפיכך אם חס
העבד כרי רמיו לרבו כרי שצא בהן לחירות אין מועילין
מיון אחד מוסר עבדו לגוי עבד עו או שסמך לר
היפכ אפי לסיני הרי זה יצא לחרות מסד לגוי שסמך
הרי זה ספק לפיכך אם חס כרי רמיו מוסר וקנס כרי
לנאת בהן מיר המוסר אין מועילין מיון מסמך עבד

חנם או נושא שטר ושטר להיות חייבין בכל כשאל שכל תנאי במסמך או בשבועו של מסמך קיים ואין צריך קנין ולא עדים טען זה שהיה שם תנאי והשומר אומר לא היה שם תנאי נשבע השומר שבועת השומרין ומגלגל בה שלא היה שם תנאי טען שהפקיד אצלו וזה אומר לא אמרתי לא הנח לפני ולא נעשיתי לו שום נשבע הסת שלא קבלו לא ברדך זו וכולל בשבועתו שלא שלח בו יד ולא אכרו בידו ולא בגרם שגר לו שיהו חיי לשלם זה אומ' השאתיד או השכרתיד או הפקדתו והלה אומ' לא היו דברים מעולם או שאם כן היה אבל החזרתני לך ונסתלקה השבועה ולא נשארה בינינו תביעה הרי הנתבע נשבע שבועת הסת ונפטר ברא' בשלא היה שם שטר אבל אם הפקיד אי השכיר או השאל בשטר ואמר לו החזרתני לך הרי השומר נשבע בנקיטת חפץ מתוך שיוכל לומר שומר חנם שנגנב או אכר והשיאל מתה בשעת מלאכה נאמן לומר החזרתני וכשם שאם טען שנאנס נשבע מן התורה בנקיטת חפץ כך אם טען החזרתני ישבע כעין של תורה הואיל ויש שם שטר ביד התובע ברא' בשהיה השומר יכול לטעון לומר נאנסו ולא נצריך אותו להביא ראיה על טענתו אבל אם היה חייב להביא ראיה על טענתו כמו שיתבאר אינו נאמן לומר החזרתני אלא ישבע בעל השטר בנקיטת חפץ שלא ההזיר לו וישלם אין לך מי שנשבע מתוך שיסול לומר כך וכך וישבע בנקיטת חפץ לא השומר בלבד שיש עליו שטר אבל שאר כל הנשבעין ברין מתוך שיכול לומר אינן נשבעין לא הסת

פרק שלישי

שומר שטען שנאנס אונס גדול כנון שבור ומתה אם נאנס במקום שהעדים מצוין שם מצריכין אותו ראיה על טענתו שנאנס ופשוט אם משבע שומר ואם לא הבי ראיה ישלם שנאנס אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא במקום שאיפשר להביא ראיה אין שם שבועה לא או יביא ראיה או ישלם

אבל אם טען שנאנס במקום שאין העדים מצוין שם אין מצריכין אותו ראיה לא ישבע שנאנס ויפטר ואם הביא עדים שלא פשע בה נפטר אף מן השבועה מעשה באחר שהביא חבית של יין בשטר ושברה בשוק של מחווא ובאו לפני חכמי ואמרו שוק זה שטענתה שנשברה בו חבי בני אדם מצוין שם או תביא ראיה שלא פשעת לא נתקלת ונפלת או תשלם דמיה וכן כל כיוצא בזה הצעביר חבית מסקו למקיס בשטר ונשברה רין תורה הוא שי שלם שאין זה אונס גדול והרי השביר כנגבה ואברה שהוא חייב בהן אבל תקנו חכמים שיהיה חייב שבועה שלא פשע בה שאם אתה אומר ישלם אין לך אדם שיעביר חבית לחברו לפיכך עשו בו שבירת החבית כמיתת הבהמה ושבירתה ועוד תקנו ברבד זה שאם נשאו אתה שני במוט ונשברה משלמין חצי דמיה הואיל ומשוי זה גדול לגבי אחר וקל לגבי עצים הרי הוא כאונס ואינו אונס ומשלמי מחצה אם יש עדים שלא פשעו בה נשברה במקום שאין העדים מצוין נשבעין שלא שברוה בפשיעה ומשלמין חצי דמיה שהרי לא היה לכל אחר להעביר לא משוי שיכול להעבירו בפני עצמו סכאן אתה לסד שהאחר שהעביר חבית גדולה שאין רדך כל חסבלים להעבירה שהוא פושע ואם נשברה בידו משלם הכל חסבל ששבר חבית שליון לחגוני ונתחייב לשלם והרי היא שוה ביום השק ארבעה ובשאר הימים שלשה אם החזירו ביום השוק חייבין להחזיר חבית של יין או ישלמו לו ד' והוא שלא היה לו יין למכור ביום השק אבל אם היה לו יין מחזירין לו שלשה החזירו לו בשאר הימים מחזירין לו שלשה ומנכין לו בכל זמן שורח שהיה שורח במכירתה ופגם חנקב שהיה נוקב החבית וכן כל מצא בזה רועה שבאו זאבים וטרפו ממנו אם היוחאכ אחר אין זה אונס אפי' בשעת משלחת זאבים ואם היו שני זאבים הריח אונס שני מלכים אינן אונס אמילו

באו משתי רוחות היו יתר על שנים הרי זה אונס ליסמס מוויז הרי הוא אונס ואפי' היה הרועה מוויז ובא לו ליסמס אחר מוויז הרי זה אונס שאין הרועה מוסר נפשו בליסמס הארי והרוב והנמר והברדלס והנחש הרי זה אונסי בזמן שבאו מאיהן אבל אם הוליכה למקום גרודי חיות וליסמס אין לו אונסי וחייב לשלם רועה שמצא גנב והתחיל להתגרות בו ולהראתו שאינו חושש ממנו ואמר לו הרי אנו במקום פלני וקרובך רועים אנחנו וכך וכך כלי מלחם יש לנו ובא אותו הליסמס ונצחו ולקח מהן הרי הרועה חיי שאחר הסוליד את הבהמה למקום גרודי חיות וליסמס או מביא את הליסמס בהתגרותו למקום הבהמה רועה שהיה לו להציל הטרפה או השכניה ברועי אחרים ובמקלו ולא קרא רועים אחרים ולא הביא מקלות להציל הרי זה חייב אחר שומר חנם ואחר שומר שטר אלא שומר חנם קורא רועים ומביא מקלות בחנם ואם לא מצא פטור אבל שומר שטר חייב לשכור הרועים והצקלו ער כרי דמי הבהמה כרי להציל וחוזר ולקח שכרן מבעל הבי ואם לא עשה כן והיה לו לשכור ולא שטר הרי זה פושע וחייב רועה שטען שהצילתי על ידי רועים בשכר נשבע ונטל מה שטען שאינו יכול לטעון לא ער כרי דמיהן ויכול היה לומר נטרפה וישבע בנקיטת חפץ כרין כל הנשבעין ונטליו רועה שהנח עדרו ובא לעיר בין בעת שרדך הרועים להכנס ובין בעת שאין רדך הרועים להכנס ובאו זאבים וטרפו ארי ודרס אין אומר לו היה שם חיה מציל אלא אוצדין אותו אם יכול להציל על ידי רועים ומקלות חייב ואם לא פטור ואם אין הרבר ידוע חייב לשלם

מתה הבהמה כדרכה הרי זה אונס והרועה פטור סנפה ומתה אינו אונס תקפתי ועלתה לראשי צוקין ותקפתי ונפלה הרי זה אונס העלה לראשי צוקין או שעלתה מאיליה והוא יכול למנעה ולא מנעה אעפ שתזפת ונפלה ומתה או נשבר חייב שכל שתחלתו בפשיע וסופו באונס חייב וכן רועה שזעביר הבהמות על הגשר ורחפה אחת כהן לחברתה ונפלה לשבולת הנהר הרי זה חייב שהיה לו להעבירן אחת אחת שאין השביר נוטל שטר לא לשמור שכירה מעולה והואיל ופשע בתחלה והצבירן כאחר אעפ שנאנס בסוף בעת הנפילה הרי הוא חייב פשע בה ויצא לאגס ומתה שם כדרכה פטור שאין יציאתה גרם לה שתבי לירי אונס זה הואיל וטררכה מתה מה לי בבית שומר מה לי באגס אבל אם גנבה גנב מהאגס ומתה כדרכה בבית הגנב הרי השומר חייב אעפ שהוא שומר חנם שאפי' לא מתה הרי היא אברה ביד הגנב ויציאתה גרמה לה להגנב וכן כל כיוצא בזה

פרק רביעי

השומר את החומר להוליכה בהר והוליכה בבקעה אם היתלקה פטור אעפ שעבר על דעת הבעלים ואם הוחכה חייב שברה לחוליכה בבקעה והוליכה בהר אם הוהלקה חייב שהתקלות יתר בהם מן הבקעה ואם הוחכה פטור שחסימות בבקעה יתר מן ההר מפני הרוח שכנשבת בס בראש ההרים ואם הוהמה מחמת המעלה חייב וכן כל כיוצ בזה וכן השומר את הפרה לחרוש בהר והרש בבקעה ונשבר הקנקן והוא הכלי שחורש בו הרי השומר פטור ודין בעל הפרה עם האומנין שחרשו וכן אם לא שנה על דעת הבעלים ונשבר הקנקן רין בעל הפרה עם האומנין שברה לחרוש בבקעה וחרש בהר ונשבר הקנקן השומר חיי ודינו של שומר עם האומנין וכה הוא רין האומנין שטברו בעת חרושה משלמין מי משלם זה האוחז את הכלי בעת החרושה ואם היתה השר מעלו מעלו שניהם חייבין בדמי הזנקן המנהיג אותה במלמד והאוחז את הכלי שברה לרוס בקטנית ורש בתבוא ותחלקה פטור בתבוא ורש בקטנית חייב שהקטנית מחלקת מעטה באחר שהשכיר חסוד לחביו ואמר לו לא תלך בו ברדך נחר פקוד שהמי מצוין שם לא סדך נרש שאין סז מים הלך ברדך נחר

לא תעשה וזהו פרטן א רין שכיר ושומר שכר
ב ליתן שכר שכיר ביומו ג שלא יאחר שכר שכיר
אחר זמנו ד שיאכל השכיר מן החיובר שעושה בו
ה שלא יאכל השכיר מן החיובר בשעת מלאכה
ו שלא יוליך השכיר בידו יתר על מה שיאכל
ז שלא יחסום שור בריושו ובאור כצות או בפרקים או

פרק ראשון

ארבע שומרין נאמרו בתורה ושלשה דינין יש להם ואי הן
הארבע שימרון שומר חנם והשוא ונושא שכר והשוכר ואי
הן שלשה דינין שלהן שומר חנם שנגנב הפקדון ממנו
או אבד ואין צריך לומר אם נאנס הפקדון אינו גרול כגון
שהיתה בהמה וכתה או נשבת הרי זה נשבע ששומר סרך
השומרין ופטו שנזנב מבית האיש וכו' ונקרב בעל הבית
אל האלים השוא משלם הכל בין שאבד רבב השואל
או נגנב בין שארעו אינו גרול בזה כגון שמתה הבהמה
השואלה או נשברה או נשכת שכך כתוב בשוא ונשבר או
מת בגליו אין עמו שלם ישלם נושא שכר או הוציא
שניהם רין אחד יש להן אם נגנב או אבד הרבב השוכר
או שנאל שכר על שמירתו הרי או משלמי ואם ארעו אינו
גרול מזה כגון שהיתה בהמה ומתה או נשברה אי נשבת
או נטרפה הרי או נשבעק שנאנסה ופטורין שנאל וכת או
נשבר או נשבה אין רואה שבעת ה' אם נגנב יגנב כעמו
ישלם לבעליו וטמר נמצאת אומר שומר חנם נשבע על
הכל והשוא משלם את הכל הוין מן המתה בשע מלאכ כמו
שיתבא נושא שכר והטיכ משלמין את האברה ואת הנגב
ונשבעין על האונסין הגרולים כגון שבורה ושבויה ומתה
וטרפה או שאבד הרבב בספינה ששבעה בים או נלקח
בלססס מוויין וכל כיוצא באלו שאר אונסין גרולים

הפקיד אצל חברו בין בחנם בין בשכר או השאילו או
השכירו אם שא השומר את הבעלים עם הרבב שלהן או
שופרן הרבב שומר פטור מכלום אפי פלע ברבב ששכר
ואכר מחמת הפשיעה הרי זה פטור שנ אם בעליו עמו לא
ישלם אם שכיר הוא בא בשכרו ברא בשואל
הבעלים או שרין בעת שנטל החפץ אינפ שאין הבעלים
שע עמו בעת הגנבה והאבר או בעת שנאנס אבל אם נטל
החפץ ונעשה עליו שומר תחלה ואחר כך שכר הבעלים או
שאן אינפ שהיו הבעלים עימרון שם בעת שנאנס הרבב
השומר הרי זה משלם שנ בעליו אין עמו שלם ישלם

מפי השזועה למדו היה עמו בשעת השאילה אעפ
שאינו בעת הגנב והמיתה פטו לא היה עמו בשעת השאה
אעפ שהיה בעת המיתה או השבויה חייב והוא הרין לשאר
השארין שאלן בבעלים פטורו אפי פשיעה בבעלים פטור
כל שכר שפיע בתולתו אעפ שנאנס בכופו הייב
כמו שיתבאר ואי השוא רשא לחשואל אפי של ספר תורה
של שקרא בו עושה כצו לא יכאילנו לאור וכן אין הייב
רשאי להשכיר אפי השכירו ספר תורה לא ייכירט לאחד
שהיו זה אומר לו אין רצוני שהיה פקדוני ביד אדר

עכר השומר וככר לשומר השני אם יש עדים ששברה
השוכר השני סרך השוכרין ונאנס פטור השוכר הראשון
שהיו יש עדים שנאנס ואם אין שם עדים חייב השומר
הראשון לשלם לבעלים מפני שמסר לשוכר אחר ויעשה
הוא רין עם השומר השני אפי היה הראשו שים חנם ומסר
לשוכר שכר חייב שהרי יש לבעל חתפך לוח לו אתה נאמן
אצלי להשביע וזה אינו נאמן

לפיכך אם הוין דרך הבעלים להקפיד תמיד
דבר זה אצל השומר השני הרי זה השומר הראשון פטור
כל שלם שהרי הוא אומר לבעלי זה הרבב שהפקדתם אצלי
או הפאתם אמס חייבם מפקדין אותו אצל זה שהפקדין
הני אצלו והוא שלא יפגע שפירטו סיד ימעט
שפירטו כגון שהיה שופך אצלו הפקידו אצל אחר
השני בשכר או שהיה שאל אצלו הפקידו אצל השני
בשכר והוא ויעט שפירטו שפע הוא ומשלם אעפ שש

או ששכר בבעלים הרי הוא הוציא הרבב השומר מידו ליד
שומר אחר ואם הביא השומר השני הראיה שיפטר בה שום
ראשון כרין שמירתו הרי זה פטור כיצר שומר שכר
שנתן הבהמה השמורה אצלו לשומר חנם אם הביא השומר
השני עדים שמתה הבהמה כדרכה הרי השומר הראשון פטור
וכן כל כיוצא בזה שכר שומר לשומר אחר והוסוף
בשמירתו ומתה יחזירו לבעלים כיצר השוכר פרה מחברו
והשאילה לאחר ומיתה כדרכה ביד השוא האיל והשוא חיי
בבל יחזירו רכי הפרה לבעלי שאין זה השוכר עושה סחורה
בפירתו של חברו וכן כל כיוצא בזה היה ביד
פקדון ושלהו ביד אחר לבעליו הואיל והשוכר הראשון חיי
באחריותו ער שיגיע ליד הבעלים אם בא לחזור ולהחזיר
הפקדון מיד השומר השני מחוי ואם הוחזק השומר הראשון
כפרן אינו יכול להחזיר הפקדון מיד השומר השני אעפ

פרק שני

שלשה דינין האמורין בתורה בארבעה השומרין אינן אלא
במטלטלין של ישראל ושל הרויט שנ ככת אי כלים וכל בהמ
יצאו קרקעו ויצאו העברים שהוקשו לקרקעו ויצאו הגזר
שאין גופן סכין ויצאו הקדשות שכי יתן איש אל רעהו
ויצאו נכסי גוים סכאן אמרו חכמים העברים והשטרות
והקרקעו וההקדשו שום חנם שלהן אינו נשבע ונותן ויצא
שכר או שוכר אינו משלם ואם קנו מידו חייב באחריותו
ותקנו חכמי שנשבעין על ההקדשות טביעת השוכר וקען
של תורה כדי שלא יולולו בהקדשות יראה לי שאם
פיע השוכר בעברים וכיוצא בהן חייב לשלם שאינו פטור
בעברים וקדקעות ושטרות לא מדין גניבה ואברה ומתה
וכיוצא בהן שאם היה שומר חנם על מטלטלין ונגנב או
אברו ויטבע ובעברים וקדקעות ושטרות פטור משבעה
וכן אם היה שומר שכר שמשלם גנבה ואברה
במטלטלי פטור משלם בלא אכל אם פיע בה חייב לשלם

שכל הפיע מדיק הוא ואין הפרש בין דין המדי קרקע לדין
המדיק מטלטלין ודין אמת הוא זה למבינים וכן ראוי ליהון
וכן הויר רבותי שהאומר כרמו לשומר בין בארמית
בין בשכירות חנם והתנה עמו שיחפור או יוסור או יאבק
משלו ופיע ולא עשה חיי ככי שהפסיד בידים וכן כל כיוצ
בזה שהפסיד בידו חייב על כל פנים המוסר להבין
דבר המחובר לקרקע לשומר אפילו היו ענבים העשדות
להבצר הרי הן כקרקע כרין השומרין הפקר הקדש
ואחר כך פדיו והרי הוא חולי בעת שנפלו מיד השוכר או
שה שאילו חולין ואחר כך הקדוש והוא ביד השוא וכן טו
שהפקיד ואחר כך נתנייד כל או אין בהן כל דיני השכרין
עד שתהיה תחלתן וכופן נכסי הרויט ונכסי ישראל

אדר האיש ואחר האשה כרין השומרין בין שזיה הרבב
שומר שלאשה או שהיה ביד האשה קטן שהפקיד מיד
גרול או השאילו הרי זה הגרול נשבע שבעת השומר לקטן
הויר רבותי שאין זה נשבע בשעת הקטן כדי שנאמר אין
נשבעין על טענת קטן שכל השימרון שבעתן טבע סמא
היא כדרך שתקנו חכמי משיכ כלכותות כך תקנו משיכ
בשומרין האו לחברו שכור לי זה ואב לו הנח לפני הרי
זה שומר חנם אמר לו הנח לפניך או הנח כתם או שאמר
לו הדי הבית לפניך איט לא שומר חנם ולא שומר שכר

ואינו חייב שבעה כלל אבל מהרים על מי שלקח חפצין
שלו ולא יחזירו לבעליו וכן כל כיוצא בזה אדר
המפקד או המשאל או המשכר את חברו בערו או של
בעדים דין אחר יש לתן כות שחורה זה מפי עצמו ששאל
או ששל ממנו חיי זה נשבע שבעת השומרין שאין אומרין
מנו לפטור משבעה לא לפטור משלם אפי חיי
הרבב השואל או המפקד או המוסר שיה פדחה הרי זה
השומר נשבע עליו הוין אחר מן השומרים צריך לחזות
במקרת מתנה שומר חנם לחות פטור משבעה
המטיל לחי פטור משלם וכן מתנה בעל חפצין על שכר

או מרוב או להשיח גבו הרי זה עושה משל עצמו
המשכיר עליה לחברו ונפחתה בארבעה או יותר חייב לתקן
התקרה והעובבה שעליה שהמעובה חזוק התקרה הוא
הזבל שכחצו הרי הוא של שוכר לפיכך הוא מטפל
בו להוציאו ואם יש שם מנהג הולכין אחר המנהג ברא
בשהיו הבהמות שעשו הובל של שוכר אבל אם הבהמה של
אחרים הובל של בעל החצר שהצרו של אדם קונה לו שלא
מרענו אעפ"י שהיא שצרה ביד אחרים המשכיר
בית או חצר או מרחץ או חנות או שאר המקומות עד זמן
קצוב הרי זה כופה לצאת בסוף זמנו ואינו ממתין לו אפי'
שעה אחת שבר לו בית סתם ללינה אין פחות מיום אחד
לשבתה אין פחות מלילה אחת לנשואין אין פחות משלשים
יום המשכיר בית לחברו סתם אינו יכול להוציאו
עד שיודיעו שלשים יום מקודם כדי לבקש מקום ולא יהיה
מושלך בדרך ולסיף השלשים יצא ברא בימות
החמה אבל בימות הגשמים אינו יכול להוציאו מן החג ועד
הפסח קבע לו שלשים יום לפני החג אם נשאר מן השלשים
אפי' יום אחד אינו יכול להוציאו עד מוצאי הפסח והוא
שיודיעו ליום מקודם ברא בעיירות אבל בכרכים אחר
ימות החמה ואחר ימות הגשמים צריך להודיעו יב חרש
מקודם וכן בהנות בין בכרכים בין בעיירות צרי להודיעו
שנים עשר חרש מקודם כשם שהמשכיר חייב להודיעו כך
השוכר חייב להודיעו מקודם שלשים יום בעיירות או מקודם
שנים עשר חרש בכרכים כדי שיבקש שגן ולא ישגר ביתו
פנוי ואם לא הודיעו אינו יכול לצאת לא יתן השוכר
אע"פ שאין המשכיר יכול להוציאו ולא השוכר יכול לצאת
עד שיודיעו מקודם או וקרו הבתים יש לשכיר להוסיף
עליו ולומר לשוכר או שחר בשוה עד שזמנא או תצא וכן
אם הוולו הבתים יש לשוכר לפחות השכר ולומר למשכיר
או שכר לי כספר של עתה או הרי ביתך לפניך
נפל בית המשכיר שהיה דר בו הרי זה יש לו להוציא השוכר
מביתו ואמר לו אינו ברין שתהיה אתה יושב בביתו עד
שזמנא מקום ואני מושלך בדרך שאין אתה בעל זכות
בבית זה יותר ממני נתן הבית לבני לישא בו אשה

ישבע השוכר שכר נתן לו שכרו ויפטר וכן אם שכר ממנו
ופירש שיתן לו השכר שנה בשנה ותבעו בתוך השנה על
השוכר להביא ראיה תבעו לאחר השנה ואפי' ביום תשעה
ועשרים כאלו על המשכיר להביא ראיה המשכיר בית
לחברו בשטר לעשר שנים ואין בו זמן השוכר אומר עדין
לא עבר זמן השטר לא שנה והמשכיר אומר כבר עברו
ושלמו שני השכירות ושכנת עשר שנים על השוכר להביא
ראיה ואם לא הביא ראיה ישבע המשכיר הסת ויוציאו
השיכר פירס או שהיה משכונ בידו לעשר שנים
ויבט הפרס בתוך הזמן ימכרו עציו וילקח בהן קרקע
ויאכל פירותיו עד סוף זמן שכירותו או זמן המשכונ וגוף
האילנות שיבשו או נקצו שניהן אסורין בהן משום רבית
הכלוה והלוה שטר השכירות או שטר המשכונ שכתוב
בה שנים סתם בעל הפירו אומר שלשה ובעל הקרקע אים
שנים וקדם זה השוכר או הלוה ואכל הפירות הרי הפירות
בזקת אוכליהן עד שיביא בעל הקרקע ראיה
אבלה השוכר או הממשכן שלש שנים וכבש השטר ואמר
לחמש שנים יש לי פירות ובעל הקרקע אומר שלש
אמר לו הבא שטרך ואמר אבר השוכר נאמן שאלו רצה
אמר לקוחה היא בירי שהרי אכלה שלש שנים כי
שהכנים פירותיו לבית חבירו שלא מדעתו או שהפעוהו
עד שהכנים פירותיו והניחם והלך יש לבעל הבית למכור
לו מאיתן הפירות כדי ליתן שכר הפועלים שמוציאין אותן
ומשליכו אותם לשוק וכדת חסירו היא שיוודו לבר וישכירו
כמקצת דמיהן מקום ששם השכר אברה לבעלו אע"פ שלא
עשה כהוגן השוכר רחיס מחברו שיטחון לו עשרים
סאה בכל חרש בשכרו והעשיר בעל הרחיס והרי אינו
צריך לזהו שם אם יש לשוכר חטים שצרו לטחון לעצמו
או לאחרים כופין אותו ליתן רכי נחית עשרים סאה שזו
ברת כרום היא ואם אין לו יכול לומר אין לי דכים והריני
טוחן לך ככו ששטרתי ואם אין אתה צריך מטר לאחר וכן
כל כיוצא בזה

פרק שמיני

אם היה יודע שבנו נעשה חתן בזמן פלני והיה אפשר לו
להודיעו מקודם ולא הודיעו אינו יכול להוציאו ואם עכש
נידמנה לו אשה והרי הוא נשאה מיר הרי זה יש לו
להוציאו שאינו ברין שיהיה זה יושב בביתו וכן בעל הבית
ישגר בית שיעשה בו חתונה מכר את הבית או נתנו
או הירישו אין השגו יכול להוציאו עד שיודיעו מקודם
שלשים יום או מקודם שנים עשר חרש שהרי השוכר אומר
לו אין טחך יתר מכה זה שוכית בבית זה מחמתו

פרק שביעי

כשם שמתן אדם כל תנאי שירצה בזקת וממסר קד מתנה
בשכירות שהשכירות מכירה לזמן קצוב היא וכל שמתסר
בנכסיו ממכר שוכר שכירותו שכירה וכל שאין לו ממכר
למכר כך אין לו לשכר לא אם כן יש לו פירות בלכר באותה
הקרקע הרי זה שוכר ואינו מוכר המשכיר בית לחברו
לשנה ונתן זכרה היצנה נתעברה לשוכר השכיר לחרשים
נתעברה למשכיר השכיר לו חרשו ושנה בין שאם לו ריגד
לחרש שנים עשר דינר בשנה בין שאמר לו יב דינר לשנה
דינר בכל חרש הרי חרש העכור של משכיר שהקרקע כחוקת
בעלי ואין מוציאי רבר מיר בעל הקרקע לא בראו ברורה
וכן בעל הבית שאם לזמן זה השכרתיך והשוכר אומר
שכרתי לא סתם או לזמן ארוך על השוכר להביא ראיה
ולא הביא בעל הבית נשבע הסת ומוציאו מן הבית
השוכר שאמר נתתי שכר הבית שנתחייבתי בו והמשכיר
אם עדין לא נשלתי בין שהיה בשט בין שהיה בלא עדי
אם תבעו בתוך ליום על השוכר להביא ראיה או יתן ויחרים
על מי שלקח ממנו או ישעו ברמי עליו שנתן תחלה פענה
בפני עצמו וישבעו הסת תבעו המשכיר לאחר שלשים
יום ואפילו בתוך שלשים על המשכיר להביא ראיה או

אחר השוכר מחברו שרה לזרעה או כרם לאכול פירותיו
ברמים או ששכר ממנו בפרות קצובין כגון ששכר ככנו
שרה זו בעשרים כור בשנה ומרס זה בעשרים כרי וין בכל
שנה שניהן דין אחד יש להן והשוכר בפירות הוא הנקרא
חיכר המקבל שרה או פירס כדי לעבור אותו
ולהוציאו עליו יציאות ויתן לבעל הקרקע שליש התבואה
או רביע או כה שיתנו ביניהן זהו הנקרא מקבל
כל רבר שהוא לכיג הארץ בעל הקרקע חייב בו וכל רבר
שזוא שכירה יתרה הרובר או המקבל חייב בו הקדדוס
שחופרין בו הארץ והכלי שנושאין בהן העפר והרלי והבר
וכיוצא בהן שרולין בהן המיס על בעל הקרקע וחטיפת
השקכות שמקבצין בהן המיס על החובר או על המקבל
השיכר או המקבל שרה מחברו לשנים כועשות
לא יורענה פשתן שצרה או קבלה שבע שנים וזרעה שנה
ראשונה ואין השביעית מן הסנין שצרה או קבלה שבע
אחר שביעית מן הסנין החיכר או המקבל
שרה מחברו והיא בית השלחין או בית השלחין או בית
האילן ויבשה מעין בית השלחין ולא פסה הנהר הגדול לא
אפש להביא מכנו ברלי או שנקצץ האילן של בית האילנו
אינו מנכה לו מחברו ואם מכת מרינה היא כגון שיבש
הנדר מנכה לו מחברו היה עיסר בתוך השרה ואמר לו
בית השלחין הזה אני משכיר לך בית האילן זה אני משכיר
יבש המעין או נקצץ האילן מנכה מחברו שהרי הוא
עיסר בתוכה ולא אם לו הזה לא כמי שאומר כמות שהיא
ענה אני משכיר לפיכך אם לא היה עומד בתוכה ואמר
לו בית השלחין אני משכיר לך או בית האילן ויבש המעין
או שנקצץ האילן אינו מנכה לך מחברו השוכר או המקבל
שרה מחברו ואכלה חנב או נשתרפה אם אירע דבר זה
לרוב חשדת של אותה העיר מנכה לו מחברו הכל לפי

פקוד ומת החמור ולא היו שם ערים שמעירים באי זה דרך
הלך לא הוא מעצמו אמר בנחר פקוד הלכתו ולא היו שם
מים ומחמת עצמו מת ואמרו חכמי הוא ויש ערים שהמו
בנהר פקוד מצוין חייב לשלם שהרי שנה על דעת הבעלים
ואין אומר מה לי לשקר במקום ערים השוכר את
הבהמה להביא עליה מאתי ליטרוין של חטים והביא מאתי
לפרין של שעורים ומתה חייב מפני שהנפח קשה למשאוי
והשעורין יש להן נפח וכן אם שכרה להביא תבואה והביא
במשקלה תבן אבל אם שכרה להביא עליה שעורים והביא
במשקלן חטים ומתה פטור וכן כל כיוצא בזה שכר
את הבהמה לרכוב עליה איש לא ירכיב עליה אשה שכרה
לרכיב עליה אשה מוכי עליה כל אשה בין קטנה בין גדולה
ואפי מעוברת ומניקה השוכר את הבהמה
לשאת עליה משקל ידוע והוסיף על משאו אם הוסיף חלק
מטלשים על השיעיר שפסק עמו ומתה חייב פחות מסאן
פטור אבל נתן הוא שכר התוספת שכר כחם אינו
נושא לא במשקל הידוע בכדינן לאותה בהמה ואם הוסיף
חלק מטלשים כגון שררחה לשאת לו ושען עליה לא ומתה
או נשברה חייב וכן ספינה שהוסיף בה אחר משלשים
על משאה וטבע חיו לשלם דמיה הכתף שהוסיף על סיואו
קב אחד והווק במשא זה חייב בנוקדו שאעפ"י שהו בן דעת
והרי הוא כרגיש בטבר המשא יעלה על לבו שזא כחמת
חליו הוא זה הכובד השוכר את החמור לרכוב עליה
יש לו להניח עליה כסותו ולגינו ומוזנותיו של אותו הדרך
לפי שאי דרך השוכר לחזור בכל מלון וכלון לקנות מוזנות
יתר ירוה הרי מעכב עליו בעל החמור וכן יש לבעל
החמור להניח עליה שעורים ותבן ומוזנות של אותו היום
יתר על זה השוכר מעכב מפני שאפשר לו לקנות בכל מלון
ומלון לפיכך אם אין עם מאין יקנה מניח עליו מוזנותיו
וכוונת בהמתו של כל אותה הדרך וכל או הרברים
בשוכר כחם ובמקו שאי מניג ידוע אבל במקום שיש מנהג
הכל לכי המנהג

פרק חמישי

השוכר את הבהמה והחלתה
או נשתנית או נלקחה לעבודת המלך אעפ"י שאין כופה
להזו אם נלקחה דרך הליכוי המשיכר אמר לשוכר הרי
שדך לפני וחיי ליתן לו שכרו משלם ברא בשכרה לשאת
עליה משאוי שאפ"י להשליט בלא הקפדה אבל אם שכרה
לרכוב עליה או לשאת עליה כלי זכוכית וכיוצא בהן חייב
להעמיד לו חמור אחר אם שכר כמטו חמו ואם לא העמיד
וחזיר השכר ויחשב עמו על שכר כמה שהלך בה כחה
הבהמה אי נשברה בין ששכרה לשאת בין ששכרה לרכיב
אם אמר לו חמור סתם אני משיכר לך חייב להעמיד לו
חמור יחיד מכל מקו ואם לא העמיד יש לשכר למטר הבהם
וליקח בה בהמה אחרת או שוכר בהמה ברמיה אם אין
ברמים ליקח ער שיגיע למקום שפסק בו אומר לו חמור זה
אני שוכר לך אם שכרה לרכוב עליה או לכלי זכוכית ומתה
בחצי הדרך אם יש ברמיה ליקח בהמה אחרת יקח ואם אי
ברמיה ליקח שוכר אפי ברמי טלון ער שיגיע למקום שפסק
ישנ ואם אין ברמיה לא ליקח ולא לשכר נתן לו שכרו של
חצי הדרך ואין לו עליו לא תרעומת שכרה למשא הואיל
ואמר לו חמור זה ומת בחצי הדרך אינו חייב להעמיד לו
אחר לא נתן לו שכרו של חצי הדרך וכניחו לו נבלתו
השוכר את הספינה ושבעה לו בחצי הדרך אם אמר לו
ספינה זו אני משיכר לך ושכרה השוכר להוליך בה יין סתם
אעפ"י שנתן לו השכר יחזיקו השכר שהרי זה אומר לו הבא
לי הספינה עצמה ששכרתי שהפירה גרולה יש בספינה זו
ואני אביא יין מכל מקום ואוליך בה אם לו ספינה סתם אני
משיכר לך ושכרה השוכר להוליך בה יין זה אעפ"י שלא נתן
לו מן השכר כלום חייב ליתן כל השכר שהרי אומר לו הבא
לי היין עצמו ואני אביא לך ספינה מכל מקום ואוליך אבל
עדי לנסות מי המורה של חצי הדרך שאינו דומה המטפל
בחלסת הספינה ליושב ובעל אומר לו ספינה זו אני

משכר ושכרה השוכר להוליך בה יין זה אם נתן השכר אינו
יכול להחזירו ואם לא נתן לא יתן שאין זה יכול להבי הספינה
עצמה ולא זה יכול להביא יין עצמו שכר ספינה סתם ליתן
סתם הרי לא חולקין השכר השוכר את הספינה
ופרקה בחצי הדרך נתן לו שכר כל הדרך ואם מצא השוכר
מי שישכיר אותה לו עד המקום שפסק שוכר ויש לבעל
הספינה עליו תרעומת וכן אם שכר כל הסחורה
שבספינה לאיש אחר בחצי הדרך וירר ועלה הלוקח נוטל
שכר חצי הדרך מן הראשון ושכר החצי מזה האחרון ויש
לבעל הספינה עליו תרעומת מפני שגרס לו לסבול דעת
איש אחר שיעדין לא הורגל בו וכן כל כיוצא בזה מסאן אני
אם שהסכמי בית לחברו עד זמן קצוב ורצה השוכר להניח
הבית לאחר עד סוף זמנו משכיר לאחדים אם יש בני בית
כמנין בני ביתו אבל אם היו ארבע לא ישכר לו
שלא אמרו חכמים אין השוכר רשאי להשכיר לא מי
שהרי אם לו אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר אבל עדין
או בספינה שהרי בעלה עמה אין אומר כן וכי אנו
אמר אם אמר לו בעל הבית לשוכר למה תטרח ותשכיר
ביתי לאחרים אם לא תרצה לעמוד בו צא והניחו ואתה פטור
משכירותו אינו יכול להשכירו לאחר שזה באל תמנע שוב
מבעליו עד שאתה משכירו לאחר תניח לזה ביתו ויש מי
שהורה שאינו יכול להשכירו לאחר כלל ויתן שכרו עד סוף
זמנו ולא יראה לי שזה דין אמת בית זה אני משכיר
לך ואחר שהשכירו נפל אינו חייב לבנותו לא מחשב על
כזה שגשמתם בו ומחזיר לו שאר השכירות אבל אם סתם
חייב להעמיד לו בית אחר או ישכר לו כמותו וכן אם חזר
אחר שהשכירו לזה והשכירו או מכרו לגוי או אגם שהפקע
שיירות הראשון הרי זה חייב להשכיר לו בית אחר כמותו וכן
כל כיוצא בזה השכיר לו בית סתם ואחר שנתן לו בית נפל
חייב לבנותו או יתן לו בית אחר ואם היה קטן מן הבית
שנפל אין השוכר יכול לעכב עליו והוא שיהיה קרוי בית
שלא השכיר לא בית סתם אבל אם אמר לו בית
כה אני משכיר לך חיי להעמיד לו בית כמות ארכו וכו'
דחבו של בית זה שהראו ואינו יכול לזכר לו לא היה
דברי לא שיהיה קרוב לנהר או לשוק או לברחץ כזה אם
חייב להעמיד לו בית כמותו וכצורתו לפיכך אם היה
קטן לא יעשנו גדול גדול לא יעשנו קטן אחר לא יעשנו
שנים שנים לא יעשנו אחר ולא יפחות מן החלונות שהיו
בו ולא יוסיף עליהן לא מרעת שניהם הם צביר עליה
סתם חיי להעמיד לו עליה אם לו עליה זו שעל גבי בית זה
אני משיכר לך הרי שעכר בית לעליה לפיכך אם נפחתה
העליה בארבע שפחו או יתר חייב השכיר לתקן ואם לא
הקן הרי השוכר יודר ודר בבית עם בעל הבית ער שיתקן
היו שתי עליות זו על גבי זו ונפחתה העליונה
דר בתחתונה נפחתה התחתונה הרי זה ספק אם יודר
בעליות או בבית לפיכך לא יודר ואם דר אין כותיא אותו
משם מעשה באחד שאמר לחברו דלית זו שעל גבי
הפירסק הזה אני משיכר לך ונעקר אילן הפירסק מסקמו
ובא מעשה לפני חכמי ואם לו חייב אתה להעמיד הפירסק
כל זמן שהדלית קיימת וכן כל כיוצא בזה

פרק ששי

המשיג בית לחברו בבירה גרולה משתמש בו והובתלה
עד ארבע אמות ובתרכין של חצרו וברחבה שאחז
הבתים ומקום שנתנו להשתמש בעובי הכותלים ובכלל
הדברים חולקין אחד מנהג המדינה וחשבות הידועין להם
סדך שאמרט בענין מקח וממכר והמשיכר חצרו סתם
לא השכר הרפת שבה חמשיכר בית לחברו חייב
להעמיד לו דלית ולפתוח לו החלונות שנתקלקלו וזהו
את הדוקדוק ולסמוך את הקורה שנשברה ולעשו נגר ובעת
וכל כיוצא בזה מדינים שהן מעשה אומן והם עיקר נהג
בשיבת הבתים והחצרות השוכר חייב לעשות מקח
ופתח וליתן מקום הסוזה מסל וכן אם לעשות רפה פתח

מן הראשונים עד כמה עד כדי שכרן של ראשונים ואם היה להם סמון תחת ירו שוכר להשלים המלאכה עד ארבעים וחמשה זוז בכל יום לכל פועל אעפ ששכר הפועל ג' או ד' ברא שאי שם פועלין לשכור בשכרן להשלו המלאכה אבל יש פועלים לשכור בשכרן ואמרו לו צא ושכור מאו והשלים מלאכתך ולא תאכר בין שוכר בין קבלן אין לו עליהן לא תרעומת ושמן לשכר מה שעש ולקבלן מה שעתיד לעשו השוכר את הפועל ונאחו לעברת המלך לא יאמר לו הרני לפניך לא נותן לו שכר מה שעשה השוכר את הפועל להשקית את השרה מזה הנהר ופסק הנהר בחצי היום אם אין דרכו להפסיק אין להן לא שכר מה שגשו וכן אם דרכו שיפסיקו אותו בני העיר והפסיקוהו בחצי היום אין להן לא שכר מה שעשו שהרי ירעו הפועל דרכו שלנהר ואם דרכו להפסיק מאילו נותן להם שכר כל היום מפני שהיה לו להודיעם שכרן להשקות השרה ובא הסטר והשקה אין להן לא מה שעשו בא הנהר והשקה נותן להן כל שכרן מן השמים נסתייעו ברא בפועל אבל מי שפסק עם אריסו שאם ישקה שרה זו ארבעה פעמים ביום יטול חצי הפירות וכל האריסים שהן משקין שני פעמים אינן נוטלין לא רביע הפירות ובא הסטר ולא הוצרך לרלות ולהשקות נוטל חצי הפירות כמו שפסק עמו שהאריס כשיתף ואינו בפועל השוכר את הפועל לעשית מלאכה כל היום ושלמה המלאכה בחצי היום אם יש לו מלאכה אחרת כמותה או קלה ממנה עושה שאר היום ואם אין לו כה יעשה נותן לו שכרו כפועל בטל ואם היה מן החופרים או עובדי אדמה וכיוצא בהן שרדטו לטרוח הרבה ואם לא יעשה במלאכה יחלה נותן לו כל שכרו

השוכר את הפועל להביא לו שלוחות ממקום למקום והלך ולא מצא שם כה יביא נותן לו שכרו משלם שגרו להבי קנים מהכרם והלך ולא מצא ולא הביא נותן לו שכרו שלם שכרו להביא כרוב ודורסקנין לחולה והלך וכיצא שמת או הכריא לא יאמר לו שול מה שהבאת בשכרך לא נותן לו כל שכרו וכן כל כיוצא בזה השוכר את הפועל לעשית עמו בשלו והראה בשל חברו נותן כל שכרו והוור ולוקח מחברו מה שהנה בו המלאכה השוכר את הפועל לעשות עמו בתבן וקט וכיוצא בהן ואכר לו טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו ואם משקבל עליו אכר לו הילך שכרך ואני אטול את שלי אין שומעין לו מציאת הפועל לעצמו אעפ שאכר לו עשה עמי מלאכה היום ואין צרי לומר אם אמר לו ערור עמי היום אבל אם שכרו ללקט מציאות כגון שחצר הנהר ושכרו ללקט הרגים הנכצאין באגם הרי מציאתו לבעל הבית ואפי מצא כים מלא דינרו

פרק עשירי

המלוה את חברו במשכון בין שהלוהו מעות בין שהלוהו פירו בין שמשכנו בשעת הלוואתו בו שמשכנו אחר שהלוהו הרי זה שומר שכר לפיכך אם אכר המשכון או נגנב חייב ברמיו ואם נאנס המשכון כגון שגלח בסלסם מוויין וכיוצא בו משאר אינסין ישבע שנאנס וישלם בעל המשכון את חובו עד פרוטה אחרונה כל האומר לחברו שצור לי ואשמור לך הרי זה שצורה בבעלים אם לו שכור לי היום ואשמור לך הרי שצורה בבעלים אכר לו שכור לי היום ואשמור לך למחר השאילני היום ואני אשאילך למחר שצור לי היום ואשאילך השאילני היום ואשמור לך למחר מן נעשו שומרי שכר זה לזה כל האוכנין שוכרי שכר הן וכלן שאמרו טול את שלך והבא מעו או שאמ' לו האומן גמדתו ולא לקחו הבעלים את הכלי הרי האומן שומר חנם אבל אם אמר האומן הבא מעות ושלי שלך ערין הוא נושא שכר כשהיה נותן לאומנין לתקן וקלקלו חייבין לשלם כיצ נותן לחרש שרה תיבה ומגדל לקבו בהן מסמר ושכו או שתן לו את העצו לעשו מהן שרה תיבה ומגדל תשכרו אחר שנעשו משלם לו רמי שרה תיבה ומגדל שאי האומן קנה בשכר הכלי נותן צמר לצבע והקריחתו

יורה נותן לו רמי צמרו צבעו כעור או נתנו לו לצבעו ארו וצבעו שחור שחור וצבעו ארוס נתן עצים להרש לעשות מהן כסא נאה ועשה כסא רע או ספסל אם השבח יתר על ההוצאה נותן בעל הכלי את ההוצאה ואם ההוצאה יתירה על השבח נותן לו את השבח בלבד אמר בעל הכלי איני רוצה בתקנה זו לא יתן לי רמי הצמר או רמי העצים אין שומעין לו וכן אם אמר האומן הא לך רמי צמרך או רכי עצך ולך אין שומעין לו שאין האומן קונה בשבח כלי שעשה המוליך חטין לשחון לתתן ועשאן סובין או מורסן נתן הקמח לנחתום ועשאו פת נפולין בהכה לטבח ונבלה חייבין לשלם רמין מפני שהן נושאי שכר לפיכך אם היה טבח מוסחה ושחט בהגם פטור משלם ואם אינו מוסחה אעפ שהוא בחנם חייב לשלם וכן הכראה דינר לשלחני ואם לו יפה הוא ונמצא רע אם בשכר הראהו חייב לשלם אעפ שהוא בקי ואינו צריך להתלם ואם בחנם דאחו פטור והוא שיהיה בקי שאינו צריך להתלם ואם אינו בקי חייב לשלם אעפ שהוא בחנם והוא שיאכר לשלחני עליוך אני סומך או שהיו הרברים כראין שהוא כוכך על ראיתו ולא יראה לאחרים טבח שצעה בחנם וניבל וכן שלחני שאמר יפה ונמצא רע וכן כל כיוצא בזה עליהן להביא ראיה שהן מוכחין ואם לא הביאו ראיה משלכין מקום שנהגו שיהיה הנוטע אילנות נוטל חצי השבח ובעל הקרקע חצי ונטע והשביח ונטע והפסיד מחשבין לו חצי השבח שיש לו ומנכין ממנו מה שהפסיד ונטל הזאר ואפי התנה על עצמו שאם הפסיד לא יטול כלום הרי זו אסככתא ואין מנכין לו לא מה שהפסיד היה מנהגם שיטול הנוטע מחצ' ובעל הקרקע מחצה וכך אם היה מנהגם שיטול הארו שלישי אם נטע הנוטע והשביח ורצה להסתלק שצמצא בעל הקרקע צריך להוריד לאריס הרי בעל הקרקע מוריד אריס ויטול בעל הקרקע חציו ולא יפסדי בעל הקרקע כלום ויטול האריס שלישי והשעות הנשאר של נוטע שהרי סלק עצמו ברצונו הנוטע אילנות לבני המדינה כהפסיד וכן טבח של בני העיר שצבל הבהמות והמקוין רם שחבל והסופר שטעה בשטרות ומלכד תינוקית שפשיע בתינוקית ולא למד או למד בטעות וכל כיוצא באו האוכני שאי אפשר שיחורו ההפסד שהפסידו מסלקין אותו בלא התראה שהן כמותרין ועומדין עד שישתדלו במלאכתן הואיל והעמידו אותן הצבור עליהם

פרק אחד עשר

מצות עשה ליתן שכר תשכיר בזמנו שנ ביוכו תתן שכרו וגו' ואם אחרו לאחר זמנו עובר בלא תעשה שנ ולא תבוא עליו השמש ואין לוקין עליו שהרי הוא חייב לשלם אחר שכר הארס ואחר שכר הבהמ' ואדר שכר הכלים חייב ליתן בזמנו ואם אחר לאחר זמן עובר בלא תעשה וגר תושב יש בו משים בזמן תתן שכרו ואם אירחו אינו עובר בלא תעשה כל הכובש שכר שכיר כלא נטל נפשו ממנו שנאמ' ואליו הוא נושא את נפשו ועבר בארבע אזהרו ועשה עובר משים בל תעשק ומשו בל תגזול ומשו לא תלין פעלת שכיר ומשום לא תבא עליו השמש וכשום ביוכו תתן שכרו אי זהו זמנו שכיר יום טובה כל הלילה ועליו נאמר לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר ושכיר לילה טובה כל היום ועליו נאמר ביוכו תתן שכרו ושכיר שעות של יום טובה כל היום ושכיר שעות של לילה טובה כל הלילה שכיר שבת שכיר חרש שכיר שנה שכיר שבע יוצא ביום טובה כל היום יוצא בלילה טובה כל אותו הלילה נתן מלתו לאומן וגמרה וחודיעו אפי אחרו עשרה ימים כל זמן שחללי ביד האומן אינו עובר נתנה לו בחצי היום כיון ששקע עליו חמה עובר משים בל תלין שהקבלנו כשכירות היא וחייב ליתן לו בזמנו האומר לשלוחו צא ושכר לי פועלי אמר להם שסרכתם על בעל הבית שניה אינן עובדי משום בל תלין זה לפי שלא שכרן וזה לפי שאי פעלתן אצלו חנם לא אמר להם שסרכתם על בעל הבית השלי

ההפסד שארעו ואם לא פשטה המכה ברוב השרות אינו
מנכה לו מחברו אעפ"י שנשטרפו כל השרו של בעל הקרקע
נשטרפו כל השרות של שכר או המקבל אעפ"י
שפשטה המכה ברוב השרות אינו מנכה לו מחברו שאין
זה ההפסד תלוי לא בשוכר שהרי כל שרותיו נשטרפו
התנה עליו בעל הקרקע שיוזענה חטים וזרעה שעורים
או שלא זרעה כלל או שזרעה ולא צמחה אעפ"י שבא הגב
או שרפף והוכת רוב המדינה אינו מנכה לו מחברו ועד מתי
חיי להטפל ולזרוע פעם אחר אם לא צמחה כל זמן שראוי
לזרעה באותו מקו השוכר או המקבל שרה מחברו כקו
שנהגו לקצור וקצור ואינו רשאי לעקור לעקור יעקור ואינו
רשאי לקצור ושניה מעכבין זה על זה ומקו שנהגו לחרש
יחרוש מקום שנהגו להשכיר אילנות על גב קרקע משכירין
ואעפ"י שהשכיר לו סתם בפחו מן הירוע ומקום שנהגו שלא
להשכיר אילנות אין לו אילנות אעפ"י ששכר מכנו ביתר על
הירוע הכל כמנהג המדינה החוכר שרה מחברו
בעש"י כורים חטי לקתה נותן לו מתוכה היו חטיה ימות לא
יאמר לו הריני לוקח לך מן השוק לא נותן לו מתוכה חכר
ממנו כרם בעשרה סלים ענבי והקדימו אחר שנבצרו וכן
עומדים שלקו אחר שנקצרו נותן לו מתוכן
חסרו בעשרה סלים יין והחמיץ חייב ליתן לו יין
טוב חסרה ממנו במאה עמרים של אספסתא וזרעה
מין אחר ואחר כך חרשה וזרעה אספסתא ולקתה או
שזרעה בתחלה אספסתא וחרשה ואח"כ זרעה פעם אחר
ולקתה אינו נותן לו מתוכה לא נותן לו אספסתא טובה
שהרי שנה וכן כל כיוצא בזה החוכר שרה מחברו ולא רצה
לנכש ואמר לו מה הצמד יש לך הריני נותן לך חכירך אין
שומעין לו שהרי הוא אמר לו למחר אתה יוצא כמנה והיא
מעלה עשבים ואפי' אמר לו באחרונה אני הורש אותה
אין שמעין לו החוכר שרה מחברו לזרעה שעורים
לא יזרענה חטים מפני שהחטין מכחישים את הקרקע יתר
כהשעירי שכרה לזרעה חטים יזרענה שעירים קטניות לא
יזרענה תבואה תבואה יזרענה קטניות ובבבל וכיוצא בה
לא יזרענה קטניות מפני שהקטניות שם מסחטת את הארץ
המקבל שרה מחברו לשנים כועשות אין למקבל
כלום בקורת השקמה וכיוצא בה ולא בשבח האילנו שיצאו
מאילניה בשדה אבל כחשבין לו מקום האילנו כלו היה בהן
אותו זרע שורע בכל השדה והוא שצמחו האילנות
במקום הראוי לזרעה אבל אם יצאו במקום שאינו ראוי
לזרעה אין מחשבי לו כלום ואם קבלה שבע שנים או יתר
יש לו בקורת השקמה וכיוצא בה הגיע זמנו להסתלק
מן השדה והיו שם זרעו שעירי לא הגיעו להמכר או שגברו
ולא הגיעו יום השק למסך שבו אותן ונוטל מבעל הקרקע
כשם שחולקין המקבל ובעל הקרקע בתבואה כך
חילקין בתבן ובקש כשם שחולקין בין כך חולקין בטורות
אבל הקנים המעמידו תחת הגפנים אם קנו אותן בטותפו
הרי אין חולקין בהן ואם הן משל אחד מהן זה שקנה אותן
הרי הן שלו וכן כל כיוצא בזה המקבל שרה מחברו
ליטע מקבל עליו בעל השדה עשר בראות למאה סיאה
יתר על זה מגלגלין עליו את הכל המקבל שרה מחברו
ולא ישתה אם יש בה סדי שתוצו סאתו יתר על ההוצאה
חייב המקבל ליטפל בה שכך כותב לבעל הקרקע אגא
איקים ואביר ואזרע ואקצור ואעמר וארוש ואורה ואעמי
סדי לפיך ותטול את חציו א מה שיתנו ואני אמול השאר
בשכר עכ"ל ובמה שהוצאתי המקבל שרה מחברו ואחר
סוסה בה הזכירה שמי אותו כמה היא ראוייה לעשות ונותן
לו חלק שהיה מגיע לו שכך כותב לבעל הקרקע אם אביר
ולא אביר אגלם במיטבה והוא הדין אם חוביר מקנתה
ומפני מה נתחייב לשלם מפני שלא פסק על עצמו
דבר קטוב כרי שג' הרי הוא כאסמכתא לא התנה שישלם
במטבה ולפי גמרי ויעבר ענבו אבל אם אמר אם אביר
ולא אביר אין לך במה דינר הרי זה אסמכתא אינו חייב
לשלם לא נותן כפי מה שראוייה לעשות בלבו המקבל

שרה לזרע שומשמן וזרעה חטים ועשתה חטי ששון כמה
שהיא ראוייה לעשות מן השומשמן אין לו עליו לא תרעום
עשתה פחות ממה שהיא ראוייה לעשות מן השומשמן
משלם לו המקבל כפי מה שהיא ראוייה לעשו מן השומשמן
עשתה חטין יתר ממה שהיא ראוייה לעשות מן השומשמן
חולקין לפי התנאי ביניהן אעפ"י ששטרך בעל הקרקע

פרק תשיעי

השוכר את הפועלים ואמר להם להשכים ולהעריב מקום
שנהגו שלא להשכים ושלא להעריב אינו יכול לכופן מקום
שנהגו לזון יזון לספק בגרוגרת או בתמרים וכיוצא בהן
לפועלים יספק הכל כמנהג המדינה השוכר
את הפועל ואמר לו כאחר וכשנים מבני העיר רואי הפחת
שבשכירות ויתר שבשכירות ומשכנין ביניהן אמר
לשלוהו צא ושכור לי פועלי בשלשה והלך ושכרן בארבעה
אם אמר להם השליח שכרכם עלי נותן להן ארבעה ונוטל
מבעל הבית שלישה ומפסיד אחר מכיסו אמר להם שרכם
על בעל הבית נותן להן בעל הבית כמנהג המדינה
היה במדינה מי ששכר בשלשה ומי ששכר בארבע אט
נותן להם לא שלשה ויש להם תרעומת על השליח
בדא בשאי מלאכתן נכרת אבל היתה מלאכתן נכרת והרי
היה שוה ארבעה נותן להם בעל הבית ארבע שאלו לא אמר
להן שלוחו ארבעה לא טרחו ועשו שוה ארבעה אמר
לו בעל הבית שכור לי בארבעה והלך השליח וטע
בשלשה אעפ"י שהרי מלאכתן שוה ארבעה אין להם
לא שלש שהרי קבלו על עצמן ויש להם תרעומת על
השליח אמר לו בעל הבית בשלשה והלך השליח ואם
להם בארבע ואמרו הרינו כמה שאם בעל הבית אין דעתם
לא שתן בעל הבית יתר על ארבע לפיכך שכן כה שיש
אם שוה ארבעה נוטלין ארבעה מבעל הבית ואם אינו
יודע או אינו שוה אין להם לא שלשה אמר לו בעל
הבית בארבע והלך השליח ואמר להם בשלשה והלך
כמה שאמר בעל הבית אעפ"י ששלאכתן שוה ארבעה אין
להם לא שלשה שהרי שמעו שלשה וקבלו עליהם
השוכר את הפועלין והטעו את בעל הבית או בעל הבית
הטעה אותן אין להן זה על זה לא תרעומת בדא בשלא
הלכו אבל הלכו החכרין ולא מצאו תבואה פועלים וצאו
שרה כשהיא לחה או שטרך להשקות השרה ומצאוהו
שנתמלא מים אם בקר בעל הבית מלאכתו מבערב ומצא
צריכה פועלין אין לפועלין כלום מה בירו לעשות ואם לא
בקר נותן להם טרין כפיעל בטל שאינו דומה הבא טעין
לכא ריקן ועושה מלאכה לבטל בדא בשלא התחילו
במלאכה אבל אם התחילו הפועל במלאכה ודור בו בחי
היום חוזר שני כי לי בני ישראל עכרים ולא עכרים לעכרים
וכיצד דין הפועל שחזר בו אחר שהתחיל שכן לו
מה שעשה ונוטל אם קבלן הוא שמין לו מה שעתיד לעשו
בין שהולו בעת ששטרין בין לא הולו בין שהולו מלאכה
אחר כן בין לא הולו שמין לו מה שעתיד לעשות
כיצד קבל ממנו קמה לקצור בשתי סלעים קצר חציה
והניח חציה בגר לארוג בשתי סלעי ארג חציו והניח חציו
שמין לו מה שעתיד לעשות אם היה שוח ששה דינרין נותן
לו שקל או יגברו את מלאכתן ואם היה הנשאר ופה
דינרין אינו נותן להן אלא סלע שהרי לא עשו אלא חצי
מלאכה בדא ברבר שאינו אטר אבל ברבר האטר
פנן פשתנו להעלות מן המטרה או שטרך חמור להביא
הלילין למת או לכלה וכיוצא בהן אחר פועל ואחר קבלן
אינו יכול לחזור בו לא אם כן נאנס כגון שחלה או שמע
שמת לו מת ואם לא נאנס וחזר בו שוכר עליהן או משע
כיצד משען אומר להם סלע קצתתי לכם באו וטלו שתיים
ער שיגמרו מלאכתן ולא יתן להם לא מה ששטרך תחלה
ואפי' נתן להם השתיים מחזיר מהן התוספת כיצד
שוכר עליהן פועלי אורזי ונוטלין מלאכתן שלא תאמר וכן
שוכר לא הפועלין החוזרים על מה ששטרך לא שנים נטל

מלאכה בשעת מלאכה לוקה שנ לא תחוס שור בדישו
 אחר שור ואחר כל מיני בהמה וחיה בין שטאין בין שהורין
 ואחר הדישה ואחר כל שאר המלאכות של גדולי קרקע ולא
 נאמר שור בדישו לא בהווה והחוסם את הפועל פטור
 אחר החוסם אותה בשעת מלאכה ואחר החוסם אותה מקוד
 ועשה בה מלאכה וחיה חסומה אפי חסמה בקול לוקה שבר
 בהמה וחסמה ורש בה לוקה ומשלם לבעלים ארבעת קבין
 לפרה ושלת קבין לחמו ששענת משיכה נתחיו במזונותיו
 ואינו חיי מלקו עד שירוש בה חסומה ישראל הרש בפרתו
 של גוי עובר משום כל תחוסם וגוי שרש בפרתו של ישראל
 אינו עובר משום כל תחוסם אחר לגוי חסום פרתו
 ורש בה ישב לה קוץ בפיה ורש בה והרי אינה אוכל הדבין
 לה ארי מבחון או שהרביץ בנה מבחון הרי שצמאה ואינו
 משקה אותה פרס עור על גבי הדיש כרי שלא תאכל כל זה
 וכיוצ בו אסור ואינו לוקה חיה הרבר שהיא עושה בו רע
 לבני מעיה ומזיקה או שהיתה חולה ואם תאכל מזה תתרון
 מותר למנעה שלא הפקירה תורה אלא על הנאתה והרי
 אינה נהנת פרה של ישראל שהיה כהן רש בה בתרומה
 ובתרומת מעשר שלרמאי וכן פרות החורשות במעשר שני
 ופרות המהלכות על התבואה לפי שירש להן הדרך אינו
 עובר עליהן משום כל תחוסם אכל מפני כראית העין אם
 היו רשות בתרומה ומעשר שני מביא מעט מאותו המין
 ותולה להן בקרסולין שבפיהן הדיש במעשר של רמאי
 ובגדולי תרומה עובר משום כל תחוסם רשאי בעל
 הפרה להרעיב פרתו ולסגפה כרי שתאכל הרבה מן הדיש
 כיוצא בו רשאי בעל הבית להשקות פועלים יין
 כרי שלא יאכלו ענבים הרבה ורשאי פועלין לטבול פתן
 בציר כרי שיאכלו ענבי הרבה אבל אין הפועל רשאי
 לעשות מלאכתו בלילה ולשמור עצמו ביום או לרוש בפרתו
 ערבית ולהשכירה שחרית ולא יהיה מרעיב ומסגף עצמו
 ומאכיל מזונותיו לבניו מפני טל מלאכתו של בעל הבית
 שהרי תשש כחו ותחלש דעתו ולא יעשה מלאכה בכח
 כדרך שזוהר בעל הבית שלא יגזול שר עני ולא יעכבנו
 כך היני מוזהר שלא יגזול מלאכת בעל הבית ויבטל מעט
 בכאן ומעט בכאן ומציא כל היום במרמה לא חיי לרקק
 על עצמו בזמן שהרי הקפידו על ברכה רביעית של ברכת
 הזון שלא יברך אותה וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי
 יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן לפיכך
 נטל שר ואת אה בעולם הוה שנן ויפרוץ האיש מאר
 מאר

הלכות שאלה ופקדון

יש בכלל שתי מצות עשה ראשונה דין השואים ודין שום
 חנם ובאור מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

השוא כלי או בהמה וכיוצא בהן משאר מטלטלין מחברו
 ואבר או נגנב אפי נאגם אונס גדול כנון ששברה הבהם
 או נשבת או מתה חייב לשלם הכל שנ כי ישא איש מעם
 רעהו וגו' ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם
 כדא בשנאגם שלא בשעת מלאכה אבל אם שאל בהמה
 מחברו לחדש בה ומתה כשהיא חודשת הרי זה פטור אבל
 אם מתה קודם שיחדש בה או אחר שחרש בה או שרכב
 עליה או רש בה ומתה כשהיא רשה או בשעת רכיבה הרי
 זה חייב לשלם וכן כל כיוצא בזה וכן השוא בהמה
 מחברו לילך בה למקום פלני ומתה תחתיו באותה הדרך
 או ששאל רלי למלאת בו ונקרע בבור בשעת מלוי או ששאל
 קרדוס לפגל בו עצים ונשבר בעת שפגל בו מחמת חבוקע
 ומל כיוצא בזה חרי זה פטור שלא שא לא לעשות בו מלאכה
 זו חרי לא שנת השוא בהמה מחברו ומתה ופען
 היא ששענת מלאכה מתה אם היה במקום ששאל לילך
 בו מקום שבו אדם מצוי שם יביא ראייה שמתה או נאגם
 בשעת מלאכה ושלא שנת בחויפטור ואם לא הביא ראייה
 משלם שאל ממנו למלאת בה עפר שכחור בתו שאו העדים

מצוי שם או ששאל ממנו רלי למלאת בו הבור בתוך ביתו
 ונקרע בבור ואם הביא ראייה יפטור אף משבועה ואם לאו
 ישבע השוא שבועת השומרין שמתה בשעת מלאכה ויפטור
 וכן כל כיוצא בזה השוא כלי מחברו ונשבר שמין לו
 כדרך ששמין בנוקיו אומרין כמה היה שלם וכמה הוא שות
 עתה ומחזיר לו הכלי או הבהמה השבורה ומשלם הפחת
 וכן אם מתה הבהמה מחזיר הנבלה ומשלם הפחת
 השוא בהמה חייב במזונותיה משעה שמשכה עד סוף ימי
 שאלתה ואם כחש בשרה חייב לשלם מה שפחתה ברמית
 כחש בשרה מחמת המלאכה פטור וישבע שבועת
 השומרין שמחמת מלאכה כחשה השוא כלי מחברו
 או בהמה סתם הרי המשאל מחזירו בכל עת שירצה שאלו
 לזמן קצוב כיון שמשך וכה בו אין הבעלים יכולי להחזירו
 מתחת ידו עד סוף ימי השאלה ואפי מת השוא הרי הורשין
 משתמשין בשאלה עד סוף הזמן

ורין הוא הלוקח קנה הגוף קנין עולם ברמים
 שנתן ומקבל מתנה קנה הגוף קנין עולם ולא נתן כלום
 והשוכר קנה הגוף לפירותיו עד זמן קצוב ברמים שנתן
 והשוא קנה הגוף לפירותיו עד זמן קצוב ולא נתן כלום כש
 שהנותן כסוכר שאינו יכול לחזור בו לעולם כך המשאל
 כמסוכר שאינו יכול לחזור בתוך הזמן הניח להם אביהם
 פרה שאלה ומתה אין חייבין באונסיה חשבו שהיא של
 אביה שבחיה ואכלה משלמי רמי בשר כוול ואם הניח להן
 אביהם אחריות נכסי ומתה או שטבחה משלמי את רכיב
 מנכסיו השואל כלי מחברו לעשות בו מלאכה פלגית
 אין המשאל יכול להחזירו מתחת ידו עד שיעשה בו אותה
 מלאכה וכן אם שא ממנו בהמה לילך בה במקום פלני אינו
 יכול להחזירה מיד השוא עד שילך בה לשם וירזור
 האדם לחברו השאילני קרדוס לערוד בו הפרדס הזה עורר
 בו את הפרדס בלבר ואינו רשאי לערוד בו פרדס אחר
 אם לו פרדס סתם עורר בו פרדס אחר אי זה שירצה שאו
 לערוד בו פרדסים הרבה שלו עורר בו כל הפרדסים שלו
 ואפי נשחת כל הפרדס בערירה מחזיר לו הנצב של עין וכן
 כל כיוצא בזה השוא כלי מחברו להשתכש בו ואמר
 לו השאילני דבר פלני בטובתך כלומר אין אתה משאל לי
 דבר זה כדרך כל המשאלין אלא כפי טובת לבך ונרבותך
 שאינך מקפיד על הזמן אם ארך אם קנו מיד המשאל על
 זה הרי השוא משתמש בו לעולם עד שיתבטל הכלי כלעשה
 מלאכתו וחזיר לו שברו או שריו ואין השוא רשאי
 לחזור ולתקן הכלי או לעשותו פעם אחרת
 האמר לחברו השאילני שוקת זו של כים ונהרבה
 יש לו לבנותה אמר לו השאילני מקום שוקת אם קנו מיד
 המשאל הרי השוא בנה והולך בקרקע המשאל עד שתבא
 לידו שוקת שאפשר להשקות מכנה בהכתו או ארצו ככו
 שהתנה עם המשאל השואל פונדק מחברו ללינה אין
 פחות מיום אחד לשביתה אין פחות משני ימים לנשואין
 אין פחות משלשים יום שאל חלוק מחברו לילך בו לבית
 האבל כרי שילך ויחזור שאו לבית המשתה כל אותו היום
 שאו לעשות המשתה שלו אין פחות משבעה ימים

פרק שני

השואל מבעלים אפי נגנב או אבר בפשיעה פסיד שנ אם
 בעליו עמו לא ישלם ובלבר ששאל הבעלי תחלה עם החפץ
 כמו שבארנו ואחר השאל את הבעלים או ששכרן ואחר
 ששאל את הבעלי לאותה המלאכה או ששאלן ושכרן למלאכה
 אחרת או לשם רב בעולם אפי אמר לחברו השקני
 מים ושא ממנו בחמתו והשקהו ונתן לו את הבהמה הרי זו
 שאלה בבעלים ופטור משך את הבהמה בתחלה ואחר כך
 השקהו אינה שאלה בבעלים וכן כל כיוצא בזה השואל
 בהמתו או השכירה למשאוי ויצא עמה לסעודה השואל או
 חשור ולשען עמו במשאוי הרי זה שמוחה בבעלים ואם
 יצא לבקר המשאוי בלבר ולדאות שלא ישענו עליה יתר
 מן הראוי אינה שמוחה בבעלים סלסר תיטקות והנושע

עובר אין השוכר עובר לא בזמן שתבעו השכיר ולא נתן לו אבל אם לא תבעו או שתבעו ולא היה לו מה יתן לו או שהמחהו אצל אחר וקבל הרי זה פטור המשהא שכר שכיר ער אחר ומנו אעפ שכר עבר בעשה ולא תעש הרי זה חייב ליתן מיד וכל עת שישהא עובר על לאו של רביות שנאל תאמר לרעך לך ושוב כל שכיר ששכרו בערי ותבעו בזמן ואם בעל הבית נתני לך שכרך וחשכיר אומר לא נטלתי כלום תקנו חכמים שיטבע השכיר ויטול בנקיטת חפץ כדון כל נשבע ונטל מפני שבעל הבית טרוד בפועלו וזה השכיר נושא נפשו לזה אפילו היה השוכר קטן השכיר נשבע ונטל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לום לא היו רבוי מעולם ולא שכרתיך נאמן לום שכרתיך ונתתי לך שכרך וישבע בעל הבית הסת שנתן או שבעת התורה אם הורה במקצת כשאר הטענות היה לו ער אחד ששכרו אינו מועיל לו כלום וכן אם תבעו אחר ומנו אעפ ששכרו בעדים המוציא מחברו עליו הראיה ואם לא הביא ראיה ישבע בעל הבית הסת הביא ראיה שתבעו כל זמנו הרי זה נשבע ונטל כל איתו היו של תביעה כיצר היה עושה עמו ביום שני ער הערב זמנו כל ליל שלישי ובין השלישי אינו נשבע ונטל ואם הביא עדים שהיה תובע כל ליל שלישי הרי זה נשבע ונטל כל יום שלישי אבל כליל רבעי והלאה המוציא מחברו עליו הראיה וכן אם הביא עדים שהיה תובע והולך ער יום חמישי הרי זה נשבע ונטל כל יום חמישי בעל הבית אומר שתיים קצצתי לך והשכיר אומר שלי קצצת לי לא תקנו חכמי שיטבע השכיר כאן לא המוציא מחברו עליו הראיה ואם לא הביא ראיה אעפ שכר נתן לו השתים או שאמר לו הילך הרי בעל הבית נשבע בנקיטת חפץ ורבר זה תקנת חכמים הוא כרו שלא ילך השכיר בפחי נפש ברא בשכרו בעדים ולא ידעו כמה פסק לו ותבעו בזמנו אבל אם שכרו שלא בערי או שתבעו אחר זמנו ישבע בעל הבית הסת שלא קצץ לו לא מה שכר נתן לו או שלא נשאר לו איצלו לא זה שאמר לו הילך כדון כל הטענות הנותן טלית לאומן אומן אומר שתיים קצצת לי והלה אומר לא קצצתי לא אחת כל זמן שהטלת ביד האומן אם יכול לטעון שהיא לקוחה בידו הרי האומן נשב בנקי חפץ ונטל ויכול לטעון שהיא בשכרו ער כדו רמיה ואם יצאת טלית מתחת ידו או שאין לו בה חזקה ואינו יכול לטעון שהיא לקוחה בידו המוציא מחברו עליו הראיה ואם לא הביא ראיה ישבע בעל הטלית הסת או שבעת התורה אם הורה במקצת כדון כל הטענות שאי זה כדון השכיר שכיר הבא להשבע אין מחמירין עליו ואי כנגלגליו עליו כלל לא נשבע שלא נטל ויטול ולכל הנשבעין אין מקילין חוץ מן השכיר שמקילין עליו ופותריו לו תחלה ואומר לו אל תצער עצמך השבע וטול אפי היה שכרו פרוטה אחת ובעל הבית אומר נתתיה לא יטול לא בשבועה וכן כל הנשבע ונטל אפי לא יטעון לא פרוטה אחת לא יטול אותה לא בשבועה כעין של תורה

פרק שנים עשר

הפועליו שהן עיניו ברב טנדולו מן הארץ ועדין לא נגמרה מלאכתו בין בתלוש בין במחובר ויהיו כעשהו הן נגמרת המלאכה הרי על בעל הבית מצוה שניה אותן לאכול כמה שהן עיניו בו שנ כי תבא בכרם רעך וטמר וכתוב כי תבא בקמת רעך מפי חסמועה למדו שאין הכתוב כרם לא בשכר וכו' לא שכרו מי חתיד לו שיבא בכרם רעהו או בקמה שלו שלא מדעתו לא כך הוא אומר כי תבא לרשות בעלים לעבודה תאכל מה בין חעוש בתלוש לעוש במחובר שזעש בתלוש אוכל ער שלא יגמור עבודתו ומשתגמר עבודתו אסור לו לאכול והעושה במחובר מנו כצד וקציר אינו אוכל ער שגמור עבודתו מנו שיבאו ויתן ככל ער שימלאנו וינפץ הסל לשון אחר ויהיו ויכסרו הפלגנו ויטול אפי ער אחר שימלא הסל אבל מפני חשב אסרה לבעלים אמר חכמים שיהיו

הפועליו אוכלו בהליכתן מאומן לאומן ובחזירתן מן הגת כח שלא יבטלו ממלאכתן וישבו לאכול לא אוכלין בתו המלאכה כשהן מהלכין ואינן מבטלין המבטל ממלאכתו ואוכל בשעת מלאכה הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר וחרמט לא תניף וט' מפי השמוע למדו שכל זמן שהוא עוסק בקציר לא יניף חרמט לאכילתו וכן כל כיוצא בזה וכן פועל שהולך בידו ממה שעשה או שלקח יתר על אכילתו ונותן לאחרים עובר בלא תעשה שנ' ואל כליך לא תתן ואין לוקן על שני לאוין או שאם אבל או הולך חייב לשלם החולב והמחבין והמגבן אינו אוכל מפני שאינן גרולי קרקע המנכש בבצלו ובשומין אעפ שתולשין קטנים מבין הגרולי וכל כיוצא בזה אינו אוכל מפני שאין מעשיהם גמר מלאכה ואין צריך לומר שומרי נגות ופררסים וכל רבר המחובי כמקשאות והמדלאת שאין אוכלים כלל הכול בתמרים ובגרוגרו אינו אוכל מפני שנגמרה מלאכתן למעש העושה בחטים וכיוצא בהן אחר שעש כגון ששכרן לבוד צרורות או לנפה אותן או לטחון הרי לא אוכלין שעדין לא נגמר מלאכתן לחלה אבל הלש והמקטף והאפה אינו אוכל מפני שנגמרה מלאכתן לחלה ואין הפועל אוכל לא מרוב שעדין לא נגמרה מלאכתו לחלה ולמעשר נתפרט עגולין ונתפתחו חביותיו ונחתם דלועיו ושכרן לעשות סון הרי לא יאכלו שהרי נגמרו מלאכתן ונקבעו למעשה והי הזבל ואם לא הודיעו מעשר ומאכילין אין הפועל אוכלים בשל הקד שנ' במד' רעך שכר פועליו לעש' בנט רבעי שלו הרי לא יאכלו ואם לא הודיע פוד ומאכילין הקוצר והרס והזורה והכורר והמוסק והבוצר והרוךד וכל כיוצ במלאכה או הרי הם אוכלי מן התורה שומרי נותן וערמות וכל רבר התלוש מן הקרקע שעדין לא נגמר מלאכתן למעשר אוכלי מהלכת מדינה שהשומר אינו מעושה מעשה אבל אם עשה באכריו בין בידיו בין בתליו אפי בכתפיו הרי זה אוכל מן התורה היה עושה בתאנים לא יאכל בענבים בענבים לא יאכל בתאנים שנ' בכרם ואכלת ענביו והעושה בגפן זה אינו אוכל בגפן אחרת ולא יאכל ענבים ורבר אחר ולא יאכל בפת ולא במלח ואם קצץ על בעל הבית על שיען מה שיאכל אוכל אותו בין במלח בין בפת בין בכל רבר שארצה אסור לפועל למוץ בענבין שנ' ואכלת ענבים ולא יהיו בגיו או אשתו מהבהבין לו השבלין באור שנ' ואכלת ענבים כנפשך ענבים כמות שהן וכן כל כיוצא בזה אסור לפועל לאטו ממה שהוא אוכל אכילה גסה שנ' כנפשך שבעך ומותר לו לסנוע את עצמו ער מקום היפות ואוכל ויש לו לאכול קשות אפי דינרוכותבת אפילו בדינר איש ששכרו במעה כסף שנאמר כנפשך שבעך אבל מלמדו את הארס שלא יהיה רבעתן ויהיה סותם את הפתח בפניו היה פשטר ארב או חמש ערסו לא ימלא כרסו מאחת מהן לא אוכל מכל אחת ואחת לפי חשבון הפועלים שלא הלט שתי וערב בגת אוכלין ענבים ואין שותין יין שעדין אינן עושין לא בענבים בלבר ומשודרכו בגת ויהלס מן שתי וערב יש לחן לאכול מן הענבים ולשתות מן חתיכות שהרי הן עושין בענבים ובין פועל שאמר תט לאשתי ובני מה שאני אוכל או שאם הריני טתן מעט מזה שנטלתי לאכול לאשתי ובני אין שומעין לו שלא זכתה תורה אלא לפועל עצמו אפי נזיר שהיה עושה בענבו ואם תט לאשתי ובני אין שומעין לו פועל שהיה עושה הוא ואשתו ובני ועבדיו והתנה עם הבעל הבית שלא יאכלו ממה שהן עושין לא הוא ולא הם הרי לא אינן אוכלין ברא בגרולי מפני שיש בהם דעת והרי מחלו אבל קטנים אינו יכול לפסק עליהם שלא יאכלו שאינן אוכלין מכל אכילתן או מכל שרזיהם אלא מכל שמים

פרק שלשה עשר

הסוף אוכלת כל זמן שהיא עושה בגרולי קרקע בין בחוב בין בתלוש הויפלת מפסאוי שעל גבה ער שתחיה פרוק ובלבד שלא יטול בידו ויחללנה כל חמתע החסור

חברו מלים בין מעות ואמר לו תן לי פקדוני ואם לו השומר
איני יודע אנה הנחתי פקדון זה או כאי זה מקום קמתי
הכספים המתן לי עד שאבקש ואמצא ואחזיר לך הרי זה
פושע וחייב לשלם מיד כל המפקיד אצל בעל הבית
בין כלים בין מעות על רעת אשתו ובניו ובני ביתו הגדולי
הוא מפקיד אבל אם מסרן לבניו ובני ביתו הקטנים או
לעבדיו בין גדולים בין קטנים או לאחר מקרוביו שאינן
שחוקים עמו בבית ואין סומכין על שלחנו ואין צרו לום אם
מסרן לאחר הרי זה פושע וחייב לשלם לא אם כן הביא
השומר השני ראיה שלא פשע כמו שבארנו
מעשה באחד שהפקיד מעות אצל חברו ונתנם השם לאמו
והחביאה אותן ולא טמנה אותן ונגנבו ואמרו חכמים אין
השומר חייב לשלם מפני שנתנם לאמו שכל המפקיד על
רעת בניו ובני ביתו הוא מפקיד ואעפ"י שלא אמר להן פקדון
הם יש לו לשעון כל שכן שהיא נוהרת בהן אם היתה
סבורה שהן שלי וכן אין אמו חייבת לשלם שהרי לא
אם לה שהן פקדון ואם חכמי ישבע השומר שאותן המעות
עצמן הן שנתנם לאמו ותשבע האם שהחביאה אותן ונגנבו
ויפטר שניהם וכן כל כיוצא בזה מכאן אתה למד שהשם
שמסר הפקדון לאשתו ובניו ותוודיען שהוא פקדון ולא
שמו כדרך השומרים שהן חייבין לשלם לבעל הפקדון
ובעל הבית פטור שכל המפקיד על רעת אשתו ובניו הוא
מפקי מעשה באחד שהפקי כשת אצל אחד והיה לו לשם
כשות אחרת ואם לשמשו מזה הכשות תשליך לתוך השטר
והלך השמש והשליך מכשות של פקדון אמרו חכמי השמש
פטור שהרי לא אמר מזה השלך ומה אל תשלך ומה שהוא
מראה מקום ואינו מקפיד על זה וכן בעל הבית
פטור שהרי אמר לו מזה השלך ואינו משלם לא רמי מח
שנהנה בלבד לפי אם נעשה השטר חוסך פטור
משלם ובין כך ובין כך חייב השומר בשטעה שכך אידע
וכן כל כיוצא בזה

פרק חמישי

מי שהפקידו אצלו מעות של עניים או של פרוץ שכנים
ופשע בהם ונגנבו פטור שנ' לשמר ולא לחלק לעניים והרי
הוא ממון שאין לו תובעים אפי' באו עליו גנבים וקדם
והציל עצמו בממון שכנים פטור אין לך פרוץ שכנים
גדול מזה ברא בשאין זה הממון מופקר לעניי מקום
זה או לשכנים אבל אם היה לעניים או או לשכנים או
והרי הוא קצוץ להן הרי זה הממון שיש לו תובעין וישלם
אם פשע או ישבע שלא פשע כדרך כל השומרים
המפקיד אצל חברו ממון או כלים חשובין ובאו עליו גנבי
וקדם ונתן להם הפקדון להציל עצמו אם היה אמיר שהוא
בעל ממון חייב שחוקתו שבגללו באו הגנבים ונמצא זה
הציל עצמו בממון חברו ואם אינו אציר חוקתו שלא בא
לא לשלם הפקדון ופטור וכן כל כיוצא בזה המפקיד אצל
חברו כלי או פירות ובאו גנבי ונגנבו בפניו ולא היה צוח
הוא באין בני אדם ומצילין אותן הואיל ולא צוח הרי זה
פושע וחייב לשלם וכן כל כיוצא בזה שנים שהפקידו
אצל אחד זה מאה זה מאתיים וכל אחד משניהם אומ' אני
הוא שהפקדתי המאתיים והשומר אומ' אני יודע ישבע כל
אחד מהן שהפקיד מאתי ונוטל כרין כל נשבע ונוטל ויתן
מאתיים לזה ומאתיים לזה ומפסיד מאה מביתו שהרי הוא
פושע שהיה לו לכתוב שם כל אחד על כס שלו לפיכך
אם הביאו לו השנים כאחד שלש מאות בסך אחד
ובאו ותבעו וכל אחד ואחד המאתיים שלי נתן מאה לזה
ומאה לזה והשאר יהיה מונח אצלי עד לעול או עד שיוודע
האחד לחברו שחזי הוא אומר לחם כחן שראיתי שאין
מקפידין זה על זה וחבאת בסך אחד לא השרחתי עצמי
לידע ולסוד תמיד מי בעל המאה ומי בעל המאתיים וכן
אם הפקידו אצלו שני כלים אחד גדול ואחד קטן וכל אחד
האחד אומ' אני הוא בעל הגדול ישבע שניהם ויתן הגדול
לאחד מהן ודמי הגדול לשני וישאר לו הקטן ואם הביאום

בסך אחד כאחד נותן הקטן לאחד ודמי הקטן לשני
והשאר יהיה מונח אצלו עד שיוודע לחברו או עד לעולם
וכן מי שתבעוהו שנים זה אומר אני הוא בעל
הפקדון זה אומר אני הוא והשומר אומר אחר מכס הוא
איני יודע מי הוא ישלם לשניהם וכן שנים שהפקידו
שתי בהמות אצל חנה ומתה אחת מהן ואינו יודע של מי
היתה ישלם לשניה ואם הפקידו בערדו שלא מדעתו מניח
הבהמה ביניהם ומסתלק ותהיה מונחת עד שיוודע האחד
לחברו או עד שירצה לחלק אותה המפקיד פירות
אצל חברו הרי זה לא יערבם עם פירותיו עבר וערב יחשב
כמה היה הפקדון ויראה כמה חסר הכל ויהטב חסרון
הפקדון ויתן לו אחד שישבע נסתפק מהן ולא ידע כמה
נסתפק יוציא לו חסרונו לחטים ולאורז קלוף ארבעת קבין
ומחצה לכל כור לשעורים ולרוחן תשעה קבין לכל כור
לכוססין ולודע פשתן בנבעוליו ולאורז שאינו קלוף שלש
סיאין לכל כור ובסדרה הזאת לכל שנה ושנה ברא שמרד
לו בימות הגורן והחזיר לו בימות הגורן אבל מרד בימות
הגורן והחזיר לו בימות הגשמי אינו מוציא לו חסרונו מפני
שהן מותרות • וכן מוציא לו שתות ליון ושלשת
לוגין שמן למאה לוגין לוג ומחצה שמרין ולוג ומחצה
בלע אם היה שמן מוקק אינו מוציא לו שמרים ואם היו
הקנקנים ישנים אינו מוציא לו בלע המפקיד אצלו פירות
שאינן מדודין וערבן עם פירותיו ולא מרדן הרי זה פושע
בעל הפקדון אומר כך וכך היו והשומר אומר אני יודע
ישלם בלא שבועה שהרי חייב עצמו בתשלומין ואינו יודע
כמה הוא חייב ונמצא חייב שבועה שאינו יכו להשבע וכוה
הורו רבותי יוסף הלוי ורבו זל וכן כל שומר שנתחייב
לשלם ואמר אני יודע כמה רמים אני חייב לשלם והבעלי
אומר את יודעין וכך וכך היה שוה ישלו בלא שבועה והוא
שיטענו רבר שהן אומרים בו וישלשומר להחרים על מי
שלקח ממנו יתר מן הראוי לו ומנין שהרין כך היא הגי
עצמך שהפקיד אצלו כים מלא והובים ופשע בו הבעלים
אומרים מאתיים דינר היו והשומר אומ' וראי שהיה בו דינרי

אבל איני יודע כמה היו נמצא זה כטוען כאתי והורה לו
במקצת ואם השאר איני יודע שהוא מחוייב שבועה ואינו
יכול לישבע ומשלם כמו שיתבאר מת אביו והניח
לו שק צרור והפקידו אצל חברו ופשע בו המפקיד אומר
איני יודע מה היה בו שמא מרגליות היה בו וכן הייכר
אמר אני יודע כמה אני חייב לשלם שמא זוכו היה בלא
שרת הדין שאני אומר בפענה זו שישבע השומר בתקנת
חכמים שאינו ברשותו ויכלול בשבועתו שאינו יודע בוראי
שהיה בו יתר על שוה כך וכך וישלם מה שהורה בו וכן כל
כיוצא בזה מעשה באחד שהפקיד שק צרור אצל
חברו ופשע בו המפקיד אומר הלי זהב ומרגליות וכיוצא
בהן היו בו והשם אים אני יודע שמא סיגים או חול היה
בו ואמרו חכמי ישבע בעל הפקדון ויטול והוא שיטעון רבר
שהוא אמור בו או אמור להפקידו אצלו ולכה נשבע
כאן בעל הפקדון לפי שאין השומר מחוייב שבועה שאפילו
הורה ואם ברי לי שהיה מלא סיגים והמפקיד אומ' מרגליו
היו השומר נשבע הסת ונפטר כמו שטענו חטים והורה לו
בשעורים וכן כל כיוצא בזה ובהלכות פושע ונטש יתבאר
עקרי הדברים

פרק ששי

שטר חנם שאם הריני משלם ואינו נשבע אם הפקדון דמי
טבל מינו שוה ומצוי בשוק לקנות כמות כגון פירות או
ידיעות שלצמד ושל פשתן השות בכל ענינם או קורות
שאין מצויירות וכל כיוצא בהן הרי זה משלם ואינו נשבע
אבל אם היה פקדון בחמה או בגר מצוייר או כלי כתיק
או רבר שאינו מוצא לקנו כמותו בשוה חוששו שמא עיניו
נתן לו ומשבעין אותו בתקנת חכמי שבועה מקיפת הפץ
שאינו ברשותו ואחד כך משלם והוא הדין לשאר
השומרים כגון השול שאמר מתח או נגנב וישמר סכר

לבני המרינה והמקו להם את הרס והסופר שלהן כל אחד
 מאו ומוצ בהן ביום שהוא יושב בו לעסוק במלאכתו אם
 השאל או השכיר לאחר מאו שהוא עוסק במלאכתו הרי
 זו שמירה בבעלים ואפי' פשע בה השומר פטור אבל הוא
 ששאל או ששכר מהן חייב שאינן שאלין לו הרב שהוא
 מקרא ברצונו לתלמידים בכל עת שירצה ואי זה מסכתא
 שירצה והם היו קבועים לבא תמיד ונשמט להן ממסכתא
 למסכתא הרי הן שאלין אצלו ואין הוא שאל להם וביום
 הפרק שחבל באין לשמוע ענין אותו מועד הרי הוא שאל
 להם והם אינן שאלין לו האומר לשלוחו צא והשאל
 עם פרתי אינה שאה בבעלים שנאם בעליו עמו לא ישלם
 הבעלים עצמן לא שליח אם לעבדו המכעני צא והשאל עם
 פרתי הרי זה שאה בבעלים שיר העבד כיר רבו נשא
 העבד עמה שלא מרעת רבו אינה שאה בבעלים
 השאל מן האשה ונשאל לו בעלה אינו שאלה בבעלים
 שקנין פירות אינו כקנין הגוף ואין לבעל לא פירות
 השואל מאשתו או שותפין ששאלו זה מזה הרי זה שאלה
 בבעלים ואם אמר השותף לחבר השאלני היום ואשאלך
 למחר אינה שאה בבעלים שא מן השותפין ונשאל לו
 אחד מהן וכן השותפין ששאלו ונשאל לאחר מהן הרי זה ספק
 אם היא שאה בבעלים אם אינה לפי אם מתה אינו משלם
 ואם תפסו הבעלים אין מוציאין מידם פשע בה הרי זה
 משלם השואל את הבהמה בבעלים לרבעה או להראות
 בה או לעשות בה פרות משה פרוטה או ששאל שתי פרות
 לעשות בהן שיה פרוטה הרי כל או ספק שאה בבעלים
 שאה בבעלים ושכרה שלא בבעלים פטור שהשמירות
 תלו בשאה אבל אם שכרה בבעלים וחזר ושאה שלא
 בבעלים או ששאלה בבעלים וחזר ושכרה שלא בבעלים
 או שכרה בבעלים וחזר ושאה שלא בבעלים
 וחזר ושכרה בבעלים כל או ספק שמירה בבעלים הוא
 אשה ששאה ואחר כך נשאת הרי הבעל כלוקח ממנה
 ואינו לא שומר שגר ולא שואל לפיכך אם היתה דבר
 השאלה בהמה ומתה הבעל פטור אעפ"י שהוא

בשבת מש בה כל ימי שאיתה אפי' פשע מפני שהיא כלוקח
 והאשה חייב לשלם כשהיה לה ממון ואם הוריע את בעלה
 שהיא שאלה הרי זה נכנס תחתיה כל שאמרט שהיא
 שאה בבעלים כך אם היה שומר או טשא שגר הרי היא
 שכירות בבעלי ופטור וכל שאינה שאה בבעלים כך אינה
 שכירות בבעלים וכל שהוא ספק בשאה כך הוא ספק
 בשכירות

פרק שלישי

השואל את הפרה מחברו ושלחה לו המשאל ביד בנו או ביד
 שלוחו או ביד עבדו אפי' שלח לו ביד בנו או ביד עבדו או
 ביד שלוחו של שוא ומתה קודם שתכנס לרשות השואל הרי
 זה פטור ואם אמר לו השואל שלחה לי ביד בני ביד עבדי
 ביד שלוחי או ביד עבדך העברי או ביד שלוחך או טאמר
 לו המשאל הריני משלחה ביד בנך ביד עבדך ביד שלוחך
 ביד בני ביד עבדי העברי ביד שלוחי ואמר לו השואל שלח
 ושלחה ומתה בדרך הרי זה חייב שלחה לו המשאל ביד
 עבדו הכנעני אעפ"י שאם לו השואל שלח ומת פטור שירו
 כיר רבו ועדין לא יצאה מרשות המשאל אמר לו השואל
 הכישה בכקל והיא תבא מאליה ועשה המשאל כך אין
 השואל חייב בה עד שתכנס לרשותו אבל מתה בדרך פטור
 וכן בשעה שמתאזרה השואל לבעלים אם שלחה ביד
 אחד וכתה קודם שתגיע לרשו המשאל הרי זה חייב שעדין
 היא באחיות השואל ואם שלחה מרעת המשאל על ידי אחד
 ומתה פטור שלחה ביד עבדו הכנעני אעפ"י שאם לו המשאל
 שלח אם מתה בדרך חייב שיר העבד כיר רבו ועדין לא
 יצאת מיד השואל בידו בשחתייה ביד ימי שאלה
 אבל אם החזירה אחר ימי שאלה יצאת מיד שאלה הרי
 הוא כשומר שגר לפיכך אם נשכרה או מתה אחר ימי
 שאלה פטור וכן כל כותה בה
 השואל פרה מחברו שאה חצי היום ושכרה חצי היום

שאה למחר ושכרה היום שא אחת ושכר אחת ומתה אחת
 מחן המשאל אום שאלה מתה ביום שהיתה שאלה מתה
 בשעה שהיתה שאלה מתה והשומר אומר איני יודע או
 שאם השואל שכרה מתה ביו שהיתה שכרה מתה והמשאל
 אומר איני יודע או שאם זה איני יודע וזה אום איני יודע
 המוציא מחברו עליו הראיה לא היתה שם ראיה
 ישבע השומר על השכירה שמתה או שאינו יודע ויפטר
 זה אומר שאלה זה אום שכורה ישבע השומר על השכור
 שמתה כדרכה כמו שטען ויגלגל עליו שהשכור היא שמתה
 השאלו שתי פרות חצי היום בשלח וחצי היום
 בשכירות המשאל אומר בזמן השאה מתה והלה אום אחת
 מתה בזמן השאה והאחרת איני יודע מתוך שאינו יכול
 לישבע ישלם השתים וכן אם מסר לו ג פרות שתים
 שאלות ואחת שכורה המשאל אומר שתים השאלות הן
 שמתו והשואל אומר אחת השאלה מתה וראי אבל השואל
 שמתה איני יודע אם השאלה האחרת או השכורה או
 שאינו יכול לישבע שהרי אומר איני יודע ישלם השתים
 ובהלכות שוען ונטען יתבאר דין זה וכיוצא בו מכל הפועני
 שאינן יכולי להשב וכיצר משלמין ומאי זה טעם הן משלמו

פרק רביעי

המפקיד אצל חברו כותה ונגב או אבד הרי זה נשבע
 ונפטר שנאמר ונגב מבית האיש וכו' ונקרב בעל הבית אל
 האהים אם לא שלח ירו במלאכ רעהו ומגלגלין עליו בתוך
 השבעה שלא פשע לא שמר כדרך השומרין ולא שלח בו
 יד ואחר נגב שאם נגב אחר ששלח יד בפקדון חייב
 באחריותו הואיל ופטר הכתוב את שומר חנם מן הנגבה
 קו מן האונסין הגדולים כגון שבורה ושבויה ומתה והוא
 שלא שלח יד בפקדון אבל שלח יד בפקדון חייב באונסו
 כיצד דרך השומרים הכל לפי הפקדון יש פקדון שדרך
 שמירתו להניחו בבית שער כגון הקורות והאבנים ויש
 פקדון שדרך שמירתו להניחו בחצר כגון חבילות פשתן
 הגדולות וכיוצא בהן

פקדון שדרך שמירתו להניחו בבית כגון שמלה וסלת ויש
 פקדון שדרך שמירתו להניחו בתיב או במגדל ונעל עליו
 כגון בגדי כשי וכלי כסף וכלי זהב וכיוצא בהן הדין
 שהניח הפקדון במקום שאינו ראוי לו ונגב משם או אבד
 אפי' נאנס שם כגון שנפלח דליקה ושרף כל הבית הרי זה
 פושע וחייב לשלם ואעפ"י שהניח הפקדון עם שלו אם ראוי
 לשמירה פטור ואם אין המקום ראוי לשמירה חייב בשלו
 הוא רשאי ואינו רשאי בשל אחריו הכספים והדינרי אין
 להם שמירה לא בקרקע ויתן עליהם טפח עפר או יטמנם
 בביתל בטפח הססוך לקורה אבל לא באמצע הסתל טבא
 וחפרו הגנבי שם ויגנבו אפי' נעל עליהם טראוי בתיבה או
 החביא אותם במקום שאין אדם מכירו ולא מרגיש בו הרי
 זה פושע וחייב לשלם תירו מקצת המבינים שהוא הדין
 לכל דבר שמשא קל ואין תקרקע מאבדת אותו במסורה
 כגון לשנות של כסף ואין צריך לומר לשנו של זהב ואבני
 טובות שאין להן שמירה לא בקרקע ולזה דרעתי נטה
 המפקיד אצל חברו כספים ערב שבת בין חשמשת אינו
 חייב לטרוח ולקבור אותן עד כווצאי שבת ואם נתאחר
 למוצאי שבת כרי לקברן ולא קברן ונגב או נאנס חייב
 ואם תלמי חכ הוא אינו חיי עד שישיא אחר שיבדיל סו
 לקברן הפקיד אצל חברו כספים בדרך לחוליקם לביתו או
 שאלח עמי מעות סמקום לכין צריכי שיהו צרודין וסוחין
 בידו או קשדין טראוי על בטט מכנגד פניו עד שיגנו לביתו
 ויקברם טראוי ואם לא קשרן כדרך הזאת אפי' נאנס חייב
 לשלם שהרי תהלתו בפשיעה מעשה בארץ שהפקיד
 מעות אצל חברו וחניחם במחיצתו של קנים והיו שמתים
 בעובי המחיצה ונגב משם ואמר חכמי אעפ"י שיש שמירה
 פקדון לענין נגבה אינה שמירה טראוי לענין חאש ומאחר
 שלא טפס בקרקע או בסתל כגון פושע הוא וכל שחלתו
 בפשיע וסיפו באונס חיי וכן כל כותה בה המפקיד את

נמצ הגנב משל תשלומי כפל טבח או סמך משלם תשלומי ארבעה וחמשה למי משלם לבעל הפקדון וכן השוכר פרה מחברו ונגנבה ואמר הריני משלם ואיני נשבע ואחר כך הוכר הגנב משל תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה לשוכר שאו רצה השוכר היה נשבע שנגנבה באונם ונפטר שומר חנם שאמר פשעתי וזה בכפל שהרי חייב עצמו לשלם ואו רצה אמר נגנבה או אברה והיה פטור וכן נושא שכר והשוכר שאמר נגנבה קנה הכפל שהרי חייב עצמו לשלם ואו רצה אמר מתה והיה נפטר אבל השוא אינו קונה הכפל עד שישל מעצמו קדם ושל מעצמו ואחר כך הוכר הגנב משלם תשלומי ארבעה וחמשה לשוא כל הקונה הכפל קונה השבת הבא מאיו כיצד הפקיד ארבע סאין אצל חברו והרי הן שוין סלע ונגנבו או אברו ואם הריני משלם סלע ואיני נשבע ואחר כך נמצאו וחרי הן שוין ארבע סלעים הרי הן של שומר ואינו משלם לא סלע ברא בשלא הטרחה לבעלים ברין אבל אם הורה שפשע וחייבוהו בד ליתן ולא נתן ברצונו עד שכפוהו בד על כרחו ונטלו ממנו ואחר כך הוכר הגנב או נמצא הפקדון יחזיר לבעלים כמות שהוא ומחזירן לשומר הרמים שלקחו ממנו ואם כלים או קרקע גבו בד ממנו בשומא מחזיר לשומר כליו או שרהו תבעוהו בעלים לשומר ונשבע ואחר כך שלם והוכר הגנב הואיל ושלם ברצונו וזה בכפל אעפ הטריחו בתחלה לדין עד שנשבע אמר השומר בתחלה איני משלם וחזר ואמר הריני משלם וזה בכפל אמר הריני משלם וחזר ואמר איני משלם או שאמר הריני משלם ומת ואמרו הבנים איננו משלמים או שלא הספיק לתבוע את השם עד שמת ותבע הבני ושלמו בני השומר או ששלמו הבנים לבנים או ששלם השומר מחצת של שתי פרות ושלם אחת מהן שא מהשתפין ושלם לאחר מהן שותפין ששאו ושלם אחד מהן שא מן האשה ושלם לבעלה אשה ששאה ושלם בעלה כל או ספק והרי הכפל מוטל בספק ואינו תחת יד אחד מהן לפיכך חולקין הכפל או השבח בין בעל הפקדון ובין השומר ואם קדם אחר מהן ותפס הכל אין מוציאין מידו ואפי בחוצה לארץ נגנב הפקדון באונם ואחר כך הוכר הגנב אחר שומר חנם ואחר שום שכר עושה דין עם הגנב ואינו נשבע קדם ונשבע ואחר כך הוכר הגנב אם שומר חנם הוא רצה עומד בשבועתו רצה עושה דין עם הגנב ואם שומר שכר הוא עושה עמו דין נגנב הפקדון באונם וחזירו הגנב לבית השומר והרי הוא בהמה ומתה שם בפשיעה יש ברם ספק אם כלתה שמירתו ונפטר או ערין לא כלתה שמירתו לפיכך השומר פטור מלשלם ואם תפסו חבעלים אין מוציאין מידם

הלכות מלוה ולוה

יש בכלל יב מצות ר מצות עשה וח מצות לא תעשה והוא פרשן א להלות לעני ומך ב שלא יגוש אותו ג ליגוש את הנכרי ד שלא ימשכן בעל חוב בורע ה להחזיר המשכן לבעליו בזמן שהוא צריך לו ו שלא יאחר המשכן מבעליו העני בעת שהוא צריך לו ז שלא יחבול אלמנה ח שלא יחבול בליים שעושין בהן אוכל נפש ט שלא יתן המלוה בדיית יא שלא יתעסק אדם בין מלוה ולוה בדיית לא יעיד בנייהן ולא יכתוב שטר ולא יערוב יב ללות מן הנכרי ולהלות לו ברבי ובאר מצות או בפרקי א

פרק ראשון

מצות עשה להלות לעני ושרא שנ אם כסף תלוה את עמי את העני עמך וכל רשות תל העבש תעביטנו ונו ומצוה זו גדולה מן הצדקה על העני השוא שיה כבוד נצרך לשא וח עדין לא הגיע לסרה וו והתורה הפקירה על מי שימנע מלזלות לעני שנ ודעה עינך באחיד האביון וכו כל הנגש העני והוא יודע שאין לו מה יחזיר לו עובר בלא תעשה

שנ לא תהיה לו כנושה ומצו עשה לנגוש את הנכרי ולהצטר לו שנ לנכרי תגוש מפי השמועה למרו שו מצות עשה אסור לאדם להראות לבעל חובו בזמן שידע שאין לו אפי לעבור לפניו שלא יפחידו או יכלימו אעפ שאינו תובעו ואין צריך לומר אם תבעו וכשם שאסור לזה לתבוע כך אסור ללוה לכבוש ממון חברו שכירו ולומר לו לך ושוב והוא יש לו שנ א תאמר לרעהך לך ושוב וכן אסור ללוה ליקח הלואה ולהוציא שלא לצורך ולאברה עד שלא ימצא בעל חוב מאין יגבה אעפ שהמלו עשיר גדול ועושה זה רשע הוא שנ לזה רשע ולא ישלם וצו חכמים יהי ממון חברך חביב עליך כשלך כשיתבע המלוה הלואה אתו אעפ שהוא עשיר והלוה רחוק וטרוד במונות אין מרחמין בדין לא גובין לו חובו עד פרושה אחרונה מכל מטלטלין שימצאו לו ואם לא הספיקו המטלטלין גובין לו מן הקרקע אחר שמחרימין על מי שיש לו מטלטלין או מי שידע לו מטלטלין ולא יביאם לבר וגובין מכל קרקע שיש לו אעפ שהיא משועבדת לכתובת אשתו או לבעל חובו שקדם גובין לזה ואם יבא הראשון ויטרוף ויטרוף טען הלוה שמטלטלין או שבירי אינן שלי לא פקדון חס בירי או שכודין או שאולין אין שמעין לו או יביא ראיה או יגבה מהן בעל חיבו אין בעל חוב גובה לא מכסות אשתו ובניו של לזה ולא מבגרי צבועין שצבעו לשמן אעפ שעדי לא לבשו אותן ולא מסנרלים חרשים שלקחן לשמן לא הדי או שלהן ברא בכלי החול אבל בגרי שבת והמועד גובה אותן בעל חוב ואין צריך לומר אם היו בהן טבעות ומלי זהב או כסף שהכל לבעל חובו היה לו מטלטלין או קרקע והדי עליו שטר חובות לגוים ואמר הרי כל נכבי משועבדין לגוים ואם ישלו אותן הישראים בחובן יאסרו אותן הגוים בחובן ואהי בשביה הורו רבותי שאין שובעין לו ויגבו הישראים וכשיבאו הגוים ויאסרוהו הרי כל ישראל מצווין לפרותו מסדרין לבעל חוב כדרך שמסדרין בערכין כיצד אומר ללוה הבא כל המטלטלין שיש לך ולא תניח אפי מחט אחת ונתנין לזמן הכל מוזן יום וכסות שנים עשר חרש מכסות הראויה לו ולא שילבש בגרי משי או מצנפת זהובה לא מעבירי אותה מכנו ונתנין לו כסות הראויה לו לשני עשר חרש ומטה לישב עליה ומטה ומצע הראוין לו לישן עליהן ואם היה עני מטה ומפץ לישן עליו ואין נותנין כלים כאל לאשתו ובניו אעפ שהוא חייב במוותיהן ונותנין לו סנדליו ותפליו היה אומן נותנין לו שני כלי אומנות מכל מין ומין כגון שהיה חרש נותנין לו שני מעצדין ושתי סגרו היה לו מין אחד מרובה ומין אחד מועט נותנין לו שנים מן המרובה וכל שיש לו מן המועט ואין לוקחין לו כלים סרמי המרובה היה אכר או חמר אין נותנין לו לא צמדו ולא חמורו וכן אם היה ספן אין נותנין לו ספינתו אעפ שאין לו מזונות לא סאלו אין לו כלים לא נכסים וימכרו עם שאר המטלטלין בבר וינתנו לבעל חוב מלוה ששא להפרע שלא בפני הלוה כגון שהיה הלוה בכרייה רחוק ותפסה האשה מפלס מנכסי הבעל כדי שתזון מהן מוציאין אותן כירה ונותנין לבעל חוב שאפי היה בעלה עסה לא היה יכול לזון את אשתו ובניו עד שיפרט לו כל חובו

פרק שני

דין תורה שבזמן שיתבע המלו את חובו אם נמצא ללוה נכסים מסדרין לו ונותנין לבעל חוב את השאר כמו שבארנו ואם לא נמצאו ללוה כלים או נמצאו לו דברים שמסדרין לו בלבד ילך הלוה לדרס ואין אוסדין אותו ואין אוסדין לו הבא ראיה שאתה עני ולא משביעין אותו כדרך שרנין הגוים שנ לא תחיה לו כנושה לא אם למלוה אם אתה יודע נכסים לזה המחויי לך לך ותפוס אותן טען שיש לו והחביא אותן וחזי הן בתוך ביתו אין מין הדין שסכם לביתו לא הוא ולא שליח בד שהתורה הפקירה על זה שנ בחזק תעמר אבל מחרימין על מי שיש לו הלא יתן

והשוכר שאמר נגנבה או שאברה אעפ שהן חייבין לשלם
 משביעין אותן שבועה שאינה ברשותן ואחר כך משלמין
 רמי הבהמה או החפץ שאנו חוששי לו שמא עינינו נתן בה
 ואם אמרו הבעלים יתר על זה היה שוה כולל בשבועתו
 שאינו שוה לא כך וכך נמצא כל שומר שנשבע שבועת
 השומרי כולל בשבועתו שלשה דברי ששם כדרך השומרי
 ושארעו כך וכך ושאינו ברשותו ושלא שלח בו יד קודם
 שארעו המאורע הפוש אותו ואם רצה לשלם נשבע שאינו
 ברשותו וכולל בשבועתו שכך וכך היה יש לשומר
 להתנות שאינו שום כדרך השמרין לא מעות או שהפקיד
 אצלי בוית ביתי אני מניח אותן וכיוצא בזה טען
 השומר שתנאי היה בינינו ובעל הפקדון אמר לא היה
 שם תנאי אעפ שהפקיד אצלו בעדים מתוך שיכול לומר
 שמרתי כדרך השומרין ותאגסתי נאמן לומר שהיה בינינו
 תנאי לפיכך ישבע שלא שלח יד בו ושאינו ברשותו ושהיה
 בהן תנאי שומר חנם שהביא ראיה שלא פשע בה
 פטור משבועה ואין אומרין שמא שלח בו יד קודם שאמר
 ובעל הפקדון שהביא ראיה שפשע השומר משלם ואם טען
 ואמר תנאי היה בינינו אינו נאמן שהרי יש עדים שפשע
 הפקיד אצל חברו בעדים ובאו עדים שזה החפץ בפנינו
 הפקידו אצלו אין השומר יכול לטעון ולומר חזרתי ולקחתיו
 ממנו או נתנו לו כסתנה לפי אם מת השם מוציא הפקדון
 עצמו מן היתומים בלא שבועה ולא עוד לא מי
 שבא ואמר כך וכך הפקדתי אצל אביכם ונתן סימנין
 מובהקין ונמצא הפקדון כמו שאמר והיה יודע הרין שלא
 היה המת אמור שזה הפקדון שלו יש לו לדיון הזה לתת
 הפקדון לזה שנתן סימניו והוא שלא יהיה המפקיד רגיל
 לחכם אצלו שמת אבל אם היה רגיל ליכנס אצלו שמא
 של אחר הוא וחכיר הסימנין שלו באו עדים והעידו לדיון
 שאין זה אמיר אין מוציאין מיד היתומים בעדות שאין זה
 ראיה ברורה ואומרין דעתו אינו עומד ברעתו ואין לו לדיו
 לא כה שרעתו סימכת עליו כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין
 מעשה באחד שהפקיד שמשמין אצל חברו בעדים
 ובא לתבעו ואמר לו החזרתים אפר לו המפקיד והלא כך
 וכך היא כרתם והרי הם מונחים אצלך בחבית אמר לו
 ש'ך החזרתי לך ולא אחרים הן ואמרו חכמי אין מוציאין
 מירו שמא אלו השמשמין של שומר הן אלא ישבע השומר
 בנקיטת חפץ שהחזיר כמו שבארנו בעל הפקדון
 שתבע פקדונו ונתן לו השומר ואם המפקיד אין זה פקדוני
 לא אחר הוא או שלם היה ואתה שברתו או חרש היה
 ונשתמשת בו כאה סאין הפקדתי אצלך ואין או לא חששו
 ובעל הבית אומר והו שהפקדת בעצמך ומה שנתת אתה
 טפל הרי השוכר נשבע הסת כשאר כל הנשבעין
 שאין כל שומר נשבע שבועת השמרין האמורה בתורה
 לא בזמן שמורה בעצמו של פקדון כמו שהמפקיד אומר
 וטוען שנגנב או מת או נשבע כללו של דבר טוען לפטור
 עצמו מן התשלומין אבל אם אמר והו שהשאלתי
 או שהשכרתי לי או שנשלתי שכר על שמידתי והבעלי אומ
 אינו זה לא אחר או נשתנה מכמות שהו השוכר נשבע הסת
 או שבועת התורה אם הורה במקצת כיצד מאה סאה
 הפקדתי אצלך והשומר אומר לא הפקדת אצלי לא חששו
 נשבע שבועת התורה מפני שהורה במקצת לא משום שבת
 השוכרין כאה כור של חטים הפקדתי אצלך והוא אומ לא
 הפקדת אצלי לא מאה של שעורים נשבע הסת כשאר כל
 הנשבעין בטענה כזו

פרק שביעי

המפקיד פירות אצל חברו הרי זה לא יגע בן ואעפ שהן
 חוסרים ומתמעטין וחולקין ברא כשחמרו חסרון חרמין
 לחן בכל שנה אבל אם חמרו ית מסי חסרון מוכן בבר
 מפני שחן משיב אסרה לבעלי וכשחמרו מוכן יסוד לטענו
 במו תרומה סמא עשו אותן תבעלים יחזקו או תרומה
 מעשר על פירות אחרות המפקיד אצל חברו

פירות והרקיבו רבש ונפסד יין והחמיץ עושה תקנה לבעל
 הפקדון ומוכרין בבר אעפ שעמרו בהפסדן ואין החפסד
 פושח בהן הרי הקנקנים והסלים מוסיפין הפסד
 המפקיד חמץ אצל חברו והגיע הפסח הרי זה לא יגע בו עד
 שעה חמישי מיום יד מכאן ואילך יוצ ומוכרו בשוק לשעתו
 משום השב אברה לבעלים והוא הרין לשאר הפקדונות
 שלא יגע בהן אעפ שהוא יודע בודאי שיוללו במקום פלני
 או יאנוס אותם המלך שמא יבא בעליהן מקודם וישלו
 ממנוס המפקיד ספר תורה אצל חברו גוללו פעם אחד
 לשנים עשר חרש ואם כשהוא גוללו פתחו וקרא בו מותר
 אבל לא יפתח בגלל עצמו ויקרא והוא הרין לשאר ספרים
 ואם פתח בגלל בגלל עצמו הרי שלח יד בפקדון ונתחייב
 באונסו הפקיד אצלו כמות של צמר מנענעה אחת לשלש
 יום כדרך שאמרו באברה כך אמרו בפקדון וכן כל כיוצא
 בזה שזו חובה עליו משום השב אברה לבעלים ברא
 בפקדון שהלכו בעליו למדינ הים אבל אם היו עמו באיתה
 הארץ הרי זה לא יגע בו אעפ שאבר כל המוכר
 פקדון על פי בר הרי זה מוכר לאהרין ואינו מוכר לעצמו
 מפני החשר והרמים יהיו מונחים אצלו ויש לו להשתמש
 בהן לפי הדין הוא עליהן שום שכר אעפ שעדין לא נשתמש
 בהן המפקיד מעות אצל חנוני או השלחני אם
 היו צרורין וחתומין או קשורין קשר משונה הרי זה לא
 ישתמש בהן לפי אם אברו או נגנבו אינו חייב באחריותן
 ואם אינן חתומי ולא קשורין קשר משונה אעפ שהן צרור
 יש לו להשתמש בהן לפי הוא נעשה עליה שומר שבר ואם
 אברו חיי באחריותן ואם נאנסו כגון שאברו בלססס מוון
 הרי זה פטור ברא קודם שישתמש בהן אבל אחר שנשתמש
 בהן נתחייב באחריותן ככל סלוח שבעולם עד שיחזירם
 לבעלים המפקיד מעות אצל בעל הבית בין צרורין בין
 מותרין הרי זה לא ישתם בהן לפי אם אברו או נגנבו אינו
 חייב באחריותן והוא שיטמנס בקרקע כמו שבארנו
 המפקיד חבית אצל חברו בין שיחזרו לה הבעלים מקום
 בין לא יחזרו לה מקום ושלטלה לצרט ונשברה בין שהחזיר
 למקומה בין אחר שהחזירה למקו שיחזרו לה נשברה חייב
 לשלם טלטלה לצרכה בין שנשברה מתוך ידו בין שנשבר
 משהניחה במקום אחר פטור אין מקבלין פקדונות
 לא מן הנשים ולא מן העבדים ולא מן התינוקות קבל מן
 האשה יחזיר לאשה מתה יחזיר לבעלה קבל מן העבר יחזיר
 לעבר מת יחזיר לרבי קבל מן הקטן יקנה לו בו ספר תורה
 או דקל שיאכל בהן פירותיו וטולן שאמר בשעת מיתתו של
 פלני הם אם נאמנין לו יעש כפירוש ואם לא יחזיר לורשה
 הפקדון והאברה לא נתנו ליתבע לא במקום כיצד
 הפקיד אצלו בירושלם אינו יכול לתבעו בנוב ואם החזיר
 לו בנוב מקבלו ממנו הפקיד אצלו בישוב והביא פקדונו
 במדבר אינו מקבלו ממנו לא יאמ לו הרי הוא באחריותך
 עד שתחזירנו לי בישוב כדרך שהפקדתי אצלך בישוב
 המפקיד אצל חברו והלך בעל הפקדון למדינת חים והרי
 השומר רצה לפרט מיבשה לים או לצאת ביישרה ישמי
 שהורה שאם בא השומר והבי הפקדו למד נפטר מאחריות
 שמירתו ודברים של טעם הם שאין אוסרין וח במדינה זו
 מפני פקדון של זה שהלך ואי אפשר לו לחזר עמו שמא
 יארע לו אונס ויהיה חייב באחריותו ובר מפקדין אותו
 ביד נאמן אצלם משום השב אברה לבעלים

פרק שמיני

המפקיד אצל חברו סתם או כלים ונגנבו או אברו אמר
 הריני משלם ואינו נשבע ונמצא הנגב משלם תשלומי
 כפל שבה או סכר משלם תשלומי ארבעה
 חמשים לפי משלם לפי שהיה הפקדון אצלו שחזר אם אשם
 חורה הבתמה עצמה חוזרת לבעליה היא ונותתה
 ולדחתה שאין זה חשומר קונה שבה הבא טענה לא שבה
 חכא מלי וכובר בארנו שאין חונב מחזיר נותת ולדת אלא
 לפני יאוש נשבע השומר לא רצה לשלם ונתן כר

ונכנס לביתו ונטל המשכון בשכרו ואם וקף עליו השכר במלוה אסור שנ כי תשה ברעך משאת מאומה וכו' מי שהיה בידו משכנו של עני אם היה שכרו יתר על פחתו כגון קרדום ומסר וכיוצא בהן הרי זה מותר להשמירו ומנכה שכרו תמיד בחובו מפני שזה כמשיב אברה ואינו צריך רשות בעלים

פרק רביעי

נשך ומרבית אחר הוא שנאם את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך ולהלן הוא אומר נשך כסף נשך אוכל נשך כל רבר אשר ישך ולמה נקרא שמו נשך מפני שהוא נושך שמצער את חבירו ואוכל את בשרו ולמה חלקן הכתוב לעבור עליו בשני לאוין כדרך שאסור להלות כך אסור ללות ברבית שנ לא תשיך לאחיך מפי השמועה למרו שוו אזהרה ללוה כלומר לא תנשך לאחיך וכן אסור להתעסק בין לזה ומלוה ברבי וכל מי שהיה ערב או סופר או עד ביניהן הרי זה עובר בלא תעשה שנ לא תשימון עליו נשך זו אזהרה אף לעדים ולערב ולסופר הא למדת שהמלוה ברבית עובר על ששה לאוין לא תהיה לו כנושה את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך א תקח מאתו נשך ותרבית לא תשימון עליו נשך ולפני עור לא תתן מכשול והלזה עובר בשנים לא תשיך לאחיך ולפני עור לא תתן מכשול ערב וערים וכיוצא בהן אין עוברין לא משום לא תשימון עליו נשך וכל מי שהיה מסרר בין שניה או שסייע אחר מהן או הודיה עובר משו לפני עור לא תתן מכשול אעפ שהמלוה ולוה עוברין על כל או הלאוין אין חלקן עליו מפני שניתן להשבון שכל המלוה ברבי אם היה רבי קצוצה שהיא אסורה מן התורה הרי זו יוצאה בדינין ומוציאין אותה מן המלוה ומחזירין ללוה ואם מת המלוה אין מוציאין מיר הבנים הניח להם אביהם מעות של רבית אעפ שהן יודעין שהן של רבית אין חייבי להחזיר הניח להם פרה וטלת של רבית וכל דבר המסוים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן כדא בשעשה תשובה ולא הספיק להחזיר עד שמת אבל אם לא עשה תשובה אין חוששין לכבודו ואפי דבר המסוים אין מחזירין הגולנין ומלוה ברבי שהחזירו אין מקבלין מהן כרי לפתוח להן דרך לתשוב וכל המקב מהן אין רוח חכמי נוחה הימנו ואם היתה גולה קיימת והרבית דבר המסוים והרי הוא בעצמו מקבלין מהן שטר שכתוב בו רבית קצוצה בין של רבירה גובה את הקצן ואינו גובה את הרבי קדם וגבה הכל מוציאין ממנו הרבית קצוצה אבל אבק רבית שהוא מרבירה אינו גובה מן הלזה למלוה ואין מחזירין אותו מן המלוה ללוה כל הכותב שטר רבית הרי זה ככותב ומעיד עליו עדים שכפר בה אהי ישרא וכן כל הלזה ומלוה ברבית בינו לבין עצמן הרי הן כטפרי בה אהי ישרא וכפרו ביצוא מצרים שנ את כספך לא תתן לו בנשך וגו' אני ה' אלוהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים אסור לארס להלות בניו ובני ביתו ברבית אעפ שאינו מקפיד ומתנה הוא שנותן להן הרי זה אסור שמא יתגילם ברבר זה תלמיד חכם חכמי שהלוח זה את זה ונתן לו יתר על מה שלוח ממנו הרי זה מותר שהרבר ירוע שלא נתן לו לא מתנה שהרי הן יודעין חומר אסור הרבית המלוה את חברו ומצא הלוח יתר אם בסדי שהרעת טועה חייב להחזיר ואם לאו מתנה הוא שנתן לו או גולה היתה לו בידו והבליע לו בחשמן או אחר צוה להבליע לו בכמה הרעת טועה באחת ובשתיים או בחמשה או בעשרה שמא מנה חמשה חמשה או עשרה עשרה וכן אם מצא יתר מנין החמשות או מנין העשרות חייב לחזיר לו שמא האחרים שהיה מנה מן החמשות או העשרות נתערבו עמם המלוח את חברו על המשכע וכן הכתוב לאשתו בכתובתה מטבע ידע ופירש משקלו והוסיפו על משקלו אם הוזלו הפירות מחמת התוספת מנכה לו שעוד התוספת ואפי הוסיפו עליו כל שהוא ואם לא הוזלו מחמת התוספת אינו מנכו לו לא

נתן לו מטבע היוצא באותה שעה ברא בשוסיפו עליו עד חמישיתו כגון שהיה משקלו ארבעה ועישהו ארבעה אבל אם הוסיפו לו יותר על חמישיתו מנכה לו כל התוספת אעפ שהוולו הפירות והוא הדין למלוה על המשכע ופחתו ממנו המלוה את חברו על המשכע ונפסל אם יכול להוציאו במרינה אחרת ויש לו דרך לאתה מרינה נתן לו מטבע שהלוח ואומר לו לך והוציאו במקום פלני ואם אין לו דרך לשם נתן לו מטבע היוצא באותה שעה וכן בכתובתה הודו מקצת הגאונים שהלוח שמחל למלוה ברבית שלקח ממנו או שעתידי ליקח אעפ שקנו מירו שמחל או נתן מתנה אינו מועיל כלום שכל רבית שבעולם מחילה היא אבל התורה לא מחלה ואסרה מחילה זו ולפי אין המחילה מועלת ברבי אפילו ברבית של דבריהם יראה לי שאין הוראה זו נכונה לא מאחר שאמר המלוה להחזיר לו וירע המלוה שרבר אסו עשה ויש לו לישול ממנו אם רצה למחול כוחל כדרך שמוחל הגול ובפי אכרו חכמי שהגולנין ומלווי רביות שהחזיר אין מקבלין מהן מכלל שהמחילה מועלת נכסי יתומים מותר ליתן אותם לארס נאמן שיש לו נכסים טובים קרוב לשכר ורחוק להפסד כיצד אומר לו תהיה נושא ונותן בהן אם יש שם ריוח תן להם חלקן מן הריוח ואם יש שם הפסד תפסי אתה לברך שזה אבק רבית הוא וכל אבק רבית אינה אסורה לא מרבירהם ובנכסי יתומי לא גרו

פרק חמישי

הגוי וגר תושב לויין כהן ומלוין אתן ברבית שנ לא תשיך לאחיך לאחיך אסור ולשאר העולם מותר ומצות עשה להשיך לגוי שכל לנכרי תשיך מפי השמועה למרו שיו מצות עשה וזהו דין תורה אסור חכמים שיהיה ישרא מלוה את הגוי רבית קצוצה לא בכרי היו גורו שמא ילמו ממעשיו ברוב ישיבתו עמו לפי מותר ללות מן הגוי ברבי שהרי הוא בורח מלפניו ואינו רגיל אצלו ותלמיד חכם שאינו רגיל בו ללמוד ממעשיו מותר להלות לגוי ברבית אפי להריוח וכל אבק רבית עם הגוים מותרת לכל ישרא שלוח מעות מן הגוי ברבי ובקש להחזירם לו כיצא ישרא אחר ואמר לו תנס לי ואני מעלה לך כדרך שאתה מעלה לגוי הרי זה מותר אפי העמידו אצל הגוי עד שיטו הגוי מעותיו וחזרו ויתנס ביד ישרא האדר גוי שלוח מעות מישרא ברבית ובקש להחזירם לו כיצא ישרא אחר ואמר לו תנס לי ואני מעלה לך כדרך שאתה מעלה לישראל הרי זה מותר ואם העמידו אצל ישראל אעפ שנתן הגוי המעות בידו הואיל וברעת ישראל נתן הרי זה רבית קצוצה אסור לישראל להלות מעותיו ביד גוי כרי להלותן ברבית לישראל וגוי שהלוח את ישראל ברבית אסו לישראל אחר להיות לו ערב שביון שריניהם שתובע הערב תחלה נמצא הערב תובע את ישראל ברבית שהערב חייב בה לגוי לפיכך אם קבל עליו הגוי שלא יתבע את הערב תחלה הרי זה מותר ישראל שלוח מעות כן הגוי ברבית וזקפן עליו במלוה ונתגייר אם ער שלא נתגייר וקפן עליו במלוה גובה את הקצן והרבית ואם משנתגייר וקפן עליו במלוה גובה הקצן ולא הרבית אבל גוי שלוח מישרא ברבית וזקף עליו את הרבית במלוה אעפ שוקפן עליו אחר שנתגייר גובה את הקצן ואת הרבית שלא יאסרו בשביל מעותיו נתגייר זה וגובה הישרא ממנו אחר שנתגייר כהן כל מעות הרבית שנתחייב בהן כשהיה גוי מצוה להקדים הלוואת ישראל כהנם להלוואת גוי כרי אסור לארס שיתן מעותיו קרוב לשכר ורחוק להפסד שזה אבק רבית הוא והעושה כן נקרא רשע ואם נתן חולקין בשכר ובחפסד כדון העסק והנותן מעותיו קרוב להפסד ורחוק לשכר נקרא הרי זה חסיד אין מושיבין הגוי למחצית שכר ולא יתן מעות ליקח מהן פירות למחצית שכר ולא ביצים לחשיב תחת התרנגולין שלו למחצית שכר לא אם

פרק שלישי

לבעל חובו כשראו הנאונים הראשונים שעמדו אחר חבר התלמו שרבו הרמאי ונגעלה דלת בפני לזון התקיט שמשביעין את הלוה שבוע חמורה כעין של תורה בנקיטת חפץ שאין לו כלום יתר על רברים שמסדרין לו ושלא החביאן ביד אחרים ושלא נתן מתנה על מנת להחזיר וכולל בשבועה זו שכל שירויח וכל שיבא לידו או לרשותו מאשר תשיג ירו לא יאכיל ממנו כלום לא לאשתו ולא לבניו ולא ילביש אותן ולא יטפל בהן ולא יתן מתנה לאדם בעולם לא יוציא מכל אשר תשיג ירו מוזן שלשים יום וכסות שנים עשר חדש מוזן הראוי לו וכסות הראויה לו לא אכילת הזולל והסובא או בני מלכו ולא מלבישי הפחו והסגני לא כרדט וכל היתר על צרכו יתן לבעל חובו ראשו ראשון עד שיגבנו כל חובו ומחרימין תהלה על מי שירע לפלגי נכסיו גלזין או טמונין ולא יודיע לבר גם אחר התקנה הזאת אין בעל חוב יכול להכנס לתוך ביתו שללוה לא הוא ולא שליח בר שלא תקנו לעקור גוף התורה אלא הלוה עצמו יוציא כליו או יאמ כד וכך הוא שיש לי מניחון הראוי לו ויוציא השאר ושבע כתקנה זו ומה רנין ישראל בכל מקומותן נראה לו ממון אחר שנשבע שבועה זו ואמר של אחרים הוא או עסק הוא בירי אין שמעין לו עד שיביא ראיה וכן הורו רבותי מי שנשבע שבועה זו שאין לו כלום וכל מה שירויח יתן לבעל חובו אין כל אחר מבעלי חובות בא ומשביעו שבועה אחת כללת כל בעלי חובות ותקנת אחרוני היא ואין מדרקין בה להחמי אלא להקל מי שהוחזק שהוא עני וכשר והולך בתום והדר גלוי וירוע לדין ולרוב העם ובא בע חובו להשביעו בתקנה זו והוחזק התובע שאינו מסתפק בעניות זה אלא רוצה לצער בשבוע זו להצר לו ולביושו ברבי כרי להנכס ממנו או כרי שולך וילוח מן הגוים או יקח נכסו אשתו ויתן לזה עד שינצל משביעה זו יראה לו שאמר לדין ירא שמו להשביעו טבועה זו ואם השביעו בטל לא תעשה שלתורה לא תהיה לו כנושה ולא עוד לא ראוי לדין לגעור בתבע ולטרוח מפני שהוא עור והולך בשרירות לב שלא תקנו הנאונים תקנה זו לא מפני הרמאי והרי נאמר עד דרוש אחיך אותו רדשו אם רמאי הוא או אינו רמאי ומאחר שהוחזק זה שהוא עני ושאינו רמאי אסור להשביעו וכן אני אומר שמי שהוחזק רמאי ורכיו מקולקלים במשאו ומתנו והרי הוא אמור שיש לו מכון וטען שאין לו כלום והרי רץ להשבע בתקנה זו שאין ראוי להשביעו לא אם יש כח בדין לעשותו עד שופרע בעל חובו או לנרותו עד שיתן יעשה מאחר שהוא אמור שפריעת בעל חוב מצוה כללו שלדבר כל שיעשה הדין מרברים או וכנתו לדרוף הצדק בלב שצטויני לדרפו ולא לעבר הדין על אחר מבעלי דינין הרי זה מורשה לעשות ומקבל שכר והוא שיהיו מעשיו לשום שמים מי שנתחייב בשבועה זו מפני שטר חוב שעליו והודה לאחרים בחובות אחרים והשגה ירו יתר על הראוי לו לא ישול היתר אלא בעלו שטרות בלבר שמה קנוניא עושה בחזרתו על נכסיו של זה ראובן שהיה חייב לשמעון סאה ולוי חייב לראובן סאה מציאין מלוי ונותנין לשמעון לפיכך אם אין לראובן נכסים והיו לו שטרי החוב על לוי ואמר לו שטר אמנה הוא פרוץ הוא והורה לו ראובן אין משגיחין על הוראתו שמה קנוניא הם עושין לאבר זכותו של שמעון לא ישבע שמעון וישול מלוי כרי כל טורף שאינו נפרע לא בשבע וכן כל מי שיש עליו שטר חוב והורה לאחד מעצמו בחוב אחר אם אינו נכסים כרי שיגבו שניהם גבה בעל השטר בלבד שלא יעש קנוניא על שטרו של זה אסור לאדם לחלות מעותיו בלא עדי ואפילו לתלמיד חכם אם כן הלוחו על המשכון והמלוה בשטר משובח יתר וכל המלוה בלא עדי עובר משל לפני עור לא יתן מכשול וגדס קללה לעצמו הדין שלוח מעבדו ואחר כך שחרדו או לוח מאשתו ואחר כך גרשה אין לחן עליו כלום שכל מה שקנה עבר קנה רב ומל המעו שביד האשה בחזק בעלה לא אם חב ראייה שהן שטרות

למנה בין שהיה ענייה בין שהיה עשיר אין ממשכין אותה לא בשעת הלואה ולא שלא בשעת הלואה ולא על פי בר שג ולא תחבול בגר למנה ואם חבל מחזירין ממנו בעל כרחו ואם תודה לו תשלם ואם תכפור תשבע אבר המשכו או נשרף קודם שיחזיר לוקה וכן המלוה את חברו בין שהלוהו על המשכון בין שמשכנו אחר הלואה בירו או על פי בר לא יחבול כלים שעושין בהן אוכל נפש כגון הרחים והעריבות של עץ ויורות שמבשלין בהן וסכין של שחיטה וכיוצא בהן שג כי נפש הוא חובל ואם חבל מחזיר בעל כרחו ואם אבר המשכון או נשרף קודם שיחזיר לוקה חבל כלים הרבה של אוכל נפש כגון שחבל עריבה ויורה וסכין חייב על כל כלי וכלי בפני עצמו אפילו שני כלים שהן עושין מלאכה אחת חייב עליהן משום שני כלים ולוקה שתים על שניה שג לא יחבול רחים ורכב לחיו על הרחים בפני עצמו ועל הרחים בפני עצמו כשם שחרכב והרהו מיוחדין שהן שני כלי ומשמשין מלאכה אחת וחיו על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו כך כל שני כלי אעפ שמשמשין מלאכה אחת חייב על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכן אם חבל צמר בקר החודש לוקה שתים המלוה את חברו אחר עני ואחר עשיר לא ימשכנו אלא בבר ואפי שליח בר שבא למשכן לא יכנס לביתו וימשכנו אלא עומד בחוץ והלוה נכנס לביתו ומוציא לו המשכון שג בחוץ תעמר אם כן מה בין בעל חוב לשליח בר ששליח בר יש לו ליקח המשכון מיד הלוה בזרוע וניתנו למלוה ובעל חוב אין לו ליקח המשכון עד שיתן לו הלוה מרעתו עבר בעל חוב ונכנס לבית הלוה ומשכנו או שחטף המשכון מידו בזרוע אינו לוקה שהרי נתק לעשה שאמר השב תשיב לו את העבט נכא השמש ואם לא קיים עשה שבה כגון שאבר המשכון או נשרף לוקה ומחשב רמי המשכון ותובע השאר כדון אחר המשכון את חברו בכר או שמשכנו בירו בזרוע או מרעת הלוה אם איש עני הוא ומשכנו רבר שהוא צריך לו הרי זה מצוח להחזיר לו העבט בעת שהוא צריך לו מחיו לו את הכר בלילה כרי לישן עליו ואת המחרישה ביום כרי לעשות בה מלאכתו שג השב תשיב לו את העבט עבר ולא השיב לו כלי היום ביום וכלי הלילה בלילה עובר בלא תעש שג לא תשכב בעבטו לא תשכ עבטו אצלך זו כסות לילה ובכלי שהוא עושה בהן מלאכתו ביום או לובשן הוא אום עד בא השמש תשיבנו לו מלפר שיחזירו כל היום אם כן הוא שמחזיר לו המשכון בעת שהוא צריך לו ולוקה אותו בעת שאינו צרי לו מה יועיל המשכון כרי שלא ישכט החוב בשביעית ולא יעשה מלשלו אצל בניו לא יפרע מן המשכון אחר שמת הלוח הא למרת שהמשכון את העני רבר שהו צריך לו ולא החזירו לו בזמנו עובר משום שלשה שמות משום לא תבא אל ביתו ומשום השב תשיב לו את העבט ומשום לא תשכב בעבטו ברא שמשכנו שלא בשעת הלואתו אבל אם משכנו בעת הלואתו אינו חייב להחזיר לו כלל ואינו עובר בשם מן השפות האו שליח בר שבא למשכן לא ימשכן רברים שאי אפשר לאדם ליתן אותם משכון כגון בגר שעליו וכלי שאוכל בו וכיוצא באו ומניח משה ומצע לעשיר ומטח ומפין לעני ומל הנמצא בירו חוץ מאי יש לו למשכנו ויהיו לו פלי היום ביום וכלי הלילה בלילה היו לפניו שני כלים נופל אחד ומחזיר אחד עד מתי הוא חייב להחזיר ליקח ער לעולם ואם היה המשכון מר בים שאינו צריך להם ואין מניחון אותן ללוח הרי זה מניחון אצלו ער שלשים יום ומשלשים יום ואילך מטר המשכון בכר מת הלוח אחר שהשיב לו המשכון שמשו המלוה מעל בניו ואינו מחזיר הערב סוחר למשכן בזרוע והכנס לביתו ולישול המשכון שג לקח בירו כי ערבו וכן פי שיש לי שטר אצל חברי בק שטר סוחר ומלוי מן שטר ביתו הרי זה מותר למשכנו שלא על פי שטר

פרק שביעי

המלוה את חברו ומשכן לו את השרה עד זמן קצוב או עד שיביא לו מעות ויסתלק והיה המלוה אוכל כל פירותיה אפי' אכל כשעור חובו אין מסלקין אותו בלא כלום שאם תסלק אותו בלא מעות הרי זה כמי שזוציא ממנו בדוינין ואין צריך לום שאם אכל יתר על כעויתו אין מוציאין ממנו וכן אין מחשבין משטר לשטר במשכונה היתה הקרקע הממושכנת בידו של יתום ואכל שעור חובו מסלקין אותו בלא כלום אבל יתר על חובו אין מוציאין ממנו היתר ומחשבין לו משטר לשטר כיצר מחשבין משטר לשטר הרי שהיתה שרה זו ממושכנת לו במאה דינרין ושרה אחרת ממושכנת לו בשטר אחר במאה דינר ושתי השרות לארס אחר ואכל מפירות השרה האחת בחמשים ומפירות השניה במאה וחמשים אומדין לו הרי אכלת מן הפירות במאתים ואין לך כלום וכאלו השני שטר אחד ומשכונה אחת מקום שנהגו לסלק הכלוה כל זמן שיביא לו מעות הרי כמו שפירש ואין צריך לפרש דבר זה וכן מקום שנהגו שלא יסתלק המלוה עד סוף זמן המשכונה הרי זה כמו שפירש וכל המשכן סתם אינו יכול לסלקו עד שנים עשר חדש מקום שדרכן לסלק המלוה כל זמן שירצה הלוה והתנה עמו המלוה שלא יסתלק עד ער סוף זמן המשכונה הרי זה אינו יכול לסלק היתה המנהג שאין הלוה מסתלק עד סוף זמנו וקבל המלוה עליו שישתלק בכל עת שיביא לו מעותיו הרי זה צריך לקנות כירו על כך המשכונן במקום שנהגו לסלק המלוה בכל עת שיביא מעותיו אין בעל חוב של מלוה נבה ממנה כרר שנובה מן הקרקע ואין הבכו נוט בה פי שני ושביעי משמטתה וכשמכל אותו אינו נוטל אפי' פירו שבשלו ונפלו לארץ ואם הגביה אותן קודם שישלכו קנה אותן ומקום שאינו יכול לסלקו עד סוף זמנו בעל חוב נובה הימנו והבטר נוטל פי שנים ואין השביעית משמטתה אעפ"י שמשכונה זו אסורה היא ואבן רבית כמו שביארט אפטר שהיה סנהגה בשעו או לבו אי ררך כל מי שחוטא ומשכן באותה מדינה הואיל ואבן רבית הולכין אחר המנהג ויש מי שהורה שזאת המשכונה בניכוי גוי שמשכן חצרו לישראל וחזר הגוי ומכרה לישראל אחר אין המשכן חייב להעלות שבר לישראל מעת שקנה הישרא לא דר בחצר בלא שטר עד שיחזיר לו הגוי את המעות שישלו על הצד זו שהרי הוא ברשות המשכן בדויניהם עד שיתן לו מעותיו ויסתלק המשכן בית או שרה ביר חברו והיה בעל הקרקע הוא אוכל פירותיה ואמר לו המלוה לכשתמטר קרקע זו לא תמכרנה לא לי ברמי או הרי זה אסור ואם לא לי א תמכרה לא לי בשוויה ועל מנת כן אני מלוה אותך הרי זה מותר מותר להרבות בש"ס הקרקע כיצר השכי לו את החצר ואם לו תן לי מאתו אם מעכשו אתה נותן לי הרי היא לך בעשר סלעו בכל שנה ואם תתן שטר חרש הרי היא בסלע בכל חרש הרי זה מותר המשכיר שרה לחברו בעשר כורו לשנה ואם לו תן לי מאתים וזו שאפרנס בהן את השרה ואני אתן לך שנים עשר סר בכל שנה הרי זה מותר מפני שאם יפרנס את השרה בדוינין או יהיה שכרה יותר וכן אם השכיר לו חנות או ספינה בעשרה דינרין בשנה ואמר לו תן לי באתים זו שאבנה בהן חנות ואציירנה ואכירנה או אתקן בהן ספינה זו וכלי תשמישה ואני אעלה לך יב דינרין בכל שנה הרי זה מותר אבל אם אמר לו תן לי מאתים וזו כדי להתעסק בהן בחנות או אוציאם בסחור של ספינה או אשכר בהן מלחין ואני אעלה לך בשטר הרי זה אסור אסור להרבות בשטר הארס כיצר לא יאמר לו עשה עמי הייס מלאכה זו שהיא שיה כסף ואני אעשה עמך בשבוע אחד מלאכה שהיא שש שנים מותר לארס לומר לחביו נכש עמי ויוס ואנכש עמך למחר עורר עמי ויוס ואשר עמך למחר אבל לא יאמר לו נכש עמי ואעזר עמך עזר עמי ואנכש עמך כל ימי נריר אחת וכל ימי רביעה

אחת ולא יאמר לו חרוש עמי בנריר ואני אחרוש עכך ברביעה שהרי טורח החרישה בימות הגשמים יתר וכן כל כיוצא בזה השוכר את הפועל בימי החורף לעשות עמו בימי הקור בדיון בכל יום ונתן לו השכר והרי שכרו שוה בימי החורף סלע בכל יום הרי זה אסור מפני שנרא כמלוה אותו היו כדי שיוויל לו בשכרו אבל אם אמר לו עשה עמי היום מהיו ועד זמן פלו בדיון בכל יום אעפ"י ששוה שכרו סלע בכל יום הרי זה מותר הואיל והוא מתחיל לעשו מעתה אינו נראה כנוטל שכר מעותיו שהקדים ונתן לו בשכרו

פרק שמיני

אסור להרבות על המכר כיצר המוכר לחברו קרקע או מטלטלין ואמר לו אם מעכשו תתן לי הרמים הרי הן שלך במאה ואם עד זמן פלוני הרי הם שלך בעשרים ומאה הרי זה אבך ריבית שוה דומה כמי שנוטל עשרים בשביל ענתן לו מאה להשתמש בה עד זמן פלוני כשיתבענו ברין אינו חייב ליתן אלא מה שהיה שוה בשעת המכר או יחזיר ממכרו כירו אם היה קיים וכן אם מכר לו מטלטלין עד זמן פלו במאה והיו שוין בשוק למי שקונה במעותיו מיר תשעים הרי זה אסור ואינו נותן לו אלא תשעים או מחזיר מירו סחורתו אם היתה קיימת הלוקח מחברו חפץ בשוהו על מנת שיתן לו מכאן ועד שנים עטר חורש הרי זה רשאי לומר לו תן לי מיר בפחות ואינו חושש משום רבית חבית של יין שהיא שות עתה דינר ומכרה לו בשתי ער הקיץ על מנת שאם תארע בה תהלו הרי היא ברשות המוכר עד שימכרנה הלוקח הרי זה מותר שאם אברה או נשכר אינו מטלם כלום ואם לא מצא למכרה ולהרויח בה היה לו להחזירה לבעלים וכן אם מכרה לו בשתים ואמר לו היתר על שתים יהיה שכרך בשביל שאתה מטפל למכרה ואם לא תמצא למכר כמו שתדעה החזירה לי הרי זה מותר אעפ"י שאבד או נגנב או החמיצה תהיה ברשות הלוקח היו לו פירות שאם ירצה לפכרן בשוק ולקח דמיהן מיר פוכרן בעשרה ואם תבע אותן הלוקח לקנותן ויתן המעות מיר יקנה אותן בשנים עשר הרי זה כותר למכרן בשנים עשר עד שנים עשר הרש יאפי הביא זה מעותיו עתה בשנים עשר הית קונה איתן וכן כל כיוצא בזה אסור לקנות פרי הפרדס קודם שיגמר ויתבשל מפני שוה שמוכר בול עתה בעשר הוא פרי ששוה עשרים כשיגמר נמצאת התוספת בשביל ההקפה אבל אם קנה עגל בול ויהיה אצל הבעלים עד שיגדיל הרי זה מותר שהרי אם סת או כחש ברכו הלוקח הוא והמיתה דבר מצוי תמיד הנותן מעות לבעל הכרם על השרינים ועל הזמורות לנשיכרתו שהם ביוקר והוא קונה אותן בול עד שיבשו וימכרו הרי זה צריך להפך בהן כשהן מחוברין שנמצא כקונה אילן לזמורותיו ואם לא הפך נמצאו המעות הלואה והן לוקחין בול מפני ההקפה ואסור שמרי השרות שנותנין להן חטים בשטרן בול מן הגרן כשיבאו לגרן צריכין להתעם עמהן במלאכה בגורן כדי שיהיו החטים האילו שנטלו בסוף זמן השכירות ואם לא עשו כך נמצאת השכירות אצל הבעלים במלוה וזה שלקחן בול מפני שאחרו שכרן עד הגרן אסירין שהיו בעלי השרות מסלקין אותן מן השרה בניסן ונותנין להם האריסים בכל זרע חומר ארבע סאין והניח זה אסירין בתוך שרהו עד אייר ונטל מהן שש סאין הרי זה מותר ואין שם רבית הלוקח חטים ארבע סאין בסלע וכן היער ונתן לו את המעות וכשבא לגבות את החטין לאחד זמן חוסי לו במדה ונתן לו יתר הרי זה מותר שהרי בדמינו הוסיפו לו ולא לא רצה לא הוסיף שהרי לא היה שם תנאי מותר לארס ליתן דמי חבית של יין לחברו ולומר לו אם החמיצה מכאן עד יום פלני בדשותך אבל אם הזולח או חוקירה הרי היא שלי שסין שקב עליו חזל הרי זה קרו לשטר ולהפסד וכן כל כיוצא בזה וכן מותר לארס לקנו מתבר בתשרי מא סין של יין ברין ואינו נוטל עד פבת

בן נתן לו שטר עמלו ומוזנו או יהיה ריח המתעסק יתר על
 הפסדו כמו שכארנו בענין השתפות המשתתף עם
 חברו במעות או בקרקע או הנותן לו עסק לא יצדק השטר
 עם הקדן שמא לא יהיה שם שטר ונמצאו באין ליד רבית
 וכן לא יתן לו מעות בתורת עסק או שתפות וכתוב אותן
 מלה שמא ימות ונמצא השטר ביד היורש ונזכה בו את
 הרבית אסור להקדים הרבית או לאחד אותו כיצד
 נתן עיניו ללות ממנו והיה משלח לו סבלנו בשביל שילוהו
 וזו היא רבית מוקדמת לזה ממנו והיה משלח לו סבלנות
 בשביל מעותיו שהיו בשלחן אצלו זו היא רבית מאוחרת
 ואם עבר ועשה כן הרי זה אבק רבית מי שלוח
 מחברו ולא היה רגיל מקודם להקדי לו שלום אסור להקדי
 לו שלום ואין צורך לומר שיקלו ברברו או ישכים לפתחו
 שנשך כל דבר אפי' דברו אסורים וכן אסור לו ללמד את
 המלוה מקד או תלמוד כל זמן שמעותיו בידו אם לא היה
 רגיל בזה מקודם שנשך כל דבר המלוה את חברו לא
 יאכר לו רע אם בא איש פלו סמקס פלני לומר שתכבדו
 ותאכילו ותשקהו כראוי וכן כל כיוצא בזה יש רברים שהן
 כמו רבית ומותרין כיצד לוקח אדם שטרותיו של חברו
 בפחות ואיט חושש ומותר לאדם ליתן לחברו דינר כדי
 שילוח לפלני סאה דינרין שלא אמרה תורה אלא רבית
 הבאה מן הלוח למלוה וכן אסור אדם לחבירו הא לך דינר
 זה ואסור לפלני שילוני שלא נתן לא שטר אמירה
 יש רברים שהן מותרין ואסור לעשותן מפני הערמת רבית
 כיצד אסר לו הלוני מנה אמר לו מנה אין לי חטים יש לי
 במנה ונתן לו חטים במנה וחזר ולקח ממנו בתשעים הרי
 זה מותר אבל אסרוהו מפני הערמת רבית שהרי נתן לו
 תשעים ולקח מנה ואם עבר ועשה כזה הרי הוא מוציא
 ממנו סאה ברין שאפי' אבק רבית אין כאן וכן מי
 שהיתה שרה ממושגת בירו לא יחזור וישטר אותה לבעל
 השרה מפני הערמת רבית שהרי זה עומד בשרה כשהיה
 ונותן לו שטר בכל חרש בשביל מעותיו שהלוחו
 אסור להשכיר הדינרין שאין זה רומה למשכיר את המלי
 שהכלי חזר בעצמו וזה מוציא לו ומבטא דינרין אחרות
 ונמצא זה אבק רבית מלך שאינו דינוי שכל מי שיתן
 המס הקצוב על כל איש ואיש על ידי זה שלא נתן ושתעבר
 בו ונתן על ידו דינר אעפ' שמשתעבר בו יתר מדינר הרי
 זה מותר וכן כל כיוצא בזה

פרק ששי

המלוה את חברו סלע בהכטה סלעים או סאתים חטים
 בשלש אי סלע בסלע וסאה או ג סאין בג סאין ודינר כללו
 של דבר כל הלואה בתוספת כל שהו הרי זו רבית ויוצאה
 בריינין וכן המלוה את חברו והתנה עמו שידור
 בחצרו חנם ער שיחזיר לו הלואתו או ששכר ממנו בפחות
 וקצב הרבר שפוחת לו מן השטר ער שיחזיר לו הלואתו או
 שמשכן בירו מקום שפירותיו מצוין בעת ההלואה כגון
 שמשכן חצרו על מנת שידור בו בחנם הרי זו רבית של
 תורה ויוצאה בריינין וכן הכוסר שרה או חצר
 באסמכתא היאיל ולא קנה הגוף הרי כל הפירות שאכל
 רבית ומחזיר אותן והוא הדין לכל מי שקנה קנין גמור
 מתחלה שהוא מחזיר את הפירות מפני שאם אכל את
 הפירות הרי זו רבית של תורה וכל רבר שהוא אסור משום
 רבית הוין כאלו הרי הוא אסור מרביתו גורה שמא יבא
 לרבית של תורה והוא הנקד אבק רבית ואיט מוציא בריינין
 המלוה את חברו לא ימסוך את עברו כדי
 שיעשה בו מלאכה אעפ' שחעבר יושב ובשל ולא יודר
 בחצרו בחנם אעפ' שאין החצר עשויה לשכר ואין רדך
 בעל החצר להשכיר ואם רד צרו לחעלות לו שטר ואם לא
 הינלה לו הרי זו אבק רבית לפי שלא התנה עמו שילוהו
 חזרו בחצרו לפיכך אם עדין לא החזיר לו חוב וכן
 לנתי שטר החצר שרד בו מן החוב אם היה השטר כגון
 חרב אינו מנכה לו הכל אלא כמו שיראו בריינין שאם

תסלק אותו בלא כלום הרי זה כמי שהוציא אתו בריינין
 ואבק רבית אינה יוצאה בריינין הורו רבותי
 שהמלוה את חברו ולאחר זמן תבע חוב ואמר לו הלוח
 רד בחצרי ער שאחזיר לך חובך הרי זה אבק רבית לפי
 שלא קצץ בשעת הלואה שנ לא נתן לו בנשך המלוה
 את חברו על השרה ואמר לו אם לא תחזיר לי מכאן ועד
 שלש שנים הרי היא שלי הרי זה לא קנה מפני שהיא
 אסמכתא לפיכך מנכה כל הפירות שאכל מפני שהיא רבית
 של תורה אבל אם אמר לו המוכר אם לא אחזיר לך עד
 שלש שנים קנה אתה מעכשו והביא לו בתוך שלש
 אין לו פירות הביא לו לאחד שלש הרי כל הפירות ללוקח
 המוכר בית או שרה ואמר המוכר ללוקח לכשיתנו
 לי מעו תחזיר לי קרקעי לא קנה וכל הפירות שאכל רבית
 קצוצה ומוציאין אותה בריינין אבל אם אמר לו הלוקח
 מרעתי כשיתנו לך מעות אני אחזיר לך קרקע זה מותר
 והלוקח אוכל פירות עד שיחזיר לו מעותיו מכר לו
 את השרה ונתן לו מקצת הרמים אם אמר לו המוכר ללוקח
 קנה כשעור מעותך כל אחד משניהם אבל פירות כשעו
 מעותיו אמר המוכר ללוקח לכשתביא שאר המעות
 תקנה מעכשו שניהם אסורין לאכול הפירות מיר המוכר
 אסור שמא יביא הלוקח שאר המעות ונמצאת השרה שלו
 ונמצא המוכר אוכל פירות בשביל המעות שנשארו לו אצל
 הלוקח וכן הלוקח אסור שמא לא יביא ומצא שאכל בשביל
 מקצת המעות שיש לו אצל המוכר לפיכך מניחו את הפירו
 על ידי שלישי עד שינתנו לאחד מהן אמר לו המוכר
 לכשתביא שאר המעות תקנה הרי המוכר אוכל פירות עד
 שיביא הלוקח ואם אכל הלוקח מוציאין ממנו אמר
 לו המוכר קנה מעכשו ושאר המעו הרי הן חוב אצלך הרי
 הלוקח אוכל פירות ואם אכל המוכר מוציאין ממנו כל מה
 שאכל הורו רבותי שהמלוה את חברו ומשכן לו שרה
 על מנת שיאכל פירותיה כל ימי המשכונ אעפ' שאינו מנכה
 לו כלום הרי זו אבק רבית ואינו יוצאה בריינין שאין
 הממשכן את השרה רומה לממשכן בית שהרי אין בשרה
 פירות מצוין בעת ההלואה ואפ' שירויח ויהיו שם פירות
 ואפ' שיפסיד בזרעיה ועוברתה ולפיכך היא אבק רבית
 וכן אין המשכונה רומה למי שמכר באסמכתא
 שהמוכר באסמכתא לא נט והקנהו והממשכן גמר והקנהו
 גוף זה לפירותיו ובה יראה מן התלמוד שהמשכונה אבק
 רבית ואין לך להעמידה אלא בממשכן שרהו כמו שהורו
 רבותי נמצאת למד ששלש משכנות הן משכונה
 שהיא רבית קצוצה ומשכונה שהיא אבק רבית ומשכונה
 שהיא מותרת כיצד משכן לו מקום שפירותיו מצוין תמיד
 כגון חצר או מרחץ או הגות ואכל פירותיהן הרי זו רבית
 קצוצה משכן לו שרה וכיוצא בה ובא שם פירות ואכלן
 הרי זו אבק רבית וכן אם משכן חצר וכיוצא בה בניו הרי
 זה אבק רבית משכן שרה בניו הרי זה מותר כיצד
 הוא ובניו כגון שהלוחו סאה דינרין ומשכן לו בהן חצרו
 או שרה ואמר לו המלוה הריני מנכה לך מעה כסף בכל
 שנה בשטר קרקע זו כדי שיהו כל פירותי שלי בחצר וכיוצ
 בה אסור ובשרה וכיוצא בה מותר הורו מקצת גאונים
 שכל משכונה שאין בה נטוי מלל הרי היא רבית קצוצה ולא
 ידרו לעומק הרבר להפריש בין שרה לחצר ולפיכך נתקשו
 להן רברי התלמוד וכן הורו שכל משכונה אפי' בניו אסור
 בין בחצר בין בשרה ואין להן משכונה מותרת אלא סדך
 הזאת כיצד כגון שהלוחו סאה דינרין ומשכן לו בהן
 בית או שרה והתנה עמו שאחד עשר שני תחזור קרקעו
 לבעליה חנם הרי זה מותר לאכול פירותיה כל עשר שנים
 אפי' היה שכרה שרה אלא דינר בכל שנה שאין זה לא כמי
 ששכר בפחות וכן אם התנה בעל השרה עמו כל זמן
 שיביא לו מעות יחשב לו עשר בכל שנה וימלך ממנו
 הרי זה מותר וכן אם התנה הלוח שכל זמן שירצה מחשב
 לו מה שירד בו ויחזיר לו שטר חרפי וימלך הרי זה מותר
 שהרי זה לא כשטר ולכל תנאי ששכרה מותר פשוט

שמצא חספתח לזה פירות עד זמן קבוע אם הוולו מחזיר לו פירו בזמן שקבע ואם הוקרו נותן לו דמים שהיו שוין בשעת ההלואה מלוה אדם את ארסו חטים בחטו לדע בין קורם שירד הארים לשרה בין אחר שירד ברא במקו שנהגו שיתן הארים את הורע שהרי ביר בעל הקרקע לסלקו כל זמן שלא נתן אבל במקום שדרך בעל הקרקע ליתן את הורע אם עדין לא ירד הארים הרי זה מות להלות חטים בחטו שעדין יש לו לסלקו נמצאת בעת שירד לשרה ורד על רעת שיחזי לו חטים שהלוהו אבל אחר שירד לשרה הואיל ואינו יכול לסלקו הרי הוא ככל אדם ואכור להלות חטים בחטים לדע אבל מלוהו סתם על שער שבשוק מי שהיה נושה בחברו מעות ואמר לו תן לי מעותי שאני רוצה לוקח בהן חטים אמר לו צא ועשה אותן עלי כשער של עכשו ויהיה לך אצלי חטים בהלואה אם יש לו חטים כשעור מעותיו מות ואם אין אותו המין הרי זה אסור שלא אמרו חכמים שמתיר לפסיק על שער שבשוק אעפ"י שאין לו כלום מאותו המין לא בנותן מעותיו לקנות בהן פירות אבל הרוצה להעמיד הלוואתו על גב הפירות אסור עד שיהיו לו פירות היה ללוה חטים ועשה הלוואתו עליו חטים ובא אחר זמן ואמר לו תן חטוי שאני רוצה למכר ולקח ברמיהו יין אמר לו צא ועשה אותן עלי יין כשער שבשוק עתה אם יש לו יין הרי זה מותר ונעשת הלוואתו אצלו יין ואם אין לו יין אסור הרי שלא היה לו ועבר והחזיר ההלואה פירות אעפ"י שקנה פירות אחר כך אינו חייב ליתן לו פירות אלא נותן לו מעות שהלוהו

פרק אחד עשר

המלוה את חברו בפני עדים או שאכר לעדים היו על עדים שאני חייב לזה מנה או אתם עדי שאני חייב לזה מנה זו נקראת מלוה על פה ואינו צריך לפרעו בעדי לפיכך אם נען ואמר אחר כך פרעתי נטבע הסת ונפטר אבל הכלה את חברו בשטר צריך לפרעו בעדים לפיכך אם נען ואמר פרעתי שטר זה אינו נאכר לא אומר לו או הכא עדים או עמוד ושלא לו חובו לפיכך האומר לערו היו עלי עדים שאני חייב לזה מנה אין סתבין ערותו ונותנין למלוה שלא יחזירו למלוה על פה ערות בשטר עד שיאמרו להן הלוה כתב שטר וחמתו ותנו לו אעפ"י שאם להן כך צריכין להסלק בו אחר שחתמו בשטר ואחר כך נתנין השטר ביר המלוה קנו מירו שהוא חייב לו מנה הרי או כותבין ונותנין אעפ"י שלא אמר להן כתוב סתם קנין לכתיבה עומד ואינן צריכין להסלק בו לזה שכתב שטר בכתיב ירו והעיר בו עדים ונתנו למלוה הרי זה שטר כשר וכן אם כתב שטר אעפ"י שאין בו עדו ונתנו למלוה בפני ערו הרי זה מלוה בשטר והוא שיהיה כתב שאינו יכול להודיף ויקרא אותו הערו שנמסר בפניהם ויש מן הגאונים שהורה שצריך לומר לעדים שמסרו בפניהם חתמו והעירו שנמסר בפניהם הוציא עליהם כתב ירו שחזא חייב לו ואין סם עדים אעפ"י שהחזק סתב ירו בכר הרי זה כמלוה על פה לכל רבר ואם נען שפרע נטבעה הסת ונפטר ואינו נטב בכתיב זה לא מן היורשין ולא מן הלכותות כל מלוה בשטר גובה אתה מן היורשין זמן הלכותות כמו שיתבאר ומלוה על פה גובה אתה מן היורשין ואינו גובה אותה מן הלכותות לפי שאין לה קול לפיכך לא יטרף בה אבל מלוה שבשטר קול יש לה והלוקח הפסו על עצמו שלא שאל עד שירע שנכסיו של זה משועבדין במלוה שעליו שכל נכסיו הלוה תחת שעבור המלוה מן התורה המוסר שררו בעדים ויצאת מתחת ידי הלוקח אעפ"י שאין סם שטר ביר הלוקח הרי זה חזר ופדק מנכסיו משועבדים כמו שיתבאר שכל המוסר בפרהסיא מוסר וקול יש לו אין החלואה שעל פה נגבת מן היורשין לא באחר משלש רבדים אילו כשהחייב מודה בה ונזה בתלוי שיש לפלגי עליו חוב עדין או שיהיה החלואה לזמן ולא תגיע זמן לפרעו וחזקתה היא שאין אדם שרדע בתוך זמנו או שגרוחו עד שיתן ומת

בנרצו כל או גובין מן היורשין בלא שבעה אבל אם באו עדים שהיה אביהם חייב לזה מנה או בפנינו הלוח אינו גובה מן היורש כלום שמא פרעו שהמלוה את חברו בערו אין צרו לפרעו בערו וכן אם הוציא כתב יד אביהן שהוא חייב לו אינו גובה בו כלום כמו שבארנו לזה שאין לו מטלטלי ויש לו קרקע אם נודע לכר שתלה מעותיו ביר אחרים כופין אותו למכור וליתן לבעל חובו ואם לא נודע להם רבר זה מחרימו על מי שירדע לו מטלטלין ולא יביאם ואחר כך יורדין לבינונית שבנכסיו ומגבין לבעל חובו כמו שיתבאר ברא בזמן שנפרעין מן הלוה עצמו אבל הכא להפרע מן היורש בין קטן בין גדול לא יפרע מן המטלטלין אפילו היו מופקדין או מלוה אצל אחרים שהמטלטלין אינן תחת שעבור בעל חוב מן התורה מצוה על היתנין לפרוע חוב אביהן מן המטלטלין שהניה ואם לא רצה ויורש ליתן אין כופין אותו ואם תפס בעל חוב מחיים גובה מהן שיען שמחיים תפסן והיורש טען שאחר מיתה תפס על היורש להביא ראיה או ישבע המלו שכך וכך הוא חייב לו ויכול לשעון עד כדי דמיהן וכולל בשבועתי שמחיים תפס היו הרברים שיען שארית וטען שהן משכון בירו על חובו ושמהיים תפס על הכ"ה להביא ראיה שמחיים תפס ואם לא הביא ראיה יחזרו ליורש מפני שאינו טוען לקנו גופם לא לראיה טענה יתומים שגבו קרקע בחוב שהיה לאביהן אצל אחרים יש לבעל חוב של אביהם לחזור ולגבות אותה מהן שהרי קרקע זו של אביהן הוא ראובן שמכר שרת לשמעון באחריו וקנה שמעון רמי השרה עליו מלוה לראובן וכת ראובן ובא בעל חוב של ראובן לטרופ משמעון השר ופייסו שמעון והלך לו הדין נותן שיבאו יורשי ראובן ויתכעו ויענין במלוה שוקף עליו שהרי אינה כשועבדת לבעל חוב של ראובן לפי אם היה שמעון פקח נותן לזן הקרקע שלקח כראובן בכלוה שוקף על עצמו וחזר וטרופ אותה בהן מפני הצעית שנתן לבעל חוב של ראובן כדי שלא יטרופ אותה ממנו שהרי באחריו לקחה כראובן כבר תקנו גאונים האחרונים כלן שיהיה בעל חוב גובה מטלטלי מן היורשין וכן דנין ישראל בכל בר שבועלם אבל במערכ היו כותבין בשטר הובות שיש לו לגבות מן הקרקע ומן המטלטלין בין בחיו בין אחר מותו ונטב גובת על תנאי זה יותר מן התקנה וסיוג גדול עש ברבר סמא לא ירע הלוה בתקנה זו ונמצא סמון יתומים יוצא שלא כדין שאין כח בתקנת אחרונים לחייב בה יתומים

פרק שנים עשר

אין נפרעין מן היורשין לא אם כן היו גדוליה אבל יורשים קטנים אין נפרעין מהן שטר חוב אפילו היה בו כל תנאי שבעולם לא יפרע בו המלו כלום עד שיגדלו היתומי שמא יש להן ראיה ששועבדין בו את השטר היה המלוה רבית של גוי שהרי הרבית אומלת בנכסיהן מעבדין להן אפטרופו ונוקדין בר לנכסיהן ומוכרין ופודעין הדוב וכן אשה שתבעה כתובתה בין אלמן בין גרושה מעמידין להן אפטרופים ונוקדין משום חן האשה כדי שיהיה לה כלום שתנשא בו האשה לאחר לפיכך אם קפצה האשה ונשאת ואחר כך באת לתבע כתובתה מנכסיו יתומים אין נוקדין לה עד שיגדלו היתומים שהרי אין לה מזונות והרי נשאת הורו מקצת הגאונים שאם היו הנכסיו כנגד הכתובה בלבר או פחותין ממנה אין נוקדין לה שחרי אין כאן זכות ליתומי שלא אם נוקדין לנכסיו יתומי להפרע מן הכתוב לא כדי שלא יפחתו הנכסים מן המזונות חזאת הואי והיא נוטלת הכל מה זכות יש ליתומים הקטנים ברבר זה עד שנוקדין להן ולא חשו לחן האשה צוה המורישין ואמר תנו מנה לפלגי נוקדין אחר שמעמידין להן אפטרופים לשעון פענתם אמר תנו מנה זה לפלגי או שררו זו לפלגי נתנין ואין צריכין להעמיד להן אפטרופים נמצאת קרקע שאינה שלהן לא טען השוען שחזא טל ביר מדישין נוקדין

וכשנשלח בורק ומחזיר החומץ ולוקח היין הטוב שלא קנה
ממנו לא יין טוב ואלו שהחמיצו מתהלה היו ראויין להחמיץ
אבל לא יודע הדבר עד אחר הזמן מקום שנהגו
לשכור הספינה וליטול שכרה ואם נשכרה שמין לו מה
שפחתה ומשלם יתר על שכרה וזה מותר וכן מותר
להשכיר סיד של נחשת וכיוצא בו ונוטל השכר ודמי מה
שפחת ממשקלו וכן כל כיוצא בזה אין מקבלין צאן
ברזל מישראל מפני שהוא אבק רבית וכיצד הן צאן ברזל
הרי שהיה לו ק צאן וקבלם ממנו להטפל בהן ויהיו הגנות
והולדות והחלב לאמצע לשליש או לרביע עד שנה או עד
שתי כמו שהתנו ביניהן ואם מתו הצאן הרי המקבל משלם
דמיהן הרי זה אסור שהרי בעל הצאן קרוב לשכר ורחוק
להפסד לפיכך אם קבל עליו בעל הצאן שאם הוקרו
או הוזלו או אם נטרפו הרי הן ברשותו הרי זה אסור וכן
כל כיוצא בזה השם פרה מחברו ואמר לו אם מתה הרי
היא עתה עלי בשלש דינרין ואני אעלה לך סלע בכל חרש
מותר לפי שלא עשאה מחיים דמי לא לאחר מתה משכרת
חרש לחברת תרנגולת לישב על הבצים בשני אפרוחיו ואין
חוששין משום רבית מי שהיה נושה בחברו ד דינרין
של רבית ונתן לו בהן חפץ ששנה חמשה כשמוציאין ממנו
מוציאין ממנו חמשה הואיל ובתורת רבית בא לירו וכן אם
נתן לו בהן כסות או כלי כווציאין ממנו את הכלי עצמו
ואותו הכסות עצמו השכיר לו בהן מקום ששנה
שכרו שלש דינרין כשמוציאין ממנו מוציאין כמנו ארבעה
שהרי בארבעה שטר ממנו מקום זה שקבל עליו.

פרק תשיעי

אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער יצא השער פוסקין
אעפ שאין לזה יש לזה כיצד היה השער לחטו קבוע לשוק
ארבעה סאין בסלע הרי זה פוסק עמו על מאה סאין ונותן
לו חמש ועשרים סלעים ואם יתן לו מאה סאה של חטים
אחר זמן בעת שיהיו החטו סאה בסלע אין מה רבית כלל
אעפ שלא היה שם למוכ חטו כלל בעת שפסק ברא בשלש
היה לו כלום מאותו המין בעת שפסק עליו אבל אם היה
סוכר מאותו המין כלום אעפ שעדין לא נגברה מלאכתו
הרי זה מותר לפסוק עליו אעפ שעדין לא יצא השער
כיצד היה הוא תחלה לקוצרים הרי זה פוסק על החטים
אעפ שעדין הן גריש ופוסק על היין כשיבצור הענבו ויתנס
בעביש ועל השמן משנתן ותו במעטן ועל הסיר משישקענ
בכבשן וכן פוסק על כלי חרש משיעשה היוצר בבצים
שלהן ברא בשהיה עפרן לבן אבל היה עפרן שחור פוסק
על הכלים הנעשים כמנו אעפ שלא נעשו מפני שהוא כצוי
לכל ואעפ שאין לזה יש לזה וכן פוסק עמו על הובל כל ימו
השנה אעפ שאין לו ובל מפני שהוא מצוי תמיד כל
דבר שהוא מחוסר מלאכה אחת או שתים פוסק עמו עליו
היה מחוסר שלש מלאכות אינו פוסק אא אם כן יצא השער
שמיון שהוא מחוסר ג מלאכות הרי זה כמי שאין לו מאותו
המין כלום וכמו לא בא לעולם עדין כיצד גריש שהיה
מחוסר הגדה בשמש טיבש ודישה וזרייה אינו פוסק עליו
אא אם כן יצא השער היה יבש ואינו מחוסר אא דישה
וזרייה פוסק עליו בצים של יוצר שהיו מחוסרין
לפיפה ויבויש והלוכה לכבשן ושריפה והוצאה אינו פוסק
עליהן היו יבשן ואינן מחוסרין אא הולכה לכבשן ושריפה
פוסק עליה והוא שיהי ררך הלוקח להוציא אותן מן הכבשן
אבל אם היה המוכר הוא שמוציא הרי אא מחוסרין ג ואינו
פוסק עליהן עד שיצא השער וכן כל כיוצא בזה החולך
לחלוב את עזיו ולגזוז את רחלי ולרדות את כוודתו ומצאו
חברו ואם לו מה שעויו חלבות מסד לך מה שחלוי נחוות
מס לך מה שכוודתו רודה מס לך וזה מותר אבל אמר
לו מה שעויו חלבות כך וכך מסד לך בכך וכך מה שחלוי
נחוות כך וכך מסד לך בכך וכך מה שכוודתו רודה כך וכך
מסד לך בכך וכך אא אם כן פסק עמו בשער שבשן
וכן כל כיוצא בזה אין פוסקין על שער של עיירות

מפני שאין השער קבוע אלא על שער שבמדינה היו החטו
החדשות במדינה ארבע סאין בסלע וישנות שלש בסלע
אין פוסקין עד שיצא השער לחדש ולישן היו חטין
של לקושות ר סאין בסלע ושל בעל הבי שלש פוסק ללקוש
בשער לקושות ולא יפסיק לבעל חבית עד שיקבע השער
לבעל חבית כיון שנבקע השער מותר לפסוק על השער
הגבוה כיצד היו החטים נמכרות ארבע סאין בסלע ופסק
עמו שיתן לו החטים בשער הוול אם עמרו אחר כן עשר
סאין בסלע נתן לו עשר סאין בשער שהיה בשוק שהרי
פסק עמו בשער גבוה נתן לו המעות סתם ולא פסק
עמו בשער הגבוה והוולו נתן כשער שהיו שוין כשנתן לו
המעות ומי שחזר מקבל מי שפרע ברא בפוסק על
דעת עצמו אבל אם היה שליח לאחריו בין המוכ בין הלוקח
אינו נוטל אלא בשער הוול או מחוץ את הרמי ואינו מקבל
מי שפרע כשליח שהרי המשלח אומר לתקן שלחתיך ולא
לעוותי כמו שביארנו היו החטים נמכרות ארבע
סאין בסלע ונטל את הרמי ויתן לו חמש בסלע אא יש לו
חטים מותר היו לו חטים טוב אצל אחרים ונטל
המעות עד שיגבה חטיו ויתן לו אסור שהרי הן מחוסרין
גביה וכאן אינם והרי זה כקובע לו זמן והוול לו מפני
שמקיפו היו החטים במדינה ארבע סאין בסלע
ובכפרים שש בסלע הרי זה מותר ליתן סלע לתגר כרי
שיבא שש סאין מן הכפר והוא שיהיו ברשות הלוקח אא
אברו בדרך או נגנבו אברו לו ואדם חשוב אסור לעשות
זה ובמיני סחורה אסור לכל אדם לפי שאין מיני סחורה
מצוין בפירות החמדין שנמכרו לעיר והרי החטים
ארבע סאין בסלע הוולו ומסדן למוכריהן או לספסריהן
חמש בסלע במעות שנתנו להן תחלה כשיכנסו לעיר עד
שיפתחו שקיהן וימכרו לכל אדם הרי זה מותר שאין אלו
מוכרין להן בוול אא מפני שנתנו מעות עתה ולא יקחו אא
לאחר זמן אא מפני שמוריעין להן את השער ומסעדין
אותן המולך פירותיו ממקום למקום מצא חמו
ואמר לו תנס ואני אעלה לך פירות שיש לי במקום פלוני
באותו מקום אם יש לו שם מותר ואם לאו אסור
היה מולך סחורה ממקום למקו אם לו תנס לי ואני אעלה
לך דמיה כמו ששה באותו מקום אם היתה ברשות המוכר
עד שהגיע לשם מותר ואם היתה ברשות לוקח אסור
הניתן לבעל הגנה דמי עשר קשאין או רמי עשר אבטוחו
אילו והרי הן קטנים והתנה עמו שיתנס לו לכשיגדילו הרי
זה מותר שהרי הוא מניחן והם גדלים מאיהן ואילו קצנן
עתה כשהן קטנים לא היו באים אחרים תחתיהן וכן כל
כיוצא בזה סוכר שאין בו הפסד ולא חסרון על המוכר

פרק עשירי

כסם שזותר לשוכר לפסוק על שער שבשוק כך מותר ללות
הפירו סתם ופורעין סתם בלא קביעת זמן על שער
שבשוק כיצד היה השער קבוע וידוע לשניהם וזהו מחסרו
עשר סאין חייב להחזיר לו עשר סאין אעפ שהוקדו החטים
שהרי כשלוה ממנו היה השער ידוע ואילו רצה היה קונה
ומחזיר לו שהרי לא קבע לו זמן היה לו מאותו המין
שלוה הרי זה מותר ללות סתם בלא קביעת זמן ופורע סתם
אעפ שעדין לא יצא השער ואפי היתה לו סאה בלבר לזה
עליה כמה סאין היתה לו שיפה אחת של שמן או של יין
לזה עליה כמה גרבי יין ושמן לא היתה לו מאותו המין
כלום ולא נקבע שער השוק עדיין אא שלא ידע שער
הסוק הרי זה אסור ללות סאה בסאה וכן בשאר הפירות
לא ילוה אותן עד שיעשה אותן דמים ואם לזה ולא עשה
אותן והוולו מחזיר לו פירות במדה שלוח או בנשקל ואם
חוקר נוטל דמים שחיו שוין בשעת הוצאת אעפ שיש
לו מאותו המין או שהיה השער קבע בשוק הרי זה אסור
ללות פירות בפירות עד זמן קבוע אא לוח סתם ופורע באי
זה זמן שפרע לא יאמר אדם לחמו חלויני פד חטים חמי
מחזיר לך סד לנך אא אם לו חלויני עד שבא בו או עד

פרעת כלום אומרין לו שלם לו טען הלוה ואמר ישבע
לו שלא פרעתו וישלם משביעין אותו בנקיטת חפץ שלא
פרע כלום או שלא פרעו אלא כך וכך ואחר כך ישלם ואם
היה המלוה תלמיד חכם אין נוקקין לשבועתו
הוציא עליו שטר מקויים והלוה טוען ואומר שטר מזויף
הוא ומעולם לא כתבתי שטר זה או שטען שחוב זה ריבית
הוא או אבק ריבית או שטען שהוא שטר אמנה או שאמר
כתבתי ללוות ולא לויתי כללו של רב טוען טענ שאם הורה
בעל השטח היה השטר בטל והמלוה עומד בשטרו ואם שוה
שקד טוען ואמר הלוה ישבע לי וישלם הרי זו מחלוקת בין
הגאונים יש מי שהורה שחייב בעל השטר להשבע כעין של
תורה כמי שטען עליו שפרעו ורבותי הורו שלא ישבע המלו
אלא אם טען עליו הלוה שפרעו בלבד שהרי הורה בשטר
ולפירעון הוא עומד אבל כל או הטענו לא כל הימנו לבטל
שטר מקויים לא ישלם ואחר כך יטעון על המלו במה שירצ
שאל יורה יחזיר לו ואם כבר ישבע הסת ולוה דעתי נוטה
המוציא שטר חוב על חברו מלוה אומר לא נפרעתי
כלום ולוה אומר פרעתי מחצה והעדים מעירים שפרעו כלו
נשבע הלוה ונותן מחצה שהרי הורה במקצת ואינו כמשיב
אברה מפני שאימת השטר עליו ואין המלוה גובה המחצה
אלא מבני חורין שהרי הלכות אומרים אנו על העדים
נסמוך והרי בשלו שטר זה הוציא עליו שטר חוב
שאינו יכול לקיימו ואמר הלוה אמת שאני כתבתי שטר זה
אכל פרעתי או אמנה הוא או כתבתי ללות ועדי לא לויתי
וכל מוצא בזה הואיל ואם רצה אומר לא היו דברים מעולם
והרי מפיו נתקיים הרי נאמן וישבע הסת ויפטר ואם קיימו
הלוה אחר כך בכר הרי היא כשאר השטרות הוציא
עליו שטר מקויים ואם הלוה מזויף הוא ומעולם לא כתבתי
או שטר אמנה הוא ואמר המלוה כן הרברים אבל שטר
כשר היה לי ואבר אעפ שהמלו הוא שטר את שטרו ואו
רצה אם אינו מזויף שהרי נתקיי בכר אינו גובה בו כלום
אלא נשבע הלוה הסת ונפטר שהרי זה השטר כחרם הוא
חשוב שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר
נמחל שעבורו ונעשה כחרם המוציא שטר חוב מקויים על
חברו ואמר הלוה הלא פרעתיך ואמר לו המלוה כן הית
אבל חזרתי והחזרתי לך המעות והלויתי אותך פעם שניה
הרי בטל השטר שנפרע והרי הוא כחרם אבל אם אמר
לו החזרתי לך המעות מפני שלא היו טובות ער שתחליפם
לא בטל השטר ועדין שעבורו קיים הוציא עליו שטר
מקויים שיש לו עליו מנה ואמר לו הלוה הלא פרעתיך בפני
פלני ופלני ובאו לו והעידו שפרעו אבל לא הוכיר לו את
השטר ואם לו המלוה כן הוא שפרעתי אבל חוב אחר פרעתי
שהיה לי אצלך הרי בטל השטר ברא כשהעידו
שנתן לו בתורת פירעון אבל אם ראוהו נותן לו מעות ולא
ידעו אם הוא בתורת פרעון או בתורת פקדון או בתורת
מתנה אם אמר בעל השטר לא היו דברים מעולם הרי החזק
כפרן ובטל השטר ואם אמר פרעון של חוב אחר הוא הרי
זה נאמן ונשבע ונוטל מה שבשטר שהרי לא פרעו בעדים
ומתוך שיכול לומר מתנה נתנם לי נאמן לומר פרעון של
חוב אחר הן אמר לו הלוה והלא שטר חוב זה רמי
שור שלקחתי ממך הוא ואתה גבית רמי בשרו ואמר לו
בעל השטר כן אני גבית את רמיו מחוב אחר שהיה לי
אצלך הואיל והורה מעצמו שרמי השור הוא החוב ומרמיו
נפרע בטל השטר ואעפ שאין עליו עדי שפרעו מרמיו ישבע
הלוה הסת שפרעו וכן כל כיוצא בזה הוציא עליו
שטר חוב בעד אחר והלוה טען פרעתי הרי זה מחוייב
שבועה ואינו יכול ליטען ומשלם טען ואמר ישבע לי
שלא פרעתי הרי זה נשבע כמו שבארנו וכן הורו רבותי
שחשפו במלוה על פה בכר ובא ער אחר שלוה הרי זה
ישבע שבועת התורה חזק ואמר כן חייה לויתי ופרעתי או
מחל לי או נתייבב לי במקום אחר ודי זה מחוייב שבועה
ואינו יכול לחשבע ומשלם מי שטען שפרעו חשבו ואמר
ישבע המלוה וישלם אומר לו הבא מעותיו ואחר כך ישבע

ויטול אם אין לו כלום לשלם משביעין אותו בתקן הגאונים
שאינו לו ולכשתשוג ירו יתן לבעל חובו וישביעו שלא פרע
ואחר כך יתן לו מי שהיה לו חוב על חברו בשטר
ואבר השטר והרי העדים קיימין אעפ שקנו מידו וטען
שפרע הרי זה נשבע הסת והורו רבותי שאפי היה החוב
לזמן ועדין לא הגיע זמנו להפרע הואיל וכתבו לו השטר
ואין בירו שטר והלוה טוען פרעתי נאמן ונשבע הסת
שפרעו שאנו חוששין שמא פרעו ולפיכך קרע השטר או
שרפו וכן הורו רבותי שאפי היה השטר יוצא מתחת
ידי אחר והלוה טוען ממני נפל אחר שפרעתי אעפ שהוא
בתוך זמנו נשבע הסת ונפטר שכיון שאין השטר ביד
המלוה אין שם חוקה שנים שהן אחוזין בשטר המלוה
אומר שלי הוא והוצאתיו להפרע בו ממך והלוה אומר
פרעתי וממני נפל אם היה השטר שיכול לקיימו זה נשבע
שאינו לו ברמים או פחות מחצו
זה ישבע שאין לו ברמין פחות מחצו וישלם הלוה
מחצה ואם אינו יכו לקיימו ישבע הלוה הסת שפרעו וילך
לו האומ לחברו מנה יש לו בירך והלה אומר אין לך בירי
או שאומר פרעתיך אמר לו התובע השבע לי הסת אם לו
הנתבע והלא שטר יש לך עלי ואתה רוצה להשביע אותי
תחלה ואחר כך תוציא השטר הפרוע ותגבה בו אוכרי לו
הבא השטר אמר המלוה אין לי שטר עליו מעולם
או שטר היה לי ואבר הורו רבותי שאומר למלוה בטל כל
שטר שיש לך קודם זמן זה ואחר כך תשביעוהו הסת או
החרם חרם סתם ולך ובקס ער שתמצא השטר

פרק חמשה עשר

המלוה את חברו בעדים ואמר אל תפרעני לא בעדים בין
שאמר לו בשעת הלואה בין שאמר לו אחר שהלוהו הרי
זה צריך לפרעו בעדים מפני התנאי טען הלוה ואמר לו
וכן עשיתי ופרעתיך בפני פלני ופלני והלכו להם לכרינת
הים או מתו הרי זה נאמן ונשבע שבעה הסת ונפטר וכן אם
אמר אל תפרעני לא בפני תלמידי חכמי או בפני רופאים
ואמר לו בפניהן פרעתיך ואותן העדים שפרעתיך בפניהן
מתו או הלכו להן לכרינת הים הרי זה נאמן ונשבע הסת
ונפטר אבל אם אמר לו אל תפרעני לא בפני פלני
ופלני ואמר לו פרעתיך בפני אדרים ומתו או הלכו להם
למדינת הים אינו נאמן שמפני טענה זו התנה עליו ואמר
לו אל תפרעני לא בפני ראובן ושבעון שהן עוכדין עמו
כדי שלא ירדה אותו ויאמר בפני אהרי פרעתי והלכו להן
יש נוסחאות מן התלמוד שכתוב בהן שהאוכר
לחברו אל תפרעני לא בעדים ואמר לו פרעתיך בפני פלני
ופלני והלכו להם לכרינת הים אינו נאמן וטעות ספרים
הוא ולפיכך טעו הסוברים על פי אותן הספרים וכבר
חקרתי על הנוסחאות הישנות ומצאתי בהן שהוא נאמן
והגיע לירי במצרים מקצת תלמוד ישן כתוב על הגולים
כמו שהיו טבתין קודם לזמן הזה בקרוב ה כאו שנה ושתי
נוסחאו מצאתי מן הגולים בהלכה זו ובשניהם כתוב ואם
אמר פרעתי בפני פלני ופלני והלכו להן למדינת הים נאמן
ומפני טעות זו שארע למקצת הספרי הורו מקצת גאונים
שאם אמר לו אל תפרעני לא בפני פלני ופלני ופרעו
בפני אהרי שאינו נאמן אעפ שהבי עדים שפרעו בפניהן
וגם זו טעות גדולה והדין האמת שאם באו עדים שפרעו
בפניהן נפטר ואין כאן מקום חשש גם ההוראה הזאת
על פי ספריהן שכתו בהן באותו שאם לחברו פרעני בפני
עדי וטעות ספרי הוא ומצאתי בגולים כתוב אול פרעיה
ביניה לבין דיליה אעפ שהספרים מוגהין כמו
שבארנו ק יראה מרין התלמוד ועוד דברים של דעת הן
וכי מה היה לו לעשות אם לו אל תפרעני לא בעדים פרעו
בעדי וכי יש לו לאסור את העדי בבית הסוהר כל ימיהם
שלא ילכו ועוד אם מתו מה יעשה נמצא זה פורע פעם
אחד פעם לעולם ער שביא עדים אם כן נעשית ערות זו
עדות בשטר ונמצא זה פון שאמר אל תפרעני לא בעדים

להן ומעמידן להן אפטרופוס לשעון ולרוץ אם נמצאת
 גזולה מחזירין אותה לבעליה וכן קטן שתקף בעבריו
 ורד לתוך שדה חבדו וכבשה אי אדם נמתין לו עד שיגדיל
 לא מוציאין אותה מידו ולכשיגדיל אם יש לו עדים יביא
 עדייו קרקע שהיתה בחזקת קטנים ובה אחר ופען
 שהיא לקחה ממורישן ויש לו עדי שהחזיק בה ואכלה שני
 חזקה בחיי אביהן אין מוציאין אות מידן עד שיגדילו שאין
 מקבלין עדים שלא בפני בעל דין והקטן כלא אינו עומד
 כאן הוא חשב אבל אם הוצי שטר שהיא לקחה בידו הרי
 זה מקיים את השטר ומוציאין אותה מידן אחר שמעמידן
 להם אפטרופוס כשנקקין בד לבכסי יתומים למכור
 שמיין את הקרקע ואחר כך מכרוזין עליה שלשי יום רצופין
 או ששים יום שני וחמישי ומכרוזין בבקר ובערב בשעת
 הכנסת פועלין ובשעת הוצאת פועלין וכל מי שרוצה לקנו
 יוליד הפועלים לבקר לו ובשעה שמכרוזין מסיימין
 את השרה במצריה ומודיעין כמה היא יפה ובכמה היא
 שימה ובפני מה רוצים למכרה אם להגבית לבעל חוב או
 לכתובת אשה לפי שיש מי שרוצה לתן לבעל חוב ויש מי
 שרוצה להגבית לאשה כשאתכין האררכתא על נכסי
 יתומים בק גדולים בק קטנים כותבין בה והכרנו שהנכס
 האן הן של פלו המתואם לא כתבו כך הרי אררכתא פסולה
 ואין אוכלין בה פרות אפי לאתר ששלכו האכרות בז
 שסמך שלא בהכחה נעשו כמי ששעו בדבר משנה וחזרה
 ומכרוזין בהכחה ובר שסמך האחריות על היתומים ובר
 שחזרו כראוי וברק יפה יפה ורקדק בשמא אעפ ששעו
 ומכרו שיה מנה כמאתים או מאתי במנה הרי מכרן קיים
 אבל אם לא ברק בשומא ולא כתבו אגרת בקורת
 שהיא ריקזק השומא וההכחה ושעו והותירו שנות או
 פחתו שנות מכרן כגל פחות משנות מכרן קיים
 וכן אם מכרו קרקע בעת שאינן צריכי להדין עליה ושעו
 שנות או הותירו שנות מכרן כגל אעפ שהכרוז פחות
 משנות מכרן קיים אעפ שלא הכרוז שאינן צריכין הכרות
 באותה העת או זהו העת שאינן צריכין הכרות בעת
 שימכרו קרקע לקבור או לסוון האשה והכנו או ליתן מנת
 המלך אין צריכין הכרות לפי שהרס נהם וכן בר
 שמכרו רכבים שאינן טענין הכרות ושעו בשנות מכרן
 בטל פחות משנות מכרן קיים ואילו הן הרבדים
 שאין מכרוזין עליהן העברים והשטרות והמטלטלין
 הצברים שמא ישעו ויכרוזו והשטרות והמטלטלין שמא
 יגנבו לפיכ שמיין אותן בכר ומכרוזין אותן מיד ואם השוק
 קרוב למדינה מוליכין אותה לשיק

פרק שלשה עשר

מלוה שבא להציע כשטר שכידו שלא בפני לוח אם יסלין
 בית די לשלוח אליו ולהודיעו עד שיעמר עמו ברין שלחין
 ומודיעין לו ואם אי אפשר להודיעו כמחרה אומרין למלות
 שיטבע וישול מנכסיו בין מן הקרקע בין מן המטלטלי ואין
 חוששין לשטר ודין זה תקנת חכמים הוא כרי
 שלא יהיה כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חברו והולך
 ויושב לו במדינה אחרת ונמצא נועל דלת בפני לוויין
 שלש ראיות צריך להביא לבר ואחר כך יפרע שלא בפניו
 ראיה ראשונה לקיום השטר שכידו ראיה שניה שבעל
 חובו במדינה אחר ואין מצוי בבאן לעמוד עמו ברין ראיה
 שלישית שאם נכסיו של פלני הלוה הם מלוח שכמו
 לבר והביא משכון בידו ואם זה משכנו של פלני הוא ואני
 רוצה למכרו ולהפרע חובי אין בר נקקי לו עד שבא לוח
 ושען שאם רצה לומר לקוח הוא בדי אומר ומשיאין לו
 עצה למכרו בפני עדים כיו שידע הלוח בכמה נמכר
 וכן המלוח את חברו על המשכון ומה הלוח והמלוח בין
 שמת הלוח ותלה בין שמת מלוח תחלה הואיל והוא נפרע
 משה שנת ירו ולא רצה לוח לקוח הוא בדי הרי זה נשכב
 בתקנת חזקונתל סדר כל המשכונן תחלה
 חפשי פה אינו נשבע חסד לפי שאינו נשבע על עצמו של

משכון לא על המשכון של לוקח שאם אמר על עצמו של חפץ
 זה אתה מכרתו לי אתה נתתו לי היה נשבע חסד ונפטר
 אבל אם היו שם עדים שהפין זה משכון בידו ולא ידעו על
 כמה וכמה אינו יכול לישול אלא בשבועה הואיל ואין שם
 עדים יכול לומר שלי הוא נאמן לום יש לי עליו כך וכך וכן
 וכן בשבועה עצמה שהיה נשבע אם היו שם עדים שהוא
 משכון שאין אומר מנו לפטרו בשבועה לא לפטרו במשכון
 שלא יחזיר המשכון עד שיטול מה ששען המלות
 את חברו על המשכון ואבר או נגנב בלא אונס שהרי המלו
 חייב ברמי המשכון כמו שבארנו ואמר המלוה סלע הלוייתי
 עליו ושני דינרין היה שוה ולוה אומר סלע הלוייתי עליו
 ושקל היה שוה הרי המלוה נשבע תחלה שביעת השוכרין
 שאינו ברשותו והלוה נשבע חסד שהיה שוה כנגד החוב
 ונפטר אמר המלוה סלע הלוייתיך עליו ושקל היה
 שוה והלוה אדם סלע הלוייתי עליו ושלשה דינרין היה שוה
 ישבע המלוה תחלה שאינו ברשותו ואחר כך ישבע הלוה
 כמה היא שוה שחרי הורה במקצת וישלם הדינר אמר
 הלוה סלע הלוייתי עליו ושתיים היה שוה והמלוה אומר
 סלע הלוייתי עליו וסלע היה שוה ישבע המלוה שאינו ברשותו
 וסלע בשבועתו שהיה המשכון כנגד החוב אמר הלוה
 סלע הלוייתי עליו ושתיים היה שוה והמלוה אומר סלע
 הלוייתיך עליו וחמשה דינרין היה שוה ישבע המלוה שאינו
 ברשותו ויכלול שלא היה שוה יתר על דינר וישלם הדינר
 סלע הלוייתיך עליו ושני דינרין היה שוה והלוה אדם
 אינו יודע דמיו ישבע מלוה שאינו ברשותו וכולל בשבועתו
 ששני דינרין היה שוה וישלם הלוה שאר החוב שחרי הוא
 ידע בודאי שהוא חיי לו ואינו יודע אם פרעו אם לא פרעו
 סלע הלוייתי עליו ושתיים היה שוה והמלוה אומר
 אינו יודע דמיו ישבע המלוה שאינו ברשותו ויכלול שאינו
 יודע שדמיו יתר על החוב אפי פרוטה אחת ויפטר שהרי
 לא חייב עצמו בכלום אבל אם אמר המלוה אני
 יודע שהיה שוה יתר על החוב אבל אינו יודע כמה הרי זה
 פסול כל מה ששען הלוח בלא שביעה כפי שאמר חכמים
 ישלך בידו וחמשי אינו יודע שהוא מחוייב שביעה ואינו
 יכול להשבע כמו שיתכאר ויש לו לתדיר על מי ששוען
 שקד המלוה את חברו וקבע לו זמן לפרעו אעפ שלא
 קנו מידו אינו יכול לתבעו עד סוף הזמן בין כאלוה בשטר
 בין שהלוהו על המשכון בין שמת לוח בין שמת מלוה וסתם
 מלוה שלשי יום בין בשטר בין על פה בין על המשכון ואם
 חתנה שיתבע בכל זמן שירצה יש לו לתבעו ביומו שתנא
 מסין הוא שעו המלוה ואמר היום סוף הזמן שקבעתי
 והלוה אומר עד עשרה ימים קבעת הלוח נשבע חסד ואם
 היה שם עד ארבע שהיום סוף זמנו הרי זה נשבע שבעת
 התורה כשאר השענו זה אדם חמשה ימים נשאר מן הזמן
 וזה אומר עשרה אומר למלוח המתן עוד עד סוף החמשה
 וישבע חסד שנשאר עוד חמשה ימים היתה המלוח
 בשטר ושען הלוח שזמן קבעת לי יראה לי שישבע בעל
 החוב חסד שלא קבע לו זמן ויפול הכלה מיד
 המלוה נתנה ליתבע בכל מקום כיצר המלוה את חברו
 בישוב ותבעו במדבר אינו יכול לדהותו אלא חייב לפרוע
 לו בכל מקום שיתבענו בא הלוח לפרעו במדבר הרשת
 ביד המלוה אם רצה מקבל ואם רצה אומר לו אני נשבע
 אלא בושב סדר שנתתי לך בושב ורבי הן מדינת עד
 שיפרעו בישוב

פרק ארבעה עשר

חפצו את שטר או שטר אחר מעיד על שטר שוה פדע
 חובו לפרע שלא בפני הלוח והשטר מיד הלוח והשטר
 מן הידיש בין קטן בין גדול לא יפרע לא בשבועה כעין של
 תורה ואמר לו כשיתבע השטר ואמר כך תפול חסד וזה
 תחוב לזמן ותבע בוטט נפרע שלא בשטר עד כר נטט לא
 ינכה לא בשבועה תוכנע את השטר לפרעו וטען
 הלוח שפרע שטר זה או מקטט ובעל השטר אומר לו

הבאים להפרע מן היתומים שמת אביהן הלוה תחלה אין קורעין אותו ואין מגבין בו אין גובין בו שאין אדם מוריש שבוטע לבניו כמו שבארנו ואין קורעין אותו שמא יבא ריזן שרוץ ויוציא בו אפי היה שם ערב ומת הלוה תחלה לא יפרעו יורשי המלוה מן הערב שאם תאמר יפרעו מן הערב הרי הערב חוזר ונפרע מירשי לוח אין דנין סדין זה לכל הדומ' לו לא הרי הפוגם את שטרך ומת אעפ' שאינו גובה לא בשבוע הרי בניו נשבעין שלא פקדו אבא ולא צינו אבא ולא מצינו בין שטרותיו של אבא שגל השט' הוה פרוע וגובין את שאר השטר בין מן הלוה בין מירשיו יורש שבא לגבות מן היורש ואמרו יורשי לוח אמר לנו אבא לא לויתי חוב זה הרי יורשי המלוה גובין שלא בשבועה שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרתני דמי וכן מלוה שבא להפרע מירשי לוח ואמרו אמר לנו אבא לא לויתי חיוב זה הרי זה גובהו בלא שבוע אפי' האמינו בשט' כל זמן שאמר פרעתי שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי יורש שבא להפרע מן הלוה בשטר שיש בו נאמנות ללוה כל זמן שיאמר פרעתי הרי הלוה נשבע הס' שפרע לשטר זה ונפטר אעפ' שלא כתב לו והרי אתה נאמן על יורשי שיעקר השטר על תנאי זה היה ואם התנה עליו שיהא נאמן בלא שום שבוע אינו נשבע אפי' ליה ט' מלוה יורש קצן שהיה שטר חוב לאביו ויצא עליו שובר אחר זית אביו אין קורעין את השטר ואין מגבין בו עד שיגדלו היתומים ששא שובר זה מווייף הוא ולפיכך לא הוציאו הלוה כזוי אביו הוציאו שטר חיוב על חברו והיה כתוב בבבל מגביהו ממעות בבל היה כתוב בארץ ישראל מגביהו ממעות ארץ ישראל מה שמעות ארץ ישראל מגביהו ממעות ארץ ישראל הוציאו בארץ ישראל מגביהו ממעות ארץ ישראל בא לגבות ממעות המקום שיצא בו השטר וטען הלוה שהמען שאני חייב לו מכסף שהוא פחות מזה המטבע ישביע הכלוה ויטול היה בו כסף סתם מה שירצה לזה מגביהו מכאן אתה לומר ששטר שאין בו שם מקום שנכתב בו כשר לכל רבר והוא הרין לשטר שאין בו זמן כלל שהיא כש' אעפ' שערות וו אי אתה יכול להוסיף טען מדרקקין בריני ממנו בדישה וחקירה כמו שיתבאר כרי שלא תנעול דלת בפני לווין ולפי ששרי חוב המאחרין כשרין אעפ' שאין אתה יכול להוסיף כמו שיתבאר במקומו

פרק שמונה עשר

המלו את חברי סתם הרי כל נכסיו אחראין וערבאין לחוב זה לשיכך כשיבא לגבות תובע את בעל חובו תחלה אם טען עמו נכסיו בין משלשלין בין קרקעו גובה מהן ברצון הלוה ואם לא נתן הלוה מרעו מגבין אותו בר' לא הספיק לו כל הנמצא כנגד שטר חובו הרי זה גובה מכל הקרקעות שהיו ללוה אעפ' שהן עתה מסרין לאחרים או נתנים במתנה הואיל וזכר הלוה או נתן אחר שנשתעבר בחוב זה הרי זה מוציא מיד הלוקחו או מיד בעלי המתנו והוה הנקרא שורף ברא בקרקעות שהיו לו בעת שגלה אבל נכסיו הבאין לו לאחר שגלה לא נשתעברו לבעל חוב ואינו שורפן ואם התנה עליו שכל נכסיו שיקנה יהו משעבדין להפרע מהן וקנה אחר שגלה ומכר או נתן הרי בעל חוב שורף מהן אין כל הרבדים אסדין אלא בקרקע אבל המשלשלין אין עליהן אחריות אפי' משלשלין שהיו לו בעת שגלה שמכרן לשעתו אין בגל חוב שורף אמת הקנה לבגל חובו כל המשלשלין על גב קרקע שיש לו לחיותו נפרע מן הכל הרי זה שורף מאותן המשלשלין הוא שיכתוב לו בשטר חובו שהקניתי לך משלשלין שיש לי על גב הקרקע שיש לי שלא מאסמכתא ושלא כשופסו השטרות וכן אם כתב לו שכל נכסיו שאני עתיד לקנות בין קרקעות בין משלשלין הרי הן משועבדים לך לחי' מהן המשלשלין קניוין לך על גב הקרקע להפרע מהן שלא מאסמכתא ושלא כשופסו השטרות הרי זה שורף

אם מן המשלשלין שקנה הלוה לאחר גלוה שכל תנאי שבממון קיים עשה שרהו אפותיקי לבעל חובו או לאשה בכתובתה והוא שיכתו להן מכאן תגבו ושטפה נהר הרי זה גובה משאר נכסים ושורף אותן ואם התנה עמו שלא יהיה לו פרעון לא מו' אינו גובה משאר נכסים וכן אם לוח ממנו ופירש שאין לו אחריות עליו הרי זה אינו גובה מן המשועבדין לעולם

עשה שרהו אפותיקי לבעל חובו או לאשה בכתובתה ומכרה הרי זו מכרה וכשיבא בעל חוב לגבות אם לא ימצא נכסיו בני חורין ישרוף אותה ברא בשמכר לשעתה אבל מכרה ממכר עולם אינה מסרה עשה עברו אפותיקי ומכרו הרי בעל חוב גובה ממנו מפני שיש לו קול עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה ממנו וכן שאר המשלשלין מפני שאין להן קול עבר שעשהו רבו אפותיקי ושחררו אעפ' שכתב לו לא יהיה לך פרעון לא מזה יצא להרות וכן אם הקרישו שהחמץ והשחרור וההקדש מפקיעין מיד שעבור והרי בעל חוב גובה חובו מן הלוה וכותב עליו שטר בחובו ושורף סומן זה השטר ולמה הוא חייב לשלם מפני שגורס לאבר כמון חברו וכל הגורם להזיק משלם כמו שבארנו במקומו וכופין את רבו הטני לשחררו מפני תקון העולם שלא ימצאנו בשוק ויאמר לו עברי אתה המקדיש נכסיו אין בעל חוב יכול לטרוף מן ההקדש שההקדש כפקיע השעבוד וכשפורין הקרקע מיד ההקדש אומדין כמה ארס רוצה ליתן בשר' וו על סנת שיתן לבעל חוב את חובו ולאשה כתובתה לפי לכשתפרה ותצא לחולין ביד הלוקח יבא בעל חוב ויטרוף אותה או האשה בכתובתה כמו שבארנו בערכין בעל חוב שבא לטרוף אם יש מעות ללוקח יגול לסלקו וליתן לו דמי מה שהוא טרוף וחוזר הלוקח ותובע למוכר ואם עשה אותו אפותיקי אינו יכול לסלקו ברמים ראיבן שהיה חייב לשמעון כאתים והיו לו שתי שדות ומכר אחת מהן ללוי במנה וחוזר ומכר

לו השניה במנה ובא שמעון וטרוף אחת בכנה וחוזר לטרוף השניה במנה הנשאר לו והביא לו מאתים ואמר לו אם תרצה להיות השרה שטרפת שומה לך בכל הכאתים שיש לך הרי מוטב ואם לאו הילך מאתים של חובך ויכתלק הדין עס לוירצה שמעון ועמר בה אעפ' שקבלה במאתים אין לוי חוזר ותובע ראיבן לא במנה מת ראיבן והני' שרה אחת שוה מאה ובא שמעון וטרפה ונתנו לו היתומים מאה מן המשלשלין שהגיה אביהן וסילקוהו הרי זה חוזר וטרוף אותה בשאר חובו שמאה שנתנו לו מצוה עשו שמצוה על היתומים לפרוע חובות אביהם ואם אמרו לו לו במאה דמי השרה שטרפת אינו יכול לחזור ולטרוף אותה פעם אחרת בשאר חובו

פרק תשעה עשר

כשיוודין בר' לנכסיו הלוה לגבות מהן לא יגבו לבעל חוב אלא מן הביטונות שבקרקעותיו ודין תורה שיגבה בעל חוב מן הובורית שנ בחוץ תעמר והאיש אשר אתה נוטר בו יוציא וכו' מה דרכו של אדם להוציא פחות שבכליו אבל תקנו חכמי בבבונ' כרי שלא תנעול דלת בפני לווין ברא בבא ליפרע מן הלוה עצמו אבל הבא ליפרע מן היורשין בין קשנים בין גרולים לא יפרע לא מן הובורית אין נפרעין מנכסיו משעברו במקו שיש נכסיו בני חורין ואפי' היו בני חורין ובודות המשועבדים ביטונות או עידיה בין שמכרם בין שנתנם נצטרפו בני חורין הרי זה שורף מן המשועבדים שכיין שנפחתו כלא אינם ראיבן שכסר כל שדותיו לשמעון חוזר שמעון ומכר שרה אחת מהן ללוי ובא בעל חוב של ראיבן לטרוף רצה מזה גובה רצה מזה גובה ברא כשלקח לוי ביטונות אבל אם לקח עידיה או זכודית אינו שורף מלוי שחרי זה אמר לו מפני זה שרחתי ולקחתי שרה שאין רינך לגבות ממנו וכן אם לקח לוי ביטונות והגיה אצל שמעון בגונית כמו

מתנה ששבתה מחמת הוצאה אין בעל חוב גובה משבתה
כלום לא רואין כמה היתה שוה בשעת מתנה וגובה ואם
שבתה מאיליה בעל חוב גובה את כולה ואם קבל הנותן
אחריות המתנה הרי בעל חוב גובה ממנה את השבת
כדרך שגובין מן הלוקחות ולמה יטרוף בעל חוב
חצי השבח מן הלוקח ולא יטרוף ממקבל מתנה כלו מפני
שהמקבל כותב ללוקח בשטר מכירה שאני מחוייב לך בקרן
ובעמל שתעמול ובשבת שתשביח ועלי אחריות הכל ורצה
הלוקח וקבל רבר זה שהרי הלוקח ירד על תנאי זה שאם
לקח ממנו השבח יחזור על המוכר ואפי לא כתב רבר
נודע שוה רין המוכר עם הלוקח אבל המתנה שאין
שם תנאי זה אינו גובה משבח שהשביחה בהוצאתו כלום
וכן יתומים שהשביחו הנכסים אין בעל חוב גובה מן השבח
כלום אבל אם שבו נכסים מאיליהם גובה את השבח כלו
בעל חוב שטרף בחובו מיר הלוקח מה שראוי
לו מן הקרן וחצי השבח רואין הנשאר מן הקרקע אם יש בו
תגלה ללוקח כגון שנשאר לו בשרה בית תשע קבין וכגנה
בית חצי קב ישתתפו בה שניהם ואם לא נשאר לו רבר
שאו וחלוק יהיו שם כלו עליו נתן לו בעל חוב את רמיו
היתה השרה אפתיקי בעל חוב נוטל את כולה
ורואין חצי השבח הנשאר ללוקח אם היה חצי השבח יתר
על הוצאות נוטל ההוצאה מבעל חוב שהרי אומר לו בעל
חוב שרי הוא שהשביחה והנשא לו מן השבח נוטל מן המוכר
ואם היה חצי השבח פחות מן ההוצאה אין לו מן הטרף
לא רמי חצי השבח וחוזר וגובה מן המוכר חצי השבח
שטרף בלבד בעל חוב שרא לטרף מן היתומים
יתומים אומר אנו השבחנו ובעל חוב אומר שמא אביכם
השביח על היתומים להביא ראוי הביאו ראיה שהן השביחו
שזין להן את השבח ואת ההוצאה ונוטלין הפחו שבשניהן
ומעלה אתן ברמים ברא כשעשה שדהו וז אפתיקי אבל
אם לא עשה אפתיקי אם רצו היתומים לסלק בעל חוב
ברמים מסלקן אותו ואם רצו נוטלין מן הקרקע שעור
שבח שלהן

פרק שנים ועשרים

סדר גביית החוב כך הוא כשיביא המלו ששרו לבר ויתקין
אמר ללוה שלם ואין יורדין לנכסיו תחלה עד שיתבענו
ואם טעה הדיין והוריד המלוה לנכסיו לוח קורס שיתבענו
מסלקין אותו אמר הלוה הרני משלם קבעו לי זמן
כדי שאוה מאחר או אמשכן או אמסר ואביא המעות
קיבעין לו זמן שלשים יום ואין מחייבין אותו ליתן משכון
שאו היו שם מטלטלים מיר היו בר גובין מהן ואם רצה
המלוה להחדיס על מי שיש לו מעות או מטלטלין ומפליג
אותו ברברים הרי זה מחרים ואין מחייבין הלוה להביא
ערב עד שיתן שלמו השלשים ולא הביא בר כותבין
אדרכתא וכן אם אמ בתחלה כשתבעו איני משלם כותבין
אדרכתא על נכסיו מיר ואין קובעין לו זמן וכן אם אין שם
לא מלוה על פה או שהורה כותבין אדרכתא על נכסיו בני
חרון שיש לו טען ואמר שטר זה שנתקיי בפניכם מוויף
הוא אני אביא ראיה ואבטל וערו בזקום פלני והם פלני
ופלני אם נראה לדיינין שיש סמם ברבריו קיבעין לו זמן
להביא עריו ואם נראה להם שאינו בא לא בעלילות דבריו
ובטענות של דומי אומר לו שלם ואחר כך אם יש לו ראיה
יחזיר ואם היה המלוה אם ושמא אינו יכול להוציאו
מידו מנחק על ידו שליט קבעו לו זמן להביא
ראיה ולבטל השטר והגיע הזמן ולא בא ממתינין לו שני
חמיש ושני לא בא כותבין עליו פתוח ומשמתין אותו
וממתינין לו והוא בנידויו ציוס ל ראשונים שמא פורח
לחת אמצעיים שמא הוא פורח למסר אחרונים שמא
הלוקח שפט פורח להביא מעות שלמו ציוס ולא בא בר
כתב לו אדרכתא על נכסיו ומתירין לו נחיו אין כותבין
אדרכתא עד ששולחין ומודיעין לו והוא שיהיה קרוב לבר
פתח שני ימים או פחות יתר על זה אין צריכין לחודיש

ברא בשויה כל התשעים יום נשפט ואומר עתה אביא
ראיה ואבטל השטר אבל אומר איני בא לבר מיר כותבין
אדרכתא על נכסיו בין על הקרקעות בין על המטלטלין
וכן אם היה השטר על הפקדון אין ממתינין לו תשעים יום
לא כותבין אדרכתא על נכסיו מיר זה שאמרנו שאם
לא בא באוה התשעים כותבין אדרכתא על הקרקעות
אבל על המטלטלין אפילו אחר תשעים יום כל זמן
שהוא אומר עתה אביא ראיה ואבטל השטר אין מודירין
המלוה למטלטלין שמא יאכל אותם ויביא זה ראיה ויבטל
השטר ולא ימצא מה ישול ואפילו היה למלוה קרקע שמא
תכסיף או תשרף כיצר כותבין האדרכתא אם
לנכסין בני חירין הורירוהו אומר איש פלני נתחייב לפלני
ברין כך וכך ולא נתן לו מעצמו וכתבנו לו אדרכתא זו על
שדה פלונית שלו ואחר כך שמין לו שלשה מאות שרה
כנגד חובו ומכריוזין עליה כפי מה שיראו עד שיפסקו
המוסיפין ומודירין אותו בחובו לחלק ששמו אותו וקורעין
שטר החוב אם היה שם שטר ואם לא היו לו נכסים
בני חורין כותבין האדרכתא כך איש פלני נתחייב לפלני
כך בשטר חוב שיט בירו ולא נתן לו חובו ולא כצאנו לו
נכסים בני חורין וכבר קרענו לשטר שהיה לו עליו ונתנו
לפלני רשת לדרוש ולחקור ולהיו ירו נטויה על כל הנכסי
שימצאו לו וכל קרקעות שמכר מוזן פלני והלאה יש לו
להפרע לגבות חובו מן הכל ואחר שכותבין אדרכתא זו
הולך המלוה ומחפש אם מצא לו נכסים בני חורין שביין
לו מהן מצא לו נכסים משועברין מאחר זמן
שטרן שורף מהן וקורעין שטר האדרכתא וכותבו לו שטר
הטרפא כיצר כותבין איש פלני בן פלני זכה ברין
לשטר ברין בחוב שפלני חייב לו שהוא כך וכך משרה
פלני שלקח פלני בכך וכך מוזן פלני וכבר קרענו האדרכתא
שהיה בירו והרשינוהו לשטרף מזה בכך וכך ואחר
שכותבין הטרפא לשטרף מודירין שלשה בקיאיין לאותה
שרה ושמן לו מכנה כשעור חובו כפי מה שראוי לו מן
הקרן וחצי השבח כמו שבארנו ומכריוזין עליה שלשים
יום כדרך שפירשנו על נכסי יתומים ואחר כך משביעין
את הלוה שאין לו כלום בתקנת הגאונים אם היה הלוה
עבדו במדינה ומשביעין את הטרף בנקיטת חפץ שלא
נפרע חוב זה ולא מחלו ולא מכרו לאחר ואחר כך מודירין
אותו לנכסיו הלוקח בשמא שלו וכותבין הורדה
וכיצר כותבין אדר ששמו לפלני בשומא שהיתה בירו
והכרנו שלשים יום כראוי והשבענו את זה הטרף ואת
בעל חוב הורדנוהו לשרה פלני להיות משתמש בה כדרך
שמשתמש אדם בקנינו ומאימתי אוכל הטרף בירו ערה
זו משיפסקו ימי ההכרה כל אדרכתא שאין כתוב קר גנוה
לשטר ההלוואה אינה אדרכתא וכל טירפא שאין כתוב בה
קרענוה לאדרכתא לאו טירפא וכל שוכה דלא כתוב בה
קרענוה לטירפא אינה שומא שלשה שירדו לישום
אחר אומר במנה ושנים אומרין בכאתים או אדר אומר
במאתים ושני אומר בכנה בטל יחיד במיעוטו אחר אום
במנה ואחר אומר בשמונים ואחר אומר בכמה ועידיים
נרון במאה אחר אומר במאה ואחר אומר תשעים ואחר
אומר מאה ושלשים נרון במאה ועשרה ועל ררך זו שמין
בניהן בר ששמו לטרף בנכסיו לוקח וטעו בכל
שהוא מכרן בטל שהרי הן כשליח לטרף וללוקח ויש להן
רשות לתקן אבל לא לעות בשליח וכל המורים כוה הורד
בר שאזו לבעל חוב בין בנכסיו לוח בין במשועברין
שביד הלוקח ולאחר זמן השינה ירו של לוח או של נטרף
או של יורשיהן והביאו לבעל חוב את מעותיו מסלקין אות
מאתה קרקע שהשומא חוזרת לבעלים לעולם משום שגא
ועשית הישר והשוב קרקע ששמו אותה לבעל חוב
ואחר כך שמוה בר לבעל חוב של זה המלו הרי זו חוזרת
לא היא כמו גרול מכח בעל חוב הראשון ככרה בעל
חו או נתנה במתנ או ששמה לבעל חוב מרעתו או ענת
והודישא אינה חוזרת שמו קרקע לאשה ונשאת או ששמו

הבינונית שלקח אינו טורף מלוי שהרי זה אומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו ככר בארט שהנוקין שמין להן בערית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בבורית היו לו עירית ובורית נוקין בערו ובעל חוב בבורית היו לו עירית ובינונית נוקי בעירית ובעל חוב וכתובת אשה בבינונית היו לו ובורית ובינונית בלבד נוקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בבורית מסין לשלשה בני אדם בכת אחת הרי מלך נכנסו תחת הבעלים והנוקין טורפין מן העירית ובעל חוב טורף מן הבינונית וכתובת אשה טורפת מן הבורית מסין לזה אחד זה כלן טורפין מן האחרון לא הספיק טורפין משלפניו לא הספיק טורפין מלפני פניו אפי היה האחרון הוא שלקח הבורי שהרי הלוקח הקוד אום לטורף הנחתי לך מקום לגבות ממנו מסין לאחר זה אחר זה הרי הלוקח נכנס תחת הבעלים ברא שלקח ערית באחרון אבל לקח ובורית באחרונה

כולן גובין מן הבורית שהרי אומר לטורף כשיבא לגבות מן השרה שלקח תחלה הרי הנחתי לך מקום לגבות ממנו ולמה אינו אומר לו הטרורף כך אם לקח ערית באחרונה ותגבה האשה ובעל חוב מן הערית שלקח באחרונה שזו תקנה היא ללוקח והרי אומר לוקח להן אי אפשי בתקנה זו לא כל אחד מסם יגבה מן הראוי לו מסין לאחר זה אחר זה וימסר לו ערית באחרון וחור הלוקח ומכר וטרו ובינוני ושיר ערית לפניו כלן גובין מן הערית שהרי אין לו במה ירחה אותם מכר ערית והניח בינונית ובורית הנוקין טורפין מן הערית שביר לוקח השני ובעל חוב וכתובת אשה גובין מבינונית ובורית ששיר לפניו מי שלוח מאחר ואחר כך מסר הלוח נכסיו לשנים וכתב בעל חוב ללוקח שני דין ורברים אין לי עסק וקנו מיר אינו יסל לטורף מלוקח ראשון שהרי אום לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו אצל בעל חובך מן הנכסו שקנן לוקח שני אחרי ואתה הפסדת על עצמך שהרי סלקת עצמך מהן והוא הדין לאשה בכתובתה אם כתבה לשני אברה כתובתה ואינה יכולה לטרוף אבל אם כתבו לראשון טורפין מן השני מסר הלוח שרה ללוקח ומסרה לוקח ראשון ללוקח שני וכתב המלוה ללוקח ראשון דין ורברים אין לי עכך וקנו מיר הרי בעל חוב טורף מלוקח שני אתה השרה ולוקח ראשון טורף אתה מבעל חוב שהרי כתב לו ולוקח שני טורף אותה מלוקח ראשון שהרי הוא מסרה לו ובעל חוב חור וטורף משני וחורין הלילה עד שיעש פסדה ביניהן וכן האשה בכתובתה

פרק עשרים

מי שיש לו חובות הרבה כל שקדם חובו גובה תחלה בין מן הלוח עצמו בין מן הלוקחות ואם קדם האחרון וגבה מוציאין מירו שכל שקדם חובו וכן ברא בקרקעות שהיו לו בעת שלוח אבל הקרקעו שקנה אחר שלוח מבעלי חובו הרב אעפ שכתב לכל אחד מהן מה שאני עתיד לקנו משעבר לך אין בהן דין קדימה לא כלל שוין וכל שקדם וגבה וכה אעפ שהיא אחרון לוח וכתב לו שאני עתיד לקנות משעבר לך ואחר כך קנה שרה וחור ולה מאחד הרי השרה משעבר לראשון והוא קודם לגבות וכן אפי היו כאה אין דין קדימה במטלטלין אלא כל שקדם וגבה מהן וכה אעפ שהוא אחרון קדם אחר כשאר אדם ותפס מן המטלטלין של זה כרי לזכות לאחר מבעלי חובות לא וכה שכל התופס לבע חוב בכקו שיש עליו חוב לאחוריו לא קנה אבל אין עליו חוב לאחוריו קנה לו וכן אם אמר לו הלוח וכה בתפץ זה לפני או תן זה מנה לפלו וכה לו ואין אחר מבעלי חובות יסלין לגבות מאלו המטלטלין שכבר וכה בהן אחר שטרות שזמן סלן יום אחד או שעה אחת במקום שסתבין שעות כל שקדם מהן וגבה בין קרקע בין מטלטלין וכה באו סלן בירוד לגבות וכן בעלי חובות שכל אחד מהן קודם לזמן הכר שבאו לגבות מן המטלטלין שהרי אין בהן דין קדימה או שכמו לגבות בקרקע שקנה תלוח לאחר שלוח מן האחרון שכן ואין

בנכסים כרי שיגבה כל אחד מהן את חובו מתלוקין ביניהן כיצר חולקין אם כשיתחלק המסון הנמצא על מנינם יגיע לפחות שבהן כשעור חובו חורין הנשארים מבעלי חובות וחולקין היתר ביניהן כדרך הזאת כיצר היו שלשה חובות של זה מנה ושל זה מאתים ושל זה שלש מאות אם היה כל הנמצא שם שלש מאות נוטלין מאה מאה וכן אם נמצא שם פחות משלש מאות חולקין בשוה נמצא שם יתר על שלש מאות חולקין שלש מאות בשוה ויסתלק בעל המאה ושאר המסון חולקין אותו השני על אותה הדרך כיצר נמצאו שם ה מאות או פחות חולקין שלש מאות בשוה ויסתלק האחר וחורין וחולקין המאתים או הפחות בשוה ויסתלק השני נמצא שם שלש מאות חולקין שלש מאות בשוה ויסתלק בעל המנה וחורין וחולקין המאתים בין השנים בשוה ויסתלק בעל המאתי ונתנן המאה הנשארי לבעל השלש מאות ונמצא בירו שלש מאות בלבד ועל דרך זו חולקין אפי זה מאה כשיבאו לגבות כאחד ויש מן הגאונים שהורה שהולקין לפי ממונם ראובן ושמעון לכל אחד משניהם שטר חוב על לוי ראובן שטר בחמשה בניסן ושמעון שטר בניסן סתם והרי יש ללוי שרה שאני כרי חוב של שניה מורדין לתוכה ראובן שמה שטר של שמעון בסוף ניסן היה וכן אין שמעון יכול לטרוף מאייר ואילך שהרי הלוקח אום לו שמה באחד בניסן הוא זמט של שטרך והרי שרה בת חורי שתגב אותה ויבא ראובן שהוא אחר ומכר והא שיש לו לטרוף ממנו לפיכך אם כתבו הרשאה זה לזה טורפין מאייר ואילך מכל צד והוא הדין מדאם ושמעון שמכר להן לוי שרה אחד בשני שטרות שטר של זה בחמשה בניסן ושטר של זה בניסן סתם

פרק אחד ועשרים

בעל חוב גובה את השבח שהשביח הלוקח בין שהשביח מחמת הוצאה בין ששכחו נכסים מאהן אלא שאם שכחו מאהן טורף כל השבח ואם השביחו מחמת הוצאה גבה חצי השבח כיצר ראובן שהיה לו חוב על שמעון מאתים ומסר שמעון ללוי שרה במנה וחוציא עליה לוי הוצאות והשביחה והרי היא שרה מאתים כשיבא ראובן לטרוף מלוי טורף ממנה במאה וחמשי של חצי השבח ואם השביחה מחמת עצמה כגון שהוקרה ברמים או עלו בה אילנו גבה את כולה וחור הלוקח וגובה את הקצן מנכסי שמעון אף מן המשועבדין שמכר או נתן מאחד זמן שמכר בו ללוי אבל השבח שטרף ממנו בעל חוב בין בחציו בין בכולו אין לוי גבוה אלא מנכסים בני חורי של שמעון שתק עלם היא שלא יגבה השבח ולא הפרות שאכל הגולן ולא מוזן האשה והבטת מנכסים משועבדין שאו רברים שאין להן קצבה ומקולי כתובה שלא תטרוף אותה מן השבח כתובתה ולמה יטרוף בעל חוב חצי השבח בלד הבאה מחמת הוצאה עצמה לפי שהשבח בא לאחר שלוח מראובן ולאחר שמסר ללוי ונמצא ראובן ולוי כשני בעלי חובות לשמעון והשבח בנכסי שבאו לו אחר שלוח משניהן שהן חולקין כאחד כמו שבארנו לפיכך ראובן שלוח משמעון מנה וכתב לו שאני עתיד לקנות וחור ולה מלוי מאתים וכתב לו שאני עתיד לקנות וקנה אחרי כך שרה ומכרה ליהודה במאה וחמשים והשביחה יחודה בהוצאתו והרי הוא שרה שלש מאות טורף שמעון ולוי חקן וחולקין אותו בשוה ונמצא ביד זה חמשה ושבעים וביד זה חמשה ושבעים וחורין שמעון ולוי יחודו שלשת חולקין במאה וחמשים של שכח על הדרך שפרשנו נמצא שמעון טורף מנה שלו משרה זו ולוי טורף מאה ושלושים ושבעה ומכרה ליהודה נטל מן השבח שנים וששים ומתנה וכה חן חולקין אפילו חן מאה כל הפרדות שאכל הלוקח אין נטרפין ממנו אבל הפרדות המחוברות לקרקע אעפ שהיון פריהן לקרקע כענב ששעש לחכמי חרי בעל חוב גובה מהן כמו שכתב מן השבח

חוששין לדבריו שחוקה היא שאין הערי חותמין על השטר
לא אם כן מכירין אלו הנזכרים בו וכן חוקה
שאין חותמין על השטר לא אם כן נודע להם בודאי שאו
שהעירו על עצמן גדולי ואין הערי חותמין על השטר לא אם
כן יודעים לחתום עדים שאין יודעין לחתום וקדעו לחן
נייר חלקות תמו על הרושם מכין אותו מכת מרדו והשטר
פסול ראש בך שהיה יודע ענין השטר וקרא השטר
לפניו הסופר שלו היאיל והוא מאמין אותו ואימתו עליו
הרי זה חותם על השטר אעפ"י שלא קדאהו הוא בעצמו ואין
שאר העם רשאין לעשות כן עד שיקרא העד השטר מלה
מלה שנים שהיו בעיר שם כל אחר מהן יוסף בן
שמעון אינן יכולין להוצי' שטר חוב זה על זה ולא אחר יכול
להוצי' עליהן שטר חוב לא אם כן באו עירי השטר בעצמן
ואמר והו השטר שהערנו עליו וזהו שהערנו לו בהלואה
וכן אין מגרשין נשותיהן לא זה בפני זה וכן אם
נמצ' לאחד בין שטרותיו שובר ששטרו של יוסף בן שמעון
פרוע שטרות שניהן שעליו פרועין וכיצ' יעשו או ששמותיה
שיון ושמו אביהן שוין ישלשו היו שבות אבות אבותיהן
שיון יכתבו סימניהן היו רומי זה לזה בצורתן יכתבו יחוסן
היו שניהם לויים שניהם כהנים יכתבו דורות הוציא
עליו שט' שכתו בו אני פלני בן פלו לויתי ממך מנה אעפ"י
שאין בו שם המלוה כל מי שיצא שטר זה מתחת ידו גובה
בו ואינו יכול לרחותו ולומר של אחר הוא ונפל וכן
שני יוסף בן שמעון הדין בעיר אחת שהוציא אחר מהן
שטר חוב על אחר מבני העיר אינו יכול לרחותו ולומר לו
לפלני שהוא כשמך אני חייב וממנו נפל השטר לא הרי זה
שיצא מתחת ידו גובה ואין חוששין לפילה שנים
שהוציאו כל אחר משניהם שטר חוב על חבירו אין האחר
יכול לומר לראשון או הייתי חייב לך היאך אתה לזה ממני
לא זה גובה חובו וזה גובה חובו היה זה במאה וזה
במאה ויש לזה ערית ולזה ערית או לזה בינונית ולזה
בינונית לזה זבורית ולזה זבורית אין נוקקין להן לא כל
אחר ואחר עומר בשלו היה לזה ערית ובינוני ולזה זבורי
זה גובה מן הבינונית וזה גובה מן הזבורית הוציא
שטר חוב על חבירו והלה מוציא שטר לו השרה אם
היה במקום שניתן חלוקת המעו ואחר כך כותב לו המוסר
את השטר הרי שטר חובו של זה בטל שהרי אומר לו או
הייתי חייב לך היה לך לפרוע חובך אבל במקום שניתבין
ואחר כך נותנו הרי שטר החוב קיים שהרי זה אום סכרתי
לך את השרה כרי שהיה לך נכסי ידועי שאגבה מהן חוב
שלי

פרק חמשה ועשרים

המלוה את חברו ואחר שהלוה אום לו אחר אני ערב או
שתבע את הלו כרי ואום לו אחר הנח ואני ערב או שהיה
חונק את חברו בשוק ליתן לו ואמר לו הנח ואני ערב אין
הערב חייב כלום ואפי' אמר אני ערב בפני בך אבל אם
קנו מירו שהוא ערב ממון זה כל או הפני בין בפני בך בין
בינו לבין המלוה נשתעבר אמר לו בשעת מתן
מעות הלוהו ואני ערב נשתעבר הערב ואינו צרו קנין וכן
אם בך עשו אותו ערב נשתעבר אעפ"י שלא קנו מירו כגון
שהיו בך רוצין לגבו מן הלו ואמ' להם הניחוהו ואני ערב
לס' הואיל ויש לו הנאה שהאמינוהו בך כאותה הנייה
שעבר עצמו המלוה את חברו על ידי ערב אעפ"י
שהערב משתעבר למלוה לא יתבע את הערב תחלה אלא
יתבע את המלוה תחלה אם לא נתן לו חוור אצל הערב
ונפרע מצנו ברא בשאין נכסים ללוה אלא אם יש נכסים
ללוה לא יפרע מן הערב כלל לא מן הלוה
היה הלוה אלם ואין בך יכולין להוציא מירו אי' שלא בא
לדין הרי זה נפרע מן הערב תחלה ואחר כך יעשה הערב
דין עם הלוה אם יוכל להוציא מירו יוציא או ישמתו
בך עד שיתן לו התנה הכלוה על הערב ואמר לו על מנת
שאמר ממי שארצה או שחיה קבלן הרי זה יתבע את הער'
זה או את הקבלן תחלה ויפרע מהן אעפ"י שיש נכסים

ללוה אי זהו ערב ואי זהו קבלן אמר לו תן לי ואני
נותן לך זהו קבלן שיש למלוה להפרע ממנו תחלה אעפ"י
שלא פירש ולא אמר על מנת שאפרע ממי שארצה
אבל אם אמר לו הלוהו ואני ערב הלוהו ואמר פורע הלוהו
ואני חייב הלוהו ואני נותן הלוהו ואני קבלן תן לו ואני
ערב טלן לשון ערבנות הן ואינו תובעו תחלה ולא נפרע
ממנו במקום שיש נכסים ללוה עד שיפרש ויאמר ממי
שארצה אפרע ערב של כתובה אעפ"י שקנו מירו
פטר מלשלם שהרי מצוה עשה ולא חסר ממון ואם היה
האב ערב לכתובת בנו וקנו מירו חייב וקבלן של כתובה
חייב ראובן שמכר לשמעון שדה וביא לו וקבל
אחריות עליו לא נשתעבר לוי שזו אסמכתא היא ואם קנו
מירו שהוא ערב לשלם רמי סכר זה שכל עת שרצה
שיתבענו לשמעון הרי זה חייב וכוה הורו רבותי
וכן הערב או הקבלן שחייבו עצמן על תנאי אעפ"י שקנו
מירו לא נשתעבר מפני שהוא אסמכתא כיצד כגון שאמר
לו תן לי ואני אתן לך אם יהיה כך וכך אם לא יהיה שכל
התולה שעבור שאיך חייב לו באם יהיה ואם לא יהיה לא
גמר והקנה קנין שלם ולפי לא נשתעבר שנים שלוו
בשטר אחר או שלקחו מקח אחר וכן השותפין שלווה אחר
מהן או לקח בשותפות הרי הן ערבאין זה לזה אעפ"י שלא
פירש שנים שעברו לאחר כשיבא המלוה ליפרע
מן הערב יפרע מאי זה מהן שירצ' ואם לא היה לאחר כרי
החוב חוור ותובע השני בשאר החוב ואחר שערב לשנים
כשיפרע למלוה יודיעו על חוב אי זה משניהם פורע כרי
שיחזור עליו האומר לחברו ערוב זה לפלני ואני ערב לך
הרי זה כמי שאמר לו הלוהו ואני ערב וכשם שנשתעבר
הערב למלוה כך נשתעבר ערב לערב ראשון ודין הערב
עם המלוה כדין ערב ראשון עם השני דין אחר הוא
מי שלא פירש קצב הרבר שערב כגון שאמר לו כל מה
שתתן תן לו ואני ערב או מכור לו ואני ערב או הלוהו ואני
ערב יש מן הנאונים שהורה אפי' סכר לו בעשרת אלפים
או הלוה מאה אף נשתעבר הערב בכל

ויראה לי שאין זה הערב חייב כלום
שכיון שאינו יודע הרבר ששעבר עצמו בו לא סמכה דעתו
ולא שעבר עצמו ורברים של טעם הוא למבין מי שאם
לחברו הלוהו ואני ערב לגופו של לזה זה לא ערב לעצמו
של ממון לא כל זמן שתרצה אביאנו לך וכן אם אמר לו
אחר שהלוהו ותבעו הניחהו וכל זמן שתבענו אביאנו
לך וקנו מירו על זה אם לא יביא זה הלוה יש מן הנאונים
שהורה שהוא חייב לשלם ויש מי שהורה שאפילו התנה
ואמר אם לא אביאנו או שמת או שברח אהיה חייב לשלם
הרי זו אסמכתא ולא נשתעבר ולזה דעתי נוטה

פרק ששה ועשרים

המלוה את חברו בשטר ואחר שהעירו העדים בשטר בא
ערב וערב את הלוה אעפ"י שקנו מירו ונשתעבר לשלם כמו
שבארנו כשיבא המלוה להפרע מנכסי הערב הוה אינו
שורף מנכסים משועבדים היה הערב בגופו של
שטר קדם חתימת העדי' אם כתבו לפלני ערב שהרי אינו
מעורב עם הלוה במלוה אינו גובה ממנו מן המשועבדים
אבל אם כתוב בשטר פלני לזה מפלני כך וכך ופלני יערב
שהרי ערבו לזה עם הערב בשט' וקנו מירו של ערב ואחר
כך חתמו עדים בשט' הרי זה נפרע מנכסי ערב המשועבדי'
מלוה שתבע את הלוה ולא מצא לו נכסים
אינו יכול להפרע מן הערב עד אחר שלשים יום מיום
שנתחייב הערב לשלם לא יהיה כח זה פחות מן הלוה
עצמו כזה הורו המורים ואם התנה עמו הכל לפי התנאי
מלוה שבא לתבוע את הלוה ולא מצא לו
נכסיו אינו יכול לרחותו ולומר לו לך אבל הקבלן שהרי יש
לך לתבעו אותו תחלה לא תובע כל מי שרצה תחלה ואם
נשא הקבלן המעות מיר המלוה אין למלוה ביר הלוה כלום
היה הלוה במדינה אחרת שאינו יכול להודיעו ולא לילך

מתנה ונשאת בעל בנכסי אשתו כלוקח הוא ולא מחויר
ולא מחוירין לו

פרק שלשה ועשרים

שטר חוב המוקדמים פסולין שהרי טורף בהן לקוחו שלא כדון ולפיכך קנסו אותו חכמים ולא יגבה בשטר מוקדם לא מבני חורי גזרה שמא יטרוף בו מזמן ראשון שהקדימו שטרי חוב המאוחרין כשרין שהרי הורע כמו של בעל השטר שאינו טורף אלא מזמן השטר ואעפ"י שלא כתבו בו שהו מאוחר הרי זה כשר שטר שכתבוהו בו ביום ונחת בלילה הסמוך לו פסול מפני שהוא מוקדם ואם היו עסקים בענין עד שגכנס הלילה וחתמוהו אעפ"י שקט ממנו בלילה כשר שטר שומנו כתוב בשבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר הוא וכשר ואין חוששין שמא מוקדם הוא ובאחר בשבת או ביום בתשרי נכתב לא מעמידין השטר על חוקתו שהדבר ידוע הוא שאין סתבין בשבת ולפיכך אחרוהו כותבין שטר ללוח אעפ"י שאין המלוה עמו ואין סתבין למלוה עד שיהיה לוח עמו ביום בשטר שיש בו קנין שהדי משעה שקנו מירו נשתעברו נכסיו

אבל שטר שאין בו קנין אין כותבין אפילו ללוח עד שיהיה מלוה עמו ויתן השטר ביד המלוה בפנינו שמא יכתו עתה ללות ממנו בניסן ולא ילוה ממנו עד תשרי ונמצא המלוה טורף בשטר זה מניסן שלא כדון שלא הגיע לידו עד תשרי עדי שקנו מיר הלוח או המוכ וכיוצא בהן ונתאחרה כתיבת השטר זמן מרובה אם ידעו יום שקנו ממנו בו סתבין בשטר זמן הקנין ואעפ"י שאינו זמן חתימתו ואין צריכין לומר ונתאחרה כתיבת ידיו עד יום פלני ואם לא ידעו יום שקנו בו כותבין זמנו של שטר משעת כתיבתו וכן מי שגמסר להן הערות במדין אחת וכתבו העדי במדין אחר אין מוכרין בשטר מקום שגמסרה בו הערות אלא מקום שכתבו בו חתימת ידן שטרי מקו ומסר שלא נכתבו בו זמן אפי' המאוחרין פסולין שהרי אפשר לטרוף בהן שלא כדון כיצד כגון שחזר המוכ וקנה השרה מיר הלוקח קודם שיגיע זמן השטר ויוציא הלה השטר המאוחר ויאם חזרתו ולקחתה פעם שניה במד' ונמצא טורף שלא כדון ולמה לא נחוש כן לשטר חוב המאוחר שמא

יפרענו קודם שיגיע זמנו ויכתו שובר ויחזור ויוציא השטר המאוחר ויטרוף בו שלא כדון לפי שכל הכותב שטר מאוחר תקנתו שיכתוב השובר סתם שכל זמן שיצא השטר ישבור אותו זה השובר ואם לא עשה כן וכתב השובר בזמן הפרעון הוא הפסיד על עצמו מי שמכר שדהו באונס ומסר מודעה או שקדם ומסר או נתן לאחר קודם שימסר לאנס הרי המעות של אנס אצל המוכר כמלוה על פה ואינו טורף בשטר מסר שבירו כלום מפני שאין דין שטר זה שיכתוב ולא נכתב אלא מפני האונס וכן כל כיוצא בזה אפשר לטרוף שיטרוף בלא שטר לא בעדות על פה כיצד כגון שיש לו עדות סו גזולה מאביו הרי יש לו להוצי' בעדי א' ואין כאן שטר וכן אם העיד לו שיגמר הדין לאביו לטרוף מנכסי פלני בכך וכך מזמן פלו ומת אביו ועדין לא טרף הרי הבן טורף בעדות זו לפיכך אין סתבין שני שטרות מסר על שדה אחת שמא יעשה הלוקח קנוניא עם בעל חוב ויטרוף שלא כדון כיצד יבא זה ויטרוף שדה זו בעדות שהעידו לו מחמת אביו ויחזור הלוקח ויטרוף בשטר המסר שבירו מן הלוקחו שלקחו אחריו ויקרע שטר המסר שבירו ויחזור בקנוניא ויעמוד בשדה שנטרפה ממנו ויבא הוא שטרפה בעצמה ויטרוף אותה פעם אחרת בעדות עריו ויוציא הלה שטר המסר השני ויטרוף בו לקוחות אחרים שלא כדון אם כן מי שאבד לו שטר המסר ועדין קיימין כיצד יעשה וכתב שטר שני ויאמרו בו שטר זה אין טבין בו לא מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין ולא כתבוננו לא להעמיד שדה זו ביד פלני הלוקח ס' שלא יוציא מיר המסר ולא יורשו כשטרי החובות אינו ק' אעפ"י

שעריו קיימין וקנו מירו וחזר בשעתו ואם שטר שכתבתם לו עתה אבד או נשרף אין כותבין לו שטר שני שמא פרעו או מחלו ואפי' היה החוב לזמן ואינו גובה בעדי אלו כלום אלא אם הלוח אומר לא הו' רבדי מעולם שוה החזק כפח מי שכלה שטר חובו וחרו בעדותו כמו שיתבאר

מי שכלה שטר חובו וחרו הוא הולך להחזק מעמיד עליו עדים ובא לבד וחס עושין לו קיום אבל עידי השטר עצמן אין כותבין לו שטר אחר אעפ"י שנמחק בפניהם אבל באין לבד ובר עושין לו קיום כיצד מקיימין שטר זה כותבין שטר אחר ואומר אנו בר' פלני פלני ופלני הוציא פלני בן פלני שטר נמחק לפנינו וזמנו ביום פלני ופלני ופלני עריו וגם כתבו וחוקקנו לעדותן של עדי ונמצאת מכוונת גובה בשטר זה שכתבו לו ואין צריך קיום אחר ואם לא כתבו כן צריך להביא ראיה על העדים הראשונים עד שתתקיים עדותן שטר חוב שנתקדע כשר נמחק או נתשטט אם רשמו נכר כשר נקדע קדע בר' הרי זה פסול אי וחו קדע בר' שני וערב מי שפרע מקצת חובו אם רצה מחליף וכותבין לו בר' שטר אחר בשטר החוב מזמן ראשון אבל לא עידי השטר ואם רצה יכתוב השובר

פרק ארבעה ועשרים

כבר ביארנו ששטר חוב שיש בו קנין כותבין אותו לוח אעפ"י שאין המלוה עמו וכן כותבין שטר למוכר אעפ"י שאין הלוקח עמו ושובר לאשה אעפ"י שאי בעלה עמה וגט לאיס אעפ"י שאין אשתו עמו אבל אין כותבין שטרי ארוסין ונשואין ושטרי אריסות וקבלנות ושטר ברית הדיונין או שטר טענת בעלי דינין וכל מעשה בר' לא כרעת שניה וכל השטרות הא' צריכין להוהר בתקוין כשאר השטרות ומי נתן שטר הסופר בשטרי הלואה נתן שטר הלוח ובשטרי מקח וממסר הלוקח נתן שטר והאשה נותנת שטר הנש וחתן נתן שטר הארוסין או הנשואין והמקבל וכן הארים או השכיר נתן שטר השטר אבל שטר ברית הדיונין או טענות בעלי דינין שניהם נתנין שטר אחד השטרות הנכתבין לאחד שלא בפני חברו ואחר השטרות שאין כותבין אותן לא כרעת שניהם ושניהם עומדין כן שטר שכותבין למלוה או ללוקח כלן צריכין שהיו העדים מכירין השמו שבשטר שוה הוא פלני בן פלני וזהו פלני בן פלני שמא יבאו שנים ויעשו קנוניא וישנו שמותיהן בשם אחרים ויורו זה לזה פל מי שהחזיק שמו בעדי שלשים יום אין חוששין לו שמא שם אחר יש לו והוא שם כדי לרמות ולעשות קנוניא שאם אתה אומר כן אין לרבי סוף לפיכך מי שלא החזיק שמו בעדי שלשים יום ובא ואם כתבו עליו שטר שאני חייב לפלני או לזה כך וכך דינרין אין כותבין לו עד שיביא ראיה שוה שמו או יחזק כל שטר שיצא לפניו וישען הלוח ויאם אינו חייב כלום שמא רמא אחר העלה שמו בשמי וחזרה לוח או שאמר לא לוח אני חייב כלום לא לאחד זה רמא וזה העלה שמו בשם אחר חובי מאחר שלא החזיק שם שנים ששמותיהן שוין

על המחק והשטר על הנייר כשר וכותבין כן בין ער לער כרי שלא יזייף שטר הבא על המחק ועדיו על הנייר פסול ואפי' כתבו הערי אנחנו ערי חתמנו על הנייר והשט על המחק מפני שהוא מוחק אותו פעם שניה וכותב כל מה שירצה וכיון שכולו נמחק שני פעמים אינו נכר שאלו היה בו מקום הנמחק פעם אחת ומקום הנמחק שתי פעמים היה נכר ומתקון השטרות להתבונן בו ואין זוינין שלו שלא יהו רחוקין בין התיבות שמא זייף והוסיף וז' ולא יהיו מרוחקין שמא מחק את אחת כגון הא או חית והניח רגלה האחת מקום ואו וכל כיוצא בזה מרקרקין בו בכל לשון ובכל כתב משלש ועד עשר אין כותבין בסוף שמה שמא יזייף ויחזיר השלש לשלשים והעשר עשרים ואם נודמן לו בסו שמה מחזו הרבור בגופו של שטר פעמי רבו ער שיבא באמצע השמה שטר שכתבו מלמעלה מנה ומלמטה מאתים מלמעלה מאתי וצלמט מנה הכל הולך אחר התחתון ולמה אין הולכין אחר הפחות שבשניהם לפי שאין האחר תלוי בחברו שאם היה כתוב בו מאה שהן מאתים או מאתים בשחן ק היה טטל ק אבל שני דברים שאין האחרון תלוי בראשון הולך אחר אחרון היה בו מלמעלה שם ומלמט שם קרוב לו הכל אחר התחתון אם כן למה כותבין את העליון שמא תמחק את אחת מן התחתון וילמד מן העליון כגון שהיה בעליון חנגי או ענני ובתחתון חנן או ענן כירוע שהוא השם העליון אבל לא ילמד תחתון מעליון שתי אותיות כתוב בו מלמעלה ספל ומלמטה קפל הכל הולך אחר התחתון שהקפל פחות מן הספל כתוב בו מלמעלה קפל ומלמטה ספל חוששין שמא זכב הסיר רגל הקוף ונעשת סמך ואינו גובה לא כמרת קפל הקטנה וכן כל כיוצא בזה שיר בעל השטר על התחתונה מעשה בשטר שהיה כתוב בו שש מאות וזו אחר והרי הרבר ספק אם שש מאו זו וזו אחר או שש מאו אסתירא וזו אמרו חכמים ישול שש מאות אסתירא וזו שיר בעל השטר על התחתונה אם כן למה לא נאמר שש מאות פרוטה וזו לפי שהפרושות כולל אותן הסופר וזין ואחר כך כותבין וכן כל כיוצא בזה בכל זמן וככל מקו לפי דרכם הירוע על פי עושין שטר שכתוב בו אסתירא מאה מעי אל שכתוב

בו מאה מעי אסתירא הלך אחר פחות שבליטנות ואינו נוטל לא מאה אסתירות שיר בעל השטר על התחתונה מפני שהוא המוציא מחברו ואינו מוציא לא ברבר שאין בו ספק לפיכך כל שטר שיש בו משמע שתי לשונות שמא כך או שמא כך אינו נוטל לא הפחות שבשתיהן ואם תפס בעליונה אין מוציאין מידו לא בראיה ברורה כתב בו משבע זהב אין פחות מדינר זהב זהב דינרין או דינרין זהב אין פחו משה שני דינרין שלהב זהב ברנרין אין פחו משה שני דינרין שלסוף מן הזהב וכן כל כיוצא בזה

הלכות טוען ונטען

מצוה עשה אחת היא והיא רין טוען ומורה או כופר ובאור מצוה זו בפרקים או

פרק ראשון

הטוען את חברו במטלטלי והורה לו במקצת הרי זה משלם מה שהורה בו ונטבע על השאר מן התורה שנא אשר יאמ כי הוא זה וכן אם כפר בכל ואומר לא היו דברים מעולם ועד אחר מעיד הרי נשבע מן התורה ומפי השמועה למרו שכל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחר מחייבו שבועה וכן למרו מפי השמועה שער אחד לכל עון ולכל חטאת אינו קם אבל קם הוא לשבועה אין לך מחוייב שבועה מן התורה חוץ משלשה מי שהורה במקצת המטלטלין ומי שחייבו ער אחד והשומר שחרי נאמר בשומר שבועת ה תחיה בין שניהם וכבר בארנו שבועת השומרין בחלמת שכירות וכל אחר משלשה נשבע ונפטר מלשלם אבל כל הנשבעין ונטולין כגון שמר ונחבל ופוג את שטרן וכיוצ בו וכן כל הנשבעין בשענת ספק כגון השותפין והאריסין

טלן נשבעין בתקנת חכמים וכל או השבועות אעפ שהן מדברי סופרים הרי הן כעין של תורה בנקיטת חפץ הטוען מטלטלין על חברו וכפר בכל ואם לא היו דברי מעול או שהורה במקצ' ונתנו מיד ואם אין לך בירי לא זה והלך או שאם אמת שהיה לך אצלי אבל מחלת לי או נתת לי או מכרת לי או החזרת לי לך או שטענו חטים והורה לו בשעורים בכל או פטור משבועת התורה אבל חכמי התלמוד תקנו שיטבע הנתבע בכל או שבועת הסת ויפטר ואינה כעו של תורה לפי שאין בהן נקיט חפץ וכבר בארנו דרך שבועה שלתור ודרך שבע הסת בהלכו שבע כל מי שנתחייב שבועה מן התורה הרי זה נשבע ונפטר ואם לא רצה להשבע יורדי לנכסיו וגובין מהן כל מה שתבע חברו עליו שהרי התובע אדם לו אינו זו סדין תורה או השבע או תן לי ויש לו להחרים על מי שטען עלי רב שאינו כן ונתן אבל מי שנתחייב שבועה מדבריהן אם היה מן הנשבעין ונטולין אינו יכול לחפור את השבועה שהרי הנתבע אומר לו השבע וטול כמו שתקנו לך ואם לא רצה להשב ילך לו והורו רבותי שאם אדם התובע אינו רוצ בתקן זו שתקנו לי חכמים אלא הריני כשאר כל התובעים הרי זה כשביע את הנתבע הסת ואם רצה להפכה

על התובע מחייבין את התובע להשבע או ילך לו היה מחוייב שבועה מדבריה מן הנשבעין ונפטרין כגון הנשבעין על טענת ספק או מן הנשבעין הסת ולא רצה להשבע משמתין אותו שלשי יום אם לא בא ולא תבע נדונו כלקין אותו מכת מדרות ומל מי שחלה עליו שמתא שלשים יום מכין אותו מכת מדרות ואחר כך מתירין נדונו ואין יורדין לנכסיו לפי שאינו מחוייב שבועה מן התורה כל המהוייב שבועת הסת אם רצה להפוך השבועה על התובע הרי התובע נשבע הסת ונטול מחברו

ואין לך מי שנשבע ונטול מחברו אלא זה שנהפכה עליו שבועת הסת ואין לך שבועה שתהפך לא שבועת הסת בלבר אבל שבועה של תורה או של דבריהן שהיא כעין של תורה אין הופכין שבועתן אין משביעין שבועת הסת לא על טענת ודאי אבל על טענת ספק פטור כיצר כמרום לי שיש לי אצלך מנה או שאם מנה הלוייתי וכמרום לי שלא פרעתיני אמר לי אבא שיש לי אצלך מנה או צוה לי בפני עדים שיש לי אצלך מנה דינר פלני נגנב מביתי ולא היה שם אלא אתה קרוב בעיני שאתה נגבתו וחשבתי מעות ומצאתי חסר שמא אתה הטעיתני בחשבון והנתבע אומר אין לך בירי כלום הרי זה פטור אף משבועת הסת וכן כל כיוצא בזה

כור חטים יש לי בירך בוראי והנתבע אום איני יודע שמא יש לך הרי הנתבע ישבע שבועת הסת שאינו יודע ונפטר לפי שלא חייב עצמו בוראי וכן כל כיוצא בזה כור חטים יש לי בירך בוראי והנתב אום איני יודע אם חטים הוא או שעורים הרי זה נשבע הסת שאינו יודע ומשלם שעוריו וכן כל כיוצא בזה מנה יש לי בירך בוראי והנתבע אום כן היה לך בירי אבל איני יוד אם החזרת לי לך או עדי לא החזרת לי לך חייב לשלם ולא ישב התוב כלל אפי שבוע הסת מפני שהוא יודע בוראי שהוא חייב והרי זה טוען אותו טענת וראי ונסתפק אם נפטר או לא נפטר וכן כל כיוצא בזה

אבל אם אין לו תובע והורה מעצמו ואם גולתיך או הלוייתי מנה אביך הפקיד אצלי כנה ואיני יודע אם החזרתיו או לא החזרתיו איני חייב לשלם ואם בא לצאת ירי שמים חייב לשלם מנה לי בירך אין לך בירי כלום השבע הסת ולך השבע אתה הסת וטול ואם התובע אינו רצה להשבע הרי הנתבע אומר לו השבע וטול או תלך בלא כלום ואין שם הפוך אחר ויש לו להחרי סתם על מי שהוא חייב לי ולא יתן לי הורו רבותי שכל מי שנתחייב שבועה של תורה בין של דבריהם אפילו חסת יש לו להחרי סתם קודם שיטבע על מי שיטען עליו דבר שאינו חייב בו כדי שישובו אותו בחנם ויענה הכשבי אמן ואחר כך ישבע ותקנה טובה היא לבעלי דינן כדי

אליו או שמת הלוה והניח יתומים קטנים שאין בד נוקקין
לנכסיהן הרי זה תובע את הערב תחלה שהרי אין הלוה
מצוי מלוה שתבע את הלוה ומצאו שהעני אינו
יכול להפרע מן הערב עד שישבע הלוה בתקנת אחרונים
שאין לו כלום שמא יעש קנוניא על נכסיו של ערב מי
שהיה ערב לחברו במלוה על פה ובא המלוה לתבוע את
הערב והרי הלוה במדינת הים אומר לו הערב הבא ראיה
שלא פרעך הלוה ואני אשלם לך ערב שקדם ונתן
לבעל חוב את חובו הרי זה חוזר וגובה מן הלוה כל מה
שפרע על ידו אעפ שהיתה מלוה על פה או בלא עדים
כלל ברא כשאמר לו הלוה בעת שנעשה
לו ערב ערבני ואשלם אבל אם עמד ברשות עצמו ונעשה
לו ערב או קבלן או שאם לו הלוה ערבני ולא הרשהו שיתן
זפרע החוב אין הלוה חייב לשלם לו כלום וכן הפרע
שטר חובו של חברו שלא מרעתו אפילו היה החוב על
המשכון אין הלוה חייב כלום ונוטל משכנו בחנם והרי
אבר זה הנותן את מעותיו שמא היה הלוה מפייס את
המלוה ומחל לו מת הלוה וקדם הערב ופרע החוב
קודם שיודע את היורשים אם נודע לנו שלא פרע הלוה
שטר חובו קודם שימות כגון שהורה בו קודם או שנדרוהו
ומת בגרוהו או שלא הגיע זמן המלוה להגבות הרי זה חוזר
וגובה מן היורשים כל מה שפרע היה המלוה גוי אין
היורשים חייבין לשלם שמא אביהן נתן ליד הערב כל הרוכב
שהיה עליו מפני שהגוי תובע את הערב תחלה ולפיכך פרע
זה מרעתו קודם שיודע היתומים אבל אם הודיעו שהגוי
תובע אותו והרי הוא נתן חייבין לשלם כל ערב
שבא ליטול מה שפרע בין שבא להיפרע מיורשי לוח בין
המלוה עצמו הרי זה צרי להביא ראיה שפרע ואין מציאת
שטר החוב שעליו ביד הערב ראיה שמא נפל השטר
מיד המלוה ולא פרע זה כלום האומר לחברו
ערבתי לי והוא אומ לא ערבתי או שאם הערב ללוה אתה
הרשיתי לערוב אותך וליתן והוא אומר מרעתך ערבת
או לא ערבת כלל או שאמר הערב פרעתי המלוה בפניך
והלה אומר לא פרעת או שאמר לו כן פרעת ונתתי לך מה
שפרעת או שאמר המלוה ערבת לי מאתים והוא אומ לא
ערבתי לא מנה בכלל לא הטענות וכיוצא בהן המוציא
מחברו עליו הראיה או ישבע הנתבע שבועת הסת או
שבועת התורה אם הודה במקצת כשאר כל טענת הממון
עבר או אשת איש שלוו או שערכו את אחרים ונתחייבו
לשלם כשישתחרר העבד ותתגרש האשה או תתאמן ישלמו
קטן שלוח חייב לשלם כשגדיל ואין כותבין עליו
שטר לא הרי היא מלוה על פה אעפ שקט מירו שאין כנין
מיד הקטן כלום קטן שערב את אחרים הורו הגאונים
שאין חייב לשלם כלום אף כשגדיל וזה שנתן את מעותיו
על פי הקטן אבר את מעותיו שאין לקטן רעת כדי לשעבר
עצמו ברבר שאינו חייב בו ולא בערבנות ולא בכל כיוצא
בזה ודין אמת הוא וכן ראוי לידון האשה שלוחה
בשטר ונשאת חייבת לשלם אחר שנשאת ואם היתה מלוה
על פה אינה משלמת עד שמתגרש או שתתאמן שרשות
בעל ברשות לוקח הוא כמו שבארנו בכמה מקומות ואם
היו אותן מעות ההלוא עצמן קיימין יחזירו אותן לכלה

פרק שבעה ועשרים

שטר שכתו בכל לשון ובכל כתב אם היה עשוי כתקון שטרי
ישראל שאינן יכולין להודיף ולא להוסיף ולא לגרוע והיו
ערוי ישראל ויודעין לקרות הרי הוא כשר וטבין בו מן
המשועבדין אבל כל השטרות שחותמין בהם הרי
אין פסולין חוץ משטרי מקח וממכר ושטרי חוב וחזק שיתן
המעות בפניהם ויסתבו בשטר לפניו מנה לפני לפני כן
וכך דמי הסכר או מעות החוב והוא שיהיו עשוק בערסו
שלחן אבל במקום קבוץ פליחין בלא קיום חשופט שלחן
לא יעילו כלום וכן צריך עירי ישראל שיעידו על
א' תנים שחן עירי השטר ועל זה חשופט שלחן שקיים

ערוטן שאינן יודעין בקבלנו שחד ואם חסרו שטר תנים
דבר מכל לא הרי הן כהרם וכן שטרי חוב והודאות
ומתנות ופשרות ומחילות שהן בערים שלהן אעפ שיש בהן
כל הדברים שמנינו הרי הן כהרסים והודו רבותי
שאפי שטר חוב שלהן שנתנו המעות בפניהם פסולין ולא
הכשירו לא שטר מקח וממכר שנתנו המעות בפניהם ואי
אני מודה בזה אם לא ידעו רייני ישראל לקרות שטר זה
הנעשה בערכאות של גוים נותנו לשני גוים זה שלא בפני
זה וקודין לו שנמצא כל אחר מהן כמסיה לפי תומו וגובה
בו מבני חורין אבל אין שורפו בו מפני שאין לו קול שהרי
לא ידעו הלקוחות כמה שנעשה בגוים שטר שעדין
גוים שמסרו הלוה ליד המלוה או המוכר ליד הלוקח בפני
שני ערים מישראל אעפ שאינו עשוי בערכאו של גוים ואין
בו כל הדברי שמנינו הרי זה גובה מבני חורין והוא שיהיו
הערים שמסרו בפניה יודעין לקרותו וקראותו כשמסרו
בפניה ויהיה כתקון שטר ישראל שאינו יכול להודיף ולא
להוסיף ולא לגרוע ולמה לא יגבה בו מן המשועבדין מפני
שאין לו קול תקון שטרי ישראל כל השטרות כלן
צריך שיחזור מענינו שלשטר בשטה אחרונה שאין
למדין משטה אחרונה שמא היו הערים מרוחקין מגופו של
שטר בכדי השטה ובא זה המזויף וכתב באותו הריוח
שטה זו עדים שהיו מרוחקין מן הכתב שני שטין פסול
פחות מכן כשר כיצר שתי שטין שאמר בכתב יד עדים
ולא בכתב יד סופר שכל המזויף אינו הולך אחר הסופר
לא אחר העדים ושתי שטין א הן ואוירן כגון למר על כף
היו העדים מרוחקין מן הכתב יתר על שתי שטין והיה
הריוח שבין הכתב והעדים מלא בערים פסולין או קרובי
הרי זה כשר שהרי אינו יסל להודיף ואם מלאהו בשריטו
של דיו פסול שמא הערו על השריטות חתמו ולא על גופו
היה השטר כלו עם ערו בשטה אחת הרי זה כשר היה
השטר בשטה זו והעדים בשטה שניה פסול שמא לא הערו
היו מרוחקין מן השטר כשר שטה אחת וחתך כל השטר
וכתב זה השטר באות השטה ונמצאו כל או הערו חתום
עליה וכן אם היה השטר ושני עדים בשטה אחת ושני
עדים אחרים בשטה שניה ואם אני נתמנת לרבות הערו
אין מקיימין שטר זה מערי של מטה בשט שניה לא מערי
של מעלה שמא בשטה שהיתה בין העדים של מטה ובין
השטר שחתך כתב שטר זה ושני ערוי קיום בד צריך
שיהיה סמוך לכתב יד עדים או סמוך לצד השטר או
מאחוריו כנגד הכתב ואם היה בין הקיום והשטר ריוח
שטה אחת פסול שמא יחתוך השט שנתקין וזויף באותה
שטה שטר ושני ערוי ונמצא הקיום על שטר מזויף
הרחיק את הקיום מן השטר יתר על שני שטין ומלא כל
הריוח שריטות דיו כשר שהרי אינו יכול לזייף ואין חששו
לכר שיקיימו קיום על השריטות לא על גופו של שטר
כל המחוקן סלן צריך שיכתוב קיומיהן בסוף השטר ויאם
אות פלני או מלה פלנית או שטה פלנית על מחק או תלויה
והכל קים ואם היה המחק במקום שריר וקיס ובשעו שריר
וקיס אעפ שחד וקיימו פסול שמא מחקו וכתב רבר שזויף
וחד וקיימו בדיוח שבין הכתב והעדים שטר הבא
הוא וערוי על המחק כשר ואם תאמר מחק וחוזר ומחק
אינו רומה מי שנמחק פעם אחת לנמחק שני פעמים ואם
תאמר שמא נמחק שני פעמים מקום הערים ואחר שכתב
השטר חוזר ומחקו וכתב כל מה שירצה שהרי הוא וערוי
כל שזה מפני שנמחק הכל שני פעמים כבר תקנו חכמים
שלא יהיו העדים ויתמין על שטר מחק לא אם כן נמחק
בפניהם שטר הבא הוא וערוי על מחק והקיום
מלמטה על החד אין מקיימין אותו מעירי הקיום לא מערוי
של מעלה שמא הקיום היה מחק מן השטר הרבה והיה
הריוח מלא שריפו של דיו וחתך גוף השטר ומחק השריטו
והכתב השטר וערוי על המחק שטר הבא על הנייד
וערוי על המחק פסול שמא ימחק השטר ויזייף ונמצא
הוא וערוי על המחק ואם סגף הערוי גרעו הערוי חתמו

כך ישבע ספק אין מורה במקצת חייב שבועה ער שתהיה הודיה מן השענה כיצר כור חטים יש לי בירך אין לך בירי לא לתך חטים חייב אבל אם אמר לו אין לך לא כור של שעורים פטור שהמין שטענו לא הורה לו בו והמין שהורה לו בו לא טענו דינר זהב יש לי בירך פקרו לא הפקרת אצלי לא דינר כסף מעה כסף הפקרתני אצלך לא הפקרת אצלי לא פרוט פטור שטענו עין דבר והורה לו בעין אחרת וכן אם אמר לו עשר דינרין מצריות הפקרתני אצלך לא הפקרת אצלי לא עשרה צריות פטור וכן כל כיוצא בזה מנרה גדולה יש לי בירך אין לך בירי לא מנרה קטנה הרי זה פטור אבל אם טענו מנורה בת עשר לטרין והורה לו במנורה בת חמש לטרין הרי זה מורה במקצת מעני שיוכל לגררה ולהעמידה על חמש וכן אם טענו אזור גדול ואמר לו אין לך בירי לא אזור קטן פטור אבל אם טענו ירועה בת עשרים אמה והורה לו ביריעה בת עשר אמות הרי זה נשבע מפני שכוונתה ולהעמידה על עשר וכן כל כיוצא בזה כור חטים יש לי בירך אין לך בירי לא כור שעורים פטור אף מרמי שעורים שהרי אדם לו אין לי בירך שעורים ונמצא זה רומה למי שאמר לחברו בכר מנה לך בירי ואומר לו האחר אינו לי בירך שאין בר מחייבין אותו ליתן לו כלום ואם תפס התובע רמי השעורים אין כווציאין מירו השוען את חברו ב מינין והורה באחת מהן הרי ההודיה ממין השענה ונשבע כיצר כגון כור חטים וכור שעורים יש לי בירך אין לך בירי לא כור חטים חיי התחיל הטוען ואם כור חטים יש לי בירך וקורם שישלים חברו ואם כור שעורים יש לי בירך אם לו הנשען אין לך בירי אלא כור שעורים אם נראה לריינין שהנטען הערי חיי שבוע ואם לפי תוכו כחו כור חטים יש לי בירך אמר לו הן וכור שעורים אין לך בירי שיערין הרי זה פטור ואין זה מורה במקצת ער שיאמר לו בבת אחת כור חטים וכור שעורים יש לי בירך ויאמר לו הנשען אין לך בירי לא כור שעורים וכן כל כיוצא בזה מלא עטר כרין ששן יש לי בירך אין לך בירי לא עטר כרין כרין בלא ששן פטור שחרי טענו שמן והורה לו בחרים עטר כרין ששן יש לי בירך אין לך בירי לא עטר כרין ריקנין חייב שבועה שהרי טענו הכרין והשמן והורה לו בכרין וכן כל כיוצא בזה מנה לי אצלך הלואה לא היו רבדים מעולם ולא לויתו מסך אבל חמשים דינרין יש לך בירי פקרון או משום נזק וכיוצא בו הורו רבותי שזה מורה במקצת וישבע שהרי טענו שהוא חייב לו טאה והורה לו שהוא חייב חמשים ומה לי נתחיי לו משום הלואה או משום פקרון או משום נזק ולזה רעתי נושה מנה וכלי יש לי בירך אין לך בירי לא הכלי והא לך הרי זה פטור ונשבע הסת שאין לו אצלי לא זה אם בעל הכלי אין זה הכלי כולל בשבועתי שיה כליו הורה הנשען שאין זה כליו ונתחלה לו באחר הרי זה חייב שבועה כל מקום שנ בענין זה פטור הרי זה פטור משבועת התורה וחייב שבועת הסת כמו שבארנו כמה פעמים

פרק רביעי

אין מורה במקצת חייב שבועה כן התורה ער שיטענו ברב שבמרה אי במשקל או במנין ויורה לו ברב שבמרה או שבמשקל או שבמנין כיצר עשרה דינרין יש לי בירך אין לך בירי לא חמשה כור חטים יש לי בירך אין לך בירי לא לתך שני לטרו של משי יש לי בירך אין לך בירי לא רופל הרי זה חייב וכן כל כיוצא בזה אבל אם אמר לו כים מלא דינרין מסרתני לך לא מסרת לי לא חמשים מאה דינרין מסרתני לך לא מסרת לי לא צרור של דינרין ולא סנות אותן בפני ואיני יודע מה היה בו ומח שהנחת אתה נושל הרי זה פטור וכן כל כיוצא בזה בית מלא תבואת מסרתני לך ותלה אומר לא מסרת לי לא כרין כרין כרין מסרתני לך אני יודע כמה הם שהרי לא מרתם בפני לא מה שהנחת אתה נושל פטור בית זה מלא ער

היו מסרתני לך והלה אומר ער החלון חייב וכן כל כיוצא בזה אין מורה במקצת חייב שבועה ער שורה ברב שאיפשר לו לכפור בו כיצר מי שטען חברו ואמר מאה דינרין יש לי אצלך חמשי שבשטר זה וחמשים בלא שטר אין לך בירי לא חמשי שבשטר אין זה מורה במקצת שהשטר לא תועיל בו כפירתו והרי כל נכסיו משועבדין בו ואפי כפר בו היה חייב לשלם לפי נשבע הסת על החמשי שטר שכתוב בו סלעים ולא הוכיר מנין מלוה אומר חמט סלעים שיש לי בירך הם הכתובים בו והלוה אומר אין לך בירי לא שלש והם הכתובים בשטר אעפ שאין מחייבין אותו בשטר זה לא בשתי הורה בסלע שאפשר לכפור בה הרי זה פטור משבועה מפני שהוא כס שיב אברה ותקנת חכמים היא שכל ששיב אברה לא ישבע ככו שבארנו במקומו וכן האומר לחברו אמר לי אבא שיש לי בירך מנה והלה אומר אין לך לא חמשי הרי זה משיב אברה ופטור אף משבועת הסת ואין צריך לומר אם הורה מעצמו ואמר מנה היה לאביך בירי ונתתי לו חמשים דינרין ונשאר לו חמשים שזה פטור אף משבועת הסת אבל יורש שטען ואם אני יודע בודאי שיש לאבי בירך או ביר אביך מנה והוא אומר אין לו בירי לא חמשים או אין לך ביר אבי לא חמשים הרי זה מורה מקצת וישבע מנה לי בירך על משכון זה אין לך בירי עליו לא חמשים הרי זה מורה מקצת וישבע מנה לי בירך על משכון זה אין לך בירי עליו אלא חמשים הרי זה מורה מקצת וישבע ואם אין המשכון שזה לא חמשים או פחות הרי זה נשבע ומשלם החמשים שהורה בהן היה המשכון שזה מאה או יתר הואיל והכלוה יכול לטען עליו ער כרי דמיו הרי המלוה נשבע ונטל מרמי המשכון היה שזה שבע הכלוה שאין לו פחות מטשנים ונטלן מן המשכון ונשבע הלוה מן התור על הנשעים שכפר בהן כפר בכל ואמר אין זה משכון לא פקרון ואין לו אצלי כלום נשבע המלוה שאין לו פחות מטשנים ונשבע הלוה הסת על העשרים מנה לי בירך והלה אומר חמשים וראי יש לך בירי אבל החמשים איני יודע אם אני חייב בהן או לאו הרי מחוייב שבועה מפני שהורה במקצת ואינו יכול להשבע במקצת שכפר בו שהרי אינו יודע לפיכך משלם הכנה בלא שבוע וכן כל כיוצא בזה ויש לו להחרים על מי שטוען עלי דבר שאינו יודע בודאי שאני חייב בו מנה לי בירך והרי ער אחר מעיד עליו והנשען אומר כן הוא אבל אתה חייב לי כנגד אותו מנה הרי זה מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע שהרי הוא מורה במה שהעיד בו הער ואין הנשען בהערת ער אחר נשבע ער שיכחי את הער וכפוד בעדותו וישבע על כפירתו לפיכך שטר שיש בו ער אחר ושען שפרעו כפרן שבא עליו ער אחר ושען שפר או החזרתני לך הפקרון הרי זה מחוייב שבועה ואינו יכול להשבע ומשלם מעשה באחר שחטף לשון כסף מחברו בפני ער אחר ואמר כן חטפתי ושלי חטפתי ואמר חכמים הרי זה מחוייב שבע ואינו יכול להשבע ומשלם וכן כל כיוצא בזה מנה הלויתך לא היו רבדים מעולם הביא ער אחר שלוה ממנו בפניו הואיל ואלו היו ב היה מוחזק כפרן ומשלם כמו שיתבאר הרי זה נשבע על פי ער אחר שכל מקום ששני מחייבין אותו ממון אחר מחייבו שבועה חזר ואמר פרעתי משלם בלא שבועה כמו שבארנו מנה לי בירך אין לך בירי כלום והערי מעידין עליו שערין יש לו אצלו חמשים פסקו כל הגאונים הלכה שישלם חמשים וישבע על השאר שלא ינהא הורית פיו גדולה מהערת עדים

פרק חמישי

ואו רבדי שאין נשבעין עליהם מן התורה הקדקעו והעברו והסטרות וההקדשות אעפ שהורה במקצת או שיש עליו ער אחר או ששטר ושען שענת השומרין הרי זה פטור שנ נז וכן איש אל רעהו פרט לאחד כסף או כלים פרט

שימנעו כפענות שקד ולא יגרמו להוציא שם שמים לבשלה
ולא ישיאו שמע שוא
מי שנתחייב שבועה בין של תורה בין של רב ריהן מנגלגל
עליו המשביע כל מה שירצה מרבניהם שאם יורה בהן
יתחייב ממון ועד היכן כח גלגול עד שיאמ' ובכלל שבועה זו
שלא נמכרת לו בעבר עברי ועדין עברי אתה וכבר ביארנו
שאין מנגלגל על השכיר מי שנתחייב שבועה אפי' הסת
והתחיל התובע לגלגל עליו דברים אחרים שלא טען אותם
וראה הנתבע כך ואם איני רוצה להשבע לא הריני משלם
הטענה הראשונה שנתחייבתי על כפירתה שבועה אין
שמעין לו לא אומר לנתבע או תן לו כל מה שגלגל עליך
משענות הודיות או השבע והפטר הטוען את
חברו טענות הרבה אין משביעין אותו על כל טענה וטענה
לא שבועה אחת על הכל נתחייב שתי שבועות על שתי
טענות קלה וחמורה משביעין אותו על החמורה ובגלגל
בה שאר דברים כל הטוען את חברו טענה שאם הורה
אינו חייב לשלם ממון אעפ' שכפר אין מחייבין אותו שבועת
הסת ולא חרם סתם כיצד אמרת שתתן לי מנה לא היו
דברי מעולם אין מחרימין על זה וכן כל כיוצא בזה מרבין
לא אתה חבלת בי לא היו דברים מעולם הרי זה
נשבע הסת שאעפ' שאינו משלם קנס על פי עצמו משלם
שבת ורפוי ובשת אתה ביישתני לא היו דברים מעולם אם
היו במקום שגבין בו קנסו הרי זה נשבע הסת שאו הורה
היה משלם הבשת ברא שהמורה בקנס פטור
בשהורה ברבר שחייב עליו קנס כגון שאמר חבלתי בזה
אבל אם אמר שחבלתי בזה והביא עלי עדים כבר
מחייבני ליתן כך וכך בנוקו הרי זה חייב לשלם לפיכך אם
טען הטוען שכר חיבוך לשלם לי מאה דינרין בשום
שחבלת בי והוא אומר לא היו דברים מעולם הרי זה
נשבע הסת וכן כל כיוצא בזה

פרק שני

כל חשד על השבועה אין משביעין אותו לא שבועת התור
ולא שבועה מרבניה ולא שבועת הסת ואפי' רצה התובע
אין טומעין לו אחר הנשבע לטקד שבועת בטוי
או שבועת עדות או שבועת הפקדון או שבועת עזא הרי
הוא חשוד על הטבועה וכן כל הפסול לערות משום עבירה
בין פסלות של תור כגון בעלי רבית ואוכלי נבלות וגולגול
בין פסלות של רבניהם כגון משחק בקוביא ומפריחי יוני
הרי הוא חשוד על השבועה ואין משביעין אותו אין
אדם נעט' חשוד עד שיביאו עליו עדיו שהוא עבר עברה
שנפסל בה אבל המורה מפי עצמו שהוא חשוד ושעבר
עברה שנפסל בה אעפ' שחוששין לו ואין ראוי לעשותו עד
כתחלה אם נתחייב שבועה משביעין אותו שהרי איכר לו
אם אמת אתה אם השבע ולא מפני שעברת עברה אכור
לך להשבע באמת ואם שקד אתה אכור הורה לבעל דינך
אבל הנחשד בעדים אין אנו מאכנין אותו שישבע
תקנת חכמים היא שכל המחייב שבועה מן התורה על
פינת וראי אם היה חשוד הרי התובע נשבע מרבניהם
ונטל מה שטען היו שניהם חשודין חזרה שבועה למחוייב
לה שהוא הנתבע ומתוך שאינו יכול לשבע משלם
היה החשוד שומר וטען שאבר הפקדון או נגנב שכנגדו
אינו יסל להטבע וליטול שהרי אינו טוען וראי שאכלו
לפיכך אם טען בעל הפקדון ואמר בפני טלח יד בפקדוני
או פשע בו הרי התובע נשבע בתקנת חכמים ונטל
נתחייב החשוד שבועה מרבניהם אם היה מן הנשבעין
ונטלין אינו יסל להטבע וליטול לא הנתבע שכנגדו ישבע
הסת ויפטר וכן פוגם שפרו וכל כיוצא בזה שהיה חשוד
וטען הלוה שפרעו ואמר ישבע לי הרי הנתבע נשבע הסת
ויפטר מן חשוד היה חשוד מן הנשבעין בטען ספק אינו
נשבע ואין שכנגדו נשבע לפי שלא נתחייב זה שבועה מן
התור ולפי שאין התובע טוען טען דאי כח שישיביע על
טענתו נתחייב החשוד שבועת הסת אין שכנגדו נשבע ונטל

ששבועת הסת עצמה תקנה היא ולא עשו לה תקנה אחרת
שישבע התובע אלא הרי הנתבע נפטר בלא שבועה
מי שנתחייב שבועת הסת והיה התובע חשוד אין הנתבע
יכול להפוך עליו השבועה שהרי אין יכול להשבע לא ישלם
או ישבע הסת ואין שמעין לזה לתלות בדבר שאי אפשר
והרי זה כמי שהפך שבעתו על הקטן שאין אומרין לו או
ישבע הסת או ישלם מי שנתחייב שבועה בין של תורה
בין של רבניהם ונשבע ונטל או נשבע ונפטר ואח' כך באו
עליו עדים שהוא חשוד אין שבועתו שנשב כלום ויש לבעל
דינו להוציא מידו מה שנטל או ישבע זה שכנגדו ויטול
ממנו לעולם כזה דנין לחשוד עד שילקה בבר' אם
היו עליו עדים שלקה ויעשה תשובה ויחזור לכשרותו בין
לעדות בין לשבועה מי שטען על חברו וכפר בו ונשבע
בין שבועת התורה בין שבועת הסת ואחר כך באו עדים
והעידו עליו שעל שקד נשבע הרי זה משלם והוחזק חשוד
על השבועה וכבר ביארנו בשבועות שכל הנשבע על ממון
חברו ועשה תשוב חיי להוסיף חומש טענו שיש לו חוב
אצלו בעדים וקנין ואמר כן היה ופרעתיד או שאמר איני
חייב לך כלום ונשבע ואחר כך באו עידי הקנין או הוציא
השטר ונתקיים הרי זה משלם ואינו חשוד שהרי לא העידו
שלא פרעו ולא אמ' הנתבע לא היו דברי מעולם וכן כל
כיוצא בזה

פרק שלישי

אין מורה במקצת חיי שבוע מן התורה עד שיוורה בפרוט
א יתר ויכפור בשתי מעין כסף או יתר וכמה היא פרוטה
משקל חצי שעורה של כסף נקי וכמה הם שתי מעין משקל
שתיים ושלישים שעורות כסף מזוקק כל כסף האכור
בתורה היא שקל הקרש והוא עשרים מעה וכל כסף של
רבניהם ממטבע ירושלים שהיה הסלע שלהן אחר משמנה
בו כסף והשאר נחשת כמו שבארנו אבל המעה היא
היתה כסף נקי אפי' בירושלים והיא כסף של ירושלים ולפי
שזה שהצריכו להיות כפירת הטען שתי כסף היא מרבית
עשו אותה שתי כסף של ירושלים שהן שתי מעין ולא עשו
אותה שתי שקלים בסקל הקרש זהו הרבר הנראה כשעור
כפירת הטענה ורבתי הורו שכפירת הטענה הוא משקל
תשע עשרה שעורות וחצי שעורה מן הכסף ויש לכתוב
ראיות לסתור אתה הדרך שתפסו עד שיצא להם זה
החשבון ויראה לי שהוא טעות שתי מעין ופרוטה
יש לי בירך אין לך בירי לא פרוטה חייב אין לך בירי לא
שתי פרוטו פטור מפני שכפר בפחו משתי מעין מנה לי
בירך אין לך בירי לא חצי פרוטה פטור שכל המור בפחו
מפרוטה כלא לא הורה בכלום מאה תמרים יש לי בירך
אין לך בירי לא תשעים רואים אם היו שוין שם העשר
שכפר בהן שתי מעין נשבע ואם לא פטור חמשה
וששה אגוזים יש לי בירך אין לך לא אגוז אחד רואין אם
שזה האחד פרוטה נשבע ואם לאו פטור וכן כל כיוצ בזה
ברא בכסף או במיני סחורו ופירות וכיוצא בהן אבל הכלי
אין משערין את רמיהן ואפי' הן עשר מחשין בפרוט וטענו
שתי מחשין הורה באחת וכפר באחת חייב שנ' כסף או
כלים כל הכלים בכסף טענו כסף וכלי והורה בכלי וכפר
בכסף אם יש בכפירה שתי מעין חייב ואם לאו פטור הורה
בכסף וכפר בכלי אם הורה בפרוטה חייב וכן כל כיוצ בזה
העיר עליו עד אחר אפי' לא כפר לא פרוטה הרי זה
נשבע שכל שטניה כחייבו איתו ממון אחר מחייבו שבועה
כיצד פרוטה או שזה פרוטה יש לי בירך אין לך בירי כלום
ועד אחר מעיר שיש לו הרי זה נשבע וכן
בשבועת השומרין אפי' הפקיר אצלו פרוטה או שזה פרוטה
וטען שאברה נשבע וכל פחות מפרוטה אינו ממון ואין בר'
נוקדן לו וכן כל הנשבעין ונטלין נשבעין ונטלין מפרוטה
ומעל חורו רבותי שתנשבעין ונטלין אינן צריכין טענת
שתי כסף ואני אומר שצריך הנתבע שיכפור בשתי מעין
ואחר כך ישבע התובע בתקנת חכמים ויטול שהרי הנשבעין
בטענת ספק צריך שיחיה בניחון כפירת שתי מעין ואחר

ערים שהוא כתב ידו הרי זה הוחזק כפרן ומשלם מנה הלוייתך והוא לי בירך אמר לו הנשען והלא פרעתך בפני פלני ופלני ובאו ערו ואמר לא היו רברי מעולם לא הוחזק כפרן שאין הערים זוכרין לא דבר שהווממו הערים בו לפי לא הוחזק כפרן וישבע לזה הסת ויפטר כיוצא בו תן לי מנה שהלוייתך ואתה עמרת בצד עמור זה ואם הנשען לא עמרת בצד עמור זה מעולם ובאו עדים שעמרו לא הוחזק כפרן שאין אדם משים רעתי לרברים שאין בהן מששוכן כל כיוצא בזה תן לי מנה שהלוייתך והרי הערים ואמר הנשען פרעתך בפני פלני ופלני אומרין לזה הביאם והפטר לא באו או שמתו או שהלכו למדינה אחרת ושבץ הסת שזרעו שאין אנו מצריכין אותו להביאן לא לביר רבריו ולהפטר אף משבועה שהמלוה את חברו בעדים אינו צריך לפרעו בעדים כמו שבארנו אם לו בפני עדים מנה לי בירך אם לו הן למחר תבעו ברין וחבי ערים ואם משעה הייתי בך ואין לך בירי כלום פשו ונשב הסת שאין בירו כלו ואפי' אם לא היו רברי מעול שהרי לא אמר להם אתם ערי ורבר שאינו עדות אין אדם זוכרו ולפי אם אמלא היו רברים מעולם לא הוחזק כפרן ולא עור לא אפי' הטמין לו ערו אחרי הגדר אם לו מנה לי בירך אם לו הן רצונך שיעירו בך פלני ופלני אמר לו לא שאל תכפני ברין למחר ואין לי מה אתן לך ולמחר תבעו ברין באלו העדים ואמר משעה הייתי בו בין שאמר לא היו רברים מעולם הרי זו נשבע הסת ונפטר שאין כאן עדות ער שאמר הלוה אתם ערי או יאמר הסלוה בפני הלוה וישתוק הלוה אבל בערו הוה לא הוחזק כפרן מעשה באחד שהיו קודי אותו קב רשו כלום שיש עליו חובו הרבה אם מי הוא שאני חייב לו לא פלני ואם חמי ישבע הסת ויפטר וכן אחר היו אומרין עליו שהוא בעל מסון אמר לו הייתי לא הייתי פרעו לפלני ולפלני ואחר מיתתו באו פלני ופלני לתבוע ואמרו חכמים אין להם כלום שהאר עשו להראו עצמו שאינו בעל מסון ושלא הניח בניו בעלי מסון וכל כיוצא ברברים או אעפ' שהמטמין עדים אינה עדות וכן המורה מעצמו ועדים שומעין אותו וכן האומר לחברו בפני עדים מנה לי בירך ואמר לו הן בכל הרברים וכיוצא בהן כשיבואו לבר אומר לנתבע למה לא תתן מה שיש לי אצלך אמר אין לו אצלי כלום אומרין לו והלא אתה אסרת בפני או כך וכך או הודת מעצמך אם עמר ושלם מיטב ואם לא טען אין טוענין לו אבל אם טען ואמר משעה הייתי בו או לא היו רברים מעולם או שלא להשבי את עצמי נתכוונתי פשו ונשב הסת כמו שבארנו

פרק שביעי

המורה בפני שנים שיש לפלני אצלו מנה ואמר להן בדרך הוריה לא ררך שיחה אעפ' שלא אמר אתם ערי ואעפ' שאין התובע עמו הרי זה ערו תבעו ברין אם אמר לא היו רברי מעולם אין שומעין לו ומשלם על פיהם ואם היה ער אחר נשבע הואיל ואמר ררך הוריה טען כשבאו לו הערים ואם שלא להשביע את עצמי הודתי נאמן ונשבע הסת ואם כשהורה בפניהם היה התובע עמו אינו יכול לטעון ולומר כיו להראו שאינו עשיר הודיתי אבל אם טען שנתן נאמן ונשבע הסת כל המורה בפני שני אינו יכול לחזור ולום משעה הייתי בו ואין צריך לומר אם הורה בפני שלשה אבל מחייבין אותו ליתן בהודית פיו שכל האומר בדרך הוריה הרי זה כאום אתם ערי אבל אין סתבין לא אם כן אמר לה כתבו וחתמו ותנו לו וצריכין להמלך בו כמו שבאר וכן אם הורה בכר אחר ששלחו לו כמו שיתבאר הרי אילו סתבין הוא שיחיו בר מכירי את שניהן כרי שלא יערימו שניהן לחייב איש אחר כך של שלשה שהיו יושבין מונעמן במקו הקבוע להן ובא התובע וקבל לפניהם ושלחו שלח אצל הנתבע ובא והורה בפניהם הרי זה כותבין ונתתן לבעל דינו אבל אם לא היו קבועין ולא שלחו לו אפי' קבץ אותן וחוייב השלשה וחזרה בפניהם ואמר להן

הו ערני דיינין ובא אחר כך התובע ואם כתבו לי הודייתו אין כותבין שמא יתן לו ונמצא זה תובע אותו בשטר ברא במטלטלין אבל אם הורה בקרקעות אפי' בפני שנים אעפ' שלא קנו מירו ולא אמר להם כתבו ותנו הרי זה כותבו ונתתן שאין כאן לחוש שמא יתן לו ונמצא תובעו פעם שני שטר הוריה שיצא ולא היה כתוב בו אם לנו כתבו וחתמו ותנו לו הרי הוא כשר שחוקה היא שלא לא אם להם כתבו וחתמו ותנו לא היו נותנין היה כתוב בשטר הורה פלני בפנינו בכך אם אין כתוב בו שהיו שלשה או רברים ששומעין מכללן שהיו שלשה חוששין שמא שנים היו וטעו ודמו שההודיה בשנים הוריה בכך ולפיכך אין דנין בו דין שטר בכר בארנו שההודיה בכך או עדות בכך במלוה הכתוב בשטר ולפי כותבין ונותנין לבעל דינו ברא בשלא קבל את הדין ער ששלחו והביאוהו כמו שבארנו אבל שנים שבאו לדין ותבע אחר מהן את חברו ואמר מנה לי בירך ואמר לו הנתבע הן ישלך בירי בין שאמרו הדיינין חייב אתה ליתן לו בין שאמרו צא תן לו ויצא ואמר פרעתי נאמן וישבע הסת שפרעו לפי אם התובע חזר לדיינין ואמר כתבו לי הודייתו אין כותבין לו שמא פרעו וכן מי שנתחייב שבועה בכך ויצא ואמר נשבעתי נאמן ואין משביעין אותו שנשבע היו העדים מעירין אותו שלא נשבע הוחזק כפרן לאותה שבועה ואינו נאמן לעולם לומר נשבעתי ער שיוורה לו בעל דינו או יביא עדים שנשבע בפניהם שנים שבאו לדין ונתחייב האחר לשני ואמר לו צא ותן לו ויצא וחזר ואמר פרעתי ועדים מעירין אותו שלא פרעו הוחזק כפרן לאיתו כמון אכר לו חייב אתה לו ויצא וחזר ואמר פרעתי ועדים מעירין אותו שלא פרעו לא הוחזק כפרן שזה נשפט כהן ער שיחקרו דינו לפיכך אם חזר פעם אחרת וטען שפרעו זה המכון שנתחייב בו בפניהם ולא היו שם עדים שמכחישין אותו פעם שניה הרי זה נשבע הסת שפרעו ונפטר לפי היו בקיאי הרעת שבספרד כשיוורה הלוה או כשיתחייב שבועה בכך ואמר לו בפני בך היו עלי עדים שלא יפרעני או שלא ישבע לי לא בפני עדים מי שהורה בכך שאני חייב לזה התובע מנה ואחר כך אמר נוכרתי שפרעתי לו חובו זה שהודיתי בו והרי עדים הרי זה עדות מועלת ועושו על פיהם שהרי לא הכחיש עדות ואינו כאום לא לויתו לעולם יש לטעון בכך לחזור ולטעון טענה אחרת להכחיש הטענה הראשונה וסומכין על טענתו האחרונה ואעפ' שלא נתן אמתלא לטענה הראשונה ואעפ' שיצא מבר וחזר יש לו לחזור ולטעון ולהפך כל הטענה שירצה ער שיבאו עדים אבל מאחר שיבאו עדים ויכחישו טענתו האחרונה שסכך עליה אינו יכול להשיא לטענה אחרת לא אם כן נתן אמתלא לטענה שסכך עליה ויש במשמעה כמו שהשיא בואת הטענה האחרת והוא שלא יצא מבר אבל אם יצא מבר אינו יכול לחזור ולטעון אחר שבאו עדים שמא אנשים רעים למרוהו טענות של שקר וכן כל כיוצא בזה

פרק שמיני

כל המטלטלין בחזק זה שהן תחת ידו אעפ' שהביא התובע עדים שהמטלטלין הללו ידועין לו כיצר כנר זה או כלי זה שבידך או שבתוך ביתך שלי הוא או הפקדתיהו אצלך או השאלתיהו לך והרי הערי שהן יודעין אותו מקודם ברשותי והנתב אום לא כי לא אתה מכרתו לי או נתת לי במתן הרי זה הנתבע נשבע הסת ונפטר טען שהוא משכון בידו יכול לטעון ער כיו דמיו ונשבע בנקיטת הפץ ונטל כמו שבארנו ברא בר כיו שאינו עשויין להשאיל ולהשכיר כגון כנרים ופירות וכלי תשמיש הבית ורברים של סחורה וכיוצא בהן אבל רברים העשויין להשאיל ולהשכיר אעפ' שהן תחת ידו של זה ואעפ' שלא השאלו כלי זה ולא שכרו לו בעדים הרי זה בחזקת בעליהן כיצר ראובן שחיה לו כלי העשוי להשאיל ולהשכיר ויש לו עדים שהוא

לקרקעות ולעבדים שהוקשו לקרקעות וכן יצאו שטרות שאין גופן מסון בכסף ובכלים ואינן לא לראיה שבהן ועל כלן נשבע שבועת הכת אם היתה שם טענת ודאי חזין מן ההקדשו שאעפ שאינו חייב עליה שבועה מן התורה תקנו חכמים שינשבע עליה כעין של תורה כדי שלא יולולו בהקדשות שתי שדות מכרתי לך לא מכרתי לי אלא אחת שני עבדים או שני שטרות יש לי בידך אין לך בירי לא אחד או עבר אחד הרי זה נשבע הסת וכן אם טען ואם חצר זו או עבר זו או שטר זה שיש בידך שלי הוא ואתה מכרתו לי והנשבע אומר לא היו רבדים מעולם בין שהביא הטוען ער אחד בין שלא הביא הרי זה נשבע הסת ונפטר וכן החופר בשרה חברו בורות שיחין ומערות והפסידה והרי הוא חיי לשלם בין שטענו שחפר והוא אם לא חפרתי או שטענו שחפר שתי מערות והוא אומר לא חפרתי לא אחד או שהיה שם ער אחד שחפר והוא אומר לא חפרתי כלום הרי זה נשבע הסת על הכל טענו כלים וקרקעות בין שהורה בכל הקרקעות וכפר בכל הכלי בין שהורה בכל הכלים וכפר בכל הקרקעות

בין שהורה במקצת הקרקעות וכפר במקצת עם כל הכלי בכל או נשבע הסת אבל אם הורה במקצת כלים וכפר במקצת עם כל הקרקעות מתוך שהוא חייב שבועה על מקצת הכלים שבפר בהן נשבע אף על הקרקעות שטענו עמהן שהכל טענה אחת היא וכן הדין בטענו כלים ועבדיו או כלים ושטרות הכל דין אחד הוא טענו ענבים העומרים ליבצר ותבואה יבשה העומרת להקצר והורה במקצת וכפר במקצת הרי זה נשבע עליה כשאר המטלטלי והוא שאינן צריכין לקרקע שכל העומר להבצר הרי הוא כבצור לענין כפירה וחוריה אבל אם היו צריכין לקרקע הרי הן כקרקע לכל דבר ואין נשבעין עליהן לא הסת היעני על חברו ואמר לו שני חרטים שכנת בהצרי ואתה חייב לי שכר שני חרשים והוא אומר לא שכנתי אלא חרש אחד הרי זה מירה במקצת ואם היה שכר החרש שכפר בו שיה שתי כסף נשבע שאין הטענה בגוף הקרקע לא בשכרה שהוא כמטלטלין שטר מכרתי לך ועשרה דינרין היה לי בו ראייה לא היו רבדים מעולם ישבע הסת הפך עליו הרי זה נשבע הסת שהיתה בו ראייה לעשרה דינרין ואברו באברת האטר ויטול ואם אמר הנתבע אמת מכרתי לי ואבר הרי זה פטור אף משבועת הכת שאפי פשע בו ואבר פטור כמו שבארנו בהלכות חובל האומר לחברו שטר שיש לי בידך זכות יש לי בו וזה אומר איני כוצא טערו או איני יודע אם יש לך בו ראייה או לא כופין אותו להוציא טען שאבר השטר מחרימין אותו חרם סתם טען זה שהוא יודע בראי שהשטר שיש לי בו זכות אצלו הרי זה נשבע הסת שאינו אצלו ושאבר ממנו ומה הורו רבותי

אין נשבעין על טענת חרש שטעה וקטן אחד הבא בטענת עצמו או בטענת אביו לפי שזה המקצת שהורה בו לקטן אינו לא ככשי אברה וכן אם כפר בכל ובא ער אחד והעני לקטן אינו נשבע שזה ער אחד ואין שם תובע שתביעת קטן אינה תביעה נכונה נמצאת אומר קטן שאם לגדול מנה לי בידך או אבא היה לי בידך והלא אום אין לך בירי לא חסמים או אין לך בירי כלום וער אחד מעידו שיש לו הרי זה פטור משבועת התורה אבל אם שכר לקטן וטען שאבר הרי זה נשבע שבוע השכרין לפי שאינו נשבע מחמת טענה וכן אם הורה שהיה שותף לקטן או אפטרופוס עליו יעמידו בר אפטרופו לקטן ויטבע השותף וכיוצא בו טענת שמא הורה רבותי שאין נשבעין על טענת קטן שבועת של תורה אבל שבוע הסת נשבעין ואפי היה קטן שאינו דרין לענין משא ומתן נשבעין הסת על טענתו שלא יהיה זה נטל ממוט כשהיא קטן וילך לו בחנם ולזה דעתנו נטח ותקן עולם הוא נמצאת למד שחוקן שטען על הגדול בין שחוד במקצת בין שכפר בכל בין שהיה שם ער בין שלא היה שם ער הרי זה נשבע הסת ואינו יכול להפוך על הקטן שאין משבעין את הקטן כל

ואפי חרם סתם אינו מקבל לפי שאינו יודע עונש השבועה קטן שטענו הגדול אם טענו ברבר שיש לו הנייה לקטן כגון עסק משא ומתן והורה הקטן נפרעין מנכסיו ואם אין לו ימתין ער שהיה לו וישלם ואם כפר הקטן ממתנין ער שיגרו וישבע הסת ואם טענו ברבר שאין לקטן הנייה כגון נוקין וחבלות אעפ שמורה ואעפ שיש לו סמה ישלם פטור ואפילו לאחר שהגדיל ואם היה התובע מן הנשבעין ונטלין כגון השכיר וכיוצא בו שיש הנייה לקטן שישתמר לו שכיר הרי זה נשבע ונטל מן הקטן אבל חנוני שישבע על פנקבו אינו נשבע ונטל מן הקטן שאין לקטן בזה הנייה שהרי חייב ליתן לפועליו ונשבעין ונטל ממנו וזה החנוני הפסיד על נפשו שנתן ממנו על פי קטן וכן כל כיוצא בזה החרש והשטטה אין נוקקין להן לכל טענה לא לטענתן על אחרים ולא לטענת אחרים עליהן לא לשבועה קלה ואין צריך לומר שבועה חמורה או תשלומין אבל הסומא הרי הוא כבירא לכל דבר בענינין או נשבע כל מיני שבועות ונשבעין על טענתו

פרק ששי

בעלי דינין שבאו לבר טען האחד ואמר מנה יש לי אצל זה שהליתיו או שהפקדתי אצלו או שנטל ממני או שיש לי אצלו בשכר וכן כל כיוצא בזה והשיב הנשבע ואמר איני חייב כלום או אין לך בירי כלום או שקר אתה טוען אין זו תשוב נכונה לא אומריו בר לנטען השבע על טענתו ופירש התשובה כמו שפירש זה טענתו ואמר אם לויתת ממנו אם לא לויתת הפקי אצלך או לא הפקי גולתו או לא גולתו שכרתו או לא שכרתו וכן בשאר הטענות ומפני מה אין מקבלי ממנו תשוב זו שמא טועה הוא ברעתו ויבא להשבע על שקר שהרי אפשר שהלוהו כבו שטען והחזיר זה את החוב לבנו או לאשתו או שנתן לו במתן כנגד החוב וירם ברעתו שנפטר מן החוב לפיכך אומר לו היאך תאמר איני חייב כלום שמא אתה מתחייב מן הדין לשלם ואין אתה יודע לא הודיע לדינין פירוש הרברים והם יודיעוך אם אתה חייב או אין אתה חייב ואפי היה חכם גדול אום לו אין לך הפסד שתשיב על טענתו ותודיענו כיצד אין

אתה חייב לו מפני שלא היו רבדים מעולם או מפני שהיו והחזרת לו שהרי את רנן במתוך שיכול לומר בכל מקום וכן אם טען הטוען ואמר זה חייב לי מנה או מנה יש לי אצלו ואומר לו מאי זה פנים הלויית אותו או הפקדת אצלו או הויק כמסוך אמור היאך נתחייב לך שהרי אפשר שדרמה שהוא חייב לו והוא אינו חייב כגון שחשרו שנגבו או שאבר לו שאתן לך מנה וכיוצא בזה הרי שטען עליו שהלוהו מנה והשיב זה ואם לו לא היו רבדים מעולם ואחר כך הביא הטוען עדים שהלוהו בפניהם והור הנשבע ואמר כן היה ולויתתי ופרעתי אין מקבלין ממנו לא הוחזק כפרן ומשלם אבל אם השיב איני חייב או אין לך בירי כלום או שקר אתה טוען וכן כל כיוצא בזה והלך התובע והביא עדים שהלוהו בפניהם ואמר ק היה אבל חזרתיו לו פקדונו או פרעתי חובו לא הוחזק כפרן ונשבע הסת ונפטר ראהו עדים שמנה לו מעות ולא ידעו מה הן תובעו בדין ואמר לו תן לי בעותי שהלוייתך ואמר מתנה נתת לי או פרעונו היו הרי זה נאמן ונשבע הסת ונפטר אם לא היו רבדים מעולם ואחר כך באו עדים שמנה לו בפניה הוחזק כפרן ולעול אין הוחזק כפרן ער שיכפור בכר ויבאו שני עדים ויכחישוהו בכר שכפר מנה הלוייתך כפר בכר ואמר לא היו רבדים מעולם ובאו שני עדים שלוח ממנו מנה ופרעו חמלוה אמר לא נפרעתי חזיוח חייב לשלם שכל האומר לא לויתתי וכאז עדים שלוח מאמר לא פרעתי דמי ונמצא הלוח אומר לא פרעתי וחשדים מעידים אותו שפרעו וזדאת בעל דין נמצא עדים דמי ואין חמלוה חייב שביעה שחרי הוחזק זה כפרן וכן אם חוציא עליו סתב ירו שחזא חייב לו ואמר לא ורו רבדים משלוח אינו סתב ירו אם הוחזק כתב דין בכר או שכחו

והבעלים טועני שזה ירד שלא ברשות וגולן הוא ואכל והרי הערים שאכל והיורד אום ברשותך ירדתי לאכל פירותיה הרי זה האוכל נאמן ונשבע הסת על כך חוקה היא שאין אדם מעיו פניו ואוכל פירות שאינן שלו אעפ"י שהקרקע בחזקת בעליהן אין הפירות בחזקת הבעלים שאין אדם מוכר פירות שדהו בשטר כדי שנ' לזה שאכל הבא שטרך ואין צריך לומר שאם אכל פירותיה שנים רבות שמתוך שיכול לומר לקוחה היא בידו נאמן לומר לפירות ירדתי וישבע הסת שני שהיו אוחזין בכלי אחר או שהיו רוכבין על גבי בהמה אחת או שהיה אחר רוכב ואחר מנהיג או יושבין בצר ערמה של חטים ומונחות בסמטא או בחצר של שניהם זה אומר הכל שלי וזה אומר הכל שלי כל אחר משניהם נשבע בנקיטת חפץ שאין לו בזה הרבר פחות מחציו ויחלקו ושבויעה זו תקנת חכמים היא כדי שלא יהיה כל אחר ואחר תופס בגלתו של חברו ונוטל בלא שבויעה זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי האומר כולה שלי ישבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים והאומר חציה שלי ישבע שאין לו בה פחות מרביע וזה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל רביע מכאן אתה למד לכל הנשבעין בין שבויעה קלה בין שבויעה חמורה שאינו נשבע על מה שטוען לא על מה שנוטל אעפ"י שטוען יותר היו שנים ארוקין בגלת זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי זה נוטל עד מקום שירו מגעת וזה נוטל עד מקום שירו מגעת והשא חולקי בשוה אחר שנשבעו ויש לכל אחד לגלגל על חברו שכל מה שנטל ברין נוטל היה זה אוחז בחוטי שבשפ הטלת וזה בחוטי שבשפה האחרת חולקין כלה בשוה אחר שנישבעו וכל חלוקה האמור כאן ברמי לא שיפסידו עצמו של כלי או של טלת או שימיתו הבהמה היה אוחז האחר את כילה וזה מתאבק עמו ונתלה בה הרי זו בחזקת האוחז את כלה באו שניהם ארוקין בה וששטה האחר מיר חברו בפניו ושתק השני אעפ"י שחזר וצוח אין מוציאין אותה מידו כיון ששתק בתחלה הרי זה כמור לו חזר העני ותקפה מראשן אעפ"י שהראשון צוח מתחיל ועד סוף חולקי באו שניהם ארוקין בגלת ואמרנו להם צאו וחלקו את רמיה יצאו וחזרו והרי היא תחת יד אחר מהן זה טוען הורה ונסתלק ממנו זה טוען שמרתי לו או נתגבר עלי וחטפה המוציא מחברו עליו הראיה ואם לא הביא ראיה ישבע זה שהיא שלו ויפטר וכן כל מוציא בזה

פרק עשירי

בהמה או היה שאינו שזורה לא מהלכת בכל מקום ורועה אינה בחזקת זה שתפסה מאחר שהי ירועה לבעלי כיצד הביא התובע ערו שזבהם הואת ירוע לו זה התופס טוען אתה נתת לי אתה מכרתה לי אינו נאמן שאין היותה תחת ידו ראיה שהרי היא הלכה מעצמה ונכנסה ברשותו לפיכך אם לא הביא ראיה תחזור הבהמה לבעליה וישבע הסת על טענה זה היתה הבהמה שמורה או מסורה לרועה אעפ"י שהבי זה עדים שהיא שלו הרי היא בחזקת זה שהיא תחת ידו ואם טען אתה מסרתה או נתת לי וישבע התופס הסת שהיא שלו ויפטר לפיכך מי שתפס בהמת חברו שהיתה שמורה או ביד רועה והבעלים טוענין היא יצאת מעצמה ובאה אצלך או פקרון היא בידך או שאולה היא לך והתופס אימר כן היא אינה שלי אבל אתה חייב לי כך וכך או אתה משכנתה בידו על כך וכך או הוקת אותי נזק שאתה חייב לגלם כך וכך ויטל לשעו עד סוף רמיה מתוך שיכול לומר לקוחה היא בידו וישבע בנקיטת חפץ ויטול וכן העברים שיסלון לחלך אין בחזקת זה שהן תחת ידו לא כיון שהבי הטוען עדים שזה ירוע שהוא עבדו ואלה טוען מסרתי לי אתה נתת לי במתנ אינו נאמן ויחזר העבד לבעלי וישבע הטוען שלא מסר ולא נתן הביא זה הנטען שתפס העבד עדים שישלוח העבד אצלו שלש שנים רצופות מיום ליום וזהא משתמש בו סדרך שתפסו משמשין את רבו תואיל ולא מיחה בו בכל א

השנים הרי זה נאמן ומעמידין אותה בידו אחר שישבע הסת שלקחו ממנו או נתנו לו במתנה אבל עבר קטן שאינו יכול להלך על רגליו מפני קטנותו הרי הוא כשאר המטלטלין וכל מה שיהיה ברשותו הרי הוא בחזקתו והמוציא מחברו עליו הראיה הטוען את חברו ואמר בגר או בהמה או עבד זה שבירך שלי הוא או שאול או גול או הפקרתו אצלך או שכור לך והנטען אם לא כי לא זה מסוגי וירושתי והביא הטוען עדים שהעידו שהן יורעין שוה החפץ או העבד או הבהמה ירועה שהיא היה לזה חזר הנטען ואם כן היה שלך אבל אתה נתת לי או מכרתה לי וזה שאמרתי שלי כאו ירשתנו הרי זה נאמן ונשבע הסת שכבר ביארנו שיש לטוען לחזור לטעון דבר הנשמע ספינה וכיוצ בה שהיו שני נחלקי עליה זה אום כלה שלי וזה אומר כלה שלי ובאו לברר ואמר אחר תפסיה עד שאביא עדים אין תופסין אותה ואם תפסיה בר והלך ולא מצא עדים ואמר הניחיה בינינו וכל המתגבר יטול כשהיה דינה מקדם אין שומעין להן ואין מוציאין אותה בר מידן עד שיביאו עדים או עד שיורו זה לזה או יחלקו ברצונם ובשבויעה כמו שבארנו

פרק אחד עשר

כל הקרקעות הידועות לבעליהן אעפ"י שהן עתה תחת יד אחרים הרי הן בחזקת בעליהן כיצד ראובן שהיה משתמש בחצר סדרך שהעם משתמשו בחצרותיהן רר בה וישכרה לאחרים ובונה וסותר ואחר זמן בא שבעון וטען עליו ואם לו חצר זו שחזר ירד שלי היא ושכור היא בידך או שאולה והשיבו ראובן שלך היתה ואתה מכרתה לי או נתת לי במתנ אם אין עדים לשמעו שהיתה ירועה לו נשבע ראובן הסת ויעמוד במקומו אבל אם הביא שמעון עדים שחצר זו שלו היתה הרי היא בחזקת שמעון ואומר לראובן הבא ראיה שכבר לך או נתת לך אעפ"י שאין ראובן מודה לשמעון שהיא היתה שלו שהרי יש עדים לשמעון ברא שצצריבין ראובן להביא ראיה או יסתלק בשלא נשתמש בה זמן מרובה אבל אם הביא עדים שאכל פירות קרקע שלש שנים רצופות ונהנה בסולה סדרך שנהנין כל אדם באותה קרקע והוא שיהיה אפשר לבעלים הראשונים שירעו בה שהחזיק ולא מיחו בו מעמידין אותה ביד ראובן ויטב ראובן הסת שמכר לו שמעון או נתנה לו ויפטר בפני שאדם לו לשמעון אם אמת אתה טוען שלא מכרת ולא נתת לכה היה זה משתמש שנה אחר שנה בקרקעך ואין לך עליו לא שטר שכירות ולא שטר משכונה ולא כחיתה בו טען ואמר מפני שלא הגיע אלי הרבר שהרי הייתי במדינה רחוקה אום נא אשר שלא יגיע לירך הרבר בשלש שנים וכיון שהגיע לך היה לך למחות בפני עדים ותוריע אותם שפלו נזל אותי למחר אתבענו בדיון הוא ולא כחית אתה הפסרתה על עצמך לפיכך אם היתה מלחמה ושכוש דרכים בין המקום שהיה בו ראובן ובין המקום שהיה בו שמעון אפוא אכלה ראובן עשר שני מוציא אותה תחת ידו וחזרה לשמעון מפני שיכול לומר לא ירעתי שזה משתמש בקרקעי הביא ראובן עדים שהיה שמעון בא בכל שנה ועימר במקום זה שלשים יום או פחות אומר לשמעון מפני מה לא מחיתה כשכאת אכרת זכותך טען שמעון ואמר פרוד הייתי בשוק ולא ירעתי שזה בתוך חצרי הרי זו טענה שכל שלשי יום יהיה אדם פרוד בשוק ואם עמר יותר משלשי יום ולא מיחה אכר את זכותו וידא לי שהרין זה אינו לא בפנים שהעם שחזרין בשוקים שלהן ומפני מה אין אומר לראובן אם אמת הרבר שמכר לך או נתת לך במתנ למה לא נודת בשטר שלך מפני שאין אדם נזהר בשטר והלך כל ימיו וחזקה שאין אדם נזהר בשטר לא עד ג' שנים וכיון שרואה שאין אדם ממחה בו שוב אינו נזהר חרי שחזרה שמעון במדינת רחוקה מפני מה לא ישעון ראובן ויבא לא שבעתי שמיח בו סוף שאחר בשטרי בפני שאם לו תסדך יש לו חבר וחזק יש לו חבר וחזקה שהגיע

ידוע לו והרי אותו הכלי תחת יד שמעון וראובן טוען שהוא
שאל או שכור ושמעון טוען אתה מסרתו לי אתה
נתתו לי במתנה אתה משכנתו בירי אינו נאמן לא ראובן
נושל כליו ונשבע הסת על טענת שמעון ואפי מת שמעון
הרי ראובן נושל כליו והורו הגאונים שישבע הסת שטוענין
ליורש ברא כשהיה כלי זה נראה ועומר ביד
שמעון אבל אם ראובן טוען ואמר לשמעון כלי פלני יש לי
בידך ושכור הוא הוציאו לי והרי יש לי עדים שהוא ידוע
לי ואמר לו שמעון אתה מסרתו לי אתה נתתו לי במתנה
נאמן ונשבע שמעון הסת ונפטר מתוך שיכול לומר לא היו
דברים מעולם ואין בידי כלום נאמן לומר שישנו אצלי
ואתה מסרתו לי אין כל הרברים הוא אמורים לא
שהיה בעל הכלי טוען אני הפקדתו אצלך או השאלתו
אצלך אבל אם טען שכלי זה היה שלי ונגנב או אבד או
גנב והביא עדים שהוא ידוע לו זה שתחת ידו אם אני
ידוע אבל אחרים מכרוהו לי או נתנוהו לי במתנה אעפ
שהיא מרברים שעשוק להשאל ולהשכיר מעמידין אותו
ביד זה שהוא בירי ואינו נשבע כלל שהרי אין לו טוען
יצא לבעלים הראשנים חוקה מכליהן שנגנבו ישבע זה
בנקיט חפץ כמה הוציא ויטול ויחזור הכלי לבעלו הראשוני
כמו שבארנו בהלכות גנבה טען אתה מסרתו לי או נתתו
לי במתנה אעפ שיצא לו שם גנבה אם לא היה מרברים
העשוי להשאל ולהשכיר הרי זה נשבע הסת ויעמר הכלי בידו
מכאן אתה לומר לכל מי שיש לו מטלטלין בידו אעפ שיכול
לומר שלקוחין הן בירי וישבע הסת ויפטר ואם אמר שלך
הן אבל חייב אתה לי כך וכך ישבע בנקיטת חפץ ואחר כך
יטול כריון כל הנשבעין ונטולין מי שהיה בירי
דברים העשוק להשאל ולהשכיר אעפ שהודה ואמר לו
יורע אני שהיה שלך אבל פלני מסרם לי או נתנם לי במתנה
אין מוציאין אותן בירי אפי הביא זה עדים שהיו ידועים
לו שאדם עשוי למכור את כליו טען זה עליו ואמר
שאני השכרתים לך או השאלתים לך מוציאין אותן מידו
ואם היו מרברים שאינו עשוק להשאל ולהשכיר הרי זה
נשבע הסת שלא השאל לו ולא השכיר לו לא מפלני לקח
ויעמוד כליו בירי א תטעה בין רברים העשוק
להשאל ולהשכיר לרברים שדרך להשאל ולהשכיר כמו
שטעו רבים וגדולים שכל הרבים הראויין להשאל ודרך
להשאל אפי חלוק של אדם ומצעו ומטתו ראויין להשאל
אבל רברים העשויין להשאל ולהשכיר הם הכלים שבני
איתה מדינה עושין אותן מתחלת עשייתן כדי להשאלן
ולהשכירן וליטול שכן והרי הן לבעליהן כמו קרקע שאוכל
פירותיה והגוף קיים כך או הכלים עיקר עשייתן
כדי להנות בשכר כגון היוצרות הגדול של נחשת שמבשלין
בהן בכי המשתאות וכגון כלי נחשת הטוח בזהב ששכרין
אותו לכה להתקטט בו שעשית או הכלים אינן למכירת
עצמן ולא להשתמש בהן בעל הבית בביתו לא להשאלן
לאחרים כדי ליהנות כנגדן או להשכירן וליטול שכן
וכן אם היה לאדם משאר הכלי ויש לו עדים שהוא משכיר
תמיד ומשאלו וחוזק לו שהוא להשאל ולהשכיר הרי הוא
ככלים העשוק להשאל ולהשכיר וכלי שהפכרו מרובה
כשכרו ובני אדם מקפידין עליו שלא ישאלוהו הרי הוא
בחוקת שאינו עשוי להשאל ולהשכיר כגון סכין של שיט
לפיכך אפי באו בני אדם והעירו שהשאלו או השכירו זה
אין מבשלין בהן חוקתן לא הרי הוא ככל הכלים
ראיה לרברינו שהרי רבא הוציא זוג שעיטין בו הסרבל
וספר הגרה ברברו העשוק להשאל ולהשכיר ולולי שנתברר
לו בעדים שהן מרברו העשוק להשאל ולהשכיר לא הוציא
מתחת יתומים הא שאר הזונות ושאר הספרים אינן בכלל
דין זה אעפ שהן ראויין להשאל ולהשכיר ורבי זה עקר
גדול ברין והוא רבי של טעם שהיו לסמוך עליו ולדין בו
ובירי הוא למצואי דעת דאין לדין לשם אותו לנגד
עניו לא ילח

פרק תשיעי

האומן אין לו חוקה בכלים שתחת ידו אחר כלים העשוק
להשאל ולהשכיר ואחר שאר כלים כיצד ראה כליו ביד
האומן והביא עדים שהן זרעין שהכלי זה שלו והוא טוען
ואומר לתקן נתתו לך והאומן אומ לא בא לידי לא במכיר
ומתנה או שטען אתה נתתו לי אתה מסרתו לי אחר שבא
לידי לתקן אעפ שמסרו לו שלא בעדים בעל הכלי נאמן
ומוציא אותו מיד האומן וישבע בעל הבית הסת על טענתו
ויש גאונים שרנו אעפ שלא הביא בעל הבית עדים
שה הכלי שלו הואיל וראה כליו ביד האומן והרי האומן
מורה לו שהיה שלו ומכרו לו נאמן אבל אם אמר לא
היו דברים מעולם ושלי הוא הכלי נאמן האומן ונשבע הסת
ואם הביא בעל הבית עדים שהכלי הזה ידוע לו אין האומן
נאמן ודין זה פלא הוא בעיני לא ראה הכלי ביד האומן
לא טען ואם כלי פלני נתתו לו לתקן והאומן אומ החזרתי
ומכרתו או נתתו לי האומן נשבע הסת ונפטר מתוך שיכול
לומר לא היו דברים מעולם ואפי מסרו לתקן בעדי האומן
נאמן מתוך שיכול לומר החזרתי לך שהמפקיד אצל חברו
בעדים אינו צריך לו להחזיר בעדי לפי נשבע האומן הסת
ונפטר ואין מחייבין אותו להוציא הכלי ואם הוציאו הואיל
ונראה הרי בעל הבית מביא עדים שהוא שלו ונטולו אעפ
שמסרו לו בלא עדים כמו שבארנו לפיכך אם טען האומן
ואמר שתיים קצצת לי בשכרי ובעל הבית אומר לא קצצתי
לך לא אחת אם היה הכלי נראה בפניהם הואיל והאומן
אין לו בו חוקה ואינו יכול לטען שהוא לקוח בירי הרי
בעל הבית נשבע בנקיטת חפץ על הקציצה כמו שבארנו
בשכירות ונתן ואם אין הכלי נראה בפניהם הואיל והאומן
נאמן לומר לקוח הוא בירי יכול לטען ער כרי דמיו ונשבע
בנקיטת חפץ ונטול כדרך כל הנשבעין ונטולין כמו שבארנו
אומן שירד מאומנתו ובן האומן הרי הן כשאר כל
אדם ויש להן חוקה בכל המטלטלין כמו שבארנו
מי שנכנס לביתו של חברו בפני בעל הבית ויצא וכלים
פסוקין תחת כנפיו והעדים רואין אותו ולאחר זמן תבעו
בעל הבית ואמר לו החזר לי כלי שהשאתיך והרי העדים
והוא אומר לקוחין הן בירי אינו נאמן ונשבע בעל הבית
הסת על טענתו שלא מכרו ולא נתנו ויחזרו בר הכלי לבע
הבית ברא בבעל הבית שאינו עשוי למכור את כליו
וזה שהוציא הכלים תחת כנפיו אין רדמו להצניע ואתן
הכלים אין דרך בני אדם להצניע לפיכך חייב להחזיר לפי
שלא הצניען לא לכפור בהן אבל בעל הבית העשוק
למכור את כליו אעפ שאין זה צנוע ואין דרך אותן הכלים
להטמין תחת הכנפים הרי זה נשבע הסת שהן לקוחין
בידו וכן אם יצא בהן מגולין בפני עדים אעפ שאין
בעל הבית עשוי למכור את כליו הרי זה נאמן לומר לקוחין
הן בירי שמא נצטרכו לו מעות ומכר ובלבר שלא יהיו
מרברים העשוקים להשאל ולהשכיר אבל רברים
העשוקים להשאל ולהשאל לעולם הן בחוקת בעליהן כמו
שבארנו ואעפ שהוציאן מגולין ואעפ שבעל הבית הזה
עשוי למכור את כליו הואיל ויש לו עדים שזה הכלי עשוי
להשאל ולהשכיר בלבר ידוע הוא לו מוציאין אותן מיד
זה על כל פנים ער שיביא ראיה שמכרו לו או נתנו לו
בקרקעו אפילו כת זה שהכלי תחת ידו מוציאין
אותו מיד היורש בלא שביעה שכיון שאין לאביו לטעון
שלקחו או שהוא משכון כך אין זה יכול להשביעו ואם טען
היורש טענת וראי ואמר בפני נתנו לאביו או מכרו לו הרי
בעל הבית נשבע הכת כשאר כל הנשבעין וכבר בארנו
שיש מי שהורה שיטבע בעל הבית הסת ואחר כך יחזיר
כליו מיד היורש ואין רעתו נוטה להן מי שלקח
קדרוס ואמר הרני הולך לגוד דקלו של פלני שמסרו לי
וכרת דקל הרי זה בחוקתו שאין אדם מעז פניו וכרת
אילן שאינו שלו ואם טענו חבעלים שלא מסרוהו נשבע זה
הסרת הסת שהוא של ונפטר וכן שנכרת הרי הוא
כשאר כל המטלטלין

וק החזר לשיח חברו ואם פירותיה שנתן

בשאל הוא מקצת הפירו וכוון העם שאר הפירו אבל אם הניח פירותיהן עליהן הואיל ואכל אילן מכאן ואילן מכאן מכל השרה החזיק בכל השר אעפ שלא אסף כל פירותיה

פרק שלשה עשר

ואו שאין מעמידין הקרקע בידן אעפ שאכלוה שלש שנים האומנין והאריסין והאפטרופין והשותפין והאיש בנכסי אשתו והאשה בנכסי בעלה וכן בנכסי אביו והאב בנכסי הבן שכל אחד מאו אין מקפידין זה על זה לפי אין אכילתן ראייה אעפ שלא יסחו בהן הבעלים אלא תחזור הקרקע לבעלו שהביאו ראייה שואת הקרקע ידוע להן וישבע הסת שלא מכרו ושלא נתנו כמו שביארנו וכן ראשי גליות של אותו זמן והגולן והגוי אין אכילתן ראי ספני שהן בעלי ודוע וכן חרט שושה וקטן אין אכילתן ראי ספני שאין להם טענה כדי שתעמוד הקרקע בידן אלא תחזור לבעלים וכן המחזיק בנכסיהן אין אכילתן ראייה כיצד אין מעמידין את הקרקע בידן ראובן שאכל שרה שמעון שני חוקה והוא טען שהיא לקוחה בירו והביא שמעון עדים שהיא ידועה לו וכן הביא עדים שראובן ידוע שהוא שותפו או אריסו או אפטרופו ומפני זה לא יסחה תחזור השרה לשמעון וישבע הסת שלא מכר ולא נתן והוא הדין לשארן אבל אם לא הביא שמעון ראייה שראובן היה שותף או אריס לא ראובן הורה מעצמו ואם הן הוא שותף ומכר לי הואיל ואכל שני חוקה יכול לומר לא היה שותף מעולם הרי זה נאמן כשאר כל אדם האומנין כיצד כגון שהיו בונים בה או מתקנין אותה שנים רבות וירדו מאומנותן אם אכלו אותן ג שנים מאחר שירדו מאומנותן יש להן חוקה

האריסין כיצד כגון שהיה אריס לאביו של בעל השרה או לאנשי משפחתו שכיון שהוא אריס של בתי אבות אין מחזיק הבעלי שבירו אבל אם זה הוא שנעשה אריס תחלה הואיל ואכלה כולה שני חוקה מעמידין אותה בירו ואומרין לבעלים היאך אכל שנה אחד שנה ולא מחיהם בו עדים של בתי אבות שהודיר אריסין תחת ירו יש לו חוקה שאין מודירין אריסין אחרים לנכסי אדם והוא שותק אבל אם חלק לאריסין אחרים שהיו בה אין לו חוקה שם

מכונה על האריסין עשו אותו ואריס שירר מאריסותו ואכלה שלש שנים מאחר שירד החזיק האפטרופוסין כיצד בין שהיה אפטרופוס על שרה זו בין על שאר נכסים בין שמינה אותם בר בין שמינה אותם אבי יתומים וגרלו היתומי והניחו איתן בין שמינה אדם אפטרופו על הוצאתו והכנסתו הואיל והן משתמשין ברשות אין להן חוקה עברו האפטרופין מבנויין ואכלו שלש שנים אחר שעברו הרי זו חוקה השותפין כיצד אם היה שותף בשדה זו ואין בה דין חלוקה אעפ שאכל את כולה האחר מהן כמה שנים הרי היא בחזקת שניה ואם יש בה דין חלוקה ואכלה האחר כולה שני חוקה יש לו חוקה שהרי אומר לשותפו אם באמת שלא מכרת ולא נתת היאך אכל את כולה ואתה שיתק ולא סחית כל שלש שני וכן האיש שאכל בנכסי אשתו שני חוקה אעפ שהתנה עמה שאין לו פירית בנכסיה ואפי התנה עמה כשהי ארוסה שלא ירשנה ואחר כך אכל ובנה והרס ועשה כל מה שעשה וכן האשה שאכלה פירות בנכסי בעלה ונישתם בהן כחפצה כמה שנים אעפ שיהיה לה שדה בסוונותיה ואכלה שדות אחרות אין אכילתן ראייה

וכן הבן שהוא סומך על שלחנו של אביו ונחשב בכלל בני ביתו אם אכל נכסי אביו שני חוקה וכן האב שאכל נכסי בן זה שהוא סומך עליו שני חוקה אין אכילתן ראייה וכן שפירש מאביו ואשה שנתגרשה אפילו ספק גרושי הדין כשאר כל אדם ראשי גליות שהיו בימי חכמים לפי שהיה בהן כח לחרות את העם אין אכילתן ראייה וכן אחר שהחזיק בנכסיהן אפילו אכל כמה שנים אין אכילתן ראייה לפי שאינן מחזיקין מפני שידן תקפה כל זמן שירצו מסלקין זה מפנה אבל נשבעין הסת שלא מכרו ושלא נתנו ואם הן החזיקו בנכסי אחר ואמר שלא מכר נשבע הסת שלא מכר

להן ולא נתן להן הגולן כיצ מי שהוחז גולן על שדה זו או מי שהוחזקי אבותיו שהן הורגין נפשו על עסקי כסון אעפ שאכל שדה זו כמה שנים לא החזיק ותחזור שדה לבעלים

פרק ארבעה עשר

כל לו שאין אכילתן ראייה אם הביאו עדים שמכרו להן הבעלי שרה זו או נתנה להן במתנה ראייתן ראייה חזק מן הגולן והבעל בנכסי אשתו באי זה נכסים אמרו בנכסי צאן בחזל או בשדה שייחד לה בכתובתה ובשרה שכתב לה בכתובתה ובשרה שנתן לה משלו אבל בנכסי מלוג יש לו ראייה כמו שבארנו בהלכות אישות כיצד הגולן אין לו ראייה כיון שהוחזק גולן על שדה זו אעפ שהביא ראייה שהורה הבעל בפני עדים שזכר לו שרה זו ולקח רמס והבעלים אומר לא מסרנו לא מפני היראה הודינו לו מוציאין את השרה מידו ואין לו כלום ואם העידו העדים שבפניהם מנה לו כך וכך מוציאין את השרה מיד הגולן ומחזירין לו הבעלים את הרמס כמו שבארנו בהלכות גולה בן האומן ובין הערים וכן האפטרופוס שאכלו שרה זו שני חוקה אם טענו שהבעלים מכרו להן או נתנו להן יש להן חוקה ואם טענו שהיא ירושה להן מאביהם שאכלוה שני חוקה אין להן חוקה ואם הביאו עדים שהודו הבעלי לאביהן שמכרוה להן או נתנוה מעמידין את השרה בידן הגולן אעפ שהביא ראייה שהודו הבעלים לאביו שזכר אינה ראייה כמו שבארנו אבל בן הגולן אפי בא בטענת אביו יש לו חוקה בא בטענת אביו אין לו חוקה הגוי אפי אכלה כמה שנים אין אכילתו ראייה ואם לא הביא שטר תחזור השרה לבעלי בלא שום שבועה שלא תקנו שבוע הסת לא לישראל וישראל הבא מחמת הגוי הרי הוא כגוי שאין אכילתו ראייה טען זה הישראלי הבא מחמת הגוי ואם בפני לקחה הגוי שמכר לי מזה ישראל הסערעד עלי הרי זה נאמן וישבע הסת על כך מתוך שיכול לומר אני לקחתיה ממך והרי אכלתיה שני חוקה יכול לומר מפלני לקחתיה שבפני לקחה כמך אין מחזיקין בנכסי קטן ואפי הגריל כיצד אכלה בפניו כשהוא קטן שנה אחת ושתיים אחר שהגריל וטען אתה מכרתה לי אתה נתת לי אין זה כלום ער שיאכל שלש שנים רצופות אחר שהגריל מי שהחזיק בנכסי קטן שנים רבות וטען ואם משכנה הן בירו וישלי רוב עליהן כך וכך הואיל ואו רצה אסר לקוחי הן בירי נאמן שהרי אינה מוחזקת שהיה לאביו של זה והרי זה גובה בשבועה בה שטען ותחזור ליתומים אבל אם יצא עליה קול שהיא של יתומים אינו נאמן שהרי אין מחזיקין בנכסי קטן ותחזור השרה וכל הפירו שאכל ליתומי ער שיגרלו וינעשה עמה דין אכלה שני חוקה בחיי אביהן מתוך שיכול לומר לקוחה היא בירי מאביהן נאמן לומר חייב יש לי על אביהן וגובה אותו מן הפירו וגובהו שלא בשבועה מתוך שיכול לומר שלי הן בורח שסרח מחמת סכנת נפשו כגון שהיה המלך מבקש להמיתו אין מחזיקין בנכסיו אפי אכל המחזיק כמה שנים וטען שלקח אין אכילתו ראייה ואין אומרין לבעל השרה למה לא מחיתו מפני שהוא מתעסק בנפשו אבל הבורח מחמת כסון הרי הוא ככל אדם ואם לא כיחה בחזיקין בנכסיו מחזיקין בנכסי אשת איש כיצד אכלה כקצתו שני חוקה בחיו הבעל ושלש שנים ארר מיתת הבעל וטען ואמר מסרתה לי ובעליך מעמידו אותה בירו מתוך שיכול לומר ממך לקחתו אחר מות בעליך שהרי אכלה שני חוקה אחר מיתת הבעל ולא מיחת בו אבל אם אכלה בחיי בעל כמה שנים ולא אכלה שני חוקה אחר מיתת בעלה אין לו חוקה כל חוקה שאין עמה טענה אינה חוקה כיצד הדי שאכל פירו שרה זו כמה שנים ובא המערעד ואם לו מאן לך שרה זו שלי הוא השיבו ואמר לו איני יודע של מי הוא וכיון שלא אמר לי אדם כלום ירדתי לתוסת אין זו חוקה שהרי לא טען שלקח ולא נתנה לי ולא שירש אעפ שלא טען אין מוציאין אותה מיד ער שיביא זה המערעד

אין זה כלום ער שיאכל שלש שנים רצופות אחר שהגריל מי שהחזיק בנכסי קטן שנים רבות וטען ואם משכנה הן בירו וישלי רוב עליהן כך וכך הואיל ואו רצה אסר לקוחי הן בירי נאמן שהרי אינה מוחזקת שהיה לאביו של זה והרי זה גובה בשבועה בה שטען ותחזור ליתומים אבל אם יצא עליה קול שהיא של יתומים אינו נאמן שהרי אין מחזיקין בנכסי קטן ותחזור השרה וכל הפירו שאכל ליתומי ער שיגרלו וינעשה עמה דין אכלה שני חוקה בחיי אביהן מתוך שיכול לומר לקוחה היא בירי מאביהן נאמן לומר חייב יש לי על אביהן וגובה אותו מן הפירו וגובהו שלא בשבועה מתוך שיכול לומר שלי הן

בורח שסרח מחמת סכנת נפשו כגון שהיה המלך מבקש להמיתו אין מחזיקין בנכסיו אפי אכל המחזיק כמה שנים וטען שלקח אין אכילתו ראייה ואין אומרין לבעל השרה למה לא מחיתו מפני שהוא מתעסק בנפשו אבל הבורח מחמת כסון הרי הוא ככל אדם ואם לא כיחה בחזיקין בנכסיו מחזיקין בנכסי אשת איש כיצד אכלה כקצתו שני חוקה בחיו הבעל ושלש שנים ארר מיתת הבעל וטען ואמר מסרתה לי ובעליך מעמידו אותה בירו מתוך שיכול לומר ממך לקחתו אחר מות בעליך שהרי אכלה שני חוקה אחר מיתת הבעל ולא מיחת בו אבל אם אכלה בחיי בעל כמה שנים ולא אכלה שני חוקה אחר מיתת בעלה אין לו חוקה כל חוקה שאין עמה טענה אינה חוקה כיצד הדי שאכל פירו שרה זו כמה שנים ובא המערעד ואם לו מאן לך שרה זו שלי הוא השיבו ואמר לו איני יודע של מי הוא וכיון שלא אמר לי אדם כלום ירדתי לתוסת אין זו חוקה שהרי לא טען שלקח ולא נתנה לי ולא שירש אעפ שלא טען אין מוציאין אותה מיד ער שיביא זה המערעד

איך הדבר וכיו שירעת שמיחה כך בתוך ג שני אם באמת
היה לך שטר ולא נותרת בו אתה הפסדת על עצמך
לפיכך אם מיחה שמעון בפני עדים ואם להם א תוציא דבר
זה מפיכס אין זה מחאה אבל אם אמרו העדים מעצמן אין
דבר זה יוצא מפניו הרי גם זו מחאה שהדבר שאין אדם
מצווה עליו אמרו שלא בכונה וכן אם צוה לעדים
ואמר להם אל תודיעוהו או שאמרו הן מעצמן אין אנו
מודיעין אותו גם זו מחאה היא אעפ שאינן מודיעין אותו
מודיעין הם לאחדים ודבר זה יגיע אליו כיצד
המחאה אם בפני שנים פלו משתמש בחצרי או בשני גולן
הוא ולעיתים אני תובע אותו ברין וק אם אמר להן שכונה
היא בירו או משכונ ואם ישעון עלי שמכרתי או נתתי אני
תובע אותו ברין וכן כל כיוצא בזה הרי זו מחאה אעפ
שלא מיחה במדינה זו שהחזיק בה זה אבל אם אמר להן
פלו שמשתמש בחצרי גולן הוא אין לו מחאה שהרי ראובן
אומר כששמעתי אמרתי שמא חרף אותי בלבד ולפיכך
לא נזהרתי בשטרי מחאה בפני שנים מחאה וכותבי אעפ
שלא אמר להם כתובו וכיון שמיחה בשנה ראשונה אינו
צריך לחזור ולמחית בכל שנה ושנה אבל צריך שלא יהיה
בין מחאה למחאה שלש שנים נמורות ואחר כך אם מיחה
אינה מחאה לפיכך צריך למחות בסוף כל שלש שנים
ואם מיחה ועמד שלש שנים נמורות ואחר כך מיחה אינה
מחאה הביא ראובן עדים שזה שמעון בעל השרה
קבץ פירות שרה זו ונתנם לי תעמו השרה ביד ראובן ואפי
טען ששמעון מכרה לו או נתן לו שאו לא מסר א נתן לא
היה משמש ראובן בשרה זו ונתן לו פירותיה
טען שמעון ואמר אמת היה הדבר ולפירות הודרתי
ושלו היו הפירות אבל הגוף לא מכרתי נאמן וחזור לשמעון
לא אם כן אכלה ראובן בפניו שלש שנים ולא מיחה בו כמו
שביאנו

פרק שנים עשר

שלש שנים שאמרנו מיום ליום אפי היו חסרי יום אחר לא
החזיק ומסלקין אותו ממנה ברא בקרקעות שהן עושין פירו
כגון הבית והחצרות והבירות והשחין והמערות וההנויות
והפונדקות והמרחצא והשבכות ובתי הבדן ובתי השלחין
שששקין אתם תמיד וזרעין בה ונטעין והגנות והפרדסין
וכן עבדים המהלכין כמו שבארנו אבל שרה הבעל
שהיא שותה מימי נשמים בלבד ושרה אילן אינה מיום
ליום וכיון שאכלו שלש תבואות ממין אחד הרי א כלשל
שנים כיצד היתה שרה תמרים ונדר שלש גדרות
או שרה ענבים ובצר שלש בצירות או שרה זתים ומסיק
שלש כסיקות הרי א כלשל שנים והחזיק ואפי היו האילנו
רצופין ולא היה בניניהן החזק כראוי שהרי סוף ליבש
הואיל ואכלן שלש שנים החזיק הביא עדים שהיה
דר בחצר זו שלש שני או ששמה שלש שנים הרי זו חוקה
טען בעל החצר ואמר שמא לא שכן בה ביום ובלילה או
שמא א שהשכירו להם לא שכן בה ביום ובלילה הרי זו
טענה ואמר למחזיק א תביא עדים ששנים א נמורות
ביום ובלילה או תסתלק אפי בא עדים ואמרו לנו
שכרתו ואנו דרנו בה ביום ובלילה וטען בעל השרה ואמר
יביאו עדים שדרו בה ביום ובלילה צריכין א השוכרין
להביא ראיה שדרו בה תמיד שהה דבר תלוי בהן ואינו
תלוי בטענת המחזיק כדי שיעזבו לו היה זה המחזיק
א העדים שדרו בה מן הרובליון המחזיקין בעיירות וכיוצא
בהן שיענין אותו לכתחלה וכשיביא עידי חוקה אמר לו
הבא עדים שהיית מחזיק בה ביום ובלילה ברא
בחצרות ובתים וכיוצא בהן שהן עשויות לחד בתוכן ביום
ובלילה אבל החנויות של תגרים ופיצ בהן שאין רדין בהן
לא ביום כיון שרד בה שלש שנים ביום הרי זו חוקה שלש
שנים שאמרו צריך שיחיו רצופות זו אחר זו הרי המחזיק
בשרה חרעה שנה והבידה שנה אפי עשה כן כמה שני לא
החזיק היה רדק של בני אותו חסין לחובד אעפ שמקנת

וזרעין שנה אחר שנה ומקצתן זרעין שנ זמובירין שנה הרי
זה החזיק שהרי הוא אום לא הוברתי אותה לא כרי שתעש
הרבה בשנת הזרועה שני שותפין שהחזיקו בשרה
שש שנים הראשון אכלה ראשונה ושלישי וחמישית והשני
אכלה שניה ורביעית וששית לא עלתה חוקה לאחר מהן
שהרי בעל הקרקע אומר כיון שלא ראיתי ולא שמעתי
שהחזיק בה אדם אחר שנה אחר שנה מפני זה לא מחיתי
לפיכך אם כתבו א השותפין שטר בניניהן שישתמשו
בה שנה אחר שנה כיון שעבר שלש שנים עלתה להן חוקה
שהשטר יש לו קול והואיל ולא מיחה אבר זכרתי והוא הדין
לעבר שהחזיקו בו שנים ונשתמשו בו שנה אחר שנה אם
כתבו שטר בניניהן הרי החזיקו אכלה שנה זה המחזיק
ומכרה ואכלה הלוקח שנה ומכר ללוקח שני ואכל שנה אם
מכרו זה לזה בשטר שלשתן מצטרפין והרי זו חוקה מפני
שלא מיחה ואם מכרו שלא בשטר אינה חוקה שהבעלים
הראשונים אומר כיון שלא עמד בה איש אחד שלש שנים
לא הוצרכתי למחות אכלה האב שנה והבן שנים
האב שנים והבן שנה האב שנה והבן שנה והלוקח מן הבן
שנה הרי זו חוקה והוא שלקח בשטר אכלה בפני
האב שהיה בעל השרה שנה ובפני בנו שתי או בפני האב
שנים ובפני הבן שנה או בפני האב שנה ובפני בנו שנה
ובפני לוקח מן הבן שנה הרי זו חוקה והוא שמכר הבן זו
השרה בכלל שדותיו שהרי לא הכיר המחזיק שנמכרה ולפי
לא נזהר בשטרו אבל אם מכר הבן שרה זו בפני עצמה
ושרה זו בפני עצמה אין לך מחאה גדולה מזו

נדה שנה אחר שנה אפי כמה
שנים הואיל ולא נהנה בה אינה חוקה וכן אם פתח בה
שבילי המים ופתח ושרד בלבד הואיל ולא אכל פירות אין
חוקה זרעה ולא הרויח כלום לא זרע כר ואסף סר לא
וחזי שהרי לא נהנה אכלה שחת לא החזיק ואם היה המקו
רדק לזרוע ולשחת מפני שרמיו יקרין הרי זו חוקה אכלה
ערלה שביעית וכלא אעפ שנהג בעבירה הרי זו חוקה היה
המקו שהחזיק בו סלע או חלמיש שאינו ראוי לזרועה צרי
להנות בו ברבר הראוי לה כגון שיטטח בו הפירו או יעמי
בו בהמה וכיוצא בזה ואם לא נהנה בו בכל אותן השלש
שנים ברבר הראוי לו לא החזיק היה מעמיד בהמה
במקום מסוים מחצר חברו או שהיה מנרל שם תרנגולין או
מעמיד שם תנור וכירים וריחים או שנתן שם זבלו בין
שהעמיד שם מחיצ בין שלא העמיד ואם נשתמש ברברי
או וכיוצא בהן שלא העמיד ג שנים ביום ובלילה וטען על
בעל החצר ואמר אתה נתת לי מקום זה או מכרתו לי הרי
זו חוקה שרה שהוא מוקפת גדר ובא זה שהחזיק בה זרע
חזין לגדר ונהנה בכל מקו שאינו שמור אעפ שאכלו שנה
אחר שנה לא עלתה לו חוקה שהבעלי שוענין ואמרו כיון
שראינו שורע במקום כופד אמרנו כל מה שורע חית
השרה תאכלנו ולפיכך לא מחיתי והוא הדין לכל הזרע
מקום שאינו שמור לא רגל חיה ויד כל אדם מצויין בו
אכלה כלה חזין מבית רובע החזיק בכלה חזין
מאותו בית רובע שלא נהנה בו אפי היה חלמיש בתוך
השרה הואיל ולא נשתמש בו כראוי לו אין לו בו חוקה
החזיק אחר באילנות ואכל פירותיהן ואחר החזיק בקרקע
וזרעה ואכל פירותיה וכל אחר משניהם טוען שהכל שלי
ואני לקחתי זה שהחזיק באילנות ואכלן שלש שנים יש לו
האילנות וקרקע שצריכין לו והוא כמלא האורה וסלו חוצה
לכל אילן ואילן זה שהחזיק בקרקע יש לו שאר הקרקע
וכן האכל כל פירות אילן שלש שנים וטען על בעל
האילן אתה מכרת לי אילן זה וקרקעו הרי זה יש לו קרקע
כעובי האילן עד התחום שרה אילן שהיו בו שלשים
אילנות בתוך בית שלש סאין ואכל עשרה בשנה ראשונה
ועשרה בשנה שניה ועשרה בשנה שלישית חזיק בכל והוא
שהיו עשרה סאם לפחות בכל בית שלש סאין ולא
חוציא שאר האילנות פירו אבל אם חוציא שאר האילנות
פירות ולא אכלן לא החזיק לא כמה סאם ברא

שרה פלני מראובן ובעצתך אקנה אותה אמר לו לוי לך
וקנה אותה טובה היא יש לו ללוי לערער עליה ולא איבר
וכתו שהרי לא עשה מעשה ויש לו לום רצוני היה שתצא
מתחת יד ראובן שהוא אלם כרי שאתבענה ברין ואקח
שרי ראובן שערער על שמעון ושמעון אמר איני יורע
מה אתה סח לא שרה זו מלוי לקחתי והרי עדים שאכלתיה
שני חוקה אמר לו ראובן והלא עדים יש לי שבערב באתה
אי ואצרת לי מכר לי שרה זו אין זו ראיה ויש לו לשמעון
לום רציתי לקנו ממך כרי שלא תערער ולא תטריחני ברין
אעפ שאיני יורע אם היה לך או אינה וכן כל כיוצא בזה
ואם לא טען שמעון טענה זו אין טוענין לו

ראובן שערער והביא עדים ששרה זו שלו ושמעון שבתוכה
טוען אתה מצרתה לי ואכלתיה שני חוקה וראובן אמר
בגל אכלת בין שלא היו עדים שאכל כלל בין שהיה שם
ער אחר שאכלה שלש שנים אינו חייב להחזיר הפירות
שאל שרדי הוא אום שלי אכלתי ואין עליו ערו ששחייבו
אותו בפירות שהרי מעצמו הורה וזה הער שהעיר
שאכלה שלש שנים לפיכך כחו של אכל הוא בא ולא היה
עמו אחר היתה השרה עומרת בירו לפיכך ישבע ראובן
הסת טלא מכר ותחוו לו השרה וישבע שמעון הסת שאינו
חייב לו כלום בפירות שאכל ויפטר היו שני עדים
מעירים על שמעון שאכלה פחות משני חוקה יחזיר כל
הפירות שאכל ואפילו היה ער אחר חייב להחזיר על פיו
שהרי אינו מכחיש הער לא אמר אמת העיר ואכלתי שני
שנים ושלי אכלתי ונמצא מחווי שכוע ואינו יכול להשבע
ומשלם כל המחויב להחזיר הפירות אם לא היו יורעין
ואין בר יכולין לשער אותן כשאר הבתים וכיוצא בהן
שהוא ידוע לא היו פירות אילן או פירו שרה שאינן ידועין
הואיל ואין כאן טענה וראית ישלם מה שורה בו שאכלו
ומזרימין על מי שאכל יותר ולא ישלם כל המחזיר
קרקעות מתחת ידו אם שמרה לאחרים כשהיה מחויב בה
והיו השכרין קיימין מוציאין מהן השכר פעם שניה ונותנין
לבעל הקרקע וחוזרין ותובעין זה ששכר להם מקום שאינו
שלו אסור לאדם לטעון טענת שקר כדי לעוות הרין
או כדי לעכבו כיצד היה נישא בחברה מנה לא יטענו
ר כדי שורה במנה ויתחייב שבעת היה נושה ק וטענו
מאתים לא יאמר אפוד הכל כבוד ואורה לו בכנה ביני
לבינו כרי שלא אתחייב לו שבעה היו שלשה נושין
מנה מנה כאחד וכפר בהן לא יהיה אחר תובע
ושני מעירין וכשוניצאו ממנו יחלוקו ועל רבדי אלו וכיוצ
בהן וההיר הכתוב ואמר מרברן שקר תרחק

הלכות נחלות

מצות עשה אחת והוא דין סדר נחלות וביאור מצוה
זו בפרקים אלו

פרק ראשון

סדר נחלות כך היא מי שמת ירשנו בניו והם קורמין לכל
והזכרים קורמין לנקבות בכל מקום אין לנקבה עם הזכר
ירושא אם אין לו בנים ירשנו אביו ואין האם יורשת את
בניה ודבר זה מפי הקבלה וכל הקורם בנחלה יוצאי ירכו
קורמין לפי מי שמת בין איש בין אשה אם הניח בן יורש
הכל לא נמצא לו בן לעולם מעיינין ברעו של בן אם נמצ
לבנו זרע בין זכרים בין נקבות אפילו בת בת בנו ער
סוף העולם היא תירש את הכל לא נמצא לו זרע בן חזור
אצל הכת היתה לו בת תירש את הכל לא נמצאת
לו בת בעולם מעיינין על זרע הבת אם נמצא לה זרע בין
זכרים בין נקבו ער סוף העולם הוא יורש הכל לא נמצ
זרע בת חזר הירש לאביו אם לא היה אביו קיום מעייני
על זרע האב שהן אחי המת נמצ לו אח או זרע אח יורש
את הכל ואם לאו חוזרין אצל האחות נמצאת לו אחות או
זרעה יורשו הכל ואם לא נמצא לו זרע אחיו ולא זרע אחו
הואיל ואין לאב זרע תחזור הירש לאביו האב לא היה אביו

אב קיים מעייני על זרע של אביו האב שהן אחי אביו של
מת והזכרים קורמין לנקבות וזרען של זכרים קורם לנקבות
כמו שהיה הרין בורעו שלמת עצמו לא נמצאו אחי לאביו
לא הם ולא זרען תחזור ירושה לאביו אביו האב ועל הדרך
הואת נחלה מסשמשת ועולה עד ראובן נמצאת אומר הבן
קורם לבת וכל יוצאי ירכו של בן קורמין לבת והבת קורם
לאביו אביו וכל יוצאי ירכו קורמין לאביו אביו ואביו
המת קורם לאחי המת מפני שהם יוצאי ירכו והאח קורם
לאחות וכל יוצאי ירכו של אח קורמין לאחות ואחות קורם
לאביו אביו וכל יוצאי ירכו קורמין לאביו אביו ואביו
האב קורם לאחי האב של מת ואחי אביו קורמין לאחות
אביו וכל יוצאי ירכו של אחי אביו קורמין לאחות אביו
ואחות אביו קורמת לאביו אביו אביו של מת וכן כל
יוצאי ירכו של אחו אביו קורמין לאביו אביו ועל דרך
זה הדין ועולה עד ראש הדורו לפי אין אדם מישראל שאין
לו יורשין מי שמת והניח בן ובת הבן אפי בת בת בת
הבן ער סוף ככה דורות היא קורמת ותירש הכל ואין לבת
כלום והוא הרין לבת האח עם האחות ולבת הבן אחי אביו
עם אחות אביו וכן כל כיוצא ברו כי שהיו לו שני
בנים ומתו השני בנים בחייו והניח הבן האחר שלשה בני
והניח הבן השני בת אחת ואחר כך מת הוקן נמצאו שלשה
בני בנו יורשין חצי הנהל ובת בנו יורשת החצי שכל אחר
ואחר מהן יורש חלק אביו ועל דרך זו חלוקין בני האחים
ובני אחי האב עד ראש הדורות משפחת האם אינה
קרויה משפחה ואין ירושה לא למשפחת האב לפיכך האחי
מן האם אין יורשין זה את זה ואחין מן האב יורשין
זה את זה ואחר אחיו שהוא מאביו
בלבד או אחיו מאביו ומאמו כל הקרובין בעברה
יורשין בבשרים כיצד כגון שהיה לו בן ממזר או אח ממזר
הרי אלו כשאר בנים וכשאר אחין לנחל אבל בנו מן השפח
או מן הנכרית אינו בן לרבר מן הדברים ואינו יורש כלל
האשה אינה יורשה בעלה כלל והבעל יורש את
כל נכסי אשתו מרברי סופרים והוא קורם לכל בירושתה
אעפ שהיא אסור עליו כגון אמנה לכהן גדול גרושה וחלוצ
לכהן הרין ואעפ שהיא קטנה ואעפ שהכע הרש הוא יורש
את אשתו כבר ביארנו בהלכות אישות שאין הבעל
יורש את אשתו עד שתכנס ברשותו ושאי הפקה יורש את
הדרשת שנטאה כשהיא הרשת אפי נתקרה ושכ ביארנו
שהוא יורש את נכסי אשתו שבאול רישתה וההוקו בין
נכסים שהכניסה לו בנדונייתה בין נכסים שלא רכשה לו
ומי יצתגרשה ספק גרושין וכתה אין הבעל יורשה
בעל שנטא קטנה שאינה צריכה מיאון איה יורשה שהרי
אין כאן טום אישו וכן שוטה שנטא פקחת או פקח שנטא
שוטה אינה יורשה שהרי לא תקנו חכמים להן נשיאין
בעל שמתה אשתו ואחר כך כת אביו או אחיה או אחר
מן הבורשין אותה אין הבעל יורש אותה אלא יורש אותן
זרעה אם היה לה זרע או תחזור הירושה למשפחת בית
אביו שאין הבעל יורש נכסי הראויין לבא לאחר כיכן לא
לנכסים שגבר כאו לירושתה קורם שתמות וכן אין
הבע יורש את אשתו והוא בקבר כשאר היורשין של משפח
האב כיצד בעל שמת ואחר כך מתה אשתו אין אוכרין
הואיל והכע היה קורם לכל אדם בירושת כך יורשי הבעל
יקרמו לשאר יורשי האשה לא יורשי האשה מסשפח בית
אביו הם היורשים אותה אם מתה אחר בעלה וכן
אין הבן יורש את אמו בקמיו סי להנחיל לאחיו מאביו
כיצד מי שמת ואח כך מתה אמו אין אום הואיל ואו היה
הבן קיים היה קורם אף יורשין של בן קורמין לירשה של
אשה זו ונמצאו אחיו מאביו יורשין את אמו של זה אחר
מתו של זה לא זרע בטה הוא שירשנ אם היה לו זרע ואם
אין לו זרע תחזור ירושתה למשפחת בית אביו
אבל אם מתה האם תחלה ואח כך מת הבן אפי היה קמן
בן יוסו ולא כלו לו חרשיו הואיל ויהיה אחר אמו שעה
אחת ומת ודי זה נחל את אמו ומנחל הנחלה לירשיו

עדים שהיא שלו הביא עדי תחוו לו השרה ומוציא מזה כל הפירות שאכל ואין פותחי לזה המחוי תחלה ואין אום שמא שטר היה לך ואבר ער שיטעון מעצמו ואם לא טען יחזיר כל הפירות שאכל וכן האוכל שני חוקה מחמת שיש שטר בידו ונמצא חשטר בטל בטלה החוקה ותחוו השרה עם כל הפירות לבעלים הבא מחמת ירושה צריך להביא ראיה שרר אביו בשרה זו או נשתמש בה אפי יום אחד וכיון שאכלה הוא שלש שנים מחמת אביו מעמידין אותה בידו אבל אם לא הביא ראיה שרר בה אביו לכל תחזור השרה וכל הפירות למערער שיש לו עדים שהוא שלו שהרי אינו טוען עליו שמכר או נתן לו ולא נודעה קרקעו לאבותיו הביא ראיה שנראה בה אביו אינה כלום ששא בא לבקר אותה ולא קנאה לא צרו להביא ראיה שרר אביו בה אפי יום אחד הרי טאכל שרה זו שנים רבות ובא המערער ואמר לו מה לך ולשרה זו הורה ואמר לו יודע אני שהיתה שלך אבל לפני מכרה לי והוא לקחה ממך ואמר לו המערער לפני שמכר לך גולן הוא הואיל והורה שהיא שלו ושלא לקחה ממנו תחזור השרה וכל הפירות למערער אעפ שאין לזה המערער עדים שהיא שלו וכן כל כיוצא בזה הביא זה המחזיק עדים שפלני שכר לו רד בה אפי יום אחד או שאמ לו בפני לקח ממך ואחר כך מכרה לי מעמידו אותה בידו שהרי יש לו טענה עם חוקתו ואו רצה טען ואמר ממך לקחתה שהרי יש לו שני חוקה

פרק חמשה עשר

מי שמערער על שרה זו והביא עדים שהיא ידועה לו והביא זה שבתוכה שטר שלקחה ממנו והביא עדים שאכלה שני חוקה אום לו בתחלה קיים שטרך אם נתקי הרי טוב וירון בטשר ואם אי אפשר לו לקיים סומכין על עדי חוקה וישבע הסת שלקחה עירי החוקה שהעיר אחד משניה שאכלה חטים שני חוקה והשני העיר שאכלה שעורו ערותן קיימת שאי העיר כדקרק בזה העיר האח שאכלה זה שנה ראשון שלישית וחמשת והשני מעיר שאכלה שניה ורביעית וששית אין ערותן מצטרפת שבשנה שמעיר בה זה לא העיר בה זה ותחזור הקרקע והפירות מי שירר לשרה בחוקת שהוא יורש ואכל פירותיה ונמצא יורש אחר שהוא קרוב מסנו וראוי לירשה בין שנמצא בעדי בין שהורה לו זה שירר תחלה חייב להחזיר כל הפירות שאכל שנים שהיו עוררו על השרה זה אום שלי וזה אום שלי ואין לאח מהן ראיה או שהביא כל אחד מהם עדים שהיא שלו או שלאבותיו או שהביא כל אחד משניהם עדים שאכלה שני חוקה והשנים שהעירו בהן או הן השנים עצמן שהעירו בהן או מניחין אותה בידיהן וכל המתגבר ירד בה ויהיה האחר מוציא מירו ועליו הראיה ואם בא שלישי ותקף עליהן וירר לתוכה מסלקין אותו ממנה הביא האחר עדים שהיא של אבותיו ושאל שני חוקה והרי היא תחת ידו נמצאת עדות החוקה של שניהם מוכחשת מעמידין אותה ביד זה שהעירו עליו עירי החוקה שהיא של אבותיו וכודירין אותו לתוכה חזר השני והביא אף הוא עדי שהיא של אבותיו שהרי נמצא גם עדותו מוכחשת חוזרו בד מסלקין ממנה את הראשון ומניחין אותה ביד שניהם וכל המתגבר ירד בה זה אום של אבות וזה אום שלאבותי זה הביא יעדים שהיא של אבותיו וזה הביא עדים שאכלה שני חוקה תחוו לזה שהביא עדים שהיא של אבותיו וחזרו הפירות שאכל שהרי לא טען כלום ואין אכילתו ראיה שכל חוקה שאין עמה טענה על הבעלים אינה כלום חזר זה המחזיק ואמר כן של אבותיך היתה ואתה מסרתה לי וזה שטענתי תחלה שהיא של אבותי כלומר שאני סומך עליו והרי היא שלי כשלאבותיו או שאם של אבותי שלקחו כאבותיך הרי זו טענה נכונה שהרי נתן אמלתי ליריביו וראשונים ומעמידין אותה בידו ואם טען בתחלה ואמר לו של אבותי ולא של אבותיך אין שומעין לו בטענה זו

האחרת וכן כל כיוצא בזה ראובן שהיה בתוך שרה ובא שמעון וערער עליו ואמר ראובן שרה זו מלוי קניתי ואכלתי אותה שני חוקה אם לו שמעון והלא שטר זה מקוי בידו שאני לקחתו מלוי מהיום ארבעה שנים חזר ראובן ואם וכי תעלה על רעתך שג שנים בלבד יש לי משקנתי שנים רבות יש לי משלקחתיה ואני קרמתיך הרי טענת ראובן טענה שאדם קורא לשנים רבות שני חוקה לפי אם הביא ראובן עדים שאכלה זו שני שנמצא שאכל שני חוקה קודם שלקחה שמעון מעמידין אותה בידו אבל אם אכלה פחות משבעה שנים תחזור לשמעון שאין לך מחאה גדולה מו שהרי מכרה קודם שהחזיק ראובן זה אומר של אבותי והביא עדים וזה אומר של אבותי ואין לו עדים תחזור לזה שהביא עדים ומוציאין מזה כל פירות שחזרה בהן שאכלן אעפ שאין עליו עדים שאכל שהרי הוא אומר שמחמת אבותיו אכל והרי העדים שהיא של אבותיו של זה השוען וכן כל כיוצא בזה הביא המערער עדים שזו השרה שלו וזה שבתוכה טוען ממך לקחתה והרי שטרי והוציא שטר מקווי טען המערער שהוא מווייף והורה בעל השטר ואמר כן הוא אבל היה לי שטר כשר ואבר ולקחתי זה טבירי כרי לאיים עליו שורה שמכ לי באמת הואיל ואו רצה היה עומד בשטרו שהרי מקיים הוא הרי זה נאמן ואי מוציאין את השרה מתחת ידו וישבע הסת הביא המערער עדים שזו השרה שלו וזה שבזוכה טוען ממך לקחתה ואבלתיה שני חוקה והביא עדים שאכלה שני חוקה טען המערער ואמר היאך תטעון שלקחת ממני היום שלש שני ובאותו הזמן לא הייתי במדינה זו מצריכו יה יבטוכה להביא ראיה שזה פלו שמערער היה עכו במדינה בזמן הזה שטען שזכר לו בו אפי יום אחד כרי שהיה אפשר שימכור ואם לא הביא מסלקין אותו

מי שהלך למדינת הים ואבר דרך שרה בין שהו ארבעה השיות המקיפו אותה לארבעה אנשים בין שהיו ארבע קנו כאחד הרי כל אחד מהן רוחה ואומר שמא דרך שלך על חברי הוא לפיכך יקנה לו דרך במאה מנה או יפרח באויר וכן אם היו ארבעה השרו לאיש אחד שקנה איתן מארבעה אין לו עליו דרך שהרי אום לו עתה אם אחזי לכל אחד שטרו אין אתה יכול לעבור על אחד מהן ואני קניתי מכל אחד מהן כל זכות שיש לו אבל אם היה בעל ארבע שרות המקיפו איש אחר והוא בעל המצר טלה מתחלה ועד סוף הרי זה אומר לו מכל מקום רדכי עליך וילך לו בקצרה באי זו שרה שירצה בעל השרות וכן כל כיוצא בזה ואם החזיק בדרך ואומר זו היא דרכי אין מסלקין אותו ממנה אלא בראיה ברורה

פרק ששה עשר

ראובן שמכר לשמעון שרה והיה לו מעירי השטר ובא לו לערער על השרה ולטעון שראובן גול אותה ממנו אין שמעון לו ואין משניחין על ראיות שביא על אותה שרה והרי אבר כל זכותו שאם לו היאך תעיר על המכר ותבא ותערער וכן אם העיר לוי בשטר שכתוב בו השרה פלני של ראובן מצר מורח או מערב הואיל ועשה השרה סימן לאחר והעיר בשטר אבר את זכותו ואינו יכול לחזור ולערער שאומר לו היאך תעיר בשטר זה שכתוב בו השרה הזאת מצר פלני ותחזור ותערער עליה טען העיר ואמר תלם אחר הוא שעשיתי סימן ולא כל השרה ואיתו התלם הסמך למצר בלבד הוא של ראובן הרי זו טענת הנשמעת ויש לו לערער על כל השרה חזק מאותו התלם ואין כל הדברים אמודין אלא באחד מעירי השטר שבא לערער אבל הדיו שקיים השטר יש לו לערער מפני שכול לטעון ולומר לא ידעתי מה היה כתוב בשטר מפני שיש לדיונין לקיים השטר אעפ שלא קראוהו אבל העדים אין חותמין על השטר אלא אם קראוהו מלו ודקדק בו בא שטען תמלך בלוי ואמר לו תריני קנה

ואם היו קורין לו עבר בן אמה וכיוצא ברברים אלו שאין
אומר אותן ביחוד אלא לעברים הרי זה אינו נאמן
היה עובר על בית המכס ואמר בני הוא זה וחור אחר כך
ואמר עברי נאמן שלא אמר בני לא להבדיל מן המכס
אמר בבית המכס עברי הוא וחור ואם בני הוא אינו נאמן
העברים והשפחות אין קורין להן אבא פלני ואימא
פלני שלא יבא מן הרבר תקלה ונמצא זה הבן נפגם לפיכך
אם היו העברים והשפחות חשובין ביותר ויש להן קול וכל
הקהל מכירו אותן ואת בני ועברי ארזניה כגון עברי הנשיא
הרי לו סותר לקרות להן אבא ואימא מי שהיתה
לו שפחה והוליד ממנה בן והיה נוהג בה מנהג בנים או
שאמר בני הוא ומשחררת היא אמו אם תלמיד חכם הוא
או אדם כשר שהוא ברוך ברקדוקי מצות הרי זה ירשנו
ואעפ"כ אינו נושא בת ישראל עד שיביא ראיה שנשתחררה
אמו ואחר כך ילדה שהרי הוחזקה שפחה בפנינו

ואם משאר הדיוטות הוא ואין צריך לומר אם היה מן
המפקירין עצמן לכך הרי זה בחוקת עבר לכל רבר ואהיו
מאביו מוכרין אותו ואם אין לאביו בן חוץ ממנו אשת אביו
מתיבמת וזה הוא דין שיראה לי שהוא הולך על עקרי
הקבלה ויש מי שלא חלק בין כשרים לשאר העם לא לענון
שלא יכרוהו אחיו בלבד

ויש מי שהורה שאפי' ליורשו לא נחלק בישראל ואין ראוי
לסמוך על דבר זה כל היורשין יורשין בחוקתן כיצד
עדים שהעידו שזה מוחזק לנו שהוא בנו של פלני או אחיו
אעפ"כ שאינן עירי יחוס ולא ירעו אמתת היחוסין הרי אלו
יורשין בעדות זו יעקב שמת והניח ראובן ושמעון
ולא הוחזק לו בן לא שניהם תפס ראובן לוי מן השוק ואמר
גם זה אחיני הוא ושמעון אומ' איני יודע הרי שמעון נטל
חצי הממו וראובן שלישי שהרי הורה שהם שלשה אחין ולוי
נטל שתות מת לוי יחזור השת' לראובן נפלו ללוי נכסו
אחרים יחלקו אותן ראובן ושמעון שהרי ראובן מורה
לשמעון שלוי זה אחיהן השביח השתות מאליו ואחר
כך מת לוי אם שבח מגיע לכתפי הוא כגון ענבים שהגיעו
להבצר הרי השבח הוה בנכסים שנפלו לו מאחרים ויחלקו
בין יאם עדין לא הגיעו להבצר הדין של ראובן לברו

אמר שמעון אין לוי זה אחי ונטל לוי בחלק
ראובן כשו שביארנו ואחר כך מת לוי לא ירש שמעון ממנו
כלום לא ראובן לברו ירש השתות עם שאר נכסים אחריו
שהניח לוי והוא הדין בכל היורשין שיוודו מקצתן ביורשין
אחרים שלא יורו מקצתן

פרק חמישי

זה הכלל ביורשין כל שני יורשין שאחד מהן יורש וראוי
והשני ספק אין לספק כלום ואם היו שניהם ספק שמא זהו
היורש או שמא זה היורש חולקין בשוה לפיכך מי שמת
והניח בן ושומטוס או אנדרונינוס הרי הבן יורש את הכל
שהשומטוס והאנדרונינוס ספק הניח בנות ושומטוס ואנדרונינוס
יורשות בשוה והרי היא כאחת מן הבנות כבר בארנו
בחלוקת אישות דין הבנו עם הבני במזונותיהן ובפרנסתן
וסם בארנו שהמזונות פתנאי כתובה ובזמן שהנכסים
מרוכזין אין לבנו לא מזונותיהן והבני ירשו הכל ויתפרנסו
בעשר נכסו כרי שינשא ב' לבעליה ובזמן שהנכסו מועטי
אין לבנים כלום אלא הכל למזון הבנות לפיכך מי
שמת והניח בנים ובנות ושומטוס או אנדרונינוס בזמן
שהנכסו מרוכזין הבני יורשו ודחה השומטוס אצל הבנו ונוון
במותן ובזמן שהנכסים מועטין הבנות ריחות את השומטוס
אצל הבני ואמרו לו וכר אתה ואין לך עמנו מזונות
מי שלא שהתה אחר בעלה שלשה חרשים ונשאת וילדה בן
ואין ידוע אם בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון אין
זה הבן יורש את אחר משניהם מפני שהוא ספק ואם מת
הבן שניהן יורשין אותו וחולקין בשוה מפני ששניהם ספק
שמא זה אביו או זה אביו יבמה שלא שהתה ג' חרשיו
ונתיבמה בתוך ג' חרשיו וילדה בן ואין ידוע אם בין תשעה

לראשון או בן שבעה לאחרון זה ספק אומר שמא בן המת
אני ואירש את נכסי אבי כלן ואין אתה ראוי ליבם אותה
שאין אביו בת יבום והיבם אומר שמא בני אתה ואמך
ראויה ליבם ואין לך בנכסי אחי כלום הואיל וגם זה היבם
ספק שמא יבם הוא או אינו יבם חולקין בשוה

וכן דין זה הספק עם בני היבם בנכסי המת שנתיבמה
אשתו חולקין בשוה הספק נוטל מחצה ובני היבם מחצה
מת היבם אחר שחלק עם זה הספק ובאו בני היבם הראוי
לירש אביהם אעפ"כ שיש לזה הספק לומר אם אחיכם אני
תנו לי חלק בירושה זו ואם איני אחיכם החזירו לי החצי
חלק אביכם אין לזה הספק בנכסי אביהן עמהן כלום ואין
מוציא מידן ספק והיבם שבאו לחלוק בנכסי אביהם
הרי היבם יורש וראוי וזה הספק אם הוא בן המת יש
לו חצי הממון ולזה היבם ירחה חצי הספק הניח היבם
שני בנים וראוי ואחר כך מת היבם הרי הספק אומר
אני בן המת ויש לי מחצה ולשניכם מחצה והשנים אומר
אתה אחינו ובן היבם אתה ואין לך לא שלישי בנכסי הוקן
לא החצי שמורה להם בו נוטלין והשליש שמודין הן לו
נוטל והשתות הנשאר חולקין אותו בשוה הוא נוטל חציו
ושניהן חציו מת הספק הרי היבם אומר שמא בני
הוא ואני אירשנו ואביו היבם אומ' שמא בן בני המת הוא
ואני אירשנו חולקין בשוה מי שנפל הבית עליו ועל
אשתו ואין ידוע אם האשה מתה תחלה ונמצאו יורשי
הבעל יורשו כל נכסיה או הבעל מת תחלה ונמצאו יורשי
האשה יורשין כל נכסיה כיצד דינם מעמידין נכסי
מלוג בחוקת יורשי האשה והכתובה עקר ותוספת בחוקת
יורשי הבעל וחולקי בנכסי צאן ברזל יורשי האשה נוטלי
חציון ויורשי הבעל חצין אבל אם נפל הבית עליו ועל
אמו מעמידין נכסי האם בחוקת יורשי האם שהן יורשין
וראין אבל יורשי הבן ספק הם שאם מת הבן תחלה אין
לאחיו מאביו בנכסי אמן כלום כמו שבארנו נפל
הבית עליו ועל בן בתו אם האב מת תחלה בן בתו ירשנו
ונמצאו הנכסים של יורשי הבן ואם בן בתו מת תחלה אין
הבן יורש את אמו בקבר כמו שבארנו ונמצאו הנכסו של
יורשי האב לפיכך יחולקו יורשי האב עם יורשי בן הבת
וכן אם האב מת ובן בתו במדינה או שנשבה
הבן ומת אביו אמו במדינה יחולקו יורשי האב עם יורשי
בן הבת נפל עליו הבית ועל אביו או שאר כורישין
ועליו כתובת אשה ובעלי חוב יורשי האב אומר מת הבן
תחלה ולא הניח כלום ואבד החיוב יבעלי הובית אבד החיוב
מת תחלה וזה הבן בירושתו ויש לו לגבות מהלוק הרי
הנכסים בחוקת היורשין ועל האשה ובעלי חובות להביא
ראיה או ילכו להם בלא כלום דין או שמתו תחת
המפולת או ששבעו ביום או שנפלו לאש או שמתו ביום
אחר וזה במדינה זו והאחר במדינה אחרת דין אחר הוא
שבכל או וכיוצא בהן אין יודעין מי הוא שמת תחלה

פרק ששי

אין אדם יכול להדיש מי שאינו ראוי ליורשו ולא לעקור
הירושה מן היורש אעפ"כ שזה ממון הוא לפי שנאם בפרשת
נחלות והיתה לבני ישראל לחקת משפט לומר שחקה זו לא
נשתנה ואין התנאי מועיל בה בין שעה והוא בדיא בין
שהיה שכיב מרע בין על פה בין בכתב אינו מועיל
לפיכך האומר איש פלני בני בכורי לא יטול פי שנים איש
פלני בני לא ירש עם אחיו לא אמר כלום איש פלני
ירשני במקום שיש לו בת בתי יורשני במקום שיש לו בן
לא אמר כלום וכן כל כיוצא בזה אבל היו לו יורשין
רבים כגון בנים רבים או אחים או בנות ואמר כשהוא
שכיב מרע פלני אחי יורשני מכלל אחי או בתי פלנית
תורשני מכלל בנותי רבדיו קיימי בין שאמר על פה בין
שאמר על כתב אבל אם אמ' פלני בני ירשני לברו אם
אמר על פה רבדיו קיימין אבל אם כתב כל נכסיו לבנו לא
עשהו אלא אפשרותם כמו שביארנו אמר פלני בני

פרק שני

הבכור נוטל פי שנים בנכסיו אביו שנ לתת לו פי שני כיצד הניח ה בני ואחר מהן בכור הבכור נוטל שליש הממון וכל אחד מהארבע פשוטי נוטל שתות הניח תשעה בניס הדיו האחר הבכור נוטל חמשת וכל אחד מן השמונה פשוטים נוטל עשירי וכן על החלוקה הזאת חולקין לעולם בכור שגולד אחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים שנאמר והיה ביום הנחילו את בניו וכו' כי את הבכור בן השנואה יכיר ואם יצאת פרחתו בחיו אביו אעפ שלא יצא כל ראשו לאויר העולם לא לאחר מיתת אביו הדיו זה נוטל פי שנים בכור שנקרע ונמצא זכר אינו נוטל פי שנים ואינו כמעט בחלק בכורה שנאמר וילדו לו בניס ער שיהיה בן משעת לידה כיצד אינו כמעט בחלק בכור הדיו עהיה לו בן בכור ושני פשוטי זה הטומטום שנקרע ונמצא זכר הבכור נוטל רביע הכסו וכאן אין עמו לא שני הפשוטי בלבר וחצי והרביע הנשאד חולקין איתו שני הפשוטין עם הנקרע ועם הבכור בשוה קטן בין יום אחד כמעט בחלק בכורה אבל לא העובר ובן שגולד אחר מיתת אביו אינו כמעט בחלק בכורה בן שנסתפק לנו אם הוא בכור או פשוט כגון שנתערב עם אחר אינו נוטל פי שנים וכיצד עושין אם הוכרו ולבסוף נתערבו כותבין הרשאה זה לזה ונוטלין חלק בכורה עם אחיהם ואם לא הוכרו כגו שילרו בבחבוא אחת אין כותבי הרשאה ואין כאן חלק בכורה מי שהיו לו שני בניס בכור ופשוט וכתו שניהם בחיו והניחו בניס הבכור הניח בת והפשוט הניח בן הדיו בן הפשוט יורש בנכסיו חוקן שליש שהוא חלק אביו ובת הבכור יורשת שני שלישים שהוא חלק אביו וכן הרין בבני האחין ובני אהי האב ובכל היורשין אם היה אבי אחר מן האחין בכור נוטל חלק בכור שלו זה היורש מהכתו אין הבכור נוטל פי שנים בנכסיו האם כיצד בכור ופשוט שיר ט' אמן חולקין בשוה בין שהיה בכור לנחלה בין שהיה פטר דהם בכור לנחלה הוא הנולד לאב ראיון שנ כי הוא ראשית אונז ואין משניחין על האם אפי ילדה כמה בניס הואיל וזה ראשון לאביו יורש פי שנים הבא אחר נפלים אעפ שיצא ראש הנפל כשהו חי הבא אחריו בכור לנחלה וכן כ ט שיצא ראשו בת הבא אחריו בכור לנחלה שני ראשו אונז הוא שלא נולד לו קודם לזה ולר שיצא דו לאויר העולם לפיכך בן תשעה שהוציא רוב ראשו חי הבא אחריו אינו בכור יוצא רופן והבא אחריו שניהן אינן בכורים הראשון לפי שלא נולד ונאמר וילדו לו בניס והשני שהרי קדמו אחר היו לו בניס בניותו ונתגויר אין לו בכור לנחלה אבל ישראל שהיה לו בן מן השפחה ומן הגויה הואיל ואינו קרוי בנו הבא לו אחריו מן הישראלית בכור לנחלה ונוטל פי שנים היה הבכור ממור נוטל פי שנים שנאמר כי את הבכור בן השנואה יכיר וזו ששנואה בנשואיה ואין צריך לומר אם היה בן גרושה או בן חלוצה שלשה נאמנין על הבכור היה ואכו ואביו חיה מיד שאם אכרה שזה יצא ראשון נאמנת אכו כל שבעת ימי הלידה נאמנת לום וזה הבכור אביו לעולם אפי אם האב על מי שלא הוחז בנו כלל הוא בני ובכורי הוא נאמן וכן אם על המחזק לנו שהוא בכורו אינו בכור נאמן האב שנשתתק בודקין אותו כדרך שבדקו לגיטוי אם רבו או כתב שזה בנו בכורו הדיו זה נוטל פי שנים העידו עדים שהן שמעו אביו של זה אום דברים קד וכך שהדי אותן הדכדי יורע מסללן שוח בנו בכורו הדיו זה נוטל פי שנים אעפ שלא אם האב בפידו זה בני בכורו שמעו מן האב שאמר זה בני בכור אינו נוטל פי שנים בערות זו שטא בכור לאמו הוא ולזה נתנון האב עד שאמר בני בכורו

פרק שלישי

אין הבכור נוטל פי שנים בנכסיו הראוין לבא לאחר מיתת אביו לא בנכסיו המוחזקין לאביו שבאו לרשותו שנ בכל אשר ימצא לו כיצד אחד ממורישי אביו שמת לאחר מיתת אביו הבכור והפשוט יורשין כאחר וכן אם היתה לאביו מלוה או היתה לו כפינה בים יורשין אותה כאחר הניח להם פרה מושכרת או מוחכרת או שהיתה רועה באפר וילדה הבכור נוטל בה ובולדה פי שני שחט אחר מככירי אביו בחמה ואחר כך מת אביו נוטל פי שני במתנות של אותה בחמה אין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסיו לאחר מיתת אביו לא מעלה אותו השבח ברמים ונותן היתר לפשוט והוא שישתנו הנכסיו כגון כרסל שנעשו שבלים וכפניות שנעשו תמרים אבל שבחו מחמת עצמן ולא נשתנו כגון אילן קטן שגרל ועובה וארץ שהעלתה שרטון הדיו זה נוטל בשבח פי שני ואב מהכת הוציאה השביח אינו נוטל אין הבכור נוטל פי שנים בכלוה אעפ שהוא בשטר אעפ שבחו קרקע בחוב אביהם היה לאב מלוה ביד הבכור הדיו זה ספק אם נוטל בה פי שני הואיל וישנה תחת ידו לא לא יואל הואיל ומחמת אביו ירשנה ועדין לא באה לידו של אביו לפיכך ישול כמנה חצי חלק בכורה בכור שמכר חלק בכורה קודם חלוקה מככרו קיים מפני שיש לבכור חלק בכורה קודם חלוקה לפי אם חלק עם אחיו קודם במקצת נכסיו בין בקרקע בין במטלטלי ונטל חלק כפשו ויתר בכל הנכסיו ואינו נוטל בשארן אלא כפשוט ברא בשלא מיחה אבל אם מירה באחיו ואמר בפני שנים ענינים או שאני חולק עם אחי בשוה לא מפני שמתלתי בחלק בכורה הדיו זה מחאה ולא ויתר בשאר נכסיו ואפילו מיחה בענבי כשהן מחוברי ובצרום וחלקו בשוה לא ויתר בשאר נכסיו אבל אם דרכוס וחלק עסקה בשוה בין ולא מיחה בהן משעשה יין ויתר בשאר הנכסיו הא למה זה רומה לבי שמיחה בענבים וחלק עפרם בשוה בתים שהרי ויתר בכל וכן כל כיוצא בזה מי שיבס אשת אחיו היא יורש כל נכסיו אחיו המוחזקים וכל הראוין לבא לאחר מיכן הדיו היא בהן ככל האחיים שהרי בכור קרא אותו הנתוב שנאמר והיה הבכור אשר תלך יקום על שם אחיו המת ולא יבא שמו בישראל וכשם שאינו נוטל מכנו בראיו ככ וזהו כך אינו נוטל בשבח ששבחו נכסיו אחרי מות אביו משנת ביה ער שעת חלוקתו עם אחיו בנכסיו אביו ואפי השבחו נכסיו אחר שיבסם וקודם שיחלקו הי הוא בשבח באחר מן האחין אעפ שנוטל מן הנכסיו אלו שני חלקים חלקו וחלק אחיו שיבסם אשתו הואיל ובת האב בחיו כולן בכר ביארטו בחלוקת שנים שהבכור נוטל שני חלקים שלו כאחר בשטר אחר אבל היבסם שחלק עם אחיו בנכסיו אביו נוטל חלק וחלק אחיו בגורל ואם עלה גורלו בשני מקומות נוטל בשני מקומות שומרת יבס שמתה אפילו עשה בה אחר מן האחיים מאמר מספחת בית אביו יורשין בנכסיו מלוג וחצי נכסיו צאן גדול ויורשי הבעל יורשין כתובתה עם חצי נכסיו צאן גדול ויורשי הבעל חייבין בקבורתה הואיל וזון ירשו כתובתה כמו שביארנו בסקבו

פרק רביעי

האומר זה בני חה אחי או זה אחי אביו או שאר היורשין אותו אעפ שהורה באנשים שאינן מוחזקין שזו קרוביו הדיו זה נאמן וירשנו בין שאמר כשהוא בריא בין שאמר כשהוא שכיב כרע אפי נשתתק וכתב בכתב ידו שוה יורשו בודקין אותו כדך שבדקו לגיטוי היינו מוחזקי בזה שהו אחיו או בן דודו ואם אינו אחי ואינו בן דודו אינו נאמן אבל נאמן הוא על מי שהוחזק שהוא בנו לומר אינו בני ולא ירשו ודעה לי שאפילו היו לבן בניס אעפ שאינו נאמן עליו לום אינו בני לקטן יחוס ואין מוחזק ארית ממור על פיו נאמן הוא לענין ירשנה ולא ירשו האם זה בני וחדד ואמר עברי וזה אינו נאמן אפי עברי וחדד ואמר בני אעפ שחא משפט כעסי נאמן שח שאם עסי כלום שחא לי כעסי

שליש נכסים או לקטן ואין מורדין קרוב לנכסי קטן וכן
אין מורדין לזה הקטן בנכסי שמא ערין הוקנה בחיי ואין
מורדי קטן לנכסי שבוי לא כיצר עושיין מתוך שצריך
להעמי אפטרופוס לחצי של קטן מעמידו אפטרופוס על כל
נכסי הוקנה אחר זמן שמעו שמתה הוקנה אמרו חכמים
תדר הבת הנשארה לשליש הנכסים שהוא חלק ירושתה
וירד הקטן לשליש שהוא חלקו מנכסי הוקנה והשליש של
בת השבויה השני מעמידין לו אפטרופוס מפני חלק הקטן
שמא מתה גם הבת השבויה ויש לזה הקטן חצי השליש שלה
וכן כל כיוצא בזה

פרק תשיעי

האחין שעדיין לא חלקו ירושת אביהן לא טלן משתמשין
ביחד במה שהניח להן הרי הן כשותפין לכל דבר וכן
בשאר היורשין הרי הן שותפין בנכסי מורישן וכל שנשא
ונתן כל אחד מהן במסו זה השכר לאמצע היו
היורשים גדולים וקטנים והשביחו הגדולים את הנכסים
השביחו לאמצע אמרו ראו מה שהניח לנו אבא והרי אנו
עושיין ואוכלין השבח של משבו והוא שיהיה השבח מחמת
הוצאה שהוציא המשביח אבל שבחו נכסים מחמת עצמן
השבח לאמצע וכן אם היתה אשתו של כת היא
היורשת בכלל אחיותיה או בכלל בנות דוריה והשביחה
הנכסים השבח לאמצע ואם אמר ראו מה שהניח לי
בעלי והריני עושה ואוכלת והשביח הנכסים מחמת הוצאה
הרי השבח שלה מי שירש את אביו והשביח הנכסים
ונטע ובנה ואחר כך נודע שיש לו אחין במדינה אחרת אם
קטנים הן השבח לאמצע ואם היו גדולים הואיל ולא נודע
שיש לו אחין שמין לו כארים וכן אם שרד לנכסי קטן
והשביח אין שמין לו כארים לא השבח לאמצע שהרי לא
ברשות ירד אחר מן האחין שלקח מעות ועשה
בהן סחורה אם היה תלמיד חכם גדול שאינו מניח תורתו
שעה אחר הרי השכר שלו שאין זה מניח תורתו ומתעסק
לצורך אחר מן האחין שמנהי המלך
נבאי אי ספר שזכנים ומוציא במסו המלך וכן כל כיוצא
בזה מעבודת המלכים אם מחמת אביהן מנהו כגון שהיה
אביהן ידוע בדבר זה ואמר נעמיד תחתיו בנו כרי לעשת
חסד עם היתומי הפרס שיטול וכל השכר שישתכר בעבירה
לכל האחין ואפי היה חכם ביות וראוי למנותו ואם מחמת
עצמו מנהו הרי זה לעצמו אחר מן האחין שהיה
נותן ונושא בתוך הבית וקנה עבדים בשמו לברו ואמר
מעות או שהלוייתי או שקניתי בהן עבדים או שלי לברי
הן שנפלו לי מבית אבי אמי או מציאה מצאתי או מתנה
נתנה לי עליו להבי ראיה שנפלה לו ירושה אחרת או מצא
מציאה או זכה במתנה וכן האשה שהיתה נשאה
ונתנת בתוך הבית והיו אונות שהן שטרי ממכר עבדים
ושטרי חובות יוצאות על טסה ואמרה שלי הן שנפלו לי
מבית אבותי או מציאה מצאתי או מתנה נתנה לי עליה
להביא ראיה שנפלו לה לירושה

וכן אלמנה שהיה נשאה ונתנת בנכסי יתומים
וזו אונות ושטרות יוצאות על שמה ואמר מירושה נפלו
לי או מציאה מצאתי או מתנה נתנה לי עליה להביא ראיה
ואם יש לה נדוניא ואמר מנדונייתי לקחת נאמנת אבל
אם אין לה נדוניא ולא הביאה ראיה הרי הכל בחוקת
היורשין ברא באחים ובאלמנה שאין חלוקין בעיסתן
אבל אם היו חלוקין בעיסתן שצא מעיסתן קמן ועל
האחין להביא ראיה שהן משל אמצע וכן אם מת זה הנותן
והנשא בתוך הבית על האחין להביא ראיה אעפ שלא היו
חלוקין בעיסתן אחר מן האחין ששטר חוב יוצא
מתחת ידו עליו להביא ראיה שאכיו נתנה לו בכתיבה
וססירה או שצוה לו בו כשהוא שכיב מרע ואם לא הביא
ראיה הרי זה לאמצע ברא באחין מפני שחוקתן שומטין
זה כזה אבל אחר שטען שנתן לו או שקנהו מבעליו נבנה
ב ואתו צריך להביא ראיה אחר מן האחין שנפלו

מאתים וזו ללמוד תורה או ללמוד אומנות יכולין האחין
לומר לו אם אין אתה אצלנו אין לך מוונות לא לפי ברכת
הבית שאין הוצאת מוונות האחר לברו כהוצאת מוונותיו
בין רבים מי שמת והניח בנים גדולים וקטנים
אין הגדולים מתפרנסו פרנסת הקטני ולא הקטנים נוזנים
מוונות הגדולי לא חולקי בשה נשאו גדולים לאחר מיתת
אביהן ישאו הקטנים כן מכלל הנכסים ואחר כך יחלוקו
נשאו הגדולים בחיי אביהן ואמרו הקטנים
לאחר מיתת אביהן הרי אנו נושאין כדרך שנשאתם אתם
אין שומעין להן אלא מה שנתן להם אביהם נתן השיא
האב את בנו משל אב ועשה לו משת והיתה ההוצאה משל
אב ונשתלחה שושבינות לזה הבן בחיי האב כשהיא חוזרת
לאחר מיתת האב חוזרת לאמצע אבל הוצי הבן במשתה
משלו אינה חוזרת לא מחלק הבן שנשתלח לו בלבר
האב ששלח שושבינו בשם אחר מבניו כשתחיו השושבינו
לאותו הבן הרי היא שלו אבל אם שלחה האב בשם בנו
סתם כשתחזור תחזור לאמצע ואין זה שנשתלחה לו חייב
לחזוריה ער שישמחו בו עמו הבנים כולן שהרי כולן
שושבינין שבשם כולן נשתלחה לפיכך אם שמח במקצתן
מחזיר חלק זה ששח עמו בלבר והרי הוא לאמצע גדול
האחין היה לובש ומתכסה מלבושין נאים אם יש לאחים
הנאה מסנו כרי שהיו דבריו נשמעו הרי זה לובש מתפוס
הבית

פרק עשירי

שני אחין שחלקו ובא להן אח ממדינת הים וכן שלשה אחין
שחלקו ובא בעל חובונטל חלקו של אחד בהן אפי נטל זה
קרקע וזה נכסים בשלה מחלוקת וחוזרין וחולקין השאר
בשה מי שצוה בשעת מיתתו שיתנו לפלני דקל
או שרה מנכסיו וחלקו האחין ולא נתנו לפלני כלום הרי
המחלוקת בטלה וכיצר עושיין נותנין כה שצוה מורישן
ואחר כך חוזרין וחולקין כתחלה האחין שחלקו
שכין להן מה שעליהן אבל מה שעל בניהן ובנותיהן
שקני להן מתפוסת הבית אין שמין וכן מה שעל נשותיהן
שכבר זכו בהן לעצמן ברא בבגדי הול אבל בבגדי שבת
ומינע שמין מה שעליהן מי שהניח יתומים מקצתן
גדולי ומקצתן קטני ורצו לחלוק בנכסי אביהן כרי שיטלו
הגדולים חלקן מעמידין ברא אפטרופוס לקטני ובורר להן
החלק היפה ואם הגדילו אינן יכולין לסחו שהרי על פי בר
חלקו להם ואם טעו בר בשומא ופחתו שתות יכולין לבחו
וחוזרין וחולקין חלוקה אחרת אחר שהגדילו
מי שמת והניח יורשין גדולים וקטנים צריך למנות
אפטרופוס שיהיה מתעסק בחלק הקטן עד שיגדלו ואם לא
מנה חייבין בר להעמיד להן אפטרופוס עד שיגדילו שבר
הוא אביהן של יתומים צוה המוריש ואמר ינתן
חלק הקטן לקטן ומה שירצה יעשה בה הרשות בידו וכן
אם מנה המוריש אפטרופוס על הקטנים קטן או אשה או
עבר הרשות בידו אבל אין בר מכנין אפטרופוס
לא אשה לא עבר ולא קטן ולא עם הארץ שהוא בחוקת
חשד על העבדות אלא בודקין על ארס נאמן ואיש חיל
ווירע להפך בוכו היתומי וטוען טענת שיש לו כח בעסקי
העולם כרי לטמר נכסים ולהרויח בהן ומעמידין אותו על
הקטנים בין שיהיה רחוק בין שהיה קרוב לקטן לא שאם
היה קרוב לא ירד לקרקעות בר שהעמידו
אפטרופו ושמעו עליו שהוא איכל ושותה ומוציא הוצאות
יתר מדבר שהיה אמור בו יש להן לחוש לו שמא מנכסי
יתומים הוא איכל ומסלקן אותו ומעמידין אחר
אבל אם מנהו אבי יתומים אין מסלקין אותו
שמא מציאה מצא אבל אם באו עדים שהוא מפסיד נכסי
יתומים מסלקין אותו וכבר הסכימו הגאונים שמשביעין
אותו הואיל ומפסיד והוא הדין לאפטרופוס שמנהו
אבי יתומים והיתה שמועתו שוכה והיה ישר וזרף מצית
חוד להיות זולל וכיבא וחולך בדרכי החטר או שפרץ
בנרדים ובאבק גול בר חייבי לחלק אתו ולחשביעו ולכנו

ירש חצי נכסו ושאר בני החצי רבריו קיימין אבל אם אמר
הבכור ירש כפשוטו או שאמר לא יירש פי שנים עם אחיו
לא אמר כלום שנ לא יוכל לבכר את בן האהובה על פני
בין השנואה הבכור כי את הבכור בן השנוא יכיר ואם הית
בריא אינו יכול להוסיף ולא לגרוע לא לבכר ולא לאחר
משאר היורשין ברא בשאמר בלשון ירושה אבל
אם נתן מתנה רבריו קיימין לפיכך המחלק נכסיו על פיו
לבניו כשהוא שכיב מרע ריבה לאחר ומיעט לאחר והשוה
להן הבכור רבריו קיימין ואם אמר משום ירושה לא אמר
כלום כתב בין בתחלה בין באמצע בין בסוף משום
מתנה אעפ שהזכי לשון ירושה בתחלה ובסוף רבריו קיימין
כיצר נתן שרה פלני לפלני בני וירשנה או שאמר ירשנה
ותנתן לו וירשנה או ירשנה ותנתן לו הואיל ויש שם לשון
מתנה אעפ שהזכי לשון ירושה בתחלה ובסוף רבריו קיימין
וכן אם היו שלש שדות לשלשה יורשין ואמר ירש
פלני שרה פלני ותנתן לפלני שרה פלו וירש פלו שרה
פלני קנו אעפ שזה שאמר לו בלשון ירושה אינו זה שאמר לו
בלשון מתנה והוא שלא ישהא בין אמירה לאמירה כדי דבור
אבל אם שהה צרו שיהיה לשון המתנה מעורב בשלשתן
כיצר יאמר אם היה לשון המתנה באמצע פלו
ופלני ירשו שרה פלו ופלני שנתתם להן במתנה וירשום
ואם היה לשון המתנה בסוף יאמר ירש פלני ופלני ופלני
שרה פלו ופלני ופלני שנתתם להם במתנה
ירושת הבעל אעפ שהיא מרבריהם עשו חזוק לרבריהם
כשל תורה ואין התנאי מועיל בה לא אם כן התנה עמה
כשהיא ארוסה כמו שביארנו בהלכות אישות הגוי
ירש את אביו דבר תורה אבל מרבריה שאר ירושתיהן
מניחין אותו לפי מנהגם והגר אינו יורש את אביו הגוי
אלא מרבריהם תקנו לו שירש כשהיה שמא יחזור לכדורו
ויראה לו שתנאי מועיל כירושנה זו הואיל ואין הגוי כחויב
לעמוד בתקנת חכמי ואין הגוי יורש את אביו הגר ולא גר
ירש את גר לא מרבי תורה ולא מרברי ספרו כל הנותן
נכסיו לאחרים והניח היורשין אעפ שאין היורשין נודחין
בו כשורה אין רוח חכמים נודה המנו וזכו האחרים בכל מה
שנתן להן ומדת חסירות היא שלא יעיר אדם חסיד בצואה
שמעבירין בו הירושה מן היורש אפילו כבן שאינו נהג
כשורה לאחיו חכם ונהג כשורה ישרא שנשתכר יורש את
קרוביו הישראלים כשהיה ואם ראו בר לאבד את מכונו
ולקנסו שלא ירש סבי שלא לחוק את ידי הרשעים הרשות
בירן ואם יש לו בנים בישראל תנתן ירושת אביהן המשוכר
להן וכן המנהג תמיד במערב צו חכמים שלא ישנה
אדם בין הבנים בחייו אפילו בדבר מועט שלא יבאו לירו
תחרות וקנאה כאחי יוסף עם יוסף

פרק שביעי

אין היורש נחלין עד שיביאו ראיה ברורה שמת מורישו
אבל אם שמעו בו שמת או שבא גוים משיחין לפי תומן
אעפ שכשיאין את אשתו על פיהם ונושלת כתובתה אין
היורשין נחלין על פיהם האשה שבאת ואמרה
סת בעלי אעפ שהיא נאמנת ותנשא ותטול כתובתה אין
היורשין נכנסין לנחלה על פיה אמרה סת בעלי ונתיבמת
הרי יבמה נכנס לנחלה על פיה שאמר יקום על שם אהיו
המת והרי קם מי שטבע במים שאין להם סוף
וכא עדים שטבע בפניהם ואמר אבר זכרו אעפ שאין
משיאין את אשתו לכתחלה הרי היורשין נחלין על פיהן
וכן אם באו עדים שראוהו שנפל לגוב אריות ונמרים
או שראוהו צלוב וחזקתו אמל בו או שנתקד במלחמה ומת
או שנהרג ולא חכרו פניו אבל היו לו סימנים מובהקין
בגופו וחכרו אותם בכל ארבעים ושישה חזן אם אמר
זכרו אחר כך יורשין לנחלה בשדות וזו אעפ שאין משיאין
את אשתו שאני ואמר שלא חסרתי בדברים אלא
מפני אמר סת אבל לעיני טמון עם העידו העדים
בדברים שחזקתן לכתחלה וזו אשתו שראו אותה ודברים ואמר

וכרו ואחר כך נשמע שמת הרי אלו נחלין על פיהן ומה
מעשי בכל יום בכל בתי דינין ולא שמענו מי שחלק ברבר
זה שבוי שנשבה ושמעו שמת וירדו יורשיו
לנחלה וחלקו אותה ביניהם אין מוציאין אותה מידן וכן
הבורח מחמת סכנה אבל היוצא לרעת ששמעו בו שמת
וירדו יורשיו לנכסיו וחלקום מוציאין מידן עד שיביאו ראיה
שמת מורישן שבוי שנשבה ובורח מחמת סכנת
נפשות חייבין בר להתעסק בנכסיהן כיצד עושין כל
המטלטלין יהיו מופקדין ביד נאמן על פי בית ד ומורדין
לתוך הקרקעו קרובי הראוין לירוש כדי לעבו את הקרקעו
ולהתעסק בהן עד שיודע שמתו או עד שיבואו ולכשיבואו
השבוי והבורח שמין אלו הקרובים שהורדו מה שעשו ומה
שאכלו כמנהג כל הארסיין של אותה המדינה
ולמה לא יעמידו בר אפטרופוס לעולם בין במטלטלין בין
בקרקעות עד שיבאו הבעלים או עד שיודע בודאי שמתו
לפי שאין בר חייבין להעמיד אפטרופוס לגדולי שהן בני
דעת נשבה השבוי וברח המסוכן והניח קבה
לקצור וענבים לבצור תמרים לגרור וזתים למסוק בר
יורדין לנכסיו ומעמידין להן אפטרופו וקוצר וביצר ומוסק
ומוכר הפירות ומניחין דמיהן עם שאר המטלטלין בבר
ואחר כך מורדין הקרוב לנכסיו שאם ירד תחלה שמא
יתלוש א הפירות שהן כתלושין ויאכל אותן והוא
הדין בחצרות ופונדקיות וחנויות העשויות לשכר ואינן
צריכין עבוד ולא טורח ואין אדם נותן אותן באריסות אין
מורדין להן יורש שהרי גובה השכר ואוכל
לא כיצד עושין בר מעמידין להן גבאי ויהיה השכר מונח
בבר עד שיביאו ראיה שמת או עד שיבא וישול שלו ואין
מורדין הקרוב לעולם לא לשדות ולגנות וכרמים וכיוצא
בהן שיהיה בהן כארים כדי שלא יפסדו ונמצאו בורים
ונשמים מי שיצא לדעת והניח נכסיו ואין ידוע
להיכן הלך ולא מה אירע לו אין מורדין קרוב לנכסיו ואם
יוד אין מסלקין אותו ואין בר צריכין להטפל בו ולהעמיד
לו אפטרופוס לא לקרקע ולא למטלטלין שהרי לדעתו יצא
והניח נכסיו וכיצד יהיה דין נכסיו זה מטלטלין יעמדו ביד
זה שהן תחת ידוע שיש זה ויתבע או עד שיפוט ויתבע
היורשין והקרקעות מי שהניחו שכן אין לוקחי ממנו שכר
ושרה או כרם שהיה בהן ארים ישארן שהניחו עד שיבא
ושרה או כרם שהניחם בורים ישארן בורים שהרי הוא
ברצונו איבר ממנו ואברה לרעת אין אנו מצוין להחזירה
שמעו בו שמת הרי בר מוציא כל המטלטלי ומניחין אותו
אצל נאמן על פיהן ומורדי הקרוב לשדות ולכרמים בהן
כארים עד שיביאו ראיה ברורה שמת או עד שיבא

פרק שמיני

כשמורדין קרוב לנכסיו השבוי או בורח או לנכסיו היוצא
לדעת ששמעו בו שמת לא יורדו קטן שמא יפסיד הנכסו
ואין מורדין קרוב לנכסיו קטן שמא ישעון ויאמר זה חלקי
המגיע לי בירושתו ואפילו קרוב מחמת קרוב אין מורדין
כיצד היו שני אחים אחר גרול ואחר קטן
ונשבה הקטן או ברח אין מורדין הגרול לתוך שרהו כפני
שהקטן אינו יכול למחות וטמא יחזיק זה האח ולאחר טנו
יאמר זה חלקי שהגיע לי בירושתו ומחמת ירושה באתי
ואפילו בן אחיו של זה הקטן הנשבה אין
מורדין אותן לנכסיו שמא יאמר שמחכת אבי ירשתי
חלק זה לעולם אין מורדין קרוב לנכסיו קטן אפי
קרוב מחמת אחי האם שאינו ראויין לירש החזקה ויתורה
היא זו ואפי בינתון שטר חלוקה בין בבתים בין בשדות
לא ירד האפי אמר כתב עלי שטר אריסות לא ירד
שמא יאבדו השטרות ויארכ הימים וישעון ויאמר סוף
חלק ירושה בא לו מחמתו או מחמת מוריש
מעט באשה ארית שיהיו לה נ בנות ונשבת החזקה היא ונת
אחת ומתה סת שנית והניחה בן קטן ואמר חכמים אין
מורדין זו אבת הנשורה לנכסיו שמא סתה חזקה תמצאו

ספר ארבעה עשר

והוא ספר שפטים הלכות חמש והוא סידורן הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם הלכות ערות הלכות מסרים הלכות אבל הלכות מלכי ומלחמות הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם

המסורין להן

יש בכללן שלשים מצות עשר מצות עשה ועשרים מצות לא תעשה וזה הוא פרטן א למנות שפטים ב שלא למנות דין שאין יודע דרך המשפט ג למנות אחרי רבים אם נחלקו השופטים ד שלא להרוג אם רבו המחייבין באיש אחר ער שיהיו יותר שנים ה שלא ולמר חובה מי שלמד זכות בדיני נפשות ו להרוג במקילה ו להרוג בשריפה ח להרוג בסיוף ט להרוג בחנק י לתלות יא לקבור הנהרג ביום הדינתו יב שלא תלזן נבלתו יג שלא להחיות משקף יד להלקות הרשע טו שלא יוסיף בהחיות הלוקה יז שלא לענוש אנוס יח שלא להרוג דם נקי באומדן הרעת יט שלא לחוס על הרוג חבירו או חובל בו יא שלא לרהס את הדל ברין כ שלא להרר גדול ברין כא שלא להטות הרין על בעל עמדות אעפ שהוא חוטא כב שלא לעית משפט כג שלא להטות משפט נר ויתום כד לשנות בצדק כה שלא ליראה ברין מאיש ורוע כז שלא ליקח שוחד כח שלא לקלל הריונים כח שלא לישא שמע שוא כט שלא לקלל הנשיא ל שלא לקלל אדם משאר בני ישראל הכשרים ובאור מצות או בפרקים או

הלכות ערות

יש בכללן שמונה מצות שלש מצות עשה וחמש מצות לא תעשה וזהו פרטן א להעניי לבית דין לפני עושי לו ערות ב לרדוף ולחפור הערים ג שלא יורה העיר ברין זה שהעיר עליי בדיני נפשות ד שלא יקום רבד בער אחר ה שלא יעור בעל עבודה ו שלא יעיר קרוב ז שלא להעיר חסד ח לעשות לעד זומם כאשר זומם ובאור מצות אלו בפרקים אלו

הלכות ממרים

יש בכללן תשע מצות שלש מצות עשה ושש מצות לא תעשה וזהו פרטן א לעשות על פי התורה ב שאין לנו בית דין הגדול ב שלא לסור מדיניהם ג שלא לחוסף על התורה לא במצוות שבכתב ולא במידושן שלמרט מפי השמועה ד שלא לנרוע כז הכל ה שלא לקלל את השם ואב ואם ו שלא להטות אב ואם ו לכבר אב ואם ה ליראה אב ואם ט שלא יהיה הבן סורר ומרד בקול אביו ואמו ובאור מצות אלו בפרקים אלו

הלכות אבל

יש בכללן ארבעה מצות ואחת מצות עשה ושלוש מצות לא תעשה וזהו פרטן א להתאבל על הקרובים ואפי כהן מתטמא ומתאבל על הקרובים ואין אדם מתאבל על הרוני בר ולפי זה כללתי הלכות א במספר זה שכן מעין קטור ביום מיתתו שהיא מצות עשה ב שלא ישמא סהן גדול לקרובים ג שלא יכנס עם חמת באהל ד שלא ישמא כהן הדיט לנפש אדם א לקרובים בלבד ובאור מצות או בפרקים או

הלכות מלכים ומלחמות

יש בכללן שלש וינשרים מצות עשר מצות עשה ושלוש עשרה מצות לא תעשה וזהו פרטן א למנות בלך מושל ב שלא ימנה סקל גנים ב שלא ירבה לו נשים ד שלא ירבה לו סוסים ה שלא ירבה לו כסף וזהב ו להרדים שבעה עממים ז שלא לחיות מהן כל גשמה ח למחות זרעו ושלעמלק ט לומר מה שעשה עמלק י שלא לשכח מעשיו הרעים וארובתו בדרך יא שלא לשכון בארץ מצרים יב לשלוח שלום ליושבי העיר כשצרים עליה ולרין בה כאשר כבוד בתורה אם תשלום ואם לא תשלום יג שלא לדרוש שלום מעמון וניאב בלבד כשצרים עליהם יד שלא להשחית אילני כנען במצור טו להתקין יז שיצאו בו בעלי החממה להפנות בו יח להתקין יח לחפור בו יט למסוח כהן לרבר באוני אנשי הנבוא בצעת המלחמה יא להיות מארס ובונה בניין יב טעם כרב שמהים בקניינם יג שנה תמיכה ומחוידין אותן יד מן המלחמה יט שלא יעבור עליהם לכל דבר ולא יצאו אפי לצייני העיר ולצרכי הגרוד ורומה להם כ שלא לערוץ ולחפור לאחור בשעת המלחמה כא דין יפת תואר כב שלא תכבד יפת תואר כג שלא יכבסנה לעבדות אדר שנבעלה ובאור מצות אלו בפרקים אלו

הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם

יש בכללן שלשים מצות עשר מצות עשה וינשרים מצות לא תעשה וזהו פרטן א למנות שפטים ב שלא למנות דין שאין יודע דרך המשפט ג למנות אחרי רבים אם נחלקו השופטים ד שלא להרוג אם רבו המחייבין באיש אחר ער שיהיו יותר שנים ה שלא ולמר חובה מי שלמד זכות בדיני נפשות ו להרוג במקילה ז להרוג בשריפה ח להרוג בסיוף ט להרוג בחנק י לתלות יא לקבור הנהרג ביום הדינתו יב שלא תלזן נבלתו יג שלא להחיות משקף יד להלקות הרשע טו שלא יוסיף בהחיות הלוקה יז שלא לענוש אנוס יח שלא להרוג דם נקי באומדן הרעת יט שלא לחוס על הרוג חבירו או חובל בו יא שלא לרהס את הדל ברין כ שלא להרר גדול ברין כא שלא להטות הרין על בעל עמדות אעפ שהוא חוטא כב שלא לעית משפט כג שלא להטות משפט נר ויתום כד לשנות בצדק כה שלא ליראה ברין מאיש ורוע כז שלא ליקח שוחד כח שלא לקלל הריונים כח שלא לישא שמע שוא כט שלא לקלל הנשיא ל שלא לקלל אדם משאר בני ישראל הכשרים ובאור מצות אלו בפרקים אלו

פרק ראשון

מצות עשה על תורה למנות שופטים ושטרם כהן בדינה יבחינה בכל פלד ופלד שנ שופטים ושטרם תמן קן בכל עיר ויר שופטים או הדיינים הקבועין בבר יבחינה דיוני כאים לפניהם שוטרים או בעלי סקל וינצוה והם עמדים לפני הדייני המסבבין בשוקים ועל התניו לתקן השערים והמדי ולרכות כל מעות וכל מעשיהם על פי הדיינים וכל שיראו בו עות רבר מביאין אותו לדין ודין אותו כפי דשן אן אנו חייבין להעמיד בה רבים בכל פלד ופלד יבכר עיר ייר לא בארץ ישראל בלבד אבל בחוצה לארץ אין חייבין להעמיד בר בכל פלד ופלד שנ

להן אפטרופוס כשר וכל הדברי האו כפי מה שיראה לדין שכל בר ובר הוא אביהן של יתומים קטן שהגדיל אפי היה אוכל ושות יותר מראי ומפסיד והולך בדרך רעה אין בר מונעין ממנו ממונו ואין מעמידו לו אפטרופוס לא אם כן צוה אביו או מורישו שלא יתנו לו לא אם כן היה כשר ומצליח או שלא יתנו לו עד זמן מרובה והשוטה והחרש הרי הן כקטנים ומעמידין להן אפטרופוס

פרק אחד עשר

מעות של יתומים שהניח להן אביהן אינן צריכין אפטרופו לא כיצד עושין בהן בודקין על מי שיש לו נכסים שיש להם אחריות ויהיו ערית ויהיה איש נאמן ושובע דיני תורה ומעולם לא קבל עליו נדוי ונותנין לו המעות בבר קרוב לשכר ורחוק להפסד ונמצאו היתומים נהנין משכר המעות וכן אם אין לו קרקע ונתן להן כשטון זהב משוכר שאין בו סימן ונוטלין בר המשכון ונותנין לו המעות קרוב לשכר ורחוק להפסד ולמה לא יקרו משכון כלים של זהב או חלי של זהב שמא של אחרים הוא ויתנו סימן ויטלוהו אחר מותו אם ידע הדיין שאין זה אמור

וכמה יפסקו בשכר כפי מה שיראו הדייני או שלישי השכר או חציו אפי רביע השכר ליתמיים אם ראו שזו תקנה להם עושין לא מצאו אדם שיתנו לו המעו רחוק להפסד וקרוב לשכר הרי או מוציאין מהן מוונת מעט מעט עד שיקנו להן במעו קרקע ויכסרו אותו ביר אפטרופוס שיעמידו להן כל המשלטלין של יתומין שמין אותן ומסדין אותן בבר ואם היה השוק קרוב למדינה מוליכין אותן לשוק ומסדין אותן ויצטרפו דמיהן עם המעות של יתומים מי שהיה בירו שכר של יתומי אם יניחו כאן עד שימכר שמא יחמיץ ואם יוליכו לזק שמא יארעו אונס בדרך הרי זה עושה בו כדרך שהוא עושה בשלו וכן כל כיוצא בזה כשמעמידין בר להן אפטרופוס מסדין לו כל נכסי הקטן הקרקע והמשלטלין שלא נמכרו והוא מוציא ומכנים ובונה וסותר ושוכר ונוטע וזורע ועוש כפי מה שיראה שיה טוב ליתומי ומאכילן ומשקן ונותן להן כל ההוצאה כפי הממון וכפי הראוי להן ולא ירויחו להן יותר מראי ולא יצמצם עליהן יתר מראי כשיגדילו היתומים נותן להן ממון מורישן ואינו צריך לעשות להן חשבונות מה שהכנים והוצי לא אם להן זה ה: שאר ונשבע בנקיטת חפץ שלא גולן כלום ברא בשמנוהו בר אבל אפטרופוס שמנהו אבי יתומים וכן שאר המורישן אינו נשבע לא טענת ספק יש לאפטרופוס ללבוש ולהתבסות

מנכסי יתומי כרי שיהיה מכובר ויהיו רבריו נשמעין והוא שיהיה ליתומים הנאה בנכסיהן בהיות רבריו נשמעין יש לאפטרופוס למכור בהמה ועבדים שפחות שרות וכרמים להאכיל ליתומים אבל אין מוסדין ומניחין המעות ואין מוסדין שרות ליקח עבדים ולא עבדים ליקח שרות שמא לא יצליח אבל מוסדין שרה ליקח שורים לעבודת שרות אחרות שהשורים הן עיקר כל נכסי שרות אין האפטרופי רשאי למכור ברחוק ולגאול בקרוב למכור ברעה ולגאול ביפה שמא לא יצליח זה שקנו ואין רשאי לרון ולהוב על מנת לזכות ליתומין שמא לא יגבו ונמצא ההוב קיים אין האפטרופין רשאי להוציא עבדי לחרות אפי ליקח מן העבר דמים שיצא לחרות אבל מוכרו אותן לאחריו ולוקחין מהן הרמי על מנת שיוציאוהו לחרות ואותן האחרים הן שמשחררין האפטרופין תורמין ומעשרין נכסי יתומים כרי להאכילן שאין מאכילין את היתומים דבר האסור אבל לא יעשרו ולא יתרומו כרי להניח פירות מתוקנין לא ימכרו אותן טבל והרוצה לתקן יתקן האפטרופין עושין לקטנים לולב וסוכה וציצית ושפר וספר תורה ותפילין ומוזות ומנילה כללו של דבר כל מצות עשה שיש להם קצבה בין שהיא מרכי תורה בין שהיא מרכי סופרים עושין להם אעפ שאינן חייבי במצות מכל או המצו לא כרי לחנך אבל או פוסקי עליהן צדקה ואפי לפריון שבנים מפני שמצות או אין להן קצבה ומי שנשתטה או שנתחדש בר פוסקין עליו צדקה אם היה ראוי אעפ שאין האפטרופוס צריך לעשות חשבון כמו שבארנו צריך לחשב בינו לבן עצמו לרקרק ולהוהר הרבה מאביהן של או היתומי שהוא רוכב ערבות שנאמר סלו לרוכב בערבות וגו אבי יתומים וגו

נגמר ספר שלשה עשר זהו ספר משפטים

מנין פרקים של ספר זה עה הלכות שכורות יז
פרקים הלכות שאלה ופקדון ח פרקים
הלכות לוח ומלוה ט פרקים הלכות טוש
ונשען יו פרקים הלכות נחלות יא פרקים

כדי חמנא דסייע

לאו לא יצא עד שיבא אחר אין מתחילין את הדין
בלילה מפי השמועה למרו שהדין נגעים שנתאם כל ריב
וכל נגע מה ראית נגעים ביום בלבראג הדין ביום
וכן אין מקבלין עדות ואין מקומן שטרות בלילה ודיני
סמונת אם התחילו ביום מותר לומר הדין בלילה
הנחלות כדין שנאם בהן לחוקת משפט לפיכך אין כפילין
נחלות בלילה שנים שנכנסו לבקר את החולה וצוה
בפניה כותבים ואין עושים דין ואם היו שלשה רצו כותבי
רצו עושין דין ברא ביום אבל בלילה כותבין ואין
עושין דין כל בית דין על ישראל שהוא הגון שבינה
עמהם לפיכך צריכי הדינים לישב באיכה ויראה ועטיפה
וכושר ראש ואסור להקל ראש או לשחק או לספר בשוחה
בגילה בבית דין אלא ברברי תורה והכמה
כל סנהדרין או מלך או ראש גולה שהעמידו להן לוישראל
דין שאינו הגון ואינו חכם בחכמת התורה וראוי להיות
דין אעפ שאינו מלו מחמרי ויש בו טובות אחרות הרי זה
שהעמידו עובר בלא תעשה שנ לא תכירו פנים במשפט
מפי השמועה למרו שזה מדבר כנגד הממנה להושיב דיני
אמרו חכמים שמה תאמר איש פלו ואה אושיבנו דין
איש פלו ניכור אושיבנו דין איש פלו קריכי אושיבנו דין
איש פלו יודע בכל לשון אושיבנו דין ומצ מוכח את החי
ומחייב את הזכאי לא מפני שהוא רשע לא מפני שאינו
יודע לכך נאמר לא תכירו פנים במשפט יעוד אמרו
כל המעמיד לוישראל דין שאינו הגון כאילו הקים מצבה שנ
לא תקים לה מצבה אשר שמה ה' אלהי ובמקום תכבדו
חכמים כאילו נטע אשורה שנ לא תטע לה אשורה כל עץ
אצל מוכח ה' אלהי יכן אמרו חכמים לא תעשו אתי
אהי כטף אור הכא בטביל כסף וירב זה הדין שמינהו
מפני עשרו בלבד כל דין שנתן ממון כרו שיתבינה
ואסור לומר מפניו רצו חכמים להקל אותו ולחלל בו
המרו חכמים שהגלת שמתעמת בה והיו מפני ספרדית
שלחמור כך היה וירב חכמים הראשונים כורדין
כלהתמט ורחוקן עעמן הרב ישרא יצאו ברוי עד שידעו
שאין יש ראוי כמות ואם ימנעו כן הדין תהקל היורה
אעפכ לא היו יושבין דין אלא עד שמכבדין עתה יצא
העם והוקנים יפוצרים הדין

פרק רביעי

אחד בר הגדול ואחד סנהדרין קטנה או כר של שלש צדדין
יש היה אחר מהן סבך מפי סבך ויראה דינו סבך יהושע
ביר שנאמר ויסבך ידיו עליו ויעזר יין השבעים ורבי
משה רבינו סמס ויראת עליהן שמינה ואית הדין סמס
לאחרים ואחרים לאחרים ונמצאו הסוכנין איש רפי אוש
עד בית דינו של יהושע ועד בית דינו של משה רבינו
ואדר הנסבך מפי הנשיא או מפי אחר מן הסוכנין אפילו
לא היה איתו סבך בסנהדרי מעולם יכירה היא
הסמיכה לרורו לא שוממי ידיתן על רגלו הוקן לא שקורי
לו רבי ואמר די הדין את סבך ויש להך רשות לדין אפילו
דיני קנסות ואין סוכנין סמיכה שהיה מינה הוקנים לוינה
לא בשלשה והוא יורה האית מהו סבך מפי אחרים ויהי
טבארנו אין קרוי אהים לא בית דין שנכנסו בארץ
ישראל בלתי יחס האנשים החכמים דינאווין לדין שברקו
איתן בית דין של ארץ ישראל ובנו איתם יסכסכו איתן
בראשונה היה כל מי שנכסך סוכך לתלמידיו והכמו חנני
כבוד להלל הוקן והתקינו שרא ירא אדם נסבך לא מרשו
הנשיא ושלא והא הנשיא סוכך לא אם כן היה אב בר עכו
ושלא יהיה אב בית דין סוכך לא אם כן היה הנשיא עמו
אבל שאר החבורה יש לכל אדר מהם לסמוך
ברשות הנשיא והוא שיהיו שנים עמו שאין כמיכה פחה
מ שלשה אין סוכנין וקנים כדוצה לארץ ואעפ שאו
הסוכנין נסכסכו בארץ ישראל אפילו היו הסוכנין בארץ
והנסבך הוצה לארץ אין סוכנין ואין צריך לומר אם היו
הסוכנין ברוצה לארץ והנסכנין בארץ היו עניהם

בארץ סוכנין איתו אעפ שאינו עם הסכות מ נמקום אחר
לא שלחין לו או נותבין לו שהוא סבך ונתנן לו רשות
לדין דינו קנסות ואילו נסכסכו בארץ וכל ארץ ישראל
שהחזיק בה עליו סכרים רצויה לסמיכה ויש לסוכנין
לסמוך אפי טאה במעל אית ורור המלך סמך שלש לא
ביום אחר ויש להו כבטת כל מי פורעו לדידין יהודים
יהוא שיהיה ראוי לכל הרברים כיצד חכם מופלא
שרצו להודות לכל התורה עולה יש לכת דין לכסודי איתו
וליתן לו רשות לדין ולא להודות באיסור וירמי או יתנו לו
רשות באיסור והרר ולא לדין ויש מיסנה או יתנו ידיו
לוה לדין אבל לא לדין דינו קנסות או לדין דינו קנסות
אבל לא להתייר בכוחות נכונות או יתנו לו רשות להתייר
ברבים בלבד או לרשות כותבים וכן מי כיוצא בהן
וכן יש לסוכנין ליתן רשות ער ומן ולומר לנסבך יש להך
דין לדין או יהודי ער יש כוא הנשיא לכאן או כל גון שאו
אתה עמנו במדינה וכן כל כיוצא בהן חכם מופלא
שהוא סמא בעינו אית אעפ שהוא ראוי לדינו כסוכנין
אין סוכנין אותו לדינו כסוכנין מפני שאינו ראוי לכל
ורברים וכן כל כיוצא בהן הרי שלח הדין
בארץ ישראל לא סוכך אחר פושט שנים בערו וכוכר
יכענים כאחר או זה אחר זה ואחר כך יעשה הוא והטבעו
בית דין הגדול ויסכסכו בה דינו אחרים נהפך לא
הרברים אם הסוכנין כל החכמים שבארץ ישראל למנות
דינים ולסמך אתם הדין לא מסוכים ויש להן לדין דינו
קנסות ויש להן לסמוך לאחרים אם כן לכת הדין חכמים
מצטערו על הטביכה מדי שלא יבטלו דינו קנסות בישראל
למי שישראל מפידין ואי אופים שיסכסכו כולן ואם היה שם
סבך בני סבך אינו צריך ריעה כולן לא רן דינו קנסות
דכל שהרי נסבך מפי בית דין והרור צריך הרע מר
שנהמכו בארץ ישראל ויצאו הדין לארץ הדין הם דינו דינו
קנסו כחיצה לארץ צריך ישרים בארץ שסנהדרין נהנת
בארץ ובירוצה לארץ והוא ישרים סוכים האית גלית
שבכמה במקום מלך הן יסכרים ויש להן לרשות את ישראל
בכל מקום וליתן עליהן בן דינו דין לא ריע שנ לא יכיר
שבט כיהודי או ישרא גרמה ובבבל על דין הרואו לדין
שנתנו לו בר שבארץ ישראל רשות לדין על רשות הדין
בכל ארץ ישראל ודין הדין העיסרות על הגבול אעפ כדא
דין בעלי דינו אבד כחוצ כאר אין רשותו סענת לו נסבך
ית העל דינו אעפ מיש לו לדין דינו קנסות כחוצ לארץ
אין לו אלא לכו ברוצה לדין אלא הגבולות הן בעלי
דין ורצו להם אין לו רשות עי טפול רשות מראת בלות
דין שאינו ראוי לדין מפני שאין יודע או מפני
שאינו הגון יעסר ראש גלית ונדינו רשות או שמש בית
דין ונתנו לו רשות אין הרשות כועלת לו כן ער שינא
האוי שהמקדוה העל הוס לכונס את המדוער הלה עמו

פרק חמישי

אין העמידו מלך אלא על פי בו שליח ודין עושון סנהדרין
מנחה לכל שבט ושכט גלית עיר יקיר אלא על פי בית דין
אלעא ואם זמן לא את הדין ויהיה מילוי ולא את ים א
השקר ולא את בהן גדול ברני נפשי אא בכר הגדול אית
דינו סוכנין בשלשה יכן אין יורה ויהי סכסכו ולא
עישין עיר הנדרת ולא משקן את הכוטה אלא בבית דין
הגדול ואין מי זופין על העיר ועל העוונות ולא בית דין
למלחמת הרשות ולסדירות החלל לא על פי בית דין הגדול
שנ כל הדבר הגדול וכיאו אלוך אין דינו דינו נפשות
בפניה סכג שהן סנהדרי הפנה בין דינו נפשות אדם בין
דינו נפשות בהמה לפיכך אין דינו עיר הנסקל ולא הבהמת
הנרבעת או הרובע לא בכר שלכג אפי ארי ורוב ובדדלם
שהן בני הרבות ויש להן בעלים שהמיתו מיתתן ככג אבל
כחש שהמית אחר הורג אותו המוציא שם רע אין
דינו אותו תחילה אלא רבות דין שלכג מפני שיש בדינו
ער דינו נפשות שסא יהיה הרבר אמת ותסקל הנת לא

תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלהיך נותן לך לשבטך
 כמה בתי דינים קבועין יהיו בישראל וכמו יהיה מניין קובעין
 בתחילה בר הגדול במקדש והוא הנקרא סנהדרין גדולה
 ומנינם ע"א שנ אספה לי שבועי איש מוקני ישראל ומשה על
 גביתו שנ והתיצבו שם עמך הרי ע"א הגדול בחכמה
 שבכולן מושבין אותו ראש עליהן והוא ראש הישיב והוא
 שקורין אותו החכמים נשיא בכל מקום והוא העומד תחת
 מטה רבינו ומושיב הגדול שבשבעים משנה לראש יושב
 מינינו והוא הנקרא אב בית דין ישאר השבעים יושבין
 לפניו כפי שניה וכפי מעלתם כל הגדול מחבירו ברבם יהיה
 קרוב לנשיא משמאו יותר מחבירו והם יושבין ככמו חצי
 גורן בעיגול כרי שיהיה הנשיא עם אב בר רואין כולם
 ועוד מעמידין שני בתי דינים של כג כג אחר על
 פתח העזרה ואחר על פתח הר הבית ומעמידין בכל
 עיר ועיר מישראל שיש בה ק"א או יותר סנהדרין קטנה
 ויושבת בשער העיר שנ והצינו בשער משפט וכמה יהיה
 מנינם כג דין והגדול בחכמה שבכולן ראש עליהן והשא
 יושבין בעיגול כמו חצי גורן כרי שיהא הראש רואה את
 כולן עיר שאין בה קכ מעמידין בה שלשה דינים
 שאין בר פחות משלשה כרי שיהא בהן רוב וכיעוט אם
 היתה ביניהן פרלוקת ברין מן הדינים כל עיר שאין
 בה שני חכמים גדולי אחר ראוי ללמד ולהורות בכל התור
 כולה ואחר יודע לשמוע ויודע לשאול ולהשיב אין כתיבין
 בה סנהדרין אעפ שיש בה אפים מישראל סנהדרין
 שיש בה שנים או אחר ראוי לשמוע ואחר ראוי לרבר הרי
 זו סנהדרין היו בה שלשה הרי זו בינונים היו בה
 ארבעה יודעים לרבר הרי זו סנהדרין חכמה
 כל סנהדרין קטנה מושיבין לפניהן שלש שורות של תלמידי
 חכמים בכל שורה ושורה כג איש שורה ראשונה קרובה
 לסנהדרין ושורה שניו לכמה היכנה וישלשי לכמה היכנה
 וכל שורה ושורה יושבין בה לפי מעלתן בחכמה אם
 נחלקו הסנהדרין והוצרכו לכבוד אחר להוסיף על כניינן
 סיכוכן מן הראשונ גדול טבה והראשון טבטור שנייה בא
 ויושב בטוב שורה הראשונה כרי לבלאות המרונה והראשו
 שבטלישי בא י"א בטוב שורה שנייה וסנהדרין להן אחר
 מ שאר הקהל וכתיבין אותו בסוף שורה שלישיית וכן אם
 צרכו לכבוד שני או שלישי על הסדר הזה הם עושים
 כל מקום שיש בו סנהדרין יהיו שם שני סופרי דינים עוכרי
 לפניהם אחר מן הימין ואח"כ השכא ארד כותב דברי
 הסנהדרין ואחר כותב דברי המוכים ולמה אין
 סנהדרין לא בעיר שיש בה קכ כרי שיהיו בה סנהדרין
 שלבג ושלט שירות שלכט ועשרה בשלחן שלבית הכנסת
 ישני סופרים וישני חונים וישני בעלי דינים וישני עדים
 ישני חכמים וישני זוכמי ווסמין וישני נבאי צדקה
 יוד אחר כרי שיהיו שלשה להלק צדקה ורופא ואומן
 ולברר וכלמר תעוקות הרי קכ

פרק שני

אין מעמידין בסנהדרין בין גדולה בין קטנה לא אנשו
 חכמים ונכונים סופלין בחכמת התורה בעלי ריעה כרובה
 וירעים קצת מיאר חכמו כגון רפואות וחשבון ותקופות
 יסודות ואיצטגנינות ודרכי הצעוננים והקובכני והמכשפי
 והכלי ע"י וכיוצא באלו כרי שיהיו יודעים לרין אותם
 ואין מעמידין בסנהדרין לא כהנים לויים וישאר המיוחסים
 הראים להשיא לכהונה שנ והתיצבו גם עמך בדומין לך
 בחכם וביראה וביחס וכצוה להיות סנהדרין גדולה כהני
 הלויים שנ ובאת אל הכהנים הלויים ואם לא מצאו אפילו
 היו כולם ישראל הרי זה כותר אין מעמידין בכל
 סנהדרין לא זקן סופלג בשנים ולא סריוס ספני שיש בהן
 אב ריית ולא מי שאין לו בנים כרי שיהא רחמן ואין
 מושיבין מלך ישראל בסנהדרין שאסור לרלוק עליו ולמדות
 את דברו אבל מושיבין בהן גדול אם היה ראוי בחכמה
 מלפ דוד אעפ שאין מוסיבין אותם בסנהדרין מושיבין

ורנים הם את העם ודני אתם אם יש עליה דין אבל מלכי
 ישראל אין דנין ואין דנין אותם לפי שאינן נכנעים לדברי
 תורה שמא תבא מן תקלה כעם שבית דין מנוקן
 בצדק כך צריכין להיות מנוקין מכל מומי הגוף וצריך
 להשתרל ולברו ולחפש שהיו כולן בעלי שיבה בעלי קומח
 בעלי מראה נבוני לחש ושירעו ברוב הלשונות כרי שלא
 תהא סנהדרין שומעת מפי התורגמן בר של שלשה
 אעפ שאין מרקדקין בהן בכל או הדברי צריך שיהא בכל
 אחר מהן שבעה דברים ואו הן חכמה וענוה ויראה
 ושצאת סמון ואהבת האמת ואהבת הבריות להם ובעלי
 שם טוב וכל או הדברים מפורשין הן בתורה הרי הוא
 אומר אנשים חכמים ונכונים הרי בעלי חכמה אמור
 וירועים לשבטיכם או שרוח הבריות נוטה מהם וכמה יהיו
 אהובים לבריות כוסן שהיו בעלי עין טובה ונפש שפלה
 וחברתן טובה ודבורן ומשאן בנחת עם הבריות ולהלן
 הוא אומר אנשי חיל אלו שהן נבורים בסצות ומרקדקים
 על עצמם וכובשין את יצרן ער שלא יהא להן שום גנאי
 ולא שם רע ויהא פרקן נאה ובכלל
 אנשי חיל שיהיה להן לב אמיץ להציל עשוק מיד נוזל
 בעניין שז ויקם משה וישוען ומה משה רבינו עניו אף
 כל ריין צריך להיות עניו ידאי אהים כס טמעו שנאי
 בצע אף סכון שלהם אינן נבהלין עליו ולא רודפין לקבץ
 המכין שכל מי שהוא נבהל להון חסר יבואנו אנשו אמת
 שיהיו רודפין אחר הצדק מחמת עצמן ברעתן איהבין את
 האמת ושנאין את החסם וכורדין מכל מיני העול
 אמרו חכמים שמבר הגדול היו שולחים בכל ארץ ישראל
 ובורקין כל מי שיכ נאווה חסם וירא חט ועניו ושצוי ופרקו
 נאה וריח הבריות נוטה הימנו עושין אותי ריין בעניו
 ומשם מעלין אותו לפתח הר הבי ומשם מעלין אותו לפתח
 העזרה ומשם מעלין אותו לבר הגדול בר של שלש שהיה
 אחר מהן גר הרי זה פסול ער שתהיה אכזו בישראל היה
 אחר מסור אפי שלטתן מסורי הרי אינו כשרין לדין זכן
 אם היה כל אחר מהם סוכא באחר מעינו כשר מה שאין

כן בסנהדרין אבל הסומא בשתי עיניו פסול לכל אעפ
 שאין בר פחות משלשה מותר לאחד לדין מן התורה שנ
 בצדק השפוט עמיתך ומדברי סופרים ער שיהיו יאלשה
 ושנים שרנו אין דיניהן דין אחר שהיה כומחה
 לרבים או שנשל רשות סבר הרי זה מותר לו לדין יחירו
 אבל אינו חשוב כרי ואעפ שהוא מותר מצות חכמים הוא
 שכושיב עמו אחרים שהרי אמרו אל תהי דן יחירו שאין
 דן יחיד לא אחר יש לאדם לעשות דין לעצמו אם
 יש בירו כח הואל וכרת וכהלכה הוא עושה אינו חייב
 לטרוח ולכוא לבר אעפ שלא היה שם הפסד בנכסיו אינו
 נתאחר וכא לבר לפיכך אם קבל עליו בעל דינו להביאו
 לבר ורדשו ונצאו עשה כהלכה ודין אכת דן לעצמו אין
 סותרין את דינו אעפ שבר של שלשה בר שלם
 הוא כל זמן שהן רבים הרי זה משובח ומוטב שחתך הרי
 ביא יותר מעשרה יצריכון שיהיו היושבים סלס טס כבר
 תלמידי חכמים וראויין ואסור לאדם חסם שישב ברין
 יוד שירע גם מי ישב שמא יצטרף עם אנשים שאינן הגוני
 מצא בכלל כשר בוטרים לא בכלל בית דין

פרק שלישי

ער אימתי יושבו הדינים ברין סנהדרין קטנה ובית דין של
 שלשה יושבין מאחר תפיל השחר ער סוף שש שעות ביום
 אבל בית דין הגדול היו יושבין כתמיד של שחר עד
 תמיד שלבין הערבים ובשבתות וימים טובים היו יושבין
 בבית הכדרש שסוד הבית אין בית דין שלעז צריכי
 שהיו יושבין כולן מאחר במקומן שבמקדש לא בעת שית
 צריכין להתקבץ מתקבצין כולן ובשאר העתו כל מי שחת
 לו עסק יצא לעשות הפעו וחזור והוא שלא יפחתו סכ
 יושבין תמיד כל זמן ישיבתן וצריך אחר מן לצאת הרי
 זה מסתכל סופרי הנפירים אם ישארו שם כן יתא חסם

והם כורדים להן דין שלישי ושלוש רגלי לשניהן שמתוך כך יצא הדין לאמתו אפי היה אחד שבררו בעלי הדין חכ גדו וסמך אינו יסול לכוח את בעל דינו שרון אצל זה לא גם הוא סדר מי שדעה מי שקבל עליו קדוב או פסול בין להיותו דין בין להיותו עד עליו אפי קבל אחד מן הפסולי בעבירה כשני עדים כשרים להעיד עליו או בשלש בית דין מוסחין לרון לו בין שקבל על עצמו לאבר זכותו ולסחול מה שהיה טוען על פיהן בין שקבל שיתן כל מה שטוען עליו חבירו בעדות זו הפסול או בדינו אם קנו מירו על זה אינו יסול לחזור בו ואם לא קנו מירו יכול לחזור בו עד שיגמר הדין נגמר הדין והוציא הסמך בדין זה הפסול או בעדותו אינו יסול לחזור וכן מי שנתחייב לחבירו שבועה בבית דין ואם לו השבע לי בחיי ראשך וזוהמטר או השבע לי בחיי ראשך יאתן לך כל מה שתטעון אם קנו מירו אינו יכול לחזור בו ואם לא קנו מירו יסול לחזור בו עד שיגמר הדין נגמר הדין ונשבע כמו שאמר לו אינו יסול לחזור וחייב לשלם והוא הדין לכו שנתחייב שבועה הסת והפסל אם קנו מירו או אם נשבע והינהפכה עליו אינו יכול לחזור בו והוא הדין בכו שלא היה חייב שבועה ואמר אשבע לך שבועה אם קנו מירו אינו יסול לחזור בו ואם לא קנו מירו אעפ שקבל בבית דין חודר עד שיגמר הדין וישבע מי שנתחייב בבית דין והביא עדים או ראיה לזכותו סותר את הדין וחוזר הדין את עפ שכבר נגמר הדין כל זמן שהוא מביא ראיה סותר אמרו לו הדינים כל ראיות שיש לך הבא מיכן ועד שלישי יום אעפ שהביא ראיה לאחר שלשו יום סותר את הדין מה יעשה אם לא מצא בתוך שלשים ומצא לאחר שלשו אבל אם סתם את טענותיו אינו סותר כיצד אמרו לו יש לך עדים אמר אין לי עדים יש לך ראיה אם אין לי ראיה ודני אותו וחייבוהו מיו שראה שנתחייב אמר קדו פלו ופלו והעידוני או שהוציא ראיה מתוך אמרתו אין זה כלום ואין משעוהן על עדיו ועל ראיתו ברא כשהיתה הראיה אצלו והעידו עמו במדינה אבל אם אמר אין לי עדים ואין לי ראיה ולאחר מיכן באו לו עדים כמדינת הים או שהיתה החמת שלאביו שיש שם השפחות מפקדת ביד אהרם ובא זה שהפקדון אצלו והוציא לו ראיתו הרי זה מביא וסותר ומפני מה סותר מפני שיכול לשען ולזכר זה שאמרתו אין לי עדים אין לי ראיה מפני שלא היו מצויין אצלי וכל זמן שיכול לשען ולזכר זה שאמרתו אין לי עדים אין לי ראיה מפני שלא היו מצויין אצלי או מפני כך וכך אמרתו אין לי עדים ואין לי ראיה והיה מסש ברבריו הרי זה לא סתם את טענותיו וסותר לפיכך אם פירש ואם אין לי עדים כלל לא הנה ולא במדינת הים ולא ראיה כלל לא כירו ולא ביד אהרם אינו יכול לסותר ברא כגדול שנתחייב והביא ראיות והביא עדים אהי סתם טענותיו אבל יורש שהוא קטן כשסת מוריש ובא עליו טענות סתם מורישו אחר שהגדול ואמר אין לי עדים ואין לי ראיה ואחד שיצא סבר חייב אמרו לו אחריו אגו וירעיס לאביך ערות שתכתור בה רין זה או אמר לי אחר כודישך הפקיד ראיה זו הרי זה מביא כיר וסותר שאין היורש קטן יודע כל ראיות כודישו מי שקנו מירו שאם לא יבא ביום פלוני וישבע יהיה חבירו נאמן בשענתו ויטול כל מה שטען בלא שבוע או שאם לא יבא ביום פלו וישבע ויטול אמר את זכותי ואין לו כלום ויפטר חבירו ועבר היום ולא בא נתקיימו התנאים ואבר את זכותי ואם הביא ראיה שהיה אנוס באותו היום הרי זה פטור מקנין זה וישבע כשיתבענו חבירו כשריו מקורם וכן כל כיוצא בזה

פרק שמיני

בית דין שנתלק מקצתם אומר זכאי ומקצתם אומר חייב והלמן אחד הרוב זה מצות עשה שליתרה שנאמר אחרי רבים להצות ברא בדיני מסתות ובשאר דיני אמר

ובתור וטמא וטהור וכיוצא בזה אבל בדיני נפשות אם נחלקו בזה החוטא אם יתיר לו לא יתיר אם היו הרוב מוכים זכאי ואם היו הרוב מחייבין אינו נהרס עד שיתיר המחייבין יתר על המוכים שנים כפי השבועה לכתר שעל זה הזהירה הרה ואמר לא תהיה אחרי רבים להצות כלומר אם הרוב נוטים לזכות להרש לא תהיה אחריהם עד שיטו הצניח גדולה ויסיפו המחייבין שנים ששננות אחרי רבים להטות השיתיר לטובה על פי אחר לדעת על פי שנים וכל או הר רבים קבלה הם בדין שלשה שנתלקו שנים אומר זכאי ואחר אם חייב הרי זה זכאי שנים אומר חייב ואחר אם זכאי הרי זה חייב אחר אם זכאי זכאי חייב ואחר חייב ואחר אומר אינו יודע או שאמר שנים זכאי או חייב והשלישי אום אינו יודע וסיפוי הדין שנים נמצאו חמישה נושאים ונתנים בדין אמרו שלשה מהם זכאי ושנים אומרין חייב הרי זה זכאי אמרו שלשה חייב ושנים זכאי הרי זה חייב אמרו שנים מהם זכאי ושנים מהם חייב ואחר אומר אינו יודע מוכיפין שנים אמר אם אמרו ארבעה זכאי או חייב ואחר אומר אינו יודע או שאמר שלשה זכאי ואחר חייב ואחר אומר אינו יודע בין שזוה זה שאמר אינו יודע שיהא זכאי או חייב בזה הדין שאמר אחר הרוב הרי זה חייב ואחר אומר אינו יודע כפי חכמת הרב מוכיפין והולכין עד עא הגיע לענין ואמרו לה חייב הרי זה זכאי ואחר אומר אינו יודע נמצאו ונתנים עמו עד שיחזור לרברו העד האחר ומכאן לו בוכים או מחייבין ואם לא הור לא הוא ולא אחר מן הדין הרב ספק וכעמידות את המסכן בחוקת פלוני וכו' שאם אינו יודע אינו עדי למת טעם לרברו ולהודי כפי זה טעם בא לו יספק בדרך שפראה המוכה מאי זה טעם טובה והסחיים כאי זה טעם מחייב

פרק תשיעי

סנהדרין שפתי מולט בדין נפשו ויחלה ואמר סנהדרין הרי זה פטור עד שיהו שם ספקת בוכי שיהיה נאמן וירבו המחייבין ואחר כך יתיר סנהדרין קטנה אחרת בדיני נפשות וס' אשתנים זכאי וס' אשתנים חייב וזו זכאי יב אומרין חייב זכאי או שאמרין זכאי יב חייב ואחר אום אינו יודע אפי כס בוכי או מחייבין וזוה אומר אינו יודע וסיפוי שנים יודע שאם אינו יודע הרי זה זכאי כפי שאינו שהרי אינו חייב ומכאן חייב נמצאו חייב התוספת כו חייב מדי הסתפק אמרו יב זכאי וזכאי חייב הרי זה זכאי יא אומר זכאי וזכ אומר חייב אעפ שראחר מי הראשון אומר אינו יודע הרי זה חייב שהרי המחייבין רבו בשנים אומר זכאי וזכאי חייב ואחר אומר אינו יודע מוכיפין שנים אחרים זמן מוכיפין והולכין עד שירבו המוכין אחר ויהא זכאי או ירבו המחייבין שנים או יתר והוא חייב הרי זה זכאי יא אחר אומר אינו יודע או שהיו המחייבין יתר אחד בלבד מוכיפין והולכין עד עא הגיע לעא לו אומר זכאי ילה אומר חייב הרי זה זכאי לו אומר חייב ילה אומר זכאי חייב או כנגד או יתר שראה אחר מהן דברי דברי יביטין אותו או מהינני אותו ואם לא ראה נה לזכור וזכ אומר נור קו הדין ופירשין אותו לה אומר חייב ילה אומר זכאי ואחר אומר אינו יודע פוסקין אותו חייב אומר זכאי וזכ אומר חייב ואחר אומר אינו יודע חייב שהרי רבו המחייבין שנים כל הגדול זכאי חייב מחלוקת בין בדיני נפשות בין בדיני ממוני בין בדיני תור אין מוכיפין עליהן אלא רגלי אלו כנגד אלו והולכין אחר הרוב שנה ואם ברינו אחר מן הגדול נחלקו רגלי אלו כנגד אלו עד שיפסדו או יתחייב

פרק עשירי

אחר מן הריונים בדיני נפשות מהיה מן המוכין או מן

השלש אעפ שאינן סמוכין והרי הן הדין ואין אני קורא בהם אהים הרי הוראה בפניהם הוראה בבית דין וכן הנופר בפניהם ואחר כך באו עדים החזק כפרן ואינו יכול לחזור ולטעון כמו שבארנו כללו של דבר הרי הן לענין הוראות והלואות וכיוצא בהן בבית דין הסמוך לכל הרב

פרק ששי

כל דין שחן דיני ממונות וטעה אם טעה ברברים הגלוים והידועי כגון דיני המפירשין במשנה או בתלמו חוזר הדין וכחזירין הרבר כשהיה ודין בו כהלכה ואם אי אפשר להחזיר כגון שהלך זה ששאל הכמון שלא סרין לכרינת הים או שהיה אלם או שטמא דבר הטהור או שהורה בכשרה שהיא טריפה והאכילה לכלבים וכיוצא בזה הרי זה פטור מלשלם אעפ שגרם להזיק לא נתכוון להזיק טעה בשקול הרעת כגון דבר שהוא מחלוקת תנאים או אמוראי ולא נפסקה הלכה כאחד מהן בפי ידע שכבר פשט המעשה בכל העולם כרברי האחר אם היה זה דין מוסחה ונטל רשות מראש גלות או שלא היה נוטל רשות אבל קבלו אותו בעלי דינין עליהן הואיל והוא מוסחה חוזר הדין ואם אי אפשר להחזיר פטור מלשלם אחר דנטל רשות מראש גלות או הנוטל רשות בבית דין של ישראל בארץ ישראל אבל לא בחוצ לארץ ככו שבארנו היה הטעה כוכחה בית דין ולא נטל רשות ולא קבלו אותו בית דין עליהן או שלא היה מוכחה אבל קבלו אותו בעלי דינין עליהן להן ברין וטעה בשקול הרעת אם נשא ונתן ביד כה שעשה עשו ויגלם מביתו אם לא נשא ונתן ביד יחזור הדין ואם אי אפשר להחזיר ושלם מביתו אבל מי שאינו מוכחה ולא קבלו אות בעלי דינין אעפ שנטל רשות הרי זה בכלל בעלי דרוע ואינו בכלל הדיינים לפיכך אין דינו דין גזי טעה בין לא טעה וכל אדר מבעלי דינין אם רצה חוזר דין בפני בית דין ואם טעה ונשא ונתן ביד חייב לשלם מביתו וחוזר ולוקח מבעל דין זה שנתן לו יאלא כהלכה ואם אינו לו להחזיר או שטמא או שהאכיל דבר הכות לכלבי יללס כדון כל טעה להזיק טעה כמתכוון להזיק הוא דין טעה חייב שבועה לבי שאינו חייב בה ועשה זה פשרה עם בעל דינו כדי שלא ישבע ואדר כך ידע שאינו בין שבוע אעפ שקני מידו על הפשרה א נר גלוס שלא יגדל עליו ליתן לו או לטהר לו לא כדי שופגד מי גבוהר שהחייבו בה הטועה וכל קניין בטענת הדין וכן כח כיוצא ביה שנים שנתענעמו בוין אחר איס כדון כצן ואדר אוב געלה לבית דין הגדי טמא יטעו אילו הדייני ויוצא מן כדון שלא כדון מופין אותו ודן בעירו ואם אכר כתבו יתנו לי סאני טעם רנתוני שבא טענתם כותבים וניתנן לו ואחכ מוציאן ממנו ואם הירד לשאר דבר כפר הגדול טברויאל כותבים ושליחי וואנין ודינן להם בעירם כפי מה שיבא בכתב בר הגדול כדא בשאר הדינין טעה טעם וזה טוען או כשאכר המלוה ידון כמא והלוה אומר נלך לבית דין הגדול אמר אם היה אם אכר המלוה נלך לבית דין הגדול טופין את הלוה ועל כפי שאמר עבר ליה לאיש בלוה וכן אם טען זה שהיוקי או גולו ורצה השלין לעלות טופין בית דין שבועות את חנטין לעלות עמו וכן כל כיוצא בזה כדא כשדיו שם עדים או ראיה לנטל או לניזח או לכלות אבל טיננה דקני אין מחייבי את הנשען ליגא כלל לא נשבע במקוכו ונפטר וכן הדין בזמן הזה שאין טם בית דין גדול אבל יש מקומות שיש בהן חכמים גדולים כזמחין לרבים ומקומות שיש בהן תלמידים שאינן כמותן אם אמר המלוה נלך דמכו פלני שבאר פלולפלול ופלול הגדול יתרון לפניו כדי זה טופין את הלו והולך עמו וכן היו מעשו בכל יום

פרק שביעי

אדר מבעלי דינין שאמר גיש פלו דין לי ואמר בעל דינו פלו ודן לי הרי זה שו הדיינים שביד זה אחר וזה אחר

נאמנו רברי הבעל ובא האב לתובעו בקנס דינו בשלשה ומניין שאין דנין דיני נפשות לא ככג אעפ שרברי קבלה הן הרי הוא אומר ושפטו הערה והצילו הערה ערה שופטת וערה מצלת ערה שופט והן המחובין וערה מצלת והן המוכין ואין ערה פחותה מעשרה הרי עשרים ומסופי שלשה כרי שהיא בית דין שקול ויהיה בי אחרי רבים להטות מכות בשלשה ואעפ שאיפשר שימות כשמלך אותו עדיפת העגלה בחמשה עיבור החורש בקלמה עבור השנה בשבעה וכל אילו סמוכין כמו שבארנו דיני קנסות כגון גזלות וחבלות ותשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמש והאגם והכפתה וכיוצ בהן אין דנין אותם לא שלשה כוכחים והם הסמוכין בארץ ישראל אבל שאר דיני ממונות כגון הוראות והלואות אינן צריכין מוכחה לא אפי שלשה הדיינות ואפי אדר כזמרה הן אותן לפיכך דנין בהוראות והלואות וכיוצא בהן בחוצה לארץ אעפ שאין בית דין שלחוצ לארץ אהים שליחות בית דין שלאר ישראל עושין ואין להן רשות לדין דיני קנסות בשליחותן אין דנין בית דין שלחוצ לארץ לא רברים המצויין תמיד ויש בהן חסרון כים כגון הוראות והלואות וכיוק מכון חבירו אבל רברים שאין מצויין אעפ שיש בהן חסרון כים כגון בהמה שחבלה בחברתה או רברים המצויין אבל אין בהן חסרון כים כגון תשלומי כפל אין דנין אותן דיני חוצה לארץ וכן כל הקנסות שנקחו חכמים בתוקע לחבירו וכסופר את חבירו וכיוצא בהן אין גובין אותו דיני חוצה לארץ וכל המשלה חצי נזק אין גובין אותו דיני חוצה לארץ חוץ כחצי טק צדורית כפי שהוא ככון יאנו קנס כל הנישים ביגבר אין גובין אור דיני חוצה לארץ לפיכך ארם שרבל בחבירו אין גובין הטק והיער והבשת שהוא חייב בהן דיני חוצה לארץ אבל שבת ירפוי גובין כפני שיש בהן חסרון כים וכן דיני המאגנים ואמר שמעשים בכל יום לגבוי שבת ורפוי בכבל בהמה שה יקר את הארס את גובין נזק דיני חוצה לארץ אעפ שהוא דבר שאינו כגוי אבל ארם שהיוק בהמת חבירו כשלם נזק שלם בכל מקום כגוי שרפוי כזמרו או שבר כגוי או קצץ נשיעותיו וכן בהמה שהיוקה בשן גל הואיל והיא כיערת להן בתחילתה הוי זה דבר מצוי וגובין אותו דיני חוצה לארץ בני שריוקה בהמה אחרת כגון שנתחכנה בה או אכלה פירות עריות האכל וכיוצא בזה בין שהיוקה אכלה יכדין ויהיא דינית עליה נזק שלם הכל גובין דיני חוצה לארץ אבל אם היה תכה והועדר היוקה גבן יגלסכ או גפה או רבוי או בעטה או גמה אין גובין הניק הזה הגלם דיני חוצה לארץ שאין כוער בחוצה לארץ יאפי הוגד בארץ ויצא לחוצה לארץ והיוק אין גובין נזק כפני שאינו דבר כגוי וכפני כה אין כ יער בחוצה לארץ לפי שצדוק להיער בי כגוי בית דין ודין טם בית דין לא הסמיכין בארץ לפיכך אם היו בית דין בחוצה לארץ כעם שהן רנים דיני קנסות בחוצה לארץ כך מעיד את ההכמה כפניהם גרוע לארץ כפי טענתו או גוי טופין ממנו דקרון דיני חוצה לארץ אבל אין גובין אותה כלל הכשטם ער פי עצמו גובין ממנו דיני חוצה לארץ שהרי הפגם והבשת והנופר טיגלם ארם על פי עצמו כגון שאמר פתיתו כתי של פלני וחכות שורי את פלו אין גובין אותו דיני חוצה לארץ דיני גרמיה אינן כמכות וגובין אותן דנין כדון בו יצה לארץ וכן דין הכיכר ככון דבירו אעפ שלא עשה מעשה גובין אותו דיני חוצה לארץ כגון הישובות בחוצה לארץ אעפ שאין גובין טם קנס כנדין אותו נר שיפיים לבעל דינו או יעלה עמו לרן לאר ישראל וכיון שהין לו טיעוד הראוי לו מתדיין גריוו זק שנתפיים בער דינו בין שלא נתפיים וכן אם תפס הניזק שיער כה יראוי לו לטול אין כיוצאן אותו מידו יחיד שהוא מוכחה לרבים אעפ שהוא דן דיני ממונות יהיו אין הוראות כגוי הוראה בבית דין ואפי היה סמוך אבל

שהיוק בהמת חבירו כשלם נזק שלם בכל מקום כגוי שרפוי כזמרו או שבר כגוי או קצץ נשיעותיו וכן בהמה שהיוקה בשן גל הואיל והיא כיערת להן בתחילתה הוי זה דבר מצוי וגובין אותו דיני חוצה לארץ בני שריוקה בהמה אחרת כגון שנתחכנה בה או אכלה פירות עריות האכל וכיוצא בזה בין שהיוקה אכלה יכדין ויהיא דינית עליה נזק שלם הכל גובין דיני חוצה לארץ אבל אם היה תכה והועדר היוקה גבן יגלסכ או גפה או רבוי או בעטה או גמה אין גובין הניק הזה הגלם דיני חוצה לארץ שאין כוער בחוצה לארץ יאפי הוגד בארץ ויצא לחוצה לארץ והיוק אין גובין נזק כפני שאינו דבר כגוי וכפני כה אין כ יער בחוצה לארץ לפי שצדוק להיער בי כגוי בית דין ודין טם בית דין לא הסמיכין בארץ לפיכך אם היו בית דין בחוצה לארץ כעם שהן רנים דיני קנסות בחוצה לארץ כך מעיד את ההכמה כפניהם גרוע לארץ כפי טענתו או גוי טופין ממנו דקרון דיני חוצה לארץ אבל אין גובין אותה כלל הכשטם ער פי עצמו גובין ממנו דיני חוצה לארץ שהרי הפגם והבשת והנופר טיגלם ארם על פי עצמו כגון שאמר פתיתו כתי של פלני וחכות שורי את פלו אין גובין אותו דיני חוצה לארץ דיני גרמיה אינן כמכות וגובין אותן דנין כדון בו יצה לארץ וכן דין הכיכר ככון דבירו אעפ שלא עשה מעשה גובין אותו דיני חוצה לארץ כגון הישובות בחוצה לארץ אעפ שאין גובין טם קנס כנדין אותו נר שיפיים לבעל דינו או יעלה עמו לרן לאר ישראל וכיון שהין לו טיעוד הראוי לו מתדיין גריוו זק שנתפיים בער דינו בין שלא נתפיים וכן אם תפס הניזק שיער כה יראוי לו לטול אין כיוצאן אותו מידו יחיד שהוא מוכחה לרבים אעפ שהוא דן דיני ממונות יהיו אין הוראות כגוי הוראה בבית דין ואפי היה סמוך אבל

מי שנתחייב מיתה בדלו של מועד מעיינו בריו
 ואוכלין בית דין ושותין ואחר כך נומדין את רינו סמוך
 לשקיעת החמה והורגין אותו הרוני בית דין אין
 מתאבלין עליהן ובאין קרוביהן ושואלים את שלום העדים
 ואת שלום הדיינים להודיע שאין בלבם עליהן כלום שרין
 אמת רנו ואף על פי שאין נוהין אבל הרי הן אוננים עלית
 שאין אנינות לא בלב מי שנגמר רינו וברח וכא
 לבית דין אחר אין סותרין את דינו לא כל מקום שיעמדו
 שנים ויאמרו מעווי אנו את איש פלוני שנגמר רינו בבית
 דין פלו ופלוני ופלו עריו ורי זה יהרג ברא ברוצח
 אבל שאר חייבי מיתות עד שיבואו עדיו הראשונים ויעידו
 שנגמר רינו ויהרגוהו בירם והוא שיעידו בבית דין שלכ
 מי שנגמר רינו בבית דין שהיה בחוצה לארץ וברח
 לבית דין שבארץ ישראל סותרין את דינו על כל פנים ואם
 היו אותן בית דין עצמן שנגמר רינו בפניה אין סותרין את
 דינו אעפ"ש שהיה בחוצה לארץ והם עתה בארץ ישראל

פרק ארבעה עשר

ארבע מיתו נמסרו לבית דין סקילה ושריפה והריגה בסוף
 וחנק סקילה ושריפה מפורשין הן בתורה וכפי משה
 רבינו למרו שכל מיתה האמורה בתורה סתם היא חנק
 וההורג את חברו מיתתו בסוף וכן אנשי עיר הנדחת
 מיתתן בסוף כל מיתה מהם מצות עשה היא
 לבית דין להרוג בה מי שנתחייב בה ואין רשו למלך להרוג
 באחת מהן לא בסוף בלבד כל מחוייב מיתת
 בית דין שלא המיתו איתו בין דין בטלו מצות עשה ולא
 עבדו על מצו לא תעש חוץ מן המכשף שאם לא המיתוהו
 עבדו על מצות לא תעשה שנכשפה לא תחיה
 סקילה חכור מן השריפה ושריפה חכורה מן הסוף והסוף
 חמור מן החנק וכל מי שנתחייב בשתי מיתות נרון
 בחמור בין שעבר שתי עבירות זו אחר זו בין שעבר עבירה
 אחת שחייב עליה שתי מיתות אפי' נגמר רינו לקלה ואחר
 כך עבר על החמורה ונגמר רינו נידון בחמורה ואחר
 האיט ואחר האשה דנין איתן בארבע מיתות כל
 חייבי מיתות שנתערבו זה בזה נרון כל אהר מהן בקלה

מי שנגמר רינו שנתערב עם שאר העם
 ולא נודע בו הוא כאילו או מי שלא נגמר רינו שנתערב
 עם מי שנגמר רינו ולא נודע מי הוא כולן פטורי לפי שאין
 נומדין רינו שלאדם לא בפניו מי שעבר על נפש
 ולא יכלו בו די לאוסרו עד שימיתוהו במיתה שהוא חייב
 בה הוויגין אותו עריו בכל מיתה שיכולו להמיתו בה כאח
 שנגמר רינו ואין רשות לשאר העם להמיתו תדילה לפיכך
 אם נקטעה יד העדים פטור ואם היו העדים גרמין
 כתחילה יהרג ביר אחרים ברא בשאר מחוייבי
 מיתות בית דין חוץ מן הרוצח אבל הורג נפש שנגמר רינו
 רודפין אחריו בכל דבר וביר כל אדם עד שממיתין אותו
 כל הרוני בית דין אין קוברין אותן בקברי אבותיה
 בכלל ישראל לא שתי קברות מתקנין להן בית דין אדר
 לנסקלין ולגשרפין ואחר לנהרגין ולחנקין ודבר ה
 הלכה ספי השמועה נתאכל הבשר היו מלקטין את העצמו
 וקוברין אותן בקברות אבותיהן ויש לקרוביהן לעשות
 להן ארון ותכריכין צריכין בית דין להתישב בדיני
 נפשות ולהמתין ולא יאיצו וכל בית דין שהרגו נפש
 בשבע שנים הרי לו חבלנין אעפ"כ אם אירע להן להרוג
 בכל יום ויום הורגין אבל אין רנין לעולם שנים גייס אדר
 לא רנין זה היום וחשני למחר היו שניהם בעבירה
 אחת ומיתה אחר כגון טאף עם נואפת רנין שניה ביום
 אחר לפיכך אם היה הגואף בעל בת סוה הואיל והוא בהנך
 והיא בשריפה אין הורגין שניה ביום אחר אין רנין
 דינו נפשות לא בפני חבית וחוא שיהיה בית דין הגדו שם
 בלטה שבמקדש שנאמר סוף משרא לבלתי שמוע אל
 חסדו ונו ומפי השמועה למרו שבוכן שיש סוף מקדיב
 על גבי המזבח יש דיני נפשות והוא שיהיה בית דין הגדול

ערות אם נמצאת ערותו מכוון מכניסין את השני ובדקין
 איתו כראשון אפי' היו עדים מאה בורקין כל אחר ואחר
 ברדישה וחקירה נמצאו דברי כל העדים מכוונים
 פותחין לזכות כמו שבארנו ואם לא חשאת אל תירא
 מרבריהן ורנין אותו אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לא
 מצאו לו זכות אוסרין אותו עד למחר ובו ביום מורווגין
 הסנהדרין זוגות זוגות לעיני בריו ומעשין כמאכל ואין
 שותין יין כל אותו היום ונישאין ברבד כל הלילה כל אחר
 ואחר עם זוג שלו או עם עצמו בביתו ולמחרת משכימים
 לבית דין המוסה אמר אני הוא המוכה ומוכה אני בכקומי
 והמחייב אמר אני הוא המחייב ומחייב אני במקומי או
 חורתי בו ואני מוכה ואם פעו ברבד ולא ידעו מי הם
 שחייבו או זם משעם אחר שאינן נחשבין אלא כאחד כמו
 שביארנו הרי סופרי הדיינים מוכריין אותן שהרי כותבין
 טעם שלכל אחר ואחר ומתחילין בריו אם מצאו לו
 זכות פטרוהו ואם הוצרכו להוסיף מוסיפין רבו המחייבי
 ונתחייב מוציאין אותו להרנו ומקום שהורגין בו בית דין
 היה חוץ לבית דין ורחוק מבית דין שנ הוציא את המקלל
 אל מחוץ למחנה ויראה לו שיהיה רחוק כמו שטיה
 מלין כמו שהיה בין בית דינו של משה רבינו שהיה לפני
 פתח אהל מוע ובין מחנה ישראל משנגמר רינו אין משהין
 איתו לא יהרג ביום אפי' היתה עוברה אין ממתינין לה
 עד שתלך ומכין אותה כנגד בית ההריון עד שימות הולך
 תחלה אבל אם ישכה על המשבר ממתינין לה עד שתלך
 וכל אשה שתיהרג מותר להנות בשערה מי שיצא
 ליהרג והיה זכחו ובו אין הורגין אותו עד שמוזן עליו מרם
 חטאתו ואשמו ואם נגמר רינו ועדיין לא נשחט הובח אין
 ממתינין לו עד שיקריבו עליו קרבנו שאין מענין את
 ריו

פרק שלשה עשר

מי שנגמר רינו למיתה מוציאין אותו מבר ואחר עומד על
 פתח בר והסודרין בירו והסוס רחוק מכנו והכרוז יוצא
 לפניו פלו יוצא ליהרג במיתה פלנו על שעבר עבירה פלנו
 במקום פלו בימן פלו ופלו עריו מי שידיע לו זכות
 יבוא וילמד עליו אחר אחר יש לי ללמד עליו זכות
 זה מניף בסודרין וזה הרוכב על הסוס רין ומחוי את הנרון
 לבר אם נמצא לו זכות פוטרין אותו ואם לא יחזור ויצא
 להריגה אמר הוא בעצמו יש לי ללמד על עצמי זכות
 אף על פי שאין ממש בדבריו מוירין אותו פעם ראשונה
 ושנייה שמת מפני הפחד נסתתכו טענותיו וכשיחזור לבית
 דין תתישב רעתו ויאמר טעם החזיריהו ולא נמצא
 ממש בדבריו מוציאין אותו פעם שלישית אמר בשלושית
 יש לי ללמד על עצמי זכות אם יש ממש בדבריו מחזירין
 אותו אפי' כמה פעמים לפיכך מוסדין לו שני
 תלמידי חכמי ששומעין דבריו בדרך אם יש ממש בדבריו
 מחזירין אותו ואם לאו אין מחזירין אותו שאם לא נמצא
 לו זכות מוציאין אותו ועיריו הם ההורגין אותו בכל מיתה
 שיתחייב בה ורוצח שלא הרגוהו עריו חייבין להמיתו
 ביר כל אדם רחוק ממקום ההריגה בעשר אמות אם
 לו התורה שכן דרך כל המומתין מתודין וכל המתודה יש
 לו חלק לעולם הבא אם אינו יודע להתודות או לו
 אמור תהא מיתתי כפרה על כל עונותי אפי' ידע בעצמו
 ששקר העירו עליו כך הוא מתודה ואחר שמתודה משקין
 אותו קודש שלבנה בכוס של יין כרי שתטרף רעתו עליו
 וישתכר ואחר כך יהרג במיתה שהוא חייב בה זה היין
 והלבנת והאבן שישקל בה הנסקל והסוף שיהרג בו הנהרג
 והסודר שחונקין בו הנחנק והעץ שתולין עליו הנתלה
 והסודר שמתפין בה לפני הרוני בר והסוס שרץ להצילו
 הכל באין משלגיבד ומי שירצה להתרברב יבא ויתגרב
 אין בית דין יוצאין אחר הנהרג ומל בית דין שחרגו נפש
 אסודין לאכל כל אותו היום הרי זה כמל לא תאכלו על
 חרם ואין מכרין הקרובים על הרוני בית דין משום
 לא תאכלו על חרם ודברים או אסודין ואין סוף סלקות

המחייבין לא מפני שאמר דבר הנראה לו ברעתו לא נטה
 אחר דברי חבירו הרי זה עובר בלא תעשה ועל זה נאמר
 ולא תענה על ריב לנשות כפי השמועה למרו שלא תאמר
 בשעת סנין די שיהיה כאיש פלו אלא אמור מה שבפניך
 ובכלל לאו זה שלא יחזור המלמד זכות בדיוני נפשו ללמד
 חובה שנ לא תענה על ריב לנשות במה דברים אמורים
 בשעת משא ומתן אבל בשעת גמר דין יש למלמד זכות
 לחזור ולהתמנות עם המחייבים תלמיד שהיה
 מוכה ומת רואין אותו כאילו הוא מוכה במקומו
 אמר אחר יש לי ללמד עליו זכות ונשתתק או מת קודם
 שילמד זכות ויאמ מאי זה טעם מוכה הרי הוא כמי שאינו
 שנים שאמרו טעם אחר אפי משני מקראות אין נכנין
 לא כאחר וכפי השמועה לברו שאין מתחילין בדיוני
 נפשית כן הגדול שמא יסמכו השאר על דעתו ולא יראו
 עצמו כדי לחלוק עליו אלא יאמר כל אחר דבר הנראה לו
 ברעתו וכן אין פותחין בדיוני נפשות להוכיח לא לזכות
 כיצד יאמר לזה יאחטא אם לא עשית דבר זה שהענין
 בו על ד אל תירא מרבניהם אמר אחר מן התלמיד
 בדיוני נפשות יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו אמר
 יש לי ללמד עליו זכות מעלין אותו עמהן לסגור דין אם
 יש ממש בדבריו עובעין לו ואינו יורד משם לעולם ואם
 אין ממש בדבריו אינו יורד משם כל היום כילו אפי
 אמר הנך עצמו יש לי ללמד על עצמי זכות שומעין לו
 ועולה לכנין והוא שיהיה ממש בדבריו

בית דין שטעני בדיוני נפשות וחייבו
 את הפטור ונמרו דיוני להוכיח ונראה להם הטעם שיסתרו
 בו את דיוני כדי לזכותו כותרין דיוורין ודנין אותו
 אבל אם טענו ופטרין את המהייב הריגה אין סוגרין את
 דיוני ואין מחזירין אותו ברא לטעני ברבר שאין
 הצדקה בורין בו אבל אם טענו בדבר שהצדקה בורין בו
 מחזירין אותו לחובה כיצד אמרו הבא על הערובה
 שלא כדרכה פטור ופטרותו מחזירין אותו ומכיתין אותו
 אבל אם אמרו הפטור על הצדקה פטור ופטרותו אין
 מחזירין אותו יכן נל כיוצא בזה

פרק אחד עשר

מה בין דיוני ממונות לדיוני נפשות דיוני ממונות בשלש
 דיוני נפשית כגון דיוני ממונות פותחין בין לזכות בין
 לחובה דיוני נפשות פותחין לזכו כמו שביארנו ואין נותן
 לחובה דיוני ממונות כטין על פי עד אחד בין לזכות בין
 לחובה דיוני נפשות כטין על פי עד אחד לזכו ועל פי שנים
 לחובה דיוני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה ודיוני
 נפשות מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה כמו שביארנו
 דיוני ממונות הכל ראויין ללמד זכות או חובה
 בין הדיונים בין התלמידים ודיוני נפשות הכל כלכדין
 זכות ואפי התלמידים ואין ללמד רובה לא הדיונים
 דיוני ממונות הדין המלמד חובה חוזר ומלמד זכות
 והמלמד זכות חוזר ומלמד חובה דיוני נפשות
 המלמד חובה חוזר ומלמד זכות
 אבל המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה לא בשעה
 גמר דין יש לו לחזור ולהתנות עם המחייבין כמו שביארנו
 דיוני ממונות דנין ביום יגברין בלילה דיוני
 נפשות דנין ביום ונוכרין ביום דיוני ממונות נימדין
 בו ביום בין לזכות בין לחובה דיוני נפשות נוכרין בו
 ביום לזכות וביום של אחריו לחובה לפיכך אין דנין
 דיוני נפשות לא ערב טבת ולא ערב יום טוב שבא יתחייב
 ואי אפשר להודע לברר ואסור לענות את דיוני ולהניחו
 אחר השבת לא אוסרין אותו עד אחר בטבת ומתחילין
 בדיוני דיוני ממונות אף על פי שדנין אותן בכל
 יום כן התורה שני יאמנו את העם בכל עת בדבריהם
 למדן שאין דנין בערב שבת אחר דיוני ממונות
 ואחר דיוני מלקות ואחר דיוני גזירות כל הדברים האלו שיש
 בהן לא שומלקות בשלש ואין ארץ מן כשר והמלך

חזן מדבר אחר שדיונו בכג המסית אין דיונו כשאר
 דיוני נפשות מכמנין לו את העדים ואינו צריך התראה
 כשאר הגורגזן ואם יצא מבית דין זכאי ואמר אחר יש
 לי ללמד עליו חובה מחזירין אותו יצא חייב ואמר אחר
 יש לי ללמד עליו זכות אין מחזירין אותו ואין טוענין
 למסית ומושיבין בדיונו זקן וסרים ומי שאין לו בנים כרי
 שלא ירחמו עליו שהאסוריות על אלו שמשעין את העם
 אחרי ההבל רחמים הוא בעולם שנא למען ישוב ה מחרון
 אפו ונתן לך רחמים דיוני ממונות והטמאות והטהרות
 מתחילין כן הגדול שבדיונים ושומעין את דבריו ודיוני
 נפשות מתחילין מן הצד ואין שומעין דברי הגדול אלא
 באחרונה דיוני ממונות וכן הטמאות וכן הטהרות
 האב ובנו הרב ותלמידו מונים אותן בשנים ודיוני
 נפשות ומכות וקרוש החדש ועיבור השנה אב ובנו או
 הרב ותלמידו מונין אותן באחד זה שאנו מונין האב
 עם הבן בין באחד בין בשנים כגון שהיה האחד כהן
 במנהרין והשני היה מן התלמידים שאם יש לי ללמד זכות
 או חובה שומעין דבריו ונושאין ונותנין עמו ונמנין עמו
 בשעת גמר דין אין נוסרין את הדין בקדונו שהדינין
 הקדוים פסולים לדון כמו שיתבאר תלמיד שהיה
 חכם ומבין והיה מחוסר הבלה הרי רבו מוסר לו הקבלה
 שהוא צריך לה ברין זה והוא רן עמו בדיוני נפשות
 הכל כשרים לדון דיוני ממונות אפי גר והוא שתהיה אמו
 מישראל וגר דן את חבירו הגר אף על פי שאין אמו
 בישראל וכן המסור והסומא באחר מענינו כשר לדון
 דיוני ממונות אבל בדיוני נפשות אין דנין אותן אלא
 לויים כתיב וישראל המשיאין לכהונה ולא יהיה אחר מהן
 כוסא אפילו באחת מענינו כמו שביארנו

פרק שנים עשר

כיצד דנין דיוני נפשות כשיביאו עדים לבית דין ואומרי
 ראינו זה או פלו שעבר עבירה פלגו אוסרין להן מסרין
 אהם אותו בתריתם בו אם אמרו אין אנו מכירו אותו אם
 נסתפק לנו אז שלא התרו בו הרי זה פטור אחר
 תלמיד חכם ואחר עם הארץ צריך התראה שלא ניתנה
 התראה לא להבחין בין שוגג למזיד שבא שוגג היה
 וכיצד מתדין בו אוסרין לו פרוש או אל תעשה שזו עבירה
 היא וחייב אתה עליה מיתת בית דין או מלקות אם פירש
 פטור וכן אם שתק או הרמין בראשו פטור ואפי
 אכר יודע אפי פטור עד שיתיר עצמו לסיבה ויאמר על
 מנת כן אני עושה ואחר כך יהרג וצריך שיעביר ויעשה
 תקה להתראה בתוך כדי דבור אבל אחר כדי דבור צריך
 התראה אחרת ובין שהתרה בו אחר מן העדים ובין
 שהתרה בו אחר בפני עדים אפי אשה או עבד אפי שבע
 קול הסתרה ולא ראהו ואפי התרה בעצמו הרי זה נהרג
 אמרו העדים היתה לו התראה ומכירין אנו אותו
 מאייבין בו עליהן וכיצד מאיימין על עסקי נפשות אוכל
 להן שבא תאבדו מאמר ומשמועה עד כפי עד כפי ארס
 נאמן שכענין או שמא אין אתם יודעין ישופינו לברוק אתם
 בדישה והקירה הו יודעים שלא בדיוני ממונות דיוני נפשות
 דיוני ממונות ארס נותן מכונו ומתכפר לו דיוני נפשות דמו
 ורס ורעו תלוין בו עד סוף כל העולם שהרי בקין נאמר
 קול דמי אחיד צעקים דמו ורעו לפיכך נברא
 ארס וחירו בעולם ללמד שכל המאבד נפש אחת מן העול
 מעלה עליו כאילו אבד עולם כלא וכל המקיים נפש אחת
 בעולם כעלין עליו כאילו קיי עולם מלא הרי כל בא עולם
 בצורת ארס הראשון הם נבראים ואין פני כל אדם מהן
 דומין לפני חבירו לפיכך כל אחד ואחד יכול
 ללמד בשבילי נברא העולם שכא תאמר כה לנו ולצדו זו
 הלא כבר נאמר והוא עד או ראה או ידע או שכא תאמר
 מה לו להוב ברבו שלוח והלא כבר נאמר ובאבד רשעים
 דתה אם עמדו בדין סכנתן את הגדול שבפניהם
 ובדקום אותו בדישה וחזקו כמו שיתבאר בתלמוד

כיצד מלקין את הסחויב מלקות כפי כחו שנכרי רשעתו במספר וזה שנאמר ארבעים שאין מוסיפין על הארבעים אמילו היה חוק ובריא כשמשון אבל פוחדתן לחלש שאם יכה לחלש מכה רבה בוראי הוא מת לפיכך אסרו חכמים שאפילו הבריא ביותר מכין אותו לט שאם יוסיף לו אחת נמצאת שלא הנהו לא ארבעים הראויות לו כשאוכרין את החושא כמה הוא יכול לקבל אין אומדן לא בסמות הראויות להשתלש אמרוהו שיכול לקבל עשרים אין אומדן ילקה כא כרי שיהיו יכולין להשתלש לא ילקה זה אמרוהו לקבל ארבעים ומשהתהליל ללקות ראווה הלש ואסרו אינו יכול לקבל יותר על או התשעה או השנים עשר שוט שלקה הרי זה פטור אמרוהו לקבל יב ואחר שלקה ראווה חוק ויכול לקבל יותר הרי זה פטור ואינו לוקה יותר על האומר אמרוהו היום ש לקה יב ולא הלקהו עד לבחר והרי הוא לבחר יכול לקבל יב אינו לוקה לא יב אמרוהו שילקה לפחר וכי ולא ליה עד יום שלישי והרי הוא חוק לקבל יב לוקה יח שהרי בשעת האומר לא אמרוהו ללקות לא לאחר זמן וכן כל כיוצ בזה מי שנתחייב מלקות הרבה בין על עבירות הרבה בין על מעשה אחד שחייבו עליו מלקות רבה אם אמרוהו אומר אחר לוקה ופטור ואם לאו לוקה ובתפא והזור ולוקה כיצד נתחייב שתי מלקות אמרו יכול הוא לקבל מה כיון שלקה מה נפטור אבל אם אמרוהו לשלקות אחת והכריז ג או ט או שלשים כפי האומר הרי זה כחצמא ויודין ואומדן אותו למלקו שניה עד ללקה לגל מליו שהוא חייב בהן מי שזמרוהו ונשהתהליל ללקות נתקלקל ככה ההכאה בין בריעי בין בכופי תלוש אין מכין אותו יותר יש ונלקה אחיד לעיניו כיון שנקלה כבוד אבל אם נתקלקל כן הפדר כגודם ההנה האפילו נתקלקל משיעא מסר ללקות ואפי כבערב הרי זה לוקה כל האומר שאמרוהו אמרוהו לשתי מלקות ולקה ונתקלקל בין בראשונה בין בשניה פטור נפסקה היציעוד בענייה פטרוין אותו נפסקה בראשונה ופטור מכל ית ראשונה ולוקה האומר השני כפתוהו על העמוד ללקות

וכרת את המיתרים וברח פטור ואין בחזוין ארמו כל מי שהשא ולקה חוזר למשרותיו אין ונקלה אחד לניכוד כיון שלקה הרי הוא אחיד אם כל בחויבו מית שיקו נפטרו כירי כריתין כדן גדול שישא ליקה כחצמא כשאר כל העם החזר לגדולתו אבל ראש הישיבה שחשא מליק אותו ואינו חוזר לשירתו גם אינו חוזר להיות כאחר בשאר הסנהדרין שמעלק בקידוש ולא בחזוין

פרק שמונה עשר

אין הלוקין כל העובר על לא תעשה שחייבין עליו כרת ואין בו מיתת בית דין כגון אוכל חלב ורס וחכץ נפסיו וכו כל העובר על לא תעשה שחייבו עליו מיתה כרת וכן כגון אוכל טבל וכהן טמא שאכל תרומה שהורה וכן כל העובר על לאו שיש בו מעשה כגון אוכל בשר בהלב או לובש טעשנו אבל לאו שאין בו מעשה כגון הולך הבול ונוקם ונטר גוישא שבע שיה אינו לוקה כל זה שאין בו מעשה אין לוקין עליו חזן מנשבע ומיכר ומקיל את הבויו בשם וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין כגון לא תנאף לא תעשה כלאכה בשבת אין לוקין עליו וכל לאו שניתן לתשלומין כגון לא תגזול לא תגנב אין לוקין עליו וכד לאו שנתק לעשה כגון לא תבנה גאס על הבנים לא תכלה פאת שרד אין לוקין עליו אלא אם לא היום עשה שבהן ועל לאו שבכללות אין לוקין עליו ושאר כל הלאוין שניתן לוקין עליהן איהו לאו שבכללות זה לאו אין שכולל עניינים הרבה כגון לא תאכלו על הדם וכן אם נאמר לא תעשה דבר פלי ופלי הואיל ולא ידע לא לכל אחד ואחד בהן אין לוקין על כל אחד ואחד אלא אם כן חלק אותה בלאוין אחרים או נאמר מפי השקועה

שנחלקו כיצד כגון זה שנ אל האכלו מינו טא ובשל מבושל אינו לוקין על הנא והמבושל יתייב לא אהת יבחרש הוא אומר ולחם וקלי וכדכל לא תאכלו וחייב על שלשתן שתייה מלקות כפי השכיחה לכדו שוח לחלק דרי נאמר לא ימצא נד טעביר בנו ובתו באש קוסה קסמים ייעפ שכלל כל הענייני בלאו אהר הרי חלק אותם בלאוין אחרים ואמר לא תנחשו ולא תעננו מלכך שכל אחרי כהן בלאו בפני עצמו וכן כל מוצא בזה מי שלקה כגד עד אסור בית ולקה פעם שניה על אותו כרת עצמו כגון שאכל חלב ולקה עליו ואכל חלב פעם שניה ולקה עליו אם אכל פעם שלישית אין מלקין אותו לא בכניסוין אים לכיפה והוא מקום עד כפי קבתי ואינו יכול לשכב בו וכו' וכו' ל' יום עד ימי לחו עד שיצוי מעיו ויחלה ואחר כך כאמילק אינו טעוריש עד שיקרבו נבקעת מי שערבר על איסור כרת או מיתת כר והתרו בו והלמן בראשי או שתק ולא קבל עליו התראה אין הורגין אותו כמו שביארנו ואין מלקין אותו חזר ועשה כך והתרו בו והרכין בראשו או שתק אין כפיתו אותו ואין מלקין אותו חזר פעם שלישית ועבר והתרו בו אע"פ שהרכין בראשו או שתק כונסין אותו לכופה עד שיכרת וכל אלו שלא קבלו עליהן ההתראה מנין אותו ככת מרדות הואיל יחשאו מכל מהם אמילו ע' איסור של דברי סופרים כגון איתו מכת כו רות הגויה כלי שרת מן הפרש והטקול והכניעל ארכית אין בית דין נקדקין להן לא וזמנאן פוגעין בהן וכל שהורגן וכה וכן כה ששכש כחצמא לא היו איתו הסהנים מביאין אותו לבית דין לא יחייבו כהונה וכו כיצאיה אותו הדין לעירו ופוטין את כוהני בנימין גזרת הכתו היא שאין מניחין בית דין לא מרכיז את האדם כהודאית פה לא ע' פני שנים עדים וזה שדתי יאושין עין ודוד לגר עמלקי כהוה את פיהם הוראית שעה חזונה או דין כללות היר אבל הכנה הדין הן כפיתין ולא מלקין המיתה בעבדה ששא נכרפה העני ברבר זה ששא מן העמלקי מדי נפש יומה הכרמים כות שתוקעו המדמות בבטנט ומשלוסין עצמן בעל הגנת ששא נד זה יבא נשא דבר שלא יעשה כרי שיהרג וכליו ש דבר גזרות כדך הוא

פרק תשעה עשר

כל לא תעשה שיש בו מיתת בית דין שולקין עליו כן וזה הרי הבא על אחת ועל אחרת אסור יעל אחת אסור ועל אחרת אסור ועל אחרת אסור אפי' יעל הנדה והאוכל חלב והאומר רס והאכל חכין בפסח והאומר ביום הכפרתי יחיעש כנאמה ביום הכפרתי והאמר הנותר והאכל פגמי השבא טאכל בשבת כרית והשבא ש יום לעילה והאומר קדשים ברוח והשבת קדשים כחיו והכפסם את השמן והסך בשכר הכ שחה והכפסם את הקטורת

כל כהוויבו פיתה בודי שמם שהן בלא תעשה ויש בהן מעשה שיהיו עליהן וזה הן יר שאכל תרומה גדולה בין טהורה בין טמאה זה שאכל תרומת בעשר זה שאכל בתרומה אחר שנכנסו לירושם זה שאכל חלה האוכל שבה שלא הורס מהנו תרומה גדולה ותרוכת בעשר האוכל עוסה שלא תרומה וזוהה כהן טמא שאכל תרומה גזירה כהן זנוג שנתקן לקדש הקדשים עמא לעגורר וכן שויא מן הכהרש בט עבודה ריי שעכו בעבודת כריתים זה ששם במהרש מחסר בגדים ידיו הוא כהן ולוקה אם עבר כהן טמא ששמש שיה יין ששמש טבול יין ששמש מיוסר כפידים ששמש פרוק ראש ששמש קרוע בגדים ששמש אבל המשמש בלא קדוש ידים והגלים אעפ שהוא חייב מיתה אינו לוקה מפני שהיא כזות עשה וכן נביא שבבש נבואתו או שיגבר על דברו עצמו והעובר על דבריו נביא אעפ ששלשתן במיתה א לוחה שהן באין מכיר עשה שג אלו תשמעון ולא הבא מכלל עשה הרי היא כעשה ואין לוקין עליו כל לא תעשה שבתורה

אם חמותו ועל אם חמיו והוא שכא עליהן בחיי אשתו
אבל לאחור מיתת אשתו חרי הן בסרת בלבר בכלל הערו
הנהרגין שנים הרוצח והנרח הנחנקין ששה
זלא הן הבא על אשת איש החובל באביו או באמו ונונב
נפש מישראל וזקן ממרא ונביא השקר והמתנבא בשם
עו נמצאו כל הרוני בר ששה ושלישים

פרק ששה עשר

כשם שמצוה להמית את המחוייב מיתה כך מצות עשה
להלקות את המחוייב מלקות שנ והפילו השיפט והכהו לפניו
ואעפ שמלקות בשלגה במקום מיתה היא
עומדת מלקין בזמן הזה בכל מקום מן התורה בפני שלשה
סמוכין אבל לא בפני הדייטות וכל מלקיות שמלקין
דיני חוצה לארץ בכל מקום אינה לא סכת מדרות

אין אדם לוקה לא בערי והתראה וברקין הערים ברדישה
ובהקירה כדרך שעושים בדיני נפשות עבר על
לאו שניתק לעשה והתרו בו ואכרו לו אל תעשה רברוה
שאם תעשנו ולא תקיים עשה שבו ועבר ולא קיים העשה
הרי זה לוקה אעפ שהתראה בספק היא שאם יקוי יפטר
התראת ספק התראה היא עבר עבירה שיש בה

מלקות ומיתה בית דין כאחת כגון ששחט אותו ואת בנו
לעו אם התרו בו למיתה סוקלין אותו ואינו לוקה שהרי
נתחייב בדין גרול מזה ואם התרו בו למלקות בלבד
לוקה אינו צריך שני עדים למלקות לא בשעת מעשה
אבל האסור עצמו בער אחר יחוק כיצד אמר עד אחר

חלב כליות הוא זה כלאי הכרם הם פירות או גרושה או
זונה אשה זו ואכל או בעל בערי אחר שהתרה בו הרי זה
לוקה אעפ שעיקר האיסור בער אחר ברא שלא הכחיש
הער בעת שקבע האיסור אבל אם אמר אינו חלב זה וזו
אינה גרוש ואכל ובעל אחר שהכחי אינו לוקה עד שקבעו
האיסור שני עדים שתק בעת שהעיד הער האחר

בקביעת האיסור ואחר שעבר והתרו בו טען להכחיש הער
אין שומעין לו לא לוקה כיצד כלקין אותו כופת שתי
ירוי על העמוד אילך ואילך וחזן הכנסת אוהו בבגדיו אם
נקדעו נקדעו ואם נפרכו נפרכו עד שהוא מגלה את לבו
שאינו מסווה על כסותו שנאמר והכהו ולא לכסותו והאבן

נתונם באחריו שהחזן המכה עוכר עליה ורצועה של עגל
בירו כפולה לשנים ושני לארבעה ושתי רצועות של חמור
עילות ויוררות בו וחחב הרצועה טפח וארכה כרי שתהא
בגעת עד פי כריסו והיר של רצועה שאוחו בה ארטה טפח
האיש המכה צריך להיות יתר בריעה וחטר בכח

ומנביה את הרצועות בשתי ידיו ומכה בירו אחר בכל סחו
ומלקהו שליש מלפניו בין דדיו ושני שלישי מאחריו שליש
על כתף זה ושליש על כתף זה המכה אינו עוכר
לא יושב לא מושה שנאמר והפילו השיפט והסרו לפניו
שיהו עיניו של שופט בו לא שיהיה מביט בדבר אחר

והכהו סיכן שאין מכים שנים כאדר
הגרול שבדייני קורא כל זמן שזה לוקה אם לא תשבור
לעשות והפלה ה את מכתו ומתבין שיגמור הפסיקים עם
המלקיות ואם לא גמר חזור לתחילת המקרא וקורא וחוד
וקורא עד שתגמר כל ההכאה והשני שבדיינים סונה
יהשלישי אוסר לחזן הכה כל זמן שמכה על פיו הוא מכה

מת תחת ידו פטור ואם הוסיף רצועה אחת על
האוסר ומת הרי החזן גולה ואם לא מת הרי החזן עבר על
מצות לא תעשה שנאם לא יוסיף והוא הדין לכל מכה את
חבירו שהוא בלא תעשה ומה אם זה שנתנה
תורה רשות להכותו זה הכתו שלא לחכות על רשעו קל
וחומר למאד כל האדם לפיכך כל המכה את חבירו אפיו
הכה עבר הכאה שאין בה שיה פרוש לוקה אבל אם יש בו
ששה פרושה הואיל והוא חייב לשלם ממון אין אדם מושלם
ולוקה כמו שביארנו בבמה מקומות

פרק שבעה עשר

במקומו בתחילה כשנבנה בית המקדש היו בית דין
הגרול יושבין בלשכת הגזית שהיתה בעורת ישראל והמקום
שהיו יושבין בו חול היה שאין ישיבה בעודה לא למלכי
בית דוד וכשנתקלקלה השורה גלו ממקום למקום ולעשרה
מקומות גלו וסופן לשבריא ומשם לא עמד בית דין גרול
עד עתה וקבלה היא שבשבריא עתידין לחזו תחילה ומשם
נעתקין למקדש ארבעים שנה קודם הרבן בית שני

בשלו דיני נפשות מישראל אעפ שהיה המקדש קיים מפני
שגלו הסנהדרין ולא היו שם במקומן במקדש בזמן
שרנין דיני נפשות בארץ ישראל דנין דיני נפשות כן ברוצ
לארץ והוא שהיו הסנהדרין סמוכין בארץ כמו שביארנו
שהסנהדרין נוהגת בארץ ובחוצה לארץ

פרק חמשה עשר

כיצד מצו הנסקלין רחוק מבית הסקילה ר אמות מפשיטין
את המחוייב סקילה בגריו ומכסין ערותו מלפניו ואין
האשה נסקלת ערומה לא בחלוק אחר ובית הסקיל גבוה
שתי קומות עולה לשם הוא ועדיו ויריו אסורות ואחר מן
העדי רוחפו על מתנו מאחריו והוא נהפך ונופל על לבו
לארץ אם מת בה יצא שהרי נאם סקול יסקל או ירה יירה

הנה השה הנסקל שנפל את האבן עליו עם הנרחף
שנפל הוא בעצמו על הארץ ואם לא מת מרחיפה זו
מנביהין העדים אבן שהיתה סנה שם משא שני בני אדם
והער השני כרפה את ירו ומשלו האבן על לבו אם מת בו
יצא ואם לאו רניסתו בכל ישראל שני יד הערים תהיה בו

בראשונה להכיתו ויד כל העם באחרונה עובר עו אין
סוקלין אותו לא על שער שגבר בו ואם היתה עיר
שרובה גוים סוקלין אותו על פתח בית דין ורבר זה קבלה
מפי השמועה אל שעריך זה שער שעבר בו ולא שגבר
דינו בו מצות הנשרפין היו משקעין אותו כובל
עד ארכובותיו ונתנים סודר קשה לתוך הרך וכוך על
צוארו ושני עדי זה מושך אצלו זה מושך אצלו עד שהו

פיתח את פיו וכתיכו את הכדיל ואת העופרת וכיוצא בהן
והוא זורק לתוך פיו והיא יורדת ושורפת את בני כעיו
מצות הנשרפין מתיזין את ראשו בסוף כדרך שהמלכים
עושים מצות הנחנקין משקעין את הכחוייב כובל
עד ארכובותיו ונתנים סודר קשה לתוך הרך וכרכין על
צוארו זה מושך אצלו זה מושך אצלו עד שתצ נפשו מצו

עשה לתלות את הכנרף ועובר עו שג כי קללת אהים תלוי
הרי כנרף אסור וכעובר עו נאמר את ה הוא מגדף
והאיש נתלה ואין האשה נתלית שנאם מי יהיה באיש חט
משפט מות והומת ותלית אותו כיצד מצות הנתלין אחר
שסוקלין אותו משקעין את הקורה בארץ ועץ יוצא ממנה
ומקיפין שתי ידיו זו לזו ותולהו סמוך לשקיעת החמה

וכתירין אותו כיר ואם לן עוברין עליו בלא תעשה שנאם
לא תלין נבלתו על העץ ומצות עשה לקבור את כל
הרוגי בית דין ביום ההרביעה שנאם כי קבור תקברנו ביום
ההוא ולא הרגי בית דין בלבר לא כל המלין את מתו
עובר עליו בלא תעש הליתו לכבודו להבי לו ארון ותסריכו

אינו עובר עליו אין תולין על אילן המרובד לקרקע
לא על התלוש כרי שלא יהא מחוסר קציצה שהעץ שנתל
עליו נקבר עכו שלא יהא לו וסדן רע ויאכרו זה העץ
שנתלה עליו פלו וכן האבן שנסקל בה והסיף שנהרג בו
הנהרג והסודרי שחונקין בהן הכל נקברין בתפישת הנהרג
אבל לא בקבר עצמו כל הנסקלין שבתורה יחואו
הן הבא על האם ועל אשת אב ועל כלתו ועל נערה

המאורסה ועל הזכור והשכב עם בהמה והאכזה המביא
את הבהמה עליה והמגדף ועובר עו והגותן מרעו למול
ובגל אב ובעל ידעוני והמסית והמריח והמכשף והמתלל
את השבת ומקלל אביו או אמו ובן סודר ומזרח
כל הנשרפין עשרה ואין הן בת סחן שניתנה תחת בעלה
וכא על בתו ועל בת בתו ועל בת בנו ועל בת אשתו
ועל בת בתה ועל בת בתה ועל חמותו ועל

אחר מבעלי דינן הרי זה בכלל עול הגם לבו בהוראה וקופץ וחותר את הרי קודם שיחקרו בניו לבין עצמו עד שיהא לו ברור כשמש הרי זה שוטה רשע וגם רוח כך צו חכמים הווי מתונן בדין וכן אויב הוא אדם וריב לא ידעתי אחקרהו כל דיין שבא לפניו דין והתחיל לרבותו בדין פסיק שכבר ידע אותו ויש במרינה גדול מכנו בחכם ואינו הולך ונמלך בו הרי זה בכלל הרשעים שלבם גם בהוראה ואמרו חכמים דעה על רעה תבא לו שכל הדברים וכוונת בהן מנסות הרוח הן המביאות לידי עוות הדין כי רבים תללים הפולה זה תלמידו שלא זגוע להוראה וסורה ועצומים כל הרמיה זה שהגיע להוראה ואינו סורה והוא שיהיה הרור צריך לו אבל אם ידע שיש לשם ראוי להוראה ומנע עצמו מן ההוראה הרי זה משובה

וכל המונע עצמו מן הדין מונע ממנו איבה וגזל וטובות שוא והגם לבו בהוראה שוטה רשע וגם רוח תלמידו אל יורה הלכה לפניו רבו לא אם כן היה רחוק מכנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל אל תאמר שכל אלו הדברים בדין שיש בו הוצאת ממון הרבה מזה ונתתו לזה לעולם יהי דין אלה מנה ודין פרוטה אחת שין בעיני לכל דבר אין הדין יושבין לדין בדין פחות משה פרוטה ואם הוזהקו לטובה פרוטה גומרו את דינו אפילו לפחות משה פרוטה כל המטה משפט אחר מישא עובר בלאו אחר שנ לא תעשו עול במשפט ואם היה גר עובר בשני לאוין שנ לא תטה משפט גר ואם היה יתום עובר בשלשה לאוין שנ משפט גר יתום

פרק אחד וישרים

מצו עשה לשפוט השופט בצדק שנ בצדק תשפוט עמי אך אי זהו צדק השפוט והיטיב שני בעלי דינן בכל דבר לא יהא אחר מדבר כל צרכו ואהר אומר לו קצר רבריר ולא יחזיר פנים לאחד וירבר לו רכות וירע פניו לאחד וירבר לו קשות שני בעלי דינן שיהיה אחר כהם מלובב בגדים יקרים והשני מלובב בגדים ביוון אומר למטבד או הלבישהו כפות עד יתרחץ עמו או רחוט

ככותי עד שתהיו שוין ואחר כך תעברו בדין לא יורה אחר יושב ואחר עומד לא ישיהם עומדים ואם היו בית דין להושיב את שניהם כושיבין ולא יושב אחדו למעלה ואחר למטה לא זה בצד זה ביום ביעת משא ומתן אבל בשעת נסר דין שניהם בעמידה שנ ויעבר השם על משה ואי זהו נכר דין איש פלו אהר זכאי איש פלו יתה חייב ברא מבעלי דינן אבל העדים לעולם בעמידה שנ ועמדו שני האנשים תלכיד דבס ועם הארץ שבאו לדין כושיבין את החכם ואוכר לעם הארץ שב אם לא ישב אין מקפידין על כך ולא יקדים התלמיד כשיבוא לדין וישב לפניו רבו כשרוצה לדין לפניו ואם היה קובע לו זמן בא זמנו כותר כתיב נהגו כל ביתו דיני ושרא מאחר התלמוד הכל הושיב בית שמו שבוין בעלי דינן וכושיבין ה צדי וסלה המחלוקת שאין בנו מה להעמיד משפטו הדין על ילם הו לפני הדינים בעלי דין רבה מקריבנו את דין הירוס לדין האלמנה שנ ששמו יתום ריבו אלמנה ודין אלמנה הדין לדין תלמוד חכם ודין תלמוד חכם לדין עם הארץ ודין האשה קדם לדין האיש שבשת האשה כי כה אסור לדין לשכוע דברי אחר מבעלי דינן קודם שיבוא חבירו או שלא בפני חבירו ואפילו דבר אחר אחר שנאמר שמיין בין אחיכם וכל השוכע מאחר עובד בלי תעשה שיאמר לאתשא שמע שוא יבדל לאו זה אזהרה למה כל לשון ידע וספד לשון הרע ומעיד דבר אחר וכן בעל דין מוזהר שלא ישמיע דבריו לדין קודם שיבא בעל דין חבירו וכן על זה וכוונתו בו נאמר מדברו שקר תרחק לא יהיה הדין שומע ספ התוהבו לא אם כן היה מכיר לשון בעלי דינן ושומע טענותיהם ואם אינו מחיר בלשונם כרי לח איב להם יעטוה תת הנמן להוריה

אדם פסק הדין וסאי זה פסק חייב זה יוכח זה צריך הדין לשכוע טענות בעלי דינן ידענות טענותיהן שנאמר ויאמר המלך ואת אמרת זה בני החי ובני הכת וכצדק את הדין בלבו ואחר כך דיתכחו כניין לדין שלא יעשה כלום לרברבו שנאמר מרבה שקר תרחק לא יאכר כה שגראת לו וישתוק ולא ילמר אחר מבעלי דינן טענה כלל אפילו הבנא עד אהר לא יאמר לו אין מקבלין עד אחר לא יאם לנטען הדין העיר עליו לאו שוודה ויאמר אמת העיר עי שטענן הוא יאמר עד אחר הוא ואינו נאמן עליו וכן כל כהנה כזה דאה הדין וסוד לאת מהו וכיל דין כבקש לאמרה ואינו יודע לרברבו דיתכחי או שראוהו מצטער להציל עצמו בטענה אמת ומפני זה יחייב ויחייבם נסתלק מכנו או נשתבש מפני הטובו הרי זה כותר וספדו מעט ורובינו תחולת הרבה מיום פתח פך לאגם וצרי להתיישב ברבר זה הרבה שלא יהיה בעורמו הדין

פרק שנים ועשרים

שני שבאו לפני לדין אחד רד ואחר קשה עד שלא תשבע את רבריהם או שצטעע את רבריה ואי אתה יודע להיב הדין נטח אתה רטא לומר להם איני נוקם לכם שכא יתחייב הקשה ונכחא הדין אחר הדין אבל משהגיע את רבריהם ותרין להיבן הדין ניפה אי אתה רטא לומר איני נוקם לכם שנאמר לא תבורו בפני איש שלא יאנו איש פלו רשע הוא שכא יתרו את בני שכא יוליד את גרתי ויא יקצין נשייתו ואם היה מסונה לרבים חייב ליתקן דבס יכן תלכיד שהיה יושב לפני רבו הדין וכו' ויחובה לנטען אם שתק הרי זה עובר משום לא ינבז מפני איש ויכל זה נאמר מדבר שקר תרחק כניין לדין שלא יושב תלמידו ביד לפני תלמידו לומר מדבר שקר תרחק וכניין ליוספי שראו דבס שצויה בדין שלא יאמר אמתין לי עד שינכר הד ויאכרת ואיבנו כרו שיהא הדין על שני תל כדבר שקר תרחק כצוה לומר לבעלי דינים בתחילה בדין אהר רועים או בפערה אם רצו בפערה עושין ביניהם פשרה

וכל בית דין שישוין פשרה תמיד הרי זה משובה וכלי נאמר משפט שלום שפמו ביוספוס או זהו משפט שיש עמו שלום היו אוב זה ביצוץ וכן ברור הוא אוב ריהו הדין עישה משפט וצדקה לכל עמו או זהו משפט שיש עמו צדקה הווי אומר זה ביצוץ והיא הפשרה קודם נסר דין אגפ ה אבני רבריהם יודע להיבן הדין ניפה כניין לבעי אבל אחר יאמר הדין ואמר איש פלו אתה זכאי איש פלו אהר חייב איני רטא לעשות פשרה ביניהם לא יקוב הדין אר ההר אעפ שרעו בעלי דינן בפשרה כה דיני יתום ויתבין את הדין עד שיבנו שוה ושניהם יתה מה נסרה מכה הדין ששני הרעויות יתנו אי דיניה דין ויש לבעלי דיני לחזו בה יאם עמו משה וקנו כניין אין יסבין לחזו בהן אכור לאחר כי הדינים כהו יא ככות דין לומר אני הוא הכונה או הכותי וריב די הולקי עליו אבל מה אעשה שהם רבו עליו ואם אבא כו הדין הוא בכלל הולך רטל כגרה כוד ומעשה כושיבין אחר שבו נא רברו שנאמר כבית הסדרה לאהר כב שנה והוצ אהר בי מבית המדרש והניחו עלה די תלה כה הוא שאל אהר מבעלי דינים לכתוב לו פסק דין כותבין לומר בא עלו לבית דין שרפא עכ פני בעל דינו שאעפ ככר ויחא זכאי או חייב ונתתן לו יאין כותבין עם הסוכן ולא יאם הנחיי בו לא בית דין שפלטו כרבריה נודכה פלוג כך היה כנהגם של אנשי ירושלם מכניסין בעלי דינן ושישעים דבריהם וטענותיהם ומנסיין העדים ומספיק דבריהם ומני יאן כל אדם להוצ והחיינו נושאם וניתנים ביניהם ברבר ונוסדו את דברו יאיד כך מכניסו בעלי דינן ונדיל שבריינים ואם איש פלו אתה זכאי איש פלו אתה חייב כרי שלא ידע אחר מבעלי דינן אי זה דיין הוא מי שוכה אותו ולא אי זה דיין הוא שחייבו דיין

מקום הממשכן חבירו בידו ולא החזיר לו העבש החובל אלמנה ולא החזיר המשכן החובל כלים שעושין בהן אוכל נפש ער חמס שאין בו תשלומין המכה חבירו הכאה שאין בה שום פרושה בין סודר ומורה בערות ראשונה המוציא שם רע שנמצא דברו שקר המקלל את חבירו בשם הנשבע לשקר הנשבע לשוא המחלל נדרו היוצא חוץ לתחום בשבת העושה מלאכה ביום טוב המקיף פאת הראש המקיף פאת זקן השורש על סת הקורח ראשו על המת הכותב כתובת קעקע הלובש שעטנו הקוצץ אילני מאכל דרך השחתה איש שלבש מלבוש אשה אשה שלבש מלבוש איש כהן שנשטמא למת כהן שקרש אשה וזנה ובעלה שקרש גרושה ובעלה שקרש חללה ובעלה כהן גדול שבעל אלמנה אעפ שלא קרשה המחזיר גרושתו אחר שנתקרשה הנושא וקוקה ליבם הבא על הקרשה מסור שנשא בת ישראל ובעל פצוע רכא שנשא בת ישראל ובעל המסרס איש וכן שאר זכרי בהמה היה ועוף אונס שגירש אנוסתו ולא החזירה המוציא שם רע שגירש אשתו ולא החזירה הקרב אל העריות בדרך מרדכי הנות אעפ שלא גילה ערוה וזהו החשוד על העריות המתחתן בגוים גר עכוני שנשא בת ישראל ובעל גר מואבי שנשא בת ישראל ובעל מלך שהרבה נשים מלך שהרבה סוסים מלך שהרב כסף וזהב נמצאו כל הלוקים רז וסימן להן ולקו זרים

פרק עשרים

אין בית רז עונשין באמר הרעת לא על פי עדים בראיו ברורה אפילו ראוהו העדים דרך אחר חבירו והתרו בו והעלימו עיניהם או שנכנסו אחריו לחרבה ונכנסו אחריו ומצאוהו הרוב ומפרפר והסיף מנשק רס ביד ההורג הואיל ולא ראוהו בעת שהסדו אין בר הורגן בערות זו ועל זה וכיוצא בו נאם ונקי וצדיק אל תהרוג וכן אם העירו עליו שני שעבר עו זה ראוהו שעבר את החמה והתרה בו וזה ראוהו שעבר את הלבנה והתרה בו אין מצטרפין שנ ונקי וצדיק אל תהרוג הואיל ויש שם צד לנקותו ולהיותו צדיק אל תהרגו כל מי שעשה דבר שחייבין עליו בית בר באונס אין בר כמיתין אותו ואעפ שהיה מצוה שיהרג ואל יעבור אעפ שהלל את הוהוא אונס אינו נהרג שגולענרה לא תעשה דבר זו אזהרה לבד שלא יענישו את האונס איש שאנסוהו ער שבא על הערוה הייב מיתת בר שאין קישוי לא לדעת אבל האשה הנכבדת באונס אפי אמר אחר שאנסה הניחו לי הרי היא מטורה מפני שיצרה נתגבר עליה אסור לבית רז לחוס על ההורג שלא יאכרו כבוד נהרגוה ומה תולעת יש בהריגת האחר ונמצאו מתרשלין בהריגתו שנ ולא תחוס עונך ובערית רס הנקי וכן אסור לבית רז לחוס על מי שנתחייב קנס שלא יאכרו עני הוא זה שלא בכונה עשה אלא מגבין כסנו כל שיש לו בלא חנינה שנ ולא תהום עינך וכן בדינו מסונו אין מרחיבין על הרל שלא תאמר עני הוא זה ובעל דינו עשיר הואיל ואני והעשיר חייבין לפרנסו אימו ברין ונמצא מתפרנס בכבוד על זה הוהירה תורה ורל לא תהדר בריבו ונאמר לא תשא פני דל אסור להיר פני גדול כיצר הדי שבאו לפני שנים לרין אחר חכס גדול ואחר הרייש לא תקדים לטאול בשלומי שלגדול ולא יתקביר לו פנים ולא תנכרנו כרי שלא יסתכו טענותיו ילא אחר לא אינו נפנה לאחד מהן ער שיגמר הדין שז לא תהדר פני גדול אמרו חכמים אל תאמר עשיר הוא זה בן גדולי הוא זה היאך אבישנו ואראה בכשתו לכך נאמר לא תהדר פני גדול באו לפניך שנים אחר כשר ואחר רשע אל האמר הואיל ורשע הוא וחזקתו טשקד וחזקת זה שאינו מינה ברבדו אטח הדין על הרשע על זה נאמר לא תמה משפט אבינך בריב אעפ שחזא אביך במצות לא תמה דינו לא תעשו עול במשפט זה המעוות את הדין ומזכה את החייב ומחייב את החסדי וכן חסענה את הדין ומאריך בריבים פזורים פרי לעש

שאין בהן לא כרת ולא מיתת בית רזין שלוקין עליהן קסח ואו הן העושה צלם העושה צלם לנו הפונה אל אלילים באחר מן המעשים המקיס מצבה הנושע אילן במקושי הנותן אבן משכית הנורד בשם עו הנשבע בשמה הנהנה בה הבונה עיר הנרחת הנהנה מכנה העושה כחקות הגוים הקוסם המעונן המנחש החובר הרורש אל המתים המוחק שם וכיוצא בו כגון הורס אבן מן המזבח או שורף עץ מן המקדש המכבה את המזבח העולה עליו במעלות הנכנס לעורה בבגדים טמאים זב וכיוצא בו שנכנס לחר הבי המסיר ברי ארון המויה חשן מעל האפור הקורע פי המעיל המקרי על מזבח הזהב כהן שנכנס להיכל שלא בשעת העבודה בעל מוס שנכנס לשם שתוי שנכנס לשם בעל כוס ששמש ערל ששמש כהן שעבר בעבורת הלויס כהן שנכנס למקדש פרוע ראש כהן שנכנס למקדש קרוע בגדים המקדש בעלי כומין השוחטין הורק דמיהן המקטיר איפוריהן המקריב קרבנות גוים בעלי כומין המטיל מוס בקרשים בזמן המקדש העובר בקרשים הנוז אותן המקטיר שאור או רבש העושה שירי מנחות מהמן המקרי בלא מלח המקרי אתנן או מחיר ללב הנותן שמן על מנחת חומא הנותן עליה לבונה הנותן שמן בקרבן סונה הנותן עליו לבונה המבריל בחטאת העוף המימר בקרשי מזבח האוכל בשר קודש שנשטמא האוכל מפסולי המוקדשין כהן שאכל בשר קדשי קדשים חוץ לעורה זר שאכל בשר קדשי קדשים אחר מתן דמים זר שאכל בשר כבוד סהנת שנישאת לזר שאוכלת חוה ושוק אפי לאהר מיתת בעלה חללה שאכלה תרומה האוכל קדשים קלון חוץ לירושלם האוכל קדשים הלויס קודם זריקת דמים האוכל כבוד חוץ לירושלם האוכל מעשר שני אחר שראה פני הבית חוץ לירושלם כהן שאכל במרי משנכנסו לירושל קודם הנחה בעורה כהן שאכל בכורים חוץ לירושלם אחר שהונחו בשדה האוכל מעשר שני שנישטמא בירושל קודם שיפרה שטא שאכל מעשר שני שהורג בירושלם האוכל מעשר שני באינות וכן כל הקדשי ערל שאכל בשר קודש או תרומות האוכל ממנחת כהן וכן ככל רבך שהוא כליל לאישים האוכל כבשר רטאות הנשרפות וכן ככל הטעון שריפה השוחט פסח על החמץ השובר בו עצם בין בראיטין בין בשני המוציא מבישרו חוץ לחבורתו האוכל מבישרו חוץ מחבורתו האוכל כבישרו נא או כבושר הנהנה מן ההקדש במזיד האוכל טבל שעריין לא היפרש ככט מעשר אפי מעשר עני אעפ שהורכו תרומותיו האוכל מבישר נפש חיה שנגמ- דינה לסקילה אעפ שנשחט האוכל בהמה טמאה האוכל עוף טמא האוכל דג טמא האוכל צרף העוף האוכל שרץ הארץ האוכל שרץ המים האוכל כר רכש הארץ אעפ שאינו רבה האוכל תולעי טבפירו אחר שפירשו האוכל נבולה האוכל שריפה האוכל אבר מן החי האוכל גיד הנשה האוכל בשר בחלב המבשל בשר בהרב האוכל כר טאה חרשה קודם הבאת העומר המקריב מטרה מתבואה חרשה קודם הבאת שתי החרס האוכל עריה האוכל כלאי חרס האוכל תערובת המין בפסח האוכל המין אחר חצות הקקים חכין ברינותי כגון שחמין עיסתו הישת יז נסך גזיר שאכל מנמן היין גזיר טגילה גזיר שטמא למת המנלח את תתק ההרין סיכמי צריעת או שמואן באש העובר כחל שנוערפ בו העגל הזורע ארץ ישראל בשביעית הזוכר את האילן בשביעית הקורע ספיה בלא שגוי הבורר ברא ענוי הודיע בשנת חובל הקורע בה בלא שגוי הבורר בה בלא שגוי המנלה פאת שרה ולא נתנה לעני המעילל כרכו ולא נתנה לעני המלקט לקט וליא נתנו לעני המלקט פרט סדמו ולא נתנו לעני הלוקח עומר השסחה וליא נתנו לעני הלוקח אס על בניס וליא ילר האס הזורע כלאים בארץ כרתעים הזורע כלאי חרס הארץ המרכיב אלניות כלאים בכל מקום המדביע בהמה כלאים בכל מקום המנהיג בכלאי בכל מקום החוסס סוגה בעת בלאכה בכל מקום השוחט אותו ואת פניו בכל

יחרם כל רשעו מיכן שהפקד בית דין הפקר וכן יש לדיון לנרו ולהחרים מי שאינו בן נדונו כרי לנרו פרץ כפי מה שיראה לו והשעה צריכה לכך ויאמר שנירוהו והחרמוהו על דעתו ויפרסם הטא ברבים שנאמר אורו מרוז אמר מלאך ה' אורו אורו יושביה כי לא באו לעזרת ה' וכן יש לדיון לעשות מריבה עם הראוי לריב עכו ולקללו ולהכותו ולתלוש שערו ולהשביעו באלהים בעל כרחו שלא יעשה או שלא עשה שנאמר ואריב עם ואקללם ואכה מהם אנשים ואמרם ואשביעם באלהים וכן יש לו לכתף ידים ורגלים ולאכור בבית האסורים ולרהוף ולסחוב על הארץ שנאמר הן למית הן לשרוש הן לענוש נכסין ולאסודין כל או הרברים לפי מה שיראה הריו שוה ראוי לכך ושהשעה צריכה לכך ובכל יהו מעשיו לשום שמים ואל יהיה כבוד הבריות קל בעיניו שהרי הוא רוחה את לא תעשה שלדבריהם וכל שכן כבוד בני אברה יצחק ויעקב המחזיקים בתורת האמת שיהיה והיה שלא יחרם כבוד לא להוסי' ככבוד המקו בלבר שכל המבור את התורה גופו מחולל על הבריות והמכבד את התורה גופו מכבד על הבריות ואין כבוד התור לא לעשו על פי חוקיה ומשפטי

פרק חמשה ועשרים

אסור לדיון לנהוג בשררה על הצבור ובגסות הרוח לא בענינה ויראה וכל פרנס המטיל אימה יתווה על הצבור שלא לשום שמים נענש ואינו רואה לו בן תלמיד חכם יבן לבן יראוהו אנשים לא יראה כל הכמי לב וכן אסור לו לנהוג בהן קלות ראש אעפ' שהן עמי הארץ ולא יפסיע על ראשו עם הקדיש אעפ' שהן הרומונות ושפלים בני אברהם יצחק ויעקב הם וצבאות ה' שהוציא מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה וסובל טורח הצבור ומשאן כמשה רבינו שנא בו כאשר ישא האומן את היותו והרי הוא אום ואצה את שופטיכם זו אזהרה לויין שיסביו את הצבור כאשר ישא האומן את הונק צא ולמד במשה רבן שלכל הנביאים כיון ששלחו הכנה במצרים ונאמר ויצים אל בני ישראל אכרי כפי הקבלה שאכרי דון למשה ולאחרן על כנת שיהיו כילולי אתכם וסוקר אתכם באבנים כדרך שנצטוו הריון לנהוג בטעיה זו כך נצטוו הצבור לנהוג כבוד בריון שנאמר יאצוה אתכם זו אזהרה לצבור שתהיה אמת הריון עליהן ולא יתבוה בפניהם ולא ינהג קלות ראש בענינם כיון שנתגלה אדם פרנס על הצבור אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה כרי שלא יתבוה בפניהם אם המלאכה בריבים אסורה עליו קל והומר לאכול ולשתות ולהשתכר בפני רבים ובבניית עמי הארץ ובסעודת מרעות או להם לאותן הריוני שנהוג בכך מעלבון תורת משה שבו דיניה והשפילה ער ארץ והניעה ער עפר ונרמו דעה להן ולבני בנייה בעולם היה ולעולם הבא אסור לנהוג קלות ראש וטליו בר והרי השליה נאמן כשנים לענין הנדונו שאם אכר פלו הקלנו או הקלה העין או לא רצה לבוא לדיון משכתין אותו על פיו אבל אין כותבין פיתחא עליו עד שיבואו שנים ויעידו שנמנע לבוא ואין שלוח בית דין חייב באבידת רביו מיום לשון הרע וכל המציעי שליח בר יש לבית דין והיות לזכותו מכת כרדות שליח שאמר פלו שלחתי בשם אהר בן הדיינים ולא רצה בעל דין לבוא אין כותבין עליו פיתחא שלשמתא ער שאמר בשם שלשתן ברא שהלך השליח ביום שאינו ידוע לישיבת הדיינים אבל ביום הידוע שהדיינים יושבים בו לדיון הכל יודעים שכל הדיינים מקובצו ואעפ' שבא השליח בשם אחר כאילו בא בשם שלשתן מי ששלחו לו בית דין לכי' ולא בא לדיון כנדין אותו וכותבין עליו פיתחא ונתן שכר הסופר ובעת שיבא קודעין הפתחא כתבו לו פיתחא מפני שלא קבל הריון כיון שאמר הריוני מקבל הריון קודעין נהיו קבעו לו בר זמן שיבא היום ולא בא כל אותו היום כותבו עליו פיתחא לערב ברא כשהיה בסדינה וסדר ולא בא

אבל אם היה בכפרו ויוצא ונכנס קובצו לו זמן שני והכנישו ושני ואם שלם יום שני ולא בא אין כותבין עליו פיתחא ער למחר אין קובעין זמן לא ביום גיסן ולא בימי תשרי מפני שהעם טרודין בטעיה ז' ולא בערב שבת ולא בערב יום אבל קובעין בניכוס שיבוא אחר זמן ובתשרי שנהא אחר תשרי אבל לא קובעין בערב שבת שיבוא אחר השבת הנני מוזכר טרודין בערב שבת כי שהיא כפדינה יולך ילוח בר ויא מצא אין קובעין לו זמן ער שמיצא השליח ואמר לו הוי גמור חוק לטייבה אם דרכו יבוא באותו היום אומר השליח אמי לאחד מן הדיינים אפי' האשה אם יבא פלו הודיעוהו שבר קבעו לו זמן שיבוא היום לבר ואם לא בא כנדין אותו לערב ברא משאן הדרד שרדו לילך בה על מקום בר אבל אם ורדו עליהן אין כנדין אותו ער שירדו השלי בעצמו שמא לא אכרו לו השבנים שהיה הם אומרים דרכו על פתח בר וכבר הלך אביהם ונפטר וכן אם לא בא כפדינה ער למחר אין סימכין על השבנים שמא יאכרו ולא אכרו לו כי שבא לבר וקבל הריון ואכרוהו לעלם והיה ולא שלם אין כנדין אותו ער שיתלו בו שני וחמישי וטני יאחר כך כנדין אותו ער שיתן מה שהוא חייב ואם יפטר עלשים יום ייא בעד להתיר נדונו מהרומין אותו

פרק ששה ועשרים

כל הכהיל דיון מדיני ישראל עובר בלא תעשה שני אלהים לך תהיה וכן אם קבל הנשיא אחר ראש הסנהדרין הגדול או הריון הריון עובר בלא תעשה שניא ונשיא בעבד לא תאיר ולא ריון ונשיא בלבר לא כל המקלל אחר מישראל חוקה ער לא תקלל הרש ולכה נאמר הרש שאפילו זה שהוא אינו שוכע ולא נצטע' בקללה י לוכה י קללה ויראה לו שהקלל את הנכלם ליקה הריון הוא כהרש המקלל את המת פטור היאול וכלל כל אדם מישראל חייב למה יודר לאי על ריון ולא ער נשיא לריון שנים נמצאת למד שהקלל אחר מישראל בין אם בין אשה בין גדול בין קטן לוקה ער ואם היה ריון לוקה שנים ואם קלל נשיא לוכה שלש וכן נשיא שקלל אביו חייב בשנים ארבעה שבות שרשה וכלל יום יודר כיום האב הקלל עצמו לוכה כנדין בר אחרים שני השכר לך ושכור נכסי ואחר המוקלל עניני או הבריו או נשיא או ריון אינו לוכה ער שיהיה בשם השמות כיון ית יאהים ושרי וכי עא בהן או בדיינים המנויים כנדין דיון וקנא וכיוצא בהן היאול והוא חייב אם קלל בכל הכנויים כד אם קלל בעל לשון חייב שהשבות שירדאין בהן הנשים והקבה הריון קבל הכנויים ואריון בו שבוניה בו קליה בו נדונו אינו לוכה ער שיתר בו בפני עדים כשאם כל חייבי לאוין אבל אם לא יתיהם היראה או שקלל בלא שם ובלא כנוי כיון שאם יודר פלו או שהיתה הקליה בזה כנדין הרברים ככו שאכר אל יהו פלו כרוד לה או אל יברכהו א פלו ברברו או אמו יוקה אף על פי שאינו נוקה אם הרף תלמיד חכם כנדין אותו ואם רצו הדיינים להכותו מכת טרדות כנין ועונשין אותו כמי מה שיראו שהרי ביה את הזקן ואם חרף עט הזקן עונשין הדיינים בו כי כפי מה שהשעה צריכה לו כפי הסחרף ולפי זה שנחרף אף על פי שיש לו דיון או לנשיא לכהיל על כבודו אינו יכול לכהיל ער קלמיו וכן שאר העם אף עפ' שמתל את המכולל מלקין את המקלל שכבר הטא ונתחייב אבל מי שנהחייב נדונו כפני שהקפיד בו ורצו בית דין לכהיל על כבודו ולא נההו הרשות בידו והוא שלא יהיה ברנד הפסד בכבוד הבריא כיון שהיו העם כבעשין ברברי תודר ובריוני הוא ופקרו העם ברבר צריכין להיק ולענוש כפי מה שירצה להם כל הרין כדיוני גיים ובערכאו שלהן אף עפ' שריו דינוהם כדיוני ישראל הריון רמיע וכאלו חרף וחרף והריון יד בתור מטה רבינו שנ' ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם

שהוא יודע בחבירו שהוא גולן או רשע אסו להצטרף עמו שנאם מדבר שקר תרחק וכך היו נקוי הדעת שבירושלם עושין אין יושבין ברין עד שידעו עם מי הם יושבים ולא חותמים את השטר עד שידעו מי חותם עמהם ולא נכנסו לסעודה עד שידעו מי מיסב עמהן

פרק שלשה ועשרים

לא תקח שחר אין צריך לומר לעות את הדין לא אפי לזכר את הזכאי ולחייב את החייב אסור ועובר בלא העשה והרי הוא בכלל ארור לוקח שוחד וחייב להחזיר השוחד כשיתבענו הנותן וכשם שהלוקח עובר בלא תעשה כך הנותן שנאמר ולפני עור לא תתן מכשול כל ריין שיושב ומגדל מעלתו כדי להרבות שכר לחוננו ולסופריו הרי הוא בכלל הנושיו אחרי הבצע וכן עשו בני שמואל ולכך נאמר להם וישו אחרי חבצע ויקחו שחר ולא שחר כמון בלבד לא אפי שוחד דברים ומעשה ברין אחר שהיה עולה בדוגית קטנה לעטר בנהר ופשט אחר ידו וכייעי בעלייתו והיה לו ריין ואמר לו הרייך הריני פסול לך לריין ומעשה באחר שהעביר אסרה נוצה שלעוף מעל רדיר הדיין ואחר כסה חוק מלפני הדיין ואמר לו הריני פסול לך לריין ומעשה באחר שהביא כתנה אחת מכתנות כתנה לריין כהן ואמר לו פסול אני לך לריין ומעשה בארס אחר שלדיין שהיה סביא לו תאנים כתוך שרהו מערב שבת לערב שבת פעם אחת הקדים והביא בחמישי בשבת מפני שהיה לו ריין ואמר לו הרייך הריני פסול לך לריין אעפ שהתאנו מעל ריין הואיל והביאו שלא ביכנס נפסל לו לריין כל ריין ששאל שאלה פסול לריין לזה שהשאלו ברא כשלא היה לו לריין להשאל אבל היה לו להשאל כשר שהרי גם זה שואל מבני כל ריין שנטל שכרו לריין ריניו בטילו והוא שלא יהיה שכר הניכר אבל אם היה עוסק בכלאכתו ובאו לפניו שנים לריין ואמר להן תנו לי מי שיעשה תהתי עד שארוץ לכם או תנו לי שכר בטלתי הרי זה מותר והוא שהיה הרבר ניכר שהוא שכר הבטלה בלבד ולא קוחר ופסול משניהם בישה ית בפני זה כגון זה כותר אסור לריין לריין לכו שהוא אזהבו אינן שאינו שושבנו ולא ריעו אסר כנפשו ולא לכו שיינאו אעפ שאינו אייב לו ולא כבקשרעתו לא צריך שיהיו יאני בעלי רינים שון בעיני הריינים ובלגם יאם לא היה כבוד את אחר כהן ולא מעשיו הו לך ריין צדק כמיהו כל שני תלמידיו וחכמים שישנאום זה את זה אסורין לישב ברין זה עם זה שדבר זה גורם ליציא מ שפט מעיקל מפני השנאה שביניהן רעת כל אדר נופח לסתור דברי חבירו לעולם יראה ריין יעצבו כאינו הרב מנחת הו על צוארו וניהנם פתוחה לו כתחתיו וידע את כי הוא רן וליני כי הוא רן ומי עתיד להפרע ככנו אם נטה מקום האמת שן אהים נצב בעדת אל ואומר דעו מה י עם יעוים כי רא לאדם תשפוטו כי אם לה כל ריין שיש לו ריין אכתי לאסתו ויירם לשכונה שתתלק מישראל ימלי חיו שנטל כזה ונתן לזה יאלא כרין הקבה נובה ממנו כפצית שנאמר יקבע את קוב יתום נפש וכך ריין שרן ריין אמת לאמתו אפי שיעני אדר כאלו תקן את כל העולם ביה ונרם לשכניה יו ישרה בישראל שנאמר אהים נצב בעדת א ושמא יאמר הדיין כה מי ולורה הזאת תל ועכסם ברבר הכשפט אין לריין לא מה שיעניו רוצות ויעילט יהיו בעלי דינו לפנד כר געים ובחוקת שכל אדר נתן טועני שקד ודין לפי כה שתראה מן הרברי וכשיפטרו מלכנד יהיו בעיניך כצדיקים כשקבלו עליהם את הדין ודין כל אחר מהם לכה זכות

פרק ארבעה ועשרים

ישלדיין לריין ברין ממונות על פי הרברים שרעתי נופח לחן שון אמת והרבר חוק בלט שהוא כן אעפ שאין שם הדיית פורחה ואי צריך לום אם היה יודע פורחי שוחד

כן הוא שהוא רן כפי מה שידע כיצר הרי שנתחייב אדם שבוע בבית דין ואם לריי אדם שהוא נאמן אצלו ושרעתו סומכת על דבריו שזה האיש חשד על השבועה יש לריין להפוך השבוע על שכנרו וישבע ויטול הואיל וסמכה רעתו שלדיין על דבריו זה אפי היתה אשה או עבר נאמנים אצלו הואיל וכיצא הרבר חוק ונכון בלבו סומך עליו ורן ואין צריך לום אם ידע הוא עצמו שזה חשוד וכ אם יצא שטר חוב לפניו ואמר לו אדם שסמך עליו אפילו אשה או קרוב זה פרוע הוא אם סמכה רעתו על דבריו יש לו לומר לזה לא תפרע לא בשבוע או אם היה עליו שטר חוב לאחר תן לזה שלא נפגם שטרו כלל ויניח זה שנפגם שטרו ברברי האדר או ישליך השטר בפניו ולא ירון בו כפי מה שיראה וכן מי שבא ושען שיש לו פקרון אצל פלו שמת בלא צואה ונתן סימנין מובהקין ולא היה זה הטוען רגיל להכני בבית זה האיש שמת אם ידע הדיין שזה המת אינו אמור להיות לו חפץ זה וסמכה רעתו שאין זה החפץ שלמת מוציאון מן היורשו ונתנו לזה האמיר בו ונתן סימניו וכן כל כיוצ בזה שאין הרבר מסור לא ללבו שלדיין לפי מה שירא לו שהוא דיין האמת אם כן למה הצריכה תורה שני עדים שכוכן שיבואו לפני הדיין שני עדו ירון על פי עדותן אעפ שאינו יודע אם באמת העידו או בשקר כל אלו הרברים הן עיקר הדין אבל משרבו בתי דינין שאינן הנונין ואפי יהיו הגונים במעשיהן ואינן חכמי כראוי ובעלי בינה הסכיכו רב בתי דיני ישראל שלא יהפכו שבועה לא בראוי ברור ולא יפגמו שטר ויפסידו חוקתו בערו אשה או פסול וכן בשאר כל הדינין ולא ירון הדיין בסמיכת רעתו ולא בידועתו כדי שלא יאמר כל הדייט לכו מאמין לדבריו זה ודעתי סומכת על זה וכ אין מוציאון מן היתומים לא בראייה ברורה לא בדעת הדיין ולא באומדן המת או הטוען ואעפכ אם העיד אדם נאמן ברבר מכל הרברים ונטתה רעת הדיין שאמת הוא אומר סמתין ברין ואינו רוחה עדותו ונטיא ונתן עם בעלי דינין עד שידור לדבריו הניך או יעשו פשרה או יסתלק כן הדיין ומניין לריין שהוא יודע ברין שהוא כדוכה שלא יאמר אחתכנו והיה הקולר תלוי בצוארי העדי תלכור לומר מדבר שקר הרדוק כיצר יעשה ידווש בו ויחקו הרב ברדושה ובחקור טל דיני נפשות אם נראה לו לפי רעתו שאין בו רכאות או שאין רעתו סומכת על דברי העדים אעפ שאינו יכול לפסלן או שרעתו נוצה שבעל ריין זה רטאי וביעל ערמה והטיא את העדי אעפ שהם כשרי ולמי תומס העירו השעם או שגראת לו מכלל הרברים שיש שם רברים אחרים מסותרין ואינן רוצים לנלותן כל או הרברים וכיוצא בהן אסור לו לחתוך אותו הדין לא יסלק עצמו מדי זה וידוננו מי שלבו שלם ברבר והרי הרברים מסורין ללב והכתו אונ כי הם טפט לאהים הוא יש לבית דין להלקות מי שאינו מהוייב מלקות ולהרוג מי שאינו מהוייב מיתה ולא לעטר על דברי תורה לא לעשות כיוג לתורה וכיון שרואים בית דין שפרצו העם ברבר יש לחן לרוד ולחוק הרבר כפי מה שיראה להם הכל הודאת שעה לא שיקבע הלכה לרודות מעשה והלקו אדם שבעל אשתו תחת אילן ומע טה באחר שרכב על חסום בשבת בימי יוונים הביאורו לבית דין וסקלוהו ומעשה ותלה שמעון בין ישה שבונים נשים ביום אחר באשקלון ולא היו יאם כל דרכי הירישה והחקירה וההתראה ולא בעדות ברורה לא הודאת שעה כפי מה שראה וכן יש לבית דין בכל בכל מקום ובכל זמן לחלקות ארים ששמועתו רעה והעם מרננו עליו שהוא עובר על העדין וחוא שיהיה קול שאינו פוסק כמו שביארנו ולא יהיו או אייבים ידועים שבוציאון עליו שמועה רעה וכן מסוין את זה ששמועתו רעה ומחורפי את יולדתו בפניו וכן יש לריין תמיד לתפקיד מסון ט ט לו בעלים ומאמר ונתן כפי מה שיראה לרוד פרצות חית ולדווק הרבר או לקטס אלם זה וחרי הוא אים בערמה וכל אשר לא יבא לשלפת הימים בעצת תשרים וחוקים

אמר בוטעה הווינו שיגב הייתי ונוכרהו שאין הרבה כן
 לפחדו עשיתי אין שומעין לו אפי נתן טעם לרברו
 וכן אינו יכול להוסיף בעדותו תנאי כללו שלרבר כל
 רברים שיאמר העד אחר שנחקרה עדותו שיבוא ככללן
 ביטול העדות או הוספת תנאי בה אין שומעין לו
 עדים החתומים על השטר היו זה כמו שהקרה עדותו
 כבר ואין יכולין לחזור בהן ברא כשאופטר לקיים
 השטר שלא מפייה כגון שהיו שם עדים שזה כתב וירן או
 שהיה כתב וירן יוצא ממקום אחר אבל אם אי אפשר
 לקיים את השטר לא מפייה ואמרו כתב ידנו הוא זה אבל
 אנוכי היינו קטנים היינו קרובים היינו כושעים היינו חרי
 לו נאמנים ויבטל השטר אמרו פסולו עדות היינו
 בעבירה או שחד לקחנו על עדות זו אין נאמני שאי ארזם
 מיטם עצמו רשע ער שיעדו עליו עדים שהוא רשע
 וכן אם אמרו אמנה היו רברינו אין נאמנים שהמעייר על
 שטר אמנה כמעיד בשקר אמרו העדים ישטר מכר
 זה כודעא נמסרה לנו אנפ שבת וירן יוצא ממקום אחר
 הרי לא נאמני אמרו על ינאי היה שטר זה אם היה
 כתב וירן יוצא ממקום אחר אין נאמני ואם אין השטר
 מתקיים לא מפייה נאמני ואם לבעלי הדין קייבו התנאי
 ובואו להן אמר אחר כן העדים על תנאי היו הרברו
 זה שני אומר לא היה שם תנאי היו כן ער אחר גם
 בדני ממונות אין מקבלין עדות לא בפני בעל דין אם
 היה בעל דין חולה או שהיו העדים מבולטים לר לכוונת
 הים ושלחו לבעל דין ולא בא הרי או מקבלים שיום שלא
 בפניו ברא בעדות על פה אבל בשטר מקוייבן בית
 דין את עדיו שלא בפני בעל דין ואפי היה עומד וזה
 ואמר שטר מווייף הוא עירי שקר הן פסול עדות הן אפי
 משנחוק בו לא מקוייבן את השטר ואם ישלו ראיה לפני
 יפסול כל מי שיש לו ראיה בעדים מטפל בעדים
 ער שיבוא לבית דין ואם ידעו בית דין ששטר דני אלו
 ישעו התובע שהעדים כתפרדו מבעד דני שיבוא ויעידו
 לו הרי בית דין כופין את בעל דני שיבוא הוא העדים וכן
 כל מוצא ברברים אי רען בהן לאלם

פרק רביעי

עדין נפיש צריכין שיחיו יגורם לראש את הענינה עבירה
 כאחד וצריכין להעיר כאחד וכבית דין ארר אפס דני
 כמכות את צריכין לכך כי גד היה אחו רואהו כחלק
 זה כשעבר העבירה והעד האחר רואהו כרלו אחר אם דני
 שני הקרו רואין זה את זה מצטרפין ואם לא אין מצטרפין
 היה זה הכתרה בו רואה את העדים והעדים רואין
 אותו אעפ שאין רואין זה את זה הכתרה כמצטרפין
 היו שני העדים בבית אחר והוציא אחרו כהן העדות הן
 החלון וראויה שיעשה כלאמה כשבת וארר טאמינו
 והכנים ראשו וחור העד השני והוציא ראשו בארון החלון
 וראוהו אין מצטרפין עד שיראו שניהם כאחד ה
 שני עדים רואין אותו כחלון זה ושני עדים רואין אותו
 כחלון אחר ואחר מתרה בו באמצע ובוכן שהקצתן רואין
 אילו את אילו הרי זו עדות אחר ואם לא היו רואין אילו
 את אילו ולפי צירף אותן המתרה הרי זו עדות קצת לפי
 אם נמצאו אחר מהן יבטלו רואין בהרען שהרי הוא
 נהרר בעדות הכת השנייה אבל בדני ממונות אעפ
 שכתב א אילו את אילו עויתן מצטרפת היצד יורה
 האחד בפני הלוחו ביום פני או בפני הורה הן יאכנו העד
 השני וכן אני מעיד שהלוחו בפני או הורה ביום אחר דני
 או מצטרפין וכן אם אמר האחד בפני הרי זה והשני
 אומר בפני הורה לו או שאמר הראשון בפני הורה והשני
 שהעיר אחר וכן אמר בפני הלוחו הרי לא מצטרפין
 וכן בית שמעידו בבית דין ובא אחר ויום ערברו היום
 וכשיבוא העד השני לאחר זמן שמעין רברו ומצטרפין
 זה לזה ומרצואין בהן המסון וכן אי היה
 ער אחר בכתב ואחר על פה מצטרפין ואם אמר זה ש'א

היה ולא שאל ממני לכתוב שניהם מצטרפין לעדות הלוח
 בשטר ואינו יכול לומר פריעתי העיר האמה נבות דין
 זה והעיר השני בבית דין אחר יבא בית דין אצל בית דין
 ויצטרפו עדותו וכן אם תדעו שני העדים בבית
 דין וזהו הורה וזה נתיב בבית דין אחר יבא איד מכל בית דין
 ויצטרפו אעפ הנה עם הרי שהעדות שני העדים
 בפניו אין מצטרפין אעפ שצטרפין העדות בדני ממונות
 צריך ה ינו כל אחר משניהם בכל העיר כפי השטר
 אם העיר עד אחר במקצת רבר והעיר השני במחצית הרי
 מקוייבן הדבר מעדות שניהם זה יבא בית דין
 זה אפי מלו אבל שיהיו שנה פלגיה שני העדים שיהיו
 שניהם זה העיר שיהיה שנה שליטת אין מצטרפין בית
 ששניהם הרי יבא שנה שלש יבטלו שני העדים שיהיו
 במקצת העיר וכן אם העיר זה שאנו רואין שיעיר
 אחת בער ויבטלו שנה וזה אפי שני העדים שיהיו
 בער שנה שלש שיהיו היום אין מצטרפין ויבטלו שניהם
 ברי יבא שני העדים ששניהם שיהיו זה נראה ביום מלו לפי
 שכל אחד מהם לא יעיד אפי נכונות המסון יבא
 העדות ששם בעדות אחת יד עדו שנים בשטר אחר
 טררו כל בית דין העיר על שני העדים אפי העיר
 אפי אם העדות אחת טראה שני העדות בני יבא
 העדות ושניהם שיהיו שניהם בער שאל מצטרפין
 וכן כל מוצא בו

פרק חמישי

אין להחזיק דין כן הווינו על פה יבא איד לא דני כמכות
 לא רינו נפשות שכל יבא עד אחר באיש רשע יבא
 העדות וכפי השטר למר יבא הוא לשבוע
 כפי שהאררו כדמות שוקן כפי מקומה האמנה
 הודיו עיר אחר בשטר שלש העדות האחרים יבא עדו
 יבא תוך חסו כפי רעו יבא כפי חסו אפי כפי
 לא יבא בעל דני כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער
 כפי יבא דני כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר
 אין בעדות השני רואה ויהנה עם עדו ויתחייב
 ונשכחו סב יבא עדין שם עדו יבא כפי
 שלשה עדים להעיר אלשנו כדמות יבא שנים כפי שער
 מהו עדים או כפי כל בני העדות יבא יבא עדו
 יבא יבא כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי
 בדני כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי
 בוחן כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי
 להעיר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי
 זה או כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי
 יבא כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי
 זה אחת אחרת ליום כפי שער אחר כפי שער אחר כפי
 נאום או כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי
 כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר
 לא הורה עומד ואפי כפי שער אחר כפי שער אחר כפי
 אם נמצא אחרו יבא כפי שער אחר כפי שער אחר כפי
 והאחר יבא כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי
 פי כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר
 עדו כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר
 שני קרובים כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי
 יבא כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר
 נתיב כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר
 לכה כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר
 העיר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר
 עיר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר
 דני כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר
 אפי כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר
 דיבד ואם אמר שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר
 יבא אחר לא יבא כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר
 כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר כפי שער אחר

לפניהם ולא לפני גוים לפניהם ולא לפני הרוטות היתה יר הגוים תקיפה ובעל דינו אלם ואינו יכול להוציא ממנו בדיני ישראל יתבענו לריני ישראל תחילה אם לא רצה לבוא נוטל רשות מבי דיין ומציל בדיני גוים מיד בעל דינו בדין רחמנא דסייען

הלכות עדות

יש בללך שכונה מצוות שלש מצוות עשה וחמש מצוות לא תעשה והוא פרטן א להעיד לבית דין למי שיש לו עדות ב לדרוש ולחקור דברים ג שאל יורה העד ברין זה שהעיד עליו בדיני נפשות ד שלא יקום רבד בעד אדר ה שלא יעיד בעל עבודה ו שלא יעיד קרוב ו שלא יעיד בשקר ה לעש לעד וזמם כאשר זמם וביאור מצות או בפרקי או

פרק ראשון

העד מצוה להעיד בבר בכל עדות שוודע בין בעל שוחו בה את חבריו בין בעדו שזוכה בו והוא שיתבעני להעיד בדיני מצונות שנ והוא עד או ראיה או ידע אם לא יבד ונשא עינו היה העד חכם גדול והיה בבית דין פחות ממנו בחכמה הואיל ואין כבודו שולך לפניהם עשה שזכור תורה עדיף ויש לו להסמך ברא בעדות מסון אבל בעדות שמפרי בה מן האיסור וכן בעדות נפשו או כמות הולך וכעיד שנ ואין חכמה לגד ה כל מקום שיש ה ל השב אין הולך כבוד לרב כהן גדול אינו חייב להעיד אא עדות שהוא לסלך ישראל בלבד הולך לבית דין הגדול וכעיד בה אבל בשאר העדות פטור

וכן עשה לדרוש את העדים ולחקר ולהרבות בשאלתן ובהדקתן עליהן וכסיעתן אותן מיני לעיני בעת השאגה כרי שישתוק או יחזרו בהן אם יש בעדותן דופי שנ ודרוש והקרה ושאר חובב וצריכין הדינים להזהר בעת הקירית ה די ואני זה ימות באי זו שנה באי זו דרש בכמה בחדש באי זה יום בעת שישתקו ובעת שישתקו ובעת שישתקו

זה ממש אצלו אמר היום זהו זה או אמש הרגו שואלן להן בדין זה שבוע באי זו שנה באי זה חרש נזכה בחדש באי זה יום באי זה שעה ומדת החקירות יתעורר על השבע דמוות כאל שאם העידו ערו ששבו עו שואלן להן את מה עבר ונשאנו עבודה עבר העידו שישלל את השבת שישללן להן או זו מלאכה עשת והיאך עשה העידו שאם כיום הכפרים שואלן אותן איזה מאכל אכל וכמה אכל העידו שהרג את הנפש שואלן אותן כמה הרגו וכמה נהרגו בזה הדין הוא ככלל החקירות החקירות והו דינות הן הרברים שהן עיקר העדות ובהן יתחייב או יתיר להן כמות העשה שעשה וכיין הוכן וכיין המקום שבהן יוכו העדים או לא יוכו שאין אנו יכולים להזים העדים עד שיכוננו הימן יהבקים ועוד מה בין כדיוק העדים בבררם שאין עיקר בערות ואינה תלויה בהן והם הנדרשים כי יתחייב וכל הנדרש בהדיניות הרותה כשבע

כיצד יין הכרונות הדי שהעידו עליו שהרגו וחקרו בשבע הקירות ויכוננו שהן בכוננת הימן וכוננת המקום ונדרשו בכוננת המעשה וכוננו הכלי שהרגו בו בודקי אותן עוד ואם להקמה הדי לובש הנחרג או ההורג בגוי יכ לבנו או שחורים עפר הארץ שהרג עליה לבן או ארום וכיוצא בהן הם הדיקות כגשה שאמרו ד גוים הרגו בכחוס פלו תרת התאנה וברקו העדים ואמרו להם תאנים טלה שחורות הנו או לבטת עוקצו שלאיתם התאנים ארוכו הנו או קצרות וכל הכרעה בדיניו וכיוצ בהן הדי זה כשוכח

פרק שני

בה בין הקירות ודיניות לבדיקות בחקירות וירושות אם כיון האחר את עדותו והשני אומר איני יודע עדותן טלה אבל בדיקות אפי שניהן איכ אין אנו יודעין עדותן יפת וכוון שהן שחייבין זה את זה אפי בכדיקות עדותן

כשילה כיצר העידו שהרג זה את זה ואמר האחר כשחקר בשבוע פלני בשנ פלו בחרש פלו בכך וכך בחרש ברביעי בשבת בשש שעו ביום במקו פלו הרגו וכן כשרדשו במה הרגו אמר הרגו בסיף וכן העד השני כיון עדותו בכל חוץ מן השעות שאמר איני יודע בכמה שעות היה ביום או שכיון את השעה ואמר איני יודע כמה הרגו ולא הבנתי בכלי שהיה בידו הדי עדותן בשילה

אבל אם כיונו הכל ואמרו להן הדיני כליו היו שחורים או לבנים ואמרו אין אנו יודעים ולא שמנו לבינו לרברים או שאין להן ממש הדי עדותן קיימת אמר אחר כלים שחורים היה לבוש והשני אמר לא כן לא לבנים היה לבוש הדי עדותן בשילה וכאלו אמר אחר ברביעי בשבת והשני בחמישי שאין כאן עדות או שאם האחר בסיף הרגו והשני אמר ברומח שאין כאן עדות שנ נכון הרבר וכיון שהכחישו זה את זה מכל הדברים אין זה נכון הדי העדים מרובו שנים מהן כונו עדותן בחקירות ובררשות והשני אומר איני יודע התקיים העדות בשנים ויהרג אבל אם הכחיש את שניהן אפי בכדיקות עדותן בטלה עד אחר אומר ברביעי בשבת בשנים לחרש והשני אומר ברביעי בשבת בשלשה לחרש עדותן קיימת שזה יודע בעיבורו של חרש וזה אינו יודע ברא עד חצות החדש אבל אחר חצות החדש כגון שאם הארד ביו בחרש והשני אוב ביו בחרש אעפ שמינו שניהם יום אחד מימי השבת עדותן בטלה שאין חצי החדש בא וכבר ידעו וזכל איכותו היה ראש החדש אמר האחר בשלשה והשני אומר בחמשה עדותן בטלה אמר עד אחר בשתי שעות ביום והשני אומר בשלש שעות היה עדותן קיימת שדרך היס לפי את בשעה אחת אבל אם אמר האחר בשלש שעות והשני אומר בחמש עדותן בטלה אמר עד אחר קיים הנך הדימה ואחר אמר בהנך החמה עדותן בטילה איכ שהוא שעה אחת שהרבר ניכר לכל וכן אם נחלקו בשקיעתה

פרק שלישי

אחר דיני מצונות ואחר דיני נפשות בדינישה והקירה שנ השפט אחר יהיה לנס אבל אמרו חכמים כרי שלא תנעול דלת בפני לויין אין עידי ממון צריכין דרישה וחקירה כיצר אמרו העדים בפנינו הלוי זה את זה מנה בשנה פלו אעפ שלא כיונו את הדין ולא את המקום שהלוי בו ולא את המנה אם היה ככטבע פלו או ככטבע פלני עדותן קיימת ברא בהוראות והלואות בדיניות וכמירו וכיוצא בהן אבל בדיני קנסות צריכין דרישה וחקירה ואין צריך לומר בכלקית ובגלות וכן אם ראה הרין שהרגו כרוסה וחשש לו צריך דרישה וחקירה אם הכחישו העדים זה את זה בדין אי בחקירות עדותן בטלה ואם הכחישו זה את זה בכדיקות עדותן קיימת כיצר אהר אימר בגוסן לוח כמנו והשני אומר לא כי לא באייר או שאמר האחר בירושל והשני אוב לא לא בלוד היינו עדותן בטלה וכן אם אמר האחר חבית שליון הלוי והשני אמר שלטמן הימה עדותן בטלה שהדי הכחישו בדיניה אבל אם אמר האחר מנה שחורי והשני אומר מנה להן היה זה אומר בדיני העליון היו כשהלוהו והשני אוב בדיני התחתונה הדי עדותן קיימת אפי אמר האור מנה הלוי והשני אומר מאתים וייתב לאלס מנה שיש בכלל מאתים מנה וכן אם אמר האחר רמי חבית שליון יש לו בידו וזה אמר דמי חבית שלטמן משלם בפחית שברמים וכן כל כיוצא בזה דין תורה שאין מקבלין עדות לא בדיני מצונות ולא בדיני נפשות לא מפי העדים שנאמר על פי שנים עדים כפיהם ולא מכתב דין אבל כדברי סופרים שיתוכן דיני במתות בעדות שכשפר אעפ שאין העדים קיימי כרי שלא תנעול דלת בפני לויין ואין דיני בעדות שכשפר בדיני קנסות ואין צריך לומר במסות ובגלות אלא כפחן ולא מסתב דין כל ער שנחקה עדותו בסר כן בדיני פסות בין פריט נפשות אין יסל לחוד פו פיר

רבר לא יעיד וישתוק אבל בדיני ממונות יש ללמד עליו
 זכות או חובה אבל לא ימנה עם הדיינים ולא יעשה דין
 שאין עד נעשה דין אפי' בדיני ממונות ברא
 ברבר שצריך עדים מן התורה וצריך דיינים לדון באותו
 הרבר מן התורה אבל בשל דבריהם עד נעשה דין כיצד
 אחר שהבינו ואמר בפני נכתב ובפני נחתם הוא ושני
 נתנו אותו לה ונמצא כאילו נטלוהו מבית דין וכן כל כיוצא
 בזה

פרק ששי

כבר ביארנו מקום שחזת מדבריהם כדי שלא תנעול
 דלת בפני לוי אעפ"כ אין מקיימין שטרות לא בשלטה אפי'
 שלשתן הדיינים בפני שהוא דין ולפיכך אין מקיימין שטרות
 בלילה כמו שבארנו באחר מחמשה דרכים מתקיים
 השטר בבית דין הדרך האחת שהיו דיינים מכירין כתב
 ידי העדים שזו ערות פלו וזו ערות פלו הדרך השנייה
 שחתמו העדים בפניהם הדרך השלישית שיבואו העדים
 החותמים בפניהם ויאמר כל אחד ואחד זה כתב די ואני
 עד ברבר הוא הדרך הרביעית שאם כתו עידי
 השטר או שהיו במדינה אחר ויבואו עדים יעידו על כתב
 ידן וישגור זה החמישית שהיה כתב ידן יוצא משטרות
 אחרים ועורבן בית דין זה הכתב לאותו הכתב שבשטרות
 אחרים ויהיה רומז זה לזה יראה להם כיהר שכתב ידו או
 ידו כתב ידו או אין מקיימין את השטר משטרות
 אחרות לא משתי שטרות שלשתי שדות שאכלוס בעליהן
 שגם טעם אכילה גליה נכונה בלא שום יראה ולא פחד
 מתביעה בעולם כדרך שאוכלין כל בעלי שדות שדותיהן
 או כשר שטר כתובת והיא שיצאו שני השטרות כתרת
 ידי אחר לא מתחת ידיה שרצה לקיים שטר שבא הוא
 ויהי הכל וכן מקיימין השטר משטר שקרא עליו
 ועד והוחק בבית דין מקיימין כפני לבדו כמו שבקימין
 כשטר שתי שדות או כשתי כתובות בית דין שכתב
 במסמך שלשה דיינים ונתקן שטר זה בפניו דרו זה מקומו
 אפי' יצא וירשו באי זה דרך בחמישה דרכי נתקיים שאין
 חוששו לבית דין וזכא יטעו וכבר נרמז על בתי דין
 שראינו ויבטיחו שיכתבו הדרך שנתקיים בה לפניהם
 ולעולם אין בית דין בודקין אחר בית דין אחר לא מחויקי
 אותם טעם בהאזין ולא יטעו אבל בודקין אחר העדים
 שלשה שיטבו לקיים את השטר ונת אחר חכם צדיקין
 לכובב כמוש שלשה היינו והאדר איננו עמא יאמר הרוב
 בית דין בשני קיומיהו אפי' היה כתוב בו בבית דין
 יאמר שכתב רבו ששנים בית דין הם ואם יט בו מלבין
 שהיו שלשה אינו צריך שלשה שיטבו לקיים את
 השטר ויבאו שני עדים וערערו על אהר מהן שהוא גולן
 וטוב נא בו ובאו שנים אחרים והעירו שחזר בתשובה אם
 עד שלא התכו העירו שחזר הרוי זה חותם עמהם שהרי נ
 היו ואם אחר שחתמו השנים העירו עליו שחזר בתשובה
 אינו חותם עמו שהרי הוא כמי שאינו בעת חתימת השני
 בכה דברים אכזרים כשיעירו עליו בעבירה אבל ערערו
 עליו שנים בשטר כמו שאמרו אכזר לא נשתדדה ועבר
 הוא או לא נבדירה ונוני הוא ונודע אחר שחתמו השנים
 שאין כשישפחה פנס ושהוא כשר הרי זה חותם עמהם
 שיהי נתינו דבר שהיה מקוים הוא כותב לכתוב הדיים
 בשטר קודם שיתקיים השטר שאין הכתיבה עיקר לא
 החתיים ואין הדיינים צריכין לחרות השטר שבקיימין אותו
 לא בקיימין אותו כעדין אעפ"כ לא ירע זה כחוב בו

פרק שביעי

כעור קיוב על כתב קיובו מיצד שטר שעריו ראובן
 ושמעון ופתי או שחלבו לבו ינת הים ונא בנו שלראובן
 ואלו זה כתב ידו שלאבי ונא בנו שלשמעון ואמר זה כתב
 ידו שלאבי דדי אי כפני עדים לשנים שאינן קרובים ואם
 הוציאת עמדם שלישי והעיד על כתב ידן של שניהם הרי
 כן השטר ואילו כפני שנים שחלבו הירושלם

פרק שמיני

כי שחתם על השטר ונא להעיד על כתב ידו בבית דין
 והכיר כתב ידו שהוא בורא אבל אינו זוכר העדות כלל
 ולא יבצא בלבו וזכרון כלל שיה לזה מזה מעולם הרי זה
 אפס להעיד על כתב ידו שהוא זה בטר שאין אדם מעיד
 על כתב ידו שהוא זה לא על המסמך שבשטר הוא מעיד
 שיה חייב לזה וכתב ידו הוא כרי להוכירו הרבר אבל אם
 לא זכר לא יעיד אחר היוכר את העדות ואחר
 שראו כתב ידו או שהוכירוהו אדרי וזכר אפי' הזכיר העד
 השני שהעיד אם זכר הרי זה מעיד אבל אם הזכיר אותו
 התובע עצמו אעפ"כ שנוכ אינו מעיד מפני שזה רומז בעינו
 בעל דין כאילו העיד שקד ברבר שלא ירע לפיכך
 אם היה התובע תלמיד חכם והזכיר התובע הזה את העד
 וזכר הרי זה יעיד לו שתלמיד חכם יודע שאילו לא זכר
 הרבר לא היה מעיד וקל הוא שחלקו בדיני ממונות שאעפ"כ
 ששטר הרבר מכמה שנים והכתב הוא שהוכירו הרי זה
 מעיד האיל והרבר כן שטר שיצא לכר ובאו
 עדים ואמר כתב ידנו הוא זה אבל מעול לא ירענו עדות
 וי יאין אנו וזכרים שזה לזה מזה או מר לו לא נתקני השטר
 הרי זה כדשנים עד שזכרו עדותן וכל מי שאינו דן כן
 זה ירע בדיני ממונות בין ימינו לשמא אבל
 אם היה כתב ידן יוצא מסמו אחר או שהיה עם עדים שזה
 כתב ידן בקיימין את השטר ואין כשגיחין על רבריהן
 שאמר אין אני וזכרין ערות זו סמא חוזר בהן וזה שאמרו
 אין אני וזכרין כרי לבטל השטר וכל אם קטנו חייט פסולי
 ערות חייט שאינן נאמנים החיל וכתקו השטר שלא על
 פיהם ומפני פנים זה מקיימין כל השטרות ואין אני
 צריכין להביא עדים לשאל אותם אם הם וזכרים ערות
 זו או זו וזכרים אמתה ואפילו באו ואמרו אין אני וזכרין
 ונתת חן שבעין חן חזיל ואיפ"כ לקיימו שלא ספקין

והלוה אבל א
 וזה בתה אין מע
 ליה וזה דין ראש
 אשתו ולא לבעל נת
 אמות אשתו שיש לו
 אתה מעיר לו מפני ש
 לשאר קרובי בניו וא
 לה מפני שהיא אשת קרוב
 אבי כלה ואם נתן מעירי זה כו
 זה לזה שהרי אין ביניהן כלל מעירי זה
 מסנה ראובן והיה ליוסף בן באשה נזיר
 יוסף ונישאת לשכין וילדה ממנה יחידה זה
 מעירין זה לזה האיש עם אשתו ראשון בראש
 בעוד לא לבנה ולא לאשת נכה ולא לבת
 בתה ולא לאביה ולא לאמה ולא למיני אב ולא
 אביה אשתו ארוסה אף על פי שלא נכחד הנשים
 היא כנשואה לענין זה בארוסתו קצמה שאינו מעיר
 לה אבל אם העיר נקד ב ארוסתו כגון בעל ארוסתו
 ובתה ובניו זהו אינו פוסלן אורה עד שישאנה
 זה שפסלה חרזה עתה הקרובים הא מפני שהן נזירות
 אחרים זה את זה שהרי אינו מעיר לו לא לנכד ולא
 לנכדו לא נזירות הכתוב הוא לפיכך האזהב והשואב כשר
 לעדות אם על פי שהוא פוסל לריונו שלא נזרה תורה לא
 עד הקרובים

פרק ארבעה עשר

כל כי שאין אתה מעירי לו כפני שה א בעל קרובתך אם
 בתה אשתו אעפ שהנדה לו ביום הדין זה נזרה ופסלה
 מי שהיה יורק להנדה עדות עד שלא ידע שהיא
 ונעשה חתנו או שירק הנדה והוא פסול ואם היה יורק
 פתח ונסתבא אף על פי שיכול לכיין כזה הקרובין אעפ
 מעיר בה יפסדים כנדה שפני ונסתתה הדין פסול
 אבל אם היה יורק לו עדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה
 וחתנו נזרה בתו פקח ונתחם זה והוא נזרה ונזרת
 וזה ונסתתה פתח ונסתבא והוא ונסתתה כשר זה
 הכל כול שתהיה יורקו בנשדות כשר אעפ שהפסלה נזרת
 כשרי החולתו בפסולת אעפ שפסלו במשדות כשר

לפיכך כי שהיה יורק בעדות והוא קטן ובא ונעשה בה
 כשהוא גדול אינה כלים ויש יורקים ונסתבא בתן
 על עדות שבעיה נשואה גדול הואיל והם רבתי שלדבריה
 ואו הן הדברים שאדם נאמן להעיר בהם על
 מה שראה בקטנו נאמן אדם לומר זה כתב ידו וזה
 או שרבי או שלאחי בפני שמים שטרות כדבריהם וזה
 אני כפלו שנישואה ונעשה לה מנהג הבתולה וראוי לומר
 נשים בתולות נישואות וכתובה כדבריהם ויש קצתם היה
 בית הפרס כפני שטובאיתו כדבריהם ועד כשר יורק
 באין בנשי שפסדים התחו עד לפי אשה בזה כדבריה
 שהיה איש פלו יורק מכית הספר לסבול יאכול בתרומתו
 הידב ושהיה חולק עמו תרובה ושהיה
 כילויים חלה ובתנית לפלני כהן על ידי עצמו ואמר
 לי אבא משפחה זו כשרה משפחה זו פסולה יאמר
 בקצצה שרפלו שהאכילנו אחי כהן להוריע שאזהם פלו
 נשא אשה שאינה הוגנת לו שכל או הדברים להחזיק זה
 הכהן לאכול כחריכה שלדבריהם או נדחתו נשנת
 כל או שני עיר כהן הגדול בכה שירק כשרה כהן אם היה
 נני או עבר כשראה דברו או והעיר ארץ שבתני ונסתתה
 אינו נאמן כי שהיה יורק להעיר בעדות עד שלא
 נעשה חולק ונעשה חולק יורק הוא אינו מעיר עד כתב יד אבל
 אם החזיק כתב ידו שבטטר זה בבר כהן או קשה חולק
 הרי זה שטר כשר וכן אם נעשה חתנו הוא אינו מעיר
 על כתב ידו אבל אחריו כשרין אעפ שלא החזיק בבר לא
 אחד שניש חתנו הרי זה כשר שאינו חובה ופסול בעבירה
 לפסול בקריחה שהפסול בעבירה חשוד לייק שטר ניש

נקין
 שבתה
 כשרה לריונו
 העיר על השדה
 עליו שהיה חתנו
 חלק נפילת ארץ זהו זה פי
 אב הקדש הנשואה כשרה
 ביום נשואה כשרה זה נאמן כו
 אינו אומר כשרה נאמן כו
 נכדיו הנשואים שיש בהם
 עתה שיהיה חתנו
 יורק חתנו זהו אומר כו
 עתה יורק כשרה הדין נאמן
 ארץ קרקע שהיא שיש בה
 יחודה הרי שדה אחרת
 וכן יורק ראשו כשרה
 שלו והוא שיש לפסול
 ראשון שאין ללוקח
 נזק שני שאפילו נס
 יהרוש לו ערו

פרק ט

ראובן שגול שיהיה
 ראובן יאמר שדה
 להעיר לחתנו וזהו
 שיהיה חתנו
 כשרה ראובן וזהו
 שיהיה חתנו
 ראובן אם לא שאין
 כשרה ראובן וזהו
 על לוי אין חתנו כו
 לוי לחתנו כשרה
 ובא חרזה לענין

שמעון ולוי אף על פי שהרי חרדה לוי שלוח ברבית אינו
 משים עצמו רשע ונאמן על ראובן ואינו נאמן על עצמו
 וכן מי שהעני שפלו רבעו בין באונסו של רבע בין ברצונו
 הוא ואחר מצטרפין להרגו פלני בא על אשתו היא ואחר
 מצטרפין להרגו אבל לא להרגה וכן כל כיוצא בזה
 פלני רבע את שוריה הוא ואחר מצטרפין להרגו שאין אדם
 קרוב אצל ממונו שנים שהעירו על אחר שהוא פסול
 בעבירה מאילו העבירו ובאו שנים והעירו שעשה תשובה
 וחזר בו או שלקה הרי זה כשר אבל אם באו שני והתקשו
 ואמרו לא עשה עבירה זו ולא נפר הרי זה כפק פסול
 לפיכך לא יעיד וזאת מוציאין ממנו בעדותו ולא ידון עד
 שודע שעשה תשובה כל
 מי שנתחייב מלקות בין שעשה תשובה בין שלקה בבית
 דין חזר לכשרותו אבל שאר פסולי עדות שהן פסולין
 משום ממון שרמסו או שגזלו אף על פי ששלמו צרכין
 תשובה והרי חזן פסולי עד שודע שחזרו בהן מדרך הרע
 מאמתי חזרת מלוים ברבית משיקרעו את שטרותיהן
 כעצמן ויחזרו בהן חזרה גמורה שלא ילכו בתבי אפי לכו
 מאמתי חזרת המשחקין בקוביא משישברו את פסיגיהן
 ויחזרו בהן חזרה גמורה שלא יעשו אפי בתנ
 מאמתי חזרת מפרחי יונים משישברו את הכלים לצרין
 בהן ויחזרו בהן חזרה גמורה שאפי במדבר לא יעשו
 מאמתי חזרת סוחרי שביעית שביעית משתניע
 שביעית ויברקו ולא חזרת דברי גלבר לא כותב אני פלני
 בן פלי כנסתי מאתים זה מפירות שביעי והרי הם נתונים
 במתנה לעניים מאמתי חזרת המועל בשביעה
 משיבא לבית דין שאין מכירו אותו ויאמר להם חשור אני
 או יתחייב שביעה בבית דין שאין מכירין אותו בממון
 חשוב וישלם ולא ירצה ליטבע וכן טבח שהיה
 בורק לעצמו ומכר ויצאת טריפה מתחת ידו שהרי הוא
 בכלל אכלי טריפה שהן פסולין לערו הרי זה פסול לעדות
 עד שיראה ממעשיו שניחם על רעתו וילבש שחור ויבסח
 שחורים וילך למקום שאין מכירי אותו ויהיו אבידה בממו
 חשוב או יוציא טריפה מתחת ידו בממון דבר חשוב
 וכן עד זומם שהלך למקום שאין מכירין אותו
 ונתנו לו ממון חשוב להעיד בטקף ולא רצה הרי זה עשה
 תשובה וחזר לכשרותו וכן כל כיוצא בזה

פרק שלשה עשר

הקדומים פסולי לעדות כן התורה שנ לא יומתו אבות על
 בנים מפי השמועה למדו שבמל לא זה ולא יומתו
 אבות על פי במס ולא בנים על פי אבות והוא הדין לשאר
 קדומים אין פסולין מדין תורה לא קדומים ממשרתת
 אב מלבר והם האב עם הבן ועם בן הבן והאחין כן האב
 זה עם זה ומניהן זה עם זה ואין צריך לומר הרודים עם בן
 אחיו אבל שאר הקדומים כן האב או מדרך האישות כולן
 פסולין מרבניהם תגרים אונן מדין הקדומים אפילו
 סני אדום תאכילם שנתגידו מעוררין זה לזה שנתגידו
 כקטן שגולד הוא חשוב האחין זה עם זה בין כן האב
 בין כן האב הרי חזן ראשון בראשון ובניהם זה עם זה שני
 בשני ובני בניהם זה עם זה שלישי בשלישי ולעיל שלישי
 בראשון כשר ואין צריך לומר שלישי בשני אצל בני בשני
 ואין צריך לומר שני בראשון הדין פסולין יהאב עם כן
 בראשון בראשון הוא לפיכך האב עם בנו פסול ועם בן
 בן בנו שהוא רבעו ממנו כשר מפני שהוא שלישי בראשון
 וכן הדרך הנקבות כיצד שתי אחיות או אח
 אחותו בין מן האב בין מן האב הרי הם ראשון בראשון
 בניהם בין זכרים בין נקבות בני בשני בני בניהם או
 בנות בניהם שלישי בשלישי מדרך שאתה מונה בסיים
 דרך ראשון שני ושלישי כך אתה מונה בנים כל אשה שאמר
 פסול לה נדך אתה פסול לבנילי שחבעל באשתו ומל בעל
 שאמר פסול לו כך אתה פסול לאשתו שאמר פסול
 כל יורו נשים שהן חזן זה עם זה בשני בשני מדין מדין

לפיכך אין מוסרין עדות לעם הארץ ואין מקבלין ממנו
 עדות לא אם כן החוק שהוא עוסק במצוו ובגמילות חסדי
 ונלחם בדרכי הישרי ויש בו דרך ארץ מקבלין עדותו אעפ
 שהוא עם הארץ ואינו לא במקרא ולא במשנה עד שיפסל
 נמצאת אומר כל תלמוד חסם בחוקת כשרות פסול
 כל עם הארץ בחוקת שהוא פסול עד שיוחוק שהוא הולך
 בדרכי הישרי וכל מי שיקב עדות עם הארץ טרם שתהיה
 לו חוקה זו או קודם שיבואו עדי ויעירו שהוא נוחג במצוו
 ובררך ארץ הרי זה הדין ועתה ליתן את הדין שהרי
 מאבר ממנו שלישי על פי רשעים וכן הבויון
 פסולין לעדות מרבניהם והם האנשים שהולכים ואוכלין
 בשוק בפני כל העם וכגון או שהולכין ערומים בשוק בעת
 שהן עוסקין במלאכה מנוולת וכיוצא באילו שאין מקפידין
 על הבשת שכל או חשובין ככלב ואין מקפידין על ערו שקר
 ומכלל או האוכלים צרקה שלגוים בפרהסיא אעפ
 שאיפשר להן שיונו בצנעה מבנים עצמן ואינן חוששין כל
 או פסולין מרבניהם מה בין פסול לעדות מן
 התורה לפסול מרבניהם שהפסול מן התורה שהעני עדותו
 כשילה אף על פי שלא חמרו עליו בבתי ננסיות ובבתי
 מדרשות והפסול מרבניהם צריף הכרה לפיכך
 כל עדו שהעיד קודם שהכריזו עליו מקבלין אתם כרי שלא
 לאבר זכות העם שהרי לא ידעו שהוא פסול ואין פסולו לא
 מרבניהם עד אחר נאמן באיסורין אעפ שהוא
 פסול לשאר עדות שהרי רשע בעבירה ששחט שחיטתו
 כשירה ונאמן לומר כהלכה שחטתי אבל החשור על דבר
 אינו נאמן על שלו אבל נאמן הוא על אחרים לפיכך
 החשור על דבר יש לו לדין בו ולהעיד בו לאדרים חוקה
 אין אדם חוטא כרי שיהיו אחרים כיצד נאמן עם
 הארץ יומד גירות פלו מתוכנים הם ונאמן הנחשר למכור
 בשר בכור לימר בגל זה שבוכ פלו חולין הוא וכן כל כיוצ
 בזה משאר האיסורי על הרשעים ואין איבת בעי הכוכן
 עליהן מלכי ישיא לז בעידן עליהן מפני שהן אלמים
 בעלי דמע ואינן נבנעין וחת על הדינים אבל כהן
 גדול מעידו עליו ומעיד הוא למלך בבית דין הגדול כמו
 שבארנו הווסרין והאפיקורסין והביעין והכשוכדין
 לא הצרכו חכמי למנותן בכלל פסולי עדות שלא מפני לא
 רשעים יראי אבל אילו המורדין המפרדי פחותין הן כן הנו
 שהגוים לא מעלין ולא מורדין ויש להסדיריהן חלק לעולם
 הבא ואילו מורדין ולא מעלין ואין להן חלק לעולם הבא

פרק שנים עשר

כל הנפסל בעבור אם העירו עליו שני עדו שעשה עבירה
 פלנית אעפ שלא חזרו בו שהרי אינו לוקה הרי זה פסול
 לעדות בכה דברים איכרים כשעבר על דברים שפעם
 בישראל שהן עבירה כגון שגט בני לוי או לטוא או גזל או
 גנב או אכל נבלה וכיוצא בו אבל אם ראוה עדים עובר
 על דבר שקרה העושה להיות שגט צריכין להזהיר ואחר
 כך יפסל כיון דראוהו קושר או מתיר בשבת צריכין
 להודיעו טור חלול שבת מפני שר ערעם אין יודעין זה
 והם אם ראוהו יעשה מלאכה בשבת או ביום טוב צריכין
 להודיעו שיהיה שבת שבת הוא וכן המעדת
 בקדושת יד או מי שניעט כוכב או נבא שכוזבין לעולם
 צריכין העדים להודיעו שיעושה דבר זה פסול לעדות
 שרוב העם אינן יודעים דברים או וכן כל כיוצא בזה
 כלל שלדבר כל עבירה שרדברים כראים להם לא
 יודע שהיא רשע ועבר בדרך אעפ עלה ונתנו בו הדין זה
 פסול לע יית ואינו לוקה אין אדם נפסל בעבירה על
 פי עצמו כיצד הדין שבת לכת דין ואמר שגנב או גזל
 או הלה ברבית אף על פי שמעלת עד פי עצמו אינו נפסל
 וכן אם אמר שאכל נבלה או בעל אסורה אינו
 עד שיהיו שם שני עדים שהן אדם משים את עצמו
 לפיכך ראובן שהעיד עליו שמעון שהיה ברבית
 ואמר לי הלה ברבית הרי לי נפסל בעדות

ויירא אני שמא
שורה בפני עדי
ר ררך חודאה זה
רי או שאם היו עלי
זה ושתק הלוח ררך
רך לומר אם קנו מיר
ש לזה אצלי כך וכך וכל
ה ומעירין על פיו

את ז שאם נותנין לי כל ממון
מנה יש לי אצל פלו ויש לי עליו עד
עמו אם נצטרף הרי זה עד שקר אמר
ב הער ולא תעיר כרי שיראה הלוח ויפחד
ני שאהם שני עדים ויורה מעצמו הרי זה
יד יחראות שהוא עד אעפ שאינו מעיר ועל זה
ב אמר מרבר שקר תרחק השכר עירי שקר
יר לחבירו פטו מדיני אדם והייב דיני שמים וכן עד
אחר שכבש עדותו ולא העיר פטור מדיני אדם וחיי דיני

פרק שמונה עשר שמים

מי שהעיר בשקר ונרע בערי שהעיר בשקר זהו שנקד עד
וומס ומצות עשה לעשות לו כמה שירצה לעשות בעדותו
לחברו אם בעבירה שחייבין עליו סקילה העירו והומו
נסקלין כולן ואם בשריפה נשרפין וכן שאר המיתות ואם
העירו במלקות לוקה כל אחד מהן כשאר מחוייבי מלקות
אובדין כוחו ומלקין אותו ואם העירו לחייבו ממון
משלשין הממון ביניהן לפי מניין העדים כל אחד ואחד
יתן חלק המגיע לו ואין לוקין במקום תשלומין ברא
בעדים שהומו אבל שני כיתות המכחישות זו את זו ואין
כאן עדות אין עונשין את אחת מהן לפי שאין אנו יודעים
כי היא הכת השקרנית ומה בין הכחשה להזמה
ההכחשה בעדות עצמה ואת אומר היה הרבר הזה וזאת
אום לא היה הרבר הזה או יבוא מכלל דבריה שלא היה
וההזמה בעדים עצמן ולא העדים שהוימוס אין יודעים
אם נהיה הרבר או לא היה כיצר עדים שבאו ואמרו
ראינו זה שהרג את הנפש או לזה מנה לפלו ביו פלו במקו
פלו ואחר שהעירו ונכדקו בא שנים אחרים ואמר ביום
זה ובמקום זה היינו עמכם ועם אלו כל היום ולא היו
דברי מעולם לא זה הרג את זה ולא זה הלוח את זה הרי
זו הכחשה וכן אם אמרו להם היאך אתם מעירים כך
זו ההורג או הנהרג או הלוח או המלו היה עכנו ביום
זה במדינה אחרת הרי זו עדות מוכחשת שזה כמי שאמר
לא הרג זה את זה ולא זה הלוח את זה שהרי עמנו היו
ולא נהיה דבר זה וכן כל כיוצא בבריהם או אבל אם
אמרו להם אנו אין אנו יודעים אם זה הרג זה ביום זה
בירושלם כמו שאתם אומרים או לא הרגו ואנו מעירים
שאתם עצמכם הייתם עמנו ביום זה בבבל הרי או זוממים
ונהרגין או משלמין הואיל והעדים שהוימוס לא השגיחו
על עצמה של עדו כלל אם אמת היה או שקר זו שתאמינה
תורה עדות האחרונה על העדי הראשונה גודת חבתו הוא
אפי היו העדים הראשונה מאה ובאו שנים והוימוס ואמרו
להם אנו מעירים שאתם המאה כולכם עמנו הייתם ביום
פלו במקום פלו הרי או נענשין על פיהם שהשנים כמאה
ומאה כלשני וכן כשתי ביתי עדים המכחישות זו את זו אין
הולכין אחר הריב לא רוחין את שתיהן עדים זוממין
אין צריכי התראה ועדים שהוכחשו ולבסוף הזכירו הרי או
נהרגין או לוקין או משלמין בפני שהכחשה תהילת הזמה
היא לא תעדין לא נגברה אין מוים את העדים
לא בפניהם ומכחישין את העדים שלא בפניהם ועדים
שהזכירו שלא בפניהן הרי הוכחשו לפיכך אם מתו העדים
שהזכירו קודם שזימו אותם בפניהם אין כאן עדות שחיי
הכחישו זה את זה עירי נפשות שתוכחשו ולא
הזכירו אפי בא התרת דינליו אינם לוקין מפני שהוא לא
עניתין ואחר מיתת די תוק לוקי עליו אבל די מבין אותו

וגורם
ל כזה הער
פלאה הרי זה לא
ברבר זה שמא נונע
אישאר פניו דפסולו

ליום בדינינים ולפיכך אין
יבני זה לוח בין בכנהררי קטנה
לאו שבוסיפין עד שבעה לעבר
ת קדוש החודש יראה לו שאם
לום כל הכשר לרון כשר
ואינו כשר לרון האהוב והשונא
והכרי והממו וסוב בארר כעיניו
לרון דיני נפשות כבו שבארנו

ירעה עשר

ים בו יכה ובראה שהם
ני או שלוח בפלו אעפ
הי לא יעיר עד שראה
ט צי ויאמר לו היה עלי
יהוא יא דאה או ירע
דות שמתקיימת בראייה
כל המעיד מפי אחרי הרי זה
ה שנ לא תענו ברנך ער שקר
די המסון וכיצר סאיימין עליהן
די ידות שקר ובשת המעיד בת
מתיאין את כל אדם
אמר לו אמוד היאך
זא אמר לי חייב אני
ואם מלם עד שיאם
זו מכניס את העד
יזון מסונין נוסאין
שמיין עדים לחברו
די ושמיקן שחת

עזריהו

הבטיחה תו

וכ

מעשה הדת ע

מהוראתן עוב

יגידו לך ימין ושנ

לאחר מיתת הר

שנ והאיש י

מפי השמועה וזה

מפי דעתם באחר

בעיניהם שרבר זה

סיג לתורה ולפי מה שהשעה צריכה

והמנהגות כל אחר ואחר מאו השלש

לשמוע להן והעוב על כל אחר בהן עוב

הוא אומר על פי התורה אשר יורוך

והגזירות והמנהגות שיורו מהם לרבים

ולתקן העולם ועל המשפט אשר יאמרו או דג

אותן מן הרין באחר מן המרות שהתורה נדר

הרבר אשר יגידו לך זו הקבלה שקבלו איש כפי אי

דבריו קבלה אין בהן מחלוקת לעולם וכר דבר שתמצא

מחלוקת בידוע שאינו קבלה ממש רבינו ורברים שלם

מן הרין אם הסכימו עליה בר הגרז כולן הרין הסכימו

נחלקו בהן הולכין אחר הרוב ומוציאין הרין אחר הרב

וכן הנורות והתקנות והמנהגות אם ראו מקצתן שראו

לגזור גזירה או לתקן תקנה או שינוי העם המנהג הוה

וראו מקצתן שאין ראו לגזור גזירה זו ולא לתקן תקנה זו

ולא להניח מנהג זה נושאין ונותנין אילו כנגד או

אחר רובן ומוציאין הרבר אחר הרבים כשיה בר

הגרול קיים לא היתה מחלוק בישראל לא כל רין שנולד בו

ספק לאחר מישראל שואל לבר שבעירו אם ידעו אמרו לו

אם לאו הרין השואל עם אותו בר או עם שלוהו עולין

לירושלם ושאלין לבר שבהר הבית אם ידעו אמרו לו אם

לאו הכל באין לבר שיעל פתח העירה אם ידעו אמרו להן

ואם לאו הכל באין ללשכת הגזית לבית דין הגרול ושיערו

אם היה הרבר שנולד בו הספק לכל ידוע אצל בר הגרול

בין מפי הקבלה בין מפי המרה שרנו בה אם כיר אמר לא

היה הרבר ברור אצל בית דין הגרול רנין בו בשנת

ונושאין ונותנין ברבר עד שיוסכמו כלן או יעברו למניין

וילכו אחר הרוב ויאמרו לכל השאי כך הלכה והולכין להן

מישבטל בר הגרול רבתי מחלוקת בישראל זה כטמא ונותן

טעם לרבריו וזה מטהר ונותן טעם לרבריו זה אוסר וזה

מתיר שני חכמים או שתי בתי דינים שנחלקו ילך בזמן

הסנהדרין או עד שלא הרבר ברור להן בין בזמן אחר בין

בוה אדר זה אחר מטהר ואחר מטמא אחר אוסר ואחר

מתיר אם אינך יודע להיכן הרין נוטה בשל תורה הלך

אחר הכחמיר בטל סופרים הלך אחר הכיול

פרק שני

בית דין גדול שרדשו באחד מן המרות כפי מה שנראה
 בעיניהם שהדין כך ודנו דין ועמר ארריהם בית דין אחר
 ונראה לו טעם אחר לסתור אותו הרין הרין זה סותר ורן
 כפי מה שנראה בעיניו שנ אל השופט אשר יהיה בימים
 ההם אינך חייב ללכת לא אחר בית דין שברורך בית
 דין שגזרו נורה או תקנו תקנה והנהיגו מנהג ומשט כל
 הרבר בישראל ועמר ארריהם בית דין אחר ובקש לבטל
 דבריו הראשונים ולעקור אותה התקנה ואתה הגזיר ואתו
 הסנהג אינו יכול עד שיהיה גדול מן הראשונים בחכמה
 ובמניין היה גדול בחכמה אבל לא במניין במניין
 אבל לא בחכמ אינו יכול לבטל את דבריו אפי בטל השעם
 שובללו גזרו הראשונים או התקינו אין האחרונים יכולין
 לבטל עד שיהיו גדולים מהם והיאך יהיו גדולים במנין
 הואל וכל בית דין וכר שלעא הוא זה זה חכמי יודע
 שהסכימו וקבלו הרבר שאמרו בר זה

תורה ולא תורה
 תורה ולא תורה
 בין בתורה שבכתב
 בין בתורה שבעל פה
 לברו שיהיה רבנות
 בשם בהמה בין די
 התורה אם
 ואם יאסרו בש
 מן התורה הרין
 כותר מן התורה
 שלא יבא מן הרבר
 נתפרש כך החיה מוח
 לומר אף בשר בהמה
 לומר אף בשר העו
 לא אמו שהיא כינוי
 אמו מותר שלא נא
 בשר עוף אין זה
 בזה

- מי שאין
- בתור
- שנתפרק
- מעלין
- כן השכי
- ואן צדין
- אחר מהן
- באיש ש
- לוד
- שבע
- התועים
- תר

ז"א ארוסה
 יורגין תור
 האב נהרג
 הבעל נגמר
 שנגמר דין הבע
 מסון לזה וכן
 ורס והוזמו נהרג
 נהרגין ומשלמין
 שר והוזמו נסקלין ואין משלמי
 זשלמין דמי השר לבעל השור וכן

שנים עשר

ומכחישות זו את זו שבא עד אחר מכת
 ככת זו והעירי בערות אחרת אין כאן עדות
 אי אחר מהן שקר ואין ידוע מי הוא משניהן
 זו בפני עצמה והעירי עדות וכאן כת זו והעירי
 אחרת בפני עצמה מקבלי כל אחר מהן בפני עצמה
 ראובן שהוציא על שמעון שני שטרות אחר במנה
 ואחד בכאתים וכפר שמעון בשני השטרות ועירי שטר זה
 כת אחר מאותן השנים שהכחישו זו את זו ועירי השטר
 השני הכת השניו הרי שמעון משלם מנה שיר בעל השטר
 על התחונה וישבע על השאר
 יראה לי שהשבעו זו שישבע על השאר בנקיטת הפז כדון
 מודה במקצת שהרי עליו שני עדים כשרי מעידין במקצת
 המסון שכפר בטלו ולא תהא הוראת פיו נדולה מחעראת
 עדים כמו שביארנו הוציא ראובן שטר על לוי ועיריו
 כת אחר משתיה והוציא שמעון שטר שני על לוי ועיריו
 הכת השנייה ולוי כופר בשניהן הרי ראובן נשבע ונוטל
 ושמעון נשבע ונוטל שבוראי אחר מהן יש לו אצלו ושכוע
 זו כתקנת חכמים כדון חנוני על פנקסו הוציא
 ראובן שטר על שמעון ועיריו כת אחר מהן והוציא שטר
 שני על לוי ועיריו הכת השנייה וכל אחר מהן כופר בו
 המוציא מחבירו עה הואיל ואין ראובן יוכל לקיים אחר
 בשני שטריו הרי כל שטר מהן כחדש ושני הנטעני נשבעין
 הסת ונפטרין כראש כשבאו שתי הכתות להעיר
 כאחת אבל כל המוציא שטר שיש בו עדות כת אחת
 משתיהן הרי זה גובה בו ואם הוציא אחר כך בין הוא
 בין אחר שטר שיש בו עדות הכת השניי הרי זה גובה בו
 בין כמלוה הראשון בין מאחר שהרי כל כת משתיהן באה
 בפני עצמה והעירי מי שהביא עדים ונחקרה
 עדותו והוזמו וחור והביא עדים אחרים באותה הטענה
 עצמה והוזמו אפי מזה כת ואחר כך הביא עדים אחרים
 באותה הטענה עצמה נמצאת עדות או האחרונה מסונת
 דנין על פיהן שאעפ שהחזק זה שטען טענה זו להביא
 עדים שקדנים הרי לא החזקו או העדים האחרונים שהן
 משקדין אבל שטר שקרא עליו ערער והוא שיבאו שנים
 ויאכרו ממנו שאל לזיוף לו שטר זה אעפ שנתקיים השטר
 מדותביו אין גובין בו לעולם ויראה לי שאם בא עירי
 השטר והעירי הן בעצמן על כתב ידן גובין בו

הלכות ממרים

יש בכלל תשע מצוות שלט מצוות עשה ושש מצוות
 לא תעשה וזהו פרטן א לעשות על פי התורה
 שאסרו לנו בן הנדול ב שלא לסור מדבריהם
 ג שלא להוסיף על התורה לא במצוות שבכתב ולא
 בפירושן שלכרט מפי השמועה ד שלא לנדע כן
 הכל ה שלא לקבל אב ואם ו שלא להסתם
 ז לכבדם ה ליראם פ שלא יהיה הק סדר
 וכורה על קול אביו ואמו וביאר מצוות או מפרקן או

פרק ראשון

זמלם הם עיקר יחיה עמקל מה וחס

שרה
 השרה דמי
 גה ראשונה ושנים
 ה שלישית והוזמו
 והקה שלש עדיות הן
 לפיכך שלשה אחים
 זעירו בשנה שנה הרי
 והן כערו אחר להם
 אלמן חצי דמי השרה
 חצי דמיה שלש
 וה מועד נמצאת כת
 מצאו שלשתן זוממין
 זכ משלם חצי נוק
 ג זה או שבאו רצופין
 השור אבל אם אין
 ניה פטורין שהרי הן
 לא ידענו שתבא כת
 יש שהעירו בבן סורר
 והעירו עליו עדות
 כת הראשונה לוקה
 והשנייה באה אבל כת
 השלישית היתה
 היתה נגב ושנים אומר
 היותו שנים שוח
 או נחנקין
 חרי שכסו בין שהוזמו
 יורה כל מה סתן שהוזמה
 ט שלה מיתה
 יחזקו ולא ייה שם עדים
 י הוזמו לא היה זה נהרג
 יד יד שהוזמו
 ירגו

פסוד מן המקלה ולקח סדרך שלוקח על קללת כל אדם
כשר מישראל וכן המקלל אבי אביו ואמו חרי זה
כמקלל אחר משאר הקהל אזהרה של מקלל אביו
ואמו מניין עונש שמענו בפירוש אבל האזהרה חרי היא
בכלל לא תקלל חרש הואיל והוא מוזהר שלא לקלל אדם
מישראל חרי אפיו בכלל ישראל המכה אביו ואמו
מיתתו בחנק שנ מכה אביו ואמו מות יומת וצריך עדים
והתראה כשאר כל מחוייבי מיתות בר ואחר האיש ואחר
האשה וכן השומשו והאנדרוניג והוא שניעו למלל עונשין
אינו חייב חנק עד שיעשה בהן חבורה אבל אם
לא עשה בהן חבורה חרי זה כמכה אחר מישראל והמכה
אתן לאחר מיתה פטור מי שהכה את אביו על אוננו
וחרשו חייב ונהרג שאי אפשר שיעשה חרש בלא חבורה
אפי יצאת טיפת דם בפנים באוון ונתחרש המקור רם
לאביו או שהיה רופא וחתך לו בשר או אבר פטור מעפ
שהוא פטור לכתחילה לא יעשה או להוציא סלון מבשר
אביו או אמו לא יוציא שמה יעשה חבורה ברא
כשיש שם אחר לעשות אבל אם אין שם מי שיעשה אלא
הוא והרי הן מצטערין חרי זה מקו וחותר כפי מה
שירשוהו לעשות אזהרה של מכה אביו מניין עונש
שמענו אזהרה לא שמענו הואיל והוא מוזהר שלא להכות
אדם מישראל חרי אביו ואמו בכלל שתוקי חייב על
אמו ואינו חייב על אביו אעפ שגברקה אמו ואמרה בן פלו
הוא אינו נסקל או נחנק על פיה אבל בנו כן השפחה
ומן הנמרית אינו חייב לא על אביו ולא על אמו וכן
גר שהורתו שלא בקדושה אעפ שלידתו בקדושה אינו חייב
על מכת אביו וקליתו כשם שאינו חייב על אביו כך אינו
חייב על אמו שנ ובקלל אביו ואמו את שהוא חייב על
אביו חייב על אמו וזה שאינו חייב על אביו אינו חייב על
אמו הגר אסור לקלל אביו הגוי ולהסתו ולא
יבזהו כרי שלא יאמרו באו מקדושה חמורה לקדושה קלה
שהרי זה מבוה אביו לא ניהג בו מקצת כבוד אבל
העבר אין לו ייחוס אלא חרי אביו כמי שאינו אביו וכל
דבר אף על פי שגשתחרו מי שחיו אביו ואמו
רשעים נמורים ועוברי עבירות אפילו נגמר דינן להדינה
וחם יוצאים ליהרג אסור להכותן ולקלס ואם קלל או חבל
בהן פטור ואם עשי תשובה חרי זה חייב ונהרג
עליהן אף על פי שהרי הן יוצאין למיתה
ברא בבנו אבל אחר שבא והכה וקלל אחר שנגמר דינו
אעפ שיעשה תשובה חרי זה פטור הואי והוא הולך למיתה
ואם בייש חייב בקנס המבייש עבר אביו ואמו על עביו
שלוקין עליה והיה הוא הון לפני הדיינים לא יכה אותם
וכן אם נתחייב נידון לא יהיה שליח לנדותם ולא ירחיק
אותם ולא יבזה אותן בשליחות בר אעפ שהן ראויין לכך
ולא עשו תשובה לכל אין בהן נעשה שליח להכותו ולקללו
חוץ כמסית ומריח שהרי אמר תורה לא תחמו ולא תכסה
עליו מי שנתחייב שבועה לכנו כך ראינו בו
תמיד שאינו משביעו בשבועת האלה שהרי זה בא לקללת
אביו לא משביעו שבועה שאין בה אלה וכבר ביארנו
שהאב שחרג את בנו אין אחר מאחיו שלנהרג נעשה גוא
הדם ולא על הכאה ולא על הקללה בלבד הקפידה
תורה לא אף על הבחיון שכל המבוה אביו או אמו אפילו
ברבים ואפי כרמחה חרי זה ארור מפי הנבורה שנ אחר
כקלה אביו ואמו והרי הוא אום עין תלע לאב ותכו לקה
אם ויש לבר להסת על זה מכת מדרות ולענוש כפי מה
שירא

פרק ששי

כיבוד אב ואם מצות עשה גדולה וכן מורא אב ואם שקל
איתן הכתו בכבודו ובמוראו כתוב כבר את אביך ואת אם
וכתוב כבר את ה מהונך ובאביו ואמו כתוב איש אמו
לאביו תיראו וכתו את ה אחיך תירא כדרך שצוה על שמו
הגדול ומוראו כך צוה על כבודם ומוראם המקלל
אביו או אמו מסקילה והסגרה כסקילה ונה השוח אותם

בעונש חקרים אב ואם לכבו וחקרו אם לאב למורא ללמד
ששניהם שוים בין למורא בין לכבוד אי זהו מורא
ואי זהו כבוד מורא לא עומד במקומו ולא יושב במקומו
ולא סותר את דבריו ולא מכריע את דבריו ולא יקרא לו
בשמו לא בחיו ולא במותו לא אומר אבא מרי היה
שם אביו או שם רבו כשם אחרים משנה את שמו יראה
לי שאין נזהר בכך אלא בשם שהוא פלא שאין הכל רשון
בו אבל השמות שקורין בהן העם כגון אברהם יצחק ויעקב
בשה וכיוצא בהן בכל לשון ובכל זמן קורא בהן לאזורים
שלא בפניו ואין בכך כלום אי זהו כבוד מאכיל
ומשקה מלביש ומכסה משללם ואם אין כבוד לאב ויש
ממון לבן כופין אותו וזן אביו ואמו כפי מה שהוא יכול
ומוציא ומכניס ומשמשו בשאר הרברים שהשמישו משמשו
בהן את הרב ועומד מפניו כדרך שהוא עומד מפני רבו
והאב שהיה תלמיד בנו אין האב עומד מפני הבן
אבל הבן עומד מפני אביו אף על פי שהוא תלמידו
וחייב לכבודו בשאר דרכיו בשעת עשיית משאו ומתנו
ועשיית חפציו כיצד הנשמע בהרר אביו למקום לא
יאם מהרוננו בשביל עצמי פטרונו בשביל עצמי לא מהרוננו
בשביל אבא פטרונו בשביל אבא וכן כל כיוצא בזה לעולם
יכלול בכלל דבריו שהוא חייש בכבוד אביו ושבתירא
במנו והייב לכבודו אפי לאחר מותו כיצד היה אומר דבר
שמועה מפיו לא יאמר כך אבא אלא אומר כך אבא
אבא מרי אני כפרת משכבו ברא בתוך יב חרש שלאחר
מיתתו אבל לאחר יב חרש אומר וכרונו לחיי העולם הבא
אחר האיש ואחר האשה הייבין בכבודו נכבוד לא
שהאיש יש בידו לעשות והאשה אין בידה לעשות שהרי
רשות אחרים עליה לפיכך אם נתגרשה או נתאלמנה חרי
שנדרש שוים עד היכן הוא כיבוד אב ואם אפי נטלו
ביס שלהובו שלו והשליכו בפניו לים לא יכליפם ולא יצער
בפניהם ולא יכעיס כנגדם לא יקבל נזירת היתוב וישתוק
ועד היכן כוראן אפי הכהו בראשו וירכו בפניו לא
יכליפם לא ישתוק וירא ויפחד כבוד כלכו הכלכו שצוהו
בכך שאו כלך בשר ודם גדול עליו רבר שהוא מצער יתר
מוה לא היה יכול לפרסם ברבר קל ויזכר למי שאב והיה
העולם ברצונו אעפ שבכך נצפוינו אסור לאדם
להכביר עולו על בנו ולדקרה בכבודו עמהם שלא יביאם
לירי ככשול אלא ימחול ויתעלם שהאב שמחל על כבודו
כבודו מחול והמכה בנו נזיר כגון אותי עירוי הוא
עובר על ולפני עור לא תתן מכשול

מי שנשפרה דעתו של אביו או יראמו כשתרד לנהוג
עמהם כפי דעתם עד שירוחם עליהם ואם אי אפשר לו
לעמוד בפני שנשמתו ביותר ייחוס וילך לו ייבזה אחרים
להנהיגם כראוי להם המכיר הייב בכבוד אביו
ומוראו אעפ שהוא פטור על כבודו וקללתו עד שניישה
תשובה אפי היה אביו רשע ובעל עבירות כמכה וכתירא
ממנו ראהו עובר על רבר תורה לא יאמר
לו אבא עברת על דברי תורה לא יאמר לו אבא כתוב
בתורה כך וכך כאילו הוא שואל ממנו ולא ככוהינו
מי שאמר לו אביו לעבור על דברי תורה בין שאמר לו
לעבור על מצות לא תעשה או לבטל מצית עשה אפי
שלא ברירה חרי זה לא ישמע לו שנ איש אמו ואביו תיראו
ואת שבתותי תשמורו כולכם הייבין בכבודי אמר
לי אביו השקני מים ויש בידו לעשו מצוה אם איפשר למצו
שתיעשה על ידי אחרי תעשה ויתעסק בכבוד אביו ואין
מבטלין מצוה מפני מצוה ואם אין שם אחרים לייבנה
יתעסק במצוה ויניח כבוד אביו שהוא ואביו חייבין ברבר
כיצד ותלמוד תורה גדול מכבוד אב ואם אמר לו
אביו השקני מים יאמרה לו אמו השקני מים מנ ה כבוד
אמו יעסק בכבוד אביו תהילה מפני שהוא ואביו הייבין
בכבוד אביו חייב אדם לכבוד את אשת אביו
אעפ שאינ אמו כל זמן שאינו קיים ענה בכלל כבוד אביו
וכן מכבד בעל אביו כל זמן שאמו קיימת אבל לאחר מיתת

גא אס וו
 תא באיל
 גנתו חסא
 בין על זרנו
 ח אס מעברין
 מביא לירי חסין
 מנות או במניין

וי ש... שאמר שזה חייב
 נטל ועל פי בית דין נטל ולדבריו
 אמר שאין לו ראויין לרון כל שנטל
 בו אשה אינה מקודשת ולדבריו
 עליה במזיד ענוש כרת בשוגג חייב
 מביא לירי דבר שהיובן על זרנו כרת
 וכן אס נחלקו בדיני מסת אס
 מן אינו או שחלק במניין הדיונים שלוקין
 הויב שחרי לדברי האומ אינו לוקה חובלין
 ולשלם וכל שיטול מהן כרין נטל ולדבריו
 כן מ לית דא כל שיטול מהן גול הוא בירו ואס
 בו אשה אינה מקודשת וכן אס נחלקו בערכין
 מדרסין אס זה חייב ליתן או אינו חייב חרי זה חייב
 לדבריו ואומר אינו חייב ליתן אס לקחו מצנו הר
 גל והמקדש בו אשה אינה מקודשת וכן אס חלק עליהן
 פרוין קדשים אס נפרו או לא נפרו חרי זה חייב שהרי
 ברי האום אק זה פרוין אס קדש בו אשה אינה מקודשת
 וכן אס נחלקו בעריפת העגלה אס או חייבין
 ולא חרי זה חייב שחרי לדברי האומר חייבין
 להביא חרי היא אסורה בהנאה והמקדש בו אשה אינה
 מקודשת וכן אס נחלקו בערלה וכן אס נחלקו בלקט
 שטחה וביאה אס זה לעניים או לבעל הבית חרי זה חייב
 שהרי לדברי האום לבעל הבית חרי זה גול ביר העני ואס
 קדש בו אשה אינה מקודשת וכן אס חלק עליהן באב
 מאבות הטומאה כגון נגעי בשר או נגעי בתים או נגעי
 בגדים חרי זה חייב שחרי לדברי האומר שהור וכותר
 להנכם במקדש לאכול קדשים ולדברי האומר פסא אס
 נכנס או אכל במזיד ענוש כרת ובשוגג חייב חטאת

וכן אס נחלקו בטהרת מצורע אס יש לזה טהרה או אין לו
 וכן אס נחלקו בהשקאת סוטה אס וו צריכה לטעות או
 אינה צריכה חרי זה חייב שחרי לדברי האומר צריכה אס
 מת הבעל קודם שתשתה חרי וו אסורה ליבמה ולדבריו
 האומר אינה צריכה מתיבמת וכן כל כיוצא בזה צריבין
 לברוק ולחקור אס היה המחלוקת וו מביאה לירי דבר זה
 ודבר זה מביא לירי דבר שני אפי אחר מאה דברים אס
 יבוא בסוף לדבר שזרנו כרת ושגנתו חטאת בין שהיה
 הזקן מיקל והן מחמירין בין שהיה הוא מחמיר והן מקילין
 חייב ואס לא תביא המחלוקת לירי כד חרי זה פטור חוץ
 מסצות תפילין בלבד כיצר הורה להוסיף טושפת
 חמישית בתפילין ויעשנה חמט טושפות חרי זה חייב
 והוא שיעשה בתחילה ארבע בתים סלכתן ויבא חמישי
 וידבק בחיצון שחבו החיצון שאינו רואה את האיר תמיד
 פסול והויב וכן מסרא על דבר זה הלכה כפי הקבלה אבל
 אס נחלקו בשאר מצות כגון שחלק בדין כרברי לולב או
 ציצית או שפר זה אומר פסול וזה אוכ כשר זה אומר יצא
 ידי הוטהו וזה אומר לא יצא זה אומר פהור וזה אומר שני
 לטובאה חרי זה פטור מן המיתה וכן כל כיוצא בזה

פרק חמישי

המקל אביו ואמו נמקל שנ אביו ואמו קלל רמיו בו
 וארד המקל בחייון או לארד מיתתו חרי זה נמקל ויריד
 עדים והתראה כשאר כל מחויובי מיתות בית דין וארד
 וארס וארד יחשה וכן חמסמו והאנדרוניגם והוא שהיו
 גדולי שנים יבא הענישין אינו חייב מקלה עד
 את המיתותין אבל אס חילס מבינו

אס
 וט שמשם תורה
 שר יבדה ה
 חזר
 חזר
 א לכוד חרי זה פטור
 י חייב מיתה ואינו
 אין שומעין לו אלא
 או שהורה לאחרי לעשו
 ידו ותופשין אותו ומעלו
 אותו בבית דין שבעירו
 ושלם לא מעלין אותו
 כשטרין אותו וחונקו
 או ממלל שצריך
 מכרא ועדים וזמסין
 נאמר ישמעו ויראו

וי על זרנו כרת
 מתיר בין
 יב מיתה יפלו הוא
 חרי והן אס כד נראה
 י עליהן כרת ועשה
 נריך למר אס חס
 וכן אס
 יבא בלדי שיש בשגנתו
 יין כיתו לי בטען בשעה
 יעל חרי זה חייב מיתה
 יב שהיובן חרס כרת
 עירוק כרת חמסא
 חמסא

ואוכלים ושותים ושמים שהרי אברו שונאו של הקבה ועליהם הכתוב אומר הלא משנאך ה' אשנא המאבד עצמו לדעת אין מתעסקין עמו לכל דבר ואין מתאבלין עליו ואין מספידין אותו אבל עומדין עליו בשורה ואומרי עליו ברכת אבלים וכל דבר שהוא כבוד לחיים ואי זהו המאבד עצמו לדעת לא שעלה לגג ונפל ומת אלא האומר הריני עולה לראש הגג ראוהו שעלה מיר דרך כעס או שחיה מיצר ונפל ומת הרי זה בחוקת שאבד עצמו לדעת אבל אם ראוהו חנוק ותלוי באילן או הרוג ומושלך על גב סוף הרי זה בחוקת כל המתים ומתעסקין עמו ואין מונעין ממנו דבר

פרק שני

או שאדם חייב להתאבל עליו ריז תורה אמו ואביו בנו ובתו ואחיו ואחותו מאביו ומדבריהם שיתאבל האיש על אשתו הנשואה וכן האשה על בעלה ומתאבל על אחיו ועל אחותו שהן כאביו לאחיו ואחותו מאביו ולאחותו הנשואה אעפ"י שהיא מאביו מתאבל הוא עליהן ואם היתה אחותו זו הנשואה מאביו הרי היא מתאבל עליה ריז תורה בנו או אחיו הבא מן השפחה ומן הנכרית אינו מתאבל עליהן כלל וכן מי שנתגייר הוא ובניו או נשתחרר הוא ואביו אין מתאבלין זה על זה וכן אשתו ארוסה אינו מתאבל עליה ולא אונן וכן היא לא אוננת ולא מתאבלת עליו כל קרובים שהוא חייב להתאבל עליהן הרי זה מתאבל עליהן בפניהן מדברי סופרים כיצד הרי שמת בן בנו או אחי בנו או אס בן חייב לקרוע בפניו בנו ולנהוג אבילו בפניו אבל שלא בפניו אינו חייב וכן בשאר הקרובים אשתו הנשואה אעפ"י שהיא מתאבל עליה אינו מתאבל עמה על שאר קרובי לא על אביה ועל אמה משו כבוד אמה נהג אבילות עליה בפניה כיצד מי שמת חסיו או חמותו חיפה כשתו ונהג אבילות עם אשתו בפניה אבל לא שלא בפניה וכן האשה שמת חמיה או חמותה נהגת אבילות בפניו אבל שאר קרובים כגון שמת אחי אשתו או בנה והאשה שמת אחי בעלה או בנו אין מתאבלין זה על זה וכן יראה לי שאם מתה אשת קרובו או בעל קרובתו כגון שמתה אשת בנו או בעל בתו אינו חייב להתאבל עליהן וכן כל כיוצא בזה כשהחמורה מצות אביו זה שהרי

הכהן נרחק לו הטומאה מפני קרוביו כרי שיתעסק עמהן ויתאבל עליהן שג כן אס לשאר הקרוב אליו לאמו וכו' לה יטמא מצות עשה שאם לא רצה להטמא מטמאין אותו על כרחו ברא בזכרון שהזהירו על הטומאה אבל הכהונות הואיל ואינן מזהרות על הטומאה כן אינן מצוות להתטמא לקרובים אלא אם רצו מתטמאות ואם לאו לא מטמאות אשתו של כהן מתטמא לה על כרחו ואינו מטמא לה אלא מדברי סופרים עשויה כמת מצוה כיון שאין לה יורש אלא הוא לא תמצא מי שיתעסק בה ואינו מטמא אלא לנשיאה בלבד אבל הארוסה אינו מטמא לה וכן כל אותן שאמרו שאין מתאבלין עליהן כגון הריני בר ושפרשו מדרכי צביו והנפלים והמאבד עצמו לדעת אין הכהן מתטמא להן ועד מתי הוא מצווה להתטמא לקרוביו עד שנסתם הגולל אבל מאחר שנסתם הגולל הרי הן כשאר כל המתים שאם יטמא בהן לוקה אשתו הפסולה אינו מטמא לה לפיכך מי ששמעה ישמעה שמת בעלה וניסית ובא בעלה שניה אין מטמאין לה שהרי היא פסולה לשניהן אבל בטמא הוא לאביו אעפ"י שהיא חללה וכן בטמא לבני ולבתו ולאחיו ולאחותו אעפ"י שהן פסולין אפילו היו ממזרים מטמא להן אחותו הנשואה אינו מטמא לה אעפ"י שהיא נשואה לכהן שנ הכתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש הכתולה פרט לאנוסה ומפותה יכול שאני מוציא את הכוננת ומוכת עץ תל אשר לא היתה לאיש מי שהווייתה בורח איש אשר לא היתה

לאיש פרט לארוסה שאינו מטמא לה אעפ"י שהיא ארוסה לכהן נתגרשה אחותו מן האירוסין מטמא לה שנאם הקרובה אליו להבוא את המגורשת כן האירוסין אחיו ואחותו מאביו אינו מטמא להן שנ ולבתו ולאחיו ולאחותו מה בנו הרגו לירושתו אף אחיו ואחותו הרגו לירושתו הספקות אינו מטמא להן שנ לה יטמא מיטמא הוא על הוראי ואינו מטמא על הספק לפיכך הולדות שנתערבו והבן שהוא ספק בן שבעה לאחרון או בן תשעה לראשון וכן כל כיוצא בהן אינו מטמא להן מספק וכן כל המתגרשת ספק נירושין או בגט פסול אינו מטמא לה אין הכהן מטמא לאבד כן החי מאביו ולא לעצם פועמות אביו וכן המלקט עצמות אביו אינו מטמא להן אעפ"י שהטורה קיימת נקטע ראשו ושלאביו אינו מטמא לו שנ לאביו כוכן שהוא שלם ולא כוכן שהוא חסר וכן שאר הקרובים הטומאה לקרובים רחוקה היא ולא הותרה לכל לפיכך אביו לכהן להתטמא לבת אפי' בעת שמתטמא לקרובו שנ לה יטמא אינו מטמא לאחרים עמה שלא יאמר הואיל ונטמאתי על אביו אלקט יצבות פלו או אגע בקבר פלו לפיכך כהן שמת לו סת צריך להזהר לקיברו בסוף בית הקברות כרי שלא יכנס לבית הקברות ולא יתטמא בקברות אחרים כשיקבור מתו

פרק שלישי

כל כהן שנטמא לבת חוץ מטמא כתיב הספורשים בתורה או אשתו בערי והתראה הרי זה לוקה שנ לנפיש לא יטמא בעצמו ואחר הנוגע בבית או המאהיל או הנשוא ואחר הכת ואחר שאר הטומאות הפורש מן הסת שנ לנפיש לא יטמא בעצמו וכבר פירשנו בהלכות טומאת בת כל דברים המטמאין מן רבית כן התורה או מדבריהם וכן יראה ננין הכהן כקבר לוקה אבל נוגע הוא בבגדים שנגעו בהן אעפ"י שיטמא בהן מטמא שבעה וכן אם נכנס לאהל טמא שנכנס לו הטומאה לוקה אעפ"י שעצמה על טומאת בבית אחר וכבר ביארנו כי האהלים שמתמס להן הטומא או שתצא מהן ודין הסכנו והפרעית וכן דברים המביא את הטומאה והחוצצין בפני הטומא ואי זה מהן ריז תורה ואי זה מהן מדבריהן הכל בהלכות טומאת בית ושם ביארנו שאי הגויים מטמאין באהל ולפיכך הקברות יש

כדורים ומתיר לכהן ליכנס לשם ולחזור על קבריהם ואינו אסור לא שיגע בטומאה או שיטאנה ככו שבוארנו שם כהן שנכנס לאהל הבת או לבית הקברות בשבת ואחר שידוע התירו בו אם קבץ ויצא פטור ואם יצא בו כרי וזינתו חייב שביארנו בענין טומאת מקדש הרי זה לוקה נכנס ויצא וחזר ונכנס ויצא אם התירו בו ללכת פנים ופני לוקה על כל כנוסה יכנס וכן אם נגע לבת הקברות בו ופירש וחזר ונגע והתירו בו אפי' מאה פעמים לרדת וכן כל אחת ואחת היתה נוגע ולא פירש או שהיה עומד בבית הקברות ינגע בכתיב אדרים אינן שהתירו בו כשה כניס אינו לוקה אלא אחת שהרי כדורל יעום כל זמן שלא כניס הכטמא את הכהן אם היו שניהן כוננות הרי הכהן לוקה וזה שטמא עובר על ולפני עיר לא תתן כפסול היה הכהן שונג ויה שטמא מיר הרי זה שטמא לוקה כהן נזול אינו מטמא לקרובין שנ לאביו ולאביו לא יטמא וכן אינו נכנס עם הסת באהל אפי' קרוביו שנ יצא כל נפשות מת לא יבא הא לכרת שהוא חייב בלא כה וחייב בלא יטמא כיצד נגע או נשא לוקה אחת נכנס לאהל וישב שם עד שמת עלו המת או שנכנס לחיך תיבה ומגדל ובא הכירו ופרע עליו נג והייתה שהרי מטמא וביאה באין נאחר הרי זה לוקה שתיים מטיס לא יבא וישב לא יטמא נטמא מקורם ואחר כך נכנס לאהל אם התירו בו לוקה אף על הביאה כהן שפגע בבית מצוה סדרך הרי זה מטמא לו אפילו כהן נזול חייב לירכסא לו ולקבחו ואי זהו מת מצוה אחר מישראל שהיה נזופך

אינו חייב ומדברי סופרים שיהיה אדם חייב בכבוד אביו הנזול ככבוד אביו

פרק שביעי

בן סורר ומורה האמור הרי נתפרשה בו סקילה ולא ענש הכתוב לא אם כן הוהיר והיכן הוהיר לא תאכלו על הרס לא תאכל אכילה המביאה לירי שפכות דמים וזו אכילת בן סורר ומורה שאינו נהרג לא על אכילה מכוונת שאכל שנאמר וזלל וסבא מפי השמועה למדו שזולל הוא האוכל בשר ברעבתנות וסבא השותה וין ברעבתנות אכילה זו שהיא חייב עליה רברים הרבה יש בהם והן כולן הלכה מפי הקבלה אינו חייב סקילה ער שיגנוב משלאביו ויקנה בשר בוול ויין בזול ויאכל וישתה חוץ מרשות אביו בחבור שכולן ריקנין ופחותי ויאכל הבשר חי ואינו חי בשל ואינו מבושל כדרך שהגנבים אוכלים וישתה היין סוג כדרך שהגרגרים שותים והוא שיאכל משקל חמשי דינרי מבשר זו במלוגמא אחת וישתה חצי לוג מין זה בבת אחת נגב משל אביו ויאכל אכילה זו ברשות אביו או שנגב משל אחרים ויאכל אכילה זו המכוונת בין ברשות אביו בין ברשות אחרים הרי זה פטור וכן אם נגב משל אביו ויאכל אכילה מכוונת כזו ברשות אחרים והיתה אכילת מצוה אפי' כדבריהם פטור שנ' איננו שומע בקולנו שאינו עובר באכילה זו אלא על קולם יצא זה שעבר בה על דברי תורה או שאכלה ברבר מצוה כיצד אכל אכילה זו המכוונת עם החבורה הרעה שאכל עמהם ברבר מצוה או שאכלו מעשר שני בירושלם אפי' אכלו בתנחומי אכלו שהיא מצוה מדבריהם הרי זה פטור וכן אם אכלה מנבילות וטרופי שקצים ורמשים אפי' אכל בתענית ציבור שהיא עבירה כדבריהם הרי זה פטור מן המיתה אכל כל מאכל ולא אכל בשר בהמה אעפ' שאכל אכילה זו מבישר העוף פטור ואם אכל אכילה זו מבשר בהמה והשלים החמשים דינרים מבשר העוף חייב שתה כל משקה ולא שתה וין פטור אבל בשר חי ושתה וין חי פטור שזה קרי ואין אדם יכול להמשיך בזה לא ענש הכתוב קטן שלא בא לכלל המצוות וכן איש ישראל יהדי הוא ברשות עצמו אינו נסקל מפני שנגב ואכל ושתה אכילה זו המכוונת הא כיצד כפי השמועה לברו שאין דין זה לא בבן יג שנה ויום אחד שהביא שתי שיערות עד שיקוף כל הגיד ואחר שיקוף השיער כל הגיד הרי הוא ברשות עצמו ואינו נסקל כל ימיו שלכן סורר ומורה אינו לא שלשה חדשים כאחר שיביא שתי שיערות לפי שאיפשר שתתעבר אשתו ויהיה עובר נכר בשלשה חדשים ונאמר כי יהיה לאיש בן סורר ומורה ולא אב סורר ומורה הא לכרת שאם הקיף השיער את כל הגיד קודם שלשה חדשים הרי זה פטור כיצד דנין בן סורר ומורה כביאיין אותו אביו ואביו תחילה לבית דין של שלשה ואומרים להן בננו זה סורר ומורה ומביאי שני עדי שנגב משלאביו וקנה בשר ויין כמה שנגב ואכל איתה אכילה האכירה אחר ההתראה וזו היא עדות הראשון וכלקין איתו כשאר חייבי כלקיות שנוסרו אותו ולא יטביע אליהם דיר ונגב משלאביו ואכל אכילה זו אביו ואמו מביאיין אותו לבית דין של כג ומביאיין שנים ומעדיין עליו שנגב ואכל אכילה זו האמור אחר שהתרו בו וזו היא עדות אחרונה אפי' היו השנים הראשונים כן האחרונים ואחר שבקבלין עדותן בודקין אותו שמא הקיף השער את כל הגיד אם לא הקיף ולא שלמו לו שלשה חדשים נכרין דינו כדרך כל הרוגי בית דין וסוקלין אותו ואינו נסקל עד שיהיו עם שלשה הראשונים שנ' בננו זה והו' שלקה בפניכם ואם כחלו לו אביו ואמו קודם שיגבר דינו פטור ברח ער שלא נגבר דינו ואחר כך הקיף השיער מלמטה פטור ואם משנגבר דינו ברח אפי' חזקין כל עת שימצא יסקל שכל כו' שנגבר דינו הרי הוא כהרף ואין לו דם היה אביו רוצה ואמו אינה רוצה אכו רוצה ואביו

אינו רוצה אינו נעשה בן סורר ומורה שנאמר ותפשו בו אביו ואמו היה אחר מהן גרם או חגר או אלס או סומא או חרש אינו נעשה בן סורר ומורה שנאמר ותפשו בו ולא גרמים והוציאו אותו ולא חגרים ואמרו ולא אלמים בננו זה ולא טובים איננו שומע בקולנו ולא חרשים גזירת הכתוב הוא שיסקל בן סורר ומורה אבל הכת אינה נידונת ברין זה שאין דרכה להמשיך באכילה ושתיה כאיש שנאמר בן ולא בת ולא טומטום ואנדרוניגם טומטום שנקרע ונמצא וכר אינו נעשה בן סורר ומורה שנאמר כי יהיה לאיש בן סורר ומורה ער שיהיה בן משעת הנראה בן סורר ומורה צריך הסרוה כיצד מכריון עליו כותבין לכל ישראל בבית דין פלו סקלנו פלו מפני שהיה בן סורר ומורה בן סורר ומורה הדי הוא ככל הרוגי בית דין שממונם ליורשיהם שאעפ' שאביו גרם לו וסקילה הרי הוא יודש כל נכסיו

הלכות אבל

יש בכללן ד מצות אחת מצוות עשה ושלש מצוות לא תעשה וזהו פרשן א להתאבל על הקרובים ואפי' כהן מתטמא ומתאבל על הקרובים ואין אדם מתאבל על הרוגי בית דין ולפי זה כללתי הלכות או בספר זה שהן מעין קבורה ביום מיתה שהיא מצות עשה ב שלא יטמא מהן גדול לקרובים ג שלא יכנס עם המת באהל ד שלא יטמא מהן הדיוט לנפש אדם אלא לקרובים בלבד וביאור מצות או בפרקים או

פרק ראשון

מצות עשה להתאבל על הקרובים שנאמר ואמלתי חטאת היום הייטב בעיני ה ואין אבילות מן התורה אלא ביום ראשון בלבד שהוא יום המיתה ויום הקבורה אבל שאר השבעה ימים אינו דין תורה אעפ' שנ' בתורה ויעש לאביו אבל שבעת ימי ניתנה תורה ונתחרשה הלכה ומשה רבי תקן להם לישראל שבעת ימי אבילות ושבעת ימי המשתה מאימתי יתחייב אדם באבל משיסתם תולל אבל כל זמן שלא נקבר המת אינו אסור ברבר מן הרברים שהאבל אסור בהן ומפני טעם זה רחץ דוד וסך כשמת הילד שרם שיקבר הרוגי מלכות שאין מניחין אותן להקבר מאמתי מתחילין להתאבל עליהן ולספור שבעה ושלישים משיתאישו לשאול למלך לקבדן אעפ' שלא נתיאסד מלגוב איתן מי ששבע בנחר או מי שאכלתו חיה רעה משתאישו לבקש מצאוהו אכרים אכרים אין כוננין לו עד שימצא ראשו ורובו או יתיאשו מלבקש מי שדרסן לשלוח המת למדינה אחרת לקבורו ואינו יודעו מתי יקבר מעת שיחזרו פניהן מללוותו מתחילין לסנות שבע ושלוש ומתחילין להתאבל הנפלים אין מתאבלין עליהן ומל שלא שהא שלישים יום באדם הרי זה נפל אפי' מת ביום שלישים אין מתאבלין עליו ואם נודע בודאי שנולד לתשעה חדשים גמורי אפי' מת ביום שנולד מתאבלין עליו בן תשעה חדשים שנולד מת ובן שמונה שמת אפי' לאחר שלשי ומי שיצא מחותך או מרוסס אעפ' שכלו לו חרשיו הרי זה נפל ואין מתאבלין עליהן ולא מתעסקין כל חרוגי מלכות אעפ' שנהרגו ברו המלך והתורה נתנה לו רשות להרנן הרי לא מתאבלין עליהן ואין מונעין מהן כל דבר וממונם למלך וניקברין בקברי אבותיהן אבל כל הרוגי בית דין אין מתאבלין עליהן אבל אונק שאין אנינונן לא בלב ואין נקברין עם אבותיהן עד שיתאכל הבשר וממונם ליורשיהם כל הפורשין מדרכי ציבור והם האנשים שפרקו עול המצוות מעל צווארן ואין נכללין בכלל ישראל בעשיית המצוות ובכבוד המועדות וישיבת בתי כנסיות ובתי מדרשות לא הרי חן כבני חורין לעצמן כשאר האומות וכן חסיני והמשומדין והמסורים כל אן מתאבלין עליהם לא אחיהם ושאר קרוביהם לובשין לבנים ומתעשפים לבנים

וצמרו מן היותר שוכר אחרים לעשות לו כרי שלא יאכרו
 ומרביצין לו שדהו משתניע עונת המים האסירין
 והחכירין שלו והקבלנין הרי אילו יעשו כדרך אבל החמרי
 והגמלים בבחמות שלו והספנים בספינה שלו הרי אילו לא
 יעשו ואם היו מוחסרים או מושכרי מקודם לזמן קצוב הרי
 לא יעשו שכיר יום אפי בעיר אחרת לא יעשה לו
 האבל שהיתה מלאכת אחרים בידו בין בקבלנו בין שאינה
 בקבלנו לא יעשה היתה מלאכתו ביד אחרים בביתו
 לא יעשו בבית אחר עושין היה לו דין עם אדם אינו
 תובעו כל שבעת ימי האבילות ואם היה דבר אחר עושה
 שליח כזה הורו הגאונים מניין שהאבל אסור
 בדברי תורה שהרי נאמר ליחוקא האנק רום אסור
 לקרות בתורה בנביאים ובכתובים ולשנו במשנה ובמדרש
 ובהלכות ואם היו רבים צריכין לו מותר ובלבד שלא
 יעמיד תורגמן אלא ילחוש לאחד בצירו וזה שבצרו אומר
 לתורגמן והתורגמן משמיע לרבים ומניין שאין
 האבל יושב על המטה שנ ויקס המלך ויקדע את בגדיו
 וישכב ארצה וחיי לכפות המטה כל שבע ולא מטתו בלבד
 הוא כופה לא כל השמות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה
 אפי עשר מטות בעשרה בתים ובעשר עיירות חייב לכפות
 את כולן ואפי חמשה אהים ומת אחד מהן כולן כופתין את
 מטותיהן המטה המיוחדת לכלים או למעות אינו
 צריך לכפותה דרגש אינו צריך לכפותו לא מתיר את
 קרביטיו והוא נפל מאליו כשה שנקליטיה יוצאין
 ממנה שהרי אי איפשר להפכה וזקפה וריו הפך כל
 מטותיו והיה הוא ישן על גבי מטות אחריו או על גבי כסא
 או על גבי ארון או על גבי קרק לא יצא ידיו חובתו לא ישן
 על גבי המטה הכפוי מניין לאבל שאסור בפריעת
 הראש שהרי נאמר ליחוקא לא תעטה על שפם מכלל שאר
 הגבלים חייבין בעטיפת הראש והסודר שמכסה בו ראשו
 עושה ממקצתו מעט על פיו שנ ועל שפם יעשה ואונקלוס
 תרגם כאבלא יתעטף ומניין שהאבל אסור בשאלת
 שלום שנ האנק רום כל שלשה ימים הראשונים מי שנתן
 לו שלום אין מחויר לו לא מודיעו שהוא אבל ומשלשה
 ועד שבעה מי ששאל בשלום מחויר לו שלום ומשבעה
 ועד שלשים שואל בשלום אחרים אבל אחרים אין שואלין
 בשלום עד לאחר שלשים ועל אביו ועל אמו אין שואלין
 בשלום עד לאחר יב חרש אם בשאלת שלום נאמר
 באבל קל וחום שהוא אסור להרבות דברים ולשחוק שנה
 דום ולא יאחז תינוק בידו שלא יביאנו לירי שחוק
 ולא יכנס למקום שבהה כגון בתי הכשתאות וכיוצא בהן

פרק ששי

כדברי סופרים שיהיה האבל נוהג במקצת דברי אבילות
 כל שלשים יום ומניין שמכו חכמים לשלשים יום שנאמר
 ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים מכלל שהאבל
 מצטער כל ל יום ולא דברים שהאבל אסור בהן כל
 ל יום אסור בתספורת ובניהוץ ובנישואין ובשמחת מרעו
 ולילך בסחורה מכרינה למדינה הכל חמשה דברים
 בתספורת כיצד כשם שאסור לספר כל שיער גופו או לגלח
 שפמו או לקצץ צפורתו במלי כל שבעה כך אסור כל שלשי
 יום ברא באיש אבל באשה כותרת בנטולת
 שער לאחד שבעה והאיש עד שלשים יום ועל אביו
 ועל אמו חייב לגל שערו עד שישלח פרע או עד שיגרעו
 בו חביריו וכן אסור ללבוש כלים לבגים חדשים
 ומנוהצין כל שלשים אחר האיש ואחר האשה
 היו צביעין ומנוהצין מותרין וכן אם לא היו חדשים אעפ
 שהן לבני ומנוהצין מותריו וכלי פשתן אין בהן משום גיהוץ
 ולאחר שלשים יום מותר בגיהוץ אפילו על אביו ועל אמו
 בנישואין כיצד אסור לישא אשה כל ל יום ומותר
 לארשה אפי ביום המיתה ומי שמתה אשתו אם כבר קיים
 מצות פריה ורביה ויש לו מי שישמשנו ואין לו בנים הטני
 הדי זה אסור לישא אשה אחרת עד שיעברו עליו ג רגלים

אבל מי שלא קיים מצות פריה ורביה או שקיים וישג
 בנים קטני או שאין לו מי שישמשנו הרי זה מותר לארשה
 ולכנס כיר ואסור לו לבוא עליה עד ל יום וכן האשה
 שהיתה אבלה לא תבעל עד ל יום שכחת מריעות
 שהיה חייב לפרוע אותה מיר מותר לעשותה מיר לאחרי
 שבעה אבל אם אינו חייב לפרעה אסור להכנס לה עד
 שלשים יום ברא בשאר כל מתים אבל אביו ועל אמו כין
 כך ובין כך לא יכנס לשמחת מרעות עד יב חרש
 על כל המתים כולן מותר לילך בסחורה לאחד שלשים על
 אביו ועל אמו עד שיגרעו בו חביריו ויאכרו לו לך עמנו
 על כל המתים כולן רצה סמעט בעסקו רצה אינו סמעט
 על אביו ועל אמו סמעט בעסקו ההולך ממקום
 למקום אם יכול למעט בעסקו ימעט ואם לאו יקנה צרכו
 הדרך ודברים שיש בהן חיי נפש מי שהיה בעלה
 צלוב בעיר או אשתו צלובה או אביו ואמו אחרים לישכן
 באותה העיר עד שוכלה הבשר ואם היתה עיר גדולה
 כאנשוכיא יש לו לישכן בצד הארץ שאין צלובין בו
 יום שביעי מקצתו ככולו והוא עולה לכאן ולכאן לישכן
 מותר לכנס ולרחוץ ולעשות שאר הדברים ביום שביעי
 וכן יום שלשו מקצתו ככולו וכות לכפר ולגהץ ביום שלשו
 מי שתפוחו אבולו והכביר שיערו מוקל בהעד לא במספרו
 ומכנס כמותו במים אבל לא בנהר ולא בהול ודורין
 כל גופו בצונן אבל לא בחמין וכן מי שתפוחו אבולו
 ובא ממדינת הים ובבית השביה או שיצא מבית האסוריו
 או שהיה חנוכה והותר או שהיה כוהן ונשאל על נדו
 והותר וכל היוצא מטומאה לטהרה הרי אילו כלהים בימי
 אבלם היאיל ותכפס אבל אחר אבל ולא מצאו פנאי

פרק שביעי

מי שראה לו שמועה שמת לו קרוב אם בתוך ל יום הגיעה
 השמועה אפי יום שלשו עיניו הרי זו שמועה קרובה והייב
 לנהוג ימי אבילות כיום שהגיעה השמועה וקודע וכוונה
 שלשים לאיכור התספורת עם שאר הדברים נללו שלדבר
 יום שמועתו הקרובה כיום הקבורה אבל אם הגיעה
 לו השמועה אחר השרשי יום הרי זו שמועה רחוקה ואינה
 נוהגת לא יום אחר ואינו קודע וכאילו יום השמועה הוא
 יום שביעי ויום שלשים ובקצת היום ככולו כיצד
 מקצת היום ככולו כגון שנהג אפילו שעה אחת כאילו נהג
 כל היום כולו ומותר לעל ולרחוץ ולגלח בשאר
 היום וכן הוא מותר בכל הדברים כי יסבא ה
 שמועה קרובה בתוך הרגל או ביום שבת ולאחר שבת
 אחר הרגל נעשת החוקה עולה לו ואינו נוהג לארד הרגל
 או לאחר השבת לא יום אחר בלבד ומקצ היום ככולו כמו
 שביארנו כי יסמת לו קרוב ולא ידע עד שבא
 אם היה במקום קרוב שהוא כהלך ישר פרסאות שאיפשר
 שיבא ביום אחר אפי בא ביום השביעי אם מצא מנחמים
 אצל גדול הבית אעפ שגערדו לעבד הואיל ומצא מנחמים
 עולה לו וכוונה יסמתו תשנים ל יום ואם לא מצא מנחמים
 מונה לעצמו וכן אם היה במקום רחוק אפי בא ביום
 שני מינה לעצמו שבעה ושלשים ביום שבא האבל
 בשלשה ימים הראשונים אינו הולך אפי לבית אבל אחר
 מיכן ואילך הולך ואינו יושב במקום הכנרתין לא במקום
 המתנדבין ולא יצא למקום אחר מפתח ביתו כל שבת
 הראשונה שנייה יוצא ואינו יושב במקומו שלישית יושב
 במקומו ואינו מדבר כדרכו רביעית הרי הוא בכל אדם
 כהן גדול חייב בכל דברי אבילות לא שאסור לו
 לקדיע בגדיו למעלה ולגדל פרע ולצאת אחר הכנה וכל
 העם באין לנחמו לביתו וכשמברין אותו כל העם כדובין
 על הארץ והוא מוסב על הכפסל ואימרו לו כשכנרתין
 אותו אנו כפיתך והוא אומר להם תתברכו מן השמים
 ואם רצה לנחם אחרים הממונה ממענו בתוך העם יאומר
 להם הנחמו וכן המלך חייב בכל דברי אבילות
 לא שאינו יוצא מפתח פלטרוין שלו אחר בתו ואין צריך

ברוך ואין לו קובצין ורבר זה הלכה מפי הקבלה .
 ברא כשהי הכהן לברו ואין עמו אחר ואפי קרא שם בדרך
 אין לו עונה אבל אם כשיקרא אחרים עונים אותו אין זה
 מת מצוה לא יקרא לאחרים ויבאו ויתעסקו בו
 היו כהן ונוזר מהלכין בדרך ופגעו במת מצוה יתעסק בו
 הנוזר לפי שאין קדושתו קדושת עולם ואל ישמא בו הכהן
 אעפ שהוא כהן הדיוט היה כהן גדול וכהן הדיוט
 ישמא ההדיוט וכל הקורס את הבירוי במעלה מתאחר
 בשומאה וסגן עם משח מלחמה שפגעו במת מצוה ישמא
 משח מלחמה ואל ישמא הסגן נשיא שמת הכל
 מטמאין לו אפי כהנים עשאוהו כמת מצוה לכל מפני שהכל
 חייבין בכבודו וכן הכל אוננין עליו בנות אהרן
 לא הווהו על שומאת מת שנ אמור אל הכהנים בני אהרן
 ולא בנות אהרן וכן החללים מותרין להטמא שנ בני אהרן
 עד שיהיו בכהונם כהן קטן הרי הגדולים מזהרים שלא
 ישמאוהו ואם בא להטמא מעצמו אין בר מצווין עליו
 להפרישו אבל אביו צריך לחנכו בקדושה מת
 תופשת ארבע אמות שלו לשומאה וכל כהן שנכנס לתוך
 ארבע אמות מכין אותו ככת מדרות וכן אם נכנסו
 לתוך הפרס או יצא חוצה לארץ או שנשמא בדם תמכה
 או בגולל וברופק וכיוצא בהן מכין אותו ככת מדרות מפני
 שהן אבות שלדבריהם כמו שביארנו בהלכות שומאת מת
 אבל אם נכנס לבית הקברות לוקה מן התורה
 כותר לכהן להטמא בבית הפרס או בציצה לארץ לרבר
 מצוה בזמן שאין שם דרך לא היא כגון שהלך לישא אשה
 או ללמוד תורה אעפ שיש שם מי שילמדנו בארץ ישראל
 לא מן הכל אדם וזכה ללמוד וכן מיטמא בשומאה
 מדרביהם לכבוד הבירות כיצד אבל שהלך בבית הפרס
 הכל הולכין אחריו שם לנחמו וכן מרלנין על גבי
 ארוכות שלמתים לקדאת מלכו ואפי מלכו גוים כרי להבחין
 בינם לבין מלכי יגרא כשיחזור כסוך למקומן וכן כל כיוצ
 בה וכן מיטמא בשומאה שלדבריהם לרון עם הגוים
 ולערער עמחן כפני שהוא כציל מידם וכן כל כיוצא בזה

פרק רביעי

מנהג ישראל בכתיים ובקבורה כן הוא כאמצע עיניו שלמת
 ואם נפתח פיו קושרין את לחיו ופוקקין את נחביו
 אחר שברחיק אתו וסכין אותו בפניו בשפי ונהוין שערו
 ובלבישן אותו בכריכין תפורין בחוש שלפשתן לבנים ולא
 יהיו רביות יקרים ונהנו חבמי בסודר ישה זון שלא לבייש
 את מי שאין לו ומכסין פני המת שלא לייבש את העינים
 שפניהם מושחרין ברעב ואסור לקבור בתכריכין
 שלכשי ובגדים הכוהבין הרקובין אפי לנשיא שבישראל
 שיהו נכית הרוח והשחתה וכעשה גוים וסובלין את הכת
 יגל הכתף עד בית הקברות ינושאי המטה אסורין
 להעלות הסנדל טמא תפסק רצועה כסנדלו של אחר בהן
 יתבא בתעב כן המצה והופרין בעפר מערות ועושין
 ביד יוצר המערה וקוברין אותו בו ופניו למעלה וכחווירין
 יתפך והאבנים עליו ויש להן לקבור בארון שלעץ
 והעליון אותו אופרין לולך בשלום שז ואתה תבוא אל
 אבותיך בשלום ומציינין את כל בית הקברות ובונים
 גפיש על הקבר והצריקי אין בונים להם נפש על קברותיה
 שדבריהם הם וכרונם ולא יפנה אדם לבקר הקברות
 הניסם הרי הוא כחי לכל רבר אין קייטרי לחיו ואין פוקקי
 כהן וואין מנהיין כלי מתכות וכלי כויד על טבירו שלא
 יתפך ולא סכין אותו ולא כדיוחין אותו ולא כטילין אותו
 על החול ולא על המלח עד שעה שימות והניגע בו הרי זה
 שופך דמים לכה זה דומה לר שבטפטף כיון שיגע בו
 אדם יכבה וכל המאמץ עינו עם יצוא נפש הרי זה שופך
 דמים לא ישאא מינט שכא נתעלה
 וכן אין קורעין עליו ולא הולעין כתף ולא מספדין ולא
 מכניסין עכו ארין ויכו יכח בבית עד שימות
 מי טכחו מוטל לפניו אכל בבית הבירוי אין לו בית אחר

עושה מחיצה ואכל אין לו רבר לעשות מחיצה מחויר פניו
 ואוכל ובין כך ובין כך אינו מיסב ואוכל ולא אכל בשר ולא
 שותה יין ואינו סבך ואינו מוסן ואין סבכין עליו ואין
 מומנין עליו ופטו מקרית שמע ומן התפילה ומתפילין ומכל
 מצוות האכורות בתורה בשבת מיסב ואוכל בשר
 ושתה יין ומבכך ומומן ומבכין עליו ומומנין עליו וחייב
 בכל מצוות האמורות בתורה חוץ מתשמיש המטה
 נקבר המת הרי זה מותר לאכול בשר ולשתות יין מעט
 כרי לשרות אכילה שבמיעוין אבל לא לרוות אין
 משהין את המת לא מרחי ממתו מיד וכל הכרחה ממתו
 הרי זה משובח ועל אביו ועל אמו הרי זה מננה
 היה ערב שבת או ערב יום טוב או שהיו נשמים מולפי על
 המטה מותר שלא אחר לא לכבוד אביו ואמו וכל המלין
 את מתו עובר בלא תעש לא אם כן הלינו לכבודו ולהשלו
 צרכיו האבל ביום הראשון בלבר אסור להניח
 תפילין ולאכול משלו וחייב ליטב על מטה כפוייה ובשאר
 ימי האבל מותר לו לאכול משלו ולישב על גבי מפץ או
 קרקע וכניח תפילין שהרי נאמר ליחוקא פארד חבוש
 ראשן להניח תפילין שיהי נאמר ליחוקא פארד חבוש
 עליך מכלל שכל העם אסורין ונאמר לו ולחם אנשים
 לא תאכל מכלל שכל העם אובלין משל אחרים ביום ראשו
 ואסורין לאכול משל עצמן

פרק חמישי

או דבריו שהאבל אסור בהן ביום הראשון מן התול ובשאר
 ימי האבל מדרביהם אסור לספר ולכבס ולרחוץ ולסוך
 ולשמש ממתו ולנעול את הסנדל ולעשות מלאכה ולקחת
 ברברי תורה ולקוקף את המטה ולפרוע את ראשו ולשאור
 שלום הכל יא רבר ומניין שהאבל אסור
 בתספורת שהרי הוהו בני אהרן ראשיכם א תפרעו מכלל
 שכל המתאבל אסור לספר טערו לא כגדל פרע וכשם
 שאסור לגלח טער ראשו כך אסור לגלח שער זקנו וכי
 שער שיש בו אדר המגלח ואחד המתגלח היה מגלח
 וטבע שמת אביו משלים תגלחת שערו אדר המגלח ואחד
 המתגלח וכן אסור לגלח שפה וליטול צפרניו בכלי
 אבל בשיניו או שנוטל צפרן בצפרון כותר ומניין
 שהאבל אסור לכבס בגדיו ולרחוץ גופו ולסוך שנ התאבלי
 נא ולבשו בגדי אבל ואל תכובי שמן ורחיצי בכלל סיכו
 שהרחיצי קודמת לסיכה שנ ורחיצת וסכת וכשם
 שהאבל אסור בכיבוס בגדיו כך אסור לכבוס כלים לבניו
 חרשים וכנהינין אסור לסוך מקצת גופו ככ
 גופו ואם להעביר את הוהמא כותר וכן אפי
 בדחיצת מקצת גופו בחמים אבל בעזן רוחץ פניו יר
 ורגליו אבל לא כל גופו כניין לאבל שאסור בתשמי
 המטה שנ וינחם רוד את בת שבע אשתו ויבא אליה ויני
 עמה ככלל שהיה אסור מקורם וכן לא ישא האנ
 אשה ולא תגשא אשה אעפ שאין משמשין ממתן וכוח
 להתניחוד עם אשתו ואעפ שהוא אסור בתשמיש המטה
 מניין שהאבל אסור בעוילת הסנדל שהרי נאמר
 ליחוקא ונעלך תשים בגליך מכלל שכל העם אסורין
 היה בא בדרך נועל והולך וכשיכנס במדינה חיי
 מנעליו רמו לאבל שאסור בעשיית מלאכה זה שגא
 והפכתי חניסם לאבל מה חג אסור בעשיית מלאכה
 אבל אסור בעשיית מלאכה וכשם שהוא אסור בעיית
 מלאכה כך הוא אסור לישא וליתן בסחורה ולילך במדינה
 לכדינה בסחורה כל שלשה ימים הראשונים אם
 בעשיית מלאכה אפי היה עני הכתפרנס מן הצדקה כי
 ואילך אם היה עני עושה בצנעה בתוך ביתו והאשה
 בפלך בתוך ביתה שני אחים או שני שותפין יר
 בחנת אחת ואידע אבל לאחר כהן נתעלין את החטו
 שבעה אפילו רבדים שמתר לעשתן סחולו של כוע
 אסור לאבל לעשותן בידו בימי אבלו אבל אחרים עושו
 כיצד היו ותיו לחפך ובריו לגוף ופשתו לעל מן חמשר

מאמתי וזקפתי את המטות בערב שבת מן המנחה ולמעלה ואעפכ לא ישב עליה עד שתחשך ואעפ שלא נשתיר לו לא יום אחד חוזר וכופה אותה במוצאי שבת הרגלים וכן ראש השנה ויום הכיפורים אין דבר מרברי אבילו נוהג בהן וכל הקורב את מתו אפי שעה אחת קודם הרגל או קודם ראש השנה ויום הכיפורי בטלה ממנו טירת שבעה נמצא מונה לאחר ראש השנה ויום הכיפורים כג יום ולאחר הפסח ויום שהרי בטלה טירת שבעה ושבעת ימי החג הרי יר וכן אם קבר קודם עצרת מונה אחריו ויום אעפ שהוא יום אחד הרי היא רגל ועולה לו הימים קבר את מתו קודם חג הסוכות מונה אחר החג ימיים בלבר שהרי שמיני עצרת רגל בפני עצמו ונמצא יום טוב הראשון מפסיק שבעה ושבעת ימי החג ושמיני שלהג רגל אחר הרי כא יום הקובר את בתו שבעת ימים קודם רגל מן הרגלו או קודם ראש השנה ויום הכפורי בטלה ממנו טירת שלשים ומותר לספר ולכבס בערב יום טוב או בערב יום הכפורי שמקצת היום כולו ואינו מינה לאחריהם כלום ואם על אביו ועל אמו הוא מתאכל אפי מתו קודם הרגל בשלשים יום אינו מגלח עד שישלח פרע או עד שינערו בו חבריו ואין הרגלים כפסיקין דבר זה חל ששיו שלו בערב הרגל ואין צריך לומר המישי או שלישי אינו מגלח ולא בטלה ממנו אלא טירת שבעה בלבר ואינו מותר לרחוץ ולסוך ולעשות דבר עד שיכנס יום טוב ויום טוב מפסיק שאר השבעה ולאחר יום טוב משלים מיום הכיתה ואסור בהן בכל חמשה דברים חל שביעי שלו להיות בערב הרגל והרי הוא שבת בטלה ממנו טירת שלשים ומותר לגלח ביום המועד שהרי אגום היה ואי אפשר לו לגלח בשבת וכן מגלח אחר עצרת או אחר ראש השנה ויום הכיפורים שהרי בטלה טירת שלשים ויש לו לגלח בכל עת שירצה הקובר את מתו בתוך הרגל לא חלה עליו אבילות כלל ואינו נוהג אבילות ברגל לא לאחר הרגל כחיל למנית שבעה ונוהג בהן כל דברי אבילות ומנה ל מיום הקטרה ונוהג בשאר השלשים בכל טירות שלשים המקובות שעושין שני ימים טובים מונה השבעה כיום טוב שני האחרון אעפ שינו נוהג בו אבילות הואיל ומרבריהם הוא יעלה לו סן הכנין ומנה מאחריו ו ימים בלבר ומנ ל יום מיום הקבור כמו שאמרנו הקובר את מתו ביש שיני שהוא יום טוב האחרון או ביום טוב שיני שלעצרת נוהג בו אבילות הואיל ויום טוב שיני כרבריהם ואבילו יום ראשון שלתור ידחה עשה שדבריה כפני עשה שלתורה אבל אם קבר ביום טוב ראשו שלראש השנה אינו נוהג בו אבילות ששנהם כיום ארוך הן כטעם שביארנו בהלכות קדוש החודש

פרק אחד עשר

אעפ שאין אבילו במועד קורין על מתו במועד וחילין כתיפו ומכרין את האבלי לחם במועד כל או בחולו שלמיעד אבל ביום טוב אפי ביום טוב שיני אין קורעין ולא חולצין ולא מכרין אין קורעין במועד ולא חולצין לא הקרובים שחייבין באבל או הקורע והחולצין על החכם או על אדם כשר או מי שהיה עומד בטעת יציאת נשמה וכברין הכל על החכם במועד לתוך הרחבה כדרך שמכרין את האבלי שהכל אכלים עליו כשבכרין את האבלים אין מכרין לא על מטות זקופות ואין אומרין ברכת אבליים במועד אבל אין עומרין בשורה ומנחמין ופטרין ואין מניחין את המטה ברחוב שלא להרגיל את ההכפר שהגיע אסור בהספר ובתענית וכן אין סלקט עצמות אביו ואכו במועד שאבל הוא ואין צריך לומר שאר קרובים וכן אין מספידין את המת בחנוכה ובפורים ולא בראשי חרשים אבל נוהגין בהן כל דברי אבילות ומותר לספור לפני חנוכה ופורים ולא אחריהן הנשים במועד מענות אבל לא מספחות ובראשי חרשים ובתוכה ובפורים מענות ומספחות אבל אין מקוננות לא בזה ולא בזה נקבר המת לא מענות ולא

מספחות אי יהו עינו שכולן עונות כאחת קינה שאחת אומרת וכולן עונות אחריה שנ ולמרנה בנתיכם נהי ואטח רעותה קינה ברא בשאר העם שמתו אבל תלמיד חכם שמת סופרין אותו במועד ואין צריך לומר בחנוכה ובפורים וראשי חרשים אבל לא ביום טוב שני ואין סופרין אותו בימים לא אפניו נקבר אסירין בהפסח ויום שמועתו ככפניו הוא וסופרין אותו אעפ שהיא רחוקה לא תעורר אשה על מת שלה שלשי יום קודם לחג כדי שלא יבא החג והם דוים שאין המת משתכח מן הלב שלשים יום ברא במת ישן אבל אם מת בתוך שלשים יום סבוך לחג מעוררת שבעת ימי החתנות הרי הן כרגל ומי שמת לו מת בתוך ימי המשתה אפי אביו ואכו משלמים ימי השמחה ואחר כך נוהגו ימי אבילות ומנה השלשים מאחר ימי השמחה הכין כל צרכי הסעודה ואפה פתו וטבח טבחו כדי שיכנסו לטמחה ומת לו מת קודם שיכנסו לטמחה אם לא נתן כיום על גבו בשר טוכר הבישר והפת ונוהג י ימי אבילו ואחר כך נוהג שבעת ימי המשתה ואם נתן כיום על גבו בשר שהרי אי אפשר לכושרו מכנסין את המת לתוך החתן ואת הכלה לחופי המעל בעילת מצוה ופורש ונוהג י ימי המשתה ואחר כך נוהג י ימי אבילות וכל אותן הימים נוהג בדברים שבצנעה בשבת לפיכך הוא ישן בין האנשי ואשתו ישינה בין אנשי כדי שלא ישמש בטתו ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים יום היו במקום שאיפשר לכבוד הבשר אעפ שנתן עליו כיום מוכר ינוהג אבילות תחלה היו במקום שאי אפשר לכבוד הבשר אעפ שלא נתן עליו כיום נוהג י ימי המשתה תחלה ברא כשמת אביו שדרתן או אמה שלכלה שאם יפסדו סעודה זו אין להם בני שישלחו להם אבל אם מת אביה שלכלה או אכו שלחתן או שאר קרוביון נוהגין שבעת ימי האבל תחילה ואחר כך תכנס להיפה וינהגו שבעת ימי המשתה

פרק שנים עשר

ההספר כבוד המת הוא לפיכך מופין את הנורשים לתת שכר התרומנים והמקוננות וכיפרין אותו ואם צוה ירא תספרוהו אין סוכרין אותו אבל אם צוה שלא יקבר הן שופעין לו ישהקבורה מינה שנ כי קבור תקברו כל המתעצל בהספידו שלח אונו בארץ ימים וכל המתעצל בהספר אדם כשר ראוי ליקבר ביהויה וכל המתעצל על אדם כשר הרי שכו יפטר על כך אצל הקבה יין מניחין ספר תור על טתו שלחם ואין מישגן אותו במהרה למטה ואין מי ניאין כמתו לא דרך פתחים לא שישלשמו דרך נגות ובשאר הינם כותר לעשות יין פחתין ט זבעה מעכרות ושבעה בושבות לכת ואין עושין מעכר ומוטב בפחות בעשרה ואין עושי לא בקרובים ואין עושין לא ביום ראשון ובבית הקברות ובכרום שדרנו כיצר עושין במקום שנהגו כי כפרין שאר הקרובים יבני מספחות שאינן בני אהר ואכו לפנדים דברי קונות ייניצ בדי יאדר כך אוכר שבו יקדים שבו ואוכר לפניהם הכריס אחרים כשהן יושבין ואחר כך אוכר עכרו יקדים עיניו ואוכר כשהן עומדין כך שבעה פעמים כדרך שעושין מעכר ומוטב לאנשי בכרו שנהגו כך עושין לנשי ובכפרדי הנשים כאנשים בכל מקום אבל אין מניחין כסת האשה ברחוב לעולם שזה גנאי לאשה לא סבוך לכיתתה קבורת הכלהט עצמות אין אוכר עליהם קינים ינהי ולא ברכת אבליים ולא תנחומי אבליים אבל אוכר עליהן דברי שבת להקבה ודברי כבושים המפנה אינו שלבת מכוס למקום אם שדרו קויכת עיכדין עליו בשירה ואם עליו ברכת אבליים ותנחומי אבליים ומספידין אותו ייניצ שהעבירוהי לאחר יב חרש ואם אין שדרו קויכת אין מספידין אותו ואין עומדין עליו בשדה ואין אוכרין עליו ברכת אבליים ולא תנחומי אבליים ולא הן ברכת אבליים דברי שאמרו בבית האבל תנחומי אבליים שאמרו בשר

לומר אחד מתים אחרים ואינו מנחם אבלים ולא יצא דוד אחד אבד לא להוריע לעם שלא נהרג בריצונו אין אדם נכנס למלך לנחמו אלא עבריו ומי שנתן לו רשות להנכנס ואין לתן רשות לדבר לו דברי תנחומין אלא כפי מה שרשה אותם וכשמברין אותו כל העם מסובין על הארץ והוא מיסב על הודגש

פרק שמיני

אבל חייב לקרוע על מתו שנ ובגרום לא תפרומו ולא תמותו הא אחד חייב לפרס ואין קריעה אלא מעומר שנ ויקס המלך ויקרע את בגדיו ומהיכן קרוע מלפניו והקרוע מאחוריו או מן הצדדיו או מלמט לא יצא יד חובת קריעה אלא כהן גדול שהוא פורס מלמטה כמה שיעור הקרע טפח ואין צריך להבריל שפת הבגד ומותר לו לקרוע בכלי ויש לו לקרוע בפנים שלא בפני אדם לפיכך יש לו להכניס ידו בפנים וקרוע בצנעה ואינו חייב לקרוע אלא בגד העליון בלבד כל זימי אבילות הקרע לפנים ואם בא להחליף מחליף ואינו קרוע קרע אחר שכל קרע שאינו בשעת הימוס אינו קרע ברא בשאר המתים חוץ מאביו ואמו אבל על אביו ועל אמו קרוע עד שמגלה את לבו ומבריל שפת הבגד ואינו קרוע בכלי אלא בידו מכרזף בפני כל העם וקרוע כל הבגד שעליו ובגד הויעה הרבוק לבשרו אינו מעכב ואם החליף בגד אחר חייב לקרוע כל שבעה וכן על אביו ועל אמו חלץ כתיפו ומוציא ודועו מן החלוק עד שיתגלה כתיפו ודועו הולך כך לפני הכטה ואחר שקבר אביו ואמו אינו חייב לחלוצו קרועין לקטן ספני עגמת נפש וחולה שכת לו מת אין מקרעין לו ולא מודיעין לו שלא תטרף עליו דעתו ומשתקין את הנשים ספניו וקרוע אדם על חמיו ועל חמותו מפני כבוד אשתו וכן האשה קרועת על חמיה ועל חמותה ספני כבוד בעלה מי טאן לו חלוק לקרוע ונדמן לו חלוק בתוך שבע קרוע לאהר שבעה אינו קרוע ועל אביו ועל אמו אפי לאהר שבעה קרוע כל שלשים יום וכל היוצא בבגד קרוע לפני טתים כלומר שהוא קרע עתה עליהן הרי זה נזכר רעת הבריות וחלל בכבוד החיים והכתים האומר לרבו השראלי חלוקך ואבקר את אבני שהוא חולה והיך וכצאו שפת קרוע וכאחה וכחזיר לו את חלוקו ונותן לו דמי קרעו ואם לא היריעו שהוא מבקר לו חולה הרי זה לא יגע בו מי שהיה לו חולה בתוך ביתו ונתעלה וסבור שמת וקרע ואחר כך מת אם בתוך כדי רבויר אינו היור וקרוע ואם לאהר כדי רבויר כת חו וקרוע קרע אחר וכן מי שאסרו לו מת אביו וקרע ואהר כך נמצא שמת בנו אביו לו מת לו מת וכסבור שאביו וקרע ואהר כך נמצא בו אם תוך כדי רבויר נרע לו אמתית הדבר יצא ידו קריעה ואם לאהר כדי רבויר לא יצא וחייב לקרוע קרע אהר מי שמתו לו כתים הרבה כאחד קרוע קרע אחד לטולם היה בכללן אביו או אמו קרוע על כולן קרע אהר ועל אביו ועל אמו קרע אהר מי שמת לו מת וקרע עליו ואהר כך כת לו מת אהר אם בתוך שבעה קרוע קרע אהר ואם לאהר שבעה מוסיף על הקרע הראשון כל שהוא מת לו מת שלישי אהר שבעה שלשני מוסיף כל שהוא וכן מוסיף והולך עד סבורו הגיע לטבורו כרחיק שלש אצבעות וקרוע נתמלא מלפניו כחזירו לאחוריו נתמלא מלפניה הופכו למטה אמרו לו כת כת אביו וקרע ואיר שבעה מת בנו והוסיף מתאחה התחתון ולא העליון כמו שיתבאר אסרו לו מת בנו וקרע ואהר שבעה מת אביו ואינו מוסיף אלא קרוע קרע אהר שאין אביו ואמו בתוספת

פרק תשיעי

כל הקרעים שקרע אדם על שאר קרוביו שולל הקרע לאהר שבעה ומאחה לאהר שלישי על אביו ועל אמו שולל לאהר שלשים ואינו מאחה לעולם והאשה קרועת ושוללת

מיד אפי על אביו ועל אמה ספני הצניעות כדרך שקרוע אדם על אביו ועל אמו כך חייב לקרוע על רבו שלבדו תור ועל הנשיא ועל אב בר ועל רוב הצבו שנהרג ועל ברכת השם ועל ספר תורה שנשרף ועל ערי יהודה ועל ירושלים ועל המקדש כל אלו הקרעים קרוע עד שמגל את לבו ואינו מאחה לעול ואעפ שאין מתאחז מות לשוללן למללן וללקטן ולעשות כמין סולמות ולא אסרו לא באיחוי אכסנרדי בלבד וכל הקרוע מתוך השלל או המלל או הלוקש לא עשה כלום אבל קרוע מתוך האיחוי האלכסנרדי בלבד אפי הפך הכלי ונעשת שפתו למטה לא יאחה וכשם שהמוסר אסור לאחותו כך הלוקה לפיכ המוכ צריך להודו ללוקה שקרע זה אינו מתאחה ומניין שקרוע על רבו כדרך שקרוע על אביו שנ והוא מצעק אביו רכב ישראל ופרשיו ולא ראהו עוד ויחוק בבגדיו ויקרעם לשנים עשר קרעים מיכן שחייב להבריל השפה ומניין שקרועין על הנשיא ועל אב בר ועל שמועה שבאה שנהרג רוב צבור שנ ויחוק רור בבגדיו ויקרעם וגם האנשי אשר אתו ויכפרו ויבבו ויזעמו עד הערב על שאל זה נשיא ועל יהונתן בנו זה אב בר ועל עס ה ועל בית ישראל כי נפלו בחרב זו שמועה רעה ומניין שקרועין על ברכת השם שנ ויבא אליקם בן חלקיהו אשר על הבית ושבתא הסיפר ויורא בן אסף המוכיר אל חלקיהו קרועי בגדיו אהר השומע ואהר השומע ספי שומע חייבין לקרוע והעדים אין חייבי לקרוע כשיעורו בכר שכבר קרעו בשעה ששמעו ומניין שקרועין על ספר תורה שנשרף שנ ויהי כקרוח יהודי שלש דלתות וארבע וגו עד תם כל המגילה על האש אשר על האח ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם המלך וכל עבדיו מכלל שחייבין לקרוע ואין חייבין לקרוע אלא על ספר תור שנשרף ברזע כמעשה שהיה וחיי לקרוע שתי קרועות אחת על הגויל ואהר על הכתב שנאם אחרי שרוף המלך המגילה ואת הרבדים ומנין שקרועין על ערי יהודה ועל ירושלים ועל המקדש שחרבו שנ ויבאו אנשים כששם ומטילה ומשכרוזן שמונים איש מגלחיו זקן וקרועי בגדים כל מי שעמד עם המת בשעת יציאת נשבתו אעפ שאינו קרובו חייב לקרוע וכן אדם כשר שמת הכל חייבין לקרוע עליו אעפ שאינו חכם וקרועין טפח כשאר האבלים אבל חכם שמת הכל קרוביו והכל קרועין עליו עד שמגלין את לבם וחולצין כיסין ובית מדרשו שלאותו חכם בטל כל שבעה וכבר נהגו תלמידיו חכמים בכל מקום לקרוע זה על זה טפח אף על פי שהן שוין ואין אחד מהם כלמר את חברו כל הקרועים על החכם שמת כיון שהחזירו פניהן כאחורי הכטה שוללין ויראה לו שהקרוע על החכם מאחה לכחד שאפי רבו שמת אין מתאבל עליו אלא יום אחד בלבד או יום מיתה או יום שמועה וכן יראה לי שהקרע ועל הנשיא וכיוצא בו שולל למחר אעפ שאינו מאחה עליהם לעולם חכם שבאה שמועתו שמת אין קרועין עליו אלא בטענת הספירו וזהו כבודו ושולל בו כיום ומאחה למחר אב בר שמת הכל קרועים עליו וחולצין מטמאל וכל בתי מדרשות שבעירו בשלון ובני בית הכנסת נכנסין לבית הכנסת ומשנין את מקומו היושבין סדרו ישבו בצפון והיושבין בצפון ישבו בדרום נשיא שמת המל קרועין עליו וחולצין שתי הודים מיכן ומיכן וכל בתי מדרשו בטלי ובני בית הכנסת נכנסין בשבת לבית הכנסת וקוראין ולא יטילו בשוק אלא יושבין משפחות משפחות דוים כל היום

פרק עשירי

השבת קולה לכניי אבילות ואין אבילו בשבת אלא סדרו שכנגעה כגון עטיפת הראש ותשמי המטה ורחיצה בחמין אבל רבים שבגלו איט נהגו בהן אמלות אלא לובש מג עליו וזוקף את המטה ונותן שלום לכל אדם ואם יש לו בגד מחליף ולא לובש בגד קרוע בשבת אפי על אביו ועל אמו ואם אין לו להחליף מחזיר את הקרע לאחוריו

גם וברחוק ארבע אמות מותר
 המליך
 סמקום למקום לא יתנם בריסקיא ויניחם על גבי
 המדרו וירכב עליהן מפני שנותג בהן מנהג בויון ואם היה
 מתיירא מפני הגנבים ומפני הליסטים מותר אין
 מפנין את המת מקבר לקבר אפי' מבווי למטבר ואם היה
 בתוך שדהו מפנהו אפי' ממטבר לבווי אין קוברין מת
 על גבי מת ולא שני מתים כאחד שביוון הוא וקטן היוצא
 עם אמו נקבר עמה עפר הקבר אינו אסור בהנאה
 שאין קרקע עולם נאסרת אבל קבר הבניין אסור בהנאה
 הבונה קבר למת לא נאסר ער שיכנס בו המת
 אפי' הטיל בו נפל נאסר בהנאה נפש שנעשה לשם חי
 ורמה בו המת והוסי' בו רומם אחר לשם המת אעפ' שפנה
 המת הכל אסור בהנא ואם הכיר את התוסף חולץ אותו
 והשאר מותר נעשה לשם המת כיון שהטל בו המת
 נאסר אעפ' שפנהו הבונה קבר לאביו והלך וקברו
 בקבר אחר הרי זה לא יקבר בו מת אחר עולמית והקבר
 הזה אסור בהנאה מפני כבוד אביו המת אסור בהנאה
 כולו חוץ משערו שהוא מותר בהנאה מפני שאינו גופו וכן
 ארזו וכל תכריכו אסורין בהנאה אבל כלים הוסכנים
 לתכריך לא נאסרו בהנאה אפי' ארז בגד למת לא נאסר
 ער שיגיע במטה הנקברת עמו שאין ההוסנה אסרת
 כל הכלים שזורקין על המת על המטה הנקברת עכו
 אסורין בהנאה שלא יתחלפו בתרכיזין היו אביו
 ואמו מורקי כלים בחמתן על המת מצוה על אחרי להצילן
 ואם הגיעו למטה הנקברת עכו אין מצילין אותן
 מלמדין את האדם שלא יהא חבלן ולא יפסיד את הכלים
 וישליכם לחבלה מוטב לתתם לעניים ואל ישליכם לרמה
 ותוליעה וכל המרבה כלים על המת עובר בלא תשחית
 מלך שמת עוקרין סוס שהיה רוכב עליו ועגלה
 שהיתה מושכת בקרון שהיה יושב בו מנשר פרסותיה סן
 הארכובה ולמטה סקו שאין עושה אותה טריפה וכושבין
 ושיבה על קברו שבעה ימים שנ וכבוד עשו לו במותו זה
 שהושיבו לו ושיבה על קברו ונשיא שמת אין מבטלין
 ושיבתו יתר על שלשים יום מלך או נשיא שמת
 יש להן לשרוף מסתו וכל כלי תשמישו ואין בוה ררך
 האסורי ולא משום השחתה שנ בשלום תמות ובמטרפות
 אבותיך והראשונים ישרפו לך

הלכות מלכים ומלחמות

יש במללן שלש ועשרים מצות עשר מצות עשה ושלוש
 עשרה מצות לא תעשה וזהו פרטן א' למנות מלך
 מישראל ב' שלא ימנה מקהל גרים ג' שלא ירבה
 לו נשים ד' שלא ירבה לו סוסים ה' שלא ירבה
 לו כסף וזהב ו' להחרים שבעה עממים ז' שלא
 לחיות מהן כל נשמה ה' למחות זרעו שלעמלק
 ט' לזכור מה שעשה עמלק י' שלא לשכח מעשיו
 העינים ואריבתו בדרך יא' שלא לשכוח בארץ מצרים
 יב' לשלוח שלום ליושבי העיר כשצרים עליה ולדון בה
 כאשר ספורש בתורה ואם תשלים ואם לא תשלים
 יג' שלא לדרוש שלום מי'מון ומואב בלבו כשצרים
 עליהם יד' שלא להשחית אילני מאכל במצור
 טו' להתקין יד שיצאו בו בעלי החנה להפנות בו
 יו' להתקין יתר לחפור בו יז' למטיח סהן לרבר באוני
 אנשו היצב בשעת המלחמה יח' להיות מארט ובונה
 בנין ונוטע כרם שחיים בקנינים שנה תמיכה ומחזירין
 אותן מן המלחמה יש' שלא יעטר עליהם לכל רב
 ולא יצא אפי' לצרכי העיר ולצרכי הנדוד ורומה להם
 כ' שלא לערוץ ולחזור לאחור בשעת המלחמה כא' רון
 יפת תואר כב' שלא תמסר יפת תואר כג' שלא
 יכבשנה לעשרות אחד שנבעל ובאוד מצות או במרקי או

פרק ראשון

שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ למנות

להם מלך שנ שום תשים עליך מלך ולהכרית זרעו
 שלעמלק שנ תמחה את זכר עמלק ולבנות להם בית
 הבחירה שנ לשכנו תדרשו ובאת שמה מינוי מלך
 קודם למלחם עמלק שנ אותי שלח ה' למשחך למלך עתה
 לך והכית את עמלק והסרת זרע עמלק קודמת לבנין
 הבית שנ ויהי כי יושב המלך בביתו זה הניח לו סכני מכל
 אויביו ויאם המלך אל נתן הנבי אנוי יושב בבית ארזים
 ונו מאחר שהקמת מלך מצוה למה לא רצו
 הקבה כששאלו מלך משמואל לפי ששאלו בתרעומת ולא
 שאלו לקיים המצוה לא מפני שקצו בשמואל הנביא שנ כי
 לא אותך כאסו כי אותי מאסו ונו אין מעמידין מלך
 בתחילה לא על פי בר שלע זקנים ועל פי נביא כיהושע
 שמינהו משה רבינו ובית דינו וכשאל ורוד שמינס שכואל
 הרבתי ובית דינו אין מעמידין מלך מקהל גרים
 אפי' אחר כמה דורות עד שתהיה אמו מישראל שנ לא תוכל
 לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא ולא למלכות
 בלבד לא לכל שרדות שבישראל לא שר צבא לא שר חמשו
 או שר עשרה אפי' כמנה על אכת המים שחלק כמנה
 לשרות ואין צריך לומר דין או נשיא שלא יהא לא מישראל
 שנ מקרב אחיך תשים עליך מלך כל משיכות שאתה
 משים לא יהו לא מקרב אחיך אין מעמידין אשה
 במלכות שנ עליך מלך ולא בלכה וכן כל משמו שבישראל
 אין סמנים בהם לא איש ואין מעמידין מלך ולא טהן
 גדול לא קצב ולא ספר ולא בלן ולא בורסי לא מפני שהן
 פסולין לא הואיל ואומנותן נקלה העינים מלולין בהן לעולם
 ומשיעשה במלאכה מאו יום ארד נפסל כשמעמידין
 המלך מושחין אותו בשמן המשוה עג ויקח שמואל את פך
 השמן ויצק על ראשו וישקהו ומאחר שמושחין המלך
 הרי זה זוכה לו ולבניו ער עולם שהמלכו ירושה שנ למען
 יצריד ימים על ממלכתו הוא ומנו בקרב ישראל הגיח
 בן קטן משמרין לו המלוכ ער שיגדיל כמו שעשה יהוירע
 ליואש וכל הקודם בנחלה קודם לירושת הכלוכה והבן
 הגדול קודם לקטן ממנו ולא המלכות בלבד לא כל
 השררות וכל הביטויין שבישראל ירושה לבנו ולבן בני ער
 עולם והוא שהיה הבן ממלא מקום אבותיו בחכמ וביראה
 היה ממלא ביראה אעפ' שאינו ממלא בחכמה כעמידין
 אותו במקום אביו ומלכדין אותו וכל מי שאין בו יראת
 שמים אעפ' שהכפתו פרובה אין כפננין אותו לבנוני בן
 הבינונין שבישראל כיון שנמשח חרד וכה בנתר מלכות
 והרי המלכות לו ולבניו הזכרין ער עולם שנ כסאך יהיה
 נטן ער עולם ולא זכה אלא לכשרים עג אם יעברו בניך
 בריתי אינף שלא זכה לא לכשרים לא תסרת הכלוכה
 כודע הדר לעולם הקבה הבטיחו בכך שנ אם יעזבו בניו
 תודתי ובמשפטי לא ילכין ופקרתי בשבט פשיעם ובנגעם
 עונם וחסרי לא אפיר מעכו נביא שהעביר מלך
 משאר שבטי ישראל והיה אתי המלך הולך בדרך התורה
 והמצוה ונלחם מלחמות ה' הרי זה כלך וכל מצית המלכות
 נוהגת בו אעפ' שעקר המלט לרוד ויהיה מבנו בלך שהרי
 אהיה השלוני העמיד ירבעם ואם לו והיה אם שמוע תשמ
 את כל אשר אצוך ובניתי לך בית נאם כאשר בניתי לרוד
 ונמר ואמר לו אחיה ולבט אתן שבט אחר למען היות
 ניד לרוד עברי כל הימים לפני בירושלם מלכי בית דוד
 הם העומדים לעולם שנ כסאך יהיה נטן ער עולם אבל
 אם יעבד מלך משאר ישראל תפסק המלכות בביתו שהרי
 נאמר לירבעם אך לא כל הימים אין מושחין מלכי ישראל
 בשמן המשח לא בשמן אפרסמון ואי מסנין איתן ביה א
 לעולם לא מלך ירושלם מודע דוד ואין מושחין לא זרע די
 כשמושחין מלכי בית דוד אין מושחין איתן לא על המנין
 ואין מושחין מלך בן מלך לא אם כן היתה שם מחלוקת
 או מלחמה מושחין איתו כדי למלק המחלוקת לפיכ כשהו
 שלמה מפני ארתי ויואש מפני עתליה וכשהו יהואחז מפני
 יחזיקם אחיו

פרק שני

המלקט עצמות אביו ואמו הרי זה מתאבל עליהן
כל היום כולו ולערב אין מתאבל אפילו צרדין לו בסדינו
ואין אומדין עליהן קינות אין מספידין את הקטנים
ובן כמה שנים יהיה ראוי להספר בני עניים או בני זקנים
בני חמש ובני עשרים בני שש אחר זכרים ואחר נקבות
תינוק שמת כל שלשים יום יוצא בחיק ונקבר באשה
אחת ובשני אנשים אבל לא באיש אחר ובשתי נשים בפני
היחוד ואין עומדין עליו בשורה ואין אומדין עליו ברכת
אבלים ותנחומי אבלים בן שלשים יום גבורות יוצא
בגלסקמא קטנה הנישלת באגפיים ועומדין עליו בשורה
ואומדין עליו ברכת אבלים ותנחומי אבלים בן יב הרש
יוצא במטה כל היוצא במטה רבים מצהיבין עליו
וכל שאינו יוצא במטה אין רבים מצהיבין עליו וכל הניכר
לרבים רבים מתעסקין בו וכל שאינו ניכר לרבים אין
רבים הייבין להתעסק בו ומקום שנהגו נשים לצאת לפני
המטה יוצאות לפני המטה לאחר המטה יוצאות לאחר
המטה העברים והטפות אין מספידין אותן ואין
עומדין עליהן בשורה ואין אומדין עליהן ברכת אבלים
ותנחומי אבלים אלא אומדין לו כשם שאומדין לו על שורו
ועל חבורו הכקום יבלא חסרונך

פרק שלשה עשר

כיצד מנחמין את האבלי אחר שקוברין את המת מתקבצין
האבלים ועומדין בצד בית הקברות וכל המלוין את הכת
עומדין סביב להן שורה לפני שורה ואין שורה פחותה
בעשרה ואין אבלים מן המניין האבלים עומדין
לשמאל המנהמין וכל המנחמין באין אצל האבלי אחר אחר
ואחר להן תנחומו כן השמים ואחר כך הולך האבל לביתו
וכל יום ויום משבעתימי אבלות באין בני אדם לנחמו בין
שבאו פנים הרשות בין שלא באו האבל מיסב
בראש ואין המנחמין רשאים לישב אצל בני קרקע שנ
וישבו אתו לארץ ואינן רשאים לומר דבר ער שיפתח
האבל את פיו תחילה שנ ואי ריבר אליו דבר ומתיב אחרי
כן פתח איוב את פיהו ונגו ויען איפו וכיון שנענע בראשו
שוב אין המנחמין רשאים לישב אצלו שלא יטריחוהו יותר
מראי מת שאין לו אבלים להתנחם באין עשרה
בני ארבע כשרין וייטבין במקומו כל שבעה ימי האבילות
ושאר העם כמתקבצין עליהם ואם לא היו שם

עשרה רבועין בכל יום ויום מתקבצין עשרה משאר העם
וייטבין במנינו הכל חייבין לעבור בפני נשיא
חוף סאבל והולה ולכל העומד מפניו אומר לו שב הוין
מאבל וחולה שמשמע ישב כאבלו ישב בדולו

מכברין ומרכבצין בבית האבל וכדיחין קרעית ומוכות
והיתונות וצלוהות וכדליקין את הנרות אבל אין מביאין
שם לא את המונמר ולא את הבשמים אין מוליכין לבית
האבל הכאבל שמברין בו לא בכלי כסף ולא בכלי שעם
וכיוצא בהן לא בכלי נצרים של ערבה קלופה וכיוצא בהן
שלא לבייש את מי שאין לו ואין משקין בזכוכות לבנה לא
בצבעיה שלא לבייש את העניים שאין יינותיהן טובות
אין שתיין בבית האבל יתר על עשרה כוסות
לכל אחר ואדר שלשה קודם אכילה ושלשה בתוך אכילה
וארבעה לאחר אכילה ולא יוכיף שםא ישתמר אין אומרי
טכניד והגרה בבית האבל לא יושבין דוים וכן אין אומרי
בפני המת לא רבדים שלמת אבל לעסוק ברברו תורה
בכניו או בבית הקברות אסור אין בוכין על הכת
יתר כשלשה ימים ואין מספידין יתר משבעה ברא
בישאר הינם אבל תלמידו חכמים הכל לפי חכמתו ואין
בוכין עליהם יותר כשלשי יום שאין לנו גדול משה רבינו
וכתי ויתכו ימי בני אבל משה וכן אין מספידין יתר
על יב חדש אין לנו בחכמה גדול מרבינו הקדוש ויב חדש
בלבד נספר וכן חכם טבאה טמועתו לאחר יב חדש אין
סופדין אותו אל יתקשה אדם על מחו יתר מראי
שנאם אל תבנו לכת זאל תנורי לו כלומר יתר מראי שזה

מנהגו שלעולם והמצער עצמו על מנהגו שלעולם הרי זה
טפש אלא כיצד יעשה שלשה לבו שבעה לחספר שלשים
יום לתפורת ולשאר החמשה כל מי שאינו מתאבל
כמו שצוו חכמים הרי זה אסרי אלא יפחד ויראג ויפשפש
כמעשו ויחזור בתשובה ואחר מבני חבורה שמת תראג
כל החבורה כולה כל שלשה ימים הראשונים יראה
את עצמו כאו הרב מונחת לו על צוארו ומשלוש ועד שבעה
מונחת בקרן ויית מיכן ואילך עוברת כנגד בשוק כל זה
להבין עצמו ויחזור ויעוד משנתו והרי הוא אומר הכיתי
אותם ולא חלו מכלל שצריך לחקיק ולחול

פרק ארבעה עשר

מצות עשה שלדבריה לבקר חולים ולנחם אבלים ולהוציא
הכת ולהגבים הכלה וללוות האורחים ולהתעסק בכל צרכי
הקבור לשאת על הכתף ולילך לפניו ולספור ולחפור ולקבו
וכן לשמח הכלה והחתן ולסערם בכל צרכיהם ואילו
הן גמלות חסדים שבטופו שאין להן שיעור אעפ שכל
מצות או מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך כל
הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים עשה אתה
אתן לאחריך בתורה ובמצות

שכר הלוויה מרובה מן הכל והוא החק שחקקו אברהם
אבינו ודרך החסד שנהג בה מאכיל עובדי דרכים ומשקה
אותן ומלוה אותן ונרולה הכנסת ארחי מהקבלת פני שכינ
שנ וירא והנה שלשה אנשים וליוויים יותר מהכנסתן חכמי
אם כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים טפין ללוויה סודך
שטפין לצדקה ובר היו מתקנין שלחין ללוות ארס העובר
ממקום למקום ואם נתעצלו ברברו מעלה עליהן כאילו
שפכו דמים אפי הכלוה את חבירו ארבע אמות יש לו שר
הרבה וכמה שיעור לוויה שחייב ארס בה

הרב לתלמיד ער עבודה שלעיר והאיש לחבירו ער תחום
שבת והתלמיד לרב ער פרסה ואם היה רבוטובה ער
ג פרסאות בקור חולים מצוה על הכל אפי גדול מבקר
את הקטן ומבקרין הרבה פעמי ביום וכל המוסוף משבח
ובלבר שלא ישרח וכל המבקר את החולה כאילו נשל חלק
סתליו והקל מעליו וכל שאינו מבקר כאילו שופך דמים
אין מבקרין את החולה אלא מיום שלישי והלאה ואם קפץ
עליו החולי והכביר מבקרין אותו מיר ואין מבקרין לא

בשלוש שעות ראשונות ביום ולא בשלוש אחרונות מפני שחן
מתעסקין בצרכי החולה ואין מבקרין לא דולי מיעים ולא
חולי העין ולא מחושי הראש מפני שהבקור קשה להן
הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה
ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל ולא על
גבי מקום גבוה ולא למעל כסראשותיו אלא מתעטף ויושב
למטה כסראשותיו ומבקש עליו רחמים ויוצא יראה לו
ש:חמת אבלים קודם לבקור חולים שנחום אבלים גמילות
דסר עם החיים ועם המתים כי שהיה לפניו מת וכל
מניח את הכלה ומתעסק עם המת וכן הוא אומר לב חכמו
בבית אבל ונו מת ומלה שפגעו זה מה בדרך מעבירין
את המת מלפני הכלה וזה עומדי מלפני הכלך

מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת הכלה ברא
בשאין לו כל צרכו אבל יש לו כל צרם אין מבטלין והכל
שאין מתעסקין בתורה חייבין להתעסק עמו כת אחר
בעיר כל בני העיר אסורין בעשיית מלאכה ער שיקמחוהו
ואם יש לו מי שיתעסק בצרכיו מותרין תלמיד חכם
שמת אפי היו עמו עד ששים רבוא מבטלין תלמוד תורה
להוצאתו היו ששים רבוא אין מבטלין ואם היה סלמר
לאחרים אין לו שיעור לא מבטלין הכל להוצאתו
קוברין כיתי גוים ומנחמין אבליהם ומבקרין חוליהם
מפני דרכי שלום בתי הקברות אסורין בהנאה כיצד
אין אכלין בהן ואין שותין בהן ואין עושין בהן מלאכה
ולא קודין בהן ולא שונן בהן כלל שלרבר אין נישאתין
בהן ולא נהגין בהן קלות ראש לא ילך ארס בתוך
ארבע אמות שלקבר ותפלין בידו וספר תורה מוצעו ולא

משיח נוטל מכל הארצות שבושין ישראל
גב ורכב זה חק לו ולבניו עד עולם
יך ממנו למלך וכל הממלכות שבוש הרז
גים למלך ושאר הכזה שבזוין בזוין ונותנין
אל מחצה בראש ומחצית הכזה חולקי אותה
עצמה ביחד עם העם היושבין על הכלים במחנה
ועל חורבן בשה שנ כי כחלק היורד במלחמה וכחלק
הי יב על הגלים יחרו יחלוקו כל הארץ שבוש
הרי היא שלו נתן לעבריו ולאנשי המלחמה כפי מה שירא
ומניח לעצמו כפי מה שירצה ובכל או הרברים ריניו רין
ובכל יהיו מעשיו לשם שמי ותהיה מנמתו ומחשבתו להרי
דת האמת ולמלאות העולם צדק ולשבור זרוע הרשעים
ולהלחם מלחמות ה שאין ממליכין מלך תחילה לא לעשות
משפט ומלחמות שנאמר ושפטנו מלכינו ויצא לפנינו
ונלחם את מלחמותינו

פרק חמישי

אין המלך נלחם תחילה לא מלחמת מצוה ואי זו היא
מלחמת מצוה זו מלחמת שבעה עממים ומלחמת עמלק
ועורת ישראל מיד צר שבא עליהם ואח כך נלחם במלחמת
הרשות והיא המלחמה שנלחם עם שאר העם כרי להרחיב
גבול ישראל ולהרחיב בגדולתו ושמעו מלחמת
מצוה אינו צריך ליטול בה רשות בר לא יוצא מעצמו בכל
עת וכופה העם לצאת אבל מלחמת הרשות אינו כופה
העם בה לא על פי בר שלעא ופודק לעשות לו דרך ואין
מסחין בידו ודרך המלך אין לה שיעור לא כפי מה שהוא
צריך אינו מעקם הרדכים מפני כרבו שלה או מפני שדה
שלוה לא הולך בשה ועושה מלחמתו מצות עשה להחרים
שבעה עממין שנאמר החרם תחרים וכל שבא לידו אחר
מהן ולא הרגו עובר בלא תעשה שנאם לא תחיה כל נשמה
וכבר אמר זכרם וכן מצות עשה לאבר וזכר עמלק
שנאמר תמחה את זכר עמלק ומצות עשה לזכר תביר
מעשיו הרעים ואריבתו כרי לעורר איבתו שנאם זכר את
אשר עשה לך עמלק כפי השמועה למרוז זכר בפה לא
תשכח בלב שאסור לשכח איבתו ושנאתו כל
הארץ שבושין ישראל במלך על פי בר הרי זה כבוש רבים
והרי היא הארץ ישראל שבוש יהושע לכל דבר והוא שבושו
אחר כבוש כל ארץ ישראל האמורה בתורה ומותר לזכות
בכל העולם חוץ מארץ מצרים כן היס הגדול ועד השערב
ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה כנגד ארץ כוש
וכנגד המדבר הכל אסור להתישב בה בשלושה
מקומות הזהירה תורה שלא לשוב למצרים שנ לא תסופון
לשוב בדרך הזה עוד לא תסוף עוד לראותם לא תסופו
לראותם עוד עד עולם ואלכסנדרריאה בכלל האיסור
מותר לחזור לארץ מצרים לסחורה ולפרקמטיא
ולכבוש ארצות אחרות ואין אסור לא להשתקע עם ואין
לוקין על לא זה שבעת המלטה מות הוא ואם יחשב ליטוב
ולהשתקע עם אין בו מעשה ויאה לי שאם כבש ארץ
מצרים מלך ישראל על פי בר שהיא מותרת ולא הזהירה
לא לשוב לה יהודים או לשכון בה והיא ביר גוים כפני
שמעשיו מקלקלין יותר מכל הארצות שנאם כמעשה ארץ
מצרים אסור לצאת מארץ ישראל לחינה לארץ לעולם לא
ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן הגוי ויחזור לארץ
וכן יוצא הוא לסחורה אבל לשכון בחינה לארץ אסור
לא אם כן חוק שם הרעב עד יגעש שוה דינר חיטין בשני
דינרין ברא כשהיו המעות מצויות והפירות ביקר אבל
אם היו הפירות בזול ולא ימצא מעות ולא המה ישתכר
ואברה פרוטה מן הכיס יצא לכל מקום שימצא בו ריח
ואעפ שמותר לצאת אינה מרת חסירות שהרי מחלוק ובליו
שני גדולי החרד היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כליו
למקום גדולי החכמים היו מנשקין על יתחומי
ארץ ישראל ומנשקין אבניה ומתגלגלין על עפרה זכ הוא
אומר כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה ירונו אמרו

הכמים כל השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולין שנאמר וכל
יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון אפי הלך
בה ד אמות וזכה לחיי העולם הבא וכן הקבור בה נתפטר
לו ובא לו המקום שהוא בו מוכח נפדה שנאם וכפר ארבתו
עמו ובפורענות הוא אומר על ארסה שמאה ימות
יאינו רומה קולשתו מחיים לקולשתו אחר כותו ואעפכ
גדולי החכמים היו מוליכין ביתיהם לשם צא ולמוד מיעקב
אבינו ויוסף הצדיק לעולם יהוד ארם בארץ ישראל
אפי בעיר שרובה גוים ואל ידור בחינה לארץ ואפי בעיר
שרובה ישראל שכל היוצא לחינה לארץ כאילו עובר עו שנ
כי גרשוני היום בהסתמח בהחלת ה לאמר לך עבוד אהים
אחרים ובפורענות הוא אומר ואל ארסת ישראל לא יבאו
כשם שאסור לצאת מהארץ לחינה לארץ כך אסור
לצאת מבבל לשאר ארצות שנאמר בגל יבאו ושכה יהיו

פרק ששי

אין עושין מלחמה עם ארם בעולם עד שקוראין לו שלום
אחר מלחמת הרשות ואחר מלחמת מצוה שנאמר כי
תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום אם
השלימו וקבלו שבע מצות שנצטוו בני נח עליה אין הורגין
מהן נשמה והרי הן מס שנאם יהיו לך למס ועבדיך
קבלו עליהן המס ולא קבלו העברות או שקבלו העברות
ולא קבלו המס אין שוכעין להם עד שיקבלו שניהם
והעברות שיקבלו הוא שיתנו נכוסים ושפלים למטה ולא
ירמו ראש בישראל לא יהיו כבושים תחת ידם ולא יתכנו
על ישראל לשום דבר שבבעולם והמס שיקבלו שיהו
מוכנין לעבודת המלך בגופם וממונם כגון בנין ההומות
וחוק המצור ובנין ארמון המלך וכיוצא בו שנוה דבר
המס אשר העלה המלך שלכה לבנות את בית ה ואת ביתו
ואת המילוא ואת חובת ירושלם ואת כל ערי המסכנות
אשר היו לשלכה כל העם הנותר מן האבור ויעלם
שלימה למס עובר עד היוב הזה ומבני ישראל לא נתן יצאת
עבר כי הם אנשי המלחמה ועבדו ושירו וילישו ושירי
ויכבו ופרשו ויש למלך להתנות ימחן יתקח חצי
מכונם אי הךקעות ויניח כל המטלטלין או המטלטלין
ויניח הךקעות כפי מה שיתנה ואסור לשקר בכרית
ולכזב להם אחר שהשלימו וקבלו שבע מצות ואם
לא השלימו או שהשלימו ולא קבלו שבע מצות עושין עמה
מלחמה והורגין כל הזכרים הגדולים ובזוין כל כפי המס
ואין הורגין אשה ולא קטן שנ והנשי והטף זה טף זה יפדו
ברא במלחמת הרשות יהוא גם שאר המלכות הכל
שג עה עממין ועמלק שלא השלימו אין בנייה מהן נשמה כי
תעשה לכל וגורק מערי העמים לא תחיה כל נשמה וכן
הוא אסור בעמלק תמדה את זכר עמלה ומניין
שאינו מדב לא כאילו ילא היאליכו שנאמר לא רימת יערי
אשר השלימה את ישראל בלתי הדוי יושבי גבעון את הכל
לקחו במלחמה כי כאת ה היתה לחוק את לבם לקראת
המלחמה את ישראל למען החריכם ככלל ששלחו להם
לשלום ולא קבלו שלשה כתבים שלח יהושע עד
שלא נכנס לארץ הראשון שלח להן מי שרוצה לברוח
יברח וחור ושלה מי שרוצה להעלים ישלום וחור
ושלה מי שרוצה לעשות מלחמה יעשה אם כן כפני
מה העריכו יושבי גבעון לפי ששלח להן בכלל ולא קבלו
ולא ידעו משפט ישראל ורבו שאין פותחין להם לשלום
ולכה קשה הדבר לנשיאים וראי להחיות לפי חר
לולי השבעה מפני שכרתו להם ברית והרי היא אסור דא
תכרות להם ברית לא היה דינם שיהיו למס עבדים
והואי ובטעות נשבעו להן ברין היה שיהרגו על שהם עם
לולי חילול השם עמין ומואב אין שולדין להם
לשלום שנאמר לא תרדוש שלום עם וטובתם כל ימך
אמרו חכמים לפי שנאמר וקראת אליה לשלום ימל עמון
ומואב כן תל לא תרדו שלום עם ונתם לפי שנאמר ענד
ישב בקרבך בשוב לו לא תונגו ימל עמון ומואב כן תל

כבוד גדול נהגין במלך ומשמק לו אימה ויראה בלב כל
אדם שנ שום תשים שתהא אימתו עליך אין רוכבין על
סוס ואין יושבין על כסא ואין משתמשין בשרבישו ולא
בכתרו ולא באחד מכל כלי תשמישו וכשהוא מת סלן
נשרפין לפניו וכן לא ישתמש בעבדיו ושפחותיו ושמשיו
לא מלך אחר לפיכך אבישג היתה מותרת לשלמה
ואסורה לארניה אבל אשתו שלמלך אינה נבעלת לאחד
לעולם אפי' המלך אינו נושא אלמנתו או נרושתו שלמלך
אחר ואסור לראותו כשהוא ערום ולא כשהוא מסתפר
ולא כשהוא בבית הכדחץ ולא כשהוא מסתפר ואינו חולץ
שג וירקה בפניו זה ביון ואפי' רצה אין שומעין לו שהמלך
שמחל על כבודו אין כבודו מחול והואיל ואינו חולץ אינו
ביכס וכן כיון שאי אפי' לים את אשתו כך אין חולצין
לה לא תשב לעולם בויקתה מת לו מת אינו יוצא
מפתח פלטרין שלו וכשמברין אותו כל העם מסובין על
הארץ והוא מיסב על הרגל ואם נכנס לעורה והיה מורע
דוד ישב שאין ישיבה בעורה אלא לכלכי בית דוד בלבד
שג ויבא המלך דוד וישב לפני ה' המלך מסתפר בכל
יום ומתקן עצמו ומתנאה במלכושם נאים ומפוארים שג
מלך ביופיו תהינה עיניו ויושב על כסא מלכות בפלטרין
שלו ומשים כתר בראשו וכל העם באין אליו בעת שירצת
ועוסרין לפניו ומשתהוים ארצה אפי' נביא עומד לפני
המלך משתחוה ארצה שנאמר הנה נתן הנביא ויבא לפני
המלך וישתחו למלך אבל סגן גדול אינו בא לפני המלך
אא אם רצה ואינו עומד לפניו אא המלך עומד לפני כהן
גדול שנ ולפני אעזר הכה יעמד אעפ"כ מצוה על סגן גדול
לכבד את המלך ולהשיבו ולעבד מפניו כשיבוא לו ולא
יעמד הבלך לפניו אא כשישאל לו במשפט האורים
וכן מצוה על המלך לכבד לומר התורה וכשנכנס לפניו
סנהדרין וחכמי ישראל יעמד לפניו ויושיבם בצדו וכן
היה אסא מלך יהודה עשה אפי' לתלמיד חכם היה עומד
מכסא ומנשקו וקרא לו רבי ומרי ברא בזמן שיהיה
המלך בביתו לברו היא ועבדיו יעשה זה בצנעה אבל
בפרהסיא בפני העם לא יעשה ולא יעמד בפני אדם ולא
ירבד רמת ולא יקרא לאדם אלא בשמו כדי שיהא יראתו
בלב הכל כדרך שהלק לו הכתוב הכבוד הגדול וחייב
הכל בנטוח כך צוה להיות לבו בקרבו טפל והלל שאמר
ולבי חלל בקרבי ולא ינהג גבות לב בישראל יתר כדאי
שג לבלתי חס לבבו כאחיו ויהיה חונן וכרחם לקטנם
וגדולם ויצא ויבא בחפציהם ובטובתם ויהם על כבוד קטן
שבקטניהם וכשכרב אל כל הקהל בלשון רבים ידבר רמת
שג ישמעוני אחי ועמי ואם הם היום תהיה עבד לעם הזה
וגו לעולם יתנהג בענוה יתירה אין לנו גדול כמשה
רבינו והוא אדם ונחט מה לא עלינו תלוותיכם ויסבול
טרדם ומשאם ותלונתם וקצפם כאשר ישא האומן את
היונק רועה קראו הכתו לדעות ביעקב עבדו ודרכו
של רועה כפורש במקבה סדעה עדרו ירעה טרועו יקבן
טלאים ובחיקו ישא גומר

פרק שלישי

בעת שישב המלך על כסא מלכותו כתב לו ספר תורה
לעצמו יתר על הספר שהניחו לו אבותיו וכניהו מספר
העורה על פי בר שלעא אס לא הניחו לו אבותיו או
שנאמר כתב שני ספרי תור אחד כניהו בבית גזיו שרא
מצוה בו ככל אהר משרא והשני לא יזו בלפניו אא
בעת שיכנס לבית הכסא או לבית הכרדח או לכקום שאין
ראוי לקריאה יוצא למלחכה והוא עכו נמס והוא עכו
יושב בדין והוא עמו מיסב והוא כנגדו שג וחית עמו וקרא
בו כל ימי חייו לא ירבה לו נשים כפי השמועה
למדי שחא לוקח ער יח נשים בין הנשים ופילגשים
הכל יח ואם חסיה אחת ובעלה לוקח ויש לו לרש ולשא
אחרת תחת זו שנירש ולא ירבה לו סיסים אא כדי
מרכבו אפי' סוס אחד פני להנות דין לפניו כדרך שעושין

ספר המלכים אסור ואם חסיה לוקח ולא ירבה
חוב להניח בגזיו ולהתנאות בו או להתנאות בו א
שותן לחיולותיו ולעבדיו ולשמשיו וכל כסא
שורבה לאתר בית ה' ולהיות שם מוכן לצרפי הצבו
ולמלחמות דדי זה מצוה להרבותו ואין אסור לא להרבו
לעצמו בבית גזיו שג ולא ירבה לו ואם הרבה לוקח
המלך אסור לשתות רדך שכרות שג אל למלכים שתו יין
לא יתה עוסק בתור ובצרמי ישראל ביום ובלילה שג והיתה
עמו וקרא בו כל ימי חייו וכן לא יהיה ששוק בגשים
אפי' לא היתה לו לא אח לא יהיה מצוי אצלה תמיד כשאר
השפשים שג אל תתן לגשים חילך על הסרת לבו הקפידה
תורה שג ולא יסוד לבבו שלבו הוא לב כל קהל ישראל לפיכ
דבקו הכתוב בתורה יתר משאר העם שג כל ימי חייו כמד
ביארנו שכלכי בית דוד דנין ודנין אותן ומעידין עליהן
אבל מלכי ישראל גזרו חכמים שלא ידון ולא דנין אותו
ולא מעיד ולא מעידין עליו מפני שלכן גס כהן ויבא מן
הרם תקלה והפסד על הדת כל המורד במלך
ישראל ישלמך רשות להרגו אפי' גזר על אחר משאר העם
שילך למקום פלו ולא הלך או שלא יצא מביתו ויצא חייב
מית ואם רצה להרגו יהרג שג כל איש אשר ימרה את פיך
וכן כל המכוה את המלך או המורדו ישלמך רשות
להרגו כשמעו בן גרא ואין למלך רשות להרגו אלא במינה
בלבד ויש לו לאסור ולהכות בטושי לכבודו אבל לא יפקיד
ממון ואם הפקיד הדי זה גול המכסל גזירת המלך
בשביל שנתעסק במצות אפי' במצוה קלה הדי זה פסור
דברי הרב ודברי העבר דברי הרב קודמין ואין צריך לום
אם גזר המלך לבטל מצוה שאין שומעין לו כל ההורגו
נפשות שלא בדאי סדורה או בלא התראה אפי' בער אחר
א שונא שהת בשגנה יש למלך רשות להרגו ולתקן העול
כפי מה שהשע צריכה והרג רבים ביו אדו ותולה ומנוהן
תלוין ימים רבים להטיל אמה ולשבר יד רשעי העולם

פרק רביעי

רשות יש
למלך ליתן מס על העם לצרכיו או לצורך המלחמו וקוצב
לו מס ואסור להכריח מן המס שיש לו לגזור שכל מי
שיגוב המס ילקח ממנו או יהר שג ואת תהיו לו לעבדו
ולהלן היא אם יהיו לך למס ועבדו מיכן שנותן מס וקוצב
מסם ודינו בכל אהרבים וביצא בהן דין של האסור
בפרשת מלך מלך ווסה בו ושולח בכל גבול ישראל
ולוקח מן העם הנבדלים ואגש חיל ועושה מהן חיל
למרכבתו ובפרשיו ומעמיד מהן עומדו לפניו ומעמיד מהן
אגשים לדון לפניו שנאם ושם לו במרכבתו ובפרשיו ורצו
לפני מרכבתו ולוקח מן היפים שבהן להיות שמשים
ועומדים לפניו שגא ואת בחוריכם הטובים ואת חמוריהם
יקח ועשה למלאכתו
וכן לוקח מן בעלי האומניות כל מה שחא צריך ועושין לו
מלאכתו ונותן שמדן ולוקח כל הבהמות והעבדו והשפחו
למלאכתו ונותן טכרן או דמיהן שג ולחרוש חרישו ולקצור
קצירו ולעשות כל מלחמתו ומלי רכבו ואת עבדיכם ואת
שפרותיכם ואת בחוריכם הטובים ואת חמוריהם יקח ועשה
למלאכתו וכן לוקח מכל גבול ישראל נשים ופילגשים
נשים בסטרה וקדושים ופילגשו בלא כתובה ובלא קידושין
אא בייחוד בלבד קונה אותה ומותרת לו אבל ההרוש
אסור בפילגש אא באמה העבדיה בלבד אחר ייעוד וי לו
לעשות הפילגשים שלוקח לארכונו טבחות ואופות ורק זה
שג ואת בנותיכם יקח לרקחות ולטבחות ולאופות
וכן טפה את הראיון להיות שרים וממנה אותם שרי אפים
ושרי חמשים שג ולשים לו שרי אלפים ושרי חמשים
ולוקח המדות והותים והכרמים לעבדיו כשילט למלחמה
ויפסשו על סקסות אילו אם אין לתם מת יאכלו אא משם
ונותן רכיהן שגא ואת שדותיכם ואת כרמיכם חותים חטובי
יקח ונתן לעבדיו ויש לו מעשר מן הדעים ומן האילנות
ומן הבהמה שג הדעים וסרסיים יעשור צאנכם יעשור

לא לא יצא עד שי
בלילה מפי השמועה
וכל נגע מה ראית נ
וכן אין מקבלין עדות
סמוכות אם התחילו ב
הנחלות כרינין שנאם בת
נחלות בלילה שני שנכב
בפניה כותבים ואין עושים רין ואם היו
רצו עושין רין ברא בידו אבל בלי
עושין רין כל בית דין של ישראל שזוה הגון שביני
עמהם לפיכך צריכו הדיינים לישב באימה ויראה ונשיפה
וכובר ראשו ואסור להקל ראש או לשחק או לחפר בשוחו
בשילה כבית דין אלא ברברי תורה והכמה
כל סנהדרין או מלך או ראש גולה שהעמידו להן לישראל
דיין שאינו הגון ואינו חכם בחכמת התורה וראוי להיות
דיין אעפ שהיא כולו מחסרו ויש בו טובות אחרות הרי זה
שהעמידו יובר בלא תעשה שנ לא תכירו פנים במשפט
מפי השמועה למרו שזה מרבר כנגד הכמנה להושיב דייני
אמרו חכמים שמא תאמר איש פלו נאה או שיבט דיין
איש פלו ניכר או שיבט דיין איש פלו קרובי או שיבט דיין
איש פלו יודע בכל לשון או שיבט דיין נמצ בוכה את הדיין
ומחייב את הוכאי לא מפני שהוא רשע לא מפני שאינו
יודע לכך נאמר לא תכירו פנים במשפט ועור אמרו
כל המעמיד לישראל דיין שאינו הגון כאילו הקים מצבה שנ
לא תקים לך מצבה אשר שגא ה' אהיך ובמקום תלמידיו
חכמים כאילו נטע אשירה שנ לא תטע לך אשירה כל עץ
אצל מוכה ה' אהיך וכן אמרו חכמים לא תעשין אתי
אהי כסף אה הבא בשביל כסף וזהו זה הדיין שמינהו
מפני עשרו בלבד כל דיין שתן ממון כרי שיתמנה
אסור לעמוד מפניו וצו חכמים להקל אותו ולולול בו
ואמרו חכמים שהשלת שמתעטף בה תהי בעיני כסדרעת
שלחמור כך היה דרך בחכמים הראשונים בורחין
בלהתמנו ורוחקין עצמן הרבה שלא ישבו ברין עד שירעו
שיין יש ראוי כמות וטאס ימנעו מן הרין תקלקל השורה
אעפכ לא היו נושכין לדין לא עד שמכבירין עליהם את
העם והוקנים ופוצרים בהן

פרק רביעי

אחד בר הגרול ואחר סנהדרין קטנה או בר של שלש צריך
שהיה אחד מהן סמוך מפי סמוך ומטה רבינו ס'ך יהושע
ביר שנאמר ויסמוך ידיו עליו ויצוהו וכן השבעים וקנים
משה רבינו סמכם ושרתה עליהן טינה ואותן הוקני סמכו
לאחרים ואחרים לאחרים ונמצאו הסכוכין איש כפי איש
עיר בית דינו של יהושע ועיר בית דינו של משה רבינו
ואחד הנסמך מפי הנשיא או מפי אחד מן הסוכין אפילו
לא היה אותו סמוך בסנהדרין מעולם וכיצר היא
הסוככה להורו לא שיטמכו ידוהן על ראש הוקן לא שקורו
לו רבו ואמר לו הרי את סמוך ויש לך רשות לרון אפילו
דיני קנסות ואין סוכין סוכיה שהיא כינוי הוקנים לדייני
לא בשלשה והוא שהיה האחר מהן סמוך כפי אחרו כסו
שבארנו אין קרוי אהים לא בית דין שנסמכו בארץ
ישראל בלבד והם האנשים החכמים הראויין לרון שברק
אותן בית דין של ארץ ישראל ומנו אותם וסמכו אותן
בראשונה היה כל מי שנסמך סמוך לתלמידיו וחכמי חלק
כבוד להלל הוקן והתקינו שלא יהא אדם נסמך לא ברשו
הנשיא ושלא יהא הנשיא סוכך לא אם כן היה אב בר עכו
ושלא יהא אב בית דין סוכך לא אם כן היה הנשיא עמו
אבל שאר החבורה יש לכל אחד מהם לסמוך
ברשות הנשיא והוא שיהיו שנים עמו שאין סוכיה פחות
משלשה אין סוכין וקנים בחוצה לארץ ואעפ שאו
הסוממן נסמכו בארץ ישראל אפילו היו הסוכין בארץ
הנסמך חוצה לארץ אין סוכין ואין יריך לומר אם היו
הסוכין בחוצה לארץ והנסמך בארץ היו שניהם

וליתן
ישוה באיט
לה לרון אבל לא
אבל לא להתיר בכור
נרס בלבר או לראו
וכן יש לסוכין ליתן
רשו לרון או להורו ע
אתה עמנו במדינה
שהוא סוכא בעינה
אין סוכין אותו לדיני
הרברים וכן כל כיוצא בה
בארץ ישראל לא סוכך אחד מוש
שבעים כאחר או זה אחר זה ואחר כך
בית דין הגרול ויסמכו בתי דינין אחרים
הרברים שאם הסוכין כל החכמים
דיינים ולסמוך אותם הרי או סוכים
קנסות ויש להן לסמוך לאחרים אם כן
מצטערי על הסוכיה כרי שלא יבטלו ר
לפי שישראל ספורין ואי איפש שוסמכו
סמוך כפי סמוך אינו צריך דעת
לכל שהרי נסכו כפי בית דין
שנסמכו בארץ ישראל יצ
קנסו בחוצה לר
בארץ ובחוצה לא
שכבבל במקום כלך
בכל מקום ולרון עליהן כן
שכש כיהוד או ראשי גר
שנתנו לו בר שבארץ ישראל רשות לרון וש

בכל ארץ ישראל ובעיירות העומרות על הגבולו
רצו בעלי דיניו אבל בחוצ לאר אין רשות כועלת
את בעלי דיניו אעפ שיש לו לרון דיני קנסות ברו
אינו רן אלא למי שרוצה לרון אצלו אבל לכופו א
דינין ולרון לחם אין לו רשות עד שישול רשות כר
מי שאינו ראוי לרון כפני שאינו יודע
שאינו הגון שעבר ראש גלות ונתן לו רשות או ש
דין ונתנו לו רשות אין הרשות כועלת לו כלום ע
ראוי שהמקדיש בעל כוס למוכח אין הקדושה הלוה

פרק חמישי

אין מעמידו מלך לא על פי בר שלעא ואין עושין סנהדרין
קטנה לכל שכש ושכש ולכל עיר ועיר לא על פי רת רין
שלעא ואין רנין לא את השכש שהוציא לוי לא את נביא
השקר ולא את כהן גדול דיני נפשו לא בכר הגרול אבל
דיני סכונו בשלשה וכן אין עושה זקן ממרא ולא
עושין עיר הגדר שלא משקין את הסוטה אלא בבית דין
הגרול ואין מוסיפין על העיר ועל העורות ולא מוציין
למלחמת הרשות ולמדידת החלל לא על פי בית דין הגרו
שנ מל הדבר הגרול וביאו אליך אין רנים דיני נפשות
בפחות מכו שהן סנהדרין קטנה בין דיני נפשות אדם בין
דיני נפשות בחמה לפיכך אין רנין שר הנסקל ולא הבחמה
הנרבעת או חרובע לא בכר שלכ אפי ארי ורוב וברדלס
שהן בני תרבות יש לחן בעליהם שהמיתו זיתתן ככ אבל
נחש שהמית ארד חדת אותו המוציא שם רע אין
רנין אותו תחילה אלא בבית דין שלכ מפני שיש בדיני
ע דיני נפשות שמת יהיה ורבר אמת ותסקל המת לא

וטובתם ואעפ שאין שאלין בשלום אם השלימו מעצמם תחילה מקבלין אותן כשצריך על עיר לתפשה אין מקיפין אותה מארבע רוחותיה לא משלוש רוחותיה וכניחוק מקום לבדו ולכל מי שירצה להמלט על נפשו שנאמר ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה כפי השמועה למרו שבכך צוהו אין קוצצין אילני מאכל שהיו למדינה ואין מונעין מהן אמת המים כדי שייבשו שנאמר לא תשחית את עצה וכל הקוצץ לוקה ולא במצור בלבד לא בכל מקו כל הקוצץ אילן מאכל דרך השחתה לוקה אבל קוצצין אותו אם היה מניק אילנות אחרות או מפני שמזיק בשרה אחריו או מפני שרמיו יקרו לא אכרה תורה לא דרך השחתה כל אילן סרק מותר לקוץ אותו ואפי אינו צריך לו וכן אילן מאכל שהוקץ ואינו עושה לא דבר מועם שאינו ראוי לטרוח בו מותר לקוץ אותו וזו היא הדין עושה ולא יקוצנו רובע הקב ותים ורקל שהוא עושה קב תמרים לא יקוצצו ולא האילנות בלבד לא כל המשבר כלים וקודע בנדים והדס בניין וסותם מעיין ומאכר מאכלות דרך השחתה עובר בלא תשחית ואינו לוקה לא מכת כריות מדבריהם צדין על עיירות גוים בשבת ועושין עבהן בלילה בשבת שנאמר עד דדתה ואפי בשבת בין מלחמת מצוה בין מלחמת רשות כשהגזין חונקין בכל מקום ומי שנהנה במלחמה במקום שיפול שם יקבר קונה מקומו כמת מצוה ארבעה דברים פטרו במחנה אוכלין הדמאי ופטורין מרחיצת ידים בתחילה ומביאין עצים מכל מקום ואפי מצאן תלוין ויבישים אין מקפידין על כך במחנה וכן פטורין מלערב עירובי חצירות מחנה לא מטלטלין מאהל לאהל ומסוכה לסוכה והוא שיקיפו כל המחנה כהיצה גבוהה וטפהו כרי שתהו רשות יחיד כמו שנתבאר בהלכות שבת ואין מחיצה פרושה בעשרה וכשם שפטורין מכל אילן שהליכתו כד פטורין בחורטין ואסור להפנות בתוך המחנה או על פני השדה בכל מקום לא מצות עשה לתקן שם דרך מיוחדת להפנות בה שני ויד תהיה לך בחוץ למחנה וכן מצות עשה להיות יתר לכל אחד ואחד תלויה עם בלי מלחמתו ויצא באורה ודבר וידפור בה ויפנה יכסה שנאמר ויתר הדין לך על אונקד וכו' ובין יושבי עברת ארץ ובין שאין יבנה ארון כך הם עושים תכיר שנאמר והיה כהגך קדוש

פרק שביעי

אדר בלחכת מצוה ואדר בלחכת הדין כמנין נהן לרבר אל העם בשעת המלחמה וכושחין אותו בשבז הכשהה זהו הנקרא משוח בלחכה שני פינים ברבר כשהו מלחמה אל העם אהת בספר בעת שיוצאין קודם שיערבו המלחמה אדם לינם מי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגו' כשישמע דבריו וחזור מעורכי המלחמה ואחת בעורכי המלחמה אום אל תיראו ואל תחפזו בעת שעורכין המערכות והם קרבים להלחם משח מלחמה עובר במקום גבוה וכל הבריכות לפניו ואוברין להן בלשח הקודש שמע ישראל אים קרבים היום למלחמה על אויביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניכם מ' ה' אהיכם והולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם לחושיע אתכם עד כאן אום משוח מלחם וסתן אחד תחתיו משמיע אותו לכל העם בקול רם ואחר כך מבבר מלחמה בלחכה מי האיש אשר נטע כרם וגו' וכן האיש אשר ארש וגו' עד כאן משוח בלחכה ברבר והשומר משמיע לכל העם בקול רם ואחר כך סרס השומר טעמו ואומר מי האיש הירא ורך הלבב ושומר אחר משמיע לכל העם ואחר שחזרו כל החוזרין מעורכי המלחמה מתקין את המערכת ופוקדים שרי צבאו קראש העם ומעמידין מארור כל מערכה ומערכת שוננים חזקי ועוים וכשילין שלכריל בירוחם ודעותיהו ס' ובלחמה הרשות בידן לחתוך את שיק שתחילתה

גיסה ברא שמחזירין אנשים אל משוח במלחמת הרשות אבל במלחמת מצוה הכל יורד מחדרו ונלה בחופתה אחר הבונה ואחר חומת בית הבקר בית המצודות בית ה' וראוי לדין המהדר הבונה ואפי' חזקו במתנה או הדרש הרי זה חזקו אבל הבונה אכסדרה ומרפסת או בית שאין בו ד אמות או הגול בית הרי זה אינו חוזר ואחר הבונה ואחר הנוטע חמשה אילני מאכל ואפי' חמשה מיני מאכל אחר הנוטע ואח המסדרין ואחר המרטיב המרטיב ודרכו שהוא חייב בערלה אחר הלוקח ואחר הירוש ואחר שניתן לו במתנה אבל הנוטע ארבעה אילני מאכל או חמשה אילני סרק או שגול סרס אינו חוזר עליו וכן כרם שלשני שתפין אין חוזרין עליו אחר המארס את הבתולה ואחר המארס את האלמנה וכן אם נפלה לו יבמה אפילו חמשה אחים ומת אחר מהן טלח חוזרין קדש אשר מעכשו ולאחר יב חרש ושלם הזמן במלחמה חוזר ובא לו המחזיר את גרושתו והמארס אשה האסורה עליו כגון אלמנת לכהן גדול גרושה ותלויה לכהן הרוש ממורה ונתניה לישראל בת ישראל למכור ולנתין אינו חוזר כן או שחוזרין מערכי המלחמה כששמעין את דברי הכהן חוזרין ומספקין מים ומזון לאחיהם שבצבא ומתקנין את הדרכין ואי שאין יוצאין לערכי המלחמה כל ענין ואין מטרדיחין אותו לשום דבר בעולם הבונה בית וחנכו והנושא ארוסתו או שייבם ומי שחלל שרמו אין יוצאין עד תם שנה שנ נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמה את אשת אשר לקח מפי הקבלה למרו שיהיה גקי שנה בין לביה שקנה בין לאשה שנשא בין כרם שהתחיל לאכול פרוו כל השנה אין מספק מים ומזון ולא מתקן דרך ולא שומר בחומה ולא נתן לפסי העיר ולא יעמד עליו שום דבר בעולם שנ לא יצא בצבא ולא יעכר עליו לכל דבר ולעב בשני לאוין לא לערכי הצבא ולא לערכי הערוד בנו בית והשכירו לאחרים והקדו לו שפרו הרי זה כמי שהנכ נתן לו שפרו לאחר יב חרש הרי הוא כמי שלא חנכ עד עתה בנה בית ונתן בו חפציו ונעל עליהם אם היו צריך לבטל על שמירתן הרי זה כמי שחנכו והתחיל לישנו בו ואם אינן צרכין לישבו ולשמור הרי זה כמי שלא חנכ וכל הבונ בית או נוטע כרם בחוצה לארץ אינו חוזר עליה מי האיש הירא ורך הלבב כשמעו שאין בלבו כח לעשו בקשרי המלחמה ומאחר שיכנס בקשרי המלחמה ישען עי מקוה ישרא וכושיעו בעת צרה וידע שעל יחוד השם הוא עושה מלחמה וישים נפשו בכפו ולא יירא ולא יפחד ולא יחשוב לא באשתו ולא בבניו לא ימחה זכרונם מלבו ויפנה מכל דבר למלחמה וכל המתחיל לחשוב ולהרהר במלחמו ומבהיל עצמו עובר בלא תעשה שנ אל ירך לבבכם א תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם ולא עוד לא שנ דמי ישראל תלוין בצוארו ואם לא נצח ולא עשה מלחמה במל לבו ובכל נפשו הרי זה כמי ששפך דמי הכל שנ ול ימס את לבב אחיו מלבו והרי מפרש בקבלה אחר עוש מלאכת הרמיה וארור מונע דרכו מרם וכל הנלה במל לבו בלא פחד ותהיה מונתו לקדש את חסם מלב מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעו רעה ויבנה לו בו נכון בישראל ויזכה לו ולבניו עד עולם חוסה לחיי העול הבא שנכי עשה יעשה ה' לארצי בית נאמן כי מלחמות ארצי נלחם ירעה לא תמצא בך כימיר והיתה נפש ארו צורה בצרור החיים אתה להקל

פרק שמיני

חלוצי צבא כשיכנסו בגבול העם ויכבשו וישבו בו מותר להן לאכול נבלות ושריפות ובשר חיה וכו' וכן אם יתקב ולא מצא מה יאכל לא מאכלות או המשרדים וה שותה ויון נכר מפי השמועה למרו וכתיבם מלחמה מלמו ערפי חיים וכו' וכן

יוטו ואין אני קורא
אח בבית דין וכן
החוק כפרן ואינו יכול
לדבר הדין לענין
בהן בבית דין הסמוך לכל הרברי

ששי

אם טעה ברברים הגלויים
ועי כגון וזנין המפורשים במשנה או בתלמוד חוזר הדין
ומחזירין הרבו כשהיה ורנין בו כהלכה ואם אי אפשר
להחזיר כגון שהלך זה שנטל המטון שלא סדין למדינת הים
או שהיה אים או שטמא דבר הטהור או שהורה בכשרה
שהיא שריפה והאכילה לכלבים וכיוצא בזה הדין זה פטור
מלשלט אעפ שגם להזיק לא נתכוון להזיק טעה
בשקול הדעת כגון דבר שהוא מחלוקת תנאים או אמוראי
ולא נפסקה הלכה כאחד מהן בפי ועשה כאחד מהן ולא
ידע שכבר פשט המעשה בכל העולם כדברי האחד אם
היה זה דיין מומחה ונטל רשות מראש גלות או שלא היה
נוטל רשות אבל קבלו אותו בעלי דינים עליהן הואיל והוא
מומחה חוזר הדין ואם אי אפשר להחזיר פטור מלשלם
אחד הנוטל רשות מראש גלות או הנוטל רשות מבית דין
של ישראל בארץ ישראל אבל לא בחוץ לארץ כמו שביארנו
היה הטועה מומחה בית דין ולא נטל רשות ולא
קבלו אותו בית דין עליהן או שלא היה מומחה אבל קבלו
אותו בעלי דינים עליהן לרון להן ברין וטעה בשקול הדעת
אם נשא ונתן ביד מה שעשה עשוי וישלם מביתו אם לא
נשא ונתן ביד יחזור הדין ואם אי אפשר להחזיר ישלם
מביתו אבל מי שאינו מומחה ולא קבלו אותו בעלי
דינים אעפ שנטל רשות הדין זה בכלל בעלי זרוע ואינו
בכלל הדיינים לפיכך אין דינו דין בין טעה בין לא טעה
וכל אדר מבעלי דינים אם רצה חוזר ודין בפני בית דין
ואם טעה ונשא ונתן ביד חייב לשלם מביתו וחוזר ולוקח
מבעל דין זה שנתן לו שלא כהלכה ואם אין לו להחזיר או
שטמא או שהאכיל דבר המות לכלבים ושלם כדין כל גורם
להזיק טעה מתכוין להזיק הוא דין שטעה וחייב
שבעה לפי שאינו חייב בה ועשת זה פשרה עם בעל דינו

כדי שלא ישבע ואדר כך ידע שאינו בין שבוע אעפ שקט
מירו על הפרשה אינה כלום שלא קבל עליו ליתן לו או
למחול לו לא כדי שיפטור מטבועה שחייבו בה הטועה וכל
קניין בטעות חוזר וכן כל כיוצא בזה שנים שנתעצמו
בדין אחד אדם נרון כאן ואדר אדם נעלה לבית דין הגדול
שטא יטעו אילו הדיינים ויוציאו ממון שלא כדין כופין אותו
ודן בעירו ואם אכר כתבו ותנו לי כאיזה טעם דנתנו
שטא טעיתם כותבים ונתנין לו ואחכ כווציאין מבנו ואם
הוצרך לשאור דבר מבר הגדול שבידו של כותבים ושולחו
ושואלין ורנין להם בעירם כפי מה שיבא בכתב בר הגדול
ברא בשאר הדיינים שזה טוע וזה טוען או כשאכר המנוה
נרון כאן והלזה אומר נלך לבית דין הגדול אבל אם היה
אם אכר המלוה נלך לבית דין הגדול כופין את הלזה ועל
עמו שאכר עבר לזה לאיש מלוה וכן אם טען זה שהזיק
או גולו ורצה הטוען לעלות כופין בית דין שבעירו את
הנטען לעלות עמו וכן כל כיוצא בזה ברא כשהיו
עם עדים או ראיה לנגול או לניוק או למלוה אבל טענה
דקני אין מחייבי את הנטען לצאת כלל לא נשבע במקומו
ונפטר וכן הדין בזמן הזה שאין שם בית דין גדול
אבל יש מקומות שיש בהן חכמים גדולים כומחין לרבים
ומקומות שיש בהן תלמידים שאינם כמותן אם אכר המלוה
נלך למקו פלני שאכר פלל לפלל ופלל הגדול ונרון לפניו כדי
זה שטפין את הלז והולך עמו וכן היו מעשי בכל יום

פרק שביעי

אדר מבעלי דינים שאמר איש פלו ידון לי ואמר בעל דינו
פלו ידון לי והדין או שני תריינים שבידו זה אחר וזה אחר

אם טעה ברברים הגלויים
ועי כגון וזנין המפורשים במשנה או בתלמוד חוזר הדין
ומחזירין הרבו כשהיה ורנין בו כהלכה ואם אי אפשר
להחזיר כגון שהלך זה שנטל המטון שלא סדין למדינת הים
או שהיה אים או שטמא דבר הטהור או שהורה בכשרה
שהיא שריפה והאכילה לכלבים וכיוצא בזה הדין זה פטור
מלשלט אעפ שגם להזיק לא נתכוון להזיק טעה
בשקול הדעת כגון דבר שהוא מחלוקת תנאים או אמוראי
ולא נפסקה הלכה כאחד מהן בפי ועשה כאחד מהן ולא
ידע שכבר פשט המעשה בכל העולם כדברי האחד אם
היה זה דיין מומחה ונטל רשות מראש גלות או שלא היה
נוטל רשות אבל קבלו אותו בעלי דינים עליהן הואיל והוא
מומחה חוזר הדין ואם אי אפשר להחזיר פטור מלשלם
אחד הנוטל רשות מראש גלות או הנוטל רשות מבית דין
של ישראל בארץ ישראל אבל לא בחוץ לארץ כמו שביארנו
היה הטועה מומחה בית דין ולא נטל רשות ולא
קבלו אותו בית דין עליהן או שלא היה מומחה אבל קבלו
אותו בעלי דינים עליהן לרון להן ברין וטעה בשקול הדעת
אם נשא ונתן ביד מה שעשה עשוי וישלם מביתו אם לא
נשא ונתן ביד יחזור הדין ואם אי אפשר להחזיר ישלם
מביתו אבל מי שאינו מומחה ולא קבלו אותו בעלי
דינים אעפ שנטל רשות הדין זה בכלל בעלי זרוע ואינו
בכלל הדיינים לפיכך אין דינו דין בין טעה בין לא טעה
וכל אדר מבעלי דינים אם רצה חוזר ודין בפני בית דין
ואם טעה ונשא ונתן ביד חייב לשלם מביתו וחוזר ולוקח
מבעל דין זה שנתן לו שלא כהלכה ואם אין לו להחזיר או
שטמא או שהאכיל דבר המות לכלבים ושלם כדין כל גורם
להזיק טעה מתכוין להזיק הוא דין שטעה וחייב
שבעה לפי שאינו חייב בה ועשת זה פשרה עם בעל דינו

בטן ורגל הואיל והיא מועדת להן מתחילתה הדין
מצינו ונזכרין אותו דיני חוצה לארץ בין שהזיקה
האדרת כגון שנתחככה בה או אכלה פירות שדרכה
לן וכיוצא בזה בין שהזיקה אוכלין וכלים שהיא חייבת
להן נזק שלם הכל גובין דיני חוצה לארץ אבל אם
תה תמה והועדה והזיקה כגון שנשכ או נפגה או רבצה
בעשה או נחה אין גובין הנזק הזה השלם דיני חוצה
דין שאין מועד בחוצה לארץ ואפי הועד בארץ ויצא
חוצה לארץ והזיק אין גובין נזקו מפני שאינו דבר מצינו
מפני מה אין מועד בחוצה לארץ לפי שצריך להעיד בו
בני בית דין ואין שם בית דין לא הסמוכין בארץ
לפיכך אם היו בית דין בחוצה לארץ כשם שהן דיני
המדינה בחוצה לארץ כך מעידו את הבהמה בפניהם בחוצה
לארץ ~~מפני~~ או גול גובין ממנו הקרן דיני חוצה
לארץ אבל אין גובין אותה ולא כל המשלם על פי עצמו
גובין ממנו דיני חוצה לארץ שהדי הפגם והבשת והכופר
משלם אדם על פי עצמו כגון שאמר פתיתי בתו של פלוני
והמית שהדי את פלו אין גובין אותו דיני חוצה לארץ
דיני גרמות אינן כקנסות וגובין אותן ודין מהן
בחוצה לארץ וכן דין המוסר ככון חבירו אעפ שלא
עשה מעשה גובין אותו דיני חוצה לארץ מנהג
הישיבות בחוצה לארץ אעפ שאין גובין שם קנס מדין
אותו עד שיפיים לבעל דינו או יעלה עמו לדין לארץ ישראל
וזכין שיתן לו שיעוד הראוי לו מתדיין נדוין בין שנתפיים
בעל דינו בין שלא נתפיים וכן אם תפש תניוק שיעוד
מה שראוי לו לישל ואין מתפייין אותו מדין יחיד
שהוא מומחה לרבים אעפ שהוא דין דיני ממונת יחיד
דין החזקה בפניו הוראת כבית דין ואפי היה סמוך אבל

עדות אם נמצאת
איתו כראשון
בדרישה וחקירה
פותחין לזכות כמו
מכריהן ורנין אותו
מצאו לו זכות אוסרין
הסנהדרין זוגות זוגות
שותין וין כל אותו היום
ואחר עם זוג שלו או עם
לבית די המוכה אמר אני הוא המוכה ומוכה אני
והמחייב אמר אני הוא המחייב ומחייב אני במקומי
חורתי בי ואני מוכה ואם טעו ברבר ולא ידעו מי הם
שחייבו או זכר מטעם אחר שאינן נחשבין אלא כאחד כמו
שביארנו הרי סופרי הדיונין מזכירין אתן שהדי כותבין
טעם שלכל אחר ואחר ומתחילין ברינו אם מצאו לו
זכות פטרוהו ואם הוצרכו להוסיף מוסיפין רבו המחייבי
ונתחייב מוציאין אותו להרגו ומקום שהורגין בו בית דין
היה חוץ לבית דין ורחוק מבית דין שנ הוציא את המקלל
אל מחוץ למחנה ויראה לי שיהיה רחוק כמו ששה
מלין כמו שהיה בין בית דינו של משה רבינו שהיה לפני
פתח אהל מוע ובין מחנה ישראל משנמדר דינו אין משהין
אותו לא יהרג בומו אפי היתה עוברת אין ממתנין לה
עד שתלך ומכין אותה כנגד בית ההריון עד שימות הולד
תחלה אבל אם ישבה על המשבר ממתנין לה עד שתלך
וכל אישה שתיהרג מותר להנות בשערה מי שיצא
ליהרג והיה זכו או אין הורגין אותו עד שמוין עליו כרם
חזאתו ואשזו ואם נמדר דינו ועדיין לא נשחט הובח אין
ממתנין לו עד שיקריבו עליו קרבנו שאין בענין את
דינו

פרק שלשה עשר

מי שנגמ דינו למיתה מוציאין אותו מבר ואחר עומר על
פתח בר והסודרין בידו והסוס רחוק ממנו והכרוז יוצא
לפניו פלו יוצא ליהרג במיתה פלני על שעבר עבירה פלני
במקום פלו בזמן פלו ופלו ופלו עריו מי שידע לו זכות
יבוא וילמד עליו אמר אחר יש לי ללמד עליו זכות
זה מניף בסודרין וזה הרוכב על הסוס רין ומחוי את הנרון
לבר אם נמצא לו זכות פוסרין אותו ואם לאו יחזור ויצא
להריגה אמר הוא בעצמו יש לי ללמד על עצמי זכות
אף על פי שאין ממש ברבריו מחזירין אותו פעם ראשונה
ושנייה שמיא מפני הפחד נסתתמו טענותיו וכשחוזר לבית
דין תתישב דעתו ויאמר טעם החזירוהו ולא נמצא
ממש ברבריו מוציאין אותו פעם שלישית אמר בשלישית
יש לי ללמד על עצמי זכות אם יש ממש ברבריו מחזירין
אותו אפי כמה פעמים לפיכך כוכרין לו שני
תלמידיו הכמי ישמעין רבריו בדרך אם יש ממש ברבריו
מחזירין אותו ואם לאו אין מחזירין אותו שאם לא נמצא
לו זכות מוציאין אותו ועיריו הם ההורגין אותו בכל מיתה
שיתחייב בה ורוצה שלא הרגוהו עריו חייבין להמיתו
ביר כל ארס רחוק ממקום ההריגה בעשר אמות אום
לו התורה שכן דרך כל המומתין מתודין וכל המתודה יש
לו חלק לעולם הבא אם אינו יודע להתודות או לו
אמור תהא מיתתי כפרה על כל עונותי אפי ירע בעצמו
ששקר העירו עליו כך היא מתודה ואחר שמתודה משקין
אותו קודש שללבונה בכוס של וין כדי שתשרף דעתו עליו
וישתכר ואחר כך יהרג במיתה שהוא חייב בה זה היין
והלבנ והאבן טיסקל בה הנסקל והסוף שיהרג בו הנדרג
והסודר שחונקין בו הנחנק והעץ שתולין עליו הנתלה
והסודר שסניפין בה לפני הרגו בר והסוס שרץ להציל
הכל באין משלציבר ומי שירצה להתגרם יבא ויתגרם
אין בית דין יוצאין אחר הנדרג וכל בית דין שחרגו נפש
אסורין לאכל כל אותו היום הדי זה במל לא תאמלו על
הדם ואין מברין הקדובים על חרגי בית דין משום
לא תאכלו על הדם ודברים או אסורין ואין כהן מלקת

לכ
היו אותן
דינו

פרק

ארבע מיתו נמסרו לבית
וחנק סקילה ושריפה מפו
רבינו למרו שכל מיתה האמורה ב
וההורג את חברו מיתתו בסיף
מיתתו בסיף כל מיתו
לבית דין להרוג בה מי שנתחיי בה
באחת מהן לא בסיף בלבד
בית דין שלא המיתו אותו בין דינו
עברו על מצו לא תעש חוץ מן
עברו על מצות לא תעשה שנ
סקילה חסור מן השריפה
חסור מן החנק
בחסור בין שעבר ש
אחת שחייב עליה שת
כך עבר על החמורה ו
האיש ואחר האשה רנין אותן
חייבי מיתות שנתערבו זה בזה מ
שכהן מי שנמדר דינו שנת

ולא נודע מי הוא כאילו או מי שלא נמדר
עם מי שנמדר דינו ולא נודע מי הוא כולן פטורי
גוברין דינו שלארס לא בפניו מי שעמר
ולא יכלו בו די לאוסרו עד שימיתוהו במיתה שה
בה הורגין אותו עריו בכל מיתה שיכולי להמיתו ב
שנמדר דינו ואין רשות לשאר העם להמיתו תדילה
אם נקטעה יד העדים פטור ואם היו העדים
מתחילה יהרג ביד אחרים ברא בשאר כ
מיתות בית דין חוץ מן הרוצח אבל הורג נפש שנמדר
רורפין אחריו בכל דבר וביר כל ארס עד שממיתין
כל הרוני בית דין אין קוברין אותן בקברי א
בבלל ישראל לא שתי קברות מתקנין להן בית דין
לנסקלין ולנשרפין ואחר לנהרגין ולנחנקין ו
הלכה מפי השמועה נתאכל הבשר די שלקטין את העצמו
וקוברין אותן בקברות אבותיהן ויש לקרוביהן לעשות
להן ארון ותכריכין צריכין בית דין להתישב ברני
נפשות ולהמתין ולא יאיצו וכל בית דין שהרגו נפש
בשבע שנים הדי לו חבלנין אעפכ אם אירע להן להרוג
בכל יום ויום הורגין אבל אין רנין לעולם שנים ביום אחר
לא רנין זה היום והשני למחר היו שניהם בעבירה
אחת ומיתה אחר כגון נואף עם נואפת רנין שניה ביום
אחר לפיכ אם היה הגואף בעל בת כהן הואיל והוא בחנק
והיא בשריפה אין הורגין שניה ביום אחר אין רנין
דיני נפשות לא בפני הבית והוא שיהיה בית די הגרו שם
בלשכה שבמקדש שנאמר בוקן ממרא לבלתי שמוע אל
חסון וגו ומפי השמועה למרו שבזמן שיש כהן מקריב
על גבי המזבח יש דיני נפשות והוא שיהיה בית דין הגב

בית אין דיניו כשאר
 אינו צריך התראה
 ואמר אחר יש
 א חיוב ואמר אחר
 ואין שוענין
 ומי שאין לו בנים כרי
 שמשעין את העם
 הוא שגא למען ישוב החרון
 המונים והשמאות והטהרות
 מן הגלילין מן הגזול שבדיינים ושומעין את דבריו ודיני
 נפשות מתחילין מן הצד ואין שומעין רבי הגדול אלא
 דיני ממונות וכן השמאות וכן הטהרות
 האב ובנו הרב ותלמידו מונים אותן בשנים ודיני
 נפשות ומכות וקרוש החרש ועיבור השנה אב ובנו או
 הרב ותלמידו מונין אותן באחד זה שאנו מונין האב
 עם הבן בין באחד בין בשנים כגון שהיה האחד מהן
 בסנהדרין והשני היה מן התלמידו שאם יש לי ללמד זכות
 או חובה שומעין דבריו ונושאים ונותנין עמו ונמנין עמו
 בשעת גמר דין אין גומרין את הדין בקרובי שהדיינין
 הקרובים פסולים לדין כמו שיתבאר תלמיד שהיה
 חכם ומבין והיה מחוסר קבלה הרי רבו מוסר לו הקבלה
 שהוא צריך לה ברין זה והוא דן עמו בדיני נפשות
 הכל כשרים לדין דיני ממונות אפי נר והוא שתהיה אמו
 מישראל ונר דן את חברו הגר אף על פי שאין אמו
 מישראל וכן הממזר והסומא באחד מעיניו כשר לדין
 דיני ממונות אבל בדיני נפשות אין דנין אותן אלא
 לויים כהנים וישראי המשיאין לכהונה ולא יהיה אחר מהן
 כומא אפילו באחת מעיניו כמו שביארנו

פרק שנים עשר

כיצד דנין דיני נפשות כשיבואו עדים לבית דין ואומרו
 ראינו זה או פלו שעבר עבירה פלני אומרין להן מזהרין
 אתם אותו התריתם בו אם אמרו אין אנו מכירי אותו אם
 נסתפק לנו או שלא התרו בו הרי זה פטור אחר
 תלמיד חכם ואחר עם הארץ צריך התראה שלא ניתנה
 התראה לא להבחין בין שוגג למזיד שמא שוגג היה

וכיצד מתדיין בו אומרו לו פירש או אל תעשה שו עבירה
 היא וחייב אתה עליה מיתת בית דין או מלקות אם פירש
 פטור וכן אם שתק או הרכין בראשו פטור ואפי
 אמר יודע אני פטור עד שיתיר עצמו למיתה ויאמר על
 מנת כן אני עושה ואחר כך יהרג וצריך שיעבור ויעשה
 תכף להתראה בתוך כדי רבור אבל אחר כדי רבור צריך
 התראה אחרת ובין שהתרה בו אחר מן הערים ובין
 שהתרה בו אחר בפני עדים אפי אשה או עבר אפי שמע
 קול המתרה ולא ראהו ואפי התרה בעצמו הרי זה נהרג
 אמרו הערים היתה לו התראה ומכירין אנו אותו
 מאימין בר עליהן וכיצד מאימין על עסקי נפשות אומר
 להן שמא תאמרו מאמר ומשמעה עד מפי עד כפי ארס
 נאמן שמענו או שמא אין אתם יודעי שסופינו לברוק אתכם
 בדישה והקידה הוו יודעים שלא כריני ממונות דיני נפשו
 דיני ממונות ארס נוהן ממונו ומתכפר לו דיני נפשות רמו
 ורס ודעו תלויון בו עד סוף כל העולם שארי בקין נאמר
 קול דמי אחיך צועקים רמו ורס ודעו לפיכך נברא
 ארס יחירי בעולם ללמד שכל המאבר נפש אחת מן העול
 מעלה עליו כאילו אבר עולם מלא וכל המקיים נפש אחת
 בעולם מעלין עליו כאילו קיי עולם מלא הרי כל באי עולם
 בצורת ארס הראשון הם נבראים ואין פני כל אחי מהן
 רומין לפני חבריו לפיכך כל אחד ואחד יוכל
 לומר בשבילי נברא העולם שמא תאמרו מה לנו ולצורו זו
 תלא כבר נאמר והוא עד או ראת או ידע או שמא תאמרו
 מה לנו לחוב ברמו שלוח והלא כבר נאמר ובאמר רשעים
 רעה אם עמרו בדישה ממוסין את הגדול שבערים
 ובדיקים אותו בדישה והקידה כמו שיתבאר בתלכות

דיני
 א יראו
 הנראה לו
 לא לזכות
 בר זה שהעידו
 אמר אחר מן התלמידו
 עליו חובה משתקין אותו אמר
 מעלין אותו עמהן לסנהדרין אם
 זעין לו ואינו יודר משם לעולה יאם
 ינו יודר משם כל היום כולו אפי
 לי ללמד על עצמי זכות שומעין לו
 שיהיה ממש בדבריו
 בית דין ששעו בדיני נפשות וחייבו
 לחובה ונראה להם הטעם שסתרו
 תרין והזרין ודינין אותו
 תחייב הדינה אין סותרין את
 כרא כששעו בדבר שאין
 כבד שהצדוקין מורין בו
 אמרו הבא על הערוה
 לין אותו וממיתין אותו
 שגא סדכה פטור ופטרוהו אין
 כל כיוצא בזה

פרק אחד עשר

דיני ממונות לדיני נפשות דיני ממונות בשלשה
 נפשות בכב דיני ממונות פותחין בין לזכות בין
 דיני נפשות פותחין לזכו כמו שביארנו ואין פותחין
 דיני ממונות כטיין על פי עד אחד בין לזכות בין
 דיני נפשות כטיין על פי עד אחד לזכו ועל פי שנים
 דיני ממונות מהזרין בין לזכות בין לחובה ודיני
 ת בחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה כמו שביארנו
 דיני ממונות הכל ראויין ללמד זכות או חובה
 הדיינים בין התלמידים ודיני נפשות הכל כלמדין
 דיפי התלמידים ואין מלכד חובה לא הדיינים
 ונות הדיין הכלכד חובה חוזר ומלכד זכות
 זכות חוזר ומלכד חובה דיני נפשות
 הכלכד חובה חוזר ומלכד זכות
 אב המלם זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה לא בשעת
 גמר דין יש לו לחזור ולהכנות עם המחייבין כמו שביארנו
 דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה דיני
 נפשות דנין ביום וגומרין ביום ממונות גומרין
 בו ביום בין לזכות בין לחובה דיני נפשות גומרין בו
 ביום לזכות וביום של אחריו לחובה לפיכך אין דנין
 דיני נפשות לא ערב שבת ולא ערב יום טוב שמא יתחייב
 ואי איפשר לחזרו למחר ואסוד לענות את דינו ולהגיוחו
 אחר השבת לא אומרין אותו עד אחר בשבת ומתחילין
 בדיני דיני ממונות אף על פי שדנין אותן בכל
 יום מן התורה שז ושפטו את העם בכל עת מרבירום
 למדו שאין דנין בערב שבת אחר דיני ממונות
 ואחר דיני מלקות ואחר דיני גזילת כל הודכיו האו שוים
 לא שחלקות בשלשה ואין אחר מהן כשר חנמקל

כיצד מלקין את
במספר וזה ש
אפילו היה חזק
וכה לחלש מכה
שאפילו הבריא
נמצאת שלא הכהו
את החושא כמה הוא
הראויות להשתלש

אומרים ילקה כא כרי ש
אמר והו לקבל ארבעים ו
ואמר אינו יכול לקבל יותר על או התשעו
שש שלקה הרי זה פטור
שלקה ראווה חזק ויכול לקבל יותר הרי זה פטור ואינו
לוקה יותר על האומר אמרוהו היוס שלקה יב
ולא הלקהו עד לכחר והרי הוא למחר יכול לקבל יח אינו
לוקה לא יב אמרוהו שילקה למחר יב ולא לקה ר
יום שלישי והרי הוא חזק לקבל יח לוקה יח שהרי בטעת
האומר לא אמרוהו ללקות לא לאחר זמן וכן כל כיוצ בזה
מי שנתחייב מלקיות הרבה בין על עבירות הרבה
בין על מעשה אחד שחייבו עליו מלקיו הרבה אם אמרוהו
אמר אחר לוקה ופטור ואם לאו לוקה ובתרפא וחזור
ולקה כיצד נתחייב שתי מלקיות אמרו יכול הוא
לקבל מה כיון שלקה כה נפטור אבל אם אמרוהו למלקות
אחת והכוהו ג או ט או שלשים כמו האומר הרי זה מתרפא
וחוזרין ואומרים אותו לכלקו שנייה עד שלקה לכל מלקיו
שהוא חייב בהן מי שאמרוהו ושהתהיל ללקות
נתקלקל בכרו ההכאה בין ברועי בין בכיכי רגלים אין
מכין אותו יותר שג ונלקה אהיך לעיניך כיון שנקלה פטור
אבל אם נתקלקל כן הפדר מקורס ההכאה אכילו
נתקלקל משיצא מבר ללקות ואפי מבערב הרי זה לוקה
כל האומר שאמרוהו אמרוהו לשתי מלקיות ולקה
ונתקלקל בין ברא שונה בין בשנייה פטור נפסקה הרצועה
בשנייה פטורין אותו נפסקה בראשונה נפטור מכלקות
ראשונה ולוקה האומר השני כפתוהו על העכור ללקות
וכרת את המיתרים וברח פטור ואין מחזירין אותו
כל מי שחטא ולקה חוזר לכשרותו שג ונקלה אחיך לעיניך
כיון שלקה הרי הוא אחיך אף כל כחוייבי כרת שלקו

נפטרו מירי כריתן כהן גדול שחטא לוקה בשלשה
כישאר כל העם וחוזר לגדולתו אבל ראש הישיבה
שחטא מלקי אותו ואינו חוזר לשדותו גם אינו חוזר להיות
כאחר ששאר הסנהדרין שמעלין בקידש ולא כורירין

ברק שמונה עשר

אין הלוקין כל הייב על לא תעשה שחייבין עליו כרת
ואין בו מיתת בית דין כגון אוכל חלב ורס וחמץ בפסח
וכן כל העובר על לא תעשה שחייבו עליו כיתה כירי שמי
כגון אוכל טבל וכהן טמא שאכל תרומה שהורה וכן
כל הייב על לאו שיש בו מעשה כגון אוכל בשר בחלב
או לובש שעטנא אבל לאו שאין בו מעשה כגון הולך רכיל
ונוקס ונוטר תושא שבע שאינו לוקה כל לגו שאין
בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומיכר ומקלל את
חבירו בשם וכל לאו שניתן לאזהרת כיתה בית דין
כגון לא תנאף לא תעשה כלאכה בשבת אין לוקין עליו
וכל לאו שניתן לתשלומין כגון לא תגזול ולא תגנוב אין
לוקין עליו וכל לאו שניתק לעשה כגון לא תקח הגם
על הבנים לא תכלה פאת שרץ אין לוקין עליו אלא אם
לא קיים עשה שבהן ועל לאו שבכללות אין לוקין עליו ושאר כל הלאוין שבתור
לוקין עליהן אי זהו לאו שבכללות זה לאו אחר
שכולל עניינים הרבה כגון לא תאכלו על הרם
וכן אם נאמר לא תעשה דבר פלו ופלו הואיל ולא ייחד לו
לאו לכל אחד ואחד מהן אין לוקין על כל אחד ואחד לא
אם כן חלק אותה בלאוין אחרים או נאמר מפי השכועה

הת
אין הור
כך והת
מלקין אותו
בראשו או שתק כונסין
שלא קבלו יגלוהו ההתראה מ
וחטאי מכל מקום אפילו על איס
אורו מפת מדרות הגונב כלי
והכוונל ארמית אין בית ה
כונעין בהן וכל שהורגן זכה
לא היו אחיו הכהנים מביאין אותו
כהונה היו כוציאין אותו
ביוזרין גזירת הכתו ה
מיקין את הארס בהודאת
שהרג יתושע עכן ורוע
שנה היתה או דין
כמו יין ולא מלקין
הכמה שטא
שחייב החרבות בכ
כך זה יתנו ונאמר דבר שלא
גזירת סוף היא

ברקה

כל לא תעשה שיש בו כרת ואין בו מיתת
ע יין כהן ואין הבא על אחותו ועל אחות
אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו
אחי אביו ועל הנדה והאוכל חלב והאוכל רס וה
בפסח והאוכל ביום הכפורי והעושה כ אמה בעי
והאוכל הנותר והאוכל פיגול והטמא שנגבל בשר
והטמא שנכנס לעזרה והשודט קדשים ברוין
קדשים בחוץ והמפטם את השכן והסך בשכן הב
והמפטם את הקמורת
כל מהווייבי מיתה בירי שמים שהן בל
מעשה שלוקים עליהן יח ואין זה שא
בין מהורה בין טמאה זר שאכל תרומת כ
בכורים אחר שנכנסו לירושלים זר שאכל
טבל שלא הורס ממנו תרומה גדול בתרומת
האוכל עיסה שלא הורכה חיתה כהן טמא ש
שהורה כהן שנכנס לקדש הקדשים שלא לעבדה
שיצא מן המדרש בשע עבודה לוי שעבר בעבודת כהני
זר שטמש במקדש מחוסר בגדים הרי הוא כזר ולוק
אם עבר כהן טמא שטמש שתוי יין שטמש טבול יו
שטמש מחוסר כפורים שטמש פרוע ראש שטמש קרו
בגדים שטמש אבל המטמש בלא כרוש ידים ורגלים א
שהוא חייב מיתה אינו לוקה מפני שהיא מצות עשה ו
נביא שכבש נבואתו או שעבר על דברי עזבו והעובר ע
דברי נביא אעפ ששלשת במיתה אינו לוקה שהן בא
מכלל עשה שנ אליו תשמעון ולא הבא מכלל עשה ה
הוא כעשה ואין לוקין עליו כל לא תעשה שבת

חן בחיי אשתו
לכר בכלל העריו
הנחנקין ששה
ביו או באמו ונונב
קר והמתנבא בשם
ים

עשר

לית את ה' ייב מיתה כך מצות עשה
המחויי מלקות שג והפילו השופט והכהו לפניו
ואעפ שמלקות בשלנה במקום מיתה היא
עומדת מלקין בזמן הזה בכל מקום מן התורה בפני שלשה
סמוכין אבל לא בפני הריושות וכל מלקיות שמלקין
דיני הוצה לארץ בכל מקום אינה לא מכת מרדות
אין אדם לוקה לא בערי והתראה ובורקין הערים ברדישה
ובחקירה כדרך שעושים בדיני נפשות עבר על
לאו שניתק לעשה והתרו בו ואכרו לו אל תעשה רבר זה
שאם תעשנו ולא תקיים עשה שבו ועבר ולא קיים העשה
הרי זה לוקה אעפ שהתראה בספק היא שאם יקיי יפטר
התראה ספק התראה היא עבר עבירה שיש בה
מלקות ומיתה בית דין כאחת כגון ששחט אותו ואת בנו
לעו אם התרו בו למיתה סוקלין אותו ואינו לוקה שהרי
נתחייב בדין גדול מזה ואם התרו בו למלקות בלבד
לוקה אינו צריך שני עדים למלקות לא בשעת מעשה
אבל האסור עצמו בער אחר יחוק כיצד אמר עד אחר
חלב כליות הוא זה כלאי הכרם הם פירות או גרושה או
זונה אשה זו ואכל או בעל בעדי אחר שהתרה בו הרי זה
לוקה אעפ שעיקר האיסור בער אחר ברא שלא הכחיש
הער בעת שקבע האיסור אבל אם אמר אינו חלב זה וזו
אינה גרוש ואכל ובעל אחר שהכחי אינו לוקה עד שקבעו
האיסור שני עדים שתק בעת שהעיד הער האחר
בקביעת האיסור ואחר שעבר והתרו בו טען להכחיש הער
אין שומעין לו לא לוקה כיצד מלקין אותו כופת שתי
ידיו על העמוד אילך ואילך וחזן הכנסת אחוה בבגדיו אם
נקדעו נקדעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את לבו
שאינו מכהו על כסותו שנאמר והכהו ולא לכסותו והאבן
נתנו מאחוריו שהחזן המכה עומד עליה ורצועה של ענל
בירו כפולה לשנים ושני לארבעה ושתי רצועות של חבור
עולות ויורדות בו ורוחב הרצועה טפח וארכה כרי שתהא
מגעת עד פיקריסו והיר של רצועה טאוחו בה ארכה טפח
האיש המכה צריך להיות יתר בריעה וחסר בכח
ומנביה את הרצועות בשתי ידיו ומכה בירו אחר בכל כחו
ומלקהו שליש מלפניו בין רדיו ושני שלישי מאחוריו שליש
על כתף זה ושליש על כתף זה המוכה אינו עוכר
לא יושב לא מוטה שנאמר והפילו השופט והכהו לפניו
שיהו עיניו של שופט בו לא שיהיה מביט ברבר אחר
והכהו מיכן שאין מכים שנים כאחד
הגדול שבדיני קודא כל זמן שה לוקה אם לא תשמור
לעשות והפלה ה את ככתו ומתכוון שונמור הפסוקים עם
המלקיות ואם לא נמר חוזר לתחילת המקרא וקודא והוור
וקודא עד שתבמר כל ההכאה והשני שבדינים מונה
והשלישי אומר לחזן הכה כל זמן שמכה על פיו הוא מכה
מת תחת ירו פטור ואם הוסיף רצועה אחת על
האומר ומת הרי החזן גולה ואם לא מת הרי החזן עבר על
מצות לא תעשה שנאם לא יוסיף והוא הדין לכל מכה את
חבירו שהוא בלא תעשה ומה אם זה שנתנה
תורה רשות להכותו צוה הכתו שלא להכותו על רשעו קל
וחוכר לשאר כל האדם לפיכך כל המכה את חבירו אפי
הכה עבר הכאה שאין בה שוה פרוש לוקה אבל אם יש בה
שוה פרושה הואיל והוא חייב לשלם ממון אין אדם משלם
ולוקה כמו שביארט בכמה מקומות

פרק שבעה עשר

כ שיטין
ואין
הסקיל גבוה
אסורות ואחר מן
והוא נהפך ונופל על לבו
נאם סקול יסקל או ירה יירה
ל שנפל את האבן עליו עם הנרחף
ארץ ואם לא מת מרחיפה זו
היתה מונח שם משא שני בני אדם
ידו ומשלו האבן על לבו אם מת בו
כל ישראל שני יד הערים תהיה בו
העם באחרונה עובר עו אין
שעבר בו ואם היתה עיר
פתח בית דין ורבר זה קבלה
ר שעבר בו ולא שנבמר
משקעין אותו בזבל
לתוך הדרך וכורך על
מושך אצלו עד שהו
העופרת וכיוצא בהן
ודרת ושורפת את בני מעיו
יון את ראשו בסוף כדרך שהמלכים
נות הנחנקין משקעין את המחוייב בזבל
ליו ונותנין סודר קשה לתוך הדרך וכורכין על
מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שתצ נפשו כצו
גלות את המגדף ועובר עו שג כי קללת אהים תלוי
דף אסור ובעובר עו נאמר את ה הוא מגדף
נתלה ואין האשה נתלית שנאם כי יהיה באיש הפ
כות והומת ותלית אותו כיצד מצות הנתלין אחר
אין אותן משקעין את הקורה בארץ ועץ יוצא ממנה
אין שתי ידיו זו לזו ותולהו סמוך לשקיעת החמה
אין אותו מיד ואם לן עוברין עליו בלא תעשה שאם
אין נבלתו על היץ ומצות עשה לקבור את כל
ב דין ביום ההריגה שנאם כי קבור תקברנו ביום
לא הרוגי בית דין בלסר לא כל המלון את כתו
עבר בלא תעש הליו לכבודו להבו לו ארון ותסיכו
איני עובר עליו און תולין על אילן המחובר לקרקע
לא על התלוש כרי שלא יהא מחוסר קניצה שהעץ שנתל
עליו נקבר עמו שלא יהא לו זסרון רע ויאמרו זה העץ
שנתלה עליו פלו וכן האבן שנסקל בה יוסוף שנהרג בו
הנהרג והסודרו שחונקין בהן הכל נקברין בתפישת הנהרג
אכל לא בקבר עצמו כל הנסקלין שמתורה יחואו
הז הבא על האם ועל אשת אב ועל כלתו ועל נערה
הסאורסה ועל הוכר והשכב עם בחמה והאשה המביא
את הבחמה עליה והמגדף ועובר עו והנותן פורעו למול
זבעל אב ובעל ידעתי והמסית והמריח והמכשף והמתלל
את השבת ומגלל אביו או אמו וכן סודר ומורה
כל הנשרפין עשרה ולא חן בת כחן שוינתה תחת בעלה
ובא על בתו ועל בת בתו ועל בת בנו ועל בת אשתו
לבת בתו ועל בת בנה ועל חמותו ועל

אחד מבעלי
וקופץ וחותר
שיהא לו ברור
חכמים הוו מתו
אחקהו
ברין פסוק שכבר
ואינו הולך ונמלך
בהוראה
הרברים וכיוצא בהן
הרין כי רבים חללים הפילה זה תל
ומורה ועצומים כל הרזניה זה שהג
מורה והוא שיהיה הרור צריך לו אבל אג
ראוי להוראה ומנע עצמו מן ההוראה הרי הו משבד
וכל המונע עצמו מן הרין מונע מצנו איבה וגול ושבת
שוא והגם לבו בהוראה שוטה רשע וגם רוח תל
אל יורה הלכה לפני רבו לא אם כן היה רחוק ממנו שלע
פרסאות כנגד מחנה ישראל אל תאמר שכל אלו
הרברים ברין שיש בו הוצאת ממון הרבה מזה ונתנתו
לזה לעולם יהי דין אלה כנה ודין פרוטה אחת שוין בעיניו
לכל דבר אין הריונין יושבין לדין ברין פחות משה
פרוטה ואם הווקו לשה פרוטה גומרין את דינו אפילו
לפחות משה פרוטה כל המטה משפט אחד מישראל
עובר בלאו אחר שנ לא תעשו עול במשפט ואם היה
גר עובר בשני לאוין שנ לא תטה משפט גר ואם היה
יתום עובר בשלשה לאוין שנ משפט גר יתום

פרק אחד ועשרים

מצו עשה לשפוט השופט בצדק שנ בצדק תשפוט עכיתך
אי זהו צדק המשפט זו השוית שני בעלי דינין בכל דבר
לא יהא אחד מדבר כל צדכו ואחר אומר לו קצר דברך
ולא יסביר פנים לאחד וידבר לו רסת וירע פניו לאחר
וידבר לו קשות שני בעלי דינין שהיה אחד
מהם כלובש בגדים יקדים והשני מלובש בגדים בוויין
איסר לממובר או הלבישהו כמות עד שתרון עמו או לבוש
כמותו עד שתהיו שוין ואחר כך תעכרו ברין לא יהיה
אחד יושב ואחר עומד לא שניהם עומדים ואם רצו בית
דין להישוב את שניהם כושיבין ולא ישב אחד למעלה
ואחר למטה לא זה בנדר זה ברא בשעת משא
ומתן אבל בשעת נסר דין שניהם בעמידה שנ ויעכר העם
על כשה ואי זהו גמר דין איש פלו אתה וכאי איש פלו
אתה חייב ברא בבעלי דינין אבל העדים לעולם
בעמידה שנ ועכרו שני האנשים תלמיד חכם
ועם הארץ שבאו לדין כושיבין את החכם ואומר לעם
הארץ שב אם לא ישב אין מקפידין על כך ולא יקדים
התלמיד כשיבוא לדין וישב לפני רבו כשרוצה לדון לפניו
ואם היה קובע לו זמן ובא זמנו מותר כבר
נהגו כל בני דינין ישראל מאחר התלמוד בבל הישיבות
שכושיבין בעלי דינין וכושיבין העידו כרי לסלק המחלוקת
שאין בנו כח להעמיד משפטי הדת על תלם הו
לפני הריונים בעלי דין הרבה מקדיכון את דין היתום לרו
האלמנה שנ שפטו יתום ריבו אלמנה ודין אלמנה קודם
לדין תלמיד חכם ודין תלמיד חכם קודם לדין עם הארץ
ודין האשה קודם לדין האיש שבשת האשה מרובה
אסור לריון לשמוע רברי אחד מבעלי דינין קודם
שיבא חבירו או שלא בפני חבירו ואפילו דבר אחר אסור
שנאמר שמוע בין אחיכם וכל השמוע מאחד עובר בלא
תעשה שנאמר לא תשא שמע שוא ובכלל לאו זה אזהרה
למקבל לשון הרע וכספי לשון הרע ומעיד ערות שקר
וכן בעל דין מוחד שלא ישמיע רבריו לדין קודם שיבא
בעל דין חבירו וגם על זה וכיוצא בו נאמר מדבר שקר
תרחק לא יחיה הריון שומעמפי התגרמן לא אם כן
היה מכר לשון בעלי דינין ושומע טענותיהם ואם אינו
מחיד בלשונם כרי לחיוב להם יעמוד התורגמן להודיע

אחד מבעלי
וקופץ וחותר
שיהא לו ברור
חכמים הוו מתו
אחקהו
ברין פסוק שכבר
ואינו הולך ונמלך
בהוראה
הרברים וכיוצא בהן
הרין כי רבים חללים הפילה זה תל
ומורה ועצומים כל הרזניה זה שהג
מורה והוא שיהיה הרור צריך לו אבל אג
ראוי להוראה ומנע עצמו מן ההוראה הרי הו משבד
וכל המונע עצמו מן הרין מונע מצנו איבה וגול ושבת
שוא והגם לבו בהוראה שוטה רשע וגם רוח תל
אל יורה הלכה לפני רבו לא אם כן היה רחוק ממנו שלע
פרסאות כנגד מחנה ישראל אל תאמר שכל אלו
הרברים ברין שיש בו הוצאת ממון הרבה מזה ונתנתו
לזה לעולם יהי דין אלה כנה ודין פרוטה אחת שוין בעיניו
לכל דבר אין הריונין יושבין לדין ברין פחות משה
פרוטה ואם הווקו לשה פרוטה גומרין את דינו אפילו
לפחות משה פרוטה כל המטה משפט אחד מישראל
עובר בלאו אחר שנ לא תעשו עול במשפט ואם היה
גר עובר בשני לאוין שנ לא תטה משפט גר ואם היה
יתום עובר בשלשה לאוין שנ משפט גר יתום

לדין
ורא
לא ה
לא ה
ואבי
מצו
ריונים או בפשרה
וכל בית דין שעושים
נאמר משפט שלום שפטו בש
עמו שלום היו אומ זה ביצוע ומ
עושה משפט וצדקה לכל עמו
צדקה הו אומר זה ביצוע והיא הפשרה
קורה גמר דין אגפ ששמע רבריהם וירע להי
מצוה לבצוע אבל אחרי שנמר הרין ו
זכאי איש פלו אתה חייב אינו רשאי לע
לא יקוב הרין את ההר
בפשרה בבני דין יש להם לחזור ולתבוע
מיד שניהם יפה כח פשרה כח הרין ש
אין דיניהן דין ויש לבעלי דיני לחזור בו
וקנו מידן אין יכולין לחזור בהן
הריונים כשיוצא מבית דין לומר אני הוא
וחבירי חולקי עלי אבל מה אעשה שהם
כן הרי הוא בכלל הולך רכיל מגלה סוד
אחר שהוציא דברו שנאמרו בבית המד
והוציא והו בר מבית המדרש והכריו ילני זה מגלה כו
הוא שאל אחד מבעלי דינים לכתוב לו פסק דין
כותבין לו כך בא פלו לבית דין שלפלו עם פלו בעל דינו
ששענו בכך ויצא זכאי או חייב ונתתין לו ואין מוכיר
שם המוכין ולא שם המחייב לא בית דין שלפלני כדבריו
נודכה פלני כך היה מנהגם של אנשי ירושלם מכניסין
בעלי דינין ושומעים רבריהם ושענותיהן ומכניסין העד
ושומעין רבריהם ומוציאוי כל אדם לחון והריוני נושא
ונותנים ביניהם ברבר וגומרו את הרבר ואחר כך מכניסין
בעלי דינין ונזול שבריונים אומ פלו אתה זכאי או
פלו אתה חייב כרי שלא ידע אחר מבעלי דינין אי זה
הוא מי שוכה אותו ולא אי זה דין הוא שחייבו

עבש חובל
ושין בהן אוכל
נה חבירו הכאה
עדות ראשונה

לל את חבירו בשם
ררו היוצא חוץ
שוב המקיף פאת
מת הקורח ראשו על
ששעטנו הקוצץ אילני
ה איש ש' ל' מלבוש אשה אשה שלבש
יש כהן שנשטא למת כהן שקרש אשה זונה
ה שקרש גרושה ובעלה שקרש חללה ובעלה כהן
גרול שבעל אמנה אעפ שלא קרשה המחזיר גרושתו אחר
שנתקרשה הנושא וקוקה ליבם הבא על הקרשה מכור
שנשא בת ישראל ובעל פצוע רכא שנשא בת ישראל ובעל
הכרם איש זון שאר זכרי בהמה חיה ועוף אונם שגירש
יבוסתו ולא החזירה המוציא שם רע שגירש אשתו ולא
החזירה הקרב אל העריות בררך מדרכי הונות אעפ שלא
גילה ערוה וזהו החשוד על העריות המתחתן בנוים גר
עמוני שנשא בת ישראל ובעל גר מואבי שנשא בת ישראל
ובעל מלך שהרבה נשים מלך שהרבה סוסים כלך שהרבה
כסף וזהב נמצאו כל הלוקים ר' וסימן להן ילקו זרים

פרק עשרים

אין בית ר' עונשין באומר הרעת לא על פי עדים בראוי
ברורה אפילו ראוהו העדים דורף אחר חבירו והתרו בו
והעלימו עיניהם או שנכנסו אחריו לחרבה ונכנסו אחריו
ומצאוהו הרוב ומפרפר והסיף מנשף רס ביד ההורג הואיל
ולא ראוהו בעת שהכהו אין בר הורגין בעדות זו ועל זה
וכיוצא בו נאם ונקי וצדיק אל תהרוג וכן אם העירו
עליו שני שעבר עו זה ראוהו שיעבר את החמה והתרה בו
וזה ראוהו שעבר את הלבנה והתרה בו אין מצטרפין שנ
ונקי וצדיק אל תהרוג הואיל ויש שם צד לנכותו ולהיותו
צדיק אל תהרגו כל מי שעשה רבד שחייבין עליו
מיתת בר באונם אין בר כמיתין אותו ואעפ שהיה מצוה
שיהרג ואל יעבור אעפ שחלל את הווא אנוס איני נהרג
שזולנערה לא תעשה רבד זו אזהרה לבר שלא יענשו את

האנוס איש שאנסוהו עד שבא על הערוה חייב כיתת בר
שאין קישויו לא לרעת אבל האשה הנבעלת באונם אפי
אמר אחר שאנסה הניחו לי הרי היא פטורה מצני שיצרה
נתגבר עליה אסור לבית דין לחוס על ההורג
שלא יאמרו כבר נהרגו ומה תולעת יש בהריגת האהר
ונמצאו מתרשלין בהריגתו שנ ולא תחוס עינד ובערת
רס הנקי וכן אסור לבית דין לחוס על מי שנתחייב
קנס שלא יאמרו עני הוא זה שלא בכונה עשה אלא מגבין
מסנו כל שיש לו בלא חנינה שנ ולא תחוס עינד
וכן בדיני מסונו אין מרחיזין על הרל שלא תאמר עני הוא
זה ובעל דינו עשיר הואיל ואני והעשיר הייבין לפרנסו
אזכנו בדין ונמצא מתפרנס בכבוד על זה הזהירה תורה
ודל לא תהדר בריבו ונאמר לא תשא פני רל אסור
להדר פני גדול כיצר הדי שבאו לפני שנים לדין אחר חכם
גרול ואחר הדיוט לא תקדים לשאל בשלמו שלגדול ולא
תסביר לו פנים ולא תכבדנו כרי שלא יסתמכו טענותיו
שלא אחר לא אינו נפנה לאחד מהן עד שאמר הדין שנ לא
תהדר פני גדול אמרו חכמים אל תאמר עשיר הוא זה
כן גדולי הוא זה היאך אבישנו ואראה בבשתו לכך נאמר
לא תהדר פני גדול באו לפניך שנים אחר כשר
ואחר רשע אל תאמר הואיל ורשע הוא וחוקתו משקד
וחוקת זה שאינו משנה בדברו אפה הדין על הרשע על
זה נאמר לא תשא משפט אביונד בריבו אעפ שהוא אביון
במצות לא תמה דינו לא תעשו עול במשפט זה
המעוות את הדין ומוכה את החייב ומחייב את הוכאי
וכן המענה את הדין ומאריך בדברים מצוהם סדי לצער

נ הנוז
ות מהמין
הנותן שמן בקרבן
המבדיל בחטאת העוף הזימר
קודש שנשטא האוכל מפסולי
יד קדשי קדשים חוץ לעורה זר
אחר בתן רמים זר שאכל בשר
לזר שאוכלת חוה ושוק אפי לאחר
אכלה תרובה האוכל קדשים קלין
ים קלים קודם וריקת רבים
אוכל בעשר שני אחר שראה
לכסדי משנכנה יירוטל
חוץ ליר
אבא בירוטל קודם
ל בירוטל האוכל
שאכל בער קודש
מכל רבר שהוא כליל
ונשדפות וכן ככל המעון
על החמץ השובר בו עצם בין
יא מבשרו חוץ לחבורתו האוכל
בבודתו האוכל מבשרו נא או מבושל הנהג
בכזיר האוכל טבל שעדיין לא הופרט מכנו
י מעשר עני אעפ שהורכו תרומותיו
כשר נפש חיה שנגמר דינה לסקילה אעפ שנשחט
בהמה מכאה האוכל עוף טבא האוכל רג טבא
שרץ העוף האוכל שרץ הארץ האוכל שרץ המים
גוש האדמ אעפ שאינו רבה האוכל תולעי שבפירו
רשו האוכל נבילה האוכל שריפה האוכל אבר סן
וכל גיד הנשיה האוכל בשר בחלב המבשל בשר
או מתבואה הרשה קודם הבאת העומר המקריב
תבואה הרשה קודם הבאת שתי הלחם האוכל
האנוס רמי הכרם האוכל תערובת חמץ בפסח
כל ה יא יא חצות המקיים חמץ ברשותו כגון שחמץ
ברו ו ה יא יא נסך צזיר שאכל מגפן היין נזיר שגילח
זר שגם רצת המגלח את הנתק החותך סיכני צרעת
או שביאז באש העובר בגחל שנערפ בו העגל הזורע ארץ
ישראל בשביעית הוומר את האילן בשביעית הקוצר ספוח
בלא שנוי הוצר בלא שנוי הזורע בשנת היובל הקוצר
בה בלא שנוי הוצר בה בלא שנוי המכלה פאת שדה
ולא נתנה לעני המעולל כרמו ולא נתנה לעני המלקט
לקט ולא נתנו לעני המלקט פרט סרמו ולא נתנו לעני
הלוקח עומד השכחה ולא נתנו לעני הלוקח אם על בניס
ולא שלח האם הזורע כלאים בארץ ברעים הזורע כלאי
הכרם בארץ המרכיב אילנות כלאים בכל מקום המרביע
יזמח כלאים בכל מקום המטות כלאי בכל מקום החוסס
ה בעת מלאכה בכל מקום השוחט אותו ואת בנו בכל

יחרם כל רגל
 וכן יש לריון
 פרץ כפי מה
 והחרימוהו על
 מרוז אמר פלאך
 וכן יש
 ולקללו ולהכותו ולה
 שלא יעשה או שלא
 ואכה מהם אנשים ואמרשם
 יש לו לכתף ידים ורגלים ולאסוף
 ולסחוב על הארץ שנאמר הן למות חוקן
 נכסין ולאסודין כל או הרברים
 הריון שזה ראוי לכך ושהשעה צריכה לכך ובמקום
 לשום שמים ואל יהיה כבוד הבריות קל בעיניהם שהרי
 רוחה את לא תעשה שלרבריהם וכל שכן כבוד בני א
 יצחק ויעקב המחזיקים בתורת האמת שיהיה זהיר שלא
 יחרם כבוד לא להוסי בכבוד המקו בלכר שכל המכזה את
 התורה גופו מחולל על הבריות והמכבד את התורה גופו
 מטיבד על הבריות ואין כבוד התור לא לעשו על פי חוקיה
 ומשפטי

פרק חמשה ועשרים

אסור לריון לנהוג בשררה על הצבור ובנסות הרוח לא
 בענוה ויראה וכל פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור
 שלא לשום שמים נענש ואינו רואה לו בן תלמיד חכם שנ
 לבן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב וכן
 אסור לו לנהוג בהן קלות ראש אעפ שהן עמי הארץ ולא
 יפסיע על ראשי עם הקודש אעפ שהן הדיוטות וטפלים
 בני אברהם יצחק ויעקב הם וצבאות ה שהוציא מארץ
 מצרים בכח גדול וביר חזקה וסובל טורח הצבור
 ומשאן כמישה רבנו שנא בו כאשר ישא האומן את היונק
 והרי הוא אומ ואצה את שופטיכם זו אזהרה לריון שיסבו
 את הצבור כאשר ישא האומן את היונק צא ולמד
 ממישה רבן שלכל הנביאים כיון ששלחו הקבה במצרים
 ונאמר ויצום אל בני ישראל אמרו כפי הקבלה שאמר להם
 למשה ולאהרן על כנת שיהיו מקללי אתכם וסוקלי אתכם

באבנים כדרך שניצטוה הריון לנהוג במצוה זו כך
 נצטוו הצבור לנהוג כבוד בריון שנאמר ואצה אתכם זו
 אזהרה לצבור שתהיה אימת הריון עליהן ולא יתבוהו
 בפניהם ולא ינהג קלות ראש בעצמו כיון שנתמנה
 אדם פרנס על הצבור אסור בעשיות מלאכה בפני שלשה
 כדי שלא יתבוה בפניהם אם המלאכה ברבים אסורה עליו
 קל ודובר לאכול ולשתות ולהשתמר בפני רבים ובכניסת
 עמי הארץ ובסעודת כרעות או להס לאותן הריוני שנהגו
 בכך מעלבון תורת משה שבו דיניה והשפילוה עד ארץ
 והגיעוה עד עפר וגרבו רעה להן ולבני בניהן בעולם הזה
 ולעולם הבא אסור לנהוג קלות ראש בשליח כר והרי
 השליח נאמן כשנים לענין הנידוי שאם אמר פלו הקלני
 או הקלה הריון או לא רצה לבא לרין משבתין אותו על
 פיו אבל אין כותבין פיתחא עליו עד שיבואו שנים ויעידו
 שצמנע לבוא ואין שליח בית דין חייב באמירת רבין
 משום לשון הרע וכל המצער שליח בר יש לבית דין רשות
 להכותו מכת מדרות שליח שאמר פלו שלחני בשם
 אחר מן הריונים ולא רצה בעל דין לבוא אין כותבין עליו
 פיתחא שלשמתא עד שיאמר משם שלשתן ברא
 שהלך השליח ביום שאינו ירוע לישבת הריונים אבל
 ביום הירוע שהריונים יושבים בו לרין הכל יורעים שכל
 הריונים מקבצני ואעפ שבא השליח בשם אחר כאילו בא
 בשם שלשתן מי ששלחו לו בית דין לבוא ולא בא
 לרין סנדין אותו וכותבין עליו פיתחא ונותן שכר הסופר
 ובעת שיבא קודעין הפתחא כתבו לו פיתחא מפני שלא
 קבל הדין כיון שאמר הריוני מקבל הדין קודעין נדויו
 קבעו לו בר זמן שיבוא היום ולא בא כל אותו היום כותבי
 עליו פיתחא לערב ברא כשהיה במדינה ומרד ולא בא

מישראל חייב לכבד
 שמים נמצא
 בין אשה בין גדול בין
 לוקה שמים ואם ילך
 שקלל אביו חייב שום איביהו
 ואחר משום האב הבקל עיצ
 אחרים שנ השמר לך ושמר
 או חבירו או נשיא או ריון אינו
 השמות כגון יה ואהים ושדי וכו' בא בהו
 הכנויים כגון הנזן וקנא וכיוצא בהן הואיל והו
 קלל בכל הכנויים כך אם קלל בכל לשון חייב
 שקוראין בהן הגוים לתקבה הרי הן ככל הכנויים
 שבועה בו קללה בו נידוי אינו לוקה עו
 בפני עדים כשאר כל חייבי לאוין אבל אם ה
 התראה או שקלל בלא זם ובלא כינוי כגון שאג
 או שהיתה הקללה באה מכלל הרברים ככו ש
 פלו ברוך לה או אל יביכהו וכיוצ בויבוי
 אף על פי שאינו לוקה אם הרף תלמיד חכמ
 ואם רצו הריונים להכותו מכת מדרות ככין
 כמי מה שראו שהרי בזה את חוקן ואם ה
 עונשין הריונים ברבר כפ מה שהשעה
 המחרף ולפי זה שנתחרף אכיל
 או לנשיא למחולל על כבוד אינו יכול
 שאר העם אף עפ שמחל את המקולל מל
 שכבר חטא ונתחייב אבל מי שנתח
 שהקפיד בר ורצו בית דין למחול על כבוד
 הרשות בידן והוא שלא יהיה ברבר המ
 כגון שהיו העם מבעשין ברברי תורה וכו'
 העם ברבר צריכין לחוק ולענוש כפי מה לא
 כל הרן בריוני גוים ובערכאו שלהן אף ע
 כיוני ישראל הרי זה רשע ומאלו הרף וגרף
 משה רבינו שנ ואלה המשפטים אשר תש

גתחייב אדם
אצלו ושרעתו
בועה ישלדין
ל וסמכה רעתו
ר נאמנים אצלו
עליו ורן ואין
יובן אם יצא שטר
פילו אשה או קרוב
בריו יש לו לומר לזה

ואם היה עליו שטר חוב לאחר תן
היה כלל ויניח זה שנפגס שטרו ברברי
השטר בפניו ולא ירון בו כפי מה שיראה
עין שיש לו פקדון אצל פלו שמת בלא צואה
ן סימני מובהקין ולא היה זה הטוען רגיל להכני בבית
האיש שכת אם ידע הריון שזה המת איש אכור להיות
הפך זה וסמכה רעתו שאין זה החפץ שלמת מוציא מן
היורשי ונותנו לזה האמיד בו ונתן סימני וכן כל כיוצ בזה
שאין הרבר מסור לא ללבו שלדין לפי מה שירא לו שהוא
דין האמת אם כן למה הצריכה תורה שני עדים
שבוכן שיבואו לפני הדין שני עדיו ידון על פי עדותן אעפ
שאינו יודע אם באמת העידו או בשקר כל אלו הרברים
הן עיקר הדין אבל משרבו בתי דינין שאינן הגונים
ואפי יהיו הגונים במעשיהן ואינן חכמי כראוי ובעלי בינה
הסכיכו רב בתי דיני ישראל שלא יהפכו שבועה לא בראוי
ברור ולא יפגמו שטר ויפסידו חוקתו בערו אשה או פסול
וכן בשאר כל הדינין ולא ירון הדין בסמיכת רעתו ולא
בידיעתו כדי שלא יאמר כל הדיוט לבי מאמין לרברי זה
ודעתי כומכת על זה וכן אין מוציאין מן היתומים
לא בראייה ברורה לא ברעת הדין ולא באוכרן המת או
הטוען ואעפכ אם העיר אדם נאמן ברבר ככל הרברים
ונתתה רעת הדין שאמת הוא אומר מסתין ברין ואינו
רוחה עדותו ונושא ונותן עם בעלי דינין עד שידור לרברי
הער או יעשו פשרה או יסתלק מן הדין ומניין
לדין שהוא יודע ברין שהוא כרוכה שלא יאמר אחתנו
זיהיה הקולר תלוי בצוארי הערו תלמוד לומר מדב שקר
תרהק כיצר יעשה ידרוש בו ויהקו הרב בדינישה ובחקר

של דיני נפשות אם נראה לו לפי דעתו שאין בו דרכאות
או שאין רעתו סומכת על רברי העדים אעפ שאינו יכול
לפסלן או שרעתו נוטה שבעל רין זה רכאי ובעל ערכה
והשיא את הערו אעפ שהם כשרי ולפי תומס העירו השעם
או שראה לו ככלל הרברים שיש שם רברים אחרים
כסותרין ואינן רוצים לגלותן כל או הרברים וכיוצא בהן
אסור לו לחתוך אותו הדין לא יסלק עצבו כדי זה וירוגנו
מי שלבו שלם ברבר והרי הרברים מכורין ללב והכתו אומ
כי המשפט לאהים הוא יש לבית דין להלקות מי שאינו
מחוייב מלקות ולהרוג מי שאינו מחוייב מיתה ולא לעכר
על רברי תורה לא לעשות סניג לתורה וכיון שרואים בית
דין שפוצו העם ברבר יש להן לגרור ולהוק הרבר
כפי מה שיראה להם הכל הודאת שעה לא שיקבע הלכה
לדורות מעשה והלקו אדם שבעל אשתו תחת אילן
ומעשה באחר שרכב על הסוס בשבת בימי יוונים
והביאוהו לבית דין וסקלוהו ומעשה ותלה שמעון בין
שש שמונים נשים ביום אחר באשקלון ולא היו שם כל
דרכי הררישה והחקירה וההתראה ולא בעדות ברורה לא
הוראת שעה כפי מה שראה וכן יש לבית דין בכל
בכל מקום ובכל זמן להלקות אדם ששמועתו רעה והעם
מתני עליו שהוא עובר על הערו והוא שיהיה קול שאינו
פוסק כמו שביארנו ולא יהיו לו אויבים ידועים שמוציאין
עליו שמועה רעה וכן מבזין את זה שטמועתו רעה וכחדפי
את יולדתו בפניו וכן יש לדין תמיד להפקיד מכון
שיש לו בעלים ומאבר ונתן כפי מה שיראה לגרור פרצות
הדת ולהוק המדין או לקטום אלם זה וחדי הוא אם בעורא
וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים בעצת השרים והוקנים

א
ל
ל

ר

א

ב

אויב לו ולא מבקש רעהו לא
כי יודע ששון בעיני הדיינים ובלבם
נניח את אחר כהן ולא מעשיו אין לך דיין
כל שני תלמידי הכמים ששנאים זה
דין לישב ברין זה עם זה שדבר זה גורם ליציא
כפני הנאמה שביניהן רעת כל אדר נוטה
דין ובריו לעולם יראה דיין עצבו כאינו הרב
ל צוארו וניהנס פתוחה לו כתחתיו וידע את
ולפניו כי הוא דן ומי עתיד להפרע כמנו אם
האמת שג אהים נצב בערת אל ואומר רעו כה
יס כי לא לאדם תשפוכו כי אם לה כל דיין
דין אמת לאמתו גורם לשכונה שתסתלק מישראל
ונתן כזה ונתן לזה שלא כרין הקבה גובה ממנו
יאמר וקבע את קובעיהם נפש וכל דיין שרין
בת לאמתו אפי שעה אדר כאלו תקן את כל העולם
היה לשכונה שתשרה בושרא שנאמר אהים נצב
והוא יאמר הדיין כה לי ולערה הזאת תל ועכס
כי המשפט אין לדיין לא מה שעניו רוצות
ולם יהיו בעלי דינין לפניך כרשעים ובחוקת שכל אחר
ן שויין שקד ורין לפי מה שתראה מן הרברו וכשיפטר
נד יהיו בעיניך כצדיקים כשקבלו עליהם את הדין
כל אדר מהם לכף זסת

דין ארבעה זעשרים

דיני מסנות על פי הרברים שרעתו נטת
דין אית והרבר חוק בלם שחוק כן אעפ שאין שם
חזרו ויצ צריך לזם אם היה יודע בודאי שהרבר

אמר מוטעה הייתי
לפחדו עשיתי אין
וכן אינו יכול להוסיף
דברים שאמר הער
ביטול העדות או הוס
עדים החתומים על הש
בבר ואין יכולין לחזור ב
השטר שלא מפיהן כנון
שהיה כתב ידן יוצא הם
לקיים את השטר לא יאמרו כתב
אנוסי היינו קטנים היינו בים היינו מופ
או נאמנים ויבטל השטר אמרו פסול
בעבירה או שוחד לקחנו על עדות זו אין נאמני
מיסים עצמו רשע עד שיעירו עליו עדים שהוא רשע
וכן אם אמרו אמנה היו דברינו אין נאמנים שהמעיר
שטר אמנה כמעיר בשקר אמרו העדים שטר מכר
זה כורעא נמסרה לנו אעפ שכתב ידן יוצא ממקום אחר
הרי לא נאמנין אמרו על תנאי היה שטר זה אם הית
כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין ואם אין השטר
מתקיים לא מפיהן נאמנין ואז לבעלי הדין קיימו התנאי
ובואו לדין אמר אחר מן העדים על תנאי היו הרברי
והשני אומר לא היה שם תנאי הרי כאן עד אחד גם
בדיני ממונות אין מקבלין עדות לא בפני בעל דין אם
היה בעל דין חולה או שהיו העדים מבקשים לילך למדינת
הים ושלחו לבעל דין ולא בא הרי לא מקבלין עדים שלא
בפניו ברא בעדות על פה אבל בשטר מקוימין בית
דין את עדיו שלא בפני בעל דין ואפי היה עומד וצווח
ואמר שטר מזוייף הוא עירי שקר הן פסולי עדות הן אין
מיטגיחין בו לא מקיימין את השטר ואם יש לו ראייה לפסו
יפסול כל מי שיש לו ראייה בעדים מטפל בעדים
עד שיביאם לבית דין ואם ידעו בית דין שבעל דינו אלס
וטעו התובע שהעדים כתפחדו מבעל דינו שיבואו ויעירו
לו הרי בית דין טפוח את בעל דינו שיביא הוא העדים וכן
כל כיוצא בדברים או רנין כהן לאלס

פרק רביעי

עירי נפשו צריכין שיהיו שניהם רואים את העושה עבירה
כאחד וצריכין להעיר כאחד ובבית דין אחד אבל דיני
ממונות אין צריכין לכך כיצד היה אחר רואהו מחלון
זה כשעבר העבירה והער האחר רואהו מהלו אחר אם היו
שני העיר רואין זה את זה מצטרפין ואם לאו אין מצטרפי
היה זה הכתרה בו רואה את העדים והעדים רואין
אותו אעפ שאין רואין זה את זה המתרה מצטרפין
היו שני העדים בבית אחד והוציא אחד כהן ראשו כן
החלון וראהו זה שעושה כלאמה בשבת ואחר כתרה בו
והכנים ראשו וחזר הער השני והוציא ראשו כאותו החלון
וראהו אין מצטרפין עד שיראו שניהם כאחד הו
שני עדים רואין אותו מחלון זה ושני עדים רואין אותו
מחלון אחר ואחר מתרה בו באכצע ובזון שבקצתן רואי
אילו את אילו הרי זו עדות אחר ואם לאו היו רואין אילו
את אילו ולא צירף אותן המתרה הרי לא יעדי עדות לפי
אם נמצאת אחד מהן זוכמין הוא והן נהרגין שהרי הוא
נהרג בעדות הכת השנייה אבל בדיני ממונות אעפ
שלא ראו אילו את אילו עדותן מצטרפת כיצד אמר
האחר בפני הלוחו ביום פלו או בפני הורה לו ואמר הער
השני וכן אני מעיר שהלוחו בפני או הורה ביום אחר הרי
לא מצטרפין וכן אם אמר האחר בפני הלוחו והשני
אומר בפני הורה לו או שאמר הראשון בפני הורה והשני
שהעיר אחר זמן אמר בפני הלוחו הרי לא מצטרפין
וכן בעת שמעידו בבית דין יבא אחר ושומעי דבריו היום
וכשיבוא הער השני לאחר זמן שכעין דבריו וכיצטרפין
זה לזה וכיוצאין בהן המכון וכן אם היה
עד אחד בכתב ואחר על פה מצטרפין ואם אמר זה שלא

הוא
והוא
א
והוא
הוא
כ
תורה עו
שלא תערה כ
לה שבת בעלה וכל
כן מעידים חוץ מעד אה
לא בעדות כשר הראוין לה
הנשבע בטוב על פיו
שלושה עדים לעשות שלשה כש
כהן קרוב או פסול בטל העדות
למאה נמצא אחד מהן קרוב
בדיני ממונות בין בדיני נפשות
בזמן שנתכוונו כולן להעיר
להעיר כה יעשו שני אחים ורא
זה או כשחבל בו או כשהיו יונים
וכיצד בודקין את הדבראים בח
כת אחת אומר להם כששלים
באתם או לראו כל מי שג ולית
מה הרבר ובכלל העם כן בהן
לא הייתי עוכר לא לה
אם נמצא באילו שנתכוונו
וראה הרבר וכיון עדותו
פיו בין בדיני ממונות בין
עדין כרובין ונמצא אחד מה
שנים קרובים זה לזה והרי אין הער
איתן אם יש שם עדות ברורה שכולס
נתכוונו להעיר הרי זה בטל ואם לאו
ולכה מקיימין העדות בשאר שהרי א
והנהיה מקום לגדול לחתום ובא זה ה
שלא כרעתם אעפ שהער שחתום
הפסול הרי השטר כשר כל עד
אינו כורה ברין זה הנהרג ולא ילכ
הובה ואם אמר יש לי ללמד עליו זכ
ועד אחר לא יענה בנפש למות
ומהו זה למות כלומר עד שהעיר

אמר האחד
יד וכך בחדש
וגו וכן כשרדש
אני כיון עדותו
במה שעות היה
יודע כמה הרגו
בשילה

כליו היו שחורים או
ולא שמנו לבינו לרברים או
אמר אחד כלים
השני אמר ל... לבנים היה לבוש
וכאלו אמר א... ברביעי בשבת והשני
אן עדות או שאם האחד בסיף הרגו והשני
בחרב שאין כאן עדות שנכון הרבר וכיון שהכחישו
ת... מכל הרברים אין זה נכון היו העדים מרובו
שנים בהן כונו עדותן בחקירות ובררשות והשלישי אומר
איני יודע תתקיים העדות בשנים ויהרג אבל אם הכהיש
את שניהן אפי בבדיקות עדותן בטלה עד אחד אומר
ברביעי בשבת בשנים לחדש והשני אומר ברביעי בשבת
בשלושה לחדש עדותן קיימת שזה יודע בעיבורו של חדש
וזה אינו יודע ברא עד חצות החדש אבל אחר חצות
החדש כגון שאם האחד ביו בחדש והשני אום ביו בחדש
אעפ שכיונו שניהם יום אחד מימי השבת עדותן בטלה
שאינ חצי החדש בא וכבר ידעו הכל אימתי היה ראש
החדש אמר האחד בשלושה והשני אומר בחמשה
עדותן בטלה אמר עד אחד בשתי שעות ביום והשני
אומר בשלוש שעות היה עדותן קיימת שדרך העם לשעות
בשעה אחת אבל אם אמר האחד בשלוש שעות והשני
אומר בחמש עדותן בטלה אמר עד אחד קורם הנץ
הרמה ואחד אמר בהנץ החמה עדותן בטלה אעפ שהוא
שעה אחת שהדבר ניכר לכל וכן אם נחלקו בשקיעתה

פרק שלישי

אחר דיני סמונות ואחד דיני נפשות בדינישה וחקירה ש
משפט אחד יהיה לכם אבל אמרו חכמים כרי שלא תנעול
דלת בפני לונן און עירי ממון צריכין דרישה וחקירה

כיצר אמרו העדים בפנינו הלוח זה את זה מנה בשנה
פלו אעפ שלא כונו את החדש ולא את המקום שהלוח
בו ולא את המנה אם היה ממטבע פלו או ממטבע פלני
עדותן קיימת ברא בהוראות והלואות מתנות ומכירו
וכיוצא בהן אבל בדיני קנסות צריכין דרישה וחקירה ואין
צריך לומר במלקות ובגלות וכן אם ראה הריון שהדין
כרובה וחיש לו צריך דרישה וחקירה אם הכחישו העדים
זה את זה ברדישו או בחקירות עדותן בטלה ואם הכחישו
זה את זה בבדיקות עדותן קיימת כיצר אחד אומר
בניסן לוח ממט והשני אומר לא כי לא באייר או שאמר
האחד בירושל והשני אום לא לא בלוד היינו עדותן בטלה
וכן אם אמר האחד חבית שליון הלוהו והשני אום שלשמן
היתה עדותן בטלה שהרי הכחישו ברדישה אבל אם
אם האחד מנה שחור והשני אומר מנה לבן היה זה אומר
בריוטי העליון היו כשהלוהו והשני אום בריוטי התחתון
היו עדותן קיימת אפי אמר האחד מנה הלוחו והשני

אומר מאתים הייב לשלם מנה שיש בכלל מאתים מנה
וכן אם אמר האחד דמי חבית שליון יש לו בירו וזה אומר
דמי חבית שלשמן משלם בפחות שברמים וכן כל כיוצא
בזה דין תורה שאין מקבלין עדות לא בדיני סמונות
ולא בדיני נפשות לא מפי העדים שנאמר על פי שני
עדים מפייהם ולא מכתב ידן אבל בדברי סופרים שחיתוכי
דיני סמונות בעדות עבשטר אעפ שאין העדים קיימי כר
שלא תנעול דלת בפני לוח ואין דנין בעדות עבשטר
בדיני קנסות ואין צריך לומר בכסות ובגלות אלא כפי
הלא מכתב ידן כל עד שנחקרה עדותו בבדי כר
בדיני סמונות בין בדיני נפשות אין יכול לחזור בו כיצ

אין זה וירש בככה
שעות ביום ובאי
מש הרגו שואלין להן
החדש בככה בירש באי

שגיל החקירות יתר על השבע
העיה גליו שעבר עו שואלין להן את
העבורה יתר העירו שהילל את השבת
ותי אינו מלאכה עשה והיאך עשה העירו
יס הכפורים שואלין אותן אי זה כאכל אבל וכמה
העירו שהרג את הנפש שואלין אותן כמה הרגו
צמ בזה הרי הוא כנלל החקירות החקירות
הן הרברים שהן עיקר העדות ובהן יתרייב או
כונת המעשה שעשה וכין הוכן וכיון המקו שבהן
יס או לא יוכמו שאין אגו יכולים להוים העדים
וגו דוגן והמקום יעוד מרבין לברוק העדים
זאינן עיקר בעדות ואינה תלויה בהן והם
דיקות וכל המרה נבדיקות הרי זה משאב

הן הבדיקות הרי העידו עליו שהרג ונחקרו
ית שמנינו שהן בנינת הומן וכונת המקום
ת המעשה וכיונו וכלי שהרגו בו בודקי אותן
כר היה לורש היהג או ההורג בגדים לבני
ען שהרג עליה לבן או ארום וכיוצא
מני שאם שאכרו העדים הרגו במקום
היה יקרו העדים ואמרו להם תאנים שלה
לבנית ערצין טלאותם התאנים ארוכו היו
מרבנה בבדיקו וכיוצ בהן הרי זה משובח

פרק שני

ת ודיושות לבדיקות בחקירות דרישות
ש עדותו והשני אומר איני יודע עדותן
קות אפי שנתן אום אין אנו יודעין עדותן
מסחישן זה את זה אפי בבדיקות עדותן

בפנקסו ובכת
אס זכר מעצמו
אסור להעיד שא
פלני יש לו אצל פ
והוא אינו יודע מ

פ

עשרה מיני פסלות הם כל
פסול לערות ואו הז הנשים והעב
והחרשים והסומים והרשעים והבוזיים
בערותן הרי או עשרה נשים
התורה שנ על פי שנים עדים לשון זכר ולא
וכן הטומטום והאנטרוגניס פסולין מפני שהן כס
וכל מי שהוא ספק כשר ספק פסול הרי הוא פסול
הער בא לא להוציא כמון על פיו או לחייב על פיו
מוציאין ממון מספק ואין עונשין מספק דין תורה
העברים פסולין לערות מן התורה שנ ועשיתם לו כאשר
זכס לעינות לאחיו מכלל שאחיו כמוהו מה אחיו בן ברית
אף הער בן ברית קל וחומר לגוים אם עברים שהן במקצ
כיצת פסולין הגוים לא כל שכן מי שחציו עבר וחציו
בן חורין פסול כל מי שנשתחרר והרי הוא כהוסר
גט שחרור פסול עד שיגו גט לידו ויעשה מכלל בני ברית
ואחר כך יעיד הקטנים פסולין לערות מן התורה שנ
בעדים ועמדו שני האנשים אנשים ולא קטנים אפילו היה
הקטן נבון וחכם הרי הוא פסול עד שיביא ב שערות אהר
יג שנה גמורו ואם הגיע לעשרו שנה ולא הביא שתי שערו
ונולד בו סימן מסימני סירוס הרי זה סרים ויעיד ואם לא
נולד בו לא יעיד עד רוב שנותיו כמו שבארנו בהלכו אישו
קטן שהגיע לכלל שנותיו שנראו בו סימני בגרות כלמעלה
אינו צריך בדיקה ואם לאו אין מקבלין עדותו עד שיברק
ובן יג שנה ויום אחד שהביא שתי שערות ואינו יודע
בטיב משא ומתן אין עדותו עדות בקרקעות מפני שאינו
מקבלין עדותו והוא גדול אבל בעדות מטלטלין
מקבלין עדותו והוא גדול השוטה פסול
לעדות מן התורה לפי שאינו בן מצוות ולא שוטה שהוא
כהלך ערום ומשבר כלים וזורק אבנים בלבר לא כל מי
שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד אבל ברבר
מן הרברים אעפ שהוא כרבר ושואל כעניין בשאר רברו
הרי זה פסול ובכלל שוטים יחשב הנכפה בעת
כפייתו פסול ובעת שהוא בריא כשר ואחר הנכפה מוכן
לזמן או הנכפ תמיד בלא עת קבוע והוא שלא תהיה דעתו
משובשת תמיד שהרי יש שם נכפים שגם בעת בריאותם
דעתם מיטרפת עליה וצרו להתישב בערות הנכפין הרבה
הפתאים ביותר שאין מכירין רברים שכותרין
זה את זה ולא יבינו ענייני הרבר כדרך שבנינו שאר עם
הארץ וכן המטוהלים והנחפויים בדעתם והמשתנעים
ביותר הרי או בכלל השטים ורבר זה לפי שיראה הדין
שאי איפשר לכוין הדעת בכתב ההודש כשוטה
שאין דעתו נכונה ואינו בן מצוות ואחר חרש כרבר ואינו
שוכע או שומע ואינו כרבר אעפ שראייתו ראייה כעולה
ודעתו נכונה צריך להעיד בבר בפיו או שיהי ראוי להעיד
בפיו ויהיה ראוי לשמוע הדיינים והאיוס שבאייכות עליו
וכן אם נתשתק אעפ שנברק כדרך שבורקין לענין
גיטין ונמצאת עדותו ככוונת והעיד בפנינו בכתב ידו
אינו עדות כלל חוץ מערות אשה לפי שבעיגונה הקילו
הסומים אעפ שמכירין הקול וידעו האנשים הרי
או פסולין מן התורה שנ והוא עד או ראה כי שהוא ראוי
לראות הוא שמעיד והסומא באהר כעיניו כשר להעיד

פרק עשירי

הרשעים פסולין לעדות מן התורה שנ אל תשת ירך עם
רשע להיות עד חמס מפי השמועה למרו אל תשת רשע

פרק

ברצון הבעלים
וכן הדיינים
גסה של עצמן הרי הן
ומניהן בהמתן בשרות
כתם הדיעה פסול ומגדלי
אבל בחונה לארץ כשרין
כקום וכן המוכסין כי
יותר כרבר הקצוב להם בדי
אבל נבאי כנת המלך
אפי פגס אחת יתר מן הרא
וכן כפריחי יונים
שנוזלים יונים שלאחרים בח
בני אדם שיושבין בטלים
ודיהן ומתחילין לישא ולית
פירות שביעית ועושיני בהן
כשהק בקוביא והוא
ואינו עוסק ביישוב
הקוביא שהוא גול
מנחקו בקליפי אגוז
לא אפי הממירין כבהנ
הבירו או כלל מוצה את ח
כיוצא בשחוק זה והוא ש
הרי הוא פסול וכל או פס
רבר כועט מן הפירות ש
שתגב כלאבתן אעפ של
וכשר לערו שאין בעל ה

פרק

מי שאינו לא במקרא ומ
בחוקת רשע ופסול לע
חוקה שהוא עובר על

א"י לומר כשהוא
 אל רבי זהו כתב
 ג' ונתתי קטן והוא
 ג' זה גדול
 ג' והעידו שזה כתב
 נתקיים השטר

והשני העיד על כתב
 פ' שצריך שני עדים על
 ג' מעיד על כתב ראובן
 אמר הראשון זה כתב ידי
 על כתב ידי השני לא נתקיי לפי שנמצא
 ממון שבשטר תלוי בעדות האחר וכן אם
 או בנו שלראשון עם אחר על כתב ידי השני
 ושהרי שלשת רבעי הממון תלוי בעדות הקרובי
 שנים שחותמין על השטר ומת אחר מהן צריך
 שני עדים להעיד על כתב ידו שלמת ואם לא נמצא אלא
 עד אחד עם זה העד החי כותב חתיכות ידו בפני עדים
 אפי' על החרס ומשליט בכד' עד שהוחזק כתב ידו בבי' דו'
 ולא יהיה צריך לומר שזה כתב ידו ויעיד הוא ואחר על
 כתב ידי המת ויתקיים כתב ידו שלא בפניו שלשה
 שישבו לקיים את השטר שנים כהן מכירו חתים ידו עדים
 ואחר אינו מכיר עד שלא חתמו מעידין בפניו וחותם
 שהעדי נעשים דיינים ברב שהוא סרבריה כמו שבארנו
 אבל אחר שחתמו לא היו מכירין לא השנים ואין
 מקיימין לא עד שיהיו שלשתן מכירין או יעידו העדים
 על הכתב בפני כל אחד ואחד שנים שהיו חותמין
 על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו כתב ידן הוא זה אבל
 אנוסים היו קטנים היו פסולי עדות היו אעפ' שיש שם
 עדים אחרים שזה כתב ידן או שהיה כתב ידן יוצא משטר
 אחר שקרא עליו ערעד והוחזק בכד' הרי זה לא נתקיים
 לא מעידין השנים שבשטר כנגד השנים שהעידו עליהן
 שהן פכולין ואין גובין בו כלום

פרק שמיני

מי שחתם על השטר ובא להעיד על כתב ידו בבית דין
 והכיר כתב ידו שזהו בודאי אבל אינו וזכר הערות כלל
 ולא ימצא בלבו וזכרון כלל שזה לזה מזה מעולם הרי זה
 אסור להעיד על כתב ידו שהוא זה בכד' שאין אדם מעיד
 על כתב ידו שהוא זה לא על הממון שבשטר הוא מעיד
 שזה חייב לזה וכתב ידו הוא כרו להוכירו הרב' אבל אם
 לא נזכר לא יעיד אחר הזוכר את העדות ואחר
 טראה כתב ידו או שחזמרוהו אודי ונזכר אפי' הזכיר העד
 השני שהעיד אם נזכר הרי זה מעיד אבל אם הזכיר איתו
 התובע עצמו אעפ' שנזכר אינו מעיד מפני שזה רומה בעיני
 בג' דין כאילו העיד שקד ברב' שלא ידע לפיכך
 אם היה התובע תלמיד חכם והזכיר התובע הזה את העד
 ונזכר הרי זה יעיד לו שתלמיד חכם יודע שאילו לא זכר
 הדבר לא היה מעיד וקל הוא שהקלו בדיני ממנות שאעפ'
 ששכח הדבר מכמה שנים והכתב הוא שהזכירו הרי זה
 מעיד והואיל והדבר כן שטר שיצא לכד' וכאו
 עדים ואמר כתב ידינו הוא זה אבל מעול לא ידענו עדות
 זו ואין אנו זוכרים שזה לזה מזה או מכר לו לא נתקיי השט'
 והרי הן כהרשים עד שיוזכרו עדותן וכל מי שאינו דין כן
 לא ידע בדיני ממנות בין ימינו לשבאל אבל
 אם היה כתב ידן יוצא ממנו אחר א' שהיה שם עדים שזה
 כתב ידן מקיימין את השטר ואין משגוחין על דבריהן
 שאומר אין אנו זוכרים עדות זו שמה חזרו בהן זה שאמר
 אין אנו זוכרים כדי לבטל השטר וכא' אם קטני חיינו פכולי
 עדות היינו שאינן נאמנים הואיל ונתקיי השטר שלא על
 פיהם ומפני טעם זה מקיימין כל השטרות ואין אנו
 צריכין להביא עדים ולשאול אותם אם הם זוכרים עדות
 זו או אינם זוכרים איתנו שאפילו באו ואמרו אין אנו זוכרים
 אמתק אין שופעין לחן חואיל והיפטר לקיימו שלא בפניהן

שנתקיים בה לפניהם
 אחר בית דין אחר לא מחויקי
 אבל בודקין אחר העדים
 השטר וכת אחר כהם צריכין
 והאדר אינו עמא יאכר הרוא
 אפי' היה כתוב בו בבית דין
 דין הם ואם יש בו מ'מע
 שלשה שישבו לקיים את
 על אחר מהן שהוא גולן
 עידו שחזר בתשובה אם
 זה חותם עמהם שהרי ג'
 עידו עליו שחזר בתשובה
 שאינו בעת חתימת השני
 עליו בעבורה אמל ערעדו
 אבו לא נשתחררה ועבר
 יודע אחר שחתמו השנים
 הרי זה חותם עמהם
 מותר לכתוב הקיום
 שאין שכתובה עיקר לא
 צריכין לעדות השטר שמקיימין אותו
 עידו אנו שלא ידע מה כתוב בו

פרק שביעי

ב' קרוב כיצד שטר שעדיו ראובן
 או שחלבו למדינת חים ובא בנו שלראובן
 ידו שלא בו ובא בנו שלשטר האמר זה כתב
 ידו כשני עדים כשרים שאינן קרובים ואם
 איש העיד על כתב ידן של שניהם הרי
 חייב ג' רבנים שנאמטם חזרו לים

בית אינו
עצמו
בין ברצונו
אשתו הוא ואחר
כיוצא בזה

לחרגו שאין אדם
על אחר שהוא פסול
והעידו שעשה תשובה
אבל אם באו שני והכחישו
היו ולא נפסל הרי זה ספק פסול
ואין מוציאין ממך בעדותו ולא ירון עד
כל

מלקות בין שעשה תשובה בין שלקה בבית
אבל שאר פסולי עדות שהן פסולין
ממון שחכמו או שגזלו אף על פי ששלמו צריכין
שהיה והדי הן פסולין עד שיודע שחזרו בהן מדרך הרע
מאמתי חזרת מלוים ברבית משיקרעו את שטרותיהן
מעצמן ויחזרו בהן חזרה גמורה שלא ילכו ברבי אפי' לגוי
מאמתי חזרת המשחקין בקוביא משישברו את פסיפסיהן
ויחזרו בהן חזרה גמורה שלא יעשו אפי' בתנעם
מאמתי חזרת מפריחי יונים משישברו את הכלים שצדין
בהן ויחזרו בהן חזרה גמורה שאפי' במרבר לא יעשו
מאמתי חזרת סוחרו שביעית משתגיע
שביעית ויברקו ולא חזרת רביו בלבר לא כותב אני פלגי
בן פלו כנסתי מאתים זה מפירות שביעיו והדי הם נתונים
במתנה לעניים מאמתי חזרת המועל בשביעיה
משיבא לבית דין שאין מכירי אותו ויאמר להם חשד אני
או יתחייב טבעה בבית דין שאין מכירין אותו במכון
חשוב וישלם ולא ירצה לישבע וכן טבח שהיה
בודק לעצמו ומוכר ויצאת טריפה מתחת ידו שהרי הוא
בכלל אוכלי טריפה שהן פסולין לערו הרי זה פסול לעדות
עד שיראה ממעשיו שניחם על רעתו וילבש שחורו ויכסה
שחורים וילך למקום שאין מכירי אותו ויחוי אבירה בממו
חשוב או יוציא טריפה מתחת ידו במכון ברבר חשוב

ממון
אלמים
אבל שהן
בית דין הגדול כמו

וכן ער זומס שהלך למקום שאין מכירין אותו
ונתנו לו מכון חשוב להעיר בשקר ולא רצה הרי זה עשה
תשובה וחוד לכשרותו וכן כל כיוצא בזה

פרק שלשה עשר

הקדושים פסולין לעדות מן התורה שז לא יומתו אבות על
בנים מפי השמועה למרו שבכלל לאו זה שלא יומתו
אבות על פי בנים ולא בנים על פי אבות והוא הדין לשאר
קדושים אין פסולין מדין תורה לא קרובים ממשפחת
אב בלבר והם האב עם הבן ועם בן הבן והאחין מן האב
זה עם זה ובניהן זה עם זה ואין צריך לומר הרודים עם בן
אדיו אבל שאר הקדושים מן האם או מדרך האישות כולן
פסולין מדבריהם הגרים אינן ברין הקדושים אפילו
שני אחים תאומים שנתגיירו מעוררין זה לוח שתגר שנתגייר
קקטן שנולד הוא חשוב האחין זה עם זה בין מן האם
בין מן האב הרי הן ראשון בראשון ובניהם זה עם זה שני
בשני ובני בניהם זה עם זה שלישי בשלישי ולעול שלישי
בראשון כשר ואין צריך לומר שלישי בשני אבל שני בשני
ואין צריך לומר שני בראשון שיהן פסולין והאב עם בנו
בראשון בראשון הוא לפיכך האב עם בנו פסול ועם בן
בן בנו שהוא רביעי ממנו כשר מפני שהוא שלישי בראשון
וכן הדרך בנקבות כיצד שתי אחיות או אח
ואחותו בין מן האב בין מן האם הרי הם ראשון בראשון
בניהם בין זכרים בין נקבות שני בטני בני בניהם או
בנות בנותיהן שלישי בשלישי מדרך שאתה מונח בסמים
ראשון שני ושלישי כך אתה מונח במקום כל אשה שאתה
פסול לה כך אתה פסול לבעלה שהבעל כאשתו וכל בעל
שאתה פסול לו כך אתה פסול לאשתו שהאשה כבעלה
כל צדו נשים שהן זו עם זו שני בשני בעליון מעירין

במון
אלמים
אבל שהן
בית דין הגדול כמו

סין
פסולי עדות שלא כנו לא
הטפרי פחותין הן כן הגוי
ויש לחסדיהן חלק לעולם
ין ואין להן חלק לעולם הבא
ים עשר
גליו שני ערו שעשה עבירה
הרי אינו לוקה הרי זה פסול
כשיגבר על רברים שפטט
ע לשיקר או לשוא או גול או
אבל אם ראוהו עדים עובר
שנג צריכין לחהידו ואחר
מתיר בטבת צריכין
ב העם אינן יודעין זה
:או ביום טוב צריכין
הוא וכן המשחק
ם או נבאי שמוסיף לעצמו
ה רבר זה פסול לעדות
וכן כל כיוצא בזה
ים מראים לעדים שזה
ג שלא התרו בו הרי זה
אדם נשאל בעבירה על
דין ואמר שנגב או גול
על פי עצמו אינו נפסל
לו או בעל אסורה אינו
אדם משים את עצבו
שמעון שאלה מדינת
הי נפסל פירות